NG
NEDERLANDSE GEDACHTEN
weekblad van de anti-revolutionaire partij
33e jaargang – nr. 1/2 15 januari 1977

Vorige week vierde de koninklijke famille in het Oostenrijkse Lech het 40-jarig huwelijksjubileum van Koningin en Prins. Kort wordt op dit feit ingegaan op pagina 3 van dit nummer.

Kinderbijslag en -aftrek

In dit eerste nummer van Nederlandse Gedachten van 1977 gaat prof. dr. Arend Jan Vermaat uitgebreid in op het onderwerp kinderbijslag en kinderaftrek waarover op het CDA-congres van 10 en 11 december 1976 en tijdens de algemene financiële beschouwingen in de Eerste Kamer menig woord is gesproken.
Verder in dit nummer aandacht voor het aktief kiesrecht, het onderwijsbeleid en de gewetensbezwaren militaire dienst.

Kinderbijslag: afslanken, maar hoe?

Door prof. dr. A. J. Vermaat

Wanneer men de kranten leest, lijkt er nogal wat verschil van mening over de kinderbijslag te bestaan in het kamp der christen-demokraten. Vooral binnen de kring van de anti-revolutionairen woedt de diskussie; dat is trouwens meestal zo. Aantjes spreekt al van een gravamen en Christiaanse roept hem op tot wijziging van standpunt. Waar gaat het precies over? En is het niet mogelijk door alle kanten van deze zaak in beschouwing te nemen, te komen tot een gezamenlijk standpunt? Deze beide vragen hebben mij geïnspireerd – als geïnteresseerd buitenstaander – tot dit relativerende artikel.

Waar het om gaat

Uit de publiekelijk geventileerde reakties van betrokkenen is het duidelijk waarover de diskussie gaat. Is het wenselijk resp. toelaatbaar dat de hoogte van de toekomstige kinderbijslaguitkeringen *afhankelijk* worden gesteld van de *hoogte* van het (belastbare) inkomen?! De ene politicus zegt „ja" op deze vraag, en de andere zegt neen. Nu is dit geen meningsverschil over een abstrakte, theoretische vraag, maar het gaat om een voorlopige standpuntbepaling over bestaande voornemens van de regering om de wetgeving te wijzigen. Vandaar de aktualiteit van deze diskussie, en tevens de grote noodzaak om het op redelijke gronden eens te worden in eigen kring; en vervolgens ook daarbuiten. Een eerste relativering verschaft het terugzien op het verleden.

Historisch aspekt

Over de geschiedenis van de kinderbijslag kan ik kort zijn. Na de laatste wereldoorlog is de kinderbijslag ingevoerd als een sociaal gemotiveerde ondersteuning voor gezinnen met kinderen. Eerst werd dit stelsel uitgebreid, maar later kwam men in toenemende mate voor de vraag te staan òf de verdiende arbeidsinkomens eigenlijk niet voldoende zijn om mede de kinderen te kunnen bekostigen.

Symptomatisch is in dit verband de bevriezing van de nominale uitkering voor het eerste kind. De eerste konklusie tot zover is, dat men in het verleden géén rigide standpunt heeft ingenomen over de mogelijke betekenis van de kinderbijslag. Hieraan moet voor alle duidelijkheid nog worden toegevoegd de opmerking, dat de kinderbijslag steeds één van de nivelleringsmechanismen is geweest. Dit laatste niet alleen in horizontaal opzicht (d.w.z. van mensen met geen of een enkel kind naar mensen met meerdere kinderen, ongeacht het inkomen), maar ook in vertikaal opzicht (d.w.z. dat mensen met een hoger inkomen meer bijdragen via premies en belastingen).

Schijventarief

Het noemen van de term „belastingen" is een aanloopje tot een tweede kanttekening vanuit het historisch aspekt.

Hierbij komt ook de zgn. kinderaftrek aan de orde. Gedurende een groot aantal jaren kennen wij in Nederland een progressieve inkomstenbelasting, d.w.z. dat men *procentueel* meer aan de fiscus afdraagt naarmate het belastbaar inkomen stijgt. Zo'n belastingsysteem baseert men veelal op de *draagkracht*-filosofie. In het verlengde hiervan past de opvatting dat het ene gezin minder draagkracht heeft dan het andere. Hierop berusten aftrekposten als de „vrije voeten", bejaardenaftrek, buitengewone lasten e.d. Ook de kinderaftek is een aftrekpost op het belastbare inkomen vanwege de opvatting dat de draagkracht geringer wordt naarmate de omvang van het gezin groeit.
Het financiële aspekt van de gezinsgrootte – en dus ook de inkomenspolitieke kant ervan – wordt nog ingewikkelder wanneer men kijkt naar de wetgeving vanaf 1972. Toen werd in het kader van de invoering van het *schijventarief* (verdedigd door minister Nelissen en staatssecretaris Scholten) een verband gelegd tussen de kinderbijslag en de kinderaftrek. De kinderbijslag werd vanaf 1973 geheel *belastingvrij* gemaakt, maar zodanig dat de belastingvoordelen voor de diverse inkomenstrekkers weer werden gekompenseerd door een lagere kinderaftrek. Dit was een fiscaal-technische vereenvoudiging, maar een inkomenspolitieke komplikatie *zodra* men van dit onderlinge verband zou gaan afwijken. Tot nu toe geschiedde dit niet, want uitgaande van de ontwikkeling van de kinderbijlsag korrigeerde men telkenmale de hoogte van de kinderaftrek (en wel zodanig dat deze kinderaftek juist de procentuele nominale ontwikkeling van de overige vrije voeten volgde). Ook dit historische verhaal leidt tot konklusies. In de eerste plaats deze, dat men vanwege het fiscale verband tussen kinderbijslag en kinderaftrek bij wijziging in één van de beide grootheden *rekening moet houden met de andere!* Een tweede konklusie is, dat door het systeem vanaf 1973 een stukje van de reële kinderaftrek terechtgekomen is in de kinderbijslag. Zolang men het inkomen wil belasten naar redelijke draagkracht, moet men eventuele autonome mutaties in het stelsel van de kinderbijslag terugvertalen in termen van de kinderaftrekbedragen. Wellicht is dit een historisch feit, dat door de niet-fiscalisten onder de politici sneller over het hoofd wordt gezien?

Prof. dr. A. J. Vermaat

Fiscaal aspekt

Voordat ik toekom aan het regeringsvoornemen en de inkomenspolitieke kant ervan, wil ik nog wijzen op een ander fiscaal feit. Men hoort namelijk nogal eens kritiek op het feit, dat hogere inkomenstrekkers „meer belastingprofijt" hebben van nominaal gelijke aftrekbedragen. Ik noem een paar voorbeelden. De forfaitaire reiskostenaftrek, eenzelfde bedrag aan giften of buitengewone (ziekte)lasten geeft een in guldens gemeten grotere belastingvermindering aan de hogere inkomenstrekker, *omdat* zijn marginale schijventarief ook hoger is. Zo ook het effekt van de nominaal gelijke kinderaftrek, hetgeen trouwens ook geldt voor alle vrije voeten! Twee opmerkingen hierover. In de eerste plaats deze, dat dit mede een gevolg is van ons systeem met *scherp oplopende* tariefpercentages. In de tweede plaats een meer persoonlijke; bij de behandeling van het schijventarief in 1972 heb ikzelf gepleit voor een iets andere aftreksystematiek. Ik ben nog steeds voorstander van het zgn. „aftrekken van onderen" d.w.z. de aftrekbedragen in mindering brengen op de onderste schijven, waardoor de belastingvermindering per inkomenstrekker minder ver uit elkaar komt te liggen.

Regeringsvoornemens

Nu een aantal opmerkingen over de diverse voornemens van de regering teneinde de achtergrond van de diskussie over de kinderbijslag te belichten.

Daarom eerst de doeleinden van het beleid. In het kader van de bezuinigingsafwegingen voortvloeiend uit het gewijzigde uitgavenbeleid (nieuwe 1% norm) is het oog ook op de kinderbijslag/kinderaftrek gevallen. Het hoofddoel is dus het financieel ontlasten van de schatkist.
Er is echter een tweede doel in het spel. De regering meent dat bij elke bezuinigingsoperatie ook de inkomenspolitiek moet worden betrokken, met andere woorden: de lagere inkomens moeten worden ontzien (lees: erop vooruitgaan), en de hogere inkomens moeten naar vermogen bijdragen (lees: extra bijdragen). Ik formuleer dit laatste wat scherp, met name omdat ik de recentelijk steeds meer opduikende kritiek deel dat het zittende kabinet te hooi en te gras nivelleert zonder een gekoördineerd overzicht. Ik kom hierop nog terug.

Konkreet

Wat zijn nu de kronkrete voornemens ten aanzien van de kinderbijslag en de kinderaftrek? In globale lijnen komt dit neer op: (1) met ingang van 1977 de kinderaftrek voor de meeste

Vervolg op pag. 2

H. R. van Triest B.V.
Hoogeveen
Al 20 jaar een krachtige schakel bij aan- en verkoop van ruwveevoer.

DEZE WEEK IN NG:

Inhoud

Kinderaftrek en -bijslag pag. 1 en 2
Aantjes over het huurdebat pag. 3
Uitbreiding aktief kiesrecht pag. 4
Europese volkspartij pag. 4
CDA-verbanden en -reglementen pag. 5
Kamerdebat onderwijs pag. 6 en 7
Gewetensbezwaren militaire dienst pag. 7
Europaconferentie pag. 9
Uit de Arjos pag. 9
Van de partij pag. 11

Een nieuwe rubriek

De afgelopen twee weken zijn er heel wat goede wensen geuit voor het jaar 1977. Ook de redactie wil er één bijzondere aan toevoegen. De start van een nieuwe rubriek op de partij-pagina. Dit om de lezers wekelijks te informeren over wat er zich zoal op het partijburo voordoet. Sommige dingen lenen zich er minder voor om in de vorm van een artikel aan de orde te stellen. Een aparte wekelijkse rubriek van één kolom biedt daartoe hopelijk wèl de mogelijkheid. De aan de orde te stellen zaken kunnen allerhande punten betreffen. Het kan bijv. gaan om bepaalde activiteiten van het partijburo – ledenwerving, contributie, – maar ook kunnen vermeende, dan wel echte probleemgevallen aan de orde komen. Bij dit laatste valt bijv. te denken aan eventuele verwijten van „onbereikbaarheid", of aan een vermeende slordige afhandeling van zaken. De redactie zou het op prijs stellen indien ook de lezers in de toekomst zelf met suggesties voor deze rubriek komen. Wij hopen er dan aandacht aan te besteden.

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S, ORGELS
OVERTOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

Heeft u de contributie voor 1977 al betaald? Gebruik de accept-girokaart!

IN OGENSCHOUW

Haalbaar?

Nog steeds is heel het christelijk levens- en denkpatroon in discussie. Niet alleen in ons land, maar ook (gelukkig) daarbuiten. Wij zijn wat dat betreft beslist niet de Chinezen van Europa – een uitdrukking die men vroeger graag gebruikte.

Waarden en normen

Niet alleen voor wat bijv. de christelijke school betreft. Gilhuis en de zijnen (haren) hebben het hunne ertoe bijgedragen en doen het nog in critisch positieve zin. Naar onze mening is het zeker te waarderen dat dit zo is. De prikkel van „in discussie te zijn" blijft immers noodzakelijk. Wij moeten er voor oppassen dat wij de christelijke school, de christelijke politiek, de christelijke radio, de christelijke werkgevers en werknemersorganisaties niet blijvend projecteren tegen een cultuurperiode die achter de rug ligt. Sindsdien immers leven wij met z'n allen niet meer in een gesloten wereld – toen met een duidelijk eigen leef- en denkpatroon. Ook niet meer in een tijd met een vast omlijnd traditioneel pakket van waarden en normen.

Kern van het Evangelie

Wij wensen hiermee beslist niet te beweren dat hierbij toen oprechte levensovertuiging en levensnormen niet in geding waren. Integendeel, de geweldige strijd om de christelijke school – (om één voorbeeld te noemen) was heel beslist een gevolg van een bewust, levend geloof van onze voorouders die daarvoor bovendien reëel geofferd hebben.
Maar daarbij moeten wij wel bedenken dat een christelijke school, een christelijke politiek enzovoort óók een integrerend onderdeel zijn (altijd zijn) van de eigentijdse cultuurbeleving. Die cultuurbeleving verschuift in de loop der jaren. Geen enkele generatie ontkomt daaraan. Op zichzelf genomen behoeft dat geen slechte zaak te zijn. Het levend geloof in Jezus Christus behoudt ons voor afval, voor afglijden van de kern van het Evangelie.

Gedragspatroon

In die niet-afwendbare verschuiving van cultuurbeleving zullen wij ons wel voor één zaak moeten hoeden. Voor dit gevaar nl.: dat wij, in de tijd van nu, in ons denken, spreken en handelen over onze christelijke school, onze christelijke politiek alleen maar willen terugzien.
Zonder ons te willen realiseren dat wij in deze tijd leven. Dan ligt het gevaar op de loer dat – zo wel naar binnen als naar buiten – wij in onze levensvormen, in ons gedragspatroon puur ulterlijk dreigen te worden. Vlees zonder Geest.
Wanneer dat het geval is, als dat „overblijfselen" dreigen te worden uit een voorbije tijd (door krampachtig vast te houden in dat opzicht aan het levenspatroon van vroeger), terwijl wij overigens ons gedragen overeenkomstig het cultuurpatroon van vandaag, dan worden die vormen ontkracht. Dat moeten wij wel beseffen.
De nieuwe generatie die in deze tijd leeft, dreigt er dan mee af te rekenen omdat het voor hen loze vormen zijn geworden. Met het oog hierop is het goed dat de christelijke school, de christelijke politiek enz. in discussie is. De oudere generatie zal met de opvolgende generatie samen bereid èn in staat moeten zijn oude normen en waarden te herijken. Dat betekent geen aanpassing zonder meer. Het is evenmin zo dat er dan sprake is van een stuurloos varen op de golven. van deze tijd. Meedoen met de geest der eeuw in de slechte betekenis van deze uitdrukking. Integendeel menen wij te mogen zeggen.

Grondslag van het Evangelie

De nog steeds in gang zijnde bezinning over de christelijke school is een goede zaak, een waardevolle activiteit. Het gaat er immers om ons nader te bezinnen – op de grondslag van het Evangelie – op wat in ons leven waardevol is in deze tijd. Mutatis mutandis geldt dit ook voor de andere terreinen in het leven waarmee de individuele mens en de groep, die te maken heeft met politiek en cultuur en maatschappij, om nogmaals andere terreinen dan de school te noemen. Als wij in deze tijd aldus te werk gaan dan is er geen behoefte aan een nieuw gestandaardiseerd levens- en denkpatroon als dat van vroeger.
Dan zullen wij elkaar de ruimte en de vrijheid kunnen laten waartoe Christus ons vrijgemaakt heeft.
Wij realiseren ons heel wel dat dit bar moeilijk is – immers wij willen erg graag weten waar wij concreet aan toe zijn! Maar het is wel ons enige houvast – de bereidheid te leven uit Christus voor anderen.

Genade

Met de mogelijkheid elkaar er op aan te spreken. Met de bereidheid ons daarop te laten aanspreken. Genade? Zonder enige twijfel. Haalbaar? Niet altijd, maar wij moeten wel verder. Ook in 1977.

G.A.K.

kinderbijslag en kinderaftrek

Vervolg van pag. 1

kinderen van de zelfstandigen en alle kinderen van gemoedsbezwaarden), en dit nadeel te kompenseren met een belastingvrije toeslag op de kinderbijslag voor allen gelijk aan een bedrag dat juist voldoende is om de modale werknemer quitte te laten spelen. De lagere inkomenstrekkers gaan vooruit, de inkomenstrekkers af te schaffen (met uitzondering voor: de eerste twee nogere inkomenstrekkers gaan sterk achteruit (er zijn er immers minder van en er moet per saldo bezuinigd worden!); (2) later zal met de tweede fase begonnen worden, waarin het toegekende bedrag aan kinderbijslag zal gaan variëren met de hoogte van het belastbaar inkomen, met dien verstande dat de kinderbijslag tot een nader te bepalen draaipunt-inkomen gelijk zal blijven om vervolgens te dalen tot een minimum-niveau dat verder voor de hogere inkomens konstant blijft. Uitdrukkelijk voeg ik hieraan toe: dus *niet* tot nul wordt gereduceerd. Volgens de indertijd gepubliceerde 1%-nota denkt het kabinet aan een gezamenlijke besparing van in totaal 1 miljard gulden in 1980.

Inkomenspolitieke aspekten

Voordat ik een paar dingen aan de orde stel met betrekking tot de inkomenspolitieke kant, eerst nog iets over de meer *technisch-fiscale* kant van de zaak. De keuze voor een inkomstenbelasting op basis van draagkracht houdt *niet* per definitie in, dat men de tegemoetkoming voor de draagkrachtreduktie ten gevolge van het hebben van kinderen vertaalt in de vorm van een kinderaftrek. Men kàn deze kompensatie ook verstrekken in de vorm van een wel of niet belastingvrije kindertoeslag. Volgt men de laatste benadering, dan wordt wel de kans iets groter dat men het verband met de draagkrachtgedachte laat schieten. De kinderaftrek resp. de draagkrachtkompenserende toeslag heeft in het kader van de inkomstenbelasting een *eigen rechtvaardiging: het loslaten van deze* invalshoek maakt de kans groot, dat men in het kader van een bepaalde inkomensverdelingspolitiek dit element *ondergeschikt* maakt aan een in een bepaalde situatie wenselijk geachte wijziging in de inkomensverhoudingen. Ik acht althans deze kans niet gering. Ik voeg hieraan toe, dat ik me niet geheel aan de indruk kan onttrekken dat de regering bij dergelijke operaties ook de tegemoetkomingen aan de grotere gezinnen neigt te verlagen; eenzelfde symptoom konstateerde ik eerder in de kontekst van de voorgestelde wijzigingen in het stelsel van de studiefinanciering.

Kanttekeningen

Vervolgens een enkele kanttekening vanuit de invalshoek van de inkomenspolitiek. Uit het voorgaande volgt, dat een kindertoeslag een mogelijke vorm is zonder het principe van de oude kinderaftrek geheel te doorkruisen. Een eerste amendering is om in plaats van een nominaal gelijke kinderaftrek per kind (in elk geval de hogere inkomenstrekkers een groter profijt hebben van deze aftrek) over te gaan op een voor iedereen gelijke belastingvrije toeslag, zodat elk gezin ongeacht het inkomen eenzelfde kompensatie per kind krijgt toegewezen. Het moet hierbij gaan om een reële kompensatie voor de afgeschafte kinderaftrek ook voor de hogere inkomenstrekkers, want anders reduceert men onbedoeld de horizontale herverdeling. Komt men in dit geval geld tekort, dan zou een integrale verhoging van de tariefpercentages het meest billijk zijn.

Koppeling verstandig?

Een tweede amendering is een extra kindertoeslag bovenop de eerdergenoemde minimumbijslag. Deze tweede, extra toeslag kan gebruikt worden om op sociale gronden aan minvermogende gezinnen een bijdrage te verschaffen voor zover het eigen belastbare inkomen onvoldoende wordt geacht om de kosten van levensonderhoud van de kinderen te bestrijden. Dit argument gaat terug op het oorspronkelijke bij de invoering van de kinderbijslag. Nog een tweetal opmerkingen hierover. In de eerste plaats deze dat een dergelijke inkomenstoeslag, die varieert met het (gebrek aan) inkomen bepaald *niet onrechtvaardig* moet worden genoemd. De fiscale kinderaftrek – evenmin als de zgn. vrije voeten – is immers als zodanig onvoldoende om alle kosten te dekken. Het gebrek aan gezinskoopkracht is dan een eigen rechtsgrond voor de extra suppletie. Een tweede opmerking houdt echter in dat het vandaag aan de dag bepaald niet realistisch is om een dergelijke „tekort-toeslag" aan een groot aantal inkomenstrekkers toe te schuiven. Wanneer men de regeringsvoorstellen ziet, is niet de bovenstaande filosofie het kennelijke uitgangspunt geweest maar veeleer de eigen – overigens nauwelijks objektief uitgewerkte – inzichten met betrekking tot de *nivellering* van inkomens sui generis. Dit is niet verboden, maar het is zeer de vraag of een dergelijke, voor velen niet te ontrafelen koppeling nu wel zo verstandig is. Waarom kan men de bezuinigingskant niet losmaken van de extra nivellering? De regering lijkt in dit verband niet meer het verschil te kennen tussen het *ontlasten van de zwakken* (tot welk inkomen is men echt zwak? tot de modale kiezer van de PvdA?) in de zin van het „niet-achteruit" laten gaan in reële koopkracht èn het *bevoordelen van de zwakken* in de betekenis van het een stukje extra vooruit laten gaan ten koste van degenen die in deze jaren toch al moeten inleveren. In het voorstel van de regering zit immers (geheel onnodig voor de primaire doelstelling) geïnkorporeerd een vooruitgang voor de beneden-modale inkomenstrekker.

Gevaar voor oververdeling

In dit verband pleit ik voor twee zaken. In de eerste plaats voor het zo duidelijk mogelijk scheiden van zaken. Het omzetten van een kinderaftrek in een minder kostende kinderbijslag moet men niet vermengen met *onnodige* inkomenspolitieke elementen; bij dit laatste loopt men de extra kans dat men de oorspronkelijke – en nog steeds vigerende! – rechtvaardiging van de kinderaftrek uit het oog verliest. In de *tweede* plaats pleit ik hier voor een *behoedzame* inkomensverdelingspolitiek. Dat vereist enerzijds een veel betere koördinatie dan nu het geval is. Belastingen, sociale premies, studiefinanciering, huursubsidies, toelagen ed. vormen zo langzamerhand een onvoldoende doordachte kumulatie van progressies en degressies, die in steeds meer gevallen neigt tot averechtse reakties. Anderzijds lijkt mij de opkrikking van de laagste inkomens in de afgelopen jaren te snel geweest (en bovendien per bedrijfstak onvoldoende afgewogen). Vooral als de groeiruimte krimpt, ontstaat het gevaar van oververdeling met een intensieve neiging tot afwenteling en ontduiking.

Konklusies

Uit het voorgaande verhaal zou ik de volgende samenvattende konklusies willen trekken. De ombuiging van het uitgavenbeleid (en met name van de overdrachtsuitgaven) is een pijnlijke operatie en dient doorgezet te worden In dit verband is een bezuiniging in de sfeer van kinderbijslag/kinderaftrek mogelijk. Per saldo dient men te streven naar een reëel gelijk blijven van de laagste inkomens, zodat de overige inkomenstrekkers meer of minder bijdragen in de bezuinigingen. Een extra nivelleringselement acht ik niet raadzaam, omdat in de eerste plaats de nivellering een te hoog tempo lijkt te hebben bereikt, in de tweede plaats meer koördinatie nodig is in het domein van de inkomenspolitiek, en in de derde plaats de eigen rechtvaardiging van de draagkrachtkompensatie binnen de inkomstenbelasting moet worden erkend. In het licht van deze konklusie bezien, lijkt mij de eerste fase *nivellerend,* tenzij dit extra element gemotiveerd zou kunnen worden op grond van denivellerende elementen van andere operaties inherent aan het ombuigingsbeleid. Op langer zicht lijkt mij een verdere afbraak van het kindertoeslagstelsel gewenst voor zover het waarschijnlijk is dat een relatief groot aantal inkomentrekkers toeslagen ontvangt die eigenlijk onnodig zijn. Wat dit betreft kan men *verder gaan op het pad van de bevriezing* van de nominale kinderbijslagen. Op den duur resteren dan kompensaties (voor iedere inkomenstrekker *gelijk;* wellicht variërend naar rangorde van het kind) op grond van het geringere-draagkracht motief voor de loon- en inkomstenbelasting èn een extra toeslag voor de laagste inkomens en *aflopend in grootte* tot bijvoorbeeld een modaal inkomen bij twee à drie kinderen. De overige nivelleringspolitiek zoeke men langs andere wegen; bovendien zijn er ook gezinnen zonder kinderen en alleenstaanden.

STER ELITE FREESIA'S
ELITE ANJERSTEKKEN
VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-KWEKERIJ

M. C. VAN STAAVEREN

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

Een goed bestede gift!

Geef voor Gerbrandy-borstbeeld

Einde vorig jaar vroegen wij in dit blad de aandacht van onze lezers voor het besluit van het partijbestuur om plaatsing van een borstbeeld van Gerbrandy in het gebouw van de Tweede Kamer mogelijk te maken.

De lezers van N.G. en allen die sympathiek stonden tegenover het besluit van het partijbestuur werden opgewekt een gift te storten. De totale kosten van dit projekt bedragen omstreeks 20 000 à 24 000 gulden. De eerste giften kwamen vorig jaar reeds binnen, maar het spreekt vanzelf dat het benodigde bedrag niet binnen enkele weken bereikt is. Daarom vragen we er aan het begin van dit nieuwe jaar nogmaals uw aandacht voor. Als lezer bent u evenwel ongetwijfeld geïnteresseerd in meer informatie hierover. Het Presidium van de Tweede Kamer heeft zich akkoord verklaard met de plaatsing van een dergelijk borstbeeld. Het beeld zal vervaardigd worden door mevrouw Maria J. van Everdingen, beeldhouwster te Loënga in Friesland. Het beeld zal ongeveer 110 cm. hoog worden en geplaatst worden op een 70 cm hoge sokkel. De bij dit artikel geplaatste illustratie geeft hiervan een idee. Het is de bedoeling op 5 mei 1977 het beeld officieel te doen onthullen. Een symbolischer datum is nauwelijks denkbaar.

Grote zoon

Sneek kreeg in 1976 een standbeeld van deze christenstaatsman, voortrekker van het Nederlandse verzet tegen Nazi-Duitsland vanuit de Engelse hoofdstad Londen.
Wat zou mooier zijn dan de verwezenlijking van een borstbeeld, een jaar later, van deze „grote zoon" van de ARP in ons Parlement?
Geef voor Gerbrandy! Stort uw bijdrage op giro 89673, t.n.v. ARPartijstichting, Den Haag, m.v.v. „borstbeeld Gerbrandy".

NEDERLANDSE GEDACHTEN
Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)
onder redaktie van:
G. A. Kieft (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 12,50 per halfjaar.
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement
f 7,50 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

Gelukwens

Wij weten dat in deze tijd er velen zullen zijn, die het 40-jarig huwelijksfeest van onze Vorstin beschouwen als een strikt persoonlijke aangelegenheid. Het is uiteraard geen regeringsjubileum. Dit neemt niet weg dat de herdenking wordt gevierd door de Koningin der Nederlanden en haar gezin.
In voor- en tegenspoed – als gewone mensen – hebben zij samen deze weg afgelegd. Voor hen lag er naar onze mening echter, gelet op hun enige positie in ons land, een grotere verantwoordelijkheid.
Het welbewust kiezen voor een modern Koningschap in deze tijd heeft die verantwoordelijkheid niet lichter gemaakt. Eerder is het tegendeel aan te nemen.
Vandaar dat wij in dit weekblad deze viering willen gedenken en onze gelukwensen daaraan willen verbinden. Met de hartelijke bede dat zij ook op hun verdere levensweg zich door de Heer gezegend mogen weten.

Vastgelopen

Hetgeen wij vreesden is op dit moment helaas tot werkelijkheid geworden. Het begin van de vakbondsonderhandelingen over lonen 1977 is bij twee van de belangrijkste bedrijfstakken vastgelopen. Gelukkig niet stukgelopen.
Natuurlijk zal ook een enkele psychologische factor meegespeeld hebben. Naar de achterbannen toe zou het, gelet op de felheid van beide partijen, als merkwaardig overgekomen zijn als men elkaar thans reeds „gevonden" zou hebben.
Een tweede factor mogen wij evenmin vergeten: thans nl. „dicteert" de overheid niet vooraf door een (matige) loonsverhoging op te leggen zoals een aantal achter ons liggende jaren wel is gebeurd. Wij kunnen ons daarom zeker vinden in de beslissing van minister Boersma op dit moment geen overheidsbeslissingen noch pogingen tot bemiddeling.
Wij voelen heel wel aan dat de gedachte van professor Albeda om een nader aan te wijzen college van wijze mannen door partijen te laten benoemen, dat de eindbeslissing moet nemen, nog onvoldoende aanslaat.
De reële mogelijkheden om tot een compromis te komen liggen vermoedelijk niet voor het oprapen. Maar ze zijn er natuurlijk wel. In dat verband is naar onze mening het CNV op een goede weg door er duidelijk naar te willen zoeken. Het zou in de ogen van het overgrote deel van het Nederlandse volk een bijzonder goede indruk maken indien werkgevers en werknemers zelfstandig tot een oplossing komen nu de verantwoordelijkheden weer zijn komen te liggen waar ze horen: bij de partners in het bedrijfsleven.
Overigens: ook hun zelf zal er toch veel aan gelegen (moeten) zijn tot een eigen oplossing te komen. Dreiging tot staking, noch een staking zelf lijkt ons in de huidige situatie een zinvolle zaak.

Bijten in eigen staart

Vanuit het verleden waren wij er wat aan gewend geraakt dat een prijsstijging tot zo rond de 9 percent mocht oplopen. Minister Lubbers heeft daar nu een lagere grens aangesteld. In 1977 zal de prijsstijging in beginsel niet hoger mogen zijn dan ruim 5 procent.
Als wij de inflatiebril opzetten kunnen wij deze vrij harde beslissing van harte toejuichen. Als een „loon"-stijging uit de productiviteit kàn worden betaald is het juist dat die „loon"-stijging niet in de prijzen behoort te worden

NG COMMENTAAR

doorberekend. Immers de prijs van het product wordt niet duurder. Toch willen wij ook de aandacht vestigen op de andere kant van het verhaal. Als nl. het rendement van enig bedrijf verder daardoor vermindert, blijt deze maatregel in eigen staart. Het gevolg van de prijsmaatregel zal met name de zwakke en arbeidsintensieve bedrijven dwingen tot automatisering of dat soort van investeringen. Of zelfs het zonder meer moeten opzeggen van arbeidscontracten. Hierdoor komen opnieuw arbeidsplaatsen op de tocht te staan.

Met andere woorden: als de prijsmaatregel straf wordt toegepast (terecht met het oog op de inflatiebestrijding) veroorzaakt dit een toename van de werkloosheid.
Minister Lubbers heeft beide facetten zeker onder ogen gezien. Hij heeft hier en daar een mogelijkheid tot uitzonderingen open gelaten.
Wij willen de minister van harte aanbevelen – beter gezegd: het noodzakelijk vinden – dat hij soepel zal zijn voor die bedrijven die in de verdrukking komen omdat zij de „loon"-stijging niet uit de maximale prijsverhoging kunnen betalen.

Overigens, in deze moeilijke financieel-economische jaren is het welhaast niet anders mogelijk dan gerichte steun te verlenen aan het bedrijfsleven. Met globale maatregelen die voor elk bedrijf gelijk gelden komen we er niet meer uit. Op zichzelf te betreuren als overheidsbeleid, maar de situatie dwingt hiertoe.

Overwinning

Spanje maakt, na het overlijden van Franco toch vorderingen op de weg die afvoert van Francocisme, dat vele trekken gemeen had met het fascisme. De vorige week bracht het nieuws de mededeling dat de regering een einde heeft gemaakt aan de zo geheten tribunalen voor de openbare orde. Deze tribunalen waren specifieke militaire rechtbanken die belast waren met het voeren van politieke processen.
In een democratische staat horen dit soort rechtscolleges niet thuis. Rechtspreken komt toe aan normale rechtscolleges ongeacht de soort van overtreding van de strafwetten waarbij de rechters onafhankelijk moeten zijn van de overheid.

Wij noteren deze vooruitgang in Spanje met vreugde. Een land waar zo lang de vrijheid in wezen aan banden is gelegd gaat weer wennen aan een normale situatie.

De communisten stellen dat dit hun overwinning is. Wij willen hieraan niets afdoen. Maar aan de andere kant met nadruk toch ook de aandacht erop vestigen dat het voor de regering zelf ook een overwinning is. Een overwinning die, naar onze mening, sterker is dan die van iemand die een stad overwint.

Gelukwens II

Er is een gelukwens op zijn plaats aan het adres van de bewindsman van Binnenlandse zaken, minister De Gaay Fortman, evenals aan dat van staatssecretaris Polak. Zij hebben immers kans gezien complete voorstellen met betrekking tot de bestuurlijke reorganisatie van ons land zwart op wit op de tafel van de Tweede Kamer te deponeren. Wij zijn daarover verheugd.

Na de ellenlange discussies in vele lange jaren is geen bewindsman zover gekomen.

Natuurlijk moest door velen op allerlei niveaus veel worden nagedacht en afgepraat, gewikt en gewogen. Er was tijd voor nodig, maar er is wel heel veel tijd heengegaan. Deze minister heeft voor concrete wetsontwerpen gezorgd.

Er zal nu uiteraard ook nog tijd nodig zijn voor die ontwerpen wetten zullen zijn geworden, al of niet weinig of veel geamendeerd.

Er zijn critische kanttekeningen te maken. Zij zijn onzerzijds t.a.v. een paar hoofdpunten bekend. Het aantal van 24 lijkt te groot; bij 18 – om ook een getal te noemen – zou het wel zo ongeveer moeten blijven. Verder blijkt decentralisatie van rijkstaken nog steeds een moeilijk punt te blijven.

Ook kan men nog vragen stellen rond de taakafbakening van gemeenten en provincies.

T.a.v. beide laatstgenoemde punten zou gestreefd moeten worden naar een wetgeving die soepel is en bewegingsvrijheid laat voor toekomstige eisen en ontwikkelingen.

Dat verbetering van de bestuurlijke organisatie en bevordering van de democratie extra geld kosten behoeft niet te verbazen. Met wijs en zuinig beleid over de gehele linie en goede prioriteitenstelling zullen wij dit moeten proberen te regelen.

Het parlement zal zich nu grondig – maar tevens efficiënt en voortvarend – in de zaak moeten verdiepen en op constructieve wijze in samenspel met de regering „het zo goed mogelijke" moeten zien te bereiken.
Ieder zijn eigen zin is nu eenmaal niet zo goed mogelijk. En verder moeten wij met elkaar hopen zo veel mogelijk gespaard te blijven voor korzelige en negatieve kritiek.

Men kan nu en moet dan ook aan het werk, met gezamenlijke krachtsinspanning.

VAN A TOT U

Politieke winst uit huurdebat

Het is alweer bijna een maand geleden, dat de Tweede Kamer in de laatste week voor Kerstmis enkele zeer spannende dagen (en nachten) doormaakte.

Het politieke belang is echter groot genoeg om er in dit eerste sindsdien verschijnende nummer van Nederlandse Gedachten nog een beschouwing aan te wijden.

Opnieuw de huren

Met name geldt dit voor het debat over de huurverhoging. Uiteraard lag over het regeringsvoorstel vanaf de aanvang de schaduw van twee jaar geleden toen de regering een zakelijke discussie op nogal botte manier smoorde door op zeer overtrokken wijze met het „onaanvaardbaar" de door haar gewenste beslissing af te dwingen.
Deze keer lag de situatie voor de regering nog moeilijker. Het ging nu niet om de vraag welk percentage huurverhoging in de wet zou moeten komen (8 of 9), maar of het toen in de wet vastgelegde percentage van 8 in een nieuwe wet tot 7 zou worden verlaagd. De wet schrijft wel een jaarlijks beraad voor over het percentage, maar een percentage wettelijk vastleggen in een blanco situatie is toch iets anders dan een wettelijk vastliggend percentage wijzigen.

Centrale vragen

Niemand was op een krisis uit en de CDA-fracties hebben ook niet verborgen gehouden dat zij er geen kabinetscrisis voor zouden willen riskeren. Zeker op een moment, waarop een crisisdreiging reëel aanwezig is door een hooglopend konflikt tussen PvdA en PPR over het ultracentrifugeproject in Almelo, zouden de CDA-fracties wel dwaas zijn geweest voor een krisis de verantwoordelijkheid te nemen vanwege de huurkwestie.
Vrijwel iedereen zag evenwel in, dat het afdwingen door middel van een onaanvaardbaar weliswaar het wetsontwerp (en opnieuw staatssecretaris Van Dam) zou redden, maar de grote vraag was hoe groot de politieke schade van het grijpen naar dit middel voor het kabinet en de daaraan verbonden politieke kombinatie zou zijn. Hoeveel politieke schade zou het kabinet bereid zijn te riskeren, om Marcel van Dam en zijn wetsontwerp te redden? Hoeveel risico zou het kabinet bereid zijn met het wetsontwerp te nemen om die schade te vermijden? Dat waren de twee grote vragen die in de discussie voor en achter de schermen centraal stonden.

Compromis afgewezen

Ons standpunt (namens het CDA vertolkt door Scholten) was evenals twee jaren geleden dat de discussie op zakelijke gronden diende te worden gevoerd en beslist. Zeker na het gebeurde van twee jaar geleden zou de regering het daarop moeten laten aankomen en de moed moeten hebben enig risico met het wetsontwerp te lopen.
Vanaf de aanvang waren wij er voorstander van dat over het wetsontwerp, zoals het er lag, zou worden beslist. Wij hechtten er echter evenzeer grote waarde aan met de regering tot overeenstemming te komen. Een door Scholten ingediend amendement was een poging tot een compromisoplossing. Toen de regering het amendement op technische gronden met de meeste klem afwees, had het geen enkele zin het te handhaven. Blijkbaar gaf de regering er evenals wij de voorkeur aan dan maar over het wetsontwerp in zijn ongeamendeerde vorm te beslissen.

Voorgeschiedenis

Daarmee waren wij weer terug bij de twee

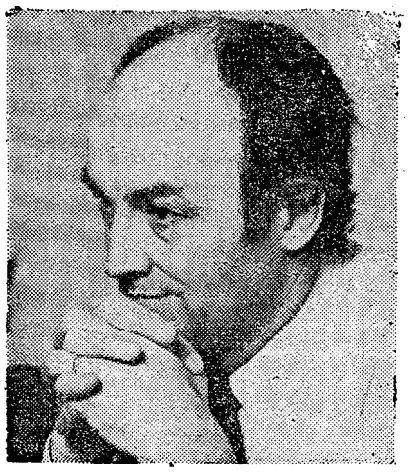

eerder genoemde centrale vragen, uitlopend in de vraag of de regering nu wel of niet het onaanvaardbaar zou laten horen.
Het was niet alleen de herhaling van twee jaar geleden, waardoor zulk een onaanvaardbaar m.i. onevenredig grote politieke schade voor het kabinet zou hebben betekend.
Aan het nu ingediende wetsontwerp was een voorgeschiedenis voorafgegaan met een ander voorstel, namelijk om de huurverhoging uit te stellen tot 1 juli. Niet de gedachte op zichzelf, maar de uitzonderlijk slechte wijze waarop deze zaak van regeringszijde was behandeld, had de sfeer er voor het nu ter beslissing staande voorstel niet beter op gemaakt. In die door toedoen van de regering zelf verslechterde sfeer zou een politiek dwangmiddel het klimaat rond het kabinet allemaal nog meer bederven.

Wie regeert er eigenlijk?

Bovendien krijgt de Kamer er een beetje genoeg van voortdurend onder de hoogste politieke druk te worden gezet omdat een staatssecretaris het kabinet in een dwangpositie manoeuvreert door met aftreden te dreigen. Eerst stelt een staatssecretaris de portefeuillekwestie en brengt daardoor zijn minister in moeilijkheden. Die zet dan op zijn beurt het kabinet voor het blok. Het kabinet brengt daarna de Kamer in een dwangpositie.
Dit sneeuwbaleffect hebben we al meegemaakt bij de kwestie van de *kredietgarantie bij de levering* van kernreactoren (daar ging het zelfs om een onderwerp dat helemaal buiten het beleidsterrein van de betreffende staatssecretarissen lag), bij de gewetensbezwaren militaire dienst, en bij de huren. De staatsrechtelijke verantwoordelijkheden en verhoudingen komen zo wel erg vreemd te liggen.

Uniek gebeuren

De regering wilde het wetsontwerp aangenomen krijgen. Het was hoogst onzeker of daar een Kamermeerderheid voor zou zijn. Het CDA was in elk geval in grote meerderheid tegen het wetsontwerp. Een crisis wilde noch de regering noch het CDA. Zowel de regering als het kabinet wilden een onaanvaardbaar vermijden.
In zulk een situatie is het voor de hand liggend dat ook informeel druk overleg plaats heeft. In de beslissende fase wilden de minister-president en de vice-minister-president een gesprek met de fractievoorzitters van KVP en ARP. Wij hebben geantwoord daar wel toe bereid te zijn, maar dat dit bij de huidige vorm van fractiebesluitvorming slechts zou kunnen, mits ook de fractievoorzitter van de CHU daarbij werd betrokken. Zelfs zou deze de leiding van het gesprek hebben, aangezien hij in het rouleersysteem in die week juist als voorzitter van de gemeenschappelijke fractie functioneerde. De premier ging akkoord!
En zo konden wij de in het bestaan van het kabinet-Den Uyl toch wel historische gebeurtenis beleven dat premier en vice-premier (tevens lijsttrekkers van PvdA en CDA) onder leiding van de CH-fractievoorzitter in een dreigende crisissituatie in beraad gingen met op enigerlei wijze met het kabinet verbonden fracties!
Het lag voor de hand dat het kabinet zich in dit beraad inzicht wilde verschaffen over de mate van het risico dat het liep als het geen onaanvaardbaar liet horen maar het op een eenvoudige stemming zou laten aankomen.
Van onze kant is daarentegen krachtig verdedigd, dat het kabinet zonder die zekerheid de stemming zou moeten aandurven. De politieke winst, die bij een krappe overwinning zonder onaanvaardbaar zou worden geboekt, moest m.i. vele malen hoger worden aangeslagen dan de „winst" van een met krisisdreiging afgedwongen wetsontwerp.
Zelfs bij een krappe nederlaag zou de politieke winst m.i. nog groter zijn dan het politieke verlies, dat met een „onaanvaardbaar" verbonden zou zijn.
Niemand kon de uitslag voorspellen. Hoe de stemverhoudingen in de CDA-fracties lagen is niet meegedeeld. Bovendien was intussen te „ruiken" dat DS'70 weleens anders zou kunnen gaan manoeuvreren dan op grond van het Kamerdebat te verwachten viel. Het kabinet moest eenvoudig het risico nemen. Ook voor het kabinet zelf was dit m.i. bij elke uitslag beter.
Het kabinet heeft tenslotte de sprong gewaagd. Zonder *de zekerheid*, die het zich vooraf had willen verschaffen, zonder het uiterste politieke drukmiddel te hanteren.
De uitslag (71-69!) bewijst hoe onvoorspelbaar de afloop tot op het laatste moment is geweest. Bij zoveel onzekere factoren in de Kamer is zulk een uitslag ook onmogelijk vooraf te berekenen. De suggestie van de VVD-woordvoerder vóór de stemming, dat het CDA achter de schermen wel de zekerheid verschaft zou hebben van voldoende voorstemmers om het wetsontwerp aan een meerderheid te helpen, is daarmee duidelijk als een insinuatie ontmaskerd.
Het kabinet heeft zich eenvoudig uiteindelijk ervan laten overtuigen dat de in het beraad met het CDA aanbevolen handelwijze politiek de beste was. Het is bereid geweest het wetsontwerp te verliezen en heeft het mede daardoor tenslotte echt gewonnen.
Dat het zo gegaan is, maakte het ook de „verliezers" mogelijk de staatssecretaris met de aanneming van het wetsontwerp sportief en oprecht geluk te wensen.

Politieke winst

Premier en vice-premier kregen in hun gesprek met de CDA-fractievoorzitters niet, waarvoor zij waren gekomen. Dat het kabinet het tenslotte met de gebleven onzekerheid heeft gewaagd, heeft uiteindelijk meer politieke winst opgeleverd dan met vooraf verkregen garanties of met een onaanvaardbaar mogelijk was geweest.
Daarom eindigde de laatste Kamerdag van 1976 's nachts tegen half vijf toch met een politiek winstpunt.

Aant

Uitbreiding actief kiesrecht

Door dr. W. de Kwaadsteniet; ARP-Tweede-Kamerlid

Aan ruim duizend Nederlanders die dit tot dusver niet hadden wil de Tweede Kamer het actief kiesrecht verlenen. De Tweede Kamer besloot daartoe op de laatste vergadering voor het kerstreces.

Het wetsontwerp moet in de komende weken nog aangenomen worden door de Eerste Kamer. Dan is deze zaak nog net op tijd geregeld voor de Tweede-Kamerverkiezingen op 25 mei a.s.

Bepaalde groep

Het gaat om de verlening van het actief kiesrecht aan een bepaalde groep Nederlanders in het buitenland, namelijk „Nederlanders buiten Nederland in Nederlandse openbare dienst." Het betreft hier:

- Nederlandse ambtenaren van de buitenlandse dienst, werkzaam in het buitenland;
- beroepsmilitairen;
- honoraire consulaire ambtenaren van Nederlandse nationaliteit;
- vrijwilligers die in het kader van een door de minister voor ontwikkelingssamenwerking goedgekeurd project van de Stichting Nederlandse Vrijwilligers naar het Buitenland zijn gezonden;
- Nederlandse deskundigen die in het kader van de ontwikkelingssamenwerking een arbeidsovereenkomst hebben gesloten met de staat der Nederlanden en vervolgens naar het buitenland worden uitgezonden;
- deskundigen die zijn aangesteld tot ambtenaar van het zogenaamde Korps van Deskundigen bij K.B. 21 mei 1970, nr. 255;
- deskundigen, niet-vrijwilligers, die eveneens op arbeidsovereenkomst met het rijk in het kader van de projecten van de stichting Nederlandse Vrijwilligers als veldleider in een ontwikkelingsland zijn aangesteld;
- en verder is bijvoorbeeld ook nog te noemen het ambassadepersoneel, dat niet in diplomatieke dienst, maar wel in Nederlandse openbare dienst is, zoals bewakingspersoneel, chauffeurs en meestal secretaressen.

Bovendien tenslotte geldt dit niet alleen voor de bedoelde personen zelf, maar ook voor hun echtgenoten. Heel deze groep had tot dusver geen actief kiesrecht, omdat deze Nederlanders formeel geen Nederlandse „ingezetenen" zijn. De grondwet bepaalt in artikel 90 dat men om te mogen stemmen ook Nederlands ingezetene moet zijn.

Dienstverhouding

De regering meende nu dat zij met deze bepaling niet in strijd zou komen wanneer ook de Nederlanders buiten Nederland, die in een rechtstreekse dienstverhouding tot het Nederlandse openbare gezag staan, tot de ingezetenen zouden worden gerekend. De Tweede Kamer is hiermede akkoord gegaan. Verder meende de regering echter niet te kunnen gaan. Voor toekenning van het actief kiesrecht aan elke andere Nederlander in het buitenland (in totaal, minderjarigen inbegrepen, ongeveer 600.000) zal eerst de Grondwet gewijzigd moeten worden.

Wetsontwerp

Er ligt thans een dergelijk wetsontwerp tot wijziging van de Grondwet bij de Tweede

Kamer, waarin de grondwettelijke eis van ingezetenen is verdwenen, zodat t.z.t. de gewone wetgever naar eigen goeddunken eventueel kan bepalen aan welke Nederlanders nog meer of mogelijk zelfs aan alle Nederlanders het actief kiesrecht zal worden verleend. De Tweede Kamer had in 1968 al eens een wetsontwerp van dezelfde strekking, als dat thans is aanvaard, aangenomen. Bij het amendement-Veerman werd in 1968 de werking van het toen ingediende wetsontwerp echter uitgebreid tot Nederlanders in het buitenland in dienst van volkenrechtelijke organisaties. Hoewel de Tweede Kamer het amendement-Veerman had aanvaard trok de Eerste Kamer vervolgens in haar voorlopig verslag de grondwettelijkheid van die uitbreiding ernstig in twijfel, waarop de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken het niet op een openbare behandeling in die Kamer liet aankomen maar de uitrekking van het wetsontwerp bevorderde. Wij hebben er ons tijdens de behandeling op 21 december j.l. verheugd over getoond, dat minister De Gaay Fortman thans heeft gemeend, dat met de verlening van het actief kiesrecht aan deze beperkte groep Nederlanders in het buitenland niet langer behoorde te worden gewacht.

Ingezetenschap

Overigens is gezegd, dat wij ook vandaag nog het amendement-Veerman van destijds niet in strijd achten met de geest van de grondwet en binnen de grenzen van een aanvaardbare interpretatie van het begrip ingezetenschap in het kader van de Kieswet. Wij hebben daaraan overigens toegevoegd, dat feitelijk niet ontkend kan worden, dat anderen dit anders zien en ook dat er op zichzelf een verschil is te zien tussen de ene groep en de andere groep. De groep-Veerman (om dit nu zomaar aan te duiden) is, hoewel betrekkelijk vergelijkbaar, iets verderwe dan de groep van dit wetsontwerp van welke de band met de Nederlandse publieke zaak wel bijzonder nauw is. Gelet op de gehele situatie lag het niet voor de hand opnieuw te pogen door de indiening van een amendement, van dezelfde strekking als dat destijds van Veerman, de werking van dit wetsontwerp uit te breiden. Evenmin lag het voor de hand voor de groep waarop dit wetsontwerp betrekking heeft thans niets te doen en te wachten op de voorgenomen grondwetsherziening, waardoor meer groepen of alle Nederlanders actief kiesrecht zouden kunnen krijgen. Dat duurt immers nog jaren.

Goede richting

Wij hebben betoogd het met minister De Gaay Fortman eens te zijn, dat het van een slecht beleid zou getuigen om een groep Nederlanders, waaraan het grondwettelijk wel mogelijk is het actief kiesrecht te verlenen, nog langer van dit recht verstoken te doen blijven. Bovendien wordt inmiddels door de voorgenomen grondwetsherziening voor andere categorieën Nederlanders in het buitenland in ieder geval in de goede richting gewerkt. Wij vertrouwen, dat met name de groep-Veerman – Nederlanders werkzaam bij een volkenrechtelijke organisatie, waartoe Nederland is toegetreden – de wijze beheersing heeft de zon in het water te kunnen zien schijnen. Zij die o.i. stellig tot een van de eerste categorieën Nederlanders in het buitenland zullen behoren, die na de grondwetsherziening eveneens het actief kiesrecht krijgen – zijn immers geenszins gebaat met het achterwege laten van het verlenen van dit recht aan deze nu aan de orde zijnde groep. Eerder zullen zij nu met temeer nadruk op spoed kunnen aandringen.

Aangenomen

Het wetsontwerp werd op 22 december j.l. zonder stemming door de Tweede Kamer aangenomen. Alleen de aanwezige leden van de fracties van het GPV, de RP en de SGP, alsmede het lid Franssen en de voorzitter wordt aantekening verleend, dat zij geacht wensen te worden tegen dit wetsontwerp te hebben gestemd.

De zorg om/van de Europese broeders I

Door drs. A. M. Oostlander, direkteur dr. Kuyperstichting

Toen op de novembervergadering van de ARpartijraad de statuten van de EVP, de Europese partij van christen-democraten, aan de orde kwamen bleek duidelijk hoe zeer onze partij met twijfel is vervuld over de grondslag van die Europese groepering.

Enerzijds was daar de fundamentele kritiek op de basis van de EVP van de zijde van prof. Goudzwaard, anderzijds vernam men de waarschuwing om op Europees vlak niet af te haken. Ook in KVP en CHU kringen treft men zulke twijfels aan. Daardoor neemt de Nederlandse christen-democratie een aparte plaats in bij internationale contacten. We genieten een zekere faam als kritische dwarsliggers. Hoe liggen nu de kansen voor het CDA om als geweten van de Europese christen-democratie op te treden? Zo'n rol zou ons immers wel aanstaan. Het antwoord kan voorlopig wat ontnuchterend zijn. Onze Europese broeders zijn nl. op hun beurt bezorgd over ons!

Zachte landing voor de St. Pieter

Onlangs werd een bijeenkomst gehouden voor directeuren van christen-democratische politieke studiecentra uit West- en Zuid-Europa en Latijns-Amerika.

Zulke studiecentra bestaan nl. niet alleen in Nederland. We hebben soms het gevoel dat het denken over de grote politieke lijnen en principes vooral bij ons een hoge vlucht genomen heeft. Het tegendeel is waar. Vooral in onze naaste Europese omgeving maakt Nederland op dat vlak *een uiterst povere indruk.* De christen-democratische zuster-instituten in België, Duitsland, Oostenrijk en Italië zijn twintig tot honderd maal zo groot als het onze! En dat is te merken aan hun produktie, hun beurzenbeleid (!) en hun internationale invloed. Het subsidiestelsel is in Nederland gericht op een uitgesproken *vertrossing van het politieke denkwerk.* Ben je „algemeen", dan is er geld, ben je „gekleurd", dan is er niets of uiterst weinig beschikbaar. Welnu, onze buitenlandse collega's hadden kennelijk veel zorg besteed aan de voorbereiding van deze ontmoeting. Ter tafel lag o.a. een uitstekend „ideologisch" document, opgesteld door Roberto Papini, hoogleraar in Triest en tevens verbonden aan het internationaal christen-democratisch studie- en documentatiecentrum in Rome (het gastheer-Instituut voor deze bijeenkomst). Uiteraard voel je je als Nederlander geroepen om er in zo'n discussie goed tegen aan te gaan mede in de hoop dat iets van onze standpunten en de protestantse elementen daarin duidelijker zou overkomen en dat begrip daarvoor zou ontstaan. Dat begrip is erg nodig, want,

Getuigen is wel mooi maar overtuigen is beter!

Veel meer dan voorheen moeten we beseffen dat vanuit de internationale partij-politieke organisaties en ontmoetingen een steeds grotere invloed op het karakter van onze christen-democratie zal uitgaan. Voor ons liggen daar óók grote kansen. Steeds meer zaken worden op Europees vlak aangepakt. Ook die punten waarvan we allemaal zó kunnen zien dat ze van principiële betekenis zijn, zoals ontwikkelingssamenwerking, sociaal beleid, democratisering van het bestuur etc. Socialisten en liberalen bouwen aan hun internationale partijorganisaties; de christen-democraten doen dat ook en liggen zelfs duidelijk vóór. Vandaar dat op de bijeenkomst in Rome gezocht werd naar een politieke lijn, een omschrijving van de politieke filosofie, waardoor wij als christen-democraten herkenbaar (zullen) zijn en een samenhangend beleid kunnen voeren.

Gebalsemde principes

Niet iedereen doet van harte aan een bezinning in christen-democratische geest mee. Zo stelden de Duitse en Oostenrijkse vrinden dat zij „met succes hun grondslagdiscussie afgerond hadden". Hun partijen hadden nu een document daarover en ze kwamen daar liever niet meer op terug..... Op zo'n moment besef je welk gevaar er verbonden is aan het „afsluiten" van een grondslagdiscussie. Je kunt daardoor ontaarden tot bouwer van praalgraven, alwaar onze beste principes *opgebaard* worden. De grondslag van de christen-democratie behoort geen moment van verstarring te zijn maar veeleer moeten bestaan uit het aanwijzen van een richting voor verdere ontwikkeling. Het moet daarbij gaan om de garantie dat wij steeds weer, ons bezinnend, terugkeren naar die bronnen waar we onze creativiteit en ons lef aan ontlenen om deze politiek te voeren. Dat is nogal wat anders dan navelstaren of dogmatische muggenzifterij.

Zorgen over het CDA

Bij een aantal Belgen, Italianen en Latijns-Amerikanen tref je gelukkig niet zo'n pragmatistische tegenzin aan in het ter sprake brengen van de betekenis van de Evangelische inspiratie. Anderzijds hebben zij wel zorg over de wijze waarop wij met die inspiratie omgaan. Naar hun besef hebben we te weinig oog voor hetgeen er in Europa geestelijk aan de hand is. Ze vinden ons *confessionalistisch-beperkt in onze twistpunten en oppervlakkig-goedkoop inzake de inhoud van onze visies.* Ten dele komt dat omdat zé ons niet goed kennen of erg moeilijk begrijpen kunnen. Het CDA-congres van 1975 heeft dat onbegrip alleen maar groter gemaakt. Als we van hùn gelijk willen leren is er misschien ook ruimte om de positieve betekenis van de Nederlandse christen-democratie overtuigend te dragen.

(wordt volgende week vervolgd

Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)

Onlangs verscheen een bijzonder boek, gewijd aan de 100ste sterfdag van de 19e-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, getiteld: „Een staatsman ter navolging". In dit boek wordt zijn betekenis voor staat, school, kerk en maatschappij door een dertigtal vooraanstaande theologen, geschiedkundigen, politici en kerkhistorici, belicht.

Enkele van de auteurs: H. Algra, mr. A. M. Donner, dr. G. Puchinger, dr. W. Drees sr., mr. W. Aantjes en mr. H. K. J. Beernink.

Prijs: f 13,50. Stort verschuldigd bedrag op giro 89673, t.n.v. AR Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Rectificatie

Tot onze spijt is in het laatste nummer (52) van Nederlandse Gedachten van 1976 bij het artikel „Adam en Eva thuis en in de politiek" op pagina 9 de naam van de auteur niet genoemd. Vermeld had moeten worden dat mevr. T. Bot-Van Gijzen, lid van het dagelijks bestuur van het Anti-Revolutionaire Vrouwen Comité, de schrijfster was.

Hoe te handelen met CDA-verbanden en -reglementen?

Hieronder leest u de tekst van de brief aan de besturen van de ARP-kiesverenigingen, welke te uwer informatie in zijn geheel in Nederlandse Gedachten is opgenomen.

Geacht bestuur,
Regelmatig komen er vragen bij ons binnen met betrekking tot de handelwijze t.a.v. CDA-verbanden en -reglementen. Het partijbestuur heeft zich in de afgelopen maanden gebogen over de vraag welke weg bewandeld dient te worden t.a.v. de ontwikkeling van het CDA.

Het partijbestuur bekiemtoonde daarbij dat het CDA een *federatie* is van drie zelfstandige partijen.
T.a.v. de Tweede-Kamerverkiezingen in 1977 hebben wij besloten met één gezamenlijke lijst uit te komen en na die verkiezingen zullen wij in de Tweede Kamer één fractie vormen.

Deze feitelijke stand van zaken, een gevolg van genomen beslissingen, roept vragen op, die een nadere standpuntbepaling vereisen.
Daarom de volgende kanttekeningen, mede naar aanleiding van de genoemde discussies:
1. De ARP heeft als uitgangspunt genomen, dat de partijen zelfstandig blijven en voorhands niet in een fusie opgaan. Daartoe zijn ook geen besluiten genomen. Het zou in strijd zijn met de genomen beslissingen te doen alsof er in feite toch sprake is van een fusie. Als het zover komt dienen de partijen daartoe eerst te beslissen overeenkomstig de procedure, die daarvoor in ieder van de partijen geldt.
Het is thans in strijd met de besluiten, partij-organen op te heffen of tot zodanige constructies te komen bij CDA-verbanden, dat er geen mogelijkheid meer is voor een zelfstandige beslissingsbevoegdheid van de ARP.
2. De in het CDA verenigde partijen kozen voor een federatie met groeimodel. D.w.z. naarmate de tijd voortschrijdt en de leden elkaar beter leren kennen kan er een situatie ontstaan, die om een verdergaande samenwerking vraagt. Het p.b. meent, dat er t.a.v. verdergaande samenwerking thans een pas op de plaats moet worden gemaakt.
3. Tussen de in het CDA verenigde partijen bestaat nog steeds verschil van mening over het functioneren van het uitganspunt. Dat verschil van mening heeft geen belemmering behoeven te zijn thans met één lijst uit te komen, waarbij de kandidaten worden gesteld volgens de procedure, die ieder van de drie partijen heeft.
Het huidige verschil van mening vormt wel een belemmering één partij te vormen.
Afgesproken is dat de discussies over het functioneren van het uitgangspunt voortgezet zullen worden. Dat zal na de verkiezingen gebeuren.
4. Het zal er nu vooral ook om gaan een gezamenlijk CDA-beleid tot stand te brengen. Dat geldt allereerst landelijk, maar het moet ook regionaal en plaatselijk gebeuren.
T.a.v. het CDA-program 1977-1981 hebben de drie partijen elkaar redelijk kunnen vinden, op enkele delen van het program na.
Voor provincie en gemeente zullen ook goede programs moeten komen, waarbij de mogelijkheid van een inbreng van de zijde van de partij-verbanden ruimschoots aanwezig dient te zijn.
Het beleid in 's-lands vergaderzaal, in staten en raden moet gestoeld zijn op het program. Het is van betekenis daaromtrent een evaluatie te maken.
5. De praktijk leert, dat de partijen elkaar in de meeste gevallen gemakkelijk weten te vinden t.a.v. de formulering van uitgangspunt en doelstelling van het CDA-verband. Het is zaak aan de sluiten bij de statuten van het CDA.
In het model-reglement is die formulering ook overgenomen.
CDA-verbanden, die een andere formulering voorstaan worden als regel niet erkend. De drie partijen hebben elkaar gevonden op de formulering van art. 2 en 3 van de statuten. Het kan onnodige moeilijkheden oproepen daarvan af te wijken.
6. Het model-reglement laat de mogelijkheid open verschillende varianten te kiezen, waarvan de één vrij ver gaat en de ander veel minder ver. Voor de ARP is de laatste variant het uitgangspunt. Voorkomen moet worden, dat de eigen partij-organen worden uitgehold. Zo'n situatie kan ontstaan door allerlei bevoegdheden aan CDA-verbanden te willen overdragen.
De federatlestruktuur is voor de besluitvorming de beste en deze past bij de genomen beslissingen. Dat geldt voor plaatselijke samenwerkingsverbanden.

Het geldt echter in nog veel sterkere mate voor verbanden op het niveau van Statencentrale en Kamercentrale.

Bovendien zijn er lang niet overal CDA-verbanden en zijn tal van kiesverenigingen ook niet van plan die voorhands op te richten. De inbreng vanuit de eigen partij dient in alle opzichten gewaarborgd te zijn.
7. In sommige gevallen worden er CDA-reglementen gemaakt, waarbij de CDA-ledenvergadering bepaalt wie er worden gekandideerd en hoe de *opvolgingsprocedure* zal zijn van de kandidaten voor de vertegenwoordigende lichamen.
Dergelijke verbanden krijgen geen goedkeuring.
Wanneer partijen samenwerken moeten er tussen de partijen waterdichte afspraken worden gemaakt over de zetelbezetting en over de opvolging wanneer een kandidaat van een partij uitvalt of tussentijds terugtreedt.
Vast moet staan dat een AR-kandidaat door een AR-kandidaat moet worden opgevolgd.
Een regeling waarbij dit wordt opengelaten leidt onherroepelijk tot moeilijkheden.
8. De vraag naar de kandidering levert eveneens moeilijkheden op.
Regel moet zijn dat de eigen partij-organen voor de kandidering zorgen. Wil men de kandidering laten regelen door de algemene ledenvergadering van het CDA-verband, dan moet gegarandeerd zijn dat iedere partij aan zijn trekken kan komen. De procedure van de groslijststemming dient in iedere partij zelf plaats te vinden.
Onze voorkeur gaat er ook naar uit dat de aanwijzing van kandidaten door de eigen partij-organen geschiedt.
9. Aanwijzing van bestuursleden dient te geschieden vanuit de eigen bestuursorganen, omdat anders een situatie ontstaat waardoor de opvattingen van de leden van het ene bestuur niet meer synchroom lopen met de opvattingen van die van het andere bestuur.
10. De positie van de rechtstreekse leden roept veel vragen op. Zij dienen in de CDA-verbanden te worden ingeschakeld, waarbij het verbandsbestuur tevens functioneert als bestuur van de rechtstreekse leden.
T.a.v. de programsamensteiling moet er voor hen een mogelijkheid zijn daaraan deel te nemen. De vorm waarin kan ieder verband zelf bepalen, maar het moet wel evenredig zijn aan de inbreng van de partijleden. Het is redelijk dat 5 à 10 rechtstreekse leden minder te vertellen hebben, dan 60 à 70 partijleden.
Wordt op een kandidatenlijst een plaats ingeruimd – omdat het ledental van de rechtstreekse leden daar aanleiding toe geeft – voor een vertegenwoordiging van de rechtstreekse leden, dan is het redelijk, dat zij zelf over de aanwijzing beslissen.
Wij hopen u met bovenstaande nadere uiteenzetting de nodige bouwstenen te hebben gegeven om zinvol te kunnen overleggen met de beide andere partners.
De meeste plaatseiijke situaties zijn verschillend en er dient derhalve een zekere mate van speelruimte te zijn. Die speelruimte mag er echter niet toe leiden, dat de federatieve structuur geweld wordt aangedaan of dat de inbreng vanuit de eigen partij geweld wordt aangedaan.
Hebt u moeite of moeilijkheden, wendt u dan tot het partijsecretariaat voor advies.
Er bereiken ons af en toe klachten over de trage erkenning van CDA-verbanden.
Bij de beoordeling van de ontwerpen is er in de afgelopen maanden een vrij aanzienlijke achterstand opgelopen, die thans wordt weggewerkt. Wij hechten eraan te verklaren, dat ontwerp-reglementen binnen de ARP zeer serieus worden behandeld en dat er een toetsing plaatsvindt op basis van de opgestelde richtlijnen. Gevolg hiervan is dat het beoordelen van ontwerpen een vrij tijdrovende aangelegenheid is.
Temidden van het vele werk dat er in deze tijd moet gebeuren kan de behandeling van de ontwerpen geen prioriteit krijgen. Wij vragen u daarvoor begrip.
Tenslotte wijzen wij er nog op, dat alleen goedkeuring aan CDA-verbanden wordt verleend wanneer alle drie de partijen daarmee instemmen.
Als criterium voor het afgeven van een verklaring ten aanzien van het gebruik van de benaming CDA zal bij de verkiezingen in 1978 gelden, dat het CDA-verband erkend moet zijn.

1977

„Ik weet niet wat dit jaar ons weer zal brengen,
of uitkomt wat de Club van Rome ons voorspelt,
of er al weer een nieuwe wereldoorlog nadert,
en hoeveel mensen men daarna nog telt.

Ik weet niet of verdriet de overhand zal krijgen,
of er voor onze kinderen nog toekomst is,
of wat dit jaar Amnesty zal bereiken,
voor de gemartelden in de gevangenis.

Wel weet ik dat, hoe moeilijk het ook moge worden,
Mijn Heer de draden in zijn handen heeft,
en daarvan zelfs in de benauwdste dagen,
een weldoordacht en prachtig kunstwerk weeft.

Dat hij, wat ook op aarde mag gebeuren,
al komen er ook rampen zonder tal,
zijn heerlijk Koninkrijk zal doen verschijnen,
waar Jezus Christus eeuwig heersen zal."

Martie Vollenhove-Meyer

Vierde les maatschappijleer

„verkiezingen en democratie"

Deze maand verschijnt de vierde lesbrief maatschappij. leer in de serie „Politiek? Kom nou". Het thema van les is: „Verkiezingen en democratie".

Onderwerpen

De lesbrief is ook ditmaal voorzien van diverse fraaie cartoons van de hand van Arend van Dam, geen onbekende voor wie op de hoogte is met publikaties van de CDA-vormingsstichtingen. Ook zijn diverse werkopdrachten opgenomen die de zelfwerkzaamheid van de gebruikers van deze les beogen te stimuleren.
De volgende onderwerpen komen in deze vierde lesbrief aan de orde:

- *opvattingen over democratie en gezag*
- *vormen van kiestelsels, zoals het stelsel van evenredige vertegenwoordiging en districtenstelsel*
- *kiesdeler en kiesdrempel*
- *actief en passief kiesrecht*
- *rol van politieke partijen*
- *kabinetsvorming*
- *Europese verkiezingen.*

De lesbrief, die twaalf pag. bevat is in een duidelijke en heldere taal geschreven. „Moeilijke woorden" zijn zoveel mogelijk vermeden.

Actualiteit

Het behoeft geen betoog, dat met de Tweede Kamerverkiezingen voor de boeg van 25 mei a.s., deze lesbrief een hoge mate van actualiteit bezit. Voor leraren maatschappijleer en geschiedenis een waardevol hulpmiddel bij hun lessen.

Maar ook om de politieke belangstelling van schoolgaande kinderen – en eventueel ook voor de cathegese – kan deze les zijn diensten bewijzen.

De prijs bedraagt f 1,25 per ex.;
2 t/m 4 ex. f 1,– per ex., 5 t/m 9 ex. f 0,85 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,70 per ex.; 25 ex en meer f 0,55 per ex.
Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag m.v.v. het gewenste

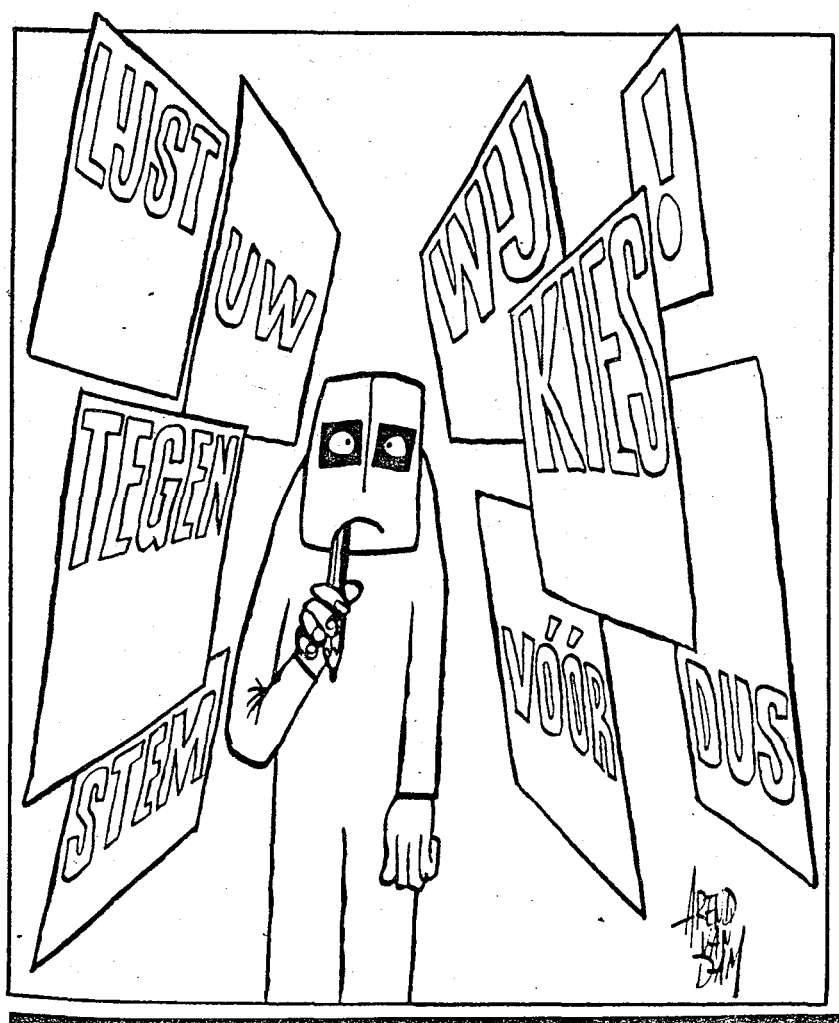

WUUDA 'ZHUET
ORANJEWOUD
Vraagt nieuwe prijscourant

Contributie-inning 1977 van start

Half december is de contributie-inning voor het jaar 1977 onder de bijna 60 000 leden van de ARP gestart. Zoals in de laatste Nederlandse Gedachten d.d. 25-12-1976 werd geschreven is deze start niet geheel vlekkeloos verlopen, daar verscheidene personen een verkeerde bijsluiter hebben ontvangen.

Hiervoor nogmaals onz excuses. Ook dit jaar is er sprake van twee categorieën kiesverenigingen. In de eerste plaats zijn er meer dan 800 kiesverenigingen, die de contributie-inning (laten) verzorgen per acceptgirokaart. In de tweede plaats zijn er ca. 30 kiesverenigingen, die de contributies zelf bij de leden incasseren.

Accept-girokaarten

Vanaf eind december stromen de betalingen per acceptgirokaart op het partijsecretariaat binnen. Naar schatting heeft reeds meer dan 1/4 van alle leden de contributie over 1977 voldaan. Voor uw spontane en snelle reacties zijn wij u erkentelijk. Om een zo vlot mogelijke afwikkeling van de contributie-inning 1977 te bevorderen, hopen wij, dat alle leden willen meewerken aan een spoedige betaling.
Kiesverenigingen, die de contributie-inning geheel zelf verzorgen hebben toegezegd deze werkzaamheden voor 30 juni a.s. af te ronden. Wij hopen en vertrouwen, dat deze datum als strikte sluitingsdatum zal worden gehanteerd.

Lijstmateriaal

Vorige week zijn aan de secretarissen de lijsten betreffende de laatste (4e) fase 1976 toegezonden met daarbij een nieuwe ledenlijst geldende voor 1977.
De penningmeesters zullen hun lijsten eind deze of begin volgende week ontvangen, met daarbij de draaiboeken 1977.

Contributie-niveau

In 1977 wordt gestreefd naar een gemiddelde contributie opbrengst van f 35,– per lid. Voor het vaststellen van de te betalen contributie, kan gebruik gemaakt worden van de onderstaande staffel.

Wanneer het bruto-inkomen per maand bedraagt:		Dan wordt gedacht aan een contributie per jaar van
minder dan	f 1300,–	f 26,–
f 1300,– -	f 1400,–	f 30,–
f 1400,– -	f 1500,–	f 34,–
f 1500,– -	f 1600,–	f 38,–
f 1600,– -	f 1800,–	f 44,–
f 1800,– -	f 2000,–	f 50,–
f 2000,– -	f 2200,–	f 58,–
f 2200,– -	f 2500,–	f 68,–
f 2500,– -	f 2800,–	f 79,–
f 2800,– -	f 3100,–	f 90,–
f 3100,– -	f 3400,–	f 100,–
f 3400,– -	f 3700,–	f 120,–
f 3700,– -	f 4000,–	f 135,–

Voor elke f 1000,– meer adviseren wij u f 25,– extra te betalen.

Voor de gehuwde vrouwelijke leden, van wie de man ook partijlid is, geldt in 1977 een minimum-contributie van f 17,50.

Ten opzichte van 1976 is een contributie-aanpassing onvermijdelijk.

Aan de leden is gevraagd de contributie gemiddeld met f 4,– te verhogen.
Met spanning zien wij uit naar het eindresultaat 1977.

Kamerdebat over de in de grondwet verankerde vrijheid van onderwijs

Het gevecht om de keizer z'n baard

Door mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters, ARP-Tweede-Kamerlid

Het Tweede-Kamerdebat over grondwetsartikel 208, waarin de vrijheid van onderwijs is vastgelegd, is uitgelopen op verwerping van de wijziging die de Regering had voorgesteld. In de kleine uurtjes vóór het kerstreces bleken de standpunten muurvast vastgelopen. De door de Regering voorgelegde nieuwe tekst ging geheel de mist in.

Niet de Regering en de CDA-frakties stonden lijnrecht tegenover elkaar, zoals sommigen misschien hadden verwacht, maar de moeilijkheden manifesteerden zich in de Kamer zelf. De frakties van PvdA en CDA konden elkaar op een laatste belangrijk punt niet vinden. De VVD-fraktie spon daarbij goed garen en ging heen als lachende derde.

Knelpunt

De door de Regering voorgestelde wijziging van het onderwijsgrondwetsartikel heeft lange tijd de politieke gemoederen beroerd. De interpretatie van de nieuwe tekst tegenover het huidige artikel 208, de bedoelingen van de Regering met deze wijziging en het al of niet aangetast worden van de vrijheid van onderwijs door het wijzigingsvoorstel vormden wel de hoofdthema's van de dikwijls felle, soms rellerige politieke discussie. De CHU-, AR- en KVP-fraktie waren het in deze omstreden zaak ook niet geheel eens toen zij in het voorjaar van 1976 nauwer wilden gaan samenwerken. Het grondwetsartikel en zijn interpretatie vormde een belangrijk knelpunt, dat vele avonden discussie vergde. Tenslotte zijn de drie frakties toch tot gemeenschappelijke standpunten gekomen en kon één woordvoerder (Hermes, KVP) namens allen optreden in het debat.

De bezem erdoor

Voor Minister De Gaay Fortman aan zijn eigenlijke speech toekwam heeft hij eerst eens even flink de bezem gehaald door alle zindelijke en onzindelijke reakties die in de loop der maanden rond het grondwetsartikel te berde waren gebracht. Met kracht wees hij vele aantijgingen aan zijn adres van de hand.

De Regering beoogt met deze grondwetswijziging niet afbreuk te doen aan de na lange strijd verworven vrijheid van onderwijs, zoals door sommigen is gesuggereerd. De Regering beoogt niet met de voorgestelde wijziging de onderwijsvrijheid aan te tasten. De Regering beoogt niet de schoolstrijd te heropenen, beoogt niet ruimere bevoegdheden aan de Overheid te trekken en een grotere greep op het bijzonder onderwijs te krijgen, beoogt niet enige beperking van de vrijheid van richting te bewerkstelligen.
De enige reden voor het in overweging nemen van een verandering van artikel 208 is dat de gehele materie van de grondrechten wordt aangevat.

Daarbij kan men dan artikel 208 niet rechts of links laten liggen en buiten de nieuwe formulering laten. De voorgestelde wijziging is slechts een herformulering, een moderne verwoording van de oorspronkelijke bedoelingen. Daarbij wordt geen afbreuk gedaan aan de verhouding openbaar en bijzonder onderwijs, geen afbreuk aan de vrijheid van het bijzonder onderwijs, geen afbreuk aan de bevoegdheden van de wetgever en de lagere regelgevers.

Kortom, het voorstel van de Regering is geheel niet opzienbarend, al heeft het opzien gebaard – het is geheel niet indrukwekkend, al is die indruk wel gewekt.

CDA-amendement

Aantjes heeft op de voorjaarspartijraad '76 het voorlopig standpunt van de AR-fraktie verwoord.
„De stelling dat de Regering de onderwijsvrijheid wil aantasten lijkt ons na eerste bestudering zeker voorbarig. Dat sluit echter kritische amendering geheel niet uit. Na veel studie en rijp beraad hebben de drie frakties tenslotte inderdaad een amendement op tafel gelegd, waardoor naar hun mening het wijzigingsvoorstel belangrijk verbetert. De onderdelen waarop is geamendeerd blijken dezelfde te zijn als waarop we hebben geduid in ons eerste commentaar op de wijzigingstekst in Nederlandse Gedachten van 24 april jl.

Voorwaarden

De Overheid mag voorwaarden stellen aan het voor 100% bekostigde onderwijs – bekostigingsvoorwaarden, subsidievoorwaarden. De vele miljarden die we aan onderwijs besteden, moeten zorgvuldig worden besteed. De Overheid mag ook eisen van deugdelijkheid stellen – bijv. exameneisen, bevoegde mensen voor de klas etc. In de nieuwe tekst wordt alleen gesproken over „voorwaarden". Strikt genomen is dat wel juist, want eisen van deugdelijkheid zijn ook „voorwaarden" waaraan men moet voldoen, wil men voor bekostiging in aanmerking komen.
Toch zijn dat heel bijzondere voorwaarden, omdat ze nogal ingrijpend zijn, gezien in het licht van de eigen verantwoordelijkheid van het bijzonder onderwijs. De Overheid dient daarbij terughoudendheid te betrachten. Het zijn voorwaarden die de Overheid stelt om het peil, de „voortreffelijkheid" van het onderwijs te waarborgen, terwijl het bijzonder onderwijs tegelijkertijd zelf verantwoordelijk is voor de „inrichting" van het onderwijs. De andere voorwaarden die de Overheid bij subsidiëring mag stellen zijn meer technisch-administratief van aard. De

CDA-frakties zijn het met de Regering eens: de verschillende voorwaarden die de Overheid mag stellen, zijn niet precies in twee soorten te verdelen. De grens tussen beide soorten is niet precies te trekken.
Dat betekent dat ze dus ook niet als twee aparte soorten apart behandeld kunnen worden: bijv. deugdelijkheidseisen bij wet stellen en andere bekostigingsvoorwaarden bij of krachtens de wet.
Dat neemt echter niet weg dat het wel degelijk voorwaarden van verschillende zwaarte zijn. Het begrip „eisen van deugdelijkheid" heeft vanaf 1917 wel degelijk een speciale lading, waarmee de wetgever (Regering en Parlement) zeker dient te rekenen. Daarom hechten de CDA-frakties er sterk aan dit begrip naast het meer algemene begrip „voorwaarden" in de grondwetstekst op te nemen.
Zodra de wetgever bij het stellen van een nieuwe bekostigingsvoorwaarde in de richting komt van een „eis van deugdelijkheid" dient hij bijzonder oplettend en terughoudend te zijn. Hij moet met krachtige argumenten aantonen dat deze voorwaarde ook aan het bijzonder onderwijs dient te worden gesteld. Hoewel de beide bewindslieden, De Gaay Fortman en Van Kemenade, zelf gekozen hadden voor het begrip „voorwaarden" (waarbij ze benadrukten dat ook dan aangetoond moet worden dat het stellen van die voorwaarden echt noodzakelijk is) hadden ze geen overwegend bezwaar tegen het CDA-amendement: het opnieuw opnemen in de tekst van het begrip „eisen van deugdelijkheid".

Vrijheid van het bijzonder onderwijs

Het tweede amenderingspunt betrof het begrip „vrijheid van het bijzonder onderwijs". Deze term staat in het huidige grondwetsartikel in lid 6, „blj die regeling wordt met name de vrijheid van het bijzonder onderwijs betreffende de keuze der ieermiddelen en de aanstelling der onderwijzers geëerbiedigd". Is het een gemis als deze term door de modernisering van het artikel geheel verdwijnt?
De CDA-frakties meenden van wel, terwijl de Regering van haar kant nogal beducht was voor de formulering in het CDA-amendement.
Immers, de „vrijheid van het bijzonder onderwijs" was zó in het amendement opgenomen dat het begrip een geheel eigen leven zou kunnen gaan leiden. Een bijzondere school zou zich op deze tekst kunnen beroepen als men onder eisen en voorwaarden die de Overheid terecht stelt, zou willen uitkruipen. De Regering en de CDA-frakties vonden tezamen een heel gelukkige oplossing. De indieners van het amendement zetten het woordje „met name" op een andere plaats, waarna de tekst als twee druppels water op de huidige formulering van artikel 208 ging lijken. Alle kou was toen uit de lucht en beide „partijen" waren voor honderd procent tevreden.

De delegatie

Het moeilijkste punt in het debat bleek de delegatie. De Overheid stelt eisen van deugdelijkheid en andere voorwaarden „blj wet" staat in het huidige artikel 208. Wijzigingsvoorstel van de Regering: „bij of krachtens de wet". Dat betekent dat voor bepaalde zaken geen aparte wet behoeft te worden gemaakt maar bevoegdheid wordt gedelegeerd aan de Kroon, aan de Regering. De Minister regelt de zaken („krachtens de wet" – de wet is dus wel uitgangspunt) via een AMvB – een algemene maatregel van bestuur of een ministeriële beschikking. Reeds tientallen jaren heeft men ook reeds zo gewerkt onder het huidige artikel 208 met het begrip „bij wet". Nu wordt deze mogelijkheid voor alle duidelijkheid met zoveel woorden in het grondwetsartikel opgenomen. Toen het wijzigingsvoorstel van de Regering het licht zag, hebben vele critici hun fiolen van toorn uitgegoten over dit „bij of krachtens de wet".

Langzaam maar zeker echter zijn vele stemmen op dit punt verstomd, daar gewoon erkend moet worden dat men niet kán werken zonder delegatie naar Kroon en Minister en men moet toegeven dat in de praktijk delegatie altijd al is toegepast.

De CDA-frakties hebben duidelijk gesteld in het debat dat aan delegatie niet valt te ontkomen en zij hebben wat dit punt betreft – de delegatie naar Kroon en Minister – de Regering van harte gesteund. Wel hebben zij in hun amendement het woord „zonodig" opgenomen: „bij de wet of 'zonodig' krachtens de wet bij algemene maatregel van bestuur of ministeriële verordening." Daardoor wordt wel een voorkeur uitgesproken voor regeling bij wet. De beide Ministers vonden dit een overbodige toevoeging maar verzetten zich er niet tegen.

De keizer z'n baard

Blijft over een laatste punt: delegatie naar lagere overheden. Provincies, gemeenten, eventueel gewesten die zelf „krachtens de wet" nieuwe „voorwaarden" zouden kunnen stellen, verordeningen kunnen uitvaardigen e.d. (zie reeds ons eerste commentaar van 24 april jl.). Dat is wat anders dan tot uitvoering brengen van landelijk vastgesteld beleid, zoals dat tot nu toe het geval is. De heer Veerman heeft namens de CDA-frakties duidelijk uiteengezet in het debat waarom het ging.
De grondwet zegt voortaan **dat** de wetgever mag delegeren. Dan doet zich vanzelf het volgende, onontkoombare probleem voor dat precies gezegd moet worden **wat** hij gaat delegeren en aan **wie.** Hebben de lagere overheden onder het huidige artikel 208 deze bevoegdheid wel?
De Regering kwam met één voorbeeld: het besluit buitengewoon onderwijs. Hermes heeft in het debat prachtig aangetoond hoe dit voorbeeld niet opgaat. Dat zou dan betekenen dat in 60 jaar het grondwetsartikel nooit is gebruikt voor „door-delegeren" naar lagere overheden. Minister De Gaay Fortman bleef hardnekkig volhouden dat het huidige artikel 208 toch wel deze mogelijkheid in zich bergt.
Het CDA-amendement dat stelt „bij de wet of zonodig krachtens de wet bij algemene maatregel van bestuur of ministeriêle beschikking", waardoor de delegatie naar lagere overheden erbuiten valt, vond hij niet verstandig. Toch sprak de Regering niet het „onaanvaardbaar" uit. Als de Kamer zou beslissen dat „door-delegeren" niet mogelijk zou moeten zijn, dan zou de Regering daarmee wel akkoord kunnen gaan.
De PvdA-fraktie nam dit punt vanaf het begin van het debat hoog op. Steeds opnieuw tamboerde de woordvoerder Van Ooyen erop dat in het grondwetsartikel geen mogelijkheden voor de toekomst moesten worden afgesneden – al was hij het met de CDA-frakties eens dat de Overheid van deze mogelijkheid om door te delegeren naar lagere overheden maar zeer spaarzamelijk gebruik zou moeten maken.
Het onduidelijke in de discussie was bovendien dat de PvdA-fraktie met geen enkel concreet voorbeeld kwam waarvoor deze theoretische mogelijkheid in de grondwet open gehouden zou moeten worden. De voorbeelden die men aanvoerde, lagen óf duidelijk in de sfeer van uitvoering geven door lagere

Vervolg op pag. 7

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN
directie- en schaftketen
scholen en kerken
directie- en schaftwagens
etc.
HOUTBOUW HAHBO HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Zeilen?
A. Wynstra's Watersport
■ Zeilschool
■ Platbodemkursussen
■ Botenverhuur
■ Groepsakkommodatie
Folder op aanvraag verkrijgbaar
A. Wynstra's Watersport
Lytse Sudsein 19
Uitwellingerga (Frl.)
05153-214

BON
Naam: .....
Adres: .....
Woonplaats: .....
Wenst abonnement .....
Wenst proefnummers .....
Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.
Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.
NEDERLANDSE GEDACHTEN
veel gelezen, veel geciteerd.

Gewetensbezwaren militaire dienst

Door dr. W. de Kwaadsteniet; ARP-Tweede-kamerlid

Allen die Nederlandse Gedachten lezen zijn nu reeds twee jaar lang vertrouwd met dit probleem. Met grote regelmaat verschijnt het onderwerp in ons blad. Het lijkt een gebed zonder einde. Wij moeten maar blijven bedenken: geduld is zulk een schone zaak.

In het nummer van 4 december j.l. hebben wij voor het laatste melding gemaakt van de stand van zaken. Wij pakken daar de draad weer op.

Nieuwe nota van wijzigingen

De eerste ronde van de openbare behandeling in de Tweede Kamer over de wijziging van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst vond plaats op woensdag 24 en donderdag 25 november j.l. Tien sprekers van de zijde van de Tweede Kamer voerden het woord en minister Vredeling en staatssecretaris Van Lent antwoordden. Daarbij diende minister Vredeling alsnog een nieuwe nota van wijzigingen in met betrekking tot het hoofdpunt in de al jaren durende discussie, namelijk de tekst van artikel 2 van de wet.

In verband met noodzakelijk geacht nader beraad over die nota van wijzigingen vroeg de bijzondere Kamercommissie voor deze wetswijziging de behandeling van het wetsontwerp niet direct voort te zetten, maar uit te stelen tot een datum tussen 7 en 23 december.

Geen aanleiding tot ander oordeel

Op woensdag 15 december j.i. werden de algemene beraadslagingen hervat en was eerst weer het woord aan de Tweede Kamer.

In het algemeen bleek, dat de nota van wijzigingen de Kamer geen aanleiding had gegeven tot een ander oordeel over het wetsontwerp van de regering.
Voordat minister Vredeling daarop zou antwoorden, werd vervolgens eerst begonnen met de artikelsgewijze behandeling van het wetsontwerp, zowel van de kant van de Kamer als van de regering, bij monde van staatssecretaris Van Lent. Toen het middernachtelijk uur reeds was verstreken werden de beraadslagingen geschorst en de verdere behandeling bepaald op maandag 20 december j.l. De hoofdmoot vormde toen dus het antwoord van minister Vredeling in tweede termijn. Daaruit bleek, dat het verschil van standpunt, enerzijds neergelegd in het regeringsvoorstel en anderzijds het amendement - De Kwaadsteniet c.s., gebleven was.
De minister zei, dat van zijn kant bezwaar tegen het amendement bleef bestaan. De gedachte, dat de regering „het oordeel aan de Kamer zou kunnen overlaten" wilde hij nog niet tot de zijne maken. Hij deelde mede, dat de kabinetszitting, die tussen de tweede termijn van de Kamer en zijn tweede termijn was gehouden, hem geen reden gaf het daarmede eens te zijn.
De minister had eerder termen gebruikt als „de Kamer sterk ontraden" en „ten stelligste ontraden".
Minister Vredeling zei aan het slot van zijn tweede termijn dat - nu het zich laat aanzien dat aanneming van het amendement geenszins is uitgesloten - hij het kabinet zou raadplegen over wat hem te doen stond in het geval het amendement werd aangenomen.

Geen intrekking amendement

Op woensdag 22 december j.l., de laatste Kamerdag voor het kerstreces, deelde de minister 's middags in de Kamer mede, dat hij 's morgens aan het kabinet verslag had uitgebracht over de stand van zaken.
De minister constateerde, dat het overleg niet heeft geleid tot intrekking van het amendement en dat hem was gebleken dat het amendement niet kansloos is. Hij herinnerde eraan, dat hij twee dagen eerder ten aanzien van het amendement termen als „de Kamer sterk ontraden" respectievelijk „ten stelligste ontraden" had gebruikt.
Verder meende de minister te kunnen wijzen op verschillen in interpretatie tussen de ondertekenaars van het amendement. De minister achtte het voor hem en het kabinet de moeilijkheid, dat de Kamer op het punt stond een amendement te aanvaarden dat „zozeer verschillende interpretaties mogelijk maakt", zo meende de minister.
De minister had hoop gehad en zei de hoop nog niet te hebben opgegeven, dat mondeling overleg tussen hem en de bijzondere commissie een oplossing aan de hand zou hebben gedaan.
Verder verklaarde de minister, dat de onderhavige materie zich naar zijn gevoel niet leent voor grote politiek-geladen woorden. Daarom verzocht hij „het wetsontwerp van de agenda voor deze week af te voeren".
De minister voegde aan zijn woorden nog toe, dat de ondertekenaars van het wetsontwerp en vervolgens het kabinet zich nog nader zullen beraden op de mogelijkheid, dat Kamer en regering elkaar uiteindelijk toch nog vinden.
De minister vond óók nog, dat de regering de Kamer goeddeels tegemoet was gekomen en vond tevens, dat de tegenstellingen niet zo groot zijn, dat aan de hand daarvan problemen zouden moeten rijzen.
De minister hoopte te kunnen rekenen op uiteindelijke harmonie. Het stemde hem tot tevredenheid, zoals hij zei, „aan het leggen van de vloer onder dit politieke compromis meegewerkt te hebben."

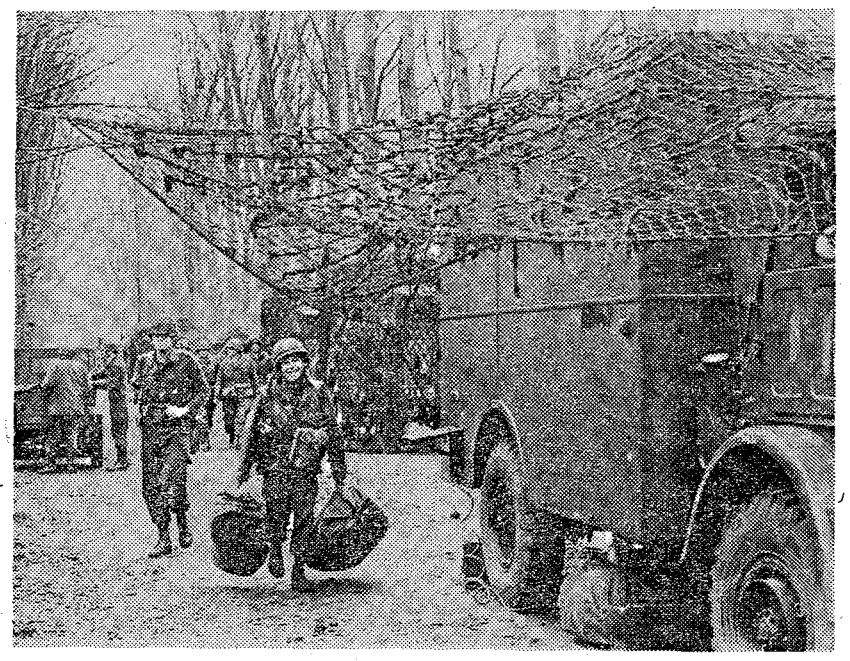

„Gewetensbezwaar is gewetensbezwaar", aldus de auteur van dit artikel.

Politiek compromis

Op voorstel van de voorzitter besloot de Kamer aan het verzoek van de minister te voldoen en wetsontwerp 11 155 van de agenda af te voeren.
Hoe het probleem zal worden opgelost is nog niet klaar en helder. Dat is evenmin het geval met hetgeen de minister aanduidde met de woorden „dit politieke compromis".
Welk compromis beoogde de minister? Is er een „compromis" mogelijk? Gaat het niet juist om een keuze tussen het regeringsvoorstel en het amendement? Is het niet zo dat de tekst en de bedoeling van het amendement principieel op een ander spoor zit dan hetgeen het regeringsvoorstel toelaat? Dan lijkt een – al of niet „politiek" – compromis niet voor de hand liggend, maar een keuze van de Kamer tussen het regeringsvoorstel en het amendement.
Dat lijkt – na alles wat daarover geschreven en gesproken is voor het kabinet geen zodanig ernstig probleem te kunnen zijn, dat het onoverkomelijk zou zijn.
Overigens lijkt het ons – na het verzoek van de minister – uiteraard aanvaardbaar over en weer nog eens na te denken en – alvorens tot voortzetting van het openbare plenaire debat in de Kamer over te gaan – mondeling overleg over de zaak te hebben tussen de minister en staatssecretaris en de bijzondere Kamercommissie.

Geen overhaasting

Wij zouden terzake toch op enige spoed willen aandringen.
Moeilijke zaken vragen geen overhaasting, maar geduld. Echter, toen ik twee jaar geleden uitvoerig over deze zaak in Nederlandse Gedachten schreef en de ARP-Tweede-Kamerfractie haar standpunt bepaalde heeft niemand gedacht, dat twee jaar later de reeds in 1970 aangesneden wijziging van de wet gewetensbezwaren militaire dienst nog niet tot stand zou zijn gebracht.
Hoe het ook zij, de zaak is nog niet rond. Op sommige punten zullen wij in de komende tijd stellig nog nader terugkomen.

Grondwet: wetgever mag delegeren

Vervolg van pag. 6

overheden aan een landelijk beleid (wat ook nu reeds veel voorkomt) òf waren onmogelijk, gezien in het licht van een landelijk beleid dat vrijheid van oprichting en inrichting dient te garanderen en dat de deugdelijkheid van bijzonder en openbaar onderwijs even afdoende dient te waarborgen.
Het gevecht om dit ene delegatiepunt (een puur theoretische mogelijkheid – tot nu toe nooit gebruikt – geen voorbeelden voor de komst te noemen) zette de hele voorgestelde wijziging van artikel 208 op de tocht. Het was een gevecht om de keizer z'n baard!

Ironisch

Het is ironisch hoe de discussies zijn verschoven. Bij de eerste felle reakties op de voorgestelde grondwetswijziging werd gesuggereerd dat de Minister van Onderwijs via „bij of krachtens" veel macht aan zich zou kunnen trekken, een centralistisch beleid zou kunnen voeren.
In de slotfase van het debat blijkt juist geen enkele onenigheid tussen Kamer en Regering te bestaan over de vraag of onderwijsregelingen het beste op centraal niveau tot stand kunnen worden gebracht (via wet of AMvB of ministeriële beschikking). De strijd gaat dan juist over de vraag of een geringe bevoegdheid van de centrale Overheid, in een enkel geval in de toekomst, niet door-gedelegeerd zou mogen worden naar een lagere overheid (daaraan heeft juist de Minister van Onderwijs geen behoefte).

De stemmingen

De PvdA-fraktie komt met een sub-amendement op het CDA-amendement. Bij de deugdelijkheidseisen geen door-delegeren-akkoord; maar bij de andere bekostigingsvoorwaarden het wel mogelijk maken. Door dit voorstel te aanvaarden verzanden we weer in de oude discussie: wat is dan precies een deugdelijkheidseis en wat niet?
Is het niet heel duidelijk een deugdelijkheidseis – noem het dan maar een bekostigingsvoorwaarde en door-delegeren is mogelijk. Terwijl juist de hele Kamer het eens was met de Regering dat de verschillende voorwaarden niet zó scherp te onderscheiden zijn dat ze ook een geheel aparte behandeling rechtvaardigen! De PvdA-fraktie zette de CDA-frakties wel het mes op de keel. Als het sub-amendement verworpen zou worden, zouden zij tegen het gehele amendement van de CDA-frakties stemmen, hoewel ze tegen alle andere daarin opgenomen voorstellen op zich geen overwegende bezwaren hebben.
Daarop deelde Hermes mee dat bij aanvaarding van het sub-amendement het CDA-amendement zó verminkt zou zijn, dat de indieners het zouden moeten intrekken. Dit was de kans voor de VVD-fraktie, die zich tot nu toe muisstil had gehouden.
In het debat had de VVD zich alleen zeer bezwaard getoond ten aanzien van het Regeringsvoorstel. Grondwetsteksten zijn zo belangrijk, over de terminologie ontstaat zo gauw verwarring, we weten wat we aan het huidige artikel 208 hebben, dat was zo de VVD-benadering geweest. Over hun stemgedrag hadden ze zich tot het laatste moment toe geheel niet uitgelaten. Zo werd het PvdA-sub-amendement verworpen: geen steun van de VVD.
Zo werd ook het CDA-amendement verworpen: geen steun van de PvdA, zoals was aangekondigd en geen steun van de VVD. Bleef slechts over te stemmen voor of tegen het nu ongewijzigde Regeringsvoorstel. Zij het met spijt meenden de CDA-frakties, unaniem, tegen dit voorstel te moeten stemmen.

Met spijt, want op een aantal belangrijke punten waren Regering en CDA-frakties elkaar zo dicht genaderd dat van grote overeenstemming sprake was. Het amendement, met alle winstpunten, is echter niet door de Kamermeerderheid gesteund. Dat betekende: of terugvallen op het „oude" artikel 208 – of in zee gaan met een wat „tochtig" artikel, waarin enkele elementen die wij bijzonder belangrijk vonden, niet duidelijk uit de verf kwamen.
De CDA-frakties kozen voor het eerste. Het gaat tenslotte om een grondwetsartikel en daarbij dient bijzondere zorgvuldigheid te worden betracht. Ook nu stemde de VVD-fraktie tegen. Zo ging het wijzigingsvoorstel ten onder.

Onmisbaar documentatiemateriaal

DE FRACTIE IN ACTIE VIJFDE DEEL!

Zojuist is het vijfde deel van „De fractie in actie" verschenen. In beknopte documentaties worden onderwerpsgewijs standpunten van de AR–Tweede-Kamerfractie weergegeven, die zijn ingenomen tijdens belangrijke debatten in het parlement.

Deel 5 beslaat de periode
AUGUSTUS 1975 TOT EN MET JANUARI 1976.
Aan de orde komen o.a. alle begrotingsdebatten.

Prijs f 2,50 per exemplaar. 44 pagina's.

Bestellingen
Stort het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „De fractie in actie, deel 5".

Ledenwerven: een uitdaging voor actieve partijorganen!

„Een sterke ARP, is een steun voor het CDA". Dat is de titel van een onlangs verschenen ARP-ledewerfkatern. Herdruk van noodzakelijk, omdat de vorige druk was uitverkocht.

Noodzaak nieuwe leden

Ledenwerving is voor elke organisatie noodzaak. Alleen door aanwas van nieuwe leden blijft de organisatie jong, krachtig en initiatiefrijk. Dit geldt ook voor de ARP. Bij de bundeling van christendemocratische krachten in het CDA wil de ARP een gezonde en krachtige inbreng leveren. Daarvoor heeft zij de steun nodig van nieuwe leden die haar politieke arbeid kritisch willen begeleiden.
Een onmisbaar hulpmiddel is hierbij de onlangs verschenen ledenwerfkatern. Aan de orde komen zaken als: „waarom ARP?" en „de verhouding ARP en CDA". De partijorganisatie wordt glashelder uit de doeken gedaan en al de verschillende activiteiten in de ARP worden belicht. Kernachtige citaten uit redevoeringen van mr. Aantjes en partijvoorzitter De Boer plus diverse illustraties wisselen de steeds korte teksten af.

Moderne indruk

Deze vier pagina's tellende krant maakt een moderne en frisse indruk door zijn pakkende aanpak. Kortom een uitermate geschikt middel om leden voor de ARP te werven. Bestel als kiesvereniging of regionale afdeling eens een partij van een paar honderd en verspreid die in uw omgeving! Het kan aan huis-aan-huis, maar ook via scholen, jeugdsociëteiten of andere manifestaties. En niet te vergeten op de talloze verkiezingsbijeenkomsten die volgend jaar voor de deur staan. Mogelijkheden genoeg!

Bestelwijze

Prijs: 1 – 100 ex. f 0,25 per x.; ' 100 – 250 ex. f 0,20 per ex.; 250 ex. en meer f 0,15 per ex. Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. ARPartijstichting, Den Haag, m.v.v. gewenste en aantal.

BOEIENDE POLITIEKE LECTUUR!

EEN STAATSMAN TER NAVOLGING
Dit boek, dat gewijd is aan de grote negentiende-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, verscheen ter gelegenheid van de herdenking van zijn 100e sterfdag op 19 mei 1976.
„Een Staatsman ter navolging. Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)", telt 260 pagina's. Een dertigtal vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici schrijven over Groens betekenis voor school, staat, kerk en samenleving. Enkele van de medewerkers: H. Algra, dr. W. Aalders, mr. W. Aantjes, oud-minister Beernink, oud-premier dr. W. Drees sr., mr. A. M. Donner, dr. J. Donner, minister W.F. de Gaay Fortman en dr. G. Puchinger.
Een bijzonder boeiend boek met tientallen foto's waaronder die van de Groen-herdenking op 19 mei 1976. De vraag naar dit boek is erg groot, mede omdat de prijs zo laag is.
Prijs: f 13,50.

ONDERDRUKKING IN OOST-EUROPA
In het boekje „Onder Hamer en Sikkel" wordt actuele informatie gegeven over Oost-Europa. De positie van de vervolgde christenen, de militaire kracht van Europa, de economische ontwikkelingen in dit gebied, een historisch overzicht van de geschiedenis van het communisme in Oost-Europa na 1945, het komt allemaal aan de orde. Het boekje is bijzonder fraai geïllustreerd, met vele prenten van Ahrend van Dam en Frits Behrendt. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van het communisme en in de problemen van deze tijd, een nuttig bezit.
Prijs: f 5,-.

UNIEK CDA-BOEK
In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rond de grondslagkwestie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en prenten over het CDA verluchte boek „Van Woudschoten tot Hoogeveen" een zeer waardevol bezit.
Prijs: f 5,95.

EEN KLEINE EEUW KLEINE LUYDEN
Een royaal geïllustreerd boek over de geschiedenis van de ARP met bijdragen van een vijftal kenners van de historie van de AR-Partij. Dit zijn: dr. D.Th. Kuyper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en dr. A.J. van Dijk. Het boek telt 132 pagina's en 50 illustraties. Een uitermate boeiend politiek prentenboek!
De prijs: f 5,- per ex.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE EN POLITIEK
Prof. dr. A. J. Vermaat stelt in deze boeiende studie een drietal thema's aan de orde: Voldoet onze economische orde aan Bijbelse normen? Groeien of versoberen? Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen. Prof. Vermaat probeert een Bijbels licht te laten schijnen op tal van actuele economische problemen.
De prijs van dit 48 pagina's tellende boekje – met vele cartoons verlucht – bedraagt f 3,50.

POLITIEK? KOM NOU!
In de serie „Politiek? Kom nou!" verschenen tot nu toe een drietal lesbrieven maatschappijleer. De eerste twee lessen hebben respectievelijk als thema: De inrichting van ons staatsbestel (les 1), en stromingen in de politiek: christen-democratie, liberalisme en socialisme (les 2). De derde les gaat vooral in op sociaal-economische vraagstukken. In vogelvlucht komen in deze laatste les aan de orde een historisch overzicht van het sociale vraagstuk: de strijd van de arbeider voor een menswaardige situatie wordt hier belicht. Ook komen de rol en opvattingen van vakbonden, politieke partijen en kerken aan de orde. Voorts wordt ingegaan op het vraagstuk van de medezeggenschap.
In de lessen zijn opdrachten opgenomen die het inzicht en de zelfwerkzaamheid van de gebruikers van deze les willen verdiepen. Ahrend van Dam tekende bij diverse lessen prachtige cartoons. De lessen ondervinden voor belangstelling van scholen voor lager beroepsonderwijs, mavo en havo. Maar ook voor de cathechese en voor politiek belangstellende jongeren is dit lesmateriaal goed bruikbaar.
Prijsregeling: les 1, 2 en 3 kosten f1,25 per ex.; bij grotere aantallen aanzienlijke korting: 2 t/m 4 ex. 1,- per ex.; 5 t/m 9 ex. 0,85 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,70 per ex.; 25 ex. en meer f 0,55 per ex.

BOUWSTENEN VOOR EEN EUROPEES BELEID
De aandacht voor de Europese samenwerking is de laatste tijd weer toegenomen. Ook binnen christen-democratische kring is bezinning over een verdere ontwikkeling van deze samenwerking noodzakelijk. Een zojuist verschenen CDA-rapport biedt daartoe een uitstekende handleiding.
Prijs: f 6.50.

SAMEN VERANTWOORDELIJK VOOR HET ONDERWIJS
Onder deze titel verscheen een commentaar van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen op de Contourennota van minister Van Kemenade. Uitvoerig wordt ingegaan op deze nota, waar omheen nogal wat te doen is. Dit rapport is op groot formaat bijzonder mooi uitgegeven, en kreeg in de pers zeer goede kritieken. Het telt 70 pagina's en kost f 9,90.

MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF
De bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het midden- en kleinbedrijf (mkb) is voor de wetenschappelijke CDA-instituten aanleiding geweest een rapport te doen verschijnen over de problemen van het mkb. In dit rapport komt bezorgdheid naar voren als gevolg van het achterblijven van de inkomens in deze sector t.o.v. de inkomens van de gemiddelde werknemers en daarbuiten. Wanneer vele kleine ondernemingen zouden moeten verdwijnen, dan kan het voorzieningenniveau vooral in dun bevolkte gebieden sterk teruglopen. Het rapport telt 52 pagina's en kost f 5,25.

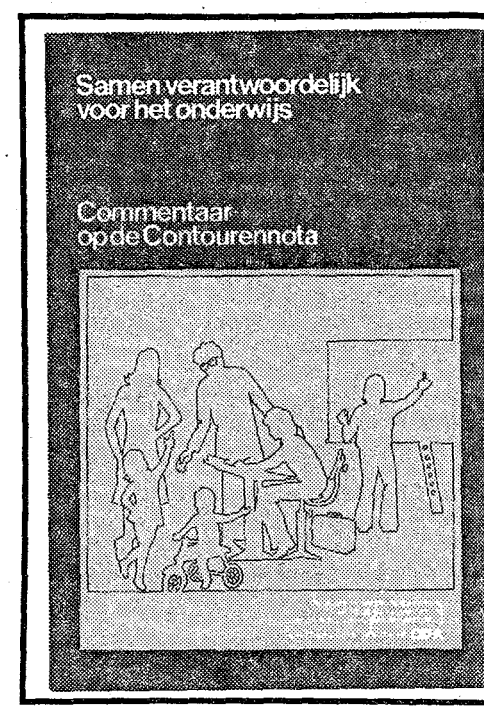

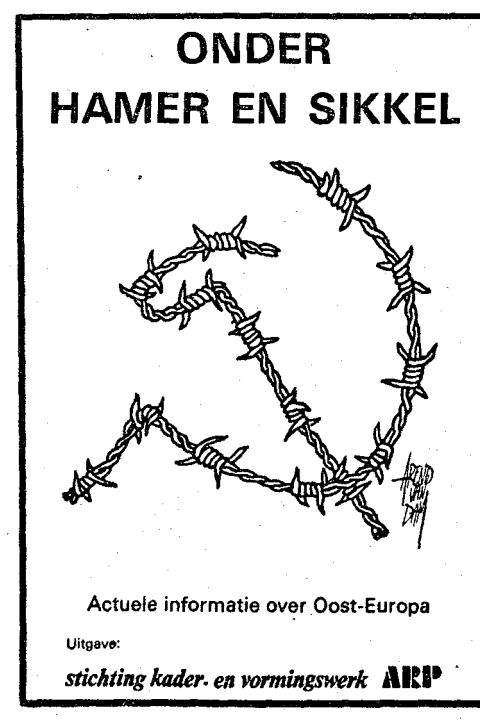

Bestellingen

U kunt de bovenstaande CDA- en ARP-publikaties bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van titel en aantal van de gewenste brochure(s)

UIT DE ARJOS

Eens over richting, waarin Europa moet gaan

Juist op het moment dat de EEG een nieuwe commissie heeft gekregen en de commissarissenzeteis verdeeld zijn, heeft de Arjos in samenwerking met de CHJO een conferentie over Europa georganiseerd. We zijn weer up-to-date geweest.

De buitenlandse commissie die deze conferentie organiseerde, had hiertoe een bulletin uitgegeven. In dit artikel, bedoeld als verslag van de conferentie, eerst een korte inleiding op grond van dit bulletin. Zo is het verslag voor de mensen die deze conferentie gemist hebben, wat meerzeggend. Nog even iets ter verklaring: voor Europa moet eigenlijk EEG gelezen worden.

Harmonische ontwikkeling

In art. 2 van het Verdrag ter oprichting van de EEG (Rome 1957) wordt het doel omschreven. De EEG stelt zich o.a. tot taak „de harmonische ontwikkeling van de economische activiteit door het op elkaar afstemmen van het economische beleid der lid-staten en het instellen van een gemeenschappelijke markt, toenemende verbetering van de levensstandaard en nauwere betrekkingen tussen de lid-staten". In art. 4 wordt de vervulling van deze taken opgedragen aan: a. de Vergadering; b. de Raad; c. de Commissie; d. het hof.

Het parlement

De vergadering, oftewel het parlement, is tot nu toe samengesteld uit mensen die in de nationale parlementen zitting hebben. Het heeft maar een paar bevoegdheden waardoor het weinig effectief kan werken: controle van de commissie, advies uitbrengen aan de Raad, ontwerpen van algemene verkiezingen en begrotingsbevoegdheden.

De Raad

De Raad met vertegenwoordigers van de lid-staten *„draagt zorg voor de* coördinatie van het algemeen economisch beleid van de lid-staten en heeft beslissingsbevoegdheid om de doelstellingen uit te voeren.

De Commissie

De Commissie kent 9 leden en dient kort gezegd het algemene belang van de EEG in haar geheel. Veel zaken moeten een advies krijgen van de Commissie voordat de Raad erover kan beslissen. Zo ontstaat de verdeling dat de Raad de coördinerende en beleidsbepalende functies uitoefent met medewerking van de Commissie en de Commissie het bestuur en de controle heeft, vaak in overleg met de Raad.

Het hof

Algemeen gezegd verzekert het Hof (7 rechters en 2 advocaten-generaal) de eerbiediging van het recht bij de uitlegging en toepassing van het EEG-verdrag. Concreter kan het zijn dat Vrouwe Justitia met de blinddoek optreedt als een lidstaat zijn verplichtingen niet nakomt, als de Raad of de Commissie in strijd met het verdrag handelt. Het Hof kan ook een functie vervullen bij het bevorderen van de eenheid van rechtspraak in de lid-staten. Wanneer een rechtszaak voor de nationale rechter Europese aspecten vertoont, kan deze advies vragen aan het Hof.

Bulletin

In de rest van het bulletin wordt ingegaan op een aantal aspecten van de EEG. Zo komt de christen-democratie aan de orde, vooral gericht op haar functioneren in het Parlement. Ook aan de andere partijen of fracties in het parlement, waarvan de socialisten, de liberalen en zoals gezegd de christen-democraten in een min of meer bindende vorm zijn georganiseerd, wordt een woordje gewijd. Natuurlijk worden aan de economische aspecten meer dan een paar woorden gewijd. De EEG is in haar streven naar economische eenwording terecht gekomen in een stadium tussen een douaneunie (afschaffing van onderlinge handelsbelemmeringen en gemeenschappelijke handelspolitiek) en een economische unie (zekere harmonisatie van economische, sociale, monetaire en fiscale politiek). Op veel punten bestaan ten aanzien hiervan nog problemen. Op landbouwgebied is de integratie het verst gevorderd. Maar verder hobbelt de integratie eerder achteruit dan vooruit. Door de onderlinge verbondenheid (gemeenschappelijke belangen) van de lid-staten is men gedwongen een gemeenschappelijk buitenlands economisch beleid te voeren. D.m.v. associatie-overeenkomsten en handelsaccoorden wordt getracht de intern gunstige omstandigheden voor welvaart en stabiliteit te bevorderen en zo sterk mogelijk te staan in de onderhandelingsschoenen t.a.v. derden. Formeel gesproken is er nog geen sprake van een ontwikkelingsbeleid. Als dit in de praktijk gevoerd wordt, is dit nauw verweven met de monetaire en economische politiek. Er is weliswaar een noodfonds voor zwaar getroffen landen, maar van de andere vormen wordt de EEG zelf wel vetter. Geld wat geleend wordt moet nl. in het geversland besteed worden. Zo krijgt het derde-land weinig waar voor zijn geld. Gezien de laatste Nairobi-conferentie is er voorlopig geen gemeenschappelijke ontwikkleingsbeleid te verwachten.

Europese integratie

Het laatste deel van het bulletin bekijkt wat er in de politieke programma's van de Nederlandse partijen gezegd wordt over de Europese integratie. Welnu, dat is erg weinig. Wat dat betreft is het leuk te bekijken wat er op zo'n conferentie door de vertegenwoordigers van de drie stromingen gezegd werd. De heer Kruisinga mocht de spits afbijten, daar hij *ook nog* de Unieraad toe te spreken had. Hij wees met name op het feit dat er weer een nieuwe ideële impuls nodig is om de noodzaak tot eenwording te onderstrepen en de eenwording weer op gang te *helpen. Er moet iets terugkomen* van het oude idealisme van na de oorlog. T.a.v. de kernmacht die Engeland en Frankrijk bezitten, zei Kruizinga dat de Nederlandse christen-democraten zich *ertegen zullen verzetten dat er een*

Maakt de eventuele totstandkoming van de Europese Monetaire Unie met daarbij een Europese munt dit ons zo vertrouwde geld in de toekomst overbodig?

Europese kernmacht gevormd zal worden. De christen-democraten zijn van mening dat de monetaire unie er moet komen. Maar de vorderingen verlopen zeer traag door de beperkte instrumenten. Misschien kan de Benelux, waar de samenwerking in fasen gebeurt, in dit opzicht tot voorbeeld dienen. Verder zag hij het als een voordeel dat door de directe verkiezingen een directere verhouding met de kiezers onstaat. Dat er.een duidelijker inhoud aan het *Europese gebeuren* gegeven kan worden.

Ordening, geen vrijmaking

Na de heer Kruisinga kwam de heer Van der Spek aan het woord. Hij zag als doel van de EEG de vrijmaking van het economische verkeer. Dit is alleen op het gebied van de voedselvoorziening gelukt. De oorzaak dat het op andere terreinen niet gelukt is, ligt in het feit dat de staten steeds meer gedwongen zijn in te grijpen in het economische leven. De EEG was hiertoe niet bij machte. Zo heeft elke staat een eigen organisatie voor het economische leven ingesteld en gehandhaafd, zodat deze een steeds eigener karakter kregen. De harmonisatie blijft uit door onwil en door de aard van de EEG. Men moet de EEG richten op ordening, en niet op vrijmaking.
T.a.v. het industriebeleid kan men een eenheid vormen door het beheersen van de verscheidenheid (uiteenlopende belangen en economische structuren). Hij signaleerde onwil om zo'n regionale politiek te voeren dat ook de zwakke regio's gezonde gebieden zouden worden. Juist voor een gemeenschappelijk industriebeleid is dit een voorwaarde. T.a.v. het ontwikkelingsbeleid vond hij de EEG zeer egoïstisch optreden. De belangen van de eigen boeren worden meer gediend dan de van de derde wereld-boeren. De associatiepolitiek dient alleen ter meerdere glorie van de EEG zelf en ten gunste van henzelf. De EEG doet afbreuk aan het naoorlogse ideaal om via mondiale organisaties de wereldproblemen op te lossen. De rest van de EEG heeft niet verhinderd dat *Frankrijk de EEG als instrument gebruikt* heeft om dit streven uit te hollen.
De kernmacht zag hij als een mondiaal vraagstuk wat opgelost moet worden binnen de daar voor bestaande organisaties.

Onvoldoende waarborg

Voor de verkiezingen zag hij een onlosmakelijk verband (evenals de heer De Koning zoals later bleek), tussen de macht van het Parlement en het gekozen Parlement. Ontbreekt in dit verband, dan is dat een aanslag op de parlementaire democratie. Hij was het oneens met de stelling dat de verkiezingen de democratische legitimiteit verhogen. Zo blijft de toestand bestaan dat het parlement van een land bij toetreding macht afstaat aan de Raad van Ministers, die dan de Europese wetgeving maakt, en niet aan een parlement dat hiervoor geen bevoegdheid heeft. De verkiezingen alleen vormen dus geen voldoende waarborg voor de democratische legitimatie. Hij ziet in het bereiken van de doelstellingen (vrijheid en gelijkheid voor het individu) meer mogelijkheden binnen Europa. Het huidige Europa wil door zijn eenheid dingen bereiken die V.d. Hek niet wil. Als de socialisten de kans krijgen hun doelen te verwezenlijken, moet dit onder de voorwaarde van een democratisch gebeuren geschieden. Dit is ook zijn voorwaarde voor het afstaan van macht aan een Europese samenwerking. Alleen op deze wijze is hij voor een Europese eenwording.

Onderlinge afhankelijkheid

Vervolgens mocht de heer Berkhouwer „optreden". Hij lardeerde zijn verhaal met zinsneden in allerlei talen, zeer Europees, en haalde citaten aan uit de „Time" en de „Figaro" die hij allemaal *'s morgens* al gelezen had. Uit zijn woorden kwam naar voren dat hij blij was dat men bewust was van de onderlinge afhankelijkheid t.a.v. de mondiale problemen. Souvereiniteit is in deze niet *alleszeggend.* Als de V.S. (t.a.v. de grondstoffen) en Rusland (t.a.v de voedselvoorziening) het niet alleen afkunnen, hoe kan Nederland of Engeland het aan? De trieste *werkelijkheid is dat we solidair moeten* zijn, maar in de praktijk solitair zijn. Hij signaleerde het probleem dat de regeringen te smalle marges hebben om concessies te doen, zoals dat na de oorlog wel gebeurde door de sterke regeringen. In de EEG is alleen Duitsland stabiel. „Daar kunnen de socialisten tenminste nog tellen en rekenen".
T.a.v. een commissaris was hij van mening dat deze zelfstandig en onafhankelijk en een echte Europeaan moet zijn. Hij vond het niet zo triest dat Vredeling landbouw niet had gekregen. Sociale zaken is uitermate belangrijk door zijn knooppunten met tal van andere gebieden. Hij wilde graag een Euro-paspoort en een -biljet invoeren, omdat dit de mensen meer aanspreekt dan „de slang in de tunnel".

Evenredige vertegenwoordiging

Door de directe verkiezingen zijn de politieke partijen gedwongen te vertellen wat hun doel is in de Europese context, zodat het politieke vacuüm in de communicatie opgevuld wordt. Om deze communicatie tot stand te brengen moet men politici met een uitgesproken profiel en een duidelijk verhaal op pad sturen. Deze mensen zullen vanzelf wel vechten om het Parlement meer bevoegdheden te laten krijgen. De macht van een Parlement hangt af van de mensen die erin zitten en niet alleen van de constitutie. Voor de verkiezingen wilde hij evenredige vertegenwoordiging en geen extra quantum door het eigen parlement uit te breiden. Voor het actieve stemrecht wil hij ook de Nederlanders die in het buitenland werken, stemrecht verlenen.

Kernmacht

Na de 3 inleidingen werd de goed bezette zaal in 5 discussiegroepen verdeeld waarlangs de heren inleiders circuleerden. De heer De Koning verving de heer Kruisinga vanwege onvoorziene CHU-beslommeringen. Het bleek dat *vooral de kernmacht een grote zorg* was voor iedereen. De Koning zag als oplossing dat wanneer er over een aantal jaren een monetaire unie was en Engeland en Frankrijk hun kernmacht dan nog hadden, deze wapens in een zo breed mogelijk geheel ingebouwd moesten worden. De NAVO moet zo geherstructureerd worden dat er 2 pijlers onder het Europese veiligheidsbeleid komen: V.S. en Europa. In het gecontroleerde Atlantische beleid zouden de Franse en Engelse kernwapens geïntegreerd moeten worden, zodat het probleem niet alleen op Europa rust, maar er samen verantwoordelijkheid gedragen wordt.
Berkhouwer zag het wat simpeler. Liever geen kernmacht, maar als de V.S. ons niet kan beschermen, dan blijft er alleen zelfbescherming over. Hij was niet voor pragmatisme, maar op dit punt wel pragmatisch. De Koning wees het idee van Tindemans dat sommige landen sneller kunnen integreren, af. De landen die niet snel kunnen integreren, zijn doorgaans de zwakke broeders. Deze zullen dan steeds verder afzakken.
Misschien moeten er nieuwe argumenten voor de eenwording gevonden worden, omdat de oude niet meer werken.
De Koning wilde vooral de invoering van een Europese munt, aangezien deze in veel gebieden in zou grijpen: monetaire politiek en begroting.

Eens over richting

Na het bedanken van de inleiders, sloot de voorzitter (Henk van Heuven) af met de conclusie dat liberalen, socialisten en christen-democraten het wel eens waren over de richting waarin Europa moet gaan, maar dat de een hierin wat minder *ver ging dan de ander.* Philie Burgers

„Bijscholing" Arjos-Drenthe

Arjos-Drenthe organiseert in overleg met Henk Faber (buitendienstmedewerker van de ARP), een aantal kursussen, speciaal voor de (vele) nieuwe Arjosleden in deze provincie. Dat wil overigens niet zeggen dat „oudere-jaars"-Arjosleden beslist weg moeten blijven. Alle Drentse Arjosleden zijn dus hartelijk welkom, en wel op de volgende data:
- dinsdag 25 januari
- dinsdag 8 februari
- dinsdag 22 februari
- dinsdag 8 maart
- dinsdag '29 maart.

De bijeenkomsten beginnen steeds om 20.00 uur en worden gehouden in *„de Voorhof" te Westerbork.* Westerbork is gekozen om de centrale ligging en om de grote toevloed van nieuwe leden in deze regio. Daarbij komt dat „de Voorhof" een ideale gelegenheid is. Tijdens de kursus-avonden wordt gewerkt met de lesbrieven over politiek, die de Stichting Kader- en Vormingswerk speciaal voor dit soort bijeenkomsten heeft uitgegeven. Er komen verder geen sprekers aan te pas. Henk Faber verzorgt de algemene leiding van de kursussen. De Drentse Arjosleden vinden allerlei verdere bijzonderheden over de verdere gang van zaken èn mogelijkheden om zich aan te melden, in het provinciaal ledenblad. Er wordt op veel deelnemers gerekend dus: zorg dat je er snel bij bent. Je steekt er vast heel wat van op. Overigens, mocht je het blad van Arjos-Drenthe niet zo snel kunnen vinden, bel dan even met:
Roel Kremers
Zuiderkruis 69, Hoogeveen.
Tel.: 05280-7.00.92.

Arjos-Gelderland

Op vrijdagavond 28 en zaterdag 29 januari 1977 houdt de Arjos-Gld. haar jaarvergadering/studieweekend. De vrijdagavond is bestemd voor huishoudelijke zaken en kennismaking. 's Zaterdags willen we spreken over werkloosheid, en de hierop betrekking hebbende arbeidsethiek. Sprekers zijn: Ds. H. J. ter Bals van het bureau DISK en Drs. B. Beumer, Tweede-Kamerlid ARP. Plaats van handeling: Kasteel Hoekelum te Ede-Bennekom. Je kunt je telefonisch of schriftelijk opgeven bij:

Sekretaris Arjos-Gelderland, Frans Huismansstraat 11, Nunspeet. Tel.: 03412-1525. Je ontvangt dan verdere inlichtingen en dokumentatie.

Fractie begeleidings-groep milieu

De fbg-milieu heeft versterking nodig. Na vorig jaar lekker gedraaid te hebben, stapten er een paar uit, en aangezien de fbg niet zo groot was, was dat een gevoelige klap. Voorlopig staan er twee punten op het programma: allereerst een milieu-effect-analyse van ons vervoer. Dat zal een hele klus worden, maar zeker de moeite waard en met een man of wat is het wel te doen. Ten tweede een publicatie over „Beheersing van technologische ontwikkelingen". Wie zich voor deze onderwerpen interesseert, of zelf andere ideeën heeft, hoop ik spoedig te verwelkomen als nieuw lid van de fbg.
Arend Bos (coördinator)
Hooftstraat 253
Alphen aan de Rijn
tel. 01720-7.24.90

REIZEN ROND NES/AMMIM

In samenwerking met de christelijke nederzetting in Israël, NES/AMMIM, worden er ook in 1977 weer een aantal reizen georganiseerd.

A. VOORJAARSREIZEN 1977 NAAR ISRAEL, onder leiding van dominee en mevrouw C. B. Bavinck.
De reisduur is maximaal drie weken en er kan een keus gemaakt worden ult de volgende programma's:

VOORJAARSREIS No. 1: 12 april tot 3 mei 1977:
De verblijfplaatsen, van waaruit excursies worden gemaakt, zijn: Bath Yam, Ashkelon, Elat, Jeruzalem, Bath Yam, Tiberias, Naharya (met bezoek aan NES AMMIM), Bath Yam. De reissom bedraagt f 2575,– p.p., dit is inclusief vliegticket, hotelaccommodatie op basis van vol pension, luchthavenbelasting, fooien en excursies.

VOORJAARSREIS No. II: 12 april tot 26 april 1977:
Deze reis heeft hetzelfde programma als reis I, doch eindigt bij het tweede bezoek aan Bath Yam, en is dus gericht op het zuidelijk deel van Israël en op Jeruzalem. De reissom bedraagt f 1975,– p.p.

VOORJAARSREIS No. III, 19 april tot 3 mei 1977:
Bij deze reis vervalt het bezoek aan het zuidelijk gedeelte en begint u in Jeruzalem, waarna verder het programma van reis I wordt gevolgd.
De reissom bedraagt f 1970,– p.p.

B. C.C.K-reis 12 april tot 26 april 1977:
Deze reis heeft een speciaal instructief karakter, aangezien de eerste vier dagen worden besteed aan lezingen en in excursies vanuit NES AMMIM. Daarna volgt een tour door Israël, met hotelaccommodatie in Tiberias en Jeruzalem. De reissom bedraagt f 1845,– p.p.

Over al deze reizen kunt u inlichtingen krijgen, wanneer u onderstaande bon instuurt.

Hier afknippen

Ondergetekende wenst verdere inlichtingen en aanmeldingsformulier betreffende
Reis .....van ..... tot .....
Naam .....
Adres .....
Woonplaats .....tel.....

N.E.T. (NEAR EAST TOURS) B.V.
Rokin 9-15, Amsterdam. Tel. 020-24.33.50

ONDER HAMER EN SIKKEL

Nu in West-Europa de discussie over de verhouding communisme-parlementaire democratie weer oplaait, heeft de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP het initiatief genomen actuele informatie over Oost-Europa in een boekje te bundelen.

Zes deskundige auteurs belichten diverse aspecten van de situatie in Oost-Europa.

Aan de orde komen o.m. de politieke ontwikkelingen sinds 1945, de positie van de kerken, het buitenlands beleid, broedertwisten in het internationaal communisme, handel en economie en de verhouding tot de „derde wereld".

Staatssecretaris Kooijmans schreef een inleidend woord.

De prijs van dit boekje is f 5,–. Dit is niet duur gezien de vele fraaie foto's en cartoons van F. Behrendt en Arend van Dam.

Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van deze tijd en van het communisme in het bijzonder is dit een onmisbaar hulpmiddel.

Stort verschuldigd bedrag m.v.v. titel en aantallen op giro 89673, t.n.v. ARPartij Stichting, Den Haag.

METZ SNEEK
Alle textielgoederen, bedden, dekens, matrassen, complete woninginrichting
Grootzand 14 – 38 – 42, SNEEK – Midstr. 114, JOURE

Drukkerij De Longte B.V.
Postbus 171 – Dordrecht – Tel. 078-3.43.
Snelle offsetdrukkers voor meerkleuren reklamedrukwerk

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN

Vraagt jaar-rond chrysanten die staan langer....
FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

FA. JAN DE MIK
HARDINXVELD-GIESSENDAM
Aannemers van oeververdedigingswerken – Griendhouthandel
Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

FIRMA DE REK EN HORSMAN
Fabriek van Scheepslieren
DORPSSTRAAT 102 – TEL. 0 1894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSSEL

Handel in **buizen** (diverse maten) **NIEUW IJZER,** zoals platen, hoek- en balkijzer
RIJPLATEN in diverse maten
STOLK'S Handelsonderneming B.V.
Postbus 1, H. I ambacht
afd.: Sloperij, Veersedijk 223, tel. 078-2,80.00
Afd. Bruikbare materialen, Veersedijk 11,
tel. (01858) 2024 en 5025.

A. BAARS Azn.
Exploitatie van baggermaterieel B.V.
VERKOOP EN VERHUUR
Telefoon (0 1840) – 5566
Postbus 70, Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.
SLIEDRECHT
Telefoon (0 1840) – 5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

UIT ONZE BOUW- EN AANNEMERSWERELD

SYSTEEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL
Industrieterrein Postbus 3 tel. 08859-1024
Systeembouw (Permanent en Semi Permanent)
Systeembungalows, Scholen, Kantoren, Houten gara
tages, Bedrijfsschuren en loodsen. etc.

AANNEMINGSBEDRIJF „SCHOUWEN-DUIVELAND" N.V.
Schuithaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
HET ADRES VOOR
UITVOERING VAN BETON-, WATER-,
WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE
WERKEN

VINK
Utiliteits- en woningbouw
Kerklaan 9, Moordrecht.
Telefoon 01827-3044 en 3045.

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSSEL- EN LEKSTREEK FIJN
A. van Houwelingen – Moordrecht
TELEFOON 305 (0 1827) WETERINGSTRAAT 4

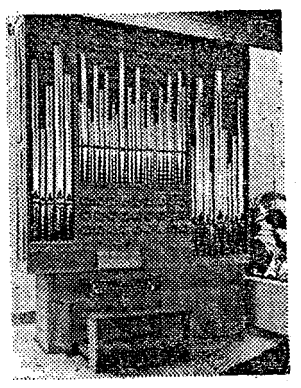
Echte kerkorgels
ook voor
hedendaagse
kerken
orgelbouw
ERNST LEEFLANG
APELDOORN
Telefoon (055) 1.75.82
en 5.41.30.

GETRON B.V.
Internationaal Transportbedrijf
Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642.
bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kip-chassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen

Met Wim Malgo naar ISRAEL

VAN 30 APRIL TOT 14 MEI 1977
NEDERLANDS CONGRES over het PROFETISCH WOORD IN JERUZALEM?

Ja, het is zo ver. Reeds duizenden gelovigen maakten deze bekende en gezegende congressen mee in de Duitse en Engelse taal. Voor het eerst heeft dr. Wim Malgo, algemeen leider van de Middernachtsroep, zich nu bereid verklaard dit ook in het Nederlands te verwezenlijken. Bij deelname kunt u aan intensieve bijbelstudie doen door te luisteren naar uitéénzettingen over het Profetisch woord. Bovendien kunnen de congresdeelnemers, wanneer zij willen, ook actief deelnemen door vragen te stellen.

Hoofdthema: DE KONING KOMT, Israëls intrede in het Messiaanse tijdperk.

Op dit 3-daags congres zullen ook lezingen worden gehouden door Israëlische deskundigen.
TREFPUNT voor gelovigen, die nog vasthouden aan het onvervalste Woord van God en die de Here Jezus verwachten.
Vooafgaand aan het congres wordt er een rondreis naar alle bekende en bezienswaardige plaatsen in Jeruzalem gemaakt. Dus éénmaal koffers pakken tussendoor!
De prijs is, ondanks de stijgende tarieven en voor wat wordt aangeboden zeer laag. De reissom is f 1695,– p.p., inclusief vliegtocht EL-AL, transfers van en naar vliegveld Ben Gurion, Nederlands sprekende Joodse gidsen, goede hotels, alle maaltijden, 7 dagtochten met uitvoerige excursies, airconditioning in de bussen, reis- en bagageverzekering. Niet inbegrepen zijn: luchthavenrechten Amsterdam, fooien en consumpties... In Jeruzalem maken we 8 overnachtingen in een 4-sterren hotel waar ook het congres wordt gehouden.

Voor meer informaties en programma:
Middernachtsroep – Israëlreizen
Leidseweg 314, Voorschoten
Tel. (071) 76.46.47

VAN DE PARTIJ

Bijscholingsdag

De Stichting Kader- en Vormingswerk organiseert op 12 maart 1977 van 10.00 uur tot 16.30 uur in het Congres- en vergadercentrum van de Jaarbeurs te Utrecht een bijscholingsdag voor oud-kader-Cursisten.
's Morgens is een der leden van de CDA program commissie gevraagd, met de deelnemers te spreken over: *„De leidende motieven van het CDA program".*
's Middags zal drs. A. M. Oostlander, directeur van de dr. Kuyperstichting, de lijnen van het ochtendprogramma doortrekken naar Europees niveau en spreken over *„Christelijke politiek en de EVP".*
Gezien de actualiteit van beide programma-onderdelen menen wij u hiermee een programma te kunnen aanbieden, dat uw deelname zeker waard is.
Uw kosten bedragen f 3,–, die in mindering zullen worden gebracht op de te vergoeden reiskosten.
U kunt zich opgeven door bijgaand aanmeldingsformulier ingevuld te zenden aan de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP.

Aanmelding bijscholingsdag

Hierbij geef ik mij op voor de bijscholingsdag van 12 maart 1977 te Utrecht.

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Deelnemer Kadercursus 19.../19.... te .....

Zenden aan: Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

Einde vorig jaar werden de medewerkers van de CDA-partijburo's bij aankomst op kantoor opgeschrikt door bekalkte en besmeurde geveis en ramen. Vooral CDA-lijsttrekker Van Agt moest het hierbij ontgelden, getuige de leuzen. „Van Agt moet weg" stond te lezen op de gevel van het KVP-buro en „Vang Agt drijf af" was geschilderd op de muur van het Kuyperhuis.

Ledenwerfkaterns ze zijn er weer!

Al enige tijd was de bekende ARP–ledenwerfkatern uitverkocht. Inmiddels is er een nieuwe, gewijzigde herdruk verschenen. De titel ervan: „Een sterke ARP, steun voor het Christen Democratisch Appèl". De prijs ervan is aan de goedkope kant gehouden: 1 – 100 ex. f 0,25 per stuk; 100 – 250 ex., f 0,20 per stuk; 250 ex. en meer f 0,15 per stuk. Meer informatie hierover op pag. 11.

Financiële commissie

De samenstelling van de financiële commissie is als volgt:
- **drs. B. Witteveen, voorzitter**
- **W. A. van der Velden en**
- **drs. J. G. H. van Wijhe.**

De commissie verklaart zich akkoord met de balans 1975.

Jaarvergadering Verband 1977

De jaarvergadering van het Verband van AR gemeente- en provinciebestuurders zal worden gehouden op *zaterdag 5 februari 1977* a.s. in restaurant „Heidepark" te *Bilthoven.*
Na de rede van de voorzitter en het huishoudelijk gedeelte zullen er twee onderwerpen worden ingeleid:

- regionalisatie van het onderwijs, door drs. B. de Haan (algemeen directeur van het bureau Besturenbond PCO), en
- gemeentelijke problemen rondom de AROB-beroep- en bezwaarschriften, door *mr.* E. Brederveld (gemeentesecretaris van Groningen.)

Na deze inleidingen is er ruime mogelijkheid tot discussie.

De beide inleiders zullen nog stellingen over hun onderwerp maken; deze zullen worden gepubliceerd in het januarinummer van „Bestuursforum".

WIJ KOMEN BIJEEN

Mevr. Hannie van Leeuwen voor ARP Ommen

Op *donderdag 20 januari* organiseert de ARP Ommen samen met de CHU en KVP aldaar om 20.00 uur een openbare vergadering in de *aula* van de *Chr. Scholengemeenschap „De Stadsmars".* Als spreekster is uitgenodigd mevr. Hannie van Leeuwen, lid van de ARP-Tweede-Kamerfraktie.

ARP-Fijnaart

Op *maandag 14 februari* en op *donderdag 3 maart* houdt de ARP-afdeling Fijnaart een tweetal openbare vergaderingen. Voor 14 februari is als spreker uitgenodigd het ARP-Tweede-Kamerlid M. W. Schakel, terwijl op 3 maart de ARP-Eerste-Kamerfraktievoorzitter Prof. Albeda zal optreden.

Ontmoetingen met CDA-politici

VEGHEL: P. J. J. Mertens in Zaal *„De Blauwe Kei"* te *Veghel* op *maandag 17 januari 1977* om *20.00 uur* voor het CDA-Veghel.
WINSCHOTEN: B. Beumer te Winschoten op *maandag 17 januari 1977.*
ZWOLLE: Mr. A. P. J. J. M. van der Stee in *Wijkcentrum „SION"* te *Ittersum* op *maandag 17 januari 1977* om *20.00 uur* voor de CDA-Statenkring Zwolle.
OMMEN: Mevrouw J. G. Kraayeveld-Wouters op *woensdag 19 januari 1977* voor de *NCVB.*
SCHERPENZEEL: Mevrouw J. G. Kraayeveld-Wouters op *donderdag 20 januari 1977* voor de *NCVB.*
DOKKUM: B. Beumer te *Dokkum* op *20 januari 1977.*
ROOSENDAAL: Drs. J. de Koning en Dr R. J. H. Kruisinga in de *„Eratozaal"* te *Roosendaal* op *donderdag 20 januari 1977* om *20.00 uur* voor het CDA-Brabant.
OUDERKERK A/D IJSSEL: M. W. Schakel te *Ouderkerk a.d. IJssel* op *vrijdag 21 januari 1977.*
NEEDE: H. Wisselink op *vrijdag 21 januari 1977* voor de *Chr. Mannenvereniging.*
TWENTE: *Maandag 24 januari 1977* Werkbezoek CDA-Kamerleden.
RAALTE: Drs R. F. M. Lubbers in *„De Leeren Lampe"* te *Raalte* op *maandag 24 januari 1977* om *20.00 uur* voor het CDA-Overijssel.
ETTEN-LEUR: De heer F. G. van der Gun in *„De Nobelaer"* te *Etten-Leur* op *dinsdag 25 januari 1977* om *10.30 uur* voor de R.K. Boerenbond.
WIJCHEN: De heer J. P. M. Hendriks in zaal *„Verploegen"* te *Wijchen* op *dinsdag 25 januari 1977* om *20.00 uur* voor het CDA-Wijchen.
DEN HELDER: Mr. Dr. K. de Vries in *Regiocentrum „De Noordkop"* te *Schagen* op *woensdag 26 januari 1977* om *20.00 uur* voor de CDA-Statenkring Den Helder.
TILBURG: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers in *Chinees-Indisch Restaurant „Lotus"* in *Tilburg* op *donderdag 27 januari 1977* om *20.00 uur* voor de Vrouwenbeweging van het N.K.V.
STEENBERGEN: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers te *Steenbergen* op *donderdag 27 januari 1977* 's middags.
POLSBROEK: De heer M. W. Schakel te *Polsbroek* op *vrijdag 28 januari 1977.*
TWENTE: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers in *Twente* op *maandag 31 januari 1977.*
EDE: Mevrouw J. G. Kraayeveld-Wouters op *maandag 31 januari 1977* voor de *NCVB.*
DRENTE: *Maandag 31 januari 1977* Werkbezoek CDA-Kamerleden.
LEEUWARDEN: Prof. Dr. J. W. van Hulst in de *Curioskerk* te *Leeuwarden* op *donderdag 3 februari 1977* om *20.00 uur* voor het CDA-Leeuwarden.
WEESP: Mevrouw J. G. Kraayeveld in *Weesp* op *vrijdag 4 februari 1977.*
DIEVER: De heer H. Wisselink voor het *CDA-Diever* op *vrijdag 4 februari 1977.*
DEN BOSCH: De heer Th. M. Hazekamp op *Maandag 7 februari 1977* in Kring Den Bosch voor het Midden- en KLeinbedrijf.
ZOETERWOUDE: De heer P. J. A. v.d. Sanden in *„Donbosco"* te *Zoeterwoude* op *maandag 7 februari 1977* om *21.00 uur* voor de LTB-Zoeterwoude.
WOGMEER: De heer P. Meinema in Zaal *„Homan"* te *Wogmeer-Hensbroek* op *donderdag 10 februari 1977* om *20.00 uur* voor het Katholieke Vrouwengilde.
MAKKUM: Mevrouw M. A. H. *Andeia-Bauer* op *donderdag 10 februari 1977.*
AMERSFOORT: Mevrouw J. G. Kraayeveld op *donderdag 10 februari 1977* Politieke Scholingscursus.
ZIJDERVELD: De heer M. W. Schakel op *vrijdag 11 februari 1977.*
ZWOLLE: De heer H. Wisselink op *zaterdag 12 februari 1977* Kamerkring CHU.
UTRECHT: De heer L. P. Heukels op *maandag 14 februari 1977.*
GELDERLAND: Werkbezoek CDA-Kamerleden op *maandag 14 februari 1977.*
HEILOO Mevrouw J. G. Kraayeveld op *vrijdag 14 februari 1977.*
DEVENTER: Drs. R. F. M. Lubbers in *„Het Open Hof"* te *Deventer* op *maandag 14 februari 1977* om *20.00 uur* voor CDA-Deventer.
HOORN: Mevrouw J. G. Kraayeveld op *op woensdag 16 februari 1977* voor de NCVB.
OTTOLAND: De heer M. W. Schakel op *vrijdag 18 februari 1977.*
GRONINGEN: Mr. W. Aantjes in het *Academiegebouw Offershouszaal* te Groningen op *maandag 21 februari 1977* om *20.00 uur* voor de Vereniging van Christelijke Studenten „Hendrik te de Cock".
SCHEVENINGEN: Mevrouw J. G. Kraayeveld op *woensdag 23 februari 1977.*
ZWOLLE: De heer L. P. Heukels op *donderdag 24 februari 1977* voor de CH-Kamerkring.
EMMELOORD: De heer H. Wisselink op *vrijdag 25 februari 1977* voor een Landbouworganisatie.
SOESTERBERG: De heer W. J. Vergeer in Centrum *„Kontakt der Kontinenten"* te *Soesterberg* op *vrijdag 25 februari 1977* om *20.00 uur* voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA (Kaderkursus).
HAARLEM: Mr. W. Aantjes in de *aula* van het *Stedelijk Gymnasium* te *Haarlem* op *vrijdag 25 februari 1977* om *10.00 uur.*
PUTTEN: Drs. R. F. M. Lubbers in *C.N.V. Vakantie-oord „De Kleine B" te Putten* op *maandag 28 februari 1977* om *20.00 uur* voor CDA-Putten (openbare vergadering).
VAASSEN: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers voor de NKV/Vrouwen op *maandag 28 februari 1977.*
OSS: Drs G. van Leijenhorst voor het CDA-Oss op *maandag 28 februari 1977.*
NOORD-HOLLAND: Werkbezoek CDA-Kamerleden op *maandag 28 februari 1977.*

Uit het Kuyperhuis

Krentenbroden

Voor diverse medewerkers waren de afgelopen weken een „verademing". Veel minder telefoontjes en klussen dan anders. Geen avondvergaderingen. Eindelijk eens tijd om achterstanden weg te werken. Zo kon er aan de voor-avond van het nieuwe jaar door enkele medewerkers weer eens geruime tijd op het archief op de zolderverdieping van het Kuyperhuis doorgebracht worden om orde op zaken te stellen. De vele publikaties die de partij en de Stichting Kader- en Vormingswerk recentelijk hebben uitgegeven dreigden de ruimte voor andere op te bergen zaken volledig in beslag te nemen. Worden stukken en correspondentie niet goed opgeborgen, dan raakt er onvermijdelijk iets zoek. Kostbare tijd gaat verloren en ordelijk werken wordt op den duur onmogelijk.
Voor enkele andere medewerkers en –werksters was deze periode echter razend druk. Met man en macht is er door de ledenadministratie geprobeerd de contributie-inning voor 1977 zo goed mogelijk te laten verlopen. Ditmaal een extra zware opgave omdat er het afgelopen jaar een begin gemaakt is met de integratie van de ledenadministratie van de CDA-partijen. De verwerking ging ditmaal ook niet via de bekende procedure. Er kwam een en ander verwerkings-systeem aan te pas. En dat bij een ander bedrijf. Er zijn heel wat overuren aan te pas gekomen om op tijd klaar te komen. Geheel vlekkeloos is het allemaal niet verlopen. Sommige van de lezers hebben dat kunnen merken, doordat zij bij hun accept-girokaart bijv. een „aanmaningsbriefje" kregen. Bij de firma IJsselbrein in Deventer deden enkele lieden per ongeluk een greep in de verkeerde doos... „Een herhaling van een vergissing is geen vergissing meer", heeft minister De Gaay Fortman eens gezegd. In de toekomst zal een dergelijke gang van zaken dus niet meer voorkomen. Over „beste wensen" gesproken... Inmiddels komen de accept-girokaarten gelukkig bij duizenden binnen. Spannende tijden voor de financiële administratie. De girokaarten worden in grote lange kartonnen dozen bijeen gegaard. Op het kantoor pleegt men die „krentenbroden" te noemen. Proeft u iets van de sfeer op het partijburo? Was, beste lezer, uw accept-girokaart daar ook al bij? Misschien wat ondeugend, maar zo niet heeft u dan misschien ook nog een „kruimeltje" over voor het Gerbrandy-borstbeeld? Toch eens over nadenken!
Het jaar 1977 is begonnen, 1976 zit echter nog volop in ons achterhoofd. De lezers hebben daarover nl. een jaarverslag tegoed. Wat speelde zich het afgelopen jaar in de partij af? Einde volgende maand weet u daarover meer, middels een speciaal jaarverslag-katern. De redactie-secretaris weet waarvoor die de komende weken zich extra zal moeten inspannen.

A.R. Partijdig.

Handel en Industrie

VISSER
ELEKTROTECHNIEK B.V.

Postbus 37
BEVERWIJK
Telefoon (02510) 2.52.44
(4 lijnen).

MEER DAN 50 JAAR ELEKTROTECHNIEK

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN
PALLETS
in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS
w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 × 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

W. VISSER & ZN. N.V.

SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

OOSTERBAAN
&
LE COINTRE N.V.

GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55'
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

In dit boekje stelt de auteur, voormalig financieel-economische specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- *Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?*
- *Groeien of versoberen?*
- *Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.*

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen: Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek".

SPELREGELS
VOOR ECONOMIE & POLITIEK
AREND J. VERMAAT

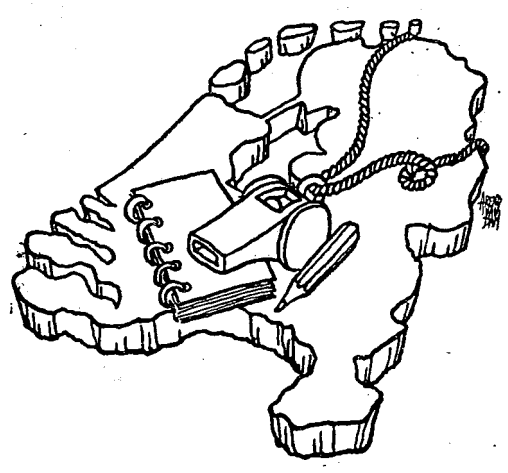

EEN UITGAVE VAN DE
stichting kader- en vormingswerk **ARP**
DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

WELWEZEN MET DE SPORT

Onlangs is een sportkatern verschenen onder de titel „Welwezen met de sport". In deze vier pagina's tellende krant komen de volgende zaken aan de orde: de sportnota van Van Doorn, de overheid en de sport, sportverwording, de christelijke sportbeweging, sport en samenleving, reclame in de sport.

De meewerkende auteurs zijn: **H. A. de Boer, L. A. van Splunder, prof. dr. I. A. Diepenhorst, W. F. H. Grashoff, C. J. van Leeuwen en G. J. Groenman.**

De katern, die zich o.m. goed leent voor discussie in groepen, is in nabestelling tegen het volgende tarief verkrijgbaar:

1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,50 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,40 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen via postgiro 89673 t.n.v. A. R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

13e JAARGANG NR. 3 33e JAARGANG NR. 3 5e JAARGANG NR. 2 dinsdag 18 januari 1977

Gemeenschappelijk nummer van

de nederlander

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Politiek Nieuws

CDA christen democratisch appèl

Inhoud

Congres van de waarheid . . . 3
Antwoorden op het CD-appèl/ Begrip en onbegrip 4
Handen uit de mouwen/Bestuurlijke reorganisaties concreet op tafel 5
Meer mogelijkheden voor vrouw zichzelf te zijn 6
Emmen heeft blijvende overheidssteun nodig./Agenda 7
Enquêtes zijn geen verkiezingsuitslag 9

„Het CDA zal zich nog moeten bewijzen. We hebben nu een program, dat in het algemeen echt geen slecht program is — op een paar uitzonderingen na, zoals de kwestie van de kinderbijslag en de verhouding tot het inkomen wat men er op het congres heeft ingestopt. Daar ben ik erg ongelukkig over, maar het program zelf vind ik echt wel de moeite waard. Daar kun je best wat mee doen. En welke collega's zitten er straks, met mij hoop ik dan, in die nieuwe fractie van het CDA? Ik geloof wel dat dat erg wennen zal zijn en ik heb alleen maar één vrees dat dat CDA in zijn nieuwe opstelling zichzelf bombardeert tot een middengroep. Daar houd ik niet van en ik zal mijn best blijven doen dat te voorkomen".

Aan het woord is minister Boersma van Sociale Zaken, een der kandidaten voor het CDA bij de komende verkiezingen voor de Tweede Kamer. De vraag is of die kandidatuur te maken heeft met vroegere opmerkingen van de heer Boersma, waaruit opgemaakt kon worden dat hij er niet veel voor voelt als minister terug te komen.

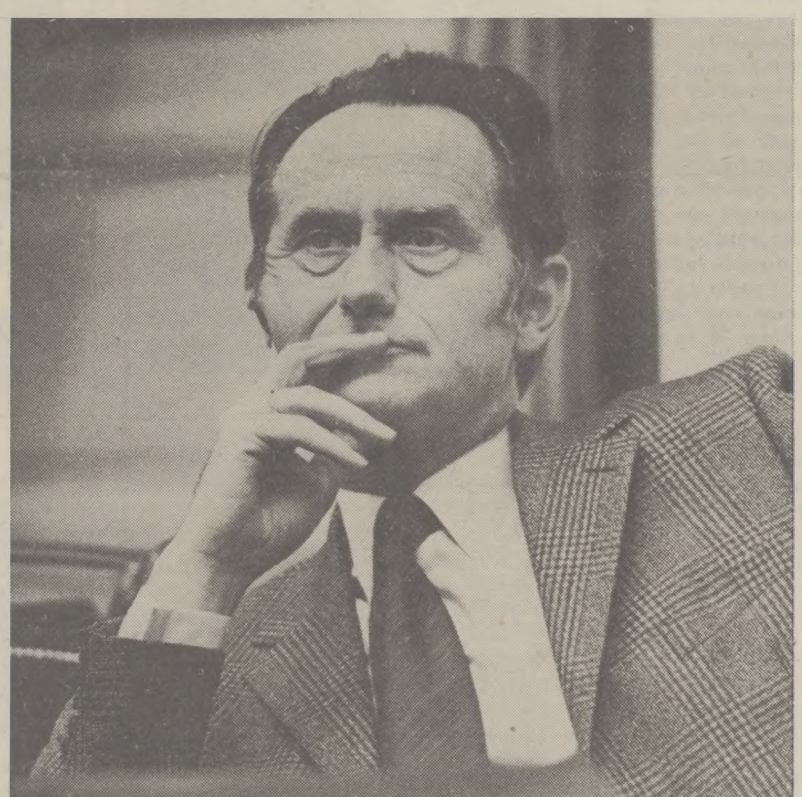

Toekomstig CDA-kamerlid Boersma:

Politiek moet mensen meer houvast geven

„Ik zou er op zichzelf ook wel graag bij willen blijven", aldus minister Boersma, „maar ik heb het al zes jaar aan één stuk gedaan. Dat zijn gewoon zes zware jaren. Daar zouden er dan nogeens vier bijkomen, dat is tien. Dat is — vind ik — teveel aan één stuk. Verder is het ook nog zo, dat je opdroogt, je ideeën raken op. Dan is mijn conclusie dat het 't beste zou zijn dat er weer een nieuwe vent op deze plek komt te zitten. Die kan weer fris beginnen.

Het is dus bepaald niet zo dat ik het straks met plezier loslaat. Maar ik geloof dat het al met al toch beter is, ook al weet ik dan dat sommige dingen nog niet af zullen zijn. Verder vind ik — en dat is ook mijn voornemen — dat een scheidende bewindsman weer terug moet in de Kamer."

CDA-lijsttrekker Van Agt heeft onlangs een aantal tegenstellingen genoemd tussen het CDA-program en de programs van VVD en PvdA. Als tegenstellingen tussen CDA en PvdA niet te overbruggen zouden zijn, hoe staat u dan tegenover een eventueel samengaan met de VVD?

„Daar ben ik tegen. Dat heb ik al meermalen uitgesproken. Met een aantal VVD'ers zou ik heel goed overweg kunnen. Ik heb dat ook ervaren in de tijd van het kabinet-Biesheuvel. Zo heb ik voortreffelijk kunnen samenwerken met mijn eigen staatssecretaris Rietkerk, met een man als Geertsema, met Langman en Vonhoff. Maar dat waren liberalen in de goede zin van het woord. De VVD van nu voert een opportunistische gelegenheidspolitiek van een bedenkelijk soort. Daarin herken ik het echte liberalisme niet, maar wel een toenemend conservatisme. En de verkiezingscampagne van Wiegel in 1972 ben ik ook nog steeds niet vergeten, die heeft de aanzet gegeven tot deze richting.

Als Van Agt zegt dat er verschillen zijn met de PvdA, dan onderschrijf ik dat. Dat is altijd zo geweest en dat zal altijd zo blijven. Hetzelfde geldt natuurlijk in minstens zo sterke mate voor de VVD. Ik vind die verschillen met de VVD ook veel groter, omdat ik bij de PvdA veel meer herken. Bijvoorbeeld de instelling om iets proberen te doen voor de zwakken in de samenleving. Niet alleen in onze samenleving, maar ook buiten onze grenzen voor de derde wereld."

Zo'n houding verwacht u dus ook van een christelijke partij?

„Ik noem dat woord christelijk niet zo vaak, omdat ik bang ben dat daarmee het doen en laten van mensen, die onder die noemer politiek bedrijven, het christendom eigenlijk te zwaar belasten. Ik spreek dus liever niet over christelijke politiek. Onze politiek van christendemocraten wordt door gebruik van dat woord niet verheven tot christelijkheid. Maar de door u genoemde houding verwacht ik wel van christendemocraten. Christendemocratische politiek moet voorhoedepolitiek zijn."

Als u terugkijkt naar de vier jaar van dit progressieve kabinet, bent u dan tevreden? Waarbij we ook denken aan het feit dat u vanuit de christendemocratische hoek een niet onbe-

(Vervolg op pagina 3)

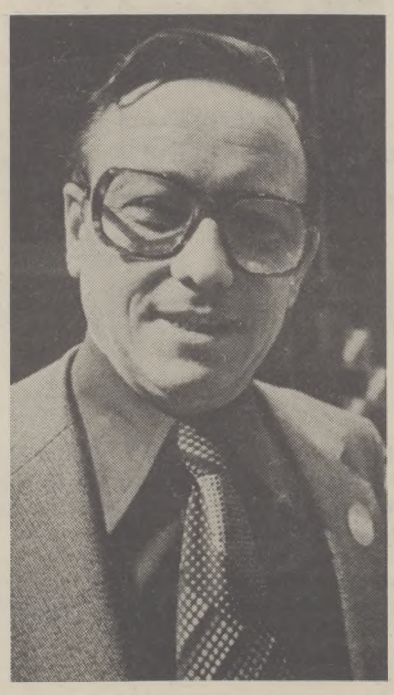

lijsttrekker van agt

Op weg met het CDA

Het CDA-kongres heeft besloten dat ik met u op weg mag gaan. Ik doe dat van harte. Want ik weet dat er een onafzienbare schare van mensen gereed staat het CDA hun steun en stem te geven. Het zijn de telkens vele honderden die wij nu al, geruime tijd nog vóór de datum van de verkiezingen, ontmoeten waar wij ook in het land een bijeenkomst beleggen. Het CDA heeft bezit genomen van de harten van ontzaglijk veel mensen, in alle delen van het land. Overal is er enthousiasme, zelfvertrouwen, saamhorigheid. Het CDA met één lijst en één lijstaanvoerder: daartoe kwam het, want de wens van de basis was onweerstaanbaar.

Het CDA heeft zijn eigen karakter en zijn eigen profiel. Het richt zich nu tot de kiezers, met een program dat klinkt als een klok, met een garde van bekwame mensen die verantwoordelijke taken in kabinet en parlement kunnen vervullen, met een elan en een geestdrift die doortrilt in het hele land.

U en wij van het CDA zijn met vervaagt in hoge mate zelf verantwoordelijk te zijn voor eigen bestaan en dat van anderen. Tenslotte omdat bij een overheid die tot geneesheer van alle kwalen wordt uitgeroepen een onzalige konsentratie van macht kan ontstaan.

Het CDA zet zich in voor een verantwoordelijke maatschappij, dat is een gemeenschap van verantwoordelijke mensen, die oog hebben voor de materiële en geestelijke nood van hun naasten. Daarom is ook het thema van ons program, „niet bij brood alleen", zo treffend gekozen.

Onze naasten leven niet allen vlak naast de deur. In tal van landen heerst ten hemel schreiende nood. Het grootste deel van de mensen op deze aarde leeft in armoe, lijdt gebrek en verkommert. Als wij voor dit onrecht en deze nood ter verantwoording worden geroepen, kunnen wij ons niet kwijten met een beroep op de anderhalf procent van ons nationale inkomen die wij afstaan aan ontwikkelingshulp. Daar tegenover staat immers nog altijd achtennegentigeneenhalf procent die wij voor eigen gemakken reserveren.

Als het dit is — en het is maar een greep uit het vele — waardoor u wordt bewogen en waarom het CDA zoveel gehoor vindt, dan is er hoop op zegen.

A. A. M. van Agt,
CDA-lijsttrekker

Een nieuwe stap

Nog slechts 4 maanden zijn wij verwijderd van 25 mei 1977, de dag waarop er verkiezingen voor de Tweede Kamer zijn en waaraan voor het eerst wordt deelgenomen door het CDA.

In het Centraal Verkiezing Comité wordt in hoog tempo gewerkt aan de opzet en de vormgeving van de verkiezingscampagne. Vele en belangrijke bouwstenen voor die campagne worden aangedragen door de regionale campagneteams, door de leden van de vele stafwerkgroepen die het Centraal Verkiezing Comité kent en door de leden van de Braintrust.

Eén van de belangrijke beslissingen die intussen al genomen zijn, is geweest de beslissing om te komen tot de uitgave van 7 gemeenschappelijke bladen voor de leden van ARP, CHU en KVP, alsmede de rechtstreekse leden van het CDA, die deze nummers zullen ontvangen i.p.v. CDAktueel. Vóór de verkiezingen zullen er 6 verschijnen: direct na de verkiezingen komt het 7e gemeenschappelijke ledenblad uit. Deze beslissing is genomen in goed overleg tussen de besturen van de ARP, de CHU, de KVP en het CDA, terwijl alle medewerking, ook voor de uitvoering van de beslissing, is toegezegd door de leden van de redaktie-commissies van de bladen van onze partijen. De beslissing wil nadrukkelijk uiting geven aan de wil om de CDA-verkiezingscampagne samen te voeren.

Het eerste van de gemeenschappelijke nummers ligt thans voor u. De leden van de gemeenschappelijke redaktie en ook anderen hebben er hard aan gewerkt. Zij stellen uw commentaar, resp. uw suggesties heel erg op prijs. In de mate van het mogelijke zal daarvan gebruik worden gemaakt bij de voorbereidingen voor de nog komende gemeenschappelijke nummers.

De leden van de gemeenschappelijke redaktie-commissie hopen door middel van de aldus opgezette gemeenschappelijke ledenbladen, een bijdrage te leveren aan de alom zichbare groei van en in het CDA, alsmede een bijdrage te leveren aan een goed resultaat bij de komende Tweede Kamer verkiezingen, hetgeen van eminent belang moet worden geacht voor de gehele Nederlandse samenleving, waarvoor het CDA zich graag wil inzetten.

P. H. van Zeil,
voorzitter gemeenschappelijke redaktiecommissie

Boeiende politieke lectuur!

EEN STAATSMAN TER NAVOLGING
Dit boek, dat gewijd is aan de grote negentiende-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, verscheen ter gelegenheid van de herdenking van zijn 100e sterfdag op 19 mei 1976.
„Een Staatsman ter navolging. Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)", telt 260 pagina's. Een dertigtal vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici schrijven over Groens betekenis voor school, staat, kerk en samenleving. Enkele van de medewerkers: H. Algra, dr. W. Aalders, mr. W. Aantjes, oud-minister Beernink, oud-premier dr. W. Drees sr., mr. A. M. Donner, dr. J. Donner, minister W.F. de Gaay Fortman en dr. G. Puchinger.
Een bijzonder boeiend boek met tientallen foto's waaronder die van de Groen-herdenking op 19 mei 1976. De vraag naar dit boek is erg groot, mede omdat de prijs zo laag is.
Prijs: f 13,50.

ONDERDRUKKING IN OOST-EUROPA
In het boekje „Onder Hamer en Sikkel" wordt actuele informatie gegeven over Oost-Europa. De positie van de vervolgde christenen, de militaire kracht van Europa, de economische ontwikkelingen in dit gebied, een historisch overzicht van de geschiedenis van het communisme in Oost-Europa na 1945, het komt allemaal aan de orde. Het boekje is bijzonder fraai geïllustreerd, met vele prenten van Ahrend van Dam en Frits Behrendt. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van het communisme en in de problemen van deze tijd, een nuttig bezit.
Prijs: f 5,-.

UNIEK CDA-BOEK
In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rond de grondslagkwestie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en prenten over het CDA verluchte boek „Van Woudschoten tot Hoogeveen" een zeer waardevol bezit.
Prijs: f 5,95.

EEN KLEINE EEUW KLEINE LUYDEN
Een royaal geïllustreerd boek over de geschiedenis van de ARP met bijdragen van een vijftal kenners van de historie van de AR-Partij. Dit zijn: dr. D.Th. Kuyper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en dr. A.J. van Dijk. Het boek telt 132 pagina's en 50 illustraties. Een uitermate boeiend politiek prentenboek!
De prijs: f 5,- per ex.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE EN POLITIEK
Prof. dr. A. J. Vermaat stelt in deze boeiende studie een drietal thema's aan de orde: Voldoet onze economische orde aan Bijbelse *normen*? Groeien of versoberen? Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen. Prof. Vermaat probeert een Bijbels licht te laten schijnen op tal van actuele economische problemen.
De prijs van dit 48 pagina's tellende boekje – met vele cartoons verlucht – bedraagt f 3,50.

POLITIEK? KOM NOU!
In de serie „Politiek? Kom nou!" verschenen tot nu toe een drietal lesbrieven maatschappijleer. De eerste twee lessen hebben respectievelijk als thema: De inrichting van ons staatsbestel (les 1), en stromingen in de politiek: christen-democratie, liberalisme en socialisme (les 2). De derde les gaat vooral in op sociaal-economische vraagstukken. In vogelvlucht komen in deze laatste les aan de orde een historisch overzicht van het sociale vraagstuk: de strijd van de arbeider voor een menswaardige situatie wordt hier belicht. Ook komen de rol en opvattingen van vakbonden, politieke partijen en kerken aan de orde. Voorts wordt ingegaan op het vraagstuk van de medezeggenschap.
In de lessen zijn opdrachten opgenomen die het inzicht en de zelfwerkzaamheid van de gebruikers van deze les willen verdiepen. Ahrend van Dam tekende bij diverse lessen prachtige cartoons. De lessen ondervinden voor belangstelling van scholen voor lager beroepsonderwijs, mavo en havo. Maar ook voor de cathechese en voor politiek belangstellende jongeren is dit lesmateriaal goed bruikbaar.
Prijsregeling: les 1, 2 en 3 kosten f1,25 per ex.; bij grotere aantallen aanzienlijke korting: 2 t/m 4 ex. 1,- per ex.; 5 t/m 9 ex. 0,85 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,70 per ex.; 25 ex. en meer f 0,55 per ex.

BOUWSTENEN VOOR EEN EUROPEES BELEID
De aandacht voor de Europese samenwerking is de laatste tijd weer toegenomen. Ook binnen christen-democratische kring is bezinning over een verdere ontwikkeling van deze samenwerking noodzakelijk. Een zojuist verschenen CDA-rapport biedt daartoe een uitstekende handleiding.
Prijs: f 6.50.

SAMEN VERANTWOORDELIJK VOOR HET ONDERWIJS
Onder deze titel verscheen een commentaar van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen op de Contourennota van minister Van Kemenade. Uitvoerig wordt ingegaan op deze nota, waar omheen nogal wat te doen is. Dit rapport is op groot formaat bijzonder mooi uitgegeven, en kreeg in de pers zeer goede kritieken. Het telt 70 pagina's en kost f 9,90.

MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF
De bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het midden- en kleinbedrijf (mkb) is voor de wetenschappelijke CDA-instituten aanleiding geweest een rapport te doen verschijnen over de problemen van het mkb. In dit rapport komt bezorgdheid naar voren als gevolg van het achterblijven van de inkomens in deze sector t.o.v. de inkomens van de gemiddelde werknemers en daarbuiten. Wanneer vele kleine ondernemingen zouden moeten verdwijnen, dan kan het voorzieningenniveau vooral in dun bevolkte gebieden sterk teruglopen. Het rapport stelt 52 pagina's en kost f 5,25.

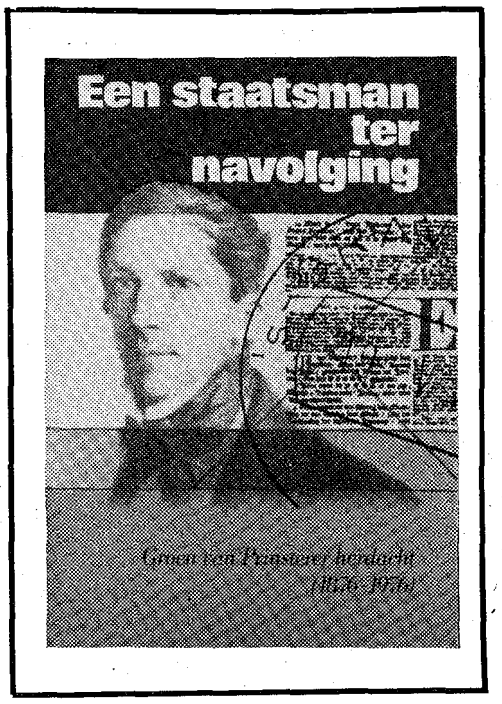

Bestellingen

U kunt de bovenstaande CDA- en ARP-publikaties bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van titel en aantal van de gewenste brochure(s)

Politiek moet mensen meer houvast geven

Vervolg van pagina 1

langrijke stoot tot deze samenwerking hebt gegeven.

„Nou, helemaal tevreden, nee. Ik zou pas tevreden zijn als die vier jaar voortgezet werden met minstens nog eens vier jaar. Natuurlijk wil ik niet onderschatten wat er is gebeurd. Maar van de voorgenomen fundamentele wijzigingen en vernieuwingen is toch niet alles terechtgekomen. Niet dat ik dat ook allemaal had willen veranderen, maar een aantal zaken toch wel. Zo is het nemen van een beslissing over de prijzen nog steeds een eenzijdige beslissing van de ondernemer, zij het onder spelregels door de overheid opgelegd, maar daar komt geen vakbond aan te pas. Ook het nemen van beslissingen over investeringen, of ze er moeten komen en zo ja in welke omvang en op welke plaats, is niet een zaak waar de vakbeweging iets over te vertellen heeft, waar de regering ook wezenlijk geen grote invloed op kan uitoefenen.

Om dit soort zaken gaat het bij de vraag naar invloed van het kapitaal. In mijn opvatting is de factor kapitaal in de grote NV een anonieme factor. Het zijn mensen die daar geld in hebben gestoken in de hoop daar een beloning voor te krijgen. En die mogen ze ook best hebben, maar ik zie niet direct in waarom dat ook zou moeten leiden tot het hebben van invloed en macht. In wezen vind ik de leiding een heel belangrijke factor in de onderneming, die een aparte poot vormt en dat de werknemers een heel belangrijke vorm van inspraak moeten hebben. Ik ben dan ook van plan — hoewel het de komende maanden niet meer kan zijn dan een aanzet — verder te laten onderzoeken welke rechtsvorm van de onderneming geschikt is om meer inspraak en beslissingsbevoegdheid aan de werknemers te kunnen verschaffen. De gedachten gaan uit naar vormen van coöperaties, die je helemaal zou moeten ombouwen. Dit is niet hetzelfde als arbeiderszelfbestuur, maar het is een nieuwe vorm waarin medezeggenschap een hele nieuwe dimensie zou kunnen krijgen.
Ik zeg niet dat we niks hebben gedaan, er is immers een nieuwe wet op de ondernemingsraden, de VAD, hoe betrekkelijk gebrekkig misschien straks ook nog in zijn uitwerking, betekent ook een fundamentele koerswijziging. Maar het is toch niet meer dan knabbelen in de marge."

Werkloosheid

Hoe kijkt u nu tegen de werkloosheidscijfers aan en de pogingen die cijfers terug te dringen?

„Als voorlopig streefgetal is zoals bekend genoemd 150.000. Met de aantekening dat ook dit getal te hoog is. Het is een streefcijfer waarvan we zeggen als dat nu maar lukt, kunnen we misschien ook nog verder komen.
Duidelijk is dat naast reeds bestaande onzekerheden er een heel duidelijke bij is gekomen, namelijk de bestaansonzekerheid voor veel mensen: krijg ik volgend jaar een baan, of houd ik volgend jaar de baan die ik nu heb? De voortekenen zijn bepaald niet gunstig. Voor het uitgestippelde beleid, tussen nu en 1980, hebben we meer tijd nodig dan de tijd die ons rest tot aan de verkiezingen. Al met al ben ik bezorgd. Ik hoop en verwacht dat ook bij de onderhandelingen over lonen en arbeidsvoorwaarden rekening gehouden zal worden met de effecten op de werkgelegenheid. Want het kan natuurlijk niet anders dan funest zijn, wanneer er op grote schaal arbeidsonrust zou ontstaan. Ik ben daar mede verantwoordelijk voor, maar die verantwoordelijkheid rust ook op de schouders van werkgevers en werknemers.
De cijfers voor de te verwachten loonontwikkeling zien er gunstig uit. De ontwikkeling van de prijzen, dus de inflatie, gaat duidelijk in neerwaardse richting. Dat betekent dat we, wat dat betreft, een hele goede aanzet hebben gegeven door het regeringsbeleid in 1976. Het is nu mede aan de anderen om die lijn vast te houden, zodat op langere termijn de vooruitzichten voor de werkgelegenheid gunstiger worden."

Fundamentele waarden

Hoe staat u tegenover de uitspraken van Van Agt, in het kader van — wat men noemt — het ethisch of geestelijk reveil?

„Om te beginnen moet nog maar eens gezegd worden dat collega Van Agt bespiegelingen heeft gehouden over de tijd na zijn ministerschap. Hij heeft toen gezegd dat er in het leven van mensen fundamentele waarden zijn, die te weinig aandacht krijgen. Daarna is die aanduiding ethisch reveil een zelfstandig leven gaan leiden.
In zijn grote toespraak op het CDA-congres heeft hij echter die woorden ethisch reveil niet gebruikt. Ik hoop ook dat dat betekent dat het geen verkiezingsslogan gaat worden. Waarover ik het overigens volledig met hem eens ben, is de overheersende aandacht voor materiële zaken. Dat punt heb ik zelf ook al meermalen genoemd, ook in de tijd dat ik bij de vakbeweging werkte.
Er zijn natuurlijk een heleboel zaken, ik denk dan niet slechts aan abortus en dergelijke dingen, die te maken hebben met fundamentele aspecten van het menselijk bestaan. Die dreigen in de politiek toch wel vaak naar de achtergrond te worden gedreven als gevolg van de overheersende aandacht voor het materiële.
Een positief voorbeeld vind ik de kwestie van de medezeggenschap. Die heeft natuurlijk specifiek te maken met de vraag hoe steekt de mens nu in elkaar? Moet hij niet een stuk verantwoordelijkheid dragen?
Hoe beschouw je de mens bij de vele onzekerheden, die kenmerkend zijn voor het leven van hier? Bij toenemende onzekerheid hebben mensen toch weer iets van houvast nodig. Wij hebben dat ook bij de bezetting gezien. Toen waren de kerken veel voller dan tegenwoordig. Toch heeft men, hoe men ook over God en geloof denkt, iets nodig buiten het puur materiële. Een stukje houvast.
Ik geloof dat zeker ook een christen-democratische politiek moet proberen om in die sfeer wat meer houvast aan mensen te geven.

Niet bij brood alleen. Dat is dan de slogan en die vind ik aanmerkelijk beter dan ethisch reveil, want dat is iets waarvan ik niet weet wat dat zou moeten betekenen. Ik ben ook bang dat dat kan leiden — dat gevaar zie ik — tot conservatisme."

Congres van de waarheid

EEN VAN DE DRIE

Het lijkt er soms op alsof er in de PvdA een rolverdeling optreedt tussen minister-president Den Uyl en fractievoorzitter Van Thijn. Van Thijn is daarbij degene die op hoge toon ultimata aan het CDA stelt (concept-resolutie, vier wetsontwerpen) en Den Uyl degene die deze eisen daarna afzwakt: de aanmatiging tegenover de redelijkheid.
In elk geval ervaart Van Thijn daarbij aan den lijve dat er niet alleen maar aantrekkelijke kanten aan zitten de premier te mogen „leveren". Je bewegingsvrijheid als partij en fractie wordt er niet onbelangrijk door ingeperkt!
In elk geval geldt voor ons alleen het uiteindelijke resultaat. En al is een partijcongres niet de laatste fase in een kabinetsformatie, het is duidelijk dat het a.s. congres van de PvdA van grote betekenis zal kunnen zijn. Hoewel CDA en PvdA en VVD als concurrenten en tegenstanders de slag om de kiezer strijden, moeten wij het niet van narigheid bij de beide anderen hebben. Er is in ons land duidelijk plaats voor de drie politieke hoofdstromingen en het is een algemeen belang dat elk dezer stromingen door een principiële en constructieve partij wordt vertegenwoordigd.
Daarom interesseert het ons wel degelijk welke koers de PvdA op haar congres zal inslaan. Daarbij gaat het om een keus, die kortweg kan worden aangeduid als die tussen een kwantitatieve en een kwalitatieve benadering.
In de concept-resolutie ligt tot nu toe het accent zeer duidelijk op de eerste benadering. De kernvraag waar het congres voor staat is m.i. of de PvdA de grootheid zal weten op te brengen niet krampachtig te kiezen voor getalsmatige garanties maar principieel te kiezen voor een gezindheid, niet primair naar de posten en posities te kijken maar naar het beleid.

Parlement en kabinet

Nu besef ik zeer wel dat mij zal worden tegengeworpen dat dit een valse tegenstelling is. De getalsmatige wensen (de bekende 8-8-verhouding inclusief het premierschap) dienen immers zo zal men zeggen om een bepaald beleid veilig te stellen.
Een van de grootste obstakels in de verhouding tussen tegenover elkaar staande partijen is de moeilijkheid om van elkaar te proberen te begrijpen hoe de ander ons ziet. Ik nu meen wel iets te begrijpen van wat in de PvdA menige voorstander van de concept-resolutie beweegt. De parlementaire verhoudingen liggen nu eenmaal zo dat het CDA veel vaker dan de PvdA de mogelijkheid heeft via een alternatieve Kamermeerderheid gewenste beslissingen af te dwingen. De PvdA zoekt dit nu te compenseren door een getalsmatig overwicht in het kabinet. Naar mijn mening is dit een ondeugdelijke en dus verwerpelijke weg.
Voor de lopende periode waren die grotere parlementaire mogelijkheden voor het CDA uitdrukkelijk bij de formatie in 1973 als tegenhanger van de onevenredige kabinetssamenstelling als wezenlijk onderdeel in de formatie opgenomen. Het daarvan gebruik maken mag het CDA dan ook niet worden verweten.
Als dit de PvdA blijkbaar zo slecht is bevallen, handelt zij zeer onlogisch door de waarborgen nu weer in dezelfde richting te zoeken. Zij zou nu juist aan een andere benadering de voorkeur moeten geven.
(Trouwens, bij de abortus-wetgeving wist de PvdA ook zeer goed de weg van de alternatieve parlementaire meerderheid te bewandelen door in strijd met de bij de formatie afgesproken procedure een ad hoc verbond met de VVD aan te gaan en blijkens de artikelen van Roethof nog steeds na te streven!).

Andere en betere weg

Geen enkele partij mag aan een andere verwijten dat zij haar eigen program in voldoende mate in het beleid wil kunnen herkennen. Dit kan echter op andere en betere wijze dan in de concept-resolutie van de PvdA wordt gevraagd. Niet voor niets is de formatie van 1973 van de aanvang af niet voor herhaling vatbaar verklaard.
Zulk een betere weg is bijvoorbeeld die van het bevorderen van een goede vertrouwensrelatie tussen de het kabinet steunende partijen en fracties. Zo'n betere weg is ook die van het maken van programmatische afspraken bij de formatie, hetgeen de mogelijkheid van daaraan voorafgaande gezamenlijke programmatische verkenningen niet behoeft uit te sluiten.
De garanties worden dan niet gezocht in getallen en posities, maar in program en beleid. De waarborgen liggen dan niet in een kwantitatieve maar in een kwalitatieve benadering.

1977

Het is niet toevallig dat hiervoor al enkele keren het jaartal 1973 opdook. Als de PvdA harerzijds zou willen trachten zich in onze situatie in te leven, dan zou zij moeten begrijpen dat het CDA niet anders dan afwijzend kan staan tegenover een resolutie die herinneringen aan de methode van 1973 oproept. Het jaar 1973 speelt in CDA-kring een vergelijkbare rol als 1966 bij de PvdA.
Vanaf de aanvang is door ons gesteld dat de formatie-1973 (waarvoor ik voor mij de verantwoordelijkheid tot op vandaag niet betreur) haar rechtvaardiging zou moeten vinden in een andere gang van zaken in 1973.
Ieder symptoom dat op een herhaling van 1973 kan duiden maakt ons terecht wantrouwend.
Tegen die achtergrond beoordelen wij een resolutie.
Het CDA heeft zijn eigen formatiekriteria vastgesteld aan de hand waarvan onze handelwijze bij de formatie zal worden bepaald. Ook de samenstelling van een optredend kabinet zal daaraan worden getoetst. Het zijn de voldoende herkenbaarheid van het eigen program, het tot zijn recht komen van de verkiezingsuitslag, de wenselijkheid van een parlementaire meerderheid, en de aard van de aktuele problemen.
Geen van deze kriteria mag los van de andere worden gezien. Zowel wie een van deze kriteria negeert als wie een ervan verabsoluteert, handelt in strijd met wat het CDA daaromtrent heeft besloten. Het gaat erom dat aan alle vier op evenwichtige wijze zo goed mogelijk recht wordt gedaan.
Maar zij moeten wel alle vier serieus worden genomen. Ook een voorkeur voor een bepaalde combinatie en eventuele voorafgaande besprekingen of afspraken vinden daarin hun grens.
Naar mijn mening is niet goed in te zien waarom deze kriteria alleen voor het CDA zouden moeten gelden en waarom zij niet evenzeer door andere constructief-democratische partijen zouden kunnen worden gehanteerd. Dit zou een heel wat deugdelijker basis zijn voor samenwerking dan tot nu toe door de PvdA wordt nagestreefd. En het zou het (binnen de door deze kriteria aangegeven grenzen uitspreken van een voorkeur of intentie) kunnen bevorderen.
Het bovenstaande zijn slechts enkele gedachten met betrekking tot het te houden PvdA-congres. Het zou mij niet moeilijk vallen het aantal aspecten te verveelvoudigen, maar zoveel ruimte staat mij niet ter beschikking. Ik zwijg dus bijvoorbeeld over wat een eventuele voorkeur of intentieverklaring nu wel of niet betekent. Zwijgen moet ik ook over de manier waarop ten onrechte het oordeel over de PvdA wordt vereenzelvigd met het oordeel over het kabinetsbeleid. Met moeite zwijg ik ook over de heilloze wijze waarop de discussie meer en meer (en steeds meer zwart-wit) op de personen Van Agt en Den Uyl dreigt te worden toegespitst. Steenkamp heeft zich wat dit betreft volkomen terecht over De Rooie Haan opgewonden.

Overschatten nog onderschatten

Een partijcongres is niet de laatste fase. Congressen formeren niet. De concept-resolutie bleek al eerder voor verandering vatbaar, van het PvdA program verscheen al een tweede versie, over het defensiebeleid stelde de PvdA-fractie een gematigde nota vast, de CHU werd door de PvdA in feite als regeringspartner via het CDA (en bij het overleg over huren en hervormingsontwerpen inmiddels ook reeds feitelijk) aanvaard. De minister-president zag bij het aanvaarden van uiteenlopende resoluties door PvdA en PPR al ruimte voor een „andersoortige samenwerking" tussen deze partijen. Het zijn evenzovele voorbeelden dat in de politiek het laatste woord pas gesproken is als inderdaad het laatste woord is gesproken.
Zo min als de betekenis van een partijcongres moet worden overschat, mag het worden onderschat. Op zichzelf oirbare wenselijkheden kunnen zo worden geformuleerd en getoonzet dat openingen worden dichtgemetseld. De invloed van een partijcongres op het politieke klimaat kan wel degelijk in feite beslissend zijn.
In dit licht is de aandacht die hier aan het PvdA-congres is besteed zeker niet misplaatst. Het zou zeer wel het congres van de waarheid kunnen worden.

Eigen beleid eerste zorg

Het belangrijkste voor het CDA blijft (het zij ook bij deze gelegenheid gezegd) dat het zich zijn prioriteiten niet door anderen laat opdringen, maar deze zelf bepaalt en handhaaft. Dat wij ons niet laten verleiden wat anderen het belangrijkste vinden ook als voor ons het belangrijkste te gaan beschouwen. Voor anderen mogen de posities het belangrijkste zijn, voor ons dienen karakter en inhoud van het beleid het te blijven.
Bij een christelijke politiek behoort ook je methodes te laten bepalen door je eigen karakter, niet hen van anderen over te nemen.
Bij alle aandacht voor anderen dienen onze zorg en aktiviteit allereerst en allermeest gericht te zijn op het vorm en inhoud geven aan een beleid, waarin de eigen en principiële uitgangspunten van een werkelijk christen-democratische politiek herkenbaar zijn.

Aantjes

Begrip en onbegrip

van Frans Jozef van der Heijden

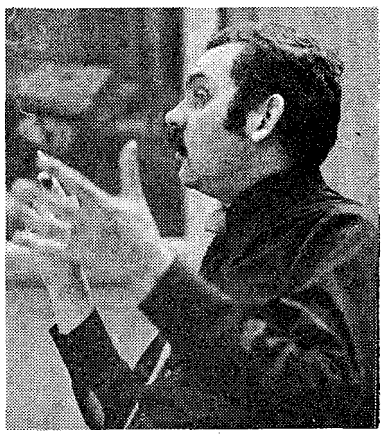

Gewoon opheffen

Ik zou er heus niet over begonnen zijn wanneer niet Wim Kan het Nederlandse volk zo verpletterend duidelijk gemaakt had wat het boven het hoofd hangt: 24 provincies. Nu trof het dat vier dagen later na de officiële bekendmaking door Wim Kan minister De Gaay Fortman al een persconferentie belegde om het allemaal uit te leggen. Ik er dus even naar toe omdat je het toch maar nooit zeker weet met die Wim Kan. De persconferentie begon al goed want de eerste vraag luidde: „wanneer zal de eerste nieuwe provincie geopend worden?". Een moeilijke vraag, waarover de bewindsman verheugd was omdat nu óók hij de kans eens kreeg om uit te leggen dat het nog allemaal maar plannen zijn. Voor 1981 gebeurt er helemaal niks, daarna zou men het eens kunnen proberen met bijvoorbeeld de nieuwe provincie Friesland, die echter weer het nadeel heeft dat zij werkelijk sprekend op de oude provincie lijkt.
Of wat te denken van Zeeland, dat zich in 1583 bij de toenmalige zeven provinciën voegde onder de uitdrukkelijke voorwaarde „altoos apart" te mogen blijven. En inderdaad Zeeland blijft Zeeland. Niets progressiefs dus.
Nu ik er nader over nadenk is dat niet helemaal waar want Noord-Brabant zou volgens de nieuwe plannen gevierendeeld moeten worden, hetgeen in Brabant zelve het snedige commentaar van een burgemeester opleverde: „Ik kan me

nog eerder voorstellen dat Brabant en Limburg samengevoegd worden". Nu staat het getal van 24 nog niet geheel vast. Minister De Gaay Fortman vindt 24 wel het best maar er is verder te praten over 15, 18, 30 weet ik verder veel. Het CDA heeft daar trouwens ook al zo zijn gedachten over laten gaan, hetgeen de heer minister verleidde tot de uitspraak:
„Ik heb geen enkele behoefte om naar het CDA te luisteren, want het CDA luistert ook nooit naar mij", duidelijk een grapje.
Maar ook daar moet je voorzichtig mee zijn, want de commissaris van de koningin in Noord-Brabant heeft in het Brabants Dagblad verklaard, dat wij ons niet met dit soort grappen moeten bezighouden terwijl we nog zoveel andere zorgen aan het hoofd hebben.
Een schrale troost is wellicht, dat er waarschijnlijk geen geld is om in de jaren tachtig welke oude provincie dan ook te sluiten en welke nieuwe dan ook te openen.
Ja, als we moeten bezuinigen op kosten van de overheid zouden we dan niet de provincies gewoon opheffen? Voor de centralisatie van thans maakt het niet uit, voor de decentralisatie van de toekomst lijkt het mij een winstpunt?
Of heb ik het echt niet goed begrepen?

Maoïstische truc

Als ik de commentator Brugsma in de Haagse Post eind vorig jaar goed begrepen heb vormen de woorden christen en democraat elkaars natuurlijke tegenstelling.
Nu heb ik persoonlijk de indruk dat sociaal-democraten nogal regelziek zijn, hetgeen ook niet direct tot de deugden van de ware democraat behoort.
Maar dat is het ergste niet.
Erger vind ik, dat Brugsma een soort maoïstische truc uithaalt, waarbij in de propagandamachine gewoon bepaalde begrippen verwisseld worden.
Je suggereert gewoon dat christen-democratie gelijk staat met dictatuur en klaar ben je.
Wat dat betreft kan onze premier er ook wat van. Bij gelegenheid van de verkiezing tot de beste „Den Uyl" van het jaar in het radioprogramma „In de Rode Haan" kwam hij tot de volgende uitspraak:
„. . . normale mensen, normale, progressieve mensen,. . . . nu ja, progressieve mensen zijn natuurlijk normaal . . ."
Als ik dat zo hoor ga ik er aan twijfelen.

Tolerant

„Voorwaarts en niet vergeten" is de titel van een serie van negen televisieprogramma's over de vroegste geschiedenis van het socialisme in Nederland, die de Vara uitzendt. In een omkaderd artikel in de Volkskrant van zaterdag 8 januari komt naar voren dat het hier gaat om een totaalbeeld van de strijd voor het socialisme, waarmee de VARA nog eens wil bewijzen dat zij een eigen gezicht heeft. — „Voorwaarts en niet vergeten" geschiedenis van gewone mensen — luidt de kop van de voorbeschouwing.
En wat prijkt er uitgerekend midden in de kolommen van dit lezenswaardige verhaal over de weinig tolerante Nederlanders in de jaren 1860-1918?:
Een knaap van een advertentie met de volgende tekst:
CNV start 1977 30.000 leden sterker.
Onbegrijpelijk tolerant van De Volkskrant.

Haitink en de revolutie

Overigens ben ik van mening, dat de spelers van Feyenoord zeker tien procent meer moeten verdienen dan bijvoorbeeld de spelers van Ajax. Ik heb reuze respect voor die jongens van Ajax. Ze zijn er ambitieus, soms een beetje te ambitieus.
Ik zeg altijd maar: Gelukkig dat Feyenoord er is, anders was Ajax nooit zo ver gekomen. Want ze trekken zich aan Feyenoord op. Als Ajax en wie weet straks ook die andere clubs meer mogen en kunnen betalen ontstaat voor Feyenoord een noodsituatie. Iedereen uit de pot met goede spelers wordt weggekocht. En die pot is echt niet groot.
(Vrij naar Bernhard Haitink, die zich met zijn volle gewicht op Rotterdams eigen orkestenrevolutie geworpen heeft.)

Antwoorden op het CD-Appèl

Sinds het besluit over de presentatie van één lijst voor het CDA is er met des te meer nadruk gewerkt aan de politieke strategie van onze organisatie.
Daarover willen we het hier hebben. Immers, nu gaat het om een nieuwe start; hoewel. . .

Niet onbekend, niet onbemind

De **eerste** landelijke verkiezingscampagne van het CDA; dat is een eigenaardig idee, want het CDA, dat kent iedereen al lang. Het is meer in het nieuws dan welke andere partij ook. Iedereen heeft gezien hoe het CDA met vallen en opstaan verder is gegroeid. Dat is niet gladjes verlopen, het is niet gegaan zoals in een mooie droom.
Daar was het allemaal te echt voor. Daarom is het goede van het CDA ook geloofwaardig. Veel mensen zijn geboeid geraakt door de vasthoudendheid waarmee obstakels uit de weg geruimd zijn.
Er is een flink stuk vertrouwen in het CDA ontstaan, daar wijzen de enquête-uitslagen op.
Veel anderen hebben hun keuze nog niet bepaald maar hebben belangstelling.
In de komende campagne zal ons van alles gevraagd worden.
Wat is het CDA, wat willen ze daar en waardoor worden ze ten diepste gedreven?
Het is van belang dat we daarop recht-toe recht-aan een antwoord kunnen geven; en een goed antwoord.

Goede vraag verdient goed antwoord

Deftig uitgedrukt wordt dit de „vraag naar de grondslag" genoemd. Je zou dat ook veel praktischer kunnen stellen: het gaat erom een kort en bondig antwoord te geven zodat het duidelijk is waar het CDA staat. Uit een waslijst van goede politieke voornemens kunnen immers alleen de fijnproevers opmaken wat de kern van ons beleid is. Ons antwoord moet ook een trefzekere typering zijn van onze politiek, dat moet aan het beleid in de diverse sectoren te zien zijn.
Voor de toekomst is ons antwoord van belang omdat het een lijn in het werk moet brengen. Principes zijn niet om er over te dromen; ze zijn bedoeld om ons op goede ideeën te brengen voor het praktische werk; ze bevorderen een besluitvaardig optreden.

Winst van eensgezindheid

In deze eerste campagne zal de groeide eensgezindheid kunnen blijken uit de manier waarop we het CDA naar buiten brengen. Er is al heel wat meer harmonie in ons koor dan voorheen. Die winst moeten we pakken en verder nog een paar duidelijke afspraken maken om tot een goede onderlinge afstemming te komen. Laten we de dingen helder en eerlijk bij de naam noemen; we hebben elkaar aan elkaar verplicht; op een heel speciale manier!

Immers, we hebben samen gewild dat het CDA zich onder de kritiek van het Evangelie zal stellen. Dat zal de bron van inspiratie moeten zijn; d.w.z.: tegen alle modieuze en afgesleten praat in zoeken we die voedingsbodem van waaruit nieuwe ideeën, plannen en praktische hints voor het maatschappelijk leven kunnen ontstaan.
Wat dat allemaal inhoudt daarop komen we een volgende keer nog terug.
Misschien is het ook beter om achteraf nog eens na te gaan met welke kernwoorden die Evangelische inspiratie samen kan hangen.
Soms (niet altijd) kan de praktijk dat beter leren dan ingewikkeld denkwerk.
In wat voor politieke wereld is het CDA nu aan 't werk?

Politiek bijgeloof

Hoewel je door de bomen haast het bos niet meer ziet zijn er toch een paar algemene kenmerken te geven van de politieke situatie. Deze hebben soms te maken met enkele bloeiende vormen van bijgeloof of met verouderde vooronderstellingen. Er zijn er een paar te noemen:

a) de macht van de burgerlijke overheden
Deze worden zozeer met alles en nog wat belast tot we zelf onder de belastingen gebogen gaan. De overheid krijgt overal de schuld van en wordt allerlei bevoegdheden toegeschoven.
Vernieuwingen schijnen pas echt indrukwekkend te kunnen zijn als de overheid ze bedacht heeft.
Wij weten wel beter.
De overheid is één van de factoren in het maatschappelijk gebeuren en ook een gewichtige, maar we kunnen daarop niet al onze verantwoordelijkheden afwentelen. Er zijn er ook die juist alles verwachten van het vrije spel der maatschappelijke krachten, maar die kunnen, gezien de ervaringen met dat idee, moreel gesproken, de broek nauwelijks meer ophouden.

b) „'t Nut" als maat aller dingen
We hebben vandaag de dag wel begrepen dat de waarde van de mens niet zo maar in z'n bruikbaarheid kan worden uitgedrukt. Het gaat niet alleen om wat je oplevert aan economisch goed; het gaat niet alleen om de efficiency. Wie nu denkt dat dit soort denken, in termen van nut en opbrengst, uitgeroeid is die heeft zich schromelijk vergist. In het sociaal-cultureel organisatieleven bijvoorbeeld wordt op grond van nuttigheidsoverwegingen nogal wat op „levensbeschouwing" bezuinigd. De verscheidenheid in kleur van de organisaties maakt plaats voor grauwe algemeenheid. Zeker het CDA zal hier de geestelijke waarden hoger willen waarderen dan „'t nut" alléén, hoezeer we ook geroepen zijn om financieel een ingetogen beleid te bevorderen.

c) mogelijkheden van economische groei
Het keerpunt program van de PvdA was daarop gebaseerd. Daar is van meet aan al de draak mee gestoken en al dra bleek dat de economische situatie geen grote bokkesprongen toeliet. Het realistisch CDA-program had daarom meer kans van slagen. Daarmee is weer bewezen dat een program dat rekening houdt met de weerbarstigheid van de omstandigheden betere gereedschappen aanreikt om de problemen te lijf te gaan die zich in de werkelijkheid voordoen. De spanning tussen willen en kunnen hebben we steeds nodig, maar we moeten daarbij politiek op de been kunnen blijven.
Voor partijen die zich niet kunnen aanpassen aan de veranderde omstandigheden is regeren een onprettig werk.
Wie met verstand en vindingrijkheid, tegen de druk in, z'n prioriteiten wil realiseren kan ook in deze moeilijke tijden een uitdaging zien.

A. M. Oostlander

ZONDAG 6 FEBRUARI
Zondag voor het werelddiakonaat

GIRO 2211
t.n.v. het Algemeen Diakonaal Bureau van de Gereformeerde Kerken, Burg. De Beaufortweg 18, Leusden.

GIRO 8685
t.n.v. de Generale Diakonale Raad der NederlandseHervormde Kerk, Maliesingel 26, Utrecht.

GIRO 5261
t.n.v. de Stichting Oecumenische Hulp aan Kerken en Vluchtelingen, Corn. Houtmanstraat 17, Utrecht.

Werelddiakonaat is
- in Gods naam helpen bij
gebrek aan eten en drinken
gebrek aan onderdak
gebrek aan vrijheid
gebrek aan liefde
gebrek aan recht

Geef uw diakenen zondag het broodnodige werkkapitaal in handen

HANDEN UIT DE MOUWEN

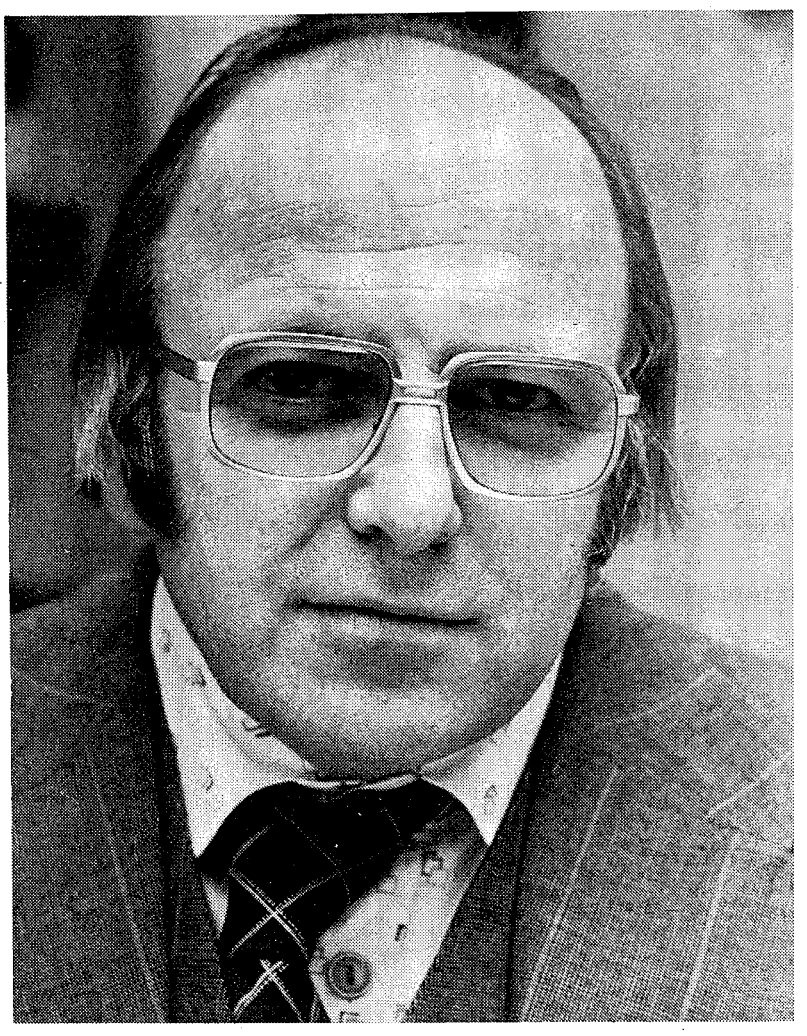

D. Corporaal

De verkiezingscampagne speelt zich vooralsnog vooral achter de schermen af. Want laten we ons niet vergissen de campagne is allang begonnen.
Alleen merken de meeste mensen er niets van; behalve dan dat deze of gene politicus af en toe eens dreigende taal spreekt. En natuurlijk zijn daar de opinie-onderzoeken, waardoor af en toe de indruk wordt gewekt alsof het Nederlandse volk al heeft gestemd.

Iedere partij die zichzelf respecteert en die een goede campagne wil voeren is volop met de voorbereiding bezig.
Program, propagandamateriaal, affiches, documentatie het wordt ijverig verzameld om te pogen er straks de gunst van de kiezer mee te winnen. En, uiteraard moet de tegenstander bestreden worden.
Het CDA zit niet stil.

Wekelijks wordt er vergaderd hetzij door het Centraal Verkiezings Comité of door enkele werkgroepen om lijnen uit te zetten of onderdelen voor de campagne uit te werken. Dat moet allemaal met de nodige zorgvuldigheid gebeuren. Rekeninghoudend met de tradities in elk van de drie partijen moet er een goede campagne worden voorbereid, die de mensen aanspreekt.

Niet alleen landelijk, maar ook in de regio gonst het van activiteiten. Dat mag ook niet anders zijn, want de campagne zal moeten drijven op de mensen in het land.
Het CDA kan nog zulke mooie plannen maken, maar wanneer er niet honderden mensen bereid zijn die plannen uit te voeren zal blijken dat het CDA een papieren tijger is. Wat ieder ook heeft gewild, dat laatste zeker niet.
Een van de belangrijkste activiteiten op dit moment wordt gevormd door de opbouw van het organisatienet. In iedere plaats moet er een CDA-verkiezingsteam van de grond komen.
De afdelingen van ARP, CHU en KVP hebben het verzoek gekregen zo'n verkiezingsteam te vormen.
Het is bekend, dat dit inmiddels ook in een groot aantal plaatsen reeds is gebeurd.
Waar reeds CDA-verbanden bestaan of CDA-verbanden in oprichting zijn levert dit geen problemen op.
Waar de plaatselijke afdelingen eigenlijk nog nauwelijks contact hebben gaat het moeilijker. En dan hebben we nog niet eens gesproken over die plaatsen waar geen van de drie partijen een afdeling heeft of waar afdelingen zijn ingeslapen.
Het is duidelijk, dat in de organisatie-opbouw veel tijd en energie wordt gestoken. Wij menen, dat er in iedere plaats over het CDA moet worden gesproken.
Per gemeente dient er één centraal adres te komen. Dat adres en vooral de persoon achter dat adres — fungeert als contactpunt met het regionale campagneteam. Naar dat adres zal ook het verkiezingsmateriaal worden gezonden.

Vervolgens moet er vanuit dat ene gemeentelijke adres een verdere verspreiding plaatsvinden over de diverse plaatsen, waaruit de betreffende gemeente is samengesteld.
Het zou ondoenlijk en ook onjuist zijn wanneer er in de campagne gewerkt zou moeten worden met meerdere adressen. Van coördinatie zou dan waarschijnlijk weinig terecht komen.
De vraag is enkele malen gesteld hoe nu zo'n CDA-verkiezingsteam van de grond moet komen. Welnu, de besturen van de plaatselijke afdelingen — voorzover aanwezig — dienen de koppen bij elkaar te steken en ieder enkele personen aan te wijzen, die zich belasten met de voorbereiding van de plaatselijke en/of gemeentelijke campagne.
Is er slechts van een of twee van de drie partijen een afdeling, dan zorgt dat bestuur of die beide besturen voor het samenstellen van een CDA-verkiezingsteam.
Daarbij moet op twee dingen speciaal worden gelet:
a) schakel ook rechtstreekse leden in bij de vorming van het plaatselijk CDA-verkiezingsteam
b) wanneer niet alle drie de partijen een afdeling hebben, probeer dan wel enkele leden van die andere partijen in uw plaats te vinden om die bij het team in te schakelen.
Het CDA is een federatie van de drie partijen en het kent daarnaast rechtstreekse leden.
Bij het presenteren van het CDA moet ieder in zijn eigen omgeving zelfs de indruk vermijden alsof het CDA een zaak is van één van de drie partijen.
Via het CDA willen wij aan vereniging gestalte geven.
Partijvereniging en maatschappijvereniging.
Wij verkiezen niet de gezapige rust, maar de dynamiek, die kenmerkend is voor het leven. Het is de moeite waard de handen uit de mouwen te steken om — geïnspireerd door het Evangelie — met de politiek bezig te zijn.

D. Corporaal

Ondernemingsraad

Begin januari verscheen een zeer uitvoerige Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag naar aanleiding van het wetsontwerp Ondernemingsraden. Genoemd wetsontwerp zal, onvoorziene omstandigheden voorbehouden, in maart a.s. in de Tweede Kamer aan de orde komen.
Het wetsontwerp beoogt ruimere bevoegdheden te geven aan de ondernemingsraad, terwijl het ook voorstellen doet tot een grotere zelfstandigheid van die personeelsvertegenwoordiging.
Het is goed om op te merken dat de christen-democraten reeds vanaf 1971 hebben gepleit voor verruiming van de bevoegdheden van de ondernemingsraad. Dat past in onze opvattingen over de plaats en de betekenis van de faktor arbeid in het ondernemingsgebeuren. Dat past ook in onze opvatting over de verantwoorde maatschappij die wij nastreven.
De christen-democraten zullen tegen die achtergrond hun aandeel leveren in de komende Kamerdebatten. Daarnaast zullen zij centraal stellen dat ook in de onderneming overleg tussen degenen die verantwoordelijkheid dragen noodzakelijk is. In de onderneming die ons voor ogen staat zullen het steeds de vertegenwoordigers van de faktoren arbeid, leiding en kapitaal zijn die gezamenlijk het beleid uitstippelen voor de onderneming en met elkaar de verantwoordelijkheid dragen. Daaraan zal men ons kunnen blijven herkennen.

CDA christen democratisch appèl

Redactie-team

G. J. Brinkman (secretaris), OOSTERBEEK.
D. Corporaal, MOORDRECHT.
G. Halleen, DEN HAAG.
F. J. v. d. Heyden, ROTTERDAM.
N. Hogeland (toegev. secretaris) p/a Dr. Kuyperstraat 3, DEN HAAG.
dr. W. de Kwaadsteniet, ROTTERDAM.
H. Lokkerbol, DEN HAAG.
A. M. Oostlander, ZEVENHUIZEN.
H. van Spanning, DEN HAAG.
H. P. van Zeil (voorzitter), UTRECHT.

Redactie-adres:
CDA-Postbus 7676, Den Haag
Telefoon 070-465222.

Bestuurlijke reorganisatie concreet op tafel

Minister De Gaay Fortman van Binnenlandse Zaken heeft twee belangrijke wetsontwerpen bij de Tweede Kamer ingediend. Het ene betreft de reorganisatie van het binnenlands bestuur; het andere de indeling van ons land in 24 provincies. Bovendien is nog te verwachten een wetsontwerp tot regeling van de financiële verhouding van rijk, provincie en gemeente. Voorts zal in de tachtiger jaren een grootscheepse gemeentelijke herindeling plaatsvinden.
Het gehele probleem van de bestuurlijke organisatie komt hiermede duidelijker en concreet aan de orde, na alle lange discussies in vele lange voorbijgegane jaren.

Het is een verdienste van het kabinet, maar met name van de bewindslieden van Binnenlandse Zaken, minister De Gaay Fortman en staatssecretaris Polak, dat zij zover zijn gekomen. Ons land wacht reeds te lang op een reorganisatie van het binnenlands bestuur en verbetering van de democratie.
Iedereen mag blij zijn, dat beide genoemde wetsontwerpen op tafel liggen.
Wij zijn er natuurlijk nog niet. De parlementaire discussie moet nog plaatsvinden.
Dat zal wel hoofdzakelijk pas gebeuren tussen een in mei a.s. nieuw gekozen parlement en een daarna nieuw gevormd kabinet. Er zal nog wel geschaafd (geamendeerd) moeten worden. Maar de bouwstenen liggen nu wel klaar.
Er kan nu verder gebouwd worden. Bij dit bouwen behoort wat ons betreft — zoals bekend — het terugbrengen van de 24 tot bijvoorbeeld zo'n 18 provincies. Dat lijkt ons genoeg, mede gelet op de noodzakelijke decentralisatie van rijkstaken, welke nog steeds onvoldoende uit de verf komt. De bewindslieden van Binnenlandse Zaken lijken ons op het punt van die decentralisatie van een betere geest vervuld dan de andere bewindslieden in het algemeen tot daden weten te komen.
Vervolgens zal bijvoorbeeld ook nog nadere aandacht moeten worden besteed aan de taakafbakening van gemeenten en provincies, hoezeer ook terzake verbeteringen vergeleken bij aanvankelijke voornemens zijn aangebracht.
Wat de kosten betreft zouden wij willen waarschuwen tegen een ongemotiveerde hetze. Als bevordering van de democratie meer geld kost kan men niet zo maar zeggen, dat de voorgestelde reorganisatie van het binnenlands bestuur dan maar voorlopig (definitief) achterwege moet blijven.
Wijs en zuinig beleid en goede prioriteitenstelling zullen tot een aanvaardbare oplossing moeten leiden.
Wij mogen in ieder geval ons er over verheugen, dat een veel betere oplossing is gevonden, dan de veel kostbaarder vorming van een vierde bestuurslaag van gewesten tussen gemeenten en provincies in, met ondoelmatige nieuwe ambtelijke apparaten, grotere ondoorzichtigheid en vergaande uitholling van de betekenis van de gemeenten.
Wij mogen nu van het parlement verwachten, dat het zich met veel energie en een constructieve aanpak op deze belangrijke zaak werpt en deze binnen redelijk korte tijd tot aangepaste wetgeving brengt. Een wijze wetgeving, die geen strak keurslijf aanbrengt, maar ook ruimte laat voor toekomstige ontwikkelingen.

Mr. W. F. de Gaay Fortman

dr. W. de Kwaadsteniet

Het CDA en de vrouw

Meer mogelijkheden voor vrouw zichzelf te zijn

DOOR MEVROUW J. G. KRAAIJEVELD-WOUTERS

Voert het CDA een duidelijk emancipatiebeleid?
Ja en nee.
Theoretisch zijn we samen aardig op weg.
Het blijkt echter niet mee te vallen uit eigen mooie verhalen en doelstellingen concrete politieke consequenties te trekken.
Het is een kwestie van leer en leven — ze met elkaar in overeenstemming brengen — visie vertalen in politieke daden.

Verantwoordelijke maatschappij

Samen op weg naar een verantwoordelijke maatschappij — dat is het thema waarop de CDA-samenwerking is gegroeid.
Elk mens is geroepen tot individuele en gezamenlijke verantwoordelijkheid.
Elke man.
Maar ook elke vrouw.
De CDA-frakties hebben dat zo in de Kamer gesteld toen de emancipatie-vraagstukken aan de orde waren.
Elk mens — elke man en elke vrouw — is een unieke schepping van de Heer.
Zowel vrouwen als mannen zullen moeten kunnen woekeren met de gaven die ze hebben ontvangen en samen kunnen werken aan een verantwoordelijke maatschappij.
Samen zijn man en vrouw van grote betekenis voor de ontplooiing en humanisering van de samenleving, in al z'n verbanden.
Emancipatiebeleid van de Overheid dient een ruimteschappend beleid te zijn.
Een beleid dat er doelbewust op gericht is dat vrouwen en mannen samen echt verantwoordelijk kunnen zijn voor de gezinsontwikkeling en de maatschappelijke ontwikkeling en royaal kunnen deelnemen op alle terrein van de samenleving.

Visie en concreet beleid

CDA-emancipatiebeleid heeft dus alles te maken met onze visie op de mens.
Als vrouw, als man, leven we weliswaar in een gebroken wereld, maar toch voor het aangezicht van de Heer.
Dat betekent accent op vrijheid, verantwoordelijkheid en dienstbaarheid.
Ook als CDA-partijen moeten we tegelijkertijd concluderen dat lang niet iedere vrouw in ons maatschappelijk, economisch en politiek bestel royaal tot haar recht komt als waardevol, talentvol, verantwoordelijk mens.
Ons politiek beleid zal er dus op gericht moeten zijn dat man èn vrouw optimaal kunnen functioneren — dat zij zo goed mogelijk eigen keuzen en taakverdelingen kunnen maken en tot hun recht kunnen komen binnen de spanning van de relaties: het ook anderen tot hun recht laten komen.

CDA-praktijk

Hoe moeilijk het is om de principiële visie in concrete politieke praktijk om te zetten is wel gebleken bij het samenstellen van het CDA-program. Veranderingen in structuren aanbrengen op de verschillende beleidsterreinen, zodat ook de vrouw meer mogelijkheden worden geboden zichzelf te zijn, blijkt op vele bezwaren te stuiten. Toegegeven, het is een moeilijk een weerbarstige materie en alles zal heus niet van vandaag op morgen perfect geregeld kunnen worden.

De arbeidsmarkt-situatie is niet best, het financieel en economisch klimaat is niet gunstig voor ingrijpende beleidsombuigingen. Maar het is toch typerend dat (op een enkele na) alle amendementen gericht op een concreet beleid t.a.v. de vrouw niet zijn opgenomen in het CDA-program.
Als we als CDA een duidelijk „emancipatiebeleid" willen voeren, zal dat niet met geheel gesloten beurzen kunnen en we zullen er in onze prioriteitenstelling iets voor over moeten hebben.
Tindemans riep het CDA-congres op tot het invullen van de begrippen solidariteit, verantwoordelijkheid en participatie.
Dat was een politieke uitspraak op een congres dat zich bezighield met de concretisering (in een program) van een politieke visie op de inrichting van de samenleving.
We onderstreepten Tindemans' speech met een warm, instemmend applaus.
De samenleving is echter wèl het samen-leven van mannen èn vrouwen, die samen tot het invullen van deze begrippen geroepen worden.
Applaudiseren is niet geheel vrijblijvend!

Positief

In de Tweede Kamer hebben de CDA-frakties intussen getracht een positieve bijdrage te leveren aan het emancipatie-debat. Zij zijn bereid gebleken mee te praten en mee te denken over concrete oplossingen voor de vele problemen die zich rond de emancipatie van de vrouw presenteren.
Gedacht moet worden aan de nog altijd duidelijke achterstand (kwantitatief en kwalitatief) van meisjes in het onderwijs, de scholing van een hele generatie vrouwen die vroeger weinig scholingsmogelijkheden heeft gehad, de moeilijke „fiscale" plaats van de vrouw die een volledige dagtaak thuis vervult, eventuele keuzemogelijkheid bij „rolwisseling", beleid dat gevoerd dient te worden in de relatie vrouw-arbeidsmarkt, waarbij het gigantische vraagstuk van herverdeling van arbeid reëel op tafel komt, het scheppen en bevorderen van deeltijd-arbeid, arbeidsorganisatie, welzijnsvoorzieningen rond het gezin. En zo voort.

Schouders eronder

Het CDA heeft een voortreffelijke visie op emancipatiebeleid.
Het CDA heeft er moeite mee deze visie consequent handen en voeten te geven in de politieke praktijk.
Dat moet vandaag nog de conclusie zijn.
Laten we er met elkaar vanaf nu onze schouders onder zetten.
Er moet nog veel doordacht en besproken worden t.a.v. gewenst CDA-emancipatiebeleid.
Hopelijk willen de drie wetenschappelijke bureaus daarbij hun onmisbare steun verlenen: deskundigheid in een werkgroep bundelen b.v. en moeilijke emancipatie-thema's expliciet aan de orde stellen.
Steeds opnieuw zullen we onze visie ter visie moeten durven leggen. In hoeverre bijvoorbeeld is onze visie op het gezin en onze visie op de verantwoordelijke mens die vrouw heet, met elkaar in overeenstemming — of zit er hier en daar iets tegenstrijdigs in?
Vrouwen willen gelukkig steeds meer meedenken en meepraten en meebeslissen over de moeilijke samenlevingsvraagstukken van vandaag — als verantwoordelijke mensen, die zich niet meer willen en ook niet kunnen permitteren de politieke verantwoordelijkheid alleen zwaar op de schouders der mannen te laten drukken.
Gelukkig: ook vele vrouwen in CDA-verband.
Laten we als vrouwen en mannen in het CDA samen ook proberen een meeslepend emancipatie-beleid te ontwikkelen — geënt op onze christen-democratische achtergrondverhalen.
In het belang van de helft van onze samenleving, die vrouw heet — dat ook. Maar vooral in ons aller belang. Wie vrouw zegt, zegt immers in één adem man — en kind — en toekomst! Daarbij zijn de man èn de vrouw gebaat.

Daarmee zijn we allen gediend.
Voor de ontwikkeling van een land, het welzijn van de wereld en de vrede is „maximale" deelname van vrouwen en mannen op alle levensterreinen vereist, zo stellen de Verenigde Naties.
In het CDA beamen we dat van harte.

CDA en top van basis

Wel mooi

„Ik heb een zwak voor Dries, zoals hij zich beschrijft met al zijn tekortkomingen", zegt de scheidende defensie-minister Henk Vredeling.
„Maar mijn moeder uit een Amsterdamse volksbuurt sprak al kernachtig van „nederige hoogmoed." Daarom geloof ik dat Van Agt het in een geheim hoekje van zijn hart wel mooi vindt wat er nu met hem gebeurt". (Leids Dagblad).

Goede wens

Dokkum heeft een nieuwe (CDA)-burgemeester gekregen. In zijn begroetingstoespraak zei de loco-burgemeester te weten dat een bestuurder aan veel kritiek bloot staat. Daarom gaf hij hem in overweging: Doch dyn plicht en lit de ljue mar rabje".

Toch zijn zij het

„De verhoudingen tussen PvdA enerzijds en CDA anderzijds zijn zodanig dat het net lijkt alsof deze groeperingen geen drie en een half jaar met elkaar zijn opgetrokken. Zij zijn het wel — maar de wederzijdse irritatie is groot". Aldus mr. J. J. Vis in NRC-Handelsblad.

Fascinerende hondebaan

De Alkmaarse Courant had een gesprek met wethouder Jan Douma. Een AR-man van huis-uit, maar duidelijk blij met de samenwerking in het CDA. „Het stadhuis is mijn tweede thuis geworden", zegt de enthousiaste wethouder. Het wethouderschap is zo iets als een fascinerende hondebaan. Het is zo'n boeiende opdracht dat je graag bereid bent elk uur van de dag aan dit werk te geven."

Geen lol aan

„Ik kan er nog steeds geen lol in zien om een mens als Van Agt in de Tweede Kamer in de ellende te zien staan. Hoewel ik vind dat tijdens dat debat over de gang van zaken rond de niet-geslaagde aanhouding van Menten, politiek gezien, is gebeurd wat moest gebeuren, heb ik er geen lol in gehad Van Agt zo te zien. Dan kan ik niet". „Dat zal wel met christelijke ethiek te maken hebben denk ik zo", aldus Ien van den Heuvel, voorzitster van de PvdA in gesprek met het Nieuwsblad van het Noorden.

Friesland proeftuin?

De fractie-voorzitter van het CDA in de Friese provinciale staten, mevrouw Dieuwke IJ. W. de Graaff-Nauta, heeft gesuggereerd van Friesland een proefgebied te maken voor de decentralisatie. Ook zou zij een staatssecretaris aangesteld willen zien voor alle regionale zaken. Volgens haar wordt er in Den Haag te weinig aan de rego gedacht omdat het landelijk beleid in werkelijkheid op het westen is gericht.

Weer een steekproef

Hoewel zeker de helft van 700.000 nieuwe jonge kiezers niet of nauwelijks beschikt over enige politieke kennis en een kwart van het totaal nog niet weet of men in mei wel gaat stemmen, blijkt bij degenen die voor zichzelf al een keuze hebben bepaald het CDA favoriet te zijn. VOO (Veronica) heeft dat door Veldkamp uit laten zoeken. Van de ondervraagde jongeren zeiden 12.7 pct. op het CDA te zullen stemmen, 11.6 pct. noemde de VVD en 10.9 pct. de PvdA.

Van Agt tweede

Ook het weekblad De Tijd is weer eens aan het proef-steken geweest. De parlementaire journalisten werd gevraagd: wie is de politicus van het jaar? Den Uyl kwam met 51 punten uit de bus en werd eerste. Van Agt werd met 44 punten als tweede aangewezen. Als derde eindigde Aantjes (32 punten) en Duisenberg (met 18 punten) als vierde.

Kladboel

De partijbureaus van de CDA-partijen, ARP, KVP en CHU, zijn woensdag voor Kerst met verf beklad door voorstanders van vrije abortus. Met rode en witte verf kreten als Van Agt moet weg en Van Agt drijf af op de kantoorgebouwen geschilderd. Ook het VVD-kantoor werd op deze wijze besmeurd.

Drents CDA van start

„In het verleden zijn we onduidelijk geweest omdat we afzonderlijk optrokken. Daar is gelukkig nu een einde aan gekomen". Dit zei de heer G. Numan uit Vries, voorzitter van het nieuwe CDA-verband in Drente. De vice-voorzitter van het landelijk CDA-bestuur, drs. R. Zijlstra ondertekende mede de oprichtingsakte. Hij hield de leden voor, het CDA niet als doel te beschouwen doch als middel om politieke idealen te verwezenlijken.

Knullige politiek

Ook in de gemeenteraad van Vlagtwedde wordt blijkbaar meer gepraat en gevraagd dan strikt nodig moet worden geacht. De CDA-woordvoerder R. Smits sprak in dit verband over „knullige politiek". Als voor het beantwoorden van schriftelijke vragen dezelfde kosten in rekening zouden moeten worden gebracht als in de Tweede Kamer", zo had Smits uitgerekend, „dan zou de gemeente Vlagtwedde dit jaar 858.000 gulden voor dit doel hebben moeten neertellen".

Zuinig bij kaarslicht

Bij het vredig licht van kerstkaarsjes heeft de raad van Witmarsum vinnig gediscussieerd over de verbouwing van het gemeentehuis. Het CDA was voorstander van een wat goedkopere oplossing dan B. en W. voorstelden. Blijkbaar kreeg daarbij ook de burgemeester nogal wat kritiek te slikken. Volgens de Leeuwarder Courant merkte iemand op de publieke tribune op: „Hy wurdt fan syn eigen mannen net sparre". Het „goedkopere" CDA-voorstel werd tenslotte met 10 tegen 5 stemmen aanvaard.

Liever plaatselijk

Het Tweede Kamerlid voor de KVP, de 39-jarige Wim du Chatinier zal na de kamerverkiezingen niet meer op het Binnenhof terugkeren. Hij geeft de voorkeur aan de gemeentelijke politiek, waar hij als voorzitter van de CDA raadsfractie in Den Haag, druk deel neemt. „In de landelijke politiek bestaat er praktisch geen contact met de bevolking en als raadslid heb je bovendien meer het gevoel dat je iets bereiken kunt", zo vertrouwde hij Het Vaderland toe.

Eensgezind defensief?

Volgens Vrij Nederland gaat de PvdA, (wanneer de meerderheid haar zin krijgt) straks de verkiezingen in met een defensieparagraaf die weinig verschilt van de CDA-doelstellingen." Ook het CDA maakt zich zorgen over de bewapeningswedloop maar houdt krampachtig vast aan de Navo en de kernwapens. Het verschil is slechts dat de PvdA aanstuurt op een nieuwe defensie-strategie: de Dankert-doctrine".

Jimmy en Dries

Volgens Ton Oostveen in het Nieuwsblad van het Zuiden is er sprake „van een in veler ogen bedenkelijke parallel tussen het optreden van Jimmy Carter en Dries van Agt. Beiden lopen eerlijk gezegd nogal met hun geloofsovertuiging te koop. De een licht de pers in over het aantal malen per dag dat hij bidt, de tweede vertrouwt ons toe dat hij eigenlijk priester had willen zijn. En dat in een tijdperk waarin zoveel mensen vraagtekens plaatsen bij de westerse maatschappij, die zij als een kwalijk produkt zien van eeuwen „christelijke politiek".

Moderne machines in een modern fabriekscomplex van Enka Glanzstoff te Emmen. Werkloze veenarbeiders vonden 25 jaar geleden dankbaar werk in deze fabriek.

Emmen heeft blijvende overheidssteun nodig

Zuidoost-Drenthe stond kort na de tweede wereldoorlog voor de bepaald niet gemakkelijke opgave om werk te vinden voor een heel leger werkloze arbeiders, voor wie in de veenderij geen emplooi meer was. De ontginning van het hoogveen — een uniek stuk natuurgebied waarvan het laatste nog ongeschonden stuk nu wordt opgenomen in het veenmuseum te Barger Compascuum — naderde haar einde. Naarmate het veen werd afgegraven en bovendien turf door steenkool werd vervangen, waren in Zuidoost-Drenthe steeds minder turfgravers nodig. Het gevolg was dat dit deel van Drenthe na 1945 met een enorm overschot aan arbeidsreserve zat.

Er was toen maar één remedie vond men: industrialiseren! Maar hoe haal je fabrieken naar een gebied, dat nog duidelijk de sporen draagt van achterstelling en verpaupering en waar plaggenhutten staan als trieste en naargeestige herinnering aan een tijd vol kommer en armoe? Want armoe kenmerkte dit gebied. Het turfgraven was seizoenarbeid. In de barre wintermaanden werd er niets verdiend en moest er worden geteerd op een schamel spaarpotje. Wilde de turfgraver redelijk „brood op de plank hebben" dan moesten in de maanden dat kon worden gewerkt, vrouw en kinderen mee het grauwe veen in.

Mr. K. H. Gaarlandt, de eerste naoorlogse burgemeester van Emmen, gaf het antwoord: er moeten fabrieken komen! Maar eerst moeten we de infrastructuur — het industriële klimaat — flink gaan opvijzelen, meende hij. Het duurde nog tot het begin van de vijftiger jaren voor de industrialisatie van het gebied — krachtig gestimuleerd door de centrale overheid — op gang kwam. Trekpaard vormde aanvankelijk de AKU, nu als Enka Glanzstoff de Europese kunstvezelproducent van het Akzo-concern. Toen de eerste fabriek in 1951 aan de rand van Emmen werd geopend, werd opgelucht adem gehaald. Er was werk voor de veenarbeiders. Het betekende voor deze mensen wel een omschakeling. Van de buitenlucht naar monotoon draaiende machines binnen vier muren. De eeltige handen, die met de ragfijne nylondraad moesten omgaan, werden regelmatig gemanicuurd.

In de jaren die daarna volgden slaagde Zuidoost-Drenthe er in zich aan de problemen te ontworstelen. Emmen werd een industrieel metropool van de eerste orde. Er kwamen moderne fabrieksgebouwen, goede autowegen en tal van voorzieningen die de infrastructuur een flinke impuls gaven. Het gebied stond model voor een geslaagd regionaal industrialisatiebeleid. Het industriële „wonder" had zich hier voltrokken. Emmen werd zelfs een voorbeeldstad voor planologen en stedebouwkundigen. Met bussen vol kwamen ze, om te zien hoe hier woonwijken werden gebouwd. De bevolking groeide snel. Vier woonwijken kwamen er: Emmermeer, Angelslo, Emmerhout en Bargeres. Elk goed voor vijftienduizend mensen. De vijfde wijk — Rietlanden — staat op stapel. Emmen werd duidelijk de derde groeipool van het Noorden. Naast Groningen en Leeuwarden. Prognoses, gedaan in regeringsnota's, bleken te kloppen.

De klad

In die onstuimige groei zit nu heel duidelijk de klad. Het met zoveel elan opgebouwd industrieel complex vertoont ernstige scheuren. De welvaart, die jarenlang met name van Emmen afstraalde, lijkt een façade te worden. De groei van de industriële werkgelegenheid is enkele jaren geleden reeds een halt toegeroepen. In 1946 werkten 760 Emmenaren in de industrie. Twintig jaar later was dat aantal gegroeid tot 10.000. Een hoogtepunt bereikte Emmen in 1970: 12.000 industriële arbeidsplaatsen. Daarna trad een stabilisatie op. Vorig jaar en het jaar daarvoor trad een terugval op tot 10.500.

De grootste zorg van Emmen is nu, hoe een verdere terugval te voorkomen. Het werkloosheidspercentage — in de gloriejaren teruggedrongen tot amper vijf procent — schommelt nu rond de dertien procent. Deskundigen vrezen dat door een verdere afkalving van het industriële complex, het aantal werklozen wel eens de twintig procent zou kunnen benaderen. De vooruitzichten zijn allesbehalve rooskleurig.

Enka Glanzstoff, met zijn 4.000 werknemers de grootste industriële nederzetting van Emmen, wil de fabriek in Emmer Compascuum sluiten. De 300 personeelsleden kunnen worden overgeheveld naar de vestigingen in Emmen. Daar is door inkrimping wat ruimte gekomen voor deze mensen. Geen ontslagen, wel een verlies aan arbeidsplaatsen. En het lijkt er op dat die tendens zich voortzet, ook al gaat Enka — ter versterking van haar nederzetting in Emmen — enkele miljoenen investeren in nieuwe machines. Ontslagen wèl bij de kousenfabriek Danlon, een onderneming die al jarenlang kampt met verliezen omdat ze niet meer kan concurreren tegen de goedkope importen. Enkele jaren geleden werd een debâcle voorkomen, toen Jansen de Wit te Schijndel het bedrijf overnam. Maar opnieuw zijn er problemen. De fabriek, eens de trots van Emmen met 1.800 werknemers, telt nu nog slechts 600 personeelsleden. En daarvan moet zeker de helft afvloeien, willen de miljoenen die het rijk opnieuw in deze onderneming steekt, nog enig rendement opleveren.

Meer bedrijven staan overigens op de tocht. Kortgeleden kondigde OAK Holland, een bedrijf dat televisieconverters maakt, aan dat van de bijna 200 werknemers er 50 moeten worden ontslaan. En ook bij de machinefabriek Werkland moeten als gevolg van een noodzakelijke reorganisatie om het bedrijf weer financieel gezond te maken, enkele tientallen mensen de laan uit.

Eenzijdig

Er wordt wel eens verwijtend opgemerkt dat Emmen een te eenzijdig opgebouwde industriële werkgelegenheidsstructuur heeft, dat de basis te weinig gedifferentieerd is. Emmen zou het teveel hebben gezocht in produktiebedrijven van elders gevestigde multinationale ondernemingen. Als de conjunctuur naar beneden gaat, zoals de laatste tijd duidelijk het geval is, dan ziet men dat immers het eerst gebeuren in perifere vestigingen als in Zuidoost-Drenthe. Toegegeven, Emmen zou meer de nadruk hebben moeten leggen op het aantrekken van kapitaalsintensieve bedrijven of van hoofdvestigingen. Emmen wordt nu duidelijk meegesleept met de slechte toestand in bijvoorbeeld de Europese textielindustrie. Hoogeveen, eveneens een belangrijke Drentse industriekern, heeft door een veel meer gediversifieerd bedrijvenpatroon een geregistreerde werkloosheid van 7,4 procent. In Emmen heeft men door de laaggeschoolde arbeidsmarkt vrijwel uitsluitend produktiebedrijven aangetrokken, die thans door conjuncturele en structurele ontwikkelingen genoodzaakt worden ingrijpende saneringen

(Vervolg op pagina 9)

AGENDA

Ontmoetingen met politici

VEGHEL: P. J. J. Mertens in zaal „De Blauwe Kei" te Veghel op **17 januari** om 20.00 uur voor het CDA-Veghel.

WINSCHOTEN: B. Beumer te Winschoten op **17 januari.**

ZWOLLE: Mr A. P. J. J. M. van der Stee in Wijkcentrum „SIO" te Ittersum op **17 januari** om 20.00 uur voor de CDA-Statenkring Zwolle.

OMMEN: Mevrouw J. G. Kraayeveld-Wouters op **19 januari** voor de NCVB.

SCHERPENZEEL: Mevrouw J. G. Kraayeveld-Wouters op **20 januari** voor de NCVB.

DOKKUM: B. Beumer te Dokkum op **20 januari**.

ROOSENDAAL: Drs J. de Koning en dr R. J. H. Kruisinga in de „Eratozaal" te Roosendaal op **20 januari** om 20.00 uur voor het CDA-Brabant.

OUDERKERK a. d. IJSSEL: M. W. Schakel te Ouderkerk a. d. IJssel op **21 januari.**

NEEDE: H. Wisselink op **21 januari** voor de Chr. Mannenvereniging.

TWENTE: **24 januari** Werkbezoek CDA-Kamerleden.

RAALTE: Drs R. F. M. Lubbers in „De Leezenkamp" te Raalte op **24 januari** om 20.00 uur voor het CDA-Overijssel.

ETTEN-LEUR: F. G. van der Gun in „De Nobelaer" te Etten-Leur op **25 januari** om 10.30 uur voor de R.K. Boerenbond.

WIJCHEN: J. P. M. Hendriks in zaal „Verploegen" te Wijchen op **25 januari** om 20.00 uur voor het CDA-Wijchen.

DEN HELDER: Mr dr K. de Vries in Regiocentrum „De Noordkop" te Schagen op **26 januari** om 20.00 uur voor de CDA-Statenkring Den Helder.

TILBURG: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers in Chinees-Indisch Restaurant „Lotus" in Tilburg op **27 januari** om 20.00 uur voor de Vrouwenbeweging van het NKV.

STEENBERGEN: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers te Steenbergen op **27 januari** 's middags.

TETERINGEN: P. H. v. Zeil op **27 januari** om 20.00 uur. Oprichting CDA-afdeling.

POLSBROEK: M. W. Schakel te Polsbroek op **28 januari.**

TWENTE: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers in Twente op **31 januari.**

EDE: Mevrouw J. G. Kraayeveld-Wouters op **31 januari.** voor de NCVB.

DRENTE: **31 januari** Werkbezoek CDA-Kamerleden.

LEEUWARDEN: Prof. dr J. W. van Hulst in de Curioskerk te Leeuwarden op **3 februari** om 20.00 uur voor het CDA-Leeuwarden.

WEESP: Mevrouw J. G. Kraayeveld in Weesp op **4 februari.**

DIEVER: H. Wisselink voor het CDA-Diever op **4 februari.**

DEN BOSCH: Th. M. Hazekamp op **7 februari** in Kring Den Bosch voor het Midden- en Kleinbedrijf.

ZOETERWOUDE: P. J. A. v. d. Sanden in „Donbosco" te Zoeterwoude op **7 februari** om 21.00 uur voor de LTB-Zoeterwoude.

WOGMEER: P. Meinema in Zaal „Homan" te Wogmeer-Hensbroek op **10 februari** om 20.00 uur voor het Katholieke Vrouwengilde.

MAKKUM: Mevrouw M. A. H. Andela-Bauer op **10 februari.**

AMERSFOORT: Mevrouw J. G. Kraayeveld op **10 februari.** Politieke Scholingscursus.

ZIJDERVELD: M. W. Schakel op **11 februari.**

ZWOLLE: H. Wisselink op **12 februari** Kamerkring CHU.

UTRECHT: L. P. Heukels op **14 februari.**

GELDERLAND: Werkbezoek CDA-Kamerleden op **14 februari.**

HEILOO: Mevrouw J. G. Kraayeveld op **14 februari.**

DEVENTER: Drs R. F. M. Lubbers in „Het Open Hof" te Deventer op **14 februari** om 20.00 uur voor CDA-Deventer.

ZUTPHEN: P. H. v. Zeil op Politiekaderschool om 14 uur.

HOORN: Mevrouw J. G. Kraayeveld op **16 februari** voor de NCVB.

OTTOLAND: M. W. Schakel op **18 februari.**

GRONINGEN: Mr W. Aantjes in het Academiegebouw Offerhouszaal te Groningen op **21 februari** om 20.00 uur voor de Vereniging van Christelijke Studenten „Hendrik de Cock".

SCHEVENINGEN: Mevrouw J. C. Kraayeveld op **23 februari.**

ZWOLLE: L. P. Heukels op **24 februari** voor de CH-Kamerkring.

EMMELOORD: H. Wisselink op **25 februari** voor een Landbouworganisatie.

SOESTERBERG: W. J. Vergeer in Centrum „Kontakt der Kontinenten" te Soesterberg op **25 februari** om 20.00 uur voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA (Kadercursus).

HAARLEM: Mr W. Aantjes in de aula van het Stedelijk Gymnasium te Haarlem op **25 februari** om 10.00 uur.

PUTTEN: Drs R. F. M. Lubbers in CNV Vakantie-oord „De Kleine B" te Putten op **28 februari** om 20.00 uur voor CDA-Putten (openbare vergadering).

VAASSEN: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers voor de NKV/Vrouwen op **28 februari.**

OSS: Drs G. van Leijenhorst voor het CDA-Oss op **28 februari.**

NOORD-HOLLAND: Werkbezoek CDA-Kamerleden op **28 februari.**

In Getrouw staat een vervolg-verhaal.-

Maandelijks leest u in Getrouw het vervolgverhaal over de Ondergrondse Kerk in de communistische landen. Maar het is geen gewoon vervolgverhaal zoals u dat misschien gewend bent. Nee, het vervolgverhaal in Getrouw informeert u over de vervolgden om wille van het geloof. Het geloof in de Heere Jezus Christus, dat zo krachtig is, dat geen aardse macht het kan vernietigen. In Getrouw leest u op welke manier steun wordt verleend aan de Ondergrondse Christenen. Op welke manier ù kunt helpen. Vraag een proefnummer en lees het vervolgverhaal. . .

Getrouw is het maandblad van de ondergrondse kerk en de Internationale Raad van Christelijke Kerken.

Postbus 80 - De Bilt, 030-764344

GELD LEENT U VIA VEHA

Wij zijn gevolmachtigd en kunnen uw aanvraag geheel per telefoon behandelen. Uiterste discretie. Geen informatie bij werkgever. Lopende leningen kunnen worden overgenomen.
Enkele voorbeelden. Andere bedragen en termijnen mogelijk

IN HANDEN	TERUGBETALEN					
f 5.000	36 x f 177	of	48 x f 142	of	60 x f 121
f 7.000	36 x f 244	of	48 x f 195	of	60 x f 165
f 9.000	36 x f 310	of	48 x f 248	of	60 x f 210
f 11.000	36 x f 377	of	48 x f 301	of	60 x f 254
f 13.000	36 x f 444	of	48 x f 354	of	60 x f 299
f 15.000	36 x f 511	of	48 x f 407	of	60 x f 344

VEHA DISCONTERINGSMAATSCHAPPIJ

EDE, Op de Berg 43, tel. 08380-10369 of 20258 / AMERSFOORT, Kamp 13, tel. 033-23697 of 22882 / NIJMEGEN, Berg en Dalseweg 172, tel. 080-230327* / DEN BOSCH, Julianaplein 29, tel. 073-137652*. Telefoon na 18 uur 04180-4129.

BOEKEN DIE *LICHT VERSPREIDEN*

NIEUW:

Mienke en Margaret — Phyllis Thompson

is het levensverhaal van Mienke Hanskamp, een Nederlandse zendelinge en haar Engelse collega, Margaret Morgan, die als verpleegsters werkzaam waren onder lepra-patiënten in Thailand. Zij hebben niet alleen hun leven ingezet, maar gaven het ook werkelijk, nadat zij een jaar lang gevangen werden gehouden door guerrilla-strijders. Phyllis Thompson beschrijft hoe God hen heeft gebruikt en voorbereid en hun sterven tot zegen van velen werd

ISBN 80 700 48 124 182 pag. **f 7,90**

De brug over de Chin-rivier

Rob H. Matzken

De auteur, bekend van zijn boeken „Anders Denken" en „Anders Denken-Boerderij", geeft in deze brochure de boodschap weer, die God ons door de gebeurtenissen in China te zeggen heeft. Velen worden bekoord door de wijze waarop het China van Mao zich aan de wereld voorstelt. Is Mao het antwoord op alle problemen waarmee de mensheid van vandaag wordt geconfronteerd, of is het nog steeds Jezus Christus?

ISBN 90 700 48 132 28 pag. **f 2,50**

VERKRIJGBAAR IN DE BOEKHANDEL

Uitgeverij Evangelische Lektuur Kruistocht

POSTBUS 392 – ALMELO – TEL. 05490-1.99.27

CJV YMCA Nederland

De nieuwe vakantiebrochure 1977

„Vakantie met pluspunten"

1. Kinder-, tiener- en jongerenkampen (w.o. kreativiteits, boerderij-, spel-, sport- en zeilkampen).
2. Vakanties voor het gehele gezin.
3. Internationale vakanties voor jongeren in binnen- en buitenland.
4. Buitenlandse reizen voor alle leeftijden.

CJV-YMCA NEDERLAND

(Organisatie voor jeugd- en jongerenwerk, afdeling Vakantie-administratie)

Soestdijkerweg 10b - Lage Vuursche - Tel. 02156-441.

RECHTSTREEKS VAN FABRIEK

leveren wij diverse artikelen, **met uw eigen kerk of bejaardentehuis** voor aktiviteiten met een blijvende herinnering:

RESTAURATIE NIEUWBOUW ORGELBOUW

Vraag gratis monsters en meer informatie bij:

Zilverstad-Schoonhoven b.v.

fabrikanten van geschenkartikelen

Postbus 507
Schoonhoven
Telefoon 01823-4044
Telex 25673 zstad nl.

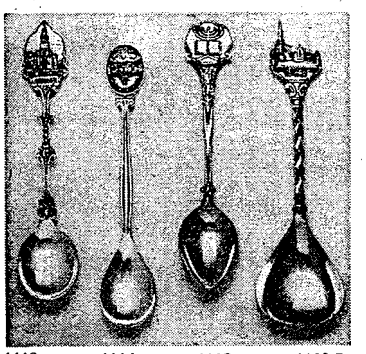

1110 1114 1118 1109-5

Hebt U wel eens op een GROOT KERKORGEL gespeeld?

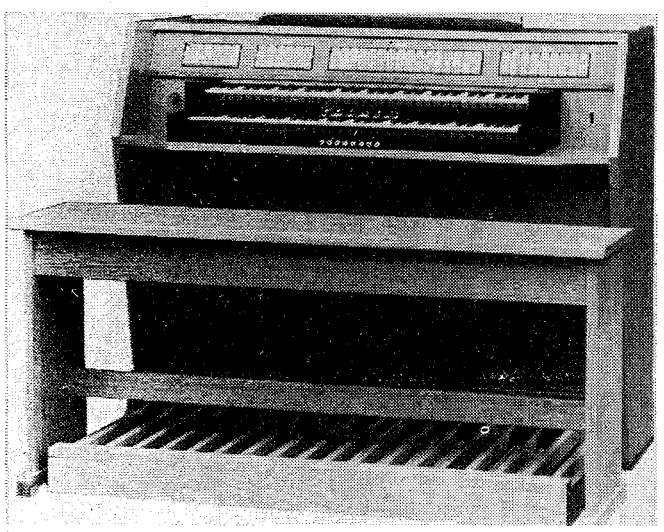

Prijs *f* 10.985,—

Bezoekt tevens onze stand op de Muziekbeurs '77 te Utrecht 26 t.e.m. 30 januari Stand no. 360

Wilt u er meer van weten? Vraag dan geheel vrijblijvend informatie bij:

Bespeel dan nu de Opus 18

- 37 sprekende stemmen
- volledige koppels
- 6 vaste kombinaties
- extra generator voor tongwerken

Johannus

ORGELBOUW - ELECTRONIUM B.V. - MORSESTRAAT 28 - EDE - TEL. 08380-19148

Prijswijzigingen voorbehouden

Advies- en Financierings-kantoor 'Ommoord'

Uw financiële raadsman

Bemiddeld bij het verkrijgen van:

Persoonlijke leningen tot *f* 15.000,— desgewenst binnen 1 dag afgewerkt.

Lopende verplichtingen worden overgenomen

1e Hypotheken tot 100%

2e Hypotheken tot 90% van de executiewaarde

Ook voor al uw assurantie-problemen

Vraag geheel vrijblijvend inlichtingen

J. Mol, Citroenkruid 13, Rotterdam-3014.
Telefoon 010-21.25.34

Overheidssteun blijft nodig

Vervolg van pagina 7

door te voeren. De te weinig doorgevoerde differentiatie begint zich nu te wreken. Het gevolg van deze eenzijdige structuur is ook, dat de bevolking over het algemeen laaggeschoold is gebleven. En helaas is er de landelijke trend, dat laaggeschoolden steeds meer langs de kant komen te staan. Gebrek aan hooggekwalificeerde arbeid heeft vele geschoolden er bovendien toe doen besluiten naar elders te trekken. Aan dat probleem wil men nu iets gaan doen. Minister Lubbers — onlangs met zijn ambtsgenoot Boersma op een CDA-bijeenkomst in Emmen — liet weten dat Enraf Nonius — een bedrijf dat hooggekwalificeerd personeel nodig heeft — zich in Emmen wil gaan vestigen. Vicon uit Nieuw Vennep wil eveneens naar Drenthe komen en er zijn ook vergevorderde plannen voor uitbreiding van de stalen meubelenfabriek Emmein (dochter van Polynorm in Bunschoten). Totaal zou dit „stofzuigerwerk" van minister Lubbers goed zijn voor een 400 arbeidsplaatsen. Daarmee zal Emmen het voorlopig moeten doen, want de industriële perspectieven blijven vooralsnog somber. Zelfs de komst van enkele rijksdiensten — Emmen krijgt enkele afdelingen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en van Defensie — kan dit zorgvolle beeld niet veranderen.

Eenzijdig

Burgemeester drs. H. A. Beusekamp erkent dat de industriële werkgelegenheid wat te eenzijdig is opgebouwd. Maar in een periode van grote werkloosheid, was uiteraard elke fabriek die werk kwam bieden, welkom. Er is volgens hem zeker geprobeerd variatie te brengen in de industriële opbouw, maar dat lukte in onvoldoende mate. Hij wijst er evenwel op, dat van de 50.000 nieuwe arbeidsplaatsen die het Noorden er heeft bijgekregen, er een kwart naar Zuidoost-Drenthe is gegaan.

De rijksoverheid heeft de afgelopen jaren honderden miljoenen guldens gestopt in het opkrikken van Emmen. Op zich moet dat voor drs. Beusekamp al voldoende aanleiding zijn voor Den Haag om door te gaan met steunverlening. Burgemeester Beusekamp is econooom genoeg om te weten dat een bedrijf niet ongelimiteerd kan blijven doorgaan met produceren als er geen afzet is. Je kunt Enka niet verbieden om te zoeken naar wegen om de kosten te verlagen, meent hij. Maar Enka kan wel worden gevraagd om nieuwe produkten in Emmen te gaan produceren. Als het moet met regeringssteun. We moeten niet eerder arbeidsplaatsen afbouwen, dan nadat er nieuwe zijn bijgekomen.

Drs. J. J. P. van Kappel, adjunct-directeur van de NOM, de Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij, zei onlangs in een interview met „Het Financieele Dagblad": De wortel van de huidige problemen zit in de prijs van de factor arbeid, gecombineerd met de produktiviteit. Om uit de huidige problemen te komen zal er vooral een goede relatie moeten zijn tussen overheid en bedrijfsleven. Wederzijds vertrouwen is hierbij van groot belang.

De heer Van Kappel acht het van veel belang dat in de Investeringsrekening de regionale component een zwaar accent zal krijgen. Hij beklemtoont in het artikel het grote belang dat gehecht moet worden aan de vestiging van DSM bij de Eemshaven en de aanleg van een ethyleenleiding van Marl in Duitsland via Zuidoost-Drenthe naar Groningen. Bij Emmen zou dan bijvoorbeeld een aftakking van de pijpleiding kunnen worden gerealiseerd, waardoor daar ethyleenverwerkende bedrijven zouden kunnen worden gevestigd.

Wij worden tegenwoordig overspoeld met enquête-uitslagen over de politieke voorkeur van de kiezer. Tot 25 mei zal deze stroom alleen maar toenemen. Bij de interpretatie van de enquête uitslagen is grote terughoudendheid geboden. De peiling van de publieke opinie is een goede zaak. De conclusies die men aan de uitslagen verbindt, zijn vaak ongegrond. Zo is bijvoorbeeld de „nieuwe" zetelverdeling in de Tweede Kamer, die berekend wordt aan de hand van de enquête-uitslagen hoogst twijfelachtig. Het suggereert meer dan het is. Allereerst omdat de verkiezingen nog meer dan vier maanden verwijderd zijn en het gedrag van een belangrijk deel van de kiezer beïnvloed wordt door de actualiteit van de laatste drie vier weken voor de verkiezingen. Bovendien heeft een steeds toenemend deel van de kiesgerechtigden, op dit moment 30 percent, nog geen standpunt bepaald. Het rekentechnisch toedelen van deze stemmen aan de politieke partijen is op zijn minst dubieus, het is puur koffiedik kijkerij. Ook al kraait de Rooie Haan nog geen victorie.

Enquêtes zijn geen verkiezingsuitslagen

DOOR DRS. J. D. GABOR *

Opvallend is dat alle drie grote onderzoekbureaus (de NV v/h Nederlandse Stichting voor Statistiek NSS, het Bureau Lagendijk en het NIPO) tot op heden dezelfde hoofdconclusies laten zien te weten:

— geleidelijke, inmiddels aanzienlijk geworden teruggang van de PvdA en — in mindere mate — van de PPR terwijl D'66 sinds 1974 gestabiliseerd is op een minimale omvang met recentelijk een kleine opleving;

— neiging tot vooruitgang van het CDA;

— winst voor de VVD zij het dat sedert het absolute hoogtepunt, dat begin september 1976 werd bereikt een regelmatige afname van de kiezersvoorkeur voor deze partij valt waar te nemen.

Uitspraken die verder gaan dan deze algemene trendbeelden acht ik niet reëel.

Het zorgvuldig analyseren en vergelijken van de verschillende enquête uitslagen is wel van groot belang om het effect van bepaalde actuele gebeurtenissen te kunnen beoordelen. In dit verband wil ik op een tweetal voorbeelden wijzen.

De zaak Menten

Al maanden is de zaak-Menten het journalistieke hoofdthema van het nieuws. Het valt daarom zonder meer te verwachten, dat na het kamerdebat over deze emotioneel zo zeer geladen zaak, de partijen die zich wat agressiever hebben opgesteld enig voordeel zouden behalen.

Een direct na het debat gehouden enquête van de NSS bevestigt deze veronderstelling. In 14 dagen zakte de politieke voorkeur voor het CDA toen met 5 percent, steeg de PvdA met 3 percent en de VVD met 1 percent. In die zelfde tijd gehouden enquête van eveneens de NSS liet zien dat 56 percent van de kiesgerechtigden van oordeel was dat het CDA schade van deze zaak zal ondervinden.

Inmiddels zjin weer twee peilingen uitgevoerd door hetzelfde bureau. Bij de eerste peiling bleek al dat het CDA zich op het niveau van vóór het kamerdebat heeft hersteld. De tweede peiling bevestigde dit. Deze tijdelijke verandering kwam bij het NIPO niet tot uiting. De reden zal zijn dat dit bureau met een gewogen gemiddelde over vier weken rekent zodat tijdelijke veranderingen nauwelijks gesignaleerd worden.

Op korte termijn; waarbij gedacht moet worden aan enkele weken, wil dus wel een negatief effect waar te nemen, maar op wat langere termijn oordeelt de kiezer kennelijk op andere gronden dan de publiciteitsmedia voor hem belangrijk vinden.

Abortus voorstel

Ook **de verwerping van het abortusvoorstel in de Eerste Kamer** heeft in de publiciteitsmedia veel aandacht gehad. Men zou daarbij welhaast de indruk hebben gekregen dat men binnen de drie politieke hoofdstromingen volstrekt gelijkgezind dacht en dat het CDA voor het gesloten front van de PvdA en VVD kiezers stond. Niets is minder waar dan deze simplificatie van de politieke verhoudingen. Het bureau Lagendijk enquêteerde in oktober, dus nog voor het Eerste kamer debat, uitvoerig over deze zaak. Daarbij bleek, dat slechts 31 percent van de PvdA stemmers onder alle omstandigheden voor legalisatie was, 13 percent van de VVD stemmers en 4 percent van de CDA stemmers waren ook deze mening toegedaan. Van de PvdA stemmers vond 10 percent dat nooit abortus mag worden gepleegd 16 percent van de CDA kiezers en 4 percent van de VVD kiezers was ook deze mening toegedaan. Tussen deze twee uitersten van „in alle gevallen" en „nooit" bevonden zich de overgrote meerderheid van alle drie genoemde politieke stromingen, stellend dat in bepaalde gevallen wel legalisatie mag plaats vinden. De beoordeling van deze gevallen loopt dan vanzelf sterk uiteen.

Met het in de Tweede Kamer aangenomen voorstel was 27 percent van de gevraagden het grotendeels eens, 27 percent ten dele, 33 percent helemaal niet, 13 percent kon zich geen oordeel vormen.

Opmerkelijk is dat 62 percent van de ondervraagden van mening was dat in tegenstelling tot het aangenomen voorstel in de Tweede Kamer, wel een in weken uitgedrukte exacte grens, dient te worden bepaald.

In de peiling van de NSS, die plaats vond na de verwerping van het voorstel door de Eerste Kamer, bleek een aanzienlijke vooruitgang van 4 percent voor de VVD. Het NIPO bevestigde deze sprong niet. Mogelijk zal de verwerkingstechniek een verklaring kunnen zijn. Het is ook denkbaar dat wij ook hier met een kortetermijn effect van enkele weken te maken hebben.

CDA geen optelsom

Tot slot nog enkele opmerkingen over het CDA electoraat. De publiciteitsmedia en onze politieke tegenstanders proberen de mensen wijs te maken dat het CDA een „restauratie" poging is van drie confessionele partijen. Hoewel deze bewering voorbijgaat aan de intentie van de partners in het CDA klinkt het op het eerste gezicht niet onaannemelijk.

Een in oktober 1976 door de NSS uitgevoerde enquête wijst echter in een andere richting. Men kon toen zowel op het CDA als ook op een van de drie moederpartijen stemmen. De CDA kreeg de voorkeur van 10 percent van de kiesgerechtigden. De moederpartijen kregen 17 percent. De kenmerken van de typische CDA-stemmer weken in opvallende mate af van degenen die op de moederpartijen stemden. Dit geldt zowel voor de leeftijdsopbouw als voor de landelijke spreiding.

Het CDA spreekt de jonge stemmers sterk aan. Ter illustratie het volgende: 39 percent van alle kiesgerechtigden valt in de kategorie tussen de 18 en 34 jaar. Van de typische CDA stemmers behoorde toen 38 percent tot deze leeftijdsgroep. De moederpartijen haalden met uitzondering van de ARP niet meer dan de helft van dit cijfer. Bij de studenten lag het aandeel van de CDA stemmers zelfs hoger dan het landelijk aandeel van deze kategorie bij de kiezers. Aan dit gegeven zal in partij organisatorisch verband ook de nodige aandacht moeten worden geschonken. Eveneens was het opmerkelijk dat de landelijke spreiding van de typische CDA-stemmers nagenoeg overeenkwam met de landelijke spreiding van de kiesgerechtigden. Bij de moederpartijen deed zich zoals te verwachten was een sterke regionale spreiding volgens het traditioneel patroon voor.

In de verkiezingsstrijd zal het CDA door stijl en inhoud de kiezer moeten overtuigen. Een enkele zetel meer of minder is niet belangrijk. Een goed geprofileerd en duidelijk overgebrachte, evangelisch geïnspireerde politieke filosofie staat voorop. De eenheid van de christen-democratische parten met hun eigen signatuur en hun eigen mentaliteit zal de garantie moeten zijn voor de stabiliteit van ons landsbestuur. Om met de voorzitter van het Centraal Verkiezings Comite van het CDA te spreken. „Wij worden niet gemotiveerd door machtswellust, doch door verantwoordelijkheidsbesef."

Conclusies

Ik zou de volgende conclusies willen trekken:

— de uitslag van verkiezings enquêtes moet zeer terughoudend worden geïnterpreteerd, het is beslist geen verkiezingsuitslag;

— het aantal niet-weters of mogelijke niet-stemmers is buitengewoon hoog, hun stem kan beslissend zijn;

— actuele, door de publiciteitsmedia gedragen, politieke strijdpunten hebben een kortstondig effect van enkele weken op de publieke opinie;

— het CDA is geen optelsom, is geen restauratie, maar een op vaste evangelische basis geënte politieke stroming die bij een steeds groter aantal kiezers aanslaat;

— niet het winnen van zetels maar het door stijl en inhoud goed profileren en duidelijk overbrengen van onze politieke boodschap staat voorop.

---

* De heer Gabor is lid van de zogenaamde Braintrust dat door het CDA ter voorbereiding van de Tweede Kamer verkiezingen is gevormd en in die hoedanigheid voorzitter van de werkgroep CDA-politikologen.

Een goed begin!

Een goed begin van de dag met

Trouw

Blijf bij met al het politieke nieuws. Lees de doordachte commentaren om uw eigen standpunt te bepalen.

De talrijke rubrieken van Trouw geven U volop leesplezier. Uitstekend buitenlands nieuws (in 1977 tien extra bijlagen).

Een krant die gewaardeerd wordt door z'n betrouwbare berichtgeving.

Trouw wordt vaak geciteerd.

Kent U Trouw nog niet, zoals die nu is? Wat let U om onderstaande bon vandaag nog in te vullen. Voor een abonnement met **een welkomstkorting van *f* 6,55.**

Bon voor elke dag *Trouw* in de bus

Voor de eerste termijn krijgt U een korting van *f* 6,55, na eerst 14 dagen de krant gratis te hebben ontvangen.

Naam: .....

Adres: .....

Plaats: ..... **CDA**

Betaling per kwartaal.

De bon in een open enveloppe zenden naar: Trouw-Antwoordnummer 2792-Amsterdam.

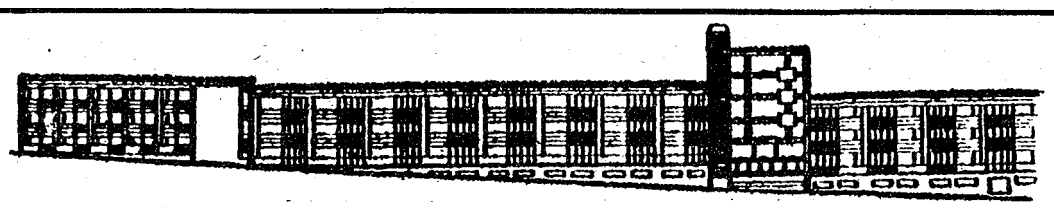

PARKFLAT 't VELTHUYS te HATTEM

EEN GEHEEL NIEUWE WOONVORM

VOOR HEN, DIE op rijpere leeftijd voor nu direct de volledige vrijheid verkiezen die de serviceflat hen biedt, maar toch, eventueel in de toekomst, zich de mogelijkheid van volledige verzorging vast willen reserveren.

SERVICEFLAT 't VELTHUYS biedt U voor nu ruime twee of drie kamerflats met volledige badkamer, keuken en balkon; keuze uit verzorgde menu's, hulp van meisje en onderhoudsservice. Eventueel een ruime verwarmde garage.

STICHTING 't VELTHUYS biedt u in een ander gedeelte van het gebouw (in precies dezelfde grote flats) de volledige verzorging met dag- en nachtverpleeghulp en idem bewaking, alle maaltijden en verder alles wat bij een **volledige** verzorging behoort.

De gebouwen, voorzien van liften en slechts 3 woonlagen hoog liggen in een eigen bospark terwijl de omgeving ideale wandel- en fiets gelegenheid biedt. Goede verbindingen met alle delen van het land.

Ruime logeergelegenheid voor bezoekers van beide categorieën.

Op aanvraag volledige voorlichting bij u aan huis.

Vraag volledige telefonische inlichtingen tussen 9 en 5

PARKFLAT
't VELTHUYS BOSWEG
HATTEM

tel.: 05206-1641. Bij geen gehoor 1845 of 1076.

Dijkstra's

Incassobureau

Talmastraat 7 - ASSEN - Tel. 40920

*

Incasso's, Huur- Pacht- en Rechtzaken

EVANGELIE- EN VAKANTIEBOERDERIJ

KOM en ZIE

Breinder 5, Schinnen

IS NOG STEEDS OPEN!

Nooit kunt u plezieriger Evangelisatiewerk steunen, u brengt gewoon uw vrije dagen of weekends bij ons door!
Bel eens op of schrijf eens, de prijs zal u plezierig aandoen.
Tel. (04493) 1672.

OOSTERBEEK (ARNHEM)

Hotel „Dreyeroord"

TELEFOON 085-333169
BOS - EN - HEIDE

Het hotel waar mevrouw zich „uit" en mijnheer zich „thuis" voelt

Familie v. d. Straaten

VERHUIS RUSTIG

Uw gehele inboedel wordt met de grootste zorg behandeld en veilig overgebracht binnen NEDERLAND en BELGIË/LUXEMBURG.

Fa. Hartgers en Zonen

VERHUIZINGEN EN TRANSPORTEN.
1e WORMENSEWEG 88 — APELDOORN
TELEFOON (055) 23 15 56-23 37 16.

MERCASOL - Roestpantser

voor de Zweedse ML behandeling van automobielen.

Importeur:

Perquin Import B.V.

Haagweg 15, Leiden, Tel. 071-769200.

B.V. AANNEMERSBEDRIJF V/H

Gebr. W.G. en G.W. Geeve

NIEUWBOUW
VERBOUW
ONDERHOUD
ADVIEZEN
OVENBOUW

Havendam 1 - Rhoon tel. nr. 01890-5500. Postbus 834

VERZORGINGS- annex SERVICEFLAT 'TALMA' - DRACHTEN

De afdeling service-appartementen heeft nog enkele

2-KAMERFLATS

beschikbaar, bestaande uit woonkamer, slaapkamer, keuken, toilet- en doucheruimte, entrée en berging.

Bij de huurprijs is inbegrepen:

— iedere dag een warme maaltijd, VERS GEKOOKT;
— eens per week huishoudelijke hulp;
— centrale verwarming;
— elektriciteit;
— waterverbruik en boilerhuur;
— glasverzekering + diverse belastingen.

De huurprijs is als volgt:

2-kamer appartement per maand *f* 1.039,— bewoond door 1 persoon.
2-kamer appartement per maand *f* 1.139,— bewoond door 2 personen.

INLICHTINGEN EN BROCHURES:

Mevrouw J. Hes, Haverstuk, Drachten.
Maandag t.m. vrijdag van 14.00—16.00, tel. 05120-15125.

BUNNIK

BOUW- EN AANNEMINGSBEDRIJF

A. J. van der Tol b.v.

*

NIEUWBOUW
RESTAURATIE
BUNGALOWBOUW
VERBOUW

*

Schoudermantel 39, Bunnik - Telefoon: 03405-1400

Protestants Christelijk internaat

Slotstraat 13, Culemborg. Tel. (03450) 2419

In ons jongensinternaat trachten wij in de geest van het Evangelie bezig te zijn met de opvoeding en studiebegeleiding van onze leerlingen, die het Koningin Wilhelmina College, chr. scholengemeenschap voor gymnasium, atheneum, havo en mavo, bezoeken.

Indien de studie van uw zoon zowel voor hem als voor het gezin problemen geeft, neemt u dan eens contact met ons op.

Wij ontvangen u gaarne voor een gesprek of zenden u desgewenst een prospectus toe.

C. Brunt, directeur

SYSTEEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL

Industrieterrein - Postbus 3
Tel. 08859-1024

Systeembouw (Permanent en Semie Permanent)
Systeembungalows, Scholen, Kantoren. Houten garages, Bedrijfsschuren en loodsen, etc.

In de provincies
UTRECHT, GELDERLAND, ZUID- en NOORD-HOLLAND
levert

VINK VRIESVLEES

zonder vrachtkosten. Eerste kwaliteit vers varkens-, rund- en lamsvlees; kip, vis, snacks en alle soorten groenten.

Vraag een uitgebreide folder. Ook u die nog met plannen loopt over een vriezer, wij verkopen en verhuren ze voor een gemakkelijke prijs.

KOM ZATERDAG NAAR WESTBROEK, leuke rit, leuk praten, kopje koffie en vakkundige voorlichting.

Dr. Welfferweg 17, Westbroek, gem. Maartensdijk. Tel. 03469-209 of 459.

hypotheken

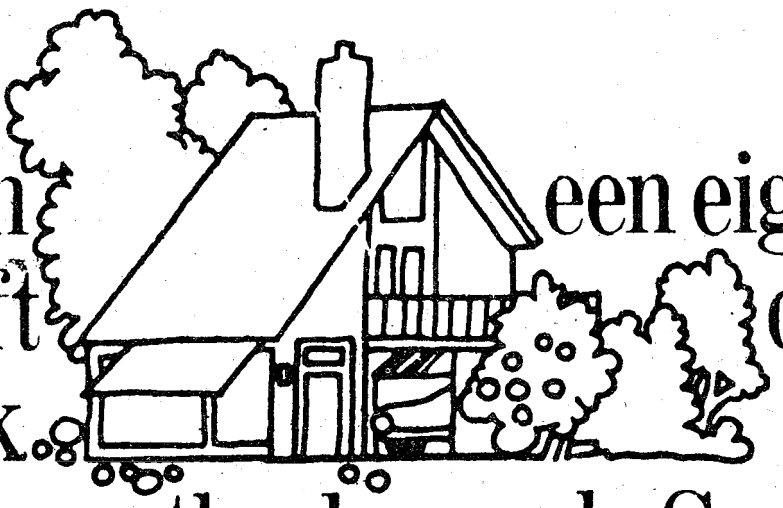

Denkt u aan een eigen huis?
Geld behoeft dan geen
struikelblok. te zijn.
Een hypotheek van de Spaarbank
maakt 't u mogelijk. Er is óók
voor u een hypotheek,
aangepast aan uw
inkomsten tot 100%
Laat u uitgebreid adviseren
door de

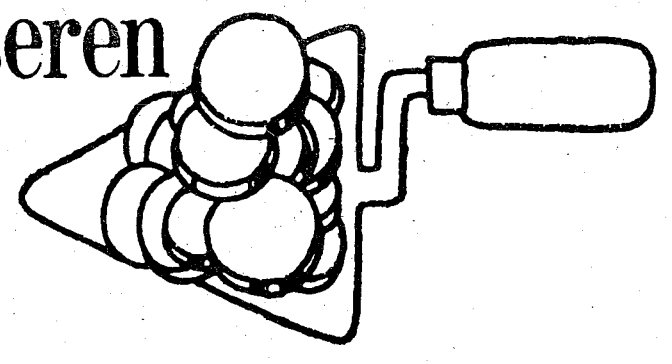

SPAARBANK EIGEN HAARD GRONINGEN

Tel. 050-127902
127687

Openbare Bib

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

33e jaargang – nr. 4 29 januari 1977

Wel of geen prijscompensatie. De loononderhandelingen waarbij dit gegeven mede centraal staat zijn of worden afgebroken of verlopen uiterst moeizaam. Diverse akties worden door de bonden voorbereid.
Vraag hierbij is of de regering al of niet zal ingrijpen.
Op de foto v.l.n.r. staatssecretaris Hazekamp, minister Lubbers (beide economische zaken) en minister Duisenberg (financiën).

Ruppert over Talma en Sikkel in de christelijke sociale beweging.

Deze week leest u in Nederlandse Gedachten het eerste van een tweetal artikelen van dr. M. Ruppert, over de plaats van twee voormannen uit de christelijke sociale beweging aan het begin van deze eeuw, te weten, de predikanten ds. J. C. Sikkel en minister Talma. De huidige vice-president van de Raad van Staten en oud-cnv-voorzitter Ruppert is een groot kenner van de geschiedenis van de christelijke arbeiders-beweging. Dr. Ruppert schrijft bij de artikelen n.a.v. het boekje „ds. J. C. Sikkel als sociaal profeet en pionier".

Voor welslagen CDA komende parlementaire periode beslissend

Onlangs hield partijvoorzitter H. A. de Boer te Heino (O.) een toespraak op de oprichtingsbijeenkomst van een AR-kiesvereniging. Enkele van de belangrijkste kernpunten uit deze toespraak geven wij hieronder weer.

Organisatielijnen

Partijvoorzitter De Boer zei in zijn toespraak dat hij de oprichting van AR-kiesverenigingen noodzakelijk blijft vinden. Hij zei hierover: „Vanuit de bereikte overeenstemming over grondslag en program wil de A.R.P. binnen het C.D.A. loyaal proberen elkaar ook politiek inhoudelijk nog meer te vinden. De komende parlementaire periode is voor het welslagen van het C.D.A. van beslissende betekenis. In die periode blijven alle Anti-Revolutionaire organisatielijnen geheel intact."

CDA-programma

Met het C.D.A.-programma „Niet bij brood alleen" kunnen wij naar de mening van voorzitter De Boer verantwoord voor de kiezers treden. De daarin aangegeven politieke koers geeft de christen-democratische richting op aansprekende wijze weer, vindt hij. Hij stelde, dat zeggingskracht van het program geheel los staat van te bereiken zetelaantallen. Ook bij het wegvallen van machtsposities of gedroomde machtsposities blijft ons program eigen zeggingskracht behouden en dienen wij voor de inhoud ervan te staan. Hij zei: „In een christelijke politieke beweging komt het aan op de daad, op het staan voor het voorgestane beleid, op het door goed en kwaad gerucht heen betrouwbaar werken vanuit het verkiezingsprogramma, in plaats van op macht en zetelaantallen".

Resolutie

De Boer stelde voorts in zijn toespraak, dat de resolutie van de PvdA aangeboden aan het partijcongres, belangrijke wijzigingen ten goede heeft ondergaan. De resolutie in oude vorm was naar zijn mening ondemocratisch. Hij zei hierover: „Geprobeerd werd een machtspositie te garanderen ook bij een verkiezingsuitslag die dat niet rechtvaardigde. Die ondemocratische gedachtengang is verlaten. De huidige tekst is een beleidslijn voor de PvdA mits passend in de verkiezingsuitslag. Ik acht de wijzigingen een belangrijk winstpunt. De resolutie zelf past in een denktrant die uitgaat van een tweepartijensysteem. De resolutie dwingt – door in het beleid de VVD-stroming te negeren – tot samengaan van stromingen die evenmin bij elkaar behoren. De vraag rijst of een dergelijke denktrant niet een volkomen miskenning is van de feitelijke – Nederlandse – situatie."

Minister-presidentschap

De Boer vindt dat het claimen van de Minister-President een verwerpelijk politiek gezelschapsspel blijft. Naar zijn mening draagt de grootste partij na de verkiezingen uiteraard de eerste verantwoordelijkheid. Hij stelde: „Dit behoeft niet automatisch in te houden dat die partij ook de Minister-President levert. Natuurlijk is het omgekeerde evenmin een vanzelfsprekendheid. Het is één van de aspecten die bij de kabinetsformatie aan de orde is. Het als CDA claimen van de post van Minister-President gaat uit van hetzelfde machtsdenken wat de PvdA wordt verweten. Dit denken behoort niet bij een christelijke politieke beweging."

Basis

De partijvoorzitter vervolgde zijn toespraak met te stellen dat door het verwerpen van de gedachten neergelegd in zowel het initiatiefontwerp vanuit KVP en ARP als dat vanuit de PvdA de basis aan de bij de kabinetsformatie in 1973 rond de abortusproblematiek gemaakte afspraken is ontvallen. Hij zei: „De bij die formatie overeengekomen procedure heeft gefaald. In de thans ontstane situatie is er een nieuwe taak voor het Kabinet. Het is onjuist de abortusproblematiek geheel tot na de verkiezingen te laten rusten. Het Kabinet dient thans de basis te leggen die èn tot een nieuwe overeenkomst èn uit de thans ontstane impasse kan leiden. Het lijkt onjuist de kiezers m.b.t. de oplossing van een zo belangrijk vraagstuk geheel in het onzekere te laten. Het Kabinet dient daarom zijn verantwoordelijkheid te hernemen."

Partijvoorzitter H. A. de Boer

Herzieningsontwerpen

Herzieningsontwerpen worden ook door het CDA gewenst, zei De Boer. Hij stelde dat er niet een situatie dient te ontstaan dat van een behoorlijke behandeling in het parlement nauwelijks sprake kan zijn. „Evenmin", zei hij, „dient de indruk te worden gewekt dat tijdsverloop zou kunnen worden gebruikt om onder de behandeling van de herzieningsontwerpen uit te komen." Aldus enkele van de belangrijkste punten uit de toespraak van H. A. de Boer te Heino.

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S, ORGELS
OVERTOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

DEZE WEEK IN NG:

Partijvoorzitter De Boer over actuele politieke zaken pag. 1
Verklaring fraktievoorzitters Charta '77 pag. 2
Boycot Zuid-Afrika pag. 2
Aantjes over PvdA congres pag. 3
Dr. M. Ruppert over Sikkel en Talma pag. 4
Europese christen-democratie pag. 5
Hulp aan Cuba pag. 5
Organisatie ARP en CDA pag. 6
Wijziging woningwet pag. 7
Uit de Arjos pag. 9
Van de AR-partij pag. 8 en 9

Een goed bestede gift!

Geef voor Gerbrandy-borstbeeld

Einde vorig jaar vroegen wij in dit blad de aandacht van onze lezers voor het besluit van het partijbestuur om plaatsing van een borstbeeld van Gerbrandy in het gebouw van de Tweede Kamer mogelijk te maken.

De lezers van N.G. en allen die sympathiek stonden tegenover het besluit van het partijbestuur werden opgewekt een gift te storten. De totale kosten van dit projekt bedragen omstreeks 20 000 à 24 000 gulden. De eerste giften kwamen vorig jaar reeds binnen, maar het spreekt vanzelf dat het benodigde bedrag niet binnen enkele weken bereikt is. Daarom vragen we er aan het begin van dit nieuwe jaar nogmaals uw aandacht voor. Als lezer bent u evenwel ongetwijfeld geïnteresseerd in meer informatie hierover. Het Presidium van de Tweede Kamer heeft zich akkoord verklaard met de plaatsing van een dergelijk borstbeeld. Het beeld zal vervaardigd worden door mevrouw Maria J. van Everdingen, beeldhouwster te Loënga in Friesland. Het beeld zal ongeveer 110 cm. hoog worden en geplaatst worden op een 70 cm hoge sokkel. De bij dit artikel geplaatste illustratie geeft hiervan een idee. Het is de bedoeling op 5 mei 1977 het beeld officieel te doen onthullen. Een symbolischer datum is nauwelijks denkbaar.

Grote zoon

Sneek kreeg in 1976 een standbeeld van deze christenstaatsman, voortrekker van het Nederlandse verzet tegen Nazi-Duitsland vanuit de Engelse hoofdstad Londen.
Wat zou mooier zijn dan de verwezenlijking van een borstbeeld, een jaar later, van deze „grote zoon" van de ARP in ons Parlement?
Geef voor Gerbrandy! Stort uw bijdrage op giro 89673, t.n.v. ARPartijstichting, Den Haag, m.v.v. „borstbeeld Gerbrandy".

Nieuwe lesbrief maatschappijleer

Vorige week verscheen de vierde lesbrief maatschappijleer in de serie „Politiek? Kom nou!" De vierde lesbrief heeft als thema „Verkiezingen en democratie". Speciaal met het oog op de komende Tweede Kamerverkiezingen is deze lesbrief geschreven. Elders in dit nummer meer informatie hierover.

IN OGENSCHOUW

Verbetering en vernieuwing samenleving

Het verkiezingsjaar 1977 is nog vers. Maar er is, vooral in de laatste maanden, reeds zoveel in verband met die Tweede Kamerverkiezingen gesproken en geschreven, dat je soms de neiging hebt te zeggen: laten wij ons nog een aantal weken wat rustig houden en wat actueel noodzakelijk politiek werk verrichten, voordat alles in de verkiezingssfeer wordt getrokken.
Niet, dat alles wat in de politiek thuis hoort niet een rol zou kunnen spelen bij de verkiezingen. Uiteraard! Maar laten wij in ieder geval niet door de komende verkiezingen onze standpunten laten bepalen. Het gevaar daarvan is immers op zich zelf zo nu en dan niet geheel denkbeeldig.

Schietschijf

Overigens is het natuurlijk goed, ja zelfs verreweg het beste, ook in een verkiezingscampagne juist over standpunten te strijden. Minder essentieel is het alleen personen in het geding te brengen. Bijvoorbeeld: waarom zou Den Uyl beter zijn dan Aantjes of Van Agt beter dan Den Uyl? De kans bestaat, dat de Nederlandse verkiezingsstrijd steeds meer gelijkenis gaat vertonen met die van vorig jaar in West-Duitsland. Bijvoorbeeld Van Agt als schietschijf. Het zij toegegeven: op het CDA-program veel fundamentele critiek te leveren is niet eenvoudig, maar laat men zich niet laten verleiden tot **persoonlijk** *getinte acties. Dan zou de idee kunnen gaan leven, dat er in Nederland geen* **politieke** *verschillen meer zijn. En uiteraard moet dan ook gelden, dat eveneens bijvoorbeeld Den Uyl en Wiegel niet als schietschijven moeten worden gebruikt.*

Eigen standpuntbepaling

Een ander punt is vervolgens, dat er altijd de neiging is om de ene collectiviteit beter te achten om mee te regeren dan de andere. Wel, dat is soms inderdaad niet van belang ontbloot. Dat kan zijn en is soms zelfs betrekkelijk essentieel. Maar in de eerste plaats – en dat zouden wij toch willen blijven beklemtonen – is bepalend de eigen standpuntenbepaling en de toetsing van andere standpunten daaraan.
Het lijkt van veel belang, dat wij erin slagen ons eigen program zo duidelijk mogelijk voor het voetlicht te brengen en het beoogde beleid te verduidelijken.
Partij en fractie zullen daaraan het nodige moeten doen.

Levende beweging

Een program en een beleid komen alleen maar goed over bij de medeburgers wanneer dat program en beleid ook gedragen en overgedragen worden door veien in den lande. Wij zullen allemaal, ook persoonlijk als partijleden, over de politieke zaken van vandaag en voor morgen een woordje moeten meepraten in onze eigen omgeving. Eerst dan ontstaat er een levende beweging, die een appèl kan doen op de burgers in dit land.
Er zal meeleven van velen nodig zijn in de campagne, wil de strijd om een zo goed mogelijke samenleving voldoende diepte en bewogenheid kunnen krijgen.

Eigen verantwoordelijkheid

Wij hebben het in Nederland ook in de afgelopen jaren veel gehad over de mondige burger en het kunnen beleven van een eigen verantwoordelijkheid. Wij zijn daar in onze kring krachtige voorstander van. Nergens anders dan in de Bijbel komt zo duidelijk naar voren, dat de mens met persoonlijke verantwoordelijkheid is bekleed.

Wij moeten allen onze verantwoordelijkheid als mensen goed beseffen en beleven.

Dat betekent o.a. dit jaar niet alleen zelf gaan stemmen na gekozen te hebben, maar ook anderen te vragen te kiezen voor een program en beleid, dat een verbetering en vernieuwing van de samenleving nastreeft.

W.d.K

Boycot Zuid-Afrika

Door mr. G. C. van Dam ARP-Tweede Kamerlid

Een deel van de Nederlandse vakbeweging, de FNV (Federatie van Nederlandse Vakverenigingen), riep een boycot uit van scheepsladingen van en naar Zuid-Afrika gedurende de week van 17 tot 23 januari j.l.

Zij gaf daarmee gehoor aan een oproep van het Internat. Verbond voor Vrije Vakverenigingen (IVVV) tot een internationale actie tegen het apartheidsregime in Zuid-Afrika. Deze organisaties hebben nog meer acties in petto. De FNV heeft bovendien opgeroepen bepaalde Zuidafrikaanse producten niet meer te kopen. Voorts overwegen bepaalde vakbonden aparte acties.

Niet indrukwekkend

Na afloop van de vorige week moet worden geconstateerd, dat de resultaten van de boycot niet indrukwekkend zijn. Er is geen lading blijven liggen. Alles is gewoon doorgegaan. Eén van de oorzaken is ongetwijfeld de slechte voorbereiding. De FNV-organisaties in de Rotterdamse haven waren in het geheel niet op de hoogte van de bewegingen van de bewuste schepen. Spreekt hieruit een onvoldoende interesse van het kader, datzelfde gebrek demonstreerden ook de vakbondsleden.

CNV deed niet mee

Het CNV, hoewel aangesloten bij het WVA, deed aan de boycotactie niet mee. Het is wel actief in het ageren tegen de politiek van de Zuidafrikaanse regering, maar doet dat op andere manieren. Het CNV zoekt daarbij zo nauw mogelijk contact met zwarte vakbondsleiders in Zuid-Afrika. Een CNV-delegatie zal binnenkort naar Zuid-Afrika gaan om die contacten te verstevigen en na te gaan waar vanuit Nederland zoveel mogelijk steun moet worden verleend aan activiteiten in Zuid-Afrika zelf, die tot doel hebben een einde te maken aan de ontrechting en onderdrukking van de zwarte bevolking.
Zoals bekend verleent het CNV al steun aan het Urba-Training Project in Johannesburg, dat zich bezig houdt met scholing en vorming van zwarte vakbondsleiders.

Effektievere weg

De weg, die het CNV kiest voor zijn actie tegen het Zuidafrikaanse apartheidsbeleid komt ons effectiever, vruchtbaarder voor dan nationale boycotacties, zelfs als zij succesvol zouden zijn. Zulke boycotacties treffen Zuid-Afrika economisch nauwelijks en stijven de Zuidafrikaanse regering nog meer in haar verdediging van apartheid. Boycot is een uiterste middel, te hanteren als alle andere middelen falen, maar moet dan ook wel mondiaal worden toegepast, wil ze effect hebben. Een actie zoals vorige week gevoerd had moeten worden, is een slag in de lucht en kan hoogstens dienst doen om eigen emoties te bevredigen.

Waardevolle aanvulling

De kern van het Nederlandse regeringsbeleid is de dialoog, de gedachtenwisseling, waarin van onze kant de Zuidafrikaanse regering wordt overtuigd van de heilloze uitkomst van haar beleid. Met dat Nederlandse regeringsbeleid stemt een aanpak als die van het CNV overeen; het vormt er een waardevolle aanvulling op. De Nederlands Hervormde en de Gereformeerde Kerken trachten met de met haar verwante kerken in Zuid-Afrika ook tot een diepgaand gesprek te komen over het apartheidsbeleid. Ook dat is waardevol, evenals het beroep dat het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond (NCW) op ondernemingen in Zuid-Afrika heeft gedaan om met de zwarte vakbonden te overleggen over arbeidsvoorwaarden en voor betere opleiding van zwarte arbeiders te zorgen.

Dialoog

Boycot en dialoog zijn eigenlijk niet goed met elkaar verenigbaar. Men kan niet een beroep doen om tot een diepgaande discussie te komen met het doel de ander te overtuigen en tegelijkertijd een uitsluitingsactie voeren.
Met zo'n actie geeft men te kennen geen enkel heil meer in contact te zien en alleen nog de economische „dood" van de ander als dwangmiddel beschikbaar te hebben.
Voor deze laatste, vergaande conclusie is de tijd nog niet gekomen. De mogelijkheden van de dialoog zijn nog niet uitgeput. Alle krachten zullen moeten worden ingespannen, om die dialoog ook tussen groepen in Zuid-Afrika zelf te bevorderen. De vermelde acties, die daarop mede zijn gericht, zullen we met positieve belangstelling moeten volgen. Wij zullen onszelf te eniger tijd onverhoopt geen enkel verwijt mogen maken, dat wij enige bijdrage onzerzijds aan een vreedzame oplossing in Zuid-Afrika ongebruikt hebben gelaten. De Zuidafrikaanse regering zal moeten beseffen, dat „de tijd voorts kort" is!

BON

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Wenst abonnement .....

Wenst proefnummers .....

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

Heeft uw kiesvereniging al een contact-orgaan?

De laatste maanden kreeg het partijbureau weer diverse voorbeelden van contact-organen toegezonden.
Zo ontvingen wij de laatste maanden b.v.: „Amstelveens appel", „CDA-Enschede", „Leeuwarden centrum-oost", „Binding" (orgaan CDA-Haren), „CDA-nieuws Groningen", „berichten van CDA-Borne". De toezenders ervan hartelijk dank. Het zijn allemaal stuk voor stuk goed verzorgde en keurig uitgegeven periodieken. Uit de toegezonden voorbeelden blijkt, dat men voor wat betreft de opzet van een dergelijk contact-orgaan verschillende mogelijkheden heeft. Het contact-orgaan van Borne b.v. heeft de vorm van een handig vouwblad. Het CDA-Enschede geeft een periodiek uit, dat veel weg heeft van een tijdschrift. Men kan dus alle kanten op. Het belang van een dergelijk periodiek kan niet genoeg onderstreept worden. De leden hebben recht op goede en tijdige informatie. Informatie stimuleert de betrokkenheid bij het Partijgebeuren.

Voorbeelden

Daarom: heeft uw kiesvereniging nog niet een dergelijk periodiek. Denk er eens over na. Op het partijbureau kunt u voorbeelden aanvragen
Richt uw aanvragen aan de ARPartij, t.a.v. C. Bremmer, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.
Ook in de toekomst blijven wij toezending van regionale partij-periodieken van harte op prijs stellen.

Charta '77 verklaring fraktievoorzitters Tweede Kamer

Op initiatief van de fraktiecommissie buitenlandse zaken van het CDA is door het grootste deel van de Tweede Kamerfraktie voorzitters de volgende verklaring ondertekend:

Onderstaande voorzitters van de Tweede Kamerfrakties hebben kennis genomen van het door een aantal burgers van Tsjecho-Slowakije opgestelde Charta '77. De fraktievoorzitters verklaren naar aanleiding hiervan het volgende:

1. Met een beroep met name op de verdragen van New York van 1966 inzake de mensenrechten, de slotakte van de konferentie van Helsinki, en de Universele Verklaring inzake de Rechten van de Mens, die alle door Tsjecho-Slowakije zijn onderschreven, verklaren deze Tsjechoslowaakse burgers in Charta '77, zich als individuele burgers en als groep te willen inzetten voor de „naleving van de burger- en mensenrechten in ons land en in de wereld."

2. Met deze Tsjechoslowaakse burgers zijn de fraktievoorzitters van oordeel, dat de verantwoordelijkheid voor de naleving van de burgerrechten in een land weliswaar in de eerste plaats ligt bij de Staat, maar dat iedere burger zijn eigen aandeel heeft in de verantwoordelijkheid voor het verwezenlijken van die verdragen. Deze verdragen zijn bindend niet alleen voor de Staten, die partij zijn, maar ook voor de burgers van die Staten. De burgers hebben niet alleen het recht maar ook de morele plicht op te komen voor de verwezenlijking van de in die verdragen vastgelegde rechten.

3. Verdragen mogen geen papieren façade zijn. Waar burgers zich op internationaal erkende mensenrechten beroepen, gaat ook ons dat, naar de overtuiging van de fraktievoorzitters, aan. Van deze overtuiging gaat ook Charta '77 uit.

4. De opstellers van Charta '77 stellen, dat zij „geen basis voor oppositie" willen vormen. Zij willen het algemeen belang dienen en „een konstruktieve dialoog" voeren „met de politieke en staatsmacht." Niettemin zijn enige ondertekenaars op onduidelijke gronden aan langdurige verhoren onderworpen, resp. gearresteerd. De relatie met Charta '77 wordt weliswaar ontkend, maar is onmiskenbaar.

5. De fraktievoorzitters, die de gememoreerde uitgangspunten van Charta '77 onderschrijven, zijn geschokt door deze gang van zaken en wensen met kracht hiertegen te protesteren.

Zij spreken er hun ernstige bezorgdheid over uit, dat door deze gang van zaken verwachtingen, die de slotakte van Helsinki heeft gewekt voor waarlijk ontspannen en waarlijk menselijke verhoudingen in Europa – waarnaar de burgers in alle staten van Europa snakken en waarvoor de fraktievoorzitters zich met volle overtuiging inzetten – de bodem dreigt te worden ingeslagen. Zij doen dan ook een klemmend beroep op de Tsjechoslowaakse autoriteiten, positief te reageren op de door Charta '77 beoogde konstruktieve dialoog en zich van repressieve maatregelen t.a.v. de dragers van dit humanitaire burger-initiatief te onthouden.

Van Thijn
Andriessen
Wiegel
Aantjes
De Gaay Fortman
Kruisinga
Drees
Terlouw
Abma
Koekoek
Jongeling
Van der Lek
Beuker
Huijsen
Nooteboom

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)
onder redaktie van:
G. A. Kieft (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 12,50 per halfjaar.
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement
f 7,50 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

Al weer heibel

Het wil kennelijk toch niet zo best met de bekende PvdA/PPR-resolutie. Deze resolutie is bedoeld te fungeren als een partij-uitspraak over een regeer-akkoord tussen beide partijen. Het nu aanvaarde maar verzachte concept wordt door de bestuurders van beide partijen thans reeds verschillend uitgelegd! De socialisten stellen – na het interview Den Uyl/Sleeuwenhoek in een NCRV-uitzending – dat PvdA en PPR bereid zijn met een minderheid in een progressief Kabinet zitting te nemen als D'66 er voor zorgt dat de helft van het aantal ministers gehaald wordt. Nee zeggen PPR-beleidslieden: Wij samen minstens de helft – anders gaat het niet door.
Of de vraag of eis: „Den Uyl beslist minister-president straks" – nu al dan niet in concreto is losgelaten is op dit moment ook niet meer duidelijk te beantwoorden. Als een en ander door het groene hout al niet duidelijk voor ogen staat – wat moeten dan de afgevaardigden op de partij-congressen?
Het voorbeeld voor ogen van het congres waarvan de heer Van der Louw voorzitter is geweest, is eind januari dan niet zo bemoedigend – mede de achterban van heden daarin betrekkend.
Het zou een ontmoedigende zaak zijn voor toekomstige samenwerking indien niet heel helder een duidelijk meerderheidsbeisissing op de congressen van beide partijen zou vallen. Ook met het oog op de kiezers.

Zoniet

Wij hebben het advies van een werkgroep van de orde van advocaten („pers en rechtspraak") met opgetrokken wenkbrauwen gelezen. Hoezeer men aandacht besteed aan de bescherming van de positie van een verdachte, het advies gaat mis als het pleit voor toelating van de TV bij rechtsgedingen (uiteraard in strafzaken: dat is emotioneel nieuws!). Het feit dat inbreng van de TV in de rechtszaal de publieke tribune in de huiskamer brengt mag waar zijn. Maar in die huiskamer worden verdachten, getuigen, pleiters en rechters en

NC COMMENTAAR

officieren van justitie genadeloos benaderd. De werkgroep beseft dat ook wel en wil dan via extra erecodes de nadelen beperken en een tuchtrechtelijke controle invoeren. Afgezien van onze principiële bedenkingen (tuchtrecht is in strijd met de grondwet) maar zal, gelet op de aanwezige sensatie facetten, niets uithalen.
Men vergist zich als men stelt dat de TV geen invloed zou hebben. Het arenadebat waarin Van Agt het mikpunt werd is zo maar één voorbeeld.
De positie, juist van de verdachte wordt bijzonder kwetsbaar als het om zijn toekomst gaat als de TV de indringende beelden zal geven. Hier is dan meer aanwezig dan de onchristelijke zegswijze: „eens gestolen blijft gestolen" of ook, „er is geen koe zo bont of er zit een vlekje aan". Met het dagblad Trouw zijn wij van oordeel dat de openbaarheid volop functioneert als alleen geschreven verslaggeving wordt toegelaten.

Scheepsbouw-akkoord

Harde onderhandelingen tussen overheid en de werknemers en werkgevers uit de scheepsbouwsector – onder voorzitterschap van de AR-oud-minister Bakker – hebben in beginsel geleid tot volledige overeenstemming: inkrimpen van de scheepsbouw, minder werven, verlies van ruim 6000 arbeidsplaatsen. Dat is vast heel wat waard die overeenstemming. De huidige moeilijkheden in de scheepsbouw eisen een gezamenlijke aanpak op straffe van een sterke werkloosheid in die sector. Immers er bestaat in de vrachtschepensector een groot aanbod zonder een belangrijke vraag naar vervoer. Vaststaat dat de overheid een grote vinger in de pap zal hebben. Wij hebben daar – gezien de huidige nood-situatie – zeker vrede mee.
Hoezeer het gevaar aanwezig is dat over de gehele linie de overheid tot geneesheer van alle kwalen wordt uitgeroepen (en dus een stuk machtsconcentratie) – met argusogen de uitvoering volgend zullen wij „ja" moeten zeggen. In dat verband willen wij er met nadruk op wijzen dat de overheid daartoe naar onze mening onvoldoende is toegerust voor wat het benodigde instrumentarium betreft.
Er is een gebrek – aan niemand nog te verwijten – aan vakkennis, aan deskundigheid, aan management. Vermoedelijk ook te wienig praktisch inzicht in de sociale begeleiding. Tealtronic is maar één voorbeeld.
En hoe zal onze volksvertegenwoordiging in staat worden gesteld een juiste controle (geen bemoeizucht!) uit te oefenen op de versterking van onze belastinggelden voor deze doeleinden?
Zou het niet raadzaam zijn een specifiek ministerie hiervoor te realiseren?
Kamer en Kabinet moeten wel op hun tellen passen.

VAN A TOT U

Congres van de waarheid?

Het verschil in de titel boven die artikel en in die boven het artikel in de gemeenschappelijke CDA-uitgave van vorige week zit slechts in het vraagteken.

Dit vraagteken stond echter ook vorige week in de oorspronkelijke kopij, maar is er ter zetterij blijkbaar uitgevallen. De herhaling van de titel van vorige week dient derhalve zowel ter rectificatie van de genoemde zetfout als ter aanduiding van het vervolgkarakter van onderstaande beschouwing.
Er zijn namelijk nog een aantal aspecten aan dit weekeinde te houden PvdA-congres verbonden, waarvoor vorige week de ruimte ontbrak en die niettemin een enkele beschouwing waard zijn.

Niet ondemocratisch

De belangrijkste daarvan is uiteraard de betekenis van de nader geformuleerde ontwerp-resolutie.
Het lijkt mij niet juist te stellen dat de ontwerp-resolutie in zijn huidige tekst geen ruimte laat voor de kiezersuitspraak. Was het aanvankelijk zo dat de resolutie een overwichtspositie voor de progressieven in het toekomstige kabinet opeiste ongeacht de verkiezingsuitslag, nu wordt deze positie uitdrukkelijk van de verkiezingsuitslag afhankelijk gesteld. Slechts als zij daarin past zal zij worden opgeëist.
Past de verlangde positie niet in de verkiezingsuitslag dan verkiest de PvdA in de oppositie te gaan. In dit alternatief schuilt evenwel m.i. uit Nederlands parlementair-democratisch oogpunt het zeer aanvechtbare aspekt in de ontwerp-resolutie, naar ik hieronder nog nader hoop toe te lichten.
Niet meer is echter vol te houden dat de uitspraak van de kiezers er blijkbaar niet meer toe doet. Dat is in de nadere resolutie wel degelijk het geval, en dit is stellig een belangrijk winstpunt.
Ondemocratisch kan men de ontwerpresolutie in haar huidige vorm niet noemen.

Niet passend

Al is de ontwerp-resolutie op zichzelf niet ondemocratisch te noemen, een geheel andere vraag is of zij ook past bij de Nederlandse parlementair-democratische verhoudingen en in staat is binnen het kader daarvan te functioneren.
Dit is nu m.i. niet het geval. Zij past uitstekend in een tweepartijenstelsel. Winst voor de een is tevens verlies voor de ander. Een meerderheid voor de een betekent tevens een minderheid voor de ander. De consequentie voor regering of oppositie is daarbij eenvoudig en voor de hand liggend.
In ons stelsel is echter sprake van drie hoofdstromingen, die elk voor zich altijd in een minderheidssituatie verkeren. De voorkeur van de PvdA en de VVD voor een twee-partijenstelsel is bekend en geoorloofd, maar dat mag er niet toe leiden het door de Nederlandse kiezer vooralsnog gewilde drie-partijenstelsel te negeren en te frustreren.
In Nederland kan een meerderheidskabinet alleen bestaan, als het steunt op twee samenwerkende minderheidspartijen. Voor een optimaal tot zijn recht komen van een verkiezingsuitslag in de Regeringsvorming dient dan ook niet te worden gezien naar het oordeel over één enkele der partijen, maar naar het oordeel over de verschillende combinatiemogelijkheden.
Een coalitie van twee verliezende partijen is dan niet de meest voor de hand liggende mogelijkheid.
Zelfs die is echter niet uitgesloten als zij te zamen altijd nog een meerderheid vormen en met de winnende derde (altijd nog een minderheid!) een redelijkerwijs geen aanvaardbare coalitie te vormen is.

Nederlandse situatie

Een afzonderlijk aspect is hierbij nog dat het automatisch kiezen voor de oppositie door een verliezende partij slechts mogelijk is bij de gratie en de bereidheid der beide andere partijen met elkaar in zee te gaan. Zouden die namelijk hetzelfde standpunt innemen, dan is de situatie geenszins denkbeeldig dat geen enkele meerderheidsvorming mogelijk is en dat uitsluitend een winnende partij als minderheidskabinet aan het bewind komt. Nu kan er onder omstandigheden wellicht veel ter rechtvaardiging van een minderheidskabinet worden aangevoerd, maar nimmer dat het de uitdrukkelijke wens is van de meerderheid der kiezers. Een combinatie van minderheidspartijen (zelfs van verliezende minderheidspartijen), die te zamen een meerderheid vormen, kan daar in elk geval nog heel wat meer aanspraak op maken.
De conclusie hieruit kan m.i. geen andere zijn dan dat de nadere ontwerp-resolutie van de PvdA op zich zelf zeker niet ondemocratisch is, maar dat zij niettemin een optimaal functioneren van de Nederlandse parlementaire democratie niet bevordert maar veeleer belemmert. De consequenties die de PvdA aan electoraal verlies van één enkele minderheidspartij verbindt passen daar niet in.
Het zou goed zijn als het PvdA-congres de visie, de moed en waar nodig de zelfverloochening zou opbrengen haar

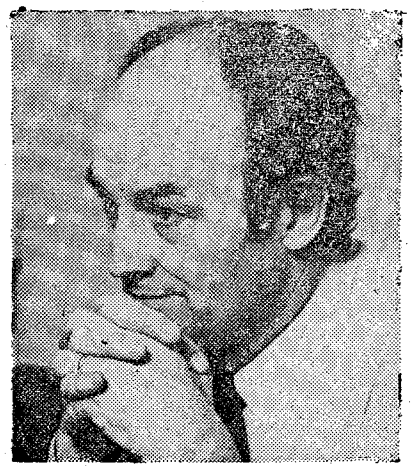

resolutie daarop alsnog af te stemmen.

Kabinet Den Uyl-Van Agt

Onjuist is dan ook de opvatting van de PvdA dat het kiezersoordeel over de PvdA gelijk te stellen is aan het kiezersoordeel over het totale kabinetsbeleid. Die vereenzelviging door de PvdA van het regeringsbeleid met het eigen beleid is niet met de samenstelling en de programbasis van het kabinet in overeenstemming.
Ongetwijfeld is er gezien ontstaan en samenstelling van het kabinet verschil in positie tussen PvdA-PPR-D'66 enerzijds (hoewel met name de PPR zich er voortdurend afstandelijk en van twee walletjes etend tegenover opstelt) en ARP-KVP anderzijds.
Dit neemt echter niet weg dat ook het christen-democratisch program aantoonbaar van grote invloed op het kabinetsbeleid is geweest en dat christen-democratische ministers en fracties een grote verantwoordelijkheid voor het kabinetsbeleid hebben gedragen. De niet zachtzinnige aanvallen van progressieven op de christen-democratische bewindslieden bewijzen dit ten overvloede. In dit licht is de door de KVP in de aanvang nogal eens gebruikte benaming „kabinet Den Uyl-Van Agt" niet ongerechtvaardigd gebleken.
De vraag wanneer verlies voor de PvdA (of voor het CDA) tevens als verlies voor het kabinetsbeleid als zodanig moet worden gezien is daarom niet zo gemakkelijk te beantwoorden. Dit te meer niet daar niet zelden op zichzelf positief ontvangen of gewenste beleidsdaden van het kabinet weerstanden oproepen door de inhalerige presentatie of drammerige hoge tooneisen door de PvdA.

Verantwoordelijkheid én distantie

In elk geval is op grond van program, beleid en samenstelling van het kabinet niet in te zien, waarom verlies voor de PvdA en winst voor het CDA (of omgekeerd) zonder meer als een negatief of positief oordeel over het kabinetsbeleid als zodanig zou mogen worden vertaald. De tegenwerping, dat de progressieven i.t.t. de christen-democraten het kabinetsbeleid tot inzet van de verkiezingen maken, is in strijd met de feiten. De beide groeperingen ontkennen de verantwoordelijkheid niet voor het kabinetsbeleid in zijn totaliteit als het onder de gegeven omstandigheden best bereikbare, maar veroorloven zich tevens van bepaalde beleidsonderdelen te zeggen dat zij dit liever anders hadden gezien en soms zelfs slechts met de grootste moeite en tegenzin hebben aanvaard.
Wie daarover bijvoorbeeld Den Uyl en Van Agt hoort, hoort hun niet zo wezenlijk verschillende beoordeling. Waar er verschil is zegt die meer over de verhoudingen en accenten binnen de combinatie dan over de combinatie op zichzelf. De vraag is of beide partijen bereid zijn die indicaties, die met de formatie en samenstelling van het kabinet gegeven zijn, in hun oordeel over de wederzijdse stellingnamen loyaal te verdisconteren.

Forceren noch vertragen

Billijkheidshalve moet worden opgemerkt, dat niet alleen de progressieven ten onrechte het kabinetsbeleid met een socialistisch beleid vereenzelvigen, maar dat dit evenzeer door menigeen in christen-democratische kring gebeurt. Dat ieder daarbij zijn eigen politieke oogmerken heeft is zo duidelijk dat het geen nadere toelichting zal behoeven. Deze (politieke) vertekening van de (politieke) werkelijkheid komt heel duidelijk tot uitdrukking in de ultimatieve wijze waarop met name de PvdA-fraktievoorzitter over de zogenaamde hervormingsvoorstellen van het CDA spreekt.
Er is geen sprake van dat het hier om typisch socialistische wensen zou gaan. Daar zouden noch Van Agt, noch Boersma, noch Lubbers, noch Van der Stee hun handtekening voor lenen. Toch zijn zij het, die de eerste verantwoordelijkheid voor de meeste van deze ontwerpen dragen.
De annexerende manier waarop Van Thijn over deze ontwerpen spreekt kan er alleen maar toe bijdragen het wantrouwen er tegen op te roepen en te voeden. Bovendien mag de hervormingsgezindheid niet afgemeten worden aan de mate waarin men de parlementaire behandeling tot zijn recht wil doen komen.
Juist van dit Kabinet kan men leren dat uitstel van beslissing niet altijd verkeerd is maar soms zelfs een goede oplossing kan bevorderen. Het zou een rare parlementaire democratie zijn waarin een partij progressiever wordt geacht naarmate het meer bereid is de parlementaire procedure te forceren. Zo min als tijdverlies mag worden aangegrepen om onder de behandeling van de hervormingsontwerpen uit te komen, zo min mag een behoorlijke parlementaire behandeling in de verdrukking komen.

Geen persoonlijke hetzes

De discussie in de laatste weken geeft mij aanleiding nog op een ander aspect te wijzen.
In toenemende mate dreigt de politieke discussie te verworden tot een verheerlijking ofwel verguizing van de personen van de lijsttrekkers. De wijze waarop van progressieve zijde afkeer jegens de persoon van Van Agt wordt gekweekt en gevoed neemt soms bijna onsmakelijke vormen aan.
Nu moet gezegd worden, dat wat in christen-democratische kring te berde wordt gebracht als het over Den Uyl gaat er ook niet altijd om liegt. Zeker in leidinggevende kringen wordt echter bij alle politieke verschillen de toon van respect en waardering niet gemist.
Het congres van de PvdA zou aan waarde en waardigheid winnen en een goede verhouding tot het CDA kunnen bevorderen indien het van iedere persoonlijke hetze krachtig afstand zou nemen. Van Agt is de lijsttrekker van het gehele CDA. Een persoonlijke hetze tegen hem is in die situatie een hetze tegen het CDA. Er is in deze verkiezingstijd geen ander CDA als het CDA dat Van Agt als nummer één op zijn lijst koos en aanvaardde. Voor de daaruit voortvloeiende loyaliteit zullen wij staan. Te beginnen bij nummer 2 van de CDA-lijst!
Laat ook de PvdA zich dat wel realiseren.

Geen tweedeling

Het afgeven op de personen van de lijsttrekkers heeft trouwens niet geringe politieke gevolgen. Het werkt namelijk wederzijds escalerend.
Bovendien roept het de suggestie op alsof PvdA en CDA elkaars natuurlijke tegenstanders zijn. Het zijn twee van elkaar verschillende principiële politieke stromingen, maar zij dekken samen niet het gehele politieke krachtenveld. Ook zijn zij wel in vele, maar niet in alle opzichten elkaars tegenstanders.
Het wordt meer en meer duidelijk dat de verkiezingsstrijd voornamelijk zal gaan tussen PvdA en CDA, waarbij de VVD geen eigen rol van grote betekenis zal spelen. Die uitdaging zullen wij met overtuiging en inzet van alle krachten aanvaarden, maar zij mag niet leiden tot de opvatting dat zij elkaars natuurlijke tegenstanders zijn, want dat zou het CDA stilzwijgend plaatsen in de hoek waar het niet thuishoort en ook niet wil thuishoren. Nederland is een politiek driestromenland. Ons herkenningspunt is niet dat wij anti-socialistisch noch dat wij anti-liberaal zijn, maar dat wij christen-democratisch zijn. Zo willen wij zelf zijn, zo willen wij ook door anderen worden beoordeeld en desgewenst bestreden.

Vraagteken?

Congressen kopen geen vliegtuigen, sprak Vredeling vorig jaar tot het PvdA-congres.
Congressen formeren ook geen kabinetten, zo varieerde ik vorige week deze uitspraak.
Dit neemt niet weg, dat gezindheid en koers van het PvdA-congres in dit weekeinde van grote betekenis kan zijn voor de toekomstige politieke verhoudingen in ons land.
De beschouwingen van vorige en deze week kan ik ook aldus samenvatten: Zal het een demagogisch of een echt politiek congres worden? Zal het niet slechts een socialistisch maar vooral een sociaal-democratisch congres zijn?
Pas nadat het antwoord op deze vragen is gegeven kan worden beslist of het vraagteken uit de titel boven de artikelen kan vervallen.

Aant

Ds. J. C. Sikkel, als sociaal profeet en pionier

Door dr. M. Ruppert

In een tweetal artikelen gaat dr. M. Ruppert in op het vorig jaar verschenen boekje van dr. R. H. Bremmer, „ds. J. C. Sikkel als sociaal profeet en pionier". In zijn twee bijdragen schetst dr. Ruppert de plaats van Sikkel tegenover die van Talma. Omdat de redactie weet dat bij haar lezerskring een grote belangstelling bestaat voor het ontstaan en de beginjaren van de christelijke vakbeweging in het bijzonder, vroeg zij dr. Ruppert naar aanleiding van het boekje over ds. Sikkel deze artikelen te schrijven. Uitgeverij De Vuurbaak te Groningen is de uitgever van het boekje „ds. J. C. Sikkel als sociaal profeet en pioniers". De schrijver ervan, ds. R. H. Bremmer, is predikant te Enschede.

Geschilpunten

De geschiedenis van de Christelijke arbeidersbeweging in het eerste decennium van deze eeuw wordt gekenmerkt door twist en verwarring over drie onderwerpen. Twee daarvan waren aan de orde gesteld door predikanten, een derde werd beslist door het toenmalige Nederlandse rooms-katholieke episcopaat.
Het eerste geschilpunt vond zijn oorsprong in een uiteenzetting van professor Dr. H. Bavinck over de toepasselijkheid voor de arbeiders van de twintigste eeuw van Paulus' vermaningen aan de slaven tot gehoorzaamheid. Velen meenden – naar Talma's mening ten onrechte – uit de beschouwing van professor Bavinck te moeten lezen, dat de hoogleraar van oordeel was, dat de arbeiders van zijn tijd in alles gehoorzaam behoorden te zijn aan hun werkgevers.
Talma verzette zich in een serie artikelen in *Patrimonium* met kracht tegen de gelijkstelling van de arbeider van de twintigste eeuw met de slaaf uit Paulus' tijd: „Het Woord Gods smeedt geen boeien, maar maakt los. Wel smeedt het boeien der liefde, sterker dan de ijzeren boeien, waarmede de slaven gestraft worden in hun kerker. Maar waar mensen naar dat Woord luisteren, komt voor de dienstbaarheid de vrijheid, voor de verdrukking het recht." Aldus Talma in zijn „woord vooraf" van de brochure *„De vrijheid van de arbeidende stand"*, waarin hij zijn *Patrimonium*-artikelen bundelde. Dr. B. Wielenga reageerde op Talma's uiteenzetting met *„De vrije arbeider gehoorzaam!"*

„Gezag der werkgevers"

Albeda heeft in de Conventsbijeenkomst van 19 februari 1964 – 100 jaar na Talma's geboorte – gezegd, dat wie zich vandaag weer eens verdiept in deze discussie rondom de apostolistische vermaningen tot de dienstknechten, „wat moeite (heeft) om het belang ervan op de juiste waarde te schatten.
Wij spreken nu weer onbekommerd over het „gezag" van de werkgevers. Talma's nadruk op het verwerpen van die terminologie kunnen we nauwelijks begrijpen. We vermoeden er een misverstand achter. Toch getuigde Talma's hernieuwde bezinning op het Schriftwoord van zijn echt christelijke visie op zijn taak. Hij krabde als het ware de korst van traditie en vooroordeel waarmede dit Evangelie was overdekt ervan af. En de smaad, het Evangelie aangedaan, dat het dienen moest als middel om de vrijheid aan de arbeidende stand te ontnemen, wist hij weg te doen."

Werkstaking soms plichtmatig

Ik ben dat met Albeda eens, maar zou er toch aan willen toevoegen, dat achter Talma's vasthouden aan de term „vrijheid van de arbeidende stand" mijns inziens mede schuil ging zijn verzet tegen de gedachte, dat de Christen-arbeider nooit of te nimmer staken mocht.
Talma bleef trouw aan de uitspraak van het Eerste Christelijk-Sociaal Congres: „Het recht van werkstaking, mits nooit als politiek instrument of als moedwillige contractbreuk, kan geenszins worden ontkend. Het is eis van de Christelijke consciëntie, van dit recht geen gebruik te maken voordat de overtuiging verkregen is, dat alle andere middelen zijn uitgeput; in sommige gevallen kan werkstaking plichtmatig zijn. Ook met het oog op werkstaking is dringend behoefte aan het herstellen van het organische verband op het terrein van de arbeid."

Sikkels stellingen

Het tweede geschilpunt werd veroorzaakt door Ds. J. C. Sikkel, die als co-referent van professor Bavinck voor de jaarvergadering van de patroonsvereniging „Boaz" een veertigtal instellingen had geschreven over de vraag „Welke is de roeping van de patroon tegenover de vakorganisatie?" Over deze Ds. J. C. Sikkel handelt het boekje van Bremmer. Alvorens daarop in te gaan, moge ik nog iets zeggen over het derde geschilpunt: de strijd over het inter-confessionalisme. In vakbewegingskring werd met „interconfessioneel" bedoeld: rooms-katholieke en protestants-christelijke arbeiders in één organisatie. „Confessioneel" was dan aparte rooms-katholieke en aparte protestants-christelijke organisaties. Gemakshalve – maar ook omdat de zaak weer actueel is geworden als gevolg van de recente ontwikkeling van het CNV – schrijf ik met betrekking tot dit punt maar over wat ik er in het eerste deel van mijn boekjes over *„De Nederlandse vakbeweging"* over gezegd heb:

Vakbeweging sociaal-economische beweging

„De eerste christelijke vakbond, de Nederlandse Vereniging van Christelijke Kantoor- en Handelsbedienden, was een protestants-christelijke vereniging, dus – in vakbewegingstaal – een confessionele organisatie. De tweede, de in 1896 gestichte Twentse Christelijke Katoenbewerkersbond „Unitas" daarentegen was een interconfessionele organisatie.
Rooms-katholieke zowel als protestantse christenen konden er lid van zijn.
Rondom „Unitas" heeft zich daarom de strijd over het interconfessionalisme grotendeels afgespeeld. De mannen van „Unitas" – de protestant Verveld en de rooms-katholiek Stins wisten van geen wijken. Dwars tegen alle adviezen van kerkelijke en politieke leidslieden bleven zij bij hun standpunt. Patrimonium had zich reeds in 1900 voor protestants-christelijke organisatie uitgesproken. De Christelijk Nationale Werkmansbond moest van het interconfessionalisme helemaal niets hebben. Het Christelijke Arbeiderssecretariaat ging eveneens in confessionele richting. En de Christelijk-sociale conferentie van 1905 voerde tot dezelfde slotsom. Maar Verveld („Unitas"), Diemer (bakkers) en Smeenk hielden hun mening staande, dat de vakbeweging niet verward mocht worden met de organisaties op kerkelijk en staatkundig gebied. De vakbeweging was naar hun oordeel een sociaal-economische organisatie, die haar optreden moest laten beheersen door de christelijke zedewet. Van deze algemene christelijke organisatie moesten eigenlijk alle arbeiders lid zijn, maar – aldus hun redenering – helaas hebben de socialisten die eenheid onmogelijk gemaakt door hun prediking en toepassing van onchristelijke beginselen. Zij zijn de oorzaak van de verdeeldheid, doch laat ons de verdeeldheid niet groter maken dan strikt noodzakelijk is. Daarom behoren allen, die de christelijke beginselen aanvaarden en de klassenstrijd verwerpen, tot welke kerk of confessie zij overigens behoren, in één grote organisatie."

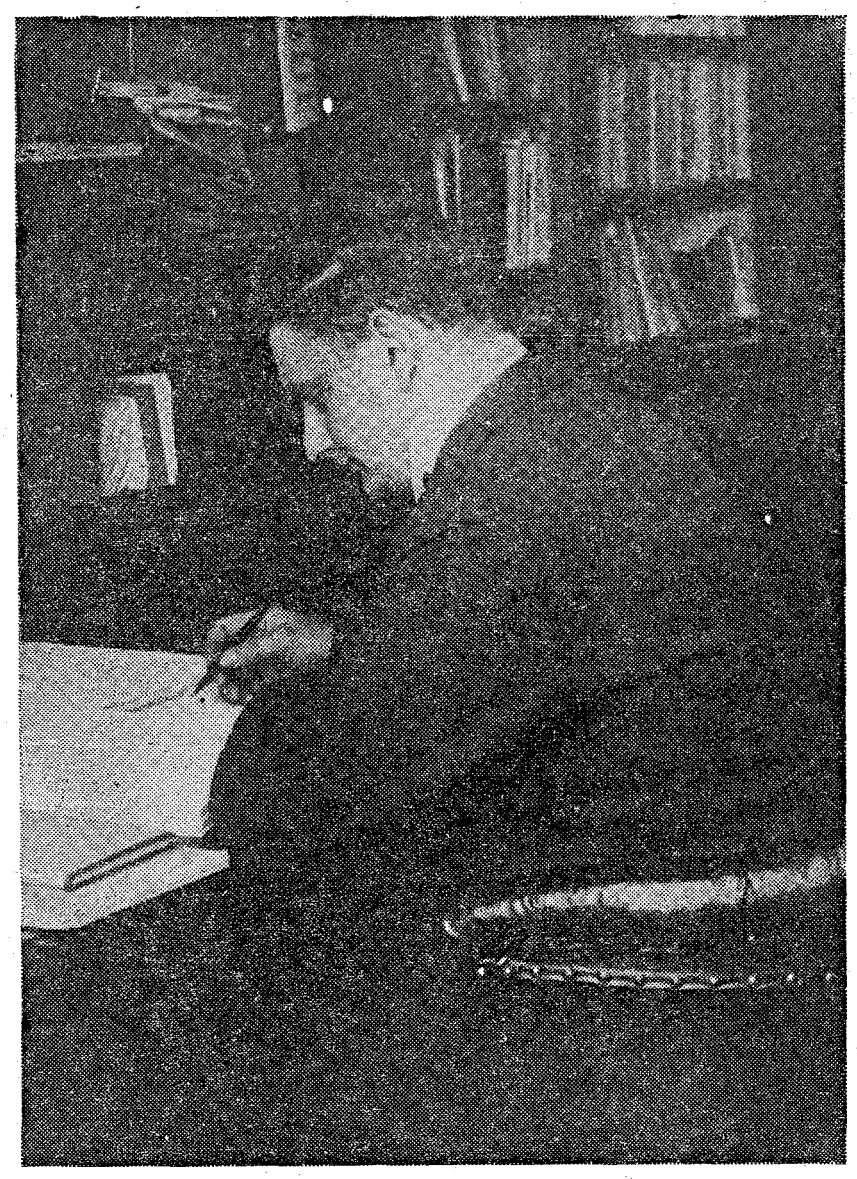

In dit artikel schetst dr. Ruppert de plaats van Sikkel tegenover die van Talma. Op de foto Talma achter zijn bureau.

Interconfessionele organisatie

Zo is het CNV in 1909 gesticht door protestanten en katholieken. Van huis uit is het CNV een interconfessionele organisatie en niet uitgesloten lijkt, dat het verbond dat weer in sterkere mate gaat worden. Het zijn de Nederlandse rooms-katholieke bisschoppen geweest, die toenmaals de strijd beslecht hebben, eerst in beginsel in 1906 en later in 1909 door een definitief verbod: „Het is en blijft de ernstige en uitdrukkelijke wens der Hoogwaardige Bisschoppen, dat de hun onderhorige Katholieken zich verenigen en verenigd blijven in Katholieke organisaties. Deze moeten – het spreekt vanzelf – niet slechts verenigingen van Katholieken, maar inderdaad Katholieke verenigingen zijn, waarin de Katholieke beginselen tot hun volle recht komen."

Relatie tussen de strijdpunten

Het is tussen deze twee geschillen (de vrijheid van de arbeidende stand en confessionele of interconfessionele organisatie), dat de andere strijd, die tussen Talma en Sikkel, werd gestreden. Interessant zou het zijn om na te gaan of er, en zo ja in hoeverre, een relatie bestaat tussen deze drie strijdpunten. Een boekbespreking leent zich voor een zodanig onderzoek minder; toch heb ik gemeend bij de bespreking van Bremmer's boekje de twee andere twisten te moeten vermelden, omdat zij in elk geval de context vormen van de strijd rondom Sikkel.

Goed boek

Laat ik eerst mogen zeggen, dat Bremmer mijns inziens een goed boekje over Sikkel heeft geschreven. Hij werd enigszins beperkt of belemmerd door de oorsprong van het boekje, te weten een referaat, de omzetting van dit referaat in vier radio-lezingen en vervolgens de bewerking daarvan in dit boekje. Spreken en schrijven zijn nu eenmaal niet hetzelfde. Maar als wij dit in acht nemen, moet naar mijn opvatting verklaard worden, dat Bremmer goed gedaan heeft, zijn gedachten over Sikkel op schrift te stellen.

Na een inleiding behandelt Bremmer achtereenvolgens:
I. Sikkel als spreker op het eerste christelijk-sociaal congres (1891).
II. Sikkels veertig stellingen uit 1903.
III. Polarisaties rond de veertig stellingen.
IV. Sikkels antwoord op de polarisatie: vrijmaking van de arbeid.
V. Sikkel en Talma op de christelijk sociale conferentie van 1905: het eind van de polarisatie.
VI. Voortgaande discussie. Sikkel op het tweede christelijk sociaal congres (1919).
VII. Twee posthume geschriften: over de socialisatie en over de positie van de vrouw.
VIII. Balans.

Bremmer behandelt deze onderwerpen correct en op de historisch verantwoorde wijze. Wie zou trouwens van Bremmer anders verwacht hebben? Wij bepalen ons en kunnen ons ook beperken tot enkele kanttekeningen bij hetgeen Bremmer schreef, hetgeen in een volgend artikel zal gebeuren,

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

januari 1977

BIJ HET BEGIN

De redactie van dit nieuwe blad, dat in de plaats treedt van *Gemeente & Gewest* (KVP), *De Magistratuur* (ARP) en *Gemeentebeleid* (CHU), stelt zich voor en verantwoordt zich.

BESTUURDERS AAN HET WOORD

Twee praktijkmensen geven in *interviews* hun mening over zaken waarmee zij dagelijks bezig zijn. Voor gedeputeerde *Buijsert* (Zuid-Holland) is dat de *volks*huisvesting - nog steeds een harde noodzaak. Vandaar zijn pleidooi voor een nieuw vestigingsbeleid.
Wethouder *Van Gils* (Terheijden) spreekt zich uit voor decentralisatie van het woonwagenbeleid.

ASPECTEN VAN BESTUUR

Vier artikelen in dit nummer handelen over de vraag hoe het bestuur in deze tijd moet zijn ingericht. De zgn. *territoriale decentralisatie* binnen een gemeente komt aan de orde in bijdragen van *E. J. Meijer*, over de *dorpsraad* in Hooglanderveen (Amersfoort), en van *Robbert van den Helm* naar aanleiding van de decentralisatie in Rotterdam. Burgemeester *Beelaerts van Blokland* (Amstelveen) zet uiteen wat *„complementair bestuur"* kan betekenen voor de samenwerking tussen rijk, provincie en gemeente. Tenslotte een beschouwing van *A. W. H. M. Jansen* als reactie *op* het wetsontwerp tot instelling van een landelijke *ombudsman*.

RUBRIEKEN

Naast artikelen, commentaren en af en toe een interview bevat Bestuursforum een aantal rubrieken die regelmatig terugkeren, nl. een *Kroniek* (signalering van actuele gebeurtenissen, ontwikkelingen en opvattingen), een rubriek *Den Haag* (berichtgeving over nieuwe wetgeving, Kamerdebatten, beschikkingen, enz.), *Vraag en antwoord*, en *Boeken en brochures*. Tenslotte verschijnt in dit blad het *Verenigingsnieuws* van het AR-Verband en de CH-Vereniging van gemeente- en provinciebestuurders.

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

☐ Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (*f* 25,- per jaar), met ingang van .....

☐ Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam: .....

Adres: .....

Plaats: .....

U kunt deze bon - zonder postzegel - in een open enveloppe sturen naar:
BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, DEN HAAG 2090.
Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

Zeilen?

A. Wynstra's Watersport

- **Zeilschool**
- **Platbodemkursussen**
- **Botenverhuur**
- **Groepsakkommodatie**

Folder op aanvraag verkrijgbaar

A. Wynstra's Watersport
Lytse Sudein 19
Uitwellingerga (Frl.)
05153-214

Hulp aan Cuba

Door mr. G. C. van Dam ARP-Tweede-Kamerlid

De Nederlandse ontwikkelingshulp aan Cuba houdt de gemoederen in onze kring nog steeds bezig. Gezien het belang van de achterliggende problemen wil ik graag nog eens op de argumenten, die in het algemeen tegen voortzetting van de hulp worden gebruikt, ingaan.

Daarbij stel ik voorop, dat de reeds bestaande ontwikkelingssamenwerking tussen ons land en Cuba voor mij een belangrijk gegeven is. Deze bestaande relatie afbreken vind ik geen goede zaak. De vraag, of we met ontwikkelingshulp aan Cuba hadden moeten beginnen, heb ik enkele jaren geleden ontkennend beantwoord. Nu hebben we uit te gaan van het feit, dat met instemming van de Kamer een ontwikkelingsrelatie is aangeknoopt.

Argumentatie tegen

De belangrijkste argumenten die *tegen* de ontwikkelingshulp aan Cuba worden aangevoerd, kunnen als volgt worden samengevat: het land is blijkbaar niet arm, want het beschikt over voldoende middelen om zijn revolutie op ruime schaal gewapenderhand te verbreiden. De gewapende interventie, die het in Angola heeft gepleegd, druist bovendien in tegen internationale regels. Er is alle aanleiding de Nederlandse ontwikkelingshulp te kappen, want het land heeft het niet nodig en het zou een goede afstraffing zijn voor een overtreding van internationale regels. Deze argumentatie maakt op het eerste horen indruk. Maar zij is eenzijdig, omdat zij onvoldoende ingaat op de vraag, wat ontwikkelingshulp is en op de kwestie van de gewapende interventie.

Geen woord

Cuba is niet het eerste en enige land, dat zich aan gewapende interventie heeft schuldig gemaakt. Ik laat nu vroegere voorbeelden als Rusland c.s in Tsjecho Slowakije, alsmede Indonesië in Timor etc. maar rusten. Mij beperkend tot het geval Angola moet ik constateren, dat én Zuid-Afrika én Zaïre de respectieve bevrijdingsbewegingen Unita en F.L.N.A. met de wapens bijsprongen, zoals Cuba dat de M.P.L.A. deed.
Het is opvallend, dat de tegenstanders tegen voortzetting van de hulp aan Cuba hierover met geen woord reppen; aan de interventie van deze beide landen voor de relaties met die landen ook geen enkele consequentie verbinden. Ja maar, is dan de tegenwerping, bij Cuba gaat het om de verbreiding van het internationale communisme, dat het oog op het voor de wereldpolitiek strategisch zo belangrijke Zuidelijk Afrika heeft gericht. Daarom moet tegen Cuba wel worden opgetreden. Cuba is in dit opzicht natuurlijk maar een handlanger met Rusland op de achtergrond; niet eens op de achtergrond, want het levert de wapens waarvan de Cubanen zich bedienen. Onze relaties met Rusland laten we echter – terecht – ongemoeid.

VN functioneert slecht

Ik zeg terecht, en dat geldt ook voor de andere landen, omdat het niet aangaat en bovendien geen zin heeft als land op je eentje maatregelen te nemen tegen andere landen, die zich in de internationale verhoudingen misdragen. Daarvoor hebben we een mondiale organisatie, de Verenigde Naties, die verre van ideaal functioneert maar in sommige situaties toch heilzaam werk heeft gedaan.
De toestand in Angola met een MPLA-regering – dat is een socialistische – mag kritiek oproepen, ze is het product van onverantwoord Portugees beleid wat betreft de overdracht van de macht, van machteloosheid van de rest van de wereld om de partijen in Angola tot elkaar te brengen en ook van Westerse

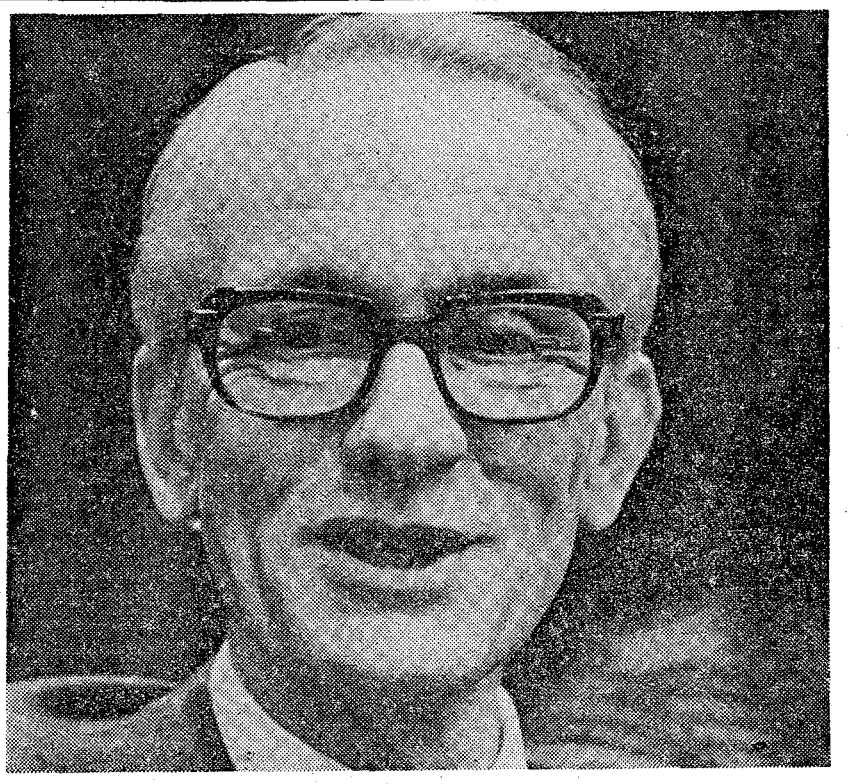

krachten, die terwille van hun belangen voor een bepaalde partij kozen.
Al met al is er weinig reden om wat betreft Angola rechtlijnige en principiële verhalen te houden over de ontoelaatbaarheid van gewapende interventie ten gunste van één der partijen.

Geen positief effekt

Het gevaar van het wereldcommunisme in Zuidelijk Afrika zie ook ik zeer wel. Maar de beperking van zijn invloed en mogelijkheden vraagt om een intelligenter en breder beleid dan afkapping van de hulp aan Cuba. Kern van zo'n beleid moet het vertrouwen zijn dat ons land en het Westen in het algemeen van zwart Afrika dient te verwerven. Dat zou ook de kern moeten zijn van de Zuidafrikaanse politiek terzake van Zuidelijk Afrika. Dat Rusland en Cuba door zwart Afrika te hulp worden geroepen en niet de Westerse wereld, ligt echt niet in de eerste plaats aan de aantrekkelijkheid van de communistische ideologie, noch aan de belangeloosheid van de communistische regimes maar veel meer aan een gebrek aan vertrouwen in het Westen, dat zo lang mogelijk en tot het uiterste zijn belangen heeft nagestreefd soms ook met afkeurenswaardige middelen. Stopzetting van de hulp aan Cuba vanwege het optreden in Afrika draagt alleen maar bij tot handhaving en vergroting van het wantrouwen en mist elk positief effect.

Stopzetting hulp juist middel?

Dit waren enkele opmerkingen over de kwestie van de gewapende interventie.
Nu nog enkele kanttekeningen n.a.v. de vraag, of stopzetting van ontwikkelingshulp wel een juist middel is om, indien daartoe aanleiding zou zijn, een land tot de orde te roepen. Ik heb op het onjuiste en het zinloze van eenzijdige maatregelen door één land al gewezen. Daar komt m.b.t. Cuba nog bij, dat het een selectieve maatregel zou zijn; wel Cuba, niet Zaïre b.v. Selectief ook in deze zin, dat wel de ontwikkelingsrelatie maar niet de handelsbetrekkingen noch de culturele of andere betrekkingen verbroken zouden moeten worden.

Bredere strekking

Waarom wel de ontwikkelingsrelatie? Omdat daarmee ons belastinggeld is gemoeid? Deze benadering van de ontwikkelingshulp is, behalve tendentieus, nogal eng. Ze gaat er aan voorbij, dat ontwikkelingshulp een veel bredere strekking heeft dan het geven van geld of goederen. Ontwikkelingshulp beoogt ontwikkelingslanden economisch weer op de been te helpen, zodat zij tot werkelijk handel drijven weer in staat raken en tot economische zelfstandigheid komen. Gezien deze betrokkenheid tussen ontwikkelingshulp en de handels- en andere betrekkingen tussen landen, is het treffend, dat wél de ontwikkelingsrelatie en niét de andere relaties worden uitgekozen als mogelijkheid om tegen een land sancties toe te passen. Niemand bepleit de handelsbetrekkingen met Cuba af te breken of Cuba uit te sluiten als begunstigde van het algemeen preferentieel handelsverkeer met de E.G. Ontwikkelingshulp schijnt door menigeen nog altijd als een gunst te worden gezien, die naar verkiezing eenzijdig kan worden beëindigd. Daarmee wordt ontkend, dat ontwikkelingshulp als correctie op de negatieve uitkomsten van het internationale handelsverkeer voor de zwakke handelspartner een plicht is voor de rijke landen.

Onlustgevoelens

In het licht van het voorgaande zal het duidelijk zijn, dat ik bezwaar heb tegen het op het CDA-congres in het CDA-verkiezingsprogram ingevoegde artikel, dat zegt, dat bij het bepalen van een standpunt over een land dat gewapende interventie pleegt in andere landen, het geven van ontwikkelingshulp heroverwogen wordt.
Bij de vaststelling van dit programma-onderdeel hebben helaas onlustgevoelens – waarvan ik natuurlijk de bestaansmogelijkheid niet wil ontkennen – het congres geleid in plaats van een weloverwogen visie op de toestand in Zuidelijk Afrika en op het karakter en de betekenis van ontwikkelingshulp.

De zorg om/van de Europese broeders (II)

Door drs. A.M. Oostlander, direkteur dr. Kuyperstichting

In een drietal artikelen gaat drs. A.M. Oostlander, direkteur van de dr. Kuyperstichting in op de Europese Christendemocratie. Het eerste artikel van deze reeks heeft u kunnen lezen in Nederlandse Gedachten van twee weken geleden. De tweede aflevering vindt u in dit nummer terwijl het derde en laatste artikel volgende week zal worden geplaatst.

in het vorige artikel bleek al dat de Europese christen-democratie meer een familie vormt dan een gezin. Soms heeft men elkaar weten te vinden doordat het protestantse of katholieke geloof politiek buiten spel werd gezet. Andere partijen zijn een eenheid omdat men toch allemaal Katholiek of allemaal Luthers is. In een buitenplaats als Nederland ontstond een CDA **omdat** reformatorische en katholieke mensen hun geloof van zo groot belang achtten voor het maatschappelijk leven. Dat is een heel apart feit en we moeten in dat experiment **zichtbaar** slagen. Zo niet, dan zal er van ons geen positieve impuls uitgaan naar de internationale christen-democratie.

De andere wereld van het CDA

In een aantal christen-democratische partijen bestaan uitgesproken vooroordelen tegen de Nederlandse christen-democratie. Er is weinig oog voor de ernst waarmee onzerzijds over het bijbels uitgangspunt gesproken wordt. Men vindt dat een beetje gek, ziet er een confessionaiistische, clericale, kerkgebonden houding in; en dat terwijl **zij** juist blij zijn de onderworpenheid aan het kerkelijk gezag overwonnen te hebben. Dat is hun eerste bezwaar. Hier wreekt zich een groot misverstand tussen hen die de protestantse wereld wèl en hen die deze niet kennen. Het is immers aannemelijk dat juist de protestantse component in het CDA-denken ons voor buitenlanders vaak onbegrijpelijk maakt. De Nederlandse katholieken kennen onze sfeer veel beter dan de buitenlandse, die immers veelal niet met protestantse groepen van enige omvang in aanraking komen, soms ook nog tamelijk negatief staan tegen de reformatorische aanpak of er weinig belang aan toekennen. In hun ogen zijn we **„rare chinezen".** Hun delegatie bij het CDA-congres van augustus 1975 heeft de indruk gekregen dat wij vanwege onze afhankelijkheid van de „theologie" (!!) aan twist ten onder zijn gegaan en dat het zó ook nooit wat kan worden met het CDA. „Al dat gepraat over de Bijbel leidt tot niets dan onenigheid; het is een **uiting van neo-integralisme".** Daar is ineens dat vreemde woord. Tijdens de discussies werd het niet echt duidelijk wat men daarmee bedoelde. In de Kuyperstichting hebben we gelukkig een Katholieke Encyclopedie, moet u horen wat dáár stond: „Integralisme is een beweging, die in het begin van de 2oste eeuw in de Katholieke Kerk als reactie op het Modernisme ontstond en zich vooral uitte in een krampachtig vasthouden aan alle kerkelijke traditie zonder enige uitzondering. Hierdoor verviel het in het andere uiterste:..... Men moet betreuren, dat het Integralisme dikwijls leidde tot verdachtmaking en ketterjagerij."

Een „historisch" misverstand

In Nederland bestond van deze richting ook een vertegenwoordiger in de persoon van Dr. A. Thompson, zoon van

Dr. A. Thompson

de stichter van de „Maasbode" en „De Katholieke Illustratie".
Deze man schreef in zijn tijdschrift „Rome" zulke verschrikkelijk roomse dingen dat ze er vanuit Rome een stokje voor staken.
Een blik op Thompsons portret is genoeg om te beseffen dat dit soort persoonlijkheden de nachtmerries van SGP'ers moeten bevolken.
Oppervlakkige waarneming van het CDA-gebeuren kan bij buitenlanders inderdaad de herinnering hebben gewekt aan dat oude integralisme.
De Nederlandse protestanten gedragen zich naar hun idee verschrikkelijk protestants. Men kan anderen niet kwalijk nemen dat ze ons door hun eigen bril observeren.
Het is logisch dat wij dan ingedeeld worden in de categorieën die zij gewend zijn te gebruiken. We kunnen ons dan wel miskend voelen maar dan behoort onzerzijds iets gedaan te worden aan opheldering van ons standpunt.
Laten we dat na dan blijft onze invloed op de Europese christen-democratie miniem.

„Wat is bij u de sociale leer der kerk?"

Het is begrijpelijk dat menig katholiek blij is met de afname van de kerkelijke overheersing over het maatschappelijk leven. Voor hun en ons besef heeft die immers vaak geleid tot verstarring en beklemming. Het was een sta-in-de-weg voor de eigen verantwoordelijkheidsbeleving. Het maakte zelfstandige bezinning onnodig en onmogelijk. Vandaar de neiging om zich onafhankelijk op te stellen ten aanzien van de „sociale leer der kerk". Voor veel katholieken lopen begrippen als „kerkelijke traditie" en „schriftgezag" nogal door elkaar. Als je als protestant de nadruk gaat leggen op het belang van de bijbelse boodschap als toetssteen voor politiek gedrag dan maken we het met name buitenlandse katholieken erg moeilijk. Ze menen dan dat we ons aan ons kerkelijk leergezag onderwerpen. Dat is voor hen een achteruitgang. Er waren er die letterlijk zeiden dat zulke **degeneratieverschijnselen** in hun partij gelukkig niet te vinden waren! In een poging om toch iéts van ons te begrijpen volgt dan de vraag aan de CDA-er „wat is bij u dan de sociale leer der kerk?" Als protestant sta je daar even van te kijken. „Zoiets hebben we niet". Algemene en volstrekte verwarring; wat een onsamenhangend geloof is dat protestantisme toch! De degeneratieverschijnselen waren nog erger dan deze Europese broeders al dachten!

De christen als doe-'t-zelver

Het kost heel wat moeite om uit te leggen dat de mensen van de reformatie een soort doe-'t-zelvers zijn, die zelfstandig in allerlei groepen en organisaties en zelfs privé de Bijbel bestuderen en van daaruit inspiratie opdoen voor hun levensgedrag op diverse maatschappelijke terreinen, ook in de kerk, ook in de partij. „De Bijbel is immers niet het exclusieve eigendom van dé of een kerk, de Bijbel is voor iedereen en voor allerlei organisaties op maatschappelijk terrein". Met deze opmerking voelde niemand zich gerustgesteld. Immers dat leek verdacht veel op uitspraken van de theologen van de revolutie, zoals Shaull, die óók rechtstreekse relaties leggen tussen de Schrift en het politiek gedrag. De lezer dient te beseffen dat de visies van het CDA voor buitenlandse politieke neven overkomen als een combinatie van „integralisme" en „revolutie-theologie". ~~En deze beide denkt men zich juist als~~ de twee extremismen waar tegenover de christen-democratie zich gunstig dient te onderscheiden door z'n redelijkheid en z'n samenhangende visie.

Samenhangende akties

Vanwege ons historisch experiment, waaraan o.a. de politieke vormgeving van de anti-revolutionaire of christelijk-historische richting té danken is, lijkt de samenhang tussen kerkelijke vernieuwing, culturele strijd (universiteit, omroep), schoolstrijd, partijvorming, vakbondsorganisatie en dergelijke nogal vanzelfsprekend. Daarin komt tot uitdrukking dat deze verschillende aktievormen voor ons min of meer gelijkwaardig naast elkaar staan. Van clericalisme of kerkelijke suprematie is daarbij geen sprake. Voor een buitenlandse katholiek is dat laatste onbegrijpelijk. Zó onbegrijpelijk, dat het wantrouwen blijft. Immers, zou een katholiek zich onder gezag van de Schrift plaatsen op alle terreinen des levens dan zou hij zich daarmee en daardoor automatisch onder het kerkelijk leergezag en de kerkelijke traditie plaatsen en dat hebben ze daar nu juist overwonnen. Daar hebben zij zich van bevrijd en dus zijn ze doodsbang voor alles wat hen in dat diensthuis terug zou voeren. Alleen bij Latijns-Amerikanen breekt er iets van herkenning door. In hun landen is de strijd van de christen-democratie vaak gepaard gegaan met een beweging tot vernieuwing van de kerk **van onderop.** Daarom is hun partijvorming, evenmin als ons CDA, een produkt van clericale of kerkelijke inmenging. Maar meestal is het ontzettend moeilijk om duidelijk te maken dat een protestant nu juist niét uit is op clericalisme, in tegendeel, maar dat hij het zelfstandig zoeken naar een christelijke levenshouding, aanpak, maatschappijvisie door de moderne katholieken in hoge mate waardeert. Mogelijk kan het CDA, juist door zijn eigen christelijk-politieke inslag, voor de zusterpartijen iets betekenen. Als het CDA tenminste slaagt zoals we hopen dàt het slaagt. In het volgende en laatste artikeltje zullen we proberen om op onze beurt iets van de ànderen te leren.

(wordt volgende week vervolgd)

Grondige organisatie ruggegraat van groeiend CDA

Gevaar van doorschieten niet denkbeeldig

Door Henk Faber, buitendienstmedewerker ARP

In bijgaand artikel gaat buitendienstmedewerker Henk Faber in op enkele kanten van het bouwen aan het CDA als organisatie. Een politieke groepering heeft ook op de langere termijn een stevige organisatorische onderbouw nodig. Het bijgaand artikel laat het belang daarvan zien.

Doorschieten

Iedereen die iets met landbouw te maken heeft, kan je uitleggen wat „doorschieten" is. Een gewas groeit snel. Zó snel, dat op een ongewenst ogenblik een bloeistengel tevoorschijn komt. Deze bloei heeft dikwijls een nadelige uitwerking op de kwaliteit van de vrucht. Misschien is het beeld duidelijk. Een snel groeiende CDA-aanhang mag dan misschien een verrassende verkiezingsuitslag brengen, een garantie voor een florissant voortbestaan van het CDA hoeft dit nog niet te zijn. De mogelijk vele verworven zetels zullen best worden bemand. Maar het gevaar dreigt, dat we dan wel tevreden zijn. Al in een vroeg stadium heeft de partijvoorzitter van de ARP gewaarschuwd tegen, wat hij noemde, „zelfgenoegzaamheid".

Somber toekomstbeeld?

Laten we aannemen, dat het CDA tot 25 mei volop wind in de zeilen zal houden. In dat geval zal een verkiezingscampagne weinig frustraties en veel genoegens opleveren. De „politieke blikvangers" maken het image, zowel naar de leden, als naar de in het CDA geïnteresseerde kiezers.
Het gevaar van zeer gunstig uitgevallen opinie-onderzoeken is al door Hans de Boer gesignaleerd. Deze positieve uitkomsten kunnen leiden tot een het-zit-wel-goed-stemming in je politieke organisatie. Veel aktiviteiten, voor de verdere ontwikkeling van het CDA onontbeerlijk, dreigen daardoor achterwege te worden gelaten. Wat er aan het grondvlak zou moeten gebeuren, dreigt niet voldoende uit de verf te komen.
Is dit niet een wat al te sombere voorstelling van zaken? Toegegeven, er worden heel wat aktiviteiten ontplooid. Maar het is niet minder waar, dat verscheidene kiesverenigingen en afdelingen een verontrustend afwachtende houding aannemen. Op papier zijn veel zaken voortreffelijk geregeld. Provinciale en regionale campagneteams hebben hun blauwdrukken klaar. Toch is het voorbarig nu al tevreden te zijn.

Snel en grondig

In het begin van 1975 verstuurden de drie CDA-partners een brief, waarin bij kiesverenigingen en afdelingen werd aangedrongen op totstandkoming van gemeentelijke CDA-verbanden. In dat jaar werd er nauwelijks op dit verzoek gereageerd. Wanneer in 1976 dit onderwerp werd aangekaart op AR-kiesverenigingen, wenste men af te wachten wat de partijraad van 25 september zou opleveren. Daarna zijn enkele aktieven metterdaad aan het werk getogen.
Te veel kiesverenigingen en afdelingen deden nog niets. Eén van de oorzaken kan onwetendheid zijn. Je komt het nogal eens tegen, dat men zegt: „Wij zijn gemeentelijk al veel verder dan landelijk het geval is." Bedoeld wordt dan, dat er langere of kortere tijd wordt samengewerkt in één fraktie. Binnen het kader van de landelijke overeengekomen organisatorische mogelijkheden kan en moet er meer gebeuren.
Met elkaar praten over de oprichting van een gemeentelijk CDA-verband is een spoedeisende zaak. Voor de realisering hiervan zijn enkele argumenten aan te voeren.
Ten eerste: voor de geloofwaardigheid van het landelijk CDA in de komende verkiezingscampagne, zijn naast provinciale en regionale, de gemeentelijke CDA-verbanden van grote betekenis.
Ten tweede: als er in 1978 verkiezingen voor provinciale staten en

gemeenteraden worden gehouden, moet het CDA zich in die situatie als zodanig kunnen presenteren.
Ten derde: voor allerlei praktische zaken, behorend bij een verkiezingscampagne, moet men van elkaar weten wat er dient te gebeuren. Argumenten genoeg, om snel met elkaar te gaan praten.

Samenhangend geheel van aktiviteiten

Willen we met elkaar op zinvolle wijze bouwen aan het CDA, dan kan er nogal wat gebeuren. Niet alleen op bestuurlijk niveau moeten CDA-mensen elkaar aantreffen. Het is, mijns inziens, buitengewoon belangrijk, dat men elkaar ontmoet op plaatsen waar over heel wezenlijke dingen wordt gepraat. Over hoe de Christen-democratische stroming zich verhoudt tot liberalisme en socialisme. Welke belangrijke visies op mens en samenleving vind je in het CDA.
In de provincie Groningen zijn voor het tweede jaar een aantal regionale kaderkursussen georganiseerd. Om precies te zijn zes, met ruim honderdveertig deelnemers.
Naar mijn mening zijn dit ideale ontmoetingsplaatsen voor CDA-kader. Met het oog op verkiezingen voor provinciale staten en gemeenteraden is het van groot belang, nù al bezig te gaan met een planning voor dergelijke kursussen. De Stichting(en) kader- en vormingswerk, als ook de buitendienstmensen kunnen hierin adviseren.
Eén van de leidende figuren in het campagneteam van de provincie Groningen, de heer I. van Dellen, kan u inlichten over opzet en resultaten.
In de opzet van regionale kaderkursussen kan men de volgende elementen onderscheiden:
a) een poging tot gelijkrichten van deelnemers van verschillende herkomst, op principieel politieke zaken.
b) onderwerpen die te maken hebben met het bestuur op alle niveaus. Met daarbij hints voor een goed funktioneren van de relatie tussen organisatie en mensen in openbare bestuurscolleges.
c) onderwerpen met betrekking tot het opzetten van werkprogramma's van kiesverenigingen, verbanden enzovoort. Op deze wijze kunnen kaderkursussen een stimulans en ondersteuning zijn voor het praktische politieke werk. Concreet weergegeven voor de situatie nù:

- komen tot oprichting CDA-verbanden;
- daaraan koppelen een ledenwerfcampagne, waarbij uiteraard abonneewerving niet vergeten mag worden;
- samenhangend met eerdergenoemde propaganda-aktiviteiten voor de komende verkiezingen;
- programmeren van een (aantrekkelijk) aktiviteitenschema voor het komende seizoen en voor zover mogelijk, de lopende periode.

Eigen organisatiestructuur

Voor velen betekent in CDA-verband werken, bezig zijn op twee schijven. Enerzijds zorgen voor een aantrekkelijk, wervend CDA-programma, anderszijds de afwikkeling van organisatorische zaken, de eigen partij betreffend, in het oog houden. De eigen organen moeten niet voortijdig „lege hulzen" worden.
Met de andere CDA-partners zullen we duidelijk moeten afspreken wat er gezamenlijk en wat er afzonderlijk gaat gebeuren. De CDA-campagneteams nemen hierbij een bijzonder belangrijke plaats in.

Praktijkvoorbeelden

In de provincie Groningen heeft men gunstige ervaringen opgedaan met het organiseren van regionale kaderkursussen. Het nieuwe CDA-campagneteam (P.O.K.) is druk bezig met het opbouwen van een net van medewerkers voor de komende verkiezingscampagne. In de provincie Drenthe wordt gewerkt met kleine campagneteams per statenkieskring.
In het provinciale CDA-campagneteam (P.O.R.) worden plannen uitgedacht en resultaten besproken. Hier komen de lijnen dus weer bij elkaar. Het is mogelijk om per gemeente of plaats sub-teams te vormen. Vooral met het oog op de verkiezingen van volgend jaar, lijkt me dit een voortreffelijke aanpak. Als er een accurate registratie plaatsvindt, is de organisatie voor die gelegenheid al in grote lijnen klaar. Over meer gedetailleerde zaken en interessante aktiviteiten hoop ik later nog iets te vertellen.

Rayon-indeling buitendienstwerk

Rayon	Naam medewerker/ster
kc Groningen stc Assen stc Emmen	H. Faber Waardeel 39 Borger Tel. 03998-5175
kc Zwolle stc Hoogeveen stc Meppel	K. Lanting Nachtegaalstraat 1 Hardenberg Tel. 05232-2779
kc Arnhem kc Utrecht	Mevr. M. L. Wolfkamp-Jansen Margrietlaan 16 Soestdijk Tel. 02155-1.12.83
kc Amsterdam stc Gouda stc Hilversum en Nieuwer-Amstel	H. Dijk Kievitsheuvel 106 Bodegraven Tel. 01726-3143
kc Den Helder stc Haarlem en Velsen stc Leiden kc Den Haag	J.Tjabringa Colijnstraat 104 Katwijk Tel. 01718-7.35.15
kc Rotterdam kc Dordrecht kc Tilburg kc Den Bosch kc Middelburg	Mevr. W. Chr. van Dikter-Vroegindewey Van Beethovenlaan 397 Maassluis Tel. 01899-1.53.09
kc Nijmegen kc Eindhoven kc Maastricht	P. van Essen H. Hermanslaan 152 Geleen Tel. 04494-4.38.81

Nederlandse Gedachten las voor u:

Voorbereiding voor de dialoog over het Evangelie en de ideologie van het Marxistisch-Leninisme.

Bovenstaande titel is van een boek van prof. dr. J. Verkuyl dat vorig jaar bij Kok, Kampen verscheen. Na een historische uiteenzetting beschrijft de auteur in 10 hoofdstukken de centrale themata in de communistische ideologie om die te toetsen aan de Bijbelse Boodschap. Aan de orde komen o.a. het atheïsme, het economisch-determinisme, het dialectisch-materialisme, de leer en strategieën van de klassenstrijd, de mens-beschouwing, de Marxistisch-Leninistische leer betreffende ethiek en moraal, de godsdienst-critiek in het Marxistisch Leninisme, de wederzijdse interpellatie rondom de persoon en de zaak van Jezus, de ontweken problemen, van zonde, schuld en dood en de zin van het mensenleven, de leer betreffende de staat, de dictatuur van het proletariaat en de functie van communistische partijen en tenslotte de toekomstverwachting in deze ideologie. De auteur hoopt dat de opmars van de Marxistisch-Leninistische bewegingen in de huidige wereld verstaan worden als een uitdaging tot het zoeken en beoefenen van overvloedige gerechtigheid in de samenleving en in ons persoonlijke leven. De prijs van dit boek bedraagt f 19,90.

Naar een ware democratie

In dit boek zet de Franse president Valéry Giscard d'Estaing zijn toekomstvisie uiteen over het functioneren van de democratie in een nieuwe, rechtvaardige samenleving, waarin de mens centraal staat. De prijs van dit boek, dat uitgegeven is bij Elsevier te Amsterdam, bedraagt f 9,90.

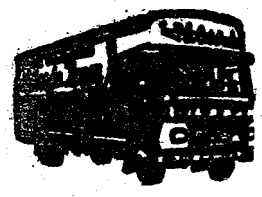

Holwerda-Zonen

DOKKUM LELYSTAD
0 5190-2272-2500 0 3200-1400 en 1000

Alle transporten
BINNEN- EN BUITENLAND
SPECIAAL VERHUIZINGEN
Meubeltransporten

HOLZ-HER
HOUT-EN METAAL-BEWERKINGS-MACHINES
VAN DER SPEK
ROTTERDAM – TEL. 27.97.55.
WOLPHAERTSBOCHT 214

Kapitalisme en Vooruitgang

Dat is de titel van een nieuw boek van prof. dr. B. Goudzwaard dat uitgegeven is bij uitgeverij Gorcum te Assen. Dit boek – ter herinnering aan mr. Groen van Prinsterer – wil een eigentijdse maatschappijkritiek geven. In zijn nieuwe boek onderzoekt prof. Goudzwaard de samenleving vanaf het begin van de modern-kapitalistische samenleving in de tijd van de Verlichting, tot op heden. Hij toont daarbij een nauwe parallel aan tussen de ontwikkeling van het vooruitgangsmotief enerzijds, en de ontwikkeling van de Westerse samenlevingsorde anderzijds. Prof. Goudzwaard probeert ook te komen tot een meer verantwoorde aanzet tot de oplossing van de meeste van onze hedendaagse maatschappelijke problemen. De noodzakelijke ontsluiting van de samenleving vormt daarbij het leidende thema, waarbij ondermeer ter sprake komen de noodzakelijke kentering van de Westerse gelukshorizon, een heroriëntatie op de bestaande maatschappelijke orde, overeenkomstig het principe van de gedecentraliseerde verantwoordelijkheid, en de toepassingsmogelijkheden van een bescheiden techniek en een rentmeesters-economie.

„Ideale samenlevingen kunnen vanuit onszelf als slechte mensen niet geboren worden", zegt prof. Goudzwaard . Maar hij is er wel van overtuigd, dat op deze wereld nog steeds vormen van wezenlijke genezing mogelijk zijn, in reactie op een verantwoord gedrag van onze zijde.

Leesbaar

De schepping, waarin wij leven is, aldus prof. Goudzwaard, zozeer op ons „antwoord-geven" aangelegd, dat ze ook niet zal nalaten bij een goede behandeling van onze kant – als van rentmeesters – de vruchten te geven, die wij en de mogelijk na ons komende generatie(s) echt nodig hebben.
Prof. Goudzwaard is voor onze lezers geen onbekende. Op veel plaatsen heeft prof. Goudzwaard zijn ideeën over dit thema reeds uiteengezet. In dit boek is het allemaal op een rijtje gezet en nader uitgewerkt. Bijzonder de moeite waard om kennis van te nemen, juist ook omdat het zo „leesbaar" is geschreven.

Het boek kost f 29,50.

WELZIJNSBELEID VOOR OUDEREN

Onder deze titel verscheen zojuist een CDA–brochure. Deze nieuwe publicatie bevat beschouwingen naar aanleiding van een in november 1975 gehouden CDA–studiedag.

Aan de orde komen o.a.:

- *bejaardenbeleid vanuit chr. democratische optiek;*
- *beoordeling nota–bejaardenbeleid 1975;*
- *beleid m.b.t. de bejaardentehuizen;*
- *de zorg voor bejaarden en chronisch zieken.*

Auteurs zijn o.a. mr. drs. A. P. J. van der Eyden, dr. J. M. A. Munnichs, P. J. Rijnja en dr. J. Th. R. Schreuder.
De brochure bevat ook een bijdrage van staatssecretaris Mertens van Sociale Zaken.

De brochure telt **76 pagina's** en kost **f 5,90 per exemplaar.**

Bestellingen:

Stort het verschuldigde bedrag op **postgiro 89673 t.n.v. AR–Partijstichting, Den Haag** met vermelding van „Welzijnsbeleid voor ouderen".

Goede samenwerking bij behandeling wijziging Woningwet

Door mr. J. N. Scholten, ARP-Tweede Kamerlid

In maart vorig jaar diende de staatssecretaris Schaefer een tweetal met elkaar samenhangende wetsontwerpen bij de Tweede Kamer in, die deze en de vorige week door de Kamer werden afgehandeld. Het betreft hier allereerst een wijziging van de Woningwet, op grond waarvan de gemeentebesturen een extra instrument krijgen om hun zorg uit te strekken naar het bestaande woningbezit.

De eigenaar kan worden verplicht bepaalde verbeteringen in zijn woning aan te brengen en de huurder is gehouden dit te gedogen. Een *verbeterplicht* en een *gedoogplicht* dus. Deze plichten worden niet zomaar opgelegd, maar dit kan alleen in bepaalde gevallen geschieden, terwijl de overheid daarbij een flinke, financiële helpende hand biedt. De eigenaar krijgt subsidie voor de verbetering, gemiddeld ca. 50% van de investering, de huurder ontvangt een huurinrichtingspremie en zonodig individuele huursubsidie, indien de huur na verbetering voor hen te hoog zou zijn gelet op zijn inkomen. Deze huurverbetering wordt geregeld in het tweede wetsontwerp: Wet huurprijzen verbeterde woningen.

Overlegmodel centraal

Een meerderheid van de Kamer steunde de wet, zij het ook dat een groot aantal amendementen werd ingediend. Namens KVP-ARP-CHU werd m.n. het *overlegmodel* centraal gesteld en tevens duidelijk naar voren gebracht, dat er steeds een redelijke afweging van de diverse belangen moet plaatsvinden bij de hantering van dit nieuwe instrument door de gemeentelijke overheid.
Aan de ene kant dient in de weegschaal te worden gelegd het algemene belang van de eigentijdse huisvesting, aan de andere zijde de persoonlijke belangen en omstandigheden van de eigenaar en de huurder. Een simpel voorbeeld: zal men een grijsaard van 93 jaar, die zich zijn leven lang des zaterdags gewassen heeft in een zinken teil, op zijn oude dag nog lastig vallen met het aanbrengen van een moderne douche-inrichting?

Toepassing nieuwe wet

Want om dit soort zaken gaat het bij de toepassing van de nieuwe wet art. 46a e.v. van de Woningwet. De gemeente kan de eigenaar aanschrijven over te gaan tot het aanbrengen van een toilet, keuken en douche, dan wel tot modernisering van deze allermoodzakelijkste voorzieningen in een huis, voorts tot een eventuele herindeling van de woning, voor zover deze uit de genoemde voorzieningen voortvloeit. De huurder moet dit gedogen en ook het eventueel aanbrengen van *aansluitpunten* voor nadere voorzieningen, indien de eigenaar dit wenst, om zodoende later niet op hogere kosten te worden gejaagd.
De huurder kan die voorzieningen zelf weigeren, waarbij m.n. gedacht moet worden aan het aanbrengen van centrale verwarming. Ook de betimmering e.d. van de *kapruimte* is facultatief gesteld, d.w.z. dat ze niet zonder zijn toestemming tot stand kunnen komen. De verhuurder kan er wel toe worden verplicht.
De preciese uitwerking volgt nog in een A.M.V.B. waar de Kamer met name voor de eerste maal nauw bij zal worden betrokken. Dit laatste geschiedt vooral op verzoek van de CDA-frakties, die daarmee een vastlegging in de Wet van de diverse voorzieningen van de hand wezen, zoals voorgesteld door D'66 en gesteund door de VVD.

Investeringsdwang?

Vastlegging in de Wet heeft het risico van een te starre opstelling. Doordat wel bij amendement in de Wet werd gebracht, dat de Kamer desgewenst haar invloed op de inhoud van de AMVB kan doen gelden hoeft voor willekeur niet te worden gevreesd.
Is hier nu sprake van investeringsdwang en bedilzucht van een ergerlijk soort, zoals gesteld door de VVD of van een vorm van consumptiedwang, zoals naar voren gebracht door D'66?
Wij kunnen deze gedachtengang bepaald niet delen.

Drietal soorten van verbeteringen

Sinds de *liberale politicus Goeman Borgesius* de Woningwet (1901) door de Tweede Kamer bracht, is een vergaande zorg van de overheid voor de volkshuisvesting aanvaard. Deze zorg strekt zich uit naar de *nieuw-bouw* en op basis van art. 25. van de Woningwet ook naar de *oud-bouw*.
De gemeentelijke praktijk heeft wel geleerd, dat art. 25 onvoldoende mogelijkheden bood. Vandaar een uitbreiding van de Wet via het nieuwe art. 46a, e.v.
Tevens werd art. 25 aangepast, waardoor de „verbeteringen" van dit art. voortaan voorzieningen worden genoemd. Indien straks ook de Wet op de Stadsvernieuwing door de Kamer (in geamendeerde vorm) zal zijn aanvaard is er sprake van een drietal soorten van verbeteringen van bestaande woningen, waar de overheid verantwoordelijkheid voor heeft aanvaard.
1) de *voorzieningen art. 25 Woningwet;* het gaat hier om het opheffen van gebreken, als regel ontstaan door onvoldoende onderhoud. Het gaat hier vooral om zaken, waartoe de eigenaar ingevolge het gemene recht reeds verplicht, indien het goed althans verhuurd is. Heeft hij dit niet gedaan, dan kan hem als regel nalatigheid worden verweten.
2) de *verbeteringen van art. 46a. e.v. van de Woningwet;* hier wordt iets van de eigenaar verlangd, waartoe hij thans

Via de wijziging van de woningwet krijgen gemeentebesturen een extra instrument om hun zorg uit te strekken naar het bestaande woningbezit.

rechtens niet verplicht is. Sterker: hij mag in geval van verhuur zonder instemmen van de huurder deze verbeteringen niet eens aanbrengen. Op grond van art. 1590 B.W. mag de verhuurder de gedaante of inrichting van het verhuurde goed niet veranderen. Dit art. dient dan ook als basis voor het onderscheid tussen de genoemde voorzieningen (art. 25) en de verbeteringen (art. 46 e.v.). In het algemeen zal het dus gaan om een wijziging van de gedaante of inrichting ter verbetering van het woongerief, bv. het vervangen van een primitief toilet door een meer hygiënische inrichting, het maken van een douche, het maken van een keuken of het vervangen van een primitieve. Het gaat om verbetering binnen de woning met uitzondering van bergschuren.
3) de *verbetering op basis van de wet op de Stadsvernieuwing.* Het gaat hier om meer ingrijpende verbeteringen; die betreffen o.m. het splitsen en samenvoegen van woningen, het verwijderen van aanbouwen en het schonen van binnenterreinen e.d. Voorts wordt deze verbetering in breed kader gezet van een bepaalde wijk of buurt. De verplichting tot verbetering en het gedogen van deze werkzaamheden gaat gepaard met een financiële regeling tengevolge waarvan de eigenaar behoorlijk wordt tegemoetgekomen en de huurder niet wordt getroffen door buitensporige huurverhogingen (13.836). Voorts kunnen de huurders afhankelijk van hun financiële positie in aanmerking komen voor individuele huursubsidie en een huurgewenningsbijdrage.

Strijd tegen verloedering

Met dit instrumentarium in de hand kan de gemeente straks de strijd aanbinden tegen de verloedering van het oude woningbezit. M.n. in de oude stadswijken – maar daar niet alleen – valt heel wat op te knappen. Een sociaal volkshuisvestingsbeleid vraagt ons dit instrumentarium. Een huis is meer dan een stuk onroerend goed en betekent veel voor het levensgeluk en voor de gezondheid van de bewoner, van nu en van de toekomst. M.n. gelet op de sociale, de menselijke kant van de volkshuisvesting achten wij een beperking van de beschikkingsmacht van de eigenaar verantwoord. Dit standpunt vloeit voort uit de CDA-visie op de sociale functie van de eigendom. Vanuit dezelfde gedachte steunen wij eveneens een beperking van het (zakelijk) recht van de huurder.
Een principiële uitbreiding van de overheidsmacht achten wij hier niet zo zeer aan de orde. In feite gaat het meer om een praktische uitbreiding van een reeds lang aanvaard beginsel.
Wel is onzerzijds bij de voorbereiding en in het debat aangedrongen op overleg, op vrijwilligheid primair, op het zich als overheid beperken tot het noodzakelijke. Wij pleiten voor een sober en doelmatig uitvoeringsniveau van de voorzieningen, waartoe eigenaar en huurder worden verplicht.

Wet op de stadsvernieuwing

Een *koopplicht* voor de gemeente is in de wet niet opgenomen, daarvoor is de hier gegeven bevoegdheid niet groot genoeg. Dit zal wel gebeuren bij de Wet op de Stadsvernieuwing, waar van veel meer ingrijpende voorzieningen sprake zal zijn. Wel hebben wij er in het debat op aangedrongen, dat de gemeente het aanbod tot koop ruimhartig hanteert m.n. in voor de eigenaar moeilijke situaties. De staatssecretaris zal dit aspect opnemen in zijn circulaire aan de gemeentebesturen.
Indien straks de wet in het staatsblad zal zijn geplaatst en de AMVB in werking zal zijn getreden is het de taak van de gemeente – zoals zo vaak – om het waar te maken. Hier wordt een prachtige kans geboden en gelet op de subsidie bepaald ook voor de eigenaren van de huizen, terwijl de huurders via de genoemde subsidies eveneens worden tegemoetgekomen. Eigenaren zowel als bewoners kunnen zich terzake tot de gemeente wenden. Ik hoop, dat dit op korte termijn door velen zal worden gedaan.

Goede samenwerking

Politiek gezien was er bij de voorbereiding en de behandeling van dit wetsontwerp sprake van een goede samenwerking tussen de socialistische staatssecretaris Schaefer en de CDA-fracties hetgeen ertoe leidde, dat diverse suggesties onzerzijds door hem werden overgenomen.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen
scholen en
kerken
directie- en schaft-wagens
etc.

HOUTBOUW HAHBO HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Een nieuwe CDA-publikatie

COMMENTAAR OP DE CONTOURENNOTA

Samen verantwoordelijk voor het onderwijs

Het rapport van de wetenschappelijke instituten van ARP, CHU en KVP is een reactie op de ministeriële discussienota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel".
Naast lovende woorden plaatst de commissie ook kritische opmerkingen bij de nota van de bewindslieden van onderwijs. Daarnaast heeft de commissie getracht een aanzet te geven om te komen tot herformuleringen en het doen van aanbevelingen

Het royaal en kleurrijk uitgevoerde rapport kost
f 9,90 per exemplaar

U kunt het rapport bestellen door storting van het bedrag op **postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Commentaar op de contourennota."**

Dr. Abraham Kuyperstichting

Wegens vertrek van de huidige secretaresse naar het buitenland ontstaat binnenkort bij ons een vacature voor een

secretaresse

voor een van onze stafmedewerkers.

De werkzaamheden omvatten correspondentie, voorbereiding en nazorg van vergaderingen van commissies e.d., het uittikken van artikelen en rapporten en wat er verder zoal te regelen en te assisteren valt.

Wij vragen van haar:

- **goede kennis van het Nederlands**
- **flexibiliteit en verantwoordelijkheidsgevoel**
- **behoorlijke algemene ontwikkeling, bij voorkeur vwo/havo-niveau**
- **typevaardigheid**
- **collegiale samenwerking met de twee andere secretaresses.**

Zij kan van ons verwachten:

- **een goed salaris**
- **prettige werksfeer op een klein kantoor**
- **zelfstandig en afwisselend werk.**

De Dr. Kuyperstichting is het wetenschappelijk bureau van de ARP, dat zich bezig houdt met het politieke beleid op de langere termijn.

De meeste werkzaamheden worden verricht in samenwerking met de wetenschappelijke bureaus van KVP en CHU, in het kader van het groeiende CDA.

Voor eventuele inlichtingen kunt u zich wenden tot de betrokken stafmedewerker, drs. W. van den Bos Czn. (070-60.68.38).

Sollicitaties te richten aan de directeur van de Dr. Kuyperstichting, drs. A. M. Oostlander, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

DE FRACTIE IN ACTIE VIJFDE DEEL!

Zojuist is het vijfde deel van „De fractie in actie" verschenen. In beknopte documentaties worden onderwerpsgewijs standpunten van de AR–Tweede-Kamerfractie weergegeven, die zijn ingenomen tijdens belangrijke debatten in het parlement.

Deel 5 beslaat de periode
AUGUSTUS 1975 TOT EN MET JANUARI 1976.
Aan de orde komen o.a. alle begrotingsdebatten.

Prijs f 2,50 per exemplaar. 44 pagina's.

Bestellingen
Stort het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „De fractie in actie, deel 5".

Verslag kadercursus Zwolle

Accenten christen-democratische politiek

Op 13 januari 1977 vond de vierde bijeenkomst van de kadercursus Zwolle plaats. 's Morgens sprak de heer P. H. van Zeil, Tweede Kamerlid voor de KVP over actuele politieke zaken.

Nadat hij gesproken had over de partijpolitieke situatie, waarin de voorstellen van progressieve strekking door de PvdA en PPR als wisselgeld worden gebruikt, richtte het gesprek zich op met name drie belangrijke zaken, te weten:

- de Wet op de Ondernemingsraden;
- de VAD;
- de Investeringsrekening.

Op deskundige wijze lichtte de heer Van Zeil toe wat de wetsontwerpen met betrekking tot deze onderwerpen beogen en gaf hij aan wat het CDA standpunt is.

Sociaal-economische politiek

's Middags sprak drs. H. Borstlap, medewerker van de dr. A. Kuyperstichting, met ons over sociaal-economische politiek, waarbij het gesprek zich toespitste op de verhouding tussen collectieve voorzieningen en particuliere bestedingen (de 1% operatie).
Hij schetste daartoe de situatie nu, gaf de accenten in het CDA-beleid aan en besprak tenslotte het concrete CDA-beleid.
Ten aanzien van de accenten in het CDA-beleid is het resultaat van de bespreking belangrijk genoeg om die op deze plaats door te geven.
In dit verband kwamen de eigendoms-vragen m.b.t. de grondpolitiek

- bezitsvorming en
- democratie (= bezit van de macht) aan de orde.

VAN DE PAIRTIJ

De vragen die in verband met deze problemen beantwoord moeten worden kunnen niet zijn: – „wel of geen overheidsoptreden". De vraag die steeds opnieuw beantwoord moet worden is:

- waartoe dient de grond gebruikt te worden?
- waartoe wordt geproduceerd?
- op welke wijze en waartoe treedt de overheid op?

Geslaagd

Wanneer op een kadercursus actuele politieke zaken worden belicht tegen de achtergrond van de accenten van een christen-democratische politiek vanuit de Evangelische verantwoordelijkheid, en hierdoor de deelnemers meer inzicht krijgen in de zaken die in de politieke actualiteit aan de orde zijn, mag zo'n cursus geslaagd genoemd worden. En omdat dit het gevoel was, heeft de kadercursus Zwolle aan haar doel beantwoord.

WIM EIKELBOOM

Grond onder begrip verantwoorde maatschappij

Op 21 en 22 januari 1977 vond de 3e bijeenkomst plaats van de kadercursus te Soesterberg.

Met ruim 30 deelnemers werd met de heer J. Lanser, voorzitter van het CNV gediscussieerd over de sociaal-economische verhoudingen in Nederland. Lanser gaf na het schetsen van de sociaal-economische kaart, het doel, een verantwoordelijke maatschappij – enerzijds onderbouwd vanuit een bijbelse mensvisie – en anderzijds concreet toespitste op de zeggenschapsstructuur in onze economische orde. Voor velen kreeg daarmee het begrip verantwoordelijke maatschappij – grond onder de voeten. Prof. W. Albeda, fractievoorzitter van de Eerste Kamerfractie, van de ARP sprak over de plaats van de christen-democratie in Nederland. Die plaats moet bepaald worden vanuit verontrusting over de geest van deze tijd. Een totalitaire verleiding met betrekking tot de inrichting van de maatschappij. Daarom zal de christen-democratie zich niet kunnen vinden in een politiek „links-rechtsschema", maar neemt die plaats in, waarbij ruimte is het behoud van de eigen verantwoordelijke van groepen.
Mr. H. K. J. Beernink, oud-minister van Binnenlandse Zaken sprak over de bestuurlijke vormgeving in Nederland en gaf daarbij een toelichting op de pas ingediende wetsontwerpen bestuurlijke reorganisatie en vorming van nieuwe provincies.
De discussies werden aan de bar tijdens de nacht van vrijdag op zaterdag tot in de kleine uurtjes voortgezet.

WIM EIKELBOOM

In memoriam

„Gij waart mijn Sterkte en mijn Toevlucht".
(naar Psalm 71).

Op 17 januari nam God tot Zich, ruim vier jaar na het overlijden van haar man, na een geduldig gedragen lijden, onze lieve moeder, grootmoeder en overgrootmoeder

HENDRIKA ADRIANA VAN RIJN-MOERKERKEN
geboren 31 maart 1891.

Ook haar bijzondere persoonlijkheid leeft in onze dankbare herinnering voort.

Uit aller naam:
P. H. van Rijn

Voorhout, 21 januari 1977
Nachtegalenlaan 20

De rouwdienst in de Messiaskerk te Rijswijk en de bijzetting in het familiegraf op de Algemene Begraafplaats aan de Sir Winston Churchilllaan te Rijswijk hebben plaatsgehad.

Regionaal kaderwerk komt van de grond

Meerdere keren is langs deze weg gewezen op de mogelijkheid tot subsidiëring van regionale kadercursussen.

Daarvan hebben enkele regio's gebruik gemaakt. Zo gaat op 24 februari 1977 in Eindhoven een cursus met ongeveer 50 deelnemers van start over de drie hoofdstromingen in de Nederlandse politiek.
Op 5 maart a.s. wordt in Goes een studiedag gehouden over „Oorlog en vrede". Op 29 januari organiseert het CDA-Groningen een congres met „arbeid" als thema.
In samenwerking met de vereniging van gemeente- en provincie-bestuurders organiseert de Kamercentrale Groningen een tweetal studie-avonden over „kleine kernen".
Op initiatief van de kiesvereniging Veendam en Wildervank wordt op 5 maart een jongeren studiedag georganiseerd.

Seizoen 1977/78

Kortom, dit zijn zo enkele voorbeelden die zeker navolging verdienen. Nog enkele maanden en er moeten weer plannen gemaakt worden voor de activiteiten voor het seizoen 1977/1978. Het is daarbij van belang dat u de geboden mogelijkheden niet onbenut laat en vormingsactiviteiten in dat programma opneemt. De Stichting Kader- en Vormingswerk wil u daarbij graag van dienst zijn. Inlichtingen bij W. Eikelboom. Het telefoonnummer van de stichting is 070-45.10.15.

Leidende motieven CDA

De Stichting Kader- en Vormingswerk organiseert op 12 maart 1977 van 10.00 uur tot 16.30 uur in het Congres- en vergadercentrum van de Jaarbeurs te Utrecht een bijscholingsdag voor oud-kader-Cursisten.
's Morgens is een der leden van de CDA program commissie gevraagd, met de deelnemers te spreken over: *„De leidende motieven van het CDA program".*
's Middags zal drs. A. M. Oostlander, directeur van de dr. Kuyperstichting, de lijnen van het ochtendprogramma doortrekken naar Europees niveau en spreken over *„Christelijke politiek en de EVP".*
Gezien de actualiteit van beide programma-onderdelen menen wij u hiermee een programma te kunnen aanbieden, dat uw deelname zeker waard is.
Uw kosten bedragen f 3,–, die in mindering zullen worden gebracht op de te vergoeden reiskosten.
U kunt zich opgeven door bijgaand aanmeldingsformulier ingevuld te zenden aan de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP.

Aanmelding bijscholingsdag

Hierbij geef ik mij op voor de bijscholingsdag van 12 maart 1977 te Utrecht.

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Deelnemer Kadercursus 19 . . ./19 . . . . te .....

Zenden aan: Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

Het Bestuur van de **Provinciale Persvereniging voor Friesland** – uitgeefster van het Friesch Dagblad – gevestigd te Leeuwarden, roept sollicitanten op voor de per 1 juli 1977 vakant komende functie van

Hoofdredacteur van het Friesch Dagblad

Voor deze betrekking kunnen gegadigden in aanmerking komen, die:

- van harte instemmen met grondslag en doelstelling van de krant als Christelijk-nationaal dagblad;
- de capaciteiten bezitten om inspirerend en stimulerend leiding te geven aan de redactie van het blad en vanuit een brede achtergrond artikelen te schrijven over de maatschappelijke, politieke en sociale vragen, die aan de orde zijn;
- Friesland kennen en belangstelling hebben voor zijn taal en cultuur.

In eerste aanleg wordt voor de vervulling van deze vakature gedacht aan iemand, die deze functie als een volledige betrekking zal aanvaarden. In overleg zal het echter mogelijk zijn regelingen te treffen, die ruimte laten voor combinatie met andere werkzaamheden. Eventueel kan een meerhoofdige hoofdredactie worden gevormd. Er kunnen voldoende overgangsregelingen (w.o. tijd voor inwerken) worden getroffen.

Het salaris kan in overleg en in overeenstemming met het belang van de functie worden bepaald. Voor deze functie zullen de pensioen- en andere sociale voorzieningen van de c.a.o. voor Dagbladjournalisten geldend zijn.

Uitgeverij en Drukkerij Friesch Dagblad hebben zich in de laatste jaren ontwikkeld tot een gezond en modern ingericht bedrijf.

Nadere informaties worden aan belangstellenden gaarne verstrekt door de tegenwoordige hoofdredacteur, de heer H. Algra (tel. 05100–26668) of de directeur, de heer R. Boomgaardt (tel. 05100–38765, of thuis 23080).

Sollicitaties, die uiteraard vertrouwelijk zullen worden behandeld, dienen binnen twee weken na de plaatsing van deze advertentie te worden ingezonden bij de voorzitter van de Persvereniging, de heer R. R. Kok, Moleneind 73, Drachten.

Koorleider Aantjes

In N.C.R.V.'s „Wat bezielt je?" praatte Leo Moens eind vorig jaar met Willem Aantjes. Leerlingen van een middelbare school (tweede klas) volgden het gesprek kritisch en maakten een verslag. Een kleine bloemlezing hieruit geven wij hieronder weer:

„...is opgegroeid in Bleskensgraaf en doet veel aan godsdienst, want hij is bang voor zonden."
„...gebruikt de Bijbel bij de politiek..."
„...macht en evangelie bijelkaar gooien..."
„...willen dus een soort christelijke bond..."
„...Christelijke Doelen van Aantjes (c.d.a.)."
„...bij deze bond horen, is meer een roeping dan een beroep..."
„...elke dag dankbaarheid, want het zijn de kleine dingen die het hem (Aantjes) doen."
„...een vrouw die afkamt, dat de A.R.P. en C.H.U. samen willen met de K.V.P."
„...vertelt ook nog, dat hij vroeger zeer veel naar de kerk ging en dat is wel te merken..."
„...is gelovig en regeert dan ook met zijn geloof..."
„...is Aantjes een dominee, want hij vertelde over de bijbel; het ging over zetels..."
„...met minder zetels zou je dankbaarder kunnen zijn (door elkaar genomen) dan met meer (begrijp ik niet!)."
„...leidt een koor en staat vaak op de preekstoel, waar de mensen naar hem luisteren..."
Noot: n.a.v. beelden samenzang bij opening partijraad.
„...ze waren tegen abortus en hielden zich afzijdig van de zaak Menten."
„...leidt zelf een koor en staat vaak op de preekstoel bij de C.D.A."
„...zegt, dat hij een beetje ijdel is..."

Leerlingen van klas 2d
Christelijke Mavo te Stadskanaal

Ledenwerven: een uitdaging voor actieve partijorganen!

„Een sterke ARP, is een steun voor het CDA". Dat is de titel van een onlangs verschenen ARP-ledenwerfkatern. Herdruk van noodzakelijk, omdat de vorige druk was uitverkocht.

Noodzaak nieuwe leden

Ledenwerving is voor elke organisatie noodzaak. Alleen door aanwas van nieuwe leden blijft de organisatie jong, krachtig en initiatiefrijk. Dit geldt ook voor de ARP. Bij de bundeling van christendemocratische krachten in het CDA wil de ARP een gezonde en krachtige inbreng leveren. Daarvoor heeft zij de steun nodig van nieuwe leden die haar politieke arbeid kritisch willen begeleiden.
Een onmisbaar hulpmiddel is hierbij de onlangs verschenen ledenwerfkatern. Aan de orde komen zaken als: „waarom ARP?" en „de verhouding ARP en CDA". De partijorganisatie wordt glashelder uit de doeken gedaan en al de verschillende activiteiten in de ARP worden belicht. Kernachtige citaten uit redevoeringen van mr. Aantjes en partijvoorzitter De Boer plus diverse illustraties wisselen de steeds korte teksten af.

Moderne indruk

Deze vier pagina's tellende krant maakt een moderne en frisse indruk door zijn pakkende aanpak. Kortom een uitermate geschikt middel om leden voor de ARP te werven. Bestel als kiesvereniging of regionale afdeling eens een partij van een paar honderd en verspreid die in uw omgeving! Het kan aan huis-aan-huis, maar ook via scholen, jeugdsociëteiten of andere manifestaties. En niet te vergeten op de talloze verkiezingsbijeenkomsten die volgend jaar voor de deur staan. Mogelijkheden genoeg!

Bestelwijze

Prijs: 1-100 ex. f 0,25 per ex.; 100-250 ex. f 0,20 per ex.; 250 ex. en meer f 0,15 per ex. Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. ARPartijstichting, Den Haag, m.v.v. gewenste en aantal.

UIT DE ARJOS

De loononderhandelingen voor 1977

Aan het begin v.h. nieuwe jaar pakken zich stakingswolken boven onze toch al zwakke economie samen.

De mogelijkheden van de regering om hevige slagregens te voorkomen, zijn echter gering.

Loonwet

De loonwet, daterend uit 1969, geeft de minister van Sociale Zaken weliswaar de mogelijkheid om een loonpauze van een half jaar af te kondigen (de lonen een half jaar lang te bevriezen), maar niet om dit in het daarop volgende halve jaar opnieuw te doen. Nu is daar natuurlijk wel wat aan te doen: de minister kan een „extra wetje" indienen, waarin hij zich zelf deze mogelijkheid wel geeft, althans voor één keer. Boersma heeft dit in maart '76 inderdaad gedaan, en zo hield hij de lonen het hele vorige jaar in de hand. Hij heeft echter niet opnieuw zo'n „extra wetje" ingediend en kan dus voor de eerste helft van dit jaar geen „loonstop" afkondigen.

Verkiezingen?

Vaak wordt dit in verband gebracht met de naderende verkiezingen (zo'n maatregel is zeer impopulair!), maar er zijn zeker ook reële argumenten voor aan te wijzen. Anderhalf jaar geleide loonpolitiek kon wel eens tot soortgelijke spanningen leiden als die, die begin zestiger jaren het stelsel van geleide lonen, dat we vanaf de WO II kenden, uiteen deden spatten: zwarte lonen (individuele werkgevers betalen meer dan de CAO-lonen om arbeiders aan te trekken), geforceerd promotiebeleid („de jongste bediende is sous-chef"; zo kan hij toch grote loonsverhoging krijgen) en overwinsten in de sterke sectoren, die met de VAD nog niet als probleem zullen verdwijnen.

Premieverlaging

Toch heeft de regering wel iets gedaan om de onderhandelingen tussen werknemers- en werkgeversorganisaties te beïnvloeden. Zij heeft nl. een drastische verlaging van de premies voor de sociale verzekeringen aangeboden, waardoor, ook bij een geringe stijging van de loonkosten voor de werkgever, de werknemer een reële loonstijging kan krijgen. (Door het „premie-aanbod" is de stijging van het bruto-loon lager dan die van het netto-loon!). Dat dit aanbod verantwoord was (het berust slechts op lagere schattingen van de aantallen uitkeringsgerechtigden voor enkele sociale verzekeringen in de toekomst) staat overigens voor velen nog niet vast.

Compromis?

De kans dat werkgevers en werknemers, nadat hun overleg in de Stichting van de Arbeid al een keer is mislukt, alsnog overeenstemming bereiken is desalniettemin gering. Eerste geschilpunt is nu eens niet het percentage loonstijging. De eisen zoals die in de SvA waren gesteld kwamen neer op 1,2 resp. 2,3% stijging van het reële netto loon. In het verleden lagen de standpunten vaak verder uit elkaar en kon toch een compromis bereikt worden. Deze eisen, die resulteren in 5,6 resp. 7,9% stijging van de totale loonsom blijven trouwens ook nog binnen de door de regering in de Macro Economische Verkenning nog acceptabel genoemde 8,2%.
Bij de huidige onderhandelingen gaat het veeleer om een fundamenteler probleem: Wie draagt het risico dat de prijzen onverwacht stijgen (b.v. als gevolg van prijsstijgingen op de wereldmarkten)? Dit is dezelfde probleemstelling als de vraag naar het automatisme in de prijscompensatie. Het lijkt me, zelfs voor de slimste econoom, niet eenvoudig hier een tussenstandpunt te formuleren. En omdat geen van beide partijen geneigd lijkt te zijn tot toegeven, blijven stakingen in de lucht hangen.

THEO NIJMAN
koördinator fraktiebegeleidingsgroep „financiële en ekonomische zaken"

„Bijscholing" Arjos-Drenthe

Arjos-Drenthe organiseert in overleg met Henk Faber (buitendienstmedewerker van de ARP), een aantal kursussen, speciaal voor de (vele) nieuwe Arjosleden in deze provincie. Dat wil overigens niet zeggen dat „oudere-jaars"-Arjosleden beslist weg moeten blijven. Alle Drentse Arjosleden zijn dus hartelijk welkom, en wel op de volgende data:

- dinsdag 8 februari
- dinsdag 22 februari
- dinsdag 8 maart
- dinsdag '29 maart.

De bijeenkomsten beginnen steeds *om 20.00 uur* en worden gehouden in *„de Voorhof" te Westerbork.* Westerbork is gekozen om de centrale ligging en om de grote toevloed van nieuwe leden in deze regio. Daarbij komt dat „de Voorhof" een ideale gelegenheid is. Tijdens de kursus-avonden wordt gewerkt met de lesbrieven over politiek, die de Stichting Kader- en Vormingswerk speciaal voor dit soort bijeenkomsten heeft uitgegeven. Er komen verder geen sprekers aan te pas. Henk Faber verzorgt de algemene leiding van de kursussen. De Drentse Arjosleden vinden allerlei verdere bijzonderheden over de verdere gang van zaken èn mogelijkheden om zich aan te melden, in het provinciaal ledenblad. Er wordt op veel deelnemers gerekend dus: zorg dat je er snel bij bent. Je steekt er vast heel wat van op. Overigens, mocht je het blad van Arjos-Drenthe niet zo snel kunnen vinden, bel dan even met:
Roel Kremers
Zuiderkruis 69, Hoogeveen.
Tel.: 05280-7.00.92.

Arjos-sekretaris Toxopeus getrouwd!

Vrijdag 21 januari jl. trad te Aalsmeer Arjos-sekretaris John Toxopeus in het huwelijk met Arjos-lid Ineke Morssink.
Arjos-voorzitter Fred Borgman voltrok op het stadhuis het burgerlijk huwelijk. De kerkdienst werd voor wat betreft het liturgisch gedeelte verzorgd door Arjos-bestuurslid Jan Eerbeek, terwijl drs. J. Végh de huwelijksinzegening voor z'n rekening nam. Kortom, een heel Arjos-gebeuren!

Nieuwe Arjos uitgaven

De vorige maand publiceerde de Arjos zowel in de serie bulletins over binnenlandse politiek, als in de serie bulletins over buitenlandse politiek, een nieuwe uitgave.

Sociale zekerheid

Dit bulletin werd samengesteld door leden van de fraktiebegeleidingsgroep „financiële en ekonomische zaken". De opzet van dit werkstuk is aldus, dat de groep eerst het uitgangspunt formuleert, daarna volgt een beschrijving van het thans geldende stelsel met de hoofdproblemen ervan, onderwijl getoetst aan het gevonden uitgangspunt. Besloten wordt met een beschouwing waarin enkele ideeën worden gelanceerd.
Het bulletin bevat de volgende hoofdstukken:
- voorwoord
- sociale zekerheid: karakter en doel
- overzicht wetgeving
- problemen in de sociale zekerheidssektor
- financieel-ekonomische problemen
- rechtsongelijkheid
- koördinatie sociale verzekerings- en fiscale wetgeving
- organisatorische kwesties
- slotbeschouwing en bijlagen.

Losse exemplaren kosten f 1,50 per stuk en kunnen besteld worden door dit bedragje over te maken op postgirorekening nr. 127164 t.n.v. Stichting Arjos te Den Haag; vermelden: „sociale zekerheid".

Europa

Gezien de naderende Europese verkiezingen en alle diskussie die dit oproept, een bijzonder aktueel bulletin. Het kwam tot stand met het oog op een door Arjos en CHJO georganiseerde studiekonferentie over Europa, begin deze maand. Het bulletin bevat de volgende hoofdstukken:
- inleiding
- de organen van de EG
- de ontwikkeling van de christen-demokratie in Europa
- de Europese partijen en de Europese verkiezingen
- enkele ekonomische aspekten van de Europese samenwerking
- de noodzaak van één buitenlands ekonomisch en één ontwikkelingsbeleid van de Europese gemeenschap
- politieke stromingen en Europese defensie.

Losse exemplaren kunnen besteld worden door f 1,50 per stuk over te maken op postgirorekening nr. 127164 t.n.v. Stichting Arjos, Den Haag: ermelden „Europa".

Abonnementen

Men abonneert zich voor dit jaar op de uitgaven over binnenlandse politieke onderwerpen door f 6,50 over te maken op eerdergenoemde girorekening van de Stichting Arjos; onder vermelding van „BIKA 1977". Ook een jaarabonnement op de bulletins over buitenlandse politiek kost f 6,50; dan vermelden: „BUKA 1977".
Van beide series verschijnen jaarlijks vier exemplaren.

ARJOS!

Wordt lid van een actieve politieke jongerenorganisatie!

De ARJOS, de ongeveer 1500 leden tellende jongerenorganisatie van de ARP, biedt jongeren tot 29 jaar talloze mogelijkheden om politiek aktief te zijn. Eigentijds, creatief en onafhankelijk, maar nooit vrijblijvend. Zo zijn er de diverse plaatselijke ARJOS aktie-kernen. Politieke werkplaatsen bij uitstek om je in allerlei zaken eens kritisch te verdiepen. Daarnaast zijn er o.a. diverse groepen die het werk van de ARP Tweede Kamerfractie begeleiden. Een unieke mogelijkheid om als jongere ook op landelijk nivo invloed uit te oefenen.

Bij dit alles ziet de ARJOS de Evangelische boodschap als enig uitgangspunt.

Doe mee! Neem de uitdaging aan om aan de samenleving vorm te geven. Meld je aan als lid door onderstaande bon in te vullen. Dan krijg je bovendien het ARJOS/ARP weekblad Nederlandse Gedachten toegezonden.

NAAM: .....

ADRES: .....

WOONPLAATS: .....

Meldt zich aals als Arjoslid en betaalde f 20,– (postrekening nr. 127164, ten name van Stichting Arjos, Den Haag) voor het lidmaatschap ARJOS, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, tel. 070-46.96.20 of 45.03.24.

Midden- en kleinbedrijf

Onder bovenstaande titel verscheen een bijzonder actueel rapport van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen. Een commissie, onder voorzitterschap van drs. Rinze Zijlstra, bestudeerde uitvoerig de positie van het midden- en kleinbedrijf (mkb). In deze belangwekkende studie blijkt bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het mkb. Het rapport telt 52 pag. De prijs bedraagt f 5,25. Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. ARPartij Stichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Arjos Zuid-Holland

De Arjos Zuid-Holland organiseert op **maandag 14 februari a.s.** een provinciale verbandsvergadering om **20.00 uur** in het **Kuyperhuis, dr. Kuyperstraat 3** te **Den Haag.**
Op deze vergadering komen o.m. aan de orde:
- verkiezing twee nieuwe bestuursleden
- resolutie rechtsstaat en terreur

Fraktiebegeleidingsgroep milieu

De fbg-milieu heeft versterking nodig. Na vorig jaar lekker gedraaid te hebben, stapten er een paar uit, en aangezien de fbg niet zo groot was, was dat een gevoelige klap. Voorlopig staan er twee punten op het programma: allereerst een milieu-effect-analyse van ons vervoer. Dat zal een hele klus worden, maar zeker de moeite waard en met een man of wat is het wel te doen. Ten tweede een publikatie over „Beheersing van technologische ontwikkelingen". Wie zich voor deze onderwerpen interesseert, of zelf andere ideeën heeft, hoop ik spoedig te verwelkomen als nieuw lid van de fbg.
Arend Bos (coördinator)
Hooftstraat 253
Alphen aan de Rijn
tel. 01720-7.24.90

Met Wim Malgo naar ISRAËL

VAN 30 APRIL TOT 14 MEI 1977

NEDERLANDS CONGRES
over het PROFETISCH WOORD IN JERUZALEM?

Ja, het is zo ver. Reeds duizenden gelovigen maakten deze bekende en gezegende congressen mee in de Duitse en Engelse taal. Voor het eerst heeft dr. Wim Malgo, algemeen leider van de Middernachtsroep, zich nu bereid verklaard dit ook in het Nederlands te verwezenlijken. Bij deelname kunt u aan intensieve bijbelstudie doen door te luisteren naar uitéénzettingen over het Profetisch Woord. Bovendien kunnen de congresdeelnemers, wanneer zij willen, ook actief deelnemen door vragen te stellen.

Hoofdthema: DE KONING KOMT,
Israëls intrede in het Messiaanse tijdperk.

Op dit 3-daags congres zullen ook lezingen worden gehouden door Israëlische deskundigen.
TREFPUNT voor gelovigen, die nog vasthouden aan het onvervalste Woord van God en die de Here Jezus verwachten.
Voorafgaand aan het congres wordt er een rondreis door Israël gemaakt d.m.v. dagtochten vanuit Haïfa en Jeruzalem naar alle bekende en bezienswaardige plaatsen. Dus éénmaal koffers pakken tussendoor!
De prijs is, ondanks de stijgende tarieven en voor wat wordt aangeboden zeer laag. De reissom is **f 1695,– p.p.**, inclusief vliegtocht per EL-AL, transfers van en naar vliegveld Ben Gurion, Nederlands sprekende Joodse gidsen, goede hotels, alle maaltijden, 7 dagtochten met uitvoerige excursies, airconditioning in de bussen, reis- en bagageverzekering. Niet inbegrepen zijn: luchthavenrechten Amsterdam, - fooien en consumpties.... In Jeruzalem maken we 8 overnachtingen in een 4-sterren hotel waar ook het congres wordt gehouden.
Voor meer informaties en programma:

Middernachtsroep – Israëlreizen,
Leidseweg 314, Voorschoten.
Tel. (071) 76 46 47.

HUIZEN te koop gevr. en aangeboden, ook in SPANJE
HYPOTHEEK TOT 140% oud en nieuwbouw
Kostel. vrijbl. off. Geen afsl. prov. gratis advies
GELDLENING TOT f 500 000
Adv. en bemidd. ONROEREND GOED
Drs. J. A. Uding & Partn.
Fin. adv. en vastgoedcons. v. Maertlantlaan 7
Amersfoort. Telefoon 033-1.76.47 (4 lijnen)
Bijkant ● v.d. Helstlaan 39, H'sum, tel. 02150-1.32.87.

---

als het op smaak aankomt...

uw beste keus!

UTRECHT

UW INTERIEUR
SMAAKVOL EN GEZELLIG
INGERICHT
EN TOCH NIET DUUR

Fa. W. van Tellingen

SLOTLAAN 135-137 - ZEIST
TELEFOON 1.24.86

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN

Vraagt
jaar-rond chrysanten
die staan langer....

FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

GETRON B.V.
Internationaal Transportbedrijf
Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642.

bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kip-chassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen

OVERIJSSEL

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
WONINGINRICHTING

J. Voerman & Zonen
Assendorperstraat 73-81 – Tel. 1.65.07. – Zwolle

H. STRUIK & ZOON N.V.
Fabriek van dekkleden en tenten

IMP. GROOTHANDEL SCHEEPS- EN AANNEMERSBENODIGDHEDEN
ELEKTRISCHE EN AUTOGENE LAS- EN SNIJBENODIGDHEDEN.

DEVENTER
Telefoon 05700-1.39.70
Diepenveenseweg 8

DORDRECHT
en omstreken

Drukkerij De Longte B.V.
Postbus 171 – Dordrecht – Tel. 078-3.43.22

Snelle offsetdrukkers
voor meerkleuren
reklamedrukwerk

---

v.h. GEBR. HARKEMA
SINDS 1948 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automaterialen	tel. 3.94.29
WONING,	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE,	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKSAGENT

Handelsmaatschappij A. van ROON N.V.
WESTHAVENKADE 61, VLAARDINGEN
TEL. 34.34.92 en 34.30.46

U slaagt beslist bij ons voor uw kampeer- en watersportartikelen

In ons atelier worden alle voorkomende werkzaamheden op het gebied van tenten, caravans, luifels, bootzeilen etc. gedaan.

ROTTERDAM

C. de Mooy & Zoon
Im– en export bloemenhandel
Veilingweg 7 – Berkel en Rodenrijs – Telefoon 01891-5033

W. J. SPOORMAKER B.V.
AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaertsbocht 246 – Telefoon 010-85.28.33

Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid

en het eiland IJsselmonde.

GELDERLAND

CONVECTOREN

VOOR KOLEN, OLIE EN GAS
ZOWEL VOOR WOONKAMERS
ALS VOOR KANTOREN, ZALEN
ETC.

FIRMA T. VIETS

Bergstraat 38 – Telefoon 0 8370-2765 – WAGENINGEN

MAGAZIJN „HET ANKER"
HOOFDSTRAAT 94 - 96 – VEENENDAAL

Zeer voordelige aanbieding in terlenka vallen en gordijnen

SPECIALITEIT IN NYLONKOUSEN

FRIESLAND

RIVEL
Fabriek van RIJWIELEN en AUTOPEDS
SURHUISTERVEEN
Telefoon 0 5124-1545

METZ SNEEK
Alle textielgoederen, bedden, dekens, matrassen, complete woninginrichting
Grootzand 14 – 38 – 42, SNEEK – Midstr. 114, JOURE

GRONINGEN

Makelaarskantoor J. Fokkens Siddeburen
in roerende
en onroerende goederen
verzekeringen en hypotheken
TELEFOON 05983-360

ZEELAND

AANNEMINGSBEDRIJF „SCHOUWEN-DUIVELAND" N.V.
Schuithaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
HET ADRES VOOR
UITVOERING VAN BETON-, WATER-, WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE WERKEN

Bouwmaterialen	Keukens
TEGELS	TIELSA
BEKLEDINGSPLATEN VOOR	ALFINETTE
BINNEN EN BUITENWERK	ROBIJN

A. DE JAGER – TOLHOEK B.V.
SHOWROOMS: GOES - MIDDELBURG

Heeft u de contributie voor 1977 al betaald?

Gebruik de accept-girokaart!

VAN DE PARTIJ

Spreken en diskussiëren met ARVC

Donderdag 24 februari 1977 organiseert het Anti-revolutionaire Vrouwen Comité (ARVC) in het *Utrechtse Jaarbeurs- en congrescentrum* voor haar leden en andere belangstellende AR-vrouwen een dag, waarvan het grootste deel zal worden besteed aan training in diskussie- en spreekvaardigheid.
ARP-stafmedewerker Wim Eikelboom zal hierbij zijn medewerking verlenen. Het huishoudelijk gedeelte wordt afgehandeld van 10.00 tot 11.00 uur, waarna met onderbreking van de lunchpauze tot ca. 15.30 uur het spreken en diskussiëren aan bod komen.
De bedoeling van deze dag is te trachten zodoende meer AR-vrouwen over de „drempel" te helpen, waardoor een grotere groep aktief kan zijn bij het vervullen van spreekbeurten, het deelnemen in forums e.d.
ARVC-leden en belangstellenden kunnen zich voor deze dag opgeven bij het ARP-bureau (N. Hogeland), Dr. Kuyperstraat 3 te Den Haag. Tel. 070-46.96.20.
Meldt u snel aan, de zaalruimte is beperkt.

HET CDA IN DE ETHER

In het kader van de politieke zendtijd worden de CDA-uitzendingen verzorgd door CHU op maandag 31 januari a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilv. I, door KVP op maandag 31 januari a.s. van 18.50-19.00 uur op Hilv. II en door ARP op zaterdag 5 februari a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilv. II.

Nieuwe les Maatschappijleer:

„Verkiezingen en democratie".

Vorige week verscheen de vierde lesbrief maatschappijleer in de serie „Politiek? Kom nou!". Het thema van deze les is „Verkiezingen en democratie".
De nieuwe lesbrief is speciaal geschreven met het oog op de Tweede Kamerverkiezingen van mei 1977. In de nieuwe lesbrief wordt uitvoerig ingegaan op het verschijnsel „verkiezingen" en op het verschijnsel „democratie". Ter sprake komen opvattingen over democratie en gezag, vormen van kiesstelsels, zoals het stelsel van evenredige vertegenwoordiging en districtenstelsel, kiesdeler en kiesdrempel, actief en passief kiesrecht, rol van politieke partijen, kabinetsvorming, en Europese verkiezingen. De lesbrief bevat 12 pagina's en is in een duidelijke en heldere taal geschreven. (moeilijke woorden, zijn zoveel mogelijk vermeden).
Het behoeft nauwelijks toelichting dat deze lesbrief een hoge mate van actualiteit bezit. Voor leraren maatschappijleer en geschiedenis kan deze lesbrief een waardevol hulpmiddel bij hun lessen zijn. Ook om de politieke belangstelling van schoolgaande kinderen (en eventueel ook voor de catechese kan deze les nuttige diensten bewijzen. Ook voor de ledenwerving en voor benadering van jongeren door kiesverenigingen is deze lesbrief uitstekend geschikt.
Bestel meteen ook de eerste drie lesbrieven die resp. handelen over de inrichting van ons staatsbestel, politieke stromingen: liberalisme, socialisme en christen-democratie, en over het gebeuren in de onderneming.
Bestel meteen de complete set van vier lesbrieven. U zult er geen spijt van hebben. De belangstelling voor deze lesbrieven is trouwens erg groot.
Bestellingen van meer dan 500 exemplaren tegelijk zijn de laatste maanden geen uitzondering.

Prijsregeling

De prijs van de lesbrieven bedraagt
f 1,25 per exemplaar
2 t/m 4 exemplaren
f 1,00 per exemplaar.
5 t/m 9 exemplaren
f 0,85 per exemplaar.
10 t/m 24 exemplaren
f 0,70 per exemplaar.
25 exemplaren en meer
f 0,55 per exemplaar.

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 tnv ARPartijstichting Den Haag, met vermelding van het gewenste.

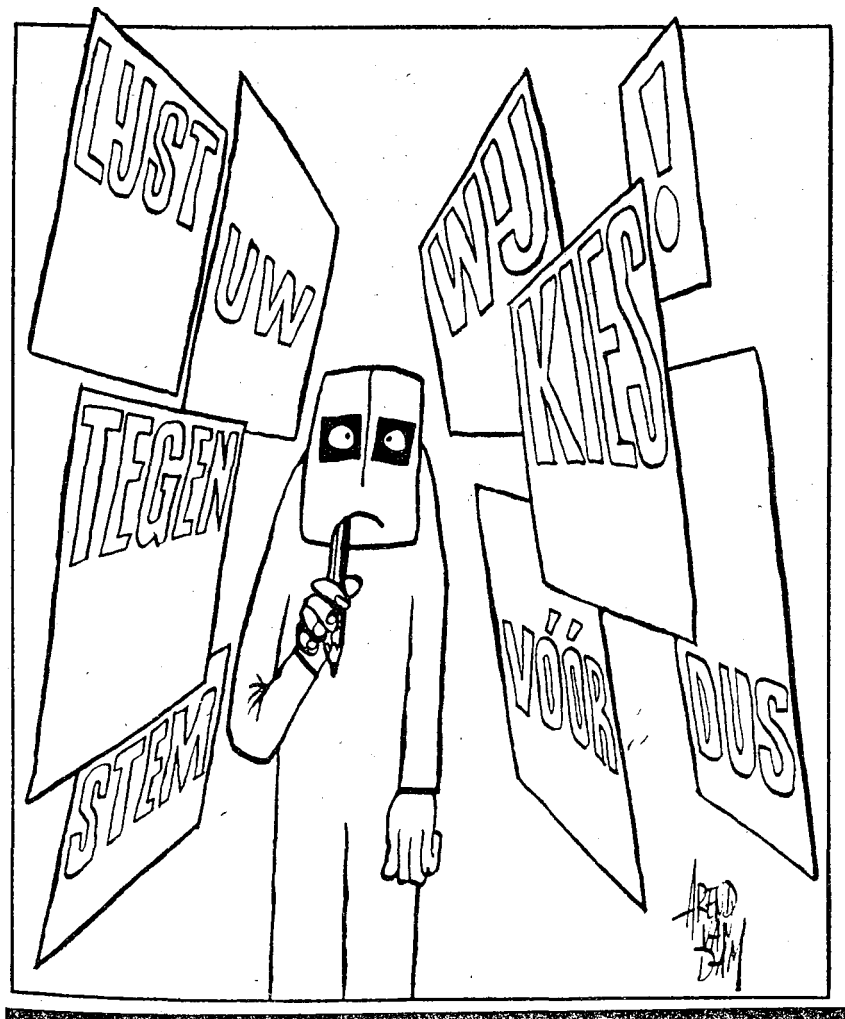

Ontmoetingen met CDA-politici

ARNHEM: ARP-voorzitter *H. A. de Boer* op 29 januari 1977 in Arnhem voor de ledenvergadering provinciaal comité AR-Kiesverenigingen in Gelderland in zaal achter de Westerkerk, Stationsplein 44a.
RUURLO: *Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers* op 31 januari 1977 in Ruurlo voor de Vrouwen van de Land- en Tuinbouwbond.
EDE: *Mevrouw J. G. Kraayeveld* op 31 januari 1977 in Ede voor de NCVB.
DRENTE: Op 31 januari 1977 Werkbezoek CDA-Kamerleden.
MAASTRICHT: *Mevrouw A. H. S. M. Lückers* op 31 januari 1977 in Maastricht voor de ZONTA.
LEEK: *B. Beumer* op de jaarvergadering van de ARP-kiesvereniging Leek, op 31 januari in hotel „Het Boschhuis" te Leek.
HEEMSTEDE: *J. de Vries* op 31 januari 1977 om 20.00 uur in de Burgerzaal van het Raadhuis te Heemstede (politieke scholingscursus)
SNEEK: *Dr. E. Bleumink* op 31 januari 1977 te Sneek (politieke scholingscursus).
UITHUIZEN: *A. P. Veenkamp* op 31 januari om 19.45 uur in de Kandelaar te Uithuizen voor de AR-kiesvereniging aldaar.
ACHTKARSPELEN: *S. Faber* op 31 januari 1977 in Achtkarspelen.
GOES: *Drs. H. Eversdijk* op 31 januari 1977 in Goes.
WINTERSWIJK: *Mevrouw J. R. H. May-Weggen* op 1 februari voor de Verpleegstersschool te Winterswijk.
UTRECHT: *F. G. v.d. Gun* op 31 januari 1977 om 20.00 uur voor de Jongeren Europese Beweging in Utrecht.
HILLEGOM: *J. van Elsen* op 1 februari 1977 om 20.00 uur in Hotel Zomerzorg te Hillegom voor het CDA Hillegom.
SOEST: *F. G. v.d. Gun* op 2 februari 1977 voor de JOVD te Soest.
LEEUWARDEN: *Prof. Dr. J. W. van Hulst* in de Curioskerk te Leeuwarden op 3 februari 1977 om 20.00 uur voor het CDA-Leeuwarden.
ASSEN: *Prof. B. Goudzwaard* op 3 februari om 19.30 uur in „Bellevue" te Assen voor de voorjaarsvergadering van de ARP te Assen.
MAASSLUIS: *Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers* op 3 februari 1977 voor het CDA-Maassluis.
GOES: *Drs. M. Beinema* op 3 februari 1977 om 20.00 uur in de „Prins van Oranje" te Goes.
BREDA: *R. Harkema* op 3 februari 1977 om 20.15 uur in Huize „Louise" te Breda (politieke scholingscursus).
APPINGEDAM: *M. W. Schakel* in Appingedam op 4 februari 1977 voor de AR-statencentrale aldaar.
WEESP: *Mevrouw J. G. Kraayeveld* in Weesp op 4 februari 1977.
BOLSWARD: *J. van Houwelingen* te Bolsward op 4 februari 1977.
DIEVER: *H. Wisselink* voor het CDA-Diever op 4 februari 1977.
DEN BOSCH: *Th. M. Hazekamp* op 7 februari 1977 in Kring Den Bosch voor het Midden- en Kleinbedrijf.
RIJNSBURG: *Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers* op 7 februari 1977 om 20.00 uur in de Immanuëlkerk te Rijnsburg voor het CDA-Rijnsburg.
ZOETERWOUDE: *P. J. A. v.d. Sanden* in „Donbosco" te Zoeterwoude op 7 februari 1977 om 21.00 uur voor de LTB-Zoeterwoude.
LOSSER: *S. C. Weijers* op 7 februari 1977 te Losser (politieke scholingscursus).
GRAVE: *W. J. Vergeer* op 8 februari 1977 om 20.00 uur in het Oranje Hotel te Grave voor het CDA-Grave.
MUNSTERGELEEN: *Drs. W. K. N. Schmelzer* en *drs. D. de Waal* op CDA-bijeenkomst op 8 februari 1977 in het Gemeenschapshuis, Pancratiusstraat 23 (nabij de kerk) te Munstergeleen.
HELDEN: *Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers* op 9 februari 1977 in Helden.
WOGMEER: *P. Melnema* in zaal „Homan" te Wogmeer-Hensbroek op 10 februari 1977 om 20.00 uur voor het Katholieke Vrouwengilde.
HAZERSWOUDE: *Dr. A. Veerman* op 10 februari 1977 om 20.00 uur in de Geref. Kerk te Hazerswoude voor het CDA-Hazerswoude.
ARNEMUIDEN: *Drs. H. Eversdijk* op 10 februari 1977 te Arnemuiden.
MAKKUM: *Mevrouw M. A. H. Andela-Bauer* op 10 februari 1977 in Makkum.
AMERSFOORT: *Mevrouw J. G. Kraayeveld* op 10 februari 1977 in Amersfoort (politieke scholingscursus).
AMELAND: *Drs. W. K. N. Schmelzer* op 11 februari in zaal „De Boeg" op Ameland voor het CDA-Ameland.
ZIJDERVELD: *M. W. Schakel* op 11 februari 1977 in Zijderveld.
SCHAIJK: *Mevrouw G. M. P. Cornelissen* op 11 februari 1977 om 20.00 uur in het Dorpshuis te Schaijk voor het CDA-Schaijk.
EMMEN: *M. A. Kolster*, direkteur KVP-bureau, op 12 februari 1977 om 9.45 uur in zaal Grimme aan de Markt te Emmen voor gezamenlijke vergadering van ARP, CHU en KVP.
ZWOLLE: *H. Wisselink* op 12 februari 1977 in Zwolle.
GELDERLAND: Op 14 februari 1977 Werkbezoek CDA-Kamerleden.
NIJVERDAL: *J. van Houwelingen* op 14 februari 1977 in Nijverdal.
WILLEMSTAD: *M. W. Schakel* op 14 februari 1977 voor de ARP te Willemstad.
HEILOO: *Mevrouw J. G. Kraayeveld* op 14 februari 1977 te Heiloo.
DEVENTER: *Drs. R. F. M. Lubbers* in „Het Open Hof" te Deventer op 14 februari 1977 om 20.00 uur voor het CDA-Deventer.
UTRECHT: *Th. M. Hazekamp* op 14 februari 1977 om 20.00 uur in het Marcuscentrum in Utrecht Hoograven voor de Nederlandse Vrouwenraad stad Utrecht (politieke scholingscursus).
MIDDENMEER: *Drs. K. de Jong Ozn.* op 14 februari 1977 om 20.00 uur in de „Oude Beurs" te Middenmeer voor het CDA-Wieringermeer.
DANTUMADEEL: *Drs. B. Beumer* op 14 februari 1977 om 19.45 uur in Dorpshuis „De Pipegael" te Broeksterwoude voor de AR-kiesvereniging Dantumandeel.
OISTERWIJK: *Dr. W. K. N. Schmelzer* op 15 februari 1977 om 20.15 uur in de „Dorpsherberg" te Oisterwijk voor het CDA-Oisterwijk.
UITHUIZEN: *E. Fennema* namens CDA op 16 februari op openbare diskussieavond (door PvdA georganiseerd) te Uithuizen.

Jaarvergadering Verband 1977

Graag herinneren we u nog aan de jaarvergadering van het Verband die gehouden zal worden op *zaterdag 5 februari* a.s. in hotel *Heidepark*, Jan Steenlaan 22-24, *Bilthoven.* Aanvang *10.30* uur, sluiting 16.00 uur.
Na het huishoudelijk gedeelte volgt nog voor de lunch:
- inleiding door drs. B. de Haan, algemeen directeur van het bureau Besturenraad Protestants-Christelijk Onderwijs te Voorburg, over de „Regionalisatie van het onderwijs", gevolgd door discussie in kleinere groepen.

Na de lunch staat op de agenda:
- inleiding door mr. E. Bredérveld, gemeentesecretaris van Groningen, over „Gemeentelijke problemen rondom de AROB-beroep- en bezwaarschriften"; ook dit onderwerp wordt gevolgd door discussie.

De leden van het Verband hebben inmiddels een uitnodiging thuis gestuurd gekregen. Ook andere belangstellenden zijn echter van harte welkom.
U kunt „Heidepark" bereiken door komend vanuit het station Bilthoven linksaf de Soestdijkseweg in te slaan, daarna – na twee huizen – linksaf de Jan Steenlaan in te slaan; u ziet dan na ± 300 m aan uw rechterhand „Heidepark".

UIT HET KUIJPERHUIS

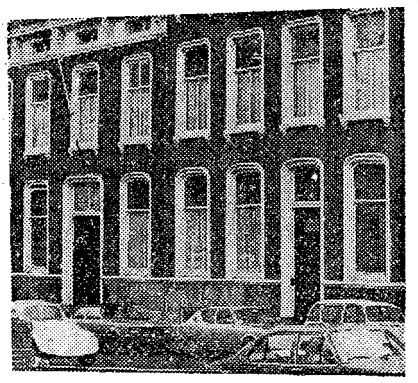

Zuur en zoet...

Twee weken geleden schreven wij in deze rubriek over de contributie-inning 1977, waarvan de start niet helemaal vlot verlopen is. Een lezer vroeg ons daar nog eens wat meer over te zeggen. Heel in het kort dan het volgende.
Vorig jaar besloten ARP, CHU en KVP samen een programma te ontwerpen, waarop de leden- en abonnementen-alsook de contributie-administratie van deze drie partijen en het CDA gezamenlijk, verwerkt zou kunnen worden. De keuze viel toen op een voor de ARP nieuwe, overigens goed bekendstaande firma.
Bovendien was er een nogal krappe planning, gezien de omvang van de hele automatiserings-operatie. in ongeveer acht maanden tijd moest de operatie zijn beslag krijgen. Elke tegenslag zou bijna zeker een vertraging met zich meebrengen in dit toch al krappe tijdschema. Die „tegenslagen" bleven dan ook niet uit.
Enkele voorbeelden daarvan. De firma IJselbrein bleek tegen het einde van vorig jaar de gestelde tijdsplanning niet helemaal voor 100% te kunnen „halen". Begin december werd einde december..... De laatste uitdraai van mutatie-lijsten bij IBM, het „oude" bedrijf, bleek – om een andere tegenvaller te noemen – niet geheel vlekkeloos te zijn verlopen: diverse namen en adressen waren niet goed „uit-geprint". Ook bleek er door IBM een verkeerde „tape" met belangrijke gegevens naar de nieuwe firma IJselbrein gestuurd. Op zichzelf is dit allemaal niet zo schokkend. In elk proces van omschakeling gebeuren zulke dingen. Maar als het werken tegen de klok is, kun je zulke dingen nu net niet gebruiken.
Voorts was de hele operatie een samenspel van meerdere partners. Daar kwam nog bij dat de huidige ARP-contact-persoon in het CDA-overleg, J. Brunsting, einde augustus vorig jaar moest „invallen" voor oud-adjunct-secretaris M.N.G. Kool, die tot dan toe ARP-contact-persoon was, maar elders een functie aanvaardde. Dit zijn zo heel in het kort, enkele van de oorzaken waardoor de leden dit jaar wat later dan gewoonlijk de accept-girokaart thuisgestuurd kregen.
Daardoor ook moesten de penningmeesters weer enkele weken langer dan gebruikelijk wachten op de financiële gegevens na de laatste contributie-uitdraai.
Maar: na het zure komt het zoete.... Chef de bureau A. v.d. Wees beleeft momenteel heerlijke dagen, die voor hem bijna als een „extra" vakantie gelden. Met meer dan zichtbaar genoegen neemt hij 's ochtends kennis van de „giro-krentebroden", die nu al enkele weken het partij-bureau blijven binnenstromen. Het is zelfs zeer waarschijnlijk dat er einde januari 1977 meer geld aan contributie is binnengekomen dan in januari 1976. Als u dit stukje leest is hoogstwaarschijnlijk de „magische grens" van f 1 000 000.– bereikt! De totale begroting van de ARP-Stichting bedraagt evenwel bijna het dubbele. We zijn er dus nog niet.... Maar het lijkt wel de goede kant op te gaan.
Hopelijk zal hetzelfde gezegd kunnen worden van het abonnementsgeld van Nederlandse Gedachten. Als het goed is, u begrijpt dat we deze „veiligheidsklep" de laatste maanden hebben leren incalculeren, als het goed is, hebt u deze week de stortingskaart voor uw lijfblad thuisgekregen.
U weet nu in elk geval wat u te doen staat. Prompt storten. De dankbaarheid van chef de bureau Van der Wees staat in elk geval bij voorbaat vast.
A.R.Partijdig.

Handel en Industrie

Landbouwmechanisatiebedrijf
FA. K. ELLENS
LANDBOUWMACHINES
SMEDERIJ
TRACTOREN
Eggestraat 3, telefoon 05276-2400, NAGELE (N.O.P.)

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.
N.V. GEBR. SALVERDA
AANNEMERSBEDRIJF
't Harde, Bovenweg 7.
Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN
PALLETS
in vele afmetingen en uitvoeringen
Onze handelsvoorraad:
30.000 STUKS
w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 × 120
PALLET-BEDRIJF
J. STAAT - BARENDRECHT
Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

W. VISSER & ZN. N.V.
SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS
Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER
NIEUWBOUW en REPARATIE

OOSTERBAAN
&
LE COINTRE N.V.
GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS
Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV
BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

In dit boekje stelt de auteur, voormalig financieel-economische specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:
- *Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?*
- *Groeien of versoberen?*
- *Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.*

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.
Bestellingen:
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek".

SPELREGELS
VOOR ECONOMIE & POLITIEK
AREND J. VERMAAT

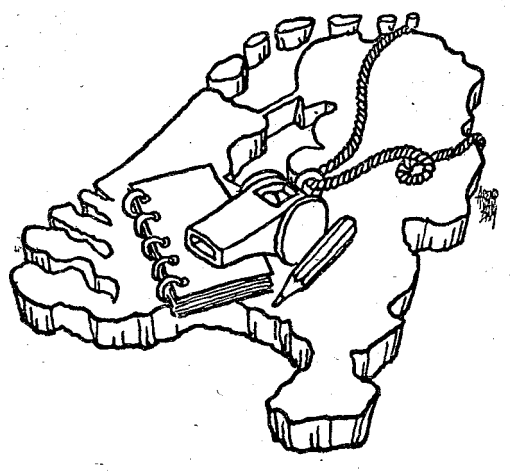

EEN UITGAVE VAN DE
stichting kader- en vormingswerk ARP
DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

WELWEZEN MET DE SPORT

Onlangs is een sportkatern verschenen onder de titel „Welwezen met de sport". In deze vier pagina's tellende krant komen de volgende zaken aan de orde: de sportnota van Van Doorn, de overheid en de sport, sportverwording, de christelijke sportbeweging, sport en samenleving, reclame in de sport.

De meewerkende auteurs zijn: **H. A. de Boer, L. A. van Splunder, prof. dr. I. A. Diepenhorst, W. F. H. Grashoff, C. J. van Leeuwen en G. J. Groenman.**

De katern, die zich o.m. goed leent voor discussie in groepen, is in nabestelling tegen het volgende tarief verkrijgbaar:

1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,50 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,40 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen via postgiro 89673 t.n.v. A. R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

Openbare Bibliotheek Groningen 16

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

33e jaargang – nr. 5 5 februari 1977

Onlangs werd in de Tweede Kamer de onderwijsbegroting behandeld. Op de foto het ARP-Tweede-Kamerlid mevr. Krayenveld-Wouters in gesprek met staatssecretaris De Jong.

Nogmaals Talma en Sikkel

Deze week leest u in Nederlandse Gedachten het tweede en laatste artikel van dr. M. Ruppert, vice-president van de Raad van State, over de plaats van twee voormannen uit de christelijke sociale beweging aan het begin van deze eeuw, ds. J. C. Sikkel en minister Talma.
Verder aandacht aan de landbouw via een samenvatting van de toespraak van CBTB-voorzitter drs. P. Bukman voor de toogdag van de CBTB-West-Nederland, alsmede het artikel op de „Arjospagina", de EEG en de landbouw.

Wetenschappelijk onderwijs groeit in tal en last

Door drs. M. Beinema, ARP-Tweede-Kamerlid

Sinds jaar en dag wordt de aansluiting school-arbeidsmarkt een steeds nauwere flessehals waarin steeds meer jongeren die hun opleiding of studie voltooid hebben, blijven steken.

Sinds jaar en dag ook is deze problematiek onderwerp van gesprek en discussie in de onderwijscommissie van de samenwerkende KVP-, ARP- en CHU-frakties.

Bij de behandeling van de onderwijsbegroting heb ik vorige week over dit vraagstuk, toegespitst tot het Wetenschappelijk Onderwijs, mogen en moeten spreken: mogen, omdat de CDA-frakties mijn opvatting deelden dat het wenselijk was dit aan de orde te stellen; moeten, omdat de omstandigheden ons niet toelaten hierover te zwijgen, maar het noodzakelijk maken dat de Tweede Kamer zich in de komende maanden en jaren bij herhaling diepgaand over deze problematiek buigt.

Tabel Eerstejaars studenten	1965	1970	1975	1980
wiskunde- en natuurwetenschappen	1656	2237	2361	2798
letteren	1043	1174	3153	4123
sociale wetenschappen	1935	3796	3234	3887

Groeiende stroom studenten

Vele mensen hebben de natuurlijke neiging door te gaan tot en met de „hoogste" opleiding, die zij in hun omstandigheden en met hun capaciteiten kunnen volgen. Een van de motiveringen daarvoor, is het willen krijgen van een betrekking die zoveel mogelijk salaris en/of arbeidsvoldoening oplevert.
Daar komt nog bij, dat de toe te juichen „externe democratisering" van het onderwijs ertoe geleid heeft dat, hoewel door zeer verschillende oorzaken een kind uit een welgesteld milieu nog steeds aanzienlijk meer kans heeft Wetenschappelijk Onderwijs te ontvangen, de kansen van kinderen uit zgn. lagere milieus om via het voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs een universiteit of hogeschool te bereiken, groeiende zijn.

Groei gewenst

Deze ontwikkeling is door vrijwel alle politieke partijen van harte gewenst, zij het in verschillende maten van enthousiasme, bevorderd.
In de Memorie van Toelichting van de onderwijsbegroting lezen we dit jaar dan ook (weer) de leus: „De regering streeft ernaar te komen tot een hoger onderwijs voor velen, hetgeen zeggen wil dat een ieder die bevoegd is en dat wenst, een opleiding in het hoger onderwijs moet kunnen volgen."
En ons eigen Program van Aktie 1971-1975 zei het zo: „Het grote belang van het onderwijs voor enkeling en samenleving eist, dat ieder de best mogelijke kans krijgt tot ontplooiing van zijn talenten en dat barrières, die een ontplooiing zouden belemmeren worden onderkend en zoveel mogelijk weggenomen." (p. 45, 46).

Groei te groot

Het heeft er echter alles van, dat het „ieder de best mogelijke kans" geven in tenminste enkele komende jaren niet kan blijven betekenen dat „ieder die bevoegd is een opleiding moet kunnen volgen" ook in dat deel van het Hoger Onderwijs dat als Wetenschappelijk Onderwijs aangeduid wordt.
Het was daarom geen plezier, maar bittere noodzaak n.a.v. de geciteerde regels uit de Memorie van Toelichting de vrees uit te spreken, dat die leus „in de nabije toekomst zal verkeren in een kreet, dat er illusies worden gewekt die zich zullen ontpoppen als desillusies".
Wij zien namelijk wel de wenselijkheid, maar niet de mogelijkheid in de eerst komende jaren met verhoudingsgewijs gelijkblijvende geldmiddelen de groeiende aantallen studenten volledig op te nemen en toch het niveau van het W.O. te behouden. De groei is daarvoor te groot en verloopt te snel. Ter staving enkele cijfers voor 1965, 1970 en 1975, aangevuld met de verwachtingen voor 1980 (zie de tabel).
Deze cijfers geven bovendien aan, dat de ene faculteit weinig, de andere zeer snel en de derde eerst niet meer en dan weer wel groeit.
Tegenover deze zeer snelle „verplaatsingen" van studenden kunnen slechte langzame „verplaatsingen" van

Vervolg op pag. 2

Oosterbaan & Le Cointre n.v.
Goes

Telefoon (01100)-27555

DRUKKERS-UITGEVERS

Al 75 jaar drukker in Benelux voor bedrijven en organisaties

DEZE WEEK in NG:

Begroting onderwijs in Tweede Kamer pag. 1
Aantjes over PvdA- en PPR-congressen pag. 3
Dr. M. Ruppert over Sikkel en Talma pag. 4
Overwegende... H. A.
nieuwe rubriek H. A. de Boer pag. 5
Europese christen-democratie pag. 5
Drs. Bukman op CBTB-toogdag pag. 6
Van de partij pag. 7 en 11
Arjos EEG en de landbouw pag. 9

Zo juist verschenen:

CDA-visie op abortus

Dezer dagen verschijnt een belangwekkende documentatie, getiteld, „CDA-visie op abortus". De eigen visie van de Christen-democraten-problematiek, en het feit dat na de verwerping van het CDA/PvdA-wetsvoorstel door de Eerst Kamer, het ARP/KVP-wetsvoorstel in de hernieuwde discussie omtrent de abortus-problematiek weer een belangrijke rol zal kunnen gaan spelen, zijn voor de in CDA-verband vormingsstichtingen van ARP, CHU en KVP, aanleiding geweest om te komen tot een documentaire uitgave m.b.t. abortus-problematiek, waarin de christen-democratische visie haar weerslag vindt. In dit fraai geïllustreerde boek vindt u:

- **een weergave van de standpunten van politieke partijen,**
- **de wetsontwerpen van ARP/KVP en VVD/PvdA,**
- **redevoeringen van CDA-woordvoerders drs. Tilanus, mevr. Cornelissen en mr. Van Dam, tijdens de parlementaire behandeling van de twee initiatief-ontwerpen in de Tweede Kamer,**
- **de redevoeringen van mevr. J. van Leeuwen en mevr. Gardeniers-Berendsen tijdens hun verdediging van het ARP/KVP-initiatief-wetsontwerp.**
- **Voorts zijn enkele bijlagen opgenomen met statistische overzichten, een literatuurlijst, en een schets van de procedure-gang van een initiatief-wetsontwerp.**
- **Het geheel wordt voorafgegaan door een instructieve inleiding die de CDA-visie op de nu al vele jaren durende discussie in een kader zet.**

Dit boek telt 141 pagina's en kost f 6,95.

Bestellingen:
Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR Partij-Stichting, m.v.v. titel en aantal.

Nieuwe lesbrief maatschappijleer

Onlangs verscheen de vierde lesbrief maatschappijleer in de serie „Politiek? Kom nou!" De vierde lesbrief heeft als thema „Verkiezingen en democratie". Speciaal met het oog op de komende Tweede-Kamerverkiezingen is deze lesbrief geschreven.

Elders in dit nummer meer informatie hierover.

IN OGENSCHOUW

Voor de draad ermee!

Allerwege preludeert men op komende verkiezingen. Daarbij vallen twee merkwaardige „melodietjes" bijzonder op. Het eerste dwarrelt steeds door de publicaties van supporters voor een zogenaamd progressief akkoord: Er is nu een CDA, dat probeert de mensen van het politieke midden – wat dat dan ook moge zijn – te bundelen.

Bindmiddel

Als bindmiddel hanteert dat CDA het a-politieke gegeven van een gemeenschappelijk levensbeschouwelijk uitgangspunt. Gemakshalve duidt men daarbij dat uitgangspunt als een „ethisch reveil" en plaatst de waarschuwing, dat dit niet meer kan zijn dan een verderfelijk te achten restauratie aan de meest oubollige burgerlijkheid op alle levensterreinen zo ongeveer in de trant van: terug naar alle verhoudingen, inzichten en omstandigheden, welke omstreeks de eeuwwisseling goed, heilig en onaantastbaar schenen.

„Progressieve" wenselijkheden

Maar al te veel wordt door voorstanders van het CDA een tegenzang aangeheven, waaruit in de allereerste plaats moet blijken, dat het CDA niet zo vreemd tegenover de moderne wereld en haar verworvenheden staat ais door de criticasters wordt verondersteld.

Grondtoon: wij van het CDA willen óók .... en vul dan maar alles in wat aan „progressieve" wenselijkheden te berde kan worden gebracht, verwijs dan maar naar al het vergelijkbare, dat uit programs, artikelen en toespraak-citaten, kan worden opgediept.

Vallen en valletjes

Wanneer de verkiezings-antifonen zo voortgaan, mag terecht worden gevreesd dat het CDA herhaaldelijk in bewust opgezette vallen en valletjes gaat lopen. Tegenstanders van confessionele politiek willen niets liever dan dat het levensbeschouwelijk uitgangspunt als een mysterieus achtergrond-gegeven in de nevelen blijft. Zij hopen vurig dat CDA-ers het evangelie zoveel mogelijk in de zak houden en de strijd gaan voeren op basis van menselijke – dus ergens falende – „vertalingen", bestemd voor de dusgenaamde concrete werkelijkheid, die overigens met de dag van nuance verandert.

Critische visie

Wat het CDA primair te doen staat is: met duidelijke bronvermelding, steeds weer, zijn nieuwe critische visie op mens en samenleving te proclameren. Misstanden signalerend, mensen oproepend, niet tot strijd voor eigen belangen, maar tot belangenloze dienst aan de ander in gehoorzaamheid aan een woord dat op exclusieve wijze werkelijk heil teweeg brengt. CDA'ers mogen zich er in deze verkiezingscampagne niet toe laten verleiden juist ditgene, wat zij nadrukkelijk meer aan deze wereld hebben te bieden, te verbergen achter door tegenstanders met opzet aangebrachte gordijnen.

Waarborg

Juist de bron waaruit het CDA zegt te leven en te werken, is de enige waarborg voor een wezenlijk betere – en geheel andere – aanpak. En dat is nu net hetgeen waarnaar mensen vandaag zo naarstig zoeken en zo vurig verlangen.

v.d.B.

ARP

Evangelische Volkspartij

De Stichting Kader- en Vormingswerk van de Anti-Revolutionaire Partij wil graag in contact komen met kandidaten voor de onbezoldigde functie van

part-time buitendienstfunctionaris

(voor de rayons Friesland, de Veluwe, Utrecht en NoordHolland)

Van kandidaten wordt verwacht, dat zij zich betrokken voelen bij de christelijke politiek en dat zij ideeën hebben over een eigentijdse aanpak en vormgeving van het politieke werk op plaatselijk niveau.

Sollicitanten dienen te beschikken over een auto en bereid te zijn wekelijks enkele avonden voor de ARP werkzaam te zijn.

Het buitendienstteam van de ARP, staat de plaatselijke AR-kiesvereniging, elk in hun eigen rayon, met raad en daad terzijde bij het ontwikkelen van nieuwe activiteiten. Ook houden zij zich bezig met advisering omtrent oprichting van plaatselijke CDA-verbanden en de opzet van verkiezingsactiviteiten. De werkzaamheden worden in overleg met het partijsecretariaat en de regionale partij-organen ingedeeld.

Daaraan brengen zij ook verslag uit van de ontplooide activiteiten.

Aan de functie is geen honorarium verbonden. Wel een vergoeding voor autokosten, onkosten en telefoonkosten.

Belangstellenden kunnen hun sollicitatie richten aan de *secretaris van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, D. Corporaal, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.*
Voor nadere inlichtingen: tel. 070-469620.

stichting kader- en vormingswerk ARP

Ledenbestand ARP

Het partijsecretariaat ontving de laatste week nogal wat telefoontjes over het ARP-ledental.

Dit n.a.v. een verslag van een extra-federatieberaad van de Reformatorische Politieke Federatie, waarbij, volgens kranteberichten dan, tevens gezegd zou zijn dat de ARP liefst 52 000 verloren zou hebben.

Zo maar een bewering, in geen enkel verband, zonder ook maar enige vermelding van bron, zou men van een reformatorische groepering toch niet verwachten.

Het is zo, dat de ARP de laatste jaren een leden-verlies geleden heeft. Dit wordt vooral veroorzaakt door de leden-opbouw van de partij – de ARP kent relatief nog veel oudere leden.

Voorts spelen soms ook financiële motieven een rol.

Het aantal personen dat om „politieke" redenen bedankt, is de laatste jaren aanzienlijk gedaald.

Vorig jaar kende de ARP een verlies van 1850 leden. Dat is minder dan het jaar daarvoor: toen was dit omstreeks 2200. U ziet: met die „52 000 leden" loopt het zo'n vaart nog niet.

BON

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Wenst abonnement .....

Wenst proefnummers .....

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 14,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 9,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

Selectiemethode in ander licht

Vervolg van pag. 1

personeel gesteld worden.

Laat de universiteiten maar schuiven

Weliswaar is het binnen het W.O. waarschijnlijk nog wel mogelijk om op bepaalde punten met hetzelfde geld meer te doen, maar daar staat tegenover, dat bij bijvoorbeeld de investeringen in gebouwen begrijpelijke zuinigheid de wijsheid bedriegt en het eind de lasten zal doen dragen.
Al met al een situatie, waarin met een relatief gelijkblijvend budget wel meer, maar niet alle zich aanbiedende studenten opgenomen kunnen worden. Zeker ook een situatie, waarin we het raadzaam achtten de wens uit te spreken, dat de universiteiten meer vrijheid krijgen om met een gelijkblijvende geldsom hun eigen specifieke mogelijkheden te benutten om hun eigen specifieke moeilijkheden op te lossen. Anders gezegd, het departement moet minder posten vastleggen, zodat de universiteiten meer kunnen schuiven. De staatssecretaris beaamde deze wenselijkheid en meende dat de mogelijkheid deze te verwezenlijken dichterbij gekomen is.

En dan de arbeidsmarkt nog

Niet alleen stellen de tijdomstandigheden een financiële grens aan de groei van universiteiten en hogescholen, ook de arbeidsmarkt doet dit, „We zijn immers in toenemende mate bezig hooggeschoolde mensen op de arbeidsmarkt te brengen, die – en nu citeer ik Albeda uit het **Onderwijsverslag 1975 – slechts de keuze** hebben tussen werkloosheid en arbeid die niet voldoet aan hun verwachtingen.

„Die overschatting – en ik stem weer met Albeda in – is niet slechts nationaal-ekonomische verspilling, maar leidt ook tot persoonlijke frustraties. Wel heb ik de neiging, maar ik ben dan ook geen economist, het laatstgenoemde kwaad erger te achten dan het eerste."

Nu is bij studies die niet vrijwel uitsluitend op een beroep gericht zijn, zoals medicijnen wel is de door de arbeidsmarkt gestelde grens vooralsnog vaag, vaak zelfs niet eens waarneembaar.

Oplossingen, vragen offers

Ik besluit met een wat langer citaat uit mijn bijdrage aan de begrotingsbehandeling.
„Wanneer het inderdaad onvermijdelijk wordt de numerus-fixus-richtingen in aantal en tijd meer te doen groeien dan we aanvankelijk – op capaciteitsgronden overigens – meenden dat nodig zou zijn komt de selectiemethode – nu „gewogen loting" – in een ander licht te staan. Ik wil bij voorbaat stellen dat t.z.t. bij de bespreking van het nog in te dienen wetsontwerp ter vervanging van de Machtigingswet Inschrijving Studenten de mogelijkheid van een universitair toelatingsexamen de volle aandacht verdient.
Met de bewindslieden zijn wij stellig van mening dat een van de plichten van de overheid is, de burger zoveel mogelijk gelegenheid tot zelfontplooiing te geven ook in het W.O.
En al wij vrezen dat onze universiteiten en hogescholen in de nabije toekomst niet alle gegadigden zullen kunnen opnemen, betekent dat niet dat wij wanhopen en menen dat daar nooit verbetering in kan komen. Er zijn middelen om het aanbod van dan wel de vraag naar afgestudeerden te beïnvloeden, zoals verlaging van het te verwachten inkomen en verhoging van het aantal gespecialiseerde funkties op hoog niveau. Bij het laatste valt niet alleen te denken aan uitbreiding van geavanceerde industrie, maar ook aan geavanceerde ideeën, zoals de door de Groningse hoogleraar Wattel in het Chr. Hist. Tijdschrift van april 1976 gelanceerde gedachte van een 6-daagse werkweek met 3-daagse banen. Des te radicaler dergelijke oplossingen echter zijn, des te meer tijd en moeite kost het een gemeenschap daartoe bereid te maken."

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)
onder redaktie van:
G. A. Kieft (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 12,50 per halfjaar.
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement
f 7,50 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

PvdA-Congres I

Beter laat dan nooit. Toen het redelijke, bestuurlijk ingestelde deel van de PvdA, zich tegen de eerste samenwerkingsresolutie van PvdA en PPR had gekeerd, moest op het laatste nippertje lijsttrekker Den Uyl orde op zaken stellen. Hij haalde de ergste angels uit de resolutie. PvdA en PPR bleken nu wel bereid te erkennen dat je ondemocratisch manoeuvreert als je al bij voorbaat zegt: Ik regeer alleen als ik de sterkste ben en daarom een meerderheid in het kabinet kunt opeisen.
Dat is terug gedraaid. Al wees CDA-lijsttrekker Van Agt er terecht op dat daarmee de resolutie die nu ter tafel ligt nog niet goed is, omdat PvdA en PPR ook de bereidheid zouden moeten hebben in dit land van politieke minderheden ook als minderheid te regeren.
Dat de Pvda bereid was in ieder geval de weg naar een regering niet dicht te metselen, stemt tot voldoening. Beter laat dan nooit. Want dat is goed voor de regeerbaarheid van ons land.

PvdA-congres II

Ondanks het feit dat de PvdA op haar congres een duidelijke demonstratie gaf over PPR-moeheid en genoeg scheen te krijgen van „deze luis in de pels van de PvdA", betuigde het congres van deze partij zijn liefde voor het PPR-standpunt dat de fabriek voor verrijking van uranium in Almelo niet mag worden uitgebreid. Wij moeten daarbij denken aan de wijze woorden van AR-minister De Gaay Fortman sr. die over de huidige PPR-leider Bas de Gaay Fortman jr. zei dat als het buskruit nu was uitgevonden Bas daar tegen zou zijn. Kernenergie is omstreden. Vandaar ook dat het CDA-program zeer terughoudend over de toepasbaarheid daarvan spreekt.

Maar met doen alsof het uit deze wereld weg te denken is is een nooit te vervullen droom. En met deze droom loopt het PvdA-congres haar bewindslieden en haar fractie voor de voeten.

Ook hier blijkt dat de PvdA wel het kabinetsbeleid tot inzet maakt, maar met programmapunten die daarmee strijdig zijn.

PvdA-congres III

De PvdA zegt het regeringsbeleid inzet te maken voor de komende verkiezingen. Een regeringbeleid

Vervolg op pag. 3

VAN A TOT U

Stap terug als stap vooruit

De resultaten van het PvdA-congres van het afgelopen weekeinde kunnen vanuit verschillende gezichtshoeken worden beoordeeld: vanuit de inhoud van de aangenomen resolutie, vanuit de besluiten over het verkiezingsprogram, vanuit de verhouding tot het CDA, vanuit de verhouding tot de PPR, en vanuit de ten congresse heersende sfeer.

Zoals altijd, is voor ieder de verleiding groot om de gezichtshoek te kiezen die hem het dichtst bij de door hemzelf gewenste conclusie kan brengen.
Daarom vereist de objectiviteit een poging te doen alle invalshoeken in de oordeelsvorming te betrekken.

Beter, niet goed

Met betrekking tot de resolutie heeft het congres gekozen voor de laatste, door het ingrijpen van Den Uyl gematigde visie.
Over die versie heb ik de beide vorige keren uitvoerig geschreven, zodat ik daarnaar mag verwijzen. Dit geldt zowel de positieve als de negatieve kanten, in het bijzonder de te beperkte mogelijkheden die de resolutie binnen het kader van ons Nederlandse parlementair-democratische stelsel biedt voor een kabinetsvorming waarin recht wordt gedaan aan de verkiezingsuitslag.
Een resolutie, die slechts bij één bepaalde verkiezingsuitslag redelijkerwijs kan functioneren (namelijk een ongeveer gelijke uitslag voor progressieven en christen-democraten met een licht overwicht voor de progressieven) is te beperkt om aan het Nederlandse (en uiteindelijk door de kiezers gewilde) parlementair-democratische systeem recht te doen.
Van Agt zei het in zijn eerste commentaar zeer puntig: de resolutie is beter dan aanvankelijk, zij is niet goed.

Onderhandelingsbasis

Dat de PvdA-resolutie niet de onze zou kunnen zijn, is derhalve overduidelijk. Dit is echter ook niet het belangrijkste.
Het belangrijkste is of de resolutie, zoals zij luidt, besprekingen met het CDA na (en eventueel ook voor) de verkiezingen al dan niet afsluit. Ook daarop heeft onze lijsttrekker m.i. dezelfde avond nog het goede antwoord gegeven: er valt heel goed over te praten.
Duisenberg noemde de resolutie een goed uitgangspunt voor de formatie-onderhandelingen. Dit lijkt mij juist geformuleerd, waarbij uiteraard is bedoeld dat het voor de PvdA een goed uitgangspunt is. Het kan ook niet anders, want congressen formeren geen kabinetten.

Samengevat: een (voor ons) niet goede resolutie waarover (door ons) goed te praten valt en die als onderhandelingsbasis voor de PvdA besprekingen en eventueel overeenstemming met het CDA niet uitsluit.
De PvdA deed een stap terug. En dat betekent een stap vooruit.

Programbeslissingen

Meer nog dan over de resolutie, moet over de genomen programbeslissingen een gereserveerd oordeel worden uitgesproken. Gunstig is, dat het congres alle om financiële redenen noodzakelijke beperkingen in het program zonder morren aanvaardde. Positief moet o.a. ook worden gewaardeerd dat bij defensie alle wensen althans werden geplaatst binnen het kader van het NAVO-bondgenootschap. Was er vier jaar geleden nog een ultimatum van Van Mierlo's D'66 voor nodig, nu koos de PvdA zelf voor dit standpunt. Alles wat daarnaast echter aan defensie-uitspraken werd gedaan, geeft weinig reden tot voldoening.

Er vielen een aantal negatieve beslissingen. Het standpunt over het ultracentrifugeproject in Almelo diende kennelijk om de PPR nog iets voor haar eigen congres in handen te geven. Veel verder strekt de betekenis ervan niet, want zowel Den Uyl als Van Thijn benadrukten onder het uiten van veel plichtplegingen de eigen

verantwoordelijkheid van kabinet en fractie.
Van een aantal andere beslissingen viel op, dat zij werden genomen toen alle kopstukken in Breukelen verbleven voor het overleg met de PPR. Toen de kat (of misschien is het tegenover de voorzitter *aardiger te spreken over de poes*) even van huis was, dansten de muizen.
Meer opvallend nog was, dat het vrijwel allemaal zaken betrof die tegen het huidige regeringsbeleid ingaan en met name op het terrein liggen van de PvdA-bewindslieden, nl. defensie (Stemerdink), ontwikkelingshulp (Pronk), buitenlands beleid (Van der Stoel), *woningbeleid (Schaefer en Van Dam)*, nationalisatie gezondheidszorg (Vorrink en vanwege de kosten Duisenberg).

Indonesië en Israël

Gegeven deze verantwoordelijkheden en gegeven het aplomb waarmee Den Uyl „het kabinetsbeleid inclusief de gesloten compromissen" (let op de nuance: niet meer het kabinet, maar het kabinetsbeleid; een stap terug die een stap vooruit is) tot inzet van de verkiezingen proclameerde, is het duidelijk dat al deze punten voor de PvdA „bespreekbaar" zullen zijn, zoals dit tegenwoordig heet. Toch over twee van deze besluiten nog een afzonderlijke opmerking.
De eis van stopzetting van de hulp aan Indonesië, is de nauwkeurige tegenhanger van de eis de hulp aan Cuba te staken. Beide verlangens betekenen een volledige politisering van de ontwikkelingshulp.
Met de ellende van de beide landen heeft dit niets te maken. In tegendeel, die wordt zo een element in de binnenlandse politieke strijd in Nederland en een speelbal van de Nederlandse partijpolitieke polarisatie. Dit is erger dan het kolonialisme, dat althans nog door humanitaire overwegingen werd getemperd.
De nadruk op het eigen recht van een Palestijnse staat is op zichzelf juist en behoeft geen afstand nemen van Israël in te houden. Toch proef ik er een accentverschuiving in die mij wat onrustig maakt. Er zijn meer tekenen die op zulk een accentverschuiving wijzen. Ik denk aan de brief die een aantal kamerleden aan president Carter stuurden. Ik denk ook aan de druk op Pronk voor een „bewustmakingssubsidie aan het Palestina-comité. Gelukkig heeft Pronk juist deze week dat verzoek afgewezen, daarmee een anders onvermijdelijke frontale botsing in de Tweede Kamer voorkomend.

Grenzen voor de PPR

Er zijn mensen die vinden dat de PvdA zich allang van de PPR had moeten ontdoen. Mijn benadering is altijd een andere geweest.
Wij voor ons hebben behoefte aan een coalitie met de PPR, al wil ik graag erkennen dat zij vooral in haar beginperiode nadruk heeft gelegd op beleidsaspecten die ook onder ons onvoldoende aandacht kregen. Dit geldt met name de normering van de economische groei en van de defensie-inspanning. Naarmate zij zich echter meer en meer tot een drammerige hobbypartij ontwikkelde, is het begrip afgenomen.
Niettemin kan ik er op zichzelf waardering voor hebben dat de PvdA tot het uiterste is gegaan om loyaliteit aan haar bondgenoot te bewijzen. Mijn standpunt is daarom steeds geweest: voor ons hoeft het niet, maar als de PvdA vindt dat er slechts met haar te regeren is als ook de PPR meedoet, dan moet de PvdA wel zorgen dat er ook met de PPR te regeren valt.
In dit verband heb ik er aan toegevoegd dat de PPR over niet meer ruimte beschikt dan de PvdA haar toestaat. En ik vroeg mij af wanneer de PvdA nu eens duidelijk de grenzen daarvan zou stellen.

Spanningen verplaatst

De PPR heeft de loyaliteit niet met dezelfde loyaliteit beantwoord, maar deze integendeel trachten uit te buiten. En daarmee heeft zij haar hand overspeeld.
De mededeling van Ien van den Heuvel op het congres dat de besprekingen met de PPR in een bijzonder plezierige sfeer waren verlopen, oogstten slechts hoongelach. Haar mededeling dat de PvdA desnoods alleen verder zou gaan kreeg een donderend applaus. Om met PvdA-secretaris Van den Bergh te spreken: de olifant kan niet altijd achter de muis aanlopen.
Het is overduidelijk: de PvdA is het *gedram meer dan zat. Spuugzat*, zogezegd.
De PPR koos eleren voor haar geld en schikte zich. Daarmee zijn de spanningen niet weggenomen, maar zijn zij eindelijk verplaatst naar het terrein waar zij thuis horen, namelijk de PPR zelf. Met PSP en D'66 als meest geïnteresseerde toeschouwers!

CDA en PvdA

Binnen het CDA is er tot nu toe (evenals in 1973) weinig verschil van mening over dat in de huidige situatie een coalitie met de PvdA de voorkeur zou verdienen. Het moet echter wel op een voldoende programmatische overeenstemming berusten en het moet passen in de verkiezingsuitslag. Bovenal: het moet een redelijke PvdA zijn. Zelfs velen, die op zichzelf liever naar liberalen neigen dan naar socialisten, delen het standpunt: wel met de PvdA mits het een redelijke PvdA is.
Met moet aannemen dat dit oprecht gemeend was en niet slechts als een gretig aangegrepen voorwendsel diende om een afwijzing-onder-alle-omstandigheden achter schuil te doen gaan. Welnu, dan is het zinvol ook in dit licht het PvdA-congres te beoordelen.
De onredelijkheid van de PvdA kwam met name tot uiting in de verlangde ongelijkwaardigheid bij de samenwerking, in het naar zich toerekenen van alle voordelen van het kabinetsbeleid en het van zich afschuiven van alle nadelen daarin, in het voortdurend zwichten voor de PPR, in het weigeren de CHU als partner te aanvaarden, en in het bevorderen van een sterk op de persoon Van Agt gerichte hetze-achtige sfeer.

Redelijkheid getoetst

Wat betreft de gelijkwaardigheid, kan ik verwijzen naar wat ik hierboven over de resolutie schreef. Zij doet slechts bij één zeer bepaalde verkiezingsuitslag recht aan het vereiste van de gelijkwaardigheid. Bij iedere andere uitslag voldoet zij daaraan niet en zal zij òf moeten worden aangepast òf voor het CDA de toets van de redelijkheid niet kunnen doorstaan. De mogelijkheid is derhalve geschapen, de zekerheid is er (nog) niet.
Ook over de verhouding tot de PPR schreef ik hierboven al. Alles hangt er nu vanaf, of de PvdA er ook verder toe bereid en in staat zal zijn de PPR binnen de haar gestelde (en haar allerminst onredelijk behandelende!) grenzen te houden.
Dat de PvdA de CHU innig zou omhelzen, had niemand verwacht. De CHU zou zuiks voor haar eigen geloofwaardigheid, ook niet op prijs hebben gesteld. Wellicht zal Van Leijenhorst zelfs meer ingenomen dan gekwetst zijn door het (terechte) verwijt van Den Uyl over de vertekening van Van Kemenade's bedoelingen met de vrijheid van *onderwijs*.
Graag of niet, de PvdA heeft met het CDA ook de CHU als mogelijke toekomstige partner aanvaard. In het nachtelijk door Kruisinga geleide overleg over de huren en onlangs over de zogenaamde hervormingsontwerpen heeft Den Uyl daar zelfs al een voorschot op gegeven en genomen.

Loyaliteit vooropgesteld

Veel wrevel heeft in onze kring gewekt de wijze, waarop door de PvdA de kabinetssamenstelling niet als een samenwerking van twee principieel van elkaar verschillende maar van twee principieel elkaar vijandig gezinde blokken heeft gezien, beleefd en gepresenteerd.
Uit deze zienswijze vloeide de praktijk voort om alles wat in het kabinetsbeleid de instemming van de eigen kiezers had voor te stellen als moeizaam op de vijand bevochten overwinningen, en alles wat in de eigen kring kritiek ondervond te wijten aan de remmende invloed van de christen-democraten. Van samen iets hebben kunnen en mogen doen geen spoor.
In deze zienswijze paste eveneens de ultimatieve manier waarop Van Thijn de indruk vestigt, alsof zelfs met het CDA-program overeenkomende besluiten nog met het mes op de keel moeten worden afgedwongen. Geen sprake van samen iets willen doen. Van deze beleidsannexaties was op het congres niet veel te herkennen. Met name Den Uyl, optredend als lijsttrekker, beklemtoonde dat het bij de „hervormingsontwerpen" niet om socialistische ontwerpen gaat.
Voorts legde hij er de nadruk op dat een voorstelling van zaken alsof „wij alles gedaan en zij alles geremd" zouden hebben niet juist is. Wat gedaan is, is „samen gedaan". Geen uitval naar welke christen-democratische bewindsman dan ook. Wel een enkele naam speciaal met ere genoemd. Neen, niet Boersma, maar Lubbers. „Slim Jopie" kent tijden en gelegenheden!
Dit element van politieke slimheid moet men wel onderkennen en doorzien.
Niettemin werd het gebruikt en door het congres aanvaard om (eindelijk) eens loyaliteit ten opzichte van de partners tot uitdrukking te brengen. Als zodanig een stap vooruit.
En geen woord te nadele van Van Agt.

Nuchter en waakzaam

Hoewel één zwaluw nog geen zomer maakt en men de dag niet voor de de avond moet prijzen (en welke andere alleszins toepasselijke oud-vaderlandse wijsheden nog meer zouden zijn aan te halen), rechtvaardigt een eerste voorzichtig totaaloverzicht de conclusie dat een stap terug is gedaan die als een stap vooruit kan worden vertaald.
Met name de leiding van de partij zocht en bepleitte de redelijke koers, hoewel het menigmaal moest constateren (en nog zal moeten constateren!), hoe moeilijk het is eenmaal opgeroepen geesten (zie het optreden van Rekman c.s.!) weer te bezweren.
Overigens dienen wij dit alles met de nodige nuchterheid te bezien. Er zijn ongetwijfeld hinderpalen opgeruimd.
Maar welke lof verdient iemand, die door hemzelf geplaatste obstakels weer uit de weg ruimt? Barrières kunnen zelfs worden opgeworpen met het oogmerk lof te ontvangen voor het weer uit de weg ruimen ervan!
Het weer openen van een weg, die tot overeenstemming zou kunnen leiden, is de overeenstemming zelf nog niet. Ook moet nog blijken hoe duurzaam de koerswijziging is.
Deze overwegingen der nuchterheid en der waakzaamheid mogen ons evenwel niet weerhouden de stap terug van de onredelijkheid naar de redelijkheid op zichzelf als een stap vooruit te waarderen. Al is het slechts een stap, belangrijk is de richting waarin de stap gezet wordt.

Macht en gezag

In de resolutie schuilt nog een element dat opmerking verdient, met name omdat het een uitdaging betekent voor het CDA er een eigen echt christen-democratisch antwoord op te geven.
Teveel gaat de resolutie namelijk nog uit van machtsverhoudingen. Nu is macht in de politiek een onmisbaar en ook alleszins oirbaar aspect. Tot het wezen van de christen-democratie behoort echter dat dit aspect niet allesoverheersend is.
Wie zijn zeggenschap uitsluitend op macht baseert, heeft niets meer te zeggen als hem de macht wordt ontnomen of onthouden. Zodra de macht weer is ver- of heroverd of zelfs maar weer wordt geroken, neemt de zeggingskracht toe. Valt echter de macht weg of blijft zij uit dan wordt de toon onzeker en timide.
Hoe belangrijk macht ook is, zeggingskracht dient primair ontleend te worden aan de inhoud van het gezegde. Bij het ontvangen van macht, kan dit de zeggingskracht ondersteunen. Bij het ontbreken of wegvallen van macht, behoeft de zeggingskracht niet te verdwijnen.
Wie zeggingskracht ontleent aan het getal spreekt slechts met macht. Wie zeggingskracht ontleent aan de inhoud, spreekt met gezag.
Het CDA is pas echt werkelijk christen-democratisch en een werkelijk appèl als het spreekt met gezag!

NG COMMENTAAR

vervolg van pag. 2

waarvoor ook christen-democratische bewindslieden verantwoordelijkheid hebben gedragen en dat daarom alleen al niet door socialisten alleen kan worden opgeëist.

Maar los daarvan, meende het

PvdA-congres deze door de PvdA leiding gelanceerde gedachte te moeten onderschrijven. Het congres maakte het bezoek aan musea gratis, evenals het gebruik maken van het openbaar vervoer, schafte de hulp aan Indonesië af, vond dat de bio-industrie weg moest, waar nog altijd 100 000 mensen werkten, etc.
Toegegeven: een eenzijdige greep uit het PvdA-program en punten die socialisten op het lijf geschreven is.

Maar het zijn wel punten die in strijd zijn met het kabinetsbeleid. Vraag die dan rijst, is wie nu eigenlijk meer het kabinetsbeleid representeert; het CDA of de PvdA, waarbij de programma's voor de komende periode maatstaf zijn. Het antwoord ligt voor de hand.

Het wordt tijd dat deze rode ballon wordt doorgeprikt.

Distanciëren

Zes Nederlandse leden van de Parlementaire Vereniging voor de Europees-Arabische Samenwerking ondertekenden een brief aan de nieuwe Amerikaanse President Carter, waarin zij er – onder aanbieding van hun gelukwensen met zijn ambtsaanvaarding – bij hem op aandrongen de Amerikaanse steun aan Israël te gebruiken als pressiemiddel ten gunste van de vorming van een Palestijnse staat. Aangezien ook een lid van een der CDA-fracties tot de ondertekenaars behoorde is deze kwestie aan de orde gesteld in het gemeenschappelijk fractieberaad. Fungerend fractievoorzitter Aantjes heeft na afloop in overeenstemming met het algemeen gevoelen der fracties verklaard zich uitdrukkelijk van de inhoud van de brief en van de gevolgde procedure te distantiëren. Hij verklaarde daarbij de goede bedoelingen van de briefschrijvers niet in twijfel te trekken. De ondertekenaars zijn stellig geleid door hun zorg over de situatie in het Midden-Oosten. De strekking van de brief is echter duidelijk tegemoetkomend aan de Arabische verlangens en afstandnemend ten aanzien van Israël. Dit is niet in overeenstemming met het CDA-beleid en -program en met de congresrede van de lijsttrekker. Derhalve hebben de fracties uitdrukkelijk iedere verantwoordelijkheid voor de brief afgewezen en zich van de inhoud ervan gedistantieerd.

Ds. J.C. Sikkel, als sociaal profeet en pionier (II)

Bijgaand leest u het tweede artikel van Dr. M. Ruppert, vice-president van de Raad van State, over het boekje Ds. J. C. Sikkel als sociaal pionier en profeet, van de hand van Dr. R. H. Bremmer.
In zijn eerste artikel stond Dr. Ruppert stil bij het begin van de geschiedenis van de christelijke sociale beweging en de plaats van Ds. Sikkel daarin. In zijn tweede en laatste artikel gaat hij meer in op de inhoud van het boek.
Het door Dr. Ruppert besproken boekje over Ds. Sikkel is voor de prijs van f 7,50 uitgegeven bij „De Vuurbaak" in Groningen, Postbus 189.

Bij het lezen van de inleiding zou men de indruk kunnen krijgen, dat Dr. Kuyper invloed heeft geoefend op het ontstaan en op de beginjaren van de christelijk-sociale beweging in het algemeen en van de Christelijke vakbeweging in het bijzonder. Die indruk zou onjuist zijn.

Invloeden

Op het ontstaan van de Christelijk sociale actie zijn de invloeden van de Innere Mission, van de Evangelisch-sociale beweging in Duitsland en van Maurice en Kingsley (via Talma) aanwijsbaar. Talma vertaalde in het Nederlands het referaat van Prof. Dr. Ad. Harnack, De Evangelisch-sociale roeping in het licht der kerkgeschiedenis (Vlissingen, 1894). En heeft Kuyper ook niet in zijn vroege jaren een boekje over asociale vragen van een Duits predikant vertaald?
Als wij het goed zien, ligt de zaak aldus: de motieven die tot Christelijk-sociale actie leidden stamden uit de sfeer, waarin ook Talma leefde; de organisatorische kracht om de beweging werkelijk op gang te krijgen werd voor een belangrijk deel geleverd door het aktieve Calvinisme, dat Kuyper tot nieuw leven wekte. Van een vereenzelviging van Christelijk-sociale beweging en calvinistisch reveil is te onzent nimmer sprake geweest.

Conflict

De tweede opmerking, die wij – niet over doch naar aanleiding van Bremmers inleiding – maken, is dat wij, naar de mens gesproken, het Eerste Christelijk-sociaal congres in 1891 danken aan het conflict tussen de opkomende Christelijke vakbeweging en de A.R.-partij. Ook later is de partij-politieke zelfstandigheid van de Christelijke vakbeweging van groot belang gebleken....zo moge het blijven.
Ik kan niet nalaten hier over te schrijven de typering, die Bremmer in zijn inleiding van Sikkel geeft:
„Tijdens zijn studie moest hij op de een of andere manier in zijn eigen onderhoud voorzien. Daardoor kon hij niet meedoen aan het onderling verkeer van de studenten, iets wat op zijn persoonlijkheid een stempel zette. Kuypers in 1883 verschenen „Tractaat van de reformatie der kerken" maakte hem van meetaf tot een vurig en toegewijd volgeling van de leider van het calvinistisch reveil. Hij is het tot zijn dood gebleven. In Den Haag, aldus zijn biograaf De Ruiter, kreeg hij direct grote invloed „door zijn imposante verschijning, zijn profetische toon en fascinerende visies". Zowel theologisch als sociaal onderscheidde hij zich duidelijk van de grote stoet van Kuypers leerlingen in de eerste decennia van deze eeuw.

Eigen theologische visie

Toch staat hij als sociaal profeet uiteraard niet los van zijn theologische visie zoals hij die jarenlang in zijn prediking heeft uitgedragen. Sikkel was een origineel man. Hij veroverde zich in korte tijd een eigen theologische visie, waarvan hij stellig de impuls en de hoofdgedachten aan Kuyper ontleend had, maar die hij op een geheel eigen manier vorm gaf. We zouden haar kunnen typeren als een Christocentrische levens- en wereldbeschouwing. Alles wat Sikkel schreef: zijn grote en nog steeds waardevolle kommentaar op het boek Genesis uit 1906 met als titel „Het boek der geboorten" (voor die tijd een volstrekt originele titel), zijn verschillende bijbelstudies, zijn meditaties, zijn preken: ze zijn alle met deze Christocentrische visie doordrenkt."

Diepgaande kritiek

Evenmin kan ik nalaten het slot van Bremmers eerste hoofdstukje te citeren, mede omdat daarin iets duidelijk kan worden van de diepere verbondenheid tussen Talma en Sikkel, hoezeer zij overigens in de praktijk dikwijls verschillende wegen gingen. Bremmer schrijft: „Bavinck kon zich moeilijk schikken in Sikkels Christocentrische wereldvisie. Had de arbeid ook buiten de heilsordinantie geen eigen taak, vanuit de schepping gezien? Sikkel antwoordde daarop dat de schepping behouden was „alleen uit de genade van Christus Jezus". En tegenover Gheel Gildemeester die een dergelijke opmerking maakte, verklaarde hij dat in Christus alle dingen verzoend zijn. Deze visie bevatte in kiem reeds een opstelling tegenover Kuypers gemene gratieleer die later bij S.G. de Graaf, op wie de profetenmantel van Sikkel viel, leidde tot een diepgaande kritiek op Kuypers gemene gratieleer vanuit de centrale positie van Christus de Verlosser. Sikkel zelf spreekt herhaaldelijk van de gemene gratie maar nooit in een zin waardoor het uitzicht op Christus' opstanding als verlossing van de wereld wordt verduisterd."

Verwarring en perspectief

Bremmers verhandeling over de „veertig stellingen" van Sikkel (1903) vormen, dunkt ons, de kern van zijn boekje. Ik heb geen behoefte aan dat deel van het boekje iets af te doen of er veel aan toe te voegen. Kort en krachtig, waar en waardig wordt beschreven, hoe Sikkels stellingen aan de ene kant door zijn woordgebruik („vakorganisatie" voor bedrijfsorganisatie) grote verwarring stichtte èn hoe zij anderzijds blijk gaven van een ver vooruitziende blik. Het eerste – de verwarring – hebben de pioniers van

de Christelijke arbeidersbeweging goed ervaren; het tweede – het perspectief dat Sikkel wilde bieden – is pas veel later duidelijk geworden, met name ook door het werk van Sikkels schoonzoon Prof. Dr. P. S. Gerbrandy. **De strijd voor nieuwe maatschappijvormen,** Amsterdam z.j.
Bremmer schiet in de roos wanneer hij de situatie na het verschijnen van Sikkels stellingen typeert:
„Ze ploeterden om tegenover de socialistische vakbeweging een christelijke vakbeweging van de grond te rijgen en nu kregen ze van Sikkel, een van hun sociale voormannen, te horen, dat hun vakbeweging niet de van God gewilde vakbeweging was. Geen wonder dat Talma, een uitermate praktisch denkend man, op de ketting sprong. Sikkel van zijn kant probeerde olie op de golven te werpen. In zijn lijfblad, „Hollandsch Kerkblad", schreef hij op 3 september 1903 dat organisaties als Patrimonium en zijn vakafdelingen nodig waren, maar dat vakwerkliedenorganisaties nog geen vakorganisaties waren en hij adviseerde daarom Boaz en Patrimonium samen een commissie in te stellen „omtrent den weg, die tot Organisatie van den arbeid, tot Vakorganisatie naar Christelijke beginselen leiden kon". Talma was dit opnieuw te gortig. Hij antwoordde dat het niet aanging om eerst de christelijke vakbeweging te prijzen en dàn een commissie voor te staan „om nu eens, alsof die beweging er niet was, uit te maken, hoe ze zijn moet".

Sikkels stellingen

In het volgende hoofdstukje schetst Bremmer de polarisatie rond de veertig stellingen.
Van der Molen (op Patrimoniums jaarvergadering in 1903): dat hij „met een grooten sikkel in de voeten van onze maaiers zou slaan, zie, dat hadden we niet verwacht".
Ds. W.A. Gispen Jr. voegt aan een motie van afkeuring toe: „en wekt daarom de Christelijke arbeiders op, hun vakorganisatie voortdurend te sterken met alle krachten".
Sikkel: hij had bij zijn stellingen in het geheel niet aan Patrimonium gedacht! Gispen schrijft onmiddellijk een „open brief" die er niet om liegt. Bremmer schrijft:
„Nauwelijks was Gispens „Open Brief" uit of de patroonsvereniging „Boaz" kwam in jaarvergadering bijeen op 16 november 1903. Zij stelde zich vierkant achter Sikkels stellingen. Op die jaarvergadering waren de antipoden Talma en Sikkel beiden aanwezig en gingen met elkaar in debat. Talma was bitter, hij meende dat zijn levenswerk voor de christelijke vakbeweging werd afgebroken en sprak harde woorden. Het verslag van de vergadering meldt dat hij aan het einde „ridderlijk schuld beleed voor den toon zijner rede". Dat kon toen óók!"

Sikkels antwoord

Het IVde hoofdstukje behandelt Sikkels antwoord op de op zijn stellingen uitgeoefende kritiek *„Vrijmaking van de arbeid".*
Het is een zeer instructief deel van Bremmers boekje. De kern van Sikkels wederwoord was: men blijft in de verhoudingen, die het liberalisme verwekte. Had Sikkel helemaal ongelijk?

Somber

Het Vde hoofdstukje begint wat somber: „De partijen bleven scherp tegenover elkaar staan; de voortgang van de sociale beweging binnen het calvinistisch reveil leek geblokkeerd." Dat lijkt mij ietwat te zwaar uitgedrukt. Misschien is de opmerking juist als men haar letterlijk neemt: „de sociale beweging binnen het calvinistisch reveil". Maar de Christelijke vakbeweging heeft zich nimmer tot het Calvinisme beperkt. Zij was en is een algemeen christelijk-sociale beweging, die het Calvinisme eert, niet in de laatste plaats vanwege zijn activisme, maar zij is geen kind van de Doleantie, zelfs niet van de Afscheiding.
Doch dat neemt niet weg, dat Bremmers Vde hoofdstukje de moeite van het lezen meer dan waard is. Behandeld wordt het debat tussen de twee dominees, Talma en Sikkel, waarvan de eerste de praktische en warme voorstander van de Christelijke vakbeweging was, en de tweede een man, die wellicht dieper en ook verder dacht maar de band met de werkelijkheid wel eens uit het oog verloor.
Minder juist lijkt mij, dat de conferentie van 1905 een vaste basis voor de Christelijke vakbeweging heeft gelegd. Die beweging was er al lang en de oprichting van het CNV in 1909 (niet in 1907) werd veeleer beïnvloed door het andere geschilpunt, te weten dat over het interconfessionalisme.
Over het VIde hoofdstukje, de twee postume geschriften van Sikkel, zwijg ik.

Slot

Ik eindig met het woord van Sikkel (inclusief de toevoeging van Bremmer), waarmede de schrijver zijn boekje besloot en ik laat erop volgen – een Talma-man wil men dat wel vergeven – een woord van de strijder voor „de vrijheid van de arbeidende stand".
Sikkel:
„Wij, Christenen, hebben daarom in die roeping voor te gaan; den weg te verkennen; zoo mogelijk aanvankelijk dien weg te banen; en het getuigenis voor den weg Gods in liefde tot onze medemenschen te brengen. Wij, Christenen, moeten gelooven dat God leeft, en dat Zijn genade machtig is, te triumferen over de geest der verkeerdheid (denk hier ook aan de 52 preken van Talma over: ik geloof in God Almachtig!). En wij moeten, biddend, in trouw en ijver naar die overwinning staan".
Talma (aan het slot van zijn inleiding voor de vertaling van Harnacks referaat):
„Onze tijd heeft behoefte aan gemeenschap en roept om broederschap. Indien de gemeente getrouw is, en niet in star conservatisme zich blind ziet op tijdelijke vormen en menschelijke instellingen, maar zich laat bezielen door de onmiddellijke kracht van den Geest van Christus, kan zij aan de wereld toonen, dat wat onze tijd zoekt niet is een ijdel droombeeld maar een feit, dat zijn grond vindt in het Kruis en zijn volheid in het Koninkrijk der Hemelen, dat onder ons is, en dat wij verwachten."
Ofschoon reeds gezegd: Bremmer heeft mijns inziens een goed boekje geschreven. U moet het kopen en lezen.

Zeilen?

A. Wynstra's Watersport

- **Zeilschool**
- **Platbodemkursussen**
- **Botenverhuur**
- **Groepsakkommodatie**

Folder op aanvraag verkrijgbaar

A. Wynstra's Watersport
Lytse Sudein 19
Uitwellingerga (Frl.)
05153-214

Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)

Onlangs verscheen een bijzonder boek, gewijd aan de 100ste sterfdag van de 19e-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, getiteld: „Een staatsman ter navolging". In dit boek wordt zijn betekenis voor staat, school, kerk en maatschappij door een dertigtal vooraanstaande theologen, geschiedkundigen, politici en kerkhistorici, belicht.

Enkele van de auteurs: H. Algra, mr. A. M. Donner, dr. G. Puchinger, dr. W. Drees sr., mr. W. Aantjes en mr. H. K. J. Beernink.

Prijs: f 13,50. Stort verschuldigd bedrag op giro 89673, t.n.v. AR Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

OVERWEGENDE OOO

.... dat ik weet wat ik begin.
Een wekelijkse kolom in ons partijblad betekent een vast verbond. Maar de terugkerende wens, iets dat je treft door te geven, is er ook. Tot nog toe bleef het bij de „strijd" tussen de wens en de last van de uitwerking ervan.

Geen „van B tot U"

De wens wint het van de last. De kolom wordt gestart. Het wordt geen van B tot U. Ik ben Aantjes niet. En, wat meer is, ons schrijven gebeurt vanuit onderscheiden verantwoordelijkheid. De actualiteit behoeft niet per se te worden gevolgd. Een partijvoorzitter heeft soms andere klemtonen te leggen. De rubriek draagt een titel waarin het „betrekkelijke" reeds ligt opgesloten. De tijd dat ik u zou kunnen of moeten voorhouden hoe het in de politiek en in de partij allemaal precies moet, ligt achter ons. Dat laat een eigen mening onverlet. En de verantwoordelijkheid die de partij mij heeft toebedeeld blijft, ook bij het schrijven.

Niet het laatste woord

Overwegende ... 't Is de eindconclusie, het laatste woord niet. Maar op weg daarheen heeft de overweging een functie. Ik meen de opzet nu te hebben aangegeven. Wat beschouwend, een tikje filosoferend, doel en verantwoordelijkheid naar de partij toe in het oog houdend. Kortom... ter overweging aangeboden.

Verkiezingskoorts

Je kunt goed merken dat de verkiezingskoorts aan het oplopen is. De claims buitelen al over elkaar heen. De één wil de Minister-President, de ander geeft precies aan in welke sektoren wel een minister wordt gewenst en in welke

niet. Ook vanuit het CDA zijn stemmen opgegaan: indien het CDA na 25 mei duidelijk de grootste is, levert zij vanzelfsprekend de Minister-President. Hoe menselijk. Het uitgaan van macht, invloed en voorwaarden zit immers in ons. Niemand ontkomt er aan. Het is ons zo ingehamerd dat je knokkend door het leven moet om ook je deel te krijgen, dat het vreemd klinkt wanneer een ander geluid wordt gehoord. Vreemd om vraagtekens te zetten bij de vanzelfsprekendheid van het: groot zijn betekent recht hebben op. Van dat laatste zien zij dagelijks voorbeelden. Van het omgekeerde nauwelijks. Wanneer je niet met gelijke munt betaalt, lopen ze over je heen. Vooral bij de socialisten moet je daarop bedacht zijn.

Geen zachte-eieren-politiek

Ik pleit niet voor een zachte-eleren-polltiek. Zeker Anti's zijn gewend te staan voor wat zij als goed en fout zien, en dat te laten merken ook. Soms zo dat anderen ons maar spijkerharde lieden vinden. Wij blijven elkaar voorhouden dat het moet gaan om een spreken vanuit ons programma, vanuit onze idealen. De vraag wie dan onze mede- of tegenstanders zijn interesseert ons minder. Terwijl wij ook minder verteerd worden door de vraag of door onze houding en koers invloed gewonnen of verloren wordt. Voor wat men meent moet men staan. Dat wordt niet beïnvloed door kiezersgunst, standpunten van een regio of belangengroepen. Misschien hangt het samen met het feit dat wij nooit zo groot geweest zijn. Wie zal het zeggen. Voor enige verheffing is geen plaats. Want diep in ieder mensenhart blijft het wrikken. Het: ik ben de grootste dus heb ik recht op de Minister-President, spreekt toe. Meer dan een verhaal dat waarschuwt tegen louter denken in macht en voorwaarden.

Evangelisch vermaan

Toch moesten wij elkaar dat bij alle vallen en opstaan maar blijven voorhouden. Het evangelisch vermaan om niet te heersen maar te dienen, hoort meer bij de christelijke politieke beweging dan het denken in macht en claims. De oproep het „Gij geheel anders" hier vóór te leven komt iedere dag weer op ons af. Het gaat ons tegen vlees en bloed in. Wij weten dat wel. Maar het moet toch steeds weer geprobeerd.

H. A. DE BOER

De zorg om/van de Europese broeders (III)

Door drs. A.M. Oostlander, direkteur dr.Kuyperstichting

In de eerste twee artikelen bleek dat de Europese christen-democratie een soort familie is. En, zoals dat gaat, soms ken je de eigen buren beter dan de neven en nichten.

Er zijn werelden van onbegrip te overwinnen. Dat is niet alleen bij ons zo maar ook in de socialistische en liberale families. Vanuit Nederland is er heel wat te doen; we hebben echt wel wat te bieden en daarom is het van groot belang dat wij de andere christen-democraten leren begrijpen en omgekeerd. In dit artikel proberen we om iets van de buitenlandse zusterpartijen op te steken, aan de hand van ervaringen gedurende een conferentie van directeuren van christen-democratische studiecentra.

„Beginselstudie" in internationaal verband

Tijdens de genoemde conferentie werd gepleit voor een systematische bezinning op

- de poiitieke betekenis van de christelijke inspiratie
- de vorming van een christen-democratische maatschappij-visie
- de mogelijkheden om deze in de bevolking te verankeren

Alleen bij CSU- en ÖVP- (Oostenrijkse christen-democraten) vertegenwoordigers was daar minder belangstelling voor: die waren al met hun grondslag klaar gekomen zoals we zagen ... Met name van Italiaanse zijde werd een boeiende poging ondernomen om de denkbeelden van Jacques Maritain te aktuallseren. Katholieken voelen zich daarbij goed thuis. Deze denker was nl. een groot bewonderaar van de middeleeuwse filosoof Thoma van Aquino, wiens filosofische school als „thomisme" bekend staat.
In de internationale christen-democratie is duidelijk behoefte aan een sytematische visie op de politiek. Indien daar te weinig sprake van is dan vervalt men al gauw tot een keuze tussen links, rechts of centrum, dan wel men laat zich te zeer bepalen door de toevallige nationale verhoudingen waarin men zich beweegt. Terecht werden deze gevaren gesignaleerd. In Latijns-Amerika laten christenen zich bijvoorbeeld te snel inpakken door het kapitalistische „establishment" of door een marxistische maatschappij-opvatting. In Duitsland en Oostenrijk worden christen-democraten te vaak verleid tot een polarisatie met de linkse concurrentie. De Nederlandse christen-democratie kent waarschijnlijk weer andere nationale vervormingen (waarvan we ons veelal niet bewust zijn).

Niveaus van politiek

De politieke strijd wordt niet alleen in parlement of raadszaal gestreden. In Nederland beseffen we goed dat politiek, die de moeite waard wil zijn, steeds terug moet grijpen op de bronnen van z'n inspiratie.

Ook in dit blad komt dat regelmatig tot uitdrukking. Twee andere niveaus waarvoor wij een bijzondere aandacht moeten hebben, werden door onze Italiaanse collega's benadrukt. We noemden de vorming van een visie en de planmatige verankering daarvan in de bevolking. Het is voor ons goed om van die hint te profiteren. Hoe staat het met de vorming en verdere ontwikkeling van een christelijke maatschappijvisie? De christen-democratie heeft die nodig om, ook op wereldschaal, een samenhangend beleid te voeren. Wat op dat vlak in ons land en zeker ook In de ARP Is gedaan, geniet in de christen-democratie buiten onze grenzen weinig of geen bekendheid.

Misschien blijkt daarin onze in-ons-zelf-gekeerdheid. Ook kan het zijn dat we met een minderwaardigheidscomplexje behept zijn tegenover die grote buitenwereld. Soms is er ook sprake van teleurstelling over politieke uitspraken van christelijke filosofen in onze kring.

Tussen goede greep en zotte inval

Toch zijn er mensen nodig die de samenhang proberen te ontdekken in het politieke beleid en vàn dat beleid met wat in andere maatschappelijke terreinen gebeurt. Dat is voor ieder een belangrijke steun in de rug! De samenhang moet onder schrittuurlijke kritiek worden gesteld en op grond daarvan verder ontwikkeld worden. We hebben door schade en schande geleerd dat een visie of systeem steeds weer getoetst moet worden. Soms immers kunnen er consequenties uit getrokken worden die schade toebrengen aan mens en schepping. Soms kan een visie ook verstarren. Om beide gevaren te voorkomen is een steeds terugkerende bezinning op het evangelische appèl en een verdere ontwikkeling nodig. Juist bij

J. Maritain

de vorming van het CDA is de tijd weer rijp voor een uitwerking van onze visies. Christelijke politiek kan niet geheel van onze intuïtie afhankelijk zijn, want ook onze intuïtie is niet te vertrouwen. Zonder systematische opvattingen of goed gefundeerde vuistregels zal het CDA-beleid zwalken tussen de „goede greep" en de „zotte inval". Om nog maar niet te spreken van een omhelzing van wèl goed uitgewerkte, maar vanuit christelijk oogpunt onaanvaardbaar, vreemde ideologieën. Het was geen overbodige waarschuwing die hier door onze Italiaanse vrienden werd geuit.

Jacques Maritain

Het is geweldig goed dat katholieken in Italië en elders momenteel bezig zijn om hun politieke filosofie nader vorm te geven. Gedurende de conferentie, waar we 't al over hadden, bleek dat daardoor goede gesprekspartners ontstaan met wie we aan een maatschappijvisie voor de christen-democratie kunnen verder bouwen. Daarbij knoopt men aan bij de filosofie van Jacques Maritain uit de jaren '40 en '50: Dat was een denker van uitgesproken christelijke signatuur. Hij heeft het „thomisme" voor de politiek weer aktueel gemaakt en oefende veel invloed uit in Europa en Latiins-Amerika.

Hoewel Maritain zelf zijn christelijke intenties niet onder stoelen of banken steekt zijn er leerlingen die menen dat zijn visies „weliswaar In overeenstemming met het christeiijk geloof zijn maar dat geloof niet vooronderstellen".

Dat Is een nogal gebruikelijk redenering in katholieke kring. Het maakt de weg vrij voor een soort „deconfessionalisering" van typisch katholiek-confessioneel karakter. Het katholiek-confessionele komt pas goed aan het licht in het gesprek tussen reformatorische en katholieke christenen. Ook van het typisch-reformatorische zullen we ons beter bewust worden door die confrontatie. Zowel in de Internationale christen-democratie als in het CDA zullen we elkaar die dienst moeten bewijzen.

Daardoor kunnen veel misverstanden worden opgehelderd; daardoor benadrukken we elkaars aanwezigheid.

De christen-democratie in de wereld zou er niet rijker op worden als de reformatorische inbreng beperkt bleef tot slechts wat kanttekeningen en voetnoten.

Het CDA kan een avant-garde zijn als brede christelijke, niet eng-confessionele partij; juist vanwege die discussie tussen bewuste katholieke en reformatorische mensen.

Belangstelling genoeg!

In de „wandelgangen" is er nog heel wat besproken, met name ook de Nederlandse inbreng. Er bleek duidelijk behoefte aan een nadere kennismaking met wat er in het CDA leeft en ingebracht is. Me dunkt dat in een pittige 3-daagse conferentie heel wat over te brengen zou zijn. Dat zou óók de in Europa verkerende Zuid-Amerikanen (meestal beursalen van de CDU!) zeker aanspreken. Daarnaast moeten we de handicap overwinnen van de ontoegankelijkheid van het Nederlands. De belangrijkste stukken, of samenvattingen daarvan, die in onze kring worden geproduceerd verdienen vertaling in met name het Frans, Spaans en Duits. Er wordt door buitenlanders om gevráágd. Wie van onze lezers kan daarbij helpen? (bel 070-606838).
Aan het slot van de bijeenkomst werden we uitgenodigd om in maart naar Wenen te komen. Het Oostenrijkse christen-democratisch studiecentrum opent dan zijn nieuwe gebouwencomplex (....!!)
De kosten voor een conferentie kunnen er makkelijk af daar. Ik denk dat ik maar ga liften.

ONDER HAMER EN SIKKEL

Nu in West-Europa de discussie over de verhouding communisme-parlementaire democratie weer oplaait, heeft de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP het initiatief genomen actuele informatie over Oost-Europa in een boekje te bundelen.

Zes deskundige auteurs belichten diverse aspecten van de situatie in Oost-Europa.

Aan de orde komen o.m. de politieke ontwikkelingen sinds 1945, de positie van de kerken, het buitenlands beleid, broedertwisten in het internationaal communisme, handel en economie en de verhouding tot de „derde wereld".

Staatssecretaris Kooijmans schreef een inleidend woord.

De prijs van dit boekje is f 5,–. Dit is niet duur gezien de vele fraaie foto's en cartoons van F. Behrendt en Arend van Dam.

Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van deze tijd en van het communisme in het bijzonder is dit een onmisbaar hulpmiddel.

Stort verschuldigd bedrag m.v.v. titel en aantallen op giro 89673, t.n.v. ARPartij Stichting, Den Haag.

Drs. Piet Bukman voor toogdag CBTB West-Nederland

Landbouwpolitiek, kiezen of delen

„Het beleid, zoals we dat nu kennen, zou ik willen typeren als kiezen voor de groei. Aanpassingen in dit beleid zouden tot doel moeten hebben meer mensen een redelijk bestaan te verschaffen in de agrarische sektor. Niet meer dan er momenteel in werkzaam zijn, maar meer dan als we het beleid ongewijzigd zouden handhaven. Dat ongewijzigde handhaven zou namelijk inhouden dat velen in deze sektor voor de keuze zouden komen te staan van blijven, maar op een houtje bijten, of vertrekken en werkloos worden".

Aldus drs. Piet Bukman, voorzitter van de Nederlandse Christelijke Boeren en Tuinders Bond (CBTB), gedurende de Toogdag van de CBTB-West-Nederland.

Doelstellingen opnieuw bekijken

Bukman vervoigde met te stellen, dat er verschillende redenen zijn om het landbouwbeleid eens grondig op z'n doelstellingen, z'n hoofdlijnen en z'n gevolgen te bekijken.

- De vragen of de ekonomie moet doorgaan onze samenleving in toenemende mate te beheersen, met de daarbij behorende grote machtsblokken, of streven naar een maatschappij waarin ook de kleinere zelfstandige ondernemers nog levenskansen hebben.
- De situatie in de EG, waar het landbouwbeleid in een onontwarbare knoop is geraakt.
- De veranderde sociaal-economische situatie. Het optimisme van de zestiger jaren, passend bij een stormachtige economische groei en een geweldige welvaartsontwikkeling is verdwenen.
- 1977 is een verkiezingsjaar, en het startjaar voor een nieuw kabinet. De kabinetsformateur zal ook van ons, als C.B.T.B., moeten weten wat wij voor de komende jaren van de overheid verwachten.

„Kortom", zo zei de CBTB-voorzitter, „met elkaar nadenken over het beleid, dat wij voorstaan is geen overbodige luxe; ook geen modegril. Het is noodzaak".

Strukturele problemen

Bukman vervoigde met het weergeven van zijn visie op mens en maatschappij. Hij zei hierover onder meer: „Ons mensbeeld, ons maatschappijbeeld, onze maatschappelijke idealen, vanuit het Evangelie geinspireerd. Daarmee moeten we in de samenleving opereren; een samenleving waarin zich de laatste tijd veel veranderingen voltrekken, die voor de toekomst van land- en tuinbouw en van hen die daarin hun weg zoeken van veel betekenis zijn". Na dit meer beschouwende gedeelte van zijn betoog ging Bukman in op de huidige ekonomische situatie en de reactie én houding van de kleinere zelfstandige ondernemers. Hij zei hierover: „De groei is er uit in de economie. Er is werkloosheid, conjunctureel, maar ook structureel. Buitenlandse werknemers die met veel kosten naar ons land toe werden gehaald, kunnen nu met een premie weer vertrekken. Bedrijfssluiting is aan de orde van de dag, werktijdverkorting ook. Honderden miljoenen guldens worden besteed aan werkgelegenheidsprogramma's maar de werkloosheid blijft hardnekkig. is het een wonder dat er onder die omstandigheden meer mensen in de land- en tuinbouw blijven dan bijvoorbeeld vijf jaar geleden nog werd verwacht; meer dan onder „normale" omstandigheden het geval zou zijn? Een tweede ontwikkeling van de laatste jaren, die natuurlijk samenhangt met de eerste, is de behoefte aan meer inkomenszekerheid. Die behoefte groeit met de economische onzekerheid mee. Zelfstandige ondernemers willen naast het behoud van hun ondernemersvrijheid graag hun negatieve risico's beperken, hun kwade kansen afdekken, zoals de hele maatschappij dat doet. Denk maar eens aan de discussies over een gegarandeerd minimum-inkomen voor zelfstandigen. Die zijn eigentijds, sterk door de omstandigheden bepaald".

Mogelijkheden

Bukman noemde vervolgens een aantal mogelijkheden ter verbetering van de positie van de agrarische ondernemers: „Om te beginnen iets over het structuurbeleid. Binnenkort komt de structuurnota van het Ministerie van Landbouw uit. Ook moet dit jaar het Brusselse rentesubsidiebeleid op z'n kwaliteit worden getoetst. Die afspraak is in 1972 al gemaakt. Ik zou daarbij de rol van het zogenaamde vergelijkbare inkomen, de inkomensdrempel die overschreden moet worden om voor rentesubsidie in aanmerking te komen, wel eens critisch bekeken willen zien. De inkomensdoelstelling als centrale doelstelling van het rentesubsidiebeleid heeft sterk groeistimulerend gewerkt.

Er zijn in Nederland structuurverbeterende regelingen geweest, waarbij niet naar het inkomen werd gekeken en waar bedrijfsomvang ook nauwelijks ter zake deed. Ik denk aan de subsidieregeling voor bedrijfswegen, toegangswegen en erfverharding, en de twee regelingen voor verbetering van agrarische bedrijfsgebouwen. De rentesubsidieregeling wordt . in de glastuinbouw in hoofdzaak toegepast voor vervangingsinvesteringen; uitbreidingen vallen er eigenlijk buiten. Er is van alles denkbaar aan maatregelen om wat te doen aan de verbetering van de bedrijven zonder dat er een directe impuls van uitgaat op de omvang van de productie. Verbetering van de werkomstandigheden is op veel bedrijven

„De behoefte aan meer inkomenszekerheid in de landbouw groeit met de economische onzekerheid mee", aldus CBTB-voorzitter Bukman

hard nodig en soms vrij gemakkelijk te verwezenlijken. Op hoeveel bedrijven laat de waterhuishouding en de kwaliteit van de grond nog te wensen over, hoeveel gebouwen zijn niet aan modernisering toe en ga zo maar door. Er zullen in de toekomst zeker meer milieuhygiënische voorzieningen moeten worden getroffen, in de glastuinbouw is energiebesparing een zaak van de eerste orde. Het structuurbeleid meer op zulke knelpunten richten is naar mijn mening onder de huidige omstandigheden beter dan boeren en tuinders uitsluitend vragen of zij iets willen uitdenken waarmee zij over de drempel van het vergelijkbare inkomen heen kunnen stappen. De eenzijdige nadruk op het rentesubsidiebeleid in z'n huidige vorm verscherpt ook de tegenstellingen in eigen gelederen, wat in de discussies over de zuivelsituatie bijna dagelijks blijkt.

Er zou ook gedacht kunnen worden aan ombuigingen in het fiscale beleid. Laat ik mogen beginnen er nog eens op te wijzen, dat er de laatste jaren op dit terrein veel is verwezenlijkt voor land- en tuinbouw. Waar het mij nu om gaat is het volgende. In ons land speelt de progressie bij de belastingheffing een grote rol. Belastingverlichting in de sfeer van de inkomstenbelasting zoals via de zelfstandigenaftrek en de investeringsaftrek, heeft vooral effect als het inkomen op een behoorlijk peil ligt. Wie 50 000 gulden verdient profiteert meer van 1600 gulden zelfstandigenaftrek en van de investeringsaftrek – als hij tenminste investeert – dan iemand met een inkomentje van 20 000 gulden.

Ook onze fiscale faciliteiten stimuleren de investering, vooral op bedrijven waar reeds goede inkomens worden verdiend. Er zou gedacht kunnen worden aan een wat andere verdeling van het totale bedrag, dat met deze belastingverlichtingen is gemoeid. Wellicht biedt ook het plan van het kabinet om de investeringsaftrek en de vervroegde afschrijving te vervangen door een ander systeem, voor onze sector mogelijkheden om de lagere inkomens wat meer belastingvoordeel te geven, om daarmee ook op die bedrijven de investeringen te ondersteunen".

Grond: heet hangijzer

Voorzitter Bukman liet in zijn betoog de grondpolitiek niet buiten beschouwing. Het gaat hem nu vooral over de prijzen van de agrarische grond, die de laatste paar jaar onrustbarend zijn gestegen; tot heil van de verkopers, tot verdriet van wie deze grond moeten kopen om aan de kost te blijven, de jonge boer en de jonge tuinder in het bijzonder. Bukman zei: „De hoge grondprijs is een zaak van vraag en aanbod. De eerlijkheid gebiedt te zeggen, dat een beleid gericht op wat vertraging in het afvloeiingsproces de opwaartse druk op de grondprijs zal handhaven. We moeten wel een pachtbeleid hebben, waardoor de pacht op peil blijft. De pachtnota van Minister Van der Stee is blijkbaar in het kabinet blijven steken. Het enige wat ons nu is voorgelegd is een drastische verhoging van de pachtnormen. Te drastisch naar mijn mening en vermoedelijk ook ingegeven door andere motieven dan het voorkomen van het teruglopen van de pacht. De schaduw van Minister Duisenberg ligt er overheen.

Om aan de aanbodzijde wat ruimte te krijgen zou ook de overheid wat rustiger aan moeten doen met landbouwgrond voor andere doeleinden te bestemmen. 10 000 ha per jaar is wel wat veel. En waarom mag Zuidelijk Flevoland niet aan boeren worden uitgegeven. We hebben in ons land niet de minste behoefte aan kolchozen.

Zoals we aan de aanbodzijde zoeken naar verruiming, zo moeten we aan de vraagzijde streven naar beperking. Anders komen we niet verder. Door Minister Van der Stee is de gedachte gelanceerd van een zeker voorkeursrecht van de overheid bij de overdracht van landbouwgrond. Zoiets zou de overheid wel een heel centrale positie geven in het grondverkeer. Vooral via het recht van toedelen van aangekochte grond zou de overheid met betrekking tot de bedrijfsontwikkeling bijna het heft in handen krijgen. Dat gaat mij te ver. Het lijkt mij beter eerst eens naar andere mogelijkheden om te zien. De ernst van de problematiek van de hoge grondprijzen, met name voor wie nog jarenlang in de landbouw de kost moeten verdienen, is echter zodanig, dat we niet te gauw nee moeten zeggen op basis van de heiligheid van het eigendomsrecht. Dat recht is namelijk naar bijbelse maatstaven minder heilig dan naar romeinse en waar willen wij uiteindelijk van uitgaan? Beperkingen aan de vraagzijde zijn per definitie ingrijpend. Mag ik het wagen in dit verband een vergelijking te maken met de tijd, dat we woningnood hadden in ons land? Toen het woning-aanbod krap was hebben we het aantal gegadigden beperkt door eisen te stellen ten aanzien van economische binding en gezinsgrootte; zowel voor koop- als voor huurwoningen.

Beperken van de vrijheid mag niet ontaarden in een soort politieke liefhebberij, maar kan soms door de omstandigheden worden opgedrongen."

Kiezen of delen

Bukman besloot zijn betoog aldus: „Ik zou nog eens willen herhalen, dat wij als mensen verantwoordelijk zijn voor de problemen die we zelf maken en dus ook voor het oplossen daarvan; zelfs als het problemen zijn die over ons lijken te komen. Het centrale vraagstuk voor de landbouwpolitiek voor de komende jaren is de verdeling van de schaarser wordende bestaansmiddelen. Schaars, omdat het aantal mensen, dat in onze sector blijft, groter is dan wij tot voor kort verwachtten. Die mensen, allen naar Gods beeld en gelijkenis geschapen, moeten ontplooiingsmogelijkheden hebben om verantwoordelijkheid te kunnen dragen. Het vrije spel der maatschappelijke krachten levert veel goeds op, maar geeft onder de huidige omstandigheden teveel rechten aan de sterksten. Daarom zijn er extra spelregels nodig, die de vrijheid van de een beperken, om daarmee anderen meer vrijheid te geven. Dat laatste staat voorop. Vrijheidsbeperking is geen doel op zichzelf en voor mij zeker geen kwestie van politieke ideologie. Onze mens- en maatschappijbeschouwing, die altijd handen en voeten gegeven moet worden in de realiteit van alle dag, heeft mij tot deze beschouwing geleid of verleid.

Onze levensbeschouwlijke achtergrond moet niet op een zijspoor van de werkelijkheid worden gezet; zij is een onderdeel van de realiteit en dus een essentieel bestanddeel van onze nuchterheid. Bij die nuchterheid hoort ook het besef, dat wij als Nederland geen ellandpositie innemen in deze wereld, maar dat wij in open concurrentie staan met onze collega's elders in de EG. Wat wij laten liggen pikt men elders op. Bij die nuchterheid hoort ook, dat inkomens handhaven bij minder groei alleen kan, bij een grotere ondersteuning via het markt- en prijsbeleid of aanvullende inkomensondersteunende maatregelen. Bij die nuchterheid hoort tenslotte, dat uitdoven van het ondernemerschap in een sector als de onze de dood in de pot betekent.

Ik noem deze drie dingen even om het verwijt te ontgaan, dat ik mij te ver van het ondermaanse heb verwijderd.

De landbouwpolitiek van de komende jaren zal minder onder het motto moeten staan van uitsluitend kiezen voor groei en meer onder het motto van een rechtvaardige verdeling van de schaarse middelen van bestaan. Als ik in de landbouwpolitiek moet kiezen tussen kiezen en delen, dan kies ik voor delen". Aldus CBTB-voorzitter Piet Bukman op de Toogdag van CBTB-West-Nederland te Delft.

Lubbers bespreekt boek Goudzwaard

In het januari-nummer van AR-Staatkunde bespreekt drs. R. F. M. Lubbers, minister van Economische Zaken, de studie van prof. dr. B. Goudzwaard: Kapitalisme en Vooruitgang. Het is voor het analyseren van de hoofdaccenten van het CDA-beleid op sociaal-economisch terrein een boeiende bespreking geworden.

Overigens verklaart de heer Lubbers aan het eind van zijn beschouwing als bewindsman enige moeite te hebben met de operationele betekenis van Goudzwaards benadering; niettemin: hij schrijft er met zoveel sympathie over, met bewondering ook, noemt het een typisch eigentijds boek, eerder actueel dan profetisch. Dat wil zeggen: vele tekenen wijzen reeds in de richting van onvrede met de gangbare trends in onze sociaal-economische ontwikkeling en duiden op tamelijk diepingrijpende koerswijzigingen.

In gesprek met ...

De heer Lubbers bespreekt het boek op een wijze, waarbij hij als het ware voortdurend met Goudzwaard in gesprek is. En daarbij zijn uiteraard ook kritische kanttekeningen. Zo vindt hij dat in de studie van prof. Goudzwaard veel te weinig acht wordt geslagen op de positieve bijdrage van de kapitalistische vooruitgang aan onze maatschappelijke ontwikkeling. Met name, zo schrijft de minister, hebben christen-democraten hiervoor de afgelopen decennia geijverd. En dat was, zo schrijft hij, erg belangrijk: anders waren wij wellicht in het geheel niet aan de kritiek op de tegenvallende vooruitgang toegekomen.

Instemming

De instemming overheerst evenwel. Ook op een zo centraal punt in Goudzwaards beschouwing, als het gaat om de ontsluiting van de samenleving: een kunnen toegroeien naar een verantwoordelijkheidsbeleving waarin normen van recht en ethiek hun oorspronkelijke gelding kunnen krijgen.

Minder verbondenheid

Deze verbondenheid in het katholieke en antirevolutionaire denken blijkt veel minder in het tweede artikel in dit nummer. Daarin bespreekt de heer A. Borstlap, voor zijn pensionering vice-voorzitter van het Christelijk Nationaal Vakverbond, het visieprogramma van het Nederlands Katholiek Vakverbond: Visie ter visie. Aan de ene kant heeft de schrijver waardering voor de wat hij noemt rijke inhoud van het visieprogram. Deze punten zijn, zoals hij zegt, allerminst socialistisch, zoals wel vanuit KVP-kring is beweerd. Hier is sprake, zo schrijft de heer Borstlap, van een eigentijdse, gematigde maar niettemin fundamentele uitwerking van de architectonische kritiek op onze samenleving, waarvan dr. Abraham Kuyper in 1891 gewaagde.

Vlag dekt lading niet

De pijn met het visieprogramma zit voor de heer Borstlap in de principiële fundering. Het program schrijft over de gemeenschappelijke maatschappelijke belangen en de daarop gebaseerde eigen kijk op het sociale leven, met de daaraan inherente normen, die mensen bijeen houdt. Er klinkt, zo schrijft de heer Borstlap, meer in dan slechts een echo van Marx' opvatting: het maatschappelijk zijn bepaalt het bewust zijn. Op dit punt acht de schrijver dit visieprogram een duidelijke breuk met het eigen verleden; de ontwikkeling naar het NVV zit in dit visieprogramma ingebakken.

De schrijver bepleit vurig het christelijk organisatiebeginsel van onder meer het CNV en het CDA en merkt aan het slot van zijn beschouwing – bitter – op: „Het is bijna onfatsoenlijk, dat men zich nog Nederlands Katholiek Vakverbond noemt. Die vlag dekt deze lading niet."

Abonnementen

Antirevolutionaire Staatkunde is het maandblad van de dr. A. Kuyperstichting. Een abonnement kost f 28,– per jaar, voor studenten en leden van de Arjos f 17,50. U kunt zich als abonnee opgeven bij de Kuyperstichting, tel. 070-60.68.38 (vragen naar mevr. De Goede).

Studiedag voor jongeren over christelijke politiek

„Van vandaag op morgen" in Veendam

Het bestuur van de A.R. kiesvereniging Veendam/Wildervank heeft de eerste stoot gegeven tot het organiseren van een studiedag voor jongeren.
Voor veel jongeren is het de eerste keer, dat ze naar de stembus mogen. Anderen maakten deze gang al eerder en ook wel een keus.

Echt kiezen betekent: je eerst op de hoogte stellen van wat nu al die politieke partijen willen. Dat is moeilijker dan zo op het eerste gezicht lijkt.
Een aantal politiek aktieve mensen willen de jongeren in z.o. Groningen een handreiking geven.

Aan welke voorlichting bestaat behoefte?

De opzet van de studiedag is vrij eenvoudig. In een nogal grof raamwerk worden de politieke hoofdstromingen in ons land ingekleurd. Van belang is het te weten hoe, waar en wanneer socialisme, liberalisme en christendemocratisch denken zijn ontstaan. Pas dan is het ook mogelijk zicht te krijgen op actuele politieke vraagstukken en de verschillende opvattingen er omheen.
Dit is dan ook in kort bestek de formule, waarmee de initiatiefnemers aan de slag zijn gegaan. Uiteraard wordt er ruim aandacht geschonken aan de eigen identiteit van christendemocratische politiek.

Het programma

Het programma wordt opgehangen aan twee inleidingen. 's Ochtends spreekt ds. B. Scholten uit Groningen. Hij zal proberen duidelijk te maken waar de politieke hoofdstromingen hun oorsprong vinden. Ook zal hij ingaan op de vraag, waarom christenen in een eigen politieke organisatie menen oplossingen te zoeken voor de problemen van hun tijd.
's Middags zal Fred Borgman wat 's morgens werd aangedragen, plaatsen in de actualiteit. Wat zijn vandaag de meest markante visies op mens en wereld in die partijen die de politieke hoofdstromingen vertegenwoordigen? Op welke punten staan ze dicht bijelkaar, of waar staan ze principieel tegenover elkaar?
Een interessant punt zal ongetwijfeld zijn: de betrokkendheid van jongeren bij het politiek gebeuren.
Waarom doe je er wèl of niet aan mee. Wat verwacht een politieke partij van jongeren? Wat wil een politieke jongerenorganisatie?
Op deze en nog veel meer vragen wil Fred Borgman proberen een antwoord te geven.
Er is ruimschoots gelegenheid om met elkaar van gedachten te wisselen. Dit gebeurt deels in discussiegroepen, deels in plenaire discussies. Met elkaar zal een koffiemaaltijd worden gehouden.
Gelegenheid genoeg dus, om aan de weet te komen wat een ander er van denkt.
De studiedag begint om tien uur 's morgens en zal om ongeveer half vijf zijn afgelopen. Plaats van handeling „De Kandelaar" te Veendam; datum: zaterdag, 5 maart.

Voor inlichtingen en opgave kan men zich wenden tot de heer H. van Triest, Straat Formose 6, Veendam tel. 05987-1.91.07.

Opzet en organisatie

Al in een vroeg stadium hebben in initiatiefnemers meer mensen bij de organisatie betrokken. Het organiserend comitee bestaat uit vertegenwoordigers van k.v. besturen uit de s.c. Oude Pekelai en Winschoten. Deze kiesverenigingen hebben ieder ook één jongere ingeschakeld voor de verdere invulling van het programma.
De organisaties van C.H. en K.V.P. zijn van stonde af aan op de hoogte gebracht. Hun inbreng in het geheel wordt zeer op prijs gesteld. De provinciale Arjos is gevraagd in de opzet mee te denken en op de studiedag zelf aanwezig te zijn met een informatiehoek.

Voorbeeld ter navolging

Het is verheugend te kunnen constateren, dat men op deze manier iets wil doen aan politiek jongerenwerk. We hebben hier te doen met één van die doelgroepen die in ons politieke werk vaak moeilijk te benaderen zijn. Naar men zegt, althans. Het comitee van voorbereiding in Veendam, ziet voldoende mogelijkheden om er iets van te maken. Laten we hopen, dat dit initiatief aanstekelijk werkt...
Overigens, het betrekken van jongeren bij politiek werk kan op veel meer manieren. Vanuit kiesverenigingen en afdelingen zou hier continu aandacht aan moeten worden geschonken. Naar mijn mening ligt hier ook een duidelijke taak voor federatiebesturen van gemeentelijke en regionale c.d.a.verbanden.
Provinciale organisaties van de Arjos spelen graag in op een dergelijke uitgesproken behoefte, evenals uw buitendienstmedewerkers.
Arjos Drenthe heeft het initiatief genomen tot het organiseren van een regionale kadercursus. Naast de eigen Arjos-doelstelling, zal er gewezen worden op mogelijkheden van werken in plaatselijke of gemeentelijke politieke organisatie.
In Veendam heeft men laten zien zich in politiek-organisatorisch opzicht verantwoordelijk te weten voor de jeugd. Een initiatief dat een goede aanzet is voor een meer continue vorm van jongerenbenadering.

HENK FABER

Dr. Abraham Kuyperstichting

Wegens vertrek van de huidige secretaresse naar het buitenland ontstaat binnenkort bij ons een vacature voor een

secretaresse

voor een van onze stafmedewerkers.

De werkzaamheden omvatten correspondentie, voorbereiding en nazorg van vergaderingen van commissies e.d., het uittikken van artikelen en rapporten en wat er verder zoal te regelen en te assisteren valt.

Wij vragen van haar:

- **goede kennis van het Nederlands**
- **flexibiliteit en verantwoordelijkheidsgevoel**
- **behoorlijke algemene ontwikkeling, bij voorkeur vwo/havo-niveau**
- **typevaardigheid**
- **collegiale samenwerking met de twee andere secretaresses.**

Zij kan van ons verwachten:

- **een goed salaris**
- **prettige werksfeer op een klein kantoor**
- **zelfstandig en afwisselend werk.**

De Dr. Kuyperstichting is het wetenschappelijk bureau van de ARP, dat zich bezig houdt met het politieke beleid op de langere termijn.

De meeste werkzaamheden worden verricht in samenwerking met de wetenschappelijke bureaus van KVP en CHU, in het kader van het groeiende CDA.

Voor eventuele inlichtingen kunt u zich wenden tot de betrokken stafmedewerker, drs. W. van den Bos Czn. (070-60.68.38).

Sollicitaties te richten aan de directeur van de Dr. Kuyperstichting, drs. A. M. Oostlander, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

Boeiend, maar te weinig tijd

Informatiedag politieke scholingskursussen

Op donderdag 13 januari 1977 werd in het Utrechtse Jaarbeurs- en Congrescentrum de informatiedag politieke scholingskursus gehouden. De leiding van deze dag, welke door de CHU was georganiseerd berustte dit jaar bij het Anti-Revolutionaire Vrouwen Comité.
Met ruim zestig zeer geïnteresseerde CDA-dames, grotendeels zelf toekomstig spreekster op of discussieleidster van de in dit jaar te houden politieke scholingskursussen, werden met de Tweede Kamerleden Van Houwelingen (ARP), Tilanus (CHU) en mw. Gardeniers (KVP) de vier onderwerpen van deze kursussen besproken.

Selektieve groei

Na de opening door mw. Westhoff-Hubée, vice-presidente van het ARVC beet de heer Van Houwelingen de spits af met het onderwerp „Selektieve groei". Hij stelde dat momenteel zeker signalen waar zijn te nemen dat er grenzen zijn aan hetgeen de mens kan en mag doen met de schepping. Zeker voor CDA-mensen is er een duidelijk opdracht naar het rentmeesterschap over de schepping.
Een ongebreidelde groei is op dit moment niet verantwoord meer. Een selektieve groei – dus wel groei – kan nog wel, echter niet om eigen welvaart na te jagen, maar om de arbeid in dienst te stellen van hetgeen op deze wereld nodig is. Een selektieve groei, waarbij zowel de overheid, als de samenleving, als het individu zijn verantwoordelijkheden heeft.

Gezondheidszorg

Na een levendige en boeiende diskussie over het vorige onderwerp, leidde de heer Tilanus het onderwerp „Gezondheidszorg" in. Hij stelde daarbij dat gezondheid een onbetaalbaar goed is, maar dat de gezondheidszorg betaalbaar moet blijven. Met deze uitspraak legde hij direkt de link naar de kostenkant van het geheel. Er zijn een viertal geldstromen, van waaruit de gezondheidszorg wordt gefinancierd, t.w.:

- ziektekostenverzekeringspremies
- subsidies door rijk, provincie en gemeente
- contributies en retributies
- eigen bijdragen.

Aangezien we echter met onze arbeid in feite alles zelf moeten opbrengen is het zaak het geld zo efficiënt mogelijk te gebruiken. Ook de gezondheidszorg heeft sterke kostenstijgingen meegemaakt en maakt ze nog altijd mee. Tilanus wees tenslotte op een aantal wettelijke mogelijkheden om de gezondheidszorg te verbeteren en de kosten in de hand te houden.
Jammer was dat de tijd te kort was om uitgebreid over dit onderwerp te discussiëren.

Collectieve voorzieningen

Bij afwezigheid van de heer Peijnenburg –KVP-Tweede Kamerfractielid, wegens persoonlijke verplichtingen verhinderd – besprak de heer Van Houwelingen ook dit onderwerp. Het CDA heeft in z'n program gekozen voor een stijgingspercentage van 0,7% in plaats van de 1% die de regering heeft voorgesteld. Op dit punt vallen duidelijke verschilpunten waar te nemen met bijvoorbeeld VVD en PvdA. Met name de VVD is van mening dat het besteedbare inkomen op peil moet blijven, zodat bezuinigd dient te worden in de collectieve sector. De PvdA daarentegen is van mening dat niet mag worden gesleuteld in de collectieve sfeer.

Het CDA tenslotte is van mening dat op beide terreinen het één en ander dient te gebeuren. In zijn betoog ging Van Houwelingen ook nog in op de wetsvoorstellen ten aanzien van de ondernemingsraden en de vermogensaanwasdeling, hetgeen in de discussie hierover voldoende stof tot spreken gaf.

Filmploeg

Voordat het laatste onderwerp werd behandeld, werd achter „gesloten deuren" het hoe en waarom besproken van een filmploeg die onverwachts aantrad om een paar opnames te maken. Het bleek dat dit zou moeten gebeuren in aansluiting op het interview dat mw. Gardeniers die middag gaf aan het Humanistisch Verbond voor hun uitzending van 23 januari. Na veel heen en weer gepraat werd besloten toch deze ploeg in de zaal toe te laten voor het opnemen van enkele shots van de zaal.

Mens en maatschappij

Na dit „oponthoud" nam mevr. Gardeniers het vierde en laatste onderwerp bij de kop: „Visie politieke partijen op mens en maatschappij". Vanuit de CDA-visie hield zij een helder en gloedvol betoog.
Met het evangelie als richtsnoer en het democratisch handelen als uitgangspunt probeert en wil het CDA haar appèlkarakter, haar democratische visie, haar verantwoordelijkheid, haar verzoenende politiek, het evangelisch perspectief gestalte geven. Duidelijk schetste zij het vertikale karakter van het CDA, dit in tegenstelling met bijvoorbeeld de VVD en de PvdA met een meer horizontalistisch karakter, die vanuit bepaalde maatschappelijke belangen opereren. Genoeg stof voor een boeiende discussie, zoals wel bleek.

Boeiend, maar tekort

De grote handicap van deze dag was, zoals bleek, het tijdsgebrek. De presidente van het ARVC, mw. Van Velthooven, die de leiding had bij de discussies had de grootste moeite om alles binnen de geplande tijd te houden. De tijd was te kort om uitgebreid stil te staan bij alle onderwerpen, zodat gekonkludeerd mag worden dat de vier onderwerpen teveel waren voor één dag. Mogelijk kan in het volgend jaar de zaak gespreid worden over twee dagen, waardoor een meer gedegen informatie en discussie mogelijk wordt. Ondanks dit bezwaar, toch een bijzonder vruchtbare en leerzame dag.

NIEK HOGELAND

STER ELITE FREESIA'S

ELITE ANJERSTEKKEN

VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-KWEKERIJ

M. C. VAN STAAVEREN

**AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51**

Goudzwaard spreekt over CDA-program

De Stichting kader- en vormingswerk organiseert op 12 maart 1977 van 10.00 uur tot 16.30 uur in het Congres en Vergadercentrum van de Jaarbeurs te Utrecht een bijscholingsdag voor oud-kadercursisten.

's Morgens zal *prof. dr. B. Goudzwaard*, voorzitter van de programcommissie spreken over „de leidende motieven van het CDA-program".
's Middags zal *drs. A. M. Oostlander* directeur van de dr. Kuyperstichting, de lijnen van het ochtendprogramma doortrekken naar Europees niveau en spreken over „christelijke politiek en de EVP".

In het licht van de komende verkiezingen is het een goede zaak voor hen die de kiezer aan het front tegemoet moeten treden, een gesprek te kunnen hebben met de mensen die mee leiding geven aan het CDA.
Uw kosten bedragen f 3,–, die in mindering zullen worden gebracht op de te vergoeden reiskosten.
Voorgaande bijscholingsdagen mochten zich steeds in een goede belangstelling verheugen. Ook ditmaal is er een interessant programma. Daarnaast een mooie gelegenheid oude bekenden en vrienden weer eens te ontmoeten!
U kunt zich opgeven door onderstaand aanmeldingsformulier ingevuld te zenden aan de Stichting kader en Vormingswerk, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

Aanmelding bijscholingsdag

„Hierbij geef ik mij op voor de bijscholingsdag van 12 maart 1977 te Utrecht.

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Deelnemer Kadercursus 19.../19.... te .....

Zenden aan: Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

BOEIENDE POLITIEKE LECTUUR!

EEN STAATSMAN TER NAVOLGING
Dit boek, dat gewijd is aan de grote negentiende-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, verscheen ter gelegenheid van de herdenking van zijn 100e sterfdag op 19 mei 1976.
„Een Staatsman ter navolging. Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)", telt 260 pagina's. Een dertigtal vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici schrijven over Groens betekenis voor school, staat, kerk en samenleving. Enkele van de medewerkers: H. Algra, dr. W. Aalders, mr. W. Aantjes, oud-minister Beernink, oud-premier dr. W. Drees sr., mr. A. M. Donner, dr. J. Donner, minister W.F. de Gaay Fortman en dr. G. Puchinger.
Een bijzonder boeiend boek met tientallen foto's waaronder die van de Groen-herdenking op 19 mei 1976. De vraag naar dit boek is erg groot, mede omdat de prijs zo laag is.
Prijs: f 13,50.

ONDERDRUKKING IN OOST-EUROPA
In het boekje „Onder Hamer en Sikkel" wordt actuele informatie gegeven over Oost-Europa. De positie van de vervolgde christenen, de militaire kracht van Europa, de economische ontwikkelingen in dit gebied, een historisch overzicht van de geschiedenis van het communisme in Oost-Europa na 1945, het komt allemaal aan de orde. Het boekje is bijzonder fraai geïllustreerd, met vele prenten van Ahrend van Dam en Frits Behrendt. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van het communisme en in de problemen van deze tijd, een nuttig bezit.
Prijs: f 5,-.

UNIEK CDA-BOEK
In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rond de grondslagkwestie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en prenten over het CDA verluchte boek „Van Woudschoten tot Hoogeveen" een zeer waardevol bezit.
Prijs: f 5,95.

EEN KLEINE EEUW KLEINE LUYDEN
Een royaal geïllustreerd boek over de geschiedenis van de ARP met bijdragen van een vijftal kenners van de historie van de AR-Partij. Dit zijn: dr. D.Th. Kuyper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en dr. A.J. van Dijk. Het boek telt 132 pagina's en 50 illustraties. Een uitermate boeiend politiek prentenboek!
De prijs: f 5,- per ex.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE EN POLITIEK
Prof. dr. A. J. Vermaat stelt in deze boeiende studie een drietal thema's aan de orde: Voldoet onze economische orde aan Bijbelse normen? Groeien of versoberen? Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen. Prof. Vermaat probeert een Bijbels licht te laten schijnen op tal van actuele economische problemen.
De prijs van dit 48 pagina's tellende boekje – met vele cartoons verlucht – bedraagt f 3,50.

POLITIEK? KOM NOU!
In de serie „Politiek? Kom nou!" verschenen tot nu toe een drietal lesbrieven maatschappijleer. De eerste twee lessen hebben respectievelijk als thema: De inrichting van ons staatsbestel (les 1), en stromingen in de politiek: christen-democratie, liberalisme en socialisme (les 2). De derde les gaat vooral in op sociaal-economische vraagstukken. In vogelvlucht komen in deze laatste les aan de orde een historisch overzicht van het sociale vraagstuk: de strijd van de arbeider voor een menswaardige situatie wordt hier belicht. Ook komen de rol en opvattingen van vakbonden, politieke partijen en kerken aan de orde. Voorts wordt ingegaan op het vraagstuk van de medezeggenschap.
In de lessen zijn opdrachten opgenomen die het inzicht en de zelfwerkzaamheid van de gebruikers van deze les willen verdiepen. Ahrend van Dam tekende bij diverse lessen prachtige cartoons. De lessen ondervinden voor belangstelling van scholen voor lager beroepsonderwijs, mavo en havo. Maar ook voor de cathechese en voor politiek belangstellende jongeren is dit lesmateriaal goed bruikbaar.
Prijsregeling: les 1, 2 en 3 kosten f1,25 per ex.; bij grotere aantallen aanzienlijke korting: 2 t/m 4 ex. 1,- per ex.; 5 t/m 9 ex. 0,85 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,70 per ex.; 25 ex. en meer f 0,55 per ex.

BOUWSTENEN VOOR EEN EUROPEES BELEID
De aandacht voor de Europese samenwerking is de laatste tijd weer toegenomen. Ook binnen christen-democratische kring is bezinning over een verdere ontwikkeling van deze samenwerking noodzakelijk. Een zojuist verschenen CDA-rapport biedt daartoe een uitstekende handleiding.
Prijs: f 6.50.

SAMEN VERANTWOORDELIJK VOOR HET ONDERWIJS
Onder deze titel verscheen een commentaar van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen op de Contourennota van minister Van Kemenade. Uitvoerig wordt ingegaan op deze nota, waar omheen nogal wat te doen is. Dit rapport is op groot formaat bijzonder mooi uitgegeven, en kreeg in de pers zeer goede kritieken. Het telt 70 pagina's en kost f 9,90.

MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF
De bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het midden- en kleinbedrijf (mkb) is voor de wetenschappelijke CDA-instituten aanleiding geweest een rapport te doen verschijnen over de problemen van het mkb. In dit rapport komt bezorgdheid naar voren als gevolg van het achterblijven van de inkomens in deze sector t.o.v. de inkomens van de gemiddelde werknemers en daarbuiten. Wanneer vele kleine ondernemingen zouden moeten verdwijnen, dan kan het voorzieningenniveau vooral in dun bevolkte gebieden sterk teruglopen. Het rapport stelt 52 pagina's en kost f 5,25.

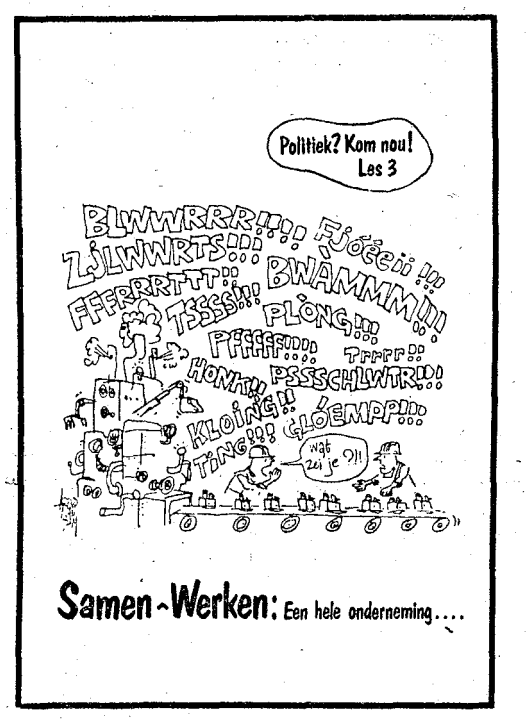

Bestellingen

U kunt de bovenstaande CDA- en ARP-publikaties bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van titel en aantal van de gewenste brochure(s)

UIT DE ARJOS

De E.E.G. en de landbouw

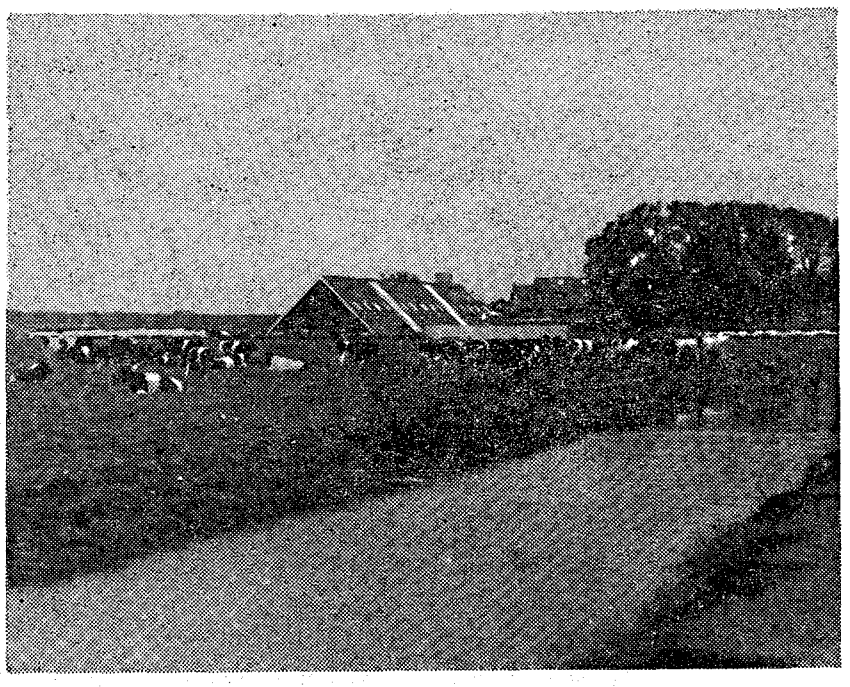

Wat betreft het landbouwbeleid in de EEG moet worden gestreefd naar een evenwichtige produktie, een verbeterde struktuur en een beter EEG-beleid in andere sektoren van de ekonomie

De fraktiebegeleidingsgroep „landbouw en middenstand" overlegt regelmatig met de heer dr. J. de Koning, landbouwspecialist van de AR-Tweede-Kamerfraktie, over aktuele landbouwpolitieke zaken. Eind januari vond een gesprek plaats over hoofdlijnen van de stand van zaken m.b.t. de EEG-landbouwpolitiek. Een keuze van de fraktiebegeleidingsgroep gezien het belang, maar tevens de ingewikkeldheid van deze materie. In bijgaand artikel bespreekt Leo Oprel (koördinator van de fraktiebegeleidingsgroep) genoemd thema.

Op vrijdag 21 januari heeft de fbg. Landbouw en Middenstand vergaderd over de E.E.G.-landbouwpolitiek. Drs. J. de Koning leidde deze vergadering. Het doel was niet een detaillistische uiteenzetting te geven van de stand en gang van zaken. Maar het was meer een kwestie van hoofdlijnen. Vooral de ingewikkelde gang van zaken in de E.E.G. had ons tot deze keus doen besluiten.
In de dertiger jaren waren de meeste landen zeer protectionistisch. De bekende leus uit die tijd was: „Koop Nederlandse waar, dan helpen wij elkaar". Op het gebied van de landbouw waren Nederland en Denemarken minder protectionistisch dan landen zoals Duitsland, Frankrijk en Engeland.
Na de tweede wereldoorlog groeide het besef dat we van al die beschermende maatregelen af moesten. In het Europa („de 6") speelden toen drie zaken een grote rol. Ten eerste moesten de tegenstellingen tussen Frankrijk en Duitsland verdwijnen. Sinds 1870 was er al genoeg onenigheid tussen deze landen geweest. Ten tweede voelde men een behoefte aan marktvergroting, zoals men die in Amerika kende. Ten derde speelde ook nog het argument mee dat Europa een derde macht moest gaan vormen tussen Amerika en Rusland.
De realisering van deze drie zaken kreeg gestalte in het Verdrag van Rome in 1957.

De struktuur van de E.E.G.

Toen het Verdrag door „de 6" (Duitsland, Frankrijk, België, Luxemburg, Italië en Nederland), was ondertekend, was de kous nog niet af. Er moest een supranationaal gezag komen. Drie organen werden daartoe ingesteld nl. de Europese Commissie, de Raad van Ministers en het Europese Parlement.
De Europese Commissie bestond uit leden die wel door de nationale staten benoemd waren, maar slechts verantwoording schuldig waren aan Europa. De taak van de commissie bestond hieruit dat zij voorstellen moest doen. De Raad van Ministers was bevolkt met de ministers uit de nationale staten en zij waren verantwoording schuldig aan de nationale staten. De Raad had tot taak beslissingen te nemen. De opzet was dus dat de commissie en de raad elkaars tegenpolen zouden zijn. Voor deze machtsverhouding was gekozen om te voorkomen dat er een samenwerking in plaats van een eenwording op zou treden. Het Europese parlement vervulde een adviesfunktie. Zij kan alleen met 2/3 meerderheid de commissie tot aftreden dwingen. Al met al neemt het parlement een niet belangrijke post in.
Helaas is er van deze oorspronkelijke struktuur minder terechtgekomen dan de bedoeling was. De machtsverhouding tussen de commissie en de raad is in de praktijk gewijzigd ten gunste van de raad. Als gevolg hiervan is er meer sprake van samenwerking dan van eenwording. Maar hoe dan ook, het einddoel blijft nog altijd een Europees gezagsorgaan met een versterkte commissie en een Europese regering naar Amerikaans voorbeeld. De Europese regering bestaat dan uit een kamer der staten met vertegenwoordigers uit de lidstaten en een Europees parlement dat direkt gekozen wordt.

Wat is er bereikt

Als we de laatste tien à vijftien jaar nalopen, kunnen we zien wat de E.E.G. bereikt heeft. Achtereenvolgens zijn de Frans-Duitse tegenstellingen overwonnen, de grote markt is gerealiseerd en er is een gemeenschappelijk landbouwbeleid tot stand gekomen. In dat gemeenschappelijk landbouwbeleid hebben we een gemeenschappelijk buitentarief ten opzichte van derde landen en er is een gemeenschappelijke financiering.
Verder is er een Middellandse - Zeepolitiek in opbouw. Er zijn assiociatieverdragen gesloten met Griekenland en Turkije. In Afrika is de E.E.G. door middel van de Lomé-overeenkomst ook aktief geweest. Een punt daaruit is dat de E.E.G. slechte grondstoffenprijzen wil compenseren. Dit streven om Afrika naar Europa te richten heeft zowel voor Europa als Afrika grote betekenis. Toch ondanks deze positieve resultaten zijn er nog haken en ogen genoeg. Het E.E.G.-beleid komt vaak halfslachtig over en er is nog weinig gedaan aan een sociaal en regionaal beleid. Wat de E.E.G. nodig heeft is een sterker ekonomisch en politiek beleid; het ontbreekt aan eenheid. Zo zou er een muntunie moeten komen (één Europese munt); tegenover Amerika en Rusland zou er één standpunt ingenomen moeten worden in het buitenlands en defensiebeleid. En het ontbreekt de E.E.G. aan een Europees controle-apparaat.

Feilen van het landbouwbeleid

In het gemeenschappelijk landbouwbeleid zijn duidelijk gebreken aan te wijzen. Het zijn vijf hoofdpunten die naar voren komen. Ten eerste is het niet mogelijk gebleken om de landbouwproduktie in de hand te houden. De gevolgen kennen we allemaal. Zo heeft de E.E.G. achtereenvolgens een boter-, graan- en suikerberg gekend in de zestiger jaren. In de zeventiger jaren verdwenen de graan- en suikerberg, maar werden vervangen door een vlees- en melkpoederberg. Op dit moment speelt het melkpoeder de E.E.G. de grootste parten. Ten tweede verloopt de struktuurverandering zeer langzaam. Onder de struktuur verstaan we dan de gebouwen, de verkaveling en de bedrijfsgrootte. In de E.E.G. melkt 2/3 van de boeren nog maar 10 koelen. Op akkerbouwgebied is het niet veel beter, daar is de gemiddelde bedrijfsgrootte 19 ha. Ten derde is en blijft het een feit dat de landbouw een vooruitgeschoven post is. De andere sektoren kennen niet een dusdanig gemeenschappelijk beleid dat de landbouw daar de voordelen van zou kunnen benutten. Ten vierde de nadelige konsekwenties van het vooruitgeschoven post zijn. Er bestaan in de afzonderlijke lidstaten verschillen in belastingdruk, veterinair beleid en warenwetgeving.

Hierdoor kan het bijvoorbeeld voorkomen dat Nederlandse landbouwprodukten voor export in een ander E.E.G.-land gekeurd moeten worden, terwijl hetzelfde produkt in dat land niet gekeurd behoeft te worden. Aangezien de keuring geld kost is er dus sprake van een konkurrentienadeel voor, in dit voorbeeld, Nederland.

Ten vijfde zijn de monetaire verschillen te noemen die een zware druk leggen op de E.E.G.Om de verschillen recht te trekken die door re- of devaluatie ontstaan, is het stelsel van monetair compenserende heffingen ingevoerd. Dit stelsel dat een tijdelijk doel had, is verworden tot een langdurig geldverslindend stelsel. De kosten van de monetair compenserende heffingen bedragen nu al 1/3 van de kosten van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. En aangezien de landbouw 80% van de kosten van het E.E.G.-beleid voor haar rekening neemt, is dit een grote kostenpost.

Monetair compenserende heffingen

Omdat de gang van zaken rond de monetair compenserende heffingen vaak onduidelijk is, lijkt het ons nuttig dit te verduidelijken. Als het Engelse £ f 5,– waard is en Engeland devalueert het £ met 20%, dan wordt het £ in Nederlandse waarde f 4,–. Het gevolg hiervan is dat t.o.v. Nederland de Engelse landbouwprijzen met 20% zouden moeten stijgen. De Engelse boer zou in dat geval zijn inkomen met 20% zien stijgen, terwijl ander sektoren van de ekonomie gelijk zouden blijven in inkomen. Om deze ongelijkheid te voorkomen, houdt men de landbouwprijzen op hetzelfde niveau, mede om de kosten van levensonderhoud niet te sterk te laten stijgen. Blijven echter de landbouwprijzen in £ hetzelfde, dan zal een Nederlandse exporteur niet geneigd zijn om landbouwprodukten naar Engeland te exporteren. Deed hij dit wel dan zou hij 20% te weinig krijgen. Het stelsel van monetair compenserende heffingen zorgt er nu voor dat deze 20% aan de exporteur gegeven wordt, zodat Engeland toch landbouwprodukten kan importeren. Het omgekeerde doet zich voor wanneer Duitsland revalueert.

Revalueert Duitsland met 10% dan zou de Duitse boer 10% minder inkomen hebben t.o.v. de overige sektoren van de ekonomie. Ook hier wordt dan ingegrepen. Het stelsel van monetair compenserende heffingen zorgt er dan voor, dat bij export van Nederlandse landbouwprodukten naar Duitsland, er over die produkten een heffing van 10% betaald wordt. Immers Nederland is in dit geval goedkoper geworden en zou een oneigenlijke konkurrent worden door de Duitse revaluatie. Het grote nadeel van de monetair compenserende heffingen is eigenlijk dat de sektor landbouw uit de ekonomie wordt gelicht met alle konsekwenties van dien. Als er één Europese munt was dan konden deze heffingen afgeschaft worden. Alleen zou daar wel een beter sociaal en regionaal beleid tegenover moeten staan. Men kan zich een beleid indenken als wij t.a.v. het noorden van Nederland voeren.

Het landbouwbeleid straks

De vraag is nu: in welke richting en hoe moet het gemeenschappelijk landbouwbeleid er uit gaan zien. Er zijn verschillende mogelijkheden. We kunnen de ontwikkeling in de landbouw vrijer laten, we kunnen gaan plannen of we kunnen een middenweg gaan volgen. Ook hier zijn weer varianten mogelijk. Het beleid kan zich gaan ontwikkelen met behulp van grote, ingrijpende stappen of langs de weg van de geleidelijkheid. Hierbij kunnen we nog kijken naar Amerika waar met 3,5% van de beroepsbevolking 500 miljoen ha. landbouwgrond bewerkt wordt. In Europa is dit 7% van de beroepsbevolking op 100 miljoen ha. Ook als we zien dat het verschil tussen overschot en te geringe voorraad slechts klein is, ja zelfs maar 10% van de wereldoogst is (graan). Tussen nauwe grenzen zal het landbouwbeleid zijn weg moeten vinden. De fraktiebegeleidingsgroep is in meerderheid voor een meer geleidelijk beleid, omdat al te grote stappen minder strookt met de christen-democratische visie. Hoewel een beleid van grote stappen misschien wel wat effektiever zou kunnen zijn. Men denke hierbij aan drastische maatregelen om de melkpoederberg te laten verdwijnen. Het nadeel van zo'n maatregel is dan dat er veel boeren zouden moeten verdwijnen, dat er grond aan de landbouw onttrokken zou moeten worden of dat de boeren niet meer dan een x-tal koeien mogen hebben. Al met al geen prettige zaken. Ook het aspekt van de oncontroleerbaarheid in de zuidelijke E.E.G.-landen zou dan een maatregel kunnen ontkrachten. Een pasklaar antwoord op de vraag: het landbouwbeleid straks? is heel moeilijk te geven. Er zal met het nodige wikken en wegen een weg gevonden moeten worden die iedereen zoveel mogelijk recht doet. We zullen moeten streven naar een evenwichtige produktie, een verbeterde struktuur en een beter E.E.G.-beleid in andere sektoren van de ekonomie. En daarbij moeten we met name nog zien te komen tot een goed gemeenschappelijk beleid t.o.v. de ontwikkelingslanden.

LEO OPREL

„Bijscholing" Arjos-Drenthe

Arjos-Drenthe organiseert in overleg met Henk Faber (buitendienstmedewerker van de ARP), een aantal kursussen, speciaal voor de (vele) nieuwe Arjosleden in deze provincie. Dat wil overigens niet zeggen dat „oudere-jaars"-Arjosleden beslist weg moeten blijven. Alle Drentse Arjosleden zijn dus hartelijk welkom, en wel op de volgende data:

- dinsdag 8 februari
- dinsdag 22 februari
- dinsdag 8 maart
- dinsdag '29 maart.

De bijeenkomsten beginnen steeds *om 20.00 uur* en worden gehouden in *„de Voorhof" te Westerbork.* Westerbork is gekozen om de centrale ligging en om de grote toevloed van nieuwe leden in deze regio. Daarbij komt dat „de Voorhof" een ideale gelegenheid is. Tijdens de kursus-avonden wordt gewerkt met de lesbrieven over politiek, die de Stichting Kader- en Vormingswerk speciaal voor dit soort bijeenkomsten heeft uitgegeven. Er komen verder geen sprekers aan te pas.

Henk Faber verzorgt de algemene leiding van de kursussen. De Drentse Arjosleden vinden allerlei verdere bijzonderheden over de verdere gang van zaken èn mogelijkheden om zich aan te melden, in het provinciaal ledenblad. Er wordt op veel deelnemers gerekend dus: zorg dat je er snel bij bent. Je steekt er vast heel wat van op. Overigens, mocht je het blad van Arjos-Drenthe niet zo snel kunnen vinden, bel dan even met:

Roel Kremers

Zuiderkruis 69, Hoogeveen.

Tel.: 05280-7.00.92.

Arjos Zuid-Holland

De Arjos Zuid-Holland organiseert op **maandag 14 februari a.s.** een provinciale verbandsvergadering om **20.00 uur** in het **Kuyperhuis, dr. Kuyperstraat 3** te **Den Haag.**

Op deze vergadering komen o.m. aan de orde:

- verkiezing twee nieuwe bestuursleden
- resolutie rechtsstaat en terreur

*uitsluitend verkrijgbaar bij apotheker en drogist
Dr. Willmar Schwabe bv

Arjosraad op 19 februari

Tweemaal per jaar vergadert het politiek overlegorgaan van de Arjos, de Arjosraad, over aktuele politieke aangelegenheden.
De Arjosraad bestaat uit afvaardigingen van de provinciale organisaties (vijf leden per provinciale organisatie met 200 of minder leden; tien leden per provinciale organisatie met tussen de 201 en 400 leden; vijftien leden per provinciale organisatie met meer dan 400 leden) en tevens de leden van het hoofdbestuur.
Een jaarlijks terugkerende aktiviteit van de Arjosraad is het bepalen van een standpunt t.a.v. het thema van de voorgaande najaarsstudiekonferentie. In (oktober) 1976 was dat **„rechtsstaat en terreur".** Over dit onderwerp heeft de fraktiebegeleidingsgroep „justitie" een ontwerp-resolutie voorbereid, die, tezamen met een uitvoerige toelichting, inmiddels door het hoofdbestuur naar de Arjosleden is toegezonden. Deze resolutie wordt behandeld tijdens de Arjosvergadering die plaats vindt op **zaterdag 19 februari a.s.** te **Zwolle;** **Buitensociëteit** (schuin tegenover het station van de N.S.). De vergadering start **om 10.00 uur** 's morgens. Voorts zal de Arjosraad zich, als te doen gebruikelijk, bezighouden met de aktuele partij-politieke situatie. In dit verband zal het Arjosbestuur aan de raad een ontwerpresolutie voorleggen over een **voorkeursuitspraak** van de christendemocratische partijen met het oog op het na de Tweede-Kamerverkiezingen nieuw te vormen kabinet. De Arjosraadsvergaderingen zijn voor alle Arjosleden vrij toegankelijk. Belangstellenden krijgen op aanvraag alle vergaderstukken toegestuurd.
Een ideale gelegenheid om je eigen mening te toetsen aan de ideeën die er in de Arjosraad leven èn om weer eens een aantal mede-Arjossers te ontmoeten. De Arjosraadsvergadering duurt tot ± 16.30 uur. Als je de vergaderstukken toegestuurd wilt krijgen kun je bellen (070-46.96.20 of 45.03.24) of schrijven (secretaris Arjos, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag).

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

FA. JAN DE MIK
HARDINXVELD-GIESSENDAM
Aannemers van oeververdedigingswerken – Griendhouthandel
Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSSEL- EN LEKSTREEK FIJN
A.van Houwelingen – Moordrecht
TELEFOON 305 (0 1827) WETERINGSTRAAT 4

FIRMA DE REK EN HORSMAN
Fabriek van Scheepslieren
DORPSSTRAAT 102 - TEL. 0 1894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSSEL

W. VISSER & ZN. N.V.
Scheepswerf – Motorenherstelplaats
Ankerpark 2 – Telefoon 02230-2887
DEN HELDER
NIEUWBOUW EN REPARATIE

A. BAARS Azn.
Exploitatie van baggermaterieel B.V.
VERKOOP EN VERHUUR
Telefoon (0 1840) – 5566
Postbus 70, Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.
SLIEDRECHT
Telefoon (0 1840) – 5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

Sleepdienst Broedertrouw n.v.
v/h Fa. C. DEN BOER & ZONEN
Corr.-adres MAASPLEIN 9 - ZWIJNDRECHT
Telefoonnummer 01850-2.61.66-2.61.67 (2 lijnen)
ALLE TRANSPORTEN TE WATER

Handel in **buizen** (diverse maten) **NIEUW IJZER,**
zoals platen, hoek- en balkijzer
RIJPLATEN in diverse maten
STOLK'S Handelsonderneming B.V.
Postbus 1, H. I ambacht
afd.: Sloperij, Veersedijk 223, tel. 078-2,80.00
Afd. Bruikbare materialen, Veersedijk 11,
tel. (01858) 2024 en 5025.

FA. J. A. VISSCHER & ZOON
DE NIEUWESLUIS 5 – ZWARTSLUIS
buiten kantooruren: 05208-1259-1546
Telefoon kantoor: 05208-2120
werkplaatsen: 05208-1259
Directieboten – Sleepvletten – Dekschuiten

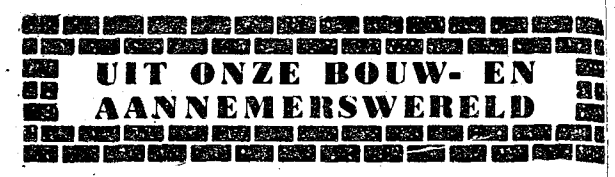

SYSTEEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL
Industrieterrein Postbus 3 tel. 08859-1024

Systeembouw (Permanent en Semi Permanent)
Systeembungalows, Scholen, Kantoren, Houten garages, Bedrijfsschuren en loodsen. etc.

In de Noordoostpolder en
Oostelijk Flevoland
AANNEMERSBEDRIJF
N.V. GEBR. SALVERDA
'T HARDE - BOVENWEG 7 - TELEFOON 0 5255-1668

DROOG HOUT
SPECIALITEIT: GEWATERD IEPEN, VERDER BEUKEN, ESSEN, LINDEN, KERSEN, EIKEN EN PEREN. Incomplete bollen en plaathout. Contant 1%
N.V. Hard- en Zachthout Import Mij.
LOENEN (VELUWE) - TELEFOON 05765-212

publikaties CDA-instituten

Inflatie
„Inflatie als politiek probleem"
rapport van de wetenschappelijke instituten
van KVP, ARP en CHU
38 pag.; *f* 4,25

Welzijnsbeleid voor ouderen
beschouwingen over bejaardenbeleid,
plus conclusies CDA-studiedag
publikatie van de wetenschappelijke instituten
78 pag.; *f* 5,90

Grondpolitiek
„Grondeigendom en grondbeheer -
een opdracht voor individu en gemeenschap"
rapport van de wetenschappelijke instituten
2e druk; 30 pag.; *f* 3,75

Plichten en perspectieven
Aanzet voor een profielschets
van het CDA
brochure van de wetenschappelijke instituten
2e druk; 34 pag.; *f* 3,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

- giro 89 67 3 t.n.v.
AR-Partijstichting, Den Haag

Handzame les maatschappijleer!

„Politiek? Kom nou!"

Begin dit jaar verscheen onder bovenstaande titel een les maatschappijleer t.b.v. het lager beroepsonderwijs en de lagere klassen van het middelbaar onderwijs. Hierbij wordt dan met name gedacht aan de vakken maatschappijleer, geschiedenis en eventueel ook godsdienst. Ook de kiesverenigingen kunnen deze les goed gebruiken bij hun aktiviteiten. Deze goed geïllustreerde uitgave kan tevens voorzien in de politieke belangstelling van uw schoolgaande kinderen.

Uiteengezet wordt wat politiek inhoudt, hoe ons landsbestuur is geregeld en ook wordt de vraag gesteld: christelijke politiek . . . kan dat? De les kost f 1,– per exemplaar. 2 t/m 4 ex. f 0,75; 5 t/m 9 ex. f 0,60; 10 t/m 24 ex. f 0,45; 25 en meer ex. f 0,30.

Diverse scholen bestelden deze les reeds bij tientallen tegelijk!

Bestellingen
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

Een uitgave van de
stichting kader- en vormingswerk ARP

VAN DE PARTIJ

Spreken en diskussiëren met ARVC

Donderdag 24 februari 1977 organiseert het Anti-revolutionaire Vrouwen Comité (ARVC) in het *Utrechtse Jaarbeurs- en congrescentrum* voor haar leden en andere belangstellende AR-vrouwen een dag, waarvan het grootste deel zal worden besteed aan training in diskussie- en spreekvaardigheid.
ARP-stafmedewerker Wim Elkelboom zal hierbij zijn medewerking verlenen. Het huishoudelijk gedeelte wordt afgehandeld van 10.00 tot 11.00 uur, waarna met onderbreking van de lunchpauze tot ca. 15.30 uur het spreken en diskussiëren aan bod komen.
De bedoeling van deze dag is te trachten zodoende meer AR-vrouwen over de ,,drempel" te helpen, waardoor een grotere groep aktief kan zijn bij het vervullen van spreekbeurten, het deelnemen in forums e.d.
ARVC-leden en belangstellenden kunnen zich voor deze dag opgeven bij het ARP-bureau (N. Hogeland), Dr. Kuyperstraat 3 te Den Haag. Tel. 070-46.96.20.

Van het verband Noord-Holland

Op **zaterdag 26 februari** a.s. houdt de Noordhollandse vereniging voor het eerst na lange tijd weer een ledenvergadering in het raadhuis van **Bussum.**

Het tijdschema van die vergadering ziet er ongeveer als volgt uit:

09.30 – 10.00 ontvangst
10.00 – 10.45 huishoudelijke vergadering met o.a. verkiezing nieuw bestuur en aanwijzing van afgevaardigden naar het algemeen bestuur van de landelijke organisatie

10.45 – 13.00 gespreksgroepen; het ligt in de bedoeling vijf gespreksgroepen te vormen, over de onderwerpen onderwijs, welzijn, huisvesting, ruimtelijke ordening en financiën
13.00 – 14.00 koffiemaaltijd

Ook de CHU- en KVP-collega's zijn van harte welkom. Voor opgave en evt. inlichtingen kunt u zich wenden tot: *De heer S. T. Cnossen, Sportveldweg 44, Nieuw-Vennep; tel. 02526-3108.*

HET CDA IN DE ETHER

In het kader van de politieke zendtijd worden de CDA-uitzendingen verzorgd door de ARP op zaterdag 5 februari a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilv. II, door de KVP eveneens op zaterdag 5 februari van 18.50-19.00 uur op Hilv. I en door de CHU op maandag 14 februari van 18.20-18.30 uur op Hilv. I.

UIT HET KUIJPERHUIS

„Drs. P" in de ARP

„Drs. P." is, zoals u misschien denkt, niet alleen de naam van een bekend zanger, die al weer een tijdje geleden grote successen oogstte met zijn „Wolga-lied".
„Drs. P." staat ook voor de politikus met het „regeringsmiddenstanddiploma" zoals Wim Kan het eens in één van z'n oudejaarsconferences zei.
Het verschijnsel van de doctorandussen in de politiek houdt met name de PvdA de laatste tijd bezig. Alle PvdA-periodieken, wetenschappelijk of populair, lijken zich de laatste maanden over weinig anders te buigen dan over het probleem van de „intellectuelen" (lees: doctorandussen) in de partij. Staatssecretaris Jan Schaeffer, ook wel genoemd, „Jan de Bakker", klaagde onlangs: „Misschien moeten we de intellectuelen gaan scholen hoe de gewone arbeider in mekaar zit". Partijsecretaris Gerard Heyne den Bak zei onlangs zelfs over z'n „eigen" partijbestuur: „Er is geen normaal mens bij". Waar blijven de arbeiders in de Partij van de Arbeid?" Dat is in het kort het probleem waarmee deze partij worstelt. Trouwens ook in de „top" van de PvdA is het veelal „doctorandus" wat de klok slaat. Lijsttrekker Den Uyl, fractievoorzitter Van Thijn, partijsecretaris Heyne den Bak, internationaal secretaris Van den Berg. Stuk voor stuk zijn het „doctorandussen P.".
Dat is in onze ARP toch wel even anders. Al zijn wij dan geen partij van „arbeiders", toch is de ARP een echte volkspartij. Stoute tongen mogen dan beweren dat de „kleine luyden" nu „gezeten burgers" zijn geworden, maar vergelijk dat dan nu eens met diezelfde PvdA.
Partijvoorzitter De Boer, partijsecretaris Corporaal, redactievoorzitter Kieft, organisatie-commissie-voorzitter Schouten, Arjosleider Borgman.....Ze klaren het allen ook zonder doctorandustitel. En fractievoorzitter Aantjes is een veel te meesterlijk politicus om een „drs. P." te zijn. En wat het partijbestuur (p.b.) betreft, ook dat ligt bij de ARP heel anders dan bij de PvdA.
„Er zit geen abnormaal mens bij". Ook geen nachtenlange, chaotische vergaderingen, die alhoewel twee-wekelijks, toch elke week plaatsvinden, en waar warrige welzijnswerkers de boventoon lijken te voeren. Het p.b. komt als regel één keer per maand bijeen, zo'n 10 à 15 keer per jaar. Bij dit gezelschap berust de algemene leiding van de partij. Het speelt een belangrijke rol bij de voorbereiding van partijraadsvergaderingen, bij de kandidaatstelling voor de Twee Kamer. Voorts heeft het een belangrijke stem in benoemingen en is verantwoordelijk voor de uitgave van partij-organen. Het p.b. bestaat uit 51 leden, waarvan 41 stemhebbend en 10 adviserend. Verder maken drie ere-leden er deel vanuit. Van de 41 stemhebbende leden, hebben er dertien een academische graad. Drie zijn er doctorandus. Dat is dus minder dan een derde. Van de 10 adviserende leden hebben er liefst 6 een academische graad. U denkt nu natuurlijk: zie je wel daar ligt het dan toch anders. Maar vergis u niet; méér dan adviseren is er voor deze leden niet bij!
Het valt kortom nog wel mee met „drs. P." in de ARP. Zou men juist in onze partij beseffen dat wie kennis vermeerdert, smart vermeerdert? En politieke smart is vaak dubbele smart.

ARPartijdig.

Nieuwe les Maatschappijleer:

„Verkiezingen en democratie".

Vorige week verscheen de vierde lesbrief maatschappijleer in de serie „Politiek? Kom nou!". Het thema van deze les is „Verkiezingen en democratie".
De nieuwe lesbrief is speciaal geschreven met het oog op de Tweede-Kamerverkiezingen van mei 1977. In de nieuwe lesbrief wordt uitvoerig ingegaan op het verschijnsel „verkiezingen" en op het verschijnsel „democratie". Ter sprake komen opvattingen over democratie en gezag, vormen van kiesstelsels, zoals het stelsel van evenredige vertegenwoordiging en districtenstelsel, kiesdeler en kiesdrempel, actief en passief kiesrecht, rol van politieke partijen, kabinetsvorming, en Europese verkiezingen. De lesbrief bevat 12 pagina's en is in een duidelijke en heldere taal geschreven. (moeilijke woorden, zijn zoveel mogelijk vermeden).
Het behoeft nauwelijks toelichting dat deze lesbrief een hoge mate van actualiteit bezit. Voor leraren maatschappijleer en geschiedenis kan deze lesbrief een waardevol hulpmiddel bij hun lessen zijn. Ook om de politieke belangstelling van schoolgaande kinderen (en eventueel ook voor de cateches) kan deze les nuttige diensten bewijzen. Ook voor de ledenwerving en voor benadering van jongeren door kiesverenigingen is deze lesbrief uitstekend geschikt.

Bestel meteen ook de eerste drie lesbrieven die resp. handelen over de inrichting van ons staatsbestel, politieke stromingen: liberalisme, socialisme en christen-democratie, en over het gebeuren in de onderneming.
Bestel meteen de complete set van vier lesbrieven. U zult er geen spijt van hebben. De belangstelling voor deze lesbrieven is trouwens erg groot. Bestellingen van meer dan 500 exemplaren tegelijk zijn de laatste maanden geen uitzondering.

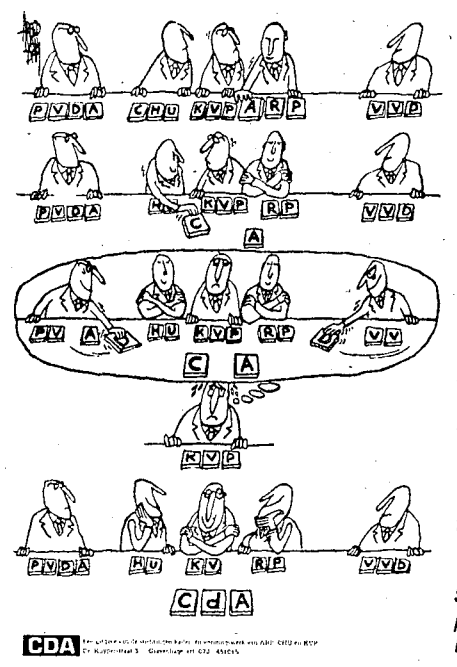

Prijsregeling

De prijs van de lesbrieven bedraagt
f 1,25 per exemplaar
2 t/m 4 exemplaren
f 1,00 per exemplaar.
5 t/m 9 exemplaren
f 0,85 per exemplaar.
10 t/m 24 exemplaren
f 0,70 per exemplaar.
25 exemplaren en meer
f 0,55 per exemplaar.

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 tnv ARPartijstichting Den Haag, met vermelding van het gewenste.

Ontmoetingen met CDA-politici

Maandag, 7 februari '77

[3] SOUBURG: **Drs. M. Beinema** voor het CDA-Vlissingen-Souburg om 20.00 uur in zaal „Irene", Kanaalstraat 8 te Souburg.
DEN BOSCH: **Th. M. Hazekamp** voor het Midden- en Kleinbedrijf.
RIJNSBURG: **Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers** om 20.00 uur in de Immanuëlkerk voor het CDA-Rijnsburg.
ZOETERWOUDE: **P. J. A. v.d. Sanden** in „Donbosco" om 21.00 uur voor de LTB/Zoeterwoude.
* TILBURG: **Drs. M. J. J. van Ameisvoort** voor Sociëteit Theseus.
* ZUTPHEN: **Mevrouw A. M. C. Groensmit** voor de Kaderschool van de Gemeentepolitie.
* ROERMOND: **Mevrouw mr. A. H. S. M. Lückers** voor Jongerencentrum S'61.
DOESBURG: **Drs. Th. E. Westerterp** om 20.00 uur in „De Onderbouw" van de R.K.-kerk aan de Juliana van Stolbergiaan voor het CDA i.o. Doesburg.
* HAREN (Gr.): **drs. B. Beumer** om 20.00 uur voor het CDA-Haren in „Ons Centrum", Kerkstraat 2 te Haren.
HERVELD: **J. P. M. Hendriks** om 20.00 uur in „Het Hoge Hof" voor het CDA-Valburg.
UDENHOUT: **Mevrouw J. J. M. S. Leyten** voor de R.K. Boerenbond (gezinsdag).
LOSSER: **S. C. Weijers** (politieke scholingscursus).

Dinsdag, 8 februari '77

GRAVE: **W. J. Vergeer** om 20.00 uur in het „Oranjehotel" voor het CDA-Grave.
* BROEK OP LANGENDIJK: **Dr. K. de Vries** voor het CDA i.o.

Woensdag, 9 februari '77

* HELDEN: **Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers.**
U STREEFKERK: **J. van Houwelingen** in Bejaardencentrum „Beter Wonen" om 19.45 uur.
* DEN HAAG: **Dr. R. J. H. Kruisinga** voor het CDA-Den Haag.
* OMMEN: **Drs. R. Lanning** om 20.00 uur voor de openbare jaarvergadering ARP-Statencentrale Ommen in de „Olde Wheeme" te Ommen.

Donderdag, 10 februari '77

WOGMEER: **P. Meinema** in Zaal „Homan" om 20.00 uur voor het Katholieke Vrouwengilde.
HAZERSWOUDE: **Dr. A. Veerman** om 20.00 uur in de Gereformeerde kerk voor het CDA-Hazerswoude.
ARNEMUIDEN: **Drs. H. Eversdijk.**
MAKKUM: **Mevrouw M. A. H. Andela.**
AMERSFOORT: **Mevrouw J. G. Kraayeveld** (politieke scholingscursus).
* AMSTERDAM: **Mr. P. H. Kooijmans** voor de Vrije Universiteit afd. Vormingscentrum.

Vrijdag, 11 februari '77

AMELAND: **Drs. W. K. N. Schmelzer** om 20.00 uur in zaal „De Boeg" voor het CDA-Ameland.
ZIJDERVELD: **M. W. Schakel.**
SCHAIJK: **Mevrouw G. M. P. Cornelissen** om 20.00 uur in het „Dorpshuis" voor het CDA-Schaijk.
BOXMEER: **Drs. H. A. C. M. Notenboom** om 20.30 uur in Hotel „Riche" voor het CDA-Boxmeer.
* ONSTWEDDE: **B. J. M. Hermsen** voor het CDA-Onstwedde.
HENGELO: **H. Wisselink** voor de JOVD-Hengelo.

Zaterdag, 12 februari '77

ZWOLLE: **H. Wisselink.**

Maandag, 14 februari '77

GELDERLAND: Werkbezoek CDA-Kamerleden.
NIJVERDAL: **J. van Houwelingen.**
HEILOO: **Mevrouw J. G. Kraayeveld** voor een oudervereniging.
DEVENTER: **Drs. R. F. M. Lubbers** in „Het Open Hof" om 20.00 uur voor het CDA-Deventer.
UTRECHT: **Th. M. Hazekamp** om 20.00 uur in het „Marcuscentrum" in Utrecht Hoograven voor de Nederlandse Vrouwenraad stad Utrecht (politieke scholingscursus).
MIDDENMEER: **Drs. K. de Jong Ozn.** om 20.00 uur in de „Oude Beurs" voor het CDA-Wieringermeer.
DANTUMADEEL: **Drs. B. Beumer** om 19.45 uur in Dorpshuis „De Pipegael" te Broeksterwoude.
ROTTERDAM: **Th. M. Hazekamp** om 14.00 uur (politieke scholingscursus).
KAMPEN: **B. Roolvink** om 20.00 uur (politieke scholingscursus).
* UTRECHT: **Drs. M. J. van Rooijen** voor Studentenvereniging Veritas.
* HILVERSUM: **Mevrouw J. G. Kraayveld** voor de VVD-Hilversum.
OUDEWATER: **Mr. W. Aantjes** om 20.00 uur in Hotel „Seelt" voor de samenwerkende partijen KVP/ARP/CHU.

Donsdag, 15 februari '77

OISTERWIJK: **Drs. W. K. N. Schmelzer** om 20.15 uur in de „Dorpsherberg" voor het CDA-Oisterwijk.
* TEXEL-OUDESCHILD: **H. A. de Boer** voor het CDA-Texel.

Woensdag, 16 februari '77

HOORN: **Mevrouw J. G. Kraayveld** voor de NCVB.
HEERENVEEN: **S. Faber.**
WEERT: **W. Bremen** om 20.00 uur in Zaal „Verstraeten" (politieke scholingscursus).
MARIENBERG: **Mr. J. Buikema** om 20.00 uur in het dienstgebouw van de Gereformeerde Kerk.
BOEKEL: **Prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp** om 20.00 uur in Gemeenschapshuis „Mia Domo" voor het CDA-Boekel.

Donderdag, 17 februari '77

BERGEN (N.-H.): **Mr. G. van Muiden** om 20.00 uur (politieke scholingscursus).
TILBURG: **Mevrouw J. J. M. S. Leyten** voor het Vrouwendispuut.
'sHEERENHOEK: **Drs. H. Eversdijk** voor het CDA-'s-Heerenhoek.
* HAARLEM: **Drs. M. J. van Rooijen** voor het CDA-Haarlem.
TER AAR: **Drs. W. K. N. Schmelzer** om 20.00 uur in het „Dorpshuis" voor het CDA-Ter Aar.
* HET BILDT: **Drs. H. A. van Zwieten.**

Vrijdag, 18 februari '77

OTTOLAND: **M. W. Schakel.**
* ZEIST: **Mr. H. v.d. Broek** voor het K.S.G. De Breul.
HEEMSKERK: **Mevrouw J. G. Kraayeveld** voor het CDA-Heemskerk.

Maandag, 21 februari '77

GRONINGEN: **Mr. W. Aantjes** in het Academiegebouw Offerhouszaal om 20.00 uur voor de Vereniging van Christelijke Studenten „Hendrik de Cock".
RIJSWIJK Z.-H.): **Drs. M. W. J. M. Peijnenburg** om 19.30 uur in de „Messiaskerk" voor het Jeugdcentrum „De Kelderwerve".
RAALTE: **S. C. Weijers** (politieke scholingscursus).
* WATERINGEN: **Drs. B. Beumer** voor het CDA-Wateringen-Kwintsheul.
ZEVENHUIZEN (Gr.): **T. Tolman** om 19.45 uur in de Christelijke Huishoudschool voor de samenwerkende partijen ARP en CHU.

Dinsdag, 22 februari '77

* BARENDRECHT: **T. Tolman** voor het CDA-Barendrecht.
* VLAARDINGEN: **Dr. R. J. H. Kruisinga** voor het CDA-Vlaardingen.

Woensdag, 23 februari '77

SCHEVENINGEN: **Mevrouw J. G. Kraayeveld.**
KAMPERLAND: **Drs. H. Eversdijk** voor de samenwerkende partijen ARP en CHU.
BERGHEM: **S. Faber.**
* OUDE TONGE: **Mr. J. N. Scholten** en mr. H. J. B. Aarts om 20.00 uur, waarschijnlijk in het Verenigingsgebouw.
* WAGENINGEN: **Drs. C. P. van Dijk** voor het CDA-WageUUUU ningen.
* ZOETERMEER: **Drs. M. J. van Rooijen** voor het CDA-Zoetermeer.
* NOOTDORP: **Drs. M. J. J. van Ameisvoort** voor het CDA-Nootdorp.

Donderdag, 24 februari '77

LEIDERDORP: **Drs. B. Beumer** om 21.00 uur in Wiks Bar.
AMERSFOORT: **Drs. M. W. J. M. Peijnenburg** voor de Amersfoortse Vrouwenraad.
* KEMPENLAND: **W. J. Vergeer** voor het CDA-Kempenland.

Vrijdag, 25 februari '77

EMMELOORD: **H. Wisselink** voor een Landbouworganisatie.
SOESTERBERG: **W. J. Vergeer** in Centrum „Kontakt der Kontinenten" om 20.00 uur voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA (kadercursus).
HAARLEM: **Mr. W. Aantjes** in de aula van het Stedelijk Gymnasium om 10.00 uur.

Zaterdag, 26 februari '77

HERPEN: **Mr. H. J. B. Aarts** om 20.00 uur in Jeugdhuis „De Kuijl" voor de Stichting Jeugdbelangen.

* De complete gegevens zijn nog niet bekend bij de Stafwerkgroep Spreekbeurten van het Centraal Verkiezings Comité, Postbus 7676 in Den Haag.

'gave' vakantie voor jongeren!!

Reis- en activiteitenprogramma in binnen- en buitenland

N.J.H.C.

STICHTING NEDERLANDSE JEUGDHERBERGCENTRALE

Vakantie-aktiviteiten - Paardrijden - Zeilen - Parachutespringen enz.
Prof. Tulpstraat 2-6 - AMSTERDAM - Telefoon: 020 - 22 60 45

VRAAG ZOMERREISGIDS!

In dit boekje stelt de auteur, voormalig financieel-economische specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- *Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?*
- *Groeien of versoberen?*
- *Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.*

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen:
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek".

SPELREGELS
VOOR ECONOMIE & POLITIEK
AREND J. VERMAAT

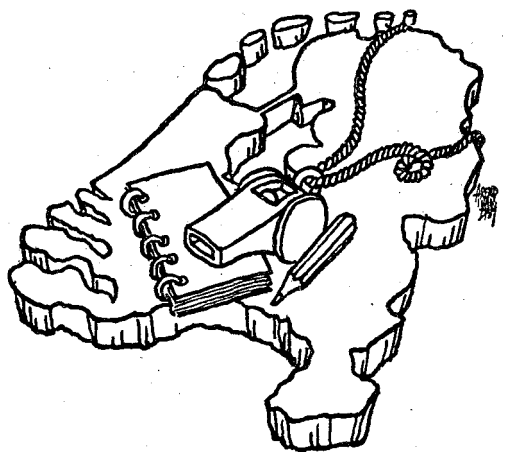

EEN UITGAVE VAN DE
stichting kader- en vormingswerk ARP
DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

WELWEZEN MET DE SPORT

Onlangs is een sportkatern verschenen onder de titel „Welwezen met de sport". In deze vier pagina's tellende krant komen de volgende zaken aan de orde: de sportnota van Van Doorn, de overheid en de sport, sportverwording, de christelijke sportbeweging, sport en samenleving, reclame in de sport.

De meewerkende auteurs zijn: **H. A. de Boer, L. A. van Splunder, prof. dr. I. A. Diepenhorst, W. F. H. Grashoff, C. J. van Leeuwen en G. J. Groenman.**

De katern, die zich o.m. goed leent voor discussie in groepen, is in nabestelling tegen het volgende tarief verkrijgbaar:

1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,50 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,40 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen via postgiro 89673 t.n.v. A. R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

Openbare Bibliotheek Groningen

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

33e jaargang – nr. 6 12 februari 1977

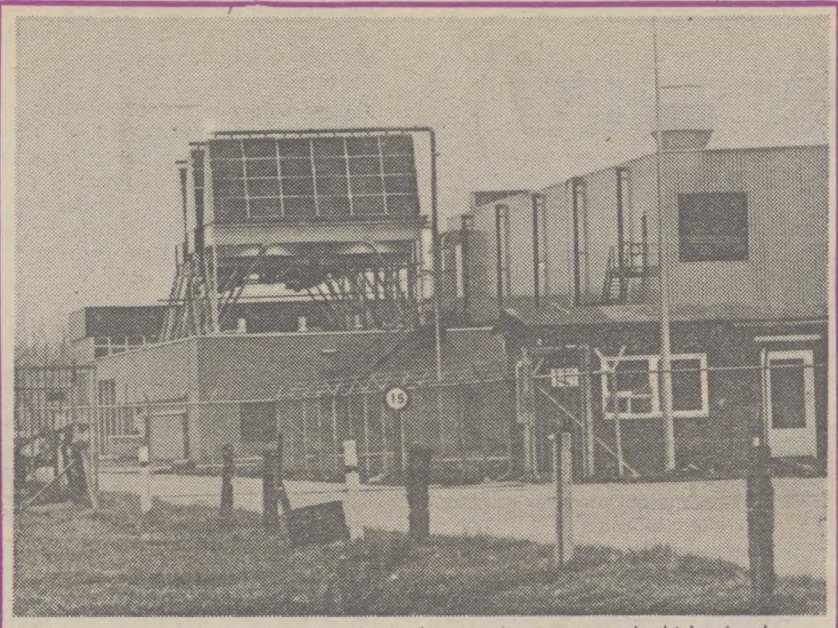

Deze week wordt in Nederlandse Gedachten onder meer aandacht besteed aan de kernenergieproblematiek. Op de foto de uraniumverrijkingsfabriek te Almelo.

Onderwijs en kernenergie onder de loop

In dit nummer van Nederlandse Gedachten gaat het Tweede-Kamerlid mevr. Kraaijeveld-Wouters in op de behandeling van de onderwijsbegroting in de Tweede Kamer, welke vorige week heeft plaatsgevonden. Daarnaast in dit nummer aandacht aan het onderwerp van de kernenergie door het Tweede-Kamerlid Van Houwelingen. Tenslotte gaat mr. Scholten, eveneens Tweede-Kamerlid in een eerste van een tweetal artikelen in op de Europese verkiezingen en eenheid.

Het onderwijsbeleid onder de loep

Door mevr. J. G. Kraaijeveld Wouters; ARP-Tweede-Kamerlid

De Tweede Kamer heeft het licht op groen gezet: de onderwijsbegroting is er door. Daar is een bedrag van f 18.2 miljard aan onderwijs-uitgaven mee gemoeid!
Via positieve amendementen en dekkingsamendementen is er binnen de begroting voor f 25 miljoen aan verschuivingen tot stand gebracht. De CDA-frakties hebben daaraan een krachtige bijdrage geleverd.

Politieke beoordeling

Wat heeft deze laatste begrotingsbehandeling aan politieke feiten opgeleverd? Op z'n minst mocht toch worden verwacht dat de verschillende frakties tot een politieke beoordeling zouden komen van het onderwijsbeleid dat het kabinet-Den Uyl in deze vier jaren heeft gevoerd.
Vanaf het begin heeft immers het onderwijsbeleid, met als voornaamste representant Minister Van Kemenade, veel stof doen opwaaien en vele, vooral ook oppositionele tongen losgemaakt. Inderdaad hebben de meeste frakties hun politieke visie voor het voetlicht gebracht, soms zelfs voorzien van een aanduiding of de voortzetting van het huidige beleid in een volgende kabinetsperiode wel of niet gewenst zou zijn.

Toch heeft dit alles niet geleid tot een fel en diepgaand debat. Misschien werd dat veroorzaakt door het feit dat er nauwelijks iets nieuws te berde werd gebracht, na alles wat er vanaf 1973 is gespuid over indoctrinatie en de rode school die ons boven het hoofd zou hangen, over een tè aktief overheidsbeleid en over een al of niet bestaande bedreiging van de grondwettelijk gegarandeerde vrijheid van onderwijs.
Misschien was een ieder langzamerhand ook wat uitgepraat over de gewichtige thema's die in deze periode zo centraal hebben gestaan. In het afgelopen jaar hebben we immers eindeloze debatten gevoerd over de ,,structuurnota", waarbij de grondwetsbegrippen van artikel 208 de hoofdrol speelden. Bovendien heeft in de week voor het kerstreces de voorgestelde nieuwe tekst van artikel 208 in de Kamerdebatten centraal gestaan. Daarin zijn de belangrijke thema's opnieuw diepgaand besproken – de woorden zijn op goudschaaltjes gewogen en alle opvattingen zijn opnieuw breed uitgemeten. Gaf de begrotingsbehandeling enige debat-moeheid te zien? Toch valt er nog wel het een en ander te vermelden.

Partij van de Arbeid

De woordvoerders van de Partij van de Arbeid lieten zich waarderend uit over het gevoerde onderwijsbeleid. Van Ooyen trachtte verschillende soorten kritiek op het gevoerde onderwijsbeleid te onderscheiden en te ontleden. Naar zijn mening kan kritiek op het beleid meer betekenen dan een fundamenteel negatief oordeel over dat beleid. Het kan een roep zijn om een minder haastig vernieuwingstempo of een vraag naar betere informatie.
Hij riep de bewindslieden op deze kritiek serieus te nemen. ,,Tenslotte vreest echt goud de smeltkroes niet".
Het eindoordeel van de PvdA-fraktie was positief. De konklusie werd getrokken dat het beleid-Van-Kemenade in hoofdzaak moet worden voortgezet, een konklusie die de fraktie maar vast wenste te deponeren in de portefeuille van de komende kabinetsformateur. Minister Van Kemenade stemde vol overtuiging in met de woorden van zijn partijgenoot dat er een coalitie van tegenkrachten gesignaleerd moet worden en dat de kritiek en de bezwaren uit verschillende hoeken komen en op uiteenlopende gronden worden geleverd.
Daarbij maakte de Minister onderscheid tussen kritiek uit oprechte zorg en kritiek, gebaseerd op maatschappelijke weerstand, waar we, zo stelde hij, wellicht niet altijd voldoende oog voor hebben gehad. Dit was een prachtig moment geweest om eens te discussiëren over de vraag of dit inderdaad een juist geschetste tegenstelling is.
Sommigen stellen immers vandaag dat er een nieuwe schoolstrijd ophanden is, waarin progressief staat tegenover conservatief, vernieuwingsgezindheid waarin echte bezorgdheid dan nog wel een plaats mag hebben, tegenover bekrompen, verstarrende behoudzucht. Voor de verkiezingen mogen we hier nog wel eens over nadenken.

De fraktie van de VVD

De VVD-fraktie trok met wat andere bewoordingen op oude, oppositionele

wijze tegen de Minister van leer. Termen als solistisch optreden, politieke haast en geestdrijverij doorspekten de speech van mevrouw Smit-Kroes, waarbij ook de

Vervolg op pag. 2

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S, ORGELS
OVERTOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

H. R. van Triest B.V.
Hoogeveen
Al 20 jaar een krachtige schakel bij aan- en verkoop van ruwveevoer.

DEZE WEEK IN NG:

Inhoud

Onderwijsbeleid pag. 1, 2
Financiering verkiezingscampagne pag. 2, 3
Europese verkiezingen/eenheid pag. 4
Spaanse christen-democratie pag. 4
Kernenergie pag. 5
Zomertijd pag. 6
Dagonderwijs volwassenen pag. 6
Van de partij pag. 8, 11
Uit de Arjos pag. 9

Zojuist verschenen:

CDA-visie op abortus

Dezer dagen verschijnt een belangwekkende documentatie, getiteld, ,,CDA-visie op abortus". De eigen visie van de Christen-democraten-problematiek, en het feit dat na de verwerping van het CDA/PvdA-wetsvoorstel door de Eerst Kamer, het ARP/KVP-wetsvoorstel in de hernieuwde discussie omtrent de abortus-problematiek weer een belangrijke rol zal kunnen gaan spelen, zijn voor de in CDA-verband opererende vormingsstichtingen van ARP, CHU en KVP, aanleiding geweest om te komen tot een documentaire uitgave m.b.t. abortus-problematiek, waarin de christen-democratische visie haar weerslag vindt. In dit fraai geïllustreerde boek vindt u:

- **een weergave van de standpunten van politieke partijen,**
- **de wetsontwerpen van ARP/KVP en VVD/PvdA,**
- **redevoeringen van CDA-woordvoerders drs. Tilanus, mevr. Cornelissen en mr. Van Dam, tijdens de parlementaire behandeling van de twee initiatief-ontwerpen in de Tweede Kamer,**
- **de redevoeringen van mevr. J. van Leeuwen en mevr. Gardeniers-Berendsen tijdens hun verdediging van het ARP/KVP-initiatief-wetsontwerp.**
- **Voorts zijn enkele bijlagen opgenomen met statistische overzichten, een literatuurlijst, en een schets van de procedure-gang van een initiatief-wetsontwerp.**
- **Het geheel wordt voorafgegaan door een instructieve inleiding die de CDA-visie op de nu al vele jaren durende discussie in een kader zet.**

Dit boek telt 141 pagina's en kost f 6,95.

Bestellingen:
Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR Partij-Stichting, m.v.v. titel en aantal.

Gebruik accept-giro-kaarten

**In een vorig stukje informeerden wij u reeds over de goede response die wij mochten ontvangen op de centrale-inning van de contributie 1977.
Vorige week zijn de accept-girokaarten voor het abonnementsgeld Nederlandse Gedachten 1e halfjaar (op de accept-girokaart staat overigens alleen ,,abon. NG 1977" vermeld) de deur uitgegaan.
Ten aanzien van de contributie-inning is het ons opgevallen dat lang niet iedereen gebruik maakt van de hen toegezonden accept-girokaart. Dit geeft het partij-bureau veel extra werk; daar voor degene die niet met de accept-girokaart betalen een mutatie-formulier bij de betaling geschreven moet worden. Daarom verzoeken wij u om vooral wel de u toegezonden accept-girokaart te gebruiken zowel voor de contributie van de partij als voor betaling van het abonnementsgeld Nederlandse Gedachten.**

IN OGENSCHOUW

Vorige week ..... en ..... Belgrado

„Van binnenlandse aangelegenheden is op onze wel erg klein geworden planeet geen sprake meer..... De kommunistische leiders waarschuwen: meng u niet in onze interne zaken, laat ons in alle rust onze burgers onderdrukken..... Ik echter roep u op, ja smeek u: Meng u, zoveel u kan, in onze binnenlandse aangelegenheden. Wij smeken u met klem: Meng u erin".

Met deze woorden besloot onder daverend applaus Solzjenitsyn zijn beroemd geworden rede in Washington op 30 juni 1975.
Datzelfde jaar plaatsten 35 landen hun handtekening onder het Slotdokument van Helsinki. De mensenrechten werden op papier gegarandeerd. In de praktijk, zo beloofde men, zou met de uitvoering ervan ernst worden gemaakt. Dit jaar, juni/juli, wordt er een „toetsingsconferentie" gehouden in Belgrado. Daar zullen de ondertekenaars van „Helsinki" kontroleren in hoeverre de bepalingen van de akkoorden, met name wat betreft de mensenrechten, de vrije meningsuiting en het vrije verkeer, worden nageleefd.... Er moet echter nog zoveel strijd gestreden worden.

Als paddestoelen rijzen ze op: de „dissidenten"

Sedert Helsinki worden we wekelijks, soms dagelijks overspoeld met berichten vanuit de Oostbloklanden over uiteraard niet-officiële aktiekernen, die aldaar toezicht houden op de naleving van de overeengekomen bepalingen.
...De afgelopen week berichtten Patocka en Hajek dat, ondanks de steeds toenemende druk van de Tsjechoslowaakse kommunistische autoriteiten, een tweede lijst van 208 nieuwe ondertekenaars van „Charta 77" was toegevoegd aan de reeds bestaande, waarmee het handvest in totaal nu liefst 488 handtekeningen telt.
...In Polen heerst nog steeds grote verontwaardiging over het politieoptreden met betrekking tot de deelnemers aan de voedselrellen van verleden jaar: honderden gearresteerden zitten nog steeds achter tralies opgesloten.
...Vanuit Rusland maakte een groep van 87 Russische joden melding van een aanwakkerende anti-zionistische hetze. De emigratiebepalingen, voor hen die naar Israël willen vertrekken, worden steeds strakker gemaakt, door de autoriteiten goed gepraat met verwijzingen naar het in stand houden van de gezinnen, zoals in de akkoorden van Helsinki staat opgetekend.
Aanvragers van uitreisvisa krijgen te horen dat zij praktisch geen naaste familie in Israël hebben en daarentegen vele familieleden in de Sowjet-Unie zouden achterlaten. Blijft dit kriterium gehanteerd, dan krijgt bijna niemand meer een visum.

Een reaktie

Een top-ambtenaar van een Amerikaans ministerie veroorloofde zich, zonder voorkennis van president Carter en diens minister van Buitenlandse Zaken, Vance, een verklaring de wereld in te sturen, waarin hij ondubbelzinnig partij koos voor Sacharov in diens streven bekendheid te geven aan de onmenselijke behandeling van velen van zijn landgenoten.
Vance's reaktie hierop luidde: „Hoewel Amerika de „onwettigheid" in Rusland aan de kaak zal blijven stellen en daarbij geen blad voor de mond zal nemen, zijn we niet van plan dat van de daken te schreeuwen of daar polemieken over te voeren, en we zullen niet ingaan op ieder geval afzonderlijk". M.i. een bijzonder ongelukkige verklaring.
Hoogstwaarschijnlijk is het ondoenlijk om als natie je in te zetten voor ieder gegeven van onderdrukking der mensenrechten, voor iedere dissident afzonderlijk. Maar het gezegde „we zullen geen blad voor de mond nemen" valt nauwelijks te rijmen met „we zijn niet van plan het van de daken te schreeuwen". En .... geen polemiek voeren? Zelfs meer dan dat is onze opdracht. Het is betreurenswaardig dat door deze verklaring de Russische dissidenten zich in de steek gelaten voelen, Carter c.s. zelfs verantwoordelijk stellen voor een uitnodiging tot verdere onderdrukking door de Kremlin-leiders, waarvan de arrestatie van Alexander Ginzburg als eerste signaal wordt gezien.

Ook elders...

Eveneens vorige week werd een rapport van Amnesty International overhandigd aan de UNO-commissie voor de rechten van de mens in Genève, betreffende de grove schendingen van deze mensenrechten in Oeganda. Sinds de machtsovername van Amin zijn ginds veie duizenden mensen vermoord, het folteren is er routine geworden en diversen zitten er zonder vorm van proces gevangen. Het is, aldus het rapport, gebruikelijk dat gevangenen opdracht krijgen elkaar met hamers en ijzeren staven dood te slaan, waarna de laatste overlevende wordt doodgeschoten.
Dat lazen we allemaal verleden week in de krant. En er valt nog zoveel meer op te sommen.
Helsinki heeft vele reakties teweeg gebracht. De meeste buiten onze grenzen. Mengen wij ons in de interne problematiek van andere landen? Is het heus slechts een zaak van het diplomatiek nivo?
Wat zal de betekenis van Belgrado zijn.... bij ons?

Ook vorige week

Arbeidsonrust .. loonkonflikten .... stakingen.
De klassestrijd (b)lijkt opnieuw te ontwaken. De vakbond weigerde (althans bij het geven van kommentaar voor de beeldbuis) aan één tafel te gaan zitten met de werkgeversorganisatie. Oorlogskreten... We zitten toch niet te wachten op het moment dat andere landen zich zullen moeten gaan bemoeien met onze interne aangelegenheden? Zo klein is die wereld nu ook weer niet.

G.F.Ph. de B

Onderwijsbeleid onder de loep

Vervolg van pag. 1

stoomwals van de Minister waaronder al het goede van het thans fungerend onderwijs verpletterd zou kunnen worden, weer op de proppen kwam. De Minister bracht als verweer nogmaals zijn intussen overbekende visie op onderwijsbeleid onder woorden – „meer mensen mondig maken".
Hij daagde de VVD-woordvoerdster uit te zeggen of dat politieke geestdrijverij of staatspedagogiek genoemd zou kunnen worden of een intellectuele, nieuwlinks hobby, zoals zij met een variatie op haar vroegere indoctrinatieverhaal wilde doen geloven. Er kwam geen enkele reaktie van de VVD op deze concrete uitdaging, ook niet in de tweede ronde. Intussen dwarrelde wel een VVD-motieregen op de Kamer neer, zowel in eerste als in tweede termijn. Bij de eindstemming werden enkele moties weer ingetrokken omdat ze te verwarrend of overbodig bleken.

De christen-democratische frakties

Ook de christen-democratische frakties hebben het gevoerde onderwijsbeleid trachten te beoordelen. Het totale onderwijspakket was verdeeld over vijf sprekers die drie uur lang de gemeenschappelijke opvattingen van de drie frakties te berde brachten. Wat de politieke beoordeling betreft ging het, zacht gezegd, niet geheel van een leien dakje. Dat er nuances zijn te ontdekken in de verhalen als het erop aan komt vier jaar onderwijsbeleid te beoordelen – waarin de CHU-fraktie als oppositiefraktie toch een wat andere rol heeft gespeeld dan de frakties van de KVP en de AR – dan is dat een logische en een eerlijke zaak.
Tijdens de uitvoerige discussie in de gemeenschappelijke fraktievergadering bleek die nuance-ruimte voor de woordvoerders zeker aanwezig te zijn. Jammer dat het toen mis liep in de Kamer. Na het oplossen van alle onderwijs-knelpunten tussen de drie frakties vorig jaar en na de eensgezinde stellingname in de belangrijke onderwijsdebatten rond de structuurnota en het grondwetsartikel in december j.l., was het spijtig dat de CHU-woordvoerder Van Leijenhorst ineens terugviel in zijn vroegere, harde oppositierol en zijn zeer kritische, bladzijdenlange beoordelingsbetoog afsloot met de conclusie dat continuering van dit beleid niet de toets van onze politieke welwillendheid kan doorstaan.
De Minister reageerde in zijn antwoord op enigszins onderkoelde wijze. Hij meende te kunnen concluderen dat het betoog van de CHU-woordvoerder slechts uitgesproken was namens een klein deel van de huidige CDA-fraktie en dat de opvallende uitspraak slechts als een allerindividueelste expressie van een allerindividueelste emotie kon worden beschouwd. De betogen van de andere vier CDA-sprekers waren immers in hoofdlijnen positief, zij het uiteraard niet kritiekloos. Deze interpretatie van de Minister is op generlei wijze door de woordvoerder tegengesproken, zodat geconcludeerd moet worden dat deze verklaring als juist is erkend. Jammer bleef het wel.
Tegenstrijdigheden in de verhalen der samenwerkende CDA-frakties verschaffen andere politieke groeperingen het kruit waarmee ze ons kunnen beschieten. En dat doen ze dan ook prompt!

Het tweede spoor

Het tweede politieke beoordelingsspoor vanuit de CDA-frakties werd bereden door ondergetekende. Met durf en ondernemingszin is een beleid gevoerd. Daarvoor kunnen we waardering opbrengen, al moeten we het geheel wel voortdurend van onze kritische kanttekeningen voorzien. Er zijn straks vruchten te plukken van het onderwijsbeleid dat door deze bewindslieden is gevoerd. Er zullen wrange vruchten zijn te vinden. Er is veel irritatie in het onderwijsveld ontstaan door het gevoerde beleid. Er zijn moeilijkheden veroorzaakt door het vooruitlopen op beslissingen e.d.
Tegelijkertijd kunnen er ook zoete vruchten worden aangetroffen, al was het alleen al doordat vele aanduidingen van het politiek program van het CDA in deze jaren zijn gerealiseerd. Het urgentie-program van CHU, KVP en AR, waarmee we zelfs tot tweemaal toe de verkiezingen zijn ingegaan, stelt b.v. dat het beleid gericht moet zijn op verdere democratisering van het onderwijs. Het geeft aan dat bevorderd moet worden dat meer kinderen uit lagere inkomensklassen tertiair onderwijs kunnen gaan volgen. Het spreekt uit dat opzet en inhoud van kleuter- en basisonderwijs ingrijpend dienen te worden herzien en dat het gewenst is dat de beslissende schoolkeuze wordt verplaatst van 12- naar 15-jarige leeftijd. Tegelijkertijd stelt het AR-program dat de overheid moet komen tot een planmatig onderwijsbeleid – dat barrières die een ontplooiing zouden belemmeren zoveel mogelijk moeten worden weggenomen en dat meer aandacht moet worden geschonken aan de ontwikkeling van de expressiemogelijkheden en sociale vorming en aan de voorbereiding van het aktief en kritisch bezig zijn in de diverse samenlevingsverbanden.

Kleuren

Tenslotte hebben wij bij het zoeken naar de zoete en zure vruchten van dit onderwijsbeleid de bewindslieden een doordenkertje meegegeven:
„Zwarte bessen zijn rood als ze nog groen zijn".

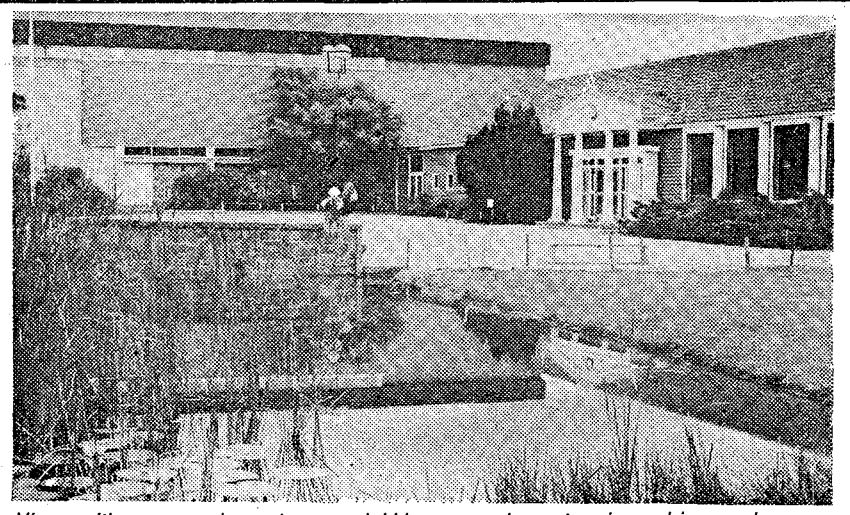

Via positieve amendementen en dekkingsamendementen is er binnen de onderwijsbegroting voor f 25 miljoen aan verschuivingen tot stand gebracht.

De Minister repliceerde aan het eind van zijn verhaal met de opmerking dat het sap van zwarte bessen rood is als ze rijp en eetbaar zijn, al wilde hij daarmee niet zeggen dat in de afgelopen vier jaar alle bessen reeds voldoende hebben kunnen rijpen. Het onderwijsbeleid is wellicht meer dan welk beleid ook, een zaak van lange adem.

De verdere bijdragen

De KVP-sprekers voelden zich niet zo gedrongen tot nog een aparte politieke beoordeling van het beleid en volstonden met een uitvoerige bijdrage ten aanzien van vele concrete begrotingsonderwerpen.
Mevrouw Andela-Baur hield haar maiden-speech. Vooral trok de aandacht haar opmerking dat veranderingen in het onderwijs in onze veranderende samenleving noodzakelijk zijn en dat een zekere onrust hieraan inherent is – „zo blijft de spanning erin".
Minister Van Kemenade citeerde haar prompt – met instemming zoals valt te begrijpen.
Beinema (AR) leverde vooral een gedegen bijdrage over de problematiek van het recht op onderwijs en de moeiten van een verantwoorde opvang van de grote aantallen studeergierigen. Hij richtte zich namens de drie CDA-frakties voornamelijk ook tot staatssecretaris Klein. Preluderend op het vaderlandse lied over Piet Hein kwam hij tot de uitspraak dat wij in de staatssecretaris niet een nationale held zien – nog niet misschien – maar wel een bewindsman, die, het evenwicht bewarend tussen een gevoel voor efficiency, opgedaan in de sfeer van het groot-kapitaal èn politieke ideeën, opgedaan bij Nieuw-Links, op moedige wijze geld haalde waar het was. Tot nog toe was het er, maar het wetenschappelijk onderwijs heeft nu geen Spaanse mat meer te missen.

Aktie

In samenwerking met de Partij van de Arbeid-fraktie hebben de drie CDA-frakties aktie ondernomen om een aantal voorgestelde maatregelen te verschuiven binnen de onderwijsbegroting. Hoewel het grootste dekkingsamendement (f 20 miljoen) niet de steun kreeg van alle leden van onze drie frakties, daar het de Akademische Ziekenhuizen betrof en indirekt de gezondheidszorgsektor raakte, de honorariumpot voor medische specialisten, kwam het amendement er toch door in de Kamer, met de steun van ongeveer 2/3 deel der CDA-leden.
Bovendien haalde een tweetal dekkingsposten, gevonden binnen het bedrag bestemd voor het Onderwijsplanbureau en de Stichting voor de Leerplan Ontwikkeling een Kamermeerderheid. Met een gerust geweten konden we daarna stemmen voor de, naar onze mening dringend noodzakelijke posten die geld behoefden: exploitatievergoedingen mavo, exploitatievergoedingen kleuteronderwijs en lager beroepsonderwijs, het grotendeels ongedaan maken van de moeilijke bezuiniging op het middelbaar sociaal-pedagogisch onderwijs en de academies voor lichamelijke oefeningen. Verder nog een extra steun voor de landelijke pedagogische centra en een kleine post t.a.v. bezuiniging kamp- en weekendgelden vormingswerk. Tot onze spijt konden we niet het PvdA-amendement steunen waarin extra gelden werden opgevoerd voor het logopedie-onderwijs, daar het bedrag wetstechnisch niet op de goede plaats kon komen. Wel dient naar onze mening hier zeer snel iets aan gedaan te worden.

Sluitstuk

De onderwijsbegroting vormde het sluitstuk van de begrotingsbehandelingen en heeft ongeveer drie dagen debat opgeleverd. In dit artikel is slechts getipt aan de hoofdpunten. Hopelijk levert deze dagenlange aandacht voor de welzijnsvoorziening die onderwijs heet, inderdaad rijpe vruchten op voor de jonge mensen om wie het tenslotte gaat. En of dat sap dan CDA-groen of bisschopspaars of kardinaalsrood is, dat is ons dan om het even.

Kamercentrale Dordrecht organiseert tweetal kadercursussen

Op verzoek van verschillende kiesverenigingsbesturen heeft de Kamercentrale Dordrecht besloten een tweetal cursussen te organiseren over
- de organisatiestructuur van de A.R.P. en het C.D.A. (hierbij komen o.a. de *oprichtingsakte en het reglement om tot* een gemeentelijk C.D.A.-verband te komen ter sprake)
- „de eigen weg van de christen-democratie".

Deze cursussen worden georganiseerd op **donderdagavond, 10 maart** vanaf **20.00 uur** in gebouw **Atrium te Rotterdam** en **donderdagavond, 17 maart** vanaf **20.00 uur in „Engels" te Rotterdam.**
Het inschrijfgeld voor de gehele cursus bedraagt f 5,–. Aan de secretarissen van de kiesverenigingsbesturen; aan de Arjos en aan het A.R.-vrouwencomite in de Kamercentrale zijn uitnodigingen met daarbij gevoegde inschrijfformulieren gezonden. U kunt zich derhalve bij één van hen opgeven voor deze cursus. U kunt zich ook RECHTSTREEKS opgeven bij de secretaris van de Kamercentrale: *de heer D. Doorduin, Kievitlaan 23, Vlaardingen.*
LAAT DEZE KANS NIET VOORBIJGAAN!

CDA-studiedag midden- en kleinbedrijf

De stichtingen voor het Vormingswerk van de ARP, CHU en KVP organiseren maandag 25 april een studiedag over de positie van het Midden- en Kleinbedrijf in het RAI-Congrescentrum te Amsterdam.
Dit onder meer naar aanleiding van een recentelijk bij de wetenschappelijke bureaus van het CDA verschenen studie.
Op deze studiedag zijn alle leden welkom. Wij verwachten voor deze studiedag een grote belangstelling, zowel vanuit de partijen, als uit de kringen van de middenstand.
Inschrijvingen geschieden door het overmaken van f 15,– op girorekening 379333 t.n.v. Algemeen Penningmeester KVP onder vermelding van studiedag MKB.
Voor dit bedrag ontvangt u een uitgebreide documentatiemap, waarin onder meer de brochure van de wetenschappelijke bureaus „Midden- en Kleinbedrijf". Bij aankomst in de RAI ontvangt u dan nog een lunchkaart.
Organisatie en informatie bij *Stichting Vormingswerk KVP, Mauritskade 25 te Den Haag, tel. 070-65.39.34.*

Financiering verkiezingscampagne

De Anti-revolutionaire Partij heeft nooit een beroep gedaan op het bedrijfsleven voor de financiering van haar verkiezingscampagne. Toen het CDA realiteit werd, hebben ARP, CHU en KVP duidelijke afspraken gemaakt over de financiering van de CDA-verkiezingscampagne. Eén van de afspraken was dat ieder der drie partijen haar eigen aandeel in de financiën zou leveren. De ARP had de verkiezingsgelden reeds gereserveerd, CHU en KVP brengen de gelden voor het grootste deel op door akties onder leden en sympathisanten en voor een gering gedeelte door een aktie onder bedrijven, die in het verleden KVP en CHU ook hebben gesteund. Bij dit laatste gelden twee afgesproken voorwaarden: openbaarheid en de gift wordt gebonden aan een maximum van f 5000,-.
Gezien deze voorwaarden is het een te accepteren zaak. Vraag die wel rijst is of in de toekomst, – ook gezien de opbrengst –, niet afgezien moet worden van giften uit het bedrijfsleven. Al was het alleen maar om indianenverhalen te voorkomen. Het blijft tenslotte ook een aantrekkelijke gedachte om een verkiezingscampagne alleen door leden en sympathisanten te laten financieren.

De inzet

De inzet van het konflikt is het al of niet handhaven van de automatische prijskompensatie. Merkwaardigerwijze destijds ingevoerd met anti-inflatie oogmerken: voorkomen dat met een sterkere dan feitelijke prijsontwikkeling zou worden rekening gehouden.
De automatische prijskompensatie heeft daarentegen inflatiestimulerend gewerkt, mede daar de prijskompensatie werd gevolgd door loonkompensatie (doorberekening van gestegen lonen in de prijzen: vliegeffekt).
De maatregel die minister Lubbers heeft genomen om de doorberekening van de lonen in de prijzen te bevriezen had een opening kunnen zijn naar een eventueel beperktere prijskompensatie. Als wij de nota van het FNV: „vijf jaar voor kwaliteit" goed lezen, komen wij tot de konklusie dat de automatische prijskompensatie bespreekbaar is.
Ook uit de open brief van het CNV blijkt in principe deze bereidheid. Het is daarom te betreuren, dat in de opstelling van de werkgevers geen ruimte is gelaten voor een wezenlijke

NC COMMENTAAR

discussie over geleidelijke aanpassingen van de prijskompensatie of andere alternatieven zijn aangegeven voor handhaving van de koopkracht. Het in éénmaal ongedaan willen maken van dit recht, heeft de vakbeweging – die toch al een stuk matiging moest aanvaarden en heeft aanvaard – in een uiterst moeilijke positie gebracht. De stakingen waren daarvan een gevolg. Juist ook gelet op de benarde posities van de ondernemingen zou een meer genuanceerde benadering de vereiste psychologische ruimte hebben kunnen bieden die tenslotte in aller voordeel zou hebben kunnen werken. In dit verband verdient het voorstel LANSER dat uitgaat van een bespreekbaarheid van het huidig stelsel van automatische prijskompensatie met tijdelijke handhaving daarvan een royale kans. De huidige prijsontwikkelingen kunnen daartoe het hunne bijdragen.

Ongelegen

Deze week zijn in ons land op uitgebreide schaal stakingen uitgebroken. Hoewel van stakingen altijd wel gezegd zou kunnen worden dat het moment minder gunstig is kunnen daarvoor nu toch wel klemmende redenen worden aangevoerd.
In de eerste plaats betreft dit de huidige ekonomische situatie, die zich kenmerkt door een zeer aarzelende ontwikkeling na enig herstel. Dat aarzelend verloop heeft onder meer te maken met een sterk verzwakte positie van het bedrijfsleven. Dit betreft zowel de rendementspositie als de vermogenspositie. De stakingen zullen juist bij een beginnend herstel des te harder aankomen. Dat geldt ook nog om een andere reden. Na een herhaald ingrijpen van de overheid in het arbeidsvoorwaardenoverleg, hadden de sociale partners nu voor het eerst weer de mogelijkheid zelfstandig tot een akkoord te komen. Een eigen belangrijke verantwoordelijkheid voor het bedrijfsleven zoals we die het liefste zien.
Helaas heeft men dit niet waar kunnen maken. Ook daarom komen de stakingen ons als bewijs daarvan ongelegen. Dit temeer waar wij er grote twijfels over hebben of al het mogelijke is gedaan om tot wezenlijk overleg met uitzicht op overeenstemming te geraken.

Economische steun geen politiek drukmiddel

Vorige week donderdag diende de VVD-fractie, in een debatje naar aanleiding van de brief van 5 Tweede Kamerleden aan de gekozen president van de Verenigde Staten over de Midden-Oostensituatie, een motie in, waarin zij als haar mening uitspreekt, dat het hanteren van militaire en economische steun aan Israël als politiek drukmiddel op dit land, niet bijdraagt tot het bereiken van blijvende vrede in het Midden-Oosten.

Wij lopen niet vooruit op het standpunt van onze fracties, hoe de motie zelf in het kader van het gevoerde debat moet worden beoordeeld. Wij signaleren alleen, dat de VVD in dit geval, evenals destijds m.b.t. Indonesië, economische steun als politiek drukmiddel afwijst. Wij delen dat standpunt, maar vragen wel, waarom deze gedragslijn ten aanzien van Cuba herhaalde malen door de VVD op de korrel is genomen.

VAN A TOT U

Misplaatst

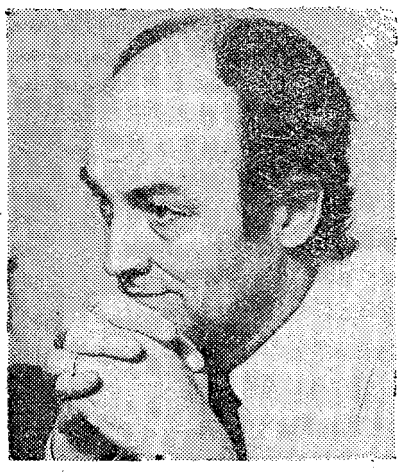

De zaak van Israël is een politiek gevoelige zaak bij uitstek. Daarom alleen al was de brief, die Europese parlementariërs aan president Carter stuurden, een misgreep. In het beste geval moet men spreken van een grove onzorgvuldigheid en een ontstellende naïviteit.

Die onzorgvuldigheid blijkt met name uit de historische onjuistheden in de brief. Al deze onjuistheden zijn ten nadele van Israël, en dat moet toch wel zeer te denken geven.
De naïviteit blijkt uit het feit, dat de briefschrijvers kennelijk niet voorzien hebben welk pro-Arabisch en anti-Israëlisch effect van de brief zou uitgaan.

Misplaatste aktie

Men mag dan ook veilig aannemen, dat de initiatiefnemers dit effect wel degelijk hebben voorzien en beoogd. Het blijkt ten overvloede uit de vele wijzigingsvoorstellen die door de Nederlandse ondertekenaars van de brief op de concept-brief werden ingediend. Behalve uit een groot aantal andere feiten blijkt deze strekking van de brief o.a. uit de uitleg die wordt gegeven aan de bekende VN-resolutie 242 over het zich terugtrekken van Israël uit (de) bezette gebieden. De brief gaat uit van de voor Israël meest ongunstige versie, zulks in tegenstelling tot het CDA-program, dat zich (gezien de discussie op het CDA-congres) welbewust op de voor Israël minst ongunstige interpretatie baseert.
Men kan de zorg voor de situatie in het Midden-Oosten delen, men behoeft de goede bedoelingen van de ondertekenaars niet in twijfel te trekken, om zich toch volstrekt van inhoud en gevolgde procedure te distantiëren.
De Tweede-Kamerfracties van de CDA-partijen hebben dit vorige week ook op niet mis te verstane wijze gedaan, zoals vorige week ook nog in een driestar in Nederlandse Gedachten kon worden meegedeeld.
Zowel CDA-lijsttrekker Van Agt als CDA-voorzitter Steenkamp hebben zich in het openbaar uitdrukkelijk en met grote instemming bij de konklusies van het fractieberaad aangesloten.

Misplaatste tegenactie

Er zou dan ook geen aanleiding zijn na deze niet voor tweeërlei uitleg vatbare stellingname door het CDA op de zaak terug te komen, als zij niet was aangegrepen om er een binnenlands Nederlands politiek spel mee te bedrijven, waarvan wij ons evenzeer ten stelligste wensen te distantiëren.
De zaak van Israël is politiek van een zodanige grote gevoeligheid dat er slechts met de uiterste zorgvuldigheid mee mág worden omgegaan. Dit geldt dan echter niet alleen voor aktiviteiten als van de Europees-parlementaire briefschrijvers, het dient niet minder te gelden voor de wijze waarop er door politieke leiders en partijen op wordt gereageerd.
Die zorgvuldigheid nu is bij benadering niet in acht genomen door de wijze waarop Wiegel het gebeuren getracht heeft in de binnenlandse partijpolitieke strijd te betrekken. Dit is des te ernstiger omdat het hier niet het individueel optreden van een liberale enkeling betreft, maar om het namens de gehele VVD-richting optreden van haar politieke leider.

Misplaatste uitspraak

In het parlementaire debat wordt de regering ter verantwoording geroepen. Dit kan o.a. gebeuren door een interpellatie. In dit geval was daar echter geen enkele aanleiding toe. Niet de regering maar enkele parlementsleden hadden aan politieke actie deelgenomen.
Bovendien was er geen enkele aanleiding te veronderstellen dat het beleid van de regering door deze „wilde" actie ten ongunste zou worden beïnvloed. Het voor de parlementaire vierschaar dagen van de minister van Buitenlandse Zaken steunde dan ook nergens op.
Nog misplaatster was het door middel van een motie vragen om een uitspraak van de Kamer over het Midden-Oostenbeleid. Dit sloeg werkelijk nergens op en was òf het intrappen bij de regering van een open deur (die door de brief nog niet voor een centimeter minder open was gegaan) òf het wekken van de suggestie dat de regering stiekum min of meer achter de brief stond, hetgeen zonder meer hoogst onrechtvaardig én grievend is.
Parlementaire debatten kunnen ook dienen om de andere partijen tot een stellingname te dwingen. In dit geval was daar geen enkele aanleiding toe, want de reacties van de fractievoorzitters hadden aan duidelijkheid niets te wensen over gelaten. Ten overvloede is dit in het Kamerdebat (dat door een procedurefout van de voorzitter onvoldoende tot zijn recht kon komen) bevestigd.
De werkelijke achtergrond is natuurlijk heel simpel. De VVD (want het is niet billijk de verantwoordelijkheid op Wiegel alleen te schuiven) zag er brood in de zaak te eigen behoeve politiek „op te peppen".
Welnu, Israël is ons te lief dan dat wij het tot een speelbal van onze interne verkiezingsaktiviteiten wensen te maken.

Misplaatst beroep

Om solidariteit met Israël tot uitdrukking te brengen hebben wij geen motie van de oppositie nodig.
Die solidariteit hebben wij bijvoorbeeld getoond ten tijde van de olieboycot. Onze regering heeft toen geweigerd onze verbondenheid met Israël te offeren op het altaar van onze oliebelangen. In die karaktervolle houding hebben wij onze regering toen uit volle overtuiging en zonder enige reserve gesteund.
Toen was het echter de oppositie die uit bezorgdheid over onze eigen belangen twijfel uitte aan de juistheid van het beleid van onze regering. Van Thijn heeft daar vorige week in de Kamer de overtuigende bewijzen uit de Kamerhandelingen van geleverd. En ikzelf herinner mij nog maar al te goed hoe politici van de oppositie zich verdrongen op de stoep van de consul van Koeweit om hun bemiddeling aan te bieden vanwege de onbuigzame houding van de Nederlandse regering.
Toen werd de solidariteit met Israël op de proef gesteld. Want toen moesten wij aan den lijve de konsekwenties ervan ondervinden. Wie toen verstek liet gaan, kritiek uitte of twijfel zaaide, mist het morele recht thans, nu er geen eigen belangen mee op het spel staan, het initiatief te nemen tot een solidariteitsbetuiging en daarvoor steun te vragen.
Als de VVD zich bekeren wil, uitstekend! Maar laat zij het dan niet doen door de indruk te wekken alsof anderen zich tot haar moeten bekeren.

P.S. Er sluipt wel eens een zetfout in. Als de bedoeling van de tekst daardoor niet wezenlijk wordt aangetast, is er geen reden tot een rectificatie. Nu echter vorige week in deze rubriek in kolom 3, regel 26 een zinsnede aanving met de woorden: „Wij voor ons hebben behoefte aan een coalitie met de PPR.....", gevoel ik mij wel gedrongen op te merken dat in mijn tekst wel degelijk stond: „Wij voor ons hebben geen behoefte aan een coalitie met de PPR.

Initiatief C.D.A. Vrouwenberaad Gelderland

Het C.D.A.-Vrouwenberaad Gelderland heeft i.v.m. de komende verkiezingen een brief gestuurd aan alle R.K. en Prot. Chr. vrouwenorganisaties in Gelderland. In deze brief wordt geattendeerd op de mogelijkheid om t.b.v. de plaatselijke leden samen met enkele leden van het C.D.A.-Vrouwenberaad een discussieavond te organiseren over het C.D.A. en over de Christen-Democratische politiek. Deze brief blijkt niet aan dovemansoren te zijn gericht. Verscheidene verenigingen hebben al positief gereageerd en inmiddels zijn de eerste afspraken gemaakt met vrouwenorganisaties in Ede, Zutphen, Baak, Wichmond, Meddo(Winterswijk), Hattem, Ermelo en Groessen. Voor deze discussieavonden heeft het Vrouwenberaad uit eigen gelederen een kleine groep van spreeksters gevormd.
Wie informatie wil over dit initiatief kan terecht bij: *Mevr. M. Wolthagen-van Herten, Thorbeckestraat 20, Zevenaar. (Tel.: 08360-23997)* en bij *Mevr. J. R. H. May-Weggen, Kruizemuntstraat 134 te Apeldoorn. (Tel. 055-216312)*

BON

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Wenst abonnement .....

Wenst proefnummers .....

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 14,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 9,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)
onder redaktie van:
G. A. Kieft (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 14,00 per halfjaar.
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement
f 9,00 per haifjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

Europese eenheid: onwil of onmacht? (1)

Door mr. J. N. Scholten, ARP-Tweede-Kamerlid

Als er geen onvoorziene obstakels komen zullen er in 1978 direkte verkiezingen worden gehouden voor het dan 410 leden tellend Europees Parlement, dat dan voor het eerst de volkeren van de 9 lid-staten van de E.E.G. rechtstreeks zal vertegenwoordigen.

Maar het zal een vertegenwoordiging zijn met onvoldoende macht en met onvoldoende instrumenten om de belangen van Europa werkelijk goed te kunnen behartigen. Die macht moet ze uiteraard wel krijgen, maar gemakkelijk zal dit niet zijn.

Uitbreiding bevoegdheden Parlement

Weliswaar heeft één dezer dagen de Franse Constitutionele Raad verklaard, dat de rechtstreekse verkiezingen niet in strijd zijn met de Franse Grondwet, maar gelijktijdig gezegd, dat deze Grondwet de overdracht van soevereiniteit niet toelaat. Dit houdt in, dat een Verdrag, waarbij uitbreiding van de bevoegdheden van het Europese Parlement wordt geregeld, in Frankrijk niet alleen de goedkeuring van de Assemblee Nationale nodig heeft, maar tevens een wijziging van de Franse Grondwet impliceert met alle consequenties van dien. Dit juridische feit gevoegd bij de mening van de meerderheid der Gaullisten, dat direkte verkiezingen alleen kunnen worden aanvaard, indien de Franse Regering zich ertoe verplicht geen enkele uitbreiding van de bevoegdheden van het E.P. te aanvaarden, geeft wel aan, dat de uitbreiding van de bevoegdheden op fors verzet zal stuiten en naar ik vrees niet alleen in Frankrijk. Toch dient ondanks dit de direkte verkiezing zeer positief gewaardeerd te worden op weg naar de Europese Eenheid. Allereerst omdat het een beweging is in de vooruitgaande richting. Hallstein, de eerste voorzitter van de E.E.G.-commissie, heeft eens gezegd: De E.E.G. is een fietser. Als er geen voortgang in zit, valt hij om en dit is een voorwaartse beweging. Als het parlement eenmaal rechtstreeks is gekozen wordt de drift om zich als Europese vergadering waar te maken vanzelf groter en dat zal op den duur niet zonder gevolgen voor de bevoegdheden kunnen blijven.

Rechtstreeks mandaat

Deze drift zal vooral ook toenemen als gevolg van de direkte confrontatie met het Europese electoraat. En dit is het tweede gunstige aspect van de directe verkiezingen: het *rechtstreekse mandaat*. De Europese parlementariërs zullen het beleid en de afwezigheid van beleid moeten waarmaken voor de burgers van Europa. Hun verantwoordelijkheid jegens de Europeanen zal een andere worden dan nu en het Europees Parlement zal gaandeweg wortel schieten in de basis van de Europese samenleving.

Europese volkspartij

De direkte verkiezingen vormen een stimulans voor partijformatie op Europees niveau. Vanuit liberale, socialistische en Christen-democratische kring werden reeds stappen op deze weg gezet. Niemand zal het mij euvel duiden, wanneer ik in het bijzonder thans noem de *Europese Volkspartij* (E.V.P.), waarvan de Belgische premier, Leo Tindemans, voorzitter is. Tot deze partij traden leden uit 7 van de 9 E.E.G.-landen toe. Uiteraard ontbreekt een Engelse variant, terwijl hetzelfde het geval is met Denemarken, maar op andere gronden. Daar heerst een aarzeling vanwege als zodanig aangevoelde onzekerheid over het karakter van de E.V.P. Dit hangt nauw samen met de strijd binnen de E.V.P. over de samenwerking met de z.g. conservatieven in de diverse landen en m.n. met de Britse Conservatieve Partij. De ene stroming is van oordeel, dat er vooral een krachtig blok tegen het socialisme gevormd moet worden en dat

uit dien hoofde een verbond met de conservatieven moet worden aangegaan in de vorm van een z.g. democratisch centrum. In Nederland en ook in België vindt deze visie weinig bijval. Het C.D.A. is van oordeel, dat de identiteit van de E.V.P. een andere is dan die van de conservatieven, al sluit dit ad hoc samenwerking niet uit.

Voortdurende impuls

Persoonlijk ben ik een voorstander van de lijn van de eigen identiteit, die in verder perspectief zal kunnen voeren tot een democratische alliantie tussen christen-democraten en socialisten, waarbij ieder overigens volstrekt zelfstandig blijft. Een alternatief op termijn zal anders kunnen zijn een samenwerking tussen socialisten en Euro-communisten. Hoe dit ook alles moge verlopen, mijn hoop voor de toekomst van Europa is voor een deel gevestigd op de rechtstreekse verkiezingen, op deze direkte confrontatie, die zal moeten leiden tot voortdurende impuls de grote problemen van Europa eindelijk eens aan te pakken op de schaal, waarop deze thuis horen. Ik noem hiervan de sociale vraagstukken en denk daarbij o.m. aan de 5 à 6 miljoen werklozen in Europa, de monetaire problematiek en m.n. de inflatiebestrijding, de vraagstukken van energie en milieu. Weliswaar hebben in de nacht van 6 op 7 januari jl. de 23 nieuwe E.E.G.-commissarissen een indrukwekkend aantal portefeuilles onder elkaar verdeeld, maar de schone woorden vormen helaas vaak een vlag, die de lading niet dekt.
Deze lading dient uitgebreid te worden, zowel wat het *interne* beleid betreft, als was het *externe* beleid aangaat, met nadruk op het eerste. Thans lijkt wegens gemis aan mogelijkheden ten aanzien van het interne beleid vooral versterking van het externe beleid te worden nagestreefd: ik noem het ontwikkelingsmemorandum, de Euro-Arabische dialoog en vooral de Europese Politieke Samenwerking (EPS) die in feite buiten dit E.E.G.-verdrag staat en een zuiver intergouvernementele samenwerkingsvorm is.
Zonder het externe beleid te willen verwaarlozen vraagt de solidariteit met de massa van de Europese bevolking vooral accent op de versterking van het interne beleid. Het is niet primair the happy few, maar het zijn de sociaal zwakkeren van Europa, die allereerst de rekening betalen van een falend energiebeleid van een falend anti-inflatiebeleid, van een falend werkloosheidsbeleid.

Hemd nader dan de rok

Als dit zo is en als in Europa socialisten en christen-democraten, die allemaal de solidariteit met de massa belijden tezamen een meerderheid vormen, waarom gebeurt het allemaal, zoals het gaat of juister, waarom gebeurt het niet?
Het antwoord moet wellicht luiden, dat modern nationalisme dit verhindert, waarbij het nationale hemd warmer voelt dan de Europese rok. De nationale staat als verzorgingsstaat is m.n. in Noord-Europa een tastbaar gegeven en wie wil dit inruilen voor een misschien minder zekere toekomst? Dit probleem speelt ook, wanneer het gaat om de uitbreiding van de E.E.G. Het gaat nu al zo moeilijk, moeten we de problemen nog vergroten door Griekenland, Portugal, Spanje en Turkije erbij te halen, landen met andere structuur dan de noordelijke lidstaten?
Er is soms een zekere stoutmoedigheid voor nodig om als politicus in deze tijd van onzekerheid de gedachte van de Europese Eenheid voorop te stellen en slechts als voorwaarde te eisen, dat dit Europa democratisch zal zijn om de inhoud van dat Europa vervolgens langs democratische weg te laten vaststellen.

Extra accent

Hier ligt een duidelijke rem, die versterkt wordt door de huidige periode van recessie. De problemen zijn weliswaar internationaal, maar er is een sterke drang om ze nationaal op te lossen. De respectieve verkiezingen in diverse lidstaten geven dit verschijnsel een extra accent. Deze problematiek wordt nog versterkt doordat de E.E.G. thans gekenmerkt wordt door zwakke regeringen in diverse lidstaten. Zwak in die zin, dat zij niet gesteund worden door grote meerderheden van de bevolking, men lette op Italië, op Frankrijk, op Engeland, op de Bondsrepubliek Duitsland. Naarmate het interne gezag van een regering zwakker is, zal haar bijdrage aan de Europese Eenheid ook gering zijn, of ze dit nu wil of niet!

(Wordt over twee weken vervolgd)

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN
directie- en schaftketen
scholen en
kerken
directie- en
schaft-
wagens
etc.
HOUTBOUW HAHBO HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Spaanse christen-democraten starten verkiezingsstrijd

Door drs. C. Kleisterlee, KVP-Tweede-Kamerlid

De zes Spaanse christen-democratische groeperingen, die in een hecht en hartelijk samenwerkings-verband hun politieke activiteiten verrichten, hebben op 31 januari en 1 februari j.l. in Madrid hun politieke congres gehouden onder het motto:

ENCUENTRO CON EUROPA
ONTMOETTING MET EUROPA

Dit congres werd afgesloten met een door zeker 2000 Spanjaarden bezochte demonstratieve bijeenkomst in aanwezigheid van vrijwel alle Westeuropese christen-democratische partijen, die op dat tijdstip een vergadering van het algemeen Bestuur van de Europese Unie van Christen Democraten in Madrid hielden. De veiligheidsmaatregelen waren perfect en het kwam tijdens deze manifestatie dan ook niet verder dan een onschuldig rookbommetje.

40 jaren zwijgen voorbij

Ook de christen-democraten van Nederland waren daar met een sterke delegatie, waarvan o.a. de heer Kruisinga als leider van de Nederlandse equipe, alsook minister v.d. Stee en staatssecretaris Kooymans deel uitmaakten, naast een aantal politieke leiders uit de drie christen-democratische partijen.
Het is een indrukwekkende slot-manifestatie van het Spaanse christen-democratische congres geworden. Er heerste een sfeer van intense blijheid, van verlicht en opgelucht ademhalen, van groeiend zelfbewustzijn. De tijd van 40 jaren zwijgen werd afgesloten, niet met bitterheid naar het verleden, niet met banvloeken naar groepen en personen die nog in het oude regime zijn blijven hangen. Integendeel, de – naar uiterlijk – Spaanse Churchill, Gil Robles, de oude christen-democratische nestor van de Spaanse democratie, de gedurende tientallen jaren verbannen verzetsleider, dankte alle „vijanden" die het de christen-democraten hebben mogelijk gemaakt met zulk een diepe overtuiging als een hechte eenheid thans de democratie te kunnen helpen vestigen.

Eigen gezicht

Er was werkelijk ontroering. Ruiz Gimenez, de ideologische leider van de christen-democraten en de progressieve voorzitter van een van de christen-democratische groeperingen in Spanje, werd na zijn gloedvol betoog met voor Nederlandse begrippen overkokend temperament, na afloop van zijn ontboezeming, hartelijk door zijn zoon op beide wangen gekust. „Het hart heeft gronden, die aan het verstand niet bekend zijn", riep hij uit en „met knipperende ogen treden wij, na een lange donkere nacht, klaarwakker in het licht van de vrijheid."
Een enorm verlangen naar vrijheid, een niet meer omkeerbaar proces naar ware democratie, een met vaste hand geleide actie om de eigen identiteit te versterken, het eigen gezicht van de christen-democraten scherp te markeren, zonder partijpolitieke compromissen naar rechts of naar links, het vermijden van elke vorm van geweld, het kweken van sereniteit en gerustheid onder het Spaanse volk, het zijn de overwegende kenmerken van de zeer vitale christen-democratie in Spanje, waaraan gelukkig ook veel vrouwen en zeer veel jongeren hun medewerking geven.
De Spaanse christen-democraten, die zich niet beter wanen dan anderen omdat ze het Spaanse volk niet willen verdelen in „goede en betere" burgers, zijn overigens in geen enkel opzicht van plan politieke banden te smeden met hen „die vandaag nog niet weten welke weg zij te kiezen hebben" en evenmin met hen die „eerst gisteren ontdekten dat grote en ingrijpende veranderingen onontkoombaar zijn".

Spaanse democratische staat

Zij zoeken slechts coalities met hen, die hun vaderland feilloos willen helpen aan een bevrijdende democratie.
Zij wijzen alle extreme stromingen van rechts en van links falikant van de hand en laten zich ook niet door geweld afbrengen van de marsroute naar de ware democratie.
Zij willen een krachtige op een grondwet berustende Spaanse democratische staat stichten, niet als een gesplitste optelsom van een aantal regio's, maar wel met redelijke mogelijkheden voor regionale autonomie en met erkenning van regionale identiteiten en culturen, zoals die van Basken, Catalonen, Galliciërs en Valenclanen.
Geen arme en rijke regio's meer naast elkaar, maar regio's met gelijkwaardige ontwikkelingsmogelijkheid binnen de federale eenheidsstaat Spanje. Ruiz Gimenez ontvouwde een politiek dynamisch vrijheidsprogramma, waarin gerechtigheid en solidariteit, verdwijning van armoe en verbondenheid met de „gewone" man centraal staan. „Wij zullen de man van de straat niet verraden!" riep hij uit.

Europees antwoord

Als één ding aan ons is duidelijk gemaakt

KVP-Tweede-Kamerlid Cor Kleisterlee.

dan is het dat Spanje veel verwacht van Europa. Zij zijn bereid geweest en nog om veel te doen, zich gereed te maken als waardige Europese democratische partner in het Europese milieu binnen te treden. „Europa is ook onze bodem, waarop wij hard hebben gewerkt, waarvoor wij veel hebben geofferd en waarmee wij ons in onze historische en culturele wortels verbonden weten" sprak Ruiz Gimenez.
Het antwoord van Europese zijde liet niet op zich wachten. Leo Tindemans, de voorzitter van de Europese Volks Partij, de federatie van christen-democraten in Europa, de huidige minister-president van België, stelde terecht dat de beslissende slag om de vrijheid in Spanje met de verkiezingen is begonnen.
Hij zegde toe zich sterk te maken en riep daartoe alle democraten van Europa op om een democratisch Spanje zo snel mogelijk op te nemen binnen de Europese gemeenschap.
Minister v.d. Stee sprak namens de Nederlandse christen-democraten ons verlangen naar hechte vriendschapsbanden met de Spaanse christen-democraten uit – hij uitte onze diepe bewondering voor alle leed en verdriet dat zij voor hun vrijheid hebben willen offeren tot op doodsveroordeling toe en zegde hun onze onvoorwaardelijke politieke steun toe.

Historische gebeurtenis

De Franse minister Lecanuet prees de christen-democraten omdat zij oppositie voeren op het hoogste niveau, grote politieke ingetogenheid laten samengaan met een overtuigende en strakke beleidslijn naar ware democratie.
Een historische gebeurtenis is daarmee in Spanje gepasseerd. De verkiezingsstrijd met goede perspectieven voor de christen-democraten heeft de poort naar een ware democratie thans wijd opengezet. Niemand zal die meer kunnen sluiten.

OVERWEGENDE OOO

.... dat in de politiek strategie en tactiek hun geheel eigen plaats hebben en dat de wijze van gebruik van die middelen niet zelden het beeld dat de politieke groepering oproept bepaalt, zijn tactiek en strategie niet gemakkelijk te scheiden. De manier waarop men te werk gaat om te slagen moet toch ook samenhang vertonen met wat men bereiken wil, waarop in hoofdlijn wordt aangekoerst.

Te laat en te laag

Op het politieke veld kan men, om het begrip tactiek te verduideliiken, bijv. beurtelings voor overleg en de harde opstelling kiezen, al naar gelang het de eigen opstelling dient. Communistische afgevaardigden zijn hier zeer bedreven in. De socialistische oppositie onder het kabinet-Biesheuvel vond elke maatregel te laat en elk bedrag te laag. Telkenmale diende men moties in, waarvan de verwerping vooraf vast stond, waarin de Regering in elk geval meer geld werd gevraagd. Deze tactiek paste in de strategie er zelf als de ideale verdediger van de aan de orde zijnde zaken uit te komen en het verdwijnen van de Regering te bespoedigen.
Ik verlies de eigen functie van regeringsgezinden en oppositie niet uit het oog. Het gaat mij er om de begrippen tactiek en strategie minder als vage begrippen en meer als duidelijk te onderkennen slagwapens in de politiek te leren zien.

Concreet program

In het algemeen mag men verwachten dat het gedachtengoed van een politieke partij is neergelegd in een concreet programma en, waar nodig, in een program van uitgangspunten. In het laatste zal de filosofie op hoofdlijnen – waarmee voor een langere tijd gewerkt zal kunnen worden – weerslag hebben gevonden.
Om geen misverstand te wekken „filosofie" gebruik ik als verzamelbegrip sprekend over **alle** *partijen. Voor uitgangspunten van christelijke partijen acht ik het woord „filosofie" onjuist.*
Met het concrete programma compleet met uitgangspunten zal ook antwoord gegeven moeten worden op zaken die niet in het programma voorkomen. Ook het politieke leven blijkt te rijk om het op papier te kunnen vangen.
In al die voorkomende situaties en in de wijze van reageren op onverwachte gebeurtenissen zal, als het goed is, toch sprake moeten zijn van een verbinding met het gedachtengoed van de partij. Duur gezegd: de consistentie moet in het beleid herkenbaar blijven.

Voortdurende discussie

Tactiek en strategie zijn in een democratische beweging uiteraard voorwerp van voortdurende discussie. Ik beperk mij tot de christen-democratie. Hoe moet men zich, met 25 mei in 't

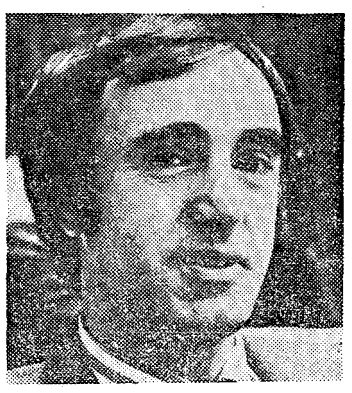

zicht, opstellen tegenover socialisten? Op een kiesvereniging kan men hierover veel leren. De één meent dat hard terugslaan hoogste wijsheid is. „Laat ze voelen dat we er zijn." Een opvatting die veld wint naarmate enquête-uitkomsten voor het CDA een gunstiger beeld te zien geven. Een ander houdt het op keihard onderhandelen. Je huid zo duur mogelijk verkopen. De man die het altijd al geweten had dat het CDA voor de „rooien" door de knieën zou gaan mist ook nooit. Leve de veelkleurigheid. Het maakt het praten met de leden op de vergadering van de kiesvereniging alleen maar boeiender.

Groen's benadering

Van de CDU in Duitsland wordt wel eens wat venijnig beweerd dat zij vooral anti-partij is. Het beleid wordt ingegeven door wat de grote tegenspeler – de SPD – voorstaat Daarop wordt gereageerd, daarop richten zich de violen van toorn. Hier stelt zich de ene macht tegenover de andere.
Het is niet de benadering die Groen van Prinsterer voor ogen had toen hij zich eenzaam in de politieke arena waagde om daar met de Boodschap van het Kruis te gaan werken. Een christelijke politieke partij moet herkenbaar blijven aan wat zijzelf voorstaat. Het eigen verhaal moet het doen. Alle andere middelen falen. Brengen hooguit tijdelijk gewin. Daarna valt men door de mand of krijgt de naam opportunistisch te zijn. Ons karakter kan niet zijn hard tegen hard, terugslaan waar kan, zetelmacht tegenover zetelmacht.
Het gestaag voortwerken vanuit je duidelijke, principiële politieke opstelling geeft ook een zekere rust.
Het in paniek meevliegen met alles wat de waan van de dag voortbrengt hoeft niet zo nodig. En de mensen weten zelfs beter wat ze aan je hebben.

Initiërend, niet reagerend

Het vanuit de bijbelse opdracht onvermoeid voortwerken aan ordening van het maatschappelijk gebeuren, het naderbij brengen van een meer rechtvaardiger samenleving. Eén waarin gerechtigheid meer gestalte krijgt. Dat zal ons binnen de christen-democratie moeten leiden. En dan liefst zelf initiërend en niet reagerend op. Met een verduidelijking hiervan sluit ik af.
Ons eigen program voor de parlementaire periode 71-75 vraagt bijv. om invoering van vormen van vermogensaanwasdeling en om herziening van de positie van ondernemingsraden. Wetsontwerpen die deze materie regelen liggen bijkans voor behandeling door de kamer gereed.

Binnen onze 3 partijen hoort men echter meer spreken in een reagerende zin op wat het Kabinet onder invloed van de socialistische meerderheid heeft klaargestoomd dan vanuit wat wij zelf voorstaan. Over uitvoering en afwikkeling kan men van mening verschillen.

De hervormingen als zodanig staan niet ter diskussie. Wij steunen die van harte.

En waar men er van uit mag gaan dat wij dat ook menen zal er voor gewaakt moeten worden niet zoveel klem te leggen op wat verbetering behoeft dat de principiële instemming nauwelijks wordt gehoord. Onze kracht ligt niet in het kritisch volgen van wat anderen voorschotelen. Niet in verbaasd, verbeten of vinnig reageren op. Wij zijn geen anti-partij, hoezeer mensen die de naam van onze partij niet begrijpen dat soms ook zouden denken.

Bereidheid

Wij hebben vanuit onze idealen en doelstellingen eigen ideeën, eigen voorstellen, eigen wensen.

En wij hebben vanouds de bereidheid daarover met anderen van gedachten te wisselen om samen tot een oplossing te komen.

Zo gaat dat in een democratisch bestel dat op minderheden is gebouwd.

H. A. de Boer

Politieke onrust over uraniumverrijkings fabriek in Almelo

Door drs. J. van Houwelingen; ARP-Tweedekamerlid

Reeds vanaf de jaren vijftig wordt in Nederland gewerkt aan de ontwikkeling van het ultracentrifugeprocedé voor verrijking van uranium. Verrijkt uranium is de brandstof voor kerncentrales.

Inmiddels heeft de ultracentrifugetechnologie, ontwikkeld in samenwerking met Duitsland en Engeland, met succes het proeffabriekstadium doorlopen en staat men voor de beslissing om grote commerciële installaties te bouwen.

Politieke onrust

Al maanden lang is hierover grote politieke onrust. Niet alleen binnen het kabinet maar ook binnen de meeste politieke partijen. Dit is nog eens gebleken tijdens de congressen van de PvdA, PPR en D'66. En ook op het CDA-congres is het kernenergievraagstuk in discussie geweest. De regering heeft inmiddels de beslissing genomen dat de uraniumverrijkingsfabriek wel mag uitbreiden echter onder bepaalde voorwaarden. Hierover onderhandelen thans de ministers van Buitenlandse Zaken en Economische Zaken met de partner-landen Engeland en Duitsland. Het gaat hierbij om meer of minder vergaande garanties op het gebied van zowel de economische als de veiligheidsvoorwaarden. Pas als de *resultaten hiervan bekend zijn, zal het* parlement zich uitspreken over de dan definitief genomen beslissing.
Inmiddels is echter de publieke discussie over dit projekt in alle hevigheid losgebarsten.
Op zichzelf is dit bijzonder verheugend, immers de toepassing van kernenergie en alles wat hiermee samenhangt mag niet alleen maar een technische zaak zijn, gezien de mogelijke consequenties en risico's is het van groot belang dat hiervoor een politieke verantwoordelijkheid wordt genomen gebaseerd op een duidelijke meningsvorming binnen de gehele samenleving.
Toch vraag ik mij wel eens af of de huidige discussie over kernenergie wel op de juiste wijze wordt gevoerd. Mede *hierom wil ik graag als bijdrage voor deze* discussie enkele kanttekeningen maken.

Waarom kernenergie?

Ten onrechte wordt wel eens de indruk gewekt dat kernenergie iets op zichzelfstaands is. Een gevaarlijke hobby of een activiteit in het belang van de *werkgelegenheid (speerpuntenindustrie).* Primair gaat het echter om een „nieuwe" energiebron. Wij kunnen er niet omheen dat wij met onze huidige energievoorziening binnenkort vastlopen. Hierover zijn zowel optimisten als pessimisten het eens. Het explosief toegenomen energieverbruik in de laatste decennia heeft reeds een aanzienlijk deel van de totale winbare voorraden van de bekende energiebronnen uitgeput. Ook al proberen we onze olie- en gasexploitatie zo hoog mogelijk op te voeren, reeds na 1985 zal er bij voorzetting van de huidige toename in het verbruik een aanzienlijk tekort ontstaan.
In de Verenigde Staten ondervindt men reeds nu wat de consequenties hiervan kunnen zijn. Het is een bijzonder beklemmende zaak dat we in een zeer *korte periode de energievoorraden* aan het opmaken zijn.
Nog moeilijker wordt het als we beseffen dat het grootste deel van de wereld nog in armoede leeft en nauwelijks over voeding beschikt en ook daarom nauwelijks energie verbruikt.
Om het voedselprobleem voor de snel groeiende wereldbevolking te kunnen oplossen zullen we, voor zover we nu kunnen voorzien, nog een aanzienlijke hoeveelheid energie nodig hebben.
Deze overwegingen zullen m.i. niet achterwege mogen blijven bij de discussie over kernenergie. Immers het afwijzen van kernenergie, terwille van onze veiligheid zonder de consequenties hiervan te overwegen is even onverantwoordelijk als het terwille van het behoud van onze eigen welvaart, zonder voorwaarden kernenergie op grote schaal te accepteren. Ook bij de discussie over de uitbreiding van het ultra-centrifugeprojekt zullen deze overwegingen niet buiten beschouwing mogen blijven.
Het dilemma waarvoor we thans lijken te *staan is de keuze tussen 2 alternatieven* met elk geweldige risico's. In ieder geval is het te gemakkelijk een standpunt over kernenergie te formuleren zonder dat de relatie met ons energieprobleem hierbij aan de orde is geweest.

De relatie met kernwapens

De bezwaren m.b.t. toepassing van kernenergie zijn zeker ook de laatste weken weer vele malen in alle toonaarden verwoord. De risico's verbonden aan de opslag van radio-actief afval (gedurende vele eeuwen), de kans op sabotage maar *vooral ook het gevaar* van het misbruik maken van de nucleaire technologie (vervaardiging van de atoombom). Steeds duidelijker beseft men dat dit risico het centrale probleem is.
Ruim 30 jaar na de eerste atoombom is dit probleem nog steeds niet onder controle. Integendeel, de verspreiding van kernwapens dreigt op een grandioze manier uit de hand te lopen. Met India en (waarschijnlijk) Israël meegerekend zijn er nu reeds 7 kernwapenstaten. Dit aantal lijkt zich in de komende jaren aanzienlijk te zullen uitbreiden via de verdere verspreiding van het gebruik van kernenergie. De komst hiervan als opwekker van electriciteit heeft zich de laatste jaren stormachtig doorgezet (o.a. gestimuleerd door de oliecrisis). Reeds nu zijn er in zo'n 20 landen al ca. 175 kerncentrales in bedrijf, terwijl er zo'n 350 centrales, verdeeld over 32 landen in aanbouw zijn.
Nu gaat het niet alleen om de risico's m.b.t. de kerncentrales maar om alle nucleaire activiteiten die hiermede *verband houden: de winning van het* uraniumerts, de verrijking, de opwerkingsinstallaties en de behandeling (het beheer) van het radio-actieve afval.
Het is duidelijk dat reeds nu de kennis, de technologie, de brandstof bijna voor alle landen beschikbaar is en dus ook de mogelijkheid voor het vervaardigen van een atoombom.
Dit gevaar wordt gelukkig nu door steeds meer landen onderkend. De nieuwe Amerikaanse regering „Carter" is onmiddellijk gestart met nieuwe initiatieven (de reis van Mondale naar Europa) om waar mogelijk de risisco's te beperken. Het bestaande „non proliferatie verdrag" waarbij de deelnemende landen beloven zich te onderwerpen aan internationale controle en verklaren geen atoombom te zullen *vervaardigen, is hiertoe onvoldoende.* Bovendien hebben niet alle landen dit verdrag ondertekend.

Positieve bijdrage?

Beperking van de export van de meest essentiële onderdelen van de nucleaire technologie, de opwerkingsfabrieken en de verrijkingstechnologieën, is zeer noodzakelijk. Juist omdat de kennis en technische mogelijkheden m.b.t. deze activiteit nog beperkt zijn tot enkele landen, kan hierdoor voorlopig nog een al te snelle ongecontroleerde verspreiding van kernenergie worden voorkomen.

Buiten de kernwapenstaten beschikken alleen Duitsland en Nederland over de kennis van de verrijkingstechnologie. Hierdoor draagt Nederland een relatief grote verantwoordelijkheid voor de verdere ontwikkelingen op het gebied van

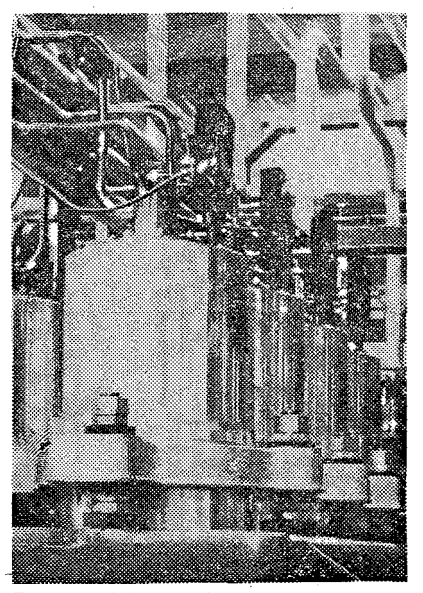

Een overzicht van de centrifuges in de Almelose verrijkingsfabriek.

de beheersing van de uiterst gevaarlijke nucleaire technologie.
De vraag is nu of Nederland onder deze verantwoordelijkheid uit kan door aan een verdere uitbreiding van de uraniumverrijkingsfabriek in Almelo niet mee te doen.
Betekent dit werkelijk een positieve bijdrage om een verdere verspreiding van de nucleaire technologie te voorkomen? De Amerikanen zijn tot de overtuiging gekomen dat juist levering van verrijkt uranium (*en het garanderen hiervan* ook op langere termijn) kan voorkomen dat steeds meer landen zelf de genoemde „sleuteltechnologieën" gaan ontwikkelen. Ook al om deze reden is niet-levering van verrijkt uranium, maar vooral de export van de technologie van grote betekenis. *In het verdrag van Almelo hebben* de partnerlanden het vetorecht m.b.t. alle exportactiviteiten. Door al of niet gebruik te maken van dit vetorecht heeft Nederland de mogelijkheid een belangrijke bijdrage te leveren tot beperking van een verdere verspreiding van de nucleaire technologie. Naar mijn mening mag Nederland deze positie niet al te snel opgeven.
Voorwaarde is echter wel dat er dan ook iets terecht komt van een actief beleid m.b.t. het tegengaan van de verdere proliferatie. Daarom zijn m.i. de volgende voorwaarden m.b.t. de uitbreiding van de Ultracentrifugefabriek in Almelo essentieel:

- een vetorecht m.b.t. alle exportactiviteiten ook na 1980.
- verbod om naast de gezamenlijke *verrijkingsactiviteiten nog eigen nationale* verrijkingsprojekten te starten buiten het verdrag om.
- aan iedere levering stringente controle-voorwaarden te verbinden.

Tegenstanders van het ultracentrifugeprojekt in Almelo betwijfelen of van dit vetorecht gebruik zal worden gemaakt om de verdere verspreiding van kernenergie ook daadwerkelijk te voorkomen.
Het kontakt tussen West-Duitsland en Brazilië is inderdaad een weinig optimistisch perspectief. Op geen enkele wijze zal Nederland medeverantwoordelijkheid mogen dragen voor de uitvoering van dit kontrakt. Nederland zal met alle mogelijke middelen moeten trachten te voorkomen dat de levering van vooral de opwerkingsfabriek en verrijkingsfabriek aan Brazilië zal doorgaan.
Bij dit alles zullen we ons echter moeten realiseren dat beperking van de export van de „sleuteltechnologieën" slechts een eerste stap is op weg naar een meer verantwoord beheer van de kernenergie.

Internationaal beheer

Hoe men ook over kernenergie denkt, op langere termijn is volledig internationaal beheer van alle nucleaire activiteiten noodzakelijk om de risico's althans zoveel mogelijk te beperken.
Het voorkomen dat verrijkingsactiviteiten verricht worden onder verantwoordelijkheid van nationale overheden is slechts een eerste stap. Nieuwe initiatieven door Nederland zijn op korte termijn uiterst noodzakelijk. Al zouden we maar alvast beginnen in het kader van de Europese samenwerking. Ik betreur het dat tot nu toe het beleid ook van de Nederlandse regering te passief blijft. Het is duidelijk dat hiervan pas iets terecht kan komen in het kader van een internationaal gecoördineerd energiebeleid. Juist het ontbreken van garanties dat landen gezamenlijk kunnen beschikken over de energievoorraden is een stimulans om te blijven streven naar een onafhankelijke positie en werkt daarmee ook als een katalysator voor eigen nationale kernenergie-activiteiten.
Het streven naar een meer verantwoorde beheersing van nucleaire technologie betekent nog niet dat je daarmee ook kernenergie op dit moment als een bruikbare energiebron accepteert.

Realiteit

Uitbreiding van kernenergie moeten we zelfs naar mijn mening onder de huidige omstandigheden zoveel mogelijk voorkomen. Bij de behandeling van de Energienota heb ik namens de CDA-fracties dan ook gepleit voor konkrete maatregelen m.b.t. beperking van het gebruik aan energie (isolatie van woningen), toepassing van kolen in plaats van kernenergie en stimulering van het onderzoek naar andere alternatieve energiebronnen.
De realiteit blijft echter dat er thans reeds zo'n 175 kerncentrales in bedrijf zijn en dit aantal spoedig zal worden uitgebreid tot ruim 500. Bij zo'n situatie mag je m.i. niet „getuigend" aan de kant blijven staan.

Tweede Kamer voor zomertijd

Door dr. W. de Kwaadsteniet: ARP – Tweede – Kamerlid

Vorige week woensdag, 2 februari jl., heeft de Tweede Kamer zich met zeer grote meerderheid uitgesproken voor invoering van de zomertijd. Alleen SGP, BP en een aantal leden van de VVD-fractie stemden tegen.

De uitspraak voor (simpel gezegd), ,,invoering van de zomertijd" gebeurde door (officieel gezegd) ,,de aanvaarding van een wetsontwerp tot wijziging van de Wet van 16 juli 1958, Stb. 352, tot nadere regeling van de wettelijke tijd".

Veel ministeries betrokken

De behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer had reeds een week eerder plaatsgevonden, n.l. op woensdag 26 en donderdag 27 januari jl. Achter de regeringstafel zat minister De Gaay Fortman. De minister van Binnenlandse Zaken is de eerst verantwoordelijke minister terzake van de regeling van de wettelijke tijd.
Overigens zijn heel wat ministeries bij de tijd betrokken, namelijk Buitenlandse Zaken, Verkeer en Waterstaat, Landbouw en Visserij, CRM, Volksgezondheid en Milieuhygiëne, Economische Zaken en Sociale Zaken.

Internationale aspecten

De zomertijd is ook een zaak met over de grenzen heen reikende aspecten. Internationale contacten waren nodig. Overigens loopt dit niet altijd allemaal zo vlot. En ook blijven er de eigen nationale situaties en omstandigheden.
Italië had de zomertijd reeds lang ingevoerd. Dat gebeurde in 1966. Inmiddels was Spanje gevolgd in 1974 en vorig jaar, 1976, voerde Frankrijk op eigen gelegenheid de zomertijd in.
Nu Nederland dit samen met België en Luxemburg, in Beneluxverband, ook doet is er een schakel van aaneengesloten liggende landen met zomertijd. Hierbij blijft het alleen te betreuren, dat de Bondsrepubliek Duitsland meende daartoe niet eerder dan volgend jaar mogelijk te kunnen overgaan en daartoe op een nogal laat tijdstip besloot.
Van veel belang is natuurlijk ook het punt van de gelijktijdigheid van ingang en beëindiging van de zomertijd. Wat dat betreft is er gunstig resultaat tussen Nederland, België, Luxemburg, Frankrijk en Spanje, waar de zomertijd dit jaar zal gelden van zondag 3 april (02.00 uur) tot zondag 25 september (03.00 uur). Italië behoudt dit jaar nog een eigen, enigszins andere periode.
Het internationaal overleg zal voortgezet moeten worden, behalve met de Bondsrepubliek Duitsland, ook met landen als Zwitserland en Oostenrijk en

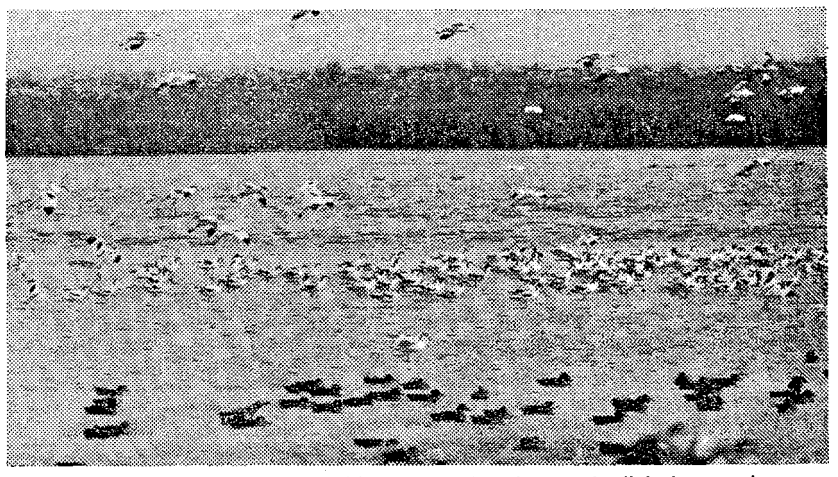

Door de invoering van de zomertijd ontstaan door langer daglicht 's avonds meer mogelijkheden voor o.a. buitenluchtrecreatie, tuinieren, sportbeoefening en natuuronderzoek.

tevens met Noorwegen en Zweden, afgezien nog van Denemarken. Verder moet gestreefd worden naar zoveel mogelijk gelijktijdigheid van de zomertijd-periode, waarbij ook een zo goed mogelijke afstemming tussen het vasteland en Engeland van belang is. Gedeeltelijke verdere verbeteringen lijken ons volgend jaar reeds mogelijk.

Recreatiebelang

De invoering van de zomertijd is belangrijk voor de openluchtrecreatie en voor het toerisme. Er kan meer van het daglicht worden genoten.
Langer daglicht 's-avonds geeft zeker meer mogelijkheden voor recreatie in de buitenlucht, sportbeoefening, natuuronderzoek, tuinieren. Wij denken bijvoorbeeld ook aan hengelaars, volkstuinders, zomeravondvoetbal, watersport, atletiek, wandelsport, strandbezoek e.d.
Er zijn meer mogelijkheden voor de avond-, wij kunnen ook zeggen, door-de-weekse-recreatie, de weekendrecreatie en de vakantierecreatie.
Bij de vakantierecreatie is zeer belangrijk de bevordering van de mogelijkheid tot vakantiespreiding in de maanden april/mei en september.
Verder kunnen de recreatievoorzieningen beter worden benut. Er mag ook een gunstige invloed worden verwacht op de fysieke en psychische conditie van de mensen. Vervolgens kunnen de ondernemingen in de sector van het toerisme een groter rendement verkrijgen.
Tevens zal er niet zo erg veel, maar blijkbaar toch wel enige invloed zijn op het energieverbruik. Mogelijk is ook enige verbetering van de verkeersveiligheid en spreiding van de verkeersintensiviteit.
In het SER-rapport van 1968 stond met betrekking tot de zomertijd reeds: ,,Dit is in het belang van vrijwel de gehele bevolking en het lijkt gewettigd er vanuit te gaan dat de recreatie in de buitenlucht een gunstige uitwerking op de gezondheid uitoefent (meer lichaamsbeweging, meer zonnewarmte)".

Brede overeenstemming

Onzerzijds is in de Tweede Kamer gezegd, dat wij ervan uitgaan, dat gevolgen en resultaten van de zomertijd ten aanzien van diverse facetten van de samenleving nauwlettend zullen worden beschouwd en dat de regering de gegevens, zodra mogelijk, zal publiceren. Maatregelen ter beteugeling van eventueel gebleken nadelen kunnen dan voor zover mogelijk worden getroffen.

Daarbij zou b.v. ook gelet moeten blijven worden op de mogelijkheden van opvang van nadelen in de agrarische sector en mogelijke problemen in het grensverkeer.

Wij zijn blij, dat de zomertijd – na behandeling en aanvaarding van het wetsontwerp ook in de Eerste Kamer – thans zal worden ingevoerd. Tijdens de behandeling van de eerste begroting van deze minister van Binnenlandse Zaken op 30 oktober 1973 vroegen wij hem de invoering van de zomertijd en een eventueel initiatief van de Nederlandse regering te bevorderen. Ruim drie jaar later is het (reeds) zover. Dit is een betrekkelijk korte tijd. Het was ook mogelijk, omdat er een brede overeenstemming bleek te zijn internationaal en nationaal, in de kring van parlement en regering en onder de bevolking.

Geen subsidie voor het Palestina comité

Door mr. G. C. van Dam: ARP-Tweede – Kamerlid

Het Nederlands Palestina Comité vroeg vorig jaar via de Nationale Commissie Voorlichting en Bewustwording Ontwikkelingssamenwerking subsidie uit de ontwikkelingsgelden voor het aanstellen van een full time medewerker.

De Nationale Commissie adviseerde in november j.l. gunstig over deze aanvrage. Dat advies heeft nogal wat onrust gewekt. Voor- en tegenstanders roerden zich. Het verzet kwam begrijpelijkerwijze uit de Joodse gemeenschappen en uit instellingen, die zich met het lot van Israël bezighouden. Het Palestina Comité kreeg voor zijn aanvrage steun van verschillende kanten, o.a. van Kamerleden uit de PvdA- en de P.S.P.-fracties, die via schriftelijke vragen Minister Pronk aanspoorden

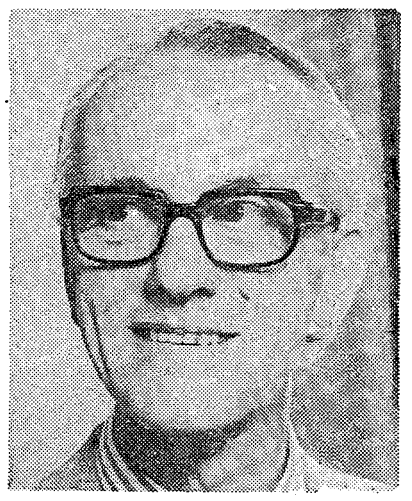

gunstig op het advies te beschikken. Daarentegen liet de VVD-fractie eveneens via schriftelijke vragen weten, dat zij tegen de subsidie was.

Niet op regeringsstoel

Van de zijde van de CDA-fracties hebben wij ons van een standpuntbepaling ten opzichte van de regering onthouden. Vooreerst alleen al, omdat de Adviescommissie Voorlichting en Bewustwording Ontwikkelingssamenwerking eerst nog advies moest uitbrengen, voordat de minister tot zijn beslissing kon komen. Maar ons belangrijkste motief om ons van een stellingname te onthouden, is gelegen in onze opvatting over de verhouding regering-volksvertegenwoordiging, die er op neerkomt, dat de volksvertegenwoordiging niet op de stoel van de Regering mag gaan zitten. De Regering heeft haar eigen verantwoordelijkheid voor het nemen van een beslissing. Oordeelt de volksvertegenwoordiging een beslissing onjuist, dan dient zij de Regering ter verantwoording te roepen. De volksvertegenwoordiging moet de Regering de ruimte geven voor het nemen van een juiste beslissing.

Haaks op beleid

Het zal niet verbazen, dat de beslissing, die Minister Pronk met betrekking tot de subsidie-aanvraag van het Palestina Comité heeft genomen, onze instemming heeft. Dit Comité richt zich in zijn beleid op dat van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO). De bedreiging die van dat beleid op Israëls bestaansrecht uitgaat, staat op dat punt haaks op het beleid van de Nederlandse Regering ten aanzien van Israël. Het zou onbegrijpelijk zijn geweest en het was daarom ook niet te verwachten, dat minister Pronk een andere beslissing zou nemen als hij heeft genomen.

publikaties CDA-instituten

Inflatie
„Inflatie als politiek probleem"
rapport van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU
38 pag.; *f* 4,25

Welzijnsbeleid voor ouderen
beschouwingen over bejaardenbeleid, plus conclusies CDA-studiedag
publikatie van de wetenschappelijke instituten
78 pag.; *f* 5,90

Grondpolitiek
„Grondeigendom en grondbeheer - een opdracht voor individu en gemeenschap"
rapport van de wetenschappelijke instituten
2e druk; 30 pag.; *f* 3,75

Plichten en perspectieven
Aanzet voor een profielschets van het CDA
brochure van de wetenschappelijke instituten
2e druk; 34 pag.; *f* 3,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

giro 89 67 3 t.n.v.
AR-Partijstichting, Den Haag

„Naar een nieuw elan"

Op 25 september 1976 nam de ARPartijraad een belangrijke beslissing ten aanzien van het CDA. Op die dag ging de ARPartijraad akkoord om samen met KVP en CHU, de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen in te gaan met één gemeenschappelijke kandidatenlijst. In de brochure ,,Naar een nieuw Elan", zijn de teksten opgenomen van ARP-voorzitter H. A. de Boer en fractie-voorzitter Aantjes.

In deze brochure krijgt men een helder en duidelijk overzicht van de ARP-visie op het CDA.

Bestelling

De prijs van deze brochure bedraagt f 3,00.

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v.

ARPartijstichting Den Haag, met vermelding van het gewenste.

christen democratisch appèl

CDA

VISIE OP ABORTUS

Een actuele en boeiende dokumentatie over de abortus-problematiek, waarin de visie van de christen-demokraten op dit probleem uitvoerig weergegeven wordt.

In dit 140 pag. tellende, geïllustreerde boek, zijn de twee initiatief-wetsontwerpen van ARP/KVP en PvdA/VVD opgenomen, alsmede de redevoeringen van de CDA-woordvoerders tijdens de parlementaire behandeling in de Tweede Kamer. Voorts zijn opgenomen enkele statistische overzichten, een literatuurlijst en een schets van de procedure-gang van een initiatief-wetsontwerp.

Stort f 6,95 op postgiro 89673 t.n.v. ARPartij-stichting Den Haag m.v.v. gewenste.

Staatssecretaris niet zo somber over dagonderwijs voor volwassenen

Staatssecretaris drs. K. de Jong Ozn. van onderwijs en wetenschappen is niet zo somber gestemd over de situatie, waarin het kersverse dagonderwijs voor volwassenen momenteel verkeert. Hij zei dat onlangs in de radiorubriek „Tekst en Uitleg" van het Ministerie van onderwijs en wetenschappen.

Eerder verscheen een rapport van een onderzoeksgroep van het Instituut voor Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Utrecht over het dagonderwijs voor volwassenen. In dat rapport, een soort knelpuntennota, wordt erop gewezen, dat de bestaande regelingen volstrekt onvoldoende werken voor de materiële noden van het avondonderwijs overdag. Geconcludeerd wordt dat het dagonderwijs voor volwassenen zelfs niet kan beschikken over de meest elementaire voorzieningen.

Gelukkig

Staatssecretaris De Jong benadrukte in de radiorubriek van het ministerie, dat hij bepaald gelukkig is met de plotselinge en snelle opkomst van het dagonderwijs voor volwassenen. „Het is zo dat er nogal wat volwassenen in onze samenleving zijn, die hiermee een nieuwe kans krijgen. Ook een tweede kans zou je wel kunnen zeggen. Vandaar dat we hier ook wel van tweede-kans-onderwijs spreken", aldus staatssecretaris De Jong. Hij voegde daaraan toe dat van het dagonderwijs voor volwassenen niet uitsluitend gebruik gemaakt wordt door moeders en andere vrouwen, maar ook door een toenemend aantal mannen.

Grote run

De staatssecretaris zette uiteen dat het dagonderwijs voor volwassenen in september 1975 startte met de Moedermavo in Middenmeer. Die telde

Staatssecretaris K. de Jong Ozn.

toen 120 leerlingen. „Daarna volgde Nijmegen in januari 1976 met 80 leerlingen", aldus de heer De Jong. „Enfin, dat alles is maar een klein aanloopje geweest, want in september 1976 is de grote run op die dagscholen voor volwassenen gekomen en op dit moment hebben we al 41 avondscholen, die zich ook met dagonderwijs voor volwassenen bezighouden", aldus de staatssecretaris. Hij deelde mee dat momenteel al ruim 5200 volwassenen overdag onderwijs volgen in de nieuwe dagscholen. De heer De Jong zei ervan overtuigd te zijn dat het dagonderwijs voor volwassenen de komende jaren sterk zal groeien. Het voorziet dus duidelijk in een behoefte, zo onderstreepte hij.

Problematiek

Op de vraag of het eigenlijk niet zo was, dat er helemaal geen speciale voorzieningen voor de nieuwe scholen voor volwassenen zijn, antwoordde de bewindsman: „Het probleem is dat wij dit dagonderwijs voor volwassenen moesten rangschikken onder de voorzieningen van het avondonderwijs, dat overigens ook onderwijs voor volwassenen is. Ieder kan begrijpen dat alle regelingen van het avondonderwijs echter niet precies passen voor dat dagonderwijs. En daar zit de problematiek."
Problemen zitten er volgens de staatssecretaris vooral in de sfeer van de vergoedingen voor de huur en de vergoedingen voor de inrichting van het onderwijs. „Kijk, 's avonds kun je voldoende ruimten huren. Dan staan er ook een hele hoop scholen leeg. Overdag valt dat een beetje tegen. De huur die je overdag moet betalen is ook soms hoger. En dat kan een probleem vormen. Nu zou je kunnen zeggen, goed, laten we dan maar extra scholen voor dat volwassenenonderwijs gaan bouwen, maar aan de andere kant is het zo dat het aantal leerlingen van het voorgezet onderwijs naar beneden gaat en er dus op de duur weer lokalen vrij zullen komen. Verder heb je dan de kwestie van de inrichting. Ja, als je 's avonds in een lege school komt, dan is er wel een natuurkundelokaal en van alles en nog wat beschikbaar, maar overdag zit dat een beetje moeilijker", aldus de heer De Jong.

WOUDA ZADEN
ORANJEWOUD
SINDS 1859
Vraagt nieuwe prijscourant

Enthousiast

De heer De Jong zei over de situatie van het dagonderwijs voor volwassenen niet zo somber te zijn als de Utrechtse onderzoekers. „We hebben natuurlijk wel eens geïnformeerd op de scholen en ik hoor van de scholen niet zoveel narigheid. Eerder is er sprake van nogal enthousiaste verhalen", aldus de bewindsman.

Geld

Op de vraag of er in de begroting geld is uitgetrokken voor de ontwikkeling van het dagonderwijs voor volwassenen, antwoordde de heer De Jong: „Wij hebben drie miljoen gulden uitgetrokken, maar die zijn eigenlijk bestemd voor de ontwikkeling van de Open School, en dat is niet precies hetzelfde als dit dagonderwijs voor volwassenen. Het is zo dat wij ons er nog op aan het bezinnen zijn, hoe wij extra geld zullen vinden om de volwassenen in dat dagonderwijs werkelijk de kans te geven, waar ze recht op hebben. Wij zijn druk aan het studeren, en ik heb een idee dat wij er wel een oplossing voor vinden", aldus staatssecretaris De Jong in „Tekst en Uitleg".

ARP/CDA uitgaven op brochure-tafel!

Veel partijleden zijn niet of onvoldoende op de hoogte van de vele publikaties, die door de ARP en het CDA uitgebracht zijn. Dat blijkt telkens, wanneer op vergaderingen gewerkt wordt met een lectuurtafel of informatiestand.

Er wordt altijd materiaal door leden gekocht op dergelijke bijeenkomsten.

Verkiezingstijd

Juist in de komende tijd met veel verkiezingsactiviteiten, is het bijzonder van belang om met een dergelijke lectuurtafel op uw vergaderingen te verschijnen. Nu ook velen van buiten de kring van de AR-Partij en het CDA op dergelijke vergaderingen verschijnen is dit extra van belang.
Te weinig worden door Kamercentrales, Statencentrales en kiesverenigingen de mogelijkheden van een dergelijke lectuurtafel uitgebuit. Het is immers van groot belang dat zoveel mogelijk leden, belangstellenden en kiezers kennis nemen van onze informatie.
Wanneer uw Kamercentrale, Statencentrale of Kiesvereniging meer aan de weg wil timmeren met ARP- of CDA-informatiemateriaal vraagt u dan bij het ARP-secretariaat materiaal aan. U kunt een beperkte hoeveelheid gesorteerde brochures in consignatie toegezonden krijgen.

Afrekening

Afrekening vindt na afloop van desbetreffende bijeenkomst of manifestatie plaats op basis van wat is verkocht. U kunt zich voor het verkrijgen van het materiaal wenden tot het *sekretariaat van de ARP, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. Telefoon 070-46 96 20 (G. v.d. Berg).*

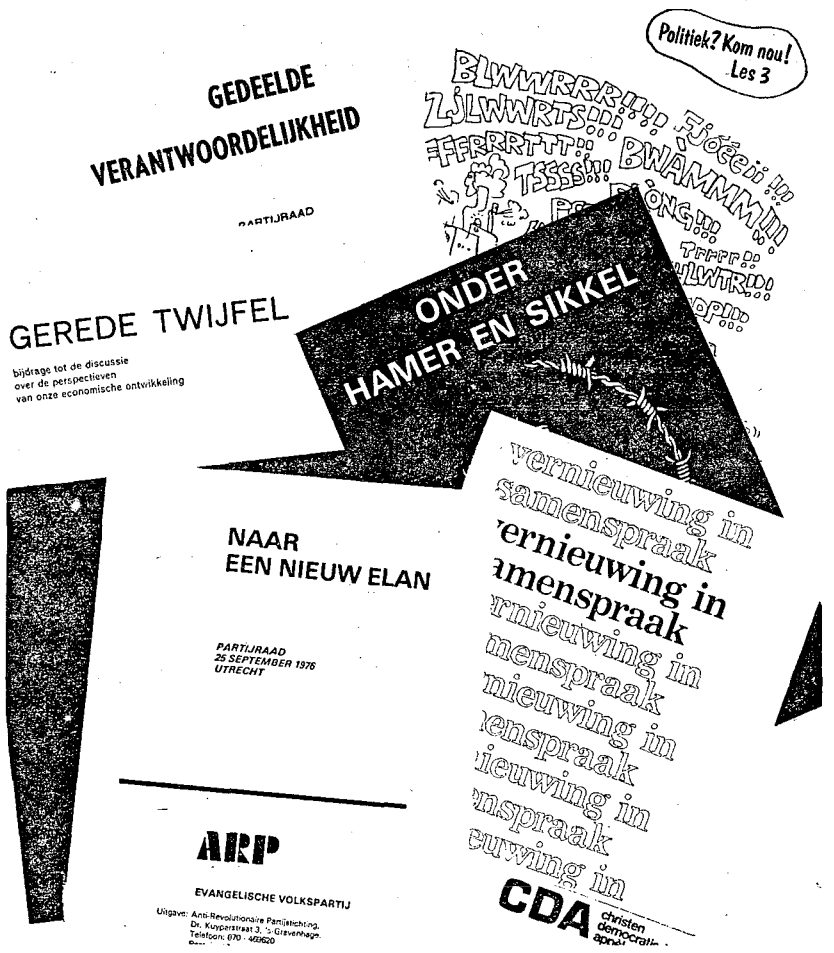

Lustrumlezing van C.S.R.

De Civitas Studiosorum Reformatorum te Delft viert dit jaar haar 15e geboortedag. Ter gelegenheid hiervan zal D.V. op 16 februari een lezing gehouden worden door ir. J. v.d. Graaf getiteld:
„Wereldraad van Kerken: exponent van ontwikkelingen in Kerk en Maatschappij",
De nadruk zal in deze lezing komen te liggen op het schetsen van de huidige ontwikkelingen, terwijl de Wereldraad als illustratie zal dienen, omdat daar verschillende ontwikkelingen operationeel worden gemaakt. De lezing zal beginnen om 20.30 u in het Waagtheater, Wijnhaven 24 (ingang achter het stadhuis), te Delft.
Iedere belangstellende is van harte welkom.

Goudzwaard spreekt over CDA-program

De Stichting kader- en vormingswerk organiseert op 12 maart 1977 van 10.00 uur tot 16.30 uur in het Congres en Vergadercentrum van de Jaarbeurs te Utrecht een bijscholingsdag voor oud-kadercursisten.

's Morgens zal **prof. dr. B. Goudzwaard,** voorzitter van de programcommissie spreken over „de leidende motieven van het CDA-program".
's Middags zal **drs. A. M. Oostlander** directeur van de dr. Kuyperstichting, de lijnen van het ochtendprogramma doortrekken naar Europees niveau en spreken over „christelijke politiek en de EVP".
In het licht van de komende verkiezingen is het een goede zaak voor hen die de kiezer aan het front tegemoet moeten treden, een gesprek te kunnen hebben met de mensen die mee leiding geven aan het CDA.
Uw kosten bedragen f 3,–, die in mindering zullen worden gebracht op de te vergoeden reiskosten.
Voorgaande bijscholingsdagen mochten zich steeds in een goede belangstelling verheugen. Ook ditmaal is er een interessant programma. Daarnaast een mooie gelegenheid oude bekenden en vrienden weer eens te ontmoeten!
U kunt zich opgeven door onderstaand aanmeldingsformulier ingevuld te zenden aan de Stichting kader en Vormingswerk, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

Aanmelding bijscholingsdag

Hierbij geef ik mij op voor de bijscholingsdag van 12 maart 1977 te Utrecht.

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Deelnemer Kadercursus 19 .../19 .... te .....

Zenden aan: Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

Drukkerij De Longte B.V.
Postbus 171 – Dordrecht – Tel. 078-3.43.22
Snelle offsetdrukkers voor meerkleuren reklamedrukwerk

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN
Vraagt jaar-rond chrysanten die staan langer....
FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. 01745)-4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

Schimmelpenninck
V.S.O.P.
Het Rijke Roken

Alle textielgoederen, bedden, dekens, matrassen, complete woninginrichting
METZ SNEEK
Grootzand 14 – 38 – 42, SNEEK – Midstr. 114, JOURE

GETRON B.V.
Internationaal Transportbedrijf
Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642.
bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kip-chassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen

Financiering campagne CDA

Persverklaring Centraal verkiezings Comité

Toen op 25 september 1976 de ARP, CHU en KVP besloten om voor de Tweede-Kamerverkiezingen met één CDA-lijst uit te komen, was één van de vele zaken die geregeld moest worden de financiering van de verkiezingscampagne.

Er was namelijk een verschil in benadering tussen de ARP aan de ene kant en de CHU en KVP aan de andere kant. De ARP financierde haar verkiezingscampagnes uitsluitend met behulp van bijdragen van haar leden; de partij kreeg geen giften vanuit het bedrijfsleven. Ofschoon de verkiezingscampagnes van CHU en KVP eveneens voor het leeuwedeel door de leden werden gefinancierd deden ook bedrijven schenkingen.

Op grond van deze gegevens werd in oktober 1976 het volgende beleid uitgestippeld voor de financiering van de verkiezingscampagne in 1977:

1. de verkiezingscampagne 1977 wordt hoofdzakelijk gefinancierd met behulp van bijdragen van de leden van het CDA (leden van de ARP, CHU, KVP en rechtstreekse leden);

2. er wordt geen beroep gedaan op het bedrijfsleven om het CDA financieel te steunen;

3. uitsluitend die bedrijven die bij de laatste verkiezingscampagne van 1972 aan CHU en/of KVP schenkingen hadden gedaan, wordt verzocht om, indien zij zouden overwegen opnieuw bij te dragen, thans die bijdrage te doen ten behoeve van het gezamenlijke CDA-verkiezingsfonds. In dezelfde brief wordt aan de bijdrage een maximum gesteld van f 5000,–, terwijl tevens op het openbare karakter van verkiezingsbijdragen wordt gewezen.

Thans kan worden vastgesteld, dat de financiering van de CDA-verkiezingscampagne geslaagd is. De krap opgestelde begroting van f 1 100 000,– is aan de inkomenskant overschreden, zodat er iets meer ruimte in de mogelijkheden zal komen en tegenvallers kunnen worden opgevangen.

De afgeronde cijfers op dit moment zijn: bijdragen van de leden (hetzij uit gemaakte reserveringen (ARP en CHU), hetzij uit een speciale ledenaktie (KVP), hetzij uit vrijwillige bijdragen van politieke prominenten van de drie partijen) f 1 150 000,–. Bovendien werd een bedrag van f 26 100,– van bedrijven ontvangen.

VAN DE PARTIJ

Het CDA-bestuur zal zich beraden of het door hem voorgestane en in de praktijk gebrachte beleid van openheid en onafhankelijkheid niet beter, zoals in sommige andere democratische landen reeds thans het geval is, op wettelijke leest geschoeid moet worden, zodat het algemene gelding krijgt.

Lijst van bedrijven, die giften gaven:

C. J. Aafjes, Rotterdam	100,–
N.V. Slavenburg	2 000,–
Kok-Ede N.V.	500,–
N.V. Willem II Sigarenfabrieken, Valkenswaard	500,–
N.V. Laura en Vereeniging, Eijgelshoven	1 000,–
Ned. Beleggings Consortium Nebeco, Amsterdam	2 500,–
J. P. A. Nelissen, Venray	1 000,–
Visser's Wegenbouw- en Aannemingsbedrijf, Drunen	1 500,–
Peek en Cloppenburg-Lampe, Rijswijk	2 000,–
Korteweg's bouwmaatschappij N.V., Breda	500,–
De Moei N.V., Aikaar	500,–
Lanschot Bankiers, 's-Hertogenbosch	5 000,–
Kon. Ned. Stoomboot Mij. B.V., Amsterdam	2 500,–
OGEM B.V., Rotterdam	1 500,–
Eerste Ned. Cement Industrie, Maastricht	5 000,–
	26 100,–

Informatie over buitendienstteam

Hieronder treft U een advertentie aan voor een aantal bestaande vakatures binnen het team van buitendienstfunktionarissen. Wat Friesland betreft geldt dit een funktie die tot nog toe niet kon worden vervuld terwijl de andere regio's van het land zijn opengevallen door het opzeggen van het dienstverband van de heer J. Tjabringa te Katwijk en het binnenkort te verwachten vertrek van mevrouw M. L. Wolfkamp-Jansen te Soestdijk.

Laatstgenoemde zal in elk geval nog t/m de verkiezingen blijven fungeren.
Eén en ander is aanleiding geweest om de verdeling van de funktionarissen van het werkterrein der funktionarissen enigszins te herzien. Tot nader bericht wordt voorlopig de volgende verdeling gehanteerd. (zie overzicht)
U kunt rechtstreeks met de betreffende medewerker een afspraak maken; ook is dat mogelijk via het partijsekretariaat.

Rayon-indeling buitendienstwerk

Rayon	Naam medewerker/ster
K.C. Groningen K.C. Assen K.C. Leeuwarden (incidenteel)	H. Faber Waardeel 39, Borger (tel. 05998-5175)
K.C. Zwolle	K. Lanting Nachtegaalstnaat 1, Hardenberg (tel. 05232-2779)
K.C. Arnhem K.C. Utrecht S.C. Hilversum (incidenteel)	Mw. M. L. Wolfkamp-Jansen Margrietlaan 16, Soestdijk (tel. 02155-11283)
K.C. Leiden K.C. Den Haag	H. Dijk Kievitsheuvel 106, Bodegraven (tel. 01726-3143)
K.C. Rotterdam K.C. Dordrecht K.C. Middelburg K.C. Tilburg	Mw. W. Chr. v. Dinter-Vroegindewey v. Beethovenlaan 397, Maassluis (tel. 01899-15309)
K.C. Nijmegen K.C. Den Bosch K.C. Maastricht	P. van Essen Caumerbeek 8, Geleen (tel. 04494-43881)

DE FRACTIE IN ACTIE VIJFDE DEEL!

Zojuist is het vijfde deel van ,,De fractie in actie" verschenen. In beknopte documentaties worden onderwerpsgewijs standpunten van de AR–Tweede-Kamerfractie weergegeven, die zijn ingenomen tijdens belangrijke debatten in het parlement.

Deel 5 beslaat de periode
AUGUSTUS 1975 TOT EN MET JANUARI 1976.

Aan de orde komen o.a. alle begrotingsdebatten.

Prijs f 2,50 per exemplaar. 44 pagina's.

Bestellingen
Stort het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van ,,De fractie in actie, deel 5".

Samenbundeling activiteiten gemeente- en provinciebestuurders binnen het CDA

Door drs. W. van de Bosch Czn., medewerker dr. Kuyperstichting

Afgelopen zaterdag congresseerde het Verband van verenigingen van antirevolutionaire gemeente- en provinciebestuurders in restaurant Heidepark te Bilthoven.

Centrale thema's: *de regionalisatie van het onderwijs* (ingeleid door drs. B. de Haan, algemeen directeur van het bureau Besturenraad Protestants-Christelijk Onderwijs) en *gemeentelijke problemen rondom de AROB-beroepen bezwaarschriften* (ingeleid door mr. E. Brederveld, gemeentesecretaris van Groningen).
Over deze onderwerpen is stevig gediscussieerd en zijn veel ervaringen uitgewisseld. Beide sprekers zegden toe hun inleidingen, daarbij inbegrepen hetgeen tijdens de discussie naar voren kwam, te zullen bewerken ten behoeve van ,,Bestuursforum".

Samengaan een feit

De Verbandsvoorzitter mr. W. R. van der Sluis memoreerde in zijn openingsrede onder meer het gelukkige feit dat het christen-democratisch pionierswerk in raden en staten op nationaal niveau is gehonoreerd met een klinkend ,,ja" ten opzichte van de éne Kamerkandidatenlijst, culminerend in een enthousiast CDA-congres eind 1976. Met de keuze van de heren Steenkamp en Van Agt heeft de KVP twee formidabele ,,getuigenis-katholieken" aan het CDA geleverd.
Nu het samengaan der gemeente- en provinciebladen een feit is, wacht ons in 1977 een nieuwe belangrijke taak: het voeren van besprekingen met de andere CDA-partners om een federatie of fusie van de gemeente- en provinciebestuursverenigingen tot stand te brengen.
,,De eerste vorm van samengaan heeft het voordeel dat wij als christen-democratische bestuurders hetzelfde niveau bereiken als dat waarop door de drie moederpartijen landelijk wordt samengewerkt. Dus dat we in de pas blijven. Het nadeel aan zo'n federatie verbonden is naar mijn mening echter dat een zekere *over*-organisatie dreigt. In diverse provincies immers is het al regel dat ARP-ers, CHU-ers en KVP-ers als bestuurders steeds samen vergaderen. Desondanks zouden bij een federatief samengaan dan toch provinciaal nog AR-verenigingen in stand moeten worden gehouden. Ik duid dat voordeel en dit nadeel aan, zonder een einduitspraak te willen doen ten gunste of ten ongunste van een federatie of van een fusie. Zou in een gezamenlijk beraad de voorkeur aan een fusie worden gegeven, dan is het mijns inziens geboden om toch openingen te maken voor, wat ik zou willen noemen, *bezinningsgroepen*. Ik bedoel daarmee dat in bepaalde provincies en situaties protestanten en katholieken afzonderlijk, doch legaal standpunten – vooral van levensbeschouwelijke aard – moeten kunnen bespreken zonder door de fusiepartners van sectarisme, celvorming of geheimzinnigdoenerij te kunnen worden beticht. Daarnaast zullen in het komende overleg ook *financiële* kwesties en het functioneren van nu nog *drie* geestverwante wetenschappelijke instituten – speciaal voor zover zij raads- en statenleden ,,bedienen" – ter discussie moeten worden gesteld. Naar mijn mening moeten wij in de jaarvergadering van 1978 ontwerp-voorstellen ter beslissing aan u kunnen voorleggen." Aldus de voorzitter.

Geluk met gelegd ei

De heer Van der Sluis zei over de wetsvoorstellen van minister De Gaay Fortman het volgende. ,,Het belang van een ook *provinciaal* gestructureerde organisatie van raads- en statenleden wordt alleen al door de bij de Tweede Kamer aanhangig gemaakte wetsontwerpen inzake de zgn. mini-provincies en de gemeentelijke herindeling onderstreept. Ik wens de minister van Binnenlandse Zaken en zijn medewerkers geluk met het leggen van dit ei. Nooit kan hun het verwijt worden gemaakt dat zij de lijdensweg van de bestuurlijke reorganisatie niet tot dit (voorlopige) einde hebben afgelegd. Het woord is nu aan de Tweede Kamer, die er herhaaldelijk om gevraagd heeft.
Het ziet er naar uit dat deze Kamer eerst in nieuwe samenstelling dat woord zal nemen. En geen mens weet hoe dat woord zal luiden. Men mag verwachten dat die Kamer eerst zal letten op taal of tekens (omtrent deze hete hangijzers) in het komende regeringsprogram. Hoe dit alles ook zij, het is te hopen dat de Staten-Generaal te zijner tijd zullen *beginnen* met de merites in beschouwing te nemen van het *takenpakket* en in samenhang daarmee de *financiële* consequenties van deze mammoet-operatie. Met andere woorden: dat zij zich niet bij voorbaat zullen verdrinken in het moeras van de pro's en contra's inzake de *territoriale* indeling. De pro's en contra's zijn mijns inziens duidelijk punt 2, hoezeer dergelijke kwesties geschikt zijn om emoties op te roepen. De overwegend negatieve persberichten, die over dit onderwerp zijn uitgestort, bewijzen dat ook de ,,koningin der aarde" de verleiding niet heeft kunnen weerstaan om aan de verkeerde kant te beginnen. Parlementariërs en bestuurders mogen zich daardoor niet van de wijs laten brengen."

Dr. Abraham Kuyperstichting

Wegens vertrek van de huidige secretaresse naar het buitenland ontstaat binnenkort bij ons een vacature voor een

secretaresse

voor een van onze stafmedewerkers.

De werkzaamheden omvatten correspondentie, voorbereiding en nazorg van vergaderingen van commissies e.d., het uittikken van artikelen en rapporten en wat er verder zoal te regelen en te assisteren valt.

Wij vragen van haar:

- **goede kennis van het Nederlands**
- **flexibiliteit en verantwoordelijkheidsgevoel**
- **behoorlijke algemene ontwikkeling, bij voorkeur vwo/havo-niveau**
- **typevaardigheid**
- **collegiale samenwerking met de twee andere secretaresses.**

Zij kan van ons verwachten:

- **een goed salaris**
- **prettige werksfeer op een klein kantoor**
- **zelfstandig en afwisselend werk.**

De Dr. Kuyperstichting is het wetenschappelijk bureau van de ARP, dat zich bezig houdt met het politieke beleid op de langere termijn.

De meeste werkzaamheden worden verricht in samenwerking met de wetenschappelijke bureaus van KVP en CHU, in het kader van het groeiende CDA.

Voor eventuele inlichtingen kunt u zich wenden tot de betrokken stafmedewerker, drs. W. van den Bos Czn. (070-60.68.38).

Sollicitaties te richten aan de directeur van de Dr. Kuyperstichting, drs. A. M. Oostlander, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

UIT DE ARJOS

Ombudsman kan relatie overheid–burger verbeteren

Eind vorig jaar heeft het kabinet Den Uyl het langverwachte wetsontwerp m.b.t. de instelling van de Ombudsman (officieel: Commissaris van Onderzoek) bij de Tweede Kamer ingediend. Het ontwerp past in een reeks nieuwe wetten, die tot doel hebben de (rechts)bescherming van de burger ten opzichte van de overheid te vergroten.

Op 1 juli 1976 trad de Wet Administratieve Rechtspraak Overheidsbeschikkingen (AROB) in werking en onlangs werd in de Tweede Kamer de behandeling afgesloten van de Wet Openbaarheid van Bestuur. De verhouding tussen de overheid en de burger is steeds meer onder spanning komen te staan naarmate de overheidsinvloed op het maatschappelijk leven in aard en omvang toenam en het ambtenarenapparaat gigantische vormer aannam. De behoefte aan een zekere bescherming ten opzichte van de, dikwijls als anoniem en alomtegenwoordig gevoelde, overheid is onder andere gebleken uit de opkomst van de zgn. wetswinkels, bureaus voor rechtshulp, sociale raadslieden, etc. Deze en andere instanties bieden de soms wanhopig geworden burger bovendien de helpende hand in het doolhof van voorzieningen, wetten, regelingen en instanties.

Voorgeschiedenis

Al in 1963 werd in een rapport van de Dr. Wiardi Beckman Stichting (het wetenschappelijk instituut van de PvdA) de wens uitgesproken tot de instelling van een Ombudsman. Een jaar later sprak ook een commissie van de Vereniging voor Administratief Recht zich in dezelfde zin uit. Het kabinet De Jong sprak zich in de troonrede van 1968 voor het eerst positief uit over de aanstelling van een Ombudsman. De toenmalige ministers Beernink en Polak publiceerden nog in dat zelfde parlementaire jaar de Nota inzake het Ombudsmanvraagstuk. (Kamerstuk 9925, zitting 1968/1969). De Ombudsman zou volgens de Nota nauw verbonden moeten zijn met het Parlement en in het bijzonder met de Commissie voor de Verzoekschriften uit de Tweede Kamer. Door de Ombudsman ontvangen klachten zou hij pas mogen onderzoeken na machtiging van die commissie. De competentie van de Ombudsman moest tot de centrale overheid worden beperkt, omdat uitbreiding tot de lagere overheid een inbreuk zou zijn op de lokale demokratie.

Verzet

Deze gedachte stuitte bij de Tweede Kamer op verzet: de Kamer sprak zich op 3 februari 1971 in de motie Rietkerk uit voor een sterke zelfstandige Ombudsman, die op eigen initiatief zou moeten kunnen optreden en tot wie de burger zich rechtstreeks met klachten over het overheidsoptreden zou kunnen richten. Bovendien werd uitgesproken dat slechts op praktische gronden de Ombudsman voorlopig alleen klachten over de centrale overheid in ontvangst zou nemen. De ministers De Gaay Fortman en Van Agt – de indieners van het wetsontwerp – hebben de kritiek van de Tweede Kamer ter harte genomen. Er komt een zelfstandige Ombudsman, die op eigen initiatief optreedt en wiens competentie voorhands op praktische gronden („.... om de zo noodzakelijke ervaring te verwerven....") beperkt blijft tot de centrale overheid.
Wat is nu precies de taak van de Ombudsman?
Volgens de Memorie van Toelichting onderzoekt de Ombudsman de *wijze waarop* de overheid zich jegens een burger (of een groep burgers) heeft gedragen en spreekt daarover een oordeel uit. Het gaat daarbij niet om de vraag of de overheid alle in het geding zijnde belangen op een juiste wijze heeft afgewogen (zg. doelmatigheidstoetsing); evenmin is aan de orde of rechtmatig gehandeld is. Toetsing aan deze beide maatstaven is in ons staatsbestel de taak van respektievelijk administratieve beroepsorganen en (administratieve) rechters.

De indieners van het wetsontwerp inzake de ombudsman, de ministers Van Agt (Justitie) en de Gaay Fortman (Binnenlandse zaken).

Wie kan onderzoek verlangen

De Ombudsman zal in de voorkomende gevallen de gedragingen van de overheid moeten toetsen aan „normen van fatsoen". Hierbij moeten we waarschijnlijk denken aan gevallen, waarin de overheid de afhandeling van zaken onnodig vertraagt, bureaucratisch optreedt, of waarin de burger onheus behandeld is, ook al heeft hij uiteindelijk gelijk gekregen. Het oordeel dat de Ombudsman uitspreekt is, in tegenstelling tot dat van de rechter, niet juridisch bindend. De macht van de Ombudsman zal in belangrijke mate afhangen van het „natuurlijke gezag", dat hij zich met steun van publieke opinie weet te verwerven. Het oordeel van de Ombudsman wordt gestuurd naar de aangeklaagde instantie of ambtenaar, naar de klager en de verantwoordelijke minister en de Staten-Generaal, aan wie dan wordt overgelaten of nog verdere stappen ondernomen moeten worden.
Niet alleen burgers, maar ook b.v. stichtingen, verenigingen en aktiegroepen kunnen van de Ombudsman een onderzoek verlangen. Onder zijn bevoegdheid ook de krijgsmacht en de gemeente- en rijkspolitie.
Niet voor een onderzoek in aanmerking komen echter: het algemeen beleid van de overheid, wetten en voorschriften, het algemeen beleid ter handhaving van de rechtsorde, zaken waarvoor nog ander beroep mogelijk is en aangelegenheden waarover de rechter zich al heeft uitgesproken.

Bijzondere verhouding

Vanwege het belang van rechterlijke onafhankelijkheid wordt het onderzoek naar de wijze waarop rechters zich jegens de burger hebben gedragen opgedragen aan de Hoge Raad. (die ook nu al oordeelt over ontslag van rechters). De Tweede Kamer heeft een belangrijke stem in de benoeming van de Ombudsman. Na een aanbeveling van de Vice-voorzitter van de Raad van State, de President van de Hoge Raad en de Voorzitter van de Algemene Rekenkamer maakt de Tweede Kamer een voordracht. De Ombudsman wordt daaruit benoemd door de Kroon.
Klachten over gedragingen van de Koningin, de Eerste en Tweede Kamer, de Raad van State, de Algemene Rekenkamer, de rechterlijke macht en anderen die met rechtspraak belast zijn en organen waarop de rechterlijke macht toeziet worden niet in behandeling genomen. Bij zijn onderzoek heeft de Ombudsman ruime bevoegdheden om getuigen en deskundigen op te roepen die dan verplicht zijn te verschijnen en inlichtingen te verstrekken. Ministers zijn niet verplicht om voor de Ombudsman te verschijnen. De motivering daarvan is niet, zoals men wellicht zou denken, gelegen in de ministeriële verantwoordelijkheid tegenover het parlement (ministers zijn immers niet uitgezonderd van het werkterrein van de Ombudsman), maar in de „bijzondere verhouding" tussen de ministers en de Ombudsman. Waarom die verhouding zo bijzonder is, wordt er niet bij gezegd. Overigens kan de minister wel vrijwillig verschijnen.

Positief

Bij de beoordeling van het wetsontwerp moet allereerst worden bedacht dat de aanstelling van een Ombudsman een stap kan betekenen op weg naar een verbeterde verstandhouding tussen de burger en zijn overheid. In onze kring heeft dit vraagstuk altijd veel belangstelling gehad. De overheid is de laatste tijd nogal in diskrediet geraakt. Daaraan is niet alleen de burger schuldig – hoewel de minachting waarmee soms over de overheid gesproken wordt te denken geeft – maar ook de overheid zelf getroost zich vaak te weinig moeite om voor de burger aanspreekbaar te zijn. Het wetsontwerp dient daarom in beginsel positief te worden beoordeeld als een poging om verstoorde relaties te verbeteren en het geschokte vertrouwen van de burger in zijn overheid te herstellen.
Toch stelt het wetsontwerp op een enkel belangrijk onderdeel wat teleur. Zo is de beperking die de Ombudsman wordt opgelegd vrij groot. Buiten zijn bevoegdheid vallen bijvoorbeeld de uitvoeringsorganen van de sociale verzekeringen, terwijl een groot deel van de klachten bij de bestaande partikuliere instanties (zoals de Stichting Ombudsman) juist daarop gericht zijn. Hetzelfde geldt voor Gemeentelijke instanties (bijstandwet, huisvesting, etc.): het zijn immers juist de lokale overheden waar de burger voor het loket staat. Waarom niet juist begonnen op die plaatsen, waar uit de praktijk gebleken is dat de meeste klachten voorkomen?

Gezaghebbende figuur

Tenslotte zal veel afhangen van de persoon van Ombudsman zelf. Het zal een gezaghebbend figuur moeten zijn die het vertrouwen geniet van vooral de bevolking maar ook van het parlement en de publiciteitsmedia.

Klaas de Vries

Een nieuwe CDA-publikatie

COMMENTAAR OP DE CONTOURENNOTA

Samen verantwoordelijk voor het onderwijs

Het rapport van de wetenschappelijke instituten van ARP, CHU en KVP is een reactie op de ministeriële discussienota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel".
Naast lovende woorden plaatst de commissie ook kritische opmerkingen bij de nota van de bewindslieden van onderwijs. Daarnaast heeft de commissie getracht een aanzet te geven om te komen tot herformuleringen en het doen van aanbevelingen.

Het royaal en kleurrijk uitgevoerde rapport kost
f 9,90 per exemplaar

U kunt het rapport bestellen door storting van het bedrag op **postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Commentaar op de contourennota."**

Arjosraad op 19 februari

Tweemaal per jaar vergadert het politiek overlegorgaan van de Arjos, de Arjosraad, over aktuele politieke aangelegenheden.
De Arjosraad bestaat uit afvaardigingen van de provinciale organisaties (vijf leden per provinciale organisatie met 200 of minder leden; tien leden per provinciale organisatie met tussen de 201 en 400 leden; vijftien leden per provinciale organisatie met meer dan 400 leden) en tevens de leden van het hoofdbestuur.
Een jaarlijks terugkerende aktiviteit van de Arjosraad is het bepalen van een standpunt t.a.v. het thema van de voorgaande najaarsstudiekonferentie. In (oktober) 1976 was dat **„rechtsstaat en terreur"**. Over dit onderwerp heeft de fraktiebegeleidingsgroep „justitie" een ontwerp-resolutie voorbereid, die, tezamen met een uitvoerige toelichting, inmiddels door het hoofdbestuur naar de Arjosleden is toegezonden. Deze resolutie wordt behandeld tijdens de Arjosvergadering die plaats vindt op **zaterdag 19 februari a.s.** te **Zwolle; Buitensociëteit** (schuin tegenover het station van de N.S.). De vergadering start **om 10.00 uur** 's morgens. Voorts zal de Arjosraad zich, als te doen gebruikelijk, bezighouden met de aktuele partij-politieke situatie. In dit verband zal het Arjosbestuur aan de raad een ontwerpresolutie voorleggen over een **voorkeursuitspraak** van de christendemocratische partijen met het oog op het na de Tweede-Kamerverkiezingen nieuw te vormen kabinet. De Arjosraadsvergaderingen zijn voor alle Arjosleden vrij toegankelijk. Belangstellenden krijgen op aanvraag alle vergaderstukken toegestuurd.
Een ideale gelegenheid om je eigen mening te toetsen aan de ideeën die er in de Arjosraad leven èn om weer eens een aantal mede-Arjossers te ontmoeten. De Arjosraadsvergadering duurt tot ± 16.30 uur. Als je de vergaderstukken toegestuurd wilt krijgen kun je bellen (070-46.96.20 of 45.03.24) of schrijven (secretaris Arjos, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag).

Arjos-Drenthe

Het provinciaal bestuur van Arjos-Drenthe organiseert op *18, 19 en 20 februari* een vormingsweekend in „De Drieklank", Hoofdweg 264, *Paterswolde*. Het weekend staat in het teken van de Werkloosheid.

De deskundige leiding is in handen van Anne Gispen.
Het weekend begint vrijdagavond om ± 19.00 uur en eindigt zondag om ± 17.00 uur.

De kosten bedragen ± f 55,– p.p.
Een landelijke tegemoetkoming in deze kosten behoort tot de mogelijkheden, zodat je later misschien nog iets terug zult kunnen vangen.

Natuurlijk is er naast het „politieke" gepraat, ook gelegenheid voor de „broodnodige" ontspanning.

Wie mee wil (en wie wil dat eigenlijk niet?)
moet zich voor 10 februari a.s. opgeven bij:

Dries Klooster, Goudsbloemweg 29 te Paterswolde. tel. 05907-3435.

In de week voor het weekend krijg je dan alle benodigde informatie van het weekend toegestuurd.

„Bijscholing" Arjos-Drenthe

Arjos-Drenthe organiseert in overleg met Henk Faber (buitendienstmedewerker van de ARP), een aantal kursussen, speciaal voor de (vele) nieuwe Arjosleden in deze provincie. Dat wil overigens niet zeggen dat „oudere-jaars"-Arjosleden beslist weg moeten blijven. Alle Drentse Arjosleden zijn dus hartelijk welkom, en wel op de volgende data:

- dinsdag 8 februari
- dinsdag 22 februari
- dinsdag 8 maart
- dinsdag '29 maart.

De bijeenkomsten beginnen steeds *om 20.00 uur* en worden gehouden in *„de Voorhof" te Westerbork.* Westerbork is gekozen om de centrale ligging en om de grote toevloed van nieuwe leden in deze regio. Daarbij komt dat „de Voorhof" een ideale gelegenheid is. Tijdens de kursus-avonden wordt gewerkt met de lesbrieven over politiek, die de Stichting Kader- en Vormingswerk speciaal voor dit soort bijeenkomsten heeft uitgegeven. Er komen verder geen sprekers aan te pas. Henk Faber verzorgt de algemene leiding van de kursussen. De Drentse Arjosleden vinden allerlei verdere bijzonderheden over de verdere gang van zaken èn mogelijkheden om zich aan te melden, in het provinciaal ledenblad. Er wordt op veel deelnemers gerekend dus: zorg dat je er snel bij bent. Je steekt er vast heel wat van op. Overigens, mocht je het blad van Arjos-Drenthe niet zo snel kunnen vinden, bel dan even met:
Roel Kremers
Zuiderkruis 69, Hoogeveen.
Tel.: 05280-7.00.92.

Kandidaten voorzitterschap Arjos

Tijdens de jaarvergadering van de Arjos, die in oktober a.s. gehouden wordt, treedt Fred Borgman af als voorzitter. Dit i.v.m. het verstrijken van zijn zittingstermijn.
Het hoofdbestuur heeft zich inmiddels beraden over de opvolging en een dubbeltal vastgesteld. Het dubbeltal van kandidaten voor het voorzitterschap van de Arjos bestaat uit:
S Harm Drost te Den Haag
S Johan de Leeuw te Wageningen
Over de kandidaten en de procedure van verkiezing tijdens de jaarvergadering, volgt uiteraard nog uitvoerige informatie.

BOEIENDE POLITIEKE LECTUUR!

EEN STAATSMAN TER NAVOLGING
Dit boek, dat gewijd is aan de grote negentiende-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, verscheen ter gelegenheid van de herdenking van zijn 100e sterfdag op 19 mei 1976.
„Een Staatsman ter navolging. Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)", telt 260 pagina's. Een dertigtal vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici schrijven over Groens betekenis voor school, staat, kerk en samenleving. Enkele van de medewerkers: H. Algra, dr. W. Aalders, mr. W. Aantjes, oud-minister Beernink, oud-premier dr. W. Drees sr., mr. A. M. Donner, dr. J. Donner, minister W.F. de Gaay Fortman en dr. G. Puchinger.
Een bijzonder boeiend boek met tientallen foto's waaronder die van de Groen-herdenking op 19 mei 1976. De vraag naar dit boek is erg groot, mede omdat de prijs zo laag is.
Prijs: f 13,50.

ONDERDRUKKING IN OOST-EUROPA
In het boekje „Onder Hamer en Sikkel" wordt actuele informatie gegeven over Oost-Europa. De positie van de vervolgde christenen, de militaire kracht van Europa, de economische ontwikkelingen in dit gebied, een historisch overzicht van de geschiedenis van het communisme in Oost-Europa na 1945, het komt allemaal aan de orde. Het boekje is bijzonder fraai geïllustreerd, met vele prenten van Ahrend van Dam en Frits Behrendt. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van het communisme en in de problemen van deze tijd, een nuttig bezit.
Prijs: f 5,-.

UNIEK CDA-BOEK
In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rond de grondslagkwestie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en prenten over het CDA verluchte boek „Van Woudschoten tot Hoogeveen" een zeer waardevol bezit.
Prijs: f 5,95.

EEN KLEINE EEUW KLEINE LUYDEN
Een royaal geïllustreerd boek over de geschiedenis van de ARP met bijdragen van een vijftal kenners van de historie van de AR-Partij. Dit zijn: dr. D.Th. Kuyper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en dr. A.J. van Dijk. Het boek telt 132 pagina's en 50 illustraties. Een uitermate boeiend politiek prentenboek!
De prijs: f 5,- per ex.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE EN POLITIEK
Prof. dr. A. J. Vermaat stelt in deze boeiende studie een drietal thema's aan de orde: Voldoet onze economische orde aan Bijbelse normen? Groeien of versoberen? Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen. Prof. Vermaat probeert een Bijbels licht te laten schijnen op tal van actuele economische problemen.
De prijs van dit 48 pagina's tellende boekje – met vele cartoons verlucht – bedraagt f 3,50.

POLITIEK? KOM NOU!
In de serie „Politiek? Kom nou!" verschenen tot nu toe een drietal lesbrieven maatschappijleer. De eerste twee lessen hebben respectievelijk als thema: De inrichting van ons staatsbestel (les 1), en stromingen in de politiek: christen-democratie, liberalisme en socialisme (les 2). De derde les gaat vooral in op sociaal-economische vraagstukken. In vogelvlucht komen in deze laatste les aan de orde een historisch overzicht van het sociale vraagstuk: de strijd van de arbeider voor een menswaardige situatie wordt hier belicht. Ook komen de rol en opvattingen van vakbonden, politieke partijen en kerken aan de orde. Voorts wordt ingegaan op het vraagstuk van de medezeggenschap.
In de lessen zijn opdrachten opgenomen die het inzicht en de zelfwerkzaamheid van de gebruikers van deze les willen verdiepen. Ahrend van Dam tekende bij diverse lessen prachtige cartoons. De lessen ondervinden voor belangstelling van scholen voor iager beroepsonderwijs, mavo en havo. Maar ook voor de cathechese en voor politiek belangstellende jongeren is dit lesmateriaal goed bruikbaar.
Prijsregeling: les 1, 2 en 3 kosten f1,25 per ex.; bij grotere aantallen aanzienlijke korting: 2 t/m 4 ex. 1,- per ex.; 5 t/m 9 ex. 0,85 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,70 per ex.; 25 ex. en meer f 0,55 per ex.

BOUWSTENEN VOOR EEN EUROPEES BELEID
De aandacht voor de Europese samenwerking is de laatste tijd weer toegenomen. Ook binnen christen-democratische kring is bezinning over een verdere ontwikkeling van deze samenwerking noodzakelijk. Een zojuist verschenen CDA-rapport biedt daartoe een uitstekende handleiding.
Prijs: f 6.50.

SAMEN VERANTWOORDELIJK VOOR HET ONDERWIJS
Onder deze titel verscheen een commentaar van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen op de Contourennota van minister Van Kemenade. Uitvoerig wordt ingegaan op deze nota, waar omheen nogal wat te doen is. Dit rapport is op groot formaat bijzonder mooi uitgegeven, en kreeg in de pers zeer goede kritieken. Het teit 70 pagina's en kost f 9,90.

MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF
De bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het midden- en kleinbedrijf (mkb) is voor de wetenschappeiijke CDA-instituten aanleiding geweest een rapport te doen verschijnen over de problemen van het mkb. In dit rapport komt bezorgdheid naar voren als gevolg van het achterblijven van de inkomens in deze sector t.o.v. de inkomens van de gemiddelde werknemers en daarbuiten. Wanneer vele kleine ondernemingen zouden moeten verdwijnen, dan kan het voorzieningenniveau vooral in dun bevolkte gebieden sterk teruglopen. Het rapport stelt 52 pagina's en kost f 5,25.

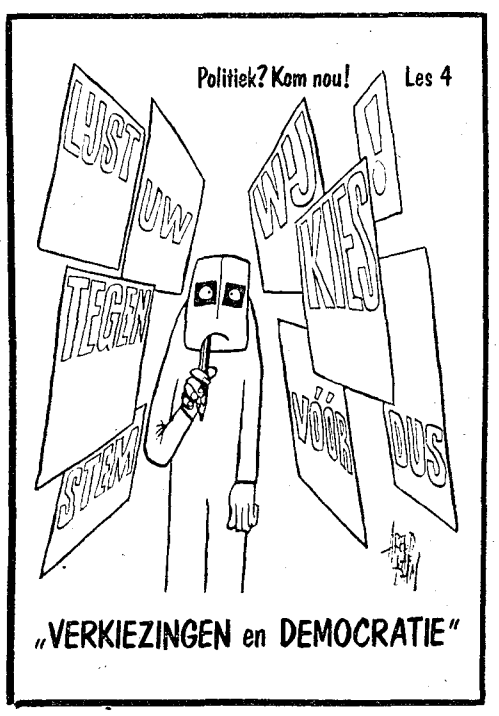

Bestellingen

U kunt de bovenstaande CDA- en ARP-publikaties bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van titel en aantal van de gewenste brochure(s)

VAN DE PARTIJ

Spreken en diskussiëren met ARVC

Donderdag 24 februari 1977 organiseert het Anti-Revolutionaire Vrouwen Comité (ARVC) in het *Utrechtse Jaarbeurs- en congrescentrum* voor haar leden en andere belangstellende AR-vrouwen een dag, waarvan het grootste deel zal worden besteed aan training in diskussie- en spreekvaardigheid.
ARP-stafmedewerker Wim Eikeiboom zal hierbij zijn medewerking verlenen. Het huishoudelijk gedeelte wordt afgehandeld van 10.00 tot 11.00 uur, waarna met onderbreking van de lunchpauze tot ca. 15.30 uur het spreken en diskussiëren aan bod komen.
De bedoeling van deze dag is te trachten zodoende meer AR-vrouwen over de „drempel" te helpen, waardoor een grotere groep aktief kan zijn bij het vervullen van spreekbeurten, het deelnemen in forums e.d.
ARVC-leden en belangstellenden kunnen zich voor deze dag opgeven bij het ARP-bureau (N. Hogeland), Dr. Kuyperstraat 3 te Den Haag. Tel. 070-46.96.20.

VAN HET VERBAND

Noord-Holland

Op **zaterdag 26 februari** a.s. houdt de Noordhollandse vereniging voor het eerst na lange tijd weer een ledenvergadering in het raadhuis van **Bussum.**
Het tijdschema van die vergadering ziet er ongeveer als volgt uit:

09.30 – 10.00 ontvangst

10.00 – 10.45 huishoudelijke vergadering met o.a. verkiezing nieuw bestuur en aanwijzing van afgevaardigden naar het algemeen bestuur van de landelijke organisatie

10.45 – 13.00 gespreksgroepen; het ligt in de bedoeling vijf gespreksgroepen te vormen, over de onderwerpen onderwijs, welzijn, huisvesting, ruimtelijke ordening en financiën

13.00 – 14.00 koffiemaaltijd

Ook de CHU- en KVP-collega's zijn van harte welkom. Voor opgave en evt. inlichtingen kunt u zich wenden tot: *De heer S. T. Cnossen, Sportveldweg 44, Nieuw-Vennep; tel. 02526-3108*

Drenthe

Op **zaterdag 12 februari** a.s. houden de CDA gemeente- en provinciebestuurders in Drenthe een bijeenkomst in zaal **Grimme** aan de Markt te **Emmen.** Het programma voor deze ochtendvergadering ziet er als volgt uit:
9.45-10.00 uur aankomst, begroeting, koffie en opening
10.00-10.45 uur inleiding van de heer M. A. Kolster, directeur van het partijbureau van de KVP, over de verkiezingen 1977
10.45-11.00 uur pauze
11.00-12.00 uur vragen en discussie, rondvraag en sluiting.
Belangstellenden zijn van harte welkom!

HET CDA IN DE ETHER

In het kader van de politieke zendtijd worden de CDA-uitzendingen verzorgd door de CHU op maandag 14 februari a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilv. I, door de ARP op zaterdag 19 februari a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilv. II en door de KVP eveneens op zaterdag 19 februari a.s. van 18.50-19.00 uur op Hilv. I.

UIT HET KUIJPERHUIS

Een lifter in het Kuyperhuis

„Ik denk dat ik maar ga liften".
Dat schreef drs. Arie Oostlander, directeur van de Abraham Kuyperstichting, het wetenschappelijk instituut van de ARP, vorige week in deze krant.
De lezer vatte deze nogal opmerkelijke slotzin op als een soort noodkreet, als een uiting van een zekere onvrede met de financiële positie van zijn instituut.
Nota bene, diezelfde Kuyperstichting ten behoeve waarvan de kontributie voor 1977 met een „piek" extra verhoogd is. En die vorig jaar eveneens een extra eenmalige bijdrage van niet geringe omvang van partijwege ontving. Dan hebben we het nog niet eens over de speciale aktie die vorig jaar twee ton opbracht.
De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat de opmerkingen van „onze directeur" voor a verstaan moet worden tegen de achtergrond van de veel betere financiële positie van enkele zuster-instellingen in het buitenland.
„Ik denk dat ik maar ga liften." Toch ook weer niet zo vreemd bij nader inzien. Ha drs. Oostlander in zijn tweede artikel over „de zorg om/van de Europese broeders" niet betoogd dat de mensen van de Reformatie een soort doe-het-zelvers zijn? Is het dan zo gek dat een christen-democratische doe-het-zelver niet het vliegtuig neemt voor een conferentie in Wenen, maar gaat liften? En bovendien, in hetzelfde artikel had Oostlander eveneens geschreven dat Nederlandse christen-democraten in de ogen van hun buitenlandse geestverwanten „rare chinezen" zijn. Als je als Nederlandse christen-democraat toch al als „rare chinees" gezien wordt dan zal men van een liftende collega uit Nederland niet zo vreemd meer opkijken. En past verder deze manier van reizen juist niet gehee in deze tijd van nostalgie, van heimwee naar de goede oude tijd?
Onze in geldnood geraakte lifter heeft ongetwijfeld teruggedacht aan zijn studententijd, toen hij waarschijnlijk geregeld van zijn ouderlijk huis naar de Amsterdamse Vrije Universiteit liftte. Per slot van rekening studeerde hij daar psychologie. En dan moet je met mensen in kontakt komen. En zijn juist de wegchauffeurs niet uitermate representatief voor de publieke opinie? Soms kun je zelfs heel interessante mensen ontmoeten. Wellicht een ideetje voor de Kuyperstichting om uit de eerste geldnood te geraken.
Van het verkopen van boeken hou je soms wel eens „een centje" over. Dan hoef je 't helemaal nog niet om „winst" te doen zijn. Dat kan trouwens toch niet meer in deze tijd.
Neem nou eens de Stichting kader- en vormingswerk ARP. Zojuist kwam er weer een dokumentatie „CDA-visie op abortus" uit. In 1976 is door deze Stichting in totaal voor ruim f 38 000,– aan brochures verkocht.
Misschien dat er na aftrek van alle onkosten, incl. de dure porti, net een bedrag overblijft waaruit enkele studiereizen zouden zijn te bekostigen. Maar goed.
Uiteindelijk moet de Kuyperstichting zelf voor verlichting van de geldelijke noden zorgen. De vorig jaar gevoerde steunaktie, die twee ton opbracht, is kennelijk niet genoeg geweest. Anders ga je toch niet liften. Met spanning zien we uit naar een volgend artikel van drs. Oostlander. Een door hem aangekondigde reis naar Rome, voor een studiekonferentie van de Italiaanse christen-democratie, zal ons nu niet meer verbazen.

AR-Partijdig

LESBRIEVEN MAATSCHAPPIJLEER!!!

Ideaal voor School

De Stichting kader- en vormingswerk ARP heeft de laatste tijd een viertal lesbrieven maatschappijleer uitgegeven over actuele onderwerpen.

Les I gaat over de inrichting van ons staatsbestel,
Les II over stromingen in de poiitiek,
Les III over sociaal economische vraagstukken en
Les IV over verkiezingen en democratie.

De iessen zijn bijzonder fraai geïliustreerd met politieke prenten van Arend van Dam. Voorts zijn diverse werkopdrachten per les meegegeven om de zelfwerkzaamheid van leerlingen te bevorderen.

De lesbrieven ondervinden een grote belangstelling.
Bestel ze ook!

Prijsregeling:

De lessen kosten f 1,25 per exemplaar. Bij meerdere afname geldt een kortingsregeling.
2 t/m 4 exemplaren f 1,00 per exemplaar.
5 t/m 9 exemplaren f 0,85 per exemplaar.
10 t/m 24 exemplaren f 0,75 per exemplaar.
25 en meer exemplaren f 0,55 per exemplaar.

Bestellingen

Stort het verschuldigde bedrag, met vermelding van het gewenste en aantallen op postgiro 89673 t.n.v. ARPartijstichting Den Haag.

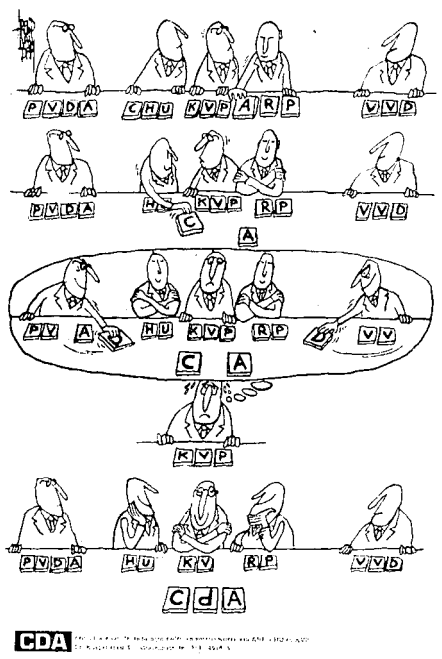

Europa één?- Waarom

De Europese Samenwerking is een zaak, die te weinig belangstelling ondervindt binnen de Nederlandse samenleving.

Toch zullen over ruim een jaar rechtstreekse verkiezingen voor het Europese Parlement plaatsvinden.
In verband hiermee organiseert de Haagse Vrouwen Raad onder auspiciën van de Nederlandse Vrouwen Raad een studiedag op *22 maart 1977* in de *Maranathakerk, 2e Sweelinckstraat 156,* aanvang *10.00 uur.*
Er wordt een film vertoond, ingeleid en toegelicht door een deskundig spreker, die inzicht geeft in de Europese verhoudingen.
Er zal tevens een forum worden gevormd door bekende Nederlanders. De kosten bedragen f 6,–; introductie is toegestaan.
Nadere informatie over deze dag volgt. U kunt zich nu reeds opgeven, schriftelijk of telefonisch bij de Haagse Vrouwen Raad, Prinsestraat 37A, telefoon 63.55.63, van 9.00 uur – 14.00 uur. Na opgave ontvangt U nadere inlichtingen en documentatie.

Ontmoetingen met CDA-politici

Dinsdag 15 februari 1977

OISTERWIJK: **Drs. W. K. N. Schmelzer** om 20.15 uur in de „Dorpsherberg" voor het CDA-Oisterwijk.
OUDESCHILD-TEXEL: **H. A. de Boer** om 20.00 uur in zaal „Lindeboom" voor het CDA-Texel i.o.

Woensdag 16 februari 1977

HOORN: **Mevrouw J. G. Kraayeveld** voor de NCVB.
BATHMEN: **H. Wisselink** voor het CDA-Bathmen.
HEERENVEEN: **Drs. S. Faber.**
WEERT: **W. Bremen** om 20.00 uur in zaal „Verstraeten" (politieke scholingscursus).
MARIENBERG: **Mr. J. Buikema** om 20.00 uur in het dienstgebouw van de Gereformeerde Kerk.
BOEKEL: **Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp** om 20.00 uur in Gemeenschapshuis „Mia Domo" voor het CDA-Boekel.

Donderdag 17 februari 1977

BERGEN N.H.: **Mr. G. van Muiden** om 20.00 uur (politieke scholingscursus).
TILBURG: **Mevrouw J. J. M. S. Leyten** voor het Vrouwendispuut.
's-HEERENHOEK: **Drs. H. Eversdijk** voor het CDA-'s-Heerenhoek.
EIBERGEN: **H. Wisselink** voor de CBTB-Eibergen.
HAARLEM: **Drs. M. J. van Rooijen** om 20.00 uur in Hotel „Die Raeske" voor het CDA-Haarlem.
* RIJSWIJK Z.H.: **J. van Eisen** om 09.00 uur voor de Luchtmachtstafschool Ypenburg.
TER AAR: **Drs. W. K. N. Schmelzer** om 20.00 uur in het „Dorpshuis" voor het CDA-Ter Aar.
* HET BILDT: **Drs. H. A. van Zwieten.**
KLARENBEEK: **Mevr. J. R. H. May-Weggen** voor vrouwenorganisatie N.K.V. in Wijkgebouw van Klarenbeek om 19.45 over het C.D.A. in Klarenbeek.

Vrijdag 18 februari 1977

OTTOLAND: **M. W. Schakel.**
ROTTERDAM: **Drs. G. van Leijenhorst** voor de Gereformeerde Bond.
* ZEIST: **Mr. H. v.d. Broek** voor het K.S.G. De Breul.
EZINGE: **Drs. B. Beumer.**
HEEMSKERK: **Mevrouw J. G. Kraayeveld** voor het CDA-Heemskerk.
WOLVEGA: **T. Tolman** voor de gezamenlijke landbouworganisaties.
* RENKUM: **Mr. J. N. Scholten** voor het CDA-Renkum i.o.

Maandag 21 februari 1977

GRONINGEN: **Mr. W. Aantjes** in het Academiegebouw Offerhouszaal om 20.00 uur voor de Vereniging van Christelijke Studenten „Hendrik de Cock".
TWELLO: **H. Wisselink** voor de gezamenlijke landbouworganisaties.
RIJSWIJK Z.H.: **Drs. M.W.J.M. Peijnenburg** om 19.30 uur in de „Messiaskerk" voor het Jeugdcentrum „De Kelderwerve".
RAALTE: **S. C. Weijers** (politieke scholingscursus).
* WATERINGEN: **Drs. B. Beumer** voor het CDA-Wateringen-Kwintsheul.
HOOGEZAND: **B. J. M. Hermsen** om 19.30 uur in Hotel „Faber" voor de ABTB-Groningen.
KAMPEN: **Drs. G. van Leijenhorst** voor de Chr. Mavo.
ZEVENHUIZEN (Gr.): **T. Tolman** om 19.45 uur in de Christelijke Huishoudschool voor de samenwerkende partijen AR/CH.
* VIANEN: **Drs. R. F. M. Lubbers** voor het CDA-verband Vianen.

Dinsdag 22 februari 1977

* BARENDRECHT: **T. Tolman** voor het CDA-Barendrecht.
* VLAARDINGEN: **Dr. R. J. H. Kruisinga** voor het CDA-Vlaardingen.

Woensdag 23 februari 1977

SCHEVENINGEN: **Mevrouw J. G. Kraayeveld.**
MARKELO: **H. Wisselink** voor het CDA-Markelo.
KAMPERLAND: **Drs. H. Eversdijk** voor de samenwerkende partijen ARP en CHU.
BERGHEM: **Drs. S. Faber.**
* OUDE TONGE: **Mr. J. N. Scholten en Mr. H. J. B. Aarts** om 20.00 uur, waarschijnlijk in het Verenigingsgebouw.
* WAGENINGEN: **Drs. C. P. van Dijk** voor het CDA-Wageningen.
ZOETERMEER: **Drs. M. J. van Rooijen** om 20.00 uur in wijkcentrum „Meerzicht" voor het CDA-Zoetermeer.

Donderdag 24 februari 1977

NOOTDORP: **Drs. M. J. J. van Amelsvoort** om 20.00 uur in „Het Witte Paard" voor het CDA-Nootdorp.
LEIDERDORP: **Drs. B. Beumer** om 21.00 uur in Wiks Bar (politiek café).
GRONINGEN: **Mr. F. Andriessen** om 12.00 uur gastkollege voor de Rijks Universiteit te Groningen.
AMERSFOORT: **Drs. M. W. J. M. Peijnenburg** voor de Amersfoortse Vrouwenraad.
SPIJKENISSE: **Drs. G. van Leijenhorst** voor de Classis Den Briel Ned. Herv. Kerk.
* KEMPENLAND: **W. J. Vergeer** voor het CDA-Kempenland.
* DIEMEN: **H. A. de Boer** voor het CDA-Diemen.
* ROTTERDAM: **Mr. J. N. Scholten** voor het Rotterdamsch Studenten Gezelschap.

Vrijdag 25 februari 1977

EMMELOORD: **H. Wisselink** voor de gezamenlijke landbouworganisaties.
SOESTERBERG: **W. J. Vergeer** in Centrum „Kontakt der Kontinenten" om 20.00 uur voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA (kadercursus).
HAARLEM: **Mr. W. Aantjes** om 10.00 uur in de aula van het Stedelijk Gymnasium.

Zaterdag 26 februari 1977

HERPEN: **Mr. H. J. B. Aarts** om 20.00 uur in Jeugdhuis „De Kuijl" voor de Stichting Jeugdbelangen.
TILBURG: **Mr. F. Andriessen** om 15.00 uur in de Koninklijke Harmoniezaal voor het NKV en KJ.

Maandag 28 februari 1977

UTRECHT: **Drs. B. Beumer** voor het ARJOS.
OSS: **Drs. G. van Leijenhorst** voor het CDA-Oss.
DE MEERN: **T. Tolman** voor de Agrarische Jongeren in Utrecht.
BERKEL/ENSCHOT: **L. A. M. de Bekker** voor het NCB.
PUTTEN: **Drs. R. F. M. Lubbers** om 20.00 uur in CNV-Vakantieoord „De kleine B" voor het CDA-Putten (openbare vergadering).

Dinsdag 1 maart 1977

DE BILT: **Mr. F. Andriessen** voor het CDA-De Bilt om 20.00 uur.
HEERHUGOWAARD: **Th. M. Hazekamp** om 20.30 uur in de Exoduskerk voor het CDA-Heerhugowaard.

Handel en Industrie

VISSER
ELEKTROTECHNIEK B.V.

Postbus 37
BEVERWIJK
Telefoon (02510) 2.52.44
(4 lijnen).

MEER DAN 50 JAAR ELEKTROTECHNIEK

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN
PALLETS
in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS
w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 × 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

W. VISSER & ZN. N.V.

SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

OOSTERBAAN
&
LE COINTRE N.V.

GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

In dit boekje stelt de auteur, voormalig financieel-economische specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- *Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?*
- *Groeien of versoberen?*
- *Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.*

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.
Bestellingen: Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek".

SPELREGELS
VOOR ECONOMIE & POLITIEK
AREND J. VERMAAT

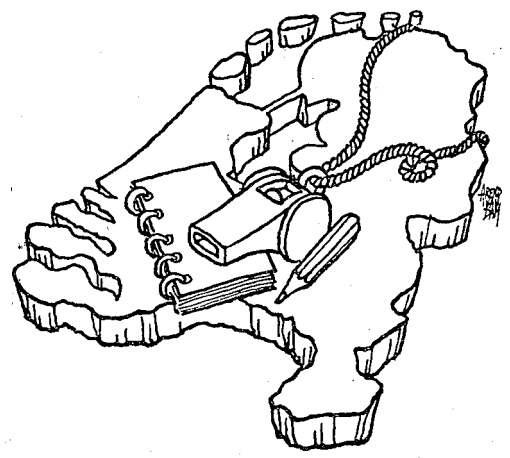

EEN UITGAVE VAN DE
stichting kader- en vormingswerk ARP
DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

WELWEZEN MET DE SPORT

Onlangs is een sportkatern verschenen onder de titel „Welwezen met de sport". In deze vier pagina's tellende krant komen de volgende zaken aan de orde: de sportnota van Van Doorn, de overheid en de sport, sportverwording, de christelijke sportbeweging, sport en samenleving, reclame in de sport.

De meewerkende auteurs zijn: **H. A. de Boer, L. A. van Splunder, prof. dr. I. A. Diepenhorst, W. F. H. Grashoff, C. J. van Leeuwen en G. J. Groenman.**

De katern, die zich o.m. goed leent voor discussie in groepen, is in nabestelling tegen het volgende tarief verkrijgbaar:

1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,50 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,40 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen via postgiro 89673 t.n.v. A. R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

13e JAARGANG NR. 7 33e JAARGANG NR. 7 5e JAARGANG NR. 4 DINSDAG 15 FEBRUARI 1977

Gemeenschappelijk nummer van

de nederlander CH WEEKBLAD

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Politiek Nieuws

CDA christen democratisch appèl

Inhoud

Politieke ontwikkeling nu en straks 3
Ontwikkelingssamenwerking, toetssteen van waarachtigheid/ Antwoorden op het CDA-Appèl ... 4
Aandacht voor Twente 5
Het CDA in het land van Bartje ... 6
Kritisch-solidair/ Financiën van het Centraal Verkiezingscomité 7
Begrip en onbegrip/ CDA-Brabant bijeen op de „Guldenberg" 8
Van basis en top/Agenda 9
De Gaay Fortman krijgt CDA-blad aangeboden 11

Bij de hardnekkigste vijanden van dit kabinet hoort ongetwijfeld de ernstige economische terugslag, waarmee het praktisch vanaf het begin van zijn bestaan wordt geconfronteerd. Die terugslag blijkt veel moeilijker te overwinnen dan aanvankelijk wordt gedacht: de gewone pepmiddelen helpen soms te weinig, soms te laat. En in ieder geval kan de regering niet voorkomen, dat het werkloosheidscijfer stijgt tot ver boven de 200.000. Pas de laatste tijd gaat het wat beter, maar niemand durft nog echt optimistisch te doen.

Ook minister R. F. M. (Ruud) Lubbers niet. Toch ziet hij de zaken niet echt somber, of als een gevecht tegen de bierkaai. „Daarvoor hebben we, zowel op de korte als op de lange termijn, te veel middelen om er iets aan te doen. En die moeten we beproeven. Dat gebeurt op twee manieren.

De eerste is gerichte, specifieke ondersteuning van het bedrijfsleven in verschillende vormen. De tweede, de zgn. 1%-operatie, een algemene maatregel gericht op verbetering van de bedrijfsresultaten. Daaruit wordt

Lubbers: Vingeroefeningen omzetten in beleid

Overheidsinvloed in bedrijven geen doel op zichzelf

INTERVIEW DOOR HANS HOYINCK

dan, hoop ik, voldoende moed geput om de investeringen weer wat op te krikken, nieuwe arbeidsplaatsen te scheppen enzovoort. Intussen moeten we er wel voor zorgen dat korte en lange termijnremedies elkaar niet al te hard bijten. Het is een hard gegeven, dat in moeilijke situaties als waarin we nu zitten en waarin de gewone mechanismen niet voldoende werken de verantwoordelijkheid en daarmee de invloed van de overheid toeneemt. Maar die overheid mag nooit een doel op zich zelf worden."

De werkloosheid blijft wel een nijpend probleem. Maakt dat die toenemende overheidsbemoeienis eigenlijk niet tot een noodzaak?

Ik ben er niet van overtuigd, dat de oplossing van het werkloosheidsprobleem per se tot grotere overheidsinvloed zou moeten leiden. Achteraf kunnen we constateren, dat het spiegelbeeld van het verlies aan arbeidsplaatsen, nl. het scheppen van nieuwe, aan het eind van de jaren zestig al enigszins ging stagneren. Kennelijk was de economie toen al niet meer in staat om voor voldoende arbeidsplaatsen te zorgen, door processen, die op dat moment niet goed waren te doorzien en te overzien, maar die er niettemin toch waren. En dat betekent natuurlijk nogal wat, vooral als na verloop van tijd blijkt, dat er geen sprake is van een conjuncturele gril, maar van een structureel menens.

Bij die vergrote invloed vallen overigens nog wel een paar kanttekeningen te maken. Op de eerste plaats is in het beleid gekozen voor sectoraal overleg, waarbij de drie partners, dus ook de overheid een belang hebben. Logisch dus dat op het moment, dat er op dit niveau afspraken worden gemaakt de overheid een vinger in de pap heeft. Bedenkt u echter wel dat het uitgangspunt ook in dat sectorale overleg is, de eigen verantwoordelijkheid van de ondernemingen. Nog altijd een aardig verschil met de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie, die principieel een veel zwaardere ingrep betekende. Bovendien is die omvang van die overheidsinvloed vaak een kwestie van interpretatie. De werkgevers zijn nogal geneigd te benadrukken dat het beleid teveel specifiek op bedrijven is gericht, terwijl van die kant algemene, globale maatregelen worden geprefereerd. De vakcentrales beweren het omgekeerde.

Hoe schat u de ontwikkeling van die overheidsinvloed voor de komende tijd in?

De nabije toekomst zal naar mijn taxatie meer een regularisatie van de overheidsinvloed te zien geven dan een toename. De beleidsvragen zullen zich concentreren op de vraag: Wat zijn, vanuit de eigen verantwoordelijkheid van de ondernemingen, de juiste beslissingen en zijn die beslissingen ook voor de gezamenlijke partners in de sector aanvaardbaar. We zijn in een fase aangekomen waarin we de opgedane ervaringen op dit punt moeten omzetten in een meer beleidsmatige aanpak. De normen en methodieken van het door de overheid steunen en sturen zijn en worden doorzichtig gemaakt en geobjectiveerd. Dat wil niet zeggen, dat daarmee subjectieve beslissingen, subjectief in de zin van: een keuze maken voor het een en tegen het ander, worden uitgesloten. Bij gerichte maatregelen blijft die keuze noodzakelijk. Gericht wil dan echter niet zeggen subjectief in de gebruikelijke, enigszins kwalijke zin van het woord.

Scheidsrechter en bankier

Toch blijkt uit uw begroting dat u de steun aan individuele bedrijven vermindert. Waarom?

Omdat ik van mening ben dat die vorm van overheidssteun uiteindelijk niet meer is dan een lapmiddel, geen goede zaak. De overheidsbemoeienis met een bedrijf dat geholpen moet worden is vaak een harde, zij het tijdelijke ingreep, een gele of rode kaart die door de scheidsrechter van het economisch spel wordt uitgedeeld. Als dat veelvuldig gebeurt, dan is er iets mis met het spel of met de scheidsrechter. Het beste is dat die laatste zich er zo min mogelijk al te nadrukkelijk mee bemoeit. Dat kan alleen als dat sectorale overleg, voorzien van een goede macro-economische parapluie, van de grond komt. Daar mikken we dan ook op. En om even in de vergelijking te blijven: als de scheidsrechter veelvuldig ingrijpt krijgen de spelers maar ook het publiek een overdreven vertrouwen in wat de overheid allemaal kan. Die vertekening van het beleid wordt nog in de hand gewerkt doordat de overheid behalve scheidsrechter ook nog een bijzonder soort bankier is. Want wij verlenen kredieten aan bedrijven in nood, die voor gewone banken te hoge of veel te hoge risico's inhouden. Dat kunnen en moeten wij doen omdat wij als overheid ook een aantal niet-economische normstellingen aanhouden. De kans dat we in dat soort situaties ons geld terugzien is soms erg gering. Daardoor wordt vaak de schijn gewekt alsof de overheid subsidies geeft, of bedragen à fonds perdu, die toch niet behoeven te worden terugbe-

(Vervolg op pagina 2)

lijsttrekker van agt

Samen verantwoordelijk

De sociaal-economische problemen en de moeilijkheden op menig ander terrein zijn van dien aard dat meer ernst, bezorgdheid en partijpolitieke bescheidenheid worden gevraagd.

Het gaat niet aan om eis op eis te stapelen. Het moet ons niet gaan om het verdelen van de huid. Zeker niet vòòr de beer geschoten is. Dat blijft het bezwaar tegen de aangenomen PvdA/PPR-resolutie over de toekomstige regeringssamenwerking. Al is deze resolutie in de goede richting veranderd, toch blijft het een principiële fout niet de bereidheid te hebben als minderheid te regeren. Dat is de conclusie die te trekken valt uit de gedachte in de resolutie dat de PvdA/PPR niet met minder ministerszetels dan het CDA aan de regering willen deelnemen. Een politieke groepering met verantwoordelijkheidsbesef moet zich juist in moeilijke tijden voor het landsbelang willen inzetten. Ook al doet het pijn, ook al vreest het gezichtsverlies. En daar kunnen christen-democraten over meepraten na de formatie van 1973.

Wij gaan de verkiezingen in met het motto „Samen verantwoordelijk".Dat is een oproep tot onszelf, tot andere democratische partijen, tot het Nederlandse volk. De kern van dit motto is dat het niet aangaat om verantwoordelijkheden naar anderen af te schuiven. Dat doet het CDA ook niet als het gaat om het dragen van regeringsverantwoordelijkheid. Die verantwoordelijkheid schuwen wij niet. In het besef dat wij als grootste politieke minderheidsgroepering bereid moeten zijn compromissen te sluiten. In de wetenschap dat de christen-democraten al tientallen jaren bereidheid hebben getoond mee een regering te vormen.

Ook de afgelopen vier jaar. Die bereidheid hebben wij de komende vier jaar ook, omdat wij ons niet willen verschuilen achter het vruchteloos oppositie voeren. De bereidheid is er om te regeren, en dat moet in Nederland met anderen. Daarbij hebben wij geen principiële voorkeur voor liberalen of socialisten. Wel zal het voor onze overweging met wie wij na de verkiezingen het eerst willen praten van belang zijn of de huidige coalitie met de progressieven tot aan de dag van de verkiezingen zal stand houden.

Het lijkt alsof we een maatschappelijke ontwikkeling doormaken waarin dat „samen verantwoordelijk" met grotere klem moet worden gesteld. Op zich voor het CDA een vertrouwde gedachte, omdat de studie „Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij" de start van het CDA omlijnde. Het samen verantwoordelijk geldt voor de bestrijding van de werkloosheid. Het geldt voor de verhouding tussen werkgevers en werknemers in de ondernemingen waarbij de laatsten meer medezeggenschap moeten krijgen. Het verplicht ons om ter wille van de levenskansen van hen die na ons komen als betere rentmeesters met milieu en grondstoffen om te gaan. Het samen verantwoordelijk moet beheersend zijn voor de wijze waarop wij onze naasten elders ter wereld te hulp komen en voor de wijze waarop wij de zwakken in ons eigen land beschermen. Samen verantwoordelijk ook voor de leefbaarheid van onze steden en dorpen, voor de gezondheid van ons volk. Zo is er nog veel meer te noemen uit ons inspirerende program.

Natuurlijk, veel problemen worden ook door anderen onderkend. Maar ons motto „samen verantwoordelijk" wil **onze** benadering typeren. Want ten diepste wordt dit alles gedragen door het samen verantwoordelijk zijn tegenover God, voor wie niemand te klein of te onbelangrijk is om mee te werken aan de opdracht die wij op deze aarde hebben.

Dit appèl plaatst ons niet op een voetstuk. Integendeel, het is een oproep die in onze partijen beluisterd wil worden. Wij hopen dat dat ook voor anderen gelden mag. Want dan zullen polarisatie en groepsbelang wijken voor solidariteit en gerechtigheid.

Met het CDA hopen we een andere sfeer op te bouwen. De sociaal-economische omstandigheden, de politieke problemen op andere terreinen zijn van dien aard dat meer ernst, bezorgdheid en partijpolitieke bescheidenheid worden gevraagd. Het gaat niet aan om eis op eis te stapelen. Het moet ons niet gaan om het verdelen van de huid. Zeker niet vòòr dat de beer geschoten is.

Een partij met verantwoordelijkheidsgevoel moet zich juist in zeer moeilijke tijden voor het landsbelang willen inzetten.

Ook al doet dat pijn, ook al vreest men gezichtsverlies.

Het CDA kan daarover meepraten sinds de formatie-Burger. Wij willen dan ook de verkiezingen in onder het motto „Samen verantwoordelijk". Dat is een oproep tot onszelf, tot de andere democratische partijen, tot het Nederlandse volk. De kern van dit motto is het besef dat het niet aangaat om verantwoordelijkheden naar anderen af te schuiven. De partijen niet naar elkaar, de burgers niet naar de overheden de sociale partners niet over en weer.

Het lijkt alsof we een nieuwe maatschappelijke ontwikkeling doormaken waarin dat „samen verantwoordelijk" met grotere klem moet worden gesteld.

Voor het CDA is dat een vertrouwde gedachte. „Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij" heette de studie die de start van het CDA omlijnde. Daarom ook zal de eigenheid van het CDA daardoor bepaald kunnen worden. Het roept op tot een aktieve inzet van alle groepen en alle mensen, in onderlinge solidariteit.

Samen verantwoordelijk: voor de problemen van vandaag en de oplossing daarvan
voor de strijd tegen werkloosheid
voor de ondernemingen als werkgevers en werknemers
voor de levenskansen van hen die nà ons komen
voor het zwakke in de samenleving,

(Vervolg op pagina 3)

Lubbers

(Vervolg van pagina 1)

taald. Maar zo is het natuurlijk niet. Voor elke kredietverlening komt een plan op tafel, waarbij is aangegeven hoe het betrokken denkt, zichzelf weer te kunnen bedruipen en op welke termijn. Ik heb overigens de indruk, dat deze onjuiste beeldvorming bezig is, langzamerhand te verdwijnen.
Naast het macro-economisch beleid versus de bedrijfstakgewijze aanpak en de steun aan individuele bedrijven, moet ook nadrukkelijk genoemd worden de zgn. functionele benadering. Daaronder versta ik het beleid gericht op onderzoek en ontwikkeling in het bedrijfsleven, maar ook de exportbevordering, de uitbouw van instituties die ook in moeilijke gevallen voorzien in risico-dragend kapitaal, de gezamenlijke exportinspanning, met name die van kapitaalgoederen. Tenslotte natuurlijk als een van de meest belangrijke het regionale beleid en het daarbij behorende spreidingsbeleid. Al met al wordt langs al die wegen de werkgeiegenheidsontwikkeling ondersteund, en niet zonder succes.

Selectieve groei

Sturen en beïnvloeden van het economisch proces kan de overheid niet alleen door maatregelen op het terrein van de economie zelf, maar ook daarbuiten.

Natuurlijk. Daarmee komt het vraagstuk van de selectieve groei aan de orde, dat we uitvoerig hebben bekeken in de Structuurnota. Wij hebben (of ontwikkelen) als samenleving nu eenmaal een aantal doelstellingen, waarvan de realisatie niet zomaar voortvloeit uit het gedrag van ondernemingen. Milieu en ruimtelijke ordening zijn daar voorbeelden van. De instrumenten om dit geheel van wenselijkheden en doelstellingen niet voortdurend met elkaar in botsing te brengen zijn er: in de sfeer van het marktmechanisme door middel van de subsidies of heffingen, danwel geboden of verboden, en ook de voorlichtng speelt op dit punt een rol.
Het is duidelijk dat een eerlijke afweging van die belangen eist, dat we heel zorgvuldig met die instrumenten omspringen. Het middel mag niet erger zijn dan de kwaal. Veel hangt ook af van de creativiteit van de onderneming. Die moet de nodige speelruimte krijgen om de algemeen-maatschappelijke nadelen van zijn aktiviteiten zoveel mogelijk te beperken. Zo is het bijvoorbeeld heel vaak niet het produkt zelf, dat schadelijk is (en dus verboden moet worden) maar de wijze waarop het wordt geproduceerd. Even vaak is het de onderneming zelf, die zo'n euvel het best en doeltreffendst kan verhelpen. Dat het beter is dit te bevorderen dan alleen maar te verbieden, is duidelijk.

Worden de marges voor het bedrijfsleven door dit soort maatregelen niet te klein op een moment waarop men wat meer speelruimte juist goed zou kunnen gebruiken? Je krijgt soms het idee, dat de overheid vaak net iets meer wil regelen, verbieden of verordenen dan een bepaald bedrijf of bedrijfstak kan incasseren waardoor het van de regen in de drop komt. Of is die indruk fout?

Niet in zoverre, dat het bedrijfsleven alles bij elkaar genomen inderdaad met nogal wat handenbindende zaken en voorwaarden rekening heeft te houden, onverschillig of die nu al dan niet door de overheid zijn opgelegd. Daarbij tellen zaken als arbeidskosten en fiscaal regiem zo goed als beperkende maatregelen, die met het oog op de noodzaak van selectieve groei worden genomen. Ik ben van mening, dat de balans tot nu toe redelijk in evenwicht is gebleven, al kan ik me voorstellen, dat de wijze waarop het regeringsbeleid is gepresenteerd wel kan hebben bijgedragen aan de onterechte indruk dat dit niet zo is. Hoe dan ook, het is zeker niet waar dat al die belemmeringen zomaar ineens uit de lucht zijn komen vallen. Allerlei zaken waren al in beweging of in voorbereiding. Een probleem is wel eens dat bepaalde bijsturingen in de selectieve groei-ontwikkeling te laat gedaan worden, als het ware om één minuut voor twaalf, met als gevolg dat je als overheid nauwelijks meer anders kunt dan hard ingrijpen, zoals bijv. in Rijnmond, waar de situatie zo ernstig was (ook door verschil van mening tussen de eerstverantwoordelijke partners) dat een vloeiend beleid op termijn niet meer mogelijk was. Dat werd niet voor niets saneringsgebied genoemd. Er is daar overigens al veel verbeterd, zodat wij ook daar weer in rustiger vaarwater komen.

Crisisbeheersing

De hardnekkigheid van de crisis lijkt zowel een waarschuwing als een aansporing om de kans op herhaling zo klein mogelijk te houden. Hoe pakt u dat aan? En overleven we een tweede crisis van de omvang van die van 1973?

Onze voornaamste zorg kan natuurlijk voorlopig geen andere zijn dan de werkgelegenheid. Die is, alweer voorlopig, vooral gebaat bij een intensieve aanpak en bemoeienis door de overheid in de vormen zoals we die zojuist besproken hebben. Bij dit alles hebben wij ons een pittige taakstelling opgelegd: 150.000 voor 1980 wordt een hele kluif, maar het is te halen. We zijn niet machteloos. Ik vind dat we binnen de marges waarin het probleem speelt door doelbewust beleid echt wel iets kunnen doen. Op de lange termijn moeten we ons vooral concentreren op de ontwikkeling van een ander gedragspatroon ten aanzien van de groei van onze welvaart. Het energiebeleid en de recycling zijn voorbeelden daarvan. Bescheiden, maar ze zijn er. Ik denk dat we ongeveer een generatie nodig zullen hebben om allerlei belangrijke aspecten van overheidsbeleid – milieu, ontwikkelingshulp, ruimtelijke ordening – in het economisch proces te incorporeren. Dat doe je niet even op een achternamiddag. Dat moet punt voor punt worden gescoord. In deze kabinetsperiode is beleidsmatig op dat terrein wel duidelijk een begin gemaakt. Naar mijn persoonlijke smaak gaat het met die selectiviteit in de groei nog te langzaam. Juist op dit terrein zal het CDA erg belangrijk kunnen zijn; het gaat dan immers om het karakter van onze welvaart en dat lijkt mij erg belangrijk voor de maatschappij van morgen.
In dit stadium, zoveel jaren nadat de begrippen „kwaliteit van het bestaan" en „Club van Rome" vertrouwd zijn geworden, is dit nu overigens een zaak van een concrete aanpak en maatregelen.

Kernenergie

Hoe past kernenergie in het toekomstige energieverbruik?

Het is zeker dat de kernenergie niet de oplossing is voor alle problemen. Het moet hoe dan ook een vrij bescheiden rol blijven vervullen. Ik ben voor zo'n beperkte toepassing, wanneer deze goed wordt beëxperimenteerd, voorbereid en uitgevoerd. Mijn indruk is dat het zich principieel opstellen tegen het gebruik van kernenergie voor een goed deel voortkomt uit de onbekendheid met de werkelijke omvang van de risico's. Dit in tegenstelling tot de nadelen die men heeft bij de energiewinning uit kolen en gas, die men kent en waarmee men in ieder geval heeft leren leven. Kernenergie kan schoon en veilig toegepast worden. Het vereist echter wel een complexe en goed beheerde organisatie. Daarom moeten wij op dit terrein stap voor stap verdergaan. Ons niet laten opjagen door al te blind enthousiasme, maar evenmin toegeven aan hen die met even valse argumenten actie tegen voeren.

Als u de economische voorwaarden en vooruitzichten tot 1980 moet karakteriseren, hoe is dan uw waardering?

De zaken liggen stroef. De bedrijven zitten moeilijk, ook en niet in de laatste plaats door de internationale economische ontwikkelingen. Pluspunt is dat ik nu rustig kan zeggen dat de winsten omhoog moeten zonder dat iemand mij dat kwalijk neemt. Dat hoefde ik vier jaar geleden niet te proberen. We hebben ook een erg positieve betalingsbalans, de bereidheid om er weer bovenop te komen is onmiskenbaar en we staan niet met lege handen. De mogelijkheden zijn er, het is nu zaak om er iets mee te doen. Dat wordt de opdracht voor de komende tijd. Wij zullen het dan wel samen moeten doen. Slechts als men vertrekt uit het besef van die noodzaak kan men slagen. Het gaat dan niet eens in de eerste plaats om het zgn. herstel van de economie maar om de maatschappij van morgen.

Het PvdA-congres:

Beurtelings hinken op linker en rechterbeen

H. Van Spanning

De relatie tot wat men voor de oorlog, de „burgerlijke partijen" noemde vormt voor de PvdA – evenals vroeger voor de SDAP – een voortdurend discussiepunt.
Twee opvattingen spelen hierbij een rol. Enerzijds de strategie van de meerderheidsvorming van „links", met uitsluiting van andere partijen; anderzijds de opvatting dat samenwerking met andere partijen – met name de christen-democraten – de PvdA de mogelijkheid geeft belangrijke onderdelen van haar program te verwezenlijken.

Achter beide visies staan principiële discussiepunten. De vrees dat bij samenwerking met de christen-democraten te grote concessies moeten worden gedaan en dat de PvdA „verburgerlijkt", staat tegenover de visie dat continue oppositie – bij het in de minderheid blijven – de partij in extremistisch links, vaarwater zal brengen.

Oppositioneel karakter

De eerste fundamentele discussie in de SDAP over de samenwerking had plaats in 1913. Het Zwols congres verwierp toen samenwerking met andere partijen. In 1918 sprak het congres zich in beginsel voor samenwerking uit. In de loop van datzelfde jaar volgde de mislukte „revolutiepoging" van Troelstra. Mede door deze tweeslachtige opstelling zou het tot 1939 duren voor bewindslieden uit de SDAP in een kabinet werden opgenomen.

Ook tijdens de deelname aan de kabinetten tussen 1946 en 1958 bleef de PvdA een oppositioneel karakter behouden. Programmatisch was men bereid met de KVP – later ook met CHU en ARP – samen te werken. Maar de confessionele partijen werden gelijktijdig krachtig bestreden, op basis van de „doorbraakgedachte". Sinds 1952 werd de VVD door de socialisten van samenwerking uitgesloten. Dit gebeurde overigens wederzijds.

Na de deelname aan het kabinet-Cals (1965-'66) beëindigd door de „nacht van Schmelzer" ging de PvdA, mede onder invloed van „Nieuw Links" de strategie verleggen. Hoewel samenwerking formeel niet werd uitgesloten domineerde de bestrijding van de christen-democraten.

Elementen van deze strategie waren:
■ *de eis van de christen-democraten van een verklaring vooraf; in 1969 geformuleerd in de anti-KVP-resolutie; de strekking van deze resolutie werd later uitgebreid tot ARP en CHU.*
■ *de vorming van een „progressieve concentratie" met D'66 en PPR; gevolgd door een stembusakkoord tussen deze partijen en het formeren voor de verkiezingen van een „schaduwkabinet".*

Een derde belangrijk element dat niet werd aanvaard was de vooral door Nieuw Links gepropageerde gedachte van het minimum-program.

Formatie-Burger

In het parlement werd de taktiek gericht op het isoleren van de KVP en het uit elkaar drijven van de christen-democratische partijen. Tot 1970 – toen de ARP sterke invloed onderging van de „radicalen" – trachtte men de AR-fraktie naar de kant van de „progressieven" te trekken. Eind 1970 werd de taktiek gelegd op het dringen van de CHU in de „conservatieve" hoek.

De formatie-Burger vormde een belangrijk intermezzo. Gebruik makend van het feit dat de „linkse drie" de grootste minderheid vormden werd getracht de christen-democratische samenwerking te doorbreken. Maar tegelijkertijd moesten PvdA, PPR en D'66 – volstrekt in tegenspraak met hun beloften aan de kiezers – toch een samenwerking met de christen-democraten aangaan. Formateur Burger slaagde er in de CHU los te maken en in de ARP interne verdeeldheid te creëren. Tijdens de formatie werd naar buiten toe dit element sterk geaccentueerd. De voor de „linkse drie" hiermee gepaard gaande negatieve aspecten werden zo goed mogelijk verkocht. De belangrijkste elementen hierbij vormden de dominerende positie van „Keerpunt" – hoewel Schets van Beleid ook een plaats moest krijgen – en de bekende 10/6-formule in het kabinet.

Verweerde en verlaten fundamenten

Het aldus geformeerde kabinet was een tussenstation op weg naar andere parlementair-politieke verhoudingen. Centraal daarbij stond de vraag hoe de samenwerking van „progressieven" en christen-democraten zich verder zou ontwikkelen.
De ontwikkeling is in het voordeel van de christen-democraten beslist. Het CDA kwam tot stand. Van de „linkse concentratie" staan nog slechts verweerde en verlaten fundamenten overeind. D'66 speelt vrijwel geen rol meer; de PPR stelt zich voortdurend onafhankelijk op.

In deze continu gevoerde discussie tussen ideologie en parlementaire praktijk moest de PvdA op het jongste partijcongres een nieuwe uitspraak doen.

De recente ontwikkeling wordt treffend geïllustreerd in de lotgevallen van twee prominenten uit de tijd van de radicalisering tussen 1966 en 1972.
Toen in 1966 over het minimumprogram werd gediscussieerd riep een afgevaardigde uit Hoevelaken het congres toe: „Op naar het minimumprogram; op naar het breekijzer in de confessionele partijen." Deze afgevaardigde, André van der Louw, zou enkele jaren later als partijvoorzitter, de beslissing ten gunste van deelname van de PvdA aan het kabinet-Den Uyl verdedigen; daarna werd hij burgemeester van Rotterdam, bestuurd door een links programcollege.

Het voorstel voor de anti KVP-resolutie werd in 1969 gedaan door een andere vooraanstaande Nieuw Linkser, Han Lammers. Hij zou enkele jaren later – onder druk van zijn partij-afdeling – ontslag nemen als wethouder van Amsterdam, toen hij pleitte voor een opening in het links-programcollege. Hij is thans landdrost van Oost-Flevoland.

Van richting veranderd?

Behalve Van der Louw en Lammers zijn ook andere vooraanstaande Nieuw-Linksers tot diverse functies geroepen, waardoor het congres van een aantal

kopstukken is beroofd. Heeft deze ontwikkeling – in combinatie met de deelname van de PvdA aan het kabinet-Den Uyl – de besluitvorming van het congres van richting veranderd?
Ten dele is dat zeker het geval, bij voorbeeld op enkele hoofdpunten van de discussie over de strategie: het minimum-program en de 10/6-formule.
Het minimum-program bleek na aanvankelijke verwerping van het amendement-Ammerstol, via een ander, aangenomen amendement, toch te zijn opgenomen. Ien van den Heuvel, Ed van Thijn en Den Uyl kwamen er aan te pas om dit punt alsnog uit het program te halen. Het Partijbestuur dreigde daarbij met intrekking van de concept-resolutie.
Op het punt van de formule omtrent de zetelverdeling in een nieuw kabinet ging aanvankelijk de PPR dwars liggen.
De Radicalen spraken zich uit voor de 10/6-formuie in plaats van de voorgestelde verhouding van 8/8+. Hier sprak het bestuur een onaanvaardbaar over uit. In dit geval gesteund door een geëmotioneerd congres, dat op dat moment tekenen toonde de PPR beu te zijn.

Een zekere matiging is voorts te constateren op een ander punt.
De anti-KVP-resolutie, die nooit officieel is ingetrokken, functioneert op dit moment in de praktijk niet meer. Er leven nog steeds in het PvdA-congres sterke reserves tegen het CDA. Zowel Den Uyl als Ien van den Heuvel maakten in hun redes een onderscheid tussen „progressieve" en „conservatieve" christen-democraten. Dit neemt echter niet weg dat men zich ten aanzien van het CDA behoedzaam opstelde.

Maar daar staat tegenover dat dit congres op andere onderdelen niet bereid was de leiding te volgen. We noemen de radicale amendering van het programhoofdstuk over Vrede en Veiligheid; de uitspraak inzake het UCN-project en de stemming over de nationale gezondheidszorg.

Dubbele strategie

In het PvdA-congres heerst de gewoonte om bij discussies over haar strategie de beschuldigende vinger naar het CDA te heffen. Als een nachtmerrie wordt – zoals door Den Uyl in zijn betoog over het UCN-project – gesproken over een kabinet waarin de VVD is vertegenwoordigd.

Deze problematiek kan echter niet aan het CDA verweten worden.
Zij berust bij de PvdA zelf. Van Thijn waarschuwde in zijn betoog tegen het minimum-program voor een dubbele strategie. Hierin ligt exact de kern. De PvdA heeft in feite twee strategieën en moet regelmatig hieruit kiezen. Men kan zich zodanig profileren dat samenwerking met het CDA op voorhand praktisch onmogelijk is en alleen de oppositie over blijft. Men kan ook kiezen voor een opstelling die constructieve samenwerking met het CDA in beginsel mogelijk maakt. Ook de thans genomen congresbesluiten dragen een tweeslachtig karakter. De 8/8+-formule functioneert alleen wanneer de verkiezingsuitslag een dergelijke samenstelling het meest voor de hand liggend maakt. Elke afwijking hiervan zal keiharde onderhandelingen vragen. Lijsttrekker Den Uyl en het partijbestuur zullen voor elke wijziging de partij-organen moeten overtuigen.

Samenwerking in beginsel mogelijk

Het is daarom onjuist wanneer van socialistische zijde wordt gesteld dat de problemen rond de regeringsvorming in ons land uitsluitend aan het CDA zijn te wijten. De PvdA schept zelf problemen doordat zij beurtelings op haar linker- en dan op haar rechterbeen hinkt. Men kan nooit te lang op een been staan; daarom blijft het altijd een vraag op welk been het meest wordt geleund. Dat is thans het rechterbeen, gelet op de matiging van de strategie ten opzichte van het CDA en de krachtige wijze waarop de PPR tot de orde is geroepen. Daartegenover staat dat het linkerbeen steeds wordt bijgetrokken; gezien de scherpere formuleringen van de defensieparagraaf; de UCN; en de nationale volksgezondheid.

Samenwerking tussen het CDA en een constructieve PvdA lijkt na dit congres in beginsel zeker mogelijk. De vraag blijft echter welke marges Den Uyl zal krijgen van de partij, na de verkiezingsuitslag.

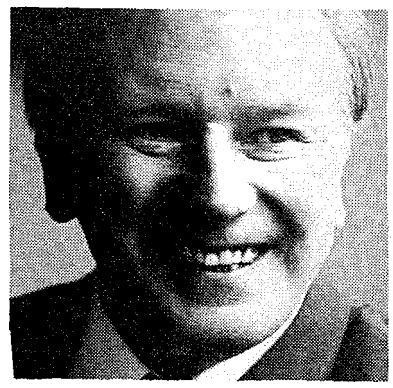

Eén van de drie

Dr. R. J. H. Kruisinga
voorzitter CHU-Tweede Kamerfraktie

Politieke ontwikkeling nu en straks

Christen-democratische politieke ontwikkeling in het naaste verleden en in de naaste toekomst.
Het CDA komt uit met één lijst bij de komende Tweede Kamerverkiezingen. Onze politieke tegenstanders hebben dit lang voor onmogelijk gehouden.
De Christen-democratie was huns inziens sinds de laatste kabinetsformatie dood omdat de eenheid van ARP, KVP en CHU was doorbroken. Voor ons was de fundamentele betekenis van de christen-democratie voor ons land echter sterker dan de tijdelijkheid van dit kabinet-Den Uyl.
Er is door ARP, CHU en KVP in alle geledingen hard gewerkt. Daarbij zijn soms stevige discussies gevoerd.
Maar daarbij stond voor ons allen voorop, dat we de christen-democratie een herkenbaar gezicht willen geven. Het CDA moest een partij worden, waarin we op basis van uitgangspunten, beleid en program, wilden werken met elkaar.
Herhaaldelijk hebben onze politieke tegenstanders – socialisten zowel als liberalen – gétracht verdeeldheid tussen de christen-democratische partners te zaaien.
Uiteraard bestaan er tussen ARP, CHU KVP verschillen. Dat is voor partijen met een zo lange traditie en historie ook niet verwonderlijk.
Maar onze eenheid, ons gemeenschappelijk ideaal is sterker gebleken.
Er kwam niet alleen één lijst, maar ook één lijsttrekker.

We gaan nu op weg naar de verkiezingen.
Het zal een zware strijd worden.
Naar mijn stellige overtuiging kunnen we echter een goed resultaat behalen.
De christen-democratie heeft een eigen identiteit.
Die identiteit wordt onderstreept door een goed program.
Een program, dat waard is om ons ervoor in te zetten.

Welzijnsbeleid

Ik wil enkele vitale punten uit dit program nader aangeven.
In de eerste plaats het welzijnsbeleid, waaronder ik hier zowel CRM als Onderwijs beschouw.
In het CRM-beleid zal in de toekomst veel meer aandacht besteed moeten worden aan de waarde en betekenis van levensbeschouwelijke organisaties in deze sector. Juist hier waar het verbeteren en opbouwen van intermenselijke relaties centraal staat is dit levensbeschouwelijk aspect onmisbaar.
Het welzijnswerk zal veel beter gestructureerd dienen te worden.
De betrokkenen moeten duidelijk weten waar zij aan toe zijn; zij dienen rechtszekerheid te hebben; daarvoor is een kaderwetgeving voor het gehele welzijnsbeleid gewenst. De christen-democraten hebben hier reeds bij de eerste algemene beschouwingen op aangedrongen. De kaderwet is echter nog niet uitgebracht.

Van groot belang is ook nadere bezinning op de betekenis van het vrijwilligerswerk in het welzijnsbeleid, alsook een duidelijke opsporing van kansarmen.

Ondanks herhaalde waarschuwingen van christen-democratische zijde is in het onderwijsbeleid te weinig rekening gehouden met de werkers in het onderwijsveld en de positie van het bijzonder onderwijs. Het CDA steunt vernieuwingen in het onderwijs.
De overheid mag echter aarzelingen bij onderwijsorganisaties niet afdoen met de opmerking, dat zij niets willen.
Wanneer het bijzonder onderwijs zijn funktie wil onderstrepen moet het daarvoor gelegenheid hebben. Uiteraard kan dit niet tot voortdurend uitstel van beslissingen leiden. Maar het is een fout om veranderingen d.m.v. grondwetsherziening te forceren. Die grondwetswijziging is – en dat mag nadrukkelijk worden gesteld – afgewezen. Van bovenaf mogen dan niet de bestaande regels – vrucht van een eeuw onderwijsstrijd – zonder meer worden doorbroken.
Ondanks de op zich in enkele opzichten niet geheel af te wijzen arbeid van Minister Van Kemenade, heeft het onderwijsveld de afgelopen jaren moeten werken in een sfeer, die werd aangevoeld als een van boven af opleggen van vernieuwingsprocessen, die men – met de gevolgen van de Mammoetwet nog nawerkend – zonder schade voor het onderwijs niet kon verteren.

Zwakken

De christen-democratie zal steeds moeten letten op de zwakken in de samenleving. Voortdurend dient men waakzaam te zijn, waar door het gevoerde beleid zwakke groepen in de knel dreigen te komen.
Op dit moment vraagt de werkloosheidsbestrijding grote aandacht. Maar bij de discussies over lonen, prijzen en werkgelegenheid zal ook steeds moeten worden gelet op groepen, die tussen de wal en het schip dreigen te vallen. Ik denk daarbij aan de ondernemers in het midden- en kleinbedrijf, de kleine spaarders, de bejaarden en de gehandicapten.
Ten aanzien van het financieel economisch beleid vraagt de toenemende druk op de midden-inkomensgroepen om passende maatregelen.
Van groot belang zullen de komende tijd het defensiebeleid en de buitenlandse politiek worden. Minister Vredeling heeft een beleid gevoerd, dat wij in grote lijnen hebben kunnen steunen. Bij de formatie zullen op dit terrein knopen moeten worden doorgehakt. Defensie is te belangrijk om via voortdurende bijstellingen en jaarlijkse discussies met veel touwtrekkerij behandeld te moeten worden.
In het buitenlands beleid wordt vooral de Europese politiek van groot belang.
In 1978 zullen voor het eerst rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement worden gehouden. In Europees verband zullen de christen-democraten, onder de bezielende leiding van Tindemans (u herinnert zich ongetwijfeld zijn inspirerende rede op het CDA-congres), zich hier krachtig moeten inzetten.
Temeer omdat in socialistische kring wel eens geluiden worden gehoord waarbij de sterke indruk wordt gewekt, dat sommigen alleen geïnteresseerd zijn in de Europese politiek, wanneer socialistische kabinetten in de lidstaten aan het bewind zijn. Christen-democraten hebben in het verleden de Europese eenwording krachtig gestimuleerd. Die traditie zullen we moeten voortzetten.

De inzet

Tenslotte: Onze lijsttrekker Van Agt heeft er op het congres al op gewezen: de christen-democratie neemt een zelfstandige plaats in in het politieke krachtenveld. Dat geldt ook de maanden, die ons voor de verkiezingen nog resten, waarin belangrijke wetsontwerpen aan de orde komen.
Wij zijn geen waterdragers voor de socialisten en wij lonken niet naar de liberalen.
Wij mogen trots zijn op wat door ons de afgelopen jaren op weg naar eenheid van de christen-democratie in ons land is tot stand gebracht.
Onze identiteit en ons program hoeven we bepaald niet weg te moffelen.
Daarom kunnen we als anti-revolutionaren, christelijk-historischen en KVP-ers samen als christen-democraten op weg gaan.
In het vertrouwen dat de christen-democratie tot zegen kan zijn voor land en volk.

(Vervolg van pagina 1)

Samen verantwoordelijk

het welzijn van de verre naaste
voor de leefbaarheid van stad en dorp
voor de gezondheid van ons volk

Er is nog veel meer te noemen. Veel problemen worden ook door anderen onderkend. Het samen verantwoordelijk moet echter onze benadering **typeren.** Want ten diepste wordt dit alles gedragen door het samen verantwoordelijk zijn tegenover God. Voor wie niemand te klein of te onbelangrijk is als het gaat om mee te werken aan de opdracht die we t.o.v. mens en schepping hebben. Het is duidelijk dat dit Appèl niet òns op een voetstuk plaatst.
Integendeel, het is een oproep die in onze partijen beluisterd wil worden. Wij hopen dat dat ook voor anderen gelden mag.
Indien dat het geval is dan zullen polarisatie en groepsbelang meer en meer gaan wijken. Dan zullen solidariteit en gerechtigheid de begrippen zijn die de politiek bepalen. Want iedere mens en iedere groep telt, ongeacht hun belang of capaciteit.
Wie de noodzaak van deze gezamenlijke inzet niet onderkent, wie meent dat hij of zij deze **verantwoordelijkheid in solidariteit** mag ontlopen die heeft de ernst van de tijd niet gevat. Die bedrijft versleten politiek. Laat niemand blijven steken in het bekende „spel van de macht".
Laten we de **echte** problemen onder ogen gaan zien. In verantwoordelijkheid.

COMMENTAAR

Zorgvuldig beleid

Zowel van de regering als van het parlement mag een zorgvuldig beleid worden verlangd. Dat houdt onder meer in, dat steeds moet worden nagegaan of beslissingen die genomen worden, in het belang van de samenleving zijn. Wanneer het om fundamentele zaken gaat, zal meer studie en meer beraad nodig zijn. Zo zal niemand er bezwaar tegen hebben, dat veel studie en beraad plaatsvinden alvorens beslist wordt of medewerking kan worden verleend aan de uitbreiding van de ultracentrifugefabriek in Almelo.

Het valt echter op, dat met name de Partij van de Arbeid en de PPR slechts met veel moeite bereid zijn te aanvaarden dat er óók sprake moet zijn van zorgvuldige wetgeving wanneer het gaat om de wijziging van de Wet op de Ondernemingsraden en de Wet op de Vermogensaanwasdeling. Ook hier gaat het namelijk om fundamentele zaken, die studie en beraad vereisen. Als men de tijd daarvoor niet aan het parlement zou willen gunnen, doet men afbreuk aan de eis waaraan de volksvertegenwoordigers moeten voldoen, namelijk zorgdragen voor een goede wetgeving. Men meet dan ook met twee maten en dat is niet evenwichtig!

Financiën

Elders in dit blad blijkt, dat de leden van ARP, CHU en KVP en de partijen zelf kans hebben gezien om een bedrag van afgerond ƒ 1.150.000,– op tafel te leggen voor de verkiezingscampagne. Dat is een woord van dank waard. Het getuigt van een betrokkenheid bij het gebeuren en het geeft ook aan, dat men waarde toekent aan een goede en waardige verkiezingscampagne van het CDA.

Daarnaast hebben 15 bedrijven een bedrag van ƒ 26.100,– op tafel gelegd. Van het begin af aan is het openbare karakter van dit soort verkiezingsbijdragen in het oog gehouden. De lijst van bedrijven en de door hen geschonken bedragen is thans openbaar gemaakt. Wij vinden dat een goede zaak. Het ware te wensen, dat ook de andere partijen eenzelfde openheid zouden betrachten.

Het CDA-bestuur zal zich beraden of het door hem voorgestane en in de praktijk gebrachte beleid van openheid en onafhankelijkheid meer algemene gelding zal kunnen krijgen. Dat zou kunnen gebeuren op basis van afspraken tussen partijen. Het zou ook kunnen door dat op wettelijke leest te schoeien.

Israël

„Er is één land dat op onze bijzondere aandacht aanspraak heeft, omdat het voor wie de Bijbel eerbiedigt een unieke betekenis heeft. Israël, een broeder in het nauw, die wij onder geen (economisch) beding mogen verlaten", aldus CDA-lijsttrekker Van Agt tijdens zijn rede op het jongste CDA-congres.

Dat is de geest en strekking waarmee het CDA de positie van Israël in het Midden-Oosten benadert. Vandaar dat de CDA-frakties afstand namen van een brief over het Midden-Oosten die een aantal Europese parlementariërs, waaronder ook Nederlandse, aan Carter hebben gestuurd. De intentie van met name de Nederlandse ondertekenaars is ongetwijfeld goed. Maar als de strekking van de brief als tegemoetkomend aan de Arabische wensen kan worden gezien en daardoor afstandnemend ten aanzien van Israël, is deze in strijd met het CDA-beleid en program en de rede van lijsttrekker Van Agt. Daarmee is de CDA-opstelling ten opzichte van Israël duidelijk: die van een vriend.

Ritselaars

Blijkbaar is het CDA-congres, dat Van Agt als lijsttrekker aanwees, door Steenkamp lelijk in de boot genomen. De voorzitter verzekerde dat congres toen namelijk dat de benoeming van Van Agt tevoren door de volgende vijf instanties unaniem was goedgekeurd: eerst door het dagelijks CDA-bestuur, toen door het algemeen CDA-bestuur en vervolgens door de drie partij-raden (van KVP, van AR en van CH). Ook het zeer drukbezochte congres bekrachtigde daarna met grote eenstemmigheid de benoeming.
Maar wat weet nu (24 januari) Het Vrije Volk te onthullen? Dat die benoeming aan „de ritselaars in het CDA" te wijten is. „Aan die benoeming", zegt het blad, „is geen CDA-er te pas gekomen, behalve dan Steenkamp, de drie partij-voorzitters en Van Agt zelf. Geen partijraad, geen congres heeft er iets aan kunnen veranderen." Zou Steenkamp zich nu zó vergist hebben of is die bewering van Het Vrije Volk een voorproefje van hetgeen we, met de Kamerverkiezingen in zicht, nog aan politiek-journalistieke „ritselarij" voorgeschoteld zullen krijgen.

Ontwikkelingssamenwerking: toetssteen van waarachtigheid

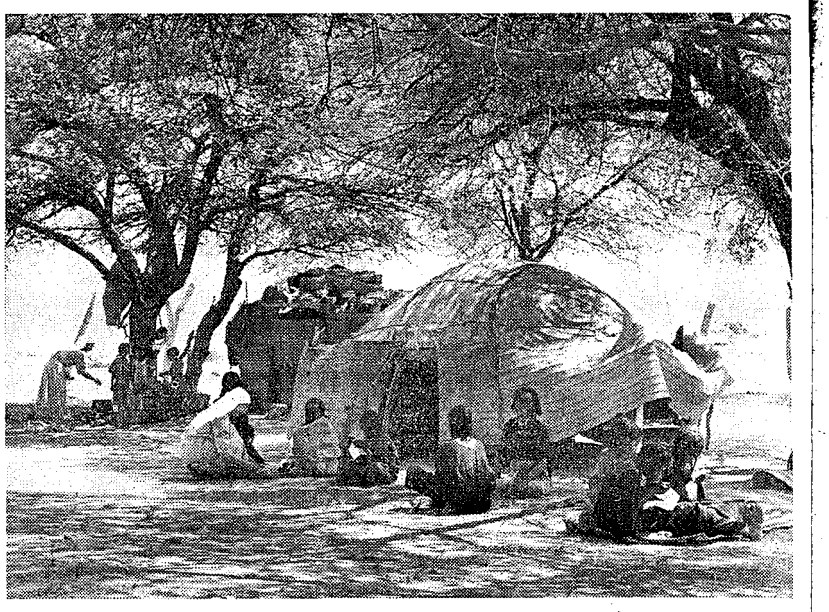

Tijden van sterke ekonomische groei laten ruimte voor de vervulling van dikwijls tegenstrijdige politieke verlangens, onder welk etiket ook verpakt. Zo zijn er situaties waarin een sterke verbetering van de eigen inkomenspositie en opvoering van steunmaatregelen aan de zwakkeren hand in hand kunnen gaan. Het uur der waarheid komt wanneer de ekonomische groei omslaat in stagnatie of teruggang. Dan staat de politiek opnieuw voor de moeilijk keuze: toegeven aan degenen, die voor de behartiging van de eigen belangen grond kunnen maken of aan bod laten komen de echt zwakkeren, die zelfs naar de politiek toe geen vuist meer kunnen maken. In de laatste jaren heeft heel de rijke wereld voor dit keuzevraagstuk gestaan. Helaas moet men zeggen, dat in vele landen het pleit beslecht is ten nadele van die zwaksten, wier lot men, voorlopig schijnbaar ongestraft, kon verwaarlozen: m.n. de zwaksten in de internationale samenleving, de ontwikkelingslanden en hun bewoners, waarvoor geen machtige belangengroepen, geen grote sociale organisaties, geen invloedrijke lobby's, maar dikwijls slechts zwakke aktiegroepen en de christelijke kerken het hebben opgenomen.

In vele landen van Europa en daarbuiten, ook landen met regeringen, die zichzelf vooruitstrevend of socialistisch noemen, is in de afgelopen jaren de ontwikkelingshulp het sluitstuk van de begroting geworden. In de Bondsrepubliek Duitsland moest na een konflikt met Bondskanselier Schmidt minister Eppler het veld ruimen, niet omdat hij de bijdrage van het rijke Duitsland aan de ontwikkelingssamenwerking onwillekeurig wilde opschroeven, maar gewoon omdat hij de Bondsrepubliek wilde houden aan de internationaal aangegane verplichting om in het midden van de zeventiger jaren 1½% van het netto nationale produkt voor ontwikkelingshulp ter beschikking te stellen. Binnen de West-Duitse koalitie werd het konflikt tussen de wensen voor verbetering van de eigen inkomens, eigen voorzieningen en van die, die geen vakbeweging en geen andere kracht tot steun hadden, beslecht ten nadele van de laatste. Wat betekent in zo'n geval progressief beleid?
Duitsland was niet het enige voorbeeld.

Toen in het midden van vorig jaar ook in Nederland de stemmen voor bezuiniging luider werden en toen voor het eerst eigenlijk de ontwikkelingssamenwerking onderwerp werd van tamelijk ernstige kritiek heeft het CDA zijn standpunt duidelijk gemaakt: De problemen van onze welvaart mogen niet worden afgewenteid op de schouders van hen, die aan die welvaart part noch deel hebben gehad. Onze internationale verplichtingen, onze voorgenomen groei van de ontwikkelingshulp moet nagekomen worden en ons beleid tot spreiding van de werkgelegenheid over de gehele wereld moet zoveel mogelijk voortgezet worden. Daarmee werd de rol van de christendemokratie terzake van dit vraagstuk opnieuw bevestigd. Al onder het Kabinet De Jong, had door het toedoen van minister Udink vooral, de vooraanstaande plaats van Nederland bij de aanpak van dit centrale probleem van de arm-rijk verhouding in de wereld, gestalte gekregen. Zowel doordat Nederland als een van de eerste landen aan de 1%-norm ging voldoen, als door de initiatieven en akties voor een herordening van de internationale struktuur van onze ekonomie. Aantjes op het eerste CDA-Congres, Andriessen bij de bezuinigingsoperaties, Steenkamp in augustus, hebben duidelijk gemaakt, dat er op dit punt geen compromis mogelijk was.
In het nieuwe CDA-programma wordt die lijn doorgezet: hard is vastgelegd, dat de ontwikkelingssamenwerking in ieder geval niet beneden het huidige niveau mag dalen en daarmee is de positie van de ontwikkelingshulp in het budget in ieder geval verankerd. Overigens in de hoop, dat er spoedig betere tijden aan zullen breken, zodat, zoals in de toelichting wordt gesteld, ook aan een geleidelijke verhoging later gedacht kan worden. Vastgelegd is ook de opdracht aan de uitvoerders van het programma om te streven naar een nieuwe internationale ekonomische orde, waarin gelijkwaardigheid aller landen, die aan het ekonomische proces deelnemen, voorop staat. Mooie woorden: hoe duidelijk het CDA ernst wil maken met deze zaken blijkt ook uit de krachtige onderstreping van dit punt in de rede van lijsttrekker Van Agt. Ons rentmeesterschap in dienstbaarheid van deze aarde bestaat niet alleen uit het verschaffen van enige financiële bijstand. „De bereidheid rechtvaardige verhoudingen in de wereld te bewerkstelligen zal ook en vooral betrekking moeten hebben op een herziening van de internationale arbeidsverdeling, op het garanderen van minimumprijzen – op de basis van internationaal recht – van een nieuwe ekonomische orde."

Met deze stellingname kan het CDA springen, ook met de polsstok van de opinie in de eigen achterban. Uit zoveel signalen blijkt, dat zij die het CDA ondersteunen, bepaald gevoelig zijn voor de redenering, dat men zijn internationale afspraken moet nakomen, dat ook de zwakke stem van arme landen gehoord moet worden, maar vooral dat we niet langer mede verantwoordelijk mogen zijn voor het voortduren van de absolute ongelijkheid in de wereld.

Tezelfdertijd heerst er echter binnen het CDA bezorgdheid om de kwaliteit van de hulp. De bereidheid tot offer legt aan de overheid ook de plicht op om de besteding van dat offer met zo zorgvuldig mogelijke garanties te omgeven. Geen overdreven garanties, geen overdreven bekommernis om de besteding van die 1½%. D.w.z. geen exorbitant zwaardere eisen, maar wel een bewaking tegen oneigenlijk gebruik van aanwending van de hulp voor het dienen van primair Nederlandse belangen: Dat kan zijn op partijpolitiek gebied, maar dat kan ook zijn het mogelijk maken van hobbyïsme en het in stand laten van duidelijk verouderd gebleken instrumenten van ontwikkelingssamenwerking.

In dit verband wordt in het nieuwe CDA-programma dan ook duidelijk aandacht gevraagd voor maatregelen tegen oneigenlijk gebruik van de Nederlandse ontwikkelingshulp. Maar er worden ook voorkeuren uitgesproken. Eén van die voorkeuren gaat in de richting van een groter aandeel van kleinere projekten en een zwaardere inschakeling van de partikuliere organisaties, waaronder organisaties van missie en zending.

Hiermede bevestigt het CDA ook een traditie van langere tijd. Partikuliere organisaties inschakelen in de ontwikkelingshulp is geforceerd door de christendemokratische partijen. Het is een van de zeer weinige, zo niet het enige programma, dat nu 12 jaar geleden door het Parlement is afgedwongen en waarvan men nu moet erkennen, dat het een van de meest effektieve instrumenten van het beleid voor ontwikkelingssamenwerking lijkt: Het medefinancieringsprogramma, inschakeling van partikuliere organisaties overzee, uitvoering van kleinere projekten. Het gaat om duidelijk sociaal-ekonomisch werk, dat partikuliere organisaties bewezen hebben werkelijk directe steun te kunnen bieden aan de armsten in de ontwikkelingslanden. Soms beter dan de regeringen van die landen, dikwijls beter dan de internationale organisaties en soms tegen die regeringen in. Intussen moeten regeringen en internationale organisaties als kanaal gehandhaafd blijven, maar als werkelijk partikuliere organisaties bewezen hebben, dat ze als een goed instrument kunnen fungeren, moet dan hun aandeel in de ontwikkelingshulpbegroting beperkt blijven tot de 4 à 5% van de afgelopen periode, terwijl de 95 andere procenten naar die regeringen, internationale organisaties en ook naar Nederlandse instellingen toegingen? Het gaat erom om duidelijker dan voorheen de hulp te richten in de derde wereld op de zieke, die medische verzorging nodig heeft, op het kind dat voedsel nodig heeft, het gezin een dak boven het hoofd, de bejaarde een minimale zekerheid, dat de oudedag verzorgd zal worden zonder een overvloedig kindertal, op de volwassene die werk moet krijgen om zich en de zijnen in leven te houden.

Het CDA beseft, dat de armen in deze wereld niet eindeloos kunnen wachten. In de komende Kabinetsperiode moet de rol van Nederland bevestigd en uitgebreid worden, de kwaliteit van de hulp verstrekt en een aktief beleid voor een herstrukturering van de wereldekonomie gevoerd worden. Het programma en de geest van het CDA zijn de voorwaarden voor een waarachtig beleid op dit terrein.

Antwoorden op het CD-Appèl

De waarde van een politieke partij komt juist aan het licht in tijden waarin het regeren moeilijk is. In zo'n situatie leven we nu. Het komt erop aan dat de goede instrumenten aanwezig zijn waarmee de huidige problemen behandeld kunnen worden.
Is het zo gek om te stellen dat vanuit de Evangelische inspiratie een goed zicht op de oorzaak van maatschappelijke kwalen kan ontstaan?
Als dat zo is dan dienen we aandachtig te luisteren naar het Appèl dat tot ons komt.

Oefenen in verantwoordelijkheid

Het Appèl komt tot ***ons.*** Dat betekent dat we het 'gehoor geven' niet als de taak van anderen, van overheden enzo, opvatten. Nee, in de eerste plaats gaat het om onszelf. Het valt niet te ontkennen dat we het dragen van verantwoordelijkheden in vele opzichten verleerd hebben. Eisen stellen we liever aan ***anderen,*** verwijten treffen ***anderen, anderen*** falen. Het wordt tijd dat mensen zich maatschappelijk weer wat volwassener gaan gedragen. Het komt er immers op aan dat we ons in het persoonlijk leven verantwoordelijk weten voor het welzijn van onszelf en onze naaste omgeving. Dat schept een klimaat waarin ieder op z'n plaats met vindingrijkheid meehelpt om de huidige problemen te overwinnen. Dan is het ook vanzelfsprekend dat de eisen worden gematigd, waar mogelijk een stap terug wordt gedaan.

Het belang der kleine dingen

Je kunt 't al zien aan een verkiezingscampagne waaraan wordt meegewerkt door tienduizenden mensen. Van de paar grote giften en de krachtpatserij van enkelingen, hoe gewaardeerd ook, kan het niet komen. Zo is het ook met de andere politieke problemen. Om een voorbeeld te noemen: werkloosheidsbestrijding is niet alleen een zaak voor de rijksoverheid; ook van de kleinere verbanden, gemeenten, wordt vindingrijkheid gevraagd om te zien wat op hun niveau aan deeloplossingen kunnen worden gevonden.
Een ander voorbeeld is de betekenis van een sobere levensstijl voor een verantwoord beheer van grondstoffen en energie.
Ook eenvoudige loyaliteit tegenover een regering, die zich inspant, is onmisbaar. Veel mensen beseffen onvoldoende hoe „machtig" men is als men samen verantwoordelijk wil zijn.

Politiek perspectief

Het is typerend voor de christendemocratie om, behalve op verandering van structuren, met name aan te dringen op verandering van de gezindheid van mensen en groepen.
Daar komt nog bij dat geen enkele groep of klasse daarvan uitgesloten wordt. Vaak wordt gezegd dat vooral bij protestanten nogal een pessimistisch zicht op de menselijke natuur heerst. Het eigenaardige is dat ***als puntje bij paaltje komt toch bij de christen-democraten een grotere mate van vertrouwen in mensen en groepen bestaat*** dan bij vele anderen. Vandaar ook dat de leuze „Samen verantwoordelijk" zo goed bij de christen-democraten past. Daar spreekt immers een vertrouwen uit dat mensen wat kunnen; meer nog dat ze inderdaad in staat zijn om de problemen die zich voordoen samen te behandelen. Wij doen dus met deze leuze een beroep op de activiteit, de zelfwerkzaamheid van mensen en groepen; en tegelijkertijd spreken we uit dat er, als wij zo werken, een positief perspectief is voor deze samenleving.
Zowel bij links als bij rechts schrikt men soms terug voor de risico's die aan deze christen-democratische mentaliteit verbonden zijn. Wij willen aan een sprekend voorbeeld nog eens uiteenzetten hoe dit „samen verantwoordelijk" in de praktijk werkt, en hoe christen-democraten al lange tijd op deze wijze in de politiek bezig zijn.

Samen verantwoordelijk in de onderneming

Sinds jaar en dag wordt er door christen-democraten op gehamerd, dat uitvoerend personeel en bedrijfsleiding, werknemers en werkgevers, deelgenoten zijn in een samenwerkingsverband. Dit dient naar ons inzicht ook tot uitdrukking te komen in de structuur van de ondernemingsraad, in z'n bevoegdheden, en ook in de samenstelling van de Raad van Commissarissen. Juist in onze kring treft men op dit terrein de meest vérgaande experimenten aan, waarbij ieder in z'n volle menselijke verantwoordelijkheid wordt erkend. Als kenmerk geldt bij ons steeds de ***afkeer van die heilloze vormen van polarisatie tussen groepen of klassen waardoor mensen van elkaar vervreemden. Dit is geheel in overeenstemming met de centrale boodschap van het Evangelie, het overbruggen van kloven die er tussen mensen zijn gegroeid.***

Het opkioppen van die tegenstellingen brengt het „Samen verantwoordelijk" in de knel met alle negatieve gevolgen vandien. ***Het zal trouwens met het delen van verantwoordelijkheid niet lukken als we dat bouwen op strijd in plaats van op overleg.*** Er moet immers een minimum aan onderling vertrouwen kunnen groeien. Ook hier zullen we eerst uit de cirkelgang van het conflict moeten springen. Er zullen nog moeilijkheden genoeg te overwinnen zijn, voordat in het bedrijfsleven van een echte democratische mentaliteit sprake is. Laten we derhalve de zaken in het menselijke vlak niet nog moeilijker maken.

Dus ook delen in de winst

Het bestaan van een gezamenlijke verantwoordelijkheid leidt eigenlijk vanzelfsprekend tot een samen delen in de overwinst, die het bedrijf maakt (overwinst is dat gedeelte van de winst dat na een redelijke vergoeding aan de kapitaalverschaffers overblijft.). Deze zogenaamde vermogensaanwasdeling (VAD) is een vorm van bezitsspreiding. ***Bezitsvormingspolitiek is eveneens door christen-democraten al lang geleden in praktijk gebracht.*** De toenmalige socialisten wilden daar destijds niet aan uit vrees dat de arbeiders kleine kapitalistjes zouden worden. Men kan bij deze herinnering een glimlach nauwelijks onderdrukken. Christen-democraten vinden, gezien de wijze waarop men dit samendelen fundeert, dat ieder die in deze vermogensaanwas deelt ook een duidelijke relatie ziet tussen z'n taak in het bedrijf en het profijt van z'n werk. Deze bezitsvorming moet niet vervagen tot iets waarover slechts door één of andere centralistische bureaucratie beschikt wordt.

Verschil in richting

De liberalen zijn op deze punten nooit door creativiteit of dadendrang opgevallen. Zij kunnen ons maar moeilijk volgen. Men zit daar nog met een wat overspannen vrijheidsidee, dat helaas vooral aan de sterkeren de beste kansen biedt. Daarmee wordt de waardigheid van de verantwoordelijke mens enigszins miskent. ***Als hun systeem de overhand zou krijgen, dan zou het ondernemingsklimaat er bepaald niet beter op worden!*** Bij links ziet men wel de noodzaak om op genoemde punten tot hervormingen te komen. Helaas zijn hun oplossingen nog te veel behept met het strijdmodel en het bureaucratisch centralisme. Daarbij komt het echt mededragen van verantwoordelijkheid door alle betrokkenen in de knel. Het samen delen van de verantwoordelijkheid als gelijkwaardige partners wordt, op het ogenblik, soms zelfs uitdrukkelijk verworpen.

Onder de druk van het al te menselijke

Er is christen-democraten veel aan gelegen dat hervormingen in de sfeer van de onderneming op de goede wijze plaatsvinden. Soms tracht men dat bij links voor te stellen als een poging om hervormingen tegen te houden. Dat kan ons bijzonder ergeren, vooral omdat juist wij de meest vèrgaande ideeën in praktijk willen brengen. Het opkloppen van klassestrijd-ideeën vinden wij een terugval. Gezien de politieke machtsverhoudingen is het evenwel denkbaar dat wij met behoudender ontwerpen genoegen moeten nemen dan wij zelf zouden wensen.

Vanuit de regio

Aandacht voor Twente

Steef C. Weijers,
KVP-Tweede Kamerlid

Een Twentse Pannekoek

„Er ligt tussen Dinkel en Regge een land", zo begint het Twentse volkslied. Enkele regels verder luidt het: „het land van de arbeid, het land der natuur". Inderdaad. Twente een streek van ons land gesierd met een uniek coulissenlandschap, een eigen historie, een spreekwoordelijke taal, een eigen sociaal-economisch bestel maar ook een serie politieke en bestuurlijke problemen.
Je zou kunnen zeggen dat Twente een voorbeeld is van een verwevenheid tussen industrie en landschap. Die draden van dat weefsel zijn de laatste jaren wat scheef. Hier en daar wat zwak. Het Twentse weefsel is verstoord. Met name de werkgelegenheid geeft grote zorgen.

Landschap

Een eeuwenoud Twents landschap. Golvende essen, tussen eikenbomen verdoken boerderijen, bos en hei, glinsterende beken. Wie de moeite neemt om van de grote weg af te dwalen ontmoet in

Twente ruimte en rust. Ontmoet een afwisselende natuur die zijn oog zal strelen. Maakt kennis met een Twentse boerderij die net zo klassiek is als een Amsterdams grachtenhuis.
Er zijn ook steden zoals Enschede, Hengelo, Almelo. Er zijn ook steden met een heel eigen historie als Oldenzaal en Ootmarsum. Die steden zijn van deze tijd. Ze zijn populair, ook voor onze oosterburen. Soms met oude, verlaten fabrieksgebouwen in het centrum, die nodig weg moeten.
Rond die wat grotere plaatsen zijn er vele gemeenten die het landschap in hun rustige eenvoud sieren.
Dat landschap en het behoud ook van dat landschap dat zijn zaken waar wij voor staan. Gewezen mag worden op allerlei initiatieven met name om de waterzuivering waar te maken en als de plannen zich doorzetten, zal er over enige tijd weer vis in de Dinkel springen.
Ook hier kennen wij het gevaar van de landhonger van de stadsuitbreiding. Ook het probleem van de kleine kernen. Gelukkig zijn er ontwikkelingen – mede ontstaan door initiatieven uit CDA-kring – om een goed kernenbeleid in Twente te voeren. Zo zal het mogelijk moeten zijn om de kruising van stad en platteland, die hier zo kenmerkend is, op een evenwichtige manier te laten voortbestaan.
In dat land zitten wij ook met het waterbeheer. Tenslotte moet eenieder begrijpen dat deze gronden hoger liggen dan menig ander stuk van Nederland. Dat geeft dan weer zijn eigen afwateringsproblemen. We kennen bovendien grensrivieren met typische formele problemen daar omheen.
Er is bosbouw maar – en dat is dacht ik het belangrijkste – er is ook landbouw. Er is veeteelt en het is uniek om te ervaren hoe een Twentse boer, verknocht aan zijn grond, verknocht aan het landschap, van vader op zoon door-boert op zijn eigen koninkrijk. Dat is vandaag aan de dag niet zo'n eenvoudige zaak. Immers landschaps- en natuurbeheer vragen feitelijk om hun waarde binnen dat economische boeren.
De relatienota van de regering over deze zaak wordt hier met argusogen bekeken maar bovenal wordt met scherpe ogen gelet op datgene wat er plaats gaat vinden rondom beheersvergoedingen en om beheer als zodanig van landschappelijk waardevolle gebieden. Men moet oppassen om op het boerenhart te trappen in de veronderstelling dat een Twentse boer geen oog heeft voor het landschap dat hij met zijn familie van generatie op generatie heeft gemaakt.
Een andere vraag is of niet meer dan tot nu toe de Twentse boerderij als een monument moet worden gezien en of daar ook niet meer aandacht voor zou moeten komen.
Er wordt ook wel eens gesproken dat tuinbouw in Twente meer zou moeten plaatsvinden. En dat geen groentetuinbouw, geen produktietuinbouw zoals dat heet, maar sierteelt, heesters, bloemen. Er zijn een aantal ontwikkelingen gaande. De vraag is of ook het onderwijs zich in die richting zou moeten ontwikkelen. Te denken valt aan een middelbare landbouwschool.

In Overijssel neemt de landbouw in het sociaal-economisch bestel een belangrijke plaats in. Van de mannelijke beroepsbevolking heeft maar liefst 9½% de landbouw als hoofdberoep (landelijk is dat 6%). Inclusief de toelevering, verwerking en afzet komt het percentage op 19% (landelijk 12%). Van het Overijsselse landoppervlak wordt 70% gevormd en beheerd door de landbouw.

Een ander probleem wat zich binnen het landschap aftekent, zijn de rijkswegen. Er wordt al jaren gesproken en gedacht en allerlei ideeën doen opgeld over de tracés waar de rijksweg in Twente doorheen zou moeten om in Duitsland verder op het Duitse autowegennet aan te sluiten. De Kardinaalshoed, Rijksweg 35, De Poppe, Gronau, Boerskotte, dat zijn allemaal begrippen in deze streek die tot uitdrukking brengen waar de problematiek van de wegenaanleg zich afspeelt. De minister wacht op advies. Wij vinden dat hij niet meer zolang kan wachten. Twente moet weten waar de rijksweg zal komen liggen. Als die beslissing er is dan moeten we ook en dan zullen we ook ophouden om daar verder nog over te tokken; dan zijn we alleen maar blij dat het ei gelegd is en de weg er gaat komen.

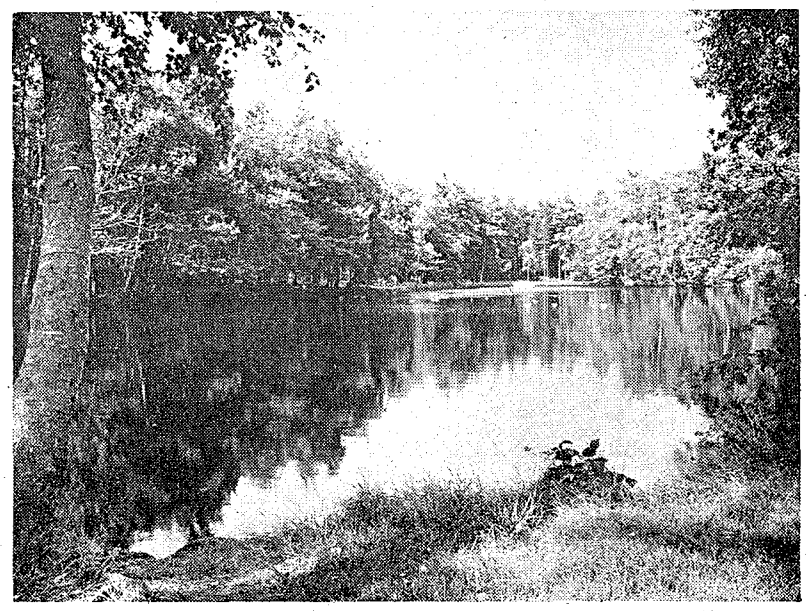

Historie en gebruiken

Ik zei het al, Twente heeft een hele eigen historie. Niet alleen in de zin dat het grensgebied is en ook al een lange periode heeft gehad dat het onder gezag van bijv. de bisschop van Münster verbleef, maar heeft ook sociaal-economisch een hele eigen historie.
Het is altijd een gewest, een streek met nu ruim een half miljoen inwoners, die in vergelijking met bijv. de Hollanden, achtergesteld werd en in vele Twentse ogen nog steeds achtergesteld wordt.
Als je bijv. de moeite neemt om situatiebeschrijvingen te nemen van de arbeidende klasse in de 19de eeuw en je legt die gegevens naast elkaar dan komt daaruit ook het schrijnende beeld van gebrek, van uitzichtloosheid. Ook in vergelijking met bijv. de Leidse textiel. Dan begrijp je dat figuren als Ariëns, begonnen als bestrijder van het drankmisbruik, niet aan dat sociaal-economische vraagstuk kon ontkomen en daar ook vanuit het Evangelie een antwoord op zocht.
Uit die historie komen in Twente nog vele gebruiken voor. Wie met de paasdagen hier is zal tegen de avondhemel op veel plaatsen de paasvuren zien branden.
In de donkere dagen voor kerstmis klinken de midwinterhoorns klagelijk over het land. In Ootmarsum wordt nog, zoals dat heet gevlöggeld; hoewel dat meer een attractie gaat worden in de zin van het vreemdelingenverkeer.

Een ander gegeven is het zogenaamde klootschieten. Een eeuwenoude Twentse sport waarvoor gelukkig de laatste tijd wat meer belangstelling is gekomen.
Een ander teken van historie is de Twentse pannekoek. Pannekoek is uiteraard al een uitdrukking van een schraal volksvoedsel. Voor de kinderen van nu is het een tractatie maar het is vanuit de historie een eenvoudige maaltijd. Een pannekoek met spek of met worst.

Twenten onder elkaar spreken Twents. Een hele aparte taal. Men zegt wel dialect maar het lijkt meer op een taal, alhoewel men het over één schrijfwijze niet eens is. Een taal die rijk is aan beelden die in enkele woorden een hele zienswijze tot uitdrukking kan brengen. Het is jammer dat de kans aanwezig is dat dit dialect gaat verdwijnen; dat het Twents als zand tussen onze vingers wegstroomt. Het zou ons een lief ding waard zijn als er een mogelijkheid zou zijn om de Twentse taal beter te behouden dan nu gebeurt. Een klein voorbeeldje van beeldend taalgebruik. Toen een grote textielfabrikant een nieuwklokkenspel gaf aan de Plechelmusbasiliek in Oldenzaal was dat een grote gebeurtenis en bij de plechtige ingebruikstelling zei de ene kromgetrokken wever tegen de andere: „Kiek no kun je onze bottn hörn klepn".

Randland

Twente is ook grensland. Men kijkt direct over de grens en vergelijkt. Ik denk nog eens aan de benzinedistributie in Nederland tijdens de oliecrisis. Die distributie was een bron van vrolijkheid.
Maar we zien ook de grondaanbiedingen van de Duitse overheid om industrie in bijv. Nordhorn aan te trekken. Voor DM 1 kom je een heel eind en als je dat nog teveel vindt, kun je het waarschijnlijk nog wel voor niks krijgen.
Twente voelt zich dan ook randland. Het voelt zich soms aan de rand van de Nederlandse samenleving. Vooral als je die sociaal-economische zaken op je af laat komen. Het knellende probleem van werkgelegenheid. Hier ontstaat toch vaak het gevoel dat men in overig Nederland zo weinig begrijpt en aanvoelt wat zich hier allemaal afspeelt. Je kan dan onmiddellijk zeggen dat Twente dit onvoldoende probeert duidelijk te maken. Dat moge misschien waar zijn, maar het neemt het feit niet weg dat een Nederlandse overheid meer dan tot nu toe moet proberen te luisteren en te begrijpen wat zich in Twente afspeelt. Dat geldt ook voor de christen-democraten in ons land.
Laten wij als voorbeeld de textielindustrie bij de kop nemen. De textielindustrie in Twente was van origine een huisnijverheid van de Twentse boer in de winterdag. Later is dat industrie geworden en Twente stond bekend als land van katoen en heide. De laatste tientallen jaren is de klad in de textiel gekomen en dat betekent dat zich zulks in feite over de rug van Twente afspeelt. Het aantal arbeidsplaatsen is van pakweg 35.000 teruggelopen tot een 16.000. En als de tekenen niet bedriegen zal dat nog wat minder worden.

Arbeidsplaatsen	Textiel	Kleding
1970	22.100	5.800
1973	17.000	4.900
1976	13.400	3.300
Dalingsperc.		
1974/75	– 6,5%	–12,9%
1975/76	–12,6%	–14,1%

Men moet goed begrijpen wat voor menselijke drama's daar achter schuil gaan.

Onlangs bracht een delegatie van CDA-kamerleden en statenleden een werkbezoek aan Twente. Daarbij werd uitvoerig kennisgenomen en goed geluisterd naar hetgeen men vanuit Twente te zeggen had. Daar volgt ongetwijfeld actie op. De CDA-kamerleden hebben als mening uitgesproken dat er in Twente textielindustrie moet blijven. Het CDA is van mening dat de regering daarvoor een aantal maatregelen zal moeten nemen: kredietverlening, tegen gaan van concurrentievervalsing. Maar het is niet alleen de textiel waar problemen van werkgelegenheid zich aftekenen. Het geldt voor het hele industriële gebeuren. We denken aan Stork in Hengelo, aan de Holec in Hengelo, om maar te zwijgen over Urenco in Almelo waar het congres van de PvdA ook knikkende knieën heeft gekregen.

Als men in het westen van ons land van oordeel is dat er een schaapsbouwindustrie moet blijven en men daar x-miljoen voor op tafel wil leggen dan moet men zich goed realiseren dat hier in Twente gezegd wordt: o.k., als de scheepsbouw zo belangrijk is, waarom zou die textielindustrie dan minder belangrijk zijn?
Een paar dagen geleden zou de minister van Economische Zaken in Raalte komen om te spreken over het regionaal-economisch beleid. Hij is niet op komen dagen omdat op die avond het kabinet bijeen kwam. Dat was een teleurstelling voor velen. Maar het was bovenal een teleurstelling omdat men verwachtte dat de minister uitspraken zou doen die enig perspectief zouden geven, enige toekomst voor het gewest Twente. Wij blijven echter met grote ogen uitkijken naar die nota, met name naar de concrete maatregelen voor Twente.

Voor een goed begrip zij opgemerkt dat Twente voorheen het derde industriegebied van Nederland was. Een hoog percentage werkgelegenheid werd uit die industrie verkregen.
Nu is het een algemeen gegeven dat de industriële werkgelegenheid terugloopt en dat de dienstensector zich versterkt. Maar een streek die op zichzelf al een groot aandeel van de arbeidsplaatsen in de industrie heeft, krijgt dan een zwaardere klap bij een algemene teruggang van de industrie. Dan komt daar voor Twente nog bij dat de hele structurele problemen van de textielindustrie zich over de rug van diezelfde streek voltrekt. Dat maakt de zaak schrijnend en ook moeilijk beleefbaar en begrijpbaar.
Nu zijn er ook wel gunstige ontwikkelingen. Ik denk aan het feit dat de Technische Hogeschool hier gekomen is, dat de Internationale School voor luchtkartering en aardkunde hier gekomen is. Maar dat neemt niet weg dat er meer moet gebeuren.
Nu zijn werkgevers en werknemers en overheid al jaren met elkaar in samenspraak en in beleid om Twente, wat dat betreft, uit het slop te halen. Dat gebeurt in de Stuurgroep Economie Twente.
Onlangs is een rapport uitgebracht, naast de vele rapporten die er al zijn, over wat er in de eerste jaren concreet moet gebeuren. Daarbij is een dringend beroep gedaan op de overheid om daaraan medewerking te geven. Wij zijn erg benieuwd wat daar van terecht gaat komen.

Wij hebben wel een voetbalclub, F.C. Twente, die jarenlang in de hoogste regionen van de ranglijst heeft geopereerd maar jammer genoeg dit seizoen teruggevallen is. Wij hebben sociaal-economisch het gevoel dat we al jaren op de laatste plaatsen zitten en dat wij hulp van buiten nodig hebben om aan degradatie te ontkomen.
De christen-democraten vormen in Twente een meerderheid. En in Twente wordt het CDA dan ook met open armen ontvangen en zijn er ook vele initiatieven om dat CDA van de grond te helpen. In de wetenschap dat voor Nederland een christen-democratische stroming een goede zaak is en dat ook hier in deze kant van het land duidelijk behoefte is aan een dergelijke politieke groepering.

De pannekoek

In het vroegere Twente was het zo dat de pannekoek een rol speelde bij het huwelijksaanzoek. Je moet je dat voorstellen. Een Twentse boerenjongen die niet goed uit zijn woorden kan komen om een meisje te gaan vragen en een meisje wat hem niet zo vlak voor de kop kan zeggen dat ze hem liever niet heeft.
Volgens oude, maar toch wel betrouwbare, overleveringen, konden deze verlegenheidsmoeilijkheden op een hoffelijke wijze omzeild worden door het opvoeren van een soort tweepersoons-pantomime zonder publiek. De mimiek is van beide spelers uiterst neutraal. Beiden doen of hun neus bloedt. Absoluut stilzwijgen is niet noodzakelijk. Het eventuele gesprek gaat over het weer, het vee, het gewas en over allerlei andere zaken dan de bedoelingen van de jongen of het gevoelen van het meisje.
Haar ja of nee is allang beslist en de boekweiten spekpannekoek, waarop ze hem gaat tracteren, zal duidelijk maken hoe haar besluit zal zijn. Want de clou van dit pannekoekenaanzoek is gauw verteld: als de pannekoek mooi en gaaf was dan betekende dat zij ja zou zeggen als hij verder zou willen gaan door haar ten huwelijk te vragen; had zij er echter 'nen spleuthàs, een spleetharst zou je kunnen zeggen, van gemaakt door hem voor het bakken tot op de helft in te snijden, dan was zijn komst vergeefs en zijn aanzoek overbodig. Zo'n spleuthàs is symbolisch voor het niet tot elkaar komen. Vandaar dat hier ook wel gezegd wordt: „Nen spleuthàs in 'n pannkookn kriegn", d.w.z. een blauwtje lopen of op een hoffelijke manier bij voorbaat afgewezen worden.

Dat beeldje even vasthoudend dan zegt het Twentse CDA: wij doen mee, wij doen graag mee en we zullen graag een mooie pannekoek bakken waarin die christen-democratie tot uitdrukking komt. Een pannekoek zonder spleuthàs. Maar we verwachten wel dat het kabinet voor Twente een mooie pannekoek bakt; ook een pannekoek zonder spleuthàs.

Vanuit de regio

Het CDA in het land van Bartje

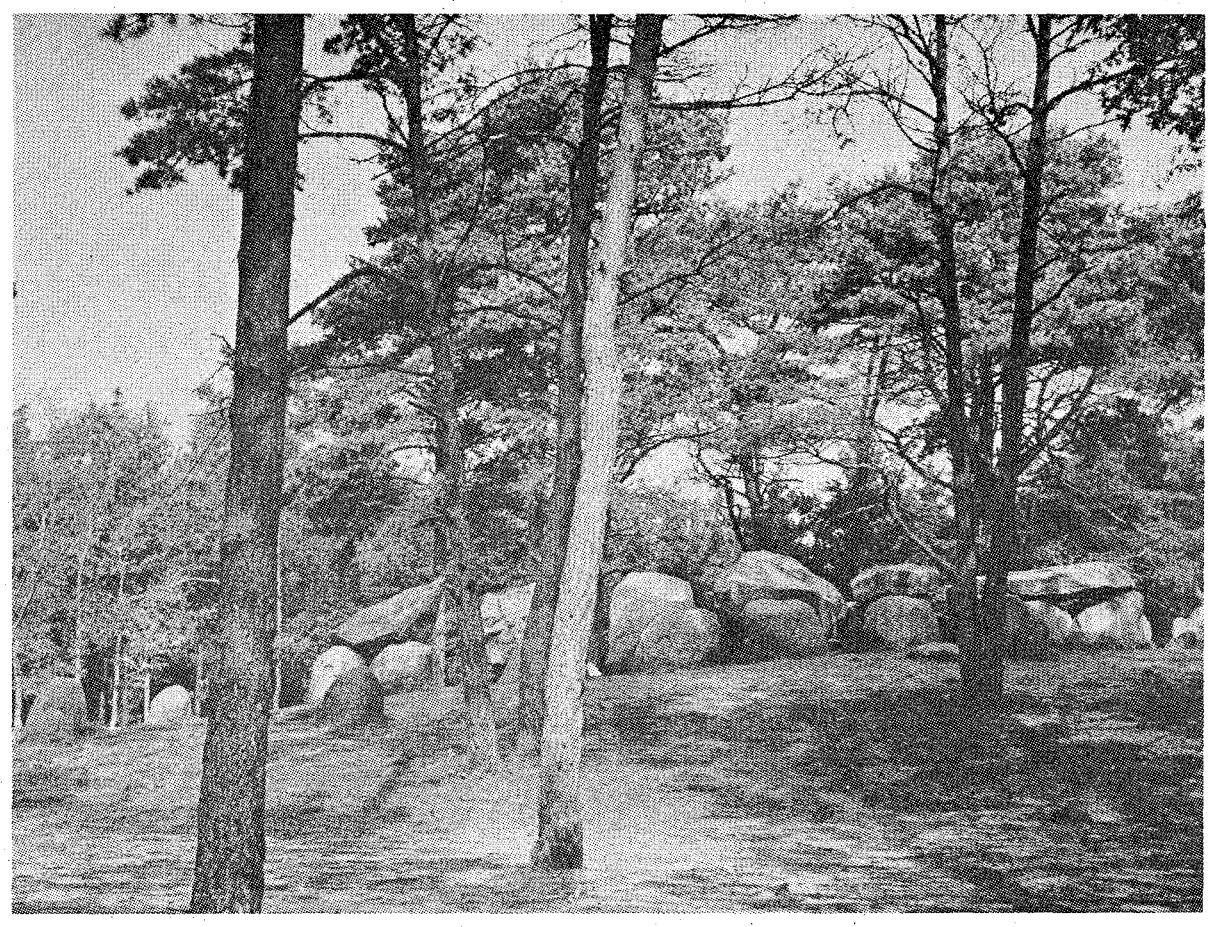

J. de Swan

Een uit 16 leden bestaande delegatie uit Eerste- en Tweede Kamerfracties van het CDA bezocht in twee groepen maandag 31 januari jl. de provincie Drente.
De delegatie was als volgt samengesteld: uit de Eerste Kamer mevrouw Ten Kate-Veen en de leden Van der Maden, Elfferich, De Vries en Rijnders en uit de Tweede Kamer de dames Andela-Baur, Kraayeveld-Wouters en de heren Hermsen, Andriessen, Beumer, Van Houwelingen, Van der Mei, Tolman, Wisselink, Veerman, V. d. Broek.
Toegevoegd verder de CDA-gedeputeerden Trip en Hollenbeek Brouwer, de heren Numan en Oosthoek alsmede de heer Ter Laak namens het provinciaal CDA-bestuur Drente. Verder nog van de propagandacommissie de heren Van Goor en Kremers en mevrouw Van Noord.

De eerste groep bezocht het rayon Hoogeveen. Smilde en Meppel, terwijl de tweede groep Erica-Nieuw Weerdingen en Zuidlaren voor haar rekening nam.

In Hoogeveen werden besprekingen gevoerd met het college van Burgemeester en wethouders over plaatselijke en regionale zaken. Een bezoek werd gebracht aan het plaatselijk opvangcentrum voor woonwagenbewoners en aan de werkplaatsen van de gemeentelijke sociale dienst.

In Smilde – wat het volgende reisdoel was – werden in een onderhoud met B. en W. onder meer de kwesties met de Zuid-Molukkers aldaar behandeld.
Vervolgens werd het nieuwe dienstencentrum voor bejaarden in Smilde bezichtigd. Als afsluiting van het bezoek aan deze gemeente werd het nieuwe complex van de prof. Hart de Ruyter-stichting bewonderd. Deze stichting stelt zich ten doel te fungeren als jeugdpsychiatrisch centrum voor het Noorden en biedt plaats aan 80 jongens en meisjes vanaf ca. 7 jaar. Het doel van de kliniek is het residentiëel onderzoeken en/of behandelen van jeugdigen met gedrags- en aanpassingsmoeilijkheden op emotionele grondslag, bij wie dat onderzoek en die behandelingen niet (uitsluitend) ambulant kunnen gebeuren.

Als afsluiting van het bezoek aan Drente van deze eerste groep werd het gezelschap in Meppel ontvangen voor een informeel gesprek met het college van B. en W. De Meppelse situatie werd in ogenschouw genomen en toegelicht door burgemeester Eijsink. Op een persconferentie, voorafgaande aan de avondbijeenkomst in de schouwburg Ogterop, werden de CDA-standpunten uiteengezet aan de plaatselijke en regionale pers door de kamerleden Rijnders, Veerman en Van den Broek.

Deze drie laatstgenoemde kamerleden voerden tevens het woord op de openbare verkiezingsbijeenkomst. De heer Rijnders behandelde daar de verstedelijkingsnota en de heer Veerman sprak over het onderwijsbeleid, terwijl de heer V. d. Broek een opwekkend slotwoord sprak.

Deze bijeenkomst was goed bezocht, naar schatting ongeveer 200 bezoekers.

De tweede groep begon de dag met een bijeenkomst in Erica met inleidingen door de wethouder belast met o.a. tuinbouw en de plaatselijke buurthuisleider. Vervolgens werden bezoeken gebracht aan het tuinbouwcentrum en volgde een discussie met leden van de werklozensociëteit.
In het veenkoloniale gebied van Nieuw Weerdinge en Valthermond werden de gevolgen van de herichtingswet besproken met diverse landbouwers, waarna in het dorpshuis te Valthermond met de beheerscommissie van dit dorpshuis over de sociaal-culturele aspecten van dit veenkoloniale gebied werd gediscusseerd.

Tijdens een persconferentie te Zuidlaren in de Prins Bernardhoeve werd de plaatselijke en regionale pers geïnformeerd, waarna de openbare verkiezingsbijeenkomst begon in de glazen zaal van de hoeve.
De heer Andriessen voerde hier het woord over actuele politieke zaken terwijl de heer Tolman meer het landbouwbeleid onder de loupe nam.

Evenals in Meppel was ook de bijeenkomst in Zuidlaren uitstekend bezocht – naar schatting 150 bezoekers – en heerste ook hier een prima CDA-sfeer.

De tweede groep werd vergezeld van een groep van de VPRO-televisie, die met name in Erica opnamen maakte van de gesprekken met de werklozen aldaar welke opnamen in een der eerstvolgende programma's van Macchiavelli worden uitgezonden – mogelijk donderdag 10 februari a.s.
De Drentse pers besteedde ruime aandacht aan dit werkbezoek. In het Nieuwsblad van het Noorden van dinsdag 1 februari over de bijeenkomst in Zuidlaren met foto's van de heren Andriessen en Tolman. In de Drentse en Asser Courant evenals de Emmer Courant eveneens met foto's van delegatieleden, terwijl de Hoogeveense Courant en het Hoogeveens Dagblad met de Meppeler Courant uitgebreide verslagen brachten met foto's van het werkbezoek.

Vermelding verdient voorts nog de aanwezigheid van de NCRV-radio Hier en Nu, die een gedeelte van de rede van de heer Andriessen in haar uitzending van maandagavond 31 januari jl. opnam.

Tenslotte een woord van bijzondere dank aan het organiserend comité van het CDA-Drente, dat voor een uitstekend en vlot verlopen programma had gezorgd en niet minder dank aan de kamerleden, die allen zonder uitzondering voor een optimale inzet zorgden en daardoor niet weinig bijdroegen tot het welslagen van deze door prachtig zonnig weer begunstigde dag.

Boeken van CDA-Vormingsstichtingen

Eén van de taken van de in CDA-verband samenwerkende vormingsstichtingen ARP, CHU en KVP is het uitbrengen van publikaties. De laatste maanden zijn er enkele belangwekkende uitgaven door de stichtingen op de markt gebracht.

Lesbrieven maatschappijleer

Vorige maand verscheen de vierde lesbrief maatschappijleer in de serie „Politiek? Kom nou!" het thema van deze les is „verkiezingen en democratie". De nieuwe lesbrief is speciaal geschreven met het oog op de Tweede Kamerverkiezingen van mei 1977. Ter sprake komen opvattingen over democratie en gezag, vormen van kiesstelsels, zoals het stelsel van evenredige vertegenwoordiging en districtenstelsel, kiesdeler en kiesdrempel, actief en passief kiesrecht, rol van politieke partijen, kabinetsvorming en Europese verkiezingen.
De lesbrief bevat 12 pagina's en is in een duidelijke en heldere taal geschreven (moeilijke woorden zijn zoveel mogelijk vermeden).
Voor leraren maatschappijleer en geschiedenis kan deze lesbrief een waardevol hulpmiddel bij hun lessen zijn. Ook om de politieke belangstelling van schoolgaande kinderen – en eventueel ook voor de catechese – kan deze les nuttige diensten bewijzen.
Bestel dan meteen de ***eerste drie lesbrieven*** die respectievelijk handelen over de ***inrichting van ons staatsbestel, politieke stromingen:*** liberalisme, socialisme en christen-democratie, en over ***het gebeuren in de onderneming.***
U zult geen spijt van deze complete set lesbrieven hebben. De belangstelling ervoor is trouwens erg groot. Bestellingen van meer dan 500 exemplaren tegelijkertijd zijn de laatste maanden geen uitzondering.
Vooral de scholen van het lager beroeps- en nijverheidsonderwijs maken erg veel gebruik van deze lesbrieven.

Prijsregeling

De prijs van de lesbrieven bedraagt f 1,25 per ex; 2 t/m 4 ex. f 1,— per ex. 5 t/m 9 ex. f 0,85 per ex. 10 t/m 24 ex. f 0,70 per ex. 25 ex. en meer f 0,55 per ex.

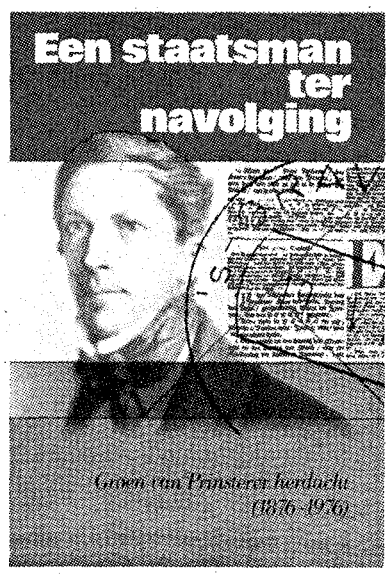

Groen van Prinsterer

Eind vorig jaar verscheen ook het boek ***„Een staatsman ter navolging. Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)."***
Een dertigtal vooraanstaande deskundigen uit protestantse, rooms-katholieke, socialistische en liberale kring schrijft over de betekenis van deze 19e eeuwse staatsman, grondlegger van de Anti-Revolutionaire en christelijk-historische richting in de Nederlandse politiek. Uitvoerig wordt de betekenis van Groen van Prinsterer voor school, kerk, staat en maatschappij toegelicht. Onder deze deskundigen zijn theologen, geschiedkundigen, kerkhistorische en politici.
Het boek telt 260 pagina's en is rijk geïllustreerd. De prijs van deze CDA-uitgave is *f* 13,50.

Abortus-documentatie

Dezer dagen verschijnt een belangwekkende documentatie, getiteld, ***„CDA-visie op abortus".*** De eigen visie van de christen-democraten-problematiek, en het feit dat na de verwerping van het VVD/PvdA-wetsvoorstel door de Eerste Kamer, het ARP/KVP-wetsvoorstel in de hernieuwde discussie omtrent de abortus-problematiek weer een belangrijke rol zal kunnen gaan spelen, zijn voor de in CDA-verband vormingsstichtingen van ARP, CHU en KVP, aanleiding geweest om te komen tot een documentaire uitgave m.b.t. abortus-problematiek, waarin de christen-democratische visie haar weerslag vindt. In dit fraai geïllustreerde boek vindt u een weergave van de standpunten van politieke partijen, de wetsontwerpen van ARP/KVP en VVD/PvdA, redevoeringen van CDA-woordvoerders drs. Tilanus, mevr. Cornelissen en mr. Van Dam, tijdens de parlementaire behandeling van de twee initiatief-ontwerpen in de Tweede Kamer, de redevoeringen van mevr. J. van Leeuwen en mevr. Gardeniers-Berendsen tijdens hun verdediging van het ARP/KVP-initiatief-wetsontwerp.
Voorts zijn enkele bijlagen opgenomen met statistische overzichten, een literatuurlijst, en een schets van de procedure-gang van een initiatief-ontwerp. Het geheel wordt voorafgegaan door een instructieve inleiding die de CDA-visie op de nu al vele jaren durende discussie in een kader zet.
Dit boek telt 141 pagina's en kost *f* 6,95

CDA-geschiedenis

Tenslotte wijzen wij u op een boek waarin u een uitgebreide documentatie aantreft over de geschiedenis van het CDA.
Alle redevoeringen van het eerste CDA-congres, dat op 23 augustus 1975 in Den Haag werd gehouden, zijn o.a. in deze uitgave opgenomen. Dit boek over de oprichtingsgeschiedenis van het CDA, waarin o.a. veel informatie over de gevoerde grondslagdiscussie, bevat in totaal 156 pagina's en is met vele foto's en spotprenten verlucht.
De prijs ervan is *f* 5,95.
Dit boek kan men bestellen bij de AR-vormingsstichting.

christen democratisch appèl

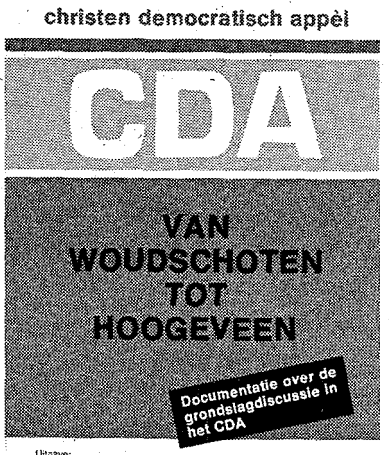

Besteladressen

Stort het verschuldigde bedrag, met vermelding van het gewenste en aantallen op één van de navolgende girorekening.

giro 89673 t.n.v. ARpartijstichting, Den Haag

giro 604500 t.n.v. Savornin Lohmanstichting, Den Haag

giro 237339 t.n.v. Centrum voor Staatkundige Vorming Den Haag

KRITISCH-SOLIDAIR

Fred Borgman,
voorzitter Arjos

Zoals iedere ingewijde Arjosser weet, hoopt de Arjosraad op 19 februari a.s. in Zwolle bijeen te komen.
En voor wat minder ingewijden: de Arjosraad is het politiek overlegorgaan van de Arjos (de jongerenorganisatie van de ARP) met een aantal statutair vastgelegde bevoegdheden.
De raad, die bestaat uit 10 provinciale fracties versterkt met de leden van het hoofdbestuur en een aantal adviseurs, komt tenminste 2 maal per jaar bijeen.

De voorjaarsvergadering van de raad staat doorgaans in het teken van het thema van de laatstgehouden studieconferentie van de binnenlandse kommissie. In oktober van het vorig jaar hebben we een uitstekende studieconferentie gehad, met als thema „Rechtstaat en terreur". De Arjosraad hoopt zich in zijn vergadering van 19 februari a.s. met een resolutie betreffende dit onderwerp bezig te houden. We realiseren ons dat het om een bijzondere complexe materie gaat: de staat en haar inrichting; het recht, en de toetsing van het recht; het gezag van de overheid; het recht van minderheden; burgerlijke ongehoorzaamheid; terroristische acties; en het voorkomen en bestrijden ervan en de berechting van terroristen.

Uitdaging

Het is echter een uitdaging om juist voor zo'n onderwerp een goede discussie te hebben, en middels een resolutie, die overwegingen en daarop gebaseerde uitspraken bevat als Arjos een bijdrage te leveren aan de discussie die op verschillende niveaus aan deze materie wordt gewijd.
Tijdens de middagvergadering van de Arjosraad wordt een hoofdbestuursresolutie m.b.t. de partijpolitieke situatie behandeld.

Een resolutie over de partijpolitieke situatie en nu eens niet een resolutie m.b.t. de totstandkoming van het CDA. De laatste jaren hebben we ons o.m. steeds met resoluties het CDA betreffende, bezig moeten houden.

Beleid CDA

Als we nu met een resolutie over de partijpolitieke situatie komen, uitmondend in een uitspraak over ons denken over een regeringscombinatie na 25 mei, heeft die resolutie natuurlijk ook alles met het CDA te maken, maar het gaat dan niet slechts over de organisatie, maar over het beleid.
En laat het een ieder duidelijk zijn: toen we tijdens die bewogen Arjosraadvergadering van 23 september uiteindelijk „Ja" zeiden tegen het CDA, betekende dat niet dat we er daar mee vanaf waren.
We zijn niet klaar met het CDA. . . het begint nu pas. De Arjos is nu gehouden om – veelal middels de ARP – mede richting te geven aan het politieke beleid van het CDA; en dit vanuit dezelfde houding die wij sinds jaar en dag t.o.v. de ARP hebben ingenomen: nl. kritisch-solidair. Die solidaire houding moge blijken uit het feit dat er een grote groep Arjossers, samen met mensen uit de KVPJG en de CHJO in de verkiezingscommissie onder de bezielende leiding van Arjos-db-lid Harm Drost, keihard werken aan de verkiezingscampagne van het CDA. Die solidaire houding blijkt eveneens uit het feit dat veel Arjossers avond aan avond het land intrekken om spreekbeurten voor het CDA te vervullen.

Geen doel in zichzelf

Die solidaire houding blijkt, en zal blijken uit de wijze waarop, en de intentie waarmee wij ons kritisch t.o.v. het CDA zullen blijven opstellen. Kritisch en solidair lijkt een contradictio in terminis; echter 49 jaar Arjos hebben uitgewezen dat het voor ons, in onze stellingname t.o.v. de partij, twee onlosmakelijk met elkaar verbonden elementen zijn. Immers de Arjos heeft nooit kritiek om de kritiek, maar wil pogen ouderen, maar zeker ook onszelf, steeds maar weer voor te houden dat de partij, of dat nu de ARP of het CDA betreft, geen doel is in zichzelf maar een middel om een politiek gestalte te geven waarin wij onszelf als christenen kunnen herkennen.

Kritisch zullen we zijn als het gaat om het appelleren aan ons uitgangspunt en dan in die zin, dat het uitgangspunt niet alleen dient door te werken in het program en het beleid maar ook in presentatie van ons beleid.

Het bijbelse „Gij geheel anders" zullen we moeten tonen in onze opstelling ook – of liever nog – juist, in de verkiezingsstrijd. Kritisch zullen we zijn ook als het gaat om het bewaken van ons program; het programma van het CDA waar de Arjos tot en met achter staat.

Program van uitgangspunten

Doot dit alles heen zal de Arjos ervan blijven getuigen dat het CDA is, en niet anders kan, en niet anders mag zijn, dan een groep van mensen die zich met vallen en opstaan middels de politiek willen inzetten voor een maatschappij waarin iets van Gods gerechtigheid, iets van Zijn bedoeling met de schepping – zal doorklinken.

De positie van de Arjos binnen het CDA is duidelijk bepaald.
Iedereen weet hoeveel moeite het de organisatie van AR-jongeren heeft gekost om tot een „ja" voor het CDA te komen; hoe we, vanaf onze bescheiden plaats ons tot en met hebben ingezet om een CDA tot stand te brengen waarin onze idealen, onze visie op christelijke politiek herkenbaar en aanspreekbaar naar voren zouden komen. Daarvoor hebben we gestaan, op Arjos en AR-partijbijeenkomsten en op CDA-congressen. Dit ijveren is niet zonder resultaat gebleven. Er ligt een program van uitgangspunten dat het karakter van het CDA op niet mis te verstane wijze bepaalt; er ligt een politiek program waar we enthousiast voor zijn, en er is in toenemende mate sprake van éénheid in beleid.

Het „ja" van de Arjos tegen het CDA klonk aarzelend waar het ging om de zorg die wij hadden – en laten we eerlijk zijn – ook nog wel hebben en zullen houden inzake het gestalte geven aan een werkelijk nieuw elan; het „ja" klonk krachtig en overtuigend waar het ging en gaat om onze bereidheid om ons thans, vervuld van hoop en vertrouwen, **met** zorgen en idealen, tesamen de basis vormend voor onze kritisch-solidaire houding – met kracht voor het CDA in te zetten.

Ik ben blij met de winst die het CDA blijkens de opiniepeilingen zal gaan maken maar ik realiseer me dat veel van die winst het gevolg is van steun van mensen die worden aangetrokken door het nieuwe; het CDA een nieuwe ster aan het politieke firmanent.

Christelijke politiek

Waar het mij om gaat is dat we deze mensen ook straks zullen moeten vasthouden, moeten vasthouden als dat nieuwe van het CDA af is. Dan zal het CDA moeten blijken op een andere manier **nieuw** te zijn; het nieuwe en steeds weer vernieuwde; het verrassende van christelijke politiek.
Over al deze punten willen we tijdens de a.s. Arjosraadsvergadering met elkaar spreken aan de hand van een resolutie. Een resolutie die erop zal aandringen dat door het CDA het beleid dat de afgelopen 3½ jaar is gevoerd en waarvoor wij hebben gestaan, niet in de verkiezingsstrijd zal worden verloochend. Een resolutie die er **niet** op zal aandringen een principiële keuze voor de PvdA of voor de VVD te maken, maar een resolutie waarin van het CDA zal worden verlangd haar eigen program serieus te nemen.
Niet principieel kiezen voor de PvdA, niet principieel kiezen voor de VVD. Niet de VVD bij voorbaat afwijzen, maar op basis van ons eigen program principieel kiezen **tegen** de opportunistische en materialistische politiek van de VVD.
Zowel voor wat betreft haar huidige opstelling als voor wat betreft haar program.
Als we gedwongen met deze VVD verder zouden moeten, sluit ik me liever bij de heer Kruisinga aan waar deze dan kiest voor de oppositie.
Ik meen echt dat er zeker mogelijkheden aanwezig zijn om met de PvdA verder te regeren. De wens hiertoe is bij de Arjos voluit aanwezig.
Ik hoop zowel op de wenselijkheid als de mogelijkheid tijdens mijn inleiding voor de Arjosraad nader in te gaan en sluit nu af met de oproep aan alle Arjossers om de schouders er onder te zetten en ons te geven voor die grote taak voor kleine mensen.

Dr. Abraham Kuyperstichting

Wegens vertrek van de huidige secretaresse naar het buitenland ontstaat binnenkort bij ons een vacature voor een

secretaresse

voor een van onze stafmedewerkers.

De werkzaamheden omvatten correspondentie, voorbereiding en nazorg van vergaderingen van commissies e.d., het uittikken van artikelen en rapporten en wat er verder zoal te regelen en te assisteren valt.

Wij vragen van haar:

- **goede kennis van het Nederlands**
- **flexibiliteit en verantwoordelijkheidsgevoel**
- **behoorlijke algemene ontwikkeling, bij voorkeur vwo/havo-niveau**
- **typevaardigheid**
- **collegiale samenwerking met de twee andere secretaresses.**

Zij kan van ons verwachten:

- **een goed salaris**
- **prettige werksfeer op een klein kantoor**
- **zelfstandig en afwisselend werk.**

De Dr. Kuyperstichting is het wetenschappelijk bureau van de ARP, dat zich bezig houdt met het politieke beleid op de langere termijn.

De meeste werkzaamheden worden verricht in samenwerking met de wetenschappelijke bureaus van KVP en CHU, in het kader van het groeiende CDA.

Voor eventuele inlichtingen kunt u zich wenden tot de betrokken stafmedewerker, drs. W. van den Bos Czn. (070-60.68.38).

Sollicitaties te richten aan de directeur van de Dr. Kuyperstichting, drs. A. M. Oostlander, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

De financiën van het Centraal Verkiezings Comité

P. H. van Zeil

Toen op 25 september 1976 alle nodige besluiten binnen de ARP, de CHU en de KVP om bij de a.s. verkiezingen voor de Tweede Kamer met één CDA-lijst uit te komen waren genomen, dienden er vanzelfsprekend vele zaken geregeld te worden. Zowel in de vorige editie van het gemeenschappelijk ledenblad als in deze editie wordt er over de verkiezingscampagne geschreven. Daaruit blijkt overduidelijk dat een goede verkiezingscampagne vele facetten kent. Een van de facetten is de financiering van de verkiezingscampagne. Ook in ons gemeenschappelijk ledenblad willen wij daarover iets zeggen.
In de discussies over de wijze van financiering bleek, dat de ARP haar verkiezingscampagnes financierde uitsluitend met behulp van bijdragen van haar leden. De ARP kreeg geen giften vanuit het bedrijfsleven. Voorts bleek, dat de CHU en de KVP hun verkiezingscampagnes voor het leeuwendeel financierden met behulp van bijdragen van de leden. Daarnaast deden deze partijen een beroep op sympathisanten, waaronder ook bedrijven.
Op grond van deze gegevens werd in oktober 1976 het volgende beleid uitgestippeld voor de financiering van de verkiezingscampagne in 1977:

1. De verkiezingscampagne 1977 wordt hoofdzakelijk gefinancierd met behulp van bijdragen van de leden van het CDA, dat wil zeggen leden van de ARP, de CHU, de KVP en de rechtstreekse CDA-leden;

2. Er wordt geen beroep gedaan op het bedrijfsleven om het CDA financieel te steunen;

3. Uitsluitend die bedrijven, die bij de laatste verkiezingscampagne (van 1972) aan de CHU en/of de KVP schenkingen hebben gedaan, wordt verzocht om, indien zij zouden overwegen opnieuw bij te dragen, thans die bijdrage te doen t.b.v. het gezamenlijke CDA-verkiezingsfonds. In dezelfde brief wordt aan de bijdrage een maximum gesteld van ƒ 5.000,– terwijl tevens op het openbare karakter van de verkiezingsbijdragen wordt gewezen.

Thans kan worden vastgesteld, dat de krap opgestelde begroting van ƒ 1.100.000,— aan de inkomstenkant is overschreden. Daardoor is er iets meer ruimte in de mogelijkheden gekomen en kunnen tegenvallers worden opgevangen.
Op dit moment zijn de cijfers: bijdragen van de leden, hetzij uit gemaakte reserveringen (ARP en CHU), hetzij uit een speciale aktie onder de leden (KVP), hetzij uit vrijwillige bijdragen van leden van drie partijen die een politieke funktie vervullen ƒ 1.150.000,—. Bovendien werd een bedrag van ƒ 26.100,— van in totaal 15 bedrijven ontvangen.
Ter oriëntatie van onze leden volgt hieronder een overzicht van de bedrijven die giften hebben geschonken, met daarachter het bedrag van de gift:

Lijst van bedrijven	
C. J. Aafjes, Rotterdam	ƒ 100,—
N.V. Slavenburg, Rotterdam	ƒ 2.000,—
Kok-Ede N.V.	ƒ 500,—
N.V. Willem II Sigarenfabrieken, Valkenswaard	ƒ 500,—
N.V. Laura en Vereeniging, Eijgelshoven	ƒ 1.000,—
Ned. Beleggings Consortium Nebeco, Amsterdam	ƒ 2.500,—
J. P. A. Nelissen, Venray	ƒ 1.000,—
Visser's Wegenbouw- en Aannemingsbedrijf, Drunen	ƒ 1.500,—
Peek en Cloppenburg-Lampe, Rijswijk	ƒ 2.000,—
Korteweg's Bouwmaatschappij N.V., Breda	ƒ 500,—
De Moel N.V., Alkmaar	ƒ 500,—
Lanschot Bankiers, 's-Hertogenbosch	ƒ 5.000,—
Kon. Ned. Stoomboot Mij B.V., Amsterdam	ƒ 2.500,—
OGEM B.V., Rotterdam	ƒ 1.500,—
Eerste Ned. Cement Industrie, Maastricht	ƒ 5.000,—
	ƒ 26.100,—

Begrip en onbegrip van Frans Jozef van der Heijden

Goed voorbeeld

„En laat ons asjeblief een beetje lachen" schreef een lezer in zijn beoordeling van het eerste gemeenschappelijke nummer van de CDA-partijbladen.

Dat is natuurlijk geen eenvoudige zaak. Zoveel pret is er niet te beleven aan de politieke strijd van iedere dag.

Het is niet voor niets dat Wim Kan een paar jaar moet sparen om het ganse volk aan het schateren te krijgen. Het meesterschap van Wim Kan is trouwens gebaseerd op het zorgvuldig wegsnijden van alle nuances, die politici in hun standpunten aanbrengen om niet met hun eigen achterban in moeilijkheden te komen of door hun tegenstanders aan repen gesneden te worden.

Toch zijn er met mijn betrekkelijk gering gevoel voor humor best grapjes te maken over al die onbegrijpelijke dingen, die praktisch wekelijks voorvallen zonder dat ze echt opgemerkt worden.
Als ik bijvoorbeeld in de kinderkrant van het Algemeen Dagblad de volgende discussie tussen twee kinderen lees dan moet ik lachen: „Als je de burgemeester van Rotterdam in de krant ziet staan heeft hij altijd zo'n donker pak aan en een ketting om. Maar laatst zag ik een foto van hem waarop hij in spijkerbroek stond. . . Zo loop ik er ook graag bij." „Maar als de burgemeester naar een officiële bijeenkomst gaat moet hij er wél netjes uitzien."
Nieuw links van tien jaar geleden is nieuw establishment geworden en strekt tot voorbeeld.

Ik moet trouwens aan mijn vader denken, die vroeger altijd zei: Eet met mes en vork – als je nog eens een keer bij de koningin moet eten weet je niet hoe het hoort."

Maar toen ik een keer met een aantal raadsleden door de koningin ontvangen werd kreeg ik sandwiches uit het vuistje.

Gunst van het midden

Waar ik ook binnenpret over hebben kan is de positie van de minister van buitenlandse zaken Max van der Stoel in zijn eigen partij. Wanneer je het weekblad De Tijd leest blijkt dat de buitenland-specialisten van de partij van de arbeid hem nauwelijks zien zitten. Aan de andere kant kan de partij van de arbeid deze bij het grote kiezersvolk populaire minister niet voorbij lopen in wat men noemt de strijd om de gunst van het midden.
Nu had Jan Joost Lindner in de Volkskrant van 5 februari 1977 gezegd: „Het politieke midden bestaat vooral uit mensen, die gevangen blijven zitten in enerzijds – anderzijds en in die afweging niet tot heldere conclusies komen."

Ik weet natuurlijk niet of de partij van de arbeid dit midden voor ogen heeft?

Persoonlijk heb ik langzamerhand de indruk, dat het midden voor de partij van de arbeid begint bij de socialisten, die niet naar het partijcongres afgevaardigd worden.

Sterke man voor Amsterdam

Ook erg aardig, maar niet helemaal te begrijpen zijn de tonelen, die zich rond de opvolging van burgemeester Samkalden van Amsterdam afspelen.

In december al schetste de partij van de arbeid in Amsterdam een profiel voor de nieuw te benoemen burgemeester. Alleen een volslagen idioot zou aan dat profiel willen voldoen, maar aangezien burgemeesters benoemd en niet geschetst worden doet dat verder niet veel terzake.

Een paar verstandige mensen in de top van de plaatselijke PvdA hadden helemaal geen profiel nodig om tot een goede kandidaat te komen: de huidige staatssecretaris van binnenlandse zaken Wim Polak. De moeilijkheid is alleen dat Wim Polak nog graag een beetje van zijn leven wil genieten en meent daar als burgemeester van Amsterdam geen kans toe te zien.

Nu schijnt het dat het bestuur van de partij van de arbeid Ed van Thijn naar voren geschoven heeft als kandidaat voor het burgemeesterschap van Amsterdam.

De achtergrond hiervan is, dat de socialisten de laatste tijd een beetje moeilijk zijn komen te zitten met de uiterst voortvarende Van Thijn, die bijvoorbeeld met de inmiddels weggewerkte resolutie zijn fractie nogal voor verrassingen zette en met zijn voorwaarden aan het CDA over vier uiterst belangrijke wetsvoorstellen ook het kabinet Den Uyl in verlegenheid bracht. Ook de regering weet niet hoe vier van dergelijke zware voorstellen in de pakweg dertig vergaderdagen (die met name de Tweede Kamer voor de verkiezingen nog resten) door het parlement geramd moeten worden.

Van Thijn als fractievoorzitter wippen is tegenover de buitenwereld een moeilijke zaak. Hem minister maken zit er ook niet erg in, want in het kader van de nieuwe formule die de partij van de arbeid voor de regering wenst aan te houden zitten per definitie minder progressieve ministers dan er nu zijn terwijl men wellicht ook nog extra moet delen met D'66.

Dus Amsterdam voor Van Thijn.

Maar dat zien de Amsterdammers nu weer niet zo erg zitten.
Volgens het zogenaamde Peters Principle krijgt tenslotte iedereen een functie waarvoor hij niet geschikt is. Voor Amsterdam, die lastige stad, geldt waarschijnlijk dat er geen betere socialist te vinden is.

Misschien hebben de Amsterdammers genoeg gevoel voor humor om daarmee te leren leven?

Mij persoonlijk zal het echter niet verbazen wanneer ten lange leste een roep om een sterke man door Amsterdam zal gaan: ROEL VAN DUYN . . . ROEL VAN DUYN . . . ROEL.

CDA-Brabant bijeen op de „Guldenberg"

Mr. D. C. B. Burgers, voorzitter Provinciaal Campagneteam CDA-Brabant

Een instructie- en informatieweekend op 4 en 5 februari 1977 bracht ruim 125 Brabantse campagne-voerders, samen met Brabantse kamerleden, bewindslieden, gedeputeerden, statenleden, de vice-voorzitter van het Centraal Verkiezings Comité, Piet van Zeil, e.a. bijeen in het conferentie-oord de Guldenberg in Helvoirt

Opzet van de samenkomst was, naast een onderlinge kennismaking tussen degenen, in de gemeentelijke teams belast met de verkiezingscampagne, alle onderdelen van de immense Brabantse verkiezingsmachinerie op elkaar af te stemmen, de meest recente informatie aan elkaar door te geven en de geformuleerde instructies te toetsen aan elkaars ervaringen

Het werd een uitermate nuttig en geslaagd weekend, waarin tot diep in de nacht werd doorgeboomd, maar waarin ook de blauwdrukken van de campagne-opzetten in de verschillende districten werden verfijnd en gedetailleerd.
Op drie niveaus heeft de Brabantse verkiezingscampagne vorm en inhoud gekregen.

In het PCT (Provinciaal Campagne Team), 40 man sterk, komen alle verbindingen samen, vindt de coördinatie op provinciaal niveau plaats, worden de provinciale manifestaties voorbereid en begeleid en wordt ondersteuning gegeven aan de vier districten, waarin de daadwerkelijke uitvoering van de campagne gestalte krijgt.

De indeling in 4 districten roept associaties op met de in deze contreien allerwege zo verfoeide en van de hand gewezen voornemens van de minister van binnenlandse zaken om Brabant bestuurlijk te vierendelen. Ook op het vlak van de verkiezingscampagne is een gedecentraliseerde uitvoering op regionaal niveau de meest aangewezene, maar met een „wakend", „toeziend", „controlerend" en „begeleidend" PCT. Provincie en regio's kunnen het in Brabant erg goed met elkaar vinden en vullen elkaar over en weer voortreffelijk aan. Het zijn lijnen, die vatbaar zijn voor doortrekking – het gebeurt hier trouwens al jaren! – op het bestuurlijke vlak.

Terug naar de campagne!

Vier DCT's (Districts Campagne Teams), elk bestaande uit ±35 personen hebben de verantwoordelijkheid voor het reilen en zeilen van de campagne in hun gebied: de spreekbeurten, de fora, de corso's, de campagnereizen, de materiaalverdeling en vele andere zaken.
In 131 GCT's (Gemeentelijke Campagne Team's) – afgezien van een enkele gemeente, waar via een CDA-contactman de zaak is kortgesloten – wordt het werk in de steden en dorpen door eigen lokale teams tot in alle uithoeken van de gemeente verricht.

Landelijk voorzitter Piet Steenkamp en provinciaal voorzitter Ton Wagemakers werden in de Guldenberg geconfronteerd met een enthousiast partij-kader, dat geïnstrueerd en goed voorbereid gereed staat om de voorwaarden scheppen, dat de christen-democratische boodschap optimaal in het Brabantse land kan worden gehoord.

Bestrijding van de werkeloosheid, terugdringen van de overheidsuitgaven, een centrale plaats voor het gezin, veiligheid op straat, adequate fiscale maatregelen voor middenstander, boer en tuinder; aandacht vooral ook voor de immateriële zaken in het leven, en één ongedeelde provincie, staan hoog in het Brabantse vaandel geschreven.
Brabant heeft geen behoefte aan opgevoerde spanningen, verkettering van de medemens, ophitsen van bevolkingsgroepen tegen elkaar.

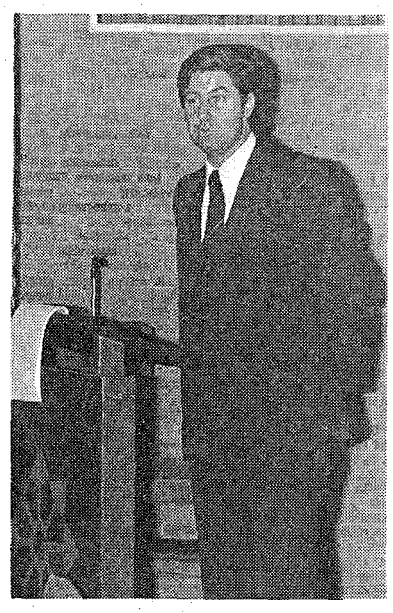

Mr. D. C. G. Burgers, burgemeester van Haaren N.B., Voorzitter Provinciaal

A. J. C. Wagenmakers, Voorzitter CDA-Brabant

De Brabander wil, naast een stuk materiële welvaart, in rust kunnen werken en leven, plezier hebben in dat werk, kunnen lachen en fluiten.
Het CDA biedt hem daartoe in het partijprogramma een eerlijk, een haalbaar, een menselijk, een christelijk perspectief, met speciale aandacht voor de jongeren en de bejaarden, de werkers in de onderneming, de kleine middenstander, waaronder de Brabantse boer en tuinder.

Hartelijk dank ook via dit kanaal aan u, vele honderden actieve werkers en werksters van Vierlingsbeek tot Nieuw-Vossemeer en van Werkendam tot Budel, hartelijk dank voor het zeer vele voorbereidende werk, dat u vòòr en achter de schermen belangeloos voor de partij hebt gedaan, voor de honderden kilometers, die u hebt afgelegd en voor uw gemeente.

Het CDA-Brabant is klaar voor de strijd en gaat met groot vertrouwen de verkiezingen tegemoet!

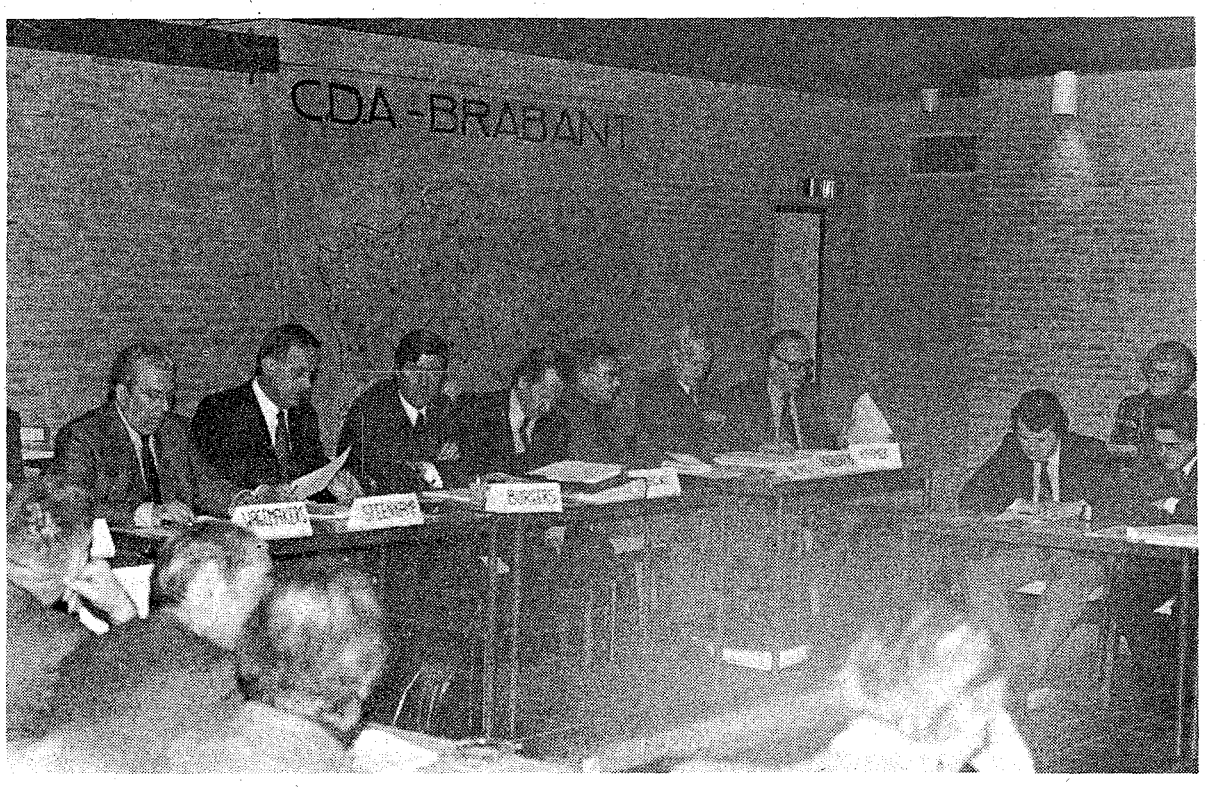

Brabantse CDA-campagnevoerders in congres bijeen

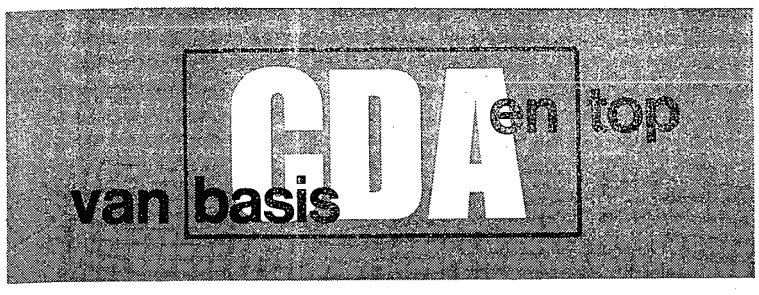

Geen flauwe grappen

De VVD moet zich, vindt mr. H. van Riei, niet al te nadrukkelijk afzetten tegen CDA-lijsttrekker Van Agt. „Het meedoen aan naargeestige of flauwe grappen aan het adres van Van Agt, hetgeen tegenwoordig in bepaalde kringen mode schijnt te zijn", acht de oud-senator „niet goed voor de VVD".

Poppenkast overbodig

„Mocht het die richting uitgaan, iaat men het zeggen, dan kunnen wij een stuk poppenkast overslaan" zei de voorzitter van de CDA-fractie in de Amsterdamse raad. Hij doelde daarbij op de wijze waarop de opvolger voor burgemeester moet worden aangewezen. Zou het in de richting gaan van een „partijbenoeming", zoais destijds in Rotterdam, dan kan, vindt de CDA-fractie, de schijnvertoning van een inspraakprocedure beter achterwege blijven.

Ook gevaren

Staatssecretaris De Jong, sprekend in Stadskanaal, zei enigszins optimistisch te zijn over het CDA, doch ook gevaren te zien. „Het gevaar is dat het CDA voor een belangen- en voor een middenpartij wordt uitgemaakt, dat we de de-confessionalisering geen halt toe kunnen roepen en dat het evangelie de jeugd niet blijft aanspreken".

Koploper

De Statenkring Horst kan zich in zekere zin „koploper" in Limburg noemen. In Noord -Limburg, ten Noorden van Venlo, zijn in de onderscheiden gemeenten op twee uitzonderingen na, ofwel reeds CDA-afdelingen opgericht of er zijn daartoe plannen gesmeed.

Zeer positief

Minister Pronk van „Ontwikkelingssamenwerking" ziet samenwerking met het CDA wel zitten. In „De werkgever" verklaart hij zonder omwegen dat „de houding van KVP en AR in de afgelopen vier jaar zeer positief is geweest, zowel wat betreft de omvang, de richting als de structurele aanpak van de ontwikkelingssamenwerking". „Ik denk niet, aldus Pronk, „dat de CHU binnen het CDA hieraan iets zal kunnen veranderen".

Weg, weg, weg . . .

„De heer Van Agt moet weg", zegt Henk Hofland in de Haagse Post. „Hij moet niet alleen weg als minister van Justitie, vice-minister-president en lijsttrekker van de christen-democraten, hij moet helemaal weg uit de politiek, terug naar een broodwinning waar zijn doen en laten alleen interessant is voor degenen die er uitdrukkelijk en uit vrije wil iets mee te maken willen hebben".

Toevallige spot?

Wat politieke partijkeus betreft blijkt de Nederlandse journalistiek geen afspiegeling te zijn van het Nederlandse volk. De CDA-partijen die in 1972 bij 31.3 percent van ons volk in de gunst stonden (een percentage dat nu wel hoger gesteld zal kunnen worden) haalden onder de journalisten slechts 9,5 percent. De „linkse" partijen zijn daarentegen zwaar over-vertegenwoordigd onder de journalisten. „Is het, als men dit cijfermateriaal bekijkt, toevallig dat een groepering als het CDA, die zich in toenemende mate in de goede gezindheid van ons volk mag verheugen, tegelijk in allerlei publikaties nogal laatdunkend, hautain en spottend wordt bejegend?" – zo vraagt dr. E. Diemer zich in het Centraal Weekblad af.

Natuurlijk . . .

Premier Den Uyl in gesprek met het weekblad De Tijd: „Natuurlijk, ik wil met het CDA samenwerken. Maar in de hoop, en dat is geen hoovaardij, het CDA telkens te kunnen confronteren met wat hun beste mensen op hun beste momenten zeggen. Daarmee doe ik niets af aan de misgrepen en tekortkomingen van socialistische kant. Die zijn er ook, daar gaat het helemaal niet om".

Meer soberheid svp

Minister De Gaay Fortman zegt in een gesprek met Elsevier, helemaal niet gelukkig te zijn met het laatste CDA-congres. „Ik vond dat veel te triomfalistisch en niet in overeenstemming met de soberheid die christendemocraten van nature zouden moeten hebben. Men hemelde veel te veel mensen op. Zo in de trant van „wij gaan het maken", Nederland zit op ons te wachten. In de AR, die toch altijd erg overtuigd van eigen gelijk is geweest, heb ik zo iets nooit meegemaakt. Je moet ook niet te veel goed spreken van mensen die het werk voor je moeten doen".

Kleurloos?

De CDA-fractieleider in de provinciale staten van Zeeland, drs. H. Eversdijk, blijkt het niet zo te kunnen waarderen dat premier Den Uyl het CDA „kleurloos" heeft genoemd. „Waar het om gaat", zo betoogde Eversdijk te Veere, „is natuurlijk het feit dat het CDA niet rood is. En dat vinden sommigen nu eenmaal de enigzaligmakende kleur".

Democratisch

W. L. Brugsma heeft in de Haagse Post duidelijk gemaakt waarom christenen geen democraat kunnen zijn, hoe vaak zij zich ook als zodanig gedragen. Zij kunnen dat, volgens Brugsma, niet zijn omdat zij behalve de Grondwet, nòg een boek hebben, „namelijk de Bijbel en dat is een wetsgeschrift dat ook met tweederde meerderheid van de Staten-Generaal niet te amenderen is". Brugsma meent voor zijn stelling argumenten te kunnen ontlenen aan „de martelgang van het abortus-ontwerp". Arie Kuiper dient in De Tijd Brugsma van repliek. Hoewel ik christen ben, zegt Kuiper, onderdruk ik met kracht de neiging om te bidden: „Heer, gij die in uw ondoorgrondelijke wijsheid aan W. L. Brugsma het vermogen om goed te schrijven hebt gegeven, ik bid u, Heer, leer hem nu ook nog nadenken en een goed democraat te zijn".

Een stuk prettiger

„Ik zou het zo gek niet vinden als PvdA en VVD samen een kabinet zouden vormen. Het zou voor het CDA een stuk prettiger zijn. Het is niet goed gedwongen te zijn tot deelname aan de regering". Aldus prof. dr. W. Albeda in gesprek met „Hervormd Nederland".

Invloed personen

Er wordt wel eens beweerd, zegt het Friesch Dagblad, dat het in de politiek voornamelijk om personen draait. „Dat is te sterk uitgedrukt. Maar het ziet er vooralsnog wel naar uit, dat het in niet onbelangrijke mate van Den Uyl en Van Agt zal afhangen of ons een gepolariseerde politieke tweedeling staat te wachten of een soort brede-basis-politiek".

Geen probleem

Voor staatssecretaris Jan Schaefer is de verhouding met het CDA geen probleem, naar hij Trouw verzekerde. Hij maakt er aanspraak op dat de PvdA voor het Kabinet Den Uyl de filosofie van het beleid op het gebied van de stadsvernieuwing heeft geleverd, maar hij constateert dat de CDA-fracties dit beleid mede hebben mogelijk gemaakt. Hij zal dat in de verkiezingsstrijd niet verzwijgen en rekent erop dat het CDA dat evenmin zal doen.

CDA christen democratisch appèl

Redactie-team

G. J. Brinkman (secretaris), OOSTERBEEK.

D. Corporaal, MOORDRECHT.

G. Halleen, DEN HAAG.

F. J. v. d. Heyden, ROTTERDAM.

N. Hogeland (toegev. secretaris) p/a Dr. Kuyperstraat 3, DEN HAAG.

dr. W. de Kwaadsteniet, ROTTERDAM.

H. Lokkerbol, DEN HAAG.
A. M. Oostlander, ZEVENHUIZEN.

H. van Spanning, DEN HAAG.

H. P. van Zeil (voorzitter), UTRECHT.

Redactie-adres:
CDA-Postbus 7676, Den Haag
Giro 137000
Telefoon 070-465222.

AGENDA

Ontmoetingen met CDA-politici

Woensdag 16 februari 1977:
HOORN: Mevrouw J. G. Kraaijeveld voor de NCVB.
BATHMEN: H. Wisselink voor het CDA-Bathmen.
HEERENVEEN: Drs S. Faber.
WEERT: W. Bremen om 20.00 uur in zaal „Verstraeten".
MARIËNBERG: Mr J. Buikema 20.00 uur dienstgebouw Geref. Kerk.
BOEKEL: Prof. Dr P. A. J. M. Steenkamp 20.00 uur Gemeenschapshuis „Mia Domo" voor CDA-Boekel.

DONDERDAG 17 FEBRUARI 1977:
BERGEN N.H.: Mr G. van Muiden om 20.00 uur (politieke scholingscursus).
TILBURG: Mevrouw J. J. M. S. Leyten voor het Vrouwendispuut.
's-HEERENHOEK: Drs H. Eversdijk voor CDA-'s-Heerenhoek.
EIBERGEN: H. Wisselink voor de CBTB-Eibergen.
HAARLEM: Drs M. J. van Rooijen 20.00 uur Hotel „Die Raekse" voor CDA-Haarlem.
RIJSWIJK Z.H.: J. van Eisen om 09.00 uur voor de Luchtmachtstafschool Ypenburg.
TER AAR: Drs W. K. N. Schmelzer 20.00 uur „Dorpshuis" voor CDA-Ter Aar.
HET BILDT: Drs H. A. van Zwieten.

VRIJDAG 18 FEBRUARI 1977:
OTTOLAND: M. W. Schakel.
ROTTERDAM: Drs G. van Leijenhorst voor Gereformeerde Bond.
ZEIST: Mr H. v. d. Broek voor het K.S.G. De Breul.
EZINGE: Drs B. Beumer.
HEEMSKERK: Mevrouw J. G. Kraaijeveld voor het CDA-Heemskerk.
WOLVEGA: T. Tolman voor gezamenlijke landbouworganisaties.
RENKUM: Mr J. N. Scholten voor het CDA-Renkum i.o.

MAANDAG 21 FEBRUARI 1977:
GRONINGEN: Mr W. Aantjes in Academiegebouw Offerhouszaal 20.00 uur voor Vereniging van Chr. Studenten „Hendrik de Cock".
TWELLO: H. Wisselink voor gezamenlijke landbouworganisaties.
RIJSWIJK Z.H.: Drs M. W. J. M. Peijnenburg 19.30 uur „Messiaskerk" voor Jeugdcentrum „De Kelderwerve".
RAALTE: S. C. Weijers (politieke scholingscursus).
WATERINGEN: Drs B. Beumer voor CDA-Wateringen-Kwintsheul.
HOOGEZAND: B. J. M. Hermsen 19.30 uur Hotel „Faber" voor ABTB-Groningen.
KAMPEN: Drs G. van Leijenhorst voor de Chr. Mavo.
ZEVENHUIZEN (Gr.): T. Tolman om 19.45 uur in Christelijke Huishoudschool voor samenwerkende partijen AR/CH.
VIANEN: Drs R. F. M. Lubbers voor het CDA-verband Vianen.

DINSDAG 22 FEBRUARI 1977:
BARENDRECHT: T. Tolman voor het CDA-Barendrecht.
VLAARDINGEN: Dr R. J. H. Kruisinga voor het CDA-Vlaardingen.

WOENSDAG 23 FEBRUARI 1977:
SCHEVENINGEN: Mevrouw J. G. Kraaijeveld.
MARKELO: H. Wisselink voor het CDA-Markelo.
KAMPERLAND: Drs H. Eversdijk voor samenwerkende partijen ARP en CHU.
BERGHEM: Drs S. Faber.
OUDE TONGE: Mr J. N. Scholten en Mr H. J. B. Aarts 20.00 uur, waarschijnlijk in het Verenigingsgebouw.
WAGENINGEN: Drs C. P. van Dijk voor het CDA-Wageningen.
ZOETERMEER: Drs M. J. van Rooijen 20.00 uur Wijkcentrum „Meerzicht" voor CDA-Zoetermeer.

DONDERDAG 24 FEBRUARI 1977:
GRONINGEN: Mr F. Andriessen Gastkollege Rijksuniversiteit Groningen, Studie- en Dokumentatiecentrum Nederlandse politieke partijen 12.00 uur.
NOOTDORP: Drs M. J. J. van Amelsvoort 20.00 uur „Het Witte Paard" voor CDA-Nootdorp.
LEIDERDORP: Drs B. Beumer 21.00 uur Wiks Bar (politiek café).
AMERSFOORT: Drs M. W. J. M. Peijnenburg voor Amersfoortse Vrouwenraad.
SPIJKENISSE: Drs G. van Leijenhorst voor Classis Den Briël Ned. Herv. Kerk.
KEMPENLAND: W. J. Vergeer voor het CDA-Kempenland.
DIEMEN: H. A. de Boer voor het CDA-Diemen.
ROTTERDAM: Mr J. N. Scholten voor Rotterdamsch Studenten Gezelschap.

VRIJDAG 25 FEBRUARI 1977:
EMMELOORD: H. Wisselink voor gezamenlijke landbouworganisaties.
SOESTERBERG: W. J. Vergeer in Centrum „Kontakt der Kontinenten" 20.00 uur voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA (kadercursus).
HAARLEM: Mr W. Aantjes 10.00 uur in aula van het Stedelijk Gymnasium.

ZATERDAG 26 FEBRUARI 1977:
TILBURG: Mr F. Andriessen Forum in kader van vormingsprojekt van NKV en KWJ Tilburg 15.00 uur Kon. Harmoniezaai, Stationsstraat.
HERPEN: Mr H. J. B. Aarts 20.00 uur Jeugdhuis „De Kuijl" voor Stichting Jeugdbelangen.

MAANDAG 28 FEBRUARI 1977:
UTRECHT: Drs B. Beumer voor de ARJOS.
OSS: Drs G. van Leijenhorst voor het CDA-Oss.
DE MEERN: T. Tolman voor de Agrarische Jongeren in Utrecht.
BERKEL/ENSCHOT: L. A. M. de Bekker voor het NCB.
PUTTEN: Drs R. F. M. Lubbers 20.00 uur CNV-Vakantieoord „De Kleine B" voor CDA-Putten (openbare vergadering).
VAASSEN: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers voor de NKV-Vrouwen.
NOORD-HOLLAND: Werkbezoek CDA-Kamerleden.

DINSDAG 1 MAART 1977:
DE BILT: Mr F. Andriessen voor het CDA-De Bilt om 20.00 uur.
HEERHUGOWAARD: Th. M. Hazekamp 20.30 uur Exoduskerk voor het CDA-Heerhugowaard.

WOENSDAG 2 MAART 1977:
WADDINXVEEN: Mevrouw J. G. Kraaijeveld (politieke scholingscursus).
IJMUIDEN: Mr G. van Muiden (politieke scholingscursus).

DONDERDAG 3 MAART 1977:
BERGEN N.H.: Mevrouw H. Evenhuis (politieke scholingscursus).
MAARSSEN/TIENHOVEN: Drs G. van Leijenhorst.
BENNEKOM: T. Tolman 20.00 uur „De Brink" voor CDA-Ede.

VRIJDAG 4 MAART 1977:
BOXTEL: Mr F. Andriessen om 16.30 uur voor de Brabants-Zeeuwse Werkgeversverenigingen.
DINTELOORD: Mevrouw G. M. P. Cornelissen 20.00 uur Hotel „De Beurs" voor samenwerkingsverband KVP/CHU/ARP.
EINDHOVEN: Drs M. J. J. van Amelsvoort.
SCHAGEN: Drs M. J. van Rooijen 09.00 uur voor Rijksscholengemeenschap.

ZATERDAG 5 MAART 1977:
VEENDAM: F. Borgman voor ARJOS.
GOES: Mr P. H. Kooijmans 10.00 uur „Prins van Oranje".

MAANDAG 7 MAART 1977:
WOERDEN: Mr F. Andriessen 14.00 uur forumdiskussie RK. Mavo St. Jozef, Essenlaan 3.

MAANDAG 14 MAART 1977:
ZEELAND: Mr. F. Andriessen (CDA-werkbezoek)

frans a.m. kuil

Een feestelijke gebeurtenis in het vooruitzicht? FRANS KUIL biedt u veel mogelijkheden op culinair gebied. Een fijne receptie, een mooi koudbuffet en een sfeervol diner. Een groot feest? 50, 100, 500 gasten? Het hele feest inclusief feestruimte, meubilair, porselein, muziek, bloemen en artiesten, alles organiseren wij voor u. Met de ervaring die wij op dit gebied hebben, kunnen wij u behulpzaam zijn met het verzorgen van de festiviteiten rondom een gedenkwaardige dag.

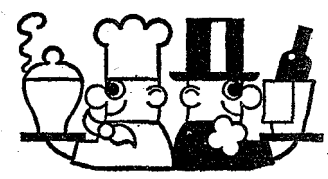

horeca uitzendbedrijf
catering service
010-354933*
vlaardingen-rotterdam

ZWEM- EN SAUNA-INRICHTING

'MAURITSKADE'

ZWEMMEN 1.75

OPENINGSTIJDEN:

Maandag	12.00—18.00 uur
Dinsdag	8.30—18.00 uur
Woensdag	8.30—18.00 uur
Donderdag	8.30—18.00 uur
Vrijdag	8.30—18.00 uur
Zaterdag	8.30—17.00 uur

TERRAS 0.45

OPENINGSTIJDEN SAUNA'S:

Maandag t/m vrijdag	12.00—22.00 uur
Zaterdag	9.00—18.00 uur
Zondag	9.00—13.30 uur

Prijsidee: 2 uur bezoek kost u *f* 8,25, incl. handdoeken.

'n goede sauna!

2 gescheiden afdelingen - dames sauna - heren sauna

BEIDE AFDELINGEN DAGELIJKS GEOPEND!

Bezoeksters van de dames-sauna kunnen **zonder prijsverhoging gebruik maken van ons** **SOLARIUM 8000**

Alle gewenste inlichtingen: **Mauritskade 4, DEN HAAG, telefoon 070 - 64 25 75, na 1200 uur: telefoon 070 - 46 68 12.**

lid van de NSV, de Nederlandse Saunavereniging (landelijke organisatie van uitsluitend bonafide sauna-inrichtingen)

„SPECIALE
VAKANTIEREIZEN
NAAR INDONESIË"

Wilt u . . .

na zoveel jaren nog graag weer eens terug naar het land, waar u zo dikwijls met weemoed aan terugdenkt?

Heeft u . . .

daarbij een speciale plaats op het oog?
Onze directeur zelf zorgt voor een pensionadres in of bij die plaats.
Ook zeer goede Hotels en Guest-houses behoeven niet duur te zijn.

**Wendt
U
tot**

REISBUREAU „INTERJET"

Voor het Oosten en Noord-Oosten van het land:
Esweg 22, Hardenberg, telefoon 05232-2018

Voor het Noorden v/h land:
Stoeldraaierstraat 52 „Toko Borobudur" Groningen

WIJ KUNNEN U RETOURVLUCHTEN AANBIEDEN vanaf f 1790,-

N.B.
Wilt u hier in Nederland weer eens in de sfeer van „Tempo Dulu" verkeren en exclusieve *Indonesische gerechten maken of klaar kopen, loop dan eens binnen bij onze „Toko Borobudur"* op het zelfde adres.

Kritische aandacht

De Tijd is een onafhankelijk opinieweekblad. Sommigen schijnen er behoefte aan te hebben de Tijd een CDA-krant te noemen. Maar onze lezers weten wel beter.

Natuurlijk schrijft de Tijd veel over het CDA. Het is ten slotte een partij die nogal wat aandacht verdient. Vooral kritische aandacht. Een partij, die haar inspiratie ontleent aan het Evangelie, vraagt er om.

De Tijd vraagt op zijn beurt ook kritische aandacht. Een opinieweekblad is ten slotte geen amusementslectuur, al valt er ook in de Tijd wel iets te lachen.

Geef uw kritische aandacht eens aan de Tijd. U kunt — geheel vrijblijvend — vijf weken de Tijd ontvangen voor slechts vijf gulden. Een uniek kennismakingsaanbod.

weekblad
de Tijd

Ik wil vijf weken kennismaken met de Tijd en daarna vrij beslissen of ik een abonnement zal nemen. Die vijf gulden betaal ik na ontvangst van de accept-girokaart.

Naam . . . . . .

Adres . . . . . .

Plaats . . . . . .

Tel. . . . . .

C

Deze bon ingevuld in envelop — zonder postzegel —sturen aan Weekblad de Tijd, Antwoordnummer 6, Amsterdam.

U kunt ook direct een abonnement bestellen: 020-233984.

De Gaay Fortman krijgt CDA-blad aangeboden

De minister van binnenlandse zaken De Gaay Fortman ontving maandag 17 januari uit handen van oud-minister prof. dr G. H. Veringa het eerste exemplaar van het nieuwe blad voor CDA gemeente- en provinciebestuurders „Bestuursforum". Met de verschijning van dit blad is een einde gekomen aan de drie afzonderlijke bladen „Gemeente en Gewest" (KVP) „De Manistratuur" (ARP) en „Gemeentebeleid" (CHU). Het blad wordt gezamenlijk uitgegeven door:

- **Het Centrum voor Staatkundige Vorming (Wetenschappelijk instituut voor de KVP);**
- **Het Verband van Verenigingen van Anti-Revolutionaire gemeente- en provinciebestuurders (met medewerking van de dr. A. Kuyperstichting);**
- **De Vereniging van christelijk-historische leden van gemeente- en provinciebesturen (CHU).**

Dr. G. H. Veringa, tweede van rechts, heeft het eerste exemplaar van „Bestuursforum" aan minister De Gaay Fortman overhandigd.
Mr. W. R. van der Sluis, voorzitter ARP-vereniging Gemeente en provinciebestuurders, en mr. Sj. H. Scheenstra (CHU) luisteren belangstellend toe.

Prof. dr. Veringa memoreerde in zijn korte aanbiedings-speech dat „Bestuursforum" in het CDA z'n politieke en ideologische achtergrond vindt. Na een 40 tot 50 jaar afzonderlijk verschijnen betekent de samensmelting van de drie bladen het ontstaan van het eerste geïntegreerde CDA-tijdschrift.
In zijn dankwoord zei minister De Gaay Fortman ondermeer: „Als degenen die menen dat de christelijke levensovertuiging ook in de politieke organisatie tot uitdrukking moet worden gebracht, nauwer samenwerken, moet dat ook voor de persorganen gevolgen hebben. Een bundeling van krachten behoeft niet te betekenen dat men het eigene verliest. Wel kan het de gemeenschappelijke overtuiging sterker uitdragen". De bewindsman beëindigde zijn woorden met het uitspreken van de hoop dat ook zal blijken dat het een CDA-blad is.

Net als de drie – nu opgeheven – bladen zal „Bestuursforum" maandelijks verschijnen en zal bestaan uit een opiniërend gedeelte (commentaren, artikelen, interviews) en hoofdzakelijk informatieve rubrieken.
De burgemeester van Katwijk en oud-CHU-Tweede Kamerlid mr. C. A. Bos is voorzitter van de redaktie.

Het eerste nummer is verschenen in een oplage van 5.500 expl. en omvat een lezerskring van nagenoeg alle raadsleden, wethouders, burgemeesters, Staten- en Kamerleden van de drie CDA-partijen. Daarnaast richt het blad zich verder tot allen die geïnteresseerd zijn in het bestuur van gemeenten, gewesten, provincies en rijk.

Studiedag Midden- en Kleinbedrijf

De stichtingen voor het Vormingswerk van de ARP, CHU en KVP organiseren op maandag 25 april een studiedag over de positie van het Midden- en Kleinbedrijf in het RAI Congrescentrum te Amsterdam.

Dit ondermeer naar aanleiding van een recentelijk bij de wetenschappelijke bureaus van het CDA verschenen studie.
Op deze studiedag zijn alle leden welkom. Wij verwachten voor deze studiedag een grote belangstelling, zowel vanuit de partijen, als uit de kringen van de middenstand.
U doet er daarom goed aan reeds nu in te schrijven.

Inschrijvingen geschieden door het overmaken van *f* 15,– op girorekening 379333 t.n.v. Algemeen Penningmeester KVP onder vermelding van studiedag MKB.

Voor dit bedrag ontvangt u een uitgebreide documentatiemap, waarin ondermeer de brochure van de wetenschappelijke bureaus „Midden- en Kleinbedrijf".
Bij aankomst in de RAI ontvangt u dan nog een lunchkaart. Organisatie en informatie bij Stichting Vormingswerk KVP, Mauritskade 25 te Den Haag, tel. 070-653934.

Begrafenis- en crematieonderneming

J. CHR. BIEMANS B.V.

Loderstraat 26
Telefoon 010-222678
Rotterdam-12

Dag en nacht bereikbaar

ROUWKAMERS BESCHIKBAAR

Dijkstra's

Incassobureau

Talmastraat 7 - ASSEN - Tel. 40920

Incasso's, Huur- Pacht- en Rechtzaken

Een goed begin!

Een goed begin van de dag met

Trouw

Blijf bij met al het politieke nieuws. Lees de doordachte commentaren om uw eigen standpunt te bepalen.

De talrijke rubrieken van Trouw geven U volop leesplezier. Uitstekend buitenlands nieuws (in 1977 tien extra bijlagen).

Een krant die gewaardeerd wordt door z'n betrouwbare berichtgeving.

Trouw wordt vaak geciteerd.

Kent U Trouw nog niet, zoals die nu is? Wat let U om onderstaande bon vandaag nog in te vullen. Voor een abonnement met **een welkomstkorting van *f* 6,55.**

Bon voor elke dag *Trouw* in de bus

Voor de eerste termijn krijgt U een korting van *f* 6,55, na eerst 14 dagen de krant gratis te hebben ontvangen.

Naam: .....

Adres: .....

Plaats: ..... **CDA**

Betaling per kwartaal.

De bon in een open enveloppe zenden naar: Trouw-Antwoordnummer 2792-Amsterdam.

SPAARBRIEVEN

Een storting van f 1.000.- levert op na:

3 jaar	f 1250.-	(7¾%)
4 jaar	f 1375.-	(8¼%)
5 jaar	f 1525.-	(8¾%)

CHR. SPAARBANK „EIGEN HAARD" GRONINGEN

Lopende Diep 7 - Tel. 050-127902-127687

10

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

33e jaargang – nr. 8 26 februari 1977

In dit nummer van N.G. is het jaarverslag 1976 van de ARP opgenomen, waarin uiteraard ook aandacht aan de drie partijraadsvergaderingen in dit jaar. Op de foto overhandigt partijvoorzitter De Boer het „Groenboek" aan de ARP-ereleden Donner, Roosjen en Algra (van links naar rechts).

De ARP in het jaar 1976

Deze week bevat Nederlandse Gedachten een uitgebreid jaarverslag van de aktiviteiten binnen de AR-partij over het jaar 1976. In een uitvoerige katern leest u in dit nummer in het kort een overzicht van de belangrijkste aktiviteiten van de voornaamste organen binnen deze partij en van de diverse externe kontakten. Bewaart u deze katern goed. Hij kan u later in het jaar nog goed van pas komen.
Daarbij blijft het evenwel niet. Verder vragen wij in dit nummer uw aandacht voor een artikel van drs. Beumer over de stakingen. Voorts treft u, ondanks de vele ruimte voor het jaarverslag, toch de gebruikelijke wekelijkse rubrieken aan.

Stakingen

Door drs. B. Beumer; ARP-Tweede-Kamerlid

Tijdens spreekbeurten merk ik niet al te veel van welwillendheid ten opzichte van de stakingen. Dat geldt zelfs de gematigde houding van het C.N.V. Met name twee vragen komen daarbij naar voren:
a) kan de regering dat nu wel allemaal op zijn beloop laten?
b) was de staking in dit geval nu wel het onvermijdelijke en gerechtvaardigde middel (waarbij men dan naar de moeilijke economische situatie verwijst?).
Waarom doet de regering niets. Ik denk daarbij even terug aan een gesprek dat de zg. 1%-(bezuinigings-)commissie uit de Tweede Kamer had met minister Boersma over de betekenis en gevolgen van de meevallers in de sociale verzekeringen. Ik heb het nergens zo druk mee als met het niet-ingrijpen, aldus de minister waaruit bleek, (hetgeen later bevestiging vond) dat de regering de vinger ononderbroken aan de zwakke en onregelmatig kloppende pols van het overleg hield. Niet vergeten moet worden, dat de regering al tweemaal de verantwoordelijkheid voor het arbeidsvoorwaarde-overleg aan zich had getrokken. Indien enigszins mogelijk dienen de sociale partners de gelegenheid te hebben hun eigen verantwoordelijkheid waar te maken. Dat past ook in onze maatschappijbenadering.
Het verbaast mij overigens wel dat zij die nu zo voor stevig overheidsingrijpen pleiten daar doorgaans juist helemaal niet zo'n voorstander van zijn. Zeker niet als het om sociaal-economische beslissingen gaat. Het lijkt mij goed niet te vergeten, dat in het verleden een overheidsingrijpen in de lonen haast altijd tot loonexplosies na afloop daarvan hebben geleid. Ik geloof dat onze fracties een juist standpunt innamen toen ze zich terzake van het niet-ingrijpen (wel iets anders dan algehele afzijdigheid) achter Boersma opstelden, het verloop sindsdien heeft mij nog in die mening gesterkt.

Gerechtvaardigd middel

De directe aanleiding tot het conflict was de verklaring van werkgeverszijde dat er voor 1977 niet over een automatische prijscompensatie viel te onderhandelen. Om meer dan één reden is dat een niet erg vruchtbare aanpak gebleken:
1. er lag zo al een (eenzijdig) nee op tafel voordat men aan onderhandelingen toe was;
2. de automatische prijscompensatie was in 1964 (mede op voorstel van de werkgevers) ingevoerd en heeft sedertdien in de onderhandelingen niet ter discussie gestaan. Dat men van de werknemerszijde een dergelijk middel als een verkregen recht is gaan zien lijkt niet onredelijk.
3. Er waren aanwijzingen dat de vakbeweging niet ongenegen was over andere vormen van koopkrachthandhaving te praten: uitspraken van onder meer CNV-voorzitter Lanser, aanwijzingen van dezelfde strekking in het FNV-rapport „vijf jaar voor kwaliteit".
Een tactischer aanpak had deze aanwijzingen als uitgangspunt kunnen nemen.
4. De recente prijsontwikkelingen maakten een benadering ad 3 gemakkelijker.

Natuurlijk mag niet over het hoofd worden gezien, dat de automatische prijscompensatie een duidelijk inflatiestimulerend effect heeft gehad zeker met componenten als belastingen (inmiddels verwijderd) en verslechteringen van de ruilvoet (sterkere stijging van de invoer- dan van de uitvoerprijzen). Het weer doorberekenen van de loonstijgingen (looncompensatie voor de werkgever) heeft dit te meer in de hand gewerkt. Met name het niet meer kunnen doorberekenen in de prijzen van de gestegen arbeidskosten heeft de rendementspositie van het bedrijfsleven in de laatste jaren sterk doen achteruitgaan. De rede waarom men zich tegen deze automatische prijscompensatie heeft verzet is begrijpelijk, de wijze waarop veel minder. In deze situatie was het voor de vakbonden wel erg moeilijk om naast de loonmatiging als uitgangspunt voor de onderhandelingen ook nog het ineens ongedaan maken van de prijscompensatie te aanvaarden. De (meer dan verwachte) eensgezinde opstelling van de vakbondsleden zal de herziening van het werkgeversstandpunt ongetwijfeld hebben bevorderd, dit te meer waar de werkgeverseenheid begon af te brokkelen onder druk van die bedrijfstakken waar de stakingen het meest direct op waren gericht en die in wezen met de automatische prijscompensatie de minste moeite hadden. Overigens niet in het minst ook overleg tussen NCW en CNV schijnt mede baanbrekend te zijn geweest daarmee zijn zin en betekenis bewijzend.
Het basisakkoord tussen werkgevers en werknemers toont aan, dat de korte (naar ik hoop en noodzakelijk acht) maar hevige directe confrontatie in positieve zin bewegingen in de wederzijdse stellingen heeft gebracht. Te noteren valt:
a) partijen zullen gezamenlijk studeren op de modaliteiten van de varianten op het systeem van prijscompensatie in vergelijkjing met het huidige systeem;
b) partijen zullen gezamenlijk studeren op de relatie winst-werk;
c) nader overleg rechtstreeks en samen met de overheid zal plaatsvinden als de sociaal-economische omstandigheden zich in 1977 duidelijk anders ontwikkelen

Vervolg op pag. 2

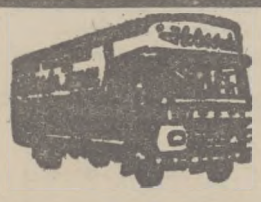

Holwerda-Zonen

DOKKUM 0 5190-2292-2580
LELYSTAD 0 3200-1400 en 1600

Alle transporten
BINNEN- EN BUITENLAND
SPECIAAL VERHUIZINGEN
Meubeltransporten

DEZE WEEK IN NG:

Drs. Beumer over de stakingen pag. 1, 2.
Van A tot U, pag. 3.
ARP-jaarverslag, pag. 4 t/m 14
Van de partij, pag. 15.

AR-kandidatenlijst

In de volgorde van de AR-kandidatenlijst zijn enkele wijzigingen gekomen.
Mr. P. H. Kooijmans te Wassenaar (nr. 7 op de lijst) heeft om strikt persoonlijke redenen moeten besluiten zich niet beschikbaar te stellen voor een kandidatuur voor het Tweede-Kamerlidmaatschap. Het partijbestuur betreurt dit in hoge mate, maar meent zijn beslissing, gezien de aard van de motieven, te moeten respecteren.
G. van Dongen te Gouda (nr. 25 op de lijst) heeft meegedeeld, dat hij vanwege zijn toegenomen twijfels over het CDA meent geen kandidatuur te kunnen aanvaarden. Het partijbestuur staat geen andere weg open dan deze beslissing te accepteren. Het partijbestuur heeft besloten de volgorde van de kandidatenlijst te handhaven en opschuiving van kandidaten te doen plaatsvinden.

Nieuw boek van drs. Ad Schouten

Einde deze maand verschijnt een nieuwe uitgave van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP. Ditmaal gaat het om een boek van drs. A. Schouten over „inkomenspolitiek".
In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad Schouten vanuit een principiële stellingname, tal van aspecten van inkomenspolitiek. De liberale, socialistische en bijbelse visie op de inkomenspolitiek komt uitvoerig aan de orde. Aan het slot van dit nieuwe boek schetst drs. Ad Schouten een christelijke visie toekomstmodel. De prijs f 6,25.

Dokumentatieschets Abortus

Begin deze maand verscheen een 141 pagina's tellende dokumentatie over de abortus-problematiek waarin o.a. de visie van de christen-democraten uitvoerig wordt weergegeven. Ook is de tekst van het initiatief-wets-ontwerp van ARP/KVP, evenals dat van VVD/PvdA opgenomen. Voorts redevoeringen van CDA-woordvoerders in het parlement en nog vele zaken meer. Prijs f 6,95.

Verkiezingen

Voor de vierde lesbrief in de serie „Politiek? Kom nou!" bestaat een overweldigende belangstelling. Het zal niet lang duren voor dat deze les uitverkocht is. Bestel gauw!
Prijs: f 1,25 per exemplaar. Bij meerdere afname korting. 2 t/m 4 exemplaren f 1,– - per exemplaar; 5 t/m 9 exemplaren f 0,85 per exemplaar; 10 t/m 24 exemplaren f 0,70 per exemplaar en 25 exemplaren of meer f 0,55 per exemplaar.

Bestellingen

Stort verschuldige bedrag op postgiro 8 9 6 7 3 t.n.v. ARPartijstichting Den Haag, met vermelding van titels en aantal.

OVERWEGENDE

dat in een interview met de heer F. Andriessen in „Vrij Nederland" van 12 februari jl. deze o.m. zegt: „later kwam die grondslagendiskussie. Daar heb ik veel chagrijn van gehad. Als we gedaan hadden wat Aantjes wilde was het CDA veel te beperkt geworden."
Dit is het enige dat het interview over die destijds zo hoog oplaaiende discussie vermeldt. Te weinig om Andriessen en Aantjes te begrijpen en recht te doen. Mij losmakend van interviews en personen wil ik over de grondslagdiskussie een enkele opmerking maken.
Ging het de ARP om een beperkter of een ruimer CDA? Neen. Net zo min als het ging om een doopbewijs. Of om elkaar de maat van ieders christelijkheid te nemen. En het ging ook niet om trouwe kerkgang, controle op gedrag of levensstijl. Naar onze mening was de vraag aan de orde of wij binnen het CDA de gekozen grondslag – Het Evangelie – ernstig zouden nemen. Of gevraagd mocht worden van hen die het CDA vertegenwoordigen dat zij geacht worden vanuit die grondslag te werken en er op aangesproken kunnen en mogen worden.
Die vraag is binnen het CDA, alle goedbedoelde toespitsingen ten spijt, tot op de huidige dag door de meerderheid met „neen" beantwoord.
Niet dat daarmee gezegd is dat de vertegenwoordigers niet tot een „ja" zouden willen komen. Maar men vond vooral dat de vraag niet gesteld mocht worden. De eigen verantwoordelijkheidsbeleving diende genoeg te zijn.

Mandement

Waar komt toch, met name bij de KVP, die benauwdheid voor het „beperkte" vandaan? Nog in 1954 lieten de bisschoppen in hun beruchte mandement de schaduw van excommunicatie zweven boven hen die niet katholiek waren georganiseerd.
In 1965 laten de kerkleiders het mandement vallen. Zij wilden de katholieke gelovigen vrij laten. De grote vraag waarvoor die individuele gelovige nu stond was waardoor zich bij positiekeuze, bij organisatiekeuze te laten leiden. De door het Vaticaan en de provinciale hiërarchie bijgehouden „dienstregeling" voor bijkans het gehele leven viel weg. Voor velen betekende het dat het station „christelijk" gepasseerd leek. Weer anderen plaatsten het belang boven het beginsel en kwamen van daaruit tot een keuze.
Sommigen meenden dat het christen-zijn juist leidde tot een afscheid nemen van katholieke organisaties. Het staan naast de zwakken, de verdrukten en de ontrechten beleefde men sterker buiten dan binnen de christelijke partijen. Vast staat dat het mandement en het loslaten ervan diepe sporen in het leven van katholieken en katholieke organisaties heeft nagelaten.

Heroriëntatie

De heroriëntatie binnen het katholieke

volksdeel viel samen met ontwikkelingen die zich in de gehele westerse wereld voordeden. Tijd van opbouw en herstel was voorbij. Een generatie die crisistijd en oorlog niet bewust had meegemaakt wilde gehoord worden. Andere ideeën braken baan. Ontwikkelingen speelden haasje over met nieuwere ontwikkelingen. Mensen werden het zat zich te laten beleren. Beginselen verloren hun zeggingskracht.
Pragmatisme won veld. „Het pragmatisme bedoelt af te rekenen met vooroordelen, met die voorooordelen welke het ons onmogelijk hebben gemaakt de werkelijkheid waarin wij leven op een juiste wijze te interpreteren" (Evangelie en politiek, uitgave ARP) Voor de christelijke partijen betekende de doorwerking van deze geest van de tijd een grotere interesse voor program en beleid en een geringere belangstelling voor beginselen en doelstellingen.
Het verbaast niet dat de afkeer van al te nauw omschreven doelstellingen, de veld winnende pragmatische inslag en de vrijheid die ontstond na de declericalisering, binnen de KVP leidden tot een pleiten voor deconfessionalisering. Uitlopend op het pleidooi voor de open partij. Waar zoveel werd omgewoeld, waar zoveel onzekerheid ontstond als gevolg van het wegvallen van zekerheden, waar de „gewone" maatschappelijke processen elkaar in steeds sneller tempo opvolgden en om verwerking vroegen, daar verbaast het niet dat er geen door allen gedeeld zicht bestaat op de plaats van de christelijke partijformatie. Op de verbinding tussen Evangelie en politiek, Evangelie en het leven van alledag.

Niet minder maar meer

Wat is christelijke politiek soms weinig christelijk. Wat staan wij zelden hand in hand met de machtelozen van onze tijd. Er is vaak reden om beangst te zijn voor de uitkomsten van onze politiek.
Wij blijken niet bestand tegen de hang naar genotzucht en luxe. Onze oplossingen zijn wereldgelijkvormig. Wij verzinnen ontlooptechnieken voor de gevaren van kernenergie en bewapening, beantwoorden een slag liefst met een hardere slag. Wijzen op eigen noden wanneer de derde landen om meer hulp vragen. Wij blijven erg menselijk. Mensen die Christus nodig hebben om door eigen tekorten heen te breken. Want ik ben er vast van overtuigd dat het Woord van God ons als een boven alles te waarderen kracht gegeven is om tot echte christelijke politiek te komen. Wanneer wij ons door het Evangelie laten gezeggen zullen wij werken aan meer gerechtigheid. Dan spreekt ons geweten wanneer zich onderdrukking en uitbuiting aan ons voordoen. Leren handen te geven en onze voeten te laten gaan vanuit meegedragen solidariteit. Christelijke politiek vraagt om re- in plaats van om de-confessionalisering. Eerder om meer dan om minder.
In de angst voor een te „gesloten" opzet van de partij dreigen wij nu te ver door te slaan naar de andere kant en daarmee het eigen karakter voor een beginsel op het spel te zetten. Het is niet toevallig dat in de „grondslagdiskussies" binnen het CDA steeds weer de parallel getrokken is met het christelijk onderwijs. De brief, die de bisschoppen hebben geschreven over de katholieke scholen zou met name de KVP opnieuw aan het denken moeten zetten over „wat Aantjes wilde" met het CDA.

Waarop het aankomt

Een beperkter of ruimer CDA. Dat is eigenlijk niet zo interessant. Zelfs het op een of andere manier vastleggen van de wijze waarop de grondslag van het CDA funktioneert naar de vertegenwoordigers toe, is ten diepste niet interessant; zeker niet louter het vasteleggen van de wijze waarop het tot genoegen van de ARP geregeld zou zijn.
Doorslaggevend is dat men vanuit het hart „ja en amen" tegen de grondslag wil zeggen. Dat voor alles vast staat dat het bij christelijke politiek niet zonder Christus kan. En wij na alle diskussie toch weer bij een beginselpartij dienen uit te komen. Op straffe van innerlijke uitholling en ondergang. Ondergang zelfs bij 60 zetels. Omdat ons bestaansrecht staat of valt met de bereidheid te willen leven en werken vanuit het Evangelie. Wij hebben daar eindeloos over gepraat. Over het belijden geruzied. Laat ons leren elkaar meer en meer in het beleven te herkennen. Dan wordt vanzelf duidelijk dat wij zonder het belijden samen niet tot herkenbare christelike politiek zullen komen.
H. A. De Boer

Stakingen

Vervolg van pag. 1

dan de prognoses aangeven. Hierbij zal worden bezien:
a) de koopkracht van de werknemers
b) het niveau van de collectieve lasten
c) de continuïteit van de ondernemingen
en deze drie in hun onderlinge samenhang.
(Het is nuttig te memoreren, dat wij in een vorig najaar ingediende motie een studie over deze relatie hebben bepleit)

Interview

In plaats van eis tot verwerping respectievelijk handhaving van de automatische prijscompensatie, dus een gezamenlijke studie in plaats van de verwerping respectievelijk het poneren van de eis dat winst zal worden omgezet in werk een gezamenlijke studie hoe dat het best zal kunnen gebeuren.
Verhelderen is in dit verband wat Wim Kok hierover heeft gezegd in een interview in Vrij Nederland van 19 februari.

Diskussie tussen stakers en werkwilligen bij Calvé-Delft.

Vraag: „U bent tevreden met wat de vakbeweging de laatste dagen heeft bereikt, vooral met studie over de relatie winst-werk die zoals het protocol van werkgevers-werknemers zegt met voortvarendheid ter hand zal worden genomen, dat zegt weinig."
Kok: „Daar ben ik tevreden over. Niet omdat het op korte termijn voor de bedrijfstakken afzonderlijk iets oplost. Maar de blokkade is weg. Dat geeft de vakbond de gelegenheid met kracht, inventiviteit en argumenten de betrokken werkgeversdelegaties te overtuigen van de noodzaak van gemeenschappelijke oplossingen".
Vraag: „Welke dan?" Ook de vakbeweging heeft geen idee hoe winst in werken wordt omgezet.
Kok: „Nee, maar dat vind ik niet het beslissende".
Enerzijds een praktisch veel relativerender geluid dan we helaas veelal gewend zijn te horen, anderzijds toch niet minder doelgericht wat betreft het perspectief, Daarbij dient het woord „gemeenschappelijk" als herkenbaar te worden onderstreept.

Slotvraag: „Moesten de stakingen doorgaan nadat het basisakkoord was bereikt?
Persoonlijk beschouw ik het als het spelen van een onnodige verlenging onder slechte terreinomstandigheden. Ik geloof dat het juister zou zijn geweest als de staking hangende deze onderhandelingen zouden zijn opgeschort. Ik heb daarvoor drie motieven.
a) Elk stukje reële loonsverhoging van meer dan 1½% waarmee de regering heeft rekening gehouden zal ten koste gaan van de collectieve voorzieningen. Ik heb daar moeite mee en verwijs daarvoor naar de problematiek rond de bezuinigingen met name die voor wat betreft de sociale verzekeringssector. Daarbij heb ik nog steeds voorkeur voor het CDA-programma op dit punt dat van maximaal 1% reële inkomensverbetering uitgaat met een groter accent op de selectiviteit van de groei.
b) De zwakke economische situatie die geen langdurige stakingen verdraagt.
c) De verschillen tussen werknemers en werkgevers zijn op dit punt nogal beperkt. Per bedrijfstak moet daarom bekeken worden wat verwerkbaar is, hetgeen kan verschillen. Dat ook Kok zelf de noodzaak van een voortgezette staking op zijn minst discutabel acht proef ik toch wel een beetje uit hetzelfde interview:
„Ik zeg niet dat langere stakingen als doel op zichzelf in mijn ogen nodig was. Maar ik kan me voorstellen, dat een groep en massaliteit tijd van bewegen heeft".

Conclusie

Had de regering meer moeten doen?
Nee, zij heeft zich allerminst afzijdig gehouden en in wezen door het leveren van bijdragen in de werkgeverspremies in feite de koopkracht gehandhaafd en daarmee een beslissende rol gespeeld. Een herhaling van een dergelijk bijspringen lijkt mij overigens niet wenselijk, omdat anders verantwoordelijkheden door elkaar gaan lopen.
Waren de stakingen terecht?
Ja, begrijpelijk voor wat betreft de automatische prijscompensatie niet of nauwelijks voor wat betreft de verlangde reële loonsverhoging van maximaal 2%. Winst is, dat er gezamenlijk overleg komt over zaken waarover werkgevers en werknemers tot dusver alleen maar „nee's" uitwisselden. Het is een stap in de richting van een werkelijk gedeelde verantwoordelijkheid, iets dat ik nog steeds als kernpunt van het CDA-programma beschouw.

Te koop:
een komplete verzameling jaargangen van „De Standaard". Het betreft de jaargangen 1879 t/m 1882 en 1884 t/m 1898, waarbij twee exemplaren van de jaargang 1892. De jaargangen zijn deels gebonden en deels in kartonnen omslagen. Kosten overname: f 200,– + vracht. De jaargangen zijn te bezichtigen. Neem kontakt op met de heer G. ten Klooster, Het Schar 106, Steenwijk, tel. 05210-6063.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN
directie- en schaftketen
scholen en
kerken
directie- en
schaft-
wagens
etc.
HOUTBOUW HAHBO HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

ARP
Evangelische Volkspartij
De Stichting Kader- en Vormingswerk van de Anti-Revolutionaire Partij wil graag in contact komen met kandidaten voor de onbezoldigde functie van

part-time buitendienstfunctionaris

(voor de rayons Friesland, de Veluwe, Utrecht en NoordHolland)

Van kandidaten wordt verwacht, dat zij zich betrokken voelen bij de christelijke politiek en dat zij ideeën hebben over een eigentijdse aanpak en vormgeving van het politieke werk op plaatselijk niveau.
Sollicitanten dienen te beschikken over een auto en bereid te zijn wekelijks enkele avonden voor de ARP werkzaam te zijn.
Het buitendienstteam van de ARP, staat de plaatselijke AR-kiesvereniging, elk in hun eigen rayon, met raad en daad terzijde bij het ontwikkelen van nieuwe activiteiten. Ook houden zij zich bezig met advisering omtrent oprichting van plaatselijke CDA-verbanden en de opzet van verkiezingsactiviteiten. De werkzaamheden worden in overleg met het partijsecretariaat en de regionale partij-organen ingedeeld.
Daaraan brengen zij ook verslag uit van de ontplooide activiteiten.
Aan de functie is geen honorarium verbonden. Wel een vergoeding voor autokosten, onkosten en telefoonkosten.
Belangstellenden kunnen hun sollicitatie richten aan de *secretaris van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, D. Corporaal, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.*
Voor nadere inlichtingen: tel. 070-469620.
stichting kader- en vormingswerk ARP

griep? slik nisylén
't zijn druppels
't is plantaardig
en 't hèlpt!
Nisylen

BON
Naam: .....
Adres: .....
Woonplaats: .....
Wenst abonnement .....
Wenst proefnummers .....
Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 14,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 9,00 per half jaar.
NEDERLANDSE GEDACHTEN
veel gelezen, veel geciteerd.

Prijscompensatie anders I

Het is beslist niet zo dat wij er van uitgaan de wijsheid in pacht te hebben. Dit constateren wij vooraf.
Maar het is wellicht nuttig een en ander nog eens op een rijtje te zetten als het gaat om de in-geding-zijnde automatische prijscompensatie.
Die correctie is rond 1966 geboren, eigenlijk bij de grote ondernemingen – Philips voorop. De geschatte prijsstijging voor het komende jaar werd toen in de lonen goedgemaakt ongeacht alle (financiële en economische) omstandigheden. Men kon dat toen ook: de economische situatie liet dat toe bij die groten. De kleinere die moesten volgen, vingen de klap op of niet. In het laatste geval was er voor de grote ondernemingen in elk geval een stukje concurrentie verdwenen. Het klinkt misschien hard – maar de feiten liggen er.

Wij kunnen ons indenken nu deze methode sinds jaar en dag gerealiseerd is dat de werknemers niet zonder meer hiervan afstand kunnen en willen doen.

De vakbeweging heeft dit: „niet zonder meer", naar onze mening – erkend. Immers de in de prijsstijging begrepen BTW (omzetbelasting) maakt thans geen deel meer uit van de prijscompensatie. De vakbeweging erkende hiermee dat de verhoging van omzetbelasting duidelijk bedoeld was ten behoeve van de collectieve voorzieningen – stadsvernieuwing bijv. Dat is een logisch standpunt. Als die omzetbelastingverhoging weer zou worden verrekend in de lonen, is er feitelijk niets méér beschikbaar voor de collectieve voorziening, terwijl bovendien de inflatie wordt aangewakkerd.

Onze vraag is nu deze: zouden wij op deze redelijke weg niet moeten voortgaan?

Prijscompensatie anders II

Ook van andere onderdelen van de prijsverhoging kan men zeggen dat die onderdelen ten principale niet moeten worden vergolden in loonsverhogingen.
Om één voorbeeld te noemen: als de grondstoffenprijzen in de ontwikkelingslanden stijgen is het dan redelijk om de lonen daarmee te verhogen? Wij erkennen immers onze plicht „offers" te brengen voor hen? Is het dan redelijk dat wij dit „vergoed" willen hebben in onze lonen (salarissen)?
Vorenstaande is maar één voorbeeld. Er zijn er meerdere! Zou het daarom niet een goede zaak zijn als de te vergoeden prijsstijging nauwkeurig werd uiteengerafeld? En dat dan daarover: „wat wordt wel en wat niet vergoed in een prijscompensatie", onderhandelingen tussen werknemers en werkgevers moeten worden gevoerd.
Deze oplossing zou dan mogelijk gepaard moeten gaan met een zekere vorm van prijsberekening teneinde inflatoire tendensen te beheersen. Met name zouden de werkgevers de loonstijging in de prijzen in beginsel niet mogen doorberekenen.
Onder die omstandigheden dragen consument, werkgever èn werknemer mee aan een redelijke verdeling van de nog steeds onontkoombare lastenstijging.

NG COMMENTAAR

Kunst en cultuur

De Tweede-Kamercommissie die de Kunstnota van minister Van Doorn heeft behandeld heeft gefundeerd èn gemotiveerd hierover gediscussieerd. Er is met Kunst en Cultuur ernst gemaakt door zowel deze minister als de Tweede Kamer.
Het is tot onze grote vreugde te constateren dat deze sector van het welzijn hoe langer hoe meer gestalte krijgt. Begonnen door minister Klompé, die bovendien een groot deel van de benodigde bouwstenen aandroeg, heeft de huidige bewindsman verdere stappen gezet op de lange weg van integratie van kunst en cultuur in onze samenleving.
De Kamer heeft zich niet met huid en haar verenigd met wat minister Van Doorn heeft voorgesteld.
Er was kritiek. Natuurlijk het verlangen naar méér financiën waarop de minister niet ten onrechte de boot wat afhield. Aken en Keulen zijn niet op één dag gebouwd!
Een van de belangrijke plannen van de minister bestond uit een decentralisatie van de kunst – overhevelen van beleid naar andere (overheids)organen.
AR-woordvoerder Hans de Boer wees er terecht op dat zeker bij kunstzinnige vorming ook èn vooral overleg met onderwijs gewenst is.
Wij menen dat KVP en AR en PvdA er goed aan hebben gedaan zich wat aarzelend te hebben opgesteld ten aanzien van de voorgenomen decentralisatie. Zij hebben gezamenlijk een drietal moties ingediend om eerst een proef te nemen met die decentralisatie met een daarbij behorend plan van invoering met de daar voor benodige financiën en vooral vooraf een overleg met de „werkgevers en werknemers" in de Kunstsector.

VAN A TOT U

De waard en zijn gasten

Het incident rond de uitlatingen van Kamervoorzitter Vondeling is geëindigd op de manier waarop het behoorde te eindigen, namelijk in de stilte na de storm in een glas water.

De uitlatingen van Vondeling waren principieel belangrijk genoeg om ze niet zonder meer te laten passeren. Zij waren tevens praktisch van onvoldoende gewicht om er een grote zaak van te maken. Geheel in overeenstemming daarmee was de erkenning van de Kamervoorzitter, dat hij wel wat zorgvuldiger tussen zijn verschillende verantwoordelijkheden had mogen onderscheiden, voldoende om het gebeurde als een incident af te doen en gesloten te verklaren.
Als ik er in deze rubriek toch nog op terug kom, dan is het uitsluitend om dit incidentele karakter te beklemtonen en om een aantal kwesties die om het incident heen aan de orde zijn gesteld, te signaleren.

Onvoldoende onderscheiden

In feite ging het in de gehele zaak slechts om één ding: het door Vondeling in zijn vraaggesprek in Den Haag Vandaag onvoldoende uit elkaar houden van uitspraken gedaan als Kamervoorzitter en als PvdA-politicus. Naïviteit mag zeker in dit geval niet worden verondersteld, want als er iemand is die weet dat hij tegenover de „jongens van Den Haag Vandaag" op ozijn hoede moet zijn, dan is het Vondeling wel.
In dit gesprek had Vondeling in krasse termen de door Van Agt geopperde, althans door hem niet weersproken, mogelijkheid dat Dr. Zijlstra in de volgende kabinetsperiode premier zou kunnen worden, als in strijd met de goede spelregels in een democratie afgewezen. Zijn mening is dat het in 1977 niet meer aanvaardbaar is dat iemand, die zich buiten de partij-politieke verkiezingsstrijd houdt, na de verkiezingen als exponent van een politieke partij de belangrijkste post zou gaan bekleden; dat een partij met een homo politicus als lijsttrekker de kiezers tegemoet treedt om daarna een homo non-politicus als kandidaat-premier naar voren te schuiven.

Vraag van het jaar

In de discussie die over deze uitlatingen ontstond ging het niet om de vraag of deze opvattingen juist zijn of niet. Ten onrechte is zulks van progressieve zijde gesuggereerd. Ook in christen-democratische kring zullen velen Vondelings opvatting delen. Hij kon in dit opzicht niet ten onrechte verwijzen naar het rapport van de CDA-commissie „Duidelijkheid".
Evenmin ging het om de vraag of Vondeling deze uitspraken mocht doen. Van een de mond willen snoeren (zoals Vondeling zelf in een afgekeken poging zich de underdog rol aan te meten veronderstelde) was geen sprake.
De enige vraag waar het om ging was, of Vondeling deze uitspraken met het gezag van Kamervoorzitter mocht doen. Alle verhalen daaromheen waren humbug en afleidingsmanoeuvres om het discussiepunt te verplaatsen.
De eigenlijke kwestie had Vondeling zelf opgeroepen. Fred Verbakel had namelijk na zijn uiteenzetting de vraag gesteld: „Speelt bij u ook nog een beetje mee dat, als mijnheer Zijlstra minister-president zou worden, mijnheer den Uyl het niet

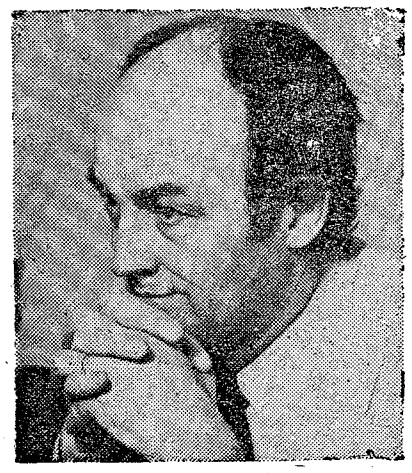

kan worden?". Het jaar is weliswaar nog geen twee maanden oud, maar voorlopig is dit voor mij de vraag van het jaar.
Antwoord van Vondeling: „Nu vraagt u mij wat ik daar als lid van de PvdA over zou denken, maar die mening houd ik nu nog maar even voor mij: ik ben op het ogenblik voorzitter van de Kamer". Met die uitspraak bracht Vondeling al zijn andere uitspraken onder de autoriteit van het Kamervoorzitterschap en daarom en daarom alleen konden zijn uitspraken over strijd met „goede regels in een democratie" en met „goed democratisch fatsoen" niet zonder meer passeren.

Nevenopmerkingen

Er waren nog wel andere aanmerkingen op de uitlatingen van Vondeling te maken.
Zo was zijn opmerking ten onrechte aan Zijlstra geadresseerd. Deze had immers generlei aktiviteit ondernomen of uitspraken gedaan. Voor een tegenaktie was hij dan ook op zijn minst het verkeerde adres.
Voorts bracht Vondeling ten onrechte eventueel in de tijd tussen de minister van Financiën en de kandidaat-president van de Nederlandse Bank gemaakte afspraken in het geding. Voorzover er zodanige afspraken zijn, zijn die immers niet door de persoon Vondeling, thans Kamervoorzitter, maar door de toenmalige minister van Financiën gemaakt. Als er al enigerlei aanleiding tot aktie is, zou deze van de huidige minister van Financiën behoren uit te gaan.
Onbelangrijk waren deze te kritiseren opmerkingen zeker niet, maar zij waren toch van secundaire aard. Hun belang zat vooral in het verband van het gezag van het Kamervoorzitterschap, waarin zij werden gemaakt. Dit verband was het enige werkelijk van belang zijnde aspekt.

De structuur

Van CDA zijde is op geen enkele wijze getracht de uitglijder van Vondeling tot een rel of hetze op te peppen. Integendeel. Wij hebben er ons toe beperkt opheldering te verlangen en de kwestie op zo min mogelijk spektakulaire wijze recht te zetten. Zowel de fractievoorzitter van de VVD in zijn scherp veroordelende brief als de voorzitters der progressieve fracties in hun bij voorbaat volledig voor hun rekening nemen van Vondelings uitspraken hebben de kwestie tot een partij-politiek geschil gemaakt.
Ons ging het (om een door Vondeling te zijner verontschuldiging aangevoerd woord te bezigen) inderdaad om de structuur van het Kamervoorzitterschap.

Bijzondere taak

Te zijner rechtvaardiging heeft Vondeling aangevoerd het tot zijn bijzondere taak als Kamervoorzitter te rekenen „het hoeden van de rechten van het Parlement, de verdieping van de parlementaire democratie en de versterking van de positie van de Tweede Kamer".
Naar mijn mening is dit juist. Die bijzondere taak wordt m.i. echter op andere fronten geactiveerd dan door Vondeling in dit geval is gebeurd. Binnen het Parlement heeft die taak namelijk in het bijzonder betrekking op de bescherming van de rechten van de minderheden. De meerderheden redden zichzelf wel. Naar buiten komt die bijzondere taak vooral tot gelding tegenover té overheersende aanspraken van de regering. In die verhouding met name heeft de Kamervoorzitter te waken voor de rechten van het Parlement.
In dit geval ging het echter noch om verdrukte parlementaire minderheden noch om autoritaire tendenzen bij de regering, maar om de regels bij de aanwijziging van de minister-president. De bewaking daarvan behoort tot de primaire taak der fracties.
Daarom was een (niet geheim maar wel openhartig) gesprek tussen Kamervoorzitter en fractievoorzitters inderdaad het meest aangewezen forum om de gerezen kwestie binnen de grenzen van haar noodzakelijke maar wel beperkte proporties te bespreken en af te doen.

Extra behoedzaamheid

Een slip is menselijk. De intentie van Vondeling is niet in geding geweest. Zijn oprechte verknochtheid aan het Pariement en de pariementaire democratie evenmin. Er zijn weinig oud-ministers (de anti-revolutionairen plegen daartoe te behoren!) die hem nazeggen het nog altijd een onderscheiding te achten tot het Kamerlidmaatschap geroepen te worden. De meesten vinden er zichzelf achteraf toch te goed voor. De parlementaire democratie is gediend met de opvatting dat dit niet de rijen zijn waaruit ministers bij voorkeur moeten worden gerecruteerd. Van partijdigheid heeft (behaive de CPN) niemand Vondeiing beschuldigd al moet een voorzitter extra op zijn hoede zijn zich te uiten indien zijn opvatting als Kamervoorzitter zijn eigen partij op dat moment wel erg goed past. Dit vereist een grotere terughoudendheid en wijsheid dan door Vondeling in dit geval in acht is genomen.
Met de erkenning daarvan is echter ook de kous af. Mocht de verkiezingsuitslag de wel zeer onwaarschijnlijke uitkomst opleveren dat de PvdA-fractie opnieuw de eerst aangewezene is om een kandidaat voor het Kamervoorzitterschap te stellen, dan is er in dit incident in elk geval geen aanleiding meer bezwaren tegen Vondeling te maken.

Ondienst

Door hun weigering aan de uitnodiging van de Kamervoorzitter tot een overleg met de fractievoorzitters gevolg te geven hebben de progressieve fracties (met de eenlingen Nooteboom en Huijsen in hun kielzog) een ondienst bewezen zowel aan hun geestverwant Vondeling als aan het instituut van het Kamervoorzitterschap.
Juist door hun vereenzelviging met Vondeiings uitlatingen en hun verdediging bij voorbaat daarvan hebben zij de zaak opgespeeld en de verschillen van mening tot partij-politieke tegenstellingen opgevoerd. Gelukkig zijn de Kamervoorzitter en de wel aanwezige fractievoorzitters er buiten de aanwezigheid van hun progressieve collega's in geslaagd de kwestie binnen de redelijke grenzen te houden en af te doen.
Toch blijft de interessante vraag over, waar toch die vrees bij de progressieve fracties vandaan komt om achter alles een Bommels ragfijn spel der christen-democraten te vermoeden. Nog boeiender is de vraag over wie die achterdocht meer zegt: over de waard of over de gasten.

Aant.

NEDERLANDSE GEDACHTEN
Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)
onder redaktie van:
G. A. Kieft (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 14,00 per halfjaar.
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement
f 9,00 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

Midden- en kleinbedrijf

Onder bovenstaande titel verscheen een bijzonder actueel rapport van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen. Een commissie, onder voorzitterschap van drs. Rinze Zijlstra, bestudeerde uitvoerig de positie van het midden- en kleinbedrijf (mkb). In deze belangwekkende studie blijkt bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het mkb. Het rapport teit 52 pag. De prijs bedraagt f 5,25. Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. ARPartij Stichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

De ARP in het jaar 1976

Partijbestuur

Bundeling van christen-democraten vraagt ook in 1976 veel aandacht

Het jaar 1976 is voor het partijbestuur een druk vergaderjaar geweest. Liefst 12 maal kwam het partijbestuur bijeen, en dat is vaker dan in de voorgaande jaren het geval is geweest. Een aantal zaken vroegen de bijzondere zorg van het partijbestuur.

Dat waren in het bijzonder:

- de verdere ontwikkeling van het CDA,
- de partijvorming van christen-democraten op Europees niveau,
- de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer,
- de kandidaatstelling voor de Eerste Kamer.

Het jaar 1976 begint voor het p.b. met een extra bezinningsbijeenkomst in Noordwijkerhout op 30 januari, waarbij ook enkele bewindslieden en de meeste leden van de Tweede Kamerfractie aanwezig zijn. Aan de hand van enkele stellingen van partijvoorzitter De Boer en fractievoorzitters van de Tweede en Eerste Kamer, resp. de heer mr. W. Aantjes en prof. Albeda, bezint het bestuur zich onder andere op de toekomstige lijn van de ARP in het CDA en op het beleid van het kabinet Den Uyl, mede in het licht van de veronderstelde „brugfunctie" ervan. Voorts wordt gediscussieerd over de naamgeving, structuur en identiteit van de op te richten Europese christen-democratische partij. Het p.b. is van oordeel dat uit de naamgeving van deze partij zou moeten blijken dat het hier om een christen-democratische partij gaat, die alleen open zal mogen staan voor christen-democratische groeperingen.

CDA-program

In de maand maart wordt er liefst drie keer vergaderd. Op 18 maart spreekt het p.b. uit dat het ontwerp-CDA-program, opgesteld door een commissie onder leiding van prof. B. Goudzwaard, actuele vraagstukken op een aansprekende manier behandelt en dat dit ontwerpprogram een nadere profilering geeft van christen-democratische politiek. Ook het program van uitgangspunten draagt in hoge mate bij tot een herkenbaar christen-democratisch profiel, door een fundamentele benadering van een aantal belangrijke politieke punten. De „groei" van het CDA gaat overigens niet zonder zorgen gepaard. Op 24 maart bespreekt het bestuur o.a. een brief van prof. Goudzwaard, gericht aan het CDA-bestuur. Hierin uit deze zijn zorgen over een aantal ontwikkelingen binnen het CDA, waardoor naar zijn mening een gemeenschappelijke CDA-lijst in gevaar dreigt te komen. Het p.b. deelt de in deze brief geuite zorgen.

In verband met het besluit van de partijraad van 25 september 1976 houdt het bestuur zich ook bezig met diverse kanten van de voorbereiding van de verkiezingscampagne. In zijn juni-vergadering bespreekt het partijbestuur een voorstel inzake opzet en organisatie van de CDA-verkiezingscampagne. Al eerder is – op 12 maart – instemming betuigd met het lijstvoorstel van het algemeen bestuur van het CDA ten aanzien van de zetelverdeling voor de Tweede Kamer. Overigens met de aantekening dat dit voorstel voor de ARP „minimaal" is. Te snel wordt gedeeld in het verlies, te laat in de winst. Op 5 november betuigt het partijbestuur instemming met de keuze van mr. A. A. M. van Agt als CDA-lijsttrekker. Ook wordt akkoord gegaan met de indeling van de CDA-lijsten en lijsten-groepen. Ook worden er besluiten genomen, die een begin van samenwerking betekenen tussen de politieke weekbladen van ARP, CHU en KVP. Onder de eindverantwoordelijkheid van de „moeder-redacties" van Nederlandse Gedachten, De Nederlander en Politiek Nieuws verschijnt er 10 keer een gemeenschappelijk katern „CDA-actueel".
Voor 1977 wordt besloten 7 keer met een gemeenschappelijke uitgave van genoemde drie bladen te komen, dit met het oog op de verkiezingen van 25 mei van dat jaar.
Ter voorbereiding van deze gemeenschappelijke nummers wordt een nieuw redactie-team gevormd.

Een kijkje achter de bestuurstafel met op de foto van rechts naar links partijvoorzitter De Boer, Tweede-Kamerfraktieleider Aantjes, Eerste-Kamefraktieleider Albeda, bestuurslid Prins en adv. bestuurslid Oostlander (direkteur dr. Kuyperstichting).

ARP-visie op CDA

Tegen de achtergrond van de ontwikkelingen rondom het CDA bespreekt het partijbestuur in zijn vergadering van 3 september 1976 de notitie: „Hoe ziet de ARP de ontwikkeling van het CDA?". Als beleidslijn wordt voor de komende jaren vastgesteld, dat het CDA een federatie is, en dat het van belang is dat al de partij-organen, ook die in de regio, volledig in tact blijven zolang het besluit tot een fusie van de drie partijen nog niet genomen is. Dit besluit zal mede afhangen van een voor de ARP bevredigende afronding van het gesprek over het functioneren van de grondslag van het CDA.
In nagenoeg elke vergadering van het p.b. komen ook eigen organisatorische zaken aan de orde. Op een vergadering van 5 november, bespreekt het bestuur een notitie over de mogelijkheid van financiële steun aan zwakke kiesverenigingen. Het bestuur stemt, voor een proef-periode, in, met een regeling waardoor, onder bepaalde voorwaarden, financieel-zwakke kiesverenigingen, tot een bedrag van f 100,- subsidie kunnen krijgen voor het verrichten van bepaalde activiteiten. Voorts worden enkele besluiten genomen over de notulering van de vergaderingen van partij- en dagelijks bestuur en partijraad. Voor het p.b. kan voortaan worden volstaan met het maken van besluitenlijsten. Voor het d.b. met beknopte notulen en voor de partijraad met eveneens besluitenlijsten.
In zijn vergadering van 5 november besluit het p.b. een borstbeeld van prof. Gerbrandy, AR-premier in de jaren 1940-1945 aan te bieden aan de Tweede Kamer. Mevr. van Everdingen zal zich met de vervaardiging van dit beeld belasten. Een financiële aktie om dit bedrag bijeen te brengen wordt gestart. Op 15 oktober stemt het p.b. in met de begroting voor 1977. In zijn vergadering van 17 juni worden de financiële jaarrekeningen van de partij en van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP over 1975 vastgesteld. In dezelfde vergadering benoemt het bestuur een nieuwe adjunct-secretaris t.w. C. Bremmer, wegens vertrek van zijn voorganger M. N. G. Kool.

Kandidaatstelling

Een zaak die voorts veel aandacht van het bestuur vraagt is die van de kandidaatstelling voor de ARP-Tweede-Kamerfractie. Op 18 september vergadert het partijbestuur, versterkt met 2 extra afgevaardigden uit de Kamercentrales, hierover opnieuw, en komt tot de vaststelling van een genummerde advieslijst met 38 namen. Niet alle personen, die 10 of meer keren voor de groslijst zijn genoemd, geven een „bewilliging" voor een kandidatuur voor de Tweede Kamer. Het proces-verbaal van de uitslag van de stemming onder de kiesverenigingen komt op 5 november aan de orde. Het bestuur acht geen bijzondere omstandigheden aanwezig om, t.b.v. de partijraad van 13 november met een ander voorstel te komen. De stemkommissie wijst in zijn begeleidende brief bij het proces-verbaal op het onzorgvuldig toepassen door diverse kiesverenigingen van de „spelregels" van het invullen van de stembiljetten.

Ook de kandidaatstelling van de Eerste Kamer vraagt op enkele vergaderingen de aandacht van het bestuur. Een extra onzekerheid hierbij is, dat nog niet bekend is of de Eerste Kamer in verband met een eventuele grondswetwijziging in zijn geheel ontbonden wordt. Op de laatste vergadering in het verslagjaar, op 17 december, bespreekt het bestuur nog een notitie van oud-partijvoorzitter De Koning, waarin de samenbundeling van christen-democratische krachten op Europees niveau bekeken wordt tegen de achtergrond van directe verkiezingen voor het Europese parlement.

Wijzigingen

Afscheid van het partijbestuur wordt genomen door de heren mr. H. Sysbesma, D. van der Til, ir. A. H. J. van Tol, ds. A. J. Kret en H. A. Brokking. In hun plaats treden toe de heren J. Vries, J. W. Noorda, C. van Stam, ir. T. T. Wind en P. Berghoef.

Ledental ARP

Inzet voor stabilisatie

„Ofschoon aan de daling in het ledental van de ARP in het verslagjaar geen einde is gekomen, ...". Zo begon het stukje over het ledental in het jaarverslag over 1975.

Het zelfde zou men nu ook moeten schrijven, daar de ARP een netto-ledenverlies van 1834 leden heeft moeten incasseren.
Hiervoor zijn weer de nodige redenen aan te wijzen. Politieke en financiële redenen, daarnaast is de afvoer van leden wegens overlijden een belangrijke faktor in het verlies. De bedankjes die onder het hoofdstuk politieke reden vallen zijn veelal terug te brengen op het feit dat in het verslagjaar wordt besloten tot het uitkomen met één CDA-lijst. Maar ondanks bovengenoemde negatieve oorzaken van het ledenverlies kunnen wij, toch stellen dat de gang naar de stabilisatie zich ook in 1976 heeft doorgezet.
Wanneer u dit jaarverslag leest schrijven we alweer 1977 en heeft een ieder van u weer een accept-girokaart – nieuwe stijl – ontvangen. – Nieuwe stijl – omdat in het verslagjaar de CDA-partners hebben besloten hun ledenadministraties en daarbij de contributie-inning via een gezamenlijk programma te laten verlopen en de verwerking daarvan bij één computer-bureau te laten geschieden. Wanneer iedere kiesvereniging en met hen de leden zich volledig inzetten kunnen we in 1977 hopelijk de wens – uitgesproken in 1976 – vervullen om het ledental te stabiliseren.

Hieronder ziet u het overzicht van de ledentallen per kamercentrale op resp. 1 januari 1976 en 1 januari 1977.

Kamercentrale	01-01-1976	01-01-1977
Groningen	5.307	5.234
Leeuwarden	8.513	4.162
Assen	4.259	4.162
Zwolle	5.562	5.408
Arnhem	4.694	4.563
Nijmegen	2.183	2.134
Utrecht	3.948	3.796
Amsterdam	1.029	989
Den Helder	2.088	2.042
Haarlem	3.121	2.977
Leiden	4.729	4.609
Den Haag	1.286	1.222
Rotterdam	1.834	1.697
Dordrecht	6.580	6.290
Middelburg	2.444	2.315
Tilburg	574	571
Den Bosch	935	908
Maastricht	155	152
Individuele leden	226	230
Leden buitenland	28	25
	59.495	57.661

Druk jaar voor het dagelijks bestuur

Krachtens artikel 23 van de statuten vergadert het dagelijks bestuur als regel één keer per maand. In 1976 is dat in de praktijk evenwel bijna twee keer per maand.

Het dagelijks bestuur van de ARP komt precies 20 keer bijeen. Het bestuur houdt zich bezig met dezelfde kwesties, die in het verslag van werkzaamheden van het partijbestuur, worden aangestipt. Elke vergadering van het partijbestuur vereist een gedegen voorbereiding door het dagelijks bestuur. Dus ook bij het dagelijks bestuur accenten op het CDA, de politieke meningsvorming en de kandidaatstelling van Eerste en Tweede Kamer.

Gesprekken

Daarnaast onderhoudt het dagelijks bestuur enkele malen contact met geestverwante bewindslieden. Een enkele maal zijn ook de leden van de ARP Tweede Kamerfractie bij dit gesprek aanwezig. Voorts heeft het dagelijks bestuur een gesprek met de redactie van het weekblad Nederlandse Gedachten. In de samenstelling van het dagelijks bestuur, dat in totaal 15 stemhebbende en adviserende leden telt, komt in het verslagjaar slechts een enkele wijziging. Het dagelijks bestuurslid H. A. Brokking neemt afscheid van het d.b., in zijn plaats wordt gekozen de heer E. Wiersema uit Ommen. Het presidium vergadert eveneens regelmatig.

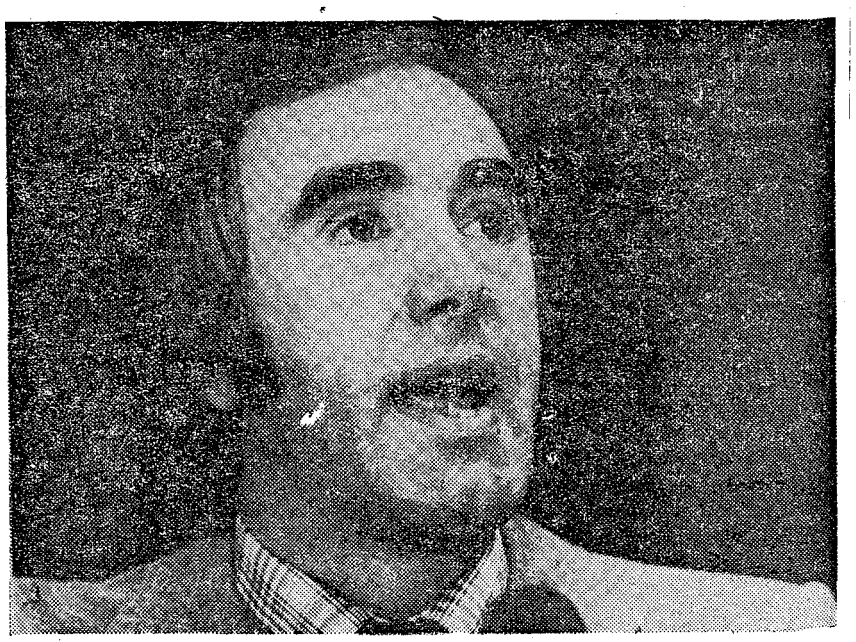

Partijvoorzitter H. A. de Boer.

Tweede-Kamerfraktie

Nauwe samenwerking met CHU en KVP

Samenstelling

De fraktie is gedurende het gehele jaar 1976 gerekend naar moment van binnentreden aldus samengesteld: mr. W. Aantjes, B. Roolvink, mevrouw J. van Leeuwen, dr. A. Veerman, M.W. Schakel, drs. J. de Koning, mr. G.C. van Dam, H.A. De Boer, mr. J.N. Scholten, mevrouw J.G. Kraaijeveld-Wouters. dr. W. De Kwaadsteniet, J. van Houwelingen, drs. B. Beumer en drs M. Beinema.

Fraktiebestuur

Het fraktiebestuur bestaat op 1 januari 1976 uit: mr. W. Aantjes, voorzitter, mevrouw J. van Leeuwen, vice-voorzitter en mr. G. C. van Dam, secretaris-penningmeester. De fraktie heeft het fraktiebestuur op Prinsjesdag in dezelfde samenstelling herkozen.

Samenwerking met CHU- en KVP- frakties

In de loop van 1976 voltrekt zich een ingrijpende verandering in de wijze van voorbereiding van de in de Tweede Kamer aan de orde zijnde zaken. De frakties van KVP, ARP en CHU besluiten immers met ingang van 18 mei gemeenschappelijk besluitvormend fraktieberaad te houden over de onderwerpen die op de Kameragenda waren geplaatst. Dit gemeenschappelijk fraktieberaad heeft er voorts toe geleid dat alle fraktiecommissies met die van de KVP- en CHU- frakties zijn geïntegreerd. Het is thans gebruikelijk dat bij een wetsontwerp of een nota een woordvoerder namens de drie frakties optreedt, of dat de woordvoerders van de drie christen-democratische frakties de te behandelen stof onder elkaar verdelen. Dit bevordert een intensieve behandeling van het aan de orde zijnde onderwerp. De drie fraktiebesturen komen gewoonlijk om de veertien dagen bijeen onder meer om de resultaten van de samenwerking in de fraktiecommissies, in de gemeenschappelijke fraktievergaderingen en in de plenaire vergaderingen der Tweede Kamer te evalueren. Elke dinsdagmorgen, enige tijd voor de aanvang van het gemeenschappelijk fraktieberaad, vergaderen de drie fraktievoorzitters ter coördinatie van het beleid. Ook de secretarissen van de drie frakties overleggen zeer intensief met elkaar over organisatorische zaken. Het gemeenschappelijk fraktieberaad vindt gewoonlijk plaats op dinsdagmorgen teneinde de in de betreffende week in de Kamer aan de orde komende onderwerpen te bespreken. De vaak overladen agenda maakt ook extra-fraktievergaderingen noodzakelijk; het voortgezet gemeenschappelijk fraktieberaad vindt doorgaans op woensdagavond plaats. De drie fraktievoorzitters bekleden ieder, volgens een overeengekomen rouleringssysteem, gedurende veertien dagen het fungerend-voorzitterschap van het gemeenschappelijk fraktieberaad. Ook voor het fungerend-voorzitterschap van de drie fraktiebesturen is een rouleringssysteem afgesproken.

Contakt met regio's

Als fraktie stellen wij een goed contact met de verschillende regio's op prijs. De fraktie heeft daarom haar leden verdeeld voor het contact met de kamercentrales, welke u elders in deze krant aantreft. Regelmatig komen vertegenwoordigers van regio's en belangengroepen naar de Kamer om hun problemen met de fraktie of een delegatie uit haar midden te bespreken. Doorgaans vinden deze contacten thans plaats samen met leden uit de drie christendemocratische frakties. Omgekeerd gaan zij het land in om van de problematiek ter plaatse kennis te nemen. Bepaalde kamercommissies, bestaande uit leden van de diverse kamerfrakties, leggen werkbezoeken af om zich persoonlijk van de plaatselijke problematiek op de hoogte te stellen. Ook onze fraktie pleegt zelfstandig gebieden met specifieke problemen te bezoeken, teneinde met regionale en plaatselijke besturen en geestverwanten al of niet in organisatieverband de situatie onder de loep te nemen. Op 11 juni 1976 beëindigt de fraktie haar serie werkbezoeken in het kader van de aktie „Wij komen terug" met een werkbezoek aan de provincie Zeeland. Fraktiewerkbezoeken worden thans gebracht door delegaties uit de drie christen-democratische frakties.
De fraktie is veel dank verschuldigd aan de diverse regionale campagneteams, leden van plaatselijke kiesverenigingen, staten- en kamercentrales, die zich zeer hebben ingespannen bij de voorbereiding van de werkbezoeken; dat die werkbezoeken steeds zo geslaagd zijn is in hoge mate aan hun inzet te danken geweest.

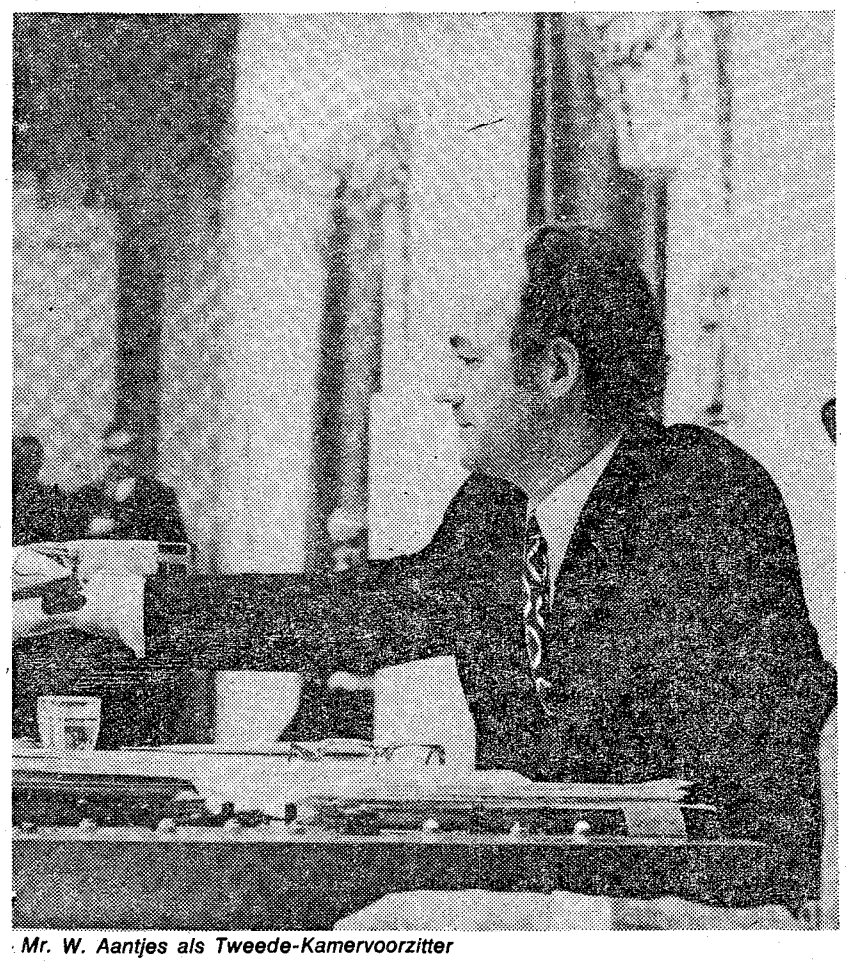

Mr. W. Aantjes als Tweede-Kamervoorzitter

Medewerkers

De heer Drs. A.M. Oostlander woont in 1976 als adviseur van de fraktie de AR-fraktievergaderingen bij, tot 18 mei 1976, toen de gemeenschappelijke fraktievergaderingen begonnen. De heren J.P. van Rijswijk, P. van Tellingen en J.W. Oosting zijn ook in 1976 als fulltime medewerkers werkzaam. Drs. J. Nienhuis verlaat op 1 februari 1976 onze dienst en aanvaart een funktie op het Ministerie van Ekonomische Zaken; wij zien met waardering op zijn diensten terug. Met ingang van 1 oktober 1976 treedt de heer P. J. van Wijk als part-time medewerker in dienst van de fraktie. De dames W. van Dinter-Vroegindeweij en G. H. Khan-Gleichman zijn werkzaam als full-time secretaresse; mejuffrouw J. G. Vegter is als zodanig part-time werkzaam.

Radio- en t.v.-zendtijd

Ook dit jaar heeft de ARP de beschikking over de haar door de regering toegewezen zendtijd voor zowel radio als televisie. Tot en met juni 1976 is de ARP op vrijdagavond van 18.20 tot 18.30 uur te beluisteren en eenmaal in de drie maanden op woensdagavond van 19.50 uur tot 20.00 uur. Vanaf september zijn de radio-uitzendingen op zaterdag te beluisteren.
In de genoemde uitzendingen wordt veelal aan actuele politieke problemen aandacht besteed, zoals het CDA, het kabinetsbeleid, de defensie, de hoogte van de overheidsuitgaven, de groeiende werkloosheid etc. Daartoe treden bekende AR-politici zeer regelmatig op.
De radio-uitzendingen worden – tot en met november 1976 – verzorgd door P. van Tellingen de fractievoorlichter in overleg met het partijsecretariaat die verzorgt hij met steun van een deskundige t.v.-regisseur de t.v.-uitzendingen.
De eindverantwoordelijkheid voor de radio- en t.v.-zendtijd ligt bij het partijsecretariaat. T.a.v. de radio- en t.v.-uitzendingen verstrekt het p.r.-bureau adviesen.
Vanaf december 1976 is de t.v.-zendtijd van de ARP ingebracht in een CDA-opzet. Zonder de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen aan te tasten worden de radio- en t.v.-uitzendingen van ARP, CHU en KVP via eenheid in presentatie en eindredaktie sterk gecoördineerd.

Zetelverdeling parlement

	Eerste Kamer (1974)	Tweede Kamer (1972)
PvdA	21	43
KVP	16	27
VVD	12	22
ARP	6	14
CHU	7	6
CPN	4	7
PPR	4	7
DS'70	—	6
D'66	3	5
SGP	1	3
GPV	—	2
BP	1	3
PSP	—	2
RKPN	—	1
Onafhankelijk	—	2
	75	150

Verdeling kamercentrales over fraktieleden

Groningen	Beumer
Leeuwarden	Roolvink/Beumer
Assen	De Kwaadsteniet
Zwolle	De Boer
Arnhem	Van Houwelingen
Nijmegen	Van Houwelingen
Utrecht	Van Dam
Amsterdam	Aantjes
Haarlem	Kraaijeveld-Wouters
Den Helder	Kraaijeveld-Wouters
Leiden	Veerman
Den Haag	Van Dam
Rotterdam	Schakel
Dordrecht	Van Leeuwen
Middelburg	Beinema
Tilburg	Scholten
Den Bosch	Scholten
Maastricht	De Koning

Indeling vaste kamercommissies

Vaste commissie	Lid	Plv. lid
ANTILLEN:	Veerman De Kwaadsteniet	Van Leeuwen
BUITENLANDSE ZAKEN :	Aantjes Scholten	Van Leeuwen Van Dam
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING:	Van Dam Beumer	De Koning
JUSTITIE:	Van Dam	Veerman Kraaijeveld-Wouters
NATURALISATIES:	Van Houwelingen	De Kwaadsteniet
BINNENLANDSE ZAKEN:	Schakel De Kwaadsteniet	Veerman
CIVIELE VERDEDIGING:	De Kwaadsteniet	Schakel Scholten
AMBTENARENZAKEN EN PENSIOENEN:	Roolvink Scholten	De Kwaadsteniet
ONDERWIJS EN WETENSCHAPPEN:	Kraaijeveld-Wouters Beinema	Veerman Beumer
WETENSCHAPSBELEID:	Veerman Beinema	Kraaijeveld-Wouters
FINANCIËN:	Roolvink Beumer	Van Leeuwen
RIJKSUITGAVEN:	Roolvink Beumer	Schakel
DEFENSIE:	Van Leeuwen De Kwaadsteniet	De Boer
VOLKSHUISVESTING EN R.O.:	Aantjes Scholten	Schakel
VERKEER EN WATERSTAAT:	Schakel Beinema	Aantjes
EKONOMISCHE ZAKEN:	Van Houwelingen Beumer	De Boer
HANDELSPOLITIEK:	Van Dam	Van Houwelingen Beumer
MIDDEN EN KLEINBEDRIJF:	Schakel De Boer	Roolvink
KERNENERGIE:	De Koning Van Houwelingen	Beinema
LANDBOUW EN VISSERIJ:	De Koning Kraaijeveld-Wouters	Schakel De Boer
VISSERIJ:	De Boer	De Koning
SOCIALE ZAKEN:	Van Leeuwen Van Dam	Roolvink
CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK:	Scholten De Boer	Beinema
VERZOEKSCHRIFTEN:	Beinema	Kraaijeveld-Wouters
PRESIDIUM:	Roolvink	
WERKWIJZE:	Roolvink Van Dam	
RAAD VAN EUROPA W.E.U.:	Scholten	
NOORD-ATLANTISCHE ASSEMBLEE:	Van Leeuwen	
EUROPEES PARLEMENT:	De Koning	
BENELUXRAAD:	Scholten De Koning	

Organisatie-Commissie

Functioneren partijraad vraagt bijzondere aandacht

De Organisatie-Commissie, die krachtens art. 25 van de statuten o.a. belast is met de behandeling van alle organisatorische aangelegenheden de ARP betreffende, komt in 1976 vijf keer bijeen.

Naast tal van kleinere agenda-punten springen in het verslagjaar in het oog: de voorlichting aan de partij, de evaluatie van de centrale contributie-inning, het functioneren van de partijraad en de technische voorbereidingen inzake de verkiezingscampagne.
Wat betreft het functioneren van de partijraad worden een aantal notities besproken die betrekking hebben op het politiek functioneren ervan en op de afvaardiging vanuit de Staten- en Kamercentrales.
Suggesties worden doorgesproken om de partijraad in politiek opzicht beter te laten functioneren. De bespreking van het politiek beleid van de Kamerfracties komt op de voorjaarspartijraad naar veler mening niet steeds voldoende tot zijn recht. Het beraad hierover kan evenwel nog niet worden afgerond. Het feit dat bv. kleinere Kamercentrales sterker vertegenwoordigd zijn dan de grotere, is aanleiding voor het bestuur om de afvaardiging naar de partijraad vanuit de regio nader te bezien.

Secretarissen en penningmeesters

Ook zijn er in 1976 gesprekken met de penningmeesters en secretarissen van de Kamercentrales, en wel op 14 en 28 oktober 1976. In het gesprek met de penningmeesters van de K.C.'s, dat onder leiding van AR-penningmeester Plaats plaats heeft, worden o.a. de financiële stukken van de landelijke partij doorgenomen, waarmee instemming wordt betuigd. Tevredenheid is er over de resultaten van de contributie-inning 1976. Wel vragen diverse penningmeesters zich af of er voldoende financiële ruimte overblijft voor de regionale afdelingen. Suggesties worden doorgesproken om de armslag van de regionale afdelingen te verruimen. In dit kader past ook een nieuwe regeling voor financieel zwakke K.V.'s, die tot een bedrag van f 100,- subsidie bij de landelijke partij kunnen aanvragen. In het gesprek met de secretarissen wordt o.a. stilgestaan bij het belang van regionale kaderkursussen, de inbreng van de K.V.'s in de verkiezingscampagne en de ontwikkeling van het CDA in de regio. Dit laatste punt wordt op 2 december nog eens uitvoerig doorgenomen op een bijeenkomst van de voorzitters van de Kamercentrales en Prov. Organisaties o.l.v. partijvoorzitter De Boer. Het op elkaar afstemmen van de benadering t.a.v. de vorming van CDA-verbanden is zeer gewenst, evenals het onder ogen zien van de gevolgen daarvan voor de regionale ARP-organen. In het bestuur treedt in het verslagjaar een kleine wijziging op. Mevrouw R. Brinkman treedt af, in haar plaats wordt verkozen de heer J. J. Stavast uit Hoogeveen.

Samenstelling

Het bestuur is in de verslagperiode als volgt samengesteld: N. Schouten - voorzitter, drs. D. Boonstra, I. van Dellen, F. Jonkman, mevr. C. C. Kakes-Veen, mevr. J. R. H. May-Weggen, J. A. A. Uittenbogaard, mevr. A. Verduyn-Meijnhardt, D. Corporaal, secretaris, drs. C. Bremmer, adj.-secretaris, J. A. M. Toxopeus, secretaris Arjos, J. Stavast.

Eerste-Kamerfractie

Nauwe samenwerking via CDA-interfraktieberaad

Twee belangrijke gebeurtenissen kenmerken het jaar 1976 voor de A.R. Eerste-Kamerfractie: de samenwerking met de K.V.P.- en C.H.U.-fracties in het verband van een „CDA-interfractieberaad" en het vertrek van ons gewaardeerd medelid Boukema naar de Raad van State.

Als gevolg van de eerstgenoemde ontwikkeling vergadert de A.R.-fractie nog weinig afzonderlijk. Het vooroverleg over in de Kamer in te nemen standpunten vindt nagenoeg geheel plaats via CDA-interfractiecommissies en het CDA-interfractieberaad, waaraan alle leden van de drie fracties deelnemen.

Gezamenlijk overleg

Hoewel hierdoor de duur van de besprekingen is verlengd, kan het gezamenlijk overleg politiek gesproken als zeer geslaagd en voor de coördinatie van de inbreng bij de wetsontwerpen en de debatten als uiterst zinvol worden beschouwd. Gedurende de eerste helft van het jaar trad Van Hulst (CHU) als voorzitter en Terwindt (KVP) als secretaris van de CDA-interfractie op; thans berust het voorzitterschap bij de K.V.P. (Teijssen) en het secretariaat bij de A.R. (Christiaanse). Het belangrijkste wetsontwerp, dat de Eerste Kamer in 1976 kreeg te behandelen, was het P.v.d.A.-V.V.D.-initatiefontwerp inzake abortus; met grote ernst en in volstrekte harmonie wezen de CDA-fracties, die met één woordvoerder optraden, dit ontwerp, dat in de Eerste Kamer sneuvelde, van de hand.

Vertrek Boukema

De plaats in de fractie, die openviel door het vertrek van Boukema, werd ingenomen door Tjeerdsma, reeds eerder lid van de Eerste Kamer. Door zijn komst werd de fractie weer verrijkt met een inwoner van de provincie Friesland. De huidige werkverdeling binnen de A.R.-Eerste Kamerfractie blijkt uit het overzicht elders op deze pagina.

Eerste-kamerfractieleider, prof. W. Albeda

Vaste commissies Eerste Kamer

Commissie	*Lid*	*Plv. lid*
1. Algemene Zaken en Huis der Koningin	Albeda	Elfferich
2. Antillen	Elfferich	Albeda
3. Buitenlandse Zaken	Berghuis	Albeda
4. Ontwikkelingssamenwerking	Albeda	Elfferich
5. Europese Samenwerkings-organisaties	Tjeerdsma	Christiaanse
6. Justitie	Diepenhorst	Christiaanse
7. Binnenlandse Zaken	Tjeerdsma	Elfferich
8. Onderwijs en Wetenschappen	Wetenschappen Diepenhorst	Tjeerdsma
9. Wetenschapsbeleid	Diepenhorst	Christiaanse
10. Financiën	Christiaanse	Albeda
11. Defensie	Elfferich	Berghuis
12. Volkshuisvesting en R.O.	Tjeerdsma	Elfferich
13. Verkeer en Waterstaat	Berghuis	Elfferich
14. Economische Zaken	Albeda	Christiaanse
15. Landbouw en Visserij	Elfferich	Tjeerdsma
16. Sociale Zaken	Albeda	Tjeerdsma
17. Volksgezondheid en Milieuhygiëne	Christiaanse	Diepenhorst
18. C.R.M.	Christiaanse	Tjeerdsma
19. Maatschappelijk Werk	Diepenhorst	Christiaanse
20. Burgerlijk Wetboek	Christiaanse	Diepenhorst
21. Benelux	Tjeerdsma	Christiaanse
22. Huishoudelijke Commissie	Elfferich	
23. Verzoekschriften	Christiaanse	

Voorzitter fractie: Albeda
Plv. voorzitter fractie: Elfferich
Secretaris fractie: Christiaanse

Verkiezingen

Veel partij-activiteiten staan in 1976 in het teken van de verkiezingsvoorbereiding. De datum van de verkiezingen voor de Tweede Kamer is vastgesteld op 25 mei 1977. Zowel op inhoudelijk ais op organisatorisch terrein worden veel voorbereidingen verricht t.b.v. deze verkiezingen.

Program

Het politieke program wordt dit keer in CDA-verband opgesteld. Voorjaar 1976 komt de CDA-programcommissie, waarvan het voorzitterschap wordt bekleed door prof. B. Goudzwaard, en waarin verder zitting hebben mr. Aantjes, prof. W. Albeda en dr. C. Boertien, met haar eerste proeve. Alle ARP-leden krijgen het ontwerp CDA-program via N.G./ARPost van 17 april thuis gezonden. Krachtens artikel 2, van het Reglement voor de vaststelling van het Program van Actie, kunnen de kiesverenigingen tot maandag 17 mei bij hun Kamercentraies terecht met amendementen. Na beraad in het partijbestuur komen de amendementen op 13 november op de najaarspartijraad. De amendementen waarover ARP, CHU en KVP verschillend oordelen en stemmen, komen uiteindelijk op het CDA-congres van 10 en 11 december. Hier wordt het politieke programma, dat als titel draagt „niet bij brood alleen", en dat wordt voorafgegaan door een program van 12 uitgangspunten – dat niet amendeerbaar is geweest – officieel vastgesteid. In de partij-organen is het ontwerp-program, zo kan worden gesteld, indringend besproken.

Kandidaatstelling

In zijn vergadering van 12 maart 1976 stelt het partijbestuur (PB) krachtens artikel 12, de data en de termijn vast, waarbinnen de voorgeschreven handelingen moeten worden verricht. Tussen 23 maart en 25 mei zijn de KV's *in de gelegenheid om voor* de groslijst schriftelijk de namen van ten hoogste 10 personen In te zenden bij het partijsecretariaat. Van deze bevoegdheid maken 232 van de 821 (28%) KV's gebruik. Volgens artikel 3, lid 2, zijn de volgende *personen alphabetisch op* de groslijst geplaatst. De personen wier namen kursief zijn gedrukt hebben het P.B. laten weten dat zij niet voor een kandidatuur in aanmerking wensen te komen.

Groslijst

Aantjes, mr. W., Utrecht; Baar, drs. S., Heemstede; Beest, W. ter, Lintelo-Aalten; Beinema, drs. M., Middelburg; Berg, L. D. van den, Haarlem; Beumer, drs. B., Hoogezand; *Biesheuvel, mr. B. W., Aerdenhout;* **Boer, drs. G. A. de, Amersfoort; Boer, H. A. de, Santpoort; Boersma, drs. J., Zeist; Borgman, F., Aalsmeer; Bos Czn., drs. W. v.d., Gouda; Bulkema, mr. J., Hengelo; Couprie, drs. J. C., Gouda; Dam, mr. G. C. van, Den Haag; Dongen, G. van, Gouda; Essen, P. van, Borculo; Faber, drs. S., Hardegarijp; Gelder, drs. W. T. van, Amsterdam;** *Goudzwaard, prof. dr. B., Oegstgeest;* **Graaf, L. de, Bilthoven; Hebly, ing. M. J., Winterswijk; Heerma, E., Amsterdam; Hoekstra, S. P., Leeuwarden; Houwelingen, J. van, Putten; Johannisse, drs. J. A. J., Amstelveen; Jonkman, F., Drachten; Koning, drs. J. de, Voorschoten; Kooijmans, mr. P. H., Wassenaar; Koster, drs. J. C., Badhoevedorp; Kraaijeveld-Wouters, mevr. J. G., Heerhugowaard; Kwaadsteniet, dr. W. de, Rotterdam;** *Lanser, J., Utrecht;* **Leeuwen, mevr. J. van, Zoetermeer; Noord, J. van, Dwingeloo; Overbeek, drs. J. J., Haarlem;** *Ploeg, J. van der, Grijpskerk;* **Plokhooy, C., Bussum; Ruiter, dr. J. de, Heemstede; Schakel, M. W., Hoornaar; Scholten, mr. J. N., Andel (N.-Br.).;** *Schouten, drs. A., Den Haag;* **Sikma, P. J., Haarlem;** *Sprey, C., Haarlem;* **Veerman, dr. A., Rijswijk (Z.H.);** *Zijlstra, drs. R., Drachten; Zijlstra, dr. J., Den Haag.*

Op 3 september stelt het P.B. een voorlopige advieslijst vast voor een bijeenkomst van het versterkte partijbestuur (artikel 4 lid 3 en lid 4 van het regiement), weike op 18 september *plaatsvindt.*

Definitieve advieslijst

1. Aantjes, mr. W., Utrecht; 2. Boersma, drs. J., Zeist; 3. Leeuwen, mevr. J. van, Zoetermeer; 4. Veerman, dr. A., Rijswijk (Z.H.); 5. Koning, drs. J. de, Voorschoten; 6. Schakel, M. W., Hoornaar; 7. Kooijmans, mr. dr. P. H., Wassenaar; 8. Dam, mr. G. C. van, Den Haag; 9. Boer, H. A. de, Santpoort; 10. Beumer, drs. B., Hoogezand; 11. Houwelingen, J. van, Putten; 12. Kraaijeveld-Wouters, mevr. J. G., Heerhugowaard; 13. Scholten, mr. J. N., Andel (N.Br.); 14. Kwaadsteniet, dr. W. de, Rotterdam; 15. Beinema, drs. M., Middelburg; 16. Graaf, L. de, Bilthoven; 17. Faber, dr. S., Hardegarijp; 18. Borgman, F., Aalsmeer; 19. Vries, dr. B., Krimpen a/d IJssel; 20. Bulkema, mr. J., Hengelo; 21. Couprie, drs. H. C., Gouda; 22. Laning-Boersema, drs. F. J., Den Helder; 23. Heerma, drs. E., Amsterdam; 24. Graaff, W. de, Zoetermeer; 25. Dongen, G. van, Gouda; 26. Ruller, dr. H. van, Voorburg; 27. Noord, J. van, Dwingeloo; 28. Terpstra, drs. G. H., Utrecht; 29. May-Weggen, mevr. J. R. H., Apeldoorn; 30. Boer, drs. G. A. de, Amersfoort; 31. Enserink, B., Dinxperlo; 32. Drost, mr. H., Den Haag; 33. Verhoog-Bokma, A. J., Waarland (Nieuwe Niedorp); 34. Achterstraat, drs. J., Badhoevedorp; 35. Hoekstra, J. P., Leeuwarden; 36. Boer, Ir. R. de, Wageningen; 37. Atten, L. W. J. van, Rotterdam; 38. Jonkman, F., Drachten.

Op 21 september wordt de advieslijst (38 namen), vergezeld van de alphabetische groslijst, toegezonden aan de kiesverenigingen. Tevens ontvangen deze, voor zover zij overeenkomstig artikel 5 lid 2, voldaan hebben aan de financiële verplichtingen tegenover het partijbestuur over het voorafgaande boekjaar een stembiljet.

De kiesverenigingen hebben tot uiterlijk 2 november de gelegenheid het stembiljet, bevattende de namen van 35 kandidaten, in te zenden. Elke K.V. kan één stem uitbrengen, en voorts voor elke 50 leden één stem meer. Op 5 november 1976 wordt de uitslag van de stemming over 560 K.V.'s bekend gemaakt. De uitsiag wordt gecontroleerd door een commissie die bestaat uit mevr. N. van Dijk-Koffeman, en de heren mr. H. Krans en drs. W. A. Heaeser. Van de 820 kiesverenigingen hebben 560 (= 68,3%) kiesverenigingen een stem uitgebracht. In 1972 waren dat 641 kiesverenigingen en In 1971 597.

Uitslag van de stemming

Deze iuidt aldus:

1. mr. W. Aantjes; 2. mevr. J. van Leeuwen; 3. drs. J. de Koning, 4. drs. J. Boersma, 5. M. W. Schakel; 6. dr. A. Veerman; 7. mr. P. H. Kooijmans; 8. mr. G. C. van Dam; 9. H. A. de Boer; 10. drs. B. Beumer; 11. mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters; 12. J. van Houwelingen; 13. mr. J. N. Scholten; 14. dr. S. Faber; 15. dr. W. de Kwaadsteniet; 16. drs. M. Beinema; 17. L. de Graaf; 18. F. Borgman; 19. dr. B. de Vries; 20. mr. J. Bulkema; 21. drs. H. C. Couprie; 22. mevr. drs. F. J. Laning-Boersema; 23. drs. E. Heerma; 24. W. de Graaff; 25. G. van Dongen; 26. J. van Noord; 27. H. van Ruller; 28. drs. G. H. Terpstra; 29. mevr. J. R. H. May-Weggen; 30. drs. G. A. de Boer; 31. S. P. Hoekstra; 32. B. Enserink; 33. mr. H. Drost; 34. mevr. A. J. Verhoog-Bokma; 35. drs. J. Achterstraat; 36. F. Jonkman; 37. Ir. R. de Boer; 38. drs. W. van den Bos Czn; 39. L. W. J. van Atten; 40. ing. M. J. Hebly; 41. drs. W. T. van Gelder; 42. W. ter Beest; 43. drs. J. J. Overbeek; 44. P. van Essen; 45. drs. J. A. J. Johannisse; 46. drs. S. Baar; 47. drs. J. C. Koster; 48. C. Plokhooy, 49. dr. J. de Ruiter; 50. P. J. Sikma; 51. L. van den Berg.

Overeenkomstig de statutaire bepalingen moeten de kandidaten instemmen met het beginsel- en algemeen staatkundig program van de ARP, en met het CDA-program, waarbij het recht van gravamen bestaat (art. 24 lid 2 CDA-statuten). Voorts moeten de kandidaten bereid zijn in een CDA-fractie zitting te nemen.

Campagne

Nu er sprake is van één CDA-lijst, wordt ook de verkiezingscampagne in CDA-verband gevoerd. De eindverantwoordelijkheid ervoor berust bij het algemeen bestuur van het CDA. In zijn vergadering van 17 juli gaat het partijbestuur accoord met een voorstel inzake opzet en organisatie van de CDA-verkiezingscampagne.

De dagelijkse leiding van de campagne *zal berusten bij het* **centraal verkiezingscomité (CVC),** dat als een directorium optreedt. De partijsecretarissen hebben er o.a. zitting in, een vertegenwoordiger van de drie wetenschappelijke instituten, een P.R.-adviseur, een grafisch vormgever en een voorlichter. Voorzitter is mr. J. M. Jansen van Raay, vice-voorzitter P. H. van Zeii en secretaris-penningmeester D. Corporaal.

Daarnaast wordt een groot aantal stafwerkgroepen ingesteld, die specifieke taken verzorgen, en die onder verantwoordelijkheid van het CVC werkzaam zijn. De voorzitters van de werkgroepen zijn leden van het CVC. Voor de ARP hebben de volgende personen zitting in één of meer stafgroepen.

Stafgroep **propaganda-materiaal:** D. Corporaai (voorzitter); stafgroep **publiciteit:** D. Corporaal (voorzitter); stafgroep **fondsenwerving:** D. Corporaai en mr. W. L. van Leeuwen; stafgroep **handboek verkiezingen 1977:** C. Bremmer; stafgroep **coaching Kamer-kandidaten:** prof. B. Goudzwaard en dr. A. Veerman; stafgroep **spreekbeurten:** G. van den Berg; stafgroep: **CDA-politicologen:** drs. D. Boonstra, drs. W. A. Haeser en drs. E. Heerma; stafgroep **radio- en t.v.-uitzendingen:** D. Corporaal.

In de werkgroep **gemeenschappelijke nummers leden-contactbladen** hebben zitting: D. Corporaal, W. de Kwaadsteniet en N. M. Hogeland. Daarnaast noemen we als organen de **„braintrust"** die tot taak heeft „uitwisseling en creatie van ideeën terzake van de campagne" en de **Landelijke Verkiezingsraad (LVR)** die een landelijke coördinatie van de campagne moet bewerkstelligen, en waarin vertegenwoordigers van de regionale campagneteams zitting hebben.

Een reeds in 1975 ingestelde interne gespreksgroep verkiezingen, komt onder voorzitterschap van dr. S. Faber, diverse keren bijeen om op wat meer afstandelijke wijze vanuit de ARPartij de opzet en verdere ontwikkeling van de CDA-campagne te volgen.

Wat betreft de financiering van de campagne is er in CDA-verband een bepaalde verdeelsleutel overeengekomen. De ARP-kamercentrales kunnen van ARP-wege rekenen op een bijdrage van f 1,25 per mannelijk gehuwd lid, voor te verrichten activiteiten in de regio.

Eerste Kamer

Ook de kandidaatstelling voor de Eerste Kamer vraagt in 1976 al de aandacht. Voorbereidingen worden getroffen voor de verkiezing van nieuwe kandidaten in 1977 t.b.v. de groepen Zuid-Holland (groep IV) en dle van Gelderland, Overijssel, Groningen en Drenthe (groep II). Na een eerste voorbereiding in het dagelijkse bestuur wordt op een vergadering van het partijbestuur d.d. 17 december 1976, waarbij ook vertegenwoordigers van de betrokken AR-statenfracties en provinciale comités – voorzover niet vertegenwoordigd in het partijbestuur – aanwezig. alsmede de plaatsvervangend voorzitter van de Eerste Kamerfractie, een advies-lijst voor deze groepen vastgesteld.

Op het moment van de vaststelling van dit advies, is het nog onzeker of de gehele Eerste Kamer herkozen moet worden i.v.m. een eventuele grondwetsherziening, of slechts de helft (de groepen II en IV). Vanwege het door de ARPartij geleden verlies bij de Staten-verkiezingen van 27 maart 1974, zullen alle zeilen bijgezet moeten worden om te trachten het aantal zetels in de Eerste Kamer te behouden, iets wat een zware opgave zal worden.

Uitgangspunt bij al de voorbereidingen is dat er één CDA-lijst komt. Thans hebben de volgende 6 kandidaten voor de ARP zitting in de Eerste Kamer: groep I, prof. I. A. Diepenhorst, groep II dr. W. P. Berghuis en prof. W. Albeda, groep III *ing.* P. Tjeertsma, groep IV P. C. Elfferich en prof. J. H. Christiaanse.

Evenals dat voor de Tweede Kamer het geval is, zal de CDA-werkgroep „technische problemen één CDA-lijst", zich bezighouden met de technisch organisatorische gevolgen van het uitkomen met één lijst. Voor de ARP heeft in deze groep zitting D. Corporaai.

Voorjaarspartijraad

Samengaan gekoppeld aan vier voorwaarden

De voorjaarspartijraad van 1976 staat in het teken van de tot nog toe meest belangrijke beslissing in het kader van de CDA-samenwerking.

Op zaterdag 10 april bespreken de partijraadsleden en de vele belangstellenden in het RAI-kongrescentrum te Amsterdam een resolutie, welke voorgelegd wordt aan de kiesverenigingen en waarin voorgesteld wordt om bij de komende verkiezingen voor de Tweede Kamer tezamen met CHU en KVP deel te nemen d.m.v. het indienen van *één CDA-kandidatenlijst*. Weliswaar wordt deze beslissing genomen in de verwachting dat aan een aantal voorwaarden wordt voldaan.

Tekst resolutie

Dit blijkt uit de resolutie die met 181 stemmen voor, 50 stemmen tegen en 1 onthouding door de partijraad wordt aanvaard. De tekst ervan luidt als volgt: ,,Overeenkomstig de afspraken van

Woudschoten heeft de partijraad in zijn voorjaarsvergadering 1976 beoordeeld of is voldaan aan de voorwaarden om bij de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen als drie partijen met een gezamenlijke kandidatenlijst aan de verkiezingen deel te nemen. De definitieve beslissing zal uiterlijk in september 1976 worden genomen.
De partijraad laat zich leiden door de volgende overwegingen:
A. De A.R.P. heeft steeds gesteld, dat samengaan dient te berusten op eenheid van uitgangspunt, program en beleid.

B. Het verschil van mening over het functioneren van het principiële uitgangspunt van het C.D.A. is blijven bestaan en zal derhalve – hoewel het overeenkomstig de uitspraak van Hoogeveen geen beletsel behoeft te zijn voor de totstandkoming van een gemeenschappelijke lijst – bij de uiteindelijke oordeelsvorming mede een rol spelen.

C. In het door een C.D.A.-werkgroep opgestelde en door het algemeen bestuur C.D.A. vastgestelde program van uitgangspunten zijn wezenlijke punten voor christen-democratische politiek geformuleerd. Hoewel dit niet het uitgangspunt van het C.D.A. vervangt of overbodig maakt, draagt het door de fundamentele benadering van een aantal belangrijke politieke punten in hoge mate bij tot een herkenbaar *christen-democratisch profiel.*

D. Het ontwerp-C.D.A.-program behandelt actuele politieke vraagstukken op een aansprekende wijze en geeft een nadere profilering van christen-democratische politiek.

E. In het parlementair-poiitieke optreden van de Tweede-Kamerfracties is van een groeiende mate van eensgezindheid niet gebleken, zodat de zogenaamde politieke hypotheek niet is afgelost.

F. De geloofwaardigheid van het program is mede afhankelijk van de mate waarin in de lopende periode in het beleid van de fracties het thans geldende gemeenschappelijke urgentieprogram herkenbaar is.

G. Het voorgelegde lijstvoorstel kan voor de A.R.P. slechts als minimum aanvaard worden. Te snel deelt zij in het verlies, te laat in de winst.

Op grond van de bovenstaande overwegingen spreekt de partijraad het volgende uit:
1. Eenheid van uitgangspunt, program en beleid is niet bereikt in een mate als de partijraad had gehoopt.
2. Het program van uitgangspunten en het ontwerp politiek program van het C.D.A. beantwoorden op aanvaardbare

wijze aan de verwachtingen. Het vertrouwen is aanwezig dat in onderling overleg tot een bevredigend definitief politiek program kan worden gekomen.
3. Met name op het punt van het beleid is onvoldoende eenheid gebleken. De politieke hypotheek kan tot op heden niet als afgelost worden beschouwd.
4. Wijzigingen in het lijstvoorstel, die zouden kunnen leiden tot een verzwakking van de positie van de A.R.P. op de lijst maken een nieuwe behandeling door de partijraad nodig.
5. Het is van groot belang voor de presentatie van het C.D.A. één lijsttrekker aan te wijzen, waartoe het C.D.A.-bestuur slechts met instemming van de partijbesturen een voorstel aan het C.D.A.-congres kan voorleggen.
6. Bij een uiteindelijke beoordeling van de vraag of tot één lijst gekomen dient te worden spelen echter – naast het voldoen aan de reeds genoemde voorwaarden – ook de navolgende overwegingen een belangrijke rol:
a. het gemeenschappelijk ideaal, dat K.V.P., C.H.U. en A.R.P. in een bundeling van christen-democratische krachten steeds voor ogen heeft gestaan,
b. de verantwoordelijkheid die partijen voor elkaar dragen, waarbij in het bijzonder wordt gedacht aan de federatie, die zij op weg naar verdergaande gemeenschappelijke aanpak hebben gevormd;
c. het in een groot aantal gemeenten en provincies functioneren van C.D.A.-verbanden;
d. de gemeenschappelijke taak in Europa;
4. de in het land gewekte verwachtingen *met betrekking tot de totstandkoming* van het C.D.A. door de gedurende vele jaren ook door de A.R.P. voor het voortgangsproces gedragen verantwoordelijkheid.
7. De gestelde voorwaarden om tot één lijst te komen zijn niet ten volle vervuld. Niettemin meent de partijraad tot een positieve aanbeveling aan de kiesverenigingen te kunnen overgaan, op grond van de overwegingen onder 6 en als een uiterste poging in de komende parlementaire periode aan de mogelijkheid van een eensgezind beleid optimale kansen te bieden.
8. Aan de kiesverenigingen wordt voorgesteld bij de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen een algemeen akkoord van federatieve samenwerking aan te gaan met C.H.U. en K.V.P., zoals neergelegd in artikel 32 lid 11 partijstatuten. Dit houdt in, dat bij die verkiezingen met één kandidatenlijst en één program wordt uitgekomen en dat één gezamenlijke verkiezingscampagne wordt gevoerd.
9. Deze uitspraak geschiedt onder de veronderstelling, dat aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:
a. dat er overeenstemming bestaat over de kriteria, die als richtlijnen voor de kabinetsformatie zullen dienen;
b. dat met inachtneming van de formatiekriteria ruimte wordt geschapen voor een op basis van programvergelijking en wederkerigheid eventueel uit te spreken voorkeur of intentieverklaring;
c. dat in het parlement meer dan tot nu toe gekomen wordt tot een eensgezind beleid.
d. dat de A.R.P. – hoewel het kabinet als zodanig geen inzet van de verkiezingen zal zijn – in de verkiezingscampagne het kabinetsbeleid, voor zover met haar steun gevoerd, ten volle voor haar verantwoordelijkheid zal kunnen nemen.
10. De in 8 gestelde uitspraak wordt door de kiesverenigingen gedaan onder machtiging aan de partijraad om in september 1976 – geheel volgens de op Woudschoten overeengekomen *procedure – definitief te beoordelen of* aan de gestelde voorwaarden genoegzaam is voldaan.
11. De beslissing van de kiesverenigingen houdt geen automatisme in t.a.v. het overgaan van de federatieve samenwerking in een partij. Mocht de ontwikkeling van de federatieve samenwerking zo verlopen, dat voorstellen m.b.t. een fusie kunnen worden voorgelegd, dan zullen de kiesverenigingen daarover kunnen beslissen op basis van de statutaire bepalingen.
Naderhand blijkt dat de AR-kiesverenigingen zich met overgrote meerderheid – een minimum van *tweederde is statuair vereist – achter* de resolutie stellen en daarmee komen tot de beslissing voor de ene CDA-lijst.

Rede Aantjes

Zoals op elke voorjaarspartijraad dient de Kamerfractie verantwoording af te leggen van het door haar gevoerde beleid. AR-fractieleider Aantjes staat in een rede ,,Delen in verantwoordelijkheid, werk en offers!" uitvoerig bij de standpunten v.d. fractie stil. De rede is opgenomen in de brochure ,,Gedeelde verantwoordelijkheid". Overigens spreekt partijvoorzitter De Boer onder de titel ,,Een CDA met karakter" de openingsrede uit welke eveneens in genoemde brochure is opgenomen.
Ter vergadering wordt het overlijden herdacht van G. J. Bouwhuis, te Den Ham (O) en T. Rienks te Amsterdam. Tevens wordt stilgestaan bij het plotseling overlijden van het KVP-Kamerlid Weijters. I.v.m. een ontstane vakature in de Organisatie Commissie door de verkiezing tot voorzitter van N. Schouten wordt een dubbeltal vastgesteld, t.w. J. J. Stavast te Hoogeveen en K. H. Mollema te Alphen a/d Rijn. Eerstgenoemde wordt tot lid gekozen verklaard. In het slotwoord houdt de partijvoorzitter de Anti-Revolutionairen met nadruk voor, dat het met name van de eigen inbreng afhangt, of de ARP met enthousiasme meespreekt, samen met CHU en KVP, over het concept-program en het program van uitgangspunten. Daarvan hangt het ook af of wij iets van waarachtige Christelijke politiek zullen weten over te brengen.
Als bijzonderheid kan nog gemeld worden de aanbieding van informatieve boeken aan de fractievoorzitter, partijvoorzitter en secretaris t.g.v. het 125-jarig bestaan van de ARP-afdeling in Amsterdam. Vanwege het feit dat onze hoofdstad tevens het 700-jarig bestaan viert krijgen een zestal partijraadsbezoekers waaronder de penningmeester, een specifieke reportage van 7 eeuwen Amsterdam aangeboden.

Extra partijraad

„Historisch besluit" tot één CDA-lijst

Overeenkomstig de beslissing van de AR-kiesverenigingen, met overgrote meerderheid, komt de partijraad op zaterdag 25 september in de Jaarbeurs Congreszaai te Utrecht in extra vergadering bijeen om thans definitief te besluiten om met één gezamenlijke lijst deel te nemen aan de Tweede-Kamerverkiezingen.

De partijraad konstateert dat aan de in de resolutie van 10 april gestelde voorwaarden ,,genoegzaam" is voldaan en aanvaardt de volgende resolutie (194 stemmen voor, 33 tegen en 1 onthouding):
Op 25 september 1976 heeft de partijraad in een extra vergadering beslist of is voldaan aan de voorwaarden om bij de eerstkomende Tweede Kamerverkiezingen als drie partijen samen met één gezamenlijke kandidatenlijst aan de verkiezingen deel te nemen. Via de aanvaarding van onderstaande resolutie is deze beslissing positief voor de ene lijst uitgevallen.
1. De partijraad op 25 september 1976 te Utrecht bijeen heeft alle stappen, die in de loop der jaren in de richting van het CDA zijn gezet, in zijn overwegingen betrokken en daarbij in het bijzonder gelet op de inhoud van de resolutie van 10 april 1976.
2. Naast teleurstellende ervaringen, waaronder met name het besluit van het CDA-congres van 23 augustus 1975 en de teleurstellende uitkomsten van het met KVP en CHU gevoerde overleg over de voorwaarden, genoemd in de resolutie van 10 april 1976, zijn er ook bemoedigende ervaringen geweest waaronder het program van uitgangspunten.
3. Alles overwegende besluit de partijraad de vraag, of bij de in 1977 te houden Tweede-Kamerverkiezingen de ARP samen met KVP en CHU met een gemeenschappelijke kandidatenlijst kan uitkomen, bevestigend te beantwoorden.
4. Het uitkomen met één gemeenschappelijke christen-democratische lijst zal zijn rechtvaardiging dienen te vinden in een politiek beleid, waarin de bijbelse boodschap herkenbaar is.
5. De partijraad doet een beroep op alle Anti-Revolutionairen zich op basis van de in punt 3 genoemde beslissing met alle kracht voor een beleid, als in punt 4 bedoeld, in te zetten.
Een historische dag is hiermee aangebroken, aldus de partij-voorzitter in zijn korte toespraak tot de aanwezigen, nadat het besluit is gevallen.
CDA-voorzitter Piet Steenkamp spreekt daartoe uitgenodigd door de voorzitter, zijn dank uit en de wens dat de norm voor een historische beslissing, welke ligt in het ,,Gij zult Mijn getuigen zijn", later bewaarheid zal blijken te zijn geweest.
Voorafgaande aan de aanvaarding van de resolutie en de beslissing voor de ,,ene lijst" geeft voorzitter De Boer een toelichting op de (ontwerp)-resolutie d.m.v. een rede die is opgenomen in de brochure ,,Naar een nieuw elan".
Ook fraktievoorzitter Aantjes geeft zijn standpunt weer t.a.v. de (ontwerp)-resolutie. Het standpunt krijgt de titel mee: ,,Machtig of gemachtigd" en is in genoemde brochure opgenomen.
De partijraad gaat akkoord met een extra kontributieverhoging van f 1,- als speciale bijdrage voor de dr. A. Kuyperstichting, die met financiële tekorten werkt.
De voorzitter van het wetenschappelijk bureau deelt tegelijkertijd mee wat de financiële aktie tot nog toe heeft opgeleverd, zijnde f 210 000,-.
Aan het slot van de bijeenkomst gaat de voorzitter van de Tweede-Kamerfraktie, mr. W. Aantjes nader in op de aktuele politieke situatie. Zijn beschouwing ,,Niemand achterblijven" is opgenomen in de reeds aangehaalde brochure ,,Naar een nieuw elan".

Een overzicht van de zaal tijdens de stemming over de resolutie.

Najaarspartijraad

Intensieve behandeling verkiezingsprogram

Reeds op zaterdag 13 november 1976 is de partijraad weer bijeen in ,,De Doeien" te Rotterdam, ditmaal om een groot aantal organisatorische zaken te behandelen.

Gebruikelijk is de behandeling en vaststelling van de jaarrekeningen van het voorafgaande jaar (1975) en de begroting van het komende jaar (1976) van de partij en de begroting van de Kuyperstichting.

Stemming

Een week voor de bijeenkomst is de uitslag van de stemming door de kiesverenigingen bekendgemaakt over de AR-kandidaten voor de Tweede-Kamerverkiezing. De partijraad stelt de volgorde van de AR-kandidatenlijst overeenkomstig de uitslag vast en maakt tevens een (voorlopige) verdeling van de kandidaten over de CDA-lijsten of lijstengroepen.
Nu in september 1976 de beslissing is genomen tezamen met CHU en KVP met één lijst aan de verkiezingen deel te nemen wordt de AR-kandidatenlijst namelijk ingevoegd in de totale lijst volgens een tevoren overeengekomen volgorde.
De partijraad gaat ook unaniem akkoord met het voorstel van het partijbestuur de minister van Justitie, mr. A. A. M. van Agt, als CDA-lijsttrekker aan te wijzen.
Voorts wordt stilgestaan bij de ontwikkelingen rond de Europese Volkspartij, waarvan ook de ARP deel uitmaakt, en worden een aantal wijzigingsvoorstellen van de Arjos-statuten goedgekeurd.

Groen van Prinsterer

In mei 1976 is het overlijden – 100 jaar geleden – herdacht van Groen van Prinsterer, wiens arbeid de grondslag is geworden en nog steeds is van de

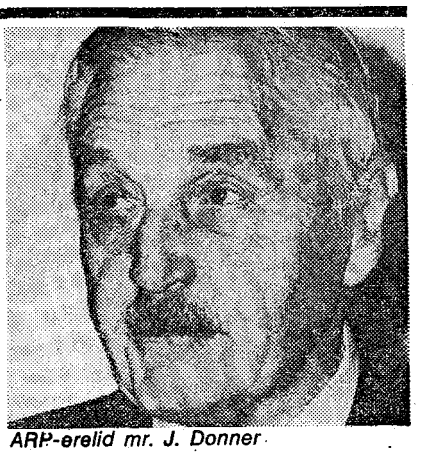

ARP-erelid mr. J. Donner

Anti-Revolutionaire Partij. Naar aanleiding van die herdenking geven de Stichtingen voor Kader- en Vormingswerk van ARP, CHU en KVP een speciaal boek uit, getiteld: ,,Een Staatsman ter Navolging". De eerste edities kunnen tijdens deze partijraadsbijeenkomst worden aangeboden aan de ereleden van de ARP, mr. J. Donner, mr. A. B. Roosjen en H. Algra.
Het verkiezingsprogram moet ook door de partijraad worden vastgesteld.
Vanwege de gezamenlijke lijst is besloten ook één program op te stellen. Het ontwerp-CDA-program, opgesteld door een Commissie o.l.v. dr. B. Goudzwaard, geeft de afdelingen van ARP, CHU en KVP aanleiding tot de indiening van ruim 800 amendementen. Alle worden voorzien van pre-adviezen door het CDA-bestuur. Eén en ander is aanleiding voor een urenlange behandeling op de partijraad.
Nadat over alle nieuwe voorstellen of wijziging van het program is gestemd, wordt de definitieve vaststelling van het CDA-program gedelegeerd aan het CDA-congres dat in december wordt gehouden. De najaarspartijraad wordt besloten met een toespraak van mr. Aantjes.

Christen Democratisch Appèl

Keuze voor één lijst en lijsttrekker is van groot belang

De activiteiten staan vooral in het teken van de naderende verkiezingen. Kernvraag daarbij is of het CDA inderdaad, overeenkomstig het in de statuten neergelegde streven, bij de verkiezingen in 1977 met één lijst uit zal komen.

Op 10 april beantwoordt de partijraad van de ARP die vraag bevestigend, waarna op 26 mei de uitslag van de stemming van de k.v.'s over de betreffende resolutie bekend wordt. Van de 825 kiesverenigingen stemmen er 669; zij brengen 1412 stemmen uit; 581 k.v.'s (89,7%) zijn met in totaal 1266 stemmen vóór; 84 k.v.'s met 140 stemmen tegen (9,9%) en 4 k.v.'s met 6 stemmen blanco (0,4%). Van de partijraadsleden nemen 228 personen deel aan de stemming: 169 stemmen „voor", 58 „tegen" en 1 „ongeldig". In totaal geeft dat 1639 geldige stemmen, waarvan 1435 „voor", 198 „tegen" en 6 „blanco". Aan een extra partijraad wordt overgelaten te beslissen over de vraag of aan de politieke voorwaarden genoegzaam is voldaan.

Ontwerp-program

Inmiddels blijft het CDA niet in arren moede bij de pakken neerzitten. De partijen zijn ook van mening, dat er in ieder geval een gezamenlijk program moet komen. De installatie van een programcommissie volgt dan ook. Van de ARP hebben daarin zitting mr. W. Aantjes, prof. dr. W. Albeda, dr. C. Boertien en prof. dr. B. Goudzwaard. De commissie legt aan het bestuur van het CDA een program van uitgangspunten voor en een ontwerp-politiek program. Nadat het CDA-bestuur enkele knopen heeft doorgehakt krijgt het ontwerp in iedere partij de behandeling die statutair en reglementair is voorgeschreven. Iedere partij delegeert de definitieve vaststelling aan het CDA-congres, dat het program op 10 en 11 december vaststelt. Afgesproken is dat het program van uitgangspunten niet kan worden geamendeerd.

Tal van grote en kleine zaken

De partijen accepteren ook het lijstvoorstel dat door het bestuur van het CDA is opgesteld. In de ARP gaat dit met enige moeite gepaard, omdat de opvatting leert dat de ARP te laat deelt in de winst en te vroeg in het verlies. De verdeling van de verdere plaatsen wordt gedelegeerd aan het CDA-bestuur. De uitwerking en de oplossing van technische problemen wordt opgedragen aan een werkgroep, bestaande uit de heren mr. H. R. J. Beernink, mr. F. A. Bico en D. Corporaal. De werkgroep doet diverse voorstellen aan het d.b. van het CDA. De partijen bereiken overeenstemming over een gezamenlijk computerprogramma voor de leden- en abonnementenadministraties van de drie partijen en van het CDA.
Het d.b. van het CDA bereikt overeenstemming over een sleutel tussen de partijen voor de financiering van het CDA, en over een sleutel voor de samenstelling van het congres. De voorstellen worden aan de partijen voorgelegd.

Lijsttrekker CDA

Het CDA voert een ledenwerfcampagne, die gefinancierd wordt uit de CDA-Begroting en uit de budgetten van de partij. De actie levert enkele duizenden nieuwe leden op, met name rechtstreekse leden.
Het CDA stelt de opzet en de organisatie vast voor een gezamenlijke verkiezingscampagne. Tevens wordt vastgesteld hoe de financiering zal verlopen.
Belangrijk is de vraag wie de lijsttrekker van het CDA moet gaan worden. Het is een delicate aangelegenheid. De voorzitters van de drie partijen en de voorzitter van het CDA leggen aan de besturen het voorstel voor mr. A. A. M. van Agt als zodanig aan te wijzen. Partijbesturen en partijraden gaan hiermede akkoord en het CDA-congres bevestigt deze beslissingen.
Het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van het CDA houden zich ook met tal van kleinere zaken bezig. Het d.b. vergadert als regel circa één keer per vijf weken. Het a.b. vijf keer per jaar.

Voorzitter Steenkamp spelt lijsttrekker het CDA-button op de revers tijdens het CDA-congres op 10 en 11 december.

Samenstelling

Voor de ARP hebben in het d.b. van het CDA zitting, mr. W. Aantjes (adv. Lid), H. A. de Boer, D. Corporaal, drs. D. Th. Kuiper, drs. R. Zijlstra (vice-voorzitter CDA; in functie gekozen).

In het algemeen bestuur hebben zitting: mr. W. Aantjes (adv. lid), F. Borgman, D. Corporaal, G. van Sliedrecht, Sj. Jonker, H. A. de Boer, E. Wiersema, dr. D. Th. Kuiper, prof. ir. B. Krol, mw. E. van Velthooven-Olde, D. Niezing.

Wij komen terug

Veel werkbezoeken in CDA-verband

Met als blijvend doel verantwoording af te leggen aan de kiezers en informatie te verkrijgen wordt ook in 1976 de ARP-aktie „Wij komen terug" voortgezet. Door de drukker wordende werkzaamheden in de beide Kamers der Staten Generaal, kan dat helaas niet zo intensief geschieden als het jaar daarvoor.

In CDA-verband

Vanwege de toenemende samenwerking in CDA-verband wordt een groot deel van de bezoeken door de CDA-fraktie van ARP, CHU en KVP gebracht. Ook de Eerste-Kamerfraktieleden nemen daaraan deel. Een specifiek AR-bezoek wordt gebracht aan Zeeland (11 juni) terwijl minister Boersma (Mariënberg) en de staatssekretarissen De Jong en Kooijmans (resp. Baarn en Groningen) ook hun bijdrage aan de aktie „Wij komen terug" leveren.
Op 2 april wordt het eerste CDA-werkbezoek gebracht aan de K.C. Tilburg, terwijl als aanzet voor de verkiezingskampagne in het najaar de reeks CDA-bezoeken wordt voortgezet aan de K.C. Amsterdam (oktober), de K.C. Utrecht (november) en de K.C. Groningen (eveneens november).
In CDA-verband nemen talrijke statenleden, raadsleden en bestuurders aan de bezoeken deel.
Om zinvol en wezenlijk kontakt met de kiezers mogelijk te maken, wordt getracht om de programma's niet overvol te maken, wel veel kontakt te leggen met het bedrijfsleven (werknemers, werkgevers) de bevolking (open-huis bijeenkomsten) en jongeren. Een bezoek aan een scholengemeenschap e.d. ontbreekt vrijwel nooit.
Wellicht door CDA-perikelen in tijdnood geraakte akties door plaatselijke en regionale organisaties zal er de reden van zijn dat vandaar uit nog geen regelmatige aktiviteiten naar boven komen.
Het voortdurend presenteren van de ARP en het CDA, zowel op plaatselijk, regionaal als landelijk niveau, blijft echter het parool. Op alle fronten zullen we moeten tonen dat wij telkens weer, in verkiezingstijd en daarna het kontakt tussen en met de bevolking blijven onderhouden.

Een gedeelte van de CDA-delegatie op de dijk van Texel tijdens een werkbezoek aan dit eiland in januari.

Financiële commissie

De samenstelling van de financiële commissie is als volgt:
- **drs. B. Witteveen, voorzitter**
- **W. A. van der Velden en**
- **drs. J. G. H. van Wijhe.**

De commissie verklaart zich akkoord met de balans 1975.

Commissie van Beroep

De Commissie van Beroep bestaat uit drie leden, te weten: drs. J. J. A. Scholten, mr. L. Schuman en mr. M. H. Krans. De Commissie krijgt, gelijk dat in andere jaren het geval is geweest, ook in 1976 geen zaken te behandelen.

Buitendienst

Buitendienstwerk krijgt uitbreiding

De ARP-buitendienstfunktionarissen staan waar dat maar nodig is de plaatselijke AR-afdelingen „met raad en daad terzijde". Derhalve is hun belangrijkste taak de her-opbouw, aktivering en versterking van nieuwe werkmodellen aan de kiesverenigingen. Van tijd tot tijd zal ook financiële informatie gegeven moeten worden en zullen zaken van politieke aard aan de orde komen.

Aarzelingen

Zoals vrijwel elk orgaan heeft het buitendienstteam in het verslagjaar nadrukkelijk te maken met de toenemende CDA-samenwerking op alle niveaus. De taak om met raad en daad terzijde te staan, kan zij derhalve volledig tot haar recht doen komen. Kontakten met Kamer- en Statencentrales worden daadwerkelijk verstevigd. Veelvuldig nemen de medewerkers deel aan de vergaderingen van deze partij-organen, terwijl ook landelijke inschakeling bij het campagneteam een onderdeel is van het werk. Het blijft tenslotte van belang, dat alle bestuurslagen de mogelijkheid scheppen, het buitendienstwerk tot bloei te brengen. Steeds weer blijkt dat veel kiesverenigingen niet of nauwelijks funktioneren. Een goede graadmeter is de stemming onder de kiesverenigingen over de ene CDA-lijst en de volgorde van de AR-kamerkandidaten. Ca. 250 kiesverenigingen nemen niet aan deze belangrijke besluitvormingen deel en dat zegt genoeg.

In een aantal gevallen kijken partij-organen wat aarzelend tegen het buitendienstwerk aan. De bedoeling van het werk is echter niet om „controle vanuit Den Haag of bevoogding" uit te oefenen, doch uitsluitend het met elkaar doorpraten van de moeilijkheden en mogelijkheden die tot een nieuwe impuls voor het plaatselijke of regionale politieke werk kunnen leiden.

Jaarlijks wordt b.v. door het partijbureau een „draaiboek voor het seizoenwerk" opgesteld, welke aan alle kiesverenigingen wordt verstrekt. De buitendienstfunktionarissen laten niet na om bij de uitwerking van de daarin gegeven ideeën adviezen en hulp te geven, waardoor leden beter bij het politieke werk worden betrokken, kontakt wordt opgebouwd met de raadsfraktie en aktief aan de begeleiding van die fraktie wordt meegedaan.
Vooral na het besluit om met een gezamenlijke CDA-lijst aan de verkiezingen deel te nemen is er aanleiding om plaatselijk en regionaal tot een CDA-verbandsorganisatie te komen. Van het team wordt daarom ook gevraagd behulpzaam te zijn bij de oprichting van dergelijke *federatieve* verbanden. Men moet er vooral op letten dat niet vooruit wordt gelopen op beslissingen, die landelijk nog niet genomen zijn. Gebeurt dat toch, dan betekent dat in casu een uitholling van de eigen partij en daarmee in feite ook van het CDA, omdat deze federatief is opgebouwd. Voor elke kiesvereniging die mee wil gaan participeren in een plaatselijk CDA-verband verdient het aanbeveling, dat zij een buitendienstmedewerker inschakelen die adviseert hoe te handelen.
Het buitendienstwerk is onderdeel van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, omdat het zich met konkrete kadertraining bezighoudt. Het team is naast de vele andere aktiviteiten ook behulpzaam bij de opzet en uitvoering van regionale kadercursussen, die voor een belangrijk deel financieel ondersteund worden door de Stichting.

Uitbreiding

In het verslagjaar komt het buitendienstteam vijf maal bijeen voor een trainings-bijeenkomst. De bezetting bestaat uit zeven personen, te weten: mevr. W. van Dinter-Vroegindewey, H. Dijk, P. van Essen, H. Faber, K. Lanting, J. Tjabringa en mevr. M. L. Wolfkamp-Jansen.
De heer Van Essen wordt in december 1976 tot medewerker benoemd. Daarmee kan het buitendienstwerk uitgebreid worden voor de Kamercentrales Den Bosch en Maastricht.
Met name Friesland blijft in 1976 nog min of meer onontgonnen gebied voor dit werk. In het nieuwe jaar komt daar echter ook verandering in door de benoeming van de heer B. Dijkstra te Veenwouden. Daarmee is het buitendienstteam enerzijds op behoorlijke sterkte gekomen om een optimale rayon-indeling te bewerkstelligen. Helaas beëindigt begin 1977 J. Tjabringa zijn werkzaamheden om studie-redenen, terwijl ook mevr. Wolfkamp-Jansen haar dienstverband in de loop van het jaar zal opzeggen. Hopelijk wordt op korte termijn in de te verwachten vakatures voorzien om het buitendienstwerk ook in de nabije toekomst naar behoren en ten dienste van alle partij-geledingen te vervullen.

UIT DE ARJOS

Geslaagd Arjosjaar

Het jaar 1976 gaat, voor wat betreft de Arjos, de geschiedenis in als het jaar waarin het politiek jongerenwerk uiteindelijk over subsidie van de rijksoverheid kan beschikken. In voorgaande jaaroverzichten is reeds melding gemaakt van elkaar opvolgende ontwikkelingen tengevolge van intensieve onderhandelingen van de bij het Politiek Jongeren Kontakt aangesloten jongerenorganisaties met het ministerie van CRM. Met ingang van 1 januari 1976 subsidieert CRM, krachtens „de rijkssubsidieregeling jeugd- en jongerenwerk op titel van speciale organisaties", thans het door de in de Tweede Kamer vertegenwoordige partijen erkende jongerenwerk. Dit met een proefperiode van drie jaar.
Op het punt van subsidiëring bestaat voortdurend nauw kontakt tussen ARP en Arjos. Immers, de partij trekt jaarlijks een fors bedrag uit om het Arjoswerk mogelijk te maken. In 1975 beliep deze bijdrage de f 100 000,-. Zowel partij als jongerenorganisatie zijn er gelukkig mee dat de financiële lasten van de ARP door genoemde overheidssubsidie enigszins verlicht kunnen worden. De Arjos kan in 1976 over totaal f 42 200,- overheidssubsidie beschikken. De begrote bijdrage van de ARP wordt na onderling overleg verminderd met f 20 000,-. Volgens een al eerder genomen besluit van het hoofdbestuur van de Arjos, worden de extra financiële mogelijkheden aangewend voor:
- subsidiëring van provinciale studiekonferenties, waardoor tevens de financiële positie van de provinciale organisaties verbeterd kan worden;
- subsidiëring van het landelijk fraktiebegeleidingsgroepenwerk, waardoor een belangrijke drempel voor veel Arjosleden die aan dit werk deel willen nemen, deels geslecht kan worden;
- het bijdragen in reiskosten van deelnemers aan de landelijke konferenties, waardoor deze beter toegankelijk worden voor leden met „een kleine beurs".

Eind 1976 worden tevens konkrete plannen gemaakt over bekostiging van een parttime Arjosfunktionaris, omdat meer geld, voor het al enigszins overbelaste Arjossekretariaat, nu eenmaal meer aktiviteiten en dus meer werkzaamheden met zich meebrengt.

Stichting Arjos

CRM keert subsidiegelden slechts uit aan rechtspersonen; reden waarom de statuten van de Stichting Arjos aan de omstandigheden worden aangepast. Voorheen waren buro-, organisatie- en personeelskosten ondergebracht in de financiële administratie van de partij, terwijl kontributiegelden, abonnementsgelden voor Nederlandse Gedachten, alsmede inkomsten en uitgaven van de Arjosbulletins door de Stichting Arjos verantwoord werden. Thans is de gehele financiële administratie ondergebracht bij de stichting.
T.a.v. kontrole en verantwoording is geregeld, dat de begroting door het hoofdbestuur van de Arjos wordt vastgesteld, terwijl de Algemene ledenvergadering het financieel verslag beoordeelt. Het financieel verslag wordt eveneens aan het AR-partijbestuur ter goedkeuring voorgelegd. Het bestuur van de Stichting Arjos wordt – evenals voorheen – uitgeoefend door het dagelijks bestuur van de Nationale Organisatie Arjos.

Ledenwinst

Voor het derde achtereenvolgende jaar kan de Arjos zich verheugen in toename van het aantal kontributie betalende Arjosleden. De ledencijfers over de afgelopen drie jaar zien er uit als volgt:
1974: 1162
1975: 1352
1976: 1377
Ledenwinst voor een „traditionele" jongerenorganisatie is onder alle omstandigheden een prestatie. Immers, jaarlijks is de Arjos gehouden om degenen die de leeftijdsgrens van 30 jaar passeren, af te voeren. In ieder geval deze natuurlijke afvloeiing dient ieder jaar goedgemaakt te worden. De Arjos blijkt aanspreekbaar te zijn voor jongeren die de boodschap van het Evangelie voor het maatschappelijk gebeuren, en dus voor de politiek, een waardevolle zaak vinden. Jongeren verlangen duidelijkheid die verder reikt dan het loonzakje. Het Evangelie heeft een boodschap voor de mens in de samenleving, dichtbij, en ver over onze grenzen heen. Het materialisme van VVD en PvdA wordt door de Arjos afgewezen. Door christenen te voeren politiek, is een voorhoedepolitiek, die opkomt voor degenen die, onder welk maatschappelijk systeem dan ook, het niet voor het zeggen kunnen of mogen hebben. Progressivisme en conservatisme dienen slechts eigen belang. Evangelische politiek heeft de mensen **in hun menszijn** op het oog. Daarin dient zich de politiek van de ARP en het CDA te onderscheiden. Een politiek waarvoor de Arjos zich druk wenst te maken. De Arjos acht die politiek thans in goede handen bij de ARP. Er is onze jongerenorganisatie veel aan gelegen om te bevorderen dat de AR-lijn wordt doorgetrokken naar het CDA-gebeuren zoals zich dat na de komende Tweede-Kamerverkiezingen gaat afspelen.

CDA

De Arjos heeft het CDA voortdurend beoordeeld naar haar geloofwaardigheid t.a.v. beginsel, program en uitvoering. Met het program van uitgangspunten, behorend bij het politiek program van het CDA, acht de Arjos de basis voor het politiek handelen van het CDA op voldoende wijze gewaarborgd. Daar dient dan ook niet aan getornd te worden, ten kosten van de vlam in de pan. Eveneens is waakzaamheid geboden t.a.v. de uitvoering van het politiek program. Het program van het CDA alszodanig heeft onze steun en instemming. Hoé dit program uit te voeren is een zaak van de na 25 mei a.s. zittende CDA-kamerleden. De intentie van het program is duidelijk. Het vertoont eerder verwantschap met het kabinetsbeleid van dit moment dan met het opportunisme van de oppositie die we in de Tweede Kamer tegenkomen. De principiële en programmatische betekenis van het CDA-program zullen voor de Arjos toetsstenen blijven waar het gaat om een christen-democratische politiek.

Arjosraad

Het besluit om tot één CDA-lijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen te komen is een zwaarwegend punt geweest binnen de Arjos. Vooral de „vier voorwaarden" die aan de AR-Partijraad voorgelegd worden, zijn onderwerp van bespreking. Voor genoemde partijraadsvergadering komt het hoofdbestuur in versterkte samenstelling (d.w.z. met verdubbelde vertegenwoordiging vanuit de provinciale organisaties; voornamelijk voorzitters van de Arjosraadsafvaardigingen), bijeen. Besloten wordt om de ontwerpresolutie van het partijbestuur voor de partijraadsvergadering van 10 april te ondersteunen, waarbij zal worden beklemtoond dat het de Arjos gaat om elk der vier voorwaarden. Tijdens de Arjosraadsvergadering van 1 mei wordt dit bestuursbeleid ondersteund. Daarbij wordt besloten om voor de partijraadsvergadering in september een Arjosraadsvergadering bijeen te roepen om te oordelen over de uitkomsten van de aan de totstandkoming van de CDA-lijst gestelde voorwaarden.
Op de avond van vrijdag 24 september komt hiertoe een extra Arjos-raadsvergadering bijeen. Tijdens deze bijeenkomst besluit het overgrote deel van de raad om het hoofdbestuur te volgen in haar standpunt dat één CDA-lijst thans niet meer tegengehouden mag en kan worden. De Arjos stelt zich dientengevolge achter de ontwerpresolutie voor de partijraad van 25 september. Voornamelijk als gevolg van initiatieven van Arjosraadsvoorzitter Jan Eerbeek, wordt tijdens het verslagjaar een start gemaakt met een meer duidelijke profilering van het instituut Arjosraad. Ingevoerd wordt een permanent overleg van de voorzitters van de provinciale Arjosraadsafvaardigingen en het presidium van de Arjosraad (bestaande uit de Arjosraadsvoorzitter en voorzitter en sekretaris van de landelijke organisatie). Dit overleg komt in ieder geval voor iedere raadsvergadering bijeen.
Deze werkwijze werpt reeds zijn vruchten af v.w.b. een meer geregelde en overzichtelijke gang van zaken tijdens de Arjosraadsvergaderingen. Met het oog hierop ontwerpt genoemd overlegorgaan een gewijzigd huishoudelijk reglement voor de Arjosraad, waarin o.m. termijnen voor het indienen en verspreiden van resoluties worden vastgelegd. Het nieuwe huishoudelijk reglement wordt door de Arjosraadsvergadering van 1 mei vastgesteld. Eveneens kan dit politiek overlegorgaan van de Arjos zich verheugen in een versterkte positie, als die wordt vastgelegd in de nieuwe statuten van de Nationale Organisatie die door de jaarvergadering in maart worden goedgekeurd. T.a.v. het politiek beleid van de Arjos wordt aan de Arjosraad nu een verantwoordelijkheid toegekend die ligt tussen die van het hoofdbestuur en de Algemene Ledenvergadering (het hoogste besluitvormende orgaan van onze organisatie).

Arjosvisie

Een belangrijk projekt, gericht op een programmatische inbreng t.a.v. het CDA, vindt in 1976 zijn afronding. Individuele leden, fraktiebegeleidingsgroepen, de vaste kommissies en het Arjosbestuur houden zich intensief bezig met de samenstelling van een politiek program ten dienste van het CDA-ontwerpprogram. Diverse koncepten passeren de revue. Tijdens een konferences op 6 maart van leden van het hoofdbestuur, leden van de fraktiebegeleidingsgroepen en voorzitters van de Arjosraadsafvaardigingen worden 257 amendementen verwerkt in een koncept-nota t.b.v. de Arjosraadsvergadering van 1 mei. Tijdens deze Arjosraadsvergadering wordt, volgens een speciale procedure, de nota „Arjosvisie op CDA-beleid" vastgesteld. De nota wordt aan de kommissie Goudzwaard, belast met het ontwerpen van een CDA-program, aan de AR-kamercentrales en het partijbestuur voorgelegd. Diverse uit de Arjos-nota afkomstige amendementen t.b.v. het CDA-program, halen de eindstreep.

Jaarvergadering

Ondanks de wat excentrisch gelegen vergaderplaats (Den Haag), bezoekt een ongekend groot aantal leden de jaarlijks te houden Algemene Ledenvergadering in maart. 400 Arjosleden zijn getuige van achtereenvolgens het uitspreken van de jaarrede van Arjosvoorzitter Fred Borgman, het vaststellen van de jaarrekening 1974, het jaarverslag over 1975, wijziging van statuten van de Nationale Organisatie en een partijpolitiek gebeuren bij uitstek: diskussie met fraktieleiders van de regeringspartijen. Met het oog op het feitelijk funktioneren van de Arjos, heeft een speciale kommissie zich met het herzien van de Arjosstatuten beziggehouden. Het ontwerp regelt o.m. de gewijzigde verhouding tussen landelijke organisatie en regionale organisaties, het bestaan van fraktiebegeleidingsgroepen, en de positie van de Arjosraad. Het door het hoofdbestuur aangeboden ontwerp wordt met nagenoeg algemene stemmen aanvaard. Na de uitvoerige jaarrede van Fred Borgman bespreekt eveneens de nieuw-gekozen partijvoorzitter, Hans de Boer, de aktuele partijpolitieke situatie. Een ander toppunt tijdens de ochtendvergadering van deze Arjosmanifestatie is de huldiging van „topledenwerver 1976" Roel Kremers uit Hoogeveen. De middagbijeenkomst staat in het teken van het thema „toekomstperspektieven voor een kabinet van socialisten en christen-demokraten". Het gekwalificeerde gezelschap dat voor dit deel van de jaarvergadering aantreedt bestaat uit de fraktieleiders van de regeringspartijen in de Tweede Kamer Aantjes (ARP), Coppes (plv. PPR), Peijnenburg (plv. KVP), Terlouw (D'66), Van Thijn (PvdA). Aan dit gebeuren wordt zowel binnen als buiten de partij op grote schaal aandacht besteed.

Bestuur

Het hoofdbestuur van de Arjos bestaat uit vertegenwoordigers van de provinciale organisaties, de voorzitters van de vaste kommissies (adviserend lid) en de leden van het dagelijks bestuur. Zowel hoofdbestuur als dagelijks bestuur komen, afgezien van de vakantiemaanden, in ieder geval maandelijks bijeen ter bespreking van politieke en organisatorische zaken. Daarnaast vinden een aantal bijzondere bijeenkomsten plaats o.a. ter voorbereiding van AR-partijraadsvergaderingen. Tijdens het verslagjaar nemen twee leden van het dagelijks bestuur afscheid i.v.m. het verstrijken van hun zittingstermijn, t.w. Jan Heideman uit Aalten en Marten Jan Kuipers uit 't Harde. Zij worden opgevolgd door resp. Tibbe Breimer uit Voorschoten en Wilma Ritzema uit Groningen.
Aan het eind van het verslagjaar bestaat het d.b. van de Arjos uit:
- Fred Borgman, Aalsmeer (voorzitter)
- Piet Swart, Tietjerk (vice-voorzitter)
- John Toxopeus, Den Haag (sekretaris-penningmeester)
- Tibbe Breimer, Voorschoten
- Harm Drost, Den Haag
- Wilma Ritzema, Groningen
- Klaas de Vries, Delft.

In december 1976 wordt bekend dat de Arjossekretaris een benoeming als konsulent politiek jongerenwerk aanvaardt bij het Politiek Jongeren Kontakt te Amsterdam. Het Arjosbestuur stelt vervolgens een sollicitatie-procedure in werking.

Verklaringen

Namens de Arjos worden in 1976 een aantal resoluties en verklaringen uitgegeven.
- De Arjosraad spreekt zich op 1 mei uit voor één CDA-lijst bij de volgende verkiezingen voor de Tweede Kamer, op basis van een aantal voorwaarden. Tevens wordt besloten genoemde voorwaarden tijdens de najaarsvergadering van de Arjosraad te toetsen.
- In mei 1976 spreekt het dagelijks bestuur zich uit tegen de mogelijkheid om kommunisten te kiezen in bestuursorganen van de Vrije Universiteit te Amsterdam.
- N.a.v. de onlusten in Soweto (Zuid-Afrika), veroordeelt het hoofdbestuur half juni het politie-optreden aldaar en de apartheidspolitiek in zijn algemeenheid.
- In dezelfde maand spreekt het hoofdbestuur zich uit voor een beperkte sluiting van de Oosterschelde.
- Eind juni pleit het hoofdbestuur bij de Staatssekretaris van Justitie, Zeevalking, voor een verblijfsvergunning voor 182 Marokkanen, die met uitwijzing bedreigd worden.
- Juli 1976 geeft de Arjos i.s.m. de CHJO een verklaring uit waarin pogingen van de CDU om in Europees verband te komen tot een „antisocialistisch blok", worden afgewezen.
- Tengevolge van het bezoek van CH-kamerlid Tolman aan Zuid-Afrika, wordt door CNV-werkende jeugd, CHJO en Arjos een verklaring uitgegeven waarin het optreden van de heer Tolman in Zuid-Afrika wordt veroordeeld en waarover voorts om opheldering gevraagd wordt.
- Op 24 september neemt de Arjosraad een definitieve beslissing over ondersteuning van één CDA-lijst bij de komende Tweede-Kamerverkiezingen.
- Het hoofdbestuur ondersteunt in oktober de aktie „Namibië vrij" i.s.m. een aantal andere protestants-christelijke jongerenorganisaties.
- Op 14 oktober spreekt de Arjosvoorzitter zich in een verklaring uit over de (koncept-)resolutie van PvdA en PPR t.a.v. voorwaarden die aan de christen-democraten gesteld zullen worden bij een volgende kabinetsformatie.
- In november verklaren Arjos en CHJO zich voorstander van het standpunt van de AR-Tweede-Kamerfraktie t.a.v. herziening van de wet gewetensbezwaren.

Van al deze uitspraken wordt in Nederlandse Gedachten melding gemaakt.

Binnenlands werk

Het binnenlands werk wordt t.b.v. het hoofdbestuur behartigd door de binnenlandse kommissie Arjos (bika), onder voorzitterschap van Herman Schoon te Amsterdam. De bika houdt zich in dit kader vooral bezig met de koördinatie en begeleiding van het landelijk fraktiebegeleidingsgroepenwerk,

Vervolg op volgende pag.

Comité voor varenden

„Relatievaart of „zogenaamd" eigen vervoer dient uit een oogpunt van belang voor de binnenvaart te worden teruggedrongen". „Ook in de vaart moet nacht- en zondagsrust bevorderd worden". „Verbeteringen van de wet goederenvervoer binnenvaart, zodat een betere verdeling van het vrachtaanbod mogelijk wordt".

Aldus enige amendementen, die het Comité voor Varenden in het verslagjaar indient op het ontwerp-CDA-program. Het comité neemt de gelegenheid te baat het voorgelegde ontwerp uitvoerig te toetsen en ontdekt dat in het gehele program slechts één artikel is gewijd aan de schipperswereld. Met bovengenoemde aanvullingen, welke de partijraad volmondig overneemt, krijgt het geheel al een heel ander gezicht, al blijven er natuurlijk nog genoeg vraagstukken aan te kaarten. Daarna zal het Comité zich echter wel in de nabije toekomst verstaan met deskundige fraktieleden uit Eerste- en Tweede Kamer. De problematiek zal zodoende wat onbesproken blijven.

Vergaderingen

Tijdens een drietal vergaderingen in 1976 passeren de nodige zaken de revue. Met de Kamerleden Schakel en Elfferich wordt in de eerste vergadering op 4 maart overleg gevoerd over de Beleidsnota Goederenvervoer. Vraag is, nu de evenredige Vrachtverdeling niet is afgeschaft, of er al dan niet een sloopregeling komt. Volgens het Comité is deze regeling een dringende noodzaak daar andere maatregelen anders „slagen in de lucht" zijn.
Op 26 augustus is de bijeenkomst uitsluitend gewijd aan de behandeling van het ontwerp-CDA-program terwijl op maandag 8 november wordt stilgestaan bij de maatregelen t.a.v. de zand- en grintvaart, waarbij overwogen wordt dat de wijze van bevrachting via een bepaalde indelingsinstantie de concurrentiepositie wegneemt.

De Europese oplegregeling voor de binnenscheepvaart is een heet hangijzer. Feit is dat de particuliere ondernemer eigenlijk de oplegregeling niet wenst, maar men dient dan wel alternatieven aan te dragen. Moeilijk ligt vooral het voorstel om het gehele Nederlandse Waterwegennet onder deze oplegregeling te laten vallen, hetgeen een onevenredig hoge bijdrage vormt t.o.v. de overige lid-staten Duitsland, Frankrijk en België. De laatste twee vallen zelfs geheel buiten de regeling. Inmiddels is één en ander door het Europees Parlement aanvaard, waarop de Nederlandse regering nu voor ons land – analoog aan de Europese regeling – maatregelen aan de Staten-Generaal moet voorleggen. De verwachting is dat het zittende Kabinet de zaak niet meer voor de verkiezingen in 1977 aanhangig zal maken.
Desalniettemin houdt het Comité de vinger aan de pols, evenals dat gebeurt bij de onderwijssituatie voor schipperskinderen n.a.v. het voorliggende concept-wetsontwerp voor het basis-onderwijs.
De integratie van kleuter- en basisschool wordt als zodanig positief beoordeeld, maar een verlaging van de leerplichtige leeftijd plaatst de schipperskinderen opnieuw in een uitzonderingspositie. Het wordt ongewenst geacht dat kinderen reeds op 5-jarige leeftijd in een (schippers)-internaat moeten worden ondergebracht. De gehele onderwijskwestie zal ook in het nieuwe jaar een uitermate belangrijk onderdeel van de discussie zijn.

Vacatures

Wederom ontstaan in het verslagjaar enkele vacatures, nadat de heren v.d. Vlis te Katwijk aan Zee en Treffers te Lobith hun funktie beschikbaar stellen. In de loop van het jaar ondergaat de samenstelling van het Comité een flinke verjonging. Achtereenvolgens treden als lid toe: mevr. G. Dragt-Verwoert te Amsterdam, J. Kolkman te Amsterdam, M. S. Mannak te Heiloo, G. Meijer te Sneek, G. Schutte te Hoogeveen en mevr. H. Vennik-Visser te Zwolle.

Samenstelling

Het comité bestaat verder uit de voorzitter ds. G. J. v.d. Kamp en de leden Fernhout en De Vries. Bovendien zijn een aantal personen vanuit diverse organisaties als adviserend lid aan het Comité toegevoegd, t.w. de heren Broeze, Gort, Kroes en Touw. G. v.d. Berg blijft fungeren als sekretaris van het Comité.

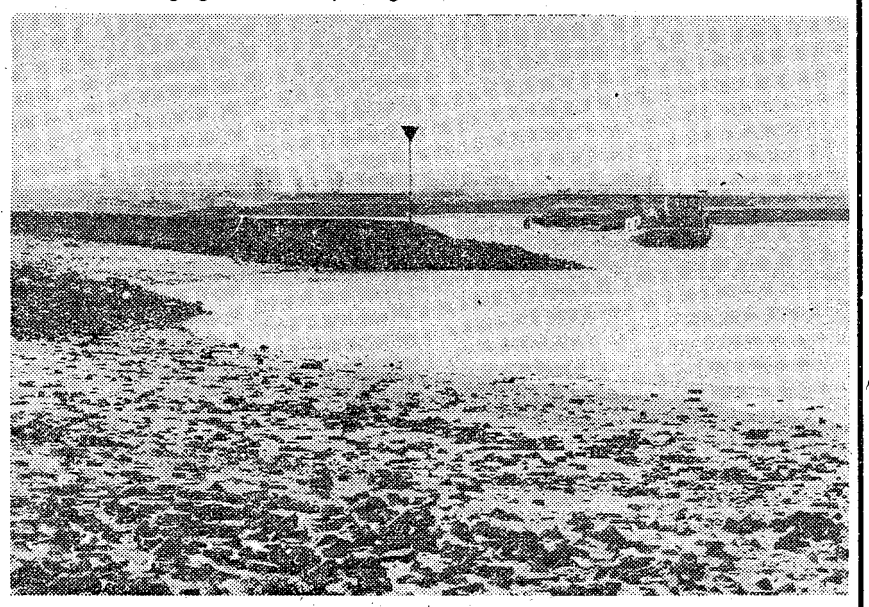

AR-Vrouwencomité

Nogmaals Contourennota

De diskussie over de contourennota wordt in dit verslagjaar voortgezet aan de hand van de handleiding van de Werkgroep Dokumentatiemateriaal. Deze handleiding werd reeds in 1975 opgesteld en handelt over de diskussienota „Op weg naar een totaal onderwijsbestel.

Op 3 april wordt een bijeenkomst gewijd aan de diskussienota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel", waar uitvoerig deze nota wordt besproken. Deze bespreking resulteert in een flink aantal stellingnamen, waarvan door het dagelijks bestuurslid mevr. Bot-Van Gijzen in een drietal artikelen in het AR-weekblad Nederlandse Gedachten verslag wordt uitgebracht.

Werkgroepen

Om de leden aktief bij het werk te betrekken en aangezien het dagelijks bestuur niet alle aktiviteiten alleen af kan wordt veel werk gedelegeerd aan een aantal werkgroepen t.w. de werkgroepen emancipatiewerk, onderwijs, vrede en veiligheid, Europese zaken en huishoudelijk reglement NVR.
Deze werkgroepen, waarin steeds een lid van het dagelijks bestuur zitting heeft om de kommunikatie naar het dagelijks bestuur gemakkelijk te laten verlopen, ontplooien in het verslagjaar veel aktiviteiten. Zo houdt bijvoorbeeld de werkgroep emancipatiebeleid zich intensief met dit onderwerp bezig en speelt zij via het Vrouwencomité veel bruikbaar materiaal door naar de Tweede-Kamerleden. Zo wordt daarnaast door de werkgroep huishoudelijk reglement Nederlandse Vrouwenraad dit reglement zorgvuldig bestudeerd en becommentarieerd en wordt ook weer via het Vrouwencomité dit commentaar aan de NVR doorgegeven.
Ook in het verslagjaar vinden weer enkele veranderingen plaats in de samenstelling van het ARVC. Mevr. Blok-Cordewener geeft te kennen niet langer lid te kunnen zijn. Haar plaats wordt namens de k.c. Dordrecht overgenomen door mevr. Biemond. De k.c. Leiden voorziet in een tweetal vakatures, t.w. mevr. Van den Berg te Waddinxveen en mevr. Oemta te Boskoop.
Voor regeling van de normale werkzaamheden komt het dagelijks bestuur van het ARVC regelmatig bijeen. Hierin hebben zitting: mevr. E. van Velthooven-Olde (presidente); mevr. A. C. Westhof-Hubée (vice-presidente); mevr. T. Bot-Van Gijzen; mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters; mevr. G. van Leeuwen-Bakker; mevr. G. van der Schoor-Timmerman en D. Corporaal (sekretaris).
De uitvoerende werkzaamheden geschieden tot 1 september door stafmedewerker G. van den Berg, hetgaan na deze datum door een aantal interne verschuivingen op het partijbureau wordt overgenomen door de nieuw benoemde stafmedewerker N. M. Hogeland.

Andere vrouwenorganisaties

Via het CDA-vrouwenberaad wordt over veel zaken overleg gepleegd met de vrouwenorganisaties van CHU en KVP In dit CDA-vrouwenberaad hebben namens het ARVC-zitting: mevr. E. van Velthooven-Olde; mevr. A. C. Westhoff-Hubée; mevr. T. Bot-Van Gijzen; mevr. G. van Leeuwen-Bakker en G. van den Berg. Regelmatig wordt ook door mevr. Kraaijeveld-Wouters (ARP-Tweede-Kamerlid) en mevr. Derksen-Koppe (lid Nederlandse equipe EUCD) aan het overleg deelgenomen. Het ARVC wordt door haar presidente vertegenwoordigd in het bestuur van de Nederlandse Vrouwen Raad, de overkoepelende organisatie van alle landelijke vrouwenorganisaties.

Geslaagd Arjosjaar

zover dit binnenlands politiek beleid betreft, en het opzetten van een landelijke studiekonferentie.
Gekonstateerd kan worden dat het landelijk fraktiebegeleidingsgroepenwerk in toenemende mate wortel schiet binnen de geregelde Arjosaktiviteiten. Dit vermoedelijk mede tengevolge van het feit dat de groepen aanspraak kunnen maken op subsidie vanwege de landelijke organisatie.
Tijdens het verslagjaar moet tevens gekonstateerd worden dat de regionalisering van het begeleidingsgroepenwerk per geval bezien dient te worden en in een aantal gevallen sukses kan hebben. Het instituut van fraktiebegeleidingsgroepen wordt in 1976 voor het eerst bij statuten van de landelijke organisatie geregeld. Aan de mogelijkheid voor AR-leden om in deze werksoort te participeren wordt op diverse manieren aandacht besteed, overigens zonder enig sukses. De binnenlandse kommissie is jaarlijks verantwoordelijk voor vier door de landelijke organisatie uit te geven bulletins. De bulletins worden doorgaans samengesteld door de fraktiebegeleidingsgroepen. In 1976 verschijnen bulletins over
– werkende jongeren (fbg. „onderwijs en werkende jeugd")
– kernvragen over energiebeleid (fbg. „milieu")
– reaktie op de contourennota (fbg. „onderwijs en werkende jeugd")
– sociale zekerheid (fbg. „financiële en economische zaken")
Op vrijdagavond 29 en zaterdag 30 oktober vindt de door de bika voorbereide studiekonferentie over „rechtsstaat en terreur" plaats. Bij wijze van voorbereiding van deze konferentie wordt een dokumentatie samengesteld en verzorgt de redaktiekommissie van de Arjos een middenkatern voor Nederlandse Gedachten. Tijdens de goedbezochte konferentie wordt het woord gevoerd door dr. P. J. Boukema (lid van de Raad van State), mr. H. Addens (advocaat-generaal te Leeuwarden), mr. R. B. Hartkamp (advocaat te Utrecht) en prof. dr. N. W. de Smit (zenuwarts, psycholoog te Amsterdam). Aan het eind van het verslagjaar houdt de fraktiebegeleidingsgroep „jusititie" zich intensief bezig met het samenstellen van de ontwerpresolutie over genoemd onderwerp t.b.v. besluitvorming van de begin 1977 te houden Arjosraadsvergadering.

Buitenlands werk

Het buitenlands werk wordt t.b.v. het hoofdbestuur behartigd door de buitenlandse kommissie Arjos (buka), onder voorzitterschap van Henk van Heuven te Den Haag. De buka houdt zich vooral bezig met koördinatie van de fraktiebegeleidingsgroepen „buitenlands beleid" en „defensie" en het opzetten van een landelijke studiekonferentie. Ook deze kommissie is jaarlijks verantwoordelijk voor vier door de landelijke organisatie uit te geven bulletins. In 1976 werden uitgaven samengesteld over:
- oost-west relaties (deel II)
- oost-west relaties (deel III)
- Portugal
- Europa.

De politieke ontwikkelingen in Zuid-Europa is tevens het thema van de onder auspiciën van de kommissie verzorgde studiekonferentie die plaatsvindt op 10 januari van het verslagjaar. Inleiders tijdens deze konferentie zijn drs. H. v.d. Bergh (sekretaris buitenland van de PvdA), mr. J. A. Mommersteeg (KVP) en mr. P. Portheine (Tweede-Kamerlid) voor de VVD en lid van de Assemblee van de Raad van Europa). Tijdens deze konferentie treedt Maarten van Ditmarsch af als voorzitter van de buitenlandse kommissie.
Met het oog op onze inbreng in de Europese Unie van Jonge Christen-Demokraten (EUJCD, verwant aan de EUCD als „partij-orgaan" t.o.v. de christendemocratische fraktie in het Europees Parlement), onderhoudt de Arjos kontakten met de CHJO en KVP-Jongeren d.m.v. het Christen-Democratisch Jongeren Centrum (CDJC). Gezien het toenemend belang van het Europese werk besluit de Arjos tot een voorstel om de vertegenwoordiging van de drie jongerenorganisaties naar het CDJC uit te breiden van drie naar vijf leden en tevens v.w.b. de Arjos, het bestuurselement in de afvaardiging te versterken. Namens de Arjos maken aan het eind van het verslagjaar van het CDJC deel uit: Maarten van Ditmarsch te Utrecht, Henk van Heuven te Den Haag, Wim Polman te Amsterdam, Cees Steenhoek te Barendrecht, John Toxopeus te Den Haag. Maarten van Ditmarsch is tevens lid van het dagelijks bestuur van de EUJCD. Aan het eind van het verslagjaar krijgt het CDJC tevens te maken met de oprichting van een participatie in de jongerenequipe van de E.V.P. (Europese Volkspartij; unie van christendemokraten). Naast de EUJCD is de Arjos aangesloten bij het „gesprekscentrum van Jonge Evangelische Politici in West-Europa", waarvan eveneens lid zijn protestants-christelijke politieke jongerenorganisaties van de Scandinavische landen en Zwitserland. De belangrijkste aktiviteit van dit centrum is een jaarlijkse konferentie. Van 24 tot 27 juni konfereert het gesprekscentrum in Wengen (Zwitserland) over „de kwaliteit van het bestaan". Bij deze gelegenheid worden, mede door aktieve bemoeienis van aanwezige Arjosleden, resoluties aangenomen over apartheidsbeleid en „levensstijl". Tijdens de konferentie wordt Arjoslid Eric Ouwejan, benoemd tot voorzitter van het gesprekscentrum.

Organisatiekommissie

Een aantal organisatorische aangelegenheden als ledenwerving, kluboprichting en propaganda, wordt t.b.v. het hoofdbestuur behartigd door de organisatiekommissie Arjos (oka), onder voorzitterschap van Hajé Walch die begin 1976 Hans Burgers uit Abcoude opvolgt. Tevens bereidt de oka een jaarlijks te houden introduktiekonferentie voor de vele nieuwe Arjosleden voor. De introduktiekonferentie die op vrijdagavond 10 en zaterdag 11 september plaatsvindt, trekt een ongekend groot aantal bezoekers (75 man). De vrijdagavondbijeenkomst wordt gewijd aan een kennismakingsspel, met als doel de aanwezigen op informele wijze in kontakt te brengen met andere lotgenoten. 's Zaterdags wordt in vervolg op inleidingen van Arjossekretaris John Toxopeus en Arjosvoorzitter Fred Borgman van gedachten gewisseld op achtereenvolgens organosatorische en politieke aspekten van de Arjos. De aanwezige Arjosleden zijn voorts in de gelegenheid om zich te laten informeren door bestuursleden van de provinciale organisaties, de koördinatoren van de landelijke fraktiebegeleidingsgroepen en de voorzitters van de vaste Arjoskommissies. Ook dit jaar is de studiekonferentie weer goed voor vorming van Arjoskader op verschillende terreinen. Een andere zaak, waar de oka voortdurend op gestpitst is, is de organisatorische gang van zaken bij de provinciale organisaties. Daartoe bezoeken oka-leden regelmatig provinciale bestuursvergaderingen en andere bijeenkomsten. V.w.b. het verslagjaar is het vermelden waard dat de landelijke organisatie Arjos – t-shirts uitgeeft. Het is een tegenvaller dat het entoesiasme over bestelling van dit textiel zich tot op heden heeft beperkt tot woorden en bestellingen dus nog steeds mogelijk zijn.

Redaktiekommissie

De redaktiekommissie van de Arjos weet zich belast met de verzorging van de Arjosinbreng in Nederlandse Gedachten. De kommissie staat onder voorzitterschap van Fred Borgman uit Aalsmeer. De samenwerking tussen de redaktie van Partij en jongerenorganisatie is ook in 1976 goed te noemen. In december stelt het hoofdbestuur een nota van de Arjossekretaris vast waarin de verhouding tussen ARP en Arjos t.a.v. Nederlandse Gedachten vanaf januari geëvalueerd wordt. Op basis daarvan besluit het hoofdbestuur om de integratie van Ad Rem en Nederlandse Gedachten te handhaven. Dit besluit zal tevens aan de in 1977 te houden algemene ledenvergadering van Arjos worden voorgelegd.

CHJO en KVPJG

Subsidie van CRM voor politiek jongerenwerk, heeft een gunstige invloed op de organisatorische ontwikkeling van de beide zusterorganisaties van de Arjos: CHJO en KVPJG. In 1976 vindt intensief overleg plaats tussen de drie jongerenorganisaties, vooral over de vorming van een „federatie van christendemokratische jongerenorganisaties". Eind 1976 liggen de eerste koncepten gereed voor federatiestatuten. Arjos, CHJO en KVPJG werken voorts nauw samen in een verkiezingskommissie die tot doel heeft om de leden van de drie jongerenorganisaties te aktiveren en te begeleiden t.a.v. aktiviteiten voor de CDA-kampagne voor de aanstaande Tweede-Kamerverkiezingen. De kommissie staat onder voorzitterschap van Harm Drost uit Den Haag.

P.J.K.

Ook in 1976 is de Arjos aangesloten bij het Politiek Jongeren Kontakt te Amsterdam. In het PJK zijn de meeste politieke jongerenorganisaties vertegenwoordigd. Voor de Arjos maakt Klaas de Vries uit Delft deel uit van het PJK-bestuur. Het Politiek Jongeren Kontakt funktioneert ais overlegorgaan voor de aangesloten organisaties en behartigt hun gemeenschappelijke belangen, o.a. t.a.v. CRM.

Dr. A. Kuyperstichting

Jaar van samenwerking en financiële aktie

Het jaar 1976 kenmerkt zich door een aantal gunstige ontwikkelingen.
In de eerste plaats is er de voortgang in de wetenschappelijke aktiviteiten en de daarbij behorende publikaties.
In de tweede plaats noemen we de uitbreiding van de samenwerking met de wetenschappelijke instituten van KVP en CHU, met name tot uitdrukking komende in de bundeling van de tijdschriften voor provincie en gemeentebestuurders aan welk blad vanuit onze stichting medewerking wordt verleend.

Last but not least wordt 1976 getypeerd door de pogingen om de stichting financieel gezond te maken. De daartoe genoemde ledenaktie bracht tot heden meer dan 2 ton op.
Ons bestuur komt 3 maal bijeen en de stichtingsraad 2 maai ter behandeling van de voornaamste probiemen.

Vier sectoren

Binnen de **internationale sectie** secretaris drs. H. Borstiap) komt in augustus het rapport „Bouwstenen" voor een Europees Beleid" gereed. Deze commissie onder leiding van prof. dr. H. G. Schermers is ingesteid om over dit Europees beleid te rapporteren mede naar aanleiding van de komende verkiezingen voor het Europese parlement in het najaar van 1978.
De studie wordt op een landelijke en enkele regionale studiebijeenkomsten uitvoerig besproken.
uitvoering besproken.
Voorts zijn binnen de internationale sectie de eerste voorbereidingen getroffen voor het instellen van een commissie Vredes- en veiligheidsbeleid. Aan de ARP werd advies uitgebracht over de Zuidmolukse kwestie. Sinds eind 1976 wordt basisonderzoek gepleegd om tot nadere beleidsadviezen voor onze houding t.o.v. Zuideiijk Afrika te komen.
Binnen de **sociaal-economische sectie** (secretaris drs. H. Borstiap), die eveneens nauw samenwerkt met de secties van onze zusterinsteiingen van KVP en CHU komen in de loop van 1976 twee studies gereed: „Infiatie als politiek probieem" in februari en een rapport over het Midden- en Kieinbedrijf in het najaar. Het infiatierapport komt tot stand onder leiding van prof. dr. H.W.J. Bosman. Drs. H.J. Ydo verzet als rapporteur in deze werkgroep in nauwe samenwerking met het secretariaat zeer veel werk.
Het rapport wordt uitvoerig besproken op een studiedag van de instituten in april, waar o.m. de hoogleraren Dr. F.H.M. Grapperhaus, en Dr. L.F. van Muiswinkel kanttekeningen bij het rapport zetten.
De studie over het midden- en kleinbedrijf komt tot stand onder leiding van drs. R. Zijlstra. Veel werk daaraan verzet Dr. B. de Vries, in nauwe samenwerking met het secretariaat, als rapporteur voor deze werkgroep. Voorjaar 1977 wordt over dit rapport een studiedag belegd.
Medio 1976 start tenslotte een nieuwe werkgroep binnen de sectie sociaal-economische politiek die studie maakt van de Economische Orde.
Voorzitter van deze werkgroep is prof. dr. P.A.J.M. Steenkamp. De werkgroep heeft inmiddels gekozen voor een brede opzet, waarbij ook de vraagstukken van de internationale economische ordening aan de orde komen.
In de **sectie binnenlands bestuur** (secretaris drs. W. van den Bos Czn.) wordt voornamelijk veel werk verzet in het kader van het maandblad „De Magistratuur". Een werkgroep, t.b.v. themanummers van dit blad ingesteld, produceert een studie over de problematiek der kleine kernen. Voorts wordt er nazorg verleend, o.a. door middel van vele spreekbeurten, samenhangend met de publikatie van het rapport betreffende de Grondpolitiek dat in 1975 werd gepubliceerd.
Een begin wordt gemaakt met de werkzaamheden voor het gemeente- en provincieprogram 1978 en met een commissie ter bestudering van de „financiering landbouwgronden".
Vele telefonische en schriftelijke adviezen worden verleend op uiteenlopende gebieden. Voor nadere informatie zie het jaarverslag van het Verband voor AR-provincie en gemeentebestuurders.
Binnen de **sociaal-culturele sectie** (secretaris drs. A.M. Oostlander) komt het tot publikatie van ons commentaar op de Contourennota „Samen verantwoordelijk voor het onderwijs". De commissie die voor deze produktie zorgt draagt staat onder leiding van prof. dr. H. Verheul. Vanuit de Kuyperstichting worden bijdragen geleverd. Het secretariaat wordt behartigd door de heren G. van Dongen en J.N. Stevers.
Deze studie is onderwerp van behandeling op een studiedag over de Contourennota. Behalve deze conferentie vindt in januari nog een bijeenkomst plaats voor deskundigen ter bestudering van de nieuwe voorstellen over de verzorgingsstructuur van het onderwijs.
Discussienota's vanuit de wetenschappelijke instituten vormen daarvoor het materiaal.
Momenteel is een werkgroep bezig om t.a.v. de nota Hoger Onderwijs adviezen uit te brengen (secretaris drs. T. Teunissen).

Bijdragen en adviezen

PPAC
Vanuit de Kuyperstichting wordt in 1976 wederom aktief bijgedragen aan de totstandkoming van het tweede PPAC-advies, met name met betrekking tot de sociaal-economische paragraaf (rapporteur drs. H. Borstlap). Zowel in deze paragraaf als in het tweede deel, dat ingaat op enige hoofdlijnen van het sociaal-cultureel beleid, wordt beoogd een aantal grondlijnen weer te geven van christen-democratisch denken op deze beide terreinen van overheidsbeleid.

CDA-verkiezingsvoorbereiding
Vanuit de Kuyperstichting is assistentie verleend aan de CDA-programcommissie; drs. Borstlap is secretaris van de sociaal-economische sub-sectie. Drs. A.M. Oostlander neemt zitting in het Centraal Verkiezingscomité. In die functie schrijft hij de strategienotitie en neemt hij deel aan tal van bestuurlijke aktiviteiten waarvan het voorzitterschap van de documentatiewerkgroep de meest omvattende is.

Internationaal contact
Internationaal contact
Vanuit de stichting wordt door drs. A.M. Oostlander aan de Nederlandse inbreng in de programbesprekingen voor de Europese (christen-democratische) Volkspartij bijgedragen.
De afronding van dit program zal in de loop van 1977 plaatsvinden. Voorts worden ontmoetingen bijgewoond van directeuren van christen-democratische studiecentra. Daar worden met name vragen, die de grondslagen van de christen-democratie betreffen, behandeld.

Tijdschriften

Antirevolutionaire Staatkunde
(redaktiesecretaris drs. H. Borstlap). Het meest in het oog springende nummer van het maandblad van onze stichting is het Groen van
Prinsterer-herdenkingsnummer dat in mei verschijnt.
Gepoogd wordt het accent te leggen op de betekenis van Groen's benadering van het politieke en maatschappelijke gebeuren voor de vraagstukken van vandaag. Het is een nummer geworden met een schat aan informatie over Groen en over de betekenis van zijn opvattingen voor de antirevolutionaire denkrichting.
In de overige nummers wordt zoals vanouds gepoogd wat dieper en fundamenteler op de politieke vraagstukken in te gaan dan waartoe andere organen binnen onze partij in de gelegenheid zijn..
Antirevolutionaire Staatkunde heeft een ledenbestand dat stabiel is, zij het met een toeneming van het aantal jeugdige lezers: Arjos-leden en studenten.
Belangstellenden kunnen zich opgeven bij de Kuyperstichting, tel. 070-60.68.38 (vragen naar mevrouw De Goede). **De Magistratuur** (redaktiesecretaris drs. W. v.d. Bos Czn.). Dit blad beleeft een laatste „afzonderlijke" jaargang. Deze jaargang mag met ere worden genoemd vanwege de belangrijke themanummers die daarin voorkomen. Door publieke bespreking van de inhoud van dit blad komt het steeds meer tegemoet aan de praktische behoefte van de lokale en regionale bestuurders.

Samenwerking instituten

Het voorzitters- en directeurenoverleg funktioneert goed. Met de beide zusterbladen van KVP en CHU wordt De Magistratuur nu opgenomen in het nieuwe CD-blad Bestuursforum. Bij de voorbereidende werkzaamheden speelt onze stafmedewerker drs. W. v.d. Bos Czn. een belangrijke rol. Hij zal van het nieuwe blad wederom de redaktiesecretaris zijn. Dat het ingewikkelde proces naar de samenvoeging van deze bladen tijdig kon worden afgerond kunnen de abonnees reeds vanaf januari 1977 merken. Dit feit verdient een aparte en waarderende vermelding. Een andere co-produktie van de drie instituten wordt afgestoten naar de Stichting Burgerschapskunde. Wij

Zie volgende pagina

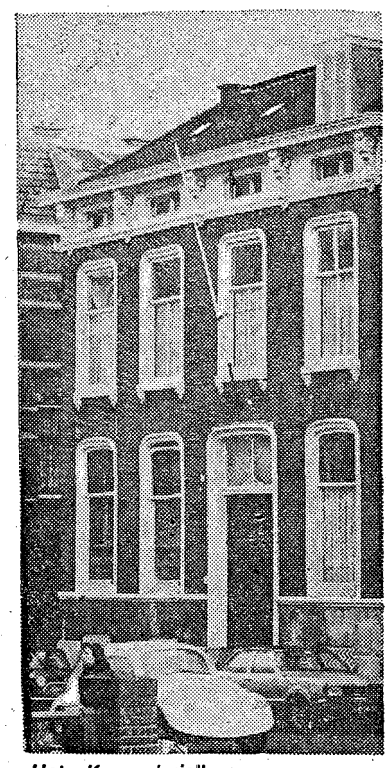

Het „Kuyperhuis"

Verband AR-Gemeente- en provinciebestuurders

Magistratuur gaat op in Bestuursforum

Kon in het vorige jaarversiag melding gemaakt worden van de duidelijke wens om de opinievorming en informatieverstrekking méér te kanaliseren, in 1976 nam hét algemeen bestuur – toen het jaar nog maar amper was begonnen – op 13 februari het volgende besluit:
Er wordt een ad hoc commissie (drs. J. Mulder, voorzitter, E. Baerends en W. van den Bos Czn., leden) ingesteld die het a.b. op 21 mei a.s. moet adviseren over een gecombineerd blad van de christen-democraten op lokaal en regionaal niveau.

Een dergelijk blad heeft de volgende voordelen: gemeenschappelijke artikelen, apart verenigingsnieuws mede informatief voor andere lezers, technische informatie kan gebundeld worden, financiële voordelen en een groot spreidingsbeleid. Op de a.b.-vergadering van 21 mei ligt het advies van de commissie reeds op tafel. De belangrijkste voorstellen luiden als volgt:

■ Gestreefd dient te worden naar één christen-democratisch maandblad ten behoeve van de lokale en regionale bestuurders.

■ Dit maandblad is de uitgave van de Vereniging van christen-democratische lokale en regionale bestuurders.

■ Zo lang dat doel niet is bereikt dient met ingang van 1 januari 1977 een gezamenlijk blad te worden uitgegeven, waarin de drie bestaande bladen zijn opgenomen. Een gecombineerd blad dus.

Als gezamenlijke uitgevers treden de huidige drie uitgevers op. Als redactie zouden moeten fungeren de huidige bestaande drie redacties.
Op 28 april wordt het bestuursvoorstel aangeboden aan het Centrum voor Staatkundige Vorming en de CH-zustervereniging, zijnde de andere twee uitgevers. Reeds in de eerste uitgeversvergadering van 30 juli wordt positief over het Verbandsvoorstel geconcludeerd. Besloten wordt:

1. dat de drie uitgevers er met kracht naar zullen streven per 1 januari 1977 hun bladen te doen opgaan in één gecombineerd blad;

2. dat, mocht onverhoopt de besluitvorming in september a.s. betreffende de éne CDA-lijst ten behoeve van de Tweede-Kamerverkiezingen 1977 negatief uitvallen, er een nieuwe situatie zal ontstaan die nader beraad behoeft;
3. dat het bestuur van de CH-vereniging zo spoedig mogelijk zijn leden zal vragen met het nieuwe blad akkoord te gaan.

Daarvoor had ook het permanent redactie-overleg van de drie bladen in een brief, van 16 juni, gericht aan de uitgeversbesturen, geadviseerd om per 1 januari 1977 tot één blad te komen.
De belangrijkste overweging daarbij was dat door de groeiende CDA-samenwerking op lokaal en regionaal niveau, resulterend in tien CDA-provinciale-statenfracties en vele honderden gemeentefracties de noodzaak van een deze fracties ondersteunend blad steeds meer werd gevoeld. Bovendien is het van belang de raads- en statenverkiezingen van 1978 in één nieuw blad gezamenlijk voor te bereiden.
De uitwerking van de besluitvorming van de drie uitgevers werd opgedragen aan het permanent redactie-overleg. In oktober kon in de partijpers door de voorzitters van de drie uitgevers mededeling worden gedaan van het belangrijke feit dat per 1 januari 1977 er één gecombineerd blad zou komen. Dit werd mogelijk doordat zowel de CH- als de AR-partijraad eind september besloten mee te werken aan de éne CDA-lijst bij de komende Kamerverkiezingen. Als belangrijkste functies van het nieuwe blad werden genoemd:

■ dienstverlening aan de betrokken bestuurders door middel van opiniërende en informatieve bijdragen op alle gebieden die voor hen van belang zijn;

■ het mede richting geven aan de verdere ontwikkeling van de christen-democratische lokale en regionale politiek;

■ de band tussen de CDA-bestuurders op de verschillende niveaus en in de verschillende streken versterken door uitwisseling van inzichten en ervaringen te bevorderen en door als discussiepodium te fungeren;

■ informatie te bieden over en verslag te doen van hetgeen zich in de bestuurdersverenigingen van de CDA-partijen en in andere CDA-verbanden afspeelt, voor zover dat relevant is voor de bestuurders.

Tevens werd de wens uitgesproken dat de samenvoeging van de drie tijdschriften spoedig kan worden gevolgd door de oprichting van één CDA-bestuurdersvereniging, waaraan de uitgevers het nieuwe tijdschrift zo gauw mogelijk zouden kunnen overdragen.

Het nieuwe blad kreeg de naam BESTUURSFORUM. Als ondertitel geldt: maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders.
De redactie bestaat uit de volgende leden: mr. C. A. Bos (CHU), voorzitter, H. G. Cloudt (KVP), eindredacteur, mr. dr. C. Ch. A. van Haren (KVP), J. H. Reinders (CHU), mr. A. G. J. M. Rombouts (KVP), mr. L. A. van Splunder (ARP) en drs. W. van den Bos Czn. (ARP), secretaris.
Tot leden van de redactieraad zijn benoemd: drs. H. J. B. Aarts, Tweede-Kamerlid, drs. F. G. J. M. Beckers, gemeente-ambtenaar, drs. B. A. de Boer, wethouder van financiën, I. Bottenberg, gemeentesecretaris, mr. E. Brederveld, gemeentesecretaris, drs. E. Broekhuis, raadslid en secretaris van de provinciale afdeling van de CBTB, P. van Gemeren, directeur van een woningbouwvereniging, mr. J. A. M. Hendrickx, gedeputeerde, mr. J. H. A. G. van Maasakkers, burgemeester, mr. W. R. van der Sluis, gedeputeerde, mw. M. H. G. van Soest-Jansbeké, statenlid, B. J. Thijssen, oud-gemeentesecretaris, en mr. N. Wijma, gemeentesecretaris.

AR-partijraden/ CDA-congres

De afgevaardigden van het Verband in de partijraad (de leden van het dagelijks bestuur) hebben zich ook in 1976 steeds unaniem geschaard achter alle partijvoorstellen c.q. resoluties die zich uitspraken voor de éne CDA-lijst betreffende de Tweede-Kamerverkiezingen in 1977. Bovendien werd ter ondersteuning van de ene CDA-lijst door het dagelijks bestuur aan de leden een dringend advies gegeven om zich in te zetten voor een positief besluit binnen de eigen kiesvereniging betreffende de resolutie van de partijraad van 10 april, waarin gepleit werd voor de ene CDA-lijst. Het belangrijkste motief voor deze positieve advisering was gelegen in het feit dat, gezien de grote mate van eensgezindheid op het lokale en regionale niveau, dit ook op nationaal niveau dient te geschieden. Bovendien zijn de verschillen tussen de drie partijen onderling zo klein, dat met kracht gestreefd moet worden naar een christen-democratische politiek die op de toekomst gericht is.
Tevens werd via de Kamercentrale van Den Haag door het algemeen bestuur van het Verband een aantal **amendementen** ingediend op het **CDA-ontwerpverkiezingsprogram.** Deze amendementen lagen op het terrein van de financiële verhouding rijk/provincies/gemeenten; onderwijs; volkshuisvesting; rijks- en gemeentepolitie; ruimtelijke ordening, inrichting en beheer; openbaar vervoer; stedelijke herverkaveling en projectontwikkelingsmaatschappijen. Op de AR-partijraad van 25 september werden diverse amendementen van het Verband door de partijraad overgenomen Ook op het tweede CDA-congres van 1(en 11 december was dit het geval. Als woordvoerders traden daarbij op: E. Baerends, penningmeester, en W. van den Bos Czn., secretaris.

Jaarvergadering

De jaarvergadering stond in het teken var een groot knelpunt op dit moment: de **werkloosheidsbestrijding.** Welke bijdrage kunnen provincies en gemeenter

Zie 3 pagina's verder

HOLZ-HER
HOUT-EN METAAL-BEWERKINGS-MACHINES
VAN DER SPEK
ROTTERDAM – TEL. 27.97.55.
WOLPHAERTSBOCHT 214

Internationaal werk

Over de grenzen

Het politieke gebeuren buiten de Nederlandse grenzen verdient veel aandacht, omdat het in toenemende mate invloed heeft op het beleid in Nederland. Wat zich internationaal afspeelt oefent op de Nederlandse politiek invloed uit.

Met het naderbij komen van rechtstreekse verkiezingen voor het Europees parlement dringt de noodzaak van Europese partijvorming zich steeds sterker op.

EUCD

Reeds jarenlang doet de ARP, samen met CHU en KVP, op bescheiden wijze mee aan overleg tussen de christen-democratische partijen in Europa. Dat gebeurde via de EUCD, de Europese Unie van Christen Democraten. De drie partijen vormen daar de Nederlandse afdeling van. Sinds 1 oktober bekleedt ir. R. J. H. Kruisinga het voorzitterschap, dat hij op die datum overneemt van drs. W. K. N. Schmelzer. H. A. de Boer wordt op die datum vice-voorzitter. Als lid van de equipe neemt hij de plaats in van drs. J. de Koning. Lid van de equipe zijn voorts van de ARP: dr. C. Boertien en D. Corporaal. Binnen de EUCD vinden diepgaande discussies plaats over het Europees Manifest. Van Nederlandse zijde bestaan er ernstige bezwaren tegen de inleiding op het manifest, waarin uiterst programmatisch over de bronnen van herkomst van de christen-democratie wordt gesproken. De partners vinden elkaar echter, en op 21 april wordt te Parijs door het Politiek bureau van de EUCD het Europees Manifest vastgesteld.

Het is een eerste gezamenlijke aanzet tot een Europees beleid. Het manifest moet worden beschouwd als een eerste voorbereiding voor een Europees program.

Het Politiek Bureau van de EUCD vergadert als regel één maal per twee maanden. Als regel in Brussel, maar af en toe ook in één van de hoofdsteden van de aangesloten landen. Dominerend is de discussie over de voorbereidingen van een Europese Volkspartij. De conclusie van de discussie is dat zo'n partij dient te worden opgericht door de partijen, die deel uitmaken van de Europese Gemeenschap, omdat de oprichting met name gericht is op een functioneren binnen die gemeenschap. Enkele landen zijn daar nogal ongelukkig mee.

Europees Democratisch Centrum

Een ander onderwerp dat veel stof tot discussie geeft is het linkse denkbeeld om te komen tot een Europees Democratisch Centrum. Zo'n centrum zou moeten fungeren als ontmoetings- en gesprekspiaats voor al de partijen, die niet christen-democratisch, liberaal, socialistisch, of communistisch zijn, maar die zich qua program en mentaliteit verwant voelen tot de christen-democraten.
Van Nederlandse zijde wordt – vooral gesteund door Belgen en Italianen – krachtig stelling genomen tegen dit streven. De equipe vindt dat er eerst een Europese Christen-democratische partij moet komen en dat op basis van program en statuten bezien kan worden of er daarnaast nog iets moet gebeuren. De equipe voelt niets voor een centrum, dat zich in de praktijk vooral zou ontpoppen als een plaats waar met name contacten zouden gaan plaatsvinden met andere conservatieve partijen. Unaniem en ondubbelzinnig is van dat standpunt blijk gegeven. Het plan is door de Duitsers voorlopig in de ijskast gezet, maar het zal daar ongetwijfeld niet blijven.

Europese Volkspartij

Belangrijk zijn de gesprekken rondom de oprichting van de Europese Partij van christen-democraten. Ook hierbij manifesteren zich duidelijk geschillen. Met name tussen Nederland, deels gesteund door België en Italië, en de overige landen. De verschillen spitsen zich toe op de inleiding tot de statuten waarin naar Nederlands oordeel duidelijk moet blijken, dat het om een christen-democratische partij gaat. De discussie daaromtrent loopt bevredigend af.
Ten aanzien van de naam pleit Nederland voor Europese Christen-democratische (Volks)partij, terwijl de Duitsers daar niets van moeten hebben. In feite willen zij wel van de benaming „christen-democraten" af. Na zeer langdurige discussie vinden de partijen elkaar in de benaming „Europese Volkspartij, federatie van christen-democraten in Europa". Niet geheel bevredigend, maar de equipe meent, dat hier geen breukpunt van gemaakt mag worden.
De partijbesturen en het CDA-bestuur stemmen daarmede in. In april wordt te Brussel tot de oprichting besloten; op 8 en 9 juli wordt de nieuwe partij te Luxemburg ten volle gepresenteerd.
Voorzitter van de partij is de Belgische premier L. Tindemans. De nieuwe partij stelt met voortvarendheid een programcommissie in; namens de ARP heeft daarin drs. W. Oostlander zitting.
Vanuit Nederland wordt de ontwikkeling van de EVP, federatie van christen-democraten in Europa kritisch beschouwd, met name in die zin, dat de equipe meent, dat de Nederlandse partijen zich in het program en het beleid van de partij goed moeten kunnen herkennen.
De delegatie van iedere partij in de equipe wordt met één persoon uitgebreid, omdat zij tevens fungeert als Nederlandse afdeling van de nieuwe partij. De ARP benoemt mr. W. Aantjes in de equipe.

Engeland

Een kleine delegatie uit de equipe, bestaande uit drs. W. K. N. Schmelzer, dr. R. J. H. Kruisinga, dr. A. Oliemans en D. Corporaal, brengt op 26 februari een informeel bezoek aan de Conservatieve Partij in Engeland, teneinde zich te oriënteren omtrent een aantal afvalligen en teneinde nader uiteen te zetten hoe in de equipe gedacht wordt over een Europees Democratisch Centrum. Het is een nuttig gesprek, waaruit blijkt, dat er bij de Engelse conservatieven begrip bestaat voor het Nederlandse standpunt.
Op 6 december brengt mevrouw Thatcher een bezoek aan Nederland, waarbij zij gesprekken heeft met diverse Nederlandse politieke parijen. Zij heeft o.a. een gesprek met de equipe.

Scandinavië

De Scandinavische Christen-democratische partijen beleggen van 29 tot en met 31 juli een twee-jaarlijks congres in Sealand (Denemarken). ARP en CHU zenden vertegenwoordigers naar dit congres. Van de ARP zijn dat de heer H. A. de Boer, D. Corporaal en dr. S. Faber. In aansluiting op de in Denemarken gevoerde gesprekken richt de equipe het verzoek tot de Denen om toe te treden tot de nieuwe Europese partij, terwijl aan de Noren wordt gevraagd het lidmaatschap van de EUCD aan te vragen. De gesprekken hierover zijn nog niet afgesloten.

Spanje

Van 8 t/m 11 december brengt een delegatie aan de Spaanse christen-democraten o.l.v. Gil Robles een oriënterend bezoek aan Nederland. Met tal van bevindingen wordt gesproken. Het verstevigt de contacten tussen de Spaanse en de Nederlandse equipe.

Kader- en vormingswerk

Meer mogelijkheden voor het kaderwerk

De Stichting Kader en Vormingswerk kan in 1976, dank zij de subsidieregeling krachtens welke de vormingsaktiviteiten van politieke partijen gesubsidieerd worden, haar activiteiten aanzienlijk uitbreiden. Deze financiële mogelijkheden resulteren in een toenemend aantal publikaties en het per 1 oktober 1976 in dienst treden bij de Stichting van de heer W. Eikelboom.

Coördinatie Commissie

De activiteiten van de afzonderlijke vormingsstichtingen van KVP, CHU en ARP worden gecoördineerd in de zgn. Coördinatie Commissie, onder voorzitterschap van oud-staatssecretaris mr. C. E. Schelfhout. Met betrekking tot die samenwerking stelt het bestuur van de Stichting kader- en vormingswerk ARP zich op het standpunt dat deze analoog met de ontwikkeling van de partijorganisatorische samenwerking van de afzonderlijke CDA-partijen moet geschieden. Dit standpunt laat inmiddels onverlet, dat diverse Stichtingspublicaties gezamenlijke uitgaven zijn, en dat de te organiseren kursussen openstaan voor alle CDA-leden en dat sprekers uit de verschillende partijen daaraan hun bijdrage leveren.

Publikaties

De uitgave van de lessen maatschappijleer onder de titel „Politiek? Kom nou!" waarvan er in totaal drie worden uitgegeven, wordt vanwege de grote vraag voortgezet. In 1976 verschijnen er 2 lesbrieven: les twee handelt over politieke stromingen in Nederland. Les 3 draagt als titel „Samen-werken: een hele onderneming".
Voorts verschijnen in het kader van documentatie- en cursusmateriaal:

- een boekje van de hand van Prof. dr. A. J. Vermaat over onze economische orde, versobering, ethiek en politiek onder de titel „Spelregels voor economie en politiek".
- een documentaire uitgave over de CDA-grondslagdiscussie „Van Woudschoten tot Hoogeveen".
- een boekje met actuele informatie over Oost-Europa onder de titel „Onder hamer en sikkel".
- en „last but not least" zijn ter gelegenheid van de Groen van Prinsterer-herdenking een groot aantal artikelen, naar aanleiding van die herdenking op 19 mei 1976, gebundeld en door de gezamenlijke vormingsstichtingen uitgebracht onder de titel „Een Staatsman ter navolging, Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)".

W. Eikelboom

Bestuur van de Stichting

In het bestuur van de Stichting doen zich enkele mutaties voor. Mr. A. Herstel (voorzitter) en mevrouw R. Brinkman, treden af. In 1976 hebben in het bestuur zitting: N. Schouten (voorzitter), D. Corporaal (secretaris/penningmeester), drs. D. Boonstra, I. van Dellen, F. Jonkman, mevrouw C. C. Kakes-Veen, mevrouw J. R. H. May-Weggen, J. Stavast, J. A. A. Uittenbogaard en drs. C. Bremmer.
De heer J. Stavast treedt tot het bestuur toe.
Drs. C. Bremmer is als part-timer, en W. Eikelboom als full-time staffunctionaris in dienst van de Stichting, terwijl mej. P. B. B. Schütz belast is met administratieve werkzaamheden. (part-time).

Werkgroep Documentatie

Onder de Stichting ressorteren ook het buitendienstwerk, waarover elders in dit nummer nadere gegevens worden verstrekt en de werkgroep documentatiemateriaal AR-vrouwengroepen, die de binnen de ARP-functionerende ARVC behulpzaam willen zijn bij haar politiek vrouwenwerk.
De werkgroep heeft zich daartoe intensief beziggehouden met het onderwijsbeleid, welke werkzaamheden resulteren in het verschijnen van een handleiding bij de discussie over een totaalonderwijsbeleid onder de titel „De ARP en het onderwijsbeleid".
Voorts is de groep actief geweest t.b.v. ARVC, waarvan de resultaten zichtbaar zijn in tal van amendementen op het CDA-ontwerpprogram. De samenstelling van de werkgroep is als volgt: mevrouw T. Bot-van Gijzen (voorzitter), mevrouw J. G. Brants-Le Cointre, mevrouw N. van Dijk-Koffeman, mevrouw J. G. Kraaijeveld-Wouters, mevrouw J. R. H. May-Weggen, mevrouw A. J. Verhoog-Bokma, mevrouw S. de Vries-Delhaas, mevrouw A. C. Westhoff-Hubée, D. Corporaal. De plaats van G. van den Berg wordt m.i.v. 1 oktober ingenomen door W. Eikelboom.

Kursussen

Na beëindiging van de kaderkursus het seizoen 1975/76, voorjaar 1976, starten er voor het seizoen 1976/77 in oktober weer twee kaderkursussen en wel te Zwolle en Soesterberg. Het aantal deelnemers te Zwolle bedraagt 29, terwijl voor de kursus te Soesterberg, die een deelnemersaantal van 45 heeft, het aantal aanmeldingen groter is dan de plaatsingsmogelijkheden.
Voorts worden er voor oud-kursisten een tweetal bijscholingsbijeenkomsten georganiseerd, waarvoor een grote belangstelling bestaat. Blijkens het aantal aanmeldingen en de reacties van de deelnemers voorzien deze kursussen in een behoefte en voldoen ze aan de gestelde doeleinden, nl. de partij voorzien van voldoend geschoold kader. Het blijft echter zaak dat met name de kiesverenigingen en andere regionale afdelingen gebruik maken van de capaciteiten van kaderkursisten. In de provincies Groningen, Friesland, Drenthe en Gelderland worden regionale kursussen georganiseerd.

Dr. A. Kuyperstichting

Vervolg van vorige pag.

bedoelen de periodiek „Politiek Overzicht". Gezien het gebrek aan mankracht en geld lijkt het ons beter om deze documentaire arbeid aan anderen over te dragen.
In verreweg de meeste wetenschappelijke aktiviteiten is er sprake van nauwe samenwerking met KVP- en CHU-collega's. Het blijkt steeds mogelijk om in CDA-verband tot gezamenlijke stellingnames te komen.
Drs. A.M. Oostlander schrijft een nota over de toekomst van de wetenschappelijke instituten en de mogelijkheden bij integratie.
De samenwerking doet ook de vraag rijzen of we niet in één gemeenschappelijk gebouw kunnen gaan zetelen. Aangezien bij deze vraag ook de partijen betrokken zijn wordt er een huisvestingscommissie ingesteld, bestaande uit afgevaardigden van de partijsecretariaten, de secretaris van het CDA en de directeuren van de wetenschappelijke instituten onder voorzitterschap van de directeur van de Kuyperstichting.
Als eerste belangrijke stap komt men tot aankoop van het pand Kuyperstraat 1 door de Stichting Fonds Christen-democratisch Wetenschappelijk werk. Voortgaande op deze weg zou er ook feitelijk iets meer terecht kunnen komen van de baten van de samenwerking die tussen de instituten bestaat. De formele gescheidenheid is, ondanks de goede verhoudingen, een wezenlijk nadeel voor effectieve taakverdeling.
Dit verschijnsel wordt door de huisvesting in 3, op enige afstand van elkaar gelegen, panden nog versterkt.
Door de vorming van een gemeenschappelijke fraktie van KVP, ARP en CHU in de IIe Kamer wordt de verhouding van de AR-fraktie en de Kuyperstichting in formele zin enigszins gewijzigd. De informele contacten, in de vorm van wederzijdse advisering, kunnen evenwel vruchtbaar worden genoemd.
De relaties met de stichtingen voor Kader- & Vormingswerk kenmerken zich door onderlinge hulp en advisering ieder vanuit eigen specialiteit. Drs. A.M. Oostlander neemt, als afgevaardigde van de wetenschappelijke instituten, deel aan de Coördinatiecommissie van de Stichtingen Kader- & Vormingswerk.
Daardoor worden mogelijkheden geschapen tot een verbetering van de onderlinge afstemming van onze werkzaamheden.

Personeel

In de personele samenstelling komt weinig verandering. Het secretariaat wordt uitgebreid met mevrouw Groeneveld. die voor de stichting geen onbekende is.
Voorts komt een politicoloog van de VU (Jaap Moorlag) als stagiaire onze bemanning tijdelijk versterken. Het bestuur wil ten aanzien van de uitbreiding van de staf een voorzichtig beleid voeren.

Financiële positie

Tegenover een tendens om de regering van wetenschappelijke raden en planbureaus te voorzien met de daarbij behorende staven en budgetten worden de partijen steeds meer in het nauw gedrongen.
De vertrossing die zodoende in het politieke studiewerk ontstaat is helaas nog niet ieder opgevallen!
Met des te meer vreugde constateren wij dat het werk van de (zo kleine) Kuyperstichting in onze partij met veel sympathie wordt gadegeslagen.
Ruim een kwart van de partijleden draagt aan de financiële aktie zo'n 220.000 gulden bij. Daardoor kan het gat in de begroting van 1976 en waarschijnlijk zelfs in dat van 1977 worden gedicht.
Daarnaast ontvangen we van de partij nog een gift van f 30 000,– en verhoogt de partij met ingang van 1 januari 1977 z'n bijdrage per lid met f 1,– geïndexeerd, terwijl ook voor 1 januari 1978 nogmaals eenzelfde verhoging wordt toegezegd.
Met het Verband van AR-provincie- en gemeentebestuurders worden onderhandelingen gevoerd gericht op een bijdrage ook van hun zijde. Dit heeft tot gevolg dat een subsidie groot f 40 000,– op hun begroting 1977 is opgenomen!
Bestuur en leden van het Verband scheppen daarmee een belangrijk precedent voor de toekomst van een eventueel CDA-instituut. De bestudering van lokaal en regionaal beleid is op deze wijze voor langere termijn verzekerd.
Naast deze verbeteringen van de financiële positie worden nog maatregelen genomen om uit het bezit van de Kuyperstichting een beter rendement te verkrijgen. Ook dit heeft nu al tot relatief belangrijke resultaten geleid. Wij hopen dat ook in het jaar 1977 grote en kleine bedragen op ons gironummer 51385 geboekt zullen worden.
De Kuyperstichting is vast verankerd in de basis van onze partij. Ten aanzien van de oplossing van de acute en structurele financiële problemen zijn we nu op een goede weg.
In het bestuur van de stichting worden concrete plannen voor de toekomst besproken.
Daarbij is het van belang om voor een C.D.-studiecentrum een goede plaats in het politieke gebeuren te verzekeren.
Vooral ook in verband met onze presentatie op Europees niveau zal een duidelijke inbreng op principieel gebied geleverd moeten worden.
Dat maakt ons werk tot één van de zinvolste die men zich in dit veld denken kan.
Moge de band met de partijleden en partijorganen blijven zoals die nu is opdat in steeds bredere kring de politieke betekenis van de Evangelische inspiratie beseft wordt.

Partijsecretariaat

Veel verschuivingen op het partijbureau

De zesde paragraaf uit de partijstatuten handelt over het partijbestuur. Het laatste artikel daarvan, artikel 24, gaat over partijsecretariaat.

Dat is niet zo verwonderlijk, want bij het partijbestuur berust de algehele leiding van de ARP, en bij het dagelijks bestuur de dagelijkse leiding. Beide besturen worden in hun werkzaamheden bijgestaan door het partijsecretariaat. En daarmee is dan de plaats en de positie van het partijbureau aardig aangeduid.
Binnen het raam van de uitgezette beleidslijnen heeft het secretariaat een beleids-voorbereidende en een beleids-uitvoerende functie. De beleids-voorbereidende functie geldt met name ten aanzien van het dagelijks bestuur en partijbestuur. De beleids-uitvoerende ten aanzien van de gehele partij. Daarmee is aangegeven, dat een zelfstandig optreden van het partijsecretariaat met een eigen beleid, niet mogelijk is. En dat behoort ook zo te zijn. Naast de zojuist genoemde taken functioneert het partijsecretariaat ook als het technische en administratieve apparaat. Ook daaraan zitten meer veel omvattende werkzaamheden vast. Voor velen in de partij doet het partijsecretariaat daarnaast – gelukkig – dienst als vraagbaak en informatiebron.

Medewerkers

Onder de medewerkers doen zich in 1976 tal van verschuivingen voor.
Onder degenen die het partijbureau verlaten zijn verschillende medewerkers met een „lange staat van dienst".
Van de secretaresse-afdeling, nemen einde augustus afscheid, mevr. C. Verhagen-de Jong en mevr. J. de Koff-Busschman. Beiden vele jaren in dienst van de partij. Voorts neemt adj. secr. M. N. G. Kool per 1 september afscheid, wegens een benoeming tot secretaris bij de Bond van Christelijke Ondernemers in het Bakkersbedrijf. Als Arjos-secretaris en adj. secretaris is Kool meer dan 7 jaar aan de partij verbonden geweest.
L. A. Smit verlaat als jongste medewerker het partijbureau op 1 juni. Mevr. Groenewold-Joevenaar is van 1 mei tot 22 december in dienst van de partij. Een langdurige ziekte is er de oorzaak van dat zij in die periode slechts kort werkzaam kon zijn. Ook nam mej. E. Paridon, na 11 maanden in dienst te zijn geweest, afscheid.
Tegenover dit alles staan ook diverse nieuwe gezichten. W. Eikelboom treedt met ingang van 1 november 1976 in dienst van de Stichting kader- en vormingswerk ARP. N. M. Hogeland wordt de nieuwe redactiesecretaris per 1 september in verband met de benoeming van C. Bremmer tot adj. secretaris met ingang van dezelfde datum. Met ingang van 1 januari doet J. Brunsting als sous-chef de bureau zijn intrede. Mevr. R. Voerman-Nieuwenhuyse (part-time) en mevrouw T. Micola von Fürstenrecht-Kruis en mej. P. B. Schütz (part-time) komen de secretaresse-afdeling versterken, waarvan mevrouw Voerman de leiding heeft. Mevr. T. Verbaan-Keus versterkt met ingang van 1 september de leden-administratie. Op de brochure-kamer komen als „nieuwe gezichten" mej. S. van Bree, die 3 dagen per week op het bureau werkzaam is en 2 dagen per week nog naar school gaat, als jongste medewerker, en mej. M. van Berlo, die de verzending en administratie van de brochures is toevertrouwd.

Overzicht werkzaamheden

Secretaris D. Corporaal zwaait de scepter op het partijbureau. Hij heeft de eindverantwoordelijkheid voor het functioneren van het partijsecretariaat en is als zodanig belast met de algemene beleidsvoorbereiding. Hij houdt zich o.a. bezig met de voorbereiding van de vergaderingen van presidium en dagelijks bestuur; onderhoudt de contacten met fracties, Kuyperstichting en bewindslieden; is secretaris van de Stichting Kader- en vormingswerk ARP en neemt deel aan het secretarissen-overleg van de drie partijen en CDA-secretaris. Voorts is hij verantwoordelijk voor de radio- en tv-uitzendingen van de partij en zit uit hoofde van zijn functies in tal van

Partijsecretaris Corporaal (links) overhandigt de heer Kool (rechts) – de scheidende adjunkt-sekretaris – de bekende „envelop-met-inhoud"

werkgroepen en commissies.
C. Bremmer is als **adj. secretaris** diens vervanger. Hij is o.a. belast met de werkzaamheden betreffende het partijbestuur, met een belangrijk deel van de correspondentie en voorts is hij belast met de dagelijkse leiding van het kader- en vormingswerk. Daarnaast is hij belast met de voorbereiding van de vergadering van de Organisatie-Commissie en Stichtingsbestuur. Ook is hij belast met de interne planning en coördinatie van werkzaamheden.
De heer **A. v.d. Wees,** heeft als **chef de bureau** de algemene leiding van de financiële administratie. Hij voert de boekhouding en is verantwoordelijk voor alle financiële aangelegenheden, zoals begrotingsbewaking, voorbereiding voor de jaarrekening en begroting en dergelijke.
J. A. Brunsting is sous-chef de bureau. Hij voert ' de leden- en abon.adm. en o.a. de salaris-administratie en heeft de leiding van de werkzaamheden m.h.o. de leden- en abonnementenadministratie.
Stafmedewerker G. v.d. Berg is belast met de voorlichting. Hij geeft schriftelijk en mondeling inlichtingen, beoordeelt in eerste instantie reglementen, die ter goedkeuring worden voorgelegd, en is betrokken bij de voorbereiding van conferenties.
Daarnaast heeft hij de leiding van de buitendienstmedewerkers, en is belast met de voorbereiding van de partijraden.
N. M. Hogeland, heeft de functie van **redactie-secretaris** van het weekblad Nederlandse Gedachten. Voorts voert hij werkzaamheden uit voor het AR-vrouwencomité.
Stafmedewerker W. Eikelboom is in dienst van de Stichting kader- en vormingswerk ARP, waarover u elders meer leest.
J. A. M. Toxopeus is **secretaris van de Arjos,** formeel wel in dienst van de partij, maar verder ten aanzien van de werkzaamheden zelfstandig.
De leden- en abonnementenadministratie wordt verzorgd door **mevr. S. H. Mourits-Korteweg** (part-time), **mevrouw T. Verbaan-Keus** en **mej. Y. van Bree.**
Op de secretaresse-afdeling werken **mevr. R. Voerman-Nieuwenhuyse** (part-time), **mevr. J. M. Kruis-Van Bree, mevr. Th. V. Micola von Fürstenrecht-Kruis** en **mej. P. B. Schütz** (part-time, in dienst van de Stichting kader- en vormingswerk ARP).
Mej. Y. Kaffa is belast met de administratie van advertenties, bestuursnotities en vaste extra bijdrage.
Mevr. E. Jansen-Keuvelaar houdt zich met name bezig met de contributie-administratie en met de samenstelling van de partijraad.
Mej. M. van Berlo verzorgt de brochure-verzending en -administratie terwijl **mej. S. van Bree** als jongste medewerker o.a. belast is met koerierdiensten en assisteert bij brochure-verzendingen e.a. werkzaamheden.
Mevr. M. van Geest-Kuipers is telefoniste/receptioniste.
In totaal zijn er 20 personen in dienst van de partij, waarvan 3 voor halve dagen. Dat betekent een grotere bezetting dan in voorgaande jaren het geval was.
Het partijsecretariaat kent een personeelscommissie, onder voorzitterschap van de partijsecretaris, die ongeveer 1 maal per maand bijeenkomt en waar alle aangelegenheden – het secretariaat betreffende – kunnen worden doorgesproken.
De staf van het secretariaat houdt iedere maandagmorgen een korte werkbespreking om de lopende zaken onder de loep te nemen en elkaar te informeren over de belangrijkste punten. Voorts worden geregeld gesprekken gevoerd met de p.r.-adviseur J. N. A. Groenendijk en de voorlichter van de AR-Tweede-Kamerfractie, P. van Tellingen, over de actuele organisatorische en politieke zaken.

Mutaties

De ruim 59 000 leden en 12 500 abonnees op het partijweekblad Nederlandse Gedachten, zorgen voor veel mutaties. In totaal 19 258.
Het derde jaar van de centrale contributie-inning verloopt redelijk. Het aantal leden dat reageert op de eerste accept-girokaart is hoger dan het jaar daarvoor. Dat blijkt ook zo bij de tweede en derde accept-girokaart. De afwikkeling van de kwitanties laat opnieuw te wensen over. Het aantal zelf-innende kiesverenigingen neemt opnieuw af.
In verband met het besluit van ARP, CHU en KVP, om een programma te laten ontwerpen, waarop de leden-, abonnementen- en contributie-administraties van de drie partijen en het CDA gezamenlijk verwerkt kunnen worden, wordt veel tijd en energie gevraagd van de leden-administratie. Er worden heel wat overuren gemaakt om de voorbereiding van de contributie-inning voor 1977 ordelijk te laten verlopen. Al deze extra inspanningen nemen niet weg, dat er sprake is van tijdnood bij deze voorbereidingen. De accept-girokaarten voor 1977 gaan later dan gewoonlijk de deur uit. Ook de penningmeesters moeten langer dan gewoonlijk wachten op de gegevens na de laatste uitdraai van de contributie-betalingen. De VEB'ers, die f 15,- of meer geven ontvangen enkele publikaties, t.w. „Een Kleine Eeuw Kleine luyden" en „Naar een nieuw Elan". Een aktie wordt gevoerd om het bedrag dat jaarlijks als vaste extra bijdrage gegeven wordt te verhogen tot f 25,-. Deze aktie ondervindt weerklank. In totaal werken thans 1563 personen mee.

Publikaties

Mede in het licht van het verstrekken van voorlichting en informatie zien de volgende publikaties het licht.
- Jaarverslag 1975.
- De Fractie in Aktie V en VI,
- Gedeelde Verantwoordelijkheid,
- Naar een nieuw Elan.

Nederlandse Gedachten

Nieuwe redaktie-sekretaris van start

Een belangrijke gebeurtenis in 1976 voor wat betreft het ARP-werkorgaan is het vertrek van de redaktie-sekretaris drs. C. Bremmer als gevolg van zijn benoeming tot adjunct-sekretaris van de partij.

Vanaf 1 september worden zijn werkzaamheden overgenomen door de nieuw-benoemde redaktie-sekretaris N. M. Hogeland.

Nieuw jasje

Per 1 januari van het verslagjaar wordt „het jasje" van Nederlandse Gedachten iets gewijzigd. Zo is er bijvoorbeeld een ander lettertype gekozen – „broodletter" heet dat in grafisch jargon –, de vignetten zijn als regel vernieuwd en hier en daar wordt de pagina-indeling wat gewijzigd. Uiteraard vraagt een dergelijke verandering enige tijd om aan te wennen, maar de redaktie is van mening dat één en ander geslaagd is en is ervan overtuigd dat de lezers niet graag meer terugverlangen naar de oude vormgeving.

Goede samenwerking

Ook in dit tweede jaar is er sprake van een goede samenwerking tussen de redaktie van N.G. en de Arjos-redaktie-kommissie. Deze kommissie verzorgt de Arjos-inbreng en N.G.
Door de steeds toenemende samenwerking op politiek en organisatorisch terrein in CDA-verband wordt ook dit jaar de tot een maandelijks middenkatern van 4 pagina's uitgegroeide rubriek „CD-Aktueel" voortgezet. Ook in de ledenkontakt-organen van de KVP en CHU wordt deze rubriek opgenomen.
Het speciale redaktieteam van CD-Aktueel zal echter na 1 januari 1977 tijdelijk op non-aktief worden gesteld. De partijbesturen hebben namelijk besloten om na 1 januari tot en met de verkiezingen in mei 1977 met een zeven-tal volledig gemeenschappelijke CDA-nummers uit te komen i.p.v. de ingevoegde CDA-rubriek.
Ook voor deze gemeenschappelijke nummers wordt een speciaal redaktieteam samengesteld bestaande uit 2 afgevaardigden uit elk van de

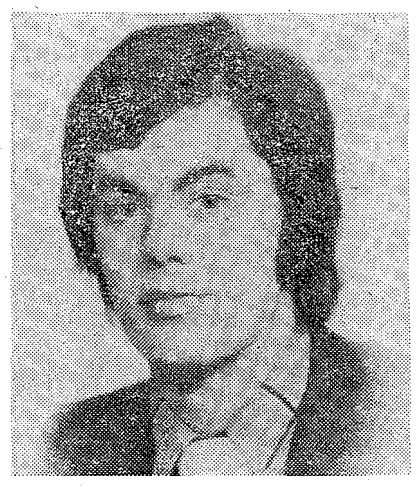

N. M. Hogeland

„moederredakties", 2 afgevaardigden uit het Centraal Verkiezings Comité en één rechtstreeks CDA-lid.
Namens de ARP hebben in dit team zitting D. Corporaal, dr. W. de Kwaadsteniet en N. M. Hogeland.

Themanummers

In 1976 wordt een aantal themanummers uitgebracht. Allereerst het „Oost-Europa-nummer" met een schat aan aktuele informatie, naar aanleiding waarvan de brochure „Onder hamer & sikkel" verscheen. Vervolgens verschijnt een gemeenschappelijk herdenkingsnummer onder de kop van Nederlandse Gedachten en de Nederlander, CHU-werkblad. In dit herdenkingsnummer wordt uitgebreid aandacht geschonken aan de herdenking van de 100e sterfdag van Groen van Prinsterer via een groot aantal interessante artikelen.
Tenslotte wordt in het najaar de bekende ledenwerfkatern aangepast en opnieuw in de krant opgenomen. Van deze ledenwerfkatern – de naam zegt het al – wordt ten behoeve van de ledenwerving voor de ARP een groot aantal overdrukken gemaakt.

Uitbreiding

Het stemt de redaktie tot dankbaarheid dat ook in 1976 het aantal abonnees op Nederlandse Gedachten weer is toegenomen.
De redaktie bestaat uit:
G. A. Kleft (voorzitter); Mevr. T. van Gelder-De Boer; H. W. v.d. Brink dr. W. de Kwaadsteniet; mr. C. v.d. Wetering; G. F. Ph. de Boer (Arjos-vertegenwoordiger); D. Corporaal en tot september drs. C. Bremmer (redaktiesekretaris); na 1 september is de laatste opgevolgd door N. M. Hogeland.
Het ledenkontakt-orgaan AR-Post verschijnt 6 maal. In toenemende mate maken kamercentrales gebruik van de mogelijkheid van een wisselpagina, waarvoor zij eigen kopij leveren.

Regionale campagneteams

Verkiezingen vragen veel aandacht

Sinds de verkiezingen van 1971 werkt de ARP met zgn. regionale campagneteams. Oorspronkelijk in het leven geroepen om in de diverse Kamercentrales aktiviteiten te verrichten voor de Kamerverkiezingen, hebben de teams sinds 1972 een meer permanent karakter gekregen, die zich ook inzetten om kiesverenigingen te aktiveren, ledenwerfcampagnes te organiseren e.d.

Het afgelopen jaar staat reeds in het teken van de voorbereidingen voor de Kamerverkiezingen 1977.

Campagnevoering

Op 13 en 14 februari wordt een brainstormingsbijeenkomst belegd in „Kerk en Wereld" te Driebergen, waarbij de komende campagnevoering centraal staat. Zowel de politieke als organisatorische aspekten komen uitgebreid aan de orde. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat met één CDA-lijst aan de verkiezingen wordt deelgenomen. Alhoewel daartoe nog niet definitief is besloten, konstateert men dat, gezien de lange voorbereidingstijd en d noodzaak van spoedige overeenstemming in verband met één kampagne, snel kontakt hieromtrent met CHU en KVP en het dagelijks bestuur van het CDA vereist is. Men komt tevens tot de konklusie dat het noodzakelijk is dat éénheid en het profiel van het CDA nadrukkelijk tot uitdrukking komt, wanneer de voorkeur wordt gegeven aan één lijstaanvoerder. Ook dient het CDA zich zo mogelijk uit te spreken over samenwerking met niet-christen-demokratische partijen, die de beste garantie biedt voor realisering van de CDA-doelstellingen, vastgelegd in het verkiezingsprogram en op basis van verkiezingsthemata.

„Non-aktief"

Tijdens een bijeenkomst op 7 mei 1976 wordt in de eerste plaats de organisatorische opbouw van de campagneteams nagegaan, zowel intern als kontakt in CDA-verband.
Partijvoorzitter De Boer geeft een toelichting op de stand van zaken t.a.v. de gezamenlijk te voeren campagne. In de opzet is een uiterst belangrijke rol toebedeeld aan de Landelijke Verkiezingsraad (l.v.r.). Vanuit elk AR-campagneteam zal daarin ook een persoon vertegenwoordigd zijn.
Benadrukt wordt dat men nu in elke Kamerkring snel tot overeenstemming met de CDA-partners dient te komen over de gezamenlijk te voeren campagne.
Er wordt van uitgegaan dat deze bijeenkomst voorlopig de laatste is in deze samenstelling en dat blijkt terecht. Vanaf augustus 1976 worden regelmatig bijeenkomsten belegd met vertegenwoordigers van CDA-campagneteams ter voorbereiding op de verkiezingscampagne in 1977, en geheel volgens de opzet van de campagne. Dat houdt als zodanig in een voorlopig op non-aktief staan van de specifieke AR-campagneteamaktiviteiten. De bemanning draait echter volop mee in de te ondernemen CDA-verkiezingsaktiviteiten.

Konferenties:

CDA-studiedagen zetten aan tot werken

Als gevolg van de steeds nauwere samenwerking van aan de ene kant tussen de Stichtingen kader- en vormingswerk van de drie CDA-partijen onderling en aan de andere kant tussen de drie gezamenlijke stichting en de wetenschappelijke instituten worden ook in 1976 op basis van die samenwerking studiekonferenties georganiseerd.

De wetenschappelijke instituten in 1976 bieden feitelijk de basis voor de gemeenschappelijke studiedagen.

Onvolledig gezin

Op 26 februari 1976 vindt te Utrecht, in samenwerking met het CDA-vrouwenberaad een studiedag plaats met als thema: ,,Onvolledig gezin". Als basis voor dit thema dient het t.g.v. het Internationaal jaar van de Vrouw gepubliceerde rapport ,,Samen op weg naar een verantwoordelijke maatschappij".
Mevr. drs. M. Pastoor-Koopman, die de plaats van het gezin in de samenleving bespreekt pleit voor een mentaliteitsverandering van de maatschappij zelf. Want als gevolg van de veranderingen in breed maatschappelijk verband zal het gezin en de visie op het gezin mee moeten veranderen. En tussen de maatschappelijke veranderingen en de visie op het gezin bestaat een spanningsveld dat door de overheid niet voorbij mag worden gezien.
Mevr. mr. A. H. S. M. Lückers-Bergmans wijst de deelnemers op allerlei praktische en juridische problemen, die zich voor doen bij het spreken over ,,onvolledig gezin", zoals de geslachtsnaam van het kind, de voogdijde onderhoudsverplichtingen en het familierecht.
Mevr. H. T. Tegelaar-Boonacker wijst op het beschermend karakter van het burgerlijk huwelijk wanneer we dat onderschrijven als een zorgvuldig met rechten en plichten omschreven contract.
'evr. C. M. P. Cornelissen, wijzend op het sociale aspect van het thema stelt, dat we het antwoord op de vraag ,,wat wel en wat niet als gezin moet worden beschouwd" noch alleen aan politici, noch alleen aan juristen mogen overlaten. Want zo vroeg zij zich af: ,,Hoe denken we over de doopbelofte en onze verantwoordelijkheid
Tenslotte belicht de heer J. v.d. Heijden, voorzitter van de Stichting welzijsbevordering weduwen en weduwnaars de positie van de weduwnaars met kinderen.

Vrede en veiligheid

,,Vrede en veiligheid", is het thema van de CDA-studiedag die op 27 maart 1976 gehouden wordt.
Uitgangspunt voor deze studiedag is het regeringsrapport ,,ontwapening en veiligheid".
De heer H. J. Neuman, één van de inleiders, geeft te kennen dat we niet moeten denken dat bij éénzijdige ontwapening de problemenzijn opgelost. Want bij éénzijdige ontwapening gaan de zwakken als eersten verloren en in de tweede plaats geeft de internationale situatie z.i. wel degelijk aanleiding ook militair op onze hoede te zijn.
Mr. P. H. Kooijmans, staatssecretaris van buitenlandse zaken, stelt dat de enige rechtvaardiging in het bezit van kernwapens daarin is gelegen dat door dreiging met algehele ondergang oorlog wordt voorkomen.
De vraag of de NAVO moet verklaren nooit als eerste kernwapens te gebruiken gaf aanleiding tot heftige discussies.
Prof. Jhr. mr. R.A.M. Alting van Gesau waarschuwt over het effect van deze verklaring geen grote illusies te koesteren.

Europa

,,Europa", is het thema van 5 studiedagen, die achtereenvolgend in Rotterdam op 18 september, in Tilburg op 9 oktober, in Amsterdam op 16 oktober, in Zwolle op 23 oktober en in Velo op 6 november gehouden worden.
Als basis voor deze studiedagen dient een studiepakket, bestaande uit:
1. Een informatiebrochure over Europa.
2. Een discussienota met discussievragen.
3. De Europese mini-almanak.
4. Het CDA-rapport ,,Bouwstenen voor een Europees beleid".
5. De brochure ,,Het Europees manifest".

Na een korte inleiding volgt discussie in kleine groepjes waarna rapportage vanuit de discussiegroepjes plaatsvindt, die gevolgd wordt door een forumdiscussie.
De discussie wordt gevoerd aan de hand van 5 discussievragen:
1. Het Europese eenheidsstreven kan uit verschillende motieven bestaan; nl.
   - angst voor verlies aan Europese macht
   - besef van verantwoordelijkheid voor het wereldgebeuren in en buiten Europa

   Welke invloed zullen de motieven hebben op de Europese binnenlandse en op de Europese buitenlandse politiek?
2. In moeilijke tijden is er een neiging om in het beleid het eigen belang voorop te stellen. Vindt u dat daar iets redelijks inzit?
   Zo ja, noem enkele voorbeelden.
   Welke zijn de nadelen die aan zo'n beleid verbonden zijn?
3. Een christen-democratische visie heeft in de regel ook consequenties die ,,in eigen vlees stijgen".
   Met welke aspecten van een eerlijk christen-democratisch Europees beleid zou u het moeilijk kunnen krijgen?
4. In Europa zijn er drie strevens naar een anti-socialistisch (communistisch) volksfront. Wat vindt u van die gedachte?
   belangrijkste als het gaat om het richting geven aan de Europese politiek? Ziet u verschillen met andere politieke stromingen bij de keuze van prioriteiten?

Als algemene conclusie naar aanleiding van deze studiedagen over Europa mag worden gesteld dat de kennis over de Europese éénwording nog betrekkelijk gering is, doch dat de aanwezige interesse voldoende basis vormt om het komende seizoen met verhevigde energie aandacht aan Europa te blijven besteden.

Publikaties

323	**"Politiek? Kom nou! Les II"** **Maatschappijleer over liberalisme. socialisme en christen-democratie.** **Kortingsregeling bij grotere afname** **2 t/m 4 ex. f 1,—** **5 t/m 9 ex. f 0,85** **10 t/m 24 ex. f 0,70** **25 en meer ex. f 0,55**	**f 1,25**
317	**„Spelregels voor Economie en Politiek"** **Een boekje van prof. dr. A. J. Vermaat over onze economische orde, versobering, ethiek en politiek vanuit een bijbelse belichtin**	**f 3,50**
318	**"Welzijnsbeleid voor ouderen"** **(CDA-brochure)**	**f 5,90**
319	**„Van Woudschoten tot Hoogeveen"** **Een unieke documentatie over de grondslag-discussie in het CDA**	**f 5,95**
320	**CDA-visie op abortus**	**f 6,95**
321	**„Inflatie als politiek probleem"** **Het eerste politieke rapport over de inflatie, samengesteld door een CDA-werkgroep**	**f 4,25**
324	**„Gedeelde verantwoordelijkheid"** **Toespraken van H. A. de Boer en mr. W. Aantjes op de voorjaarspartijraad van 10-4-76**	**f 3,—**
325	**„Onder hamer en sikkel"** **Actuele informatie over Oost-Europa, geschreven door 6 deskundige auteurs w.o.: dr. J. A. Hebly, M. H. van Meyenfeldt, e.a.**	**f 5,—**
326	**„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs"** **Commentaar van de wetenschappelijke instituten van het CDA op de Contouren nota**	**f 9,90**
327	**„Bouwstenen voor een Europees beleid"** **Politiek rapport van een CDA-commissie over Europese vraagstukken**	**f 6,50**
322	**„De fractie in actie V"** **Overzicht van standpunten van de ARP Tweede-Kamerfractie in de periode augustus 1975 t/m januari 1976**	**f 2,50**
328	**„Europees Manifest"** **Standpuntbepaling van de Europese Unie van Christen Democraten**	**f 2,—**

329	**„Politiek? Kom nou! Les 3 maatschappijleer", gaat over „Samenwerken: een hele onderneming"** **Visies op het sociale vraagstuk en de rol van de onderneming van deze tijd worden in deze les belicht.** **Bij meerdere afname, zie regeling bij 323**	**f 1,25**
330	**„Een staatsman ter navolging"** **Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976).** **In dit boek zijn artikelen gebundeld uit de speciaal-nummers van Nederlandse Gedachten/De Nederlander, Anti-Revolutionaire Staatkunde en het Christelijk Historische Tijdschrift die in de maand mei 1976 bij de herdenking van de 110e sterfdag van Groen van Groen van Prinsterer verschenen.** **Ook zijn de toespraken tijdens de herdenkingsdienst in de Waalse Kerk te Den Haag opgenomen.**	**f 13,50**
331	**„Naar een nieuw élan"** **Toespraken van H. A. de Boer en mr. W. Aantjes op de extra partijraad van 25 september 1976**	**f 3,—**
332	**„De fractie in actie VI"** **periode februari t/m juni 1976**	**f 2,50**
333	**Midden en Kleinbedrijf** **Een CDA-rapport over de ontwikkelingskansen van het midden- en kleinbedrijf.**	**f 5,25**

Verkrijgbaar door storting van het verschuldigde bedrag op postgirorekening 89673 t.n.v. AR-Partijstichting m.m.v. brochurenummer, de titel en de gewenste aantallen.

AR- Verband

Vervolg

daartoe leveren? Ter voorbereiding van deze bijeenkomst waren discussiepunten gepubliceerd. Als inleiders traden op **ing. S. Attema,** plaatsvervangend hoofd afd. aanvullende werkgelegenheid van het ministerie van Sociale Zaken, **en drs. G. van Veenen**, burgemeester van (nu) Achtkarspelen en lid van de Raad voor de Gemeentefinanciën. Een forum waarin beide inleiders zitting hadden werd voorgezeten door **mr. P. van Zanten.**
De Verbandsvoorzitter hield een jaarrede die getiteld was **„Conflict en harmonie"**. Daarin ging hij uitvoerig in op de ,,CDA-perikelen" en de functionering van progressieve meerderheidscolleges. Laatsgenoemde waren zijn inziens tot mislukken gedoemd.

De redactie van **De Magistratuur** werd in het voorjaar uitgebreid met drs. G. A. de Boer, wethouder van financiën van Amersfoort, en P. van Gemeren, directeur van de woningbouwvereniging Patrimonium te Delfshaven (Rotterdam). Beiden zijn inmiddels, tezamen met de andere redactieleden, benoemd tot lid van de redactieraad van Bestuursforum.
Met het beëindigen van de 42e jaargang kwam er een eind aan het bestaan van De Magistratuur.
In het novembernummer legde de eind 1975 ingestelde werkgroep **kleine kernen** verantwoording af van het door haar gevoerde beleid. De werkgroep (die bestond uit de heren C. W. Baris (CHU), J. H. Reinders (CHU), mr. F. J. M. Houben (KVP), drs. F. G. J. M. Beckers (KVP), mr. W. R. van der Sluis (ARP) en drs. W. van den Bos Czn. (ARP); laatstgenoemde fungeerde als werkgroepsvoorzitter) had tot taak te bestuderen welke de relatie is tussen de problematiek van de kleine kernen en de door de diverse overheden te voeren ruimtelijke-ordeningspolitiek.
Het resultaat van deze studie was een themanummer, waaraan 16 personen hun medewerking verleenden. Bij de samenstelling golden onder meer als leidraad:

a) het ontwerp-program van het Christen-Democratisch Appèl, en
b) Gemeenteraadsverkiezingen 1974, een CDA-handleiding bij het opstellen van een program.

Publikatie vond tevens in Gemeentebeleid (gedeeltelijk) en Gemeente & Gewest plaats. De eindredactie van het themanummer berustte bij drs. F. G. J. M. Beckers en drs. W. van den Bos Czn.

De in 1975 onder de Verbandsleden gehouden enquête heeft een groot aantal antwoorden opgeleverd. Begin 1976 waren deze antwoorden verwerkt. De belangrijkste conclusies zijn:

a) de vergadering als vorm van met elkaar communiceren blijft waardering houden;
b) in groten getale wordt voor het CDA gekozen; daaraan wordt het verzoek gekoppeld dat de provinciale besturen aan het CDA meer aandacht schenken door middel van activiteiten;
c) de samenwerking tussen de drie christen-democratische gemeente- en provinciebladen moet geïntensiveerd worden;
d) er wordt een groot aantal onderwerpen genoemd waaraan de redactie van De Magistratuur aandacht zou moeten schenken of waaraan in vergaderingen van de provinciale verenigingen aandacht geschonken moet worden.

Op grond van deze conclusies besloot het algemeen bestuur de provinciale besturen te verzoeken de resultaten van de enquête te bespreken en op grond van de daarin genoemde activiteiten nieuwe provinciale activiteiten te gaan ontwikkelen. De provinciale besturen werd verzocht aan het Verbandsbestuur mee te delen welke activiteiten zij op grond van de enquête menen te kunnen gaan ondernemen. Alle leden van het Verband kregen persoonlijk de enquêteresultaten toegestuurd. De medio 1976 door de redactie van De Magistratuur nieuw opgestelde maandplanning was grotendeels gebaseerd op de in de enquêteresultaten genoemde onderwerpen. Mede op grond van de enquête zijn de provinciale verenigingen Noord-Holland en Noord-Brabant/Limburg tot nieuw leven gekomen. Binnen beide verenigingen zijn nieuwe besturen gevormd en wordt een groot aantal activiteiten gehouden. Deze activiteiten vloeien voort uit problemen die binnen de desbetreffende provincies op dit moment een belangrijke rol spelen.
De Groningse vereniging boekte veel succes met het houden van tien streekvergaderingen, waar in totaal 387 bestuurders aanwezig waren.

Samenstelling besturen

Het dagelijks bestuur onderging in 1976 geen verandering. Het bestond uit de volgende personen: mr. W. R. van der Sluis (voorzitter), E. Baerends (penningmeester), E. J. Blokzijl, drs. W. van den Bos Czn. (secretaris), G. J. van Doornum, Joh. van Es en dr. S. Faber.
Namens de aangesloten verenigingen hebben in het algemeen bestuur zitting:
GRONINGEN: J. M. Zandbergen, Groene Zoom 22, Ten Boer en H. C. Kleemans, Stationsweg 15, Winsum Gr.
FRIESLAND: drs. J. Mulder, Ooievaarstraat 29, Sneek en D. van der Til, Conradi Veenlandstraat 1, Damwoude (plaatsvervanger).
DRENTHE: E. J. Blokzijl, Van Limburg Stirumstraat 97, Hoogeveen en ing. J. Hollenbeek Brouwer, Parkstraat 18, Assen (plaatsvervanger).
OVERIJSSEL: K. Bossenbroek, Westerkaai 2, Genemuiden en D. J. Bril, Den Hulst 39, Nieuwleusen post Den Hulst (plaatsvervanger)
GELDERLAND: G. J. van Doornum, Pelzerpark 64, Epe; mw. J. H. Duenk-te Kiefte, Keupenstraat 13, Dinxperlo; H. A. van Willigen, Bernhardstraat 7, Haaften (plaatsvervanger); mw. M. H. Verwoerd-Mayer, Baron van der Heydenlaan 21, Wichmond post Vorden (plaatsvervanger).
UTRECHT: mr. W. R. van der Sluis, Paltzerweg 12, Bilthoven; A. van der Stelt, Noord IJsseldijk 29, IJsselstein en S. de Haan, Donkereind 1, Vinkeveen (plaatsvervanger).
NOORD-HOLLAND: voorlopig een van de volgende personen: mw. A. M. Debets-van der Leer, Hoogstraat 19, Purmerend; mr. S. T. Cnossen, Sportveldweg 44, Nieuw-Vennep en H. W. van den Brink, W. de Zwijgerstraat 5, Noord-Scharwoude.
ZUID-HOLLAND: Joh. van Es, Stationsweg 9, Middelharnis; P. Binee, Burg. Martenssingel 29, Gouda; drs. T. Spaan, Veurselaan 98, Voorburg; H. A. Smith, Frans Halsstraat 59, Lisse (plaatsvervanger); L. van der Weide, Cornelie van Zantenstraat 276, Den Haag (plaatsvervanger) en mw. W. C. van Dinter-Vroegindewey, Van Beethovenlaan 397, Maassluis (plaatsvervanger).
ZEELAND: E. Baerends, Kerkweg 2, Kerkwerve Zl. en K. Wouters, Bosweg 1, Zoutelande (plaatsvervanger).
NOORD-BRABANT/LIMBURG: B. van Dueren den Hollander, Stadsedijk 53, Fijnaart en P. Schriek, Krijtenberg 9, Oosterhout (plaatsvervanger).
GROEN VAN PRINSTERER: mr. L. A. van Splunder, Willebrandt van Oldenburgstraat 9, Hardenberg; A. Bolhuis, Hellingweg 22, Soest; L. W. H. de Geus, Raadhuisstraat 18, Linschoter (plaatsvervanger); drs. G. van Veenen, burgemeester van Achtkarspelen, te Buitenpost (plaatsvervanger).

VAN DE PARTIJ

Bij het overlijden van Prof. dr. H. Dooyeweerd

Op 12 februari jl. overleed prof. dr. H. Dooyeweerd. Een man aan wie de anti-revolutionaire richting zeer veel te danken heeft. Velen van ons weten van zijn wijsgerig werk, maar vreemd genoeg zijn er maar enkelen van op de hoogte, dat Dooyeweerd zijn wijsgerige loopbaan begon als de eerste directeur van de Dr. Abraham Kuyperstichting. Die start betekende voor Dooyeweerd dat van meet aan een relatie met het politieke denken gelegd werd.
De sporen van zijn werk zijn in de Kuyperstichting nog steeds zichtbaar. Flinke delen van de bibliotheek weerspiegelen zijn interessesfeer.

Karakter ARP

Veel belangrijker is dat zijn maatschappelijke en wijsgerige ideeën zeer vruchtbaar zijn gebleken voor onze partij. Door zijn arbeid voor de partij en later aan de Vrije Universiteit heeft hij ervoor gezorgd dat het politieke karakter van de ARP duidelijker en bij de tijds tot uitdrukking kwam.
Bij de tijds is eigenlijk geen goede aanduiding. Dooyeweerd was zijn tijd vooruit. Zijn denken was bevrijdend voor hen die er echt mee kennis maakten.
In vervolg op de aanzetten die de stichter van onze partij Dr. Abraham Kuyper had gegeven heeft Dooyeweerd op een originele en moedige wijze, steeds luisterend naar de Boodschap van de Bijbel, de politieke visie van onze partij fundament en inhoud gegeven. De anti-revolutionaire politiek is daardoor veel herkenbaarder als een eigen benadering dan ze zonder deze bijdrage geweest zou zijn.
Ook in de discussies met de katholieke politici is er van begripsverheldering sprake geweest ten aanzien van het ,,subsidiariteitsbeginsel" en de ,,soevereiniteit in eigen kring". Bij mensen als Romme leidde dit tot een nadere aanpassing van zijn subsidiariteitsidee.

Winst christen-democratie

Dooyeweerd heeft ook voor de angelsaksische wereld veel betekend. Het zou voor de christen-democratie goed zijn als in de latijnse landen eveneens meer van zijn werk bekend zou raken.
Dooyeweerd was niet gesteld op slaafse navolging. Daarom zag hij zelf te zeer in dat elk mensenwerk maar betrekkelijke waarde heeft. De christen-democratie zou er echter zeer mee gebaat zijn als de politiek-wijsgerige vondsten van Dooyeweerd zouden worden geïntegreerd in een waarlijk evangelisch geïnspireerd denken over politiek en staat.
Daardoor zou vanuit het CDA werkelijk iets nieuws worden ingehecht in de internationale discussies binnen de christen-democratie. Moge ons daartoe niet de moed en het inzicht ontbreken.

A. M. Oostlander

HET CDA IN DE ETHER

In het kader van de politieke zendtijd worden de CDA-uitzendingen verzorgd door de CHU op maandag 28 februari a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilv. I, door de ARP op zaterdag 5 maart a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilv. II en door de KVP eveneens op zaterdag 5 maart a.s. van 18.50-19.00 uur op Hilv. I.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE & POLITIEK

In dit boekje, dat uitgegeven is door de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, stelt de auteur, voormalig financieel-economisch specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- *Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?*
- *Groeien of versoberen?*
- *Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.*

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen:
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van ,,Spelregels voor economie & politiek".

UIT HET KUIPERHUIS

Partijbureau ,,Plat"

Een staking van de medewerkers op het partijbureau. Stelt u zich dat eens voor. Geen beter voorbeeld van een politieke ,,staking". In de taal van sommige kringen: het partijbureau ,,plat", danwel: de ,,beuk" in een partijbureau. Het lijkt soms wel dat ook het taalgebruik steeds platter wordt, naarmate steeds meer bedrijven plat gaan. Wat zou het meelevende AR-lid nu merken van een staking op het partijbureau? Hij zou, om te beginnen, dit blad moeten missen. Dat wordt immers door de redactie-secretaris in Den Haag, persklaar gemaakt. Is onze AR-man of vrouw b.v. ook penningmeester van een kiesvereniging, dan zal men b.v. merken dat er geen saldi meer uitgekeerd worden. Wil hetzelfde lid dan nog wat propaganda- en actiemateriaal, vanwege de één of andere steuncampagne in zijn dorp, dan vangt hij of zij al weer bot. Wellicht zal men zelfs aan de dominee of dokter zijn politieke gram kwijt moeten, nu men op de Kuyperstraat geen gehoor meer vindt.
Want er wordt gebeld naar Den Haag! Een werkonderbreking is voor de medewerkers in de Kuyperstraat dan ook geen nieuw verschijnsel. Tientallen malen per dag is er sprake van een werkonderbreking. De journalist die wil weten waar het CDA zijn geld vandaan haalt. Een partijlid die het bureau op de hoogte wil houden van de jongste ontwikkelingen in Benthuizen. Een oud-minister president die zo attent is op de verjaardag van een ere-lid te wijzen. Een oude man ,,die al vijftig jaar lid is", maar meent dat de AR het spoor nu toch geheel bijster geraakt is. Een Veluwenaar die wijst op de RPF... Zit ons genoemde AR-lid in het partij- of dagelijks bestuur, dan zal hij ras merken dat hij geen stukken meer krijgt. En daardoor het contact met Den Haag snel verliest. Die altijd verwenste ,,stukkenstroom" wordt opeens met heel andere ogen bekeken. En 's avonds niet meer op pad voor de partij. Kortom, een bron van ellende. Bevrijde tijd, om met Okke Jager te spreken? Menigeen van de kleine luyden, zal er anders over denken. En nu de ,,oplossing" van het conflict. U raadt het al. Een commissie van goede diensten, met tenminste de vice-president van de Raad van State, dr. Ruppert erin. En natuurlijk ook prof. Albeda en prof. Goudzwaard als nationaal erkende ,,brandblussers". Met minder zal ,,men" op het partijbureau geen genoegen nemen. Het partijbureau plat... een aardige bezigheid om over te filosoferen. Nu de werkelijkheid. Een team van ca. 20 mensen werkt er in goed overleg en samenwerking. Wat er allemaal mis zou kunnen gaan, indien ze toch zouden besluiten om het werk neer te leggen, leest u in het ingevoegde jaarverslag ,,de ARP in 1976".

AR-partijdig.

Ontmoetingen met CDA-politici

Zaterdag 26 februari 1977

HERPEN: Mr H. J. B. Aarts om 20.00 uur in Jeugdhuis ,,De Kuijl" voor de Stichting Jeugdbelangen.

TILBURG: Mr F. Andriessen om 15.00 uur in de Koninklijke Harmoniezaal voor het NKV en KWJ.

Maandag 28 februari 1977

UTRECHT: Drs B. Beumer om 20.00 uur in de zaal van Christelijke Sociale Belangen voor het ARJOS.

OSS: Drs G. van Leijenhorst voor het CDA-Oss.

IJSSELSTEIN: F. G. van der Gun om 20.00 uur in Jeugdhuis ,,Het Centrum Kloosterstraat" voor de samenwerkende partijen ARP/CHU/KVP.

ST. MICHIELSGESTEL: Mevrouw G. H. P. Cornelissen en Mr J. N. Scholten om 20.00 uur in ,,De Huif".

MIDDELBURG: Drs. M. Beinema om 20.00 uur in de Getuigeniskerk voor het ARJOS-Zeeland.

DE MEERN: T. Tolman voor de Agrarische Jongeren in de provincie Utrecht.

SCHALKHAAR: W. J. E. Crommelin (politieke scholingscursus).

BERKEL/ENSCHOT: L. A. M. de Bekker voor het N.C.B.

PUTTEN: Drs R. F. M. Lubbers om 20.00 uur in CNV-Vakantieoord ,,De Kleine B" voor het CDA-Putten (openbare vergadering).

DELFT: P. J. J. Mertens om 20.00 uur in ,,De Korenbeurs" voor het CDA-Delft.

VAASSEN: Mevrouw M. H. M. F. Gardemiers voor de NKV-vrouwen.

HEEMSTEDE: Drs. D. F. van der Mei in de Burgerschapszaal van het raadhuis te Heemstede (politieke scholingscursus).

NOORD-HOLLAND: Werkbezoek CDA-Kamerleden.

Dinsdag 1 maart 1977

DE BILT: Mr. F. Andriessen voor het CDA-De Bilt om 20.00 uur.

ALMELO: A. F. M. ter Bekke (politieke scholingscursus).

HEERHUGOWAARD: Th. M. Hazekamp om 20.30 uur in de Exoduskerk voor het CDA-Heerhugowaard.

★ HAAKSBERGEN: Drs. M. J. van Rooijen voor het CDA-Haaksbergen in Hotel Ensink, Spoorstraat 48 om 20.00 uur.

DEN HAAG: Mr W. Scholten om 20.00 uur voor het CDA-Den Haag, afdeling Benoordenhout/Archipel.

ALMELO: A. F. M. ter Bekke (politieke scholingscursus).

ALMELO: L. F. Heukels (oprichtingsvergadering CDA-jongeren).

Woensdag 2 maart 1977

UTRECHT: P. H. van Zeil om 20.00 uur voor de ABTB provincie Utrecht.

ROTTERDAM: Drs. A. G. W. Schapenk (politieke scholingscursus).

WADDINXVEEN: Mevrouw J. G. Kraayeveld (politieke scholingscursus).

ROTTERDAM: Drs H. Eversdijk voor het Rotterdams Studenten Dispuut.

IJMUIDEN: Mr G. van Muiden (politieke scholingscursus).

WEERT: Mevrouw M. Nagel (politieke scholingscursus).

Donderdag 3 maart 1977

VALKENBURG Z.H.: Drs M. J. van Rooijen voor het CDA-Valkenburg.

BERGEN N.H.: Mevrouw H. Evenhuis (politieke scholingscursus).
★ ZELHEM: S. C. Weijers voor het CDA-Zelhem.

TIEL: Mevrouw M. Nagel voor de CDA-Vrouwen.

MAARSSEN/TIENHOVEN: Drs G. van Leijenhorst om 20.00 uur in ,,De Ark" te Maarssenbroek.

GROESSE: Mevrouw M. Nagel voor de NCB.

BENNEKOM: T. Tolman om 20.00 uur in ,,De Brink" voor het CDA-Ede.

DEDEMSVAART: Mevrouw E. Borm-Luycks (politieke scholingscursus).

Vrijdag 4 maart 1977

BOXTEL: Mr F. Andriessen om 16.30 uur voor de Brabants-Zeeuwse Werkgeversverenigingen.

★ EINDHOVEN: Drs. M. J. J. van Amelsvoort.

SCHAGEN: Drs M. J. van Rooijen om 09.00 uur voor de *Rijksscholengemeenschap.*

VEENDAM: F. Borgman voor het ARJOS.
GOES: Mr. P. H. Kooijmans om 10.00 uur in de ,,Prins van Oranje".

Maandag 7 maart 1977

SNEEK: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 20.00 uur in zaal ,,van der Wal" voor de ABTB Krite Friesland.

BAARDERADEEL: Mevrouw M. A. H. Andela om 20.00 uur in zaal ,,Oosterwierum" voor het CDA-Baarderadeel.

RENSWOUDE: Drs. G. van Leijenhorst in zaal ,,Rehoboth" om 20.00 uur voor het CDA-Renswoude.

SAS VAN GENT: Th. M. Hazekamp.

OMMEN: MevrouW. E. Borm-Luycks (politieke scholingscursus).

OSS: Mev G. M. P. Cornelissen voor de samenwerkende vrouwenverenigingen.

WOERDEN: Mr F. Andriessen om 14.00 uur in de aula van de St. Jozefmavo.

LEIDEN: Dr A. D. W. Tilanus (politieke scholingscursus).

ZWOLLE: Mr G. van Muiden voor de samenwerkende vrouwenverenigingen.

DRACHTEN: T. J. Bouwes (politieke scholingscursus).

HENGELO: H. G. J. van Roekel (politieke scholingscursus).

ENSCHEDE: Mr W. Aantjes om 20.00 uur in ,,De Agora in de Vrijhof" voor de Technische Hogeschool Twente.

KAMPEN: W. A. Mateman (politieke scholingscursus).

NIEUWLEUSEN: E. Wiersema (politieke scholingscursus).

NAGELE: Drs B. Beumer (politieke scholingscursus).

FRANEKER: Dr S. Faber voor het CDA-Franeker.

HALSTEREN: P. A. M. Cornelissen.

DEN HAM: Mr J. Buikema over de plaats van het CDA in de Nederlandse politiek.

Dinsdag 8 maart 1977

ROTTERDAM: Drs H. Eversdijk in Hotel Engels voor de Kamerkring Rotterdam.

BODEGRAVEN: Prof. Dr P. A. J. M. Steenkamp om 20.00 uur in 't Anker voor de samenwerkende partijen ARP/CHU/KVP over de opstelling van het CDA in het huidige politieke krachtenveld.

★ KRIMPEN A/D IJSSEL: Drs R. F. M. Lubbers voor het CDA-Krimpen a/d IJssel.

HEUSDEN: Mr F. Andriessen om 20.00 uur voor het CDA-Heusden i.o.

Woensdag 9 maart

IJMUIDEN: Mevrouw H. Evenhuis (politieke scholingscursus).

★ LEERSUM: Mr F. Andriessen.

LEIDEN: J. de Vries (politieke scholingscursus).

★ DIEMEN: H. A. de Boer voor het CDA-Diemen.

Donderdag 10 maart 1977

PANNERDEN: Mevrouw M. Nagel voor het Katholieke Vrouwen Gilde.

★ MOLENAARSGRAAF/BRANDWIJK: Dr A. Veerman.

★ DELFT: Drs M. W. J. M. Peijenburg voor de wiskundige studievereniging ,,Christiaan Huygens".

IJSSELMUIDEN: Propaganda- en informatieavond CDA in grote zaal Geref.kerk.

HELDEN: L. A. M. de Bekker voor de LTB.

LOENEN/Veluwe: Drs W. K. N. Schmelzer voor het CDA-Loenen.

ALKMAAR: A. J. Hermes om 14.45 uur voor de HTS in Alkmaar.

OEGSTGEEST: Prof. dr. B. Goudzwaard voor het CDA-Oegstgeest.

ERMELO: Drs G. van Leijenhorst voor het Chr. Onderwijs.

Vrijdag 11 maart.

ZEGVELD: B. Roolvink om 20.00 uur in ,,Milandhof" voor de samenwerkende partijen CH en AR.

RIJSBERGEN: L. A. M. de Bekker voor het NCB.

LEEUWARDEN: Mevrouw M. A. H. Andela om 20.00 uur in het *Schoolgebouw van de* Rijksscholengemeenschap voor de schoolvereniging Eloquentia.

★ SCHIEBROEK. Mevrouw M. A. M. F. Gardeniers voor het CDA-verband Hillegersberg/Schiebroek i.o.

Zaterdag 12 maart 1977

UTRECHT: Prof. Dr B. Goudzwaard om 10.00 uur in het Jaarbeurscongrescentrum voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA.

★ De komplete gegevens zijn nog niet bekend bij de Stafwerkgroep Spreekbeurten van het Centraal Verkiezings Comité, Postbus 7676, Den Haag.

DORDRECHT
en omstreken

Drukkerij De Longte B.V.
Postbus 171 – Dordrecht – Tel. 078-3.43.22
Snelle offsetdrukkers voor meerkleuren reklamedrukwerk

v.h. GEBR. HARKEMA
SINDS 1948 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automaterlaal	tel. 3.94.29
WONING,	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE,	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKSAGENT

Handelsmaatschappij A. van ROON N.V.
WESTHAVENKADE 61, VLAARDINGEN
TEL. 34.34.92 en 34.30.46
U slaagt beslist bij ons voor uw kampeer- en watersportartikelen
In ons atelier worden alle voorkomende werkzaamheden op het gebied van tenten, caravans, luifels, bootkeilen etc. gedaan.

Uw adres voor
TAPIJTEN – GORDIJNSTOFFEN – DEKENS – TAFELKLEDEN – STOELEN OVERTREKKEN ENZ.
Woninginrichting M. VAN SCHAIK
VOORSTRAAT 41 – VLAARDINGEN – TEL. 4530

FRIESLAND

Alle textielgoederen, bedden, dekens, matrassen, complete woninginrichting
Grootzand 14 – 38 – 42, SNEEK – Midstr. 114, JOURE

GELDERLAND

CONVECTOREN
VOOR KOLEN, OLIE EN GAS ZOWEL VOOR WOONKAMERS ALS VOOR KANTOREN, ZALEN ETC.
FIRMA T. VIETS
Bergstraat 38 – Telefoon 0 8370-2765 – WAGENINGEN

MAGAZIJN „HET ANKER"
HOOFDSTRAAT 94 - 96 – VEENENDAAL
Zeer voordelige aanbieding in terlenka vallen en gordijnen
SPECIALITEIT IN NYLONKOUSEN

GRONINGEN

Makelaarskantoor J. Fokkens Siddeburen
in roerende
en onroerende goederen
verzekeringen en hypotheken
TELEFOON 05983-360

OVERIJSSEL

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
WONINGINRICHTING
J. Voerman & Zonen
Assendorperstraat 73-81 – Tel. 1.65.07. – Zwolle

H. STRUIK & ZOON N.V.
Fabriek van dekkleden en tenten
IMP. GROOTHANDEL SCHEEPS- EN AANNEMERSBENODIGDHEDEN
ELEKTRISCHE EN AUTOGENE LAS- EN SNIJBENODIGDHEDEN.
DEVENTER
Telefoon 05700-1.39.70
Diepenveenseweg 8

ROTTERDAM

C. de Mooy & Zoon
Im– en export bloemenhandel
Veilingweg 7 – Berkel en Rodenrijs – Telefoon 01891–5033

W. J. SPOORMAKER B.V.
AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID
Wolphaertsbocht 246 – Telefoon 010-85.28.33
Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid
en het eiland IJsselmonde.

UTRECHT

UW INTERIEUR
SMAAKVOL EN GEZELLIG INGERICHT
EN TOCH NIET DUUR
Fa. W. van Tellingen
SLOTLAAN 135-137 - ZEIST
TELEFOON 1.24.86

ZEELAND

Bouwmaterialen
TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR BINNEN EN BUITENWERK

Keukens
TIELSA
ALFINETTE
ROBIJN

A. DE JAGER – TOLHOEK B.V.
SHOWROOMS: GOES - MIDDELBURG

AANNEMINGSBEDRIJF „SCHOUWEN-DUIVELAND" N.V.
Schuithaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
HET ADRES VOOR UITVOERING VAN BETON-, WATER-, WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE WERKEN

als het op smaak aankomt...

uw beste keus!

GETRON B.V.
Internationaal Transportbedrijf
Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642.
bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kip-chassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen

Fraai geïllustreerde uitgave!

Historie AR-Partij in woord en beeld

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP publiceerde onder de titel „Een kleine eeuw kleine luyden" een fraaie uitgave over de geschiedenis van de ARP. Dit met vele tientallen, vaak historisch bijzonder waardevolle foto's verluchte boek, dat ruim 130 pagina's telt, bevat artikelen van dr. D. Th. Kuiper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en drs. A. J. van Dijk.

Daarnaast waardevolle bijlagen die een overzicht geven van AR-minister-presidenten, bewindslieden, ereleden, partijvoorzitters, fractievoorzitters en tenslotte een zeteloverzicht.

U kunt dit boek bestellen door een bedrag van f 5,– over te maken op gironummer 89.67.3 t.n.v. ARP-Stichting, Den Haag.

Openbare Bibliotheek Groningen

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

33e jaargang – nr. 9 5 maart 1977

Vorige week werd in de fraktiekamer van de CHU in het gebouw van de Tweede Kamer het boekje gepresenteerd, waarin de CDA-visie op abortus staat weergegeven.
Op de foto (v.l.n.r.) Drs. Tilanus (CHU), mevr. Cornelissen (KVP) en mr. Van Dam (ARP).

Arjosraad bijeen te Zwolle

Op 19 februari jl. vergaderde de Arjosraad te Zwolle. In NG van deze week kunt u uitgebreid kennis nemen van hetgeen daar is besproken, alsmede van een aantal Arjos-verklaringen en -resoluties. Verder leest u in dit nummer boeiende artikelen over een aantal aktuele politieke zaken.
Allereerst drs. Van Houwelingen over het onderwerp van Wet op de investeringsrekening, vervolgens een samenvatting van de rede van staatssekretaris Kooymans, gehouden voor het congres van de Spaanse christen-democratische partijen.
Verder mevr. Kraaijeveld over het emancipatiebeleid en tenslotte dr. De Kwaadsteniet over de Grondwetsherziening.

Een investeringsimpuls is noodzakelijk!

Door drs. J. van Houwelingen; ARP-Tweede-Kamerlid

Het terugdringen van de werkloosheid dient de hoogste prioriteit te hebben in het regeringsbeleid. De overheid mag niet passief blijven in een situatie waar er meer dan 200 000 werklozen zijn.

In grote lijnen is er eensgezindheid over de noodzakelijke maatregelen: verlaging van de lasten voor het bedrijfsleven (de 1%-operatie) en stimulering van investeringen. Helaas is er tot nu toe nog te weinig terecht gekomen van deze maatregelen. De uitvoering van de 1%-operatie is vertraagd, terwijl ook het huidige investeringsniveau weinig reden geeft voor optimisme. Concrete maatregelen ter stimulering van de investeringen op korte termijn zijn dan ook dringend gewenst. Verheugend is het dan ook dat inmiddels de regering een groot aantal concrete maatregelen heeft aangekondigd in de nieuwe nota „Regionaal Beleid". Bovendien is een nieuw wettelijk instrument: het wetsontwerp van Wet inzake de investeringsrekening ingediend (WIR).

Maatregelen

Doelstelling van de maatregelen is te komen tot een verbreding en intensivering van het regionaal beleid en het creëren van betere mogelijkheden tot stimulering en richtinggeving van de investeringen (WIR). In de nota Regionaal beleid worden als belangrijkste maatregelen genoemd: de verruiming van de investeringspremieregeling, subsidie t.a.v. industrieterreinen, bijdrage in de verplaatsingskosten, modernisering winkelconcentraties, de uitvoering van concrete struktuurplannen en infrastruktuurprogramma's.
Belangrijk is ook het uitgangspunt dat regionaal beleid niet beperkt kan blijven tot de bekende regio's: het noorden, Limburg en Twente. Hoewel een bijzondere aandacht nodig is voor deze gebieden zullen ook in andere regio's afhankelijk van de omstandigheden bijzondere maatregelen moeten kunnen worden genomen.
Via o.a. de wet inzake de investeringsrekening streeft de regering er naar in de jaren 1977 t/m 1980 een investeringsimpuls te geven van ca. 13 mld. In de eerste fase zal de investeringsrekening naast basispremies een vijftal richtinggevende toeslagen bevatten, zij het dat deze toeslagen niet gelijktijdig zullen worden ingevoerd.
De toeslagen zijn:

- kleinschaligheidstoeslag
- toeslag grote projecten
- toeslag voor probleemgebieden
- algemene regionale toeslag
- ruimtelijke-ordenings-toeslag.

De hoogte van de basispremies zal volgens de regering moeten bedragen voor:

- bedrijfsgebouwen – 11%
- vaste installaties – 7%
- vliegtuigen – 7%
- overige bedrijfsmiddelen – 7%.

Het is de bedoeling deze basispremie met ingang van 1978 veriabel te doen zijn, naar gelang de verandering in het aantal arbeidsplaatsen bij de onderneming.
De genoemde maatregelen zijn belangrijk genoeg om hieraan uitvoerig aandacht te geven, in dit artikel is dat echter onmogelijk, daarom nu slechts enkele summiere kanttekeningen.
De bestrijding van de werkloosheid dient ook naar mijn mening de hoogste prioriteit te hebben; ook bij investeringen speelt dit facet een bijzonder belangrijke rol. Toch is het gevaar groot dat stimulering van arbeidsintensieve projecten te sterk benadrukt wordt.
Ik heb hiertegen de volgende bedenkingen:

1. Het te veel centraal stellen van het werkgelegenheidsuitgangspunt bemoeilijkt een verantwoord facettenbeleid.
2. Het is de vraag of arbeidsintensieve produktieprocessen in Nederland op langere termijn voldoende garanties geven voor de werkgelegenheid.
3. Het gevaar van een onevenwichtige opbouw van onze economische structuur. Er zal een reëel evenwicht dienen te zijn tussen kapitaalsintensieve en arbeidsintensieve activiteiten zeker bij het huidige inkomensniveau.
4. Het blijft moeilijk welk effect een bepaalde investering zal hebben op de

Vervolg op pag. 4

christen democratisch appèl

CDA

VISIE OP ABORTUS

Een actuele en boeiende dokumentatie over de abortus-problematiek, waarin de visie van de christen-democraten op dit probleem uitvoerig weergegeven wordt.

In dit 140 pag. tellende, geïllustreerde boek, zijn de twee initiatief-wetsontwerpen van ARP/KVP en PvdA/VVD opgenomen, alsmede de redevoeringen van de CDA-woordvoerders tijdens de parlementaire behandeling in de Tweede Kamer. Voorts zijn opgenomen enkele statistische overzichten, een literatuurlijst en een schets van de procedure-gang van een initiatief-wetsontwerp.

Stort f 6,95 op postgiro 89673 t.n.v. ARPartij-stichting Den Haag m.v.v. gewenste.

Zojuist verschenen

Jaarverslag ARP over 1976

Zojuist verscheen het jaarverslag van de ARP, „De ARP in het jaar 1976."

In een twaalf pagina's tellende middenkatern leest u alles over de activiteiten die er in het jaar 1976 verricht zijn. Uitgebreid aandacht wordt o.a. besteed aan de activiteiten van Partijbestuur en Dagelijks Bestuur, Eerste- en Tweede-Kamerfractie, het gebeuren op de drie partijraden.

Voorts ook uitvoerige aandacht aan het CDA. Voor allen die geïnteresseerd zijn in het reilen en zeilen van de ARP is deze krant van bijzonder belang. Er veel nuttige informatie, die in de toekomst van belang zijn, staat in deze krant vermeld.

Bestellingen

De prijs van de katern „De ARP in het jaar 1976" bedraagt f 1,- per stuk. Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, met vermelding van het gewenste.

DEZE WEEK IN NG:

Deze week in NG

Wetsontwerp investeringsrekening	pag. 1, 4
Slotakte Helsinki; rede Kooymans te Madrid	pag. 2
Europese eenheid	pag. 4
Grondwetsherziening	pag. 5
Emancipatiebeleid	pag. 6
Wetsontwerp stakingsrecht	pag. 7
Uit de Arjos	pag. 8, 9, 10
Van de partij	pag. 11

CDA-programma nu verkrijgbaar!

Begin volgende week komt het definitieve CDA-program in druk uit. Het hoeft geen betoog dat dit belangrijke politieke dokument een centrale rol gaat spelen in de komende verkiezingsstrijd.
De politieke filosofie van het CDA achter de verkiezingsleuze „Samen verantwoordelijk" vindt u in dit stuk. Schaf het aan. Een belangrijk wapen in de politieke diskussie. De prijs ervan: f 4,-. Bestellingen: Stort f 4,- op gironummer 137.000 t.n.v. CDA, Den Haag, m.v.v. gewenste.

IN OGENSCHOUW

Veranderingen

Van sommige generaals is wel eens gezegd dat zij de oorlog verloren hebben omdat zij zich op de vorige oorlog hadden voorbereid. Zo'n generaal heeft een duidelijke fout gemaakt. Hij heeft zich beperkt tot het trekken van leerzame conclusies uit de vorige oorlogen, en vergeten na te gaan of er intussen wellicht nieuwe wapens of verbeterde taktieken ontworpen zijn die een heel ander soort oorlog tot gevolg zullen hebben dan die waarop hij zich heeft voorbereid.

Ook anderen dan generaals

Bij iedere kabinetsformatie tracht men de fouten van de vorige te voorkomen, met het risico dat vergeten wordt dat de komende kabinetsformatie waarschijnlijk door heel andere elementen wordt bepaald dan de voorafgaande. Een andere fout die in de politiek kan worden begaan is uit te gaan van het beeld van de maatschappij waar we mee vertrouwd zijn, en niet te zien dat dat beeld in het geheel niet meer met de werkelijkheid overeenkomt. Het is duidelijk dat de problemen die zich dan voordoen worden bestreden met oplossingen die nergens op slaan.
Zo zou men nu de werkloosheid niet afdoende kunnen bestrijden door de methodes toe te passen die 20 jaar geleden nog goed werkten. Het is echter niet eenvoudig om precies te weten wat er is veranderd in de samenleving. Veel veranderingen hebben zich geleidelijk, geruisloos en onopvallend voltrokken. De veranderingen van de laatste 10 tot 20 jaar zijn echter talrijk en diep ingrijpend. Maar welke zijn het precies, en wat is hun exacte betekenis?

Politiek en werkelijkheid

Voor de politiek is het voorgaande van groot belang. Onze Nederlandse samenleving zal het toch moeten hebben van politieke partijen en politici die heel nuchter onderkennen hoe de ingewikkelde werkelijkheid van vandaag er uitziet, en die er in slagen om dat in hoofdlijnen op een begrijpelijke wijze duidelijk te maken.
Dat geldt vooral voor de sociaal-economische sector. Daarin is nogal wat veranderd. Energie-crisis, milieu-problemen, twijfel aan de wenselijkheid van onbeheerste economische groei, werk dat schaars wordt, teveel inflatie, verschuivingen in de centra van de economische en financiële macht, andere groepen van economisch zwakken dan voorheen etc. Hoe al deze veranderingen bij elkaar het totaalbeeld veranderd hebben is iets waarover vooral economen het voortdurend met elkaar oneens zijn. in elk geval betekent het dat de problemen van nu heel andere oplossingen vragen dan schijnbaar dezelfde problemen van vroeger.

Een ouderwetse staking?

Af en toe lijkt het alsof al die veranderingen niet hebben plaats gehad. De ouderwetse staking van de afgelopen weken zou de indruk kunnen wekken dat er weinig veranderd en de klassenstrijd springlevend is. Maar ook dat is schijn. De duidelijke betrokkenheid van de overheid en het steeds verder doordringen van het besef dat volledige prijscompensatie een verworven recht van twijfelachtige betekenis is geworden, zijn elementen die er op wijzen dat er meer aan de hand is. Het opzetten van een rode of liberale bril kan bij de beoordeling van dit conflict weliswaar sterk vereenvoudigd werken, maar daardoor krijgen de standpunten van zowel vakbonden als van werkgeversverenigingen ongeveer evenveel betekenis voor een goed begrip van de zaak als de slagzin „blij dat ik rij" voor het begrijpen van het auto-probleem.

Geen gekleurde brillen

Het is geen eenvoudige opgave, ook niet voor de confessionele partijen verenigd in het CDA, om een goed inzicht in de werkelijkheid van nu te krijgen.

Van belang is daarbij geen gekleurde brillen op te zetten; rode of liberale brillen vertekenen het beeld. Het onderkennen van het zwakke in de samenleving en van het onrecht mag niet geschieden vanuit een vooroordeel. Het vooroordeel vóór de zwakke en tegen het onrecht kan echter nooit groot genoeg zijn. Dat zal de sterkte van het CDA behoren te zijn.

C v.d. W.

Slotakte Helsinki: Vasthouden en uitbouwen!

„De ontwikkelingen van de laatste maanden en weken m.b.t. de rechten van de mens in verschillende landen in Oost-Europa hebben terecht grote bezorgdheid gewekt. Ik vind het verheugend dat wij over mensenrechten kunnen spreken uitgerekend in Spanje, een land waar tot voor kort deze rechten met voeten werden getreden, doch waar zij thans in toenemende mate worden gerespecteerd."

Met deze woorden begon staatssecretaris Kooymans zijn rede op het politieke congres van de zes Spaanse christen-democratische groeperingen onlangs te Madrid.

Fraai stuk papier

De staatssecretaris vervolgde zijn rede met te stellen, dat de vele voorbeelden van verhardingen van de regimes in Oost-Europa de vraag doen rijzen wat we met deze situatie aanmoeten in het licht van de conferentie van Belgrado die over enige maanden zal plaatsvinden en waar de balans zal worden opgemaakt van de implementatie van de Slotakte van Helsinki? „Dient niet de conclusie te worden getrokken – zoals men dezer dagen wel hoort zeggen – dat nu eens en vooral bewezen is dat de slotakte niet meer is dan een fraai stuk papier met een welluidende inhoud, en dat we thans de demaskering van de ontspanning beleven?"
De heer Kooymans stelde dat dit niet zijn conclusie was, om te vervolgen met een analyse van de situatie van vandaag: „Toen in 1973 de conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa een aanvang nam, wist het Westen dat Oost-Europa daarmee met name twee dingen beoogde, te weten: bezegeling van de territoriale status quo, zoals deze zich voordeed als gevolg van de Tweede Wereldoorlog en het verkrijgen van toegang tot de technologische en financiële verworvenheden van het Westen, van het zo verfoeide kapitalistische stelsel. Erkenning van de status quo en verhoogde economische samenwerking, dat zijn – sterk gesimplificeerd – de beide pijlers van het Oosteuropese ontspanningsconcept, met daarbij als derde pijler de onverminderde voortzetting van de ideologische strijd. *Vanuit het Westen werd een andere* ontspanningsgedachte gehanteerd, nl. deze dat ontspanning nimmer beperkt kan blijven tot de relaties tussen staten en tussen regeringen, maar dat zij uiteindelijk zal moeten leiden tot en op haar beurt weer gevoed zal moeten worden uit een normalisering van de betrekkingen tussen de volkeren. Ontspanning die beperkt blijft tot de relaties tussen regeringen is als een huis zonder fundament. Vandaar dat van Westelijke zijde werd geïnsisteerd in de thematiek die uiteindelijk is behandeld in het kader van de derde mand en waarover hardnekkige gevechten zijn geleverd, vandaar ook de voortdurende pogingen van Westelijke zijde om de beginselen van de eerste mand, waarin de vrijheid van individuen en groepen waren belichaamd, zo goed mogelijk geformuleerd te krijgen. De uiteindelijke teksten, zoals zij zijn neergelegd in de slotakte van Helsinki, mogen op vele punten te wensen overlaten; zij zijn evenzovele zaken, die op Oost-Europa zijn bevochten en door hen als stenen des aanstoots moeten worden beschouwd."

Staatssekretaris mr. P. H. Kooymans.

Onderschatting

Kooymans stelde dat men zich thans kan afvragen wat Oost-Europa er toe bewogen heeft deze voor hun maatschappij-systeem met dynamiet geladen thematiek toch te accepteren. Hij zei: „kennelijk vond men de elders geboekte winstpunten overwegen, maar toch lijkt mij de indruk gewettigd dat men het explosieve karakter van deze bepalingen heeft onderschat, hoezeer men zich er ook in Helsinki en Genève tegen heeft verzet. Is niet het feit dat men de slotakte wijd en zijd heeft gepubliceerd een bewijs van deze onderschatting want nu keert zich dit tegen hen, nu de dissidenten zich openlijk beroepen op deze gepubliceerde en daarmee niet meer weg te redeneren tekst. Een tweede argument voor de redenering dat men de gevaren onderschat heeft, kan het feit vormen dat men aan Oosteuropese kant het belang van de evaluatie-conferentie van Belgrado – oorspronkelijk een Oost-Europees verlangen – steeds meer is gaan bagatelliseren (de conferentie hoeft niet lang te duren, het niveau van de delegaties kan bescheiden zijn), terwijl de oorspronkelijk met kracht gestelde eis van een permanente follow-up de laatste tijd helemaal is verstomd.
Na afsluiting van de CVSE heb ik nimmer de illusie gehad dat de situatie in Oost-Europa zich snel zou kunnen wijzigen in de richting van een grotere interne vrijheid. Maar ik heb daaruit nimmer de conclusie getrokken dat **derhalve** de slot-akte een vodje papier was. Want voor het eerst was ons een handvat gegeven om deze zaken met de Oosteuropese regeringen te bespreken. Niet langer kan gezegd worden dat dit inmenging in de interne aangelegenheden van een ander land is."

Rechten van de mens eerbiedigen

De staatssecretaris stelde, dat de recente ontwikkelingen rondom de dissidenten in een aantal Oosteuropese landen met name betrekking hebben op het zevende beginsel uit de eerste mand, waarbij de deelnemende staten beloven de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden te zullen eerbiedigen, met inbegrip van de vrijheid van denken, geweten, godsdienst of overtuiging.

Vrijheidsdrang

Hij stelde dat het nauwelijks betoog behoeft dat wij niet kunnen doen alsof onze neus bloedt, doch dat wij zowel publiekelijk als in onze contacten met de Oosteuropese regeringen deze zaak alle aandacht moeten geven, daarbij resoluut de argumentatie afwijzend, als zou het hier gaan om zuiver interne aangelegenheden. Sinds Helsinki is dit immers niet meer het geval, zo dat voordien al zo was. Kooymans vervolgde aldus: „Wanneer we overigens de bestaande situatie analyseren, dan kan worden opgemerkt dat niet zozeer van een verstrakking van de regimes gesproken kan worden. De huidige uitingen van groter vrijheidsstreven zijn immers niet in de eerste plaats een reactie tegen het aandraaien van de duimschroeven, zij zijn een authentieke uiting van vrijheidsdrang in een verstikkend klimaat, een bewijs van de ontembaarheid van de menselijke vrijheidsdrang. En het is op zichzelf opmerkelijk dat de regimes niet met rücksichtslose hardheid terugslaan – - hoe verwerpelijk de plagerijen en beknottende maatregelen ook zijn, waaraan de betrokkenen worden onderworpen – doch dat zij eerder aarzelend reageren, een bepaalde onzekerheid aan de dag leggen, die een 10 à 15 jaren geleden nog ondenkbaar was."

Tribunaal

Spreker meende dat wij, wanneer wij werkelijk de vermenselijking van de Oosteuropese maatschappijen beogen, vanuit deze situatie onze houding moeten bepalen, ook op de conferentie van Belgrado. Hij zei hierover: „Indien wij Belgrado maken tot een tribunaal, waarin wij één voortdurende aanklacht uiten, dan is de kans niet uitgesloten dat wij weliswaar het grootste gelijk van de wereld hebben, doch ons doel voorbijschieten. Wij moeten nl. voorkomen dat wij Oost-Europa de argumenten zouden verschaffen die het nodig heeft om te concluderen dat Belgrado een mislukking is geworden, dat de slotakte derhalve aan waarde heeft ingeboet, dat het Westen kennelijk uit is op ondermijning van hun regimes en dat derhalve zeer repressief dient te worden opgetreden."

Conclusies

Samenvattend kwam de Staatssecretaris tot de volgende conclusies voor Westeuropees optreden:
1. „Wij moeten tegenover de Oosteuropese landen stellen dat het ons ernst is met de ontspanning, dat deze in ons aller belang is en dat zij moet worden verdiept, ook bijv. op het gebied van de militaire ontspanning.
2. Wij moeten hen tegelijkertijd duidelijk maken dat ontspanning een alomvattend begrip is, dat ook normalisering van de betrekkingen tussen de volkeren en eerbiediging van de rechten van de mens inhoudt en dat niet van een voortgang van de ontspanning kan worden gesproken, als niet ook op dit gebied vooruitgang wordt geboekt. De Slotakte is een samenhangend geheel waar niet naar believen stukken kunnen worden uitgelicht.
3. Bij alle voorkomende gevallen dienen actuele situaties m.b.t. de rechten van de mens te worden opgebracht; dat behoeft niet in een zeer polemische toon, doch slechts verwijzend naar de verplichtingen aanvaard in de Slotakte. Dit bij alle voorkomende gevallen opbrengen van deze zaken is simpel een eis van solidariteit met de betrokken personen.
4. In Belgrado dienen bij de evaluatie uiteraard ook deze kwesties te worden besproken en als ernstige tekortkomingen aan Oosteuropese zijde te worden gekwalificeerd. Tegelijkertijd dient de acte van Helsinki te worden vastgehouden en uitgebouwd, juist omdat deze acte ons het handvat verleent om deze vraagstukken bij voortduring aan de orde te stellen. Zowel de noodzaak van verdere ontspanning als de zaak van de rechten van de mens in Oost-Europa dienen daarbij bepalend te zijn voor onze wijze van opstelling."
Met deze vier conclusies besloot staatssecretaris Kooymans zijn rede te Madrid.

STER ELITE FREESIA'S
ELITE ANJERSTEKKEN
VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-KWEKERIJ

M. C. VAN STAAVEREN

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

BON

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Wenst abonnement .....

Wenst proefnummers .....

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 14,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 9,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

Meevaller

Alweer een meevaller voor het Kabinet: de belastingopbrengst is groter dan geraamd was, terwijl de uitgaven in 1976 wat lager waren dan waarop gerekend werd.
Laten wij echter voorzichtig zijn met het trekken van conclusies, die erop gericht zijn de uitgangspunten van het beleid te verzachten (de 1-procentsoperatie bijvoorbeeld).
Beide meevallers zijn immers ontstaan los van het concrete regeringsbeleid!
Men zal grondig moeten nagaan waaraan één en ander is te danken voor en aleer een verdere beslissing mag worden genomen.
In elk geval moet het begrotingstekort – dat bij het begin van de rit 1976 een groot risico inhield – hiermee verminderd worden.
Zeer te prijzen is in het Kabinetsbeleid dat men niet tijdens de rit 1976 voor de verleiding is bezweken de uitgaven toch maar aan te zwengelen!
Dat moet ook eens gezegd worden.

Respect

Het CNV is in de achterliggende weken door zijn collega FNV op een niet behoorlijke wijze behandeld.
Tijdens de acties heeft het FNV op een onverdraagzame wijze zich tegenover het CNV opgesteld. Dat is herhaaldelijk gebleken. Men heeft niet geschroomd de *voorzitter persoonlijk aan te vallen.*
De reden hiervan is het feit dat van de kant van het FNV kritiek bestond op de houding van het CNV dat de overtuiging was toegedaan dat op een gegeven moment nog niet alle mogelijkheden voor een gesprek met de werkgevers waren uitgeput.
Wij hebben respect voor de wijze waarop het CNV zich heeft gedragen voor en tijdens de stakingsacties. Wij hebben er respect voor dat de voorzitter van het CNV enkele neven-activiteiten afstootte die in de ogen van een aantal derden geen genade konden vinden – hoezeer deze activiteiten zeker de toets der kritiek konden doorstaan.

„Ik kan er best mee uit de voeten"

De partijraden van PvdA en PPR moeten nog beslissen over het ontwerp-regeerakkoord waarin de besturen van deze partijen zich hebben geschikt.
Wij hebben dit „breiboek" van 15 hoofdstukken, waarin een 100-tal *punten zijn aangeduid nog eens* vergeleken met het oorspronkelijke plan van de 15 punten. Naar ons oordeel is de lange, lange lijst van punten waarop men in de komende periode wil regeren een onding om als basis te dienen voor een duidelijke lijn bij een kabinetsformatie.
De ervaring opgedaan met

NG COMMENTAAR

formatie-grondslagen die honderd en één dingen regelen waren ronduit slecht te noemen.
Voor kiezers zijn dit soort stukken zeker niet-te-pruimen zaken.
Van een heldere lijn die overtuigend overkomt is geen sprake.
Het voordeel is overigens wel dat de heer Den Uyl terecht kon zeggen dat hij bij de formatie hiermee wel uit de voeten kan.
Wij voor ons vinden dat het ontwerp-regeerakkoord PvdA/PPR in zijn totaliteit niet getuigt van de visie waarvan de progressieven zeggen uit te gaan.

Heel merkwaardig

In deze tijd hoort men één roep om eigen verantwoordelijkheid.
Dat is terecht – de mens is naar Gods beeld geschapen. Een uitgangspunt waaruit de ARP al vanaf haar bestaansbegin heeft geleefd.
Toch moeten wij voorzichtig zijn met de toepassing in de politiek. Immers de volle gerechtigheid en heiligheid is ons niet mogelijk op aarde te genieten. De zonde is gebleven, al is de overwinning van de zonde een heilsfeit.
Vandaar ook dat de overheid niet zonder meer elk mens maar z'n eigen gang kan laten gaan.
Het is ook in de praktijk gebleken dat de overheid de eigen verantwoordelijkheid van de mens niet „alleen" laat functioneren.
Aan druggebruik worden straf- en andere maatregelen verbonden omdat de eigen verantwoordelijkheid niet of onvoldoende functioneert om hen te beschermen. De reclame wordt aan banden gelegd en gecontroleerd teneinde de mens te beschermen.
Zo zijn er tientallen voorbeelden.
Het merkwaardige is nu dat een aantal politici, die zich in het vorenstaande ten principale volledig kunnen vinden, er bezwaar tegen heeft als de overheid optreedt tegen het in het openbaar en tegen betaling vertonen van pornografische films. Hierbij gaat het niet om de door justitie getrokken grens van vijftig stoelen. Daar is over te praten.

Het protest van deze bepaalde politici is des te merkwaardiger omdat men vindt dat volwassenen zelf maar een beslissing moeten nemen of ze al dan niet van harde porno willen „genieten"..

De realiteit daarvan ontgaat ons ten enenmale.
Bescherming tegen de reclame-invloed schijnt in die kringen zwaarder te wegen dan bescherming tegen verliederlijking.

Fractie in actie

Partijpolitiek-meelevenden hebben er behoefte aan te weten hoe hun fractie zich heeft opgesteld bij belangrijke debatten.
Dat is met name van belang in het gesprek met vrienden en collega's. De dagbladen geven te weinig in dit opzicht. En vaak (zonder meestal de feiten te verzwijgen) geschreven vanuit de politieke bril van de *journalist.*

Deze kennis wordt van groter belang tegen de tijd van de verkiezingen. Zeker, Nederlandse Gedachten probeert in deze behoefte elke week te voorzien. Toch blijft het van belang in een handig formaat een concreet overzicht bij de hand te houden.

Daartoe geeft de ARP regelmatig een bijzonder goed leesbaar verslag over de diverse perioden van de Kamer-zittingen. Het verslag is verdeeld – een inhoudsopgave staat voorin – over de verschillende onderwerpen die aan de orde zijn geweest, waarin duidelijk het AR-standpunt is weergegeven. De laatste verslagen tonen voorts heel duidelijk aan de groei van de drie christelijke fracties naar een CDA-fractie. Veel geld kosten deze handzame verslagen niet.

Het is naar onze mening de moeite waard een proef te nemen.

VAN A TOT U

Billijk ontstoken

Aan de heftige botsing tussen de Tweede-Kamerfractie van de PvdA en de minister van Justitie aan het slot van het Menten-debat lag m.i. meer ten grondslag dan in dit debat zelf tot uitdrukking kwam.

Niet de kritiek

De gegriefdheid bij Van Agt en de ergernis bij het CDA werden niet primair ingegeven door de op zijn beleid uitgeoefende kritiek. Kritiek mag en is zelfs vanuit het oogpunt van parlementaire kontrole geboden, als de parlementariër daartoe aanleiding ziet. *Verschil van mening daarover behoeft* allerminst tot zulk een diepe verwijdering te leiden als hier gebeurd is. Een verschil van mening, hoe ingrijpend ook kan de beste verstandhouding onaangetast laten en zelfs versterken.

Ook de VVD

Ook was het niet de zwaarte van kritiek die de minister en ons aanstoot gaf. De kritiek van VVD-zijde werd minder *cynisch gepresenteerd en was wolliger* verpakt, maar in de konklusie was zakelijk gezien niet zoveel verschil: de minister had behoren af te treden maar de fractie zou dit niet eisen.
Als het alleen om die konklusie ging, had de reactie ook op de VVD betrekking moeten hebben. Juist omdat er in de verhouding tot de PvdA nog een ander element meespeelde, waardoor daarop alle nadruk viel, kwam de VVD er zelfs onverdiend genadig af in het debat.
Want dat zij oppositie is en de PvdA *regeringspartij, is op zichzelf geen reden* voor haar optreden minder gevoelig te zijn. De oppositie behoort in een parlementaire democratie minstens zo serieus te worden genomen als een regeringspartij.

Lijsttrekker

Het wezenlijke bezwaar tegen Kosto en de zijnen zat ook niet zozeer in de „oneigenlijke" argumenten die hij aanvoerde om geen motie van afkeuring in te dienen.
Het is niet zo eenvoudig om te zeggen wat eigenlijke en wat oneigenlijke argumenten zijn als het politieke lot van *een minister en het bestaan van een*

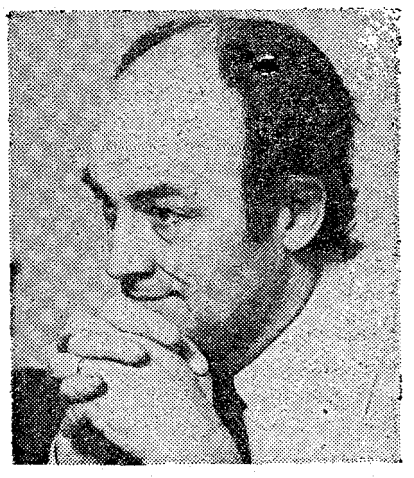

kabinet in het geding zijn. Het is geenszins ongeoorloofd politieke overwegingen die niet aan de aan de orde zijnde kwestie zelf ontleend zijn in de eindkonklusie te laten meewegen.
Hoewel Kosto het lijsttrekkerschap van het CDA niet genoemd heeft, twijfelt *niemand eraan dat dit het hoofdargument* is geweest. Zelfs als dit niet het geval is geweest, dan nog mag van de PvdA-fractie minstens worden verwacht dat zij dit effect had voorzien, op straffe van voor politieke onbenullen te worden aangezien. Alle kommentaren trokken dan ook geen andere konklusie dan dat de PvdA zich geen breuk met Van Agt kon veroorloven zonder met zekerheid weer tot de oppositie te worden *veroordeeld.*
Nu is zelfs dit geen verwerpelijke overweging, zeker niet onder bondgenoten die 4 jaar lang met vaak vallen maar even vaak weer opstaan het kabinet in stand hebben gehouden.
Van de openbaarheid, waarvoor Kosto zich bij zijn motivering zo op de borst sloeg, blijft na dit alles echter niet veel over. Integendeel, juist op het meest cruciale moment werd het meest wezenlijke motief zorgvuldig achter de kiezen gehouden. En dan te bedenken dat de PvdA-fractie juist vanwege die openbaarheid dit voortgezette debat zo noodzakelijk vond!

Loyaliteit

Intussen heb ik in het bovenstaande terloops al het element genoemd, waarvan ik eerder zei dat het in de verhouding tot de PvdA een rol mee *speelt.*
Dat is het element van de loyaliteit. Dit element werd onder de „oneigenlijke" motieven van Kosto geheel gemist en juist dit element was het enige dat – ook zware – kritiek op zijn beleid voor de minister verdraaglijk had kunnen maken.
Naar mijn mening was het ontbreken daarvan de voornaamste, zo niet uiteindelijk de enige reden voor de gegriefdheid van Van Agt. En als ik bij dit *debat ergens in met hem meevoel en* hem volstrekt en zonder reserve bijval, dan is het wel in zijn gegriefdheid dáárover.
Van Agt heeft van zijn kant een grote mate van loyaliteit getoond jegens zijn collega's, de regeringsfracties en de huidige politieke kombinatie, ook wanneer de golven van de kritiek soms zwaar over hem heen sloegen. De PvdA zou zich bijvoorbeeld kunnen herinneren hoe hij bij de Bloemenhove-debatten het felst heeft uitgehaald, niet naar zijn collega Vorrink en de met haar telefonerende Van Thijn, maar naar VVD-woordvoerder Koning (die daar overigens alle aanleiding toe had gegeven, daar niet van).
Tijdens de formatie en sindsdien heeft Van Agt van die loyaliteit overvloedig blijk gegeven. Waar was vorige week, toen het erop aankwam, de wederkerigheid?

Vriend of vijand

Niet de kritiek, maar het ontbreken van ieder spoor van wederkerige loyaliteit, waarin die krtiek had behoren te zijn ingebed en waarvan zij als het ware had behoren te zijn doordrenkt, moet de eigenlijke oorzaak van Van Agts gegriefdheid zijn geweest.
Men kan er best over twisten, of de reactie van de minister wel op alle onderdelen even sterk was, en zich afvragen wat hij ermee diende zijn afkeer van Kosto's optreden ook op de politiek als zodanig te betrekken. De uitspraak over zijn verhevigde aversie van de *politiek kan (hoe begrijpelijk ook als* reactie op de rede van Kosto) in het licht van eerdere uitspraken ten nadele van *„het politieke métier" en van de* beoefenaren van dit edele métier worden gebruikt.
Dit is echter allemaal bijzaak. De hoofdzaak is de houding van de PvdA-fractie. Hier was niet de vriend die hem zijn (al of niet vermeende) feilen toonde, maar de vijand aan het woord. En de toorn van Van Agt was daarover niet alleen alleszins billijk ontstoken, zij wordt door zijn geestverwanten ook gedeeld.

Hoe het beter kan

Noch de PvdA-fractie noch de minister-president heeft van die loyaliteit blijk gegeven. Weliswaar heeft de premier namens het gehele kabinet zijn vertrouwen in hun collega van justitie uitgesproken en zich daarmee uitdrukkelijk distantieert van het oordeel van de PvdA, maar als tegenwicht had het best wat minder *plichtmatig mogen zijn en had er wat* meer verbondenheid in mogen doorklinken.
Dit heeft Van Agt heel wat beter gedaan toen hij na een konflikt met de minister-president samen met hem in de Kamer verscheen en aan het einde van het debat in een duidelijke behoefte persoonlijke loyaliteit te tonen getuigde van „de wijsheid waaraan allen zich ook die middag weer hadden laven".
Als er twijfel is geuit aan de geschiktheid van Van Agt als minister van Justitie, dan is daar wellicht in zoverre iets voor te zeggen dat hij het als minister-president op een aantal punten stellig belangrijk beter zou doen!
Het in de kritiek ontbreken van de grondtoon van samen 4 jaar voor een zaak te hebben gestaan, is niet iets dat Van Agt alleen aangaat. In de verantwoordelijkheid voor het ontstaan en voortbestaan van het huidige kabinet was en is hij een christen-democratisch exponent, op dit moment zelfs dé christen-democratische exponent.
Daarom betekent het ontbreken van die grondtoon niet alleen een persoonlijke gegriefdheid van Van Agt. Zij is vooral een politieke gegriefdheid en zij geldt voor ons allen.
Als men de verontwaardiging van degenen, die hunnerzijds van weinig geestdrift voor de huidige politieke kombinatie hebben blijk gegeven en haar liever niet dan wel zouden zien voortgezet, met een korreltje zout neemt, heb ik daarvoor begrip. Maar laat men zich bij de PvdA niet vergissen: naarmate iemand zich meer heeft ingezet voor het welslagen van de in 1973 ondernomen poging tot een brugfunctie tussen CDA en PvdA, in diezelfde mate is zijn verontwaardiging echter en zijn gegriefdheid dieper.
De discussie is niet ten einde. Zij wacht op een nader antwoord van de PvdA. Een antwoord dat genoegdoening verschaft.

Aant

Tweehonderd nieuwe leden

Veel vraag naar ledenwerfkaterns!

De vorige maand werd reeds in deze krant vermeld dat de ledenwerfkatern „Een sterke ARP-steun voor het Christen-Democratisch Appèl" een herdruk heeft ondergaan. De tekst is helemaal aangepast en „bij".

Federatie

Dat is nodig ook, want zonder ledenwerving kan geen organisatie bestaan. Het CDA is een federatie van drie zelfstandige partijen en het CDA en de ontwikkeling daarvan is er alleen maar mee gebaat, dat ieder van de drie partijen sterk blijft.
Gelukkig wordt de juistheid van deze stelling veelal ingezien getuige de grote belangstelling voor de ledenwerfkaterns die er is. Wekelijks gaan enkele honderden ledenwerfkaterns de deur uit.
Juist nu er deze en de komende maanden zo geweldig veel activiteiten ontplooid worden in het kader van de verkiezingen is er een unieke gelegenheid om deze aantrekkelijke ledenwerfkranten te verspreiden. Huis aan huis, in verzorgingcentra, bij jeugdinstellingen, noemt u maar op. Het is niet zo moeilijk om voorbeelden te bedenken waar men de ledenwerfkrant zou gaan verspreiden.

Resultaat

En op het partijbureau merkt men dat het resultaat heeft! Veel nieuwe leden melden zich aan. De laatste twee weken bijvoorbeeld gaven zich alleen al 200 nieuwe leden voor de ARP op. Dit mede dankzij de activiteiten in het kader van de ledenwerving. Ledenwerving is voor elke organisatie, kortom, noodzaak. Alleen door aanwas van nieuwe leden blijft de organisatie jong, krachtig en initiatiefrijk.
Dat geldt ook voor de ARP. Bij de bundeling van christen-democratische krachten in het CDA, wil de ARP een gezonde en krachtige inbreng leveren.
Daarvoor heeft zij de steun nodig van nieuwe leden, die haar politieke arbeid kritisch willen begeleiden. De ledenwerfkrant „een sterke ARP, is een steun voor het CDA", maakt een moderne en frisse indruk. Aan de orde komen zaken als: Waarom ARP; de verhouding ARP en CDA, voorts wordt de partij-organisatie glashelder uit de doeken gedaan en worden al de verschillende activiteiten in de ARP belicht. Kernachtige citaten uit redevoeringen van mr. Aantjes en partijvoorzitter De Boer, en diverse illustraties wisselen de steeds korte teksten af.

Bestelwijze

Prijs: 1 tot 100 ex. f 0,25 per ex.; 100-250 ex. f 0,20 per ex.; 250 en meer f 0,15 per ex.
Stort verschuldigd bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partij-Stichting Den Haag, met vermelding van gewenste aantal.

Europese eenheid: onwil of onmacht? (2)

Door mr. J. N. Scholten: ARP-Tweede Kamerlid

In zijn eerste artikel over dit onderwerp in NG nr. 6 van 12 februari jl. ging mr. Scholten in op o.a. de bevoegdheden van het huidige Europese Parlement en de uitbreiding van deze bevoegdheden. Met het oog op de direkte verkiezingen van het Europese Parlement in mei 1978 bespreekt de auteur in deze tweede (en laatste) bijdrage de instandhouding en de uitbouw van de E.E.G.

De instandhouding van de E.E.G. en de uitbouw ervan dient in het Nederlandse beleid een hoge prioriteit te blijven houden, waarbij getracht moet worden de intergouvernementele samenwerking (E.P.S.) in te dammen ten gunste van de E.E.G., met accent op Europese Commissie en Europees Parlement.
In eigen land dient de besluitvorming te worden afgewogen in Europees perspectief. Uit de memorie van toelichting bij de diverse regeringsstukken zou dit perspectief naar voren moeten komen. Dit vraagt een aanpassing van de werkwijze, zowel van regering als van parlement. Een dubbel mandaat van de Europese parlementariërs is ook om deze reden voorlopig gewenst!

Intern en extern beleid

De E.E.G. dient het interne beleid en het externe beleid min of meer parallel te laten lopen met accent in dit stadium op het interne beleid.
Met instemming verwijs ik naar de Belgische Premier *Tindemans,* die t.a.v. het interne beleid o.m. heeft voorgesteld dat de lid-staten t.a.v. het monetaire en het sociaaleconomische beleid jegens elkaar verplichtingen aanvaarden op de gebieden van het *begrotingsbeleid* (omvang en financiering van de tekorten), de *conjunctuur-politieke instrumenten* en het *anti-inflatiebeleid.*
Voor het *sociale beleid* zal het uitgangspunt dienen te zijn, dat gestreefd moet worden naar vergelijkbare welzijnssituaties in de gehele gemeenschap. Aan het sociale beleid en het regionale ontwikkelingsbeleid zal de E.E.G. een veel groter prioriteit moeten geven. De *begroting* van de E.E.G. zal om die reden van karakter moeten veranderen. Van een min of meer boekhoudkundig instrument zal ze moeten worden omgezet in een beleidsinstrument, m.n. erop gericht de grote verschillen in ontwikkelingen tussen de lidstaten terug te brengen.
Naast het eigen beleid zal getracht moeten worden de diverse regelingen, die er in de lid-staten bestaan meer op elkaar af te stemmen.
In het kader van het sociale beleid merk ik met voldoening op, dat de E.E.G. thans met haar bescheiden middelen prioriteit heeft gegeven aan de bestrijding van de jeugdwerkloosheid.
Gepleit wordt voor een actief *milieu-* en *energiebeleid.* Nodig zijn o.m. E.E.G.-regelingen betreffende chemische stoffen, afvalstoffen en geluidshinder. waarbij de rol van de Europese Commissie als internationaal controle-orgaan moet worden versterkt. Speciale aandacht voor de Rijn-vervuiling is nodig. Zeer belangrijk acht ik de ontwikkeling van *alternatieve* energiebronnen en de opzet van een *intern crisismechanisme,* dat in werking kan worden gesteld wanneer de situatie daar om vraagt.

Aktief mededingingsbeleid

Deze interne problematiek sluit ik af met

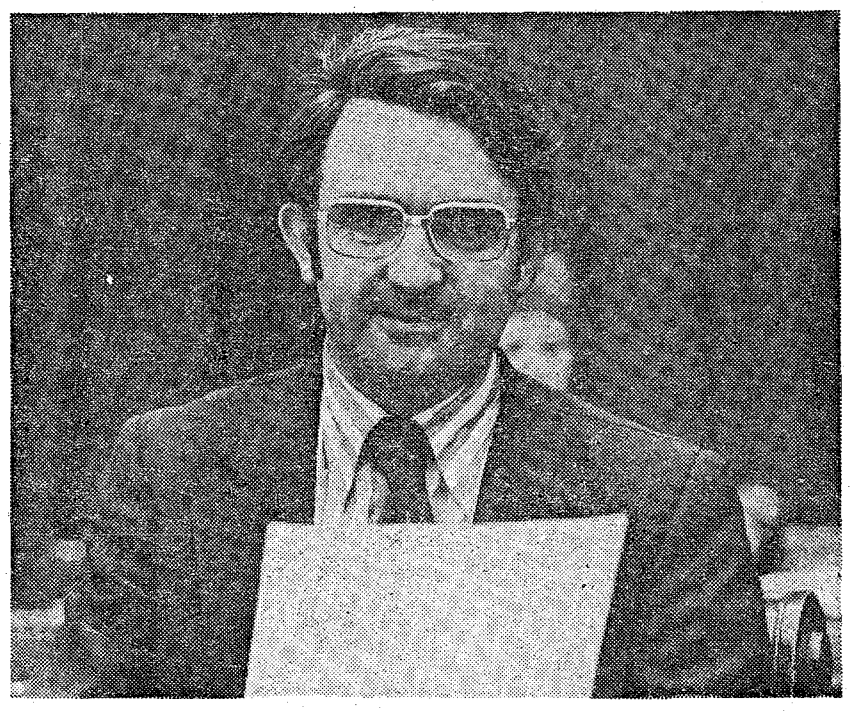

een pleidooi voor een actief *mededingingsbeleid* en een actief *consumentenbeleid.* De consument dient een aanmerkelijk grotere bescherming te worden geboden m.n. ook tegen misleidende en agressieve reclame.
Nederland dient in de E.E.G. een initiatief te nemen om te komen tot een algehele afschaffing van de zo agressieve aether-reclame. Het feit dat België en Denemarken deze niet kennen geeft hiertoe een opening.
Deze actie zou tevens een symptoom kunnen zijn van de ernst, waarmee Europa wil streven naar beheersing van de economische groei en naar een grotere zorg voor het milieu en de grondstoffenproblematiek, mede in het belang van de derde wereld.
Hiermee kom ik welhaast vanzelf tot de mondiale dimensie van Europa en in het bijzonder op de verantwoordelijkheid van de E.E.G. voor de ontwikkelingslanden.
Het geeft reden tot vreugde, dat het Europees Parlement erin is geslaagd op de begroting thans voor het eerst een bedrag opgevoerd te krijgen voor hulp aan niet-geassocieerde landen m.n. in Azië en Latijns-Amerika. De directe hulp in geld zal zo spoedig mogelijk 0,7% van het bruto nationaal produkt moeten bedragen, zoals gesteld door de verenigde naties. De schulden van de armste landen moeten worden kwijtgescholden. Een zeer actief beleid moet er gevoerd worden op het gebied van de *voedselhulp.* Gepleit wordt voor een „rampenbrigade", die direkt kan worden ingezet. De E.E.G. dient m.n. te werken aan herstruktureringsmaatregelen in het belang van de ontwikkelingslanden.
De buitenlandse politiek van de E.E.G. moet zich inzetten voor rechtvaardige economische verhoudingen in de wereld; ook voor de fundamentele menselijke rechten, die grof worden geschonden en voor vrede en veiligheid. Mooie woorden, die enorme inspanning vragen om er iets van terecht te brengen.
Als Europa erin zou slagen de interne samenhang te versterken op de terreinen die genoemd zijn en op andere, en vervolgens meer met een stem in de wereld zou kunnen spreken zou de Europese identiteit deels een feit zijn, deels verder groeien. Toch ligt er aan deze groei naar eigenheid en zelfstandigheid een ongrijpbare, maar wel aanwezige grens: onze verhouding tot de Verenigde Staten van Amerika.
West-Europa mist de voorwaarden voor een volstrekt onafhankelijke politiek. Haar ligging op de rand van het Euro-Aziatische continent laat deze eenvoudigweg niet toe. Europa is en blijft daardoor afhankelijk van Amerika en dat schept verplichtingen, ook en m.n. op het terrein van de defensie-inspanningen.
Maar ook daarbuiten legt deze natuurlijke relatie haar beperkingen; ook in de internationale politiek kan men niet van twee walletjes tegelijk profiteren, hetgeen een critische beleving van het bondgenootschap niet uitsluit, indien daartoe redenen zijn.
Wanneer gepleit wordt voor een *gemeenschappelijk* defensiebeleid binnen een te vormen Europese Unie, dient dit te worden gezien in het perspectief van de voortzetting van het Atlantisch bondgenootschap. Dit sluit een samenwerking van de Europese leden van de NATO niet uit en deze is ook dringend noodzakelijk. Samenwerking om te komen tot standaardisatie en gecoördineerde produktie van conventionele bewapening vraagt om prioriteit en moet tevens als minimale eis worden gezien. Daarmee is uiteraard nog geen gemeenschappelijk defensiebeleid bereikt. In feite is dit sinds Frankrijk zich in 1967 uit de geïntegreerde defensie-structuur van de NATO terugtrok op dit punt afwezig en verder weg dan in het begin van de jaren 1950 toen nog over een Europese Defensiegemeenschap werd gesproken. Misschien dat een taakverdeling die om financiële redenen dringend noodzakelijk is – ook een begin kan zijn van een meer gecoördineerde militaire strategie.

Europese Unie

Het ontstaan van een hechte Europese defensie-gemeenschap wordt thans in perspectief geblokkeerd door m.n. het Franse kernwapen.
Europa dient een actief vredesbeleid te voeren; goede economische betrekkingen tussen de E.E.G. en de Comecon kunnen belangrijk zijn voor de ontspanning in Europa. Met fantasie dient een beleid te worden opgezet inzake diverse vraagstukken die voor het hele Europese continent van grote betekenis zijn. Ik noem hiervan de milieu-vraagstukken en het vervoer. In het kader van de *waakzame* dialoog tussen Oost en West kan de E.E.G. een waardevolle bijdrage leveren.
Hoe moeizaam de zaken ook mogen verlopen, de soliditeit binnen Europa en de soliditeit met name met de derde en vierde wereld vragen om het ideaal van een Europese Unie hoog te houden.
Wanneer we onze idealen hoog stellen als de sterren, zal er een flonkering van uitgaan, die toch steeds opnieuw onszelf en anderen zal inspireren. De grote verdienste van een vorige generatie is juist, dat men met een groot idealisme aan de Europese Eenheid is gaan bouwen. Juist daardoor is gekomen wat er nu is, met alle gebreken ervan. In deze tijd van modern en vaak hard nationalisme blijft het m.i. een opdracht om te trachten door te gaan en de onmacht en de onwil te overwinnen.

Wet investeringsrekening

Vervolg van pag. 1

werkgelegenheid (onder andere indirecte effecten met betrekking tot de dienstensector en onderhoudsactiviteiten).
5. Het divergeren van vraag en aanbod.. Voor investeringen is het van belang dat het doel van de investering in overeenstemming is met wat noodzakelijk is in de markt en wat eventueel maatschappelijk wenselijk is.
6. Ook voor de werkgelegenheid is het belangrijk dat er een redelijke concurrentiepositie blijft met het buitenland.
7. Het is uit een oogpunt van arbeidsethiek belangrijk dat mensen zinvolle arbeid verrichten.

Selectiviteit

Het is zeker niet mijn bedoeling aan het werkgelegenheidscriterium geen belang te hechten of het te willen overlaten aan „de markt" of aan „de vrije ondernemingen". Er is wel degelijk een beïnvloeding door beleid mogelijk en gewenst. De nadruk moet dan echter wel gelegd worden binnen de noodzaak en de wenselijkheid van de activiteit en het produkt.
In de nota „selectieve groei" is de noodzaak voor een meer richtinggevend beleid met betrekking tot de ontwikkeling van de Nederlandse economie duidelijk aangetoond. Ook in ons CDA-programma en in andere publicaties o.a. *„gerede twijfel"* wordt de wenselijkheid hiervan benadrukt. Ik betreur het dan ook dat er in de eerste fase van de WIR nog weinig terecht komt van een selectief stimuleringsbeleid. Hiervoor zullen eerst objectieve en werkbare criteria moeten worden geformuleerd, aldus de minister van Economische Zaken. Met deze voorwaarde ben ik het op zichzelf wel eens, wel zal men hieraan dan met grote voortvarendheid moeten werken. Immers het stimuleren door de overheid van activiteiten waarvan je je toch moet afvragen of dit niet in strijd is met de doelstellingen voor het milieu en een verantwoordelijk omgaan met energie en grondstoffen, is een bedenkelijke zaak. Het is ook jammer dat bijv. concrete faciliteiten voor milieu-investeringen ontbreken.

Centralisme

Vele landen binnen de Europese Gemeenschap hebben hiervoor reeds vergaande mogelijkheden. Het is dan ook niet te verwachten dat de Europese commissie bezwaren zou kunnen opwerpen tegen deze faciliteiten, dit in tegenstelling met de wel aangekondige regionale toeslagen.
Een goede coördinatie is zeker ook ten aanzien van een selectief en regionaal economisch beleid noodzakelijk. Toch betreur ik het dat er bij de uitvoering zo weinig mogelijkheden zijn om op onderdelen de uitvoering te decentraliseren. Het gaat hierbij niet alleen om inspraak en adviezen maar om een directe betrokkenheid. Waarom zouden provinciale besturen niet een wat duidelijker verantwoordelijkheid kunnen krijgen bij de uitvoering. Tijdens de komende discussies zal dit punt zeker aandacht moeten krijgen. In de Nota Regionaal beleid wordt in het hoofdstuk „regionale planning" hieraan wel aandacht gegeven, bij de concrete uitvoering ontbreken echter reële mogelijkheden. Een meer gedecentraliseerde aanpak lijkt mij ook van groot belang bij de verdere invoering van de overige facetten in het stimuleringsbeleid.

Steun aan bestaande bedrijven

Naast het stimuleren van nieuwe investeringen zal er in de komende jaren nog veel te doen zijn op het gebied van steunverlening aan bestaande bedrijven. Immers in vele gevallen zullen met nieuwe investeringen grotere bedragen gemoeid zijn dan met het overeind houden van de bestaande werkgelegenheid. Ook in het buitenland worden vele (concurrerende) bedrijven gesteund door de overheid. Nu dit beleidsonderdeel niet beperkt blijft tot een korte periode zullen er echter wel betere spelregels moeten worden ontwikkeld

Spoedige behandeling

Het is bijzonder belangrijk dat de nieuwe investeringsimpulsen zo spoedig mogelijk worden ingevoerd. Een belangrijk argument is ook dat voorkomen moet worden dat ondernemingen hun investeringsplannen opschorten tot definitieve vaststelling van de nieuwe stimuleringsfaciliteiten. Wij hebben dan ook initiatieven genomen om te bereiken, dat de nieuwe wet terzake van de investeringsrekeningen nog voor de verkiezingen in de Tweede Kamer zal worden behandeld.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

**Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)**
onder redaktie van:
G. A. Kieft (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie:
**Dr. Kuyperstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 89673.**

Abonnementsprijs:
**f 14,00 per halfjaar.
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85**

Studenten/jongeren abonnement
f 9,00 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

A.R. Staatkunde februari 1977

Prof. dr. H. Dooyeweerd is op 12 februari jl. overleden. In een kort In Memoriam wordt hij door mr. W. C. D. Hoogendijk herdacht.

Ondernemingsraad

In dit februarinummer schrijft mr. J. Hollander over de Ondernemingsraad in draaikolk van gedachtenstromingen. Het nieuwe ontwerp van wet op de ondernemingsraden dat nog dit voorjaar behandeld wordt vormt de neerslag, aldus de schrijver, van drie onderling verschillende sociaal-ethische stromingen in ons land.
Een stroming benadrukt de mondigheid en verantwoordelijkheid van de mens. Een tweede stroming benadrukt de noodzaak dat de werknemers als groep controle uitoefenen op de ondernemers, vanuit het besef van het groepsbelang van de werknemers. Een derde stroming gaat er van uit dat werknemers slechts medezeggenschap opeisen indien en voorzover hun deskundigheid en bekwaamheid dat toelaat. De schrijver laat zien hoe elementen van deze drie visies in het wetsontwerp terecht zijn gekomen. Hierdoor is het geen goed wetsontwerp geworden, aldus mr. Hollander.
De bijdrage van mr. Hollander zal binnen onze kring zeker reacties uitlokken; bijvoorbeeld wanneer men de bijdrage van mr. D. van de Kamp in het januarinummer 1976 van A.R. Staatkunde er naast legt. Het artikel geeft een duidelijk inzicht in de bezorgdheid die binnen het bedrijfsleven heerst omtrent dit wetsontwerp.

Verhouding kerk tot staat

Vervolgens schrijft prof. mr. I. A. Diepenhorst over de verhouding van de kerk tot de staat.
Een oud probleem weliswaar, maar met steeds nieuwe dimensies. Prof. Diepenhorst schildert de wederzijdse verhouding als „een bepaalde vorm van onverdraagzaamheid". Tot de tweede wereldoorlog waren de kerken in ons land weinig geneigd stelling te nemen tegen de staat; daarna spraken de kerken zich regelmatig uit over actuele staatkundige kwesties. Prof. Diepenhorst gaat uitvoerig in op de bijzondere relatie die in de naoorlogse jaren, gegeven ook een toenemend overheidsoptreden, tussen de kerken en de staat is ontstaan.

Menselijke verantwoordelijkheid in onderneming

Tenslotte bespreekt prof. dr. H. J. van Zutphen de studie van prof. Albeda: „Participatie, arbeid en maatschappij", waarin met name de betekenis van de menselijke verantwoordelijkheid in de onderneming aan de orde komt. In deze zin laat deze beschouwing zich goed lezen na het artikel van mr. Hollander over de nieuwe wet op de ondernemingsraden.
Het februari-nummer van A.R. Staatkunde verschijnt deze week. A.R. Staatkunde is het maandblad van de dr. A. Kuyperstichting. Men kan zich voor een abonnement opgeven onder tel. 070-606838 (mevr. De Goede); een abonnement kost f 28,- per jaar, voor studenten en Arjos-leden f 18,-.

OVERWEGENDE OOO

Een krant meldt ons van een kiesvereniging die een huishoudelijke vergadering hield. Compleet met jaarverslag. En in dit verslag stond een opmerkelijke passage. Deze: „het gebeuren rond de kabinetsformatie van 1973 was een partij, die bij haar politiek handelen naar de wil van Christus wil vragen, onwaardig."
Buitenstaanders beoordelen Anti's vaak als bikkelhard. Wij lachen daar wat om. Beschouwen het als een compliment.

Voor dat laatste is weinig aanleiding. In de Bijbel worden wij voortdurend gewaarschuwd voor oordelen en veroordelen. De behoefte om dat wel te doen zit diep bij de mens. Natuurlijk ga ik de kabinetsformatie niet herkauwen.

Meer iets over de christelijke partij en het euvel der vereenzelviging.

Hoge pretentie

Het is een vraagstuk apart wanneer een partij de „C" in zijn vaandel voert. Politiek bedrijven vanuit het Evangelie. Een pretentie die er niet om liegt. Er zijn nogal wat christenen die hiervan erg kopschuw worden. Zij zien voor ogen dat politiek vaak zo vol rottigheid is dat het maar beter lijkt wat hen heilig is – de naam van Christus – buiten de politiek te houden.

En wat is er al niet verkocht onder christelijke vlag?

Tot slavernij, rassendiscriminatie en het goedpraten van onrechtvaardige verhoudingen toe. Soms lijkt het wel of christelijke partijen meer uit zijn op verdediging van het bestaande dan op gekenmerkt te worden door heilige onrust over alles wat de toets der evangelische kritiek niet kan doorstaan. In woorden weten wij het wel te brengen. Het omzetten van woorden in daden schijnt een moeilijker opgave te zijn. Nee, zo is het eindoordeel van onze critici, er is weinig reden om hoera voor

de christelijke partijvorming te roepen.

Geen monopolie

Een bezwaar apart vormt het euvel van het monopoliseren. Zo gauw vereenzelvigt men binnen de christelijke organisatie eigen spreken en handelen met christelijk spreken en handelen. Alsof het meer of minder christelijk zijn gelijk op gaat met christelijke en niet-christelijke organisaties.
Dat is-gelijk-teken valt niet te zetten. Er is geen reden de Bijbelse boodschap voor onze wijze van doen op te eisen. Een monopolie wordt niet begeerd. Er mag geen twijfel zijn aan het waarachtig pogen als christen in de politiek te staan van hen die menen dat beter in een niet-christelijke partij te kunnen doen. Het is goed de bezwaren die anderen uiten te kennen. Al bemoedigt het niet, het zet tot nadenken aan. En dat laatste behoedt ons voor al te lichtvaardig spreken. Ons spreken is niet vanzelfsprekend christelijk door christelijk klinkend woordgebruik. Het komt mij voor bijbels verantwoord te zijn ons op te wekken tot behoedzaamheid bij het spreken en tot grote mildheid bij het oordelen.

Waagstuk

De bezwaren worden niet achteloos weggewoven. Toch kiezen wij voor christelijke partijformatie. En wagen wij het in onze partij vanuit de Bijbel te blijven spreken.
De Catechismus leert in Zondag 12 dat ik een Christen mag heten omdat ik door het geloof een lidmaat van Christus ben. Niet omdat ik die naam waard ben of verdiend heb, maar omdat ik die door het geloof, om Christus' wil, gekregen heb. Hier roemt de barmhartigheid tegen het oordeel. Zou het voor een christelijke partij anders zijn? Vanuit ons falen geredeneerd gooien wij het bijltje er bij neer. Vanuit onze roeping aanvaarden wij in het geloof de opdracht ook op het politieke erf.
Ik kan het niet aan. En tegelijkertijd kan ik er toch niet onderuit.

Vanuit het hart

Nog een opmerking over de geciteerde passage uit het jaarverslag van een kiesvereniging. Ik geloof niet dat het verantwoord is de rond de kabinetsformatie door deze of gene genomen beslissing als waardig of onwaardig – naar de wil van Christus – te beoordelen. Het is moeilijk om het Jacobus te leren nazeggen: „Wie zijt gij, dat gij Uw naaste oordeelt?" Een ieder blijve bereid tot het afleggen van verantwoording en tot het gesprek met de ander. Het juist leren onderscheiden in het licht van de Bijbel blijft opdracht. Maar het spreken en oordelen blijve vanuit het hart gebeuren.
En dat hart dient voor die ander te blijven kloppen. Dit is christelijke levensstijl. Ook in de politiek. Wat een opgave. Kan ik dat aan? Ik heb er het antwoord uit Zondag 12 wel bij nodig.

H. A. de Boer

Grondwetsherziening

Door dr. W. de Kwaadsteniet, ARP-Tweede-Kamerlid

Vorige week is weer één van de vierendertig wetsontwerpen tot algemene herziening van de gehele grondwet in de Tweede Kamer behandeld.

Ditmaal ging het om het hoofdstuk waarin wordt geregeld hoe de procedure tot grondwetsherziening is, dus hoe de veranderingen in de grondwet kunnen worden aangebracht.
Ook dit was weer een boeiend onderwerp. Niet dat er in de hoofdlijnen van de wijze van grondwetsherziening verandering zou komen, maar er waren toch twee interessante punten aan de orde.

Hoofdpunten

De hoofdpunten voor de wijze van grondwetsherziening zijn sinds 1848 – dus al ruim 125 jaar – de volgende.

a. *Precies als elke wet komt ook een grondwetsherziening tot stand in samenwerking tussen regering en Staten-Generaal. Achtereenvolgens moeten de Tweede Kamer en de Eerste Kamer de wet met gewone meerderheid aanvaarden. Dat gebeurt dus in de zogenaamde eerste lezing.*
b. *De zittende Staten-Generaal zijn niet bevoegd (samen met de regering) een grondwetsherziening definitief tot stand te brengen; zij aanvaarden alleen een wet die verklaart dat er grond bestaat bepaalde veranderingen in overweging te nemen.*
c. *Na afkondiging van die wet, waarin de voorgestelde veranderingen zijn aangenomen, worden de beide Kamers ontbonden en vinden verkiezingen plaats.*
d. *De nieuw optredende Staten-Generaal nemen het voorstel in behandeling en kunnen dit slechts met ten minste tweederde van het aantal uitgebrachte stemmen aannemen. Dat geldt dus voor beide Kamers.*

De Tweede Kamer heeft dan niet – zoals anders – nog het recht van amendement. Dit is dus de behandeling in de zogenaamde tweede lezing door achtereenvolgens de Tweede Kamer en de Eerste Kamer.

Splitsingsrecht

Nu stelde de regering in het wetsontwerp, dat vorige week in de Tweede Kamer werd behandeld nog iets nieuws voor, namelijk het splitsingsrecht. De Tweede Kamer zou het splitsingsrecht krijgen bij behandeling van een wetsontwerp tot grondwetsherziening en wel in de tweede *lezing.*
Het is in het verleden meermalen voorgekomen, dat een wijzigingsontwerp, waarop veranderingen van verschillende grondwetsartikelen samen waren opgenomen – terwijl er tussen deze veranderingen geen direct verband bestond – in tweede lezing werden verworpen, omdat tegen één der voorgestelde veranderingen bezwaar bestond, hoewel hetgeen overigens werd voorgesteld niet anders dan instemming ondervond. Een dergelijke situatie zou nu vermeden kunnen worden indien een herzieningsontwerp in tweede lezing alsnog kan worden gesplitst in meer dan één wetsontwerp. Een besluit tot splitsing zou dan ook met tweederde van de uitgebrachte stemmen moeten worden aanvaard.
De Tweede Kamer heeft vorige week deze gedachte aanvaard. Er is overigens eerst vrij uitvoerig over gediscussieerd. Het moet immers niet zo worden, dat dit splitsingsrecht gehanteerd zou gaan worden als een soort amendementsrecht. De Tweede Kamer vond na discussie het gevaar daarvan niet aanwezig. Dat gevaar werd bovendien nog verminderd, doordat in gemeen overleg tussen Kamer en regering werd besloten tot een splitsingsrecht tevens in eerste lezing

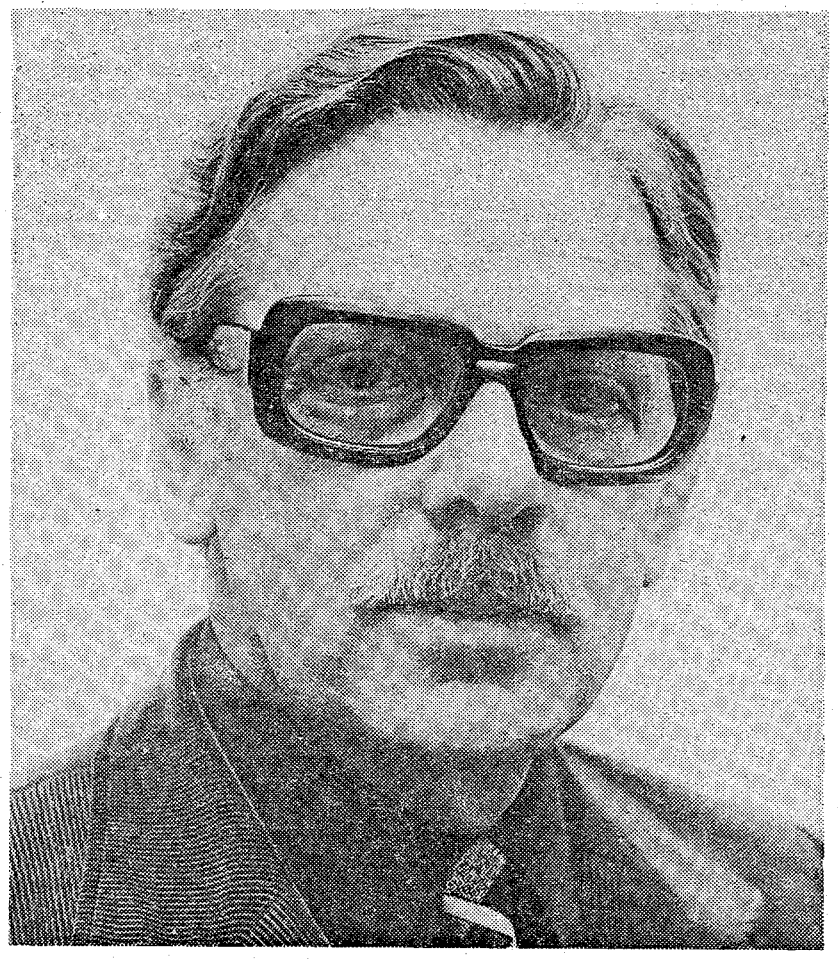

voor de Tweede Kamer.
Aldus gewijzigd is het wetsvoorstel door de Tweede Kamer aanvaard. Nu is het de beurt aan de Eerste Kamer haar oordeel ook over dit wetsvoorstel te geven.
Regering en Tweede Kamer hopen, dat de Eerste Kamer ertoe zal bijdragen, dat ook dit wetsontwerp door haar nog zo tijdig behandeld wordt, dat de tweede lezing ervan tijdens de volgende zittingsperiode van de Staten-Generaal kan plaatsvinden.

Verenigde vergadering

Het tweede punt, dat met name aandacht trok was de suggestie om de tweede lezing van een grondwetsherziening voortaan niet meer te doen plaatsvinden door de Tweede Kamer en de Eerste Kamer ieder afzonderlijk, maar in een verenigde vergadering van de beide Kamers.
Daartoe is onzerzijds vorige week ook een amendement ingediend. Diverse sprekers voelden er niet veel voor en minister de Gaay Fortman was er tegen. Als tegen-argumenten werden aangevoerd: aantasting van de positie van de Eerste Kamer, het dan ten onrechte evenveel gewicht toekennen aan stemmen van Eerste- en Tweede-Kamerleden, terwijl er door verschil van wijze van verkiezing een niet gelijke representativiteit zou zijn, en het zou in strijd zijn met de gedachte van het tweekamerstelsel.
Geen van deze tegenargumenten achten wij sterk. Inderdaad heeft veelal bij de gedachte aan de verenigde vergadering wel op de achtergrond gespeeld mogelijke vermindering van de stem-invloed van de Eerste Kamer. Dit verhindert nu blijkbaar een andere, meer nuchtere kijk op de werkelijkheid van vandaag.

Gekwalificeerde meerderheid

Wij achten vervolgens de representativiteit van Eerste- en Tweede-Kamerleden feitelijk gelijk. Volgens de grondwet hebben beide Kamers gelijke rechten t.a.v. de stemming over de grondwetsherzieningsontwerpen in tweede lezing. En dat dit in strijd zou zijn met de gedachte van het tweekamerstelsel, zoals de minister betoogde, is o.i. bijzonder weinig overtuigend. Het gaat hier niet over gewone wetgeving, maar alleen over grondwetgeving uitsluitend in tweede lezing.
Wij staan er als volgt tegenover. De tweede lezing is het sluitstuk van een grondwetsherzieningsprocedure. De Tweede Kamer en Eerste Kamer hebben in eerste lezing hun fiat aan de wetsontwerpen gegeven. Beide Kamers zijn ontbonden. Beide zijn weer direct – door de kiezers – of indirect – door de Provinciale Staten – gekozen. De Staten-Generaal, bestaande uit de Tweede Kamer en de Eerste Kamer, vertegenwoordigen het gehele Nederlandse Volk, zoals de grondwet dit onder woorden brengt. Nog een keer – nu in tweede lezing – overzien zij beide de tot dusver verrichte grondwetgevende arbeid. Voor aanvaarding is een gekwalificeerde meerderheid van tweederde van het aantal uitgebrachte stemmen van belang. Het fraaiste is, dat dit door de Staten-Generaal als geheel gebeurt, d.w.z. door de Kamers in verenigde vergadering. Dat accentueert de specifieke taak van de beide Kamers in tweede lezing ten aanzien van grondwetsherziening; allebei moeten zij de taak nog eens heroverwegen en dan het beste gezamenlijk. Dit zou recht doen aan het eigensoortig karakter van de grondwetsherziening in tweede lezing.
Door het wederzijds aanvullend effect kan een evenwichtiger besluitvorming worden bevorderd. Men moet zich hierbij goed realiseren, dat de Eerste Kamer haar eigen normale heroverwegingsfunctie reeds in eerste lezing heeft uitgeoefend.
Verder kan via de verenigde vergadering enige versnelling en dus ook vereenvoudiging van de procedure worden gebruikt. Het lijkt een goede zaak, dat met name bij verandering van de grondwet in laatste instantie ook de leden van de beide Kamers samen in gemeen overleg hun standpunt bepalen.
Vandaar het amendement – De Kwaadsteniet, mede-ondertekend door Van der Sanden (KVP), Tilanus (CHU) en Veerman (ARP).
Echter, het mocht niet baten. Er bleek onvoldoende weerklank in de Tweede Kamer. Naar onze indruk is de zaak de laatste tijd onvoldoende doordacht en onvoldoende besproken, zo men wil: beschreven. Maar het is niet anders.

Verklaring

Dit leidde ertoe, dat vlak voor de stemming de volgende verklaring is afgelegd.
„De beantwoording van de minister van Binnenlandse Zaken met betrekking tot behandeling van de tweede lezing in verenigde vergadering heeft de fracties van ARP, CHU en KVP in géén opzicht kunnen overtuigen. Niettemin trek ik mijn amendement terzake..... in, omdat in het debat gebleken is, dat op dit moment de tijd nog niet rijp is voor dat voorstel in deze Kamer een meerderheid te verwerven".
Wij zouden het bepaald de moeite waard achten indien de Eerste Kamer zich in het debat toch ook over deze zaak zou willen buigen, tol van historische en momentele gevoeligheden. Er zit in ons voorstel wellicht toch meer dan velen eerst dachten. En al kan de Eerste Kamer niet amenderen, wellicht kan haar bijdrage in het debat van 1977 leiden tot een andere positiekeuze bij een volgende grondwetsherziening.

„Naar een nieuw elan"

Op 25 september 1976 nam de ARPartijraad een belangrijke beslissing ten aanzien van het CDA. Op die dag ging de ARPartijraad akkoord om samen met KVP en CHU, de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen in te gaan met één gemeenschappelijke kandidatenlijst. In de brochure „Naar een nieuw Elan", zijn de teksten opgenomen van ARP-voorzitter H. A. de Boer en fractie-voorzitter Aantjes.

In deze brochure krijgt men een helder en duidelijk overzicht van de ARP-visie op het CDA.

Bestelling

De prijs van deze brochure bedraagt f 3,00.

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v.

ARPartijstichting Den Haag, met vermelding van het gewenste.

Visies op arbeid

In deze katern geven deskundigen hun visie op het begrip „arbeid" in de huidige samenleving.

De auteurs: drs. H. Borstlap, drs. A. Schouten, prof. dr. H. J. van Zutthem, mr. G. C. van Dam en drs. B. Beumer. Deze krant is bijzonder geschikt als handleiding voor een gesprek op de kiesvereniging of in kleinere groepjes.

Bestellingen door storting op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Visies op arbeid".

Prijstabel

1 ex.	*f 0,75 per ex.*
2 t/m 4 ex.	*f 0,60 per ex.*
5 t/m 9 ex.	*f 0,50 per ex.*
10 t/m 24 ex.	*f 0,40 per ex.*
25 en meer ex.	*f 0,30 per ex.*

Emancipatiedebat in de Tweede Kamer

Emancipatiedans rond de leegte

Door mevr. J. G. Kraaijeveld-wouters; ARP-Tweede-Kamerlid

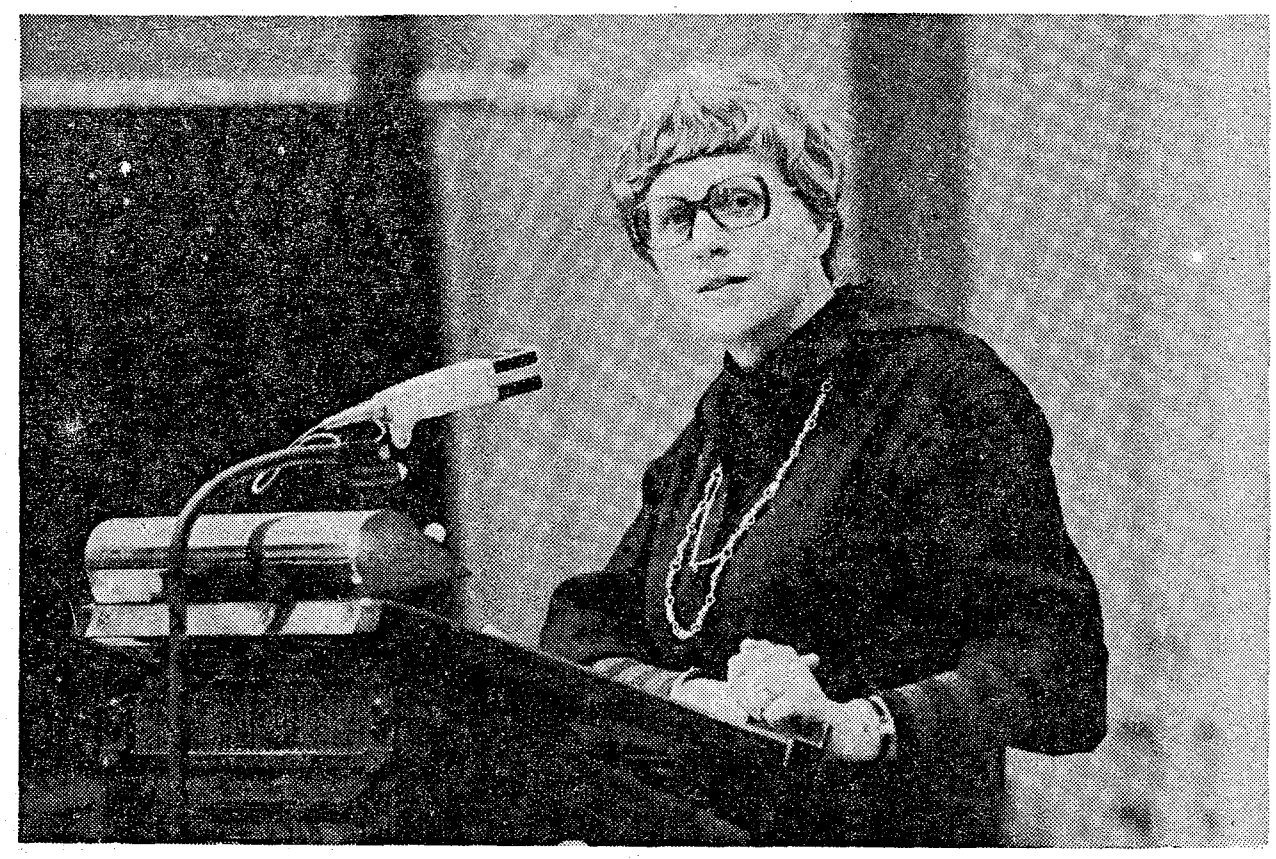

Na drie Openbare Commissie Vergaderingen heeft de Tweede Kamer vorige week een plenaire discussie gevoerd over „het regeringsbeleid ten aanzien van de emancipatie van de vrouw". Het was een emancipatiedans rond de leegte.

Er lag namelijk geen beleidsstuk van de Regering op tafel. Daardoor was de kans op een schimmig debat bijzonder groot. Definities van begrippen als discriminatie en emancipatie ontbraken, zodat ook moeilijk was aan te geven wat wel of niet onder emancipatoire aktiviteiten zou moeten worden verstaan. Het vijfjarenplan van de E.K., de emancipatie-kommissie die de Regering adviseert, bewees onschatbare diensten. Het bleef echter slechts een adviesstuk dat niet kon worden aangemerkt als het voorgenomen beleid van het Kabinet-Den Uyl.

Ultimatum

Vanuit de CDA-fraktie is een motie ingediend, aangenomen door de Kamer, waarin de Regering dringend wordt verzocht vóór 25 mei (de datum van de verkiezingen) een vijfjarenplan bij de Kamer in te dienen.
Wel wat ongewoon voor onze frakties, zo'n ultimatum-motie, maar de situatie is bijzonder.
Vorig jaar maart heeft de Emancipatie Kommissie reeds haar vijfjarenplan op de regeringstafel gedeponeerd.
Het is een dik boekwerk vol adviezen, te gebruiken als grondstoffen voor een regerings-emancipatiebeleid.
Straks ligt bovendien het jaar van de vrouw en de V.N.-conferentie rond dit thema reeds twee jaar achter ons.
De Nederlandse Regering heeft zich toen zeer positief opgesteld en dat schept toch wel verplichtingen.
Wil het evaluatiejaar 1980 enig aanwijsbaar resultaat kunnen opleveren – het jaar waarin de aangesloten landen zullen rapporteren wat zij intussen aan emancipatiebeleid hebben ontwikkeld – dan zullen nu toch concrete beleidsvoornemens dienen te worden geformuleerd, gezien ook de demissionaire periode, die de Regering na 25 mei te wachten staat.
Het zou bovendien ook bijzonder jammer zijn niet voor de verkiezingen te kunnen ontdekken hoe vrouw-vriendelijk het gezicht van het Kabinet-Den Uyl er werkelijk wel uitziet.

CDA-visie in een notedop

In het plenaire debat heeft ondergetekende Mog eens kort de CDA-visie op de vrouw en het emancipatiebeleid samengevat. De CDA-frakties zien de vrouw als de mens die recht heeft op persoonlijke ontplooiïng, die in vrijheid en verantwoordelijkheid moet kunnen deelnemen aan de maatschappelijke ontwikkelingen in de onderscheiden maatschappelijke verbanden, met haar eigen gaven en mogelijkheden, terwijl ook zij tegelijkertijd slechts echt mens kan zijn als zij mens is in relatie, een verantwoordelijk medemens.
Het gaat de CDA-frakties daarbij om een overheidsbeleid dat niet
' benepen is en aarzelend, maar ruimteschappend en creatief; een overheidsbeleid dat maatschappelijke deelname van vrouwen mogelijk maakt en bevordert, nationaal en ook internationaal; een beleid dat erop gericht is de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen tot in alle uithoeken van onze wetgeving werkelijkheid te maken; kortom een overheidsbeleid dat „vrouw-vriendelijk" is, omdat het ook op dit punt recht en rechtvaardigheid in ons samenleven wil bevorderen en tot stand brengen.

Het CDA en de vrouwenorganisaties

De CDA-frakties hebben een motie ingediend die een steun in de rug wil zijn voor de vrouwenorganisaties en vrouwengroeperingen. De frakties hebben daarbij overwogen dat het noodzakelijk is een samenleving op te bouwen waarin de vrouwen werkelijk en volledig kunnen deelnemen aan het economische, sociale, culturele en politieke leven.
De vrouwenorganisaties en andere vrouwengroeperingen leveren een belangrijke bijdrage aan de vorming en ontwikkeling van vrouwen, terwijl ze daarbij onvoldoende middelen ten dienste staan.
De motie verzoekt daarom de Regering maatregelen te nemen die ertoe leiden dat met ingang van 1 januari 1978 ook aan vrouwenorganisaties en vrouwengroeperingen op landelijk niveau subsidiemogelijkheden worden toegekend, analoog aan de subsidieregeling van de landelijke organisaties van jeugd- en jongerenwerk. Daardoor zullen zij betere mogelijkheden hebben om aktiviteiten aan de basis te ondersteunen en te begeleiden.
Bovendien wordt de Regering verzocht aktiviteiten van deze organisaties op provinciaal en plaatselijk niveau op te nemen in de rijksbedrageregeling sociaal en cultureel werk.
De motie is aangenomen.
De PvdA-fraktie stemde tegen met de verklaring dat de motie overbodig was, omdat er een begrotingspost bestaat voor emancipatiewerk, waarop deze organisaties wel een beroep zouden kunnen doen en dat zou dan wel voldoende zijn.

Betekenis

Rond de motie ontstond wel de nodige discussie. De Minister wilde duidelijk stellen dat het om emancipatoire aktiviteiten zou moeten gaan.
Daar hij daarbij ook naar de opvattingen van de PvdA-woordvoerster verwees, die aan het begrip haar eigen invulling had gegeven en in een eerder stadium er reeds op had geduid dat het slechts die aktiviteiten en die organisaties zou dienen te betreffen die „roldoorbrekend" werken, was het goed precies orde op zaken te stellen.
De Minister verwees tenslotte naar de verschillende definities van het begrip „emancipatiewerk", zoals de Emancipatie Kommissie die heeft geformuleerd.
In het E.K.-vijfjarenplan staat:

- emancipatiewerk houdt in: aktiviteiten aan de basis, gericht op voorwaarden scheppen voor vrije roikeuze van mensen, in iedere fase van het leven;
- emancipatiewerk richt zich op bewustmaking, informatie, vorming, scholing, aktie, huipverlening;
- emancipatiewerk heeft dan ook in zich aspekten van vormingswerk, opbouwwerk, buurt- en clubhuiswerk, edukatief werk, onderwijs, schoiing gericht op volwassenen, maatschappelijke dienstverlening, voorlichting etc., etc., maar is als geheel niet volledig bij deze werksoorten onder te brengen.

Een brede omschrijving, waarmee de vrouwenorganisaties met hun zeer verscheiden aktiviteiten, vooral op het gebied van vorming en ontwikkeling van de vrouw, zeker uit de voeten kunnen als zij met een beroep op de motie zich bij de Regering zullen melden.

Positie oudere ongehuwde vrouw

Een derde motie vanuit de CDA-frakties, door de Kamer in grote eenstemmigheid aanvaard, betrof de positie van de oudere, ongehuwde vrouw.
Reeds 15 jaar sleept deze zaak.
In januari jl. maakte de Regering uiteindelijk haar standpunt bekend ten aanzien van deze veelszins werkelijk zwakke groep. Geen fundamentele aanpak echter, slechts wat morrelen in de marge, zoals mevrouw Van Leeuwen het uitdrukte.
De CDA-frakties hebben via hun motie één speciale maatregel voor deze groep volop in de schijnwerpers gezet: verkorting van de werktijd in het beroep en verlichting van huishoudelijke werkzaamheden.
Het is immers wetenschappelijk aangetoond dat vele oudere, ongehuwde vrouwen overbelast zijn.
Het merendeel van de oudere, ongehuwde vrouwen heeft nauwelijks een opleiding genoten (dat was immers in vroeger tijden in 't algemeen zo met de meisjes) en heeft daardoor steeds genoegen moeten nemen met ongeschoolde, laag betaalde arbeid, lange tijd zelfs beneden het minimumloon.
Vanwege de financiële consequenties is het daarom niet mogelijk parttime te gaan werken.
Het is betreurenswaardig dat de unanieme suggesties vanuit het overlegorgaan van vakcentrales voor een tijdelijke rijksgroepsregeling, aanvangend op 55- of 60-jarige leeftijd, waardoor verkorting van de werktijd in het beroep mogelijk zou worden, zo snel van de hand zijn gewezen.
De CDA-motie nodigt de Regering uit alsnog invoering van zo'n tijdelijke rijksgroepsregeling voor oudere, ongehuwde vrouwen in overweging te nemen en de Kamer zo spoedig mogelijk nader in te lichten over de financiële gevolgen van enkele varianten.
Genoemd worden:

- 2 uur korter werken of 4 uur korter werken
- ingaande op 55-, 60- of 62-jarige leeftijd
- tot de inkomensgrens van het minimumloon of tot de welstandsgrens van de ziekenfondswet.

Concrete uitspraken

Enkele concrete uitspraken verwoord in moties van andere frakties, zijn door de CDA-frakties gesteund en ook aangenomen door de Kamer. Allereerst betrof het een PvdA-motie waarin de Regering wordt uitgenodigd op de departementen die betrokken zijn bij het regerings-emancipatiebeleid, een coördinatie-commissie emancipatie in te stellen.
Ook onze frakties hadden bij monde van Tilanus voor een dergelijke opzet gepleit, waardoor het emancipatiebeleid duidelijker zichtbaar wordt op deze departementen, terwijl men er ook regelmatig, gestructureerd mee bezig is.
Ten tweede betrof het een VVD-motie over deelbetrekkingen bij het onderwijs, toegespitst op onderzoek naar het mogelijk maken van een volledige betrekking met minder dan 29 lesuren.
De Minister accepteerde de motie graag als een ondersteuning van zijn beleid, daar hij reeds een eerste stap op deze onderzoeksweg heeft gezet, het bestuderen van de mogelijkheden één normbetrekking te delen met twee personen.
Over een derde motie, afkomstig van de PvdA-fraktie, oordeelde een minderheid van de CDA-frakties negatief.
De meerderheid stemde voor en de motie werd aangenomen. De motie nodigt de Regering uit bij benoemingen en aanstellingen - bij een gelijkwaardig aanbod van mannelijke en vrouwelijke sollicitanten – zolang de voorkeur te geven aan vrouwelijke sollicitanten tot een rechtvaardige verdeling van ambten en arbeidsplaatsen over mannen en vrouwen is bereikt.
Minister De Gaay Fortman oordeelde zeer positief over de motie, daar de PvdA daarin ongeveer verwoordde wat de Minister zelf al in het debat had aangeduid.
De CDA-frakties stemden tegen de PPR-motie waarin om wijziging van enkele artikelen van de strafwet werd gevraagd.
De frakties willen de anti-discriminatieproblematiek graag in den brede aanvatten en eerst de voorstellen afwachten die de Emancipatie Kommissie aan het voorbereiden is betreffende een antidiscriminatiewetgeving.
In het licht van de lijnen die daarin worden uitgezet, zullen dan de bestaande wetsartikelen kunnen worden bezien. De motie is verworpen.

Beoordeling

Welke totaal-indruk kan van de emancipatiedebatten worden gegeven?
Allereerst een wat matte en moeizame indruk, mede veroorzaakt door de handicap dat er geen concreet beleidsstuk aanwezig was als uitgangspunt voor de discussie.
Tegelijkertijd blijkt de problematiek ingewikkeld te zijn door de spanning die er bestaat tussen de mentaliteitsverandering die al of niet gewenst wordt geacht (een keus van burgers zelf, van mannen en vrouwen samen) èn het concrete overheidsbeleid dat gevoerd dient te worden.
Opvallend was bovendien hoe moeilijk het is over emancipatiebeleid ten aanzien van de vrouw serieus en evenwichtig te debatteren, ook in de frakties.
Het kleine, goedmoedig spottende lachje dat om de lippen van een aantal mannelijke kamerleden en bewindslieden krult als het agendapunt wordt aangesneden, de dikwijls onberedeneerde emotionaliteit waarmee sommige vrouwen het onderwerp te lijf gaan, de soms haast botte weigering van enkelen om na vele mooie woorden over „samen verantwoordelijk" daaruit concrete beleidsconclusies te trekken en daarmee alles tot „flauwe onzin" te verklaren, dit alles geeft wel aan hoe gevoelig het onderwerp ligt en hoe moeilijk het is om het zakelijk en eerlijk te bespreken, er ook consequenties uit te trekken en daar dan ook voor te staan.
Van een eerste debat mag blijkbaar niet te veel worden verwacht. Hopelijk gaat het beter als het onderwerp regelmatig op de agenda terugkomt.
Het zou al grote winst zijn als uit dit eerste debat duidelijk is geworden dat de problematiek van de emancipatie van de vrouw geen zaak van vrouwen is die maar voor hun eigen „belangen" moeten vechten, maar een zaak van mannen en vrouwen samen, van belang voor allen. Het gaat toch immers om het unieke van elk mens, vrouw of man, om samen verantwoordelijk zijn en het samen concreet op weg gaan naar een verantwoordelijke maatschappij.

Wij vragen uw aandacht

Nog even, en dan gaan we naar de stembus. Nog een jaar, en dan gaan we opnieuw. Nee, niet dat de nog te formeren regering alweer gevallen zou zijn...
In het voorjaar van 1978 zullen, hopen we, ruim 180 miljoen Europese kiezers zelf hun afgevaardigden kiezen voor het Europese Parlement. In dat Parlement zullen ook 25 Nederlanders hun plaats gaan innemen, volgens hun politieke overtuiging en niet naar nationaliteit. Gelijkgerichte partijen zijn over de grenzen heen gaan samenwerken. In sommige gevallen hebben zij zelfs Europese partijfederaties opgericht.
Een kleurrijke folder bereikte ons en die willen we graag doorgeven!!! Een folder, waarin de ontstaansgeschiedenis, de taken en bevoegdheden, de vaste kommissies etc. van dit Parlement, alsmede zijn externe betrekkingen, erg begrijpelijk worden beschreven. Een folder, om u alvast wat op te warmen.

Bijzonder geschikt voor scholieren.
Een berichtje naar het Voorlichtingsbureau Europees Parlement, Lange Voorhout 32, tel. 070-466315, en u krijgt de brochure gratis toegezonden.

Wetsontwerp stakingsrecht terecht niet terstond ingetrokken

Door mr. G. C. van Dam; ARP-Tweedekamerlid

De uitspraken in kort geding van de President van de Utrechtse rechtbank in het ioongeschil in de zuivelindustrie had 10 februari jl. een uitlopertje in de Tweede kamer.

De CPN maakte bij monde van de heer Bakker bezwaar tegen het feit, dat de President in de overwegingen van zijn vonnissen het wetsontwerp tot regeling van het stakingsrecht betrok, dat 7 jaar geleden door de ministers Polak en Roolvink werd ingediend, maar dat nog steeds niet is behandeld vanwege de meningsverschillen binnen en buiten de Kamer. Bakker vond intrekking van het wetsontwerp dringend geboden en verzocht de Regering in een motie dienovereenkomstig te handelen.
Het Kamerlid Roethof van de PvdA bleef daarbij niet achter en legde in een motie een programma neer, bestaande uit drie onderdelen:

- hoogste prioriteit geven aan de voorgenomen bekrachtiging van het Europees Sociaal Handvest;
- de rechtmatigheid van de staking als fundamenteel recht van de werknemers onverwijld in de wet vastleggen;
- een wetsontwerp indienen, inhoudende de instelling van een meerhoofdig rechterlijk college, waarbij de rechtspraak in stakingsaangelegenheden wordt geconcentreerd.

Met deze motie ging Roethof voorbij aan de diskussie over het stakingsvraagstuk, gehouden bij de behandling van de begroting Justitie in oktober jl. In die discussie was van de kant van de drie chr.-democratische fracties reeds een programma aan de Regering voorgelegd, waarin werd bepleit:

- bekrachtiging Europees Sociaal Handvest;
- centralisatie van de stakingsrechtspraak bij één rechterlijk college;
- verdere behandeling van een eveneens reeds zeven jaar bij de Kamer aanhangig wetsontwerp inzake commissies van onderzoek voor arbeidsconflicten.

Roethof maakte toen nog bezwaar tegen de ratificatie van het E.S.H., omdat het stakingsrecht voor de ambtenaren daar nog buiten valt. Van onze kant is toen bepleit, de ratificatie daarvan om die reden niet op te houden, temeer ook, omdat het E.S.H. de principiële erkenning van het stakingsrecht inhoudt.
Dat zou punt 2 van Roethofs wensen overbodig maken. In ieder geval is het gelukkig, dat de PvdA-fractie nu ook zover is, dat zij de ratificatie van het E.S.H. niet meer op de ambtenaren, die zelf met het vraagstuk nog niet klaar zijn, wil laten hangen. Wat betreft het rechtstreekse effect van de ratificatie voor de principiële erkenning van het stakingsrecht in Nederland aarzelde minister Van Agt in oktober nog. Nu nam hij het standpunt in, dat ratificatie van het E.S.H. inderdaad een principiële erkenning van het stakingsrecht voor de Nederlandse verhoudingen betekent,

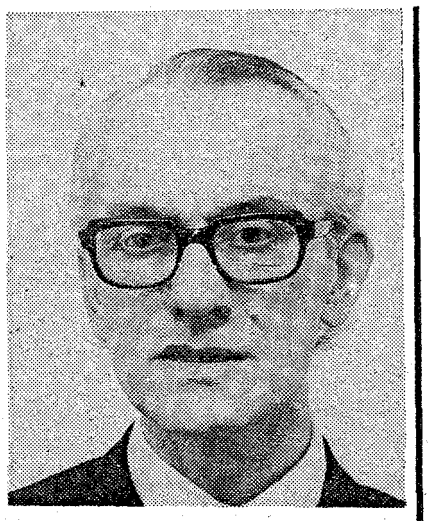

waarmee een formele moeilijkheid voor de rechter zal zijn weggenomen.
Het was juist ook vanwege het feit, dat in ons rechtsbestel het stakingsrecht niet is vastgelegd, dat de Utrechtse president voor zijn standpunt, dat staken in principe geoorloofd is, steun zocht in het bij de Kamer aanhangige wetsontwerp, waarin die erkenning wordt voorgesteld. Dat Bakker hiertegen bezwaar maakte is op zichzelf moeilijk te begrijpen. Hij moest dat echter wel doen, omdat de president voor de toetsing van de staking bepaalde normen aan het wetsontwerp had ontleend, en dat kwam volgens Bakker niet te pas.
Minister Van Agt greep in zijn beantwoording terug op het „pakket" dat bij de begrotingsbehandeling aan de orde was geweest en voor de Regering een minimum-program inhoudt. Hij hoopte, dat de Kamer het E.S.H. snel zal afwerken en het wetsontwerp inzake de commissies van onderzoek zal afhandelen. Hij zegde toe, zelf alles in het werk te zullen stellen nog vóór het einde van de Kabinetsperiode een wetsontwerp inzake een gespecialiseerd rechterlijk college in te dienen. Dat zou dan tevens een goede gelegenheid zijn het omstreden stakingswetsontwerp in te trekken.

CDA en smaad

Door mr. G. C. van Dam; ARP-Tweede-kamerlid

Om de indruk niet te wekken dat men binnen de kring der Vrije Universiteit alle publieke uitingen van hen die bij deze academie betrokken zijn, over hun kant laat gaan, wil ik een enkele opmerking maken naar aanleiding van een in het februari-nummer 1977 van het Maandblad Voorlopig aangetroffen uitval tegen het Christen Democratisch Appel van bedenkelijk allooi.

Een als mens heel aardig studentenpredikant, die ambtelijk veel arbeid verzet en die het dus aan waardering niet ontbreken mag, biedt zijn zienswijze op de nieuwe christelijke partij. Hij voert als het ware het Appel sprekend in: „Daarom mikken wij – aldus het CDA – op het verenigen van mensen die zich onder het gezag van de bijbel willen stellen, want alleen via persoonlijke bekering is er kans op structurele bekering. Iemand die het niet van God verwacht zal het dan ook nooit kunnen ons een heilstaat (te) brengen. Via christenen heb je tenslotte nog een kans".

Diepgewortelde sentimenten

Vervolgens wordt verteld het verhaaltje hoe Voltaire niet wilde dat zijn bediende zou horen: „God bestaat niet", want zo zei deze Fransman: „dan is morgen al mijn tafelzilver verdwenen".

De pastor zelf gaat aldus verder: „Het ethisch reveil vën Van Agt speelt in op deze diepgewortelde sentimenten: ons tafelzilver, ons particulier eigendom (Biesheuvel), is bij christenen altijd nog in de veiligste handen..... Mensen als Aantjes en Goudzwaard hebben.....nattigheid gevoeld en openlijk gewaarschuwd. Ze bleven alleen staan, de kerken hebben hen (weer) in de steek gelaten. Zo is het CDA tot stand kunnen komen, dank zij het verraad van de kerken, en het niet doorzien hebben dat je het onrecht in de wereld al psalmzingend overstemmen kunt en je zo jezelf tot Kaïns deelgenoot maakt (Gezang 324)".
Zelf meen ik dat het CDA enkele gevaren loopt: impulsieve, niet altijd stevige leiding; te snel zich principieel vastleggen op punten die meer dan één aanvaardbare oplossing toelaten; het overschatten van de aanwezige bereidheid om bij elkaar te blijven als het in de toekomst spannen gaat. Hier staat tegenover dat hetgeen men wil aan duidelijkheid niets te wensen overlaat: het CDA-program is helder, is ook gemeten aan hogere maatstaven verantwoord. Zij die het Appel vormen stellen voor hun besef veel in de waagschaal. Er is tot dusver de vaste wil aanwezig om te bouwen aan de samenleving. Van een psalmzingend het onrecht in de wereld verhullen is geen sprake. Het doel is voor en na om een rechtvaardige, enigermate met de eis van het Evangelie strokende samenleving tot stand te brengen, waartoe gelukkig in Nederland op gelegde grondslagen kan worden voortgewerkt.

Bevredigende maatschappelijke orde

Het gaat niet in de eerste plaats om particulier eigendom, maar om de afweer van staatsalvermogen, de handhaving van zelfstandigheid ten opzichte ook van de overheid en in verband daarmede keert men zich tegen niet noodzakelijke staatseigendom. Dat de inzet voor de vrijheid, zoals de nieuwe partij deze beoogt, dat het streven naar christelijke saamhorigheid, dat het pogen – in de lijn van wat tot stand werd gebracht – om zoveeel mogelijk een bevredigende maatschappelijke orde op te bouwen of te versterken, dat kortom het gehele optreden van het CDA aan kerkelijk verraad te danken zou zijn is een uiterst bedenkelijke voorstelling van zaken. Zo iets ten laste te leggen om voorts een aanhanger van dat Appel het merk van een deelgenoot van Kaïn op te drukken, nadert smaad. Voor iemand die geestelijk tracht uit eigen ogen te zien is zulk oordeel niet houdbaar, voor een academicus onevenwichtig, voor een zielszorger liefdeloos.

Als dan volgt: „Wie immers de eerbied van Van Agt voor het leven ten aanzien van het abortusvraagstuk in politieke termen wil vertalen en het doortrekt naar het defensie-vraagstuk, krijgt van het CDA niet thuis; men houdt het bij vanagt en niet bij vandaag", herinner ik er de predikant aan dat tot dusver geen kerk in Nederland het vraagstuk der verdediging in verband met de sedert goed dertig jaren bestaande atoomwapens tot een oplossing bracht, maar dat vele leden van het CDA aan dit probleem reeds lange jaren hun krachten wijdden en ook in de nieuwe staatkundige organisatie deze arbeid zullen voortzetten.

Lot politieke partijen

Het is het lot van politieke partijen temidden van goed en kwaad gerucht hun weg voort te zetten. Toch bezorgt het een nog maar pas zich werende christelijke partij enige teleurstelling, dat overigens beminnelijke mensen uit christelijk universitair milieu voor het kwaad gerucht een ruime – niet dadelijk kerkelijke – bijdrage uit hun geestelijke middelen „afzonderen". Harerzijds poogt zij kerkelijke ambtsdragers zo veel mogelijk tevreden te stellen door het bezigen van een wat plechtige stijl. Wel wordt op prijs gesteld dat vorm en inhoud elkaar dekken.

CDA-redevoeringen in brochure !

Onder de titel „Vernieuwing in samenspraak" verscheen onlangs een brochure met redevoeringen, op het CDA-Congres van 10 en 11 december j.l. te Den Haag gehouden, van o.a. prof. P. Steenkamp, prof. B. Goudzwaard, premier L. Tindemans van België en lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt van het CDA.

Prof. Steenkamp geeft zijn visie weér op de gestalte van het CDA in de Nederlandse politiek. Prof. Goudzwaard schetst een beeld van de „ideale samenleving" vanuit het politiek program „Niet bij brood alleen". De Belgische premier Tindemans schetst vanuit Europees perspectief de politieke marsroute van de christen-democraten. Lijsttrekker Van Agt schetst de plaats van het CDA in het krachtenveld van de Nederlandse politiek.

Deze aantrekkelijk uitgegeven brochure is te bestellen door storting van f 3,– op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag, m.v.v. gewenste aantallen. Bij afhalen op het partijburo kost de brochure slechts f 2,–.

Ontmoetingen met CDA-politici

Zaterdag
5 maart 1977
VEENDAM: F. Borgman voor het ARJOS.
GOES: Mr P. H. Kooijmans om 10.00 uur in de „Prins van Oranje".

Maandag
7 maart 1977
SNEEK: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 20.00 uur in zaal „Van der Wal" voor de ABTB Krite Friesland.
BAARDERADEEL: Mevrouw M. A. H. Andela om 20.00 uur in zaal „Oosterwierum" voor het CDA-Baarderadeel.
ALMELO: Drs J. Boersma om 20.00 uur in Ontmoetingscentrum „De Runneboom" voor het CDA-Almelo.
RENSWOUDE: Drs G. van Leijenhorst in zaal „Rehoboth" om 20.00 uur voor het CDA-Renswoude.
SLUIS: Th. M. Hazekamp 's middags.
ZEEUWS VLAANDEREN: Th. M. Hazekamp 's avonds (oprichting CDA).
OSS: Mevrouw G. M. P. Cornelissen voor de samenwerkende vrouwenverenigingen.
OMMEN: Mevrouw E. Borm-Luijcks (politieke scholingscursus).
WOERDEN: Mr F. Andriessen om 14.00 uur in de aula van de St. Jozefmavo.
HENGELO: H. G. J. van Roekel (politieke scholingscursus).
LEIDEN: Dr A. D. W. Tilanus (politieke scholingscursus).
NIEUWLEUSEN: E. Wiersema (politieke scholingscursus).
ZWOLLE: Mr G. van Muiden om 20.00 uur voor de samenwerkende vrouwenverenigingen in Thorbecke S.G.
DEN HAM: Mr J. Buikema om 20.00 uur in Hervormd Centrum „De Rank" voor het CDA-Den Ham.
DRACHTEN: T. J. Bouwes (politieke scholingscursus).
ENKHUIZEN: C. J. J. Nooy (politieke scholingscursus).
ENSCHEDE: Mr W. Aantjes om 20.00 uur in „De Agora in de Vrijhof" voor de Technische Hogeschool Twente.
* ZWAAG: Mevrouw A. M. C. Groensmit voor het CDA-Zwaag.
KAMPEN: W. A. Mateman (politieke scholingscursus).
NAGELE: Drs B. Beumer (politieke scholingscursus).
FRANEKER: Drs S. Faber voor het CDA-Franeker.
HALSTEREN: P. A. M. Cornelissen.

Dinsdag
8 maart 1977
ROTTERDAM: Drs H. Eversdijk in Hotel Engels voor de Kamerkring Rotterdam.
BODEGRAVEN: Prof. Dr P. A. J. M. Steenkamp om 20.00 uur in 't Anker voor de samenwerkende partijen ARP/CHU/KVP.
AMERSFOORT: Drs G. Gerritse om 12.45 uur in Amersfoort voor de Rijksscholengemeenschap.
* KRIMPEN A/D IJSSEL: Drs R. F. M. Lubbers voor het CDA-Krimpen a/d IJssel.
HEUSDEN: Mr F. Andriessen om 20.00 uur voor het CDA-Heusden i.o.

Woensdag
9 maart 1977
IJMUIDEN: Mevrouw H. Evenhuis (politieke scholingscursus).
LEIDEN: J. de Vries (politieke scholingscursus).
* VESSEM: Ir G. J. M. Braks voor het CDA-Vessem.
DIEMEN: H. A. de Boer om 20.00 uur in „De Schuilplaats" N.H. Kerk voor het CDA-Diemen.

Donderdag
10 maart 1977
PANNERDEN: Mevrouw M. Nagel voor het Katholieke Vrouwen Gilde.
* MOLENAARSGRAAF/BRANDWIJK: Dr A. Veerman.
* HAZERSWOUDE: A. P. J. v.d. Weijde voor de Jongerenvereniging LTB kring de Meerlanden.
APELDOORN: Mevr. J. R. H. May-Weggen voor de AR-kiesvereniging Apeldoorn-West om 20.00 uur in de Geref. Jachtlaankerk.
DELFT: Drs M. W. J. M. Peijnenburg om 14.00 uur in de Auditorium aula van de TH-Delft voor de wiskundige studievereniging „Christiaan Huygens".
IJSSELMUIDEN: Propaganda- en informatieavond CDA in de grote zaal bij Geref. Kerk, Dijkgraafstraat 5 om 20.00 uur.
* ST. OEDENRODE: J. P. M. Hendriks voor het CDA-St. Oedenrode.
HELDEN: L. A. M. de Bekker voor de LTB.
LOENEN/VELUWE: Drs W. K. N. Schmelzer voor het CDA-Loenen.
ALKMAAR: A. J. Hermes om 14.45 uur voor de HTS in Alkmaar.
OEGSTGEEST: Prof. Dr B. Goudzwaard voor het CDA-Oegstgeest.
ERMELO: Drs G. van Leijenhorst voor het Chr. Onderwijs.

Vrijdag
11 maart 1977
ZEGVELD: B. Roolvink om 20.00 uur in „Milandhof" voor de samenwerkende partijen CHU en ARP.
GROOT-AMMERS: H. W. Schakel voor de ARP.
RIJSBERGEN: L. A. M. de Bekker voor het NCB.
LEEUWARDEN: Mevrouw M. A. H. Andela om 20.00 uur in het schoolgebouw van de Rijksscholengemeenschap voor de schoolvereniging Eloquentia.
SCHIEBROEK: Mevrouw M. A. M. Gardeniers om 20.15 uur in „De Brandaris" voor het CDA-verband Hillegersberg/Schiebroek i.o.

Zaterdag
12 maart 1977
UTRECHT: Prof. Dr B. Goudzwaard om 10.00 uur in het Jaarbeurs congrescentrum voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA.

Maandag
14 maart 1977
ENKHUIZEN: Mevrouw H. Evenhuis (politieke scholingscursus).
GOES: Drs H. Eversdijk voor de CDA-Statenkring.
LELYSTAD: Mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur voor de Vereniging van Chr. Ondernemers.
OOSTERWIERUM: Mevrouw M. A. H. Andela.
* HILVERSUM: Mr G. van Muiden.
UTRECHT: Mevrouw Dr A. M. C. V. Th. van Heel (politieke scholingscursus).
NIJEVEEN: Drs B. Beumer voor het CDA-Nijeveen.
UTRECHT: Mr W. Aantjes voor de prov. organisatie van AR-kiesverenigingen in Utrecht om 20.00 uur in het Jaarbeurscongrescentrum.
CULEMBORG: M. W. Schakel om 20.00 uur in het „Open Hof".
OOSTKAPELLE: H. Wisselink om 20.00 uur in het Hervormd Gemeentecentrum.
RAALTE: Drs G. van Leijenhorst. (politieke scholingscursus).
HEEMSTEDE: C. J. J. Nooy om 20.00 uur in de Burgerschapszaal van het Raadhuis (politieke scholingscursus).
ALMELO: Th. M. Hazenkamp op oprichtingsvergadering CDA.
* OLDENZAAL: Drs R. F. M. Lubbers voor het CDA-Oldenzaal.
ROTTERDAM: J. van Houwelingen (politieke scholingscursus).

Dinsdag
15 maart 1977
AMSTERDAM: Mr J. N. Scholten om 12.00 uur in Park Restaurant Rosarium voor het Genootschap voor Reclame
ALMELO: Mr Dr H. H. Schoemaker (politieke scholingscursus).
BERGHUM: Drs S. Faber voor het CDA-Berghum.

Woensdag
16 maart 1977
HUIZUM: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Gereformeerde Vrouwenbond.
GOIRLE: W. J. Vergeer om 20.00 uur in „'t Centrum" voor het CDA-Goirle.
* VENLO: Drs Th. E. Westerterp om 20.00 uur voor het CDA-Venlo-Blerick.
MEDDO (bij Winterswijk): Mevr. J. R. H. May-Weggen voor de katholieke Plattelandsvrouwen in zaal Spijkerman om 20.00 uur.
ENSCHOT: Mevrouw J. J. M. S. Leyten.
WEERT: G. M. van den Boom om 20.00 uur in zaal „Verstraeten" (politieke scholingscursus).
IJMUIDEN: P. Meinema om 19.45 uur in de zaal onder de Petrakerk (politieke scholingscursus).
LOPIK: Mr. F. Andriessen om 20.00 uur in Cultureel Centrum „Wieleroord" (Dorpshuis) voor het CDA-Lopik.
ROTTERDAM: Mr G. van Muiden (politieke scholingscursus).
* RIJSWIJK Z.H.: Prof. mr W. F. de Gaay Fortman voor het CDA-Rijswijk.

Donderdag
17 maart 1977
* WOUTERSWOUDE: Mevrouw M. A. H. Andela.
BERGEN N.-H.: J. de Vries (politieke scholingscursus).
NIJVERDAL: Mr. W. J. E. Crommelin (politieke scholingscursus)
* COTHEN: F. G. van der Gun.
AMEIDE: Drs. G. van Leijenhorst voor het CDA-Ameide
TETERINGEN: P. H. van Zeil om 20.00 uur voor het CDA-Teteringen.

* De komplete gegevens zijn nog niet bekend bij de Stafwerkgroep Spreekbeurten van het Centraal Verkiezings Comité Postbus 7676 in Den Haag.

UIT DE ARJOS

Boeiende Arjosraadsvergadering

„Terrorisme is een ideologisch bepaald geweld, mede of hoofdzakelijk gericht op onschuldigen, die daarbij getroffen worden in persoon en/of goed".

- **Terroristisch geweld en wat daartoe leiden kan moet worden voorkomen.**
- **Het plegen van dit soort akties dient strafbaar gesteld te worden.**
- **Een autonoom, onafhankelijk inlichtingen- en kontrole-instituut moet van overheidswege in het leven worden geroepen.**

Rechtstaat en Terreur

Zaterdag, 19 februari: Arjosraadsvergadering. Afgevaardigden van de provinciale organisaties, het Arjos-hoofdbestuur en de werkgroep „justitie" vonden elkaar in carnavelesk Zwolle. Echter niet om zich in het feestgedruis te storten. Dat werd al snel duidelijk.
Ter diskussie stond een door de fraktiebegeleidingsgroep „justitie" voorbereide ontwerp-resolutie, inzake „Rechtstaat en Terreur".
Een enorm complexe materie, waarschuwde Fred Borgman aan het begin van de vergadering in zijn rede (zie elders). Iets, waarvan de deelnemers aan de vorig jaar gehouden najaarskonferentie reeds lang doordrongen waren.
Het brede kader, waarbinnen René Stoker het thema wilde plaatsen, waarvoor hij ook extra aandacht vroeg, maakte het er niet gemakkelijker op. Integendeel. Maar... de provincies hadden zich terdege voorbereid. Talrijke amendementen waren ingebracht.
Raadsvoorzitter Jan Eerbeek had desondanks weinig problemen om het geheel in goede banen te leiden: uiterst gedetailleerd – citaten en verhandelingen van „eigen" professoren werden aangedragen – en technisch, serieus en zeer gedisciplineerd werd de diskussie gevoerd.
Ongetwijfeld is het een enkeling „boven de pet gegaan", maar men wilde en bleef geboeid luisteren.
Na de middagpauze werd het ontzaglijk vele werk van de fgb met groot applaus beloond en de definitieve tekst van de – hierbij afgedrukte – resolutie vastgesteld. Hulde!

CDA vraagt wie ten dans?

De door het Arjos-hoofdbestuur opgestelde resolutie, inzake de mogelijkheden van een nieuwe regeringskombinatie, na 25 mei, deed vele tongen los komen.
Meteen al stond vast, dat de resolutie een goed tot zeer goed onthaal zou vinden. Men had erop gewacht. Fred Borgman had er in zijn rede ruime aandacht aan besteed. Velen namen echter de gelegenheid te baat om het Arjos-standpunt handen en voeten te geven. Fred onderstreepte nogmaals de brugfunktie, die het huidige kabinet te vervullen meekreeg, en stelde met voldoening vast, dat de houding van de PvdA de laatste weken t.o.v. het CDA aanmerkelijk verbeterd is.
Met een overtuigende meerderheid, en vergelijk dat eens met 4 jaar geleden, werd een anti-CDA-motie, ingediend door de FJG, afgestemd. Voeg daarbij de moeite die de PvdA nog steeds heeft met de CHU, nu één van de CDA-partners! Uiteraard dienen de verkiezingsuitslagen te worden afgewacht.
Uiteraard ook moet programvergelijking op breed terrein plaatsvinden en getracht worden tot zó'n overeenstemming te komen, dat de herkenbaarheid van het eigen program aanwezig is en voor de toekomst gewaarborgd wordt.
Algemeen werd gekonstateerd dat voor de intentie en strekking van het CDA-program in een samenwerking met de VVD nauwelijks plaats is. De staatsuitgaven besnoeien ter wille van de derde wereld is altijd nog wat anders dan besnoeien ter wille van de eigen ekonomische groei!!! Bang om in de resolutie wat scherp de zaak te zeggen? Als jongerenorganisatie mógen we wat zeggen om wat binnen het CDA los te maken: zo gelukkig zijn we beslist niet met Van Agts uitspraak: wij buigen niet naar links,..... niet naar rechts. Schuilt daar niet een machtselement in? Kunnen we niet een beetje door de knieën zonder „slaafs" te zijn? En... een intentieverklaring wordt pas vrij gegeven op basis van wederkerigheid. Klopt, maar hebben we geen voorkeur? Die uit te spreken lokt op z'n minst IETS uit.
„Onze" Aantjes wordt momenteel maar node gemist. Een enorm applaus onderstreepte de eensgezindheid van de raadsleden met betrekking tot de inhoud der resolutie (zie eveneens elders). Een vijftal tegenstemmers gaf het geheel nog meer glans. Als het aan de Arjos ligt.....

Het vergaderen nog niet moe

De fraktie Gelderland gaf het bestuur in overweging raadsleden te betrekken bij de BIKA-commissie, inzake Arjos-visie op CDA-beleid. De raad immers wil kritisch kunnen funktioneren.
Datzelfde Gelderland trok een resolutie met betrekking tot de uitbreiding van het ultra-centrifugeprojekt in, aangezien de commissie Morsink van zich zal laten horen.
Ter ondersteuning van de Iran-aktie van Amnesty International werd een motie aangenomen. Daarin werd van Iran geëist a) een einde te maken aan de martelingen, b) een openbare en eerlijke procesvoering in te stellen en c) toestemming te verlenen aan een onafhankelijke, Internationale kommissie van waarnemers, de naleving te onderzoeken van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.
Een door Groningen ingebrachte resolutie, betreffende een noodzakelijk geachte positieverbetering van de werkloze werd wegens tijdgebrek helaas niet in behandeling genomen.
Een door wie-oh-wie opgestelde circulaire, waarin alle konstruktieve, demokratische, welwillende, vaderlandslievende en nostalgische groeperingen en individuen werden opgeroepen een eventuele come-back van „Vadertje Drees" te ondersteunen, wist de meerderheid te bekoren.
Aan het eind van de vergadering nam de Raad afscheid van John Toxopeus. Jan Eerbeek overhandigde John een fles spuitwater, waarna deze een ieder uitnodigde 8 oktober als datum van het definitieve afscheid te noteren.

Tenslotte

Een rectificatie: ons jongste Arjoslid – Henk van Velthooven – wist mij ervan te overtuigen dat hij, in tegensteiling tot een eerdere publikatie, nu pas 12 jaar is geworden. Samen met mej. A.. Boers (14 jr.) haalde hij de gemiddelde leeftijd der aanwezigen fors omlaag en weten anderen zich wat ouder.

Gerrit de Boer

Keizerrijk Perzië: „net Duitsland 1933... "

Iran is een onbekend land. Slechts de damesbladen besteden er enige aandacht aan in de vorm van lievige foto's van een keizer en zijn gezin. En natuurlijk de economische tijdschriften, die wijzen op de groeiende macht van dit olie-rijk.

Dat Amnesty International het nodig vond om een grootscheepse actie tegen dit land te ontketenen, heeft een ieder dan ook grotelijks verbaasd. Toch is Iran al jaren een plaats van gevangenissen, opstand, legale executies, massa-arrestaties en martelingen, waarvan we u de bijzonderheden besparen: uit afschuw en walging zou u niet in staat zijn dit artikel te lezen. Wie zich geregeld in Amnesty-rapporten verdiept, raakt gewend aan de gruwelijke beschrijvingen van martelprocessen. Wat men in Iran echter presteert slaat, in de woorden van een Amnesty-man, Rusland en Brazilië bij elkaar, in omvang en wreedheid.
Het aantal gevangenen ligt tussen de 25 000 en de 100 000: moslemdissidenten, leden van minderheden als de Baluchi's en de Koerden, leden van marxistische groeperingen. Er zitten guerrillero's bij die metterdaad de wapens hebben opgenomen tegen het regime van sjah Mohammad Reza Pahlawi, maar ook theologen, schrijvers, acteurs, studenten en hoogleraren. In de Iraanse terminologie heten ze echter allemaal „terroristen", of soms „drugsmokkelaars".

„Witte revolutie"

De repressie is al oud in Perzië. Men leze er Xenophon en Herodotus op na, 25 eeuwen oude verhalen, die vandaag in de krant hadden kunnen staan. In de moderne tijd begon de ondrukking in 1953, na de staatsgreep van de sjah tegen de vooruitstrevende premier Mossadegh. De sjah lanceerde in '63 zijn „witte revolutie", ter vermindering van de spanningen onder de bevolking. Door landhervorming werd de macht van de grootgrondbezitters gebroken. De gezondheids- en onderwijsprojecten op het platteland verschaften tegelijkertijd een apparaat om de boeren in de gaten te houden.

In het midden van de jaren zestig begon Iran in het hoenderhok van de wereldpolitiek mee te kakelen. Parallel daaraan ontwikkelde zich de onderdrukking. De SAVAK, de in 1957 opgerichte veiligheidsdienst, werd uitgebouwd tot een niet meer in de hand te houden lichaam met 40 000 tot 60 000 beambten en vele tienduizenden verklikkers. De SAVAK werd oorspronkelijk getraind door de Amerikaanse CIA en de Israëlische inlichtingendienst en onderhoudt nog steeds goede contacten met dit tweetal. Maar in marteltechniek en raffinement, in organisatiegraad en omvang is de SAVAK haar stiefouders voorbij gestreefd. Overal op de wereld waar maar Perzen zijn, is ook de SAVAK, controlerend, bedreigend en als het moet, moordend. De betreffende Europese en Noordamerikaanse landen dulden deze inbreuk op hun souvereiniteit, uit onmacht of onwil om er iets tegen te kunnen doen.

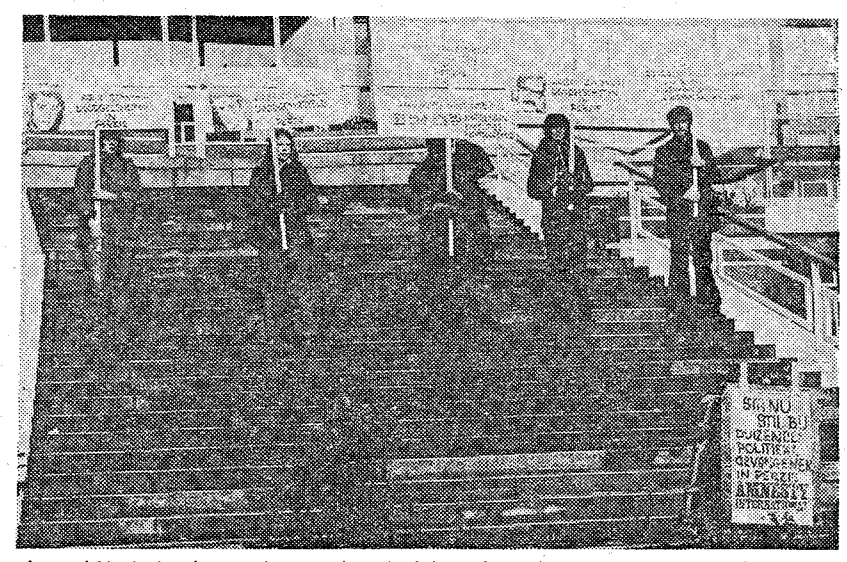

In veel Nederlandse steden werd op 19 februari, de dag van het Iran-congres, een stille wacht gehouden. Deze foto werd genomen op de trappen van het stadhuis in Groningen. Ook de Arjosraad sprak zich op 19 februari in een verklaring uit over de grove schending van mensenrechten in Iran.

Façade

De vraag naar het waarom van de repressie kunnen we niet afdoen met te wijzen op „oosterse mentaliteit", „Perzische wreedheid" of iets dergelijks. Meer en meer begint het erop te lijken dat het Iraanse volk het slachtoffer is van een harde, onmenselijke vorm van kapitalisme. De georganiseerde onderdrukking is daar slechts de politieke parallel van. De economische ontwikkeling is reëel, tastbaar, maar ongelijk. De enorme metropool Teheran kent moderne vliegvelden, brede boulevards omzoomd door marmeren bankgebouwen, Amerikaanse hotels en Franse modezaken. Direct achter deze façade begint een wirwar van smerige, donkere en overbevolkte steegjes. Een miljoen peperdure, particuliere auto's persen zich door de volle straten, maar bussen rijden er vrijwel niet.

Kopen en investeren

De sjah kent slechts één economische wet: kopen en investeren. Gekocht wordt er! De gemiddelde wachttijd voor schepen in de havens van Khoramshar en Bandar-Shapour is zes maanden, aan de Turks-Iraanse grens staan files van 5 tot 10 kilometer. De vracht: luxe produkten en consumptie-artikelen voor de nieuwe Perzische bourgeoisie en de duizenden buitenlanders. En investeringen zijn er ook: de regering zet overal kolossale fabrieken neer – die niet kunnen draaien, omdat de grondstoffen er ontbreken, de wegen er niet liggen en niemand de machines kan bedienen. Iran heeft zich de snelle industrialisering van Japan ten voorbeeld gesteld. De landbouw wordt totaal verwaarloosd; waar in de jaren zestig het land zichzelf kon voeden, moet het nu grootscheeps importeren.
Slechts 40% van de bevolking kan lezen en schrijven, maar goed onderwijs is slechts voor de buitenlanders en een kleine groep inheemsen weggelegd.
Volgens het Britse blad „The Economist" studeren 100 000 Perzen in het buitenland, maar jaarlijks keren niet meer dan 3000 terug. De rest blijft achter, bang voor de politieke terreur.
Kapitaalsophoping en winstbejag, dat zijn de centrale elementen in de Perzische economie. Het enige antwoord wat de regering tegenwoordig weet te geven op de hieruit voortkomende spanningen, is repressie.

Dollarstroom

Iran wordt wel „het Chili van het Nabije Oosten" genoemd. Maar terwijl Chili een kleine, verre republiek is, is Iran een geopolitieke macht van formaat. De constante stroom oliedollars stellen Teheran in staat de westerse geldmarkt in te palmen. Maar daarnaast voert de sjah een „liever kanonnen dan boter"-beleid. Van 1972 tot 1976 kocht Perzië voor een kleine 30 miljard gulden aan wapentuig in Amerika. De luchtmacht is bezig de derde ter wereld te worden; in een jaar tijds schafte de keizer zich 290 Phantom jachtbommenwerpers aan, 300 F-5 jagers en 300 F-16 toestellen, met 600 ultramoderne helikopters. Zo groot is „'s mans" koopwoede, dat Amerikaanse defensiespecialisten zich zorgen maken over het eigen militaire potentieel en paraatheid, die weggekocht dreigen te worden. Iran heeft materiaal binnen z'n grenzen staan dat zelfs de bouwers ervan nog niet volkomen onder de knieën hebben. 24 000 Amerikaanse „adviseurs" doen een poging de hele militaire rataplan draaiende te houden.
Kortgeleden bracht een senaatscommissie in Washington een rapport uit (US Military Sales to Iran), waarin zij probeerde te verklaren waartoe de oorlogsmachine eigenlijk wel mocht dienen. Een Russische aanval op Perzië bleek uitgesloten; de Iraanse grenzen worden nergens bedreigd; de Perzische Golf met zijn oliehavens is open en veilig; er zijn interne opstandelingen, maar daar begin je niets tegen met tanks en vliegtuigen. Bleven slechts over „het internationale prestige van de sjah" en een „waakhondfunctie in het Nabije Oosten", gericht tegen alles wat het rijtje door het westen gesteunde dictaturen aldaar ook maar kan bedreigen. De senatoren zagen hun rapport niet zozeer als een aanval op het met vuur spelende Witte Huis.

Damesbladenromantiek

Het is de vraag, of het niet te laat is om het westerse beleid ten opzichte van Teheran nog ter discussie te stellen, of de geweldige concentratie van macht in handen van dit bloedregime nog wel gebroken kan worden. Met deze vraag heeft Iran een aanzienlijk grimmiger gezicht gekregen dan met de camouflage van de damesbladenromantiek. „Het is hier net Duitsland 1933", zei onlangs een Nederlandse diplomaat in de Perzische hoofdstad.

Aart van Bochhove

Verklaring Arjos inzake giften voor verkiezingskampagnes

Het hoofdbestuur van de Arjos, op vrijdag 11 februari 1977 te Amersfoort in vergadering bijeen heeft kennis genomen van persberichten over giften van bedrijven aan CDA en VVD en van de vakbeweging aan de PvdA ten behoeve van financiering van de verkiezingskampagnes;
is van mening dat politieke partijen zich ook in financieel opzicht ten opzichte van bedrijven en maatschappelijke groeperingen geheel onafhankelijk dienen op te stellen;
overweegt dat de ARP, evenals andere partijen, tot op heden de verkiezingskampagne uit eigen middelen heeft gefinancierd;
verzoekt het CDA-bestuur om af te zien van giften van het bedrijfsleven en zo nodig een beroep te doen op haar leden om extra bij te dragen in het verkiezingsfonds, danwel minder geld uit te geven voor de verkiezingskampagne.

DE FRACTIE IN ACTIE

Nu zes edities!

Standpunten, van de AR-Tweede-Kamerfractie, worden regelmatig samengevat in documentaties, onder de titel, „De fractie in actie". Er zijn nu zes delen beschikbaar.

Deel – periode
juni 1973 t/m april 1975 f 0,50 per ex.
Deel II – periode
april t/m oktober 1974 f 0,95 per ex.
Deel III – periode
oktober 1974 t/m maart 1975 f 2,– per ex.
Deel IV – periode
april t/m oktober 1975 f 2,– per ex.
Deel V – periode
augustus 1974 t/m februari 1976 f 2,50 per ex.
Deel VI – periode
februari 1976 t/m juni 1976 f 2,50 per ex.

Bestellingen door storting op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van gewenste.

UIT DE ARJOS

Samenvatting van de rede van Fred Borgman voor de Arjosraad

„'Elk zoekt heel vaak als hoger doel, een uitlaat voor zijn vroom gevoel'.
Dit is een zinsnede uit een fabel; en, zoals dat doorgaans met een goede fabel het geval is; achter één zo'n zin gaat een hele diepe betekenis schuil.

Immers, – laten we het erkennen – ons allen bedreigt het gevaar dat we onszelf een hoog doel stellen – een groot ideaal –, waarvan we nauwelijks kunnen geloven dat het te verwezenlijken zal zijn, doch het nastreven van dit doel – ervan uitgaande dat het niet onszelf, maar een ander dient – ons een zo'n vroom gevoel verschaft, dat we ons daar zeer behaaglijk bij voelen. Dit gevaar bedreigt met name iemand die in de politiek bezig is, en het wordt echt ernstig, als het om christelijke politiek gaat. Het is een kwalijke vorm van geestelijke zelfbevrediging en doet ons berusten in situaties waarin christenen niet kunnen en niet mogen berusten", aldus Fred Borgman.

Geen berusting maar onrust

„Christelijke politiek vindt haar bestaansgrond niet in berusting maar in een latent gevoel van onrust", zei hij. „Onrust en onvrede met bestaande verhoudingen in deze wereld. Onrust over wat wij met de Schepping hebben uitgericht en hoe wij haar hebben uitgebuit; onrust over het onrecht in de wereld, en hoe wij het hebben laten bestaan; onrust over de ongelijkheid in de wereld en hoe we er in dreigen te berusten.
Berusting is het einde van de christelijke politiek!
Het is mede aan ons Arjossers om duidelijk te maken dat we niet willen berusten, maar met Gods hulp onszelf en anderen ertoe willen bewegen om het vroom gevoel om te zetten in echt vrome daden. Als we ons oprecht willen inzetten voor een maatschappij waarin Gods gerechtigheid meer gestalte krijgt, als we oprecht willen proberen onszelf te overwinnen en Hem na te volgen, dan klinken onze verhalen niet hol, maar dan krijgen ze een geweldige lading mee: de belofte van Jezus Christus: het verbond met Zijn Schepping. We hoeven, nee we moeten niet suggereren dat wij op de immense problemen die op ons afkomen pasklare praktische politieke antwoorden hebben.
Onze opstelling dient er één te zijn van kwetsbare maar toch weerbare, van onvolkomen, maar toch strijdbare mensen.
Zo zal het CDA straks de verkiezingen in moeten gaan.
Het program legt ons grote verplichtingen op. In de eerste plaats de verplichting om het program zelf serieus te nemen en te pogen het optimaal uit te voeren. Vanuit deze uitgangsstelling is de keuze van een regeringspartner geen vrijblijvende zaak."

Automatische prijskompensatie

Dat de vakbeweging de automatische prijskompensatie als een verworven recht beschouwt en dat derhalve niet eenzijdig van de **tafel** wenst te laten vegen is begrijpelijk, is Fred Borgman van mening. Hij stelde, dat het dan ook een goed ding is dat men thans heeft besloten deze en andere kwesties onderwerp van gezamenlijke studie te laten zijn.
„Het meest triest is echter, dat nu werkgevers en werknemers – na een herhaald ingrijpen van de overheid in het arbeidsvoorwaardenoverleg – zelf weer de verantwoordelijkheid droegen, zij er blijk van hebben gegeven deze niet aan te kunnen.
Behalve materiële schade is er door de gebeurtenissen van de afgelopen weken ook sprake van grote immateriële schade. Het goede sociale klimaat waarop men in ons land kan bogen is danig aangetast. Deze schade kon, op langere termijn weleens ingrijpend blijken te zijn, zeker gelet op de krachttoer op het terrein van sociale en ekonomische zaken waarvoor de sociale partners gezamenlijk staan. De harde houding van de werkgevers leidt er toe dat mensen als Groenevelt en Schelling een radicalisme verkondigen dat aan niets anders dan aan klassenstrijd kan doen denken.
Boeiend was het om te zien hoe minister Boersma door vriend en vijand bij respektievelijk z'n hand en z'n nekvel werd gepakt teneinde hem bij het het loonkonflikt te betrekken.
En dat terwijl de heer Boersma er helemaal niets aan kon doen.
De loonwet mag hij niet gebruiken omdat er het afgelopen jaar al een looningreep is geweest die krachtens diezelfde wet een werkingsduur heeft van maximaal een half jaar en bovendien gaan de vakbondsverlangens niet verder dan door de regering verantwoord werd genoemd. Hiermee ontbreekt het kabinet elk argument voor een looningreep."

Resolutie PvdA en PPR

Over de resolutie van de PvdA en de PPR zei Fred Borgman het volgende:
„De PvdA en de PPR hebben zich tijdens hun laatste kongressen aaneen gesmeed. Dat ging overigens niet helemaal zonder moeite.
Ik mag als bekend veronderstellen dat in oktober van het vorig jaar door de besturen van de PvdA en PPR een ontwerp-resolutie in elkaar was getimmerd waarin de progressieven een enorme overwichtspositie voor zichzelf opeisten in een eventueel met het CDA te stichten kabinet en dit dan ongacht de verkiezingsuitslag.
Een ontwerp-resolutie die behalve dat ze weinig respekt voor democratische spelregels toonde, bovendien een ongelooflijke arrogantie van de macht verried.
Het ingrijpen van de heer Den Uyl was nodig om een stuk op tafel te krijgen dat aanmerkelijk beter is dan het aanvankelijke ontwerp en waar in ieder geval over te praten valt. Blijft een feit dat ook dit stuk vreemd is aan de wijze waarop ons parlementair-democratische stelsel pleegt te funktioneren, en toch nog weleens een hinderpaal zou kunnen zijn op weg naar een voortgaande samenwerking met het CDA. Op het feit dat de PPR tot het uiterste heeft geprobeerd er alsnog een 10 : 6-verhouding uit te krijgen en zichzelf en de PvdA daarmee één enkele reis naar de oppositiebanken wilde bezorgen ga ik nu maar niet verder in.
Wat in dit verband wel vermeldenswaard is, is dat het PvdA-kongres, onder leiding van partijvoorzitter mevr. Ien van den Heuvel, tot voor kort slechts bekend van de Muur en andere historische missers, de PPR nu heel duidelijk heeft laten weten waar voor wat betreft de coulantheid van PvdA ten opzichte van de PPR de grenzen liggen. En de PPR heeft zich geschikt.
Het kongres van de PvdA heeft er geen blijk van gegeven ten aanzien van het CDA over te lopen van vertrouwen, maar heeft wel duidelijk de ruimte gelaten om met de huidige konstellatie voort te gaan, dit ondanks het vaststellen van een aantal, voor het CDA maar ook voor de PvdA-top moeilijk te verteren programmapunten."

Kabinetsbeleid

Ook wijdde de Arjosvoorzitter een beschouwing aan het kabinetsbeleid:
„Sprekend over Den Uyl mag hier wel hardop worden gezegd dat hij zich als een uitstekend minister-president heeft doen kennen. Hij heeft zijn kabinet bij elkaar gehouden onder de meest moeilijke omstandigheden. En moeilijke omstandigheden waren er! Het kabinet is met de grootst mogelijke problemen tot stand gekomen. Wegens het ontbreken van een regeerakkoord moest in de Kamer de ene na de andere hobbel genomen worden. Het kabinet moest mede als gevolg van de oliecrisis opboksen tegen een ekonomische recessie zoals ons land die sinds de oorlog niet meer heeft beleefd. Er waren kwesties als de Starfighters en de Oosterschelde. Er waren een aantal loon-ingrepen; er moesten bezuinigingen worden aangekondigd en voor een deel reeds doorgevoerd, die links en rechts protesten oproepen. Welzijnswerkers, boeren, binnenschippers, vrachtwagen- en taxichauffeurs protesteerden.
Er was een zaak Menten, een defensienota en de abortus-problematiek; er was een minister die brokken maakte met een auto en er was een minister die brokken maakte met Bibeb; er moest een staatssekretaris van justitie de laan uit; er was een burgemeestersbenoeming in Rotterdam (wat een voortreffelijke burgemeester trouwens), er was een Lockheed-affaire met een dreigende koningskwestie; een rijksdeel kreeg haar zelfstandigheid en er waren vier gijzelingen. En het kabinet bleef overeind. En dat in een konfrontatie met een Kamer die op haar en snaar gespannen was; met coalitie-partners die met elkaar een volstrekt liefdeloos huwelijk hadden moeten sluiten.
Een partij als D'66 die zichzelf klaaglijk voelde leeglopen; een PPR die wanhopig vocht tegen de puberteit en daar vaak slecht of helemaal niet in slaagde; een PvdA die gehouden was om hardnekkige pogingen te blijven doen haar achterban te verkopen dat keerpunt '72 geactualiseerd diende te worden, terwijl het in feite aan flarden moest; en een KVP en ARP die met een partij die aanvankelijk een harde oppositie voerde na deze rit tot één lijst moesten komen, en daarmee in hun opstelling tot het kabinet uiteraard gevoeglijk dienden rekening te houden.
Nochtans voorzitter, het kabinet bleef overeind. Meer dan dat. Het heeft met al haar rare bokkesprongen en hier en daar zelfs regelrechte missers een beleid gevoerd waarvoor het zich bepaald niet hoeft te schamen. Het kabinet heeft haar uitgangsstelling: spreiding van kennis, macht en inkomen en wat – ik herhaal het voor de zoveelste keer – niet alleen socialistische principes zijn, maar evenzeer in de christen-democratische visie thuis horen – niet verloochend. Na alle kritiek die er over dit kabinet is uitgestort, nogmaals vaak ook terecht, heb ik er als voorzitter van de Arjos behoefte aan voor deze ministersploeg onze oprechte waardering uit te spreken!"

Wetsontwerpen

Voor de uitkomst van de debatten over de 4 genoemde wetsontwerpen is Borgman niet zo benauwd, hoezeer ook het belang ervan door de heer Van Thijn is opgeklopt. Hij zei hierover:
„Ik wil graag aannemen dat de wetsontwerpen betreffende de VAD, ondernemingsraden, grondpolitiek en investeringsrekening voor de PvdA belangrijke wetsontwerpen zijn, maar dat zijn ze voor het CDA ook. Maar de heer Van Thijn springt er wel erg krampachtig mee om, of dat het enige is wat hij straks aan z'n kiezers te verkopen heeft. Het wordt echter ernstiger als de PvdA ons de behandeling van deze wetsontwerpen wil opleggen als een soort „proeve van progressiviteit". Deze houding is ronduit misplaatst.
De PvdA mag onze opstelling ten aanzien van deze wetsontwerpen niet als toetssteen gebruiken inzake onze intenties om tot een meer verantwoordelijke en meer rechtvaardige maatschappij te komen.
Nog afgezien van het feit dat ook wij ons eigen programma hebben wat we serieus wensen te nemen, geeft deze opstelling blijk van zowel een aanmatigende als een wantrouwende houding. En daarmee is al reeds voor de behandeling één pijler onder de brug weggetrokken. Maar ik zei reeds, dat ik, als het om de brugfunktie gaat voor de debatten over de 4 wetsontwerpen niet zo benauwd ben. De verkiezingskampagne is voor de brugfunktie veel gevaarlijker.
Dan zal het erom gaan dat we voor datgene wat we samen gedaan hebben, ook samen gaan staan.
Het beleid dat we – over en weer – in de afgelopen periode voor onze rekening hebben genomen, mogen we tijdens de verkiezingskampagne niet verloochenen.
Het beleid van verwante bewindslieden was evenzeer kabinetsbeleid als het beleid van niet verwante ministers. Als we zo met elkaar verkiezingskampagnes doorkomen dan acht ik de kansen op een tweede kabinet in deze constellatie ruimschoots aanwezig. Zonder de illusie overigens dat zo'n kabinetsformatie eenvoudig zal verlopen. De PvdA/PPR-kombinatie heeft haar stellingen voor de kabinetsformatie betrokken. Het CDA overigens evenzeer. Wij hebben een 4-tal kriteria vastgesteld die bepalend zullen zijn voor de handelwijze bij de komende kabinetsformatie, te weten: de verkiezingsuitslag, de wenselijkheid van een parlementaire meerderheid, de herkenbaarheid van het eigen program en de aktuele situatie.
Aan deze kriteria, en niet één ervan en ook niet de één meer dan de ander zal een nieuw te formeren kabinet getoetst worden.
Een kabinet van CDA en VVD lijkt mij ondenkbaar!
Let wel, dit is geen uitsluiting van de VVD vooraf. Hoezeer ik daar ook aan toe zou zijn; ik acht het onjuist.
Het past niet in ons parlementair-democratisch stelsel. Ook met de VVD dient de mogelijkheid open te blijven om tot program-vergelijking te komen. De Arjos zal het CDA dan ook niet vragen de VVD voor regeringssamenwerking uit te sluiten. We vragen het CDA wel, en met klem, om haar eigen programma tot en met serieus te nemen. Met dit program van uitgangspunten, met dit aktie-program kan het CDA en mag het CDA niet anders dan een voorhoede-partij zijn.
Er moet ons alles aangelegen liggen om taken – in de positie van het dragen van regeringsverantwoordelijkheid – aan te pakken. Met enthousiasme en elan. Dan past ons geen houding van „we buigen niet naar links en we buigen niet naar rechts". Ook dat is machtspolitiek; dat wekt bovendien de indruk dat het ons niet uitmaakt of we met de één danwel met de ander samenwerken. Een principiële keuze voor PvdA of VVD zullen we nooit maken. De christen-democratie is een volstrekte eigen weg in de Nederlandse politiek. Een eigen weg die nooit per definitie een middenweg kan zijn. De keuze tussen PvdA of VVD kan niet als lood of schroot gemaakt worden."

Enorme kans

„Er ligt voor het CDA een enorme kans. Die moeten we met beide handen aangrijpen. Niet om de macht, maar om de mogelijkheid heel veel mensen warm te maken voor de christelijke politiek. Om te laten zien dat het echt kan!
De Arjos heeft met grote aarzeling voor het CDA gekozen; maar ze heeft gekozen, en ze zal er ook voor staan.
Het program van uitgangspunten bepaalt heel duidelijk het karakter van het CDA, dat is voor geen tweeërlei uitleg vatbaar.
Het program van aktie geeft vanuit ons uitgangspunt onze eigen derde weg aan.
De lijsttrekker van het CDA, de heer Van Agt heeft ons volle vertrouwen. Wij zijn klaar voor de verkiezingskampagne. Het CDA heeft recht op onze steun en we zullen het haar van harte geven.
De Arjos heeft zich als christelijke politieke jongeren-organisatie een hoog doel gesteld: De Schepping meer in harmonie te brengen met de Schepper. Het hebben van dit doel is voor ons geen uitlaat voor ons vroom gevoel, maar een oprechte begeerte om ook in de politiek Zijn naam herkenbaar te mogen dragen", aldus Fred Borgman voor de Arjosraad op 19 februari jl. te Zwolle.

Verklaring Arjosraad over regeringscoalitie

De Arjosraad op 19 februari 1977 te Zwolle in vergadering bijeen; gehoord de beschouwingen inzake de huidige politieke situatie en de mogelijkheden van een regeringskombinatie na de Tweede-Kamerverkiezingen van 25 mei a.s.;

konstaterende dat door het CDA, ondersteund door een resolutie van de Arjosraad, kriteria zijn vastgesteld die bepalend zijn voor de handelwijze bij de komende kabinetsformatie, te weten:
a. de verkiezingsuitslag;
b. de wenselijkheid van een parlementaire meerderheid;
c. een zodanige programmatische overeenstemming waarin de herkenbaarheid van het eigen program gewaarborgd is;
d. de aard van de aktuele politieke problemen;

- eveneens is vastgesteld dat geen van deze kriteria dient te worden genegeerd noch verabsoluteerd doch dat zij in onderlinge samenhang op evenwichtige wijze recht dienen te worden gedaan, en als zodanig als uitgangspunt zullen gelden voor de opstelling van het CDA tijdens de kabinetsformatie;
- er door kongressen van de PvdA en PPR, inzake een voortgaande samenwerking met het CDA onder meer uitspraken zijn gedaan met betrekking tot de samenstelling van een optredend kabinet.

Overwegende dat:
- bedoelde uitspraken van PvdA en PPR door het CDA dienen te worden gezien als van die zijde geldende uitgangspunten voor de opstelling tijdens de kabinetsformatie en te zijner tijd door het CDA aan de door haar gestelde kriteria dienen te worden getoetst op de wijze als in de tweede konstatering omschreven;
- zowel het klimaat als de besluitvorming van met name het PvdA-kongres duidelijker openingen heeft gehouden c.q. geschapen om tot een voortgaande samenwerking van PvdA, PPR en D'66 en christen-democraten te komen;
- het optreden van het kabinet Den Uyl mede tot doel had het normaliseren van gestoorde verhoudingen tussen

Vervolg op pag. 10

Verklaring Arjosraad

(ervolg van pag. 9

socialisten en christen-democraten en als zodanig een brugfunktie te vervullen heeft ten einde een vruchtbare samenwerking op basis van wederzijds respect en vertrouwen te kreëren en te handhaven;

- deze brugfunktie, gelet op de verhoudingen in het parlement maar bovenal op de samenwerking binnen het kabinet, een goede kans van slagen heeft en een daadwerkelijk slagen van de brugfunktie in belangrijke mate afhankelijk is van de opstelling die beide partijen innemen ten tijde van de verkiezingscampagne.
- de houding van de PvdA en PPR, als zouden wij alleen, of met name zich willen inzetten voor een beleid wat beoogt te komen tot een meer verantwoordelijke en rechtvaardige maatschappij, in het licht van het bovenstaande een onverstandige en gelet op het CDA-program een volstrekt onjuiste benadering is;
- genoemd CDA-program en het beleid zoals dat door de christen-democratische politici in de afgelopen periode is gevoerd, de intentie in zich hebben te streven naar een maatschappij waarin Gods gerechtigheid meer gestalte krijgt en de mens zijn verantwoordelijkheid ten aanzien van zijn medemens en zijn natuurlijke omgeving beter kan beleven.

Spreekt uit:

- *dat zowel voor wat betreft het program als het in de afgelopen periode gevoerde beleid de hoop gerechtvaardigd is dat, niet voor wat hun en onze principiële uitgangspunten betreft, maar wel voor wat betreft veel gezamenlijke doelstellingen, in samenwerking met PvdA, PPR en D'66, met vrucht aan de uitvoering van onze idealen gewerkt kan worden;*
- *dat van deze intentie noch in de houding van de VVD in het parlement, noch in haar program, iets of nauwelijks iets te bespeuren valt;*
- *dat het beleid van dit kabinet – waar het is gericht op beperking van onze ekonomische groei met betrekking tot de derde wereld, het milieu, alsmede op noodzakelijke bezuinigingen ten behoeve van de ekonomische situatie waarbij de zwakkeren in de samenleving zoveel mogelijk worden ontzien – konsistent dient te worden voortgezet.*
- *dat met inachtneming van de gestelde kriteria en op grond van alle overwegingen, het CDA de voorkeur dient te geven aan een regeringskombinatie met de PvdA, PPR en D'66 en roept het CDA op, om een intentieverklaring te bewerkstelligen op basis van wederkerigheid;*
- *van PvdA, PPR en D'66 te verwachten zich eveneens met woord en daad hiervoor in te zetten en de verantwoordeiijkheid niet te ontlopen.*

De Arjosraad roept alle christen-democraten op om de inspiratie van het program van uitgangspunt en het politiek program van het CDA om te zetten in een dringend appèl op het gehele Nederlandse volk om te kiezen voor een politiek van verantwoordelijkheid; te kiezen voor een beleid waarin iets herkenbaar is van de bedoelingen die de Schepper heeft met Zijn schepping.

Resolutie Arjosraad over „rechtsstaat en terreur"

De Arjosraad, op zaterdag 19 februari 1977 te Zwolle in vergadering bijeen, gaat er vanuit dat in een ware demokratie niet blind het meerderheidsprincipe wordt aangehangen.

De overheid, en zij die m.b.t. een bepaalde zaak tot de meerderheid behoren, moeten een demokratische gezindheid betrachten, in die zin, dat zij bij het vaststellen en uitvoeren van wetten rekening moeten houden met de minderheid en het die mogelijk moet maken zich loyaal op te stellen.
Uitgaande van het feit dat deze Arjosraad bijeen is om zich bezig te houden met het verschijnsel terrorisme, wil zij de volgende definitie van terrorisme hanteren. Terrorisme is ideologisch bepaald geweld, mede of noodzakelijk gericht op onschuldigen die daarbij getroffen worden in persoon en/of goed.
A.1 *Overwegende* dat een regeling m.b.t. bestrijding van een terroristische aktie en berechting van terroristen *alleen* onvoldoende recht doet aan de oorzaken van de problematiek.
Spreekt uit dat binnen de staatsorganisatie maatregelen moeten worden genomen om de oorzaken van terroristische aktie mogelijk weg te nemen.
A.2. *Overwegende* dat de afstand tussen burger en overheidsorganen te groot is.
Spreekt uit dat door vergemakkelijking van het kontakt tussen burgers en overheid onlustgevoelens ten gevolge van te weinig voorlichting en stroef verlopend kontakt voorkomen moeten worden.
A.3. *Spreekt uit dat de mede-verantwoordelijkheid m.b.t. het bestuur en de regering van de individuele burger feitelijk en gevoelsmatig verhoogd moet worden. Daartoe is het nodig de voorlichtende taak van de politieke partijen meer inhoud te geven en het kontakt van de politieke partijen met de burgers te verbeteren.*
A.4. *Spreekt uit dat het nodig is een autonoom, onafhankelijk inlichtingen- en kontrole-instituut in het leven te roepen. Het wetsontwerp betreffende de Commissaris van Onderzoek verdient dan ook alle aandacht.*
A.5. *Spreekt uit dat de belanghebbenden bij een wettelijke regel of een bestuursmaatregel, zoveel mogelijk betrokken moeten worden bij de totstandkoming daarvan.*
A.6. *Overwegende* dat zoveel mogelijk groepen burgers een volksvertegenwoordiging of politieke partij moeten kunnen kiezen waarmee zij zich het meest verwant voelen.
Spreekt uit dat een verhoging van de kiesdrempel niet wenselijk is.
B.1. *Konstaterende* dat er geen wettelijke, toereikende regeling bestaat waarin de bevoegdheden van de overheid ter bestrijding van een terroristische aktie worden omschreven.
Overwegende dat elk overheidsoptreden gefundeerd moet zijn op een wettelijke regeling.
Spreekt uit dat in een herziene wet Buitengewone Bevoegdheden Burgelijk Gezag, de bevoegdheden die de overheid heeft bij bestrijding van een terroristische aktie en een regeling van de verantwoordingsplicht tegenover de vertegenwoordigende lichamen, vastgesteld moeten worden.
B.2. *Konstaterende* dat ons Wetboek van Strafrecht geen mogelijkheden biedt het bijzondere karakter van een terroristische aktie, wat haar onderscheidt van communedelikten, te onderkennen.
Overwegende dat dit onwenselijk is, daar hier aan een essentieel deel van een terroristische daad wordt voorbijgegaan.
Overwegende dat het ontbreken van een strafbaarstelling van een terroristische aktie ten gevolge kan hebben dat het nodige bewijs niet kan worden geleverd.
Overwegende dat door een dergelijke strafbaarstelling ook poging tot, medeplichtigheid aan, uitlokken en medepleging van het delikt ook strafbaar wordt zodat sleutelfiguren die zich tijdens de eigenlijke aktie op de achtergrond houden kunnen worden achterhaald.
Overwegende dat het strafbaar stellen van samenspanning tot een terroristische aktie in strijd is met de principes van de rechtsstaat en onze nationale rechtsorde.
Spreekt uit dat in het Wetboek van Strafrecht het plegen van terroristische akties op zichzelf strafbaar moet worden gesteld.
B.3. *Konstaterende* dat bij terroristische akties grove rechtsschendingen voorkomen.
Overwegende dat dit fundamenteel in strijd is met de grondbeginselen van onze samenleving nl. de democratie en het respekt jegens een ander persoon en/of goed.
Overwegende dat voor veel terroristen het doel de middelen heiligt.
Overwegende dat veel terroristische akties een internationaal karakter dragen.
Spreekt uit dat het beroep op het hoger doel de gebezigde middelen niet kan rechtvaardigen en de strafbaarheid van de terroristische aktie zal kunnen opheffen.

Nieuw boek van drs. Ad Schouten

Einde deze maand verschijnt een nieuwe uitgave van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP. Ditmaal gaat het om een boek van drs. A. Schouten over „inkomenspolitiek".
In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad Schouten vanuit een principiële stellingname, tal van aspecten van inkomenspolitiek. De liberale, socialistische en bijbelse visie op de inkomenspolitiek komt uitvoerig aan de orde. Aan het slot van dit nieuwe boek schetst drs. Ad Schouten een christelijke visie toekomstmodel. De prijs f 6,25.

Bestellingen

Stort verschuldigde bedrag op postgiro 8 9 6 7 3 t.n.v. ARPartijstichting Den Haag, met vermelding van titels en aantal.

Van der Sluis burgemeester van Hilversum

Binnenkort zal tot burgemeester van Hilversum worden benoemd de heer W. R. van der Sluis.

Mr. Van der Sluis werd in 1923 te Sint Maarten (NH) geboren, is gehuwd en heeft twee kinderen. De nieuwe burgemeester is sinds 1952 lid van de ARP en sinds 1967 lid van Gedeputeerde Staten van Utrecht. Achtereenvolgens was hij werkzaam op het departement van Defensie, juridisch adviseur van CNV en van 1957 tot 1966 algemeen secretaris van de ARP, in 1966/'67 was hij lid van de Tweede Kamer.

De nieuwe burgemeester is voorzitter van het „Verbond van AR-gemeente- en provinciebestuurders".

UIT ONZE BOUW- EN AANNEMERSWERELD

SYSTEEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL
Industrieterrein Postbus 3 tel. 08859-1024

Systeembouw (Permanent en Semi Permanent)
Systeembungalows, Scholen, Kantoren, Houten garages, Bedrijfsschuren en loodsen. etc.

AANNEMINGSBEDRIJF
„SCHOUWEN-DUIVELAND"
N.V.
Schuithaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
HET ADRES VOOR
UITVOERING VAN BETON-, WATER-,
WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE
WERKEN

VINK
Utiliteits- en woningbouw
Kerklaan 9, Moordrecht.
Telefoon 01827-3044 en 3045.

UIT ONZE SCHEEPSBOUW EN SCHEEPVAART WERELD

A. BAARS Azn.
Exploitatie van baggermaterieel B.V.
VERKOOP EN VERHUUR
Telefoon (0 1840) – 5566
Postbus 70, Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.
SLIEDRECHT
Telefoon (0 1840) – 5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

Handel in buizen (diverse maten) NIEUW IJZER,
zoals platen, hoek- en balkijzer
RIJPLATEN in diverse maten
STOLK'S Handelsonderneming B.V.
Postbus 1, H. I ambacht
afd.: Sloperij, Veersedijk 223, tel. 078-2,80.00
Afd. Bruikbare materialen, Veersedijk 11,
tel. (01858) 2024 en 5025.

FIRMA DE REK EN HORSMAN
Fabriek van Scheepslieren
DORPSSTRAAT 102 - TEL. 0 1894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSSEL

FA. JAN DE MIK
HARDINXVELD-GIESSENDAM
Aannemers van oeververdedigingswerken – Griendhouthandel
Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSSEL- EN LEKSTREEK FIJN
A.van Houwelingen - Moordrecht
TELEFOON 305 (0 1827) WETERINGSTRAAT 4

Adverteren kost geld
NIET adverteren kost meer!

VAN DE PARTIJ

Diskussiëren met het ARVC

Door mevr. E. van Velthooven-Olde, presidente ARVC

Op donderdag 24 februari vergaderde in Utrecht het ARVC. In vlot tempo werd het huishoudelijk gedeelte afgehandeld.

Medegedeeld werd dat in het verkiezingsnummer van het blad „Vrouwen en hun belangen", waarin wordt nagegaan hoe in de verschillende verkiezingsprogramma's van de politieke partijen het vrouwenaspekt een plaats heeft gekregen, ook aandacht wordt geschonken aan het CDA-programma en dat mevrouw A. van Heel-Kasteel meegewerkt heeft aan een interview. Het ARVC heeft, via het C.D.A. Vrouwenberaad, medewerking verleend aan dit verkiezingsnummer.

Nieuwe bestuursleden

Drie nieuwe bestuursleden werden hartelijk welkom geheten. De kamercentrale Dordrecht benoemde mevrouw J. A. Nieborg-Ketelaar te Barendrecht, dit in verband met het vertrek van mevrouw Blok-Corduwener te Oud-Beijerland.

Na veel moeite heeft de kamercentrale Leiden voor de beide reeds lang bestaande vacatures nu ook twee dames benoemd, namelijk de dames v.d. Berg te Waddinxveen en Omta te Boskoop. Het ARVC wordt verzocht om reakties te leveren op het concept-rijksbijdrage, rijksregeling Sociaal-Cultureel werk van C.R.M. en de daarbij behorende discussienota. Een aparte werkgroep in CDA-verband gaat dit bestuderen waarin het ARVC haar eigen inbreng levert.

Op de vergadering is verzocht om ook in de kamercentrales de dames te activeren om zich hierin te verdiepen en de daaruit voortkomende visies en kritische kanttekeningen op te sturen naar het secretariaat van het ARVC. Het door u toegezonden materiaal willen wij dan graag gebruiken en eventueel bundelen.

Werkgroep emancipatie

Het ARVC heeft een werkgroep Emancipatie. Deze werkgroep gaat nu de Diskussienota Emancipatiewerk van de landelijke Emancipatiekommissie bestuderen.

Ook hierop moet vanuit onze kring gereageerd worden. Er zijn bij deze nota vragenlijsten om in te vullen. Ook hiervan hopen wij dat veel vrouwen binnen onze partij er aan zullen meewerken om dit te bestuderen en hun visie en ingevulde vragenlijst zullen opzenden naar het ARVC. Door ons kan dan een verantwoorde reaktie gezonden worden naar de landelijke commissie.
Wij moeten wel op korte termijn reageren. Op de vergadering van het ARVC is er dan ook op aangedrongen om vlug te beginnen.

Over de drempel

Voor deze ARVC-vergadering waren, via Nederlandse Gedachten, de vrouwen binnen onze partij uitgenodigd die geïnteresseerd zijn in een stuk vorming. Om 11 uur waren alle gasten, die zich opgegeven hadden voor deze vormingsdag, aanwezig. Onder leiding van de heer W. Eikelboom kregen wij training in discussietechniek, leiding geven, een korte speech houden enz. Kortom er werd ons een stuk vergadertechniek bijgebracht. Dit was niet gedaan om eens een dagje uit te zijn, maar bittere noodzaak. De leden van het ARVC zijn namelijk overbelast.
Talloze spreekbeuren moeten worden vervuld, met name op diverse vrouwenorganisaties. Ook zitting nemen in een forum behoort steeds meer tot de werkzaamheden. Dit alles gebeurt naast het eigen partijwerk. Het aantal vrouwen dat binnen onze partij een stukje verantwoordelijkheid op zich wil nemen en politiek werk gaan verrichten moet groter worden.
Nu moeten wij, bij gebrek aan tijd, soms al nee zeggen als onze medewerking wordt gevraagd. En nee verkopen mag niet voorkomen. Daar is onze verantwoordelijkheid, ook politiek, te groot voor. Dat er kansen zijn dat onze gelederen versterkt kunnen worden bleek op deze vormingsdag. Klappertandend ging men soms een verhaal houden, de discussie leiden enz. De heer Eikelboom animeerde en kritiseerde. En wat bleek?

Voor herhaling vatbaar

Onder de ruim dertig aanwezigen zat veel talent. Een prima diskussieleidster en goede forumleden ontdekten wij. Het is vaak alleen een kwestie van een keer proberen, een keer over die drempel van twijfel aan zichzelf heenkomen. Zonder enige voorbereiding moest men een politieke kleur aannemen en haar visie geven. Dat is verschrikkelijk moeilijk en toch ging het. Kortom een geslaagde dag. Voor herhaling vatbaar. Er wordt gedacht om dit in het najaar te gaan doen in CDA-verband en dan per provincie. De vraag is of dit in aanmerking komt voor subsidie van de Stichting Kader en Vormingswerk.
Wij zullen de zaak bestuderen. U hoort er via uw partijblad te zijner tijd meer van.

Grote verantwoordelijkheid

Iedere vrouw, binnen onze partij, die zo'n dag wil meemaken om beter te kunnen functioneren op de kiesvereniging en bij andere gelegenheden waar we het CDA voor het voetlicht kunnen brengen, kan ons dit vast mededelen.
Wij hebben dan enige indruk hoe de interesse ligt en in welke regio de meeste animo hiervoor is.
Een christelijke politieke partij is één van de organisatorische vormen door middel waarvan een evangelische politiek in een natie voor het voetlicht kan treden. Wij, leden van de ARP, hebben de grote verantwoordelijkheid om van die politiek te getuigen.
Ook de vrouw.

E. van Velthooven-Olde

HET CDA IN DE ETHER

In het kader van de politieke zendtijd worden de CDA-uitzendingen verzorgd door de CHU op maandag 14 februari a.s. van 18.20 - 18.30 uur op Hilversum I de ARP op zaterdag 5 maart a.s. van van 18.50-19.00 uur op Hilv. I.

UIT HET KUIJPERHUIS

Samen verantwoordelijk

„Samen verantwoordelijk". Onder dit motto gaan de CDA-partijen de komende verkiezingen in. Een verkiezingsleuze die anti-revolutionairen waarschijnlijk vertrouwd in de oren zal klinken. „Overleg en samenwerking" was immers het motto van de vorige campagne. U proeft dat de nieuwe verkiezingsleus a.h.w. in het verlengde ligt van die van vijf jaar terug.
In dit verband is het opmerkelijk dat bijna 10 jaar geleden, onder de titel „Samen verantwoordelijk", een ARP-brochure verscheen. Met daarin o.a. de intreerede van dr. A. Veerman bij zijn aanvaarding van het partijvoorzitterschap op 15 juni 1968! Aan het slot van zijn rede zei de toenmalige voorzitter het volgende.
„Daarin ligt juist de kracht van de bijbelse boodschap, dat zij zich steeds weer laat verwezenlijken in nieuwe vormen. Daaraan zullen wij samen moeten werken. In een partij, waarvoor wij allen samen verantwoordelijk zijn".
Leest men in de laatst geciteerde zin i.p.v. „In een partij".. – want zover zijn we met het CDA nog niet – „In een samenwerkingsverband..." dan zijn Veermans woorden a.h.w. voor vandaag gesproken. Dit korte uitstapje maakt hopelijk aannemelijk dat het nieuwe verkiezingsmotto goed aansluit bij anti-revolutionair en christen-democratisch gedachtengoed.
Dan hebben we nog niet eens de bekende nota van de Contactraad van 17 juni 1972 „Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij" genoemd. Samen verantwoordelijk. Dat geldt ook voor de organisatie van de campagne. Alleen dankzij de inzet van de leden van de drie partijen en de rechtstreekse leden kan op 25 mei een goed resultaat behaald worden. Op het CDA-verkiezingscentrum in Den Haag wordt er alles aan gedaan om een goed succes mogelijk te maken. Een groot aantal stafgroepen houdt zich met diverse problemen bezig – spreekbeurten, dokumentatieschetsen, propagandamateriaal, coaching lijsttrekker – en nog vele zaken meer. Al deze stafgroepen werken onder verantwoordelijkheid van het Centraal Verkiezings Comité (CVC). Het CVC heeft de dagelijkse leiding van de campagne. Voorzitter ervan is mr. J. L. Jansen van Raay. Zijn „dubbele naam" maakt geen twijfel mogelijk: dat moet een „CH-man" zijn. Secretaris/penningmeester is D. Corporaal. De strijdvaardigheid, uit deze naam naar vorenspringend, verraadt een zekere AR-afkomst. Tweede voorzitter van het CVC is tenslotte P. H. van Zeil. U snapt het al: een KVP-man, het „zwierige" element. Het CVC vergadert momenteel een keer per week. De volgende maand wordt dat twee maal per week. In mei zal dit dagelijks het geval zijn. Alle mogelijke problemen komen in dit comité aan de orde. Bij het zoeken naar oplossingen geldt ook hier als richtlijn: „samen verantwoordelijk".

AR-Partijdig

ARP/CDA uitgaven

Veel partijleden zijn niet of onvoldoende op de hoogte van de vele publikaties, die door de ARP en het CDA uitgebracht zijn. Dat blijkt telkens, wanneer op vergaderingen gewerkt wordt met een lectuurtafel of informatiestand.

Er wordt altijd materiaal door leden gekocht op dergelijke bijeenkomsten.

Verkiezingstijd

Juist in de komende tijd met veel verkiezingsactiviteiten, is het bijzonder van belang om met een dergelijke lectuurtafel op uw vergaderingen te verschijnen. Nu ook velen van buiten de kring van de AR-Partij en het CDA op dergelijke vergaderingen verschijnen is dit extra van belang.
Te weinig worden door Kamercentrales, Statencentrales en kiesverenigingen de mogelijkheden van een dergelijke lectuurtafel uitgebuit. Het is immers van groot belang dat zoveel mogelijk leden, belangstellenden en kiezers kennis nemen van onze informatie. Wanneer uw Kamercentrale, Statencentrale of Kiesvereniging meer aan de weg wil timmeren met ARP- of CDA-informatiemateriaal vraagt u dan bij het ARP-secretariaat materiaal aan. U kunt een beperkte hoeveelheid gesorteerde brochures in consignatie toegezonden krijgen.

Afrekening

Afrekening vindt na afloop van desbetreffende bijeenkomst of manifestatie plaats op basis van wat is verkocht. U kunt zich voor het verkrijgen van het materiaal wenden tot het *sekretariaat van de ARP, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. Telefoon 070-46 96 20 (G. v.d. Berg).*

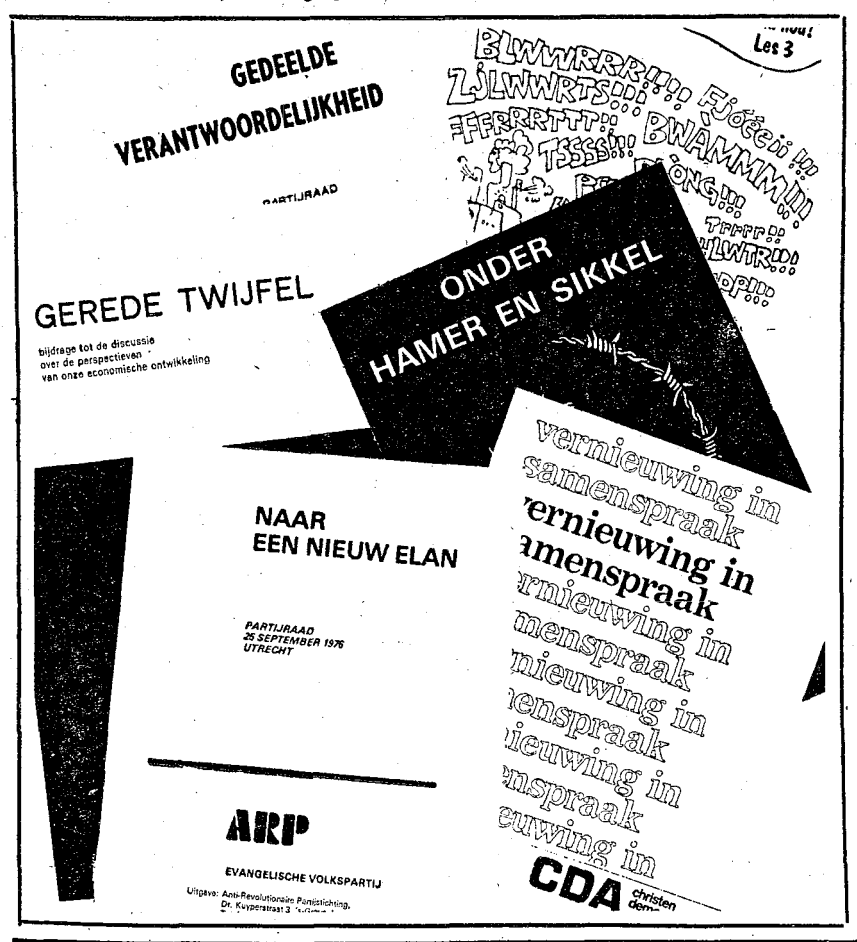

Verslag kadercursus Soesterberg

Nu CDA of nooit CDA

Op 25 en 26 februari zijn de deelnemers van de kadercursus Soesterberg voor de 4e keer bijeen geweest.

De heer W. Vergeer, voorzitter van de KVP, sprak met ons „in het zicht van de verkiezingen" over de partijpolitieke stand van zaken en over de actuele situatie, waarbij de heer Vergeer wees op de noodzakelijkheid van christen-democratische politiek, niet tussen, maar naast de VVD en PvdA. Dat vraagt veel arbeid. Met name van onze kaderleden mag dan verwacht worden dat wij het program kennen waarmee we de verkiezingen in gaan. Het is zaak dat de plaatselijke en regionale partijorganisatie gebruik maken van deze kaderleden. Uitvoerig zijn de vier zgn. hervormingswetsvoorstellen aan de orde geweest. De heer Vergeer benadrukte daarbij, wijzend op de Schets van beleid waarin het CDA zich al reeds had uitgesproken over de VAD en de grondpolitiek, dat de hervormingsvoorstellen geen socialistische stokpaardjes zijn en er derhalve geen sprake kan zijn van „examen doen". Tot in de kleine uurtjes worden tijdens de bargesprekken meningen en standpunten uitgewisseld, waarbij CDA-ers van verschillende afkomst zich rekenschap geven van wat ons allemaal te doen staat. Het is nu CDA of nooit CDA.

Goudzwaard spreekt over CDA-program

De Stichting kader- en vormingswerk organiseert op 12 maart 1977 van 10.00 uur tot 16.30 uur in het Congres en Vergadercentrum van de Jaarbeurs te Utrecht een bijscholingsdag voor oud-kadercursisten.

's Morgens zal *prof. dr. B. Goudzwaard,* voorzitter van de programcommissie spreken over „de leidende motieven van het CDA-program".
's Middags zal *drs. A. M. Oostlander,* directeur van de dr. Kuyperstichting, de lijnen van het ochtendprogramma doortrekken naar Europees niveau en spreken over „christelijke politiek en de EVP".
In het licht van de komende verkiezingen is het een goede zaak voor hen die de kiezer aan het front tegemoet moeten treden, een gesprek te kunnen hebben met de mensen die mee leiding geven aan het CDA.
Uw kosten bedragen f 3,-, die in mindering zullen worden gebracht op de te vergoeden reiskosten. Voorgaande bijscholingsdagen mochten zich steeds in een goede belangstelling verheugen. Ook ditmaal is er een interessant programma. Daarnaast een mooie gelegenheid oude bekenden en vrienden weer eens te ontmoeten!
U kunt zich opgeven door onderstaand aanmeldingsformulier ingevuld te zenden aan de Stichting Kader- en Vormingswerk, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

Aanmelding bijscholingsdag

Hierbij geef ik mij op voor de bijscholingsdag van 12 maart 1977 te Utrecht.

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Deelnemer Kadercursus 19.../19.... te .....

Zenden aan: Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

Handel en Industrie

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN

Vraagt
jaar-rond chrysanten
die staan langer....

FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN
PALLETS
in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS
w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 × 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

W. VISSER & ZN. N.V.

SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

OOSTERBAAN
&
LE COINTRE N.V.

GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

In dit boekje stelt de auteur, voormalig financieel-economische specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- *Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?*
- *Groeien of versoberen?*
- *Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.*

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.
Bestellingen: Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek".

SPELREGELS
VOOR ECONOMIE & POLITIEK
AREND J. VERMAAT

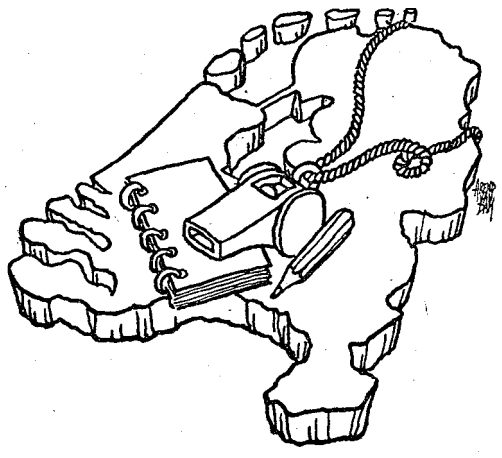

EEN UITGAVE VAN DE
stichting kader- en vormingswerk **ARP**
DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

WELWEZEN MET DE SPORT

Onlangs is een sportkatern verschenen onder de titel „Welwezen met de sport". In deze vier pagina's tellende krant komen de volgende zaken aan de orde: de sportnota van Van Doorn, de overheid en de sport, sportverwording, de christelijke sportbeweging, sport en samenleving, reclame in de sport.

De meewerkende auteurs zijn: **H. A. de Boer, L. A. van Splunder, prof. dr. I. A. Diepenhorst, W. F. H. Grashoff, C. J. van Leeuwen en G. J. Groenman.**

De katern, die zich o.m. goed leent voor discussie in groepen, is in nabestelling tegen het volgende tarief verkrijgbaar:

1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,50 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,40 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen via postgiro 89673 t.n.v. A. R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

Openbare Bibliotheek

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

33e jaargang – nr. 10 12 maart 1977

In de fraktiekamer van de ARP in het Tweede-Kamergebouw overhandigde ARP-voorzitter H. A. de Boer een eerste exemplaar aan de auteur van het boek „Inkomenspolitiek" drs. Ad Schouten, oud-ARP-Tweede-Kamerlid. Het boek is een uitgave van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP.

Vertoning harde porno in grotere bioscopen afwijzen

Deze week opent N.G. met een samenvatting van een radio-uitzending waarin ARP-Tweede-Kamerlid H. A. de Boer zijn visie gaf op de kwestie van het optreden van de justitie bij de vertoning van harde pornografische films in grotere bioscopen.
Verder gaat het kamerlid Scholten in op de vraag of de levering van 3 korvetten aan Indonesië al dan niet in strijd is met de ontwapeningsnota.
Het kamerlid Van Houwelingen tenslotte gaat in op de milieuwetgeving.

Harde porno in vrijheid en volwassenheid afwijzen

De vorige week besteedden de commissies van Justitie en CRM van de Tweede Kamer aandacht aan de kwestie van het optreden van de justitie bij de vertoning van harde pornografische films in grotere bioscopen.

Namens de CDA-partijen gaf het kamerlid H. A. de Boer in een radio-uitzending zijn visie op deze zaak. Bijgaand geven wij in het kort de visie van het betrokken kamerlid in deze zaak weer.

Geen uitzonderingssituatie

„Het gaat er niet om, zoals voortdurend betoogd wordt, dat deze zaak tegen de geest van de wet indruist. Want de wet op de filmkeuring beoogde **preventief,** vooraf films te keuren. (Dank zij een initiatief van PvdA en VVD is deze wet overigens afgeschaft. Artikel 240 van het Wetboek van Strafrecht heeft geen andere strekking dan om achteraf, als een film in roulatie geweest is, door de rechterlijke macht te laten oordelen of er al dan niet in strijd is gehandeld met artikel 240 van het Wetboek van Strafrecht. Die zaak is bij de behandeling van de filmkeuring uitvoerig in de Kamer aan de orde geweest. Ik heb het de socialisten en de liberalen in het debat voorgehouden, dat ze bij de behandeling van de filmkeuring uitvoerig hebben betoogd, dat art. 240 zou blijven bestaan. Dat men ook wist, dat er dan geen uitzonderingssituatie meer zou zijn. Dat èn het cabaret èn het toneel èn het boek allemaal onderworpen zouden zijn, samen met de film, aan het bepaalde in art. 240 van het Wetboek van Strafrecht. Dat is bij die behandeling uitvoerig aan de orde geweest. Terwijl men nù doet voorkomen, n.a.v. het recente optreden van de justitie, alsof er van een volstrekt vreemde en bizarre situatie sprake zou zijn. Ik noem dat schijnheilig."

Vrij en volwassen

Wat betreft het door socialisten en liberalen gehanteerde argument van vrijheid en volwassenheid van de mondige burger, meent het kamerlid De Boer het volgende.
„Ik zou me kunnen voorstellen, dat een zich echt volwassen noemende samenleving ook zou kunnen zeggen: „wij willen bepaalde dingen niet". Er wordt door liberalen en socialisten ook voortdurend een beroep gedaan op het punt van geestelijke vrijheid. Op het zelfde moment echter vinden socialisten dat de handelsreklame niet in de grondwet moet en dat de STER dient te worden afgeschaft. Je zou bij al die dingen onmiddellijk kunnen opmerken: mag dat de mens niet zelf uitmaken? Is dat niet een aantasting van de geestelijke vrijheid? Dan heeft men allerlei andere redenen om daar weer eens een verhaal bij te houden. Ik vind, dat ook dàt een aantasting van de geestelijke vrijheid is. Daar ben ik op zichzelf helemaal niet tegen. Want ik ben het met die punten nog eens ook.

Maar ik vind, dat dat ook bij andere dingen het geval zou moeten zijn, zonder dan direkt van een inbreukmaken op de geestelijke vrijheid beschuldigd te worden. Socialisten en liberalen beweren, dat mensonterende en ontluisterende voorstellingen er wat hen betreft niet zouden moeten zijn. Zij betreuren, dat de perversie in de samenleving zich doorzet. Ik kan mij niet voorstellen, waarom dan een volwassen samenleving niet gerechtigd zou mogen zijn om bepaalde dingen ook af te houden. Ik meen dat de overheid – en ik denk dat hier sprake is van een belangrijk verschil in visie tussen liberalen en socialisten aan de ene kant en christen-democraten aan de andere kant – bepaalde dingen moet kunnen afhouden. Om het eens wat ouderwets, maar waarschijnlijk niet minder begrijpelijk te zeggen: juist „vanwege de ongebondenheid" van de mensen. Juist om het kwaad te beteugelen en te kanaliseren, moeten bepaalde dingen soms worden afgehouden.
Ik vind bovendien dat je als christen-democratisch politicus je wel eens zou mogen afvragen of je van het beeld van de autonome, de op zich

Vervolg op pag. 2

Minister van Justitie Van Agt, heeft de strijd aangebonden tegen vertoning van „harde porno" in grotere bioscopen.

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S, ORGELS
OVERTOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

H. R. van Triest B.V.
Hoogeveen
Al 20 jaar een krachtige schakel bij aan- en verkoop van ruwveevoer.

Herinnering betaling kontributie 1977

Deze week wordt aan de partijleden, die de kontributie 1977 nog niet hebben voldaan, een herhaald verzoek tot betaling verzonden.
Aan allen die een accept-girokaart ontvangen willen wij verzoeken de kontributie 1977 zo mogelijk uiterlijk voor 10 april a.s. te voldoen. Uw snelle betaling bevordert een goede liquiditeitspositie van alle partij-organen. Graag willen wij van u vragen om toch vooral de u toegezonden accept-girokaart te gebruiken om zo een snelle verwerking mogelijk te maken. Veel dank zijn wij verschuldigd aan de vele partijleden, die de kontributie 1977 reeds hebben gestort. De kontributie-inning 1977 begon half december van het vorig jaar. Per 11 maart jl. is de balans over de eerste periode opgemaakt. Daaruit blijkt dat ± 70% van alle leden de kontributie voor dit jaar al heeft voldaan. Een opmerkelijk hoge score (vorig jaar was in dezelfde periode 65% binnen), waarvoor wij alle betrokkenen hartelijk danken.

Principiële stellingname over inkomenspolitiek

Zojuist kwam van de pers een nieuwe uitgave van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP over „Inkomenspolitiek". De auteur ervan is drs. Ad Schouten, oud-financieel-specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie.

Vanuit een principiële stellingname licht hij in zijn nieuwe boek tal van aspecten toe die zich voordoen op het terrein van de inkomenspolitiek.

Bijbelse visie

Ook gaat hij uitvoerig in op standpuntbepalingen van de zijde van socialisten en liberalen. Daartegenover probeert de auteur een bijbelse visie te schetsen. Aan het slot van de nieuwe uitgave schetst de auteur een christelijk toekomstmodel. Het gaat de auteur in deze nieuwe uitgave om een bijdrage tot de vraag, hoe je vanuit een christelijke visie de economische problemen van vandaag moet benaderen. Na de studie van dr. A. J. Vermaat getiteld „spelregels voor economie en politiek", is dit de 2e uitgave van de Stichting op dit terrein. Het nieuwe boekje is bijzonder fraai geïllustreerd met cartoons van Arend van Dam. Speciaal is toegevoegd een uitgebreide verklarende woordenlijst van moeilijke termen op het gebied van de economie, waardoor de leesbaarheid van dit nieuwe geschrift verhoogd wordt. Het boekje telt 88 pagina's en kost f 6,25.

Bestellingen

Stort verschuldigd bedrag op postgiro 89673 t.n.v. ARPartijstichting Den Haag, met vermelding van titels en aantal.

Visie op abortus

Bestel dan tegelijkertijd de actuele en boeiende documentatie over de abortus-problematiek „CDA-visie op abortus" waarin de visie van de christen-democraten op dit probleem uitvoerig wordt weergegeven. In deze documentatie-schets is o.a. opgenomen de „beroemde rede" van mevr. J. van Leeuwen ter verdediging van het inititatief ontwerp van ARP/KVP. Dit 140 pagina's tellende boek geeft u een belangrijke documentatie, die u in de komende verkiezingstijd wellicht goed van pas kan komen. *De prijs ervan: f 6,95. Stort dit bedrag op het hierboven vermelde gironummer.*

Illustratie uit het boek „Inkomenspolitiek".

DEZE WEEK IN NG:

H. A. de Boer over pornobeleid	pag. 1, 2
Aantjes over Chili en het CDA	pag. 3
Levering korvetten aan Indonesië	pag. 4
Verslag 4e wereldcongres jonge chr.-democraten	pag. 6
Agenda	pag. 7
Veranderingen in Italië	pag 7, 10
Uit de Arjos	pag. 9
Van de partij	pag. 11

Milieuwetgeving
Voorzichtig voorwaarts

Door J. van Houwelingen, ARP-Tweede-Kamerlid

Vorige week werd in de Tweede Kamer de behandeling afgerond van nieuwe „milieuwetten": de afvalstoffenwet en een nieuwe grondwaterwet.

Wij hebben nadrukkelijk onze instemming betuigd met deze uitbreiding van de milieuwetgeving. Verontreiniging van de bodem via het ongecontroleerd storten van afval moet zo snel mogelijk worden voorkomen. Terwijl vooral de laatste jaren is het steeds duidelijker is geworden dat het ongecontroleerd winnen van grondwater ernstige gevolgen kan hebben voor de grondwaterstand en dus voor de landbouw en het natuurlijk milieu. Beide wetten hebben de bedoeling de bodem te beschermen tegen een onverantwoordelijk beheer. In een later stadium zal nog een meer algemeen wetsontwerp worden ingediend inzake de bodemverontreiniging. Het is eigenlijk jammer dat het niet mogelijk is geweest met zo'n algemene wet te beginnen.

Afvalstoffen

Ongeveer zestig procent van het afval wordt gestort, waarvan slechts een tiende gedeelte op verantwoorde wijze. De rest wordt zonder meer op een open terrein achtergelaten. In sommige gevallen wordt zelfs het storten in water toegestaan. Vijfentwintig procent van het afval wordt verbrand, terwijl de V.A.M. vijftien procent voor haar rekening neemt.
Het is duidelijk dat een meer verantwoorde regeling noodzakelijk is, zeker ook gezien de nog steeds toenemende afvalstroom (nu al zo'n 10 miljoen ton per jaar).
De uitvoering van de wet is opgedragen aan de provinciale besturen. Dit is een logische beslissing gezien de praktijk met de reeds bestaande milieuwetten.
Provinciale Staten zullen een plan moeten maken voor een verantwoorde regeling van het afvalprobleem in hun provincie. De minister zal richtlijnen geven, waaraan deze plannen moeten voldoen. Uiteindelijk zullen de plannen moeten worden goedgekeurd door de Kroon. Hierdoor wordt het mogelijk de plannen te toetsen aan de nationale doelstellingen.
Als ook de Eerste Kamer met deze wet akkoord kan gaan zal het toch echter nog wel even duren voordat men aan het werk kan gaan. De afvalstoffenwet is een raamwet waarin nog veel vla algemene maatregelen van bestuur moet worden uitgewerkt.

Hergebruik

Niet is voorgeschreven op welke wijze moet worden verwerkt. Dat zou ook in strijd zijn met het uitgangspunt van de decentralisatie. Toch zullen er voldoende duidelijke richtlijnen moeten worden gegeven m.b.t. de eisen waaraan de gekozen verwerkingsmethode uiteindelijk zal moeten voldoen. Wij hebben benadrukt dat in ieder geval de mogelijkheid van hergebruik één van de belangrijkste eisen zal moeten zijn.
Dit is overigens in overeenstemming met de Europese richtlijnen: „De lidstaten nemen passende maatregelen ter bevordering van het voorkomen van afvalvorming, de recycling en het verwerken van afvalstoffen, het winnen van grondstoffen en eventueel energie uit afvalstoffen, alsmede van alle andere methoden voor het opnieuw gebruiken van afvalstoffen".
Minister Vorrink bleek niet erg optimistisch te zijn over de realisering hiervan. Het heeft ook inderdaad niet zo veel zin indien bijv. meer grondstoffen (energie) nodig zijn dan er beschikbaar komt of als er sprake is van ernstige milieuvervuiling. Voorlopig ben ik er echter nog niet van overtuigd dat er in de toekomst geen reële ook economisch verantwoorde mogelijkheden zullen komen.
De „club van Rome"-problematiek maakt een actief beleid noodzakelijk. Immers in de economische waarde wordt helaas nog te weinig het „schaarste-element" tot uitdrukking gebracht.
Op wat langere termijn zal hieraan echter niet kunnen worden ontkomen. In de overgangsperiode zal de overheid dan ook juist de wat minder economisch aantrekkelijke reclyclingsprojecten moeten ondersteunen. In ieder geval dient de overheid actief te zijn op het gebied van research en ontwikkelingswerk. Wij zullen het overheidsbeleid op dit punt kritisch blijven volgen.

Beperking van de afvalstroom

Op basis van deze wet kan de minister de produktie van bepaalde produkten verbieden afhankelijk van de hergebruiksmogelijkheden of de problemen die zich voordoen voor het milieu speciaal m.b.t. de afvalverwerking.

Ook kan men verplicht worden weer statiegeld in te voeren of kunnen er regelen worden gesteld m.b.t. de aanwending van verpakkingsmiddelen. Ook kan geëist worden dat bepaalde afvalstoffen afzonderlijk moeten worden ingezameld.
Bovendien is er op basis van deze wet, nog de mogelijkheid om ook het instrument van de produktheffing toe te passen om de afvalstroom te kunnen beperken. Al met al een niet onaanzienlijke uitbreiding van het aantal bevoegdheden van de overheid ook daadwerkelijk te kunnen ingrijpen. Willen we echter de problemen van de afvalverwijdering ook op langere termijn op een verantwoorde wijze oplossen, dan zijn deze instrumenten noodzakelijk.
Concrete maatregelen moeten echter wel zorgvuldig worden voorbereid. O.a. mede door CDA-amendementen zijn het aantal waarborgen hiervoor in de wet nog uitgebreid. Zulke ingrijpende maatregelen mogen niet worden ingevoerd dan na voldoende inspraak en beoordeling in het parlement.

Autowrakken

Jaarlijks komen er tweehonderdzestigduizend autowrakken vrij, een aantal dat voor het jaar 1980 wordt geschat op vijfhonderdduizend. Het is dus begrijpelijk dat ook voor deze categorie afvalstoffen een bijzondere regeling nodig is. In verband met het gevaar van brand, van beschadiging en van ontsiering van het landschap en de kans op bodemverontreiniging (door weglekkende olie) is in de afvalstoffenwet een verbod opgenomen tegen het zo maar ergens achterlaten van autowrakken in het landschap. De gemeenten moeten ervoor zorgen dat men zich op een verantwoorde wijze kan ontdoen van zijn autowrak. Verwerkers dienen een vergunning te hebben waarbij eisen zullen worden gesteld op het gebied van beperking van overlast en het voorkomen van schade voor het milieu.

Grondwater

Ook de invoering van de Grondwaterwet is opgedragen aan de provinciale besturen. Voor het onttrekken van grondwater is een vergunning nodig. Met het vergunningeninstrument kunnen provinciale staten een duidelijk beleid voeren. Het beleid dient gebaseerd te zijn op een door Provinciale Staten vast te stellen beheersplan. De minister van Verkeer en Waterstaat kan indien noodzakelijk aanwijzingen geven.
Wij hebben erop gewezen dat uitgangspunt moet zijn: prioriteit voor de bestemming voor drinkwater en voor die industrieën waarvoor water met een goede kwaliteit noodzakelijk is.
Bovendien zal er meer aandacht moeten worden gegeven aan het beheer van het grondwaterpeil. Jammer is het dat er nog steeds weinig vorderingen worden gemaakt om tot een verdergaande integratie te komen m.b.t. kwantitatief en kwalitatief waterbeheer.

Tenslotte

Wij zijn verheugd, dat we opnieuw een „stap" gezet hebben op weg naar een sluitende milieuwetgeving. Ook de nog resterende stappen zullen hierna zo snel mogelijk moeten worden gezet, belangrijk is echter ook of de minister met voortvarendheid ook de uitvoering ter hand zal gaan nemen. Helaas moet geconstateerd worden dat er bijvoorbeeld nog steeds weinig is gedaan met de Wet chemische afvalstoffen. Wat hebben we aan milieuwetten als uitvoeringsbesluiten achterwege blijven.
Minister Vorrink wil prioriteit geven aan de realisering van de milieuwetgeving. Op zichzelf is dit juist, echter nog geen excuus om niet tegelijkertijd concrete maatregelen voor te bereiden. Ook hierbij zullen er prioriteiten moeten worden gesteld. Al vaker heb ik erop gewezen, dat een beleidsnota voor het totale milieubeleid hiervoor eigenlijk onontbeerlijk is. Het is jammer dat minister Vorrink hiervoor nog steeds geen „tijd" heeft. Een volgend kabinet zal hieraan hoge prioriteit dienen te geven.

WOUDA ZHUEN
ORANJEWOUD
Vraagt nieuwe prijscourant

Harde porno afwijzen

Vervolg van pag. 1

zelfstaande mens, zou moeten uitgaan. Of dat je erkent dat hier sprake is van bepaalde normen die eerbiedigd dienen te worden. Bij onze benadering t.a.v. het abortus-vraagstuk zijn wij ook van bepaalde normen uitgegaan. Ik meen dat we ons serieus moeten afvragen of die bij dit vraagstuk ook geen overweging verdienen."

Volwassen zijn en afwijzen

Het staat voor het kamerlid De Boer vast dat het overgrote deel van het Nederlandse volk tegen pornofilms is: „Wanneer je de mensen zou vragen: vindt u, dat een volwassene zelf moet kunnen beslissen of er in een normale bioscoop pornofilms moeten draaien, dan zegt misschien de meerderheid wel ja. Als je die vraag nu eens verduidelijkt en vraagt: vindt u, dat er misbruik van kinderen gemaakt moet worden? Vindt u dat er een combinatie van sex en beesten moet plaatsvinden? Bent u van mening dat er een combinatie van sex en geweld moet plaatsvinden? Dan staat voor mij vast, dat het overgrote deel van het Nederlandse volk zegt: laten we volwassen blijven en die dingen afwijzen," zo meent tenslotte het kamerlid De Boer.

BON

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Wenst abonnement .....

Wenst proefnummers .....

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 14,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 9,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

Herhaling is de KRACHT van de reclame!

NCOV

Het Nederlands Christelijk Ondernemers Verbond te Rijswijk

Centrale van Christelijke Ondernemersorganisaties in het Midden- en Kleinbedrijf

vraagt zo spoedig mogelijk een

secretaris

Zijn taak zal bestaan uit:
- de voorbereiding en de uitvoering van het bestuursbeleid
- informatie en voorlichting aan de leden.

Onze gedachten gaan uit naar iemand met
- een academische opleiding of een vergelijkbaar niveau.
- een positieve instelling m.b.t. de christelijke sociale organisaties
- een gerichte sociaal-economische belangstelling en ervaring
- organisatorische en contactuele kwaliteiten
- politieke interesse
- gevoel voor publiciteit en public relations.

Geboden wordt
- een salariëring gebaseerd op de regeling voor het overheidspersoneel
- een veelzijdige functie
- een dynamisch werkklimaat.

Belangstellenden kunnen hun sollicitatie richten aan de Algemeen Secretaris van het NCOV, Treubstraat 25 te Rijswijk.

De Algemeen Secretaris, Mr. G. van Muiden, en de plv. Algemeen Secretaris, de heer W. de Graaff, zijn graag bereid nadere inlichtingen te verstrekken. (tel. 070-99.27.22).

Grondpolitiek

Er bestaat verschil van inzicht tussen enerzijds wat men noemt de progressieve fracties en anderzijds de CDA-fractie.
Het verschil van mening gaat over een belangrijke zaak. Moeten de eigenaren een vergoeding ontvangen op basis van de gebruikswaarde of op basis van de waarde die de grond op de vrije markt zou hebben. Wij hebben er eerder op gewezen dat het gewoon een daad van rechtvaardigheid is dat hij, die onteigend wordt een redelijke vergoeding moet ontvangen.
Om „onteigend" te worden, zeker wanneer iemands persoonlijk uitgeoefend bedrijf daarbij in geding is, is voor het individu niet een gemakkelijk te verteren zaak. Zelfs niet als het algemeen belang daar mee gemoeid is. Dat is naar onze mening een factor die mee gewogen zou moeten worden.
De suggestie naast de gebruikswaarde óók de negatieve ontwikkelingsschade (grond kan in opbrengst dalen tussen het moment dat er een bestemming op komt te rusten en de datum van aankoop) mee te vergoeden, zou een reële oplossing kunnen brengen. Wij zijn er van overtuigd dat de regeling niet zo eenvoudig zal blijken te zijn. Maar is dat een reden om deze suggestie nu weg te poetsen met de opmerking dat een toezegging dit wetsontwerp in te dienen niet kan worden gedaan omdat de opvolger van dit kabinet niet mag worden gebonden?

In deze eenvoud dachten wij dat in het huidige wetsontwerp een artikel zou kunnen worden opgenomen in deze zin: de wet treedt niet eerder in werking dan na aanvaarding van een wetsontwerp houdende een regeling van de negatieve ontwikkelingsschade.
Het verhaal van de heer Van Thijn dat de CDA handelt in strijd met gemaakte afspraken is – gelet op de praktijk van zijn fractie inzake de abortus – niet overtuigend.

Ons moerasbos

Het westelijk weidegebied in de provincie Utrecht bezit nog overblijfselen van het grote moerasbos dat in de middeleeuwen is ontstaan. Het zijn de z.g. houtkades in dat gebied. Naast het restant van het moerasbos is er in en om deze houtkades sprake van zeldzame planten en bloemsoorten. Voorts kan men daar de (laatste) toevluchtsoorden zien van een aantal roofvogels, hebben wij geconstateerd. Deze houtkades dreigen te verdwijnen. De gemeenten, waarin deze kades zijn gelegen kunnen – hoezeer daartoe wel de gezindheid bestaat – niet uit de voeten.
De bestaande wettelijke mogelijkheden zijn niet voldoende. Met name niet omdat de sloten waarbinnen de houtkades zich nog overeind houden, langzamerhand worden dichtgegooid. Of door het storten van huisvuilafval of ondergraven – waar niets aan te doen is.

NC COMMENTAAR

Zeker – de lagere overheden doen wat voor hen mogelijk is. Maar het gaat te langzaam. De hulp van de hoge overheid is daartoe noodzakelijk.
Maar het is de moeite zeker waard dit restant-moerasbos te bewaren. Zelfs als de kosten daartoe wat hoog schijnen te zijn.
CRM is met staatsbosbeheer gelukkig aan het werk geslagen. Maar het tempo zal moeten worden verhoogd.

Helsinkiverdrag

Wat minister Van der Stoel heeft gedaan in Praag is ons uit het hart gegrepen. Evenals hetgeen het nieuwe bewind in Amerika deed: het openlijk steun verlenen aan Russische strijders voor de mensenrechten.

Dit optreden van beide regeringen vormt een duidelijke aanvulling op datgene wat in Rusland zelf bezig is zich te ontwikkelen. Communisten daar komen op voor de vrijheid van meningsuiting. Er is meer. Ook de westerse communistische wereld springt op de bres voor de handhaving van de vrije meningsuiting. In die situatie zijn wij echter tevens van oordeel dat op dit moment niet een te grote druk vanuit het westen op het oostblok moet uitgeoefend worden.

Het gevaar bestaat duidelijk dat men daar de houding aanneemt van een verharding des harten. De laatste berichten uit Rusland wijzen daar reeds op. Men zal overtuigend toch te werk moeten gaan straks in Belgrado waar in de zomer van dit jaar het verdrag van Helsinki nader aan de orde komt.

Het verhaal over „westerse" („oosterse") inmenging in binnenlandse aangelegenheden functioneert nog steeds.

Bedankt, minister Boersma

Tijdens de laatste stakingsperiode heeft een van de voormannen van het FNV in nogal krasse bewoordingen zijn duidelijke twijfels uitgesproken over de onafhankelijkheid van een van onze rechtbank-presidenten. Deze twijfels werden geuit op een moment dat heel veel stakers en anderen in een situatie verkeerden gaarne hieraan gretig geloof te hechten. Het kwam in hun (strijd) kraam te pas! Wij betreuren dit ernstig. Te meer omdat in het vonnis zelf geen enkele aanwijzing was te vinden het verhaal van „klasse-justitie" op te hangen.

Wij betreuren het met name daarom omdat een groot goed in onze rechtsstaat ten onrechte is aangetast.

Als wij zonder overtuigende argumenten gaan twijfelen aan de onafhankelijke Nederlandse rechter wordt het in onze samenleving levensgevaarlijk.

Vooral indien er conflicten ontstaan in de maatschappij.
Het eigen belang gaat dan een onverantwoordelijke rol spelen.

Wij zijn er verheugd over dat minister Boersma nog eens nadrukkelijk en in het openbaar alien gewezen heeft op een van de grootste rechtsgoederen waarover Nederland beschikt, de onafhankelijkheid van de Nederlandse rechter. Het zou de heer Cees Schelling sieren het boetekleed aan te trekken.

Van huis uit kan dit respectvolle gebaar hem niet onbekend zijn.

Overheidstarieven

De overheid matigt thans zijn eigen tarieven. Dat is een goede beslissing vinden wij. Slechts zal moeten vaststaan dat hierdoor de begrotingstekorten van de overheid niet groter worden.
Anders lijkt het op de vlieg die des apothekers zalf bederft.

VAN A TOT U

Chili en C.D.A.

Het kon niet uitblijven. Van verscheidene kanten uit de C.D.A.-kring ontvang ik verontwaardigde of op zijn minst afkeurende reacties op mijn deelneming aan de protestdemonstratie tegenover de Chileense ambassade in Den Haag op 23 februari jl.

Op een C.D.A.-bijeenkomst in het Oosten des lands had men, zo berichtte mij (overigens in alle vriendelijkheid) een briefschrijver, met verontwaardiging van die deelname kennis genomen. Men achtte dit „gevaarlijk", daar ik door mee te doen gevaar liep „voor socialist te worden aangezien". En de onmiskenbaar oprecht bezorgde vermaning luidde: „Denk toch om de eenheid van het C.D.A."

Selectieve verontwaardiging

Wat bij reacties als deze zo opvalt, is het gemak en de vanzelfsprekendheid waarmee het verwijt wordt gemaakt van „weer die selectieve verontwaardiging". Het is tekenend voor de vooringenomenheid, waarmee een protest tegen de vervolgingen door de militaire junta in Chili door velen wordt gadegeslagen, dat zij met volle overtuiging schrijven dat er door de „linkse" deelnemers natuurlijk niet wordt geprotesteerd tegen de mensonwaardige toestanden in Rusland en Oost-Europa. Dat de fractievoorzitter van de PvdA bij een bezoek aan Rusland zich geweldig bekommerd heeft om het lot van de slachtoffers van het regime aldaar en daarover een moedig artikel in Vrij Nederland schreef; dat een socialist als Van der Stoel in Praag op indrukwekkende wijze solidariteit met de slachtoffers van het bewind demonstreerde en daarin zaterdag jl. door het PvdA-congres uitdrukkelijk werd gesteund; dat de parlementaire delegatie naar Rusland unaniem in Moskou opkwam voor de verdrukten onder de communistische dictatuur aan dat alles wordt eenvoudig voorbijgegaan, het wordt blijkbaar zelfs niet eens opgemerkt.

Toen anti-revolutionaire politici deelnamen aan de fakkelwacht voor de Russische ambassade, aan de protestdemonstratie tegen de discriminatie van de Russische joden, aan het protest van (op de CPN na) alle fractievoorzitters tegen de behandeling van de aanhangers van Charta '77 in Tsjechoslowakije, toen werd er nooit één woord van protest over eenzijdigheid gehoord en gevoelde niemand behoefte de deelnemers bij „rechts" in te delen. Dergelijke eenzijdige reacties doen vrezen dat de instemming met de zojuist genoemde protesten niet zozeer berust op solidariteit met de onderdrukten alswel op het feit dat zij tegen linkse dictaturen gericht waren, en dat de afkeer van Chili-protesten vooral is ingegeven door de omstandigheid dat zij tegen een rechtse dictatuur zijn gericht. Over selectieve verontwaardiging gesproken!

Slachtoffers en regime

Wie bereid is zich te keren tegen alle onderdrukking en vervolging, waar ook ter wereld bedreven, onverschillig onder welk regime begaan, en ongeacht tegen wie (christenen, moslims of atheïsten) gericht, zo iemand zal bij elk protest allereerst naar de feiten vragen.
Die feiten zijn dat er in Chili talrijke politieke gevangenen zijn, honderden van wie sinds hun arrestatie door de staatsveiligheidsdienst niets meer werd vernomen, en enkele duizenden die plotseling vermist werden en sindsdien onvindbaar zijn, op enkelen na die vermoord werden teruggevonden.
Bij de demonstratie in Den Haag werden geen holle leuzen geslaakt, maar werd op sobere wijze voorlezing gedaan van naam, leeftijd, beroep en datum van vermissing der slachtoffers. De gegevens daarover werden o.a. verstrekt door Amnesty International. De Chileense ambassade weigerde een zeer correct gestelde petitie, waarin feiten werden vermeld, in ontvangst te nemen. De Chileense regering weigert een officiële internationale commissie van onderzoek inzake het respecteren van de rechten van de mens toe te laten.
Het is het vertrouwde beeld van een dictatoriaal regime. Welke politieke bezwaren men ook tegen Allende mocht hebben, zijn regering was langs democratische weg aan het bewind gekomen. Allende verdween van het toneel door moord en de huidige militaire junta van Pinochet berust op een staatsgreep.
Is dit alles al reden genoeg zich in de rijen te scharen van degenen die tegen de wandaden van een dergelijk bewind hun stem laten horen, voor

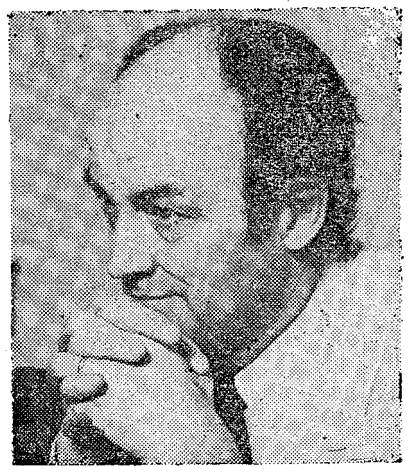

christen-democraten zijn er nog twee extra redenen.
De christen-democraten in Chili zijn allerminst brandschoon ten aanzien van de bedenkelijke toestanden die ook vóór Allende daar heersten. Ook nu zijn er onder hen, die een verandering willen bewerkstelligen via een „regeling" met de militaire leiders. Het is van belang dat zij ervaren dat Europese christen-democraten zich van hen distantiëren.
Anderzijds zijn er ook onder de christen-democratische leiders slachtoffers van het huidige regime, zoals de vice-voorzitter Castillo. Het is van belang dat zij van de solidariteit van geestverwanten elders in de wereld verzekerd kunnen zijn.
Dat het niet om een politieke manifestatie ging, maar primair om een protest tegen de onmenselijkheid, werd onderstreept door de deelneming van de secretaris-generaal van de Hervormde Kerk en door de voorlezing van een uitermate krachtige boodschap van Bisschop Ernst van Breda, voorzitter van Pax Christi.

Selectieve deelneming

Aan de deelneming aan een demonstratie als de onderhavige zijn ongetwijfeld ook nadelen verbonden. Dat ook een CPN-politicus daaraan deelnam, is een moeilijkheid in het licht van het feit, dat de CPN (als enige) niet heeft deelgenomen aan de eerder genoemde protesten tegen de gebeurtenissen in Rusland en Tsjechoslowakije. De CPN is inderdaad selectief verontwaardigd. Ik geloof echter niet dat wij menselijkheid en gerechtigheid dienen door omgekeerd op dezelfde wijze te gaan selecteren. Niet wat onze tegenstanders doen of laten moet ons doen en laten bepalen, maar uitsluitend wat onze eigen overtuiging ons voorschrijft. Wel is het voor mij aanleiding geweest op de bijeenkomst uitdrukkelijk te verklaren dat de weigering van anderen bij andere gelegenheden protesten tegen misdaden tegen de menselijkheid te onderschrijven voor mij geen aanleiding is mij te onttrekken in gevallen waarin ook zij deelnemen. Het gaat om het protesteren tegen wandaden, waar ook ter wereld en door welk regime ook bedreven.
Voorwaarde voor mij was ook, dat alle grote democratische groeperingen zouden worden uitgenodigd, met name ook de VVD. Dat deze partij geweigerd heeft deel te nemen, kon geen reden opleveren mij er eveneens aan te onttrekken. In omgekeerde zin geldt hiervoor precies hetzelfde als voor het wel deelnemen door de CPN.

Voorop of achteraan

Het is ook allerminst zo, dat er vanuit het CDA alleen maar van afkeuring zou zijn gebleken. Integendeel, er is ook blijk gegeven van instemming. Voor menigeen blijkt de aanwezigheid van een CDA-politicus „verheugend" en „bemoedigend" te zijn geweest.
Opvallend blijft echter wel dat instemming alleen onverdeeld is bij protesten tegen wandaden, bedreven onder „linkse" dictaturen, terwijl er bezwaren rijzen als de protesten betrekking hebben op „rechtse" dictatoriale regimes. Dan blijkt de intolerantie bij de sympatisanten voor „rechts" juist veel groter te zijn dan bij die voor „links", hoewel meestal het tegendeel wordt verondersteld en beweerd.
Als er een demonstratie wordt gehouden bij de Chileense ambassade, wordt dit „misbruik van de democratie" genoemd. Bij de demonstraties voor de Russische ambassade hoor ik dit nooit. Hoewel daar in dit geval niets van is gebleken, wordt toch als vanzelfsprekend aangenomen dat voor het protest met betrekking tot Chili „het initiatief van links is uitgegaan", hetgeen dan vervolgens als bewijs wordt aangevoerd dat het daarbij „niet om de mensenrechten kan zijn gegaan".
Indien dergelijke initiatieven inderdaad van „links" uitgaan, zou dit veeleer aanleiding moeten geven onszelf de vraag te stellen, hoe het dan toch ooit zo is gekomen dat wij die initiatieven aan anderen overlaten.
Wij zouden integendeel anderen de kans ertoe niet eens moeten geven het initiatief te nemen. Als zulke fundamentele waarden in het geding zijn, zou het CDA voorop moeten lopen, ongeacht waar of door welk politiek bewind die waarden worden onderdrukt.
Nu behoeft niemand te denken, dat ik het deelnemen aan zulk een demonstratieve betoging op zichzelf zo aanlokkelijk vind. Het is in het algemeen geen methode, waarvan ik mij gaarne bedien.
Juist echter gezien de neiging tot selectiviteit in CDA-kring meende ik deelneming aan deze in alle opzichten ingetogen en correcte betoging als een soort test-case niet te moeten weigeren. Daarbij moet bijzondere waarde worden toegekend aan de omstandigheid dat die deelneming geschiedde met medeweten en instemming van het CDA-bestuur en van mijn beide collega's.
Wie naar aanleiding van deze gebeurtenis weer eens het links/rechts schema wil hanteren, vergist zich deerlijk. Ik nam niet deel uit „linkse" neigingen, zomin als bij andere gelegenheden uit „rechtse" sympathieën. in beide gevallen deed ik het alleen vanuit de behoefte te handelen, zoals naar mijn mening een echt christen-democraat behoort te handelen.
Wie mij dan vermanend toevoegt: „Denk toch om de eenheid van het CDA", antwoord ik: „Die eenheid gaat mij niet minder ter harte dan U, maar bekommer U toch meer en allereerst om de inhoud van het CDA." Want alleen door die inhoud zal het CDA zich als werkelijk christelijk-democratische beweging kunnen rechtvaardigen.

NEDERLANDSE GEDACHTEN
Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)
onder redaktie van:
G. A. Kieft (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 14,00 per halfjaar.
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement
f 9,00 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

Levering van 3 korvetten aan Indonesië

al dan niet in strijd met de ontwapeningsnota?

Door mr. J. N. Scholten, ARP-Tweede-Kamerlid

Op 21 augustus 1975 werd door de Nederlandse Regering een exportvergunning afgegeven voor de levering van een drietal korvetten aan de Indonesische Marine, bestemd voor partrouille in de sinds de laatste zeerechtconferentie nogal uitgebreide territoriale zee van Indonesië. In feite behoren sindsdien grote delen van de Archipel tot de Indonesische binnenzee.

Met een kleine en verouderde marine kon Indonesië haar taak bepaald niet vervullen. Uitbreiding ervan is dan ook redelijk en anno 1975 kon de Nederlandse Regering terecht de gevraagde vergunning verlenen. Thans worden bij Rijn-Schelde-Verolme de drie korvetten gebouwd voor een prijs van ca 500 miljoen gulden, die bij oplevering contant zullen worden betaald. Uit het project vloeien 3.500 manjaren aan werk voort, op zich een mooie order voor dit concern en voor de Nederlandse scheepsbouw.

Daad van agressie

Complicaties ontstonden toen op 7 december 1975 Indonesië Oost-Timor binnenviel, een daad van agressie, in strijd met het Handvest van de Verenigde Naties en zowel als in 1975 als in 1976 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties veroordeeld, zij het ook met een opvallend groot aantal onthoudingen.

Bij het recente debat in de Tweede Kamer over het al dan niet intrekken van de exportvergunning heeft Minister Van der Stoel gewezen op de uitzonderlijke situatie, die zich op Oost-Timor heeft voorgedaan. Het Portugese koloniale gezag was in feite verdwenen zonder dat de door de dekolonisatie commissie van de Verenigde Naties bepleite voorbereiding voor onafhankelijkheid had plaatsgevonden.

Bovendien was de bevolking in twee groepen gesplitst, een kleine pro-Indonesische en één die zich onder leiding van het FRETILIN voorstander toonde van onafhankelijkheid.

Dit alles neemt niet weg, dat Indonesië een daad van agressie heeft gepleegd en het recht van zelfbeschikking van de bevolking van Timor met voeten treedt.

De souvereiniteit van de Republiek Indonesia over Oost-Timor wordt noch door Nederland noch door Portugal erkend.

De berichten over het huidige Indonesische optreden op Timor liegen er niet om. Volgens Australische Rapporten en in het bijzonder volgens de Australiër James Dunn, voormalig consul op Timor, houden de Indonesische troepen beestachtig huis op Timor. Een groeiend aantal vluchtelingen uit Timor bevindt zich thans in Portugal en ook zij rapporteren in voor Indonesië uiterst ongunstige zin.

Tijdens het debat heb ik namens het C.D.A. gewezen zowel op deze daad van agressie als op het schenden van de fundamentele menselijke rechten en vrijheden en aan Minister Van der Stoel gevraagd zich voor deze zaak in te zetten, rechtstreeks in contacten met Indonesië zowel als via internationale contacten. De Minister heeft dit toegezegd, en zal daarover op mijn verzoek nader rapporteren aan de vaste kamercommissie voor Buitenlandse Zaken.

Nu wel of niet leveren?

Inmiddels was in V.N.-verband reeds besloten een zogenaamd fact-finding-mission naar Timor te zenden, die voor de eerstvolgende september-zitting moet rapporteren. De zaak staat ook op de agenda van de Veiligheidsraad, zodat ook van die zijde actie tot de mogelijkheden behoort.

Zowel in New York als in Den Haag is deze zaak voorlopig niet van de baan. Dat is duidelijk, Nederland heeft een speciale relatie met Indonesië en dat betekent ook speciale verantwoordelijkheid. Het is wel zaak deze verantwoordelijkheid op de juiste wijze te beleven en daarbij met name te letten op de *effecten* die ons optreden in Indonesië heeft.

Dit geldt zowel voor het lot van de politieke gevangenen als nu voor de kwestie Timor.

In het kamerdebat speelde de Nederlandse binnenlandse situatie en met name de verkiezingen van 25 mei a.s. een rol. Opvallend was, dat P.S.P. en P.P.R. elkaar „links" trachten te passeren door het indienen van alternatieve moties. De P.v.d.A. bleef op haar beurt niet geheel buiten de daardoor optredende windvallen.

Centraal stond de vraag: moet er onder deze omstandigheden aan Indonesië geleverd worden of moet de vergunning thans worden ingetrokken. Het laatste vroeg de P.S.P. in een motie. Dit werd door de Regering geweigerd en het C.D.A. steunde hierin het kabinet. Deze houding vraagt om een verduidelijking. Immers in de ook door ons op dit punt ondersteunde nota Ontwapening en Veiligheid staat op pagina 64: „Nederland voert een selectief wapen- en exportbeleid, waarbij overwegingen van vredesbeleid prevaleren boven strikt commerciële belangen. Leveranties naar gevoelige en potentieel gevoelige regio's worden zorgvuldig op hun politieke merites beoordeeld. Dit geldt met name voor uitvoer naar landen, die in een gewapend conflict zijn betrokken of waar gevaar bestaat voor gebruik van het wapenmateriaal voor het onderdrukken van de eigen bevolking".

Wat is de betekenis van deze passage?

Het is duidelijk, dat *beginselen van behoorlijk bestuur* met zich meebrengen dat op een eenmaal verleende toezegging voor een vergunning niet wordt teruggekomen tenzij zware en doorslaggevende argumenten dit noodzakelijk maken.

Het is ook duidelijk, dat er spanning kan optreden tussen de beginselen van behoorlijk bestuur enerzijds en de genoemde beginselen uit de ontwapeningsnota anderzijds.

In het debat is onzerzijds erop gewezen, dat op zich juiste argumenten een functie moeten hebben in de praktijk, dat ze niet los gezien kunnen worden van de realiteit, hetgeen een zorgvuldigde afweging impliceert. Deze realiteit is dat de korvetten eerst in 1979 en 1981 zullen worden opgeleverd, zodat iedere relatie met de huidige situatie op en rondom Timor ontbreekt, dit kan ten tijde van de levering anders zijn. Minister Van der Stoel heeft er terecht op gewezen, dat er reden zou zijn voor heroverweging, indien medio 1979 rondom Timor zich oorlogshandelingen zouden voordoen, van een zodanige omvang en aard, dat inzet van de korvetten in een dergelijke strijd waarschijnlijk zou zijn. Hieraan toevoegend, er geenszins vanuit te gaan, dat zich medio 1979 een dergelijke situatie zou voordoen. Mocht dat wel zo zijn, dan is een heroverweging uiteraard geboden.

Voorts wees de Minister op de mogelijkheid, dat de Veiligheidsraad tot sancties zou oproepen. Deze zouden prevaleren boven de aangegane verplichting.

Ook aan een derde mogelijkheid namelijk dat Indonesië betrokken zou raken in een ander militair conflict besteedde de bewindsman aandacht, daarbij de criteria van de Ontwapeningsnota verder verfijnend. Hij stelde dat de vergunning in heroverweging genomen zou kunnen worden, „indien Indonesië in oorlogshandelingen betrokken raakt, die niet het gevolg zijn van onuitgelokte agressie, tegen dit land". Later voegde hij hieraan toe, dat indien een land in een verdedigingsoorlog wordt gedwongen niet zonder meer ervan mag worden uitgegaan, dat niet geleverd zal worden.

Niets opgelost

Samenvattend kunnen wij de beleidslijn van de Minister en het Kabinet onderschrijven, hetgeen eveneens voor de P.v.d.A.-fraktie het geval is. Enig verschil in stemgedrag op een drietal moties, lijkt me bepaald door meer interne overwegingen.

Al met al is er voor de mensen van Timor op dit moment niets opgelost. De Tweede Kamer en de Regering hebben de goede verstaander echter wel een duidelijke hint gegeven. Hopelijk met enig effect. Want het gaat en het blijft gaan, niet om abstracties en formeel gelijk, maar om een menswaardig bestaan in dit geval van het volk van Oost-Timor, dat recht heeft op zelfbeschikking. Dat recht ondersteunen wij. Wij hebben het volste vertrouwen dat het Kabinet naar beste weten en vermogen deze zaak zal blijven behartigen.

„Naar een nieuw elan"

Op 25 september 1976 nam de ARPartijraad een belangrijke beslissing ten aanzien van het CDA. Op die dag ging de ARPartijraad akkoord om samen met KVP en CHU, de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen in te gaan met één gemeenschappelijke kandidatenlijst. In de brochure „Naar een nieuw Elan", zijn de teksten opgenomen van ARP-voorzitter H. A. de Boer en fractie-voorzitter Aantjes.

In deze brochure krijgt men een helder en duidelijk overzicht van de ARP-visie op het CDA.

Bestelling

De prijs van deze brochure bedraagt f 3,00.

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v.

ARPartijstichting Den Haag, met vermelding van het gewenste.

Midden- en kleinbedrijf

Onder bovenstaande titel verscheen een bijzonder actueel rapport van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen. Een commissie, onder voorzitterschap van drs. Rinze Zijlstra, bestudeerde uitvoerig de positie van het midden- en kleinbedrijf (mkb). In deze belangwekkende studie blijkt bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het mkb. Het rapport telt 52 pag. De prijs bedraagt f 5,25. Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. ARPartij Stichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

inhoud **februari 1977**

BESTUURLIJKE REORGANISATIE

Het redactionele commentaar in dit nummer handelt vanzelfsprekend over de recente maar toch al roemruchte wetsontwerpen van minister *De Gaay Fortman.* **Verder voistaan we ditmaal met korte - niet geheel gelijkluidende . . . - reacties van het Tweede-Kamerlid** *Aarts* **en Rijnmondvoorzitter** *Fibbe.*

MONUMENTEN EN GEZICHTEN

In drie artikelen besteedt Bestuursforum aandacht aan de maatschappelijke betekenis van monumenten en *beschermde stads- of dorpsgezichten.* **Architect** *Klarenbeek* **legt uit wat we kunnen leren van de architectuur en stedebouw uit het verleden, en hoe we ermee moeten omgaan. Het gaat hem minder om het behoud van geïsoleerde monumenten, dan om het belang van historische steden en dorpen of delen daarvan.** *Ir. Schut* **beschrijft het proces dat leidt tot bescherming van een monument of een stads- of dorpsgezicht in de zin van de** *Monumentenwet.* **Ook schetst hij de gevolgen voor het gebruik; daarmee is dan tevens het beheer aan de orde. Tenslotte een bijdrage van de heer** *Holtkamp* **over de subsidieregeling voor** *restauraties van woningen* **met waarde als monument. Die restauraties zijn ook van belang voor de stads- (en dorps-)vernieuwing.**

DIVERSEN

De onlangs in werking getreden nieuwe financiële regeling voor raads- en commissieleden wordt uit de doeken gedaan door ons redactielid *Van Haren.* **Een heel ander onderwerp, de functie van** *Bestuursforum,* **komt ter sprake in de speech die** *dr. Veringa* **namens de uitgevers heeft gehouden bij de aanbieding van het eerste nummer van dit blad aan de minister van Binnenlandse Zaken.**

RUBRIEKEN

Dit nummer eindigt met een aantal vaste rubrieken: *Kroniek, Den Haag, Vraag en antwoord* **en** *Verenigingsnieuws.*

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

☐ Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (*f* 25,- per jaar), met ingang van .....

☐ Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam: .....

Adres: .....

Plaats: .....

U kunt deze bon - zonder postzegel - in een **open** enveloppe sturen naar: **BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, DEN HAAG 2090.**

Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

OVERWEGENDE OOO

De partijraad van de ARP vergaderde op 10 april 1976 te Amsterdam. Hoofdmoot van die dag was het nemen van de beslissing of wij verder wilden gaan met het CDA. Tot één lijst wilden komen. Velen betoogden dat voortgaan geboden was. Evenzoveel werd de roep gehoord dat slechts terugtreden wijsheid was. Wij vonden elkaar op een resolutie die wel „de lange jammer" is genoemd. Al wat naar het oordeel van de ARP als onvoldoende en onbevredigend was ervaren werd eerlijk en open uitgestald. Voors en tegens werden onverbloemd geëtaleerd. Om de eindbeslissing te kunnen nemen werden enkele voorwaarden gesteld. De belangrijkste daarvan was het scheppen van ruimte om eventueel, op basis van wederkerigheid, en na programvergelijking, uit te spreken dat na de verkiezingen eerst getracht zal worden met partij X overeenstemming te bereiken over regeringssamenwerking. Onze wens werd door het Algemeen Bestuur van het CDA op 20 augustus 1976 overgenomen. Aan een belangrijke voorwaarde van de resolutie van de partijraad was voldaan. Het maakte voor velen de gang naar het CDA mogelijk.

Waarom een voorrangsuitspraak

Binnen de CDA-partijen zijn er zeer velen die doodsbenauwd zijn voor het uitspreken van een voorkeur. Je geeft daarmee toe aan het links/rechtsschema. Een maximaal werken van de verkiezingsuitslag wordt er door in de weg gestaan. De indruk wordt gewekt dat er sprake is van een structurele voorkeur voor de ingevulde partij X. Het blijft verbazen dat die bezwaren kennelijk niet gelden voor PvdA en VVD. Zij kunnen openlijk verklaren dat zij – onder voorwaarden – met het CDA in zee willen. Dat doet niets aan hun eigen gezicht af.
Wanneer wij hetzelfde doen is onze identiteit aangetast. Waarom eigenlijk? Stelt onze identiteit zo weinig voor of zijn we zelf zo in de fuik van het links/rechtsschema gezwommen dat wij een voorrangsuitspraak alleen nog maar kunnen beoordelen door een rode of blauwe bril.

Principieel

Natuurlijk heeft de christelijke politieke partij geen principiële voorkeur voor socialisten of liberalen. Onze partij kiest als vertrekpunt in de politiek het Woord van God. Partijen die dat niet doen zijn voor ons principieel gezien lood om oud ijzer.
Daarmee is het verhaal niet uit. Gekozen moet er toch. Een voorrangsuitspraak heeft, naast de genoemde bezwaren, ook pluspunten. Er wordt duidelijkheid aan de kiezer verschaft. Spijtstemmers worden voorkomen. De onderhandelingspositie bij de coalitievorming kan worden versterkt.

Een uiteenvallen van de CD-fraktie tijdens de formatiebesprekingen na de verkiezingen krijgt minder kansen. Is er voor een structurele keuze van een coalitiepartner geen plaats vanuit onze uitgangsstelling in de politiek, dat betekent niet dat het programmatisch gezien ook lood om oud ijzer is.

Normen

In samenhang met het doen van een voorrangsuitspraak zijn altijd een aantal formatiecriteria genoemd. Het bekende kwartet: eigen program, de aktuele politieke situatie, de wenselijke parlementaire meerderheid en de verkiezingsuitslag.
Zeker het laatste is voor velen een reden om weinig in een voorrangsuitspraak te zien. Verkiezingen zijn dan eigenlijk overbodig de combinatie ligt al min of meer vast, zo redeneert men. Kennelijk aksepteert men gemakkelijker dat er na de verkiezingen combinaties worden gevormd door partners die de verkiezingen hebben verloren. Zelfs in 1972/73, toen èn DS'70 èn CHU èn KVP zware verliezen leden meenden vele anti's nog dat een coalitie met de liberalen de voorkeur had verdiend. Over de waarde van de verkiezingsuitslag gesproken! In zo'n situatie gaat het eerder op een onuitgesproken voorkeur voor samenwerking met de liberalen lijken.

Aktueel

Over het voorgaande kan men nog min of meer theoretisch spreken. De theorie houdt op nu wij moeten beslissen of de op 10 april gevraagde ruimte in positieve zin kan worden ingevuld. Naar mijn mening zal een voorrangsuitspraak in de vorm zoals de partijraad en het Algemeen Bestuur van het CDA die voor ogen had niet gedaan kunnen worden. De liberalen wensen geen vooroverleg. Hun program spreekt van het „met ongebonden handen" de verkiezingen ingaan. Een uitsluitend spreken met één partner past overigens niet in de opzet die het CDA in zijn resolutie voor ogen stond. De socialisten hebben met hun eerst ondemocratische, later wat in meer positieve zin bijgeschaafde resolutie geen sfeer geschapen waarin van enige wederkerigheid-voorwaarde van onze partijraad sprake is.
Wij mogen wellicht hun frustraties over de nacht van Schmelzer hebben onderschat, vast staat dat de socialisten beslist onvoldoende oog hebben gehad voor de frustraties bij christendemocraten over de kabinetsformatie 1972/1973. Zo niet weer. Dat de houding van de P.v.d.A. tot gevolg geeft dat er van de ruimte om tot een voorrangsuitspraak te komen geen gebruik kan worden gemaakt houdt niet in dat ik in een hoerastemming ben geraakt, zo van: daar zijn we door de fouten van de socialisten met goed fatsoen af; eigen identiteit leidt immers tot groter electoraal gewin, na 25 mei zien we wel weer.

Verantwoording

En het werken aan rechtvaardiger inkomens- en vermogensverhoudingen èn het meer dan tot nog toe spreiden van verantwoordelijkheden, èn het proberen de economische crisis de baas te worden, brachten ons in 1973 tot een coalitie van socialisten en christen-democraten. Ook onze wens polarisatie tegen te gaan en meer normale verhoudingen met de grootste partij van ons land tot stand te brengen, speelde destijds een belangrijke rol. Wij willen de economische crisis de baas worden. Daar zijn diep insnijdende maatregelen voor nodig. Wij willen proberen de werkloosheid terug te dringen. Verder arbeiden aan de verwerkelijking van de coalitie. Ik stel met teleurstelling vast dat een voorrangsuitspraak nu niet mogelijk is. Die duidelijkheid niet gegeven kan worden. Ik blijf van oordeel dat het in het belang van het land is wanneer de coalitie tussen christen-democraten en socialisten wordt voortgezet. Dat ook wij daarbij onze voorwaarden hebben laat de hoop op een positieve uitkomst onverlet.

H. A. DE BOER

Staatssecretaris De Jong pleit voor verruiming toelating middelbaar beroepsonderwijs

Tijdens een bijeenkomst van verschillende adviescommissies en onderwijsorganisaties uit het middelbaar beroepsonderwijs, op 24 februari op het ministerie, heeft staatssecretaris drs. K. de Jong Ozn. (onderwijs en wetenschappen) gepleit voor een verruiming van de toelaatbaarheid tot het middelbaar beroepsonderwijs en rendementsverbetering van deze onderwijssector.

Verduidelijking adviezen

Deze bijeenkomst was belegd n.a.v. het feit dat genoemde organisaties t.a.v. deze zaak een eerste advies over deze materie aan de staatssecretaris hadden uitgebracht.
Doel van deze bijeenkomst was een gesprek over en evt. nadere verduidelijking van deze adviezen.
Het gaat hier om leerlingen van het l.b.o. die geen of onvoldoende eindexamenvakken op C-niveau hebben afgelegd, en verder om degenen die wel aan de toelatingsvoorwaarden voor het m.b.o. voldoen, maar niet in staat blijken te zijn het huidige leerplan met succes te volgen.

Twee fasen

Staatssecretaris De Jong zei deze problemen in 2 fasen te willen aanpakken. In de eerste plaats moet naar zijn mening op korte termijn het rendement van het m.b.o. worden verbeterd. Dat wil zeggen, dat de leerlingen, die niet in staat zijn het huidige leerplan te volgen, geholpen kunnen worden met een aangepast, meer praktisch gericht programma, maar dan wel van een gelijkwaardig eindniveau als het bestaande. Een en ander zou dan moeten gebeuren binnen de huidige regeling en zonder dat aanspraak gemaakt hoeft te worden op de staatskas.
Wat de langere termijn betreft heeft staatssecretaris De Jong de wens uitgesproken dat men een studie gaat maken van de verruiming van de toelatingsmogelijkheden bij het m.b.o. Hierbij dienen volgens zijn opvattingen ook alle gevolgen op financieel-economisch gebied te worden nagegaan.

Beleidsnotitie

De bewindsman heeft tijdens de bijeenkomst verder verklaard, dat er een

Staatssecretaris K. de Jong Ozn.

beleidsnotitie van minister Van Kemenade en hem in voorbereiding is over de noodzakelijke onderwijskundige voorzieningen in het dag- en parttime-onderwijs voor 16- tot 18-jarigen, die in het huidige stelsel in de knel raken. Daarbij zal worden ingegaan op de jongeren, die nu geen toelating krijgen tot het m.b.o. en waarvan een aantal op het ogenblik gebruik maakt van een extra 4e leerjaar l.b.o. De beleidsnotitie zal binnen niet al te lange tijd aan de Tweede Kamer worden aangeboden.

LESBRIEVEN MAATSCHAPPIJLEER!!!

Ideaal voor School

De Stichting kader- en vormingswerk ARP heeft de laatste tijd een viertal lesbrieven maatschappijleer uitgegeven over actuele onderwerpen.

Les I gaat over de inrichting van ons staatsbestel,
Les II over stromingen in de politiek,
Les III over sociaal economische vraagstukken en
Les IV over verkiezingen en democratie.

De lessen zijn bijzonder fraai geïllustreerd met politieke prenten van Arend van Dam. Voorts zijn diverse werkopdrachten per les meegegeven om de zelfwerkzaamheid van leerlingen te bevorderen.

De lesbrieven ondervinden een grote belangstelling.
Bestel ze ook!

Prijsregeling:

De lessen kosten f 1,25 per exemplaar. Bij meerdere afname geldt een kortingsregeling.
2 t/m 4 exemplaren f 1,00 per exemplaar.
5 t/m 9 exemplaren f 0,85 per exemplaar.
10 t/m 24 exemplaren f 0,75 per exemplaar.
25 en meer exemplaren f 0,55 per exemplaar.

Bestellingen

Stort het verschuldigde bedrag; met vermelding van het gewenste en aantallen op postgiro 89673 t.n.v. ARPartijstichting Den Haag.

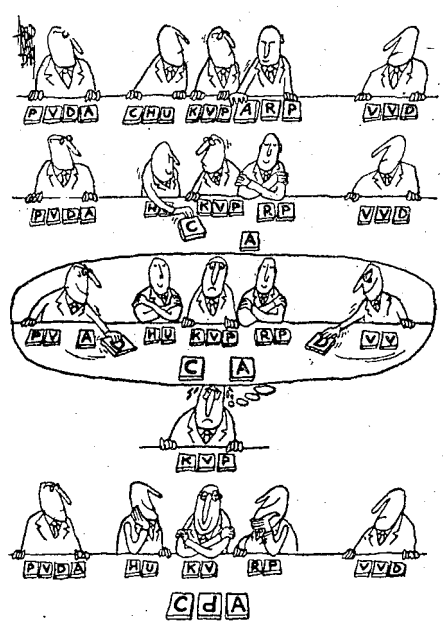

ONDER HAMER EN SIKKEL

Nu in West-Europa de discussie over de verhouding communisme-parlementaire democratie weer oplaait, heeft de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP het initiatief genomen actuele informatie over Oost-Europa in een boekje te bundelen.

Zes deskundige auteurs belichten diverse aspecten van de situatie in Oost-Europa.

Aan de orde komen o.m. de politieke ontwikkelingen sinds 1945, de positie van de kerken, het buitenlands beleid, broedertwisten in het internationaal communisme, handel en economie en de verhouding tot de „derde wereld".

Staatssecretaris Kooijmans schreef een inleidend woord.

De prijs van dit boekje is f 5,–. Dit is niet duur gezien de vele fraaie foto's en cartoons van F. Behrendt en Arend van Dam.

Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van deze tijd en van het communisme in het bijzonder is dit een onmisbaar hulpmiddel.

Stort verschuldigd bedrag m.v.v. titel en aantallen op giro 89673. t.n.v. ARPartij Stichting, Den Haag.

Nieuwe weg voor christen-democraten

Verslag van vierde Wereldcongres van jonge christen-democraten te Rome

Door Pieter F. Dudink, stafmedewerker KVP

Van links naar rechts: De Nederlander Hahn, vertegenwoordiger van het secretariaat van de Europese Unie van christen-democraten te Rome; Pieter Nudink, stafmedewerker KVP-buro voor het kader- en vormingswerk; Bernardo Leighton, ex-Chileens minister; Gerrit Goedhart, Christelijk Historische jongenorganisatie en Wim Polman, Arjos.

Van 7 tot 12 februari jl. vond in Rome het Vierde Wereldcongres van de jonge christen-democraten plaats. Vanuit Nederland namen daaraan deel: Wim Polman (ARJOS), Gernt Goedhart (CHJO) en Pieter Dudink (KVPJG).

Dit wereldcongres dat voor het eerst na 6 jaar weer bijeen werd geroepen, stond in het teken van een nieuwe wereldorde. Dat is een groot woord. Maar als christen-democraten, mondiaal georganiseerd, behoort het tot onze taak te kijken naar de situatie in de wereld en als we dan constateren dat we daarmee onvrede hebben, zullen we eraan moeten werken daarin verbetering te brengen. Dan ook wordt het tijd dat de christen-democraten in de wereld zich gezamenlijk gaan beraden over meer gemeenschappelijke politieke uitgangspunten. Vandaar dat er tijdens dat congres veel is gesproken over de onaanvaardbare schending van de mensenrechten in vele landen en de voor ons jonge christen-democraten onaanvaardbare verdeling van de wereld in een kapitalistisch en communistisch blok enerzijds en een rijk en een arm blok anderzijds.
Om tot een nieuw gemeenschappelijk politiek uitgangspunt te komen is tijdens het congres veel gesproken en geschreven over een nieuwe basis-ideologie, gebaseerd op het evangelie en gericht op de mens. Een ideologie die niet dogmatisch is en zowel het kapitalisme in zijn pure vorm als het collectivisme afwijst. Beide systemen hebben in de praktijk bewezen ofwel te leiden tot een onrechtvaardige verdeling van de rijkdommen van deze aarde, ofwel tot ontkenning van de mens als individu.

Werken aan een nieuwe start

Bovendien hebben beide systemen geleid tot de vorming van elkaar vijandige machtsblokken in de wereld. Beide systemen zijn de mens gaan overheersen. Het is onze opvatting dat het systeem er is voor de mens en niet de mens voor het systeem.
Uiteraard is het in dit artikel slechts mogelijk een tipje van de sluier van alle discussies tijdens dat congres op te lichten. Op zo kort mogelijke termijn zullen de drie jongerenorganisaties aan de gang gaan om in brede lagen van de partij de tijdens dat congres tot stand gekomen nota over de basisideologie tot onderwerp van discussie te maken. Naar mijn gevoel sluit dat ook sterk aan bij wat wij als christen-democraten in Nederland voelen als noodzakelijke vernieuwing. Evenzeer als het socialisme en liberalisme van tijd tot tijd toe zijn aan vernieuwing, is ook de christen-democratie toe aan een zich opnieuw oriënteren op de maatschappelijke veranderingen, de moderne middelen en het binnen dat geheel functioneren van christelijke waarden. Wellicht kan dat wat er in Rome is voorbereid een goede aanzet zijn bij dat denken en die discussie ook in Nederland.

Resolutie

Helaas bleken tijdens het congres niet alle delegaties zo gelukkig met een discussie over een nieuwe ideologie. Met name lagen onze Duitse vrienden nogal dwars. Op de eerste plaats meenden zij de stukken te laat ontvangen te hebben om daar tijdens het congres zinvol over te kunnen discussiëren en op de tweede plaats gebruikten zij het argument geen mandaat van de Junge Union te hebben om daarover te spreken. Zij namen die kwestie zo hoog op dat enige tijd dreigde dat een open discussie over deze materie niet mogelijk zou zijn. De Nederlandse delegatie zag zich toen gedwongen tegen een brokje conservatisme dat onze Duitse vrienden bleken te vertonen, verzet aan te tekenen. Met genoegen hebben we mogen vaststellen dat onze krachtige pleidooien ertoe hebben geleid dat onze Duitse vrienden hun verzet opgaven en niet langer een sta-in-de-weg waren bij deze zo belangrijke discussie voor de christen-democratie. Om te voorkomen dat na dit congres de discussies over dit onderwerp zouden staken, is aan het eind van het congres besloten dat er een permanente studiecommissie zou worden geformeerd vanuit een aantal Latijns-Amerikaanse christen-democratische partijen. Voorts diende Gerrit Goedhart, die vanuit de Nederlandse equipe zich in het bijzonder met deze discussies heeft beziggehouden, een resolutie in waaruit ik hier twee alinea's weergeef:
„Wij verklaren dat de christelijke inspiratie de principiële basis voor ons politiek handelen blijft. Het is onze wil door vaststelling van een nieuwe ideologische basis een nieuw begin voor de christen-democratie in te luiden, gebaseerd op internationale solidariteit en respect voor ieder individu en alle volkeren.
Wij beloven in al onze partijgeledingen het document te bespreken dat het resultaat is van onze studies gedurende het congres en een uiteindelijke beslissing over een formulering ten aanzien van een nieuwe ideologische basis binnen een jaar te zullen nemen".

Mensenrechten.

Een tweede centraal thema tijdens het congres was „mensenrechten". Vanuit een bestaande situatie in de wereld waarin geconstateerd moet worden dat, alhoewel er een Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens bestaat en hoewel in Helsinki overeenkomsten zijn gesloten, in vele landen de rechten van de mens soms in zeer ernstige mate nog worden geschonden. Gelukkig waren de discussies rond dit onderwerp niet gericht op veel theoretiseren, maar vooral op de vraag hoe wij in praktische zin bestaand onrecht zouden kunnen bestrijden. Op de eerste plaats hebben we daarom besloten in nauwe samenwerking met Amnesty-International onze aandacht te richten op de situatie in Latijns-Amerika. Op de tweede plaats hebben we 15 mei, de verjaardag van de Wereld Unie van jonge christen-democraten, uitgeroepen als de dag van de rechten van de mens.

Chili.

Uiteraard bestaat zo'n wereidcongres niet alleen uit hard werken in studiecommissies. Ook waren er talloze speeches van vooraanstaande christen-democraten. Tussen al die speeches trof ons het meest het verhaal van de heer Tomic, een Chileense christen-democraat die indertijd tegenkandidaat was naast Allende bij de presidents-verkiezingen. Na een eerste verkiezingsronde haalde hij 32% van de stemmen en Aliende 36% zodat geen van beide kandidaten een meerderheid kreeg. Daarna riep de heer Tomic alle christen-democraten op Allende voor het presidentschap te steunen en aldus werd Aliende president van Chili. Na de val van Allende was het ook voor Tomic noodzakelijk om zin land te ontvluchten. Thans woont hij in Zwitserland en loopt nog dagelijks het gevaar van een aanslag op zijn leven. Tomic vroeg zich in zijn rede af hoe het nou mogelijk was dat in de zestiger jaren vele christen-democraten deel uitmaakten van vele regeringen in de wereld, terwijl nu in de zeventiger jaren er nog maar een paar landen zijn waar christen-democraten in hun regering deelnemen. „Heeft het christendom dan niets meer te bieden?". „Nee", antwoordde hij, „het is de gevoerde praktische politiek van christen-democraten". Met name constateerde hij dat de gevestigde christen-democraten in Europa de laatste jaren stimulans waren geweest voor een echte vernieuwing: „Immers, het kapitalistische tijdperk loopt ten einde, het kapitalisme heeft de verdienste de wetenschap ver vooruit geholpen te hebben en economische rijkdom te hebben gebracht, maar het is de keerzijde van de medaille die ons toont een ongelijke verdeling van de rijkdom en een verarming van het geestelijk leven". Hij toonde zich een antikapitalist en een anticollectivist, maar sprak uit niet in alle opzichten een antimarxist te zijn. „Wil het collectivisme het nu aflopende kapitalistische tijdperk niet automatisch opvolgen, dan zullen met name de christen-democraten moeten zorgen voor alternatieven. Want zowel het socialisme als het liberalisme zijn té materialistisch daarvoor". Hetgeen tijdens het congres in Rome gebeurde, rond de formulering van een nieuwe basis-ideologie, achtte hij een hoopgevend teken en dit was zeker voor het congres een stimulans om op de ingeslagen weg verder te gaan. Een tweede Chileen met wie wij mochten kennismaken, was de heer Leighton. Deze, ook gevluchte, christen-democraat is de oprichter van de Christen-Democratische Partij in Chili. Hij is oud-minister uit het kabinet Frey, gevlucht voor het schrik-bewind van Pinochet en juist hersteld van een gruwelijke aanslag op zijn leven, enkele maanden geleden in Rome. Zijn vrouw, die daarbij óók gewond raakte wordt nog altijd, halfverlamd, verpieegd. Ik zeg dit niet om nieuwe martelaren in de toch al uitgebreide rij bij te voegen, wel wil ik dit voorbeeld aanhalen om de Allende-cultus, zoals die in Nederland is ontstaan enigermate te relativeren. Het zijn niet alleen de socialisten in Chili die het moeilijk hebben, ook gerlijke recht geaarde christen-democraten zijn zowel in Chili, als daarbuiten niet veilig. Ik zal het verhaal van de heer Leighton hier niet navertellen, als citaat zou daar niet veel van overblijven. Maar eenmaal geconfronteerd met een man als Leighton, en zo waren er meer in Rome, realiseer je je hoe veilig wij óók als christen-democraten in Nederland onze eigen politieke arbeid kunnen verrichten en hoeveel het waard is om vrijelijk voor je mening uit te kunnen komen en hoe bitter noodzakelijk om vanuit een internationale actie al die regimes te bestrijden, die nog altijd de mensenrechten met voeten treden.

Slotverklaring

Vermeldenswaard in dit verslag is ook de zeer goede samenwerking die wij met de christen-democraten uit Spanje hebben kunnen opbouwen in verschillende commissies van het congres. We weten in welke moeilijke omstandigheden de Spaanse christen-democraten op dit moment nog verkeren. Maar het enthousiasme, de werklust en de gedegenheid, waarmee onze Spaanse vrienden aan dit congres hebben deelgenomen, heeft ons de hoop gegeven dat de Spaanse christen-democraten in eigen land hun mannetje zullen staan. De unaniem aanvaarde slotverklaring van het congres – en we mogen dat zonder al te grote ijdelheid toch wel opmerken – is vooral het werk geweest van onze Spaanse vrienden in nauwe samenwerking met de Nederlandse delegatie. Enkele citaten uit die slotverklaring:

„Wij spreken onze bereidheid uit te vechten voor een vrije maatschappij, waarin alle mensen gelijkwaardig zijn en waarin solidariteit voor altijd haat en geweld uitschakelt". (-) „Ook willen wij uitdrukking geven aan onze onvrede met de huidige maatschappij en verklaren met alle kracht de uitbuiting van een groot deel van de mensheid te willen bestrijden". (-) „In de huidige situatie constateren wij met afkeuring dat vrijwel alle internationale verdragen en conventies, bescherming en garantie van de mensenrechten systematisch geweld wordt aangedaan. Wij dringen aan op de volledige uitvoering van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, het Akkoord van Helsinki en de Verklaring van de Economische Rechten en Plichten van Staten, door alle regeringen". (-) „We protesteren tegen het grote aantal regimes, die op schaamteloze wijze de meest elementaire mensenrechten geweld aandoen; in Latijns-Amerika speciaal het regime van Chili; in Afrika het apartheidsregime van Zuid-Afrika; in Azië o.m. het regime in Indonesië; en in Europa van de communistische regimes het regime van Tsjecho-Slowakije.... "

Hoop op een goede reaktie.

Ik hoop echt dat het enthousiasme en de geest van de vernieuwing zoals die tijdens het congres in Rome aanwezig was, zal overkomen in alle christen-democratische partijen. En dat vandaar uit een internationale actie zal worden geboren, die tot vernieuwing van de christen-democratie zal leiden en ons een stap dichter bij zal brengen naar die maatschappij, die wij vanuit ons evangelisch denken voorstaan.

christen democratisch appèl

CDA

VISIE OP ABORTUS

Een actuele en boeiende dokumentatie over de abortus-problematiek, waarin de visie van de christen-demokraten op dit probleem uitvoerig weergegeven wordt.

In dit 140 pag. tellende, geïllustreerde boek, zijn de twee initiatief-wetsontwerpen van ARP/KVP en PvdA/VVD opgenomen, alsmede de redevoeringen van de CDA-woordvoerders tijdens de parlementaire behandeling in de Tweede Kamer. Voorts zijn opgenomen enkele statistische overzichten, een literatuurlijst en een schets van de procedure-gang van een initiatief-wetsontwerp.

Stort f 6,95 op postgiro 89673 t.n.v. ARPartij-stichting Den Haag m.v.v. gewenste.

griep?
slik nisylén
't zijn druppels
't is plantaardig
en t helpt!

Italië staat voor grote veranderingen

door Bert Kappers

Het verschil tussen Nederland en Italië is groot. Wie Italië bezoekt, bemerkt al snel de andere mentaliteit die daar heerst. Deze mentaliteit is natuurlijk moeilijk te omschrijven, maar komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in de manier waarop je als vreemdeling wordt tegemoetgetreden. Alles wordt meer „gemütlich" geregeld. Het leven is er minder zakelijk en meer sociaal. Dit heeft grote voordelen voor het welzijn van de mensen.

Ik maakte mee dat de vrouwen uit de buurt in de bakkerij wachtten totdat de bakker het brood uit de oven haalde, ondertussen gezellig pratend over de economie, terwijl andere vrouwen beslag maakten voor een taart of een pizza die ze dan later in de grote oven mee konden laten bakken, omdat ze zelf geen oven hadden.
Maar ook binnen Italië zijn de tegenstellingen groot. Het noorden, vroeger overheerst door de Oostenrijkers, is meer westers; het zuiden van Italië, de mezzogiorno, verschilt weinig van Noord-Afrika. Uit het zuiden trekken vele mensen naar het rijkere noorden, waar ze lang niet altijd geaccepteerd worden. Ze verschillen in ras en spraak van de Noord-Italianen. Staatkundig werd pas in 1870 definitief de staat Italië gevormd, dus nauwelijks een eeuw terug. Het is dan ook nog erg moeilijk om over het ene Italië te spreken.

Verwarring

Wat ook gelijk opvalt bij een bezoek aan Italië, zijn de volgekalkte muren die overal te zien zijn, voornamelijk met politieke en feministische leuzen zoals: „MSI bulten de wet", „DC laat de nazi's vrij, maar schiet op de arbeiders", „de strijd gaat voort" en „genoeg van de regering van onthouders". Vooral op de Romeinse universiteit is geen muur onbeschreven. Naast deze universiteit staat een kazerne, iets dat in meer landen voorkomt. Overal hangen ook aanplakbiljetten, waarvan sommige nog van de verkiezingen in juni.
Mogelijkheden om aan demonstraties mee te doen zijn er te over, gemiddeld zo'n drie keer per week; bijvoorbeeld tegen de Davis-cupwedstrijd Chili-Italië.
De meest kwalijke uiting van de verwarring die er in Italië heerst, is wel de golf van geweld die ontzettende vormen heeft aangenomen. In januari werd een record-aantal van acht mensen ontvoerd!! Daarbij komen nog de aanslagen van politiek extremistische groeperingen (bijv. in Milano en Brescia) en de gewapende overvallen die hun slachtoffers eisen. De laatsten vooral nu de burgers zich tegen deze overvallen beginnen te wapenen. Zo werd onlangs een bekende Romeinse voetballer direct door een juwelier doodgeschoten toen hij (voor de „grap") zei: „Dit is een overval". In de kranten wordt uitgebreid aandacht besteed aan de verschillende misdrijven, waarbij verdachten met naam en toenaam worden vermeld, soms zelfs met foto. Op het TV-journaal kan men soms flitsen uit een rechtszaal zien.

Vele oorzaken.

Als oorzaken van de verwarring zijn te noemen de slechte economische situatie, de zwakke regeringen, de tegenstellingen tussen de regionen, de hiërarchische opbouw van de samenleving, de corruptie, het nog niet overwonnen fascisme en de bureaucratie.
De slechte economische situatie in Italië is bekend: een gekelderde lire, een inflatiepercentage over 1976 van 21,3% (het hoogste in Europa) en een hoge werkloosheid. Daarbij komen nog de veelvuldige „scioperi" (= stakingen, een woord dat elke toerist binnen een week kent). De zwakte van de regeringen is, dat ze op deze en andere problemen niet het juiste antwoord hebben weten te geven. Van de huidige regering is bovendien het jongste lid ongeveer 65 jaar oud.
De opbouw wordt tegengewerkt door de bureaucratie en de corruptie, die natuurlijk moeilijk te bewijzen, maar nog wel altijd aanwezig is. Ik hoorde het verhaal dat men soms „een dag later sterft" om nog een salaris te ontvangen. Ook de resten van het fascisme staan vooruitgang in de weg. De definitie van fascisme, een Italiaanse uitvinding (zie ook de film „Novecento"), is in Italië vrij ruim: Fascistisch is alles wat de mens belemmert in zijn ontplooiing. In het begin doet het wat vreemd aan als men vele dingen fascistisch noemt; bijvoorbeeld een regel op school. Velen wordt nu echter ook duidelijk, dat het veranderen van fascistische wetten niet voldoende is, maar dat ook veel mensen nog veranderen moeten.

**Bert Kappers is in december en januari jl. naar Italië geweest om meer te weten te komen van de ontwikkelingen die zich momenteel in dit land voordoen.
Gedurende 9 dagen bezocht hij 2 Italiaanse middelbare scholen en verder heeft hij met veel mensen gesproken om allerlei indrukken op te doen.
Jongeren die geïnteresseerd zijn in de situatie in Italië en die sympathiek staan tegenover de Pax Christi vredesbeweging kunnen in de zomer als vrijwilliger werken in het Pax Christi jeugdhotel te Rome.
Enkele afkortingen in het artikel:
DC – Christen-democratische partij
PCI – Communistische partij
MSI – Neo-fascisten**

Een muur zoals er vele zijn in Italië

De jeugd

De tegenstelling tussen jongeren en ouderen in Italië is tamelijk groot. De vader heeft vaak nog het meeste te vertellen. Als er een probleem is, wordt gezegd: „Vraag dat vanavond maar aan je vader". De kinderen wordt geen verantwoordelijkheidsgevoel bijgebracht. Zij worden ook niet opgevoed tot zelfstandigheid. Wie niet trouwt, blijft bij zijn ouders wonen, want waarom zou je weggaan om alleen te gaan wonen als de verhouding met de ouders goed is? Bij een sterfgeval werd gezegd: „Gelukkig dat de kinderen getrouwd zijn". Dit denken heeft ook zijn gevolgen voor de man-vrouw verhouding. Zolang de jongens thuis zijn, zetten moeder en zus alles voor hen klaar. Als zij trouwen verwachten zij dit van hun vrouw. Niet voor niets is er een sterk opkomend feminisme in Italië. Een afwassende Italiaan heb ik bijvoorbeeld niet gezien, want zoiets dóet een man niet.
De sexuele voorlichting aan de jeugd is erg gebrekkig. Zo hoorde ik het verhaal van twee vriendinnen die samen een boekje over sexuele voorlichting hadden gekocht. Toen de moeder van één van hen dit boekje ontdekte, heeft ze dit terwijl haar 19-jarige (!) dochter weg was, verbrand. Een voorbeeld van het communicatiegebrek tussen jong en oud.
Op de scholen wordt wel wat aan sexuele voorlichting gedaan, maar anderhalf jaar geleden moest ik nog twee zestienjarige Italiaanse meisjes uitleggen waarom liften voor hen gevaarlijker was dan voor jongens.
Op dit moment zijn er nog maar weinig jongeren die in opstand komen tegen de verhoudingen binnen het gezin en de denkbeelden van de ouders. Als iemand op kamers gaat wonen voor z'n 25ste om een zelfstandig leven te leiden, dan is dat een hoge uitzondering, alhoewel je in Italië voor de wet op je achttiende reeds meerderjarig bent. Maar het aantal jongeren dat het niet meer neemt, is groeiende, en zij zuilen binnen 10 jaar grote verschuivingen teweegbrengen.

De viale Alessandrino in Roma

De kerk

Ook in de kerk (in Italië wil dat zeggen de R.K. kerk) is er het grote verschil tussen de jongeren en de ouderen. Veelal doen de ouderen de denkbeelden van de jongeren af als niet-christelijk en dan zijn ze uitgepraat. Voor velen is de kerk een toonbeeld van behoudzucht. Christelijk geloof wordt geïdentificeerd met de (hiërarchische) Rooms Katholieke kerk, de paus en de Democrazia Christiana. In spotprenten worden de militarist, de kapitalist en de pastoor op één rij gezet. Opvallend was de boekentafel van een wijkcomité in Rome: 13 van de 22 boeken handelden over de kerk, de relatie tussen christelijk geloof en maatschappij en de relatie christendom-marxisme. Voor mensen die sympathiseren met de communistische partij is het niet

Vervolg op pag. 10

Ontmoetingen met CDA-politici

Zaterdag 12 maart 1977

UTRECHT: Prof. dr. B. Goudzwaard om 10.00 uur in het Jaarbeurscongrescentrum voor de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA.
DEN HAAG: B. Bol om 10.00 uur voor de Stichting IKVOS.

Maandag 14 maart 1977

ENKHUIZEN: Mevrouw H. Evenhuis (politieke scholingscursus).
GOES: Drs. H. Eversdijk voor de CDA-Statenkring Goes.
LELYSTAD: Mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur – voor de Vereniging van Chr. Ondernemers.
OOSTERWIERUM: Mevrouw M. A. H. Andela.
HILVERSUM: Mr. G. van Muiden om 12.00 uur in „De Boerderij", voor het Gezelschap van Jonge Akademici (Philips Gooi-Noord).
UTRECHT: Mevrouw Dr. A. M. C. V. Th. van Heel (politieke scholingscursus).
★ NIJEVEEN: Drs. B. Beumer voor het CDA-Nijeveen.
CULEMBORG: M. W. Schakel om 20.00 uur in het „Open Hof".
OOSTKAPELLE: H. Wisselink om 20.00 uur in het Hervormd Gemeentecentrum.
RAALTE: Drs. G. van Leijenhorst (politieke scholingscursus).
HEEMSTEDE: C. J. J. Nooy om 20.00 uur in de Burgerschapszaal van het Raadhuis (politieke scholingscursus).
OLDENZAAL: Drs. R. F. M. Lubbers om 20.00 uur in zaal „Roord" voor het CDA-Oldenzaal i.o.
ROTTERDAM: J. van Houwelingen (politieke scholingscursus).

Dinsdag 15 maart 1977

AMSTERDAM: Mr. J. N. Scholten om 12.00 uur in Park Restaurant Rosarium voor het Genootschap voor Reclame.
★ SCHIEDAM: Mr. J. N. Scholten om 20.00 uur voor het Stedelijk Huuroverleg in Schiedam.
ALMELO: Mr. Dr. H. H. Schoemaker (politieke scholingscursus).
LOENEN (Veluwe): Drs. W. K. N. Schmelzer om 20.00 uur in Hotel „Bosoord".
BERGHUM: Drs. S. Faber voor het CDA-Berghum.

Woensdag 16 maart 1977

HUIZUM: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Gereformeerde Vrouwenbond.
NUENEN: Ir. G. J. M. Braks om 20.00 uur voor het CDA-Nuenen.
GOIRLE: W. J. Vergeer om 20.00 uur in „'t-Centrum" voor het CDA-Goirle.
★ KORTENHOEF: P. H. van Zeil om 20.00 uur voor Jeugdsoos Pluto.
★ VENLO: Drs. Th. E. Westerterp om 20.00 uur voor het CDA-Venlo-Blerick.
ENSCHOT: Mevrouw J. J. M. S. Leyten.
WEERT: G. M. van den Boom om 20.00 uur in zaal „Verstraeten" (politieke scholingscursus).
NUNSPEET: Drs. J. de Koning om 19.45 uur in hotel „Veld- en Boszicht", Spoorlaan 42 voor de jaarvergadering van de ARP Kc„Harderwijk".
IJMUIDEN: P. Meinema om 19.45 uur in de zaal onder de Petrakerk (politieke scholingscursus).
LOPIK: Mr. F. Andriessen om 20.00 uur in Cultureel Centrum „Wieleroord" (Dorpshuis) voor het CDA-Lopik.
ROTTERDAM: Mr. G. van Muiden (politieke scholingscursus).
★ RIJSWIJK (Z.H.): Prof. Mr. W. F. de Gaay Fortman voor het CDA-Rijswijk.

Donderdag 17 maart 1977

★ WOUTERSWOUDE: Mevrouw M. A. H. Andela.
BERGEN (N.H.): J. de Vries (politieke scholingscursus).
WANROOIJ: Ir. G. J. M. Braks om 20.00 uur voor het CDA-Wanrooij.
NIJVERDAL: Mr. W. J. E. Crommelin (politieke scholingscursus).
★ COTHEN: F. G. van der Gun.
AMEIDE: Drs. G. van Leijenhorst voor het CDA-Ameide.
TETERINGEN: P. H. van Zeil om 20.00 uur voor het CDA-Teteringen.

Vrijdag 18 maart 1977

★ HOOGERHEIDE: Drs. Th. E. Westerterp.
ROTTERDAM: Kadercursus voor ARP. Kc-„Dordrecht" over de eigen weg van de Christendemocratie, om 20.00 uur in sociëteitszaal van restaurant „Engels".
LEIDEN: Mr. W. Aantjes om 14.30 uur in de aula van de Scholengemeenschap St. Agnes.
MEDEMBLIK: Mr. W. Aantjes om 20.00 uur in Hotel Café Restaurant „Het Wapen van Medemblik" voor de samenwerkende partijen ARP/CHU/KVP.
HUIJBERGEN: Drs. Th. E. Westerterp om 20.00 uur in „In de Zon" voor het CDA-Huijbergen.
HAGESTEIN: Drs. G. van Leijenhorst om 20.00 uur in Dorpshuis „De Biezen" voor de samenwerkende partijen KVP en CHU.
SNEEK: B. J. M. Hermsen voor de JOVD.
★ HATTEM: Mr. H. v.d. Broek.
★ HAAFTEN: Mr. H. J. B. Aarts en Mr. J. N. Scholten om 20.00 uur voor het CDA-Haaften.
★ ROERMOND: P. H. van Zeil voor de LTB kring Horst.
GRONINGEN: Drs. B. Beumer voor de JOVD.

Zaterdag 19 maart 1977

★ MAASTRICHT: Drs. H. A. C. M. Notenboom.
ERMELO: Drs. H. Eversdijk.

Maandag 21 maart 1977

★ ROOSENDAAL: Drs. K. de Jong Ozn.
LEIDEN: Mevrouw T. Gardeniers-Berendsen en prof. dr. B. Goudzwaard om 20.00 uur in de Leidse Schouwburg aan de Oude Vest voor het CDA-Leiden.
DEVENTER: Mr. F. Andriessen om 12.00 uur in Sociëteit „De Hereeniging", lunchbijeenkomst voor het departement Deventer van de Maatschappij voor Nijverheid en Handel.
BREDA: Ir. P. A. M. Cornelissen voor de Rijksscholengemeenschap.
AMSTELVEEN: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 10.00 uur in de Bankraskerk voor de CDA-Vrouwen.
SCHALKHAAR: Mevrouw F. Wagenaar-Becks (politieke scholingscursus).
HENGELO: L. A. E. Hesselink (politieke scholingscursus).
SCHOONHOVEN: Prof. Mr. W. F. de Gaay Fortman om 20.00 uur in het Hervormd Centrum voor de Samenwerkende partijen KVP/ARP en CHU.
★ UTRECHT: C. L. J. van Lent voor de Vereniging BITON.
ARNHEM: Mr. A. P. J. J. M. van der Stee om 19.30 uur in „Musis Sacrum" voor de ABTB kring Gelderland.
VEENDAM: J. van Houwelingen om 20.00 uur in Ontmoetingscentrum „Veenlust" voor de Streekraad Oost-Groningen.
★ EELDE/PATERSWOLDE: B. J. M. Hermsen.
★ TIEL: Mr. W. Aantjes om 20.00 uur voor het CDA-West Betuwe.
ROTTERDAM: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Gereformeerde Vrouwenbond.
NIJMEGEN: Mevrouw A. H. S. M. Lückers voor de Universiteit Nijmegen.
OMMEN: Th. M. Hazekamp om 20.00 uur in de aula van de Chr. Scholengemeenschap „De Stadsmars" voor het CDA-Ommen.

Dinsdag 22 maart 1977

DIEREN: W. J. Vergeer om 20.00 uur in café-zaal „De Klok" voor het CDA-Rheden.
ZWARTSLUIS: H. Wisselink om 20.00 uur in Geref. Jeugdcentrum „Vrede" voor het CDA-Zwartsluis.
RIJSWIJK (z.H.): Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp om 09.30 uur in de Johanneskerk voor het CDA-Vrouwenberaad.
ZOETERMEER: Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp om 20.00 uur in de Benedenzaal van de Morgensterkerk voor het CDA-Zoetermeer.
★ DORDRECHT: Ds. A. Oliemans voor het Gemeenschap Studiehuis „Kranenburg".
HELLENDOORN: A. J. W. Krosse.
HAARLE: A. J. W. Krosse over alg. politiek voor het CDA-Haarle.
HAARLEM: Mevrouw H. Evenhuis om 19.30 uur in de aula van het Mendel College voor het Mendel College.
★ CUIJK: Mr. J. N. Scholten.
★ OIRSCHOT: Drs. Th. E. Westerterp voor het CDA-Oirschot.

Woensdag 23 maart 1977

HOOGEVEEN: M. W. Schakel om 20.00 uur in het „Herman Bavinckhuis" voor het CDA-Hoogeveen.
★ 's-HERTOGENBOSCH: Drs. M. J. van Rooijen voor de Katholieke Studentenvereniging van de Hogere Agrarische School „Gremio Unio".
DRIEBRUGGEN: W. J. Vergeer om 20.00 uur in Ver. gebouw „Durate" voor de samenwerkende partijen KVP/CHU/ARP.

★ De complete gegevens zijn nog niet bekend bij de Stafwerkgroep Spreekbeurten van het Centraal Verkiezings Comité, Postbus 7676 in Den Haag.

BOEIENDE POLITIEKE LECTUUR!

Uniek CDA-boek

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rond de grondslagkwestie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en prenten over het CDA verluchte boek „Van Woudschoten tot Hoogeveen" een zeer waardevol bezit.
Prijs: f 5,95

Onderdrukking in Oost-Europa

In het boekje „Onder Hamer en Sikkel" wordt actuele informatie gegeven over Oost-Europa. De positie van de vervolgde christenen, de militaire kracht van Europa, de economische ontwikkelingen in dit gebied, een historisch overzicht van de geschiedenis van het communisme in Oost-Europa na 1945, het komt allemaal aan de orde. Het boekje is bijzonder fraai geïllustreerd, met vele prenten van Ahrend van Dam en Frits Behrendt. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van het communisme en in de problemen van deze tijd, een nuttig bezit.
Prijs: f 5,-.

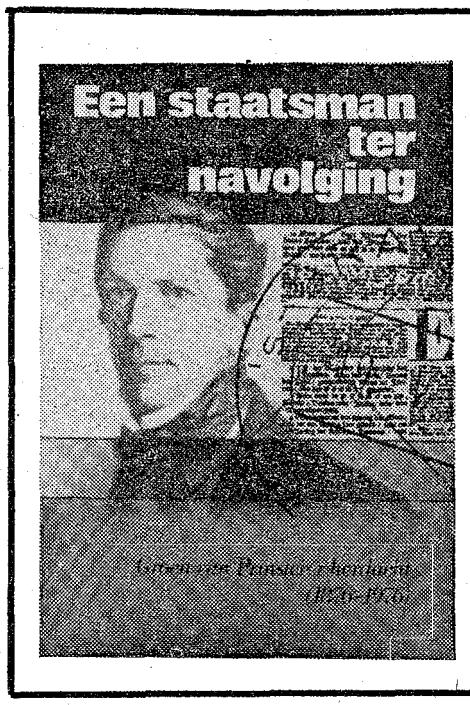

Spelregels voor economie en politiek

Prof. dr. A. J. Vermaat stelt in deze boeiende studie een drietal thema's aan de orde: Voldoet onze economische orde aan Bijbelse normen? Groeien of versoberen? Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen. Prof. Vermaat probeert een Bijbels licht te laten schijnen op tal van actuele economische problemen.
De prijs van dit 48 pagina's tellende boekje – met vele cartoons verlucht – bedraagt f 3,50.

Politiek? Kom nou!

In de serie „Politiek? Kom nou!" verschenen tot nu toe een drietal lesbrieven maatschappijleer. De eerst twee lessen hebben respectievelijk als thema: De inrichting van ons staatsbestel (les 1), en stromingen in de politiek: christen-democratie, liberalisme en socialisme (les 2). De derde les gaat vooral in op sociaal-economische vraagstukken. De vierde lesbrief gaat over het thema „verkiezingen en democratie". Ahrend van Dam tekende bij diverse lessen prachtige cartoons. De lessen ondervinden veel belangstelling van scholen voor lager beroepsonderwijs, mavo en havo. Maar ook voor de catechese en voor politiek belangstellende jongeren is dit lesmateriaal goed bruikbaar.
Prijsregeling: les 1, 2, en 3 kosten f 1,25 per ex.; bij grotere aantallen aanzienlijke korting: 2 t/m 4 ex. f 1,- per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,85 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 8,70 per ex.; 25 ex. en meer f 0,55 per ex.

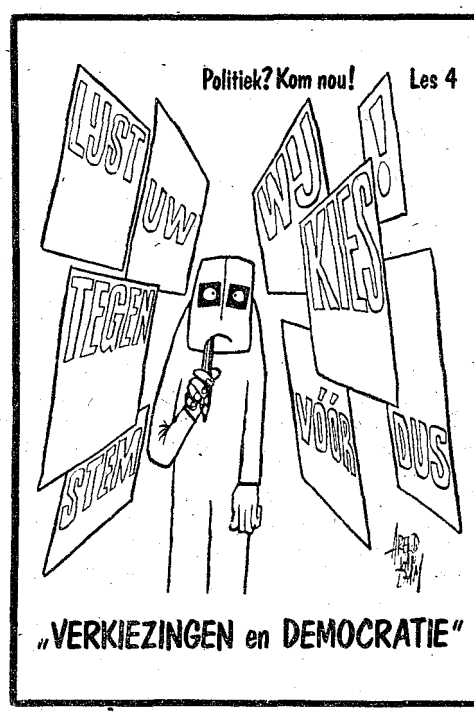

Een staatsman ter navolging

Dit boek, dat gewijd is aan de grote negentiende-eeuwse staatsman G Groen van Prinsterer, verscheen ter gelegenheid van de herdenking van zijn 100e sterfdag op 19 mei 1976. „Een Staatsman ter navolging. Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)", telt 260 pagina's. Een dertigtal vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici schrijven over Groens betekenis voor school, staat, kerk en samenleving. Enkele van de medewerkers: H. Algra, dr. W. Aalders, mr. W. Aantjes, oud-minister Beernink, oud-premier dr. W. Drees sr., mr. A. M. Donner, dr. J. Donner, minister W. F. de Gaay Fortman en dr. G. Puchinger. Een bijzonder boeiend boek met tientallen foto's waaronder die van de Groen-herdenking op 19 mei 1976. De vraag naar dit boek is erg groot, mede omdat de prijs zo laag is.
Prijs: f 13,50.

Een kleine eeuw kleine luyden

Een royaal geïllustreerd boek over de geschiedenis van de ARP met bijdragen van een vijftal kenners van de historie van de ARpartij. Dit zijn: dr. D. Th. Kuyper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en dr. A. J. van Dijk. Het boek telt 132 pagina's en 50 illustraties. Een uitermate boeiend politiek prentenboek!
De prijs: f 5,- per ex.

Bestellingen

U kunt de bovenstaande CDA- en ARP-publikaties bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van titel en aantal van de gewenste brochure(s)

UIT DE ARJOS

Structurele ontwikkelingen in de werkgelegenheid

Na jarenlange beschouwingen over de konjukturele (tijdelijke) ontwikkelingen in de werkgelegenheid heeft men de laatste tijd meer oog gekregen voor de strukturele (hardnekkige, langdurige) kant van de zaak. Vooral de strukturele aanbodfaktoren en met name het aantal arbeidsplaatsen staan hierbij centraal. Over de strukturele-vraag- of bestedingsfactoren wordt echter weinig gesproken. Reden voor de fractiebegeleidingsgroep „Economische en Financiële Zaken" eens een avond aan deze kwestie te wijden, temeer daar beide factoren theoretisch wel te onderscheiden zijn, maar in de praktijk en zeker in het politieke besluit- en uitvoeringsproces een onderlinge samenhang (zouden moeten) vertonen. Onderstaand verhaal is een verkorte weergave van hetgeen die avond is besproken.

Strukturele aanbodfactoren

De verklaring van de ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen gedurende de periode 1959-1974 is theoretisch onderbouwd met behulp van het „jaargangenmodel" van Tjan en Den Hartog, twee medewerkers van het Centraal Planbureau. Helaas is de ruimte te beperkt om dit technisch-economisch model diepgaand te behandelen. (De geïnteresseerde lezer raadpiege bijv. de Nota inzake de Werkgelegenheid – Bijlage I). Eenvoudig gesteld verklaren de auteurs de huidige strukturele werkloosheid uit een te sterke stijging van de reële lonen die de groei van onze economie overtrof. Het reële loon is het resultaat van de ontwikkeling in de nominale arbeidskosten en de prijzen. De nominale arbeidskosten zijn voor de ondernemer door een aantal factoren gestegen: compensatie voor prijsstijgingen, verhoogde belasting- en premiedruk, invoering van het minimumloon voor jongeren, gelijke beloning voor mannen en vrouwen, extra verhogingen van het minimumloon etc. Deze kosten konden niet altijd worden doorberekend, doordat de buitenlandse concurrentie de prijzen drukte. Het aandeel ' van de lonen in het nationaal inkomen steeg dan ook in enige jaren van 80% naar 96% in 1976.
Door deze snelle stijging van de reële lonen werden de winsten aangetast wat een tweeledig effect had: enerzijds werden er versneld oude (verliesgevende) arbeidsplaatsen afgestoten en anderzijds werd de uitbreiding van de werkgelegenheid vertraagd door financieringsmoeilijkheden en slechte winstverwachtingen. Het beleid van de regering richt zich dan ook op het behoud en het scheppen van arbeidsplaatsen door een matiging van de reële loonstijging door loonkostensubsidies en het 1%-beleid (zie de Nota inzake de collectieve voorzieningen en de werkgelegenheid). Daarnaast wil zij de investeringen stimuleren met behulp van de Selectieve Investeringsrekening (zie nota Selectieve Groei).

Strukturele vraagfactoren

Naast de stijging van de reële lonen zijn ook andere factoren van invloed geweest op de huidige werkgelegenheid. Met name de Amsterdamse prof. Wim Driehuis wijst erop, dat er zich sedert de 70-er jaren een achterblijvende groei van een aantal bestedingscategorieën heeft voorgedaan, die van groot belang zijn voor de werkgelegenheid. Je zou kunnen stellen dat we van een hardnekkige (strukturele) overbesteding in de 60-er jaren beland zijn in een situatie van blijvende (?) onderbesteding in de jaren 70. Dit verschijnsel laat zich illustreren aan de hand van de ontwikkeling van onze externe positie, dit is de som van het saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans en de voorraadvorming.

(Het relatief lage cijfer van 75 laat zich verklaren door een interlng op de voorraden)

1970	1,0 mld
1971	1,0 mld
1972	5,2 mld
1973	7,9 mld
1974	8,8 mld
1975	2,6 mld
1976	8,0 mld
1977	10,0 mld

Ik zal deze ontwikkeling trachten te verklaren aan de hand van de volgende bestedingscomponenten:

A. de export

B. de particuliere consumptie

C. de bedrijfsinvesteringen

D. de autonome bestedingen

De export

Sedert de 2e Wereldoorlog is onze export jaarlijks aanzienlijk gestegen. Door de naoorlogse „geleide loonpolitiek", industriallsatiepolitiek etc. ontstond er een grote vraag in het buitenland naar onze produkten. Deze exportvraag werd nog vergroot in de zestiger jaren door de afbraak van allerlei handelsbelemmerende factoren (denk aan de E.E.G. en de Kennedy-rondes, waarbij allerlei in- en uitvoerrechten werden afgeschaft). Aan de sterke groei kwam in de jaren 70 een einde door:

a. een minder snel groeiende wereldhandel o.a. als gevolg van de internationale crisis en

b. een slechtere concurrentiepositie als gevolg van sterke loonstijgingen en waardevermeerdering van onze gulden.

De particuliere consumptie

Door de afzwakking van de reële groei van het nationaal inkomen in een periode waarin de belasting- en premiedruk toenam, vertoonde de groei van het reëel vrij beschikbaar inkomen een halvering in de 70'er jaren (3%) ten opzichte van de jaren 60 (6%). De particuliere consumptie nam mede af door de inflatie-uitholling van bepaalde vaste inkomensbronnen, door bepaalde verzadigingsverschijnselen en door een bezinning op de consumptie („Nieuwe Levensstijl").

De bedrijfsinvesteringen

Ook de bedrijfsinvesteringen vertonen hetzelfde beeld. Een enorme groei in de naoorlogse jaren dank zij de politiek van wederopbouw, de goede afzetmogelijkheden en de gunstige winstverwachtingen. Hieraan komt een eind in de jaren 70. Uit hoofde van allerlei milieu-overwegingen vindt er een herbezinning plaats over de mate van industrialisatie. Daarnaast zijn de lage winsten, afzetproblemen, de hoog oplopende rentevoet en de slechte financieringsverhoudingen binnen de onderneming negatieve factoren op de ontwikkeling van de bedrijfsinvesteringen en met name de investeringen in bedrijfsgebouwen.

De autonome bestedingen

Deze zijn nader te verdelen in:
I. de bouw.
II. de materiële overheidsbestedingen.
ad I: Een groot aantal oorzaken is van invloed op het „inzakken" van de bouw (zie o.a. de Nota inzake de werkgelegenheid):
a. verzadigingsverschijnselen op de nieuwbouwmarkt van woningen.
b. de renovatie van woningen komt maar langzaam op gang.
c. daling in de bouw van bedrijfspanden.
d. de aanbouw van gebouwen voor de gezondheidszorg, wetenschappelijk en voortgezet onderwijs en andere overheidsgebouwen zijn om begrotingspolitieke redenen beperkt.
e. bij de weg- en waterbouwkundige werken spelen milieubeschermende factoren een belangrijke rol.

ad II: Ook de materiële overheidsuitgaven geven door tal van factoren een daling te zien:
a. hierboven werd de daling in de overheidsgebouwen al aangeduid.
b. door de hoge rentestand ondergingen de investeringen van gemeenten en andere lagere overheden een negatieve invloed.
c. minder woningbouw betekent tevens minder aktiviteiten als het bouwrijp maken van gronden en de aanleg van infrastrukturele voorzieningen.
d. door procedurele vertragingen werden bepaalde begrotingsbedragen niet volledig uitgetrokken.
e. verzadigingsverschijnselen wat betreft gemeenschapsvoorzieningen zoals zwembaden, sporthallen, wijkgebouwen e.d.
f. de zwaarbelaste gewone dienst van de gemeentebegroting liet de bouw van verliesgevende voorzieningen niet toe.
g. ondanks de sterke stijging van de overheidsuitgaven kwamen de materiële uitgaven in de knel door een sterke uitbreiding van de subsidies (huren, openbaar vervoer), de inkomensoverdrachten (Bijstandswet) en de stijging van de salarispost. De aanvullende werkgelegenheidsprogramma's van de afgelopen jaren boden slechts enige compensatie in deze ontwikkeling.

Ombuiging

Concluderend mag worden gesteld, dat de werkgelegenheid mede verklaard kan worden uit de ontwikkeling in de vraagfactoren. Een oplossing in deze is het stimuleren van de bestedingen. We moeten daarbij echter oppassen dat we het facettenbeleid (milieu, grondstoffen en energie, ruimtelijke ordening en ontwikkelingssamenwerking) niet uit het oog verliezen. Het moet derhalve gaan om „verantwoorde consumptie". Wat de overheid betreft zou naast een beperking van de groei van de overheidsuitgaven een verschuiving binnen die uitgaven uit het oogpunt van de werkgelegenheid gewenst zijn. Ik besluit met het doen van een aantal suggesties:
1. een grootscheepse stadsvernieuwing.
2. havenverbetering.
3. energiebesparende investeringen (isolatie van woningen)
4. Investeringen in verband met de milieuschoonmaak en het tegengaan van de geluidshinder.

namens de FBG „Econ. en Fin. Zaken", Jos Sijm.

Nieuw Arjos-D.B.-lid

Piet Swart (vice-voorzitter van de Arjos), heeft tijdens de hoofdbestuursvergadering van 26 februari j.l., afscheid genomen van het Arjosbestuur.

Dit vooral i.v.m. zijn drukke werkzaamheden als vakbondsbestuurder bij het CNV.

Zijn definitieve afscheid van onze organisatie zal overigens plaatsvinden tijdens de algemene ledenvergadering van de Arjos die gehouden wordt op zaterdag 8 oktober a.s. te Amsterdam.

Het hoofdbestuur heeft tevens in zijn plaats een nieuw lid voor het dagelijks bestuur gekozen, t.w. *Johan de Leeuw* uit Wageningen.

Johan is 24 jaar oud en studeert aan de landbouwhogeschool in Wageningen (hoofdvak: planologie). Hij is voorzitter van Arjos-Gelderland. Wij wensen Johan de Leeuw sukses met zijn aktiviteiten voor de landelijke organisatie op deze Arjospost.

Het dagelijks bestuur zal zich deze maand bezig houden met de voordracht van een nieuwe vice-voorzitter voor de hoofdbestuursvergadering in april.

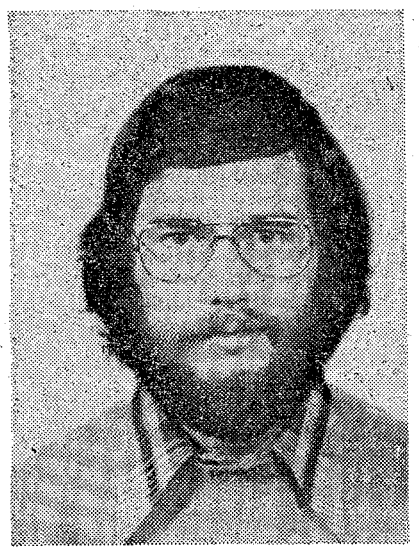

Johan de Leeuw

DE FRACTIE IN ACTIE

Nu zes edities!

Standpunten, van de AR-Tweede-Kamerfractie, worden regelmatig samengevat in documentaties, onder de titel, „De fractie in actie". Er zijn nu zes delen beschikbaar.

Deel – periode
juni 1973 t/m april 1975 f 0,50 per ex.
Deel II – periode
april t/m oktober 1974 f 0,95 per ex.
Deel III – periode
oktober 1974 t/m maart 1975 f 2,– per ex.
Deel IV – periode
april t/m oktober 1975 f 2,– per ex.
Deel V – periode
augustus 1974 t/m februari 1976 f 2,50 per ex.
Deel VI – periode
februari 1976 t/m juni 1976 f 2.50 per ex.

Bestellingen door storting op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van gewenste.

Oost-West-relaties III

December 1975 verscheen in de serie Arjosbulletins over Oost-Westrelaties het eerste deel. Het bevatte een aantal artikelen over verschillende onderwerpen m.b.t. het thema „Oost-West".

Het tweede deel verscheen voorjaar 1976 en is geheel gewijd aan de bemoeienissen van de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie met de Derde Wereld.

Het derde deel (Oost-Westrelaties III), verscheen onlangs. Het bevat artikelen over

- de geschiedenis van „de Koude Oorlog"
- de ekonomische samenwerking tussen oost en west (één van de belangrijke onderwerpen van het Helsinki-akkoord)
- de internationale jongerenkonferentie in Warschau van afgelopen zomer (eveneens met het oog op de Helsinki-akkoorden)
- een interview met Herman de Lange, polemoloog uit Groningen.

Het bulletin is verlucht met voorbeelden van Oosteuropese humor en kartoons.

Evenals de delen I en II, kan ook deel III besteld worden door per exemplaar f 1,50 over te maken op postgirorek. nr. 127164, t.n.v. Stichting Arjos, Den Haag. Vermelden: „Oost-Westrelaties III".

Arjos-Groningen

De voorjaarskonferentie van Arjos-Groningen vindt dit jaar plaats op *1, 2 en 3 april a.s. te Midlaren.* De konferentie start vrijdagavond 1 april om 20.00 uur.
Het konferentiethema is ook dit jaar uiterst aktueel:

Kernenergie

Het thema wordt ingeleid door vertoning van een film en een aantal deskundigen vanuit de politieke hoek, het bedrijfsleven en de wetenschappelijke hoek. Natuurlijk is er ruimschoots gelegenheid voor verdere gedachtenwisseling. Ook het ontspannende deel van de konferentie is bij Arjos-Groningen in goede handen.

Belangstellenden kunnen zich schriftelijk of telefonisch aanmelden bij:

- Ben van Bommel, Agricolastraat 1, Baflo, tel.: 05950-2521.
- Henk Hoekstra, Schuitenmakerstraat 19a, Groningen, tel.: 050-181904.

En, wie het eerst komt het eerst maalt, want de ruimte is niet onbeperkt!

Herhaling is de **KRACHT** van de **reclame!**

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen
scholen en
kerken
directie- en
schaft-
wagens
etc.

HOUTBOUW HAHBO HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Arjos-Friesland

Tijdens de jaarvergadering van Arjos-Friesland, gehouden op zaterdag 12 februari j.l., koos de provinciale organisatie een nieuwe voorzitter. Het werd *Douwe de Witte* uit Bolsward (scholier en 18 jaar oud).

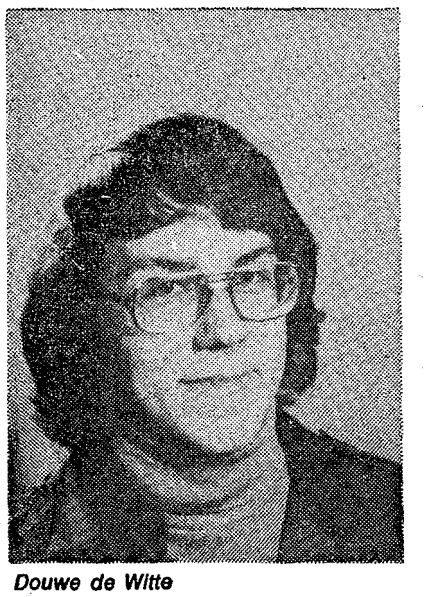

Douwe de Witte

Italië

Vervolg van pag. 7

gemakkelijk in de kerk aldaar. In augustus werd Don Franzoni uit zijn ambt ontheven naar aanleiding van zijn advies om PCI te stemmen. Op vele plaatsen is de kerk nog erg traditioneel. Bijvoorbeeld in het plaatsje waar ik was, zaten mannen en vrouwen nog gescheiden en kwamen uit de gehele kerk maar een 20 mensen om de communie te vieren.

De Italiaanse school

De Italiaanse mentaliteit is sprekend weer te vinden op de Italiaanse scholen. De opbouw van het schoolsysteem is als volgt: allereerst kan men gedurende twee jaar de kleuterschool bezoeken. De vijfjarige basisschool is voor iedereen verplicht evenals de daaropvolgende middenschool die drie jaar duurt. Op die middenschool leert men één buitenlandse taal, wiskunde, Italiaans, geschiedenis, gymnastiek, biologie, tekenen, muziek, aardrijkskunde, godsdienst en scheikunde. Na deze middenschool kan men kiezen uit tien richtingen in de middelbare school, bijvoorbeeld toerisme, handel, klassiek, technisch, „science" en industrieel. Al deze richtingen duren vijf jaar en geven recht op een studie aan een universiteit. Op de middelbare school kies je een richting waarmee je vakkenpakket vastligt. Als Nederlander zoek je vergeefs welke school nu voor de knappen is en welke voor de dommen. Er is nog wel een verschil in waardering van de richtingen, maar dit is niet groot. Deze opbouw lijkt me erg goed, alleen in Italië worden de vakken niet zo grondig gegeven en ligt het niveau na 13 jaar onderwijs onder het Nederlandse HAVO-niveau (na 11 jaar). Je vraagt je af, of men er niet te lang op school zit voor een tamelijk algemene opleiding. Als men wil gaan studeren krijgt men een eenmalige uitkering van ongeveer 1500 gulden en de rest van het geld moet men zelf verdienen of van de ouders krijgen. Omdat veel ouders niet de studie van hun kinderen kunnen betalen, moeten velen een baan zoeken. Dat dit niet makkelijk is met de huidige werkloosheid is duidelijk. Van gelijke kansen op een universitaire studie is geen sprake. Voor veel ouders is het al moeilijk om de middelbare schoolstudie te betalen. Zo werd tijdens mijn verblijf in Rome op de middelbare school geld ingezameld voor een jongen wiens vader overleden was, opdat hij zou kunnen blijven studeren.

25 per klas

Er is een wet in Italië die zegt dat er maximaal 25 leerlingen in een klas mogen zitten. Alle klassen die ik gezien heb, hadden omstreeks dertig leerlingen en dit schijnt normaal te zijn. Sommige scholen zijn ondanks dat ze deze wet aan hun laars lappen toch nog te klein. In dat geval schakelt men over op het ,,dubbele beurt" systeem. Dit houdt in dat de ene helft van de leerlingen 's morgens en de andere helft 's middags naar school gaat. Dit systeem heeft vele nadelen. Eén daarvan is, dat kinderen van werkende ouders door de straten zwerven.
De struktuur van de middelbare school is op regeringsniveau geregeld door de zogenaamde ,,decreti delegati". Deze wet houdt in dat er op elke school een bestuur moet worden gekozen bestaande uit acht leraren, vier ouders, twee leerlingen en de rektor. Op elke school is ook een algemene vergadering van leerlingen die ongeveer één keer in de maand bijeenkomt, en een vergadering van klassevertegenwoordigers.
Eveneens voor de ouders bestaan een algemene vergadering en een vergadering van vertegenwoordigers.
Eénmaal per jaar worden de vertegenwoordigers van leerlingen en ouders per klas gekozen. Op deze decreti delegati is veel kritiek gekomen. Ten eerste omdat de scholierenafvaardiging in het bestuur minimaal is en ten tweede omdat het een wet is van een DC-regering. Ik heb twee algemene leerlingenvergaderingen meegemaakt. De eerste was na schooltijd en men besprak het probleem van de openbare orde na de twee aanslagen in Milano en Brescia. Ongeveer een tiende van de leerlingen was aanwezig. Opvallend is bij vergaderingen dat men lang spreekt en zonder haperen. Ook de jongeren bezitten al een grote spreekvaardigheid. Je kunt je echter niet aan de indruk onttrekken dat het bij praten blijft. Het is ook moeilijk om concrete maatregelen te noemen als het gaat om de openbare

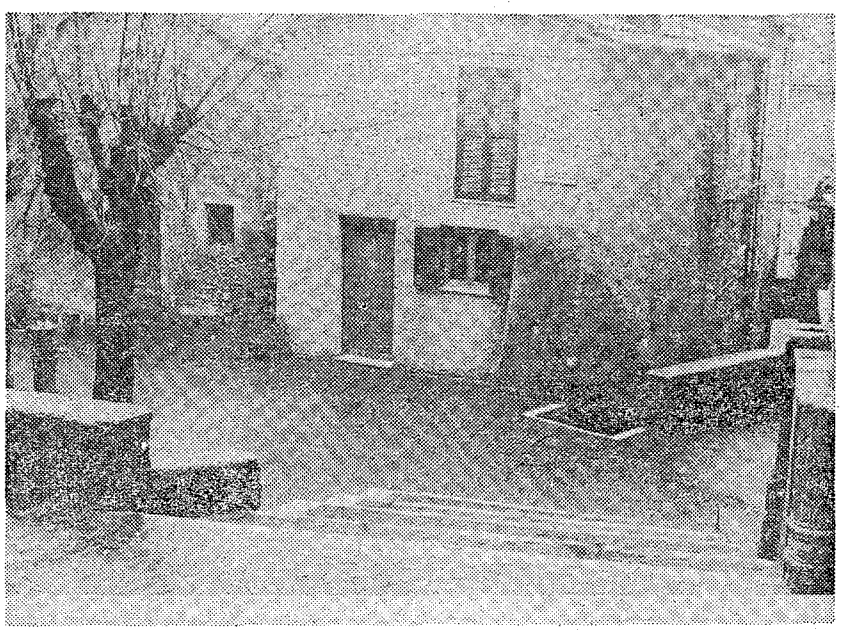

Een pleintje in Ciciliano

orde of de nationale economie. Op een andere school werd een algemene leerlingenvergadering gehouden omdat de centrale verwarming kapot was gegaan. Meegedeeld was dat de reparatie vijftien dagen zou duren (bureaucratie). De benadering van het probleem was typisch Italiaans. Tijdens schooltijd werden in een chaotische vergadering de mogelijkheden besproken om het probleem op te lossen. Als eerste mogelijkheden werden genoemd een staking van 15 dagen of een proteststaking van één dag. In de eerste plaats dacht men aan een destructieve benadering van het probleem. Uiteindelijk werd niets besloten en twee lesuren waren voorbij. Naar mijn mening is dit een vorm van demokratie die niet funktioneert, veroorzaakt door een onderontwikkelde (zelf)discipline en een onderontwikkeld verantwoordelijkheidsgevoel. Dit laatste laat zich ook in de klas duidelijk merken.

Over het algemeen kan men zeggen dat er geen orde is. De laatste dag voor de kerstvakantie werd het lesgeven bijvoorbeeld gewoon onmogelijk gemaakt: Leerlingen die in en uit liepen, geschop tegen de deur, spreekkoren op de gang, een brandende krant die binnen vliegt en in het derde uur het geluid van een sneuvelende ruit. Na het derde uur besloot de rektor de lessen niet meer voort te zetten. Maar ook op andere dagen is het bijna onmogelijk om serieus te studeren. Gewoonlijk begint het eerste lesuur een kwartier te laat en daarna komen nog enkele leerlingen binnendruppelen. Sommigen komen helemaal niet. Op de ene school waren normaal 15 van de 30 leerlingen aanwezig, op de andere school werd strenger op de presentie geiet. De gymnastiekles bestond uit het voorlezen van de presentielijst en als je naam genoemd was dan ging je weg om wat anders te doen. In de klassen, ook als er een schriftelijk werk gemaakt moet worden, heerst een constant rumoer. Gemiddeld staken de leerlingen twee dagen in de maand.

De hiërarchie op de schooi wordt verpersoonlijkt door de rektor. Als hij de klas binnenkomt, springt een ieder nog van zijn stoel.

Hiërarchie

Bijna alle beslissingen lopen via de rector. Een staaltje van Italiaanse bureaucratie is de toewijzing van leraren, die uitgevoerd wordt door een overkoepelend instituut. Als de school op 1 oktober begint, dan zijn de leraren nog niet aanwezig en start men met een voorlopig rooster. Ongeveer half december is de toewijzing van leraren pas rond. Het instituut dat deze toewijzing regelt, heeft bepaalde normen om een leraar te waarderen. Als er nu een leraar met een lagere waardering dan een werkloze collega lesgeeft, dan wordt hij door die collega vervangen. Dit heeft tot gevolg dat een klas in één jaar voor een vak soms vier verschillende leraren heeft!
De middelen die de school ter beschikking staan, zijn gering. In de winter was er maar één gymzaal ter beschikking, want in de ander was geen verwarming. Ook zijn er klassen zonder verwarming. Van de faktureermachines waarop men les kreeg, was de helft kapot.
De manier waarop lesgegeven werd, was verre van ideaal. De beoordelingen verkreeg men door één schriftelijk werk en twee mondelinge (onverwachte) beurten. Het grootste gedeelte van het lesuur werd besteed aan deze mondelinge ondervragingen. Uitleg werd bijna niet gegeven. Engels en Frans leert men slechts slecht vertalen. Aan spreek- en luistervaardigheid wordt bijna niets gedaan. De wiskunde bestond uit het letterlijk uit het hoofd leren van de definities (voor de mondelinge beurt).

Opdracht

Op de Italiaanse schoien die ik bezocht heb, zou ik niet kunnen studeren.
Op de terugweg naar Nederland had ik een lift van een man die noordelijker was gaan wonen omdat hij niet meer tegen de warrigheid in het zuiden kon. Het lijkt mij de grote opdracht voor de Italiianen in de komende jaren de nadelen van de zuidelijke mentaliteit te bestrijden en daarbij haar voordelen te behouden.

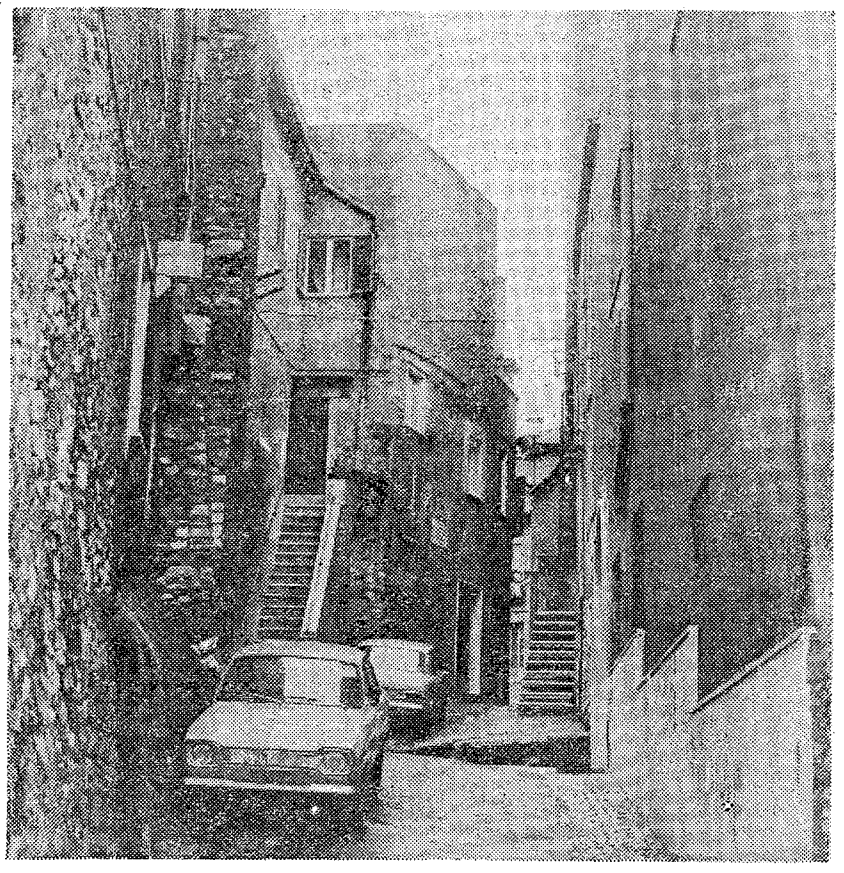

publikaties CDA-instituten

Inflatie
„Inflatie als politiek probleem"
rapport van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU
38 pag.; *f* 4,25

Welzijnsbeleid voor ouderen
beschouwingen over bejaardenbeleid, plus conclusies CDA-studiedag
publikatie van de wetenschappelijke instituten
78 pag.; *f* 5,90

Grondpolitiek
„Grondeigendom en grondbeheer - een opdracht voor individu en gemeenschap"
rapport van de wetenschappelijke instituten
2e druk; 30 pag.; *f* 3,75

Plichten en perspectieven
Aanzet voor een profielschets van het CDA
brochure van de wetenschappelijke instituten
2e druk; 34 pag.; *f* 3,90
alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:
- giro 89 67 3 t.n.v.
AR-Partijstichting, Den Haag

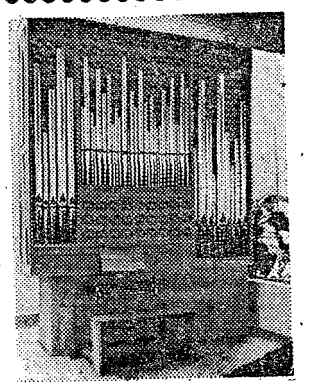

Echte kerkorgels ook voor hedendaagse kerken
orgelbouw
ERNST LEEFLANG
APELDOORN
Telefoon (055) 1.75.89 en 5.41.30.

GETRON B.V.
Internationaal Transportbedrijf
Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642.
bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kip-chassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen

METZ SNEEK
Alle textielgoederen, bedden, dekens, matrassen, complete woninginrichting
Grootzand 14 – 38 – 42, SNEEK – Midstr. 114, JOURE

Drukkerij De Longte B.V.
Postbus 171 – Dordrecht – Tel. 078-3.43.22
Snelle offsetdrukkers voor meerkleuren reklamedrukwerk

Schimmelpenninck
V.S.O.P.
Het Rijke Roken

VAN DE PARTIJ

Zeeland komt met goed verzorgd jaarverslag

Het laatste halfjaar is in deze krant regelmatig aandacht gevraagd voor door regionale afdelingen verzorgde partij-periodieken. Het belang van een contact-orgaan t.b.v. een kiesvereniging of provinciale afdeling kan niet genoeg onderstreept worden.

Een contact-orgaan is een van de middelen om een goed contact te houden met de kiezers en partijleden in uw omgeving. Het is opvallend dat de laatste tijd steeds meer kiesverenigingen en provinciale organisaties van een dergelijk middel gebruik gaan maken. Het partijburo krijgt regelmatig voorbeelden van dergelijke periodieken toegezonden.

Mooi voorbeeld

Zo ontvingen wij de laatste tijd een mooi voorbeeld van een jaarverslag over 1976 van de provinciale organisatie van AR-kiesverenigingen in Zeeland. In dit verslag werd uitvoerig geïnformeerd over het reilen en zeilen van de diverse Statencentrales in deze provincie, over de Arjos Zeeland, over de Statenfracties, over het verband van AR-gemeente- en provinciebestuurders, over het ARVC en over het Provinciaal adviescollege.

Voorts is een uitvoerige adressenlijst van het provinciaal bestuur opgenomen, en eveneens van het bestuur van de Statencentrales. Ten slotte is ook een overzicht van de jaarrekening 1976 opgenomen.

Andere toezenders

Voorts hartelijk dank aan de toezenders van de periodieken van CDA-Enschede, CDA Groningen, het contact-orgaan van de AR-kiesvereniging „Nederland en Oranje" te Assen, CDA-Groningen, CDA-berichten te Borne, CDA te Renen, en „CDAktueel", uitgave van CDA-Utrecht. Op het partijbureau stelt men toezending van deze periodieken bijzonder op prijs. De meeste van hen worden weer doorgestuurd op aanvragen naar mensen die van plan zijn een dergelijk contact-orgaan op te zetten. Op aanvraag kan men voorbeelden toegezonden krijgen. Schrijf dan naar AR Partijbureau, t.a.v. *C. Bremmer, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. Wij blijven u erkentelijk voor toezending van periodieken.*

Informatie aan kiesverenigingen over gratis propagandakaarten

Binnenkort gaat er een brief uit naar de secretarissen van de kiesverenigingen over allerhande zaken.

In dit schrijven zal o.a. aandacht gevraagd worden voor enkele zaken die betrekking hebben op de cumulatieve mutatielijst, op het mutatieformulier en op het gebruik van accept-girokaarten. Voorts krijgen de kiesverenigingen enkele nieuwe publicaties toegezonden, die de laatste tijd zijn verschenen.
Ook wordt de aandacht gevraagd voor de ledenwerving. Bij schrijven van einde december vorig jaar, werd de kiesvereniging gewezen op de nieuwe herdruk van de ledenwerfkatern „*een sterke ARP – is een steun voor het Christen-Democratisch Appèl*". Sinds korte tijd is er een herdruk van die helemaal „bij" is. In deze krant heeft u de afgelopen weken gelezen dat er een grote vraag naar dit ledenwerfkatern is. Het blijft immers belangrijk dat de ARP nieuwe leden wint. Leden die dan tevens en tegelijkertijd lid van het CDA zijn. Bij de bundeling van christen-democratische krachten in het CDA, wil de ARP immers een gezonde en krachtige indruk leveren. Daarvoor heeft zij de steun nodig van nieuwe leden, die haar politieke arbeid kritisch willen begeleiden.

Propaganda-kaarten

Bij de brief die binnenkort uitgaat wordt ook een exemplaar van propaganda-kaart bijgevoegd. Tot een aantal van omstreeks 200 exemplaren stelt de ARP nl. per kiesvereniging *gratis* propagandakaarten beschikbaar. Deze kaarten zijn zeer geschikt om te verspreiden tijdens manifestaties in het kader van de verkiezingen, op bijeenkomsten van uw kiesverenigingen e.d. Door het afscheuren van de geperforeerde kaart kan men zich ongefrankeerd als lid van de ARP, of als abonnee van Nederlandse Gedachten opgeven. Op de achterkant van de kaart vindt men de publicaties van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP vermeld. Naast de ledenwerfkrant nu dus een 2e mogelijkheid voor ledenwerving!

Bestellingen

Men kan de ledenwerfkrant als volgt bestellen:
Prijs: 1 tot 100 ex. f 0,25 per ex.; 100 – 250 f 0,20 per ex.; 250 en meer f 0,15 per ex. Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. ARPartijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste en aantal. Over de gratis propaganda-kaarten schrijve men naar het partijburo, Dr. Kuyperstr. 3, Den Haag, t.a.v. C. Bremmer.

HET CDA IN DE ETHER

In het kader van de politieke zendtijd worden de CDA-uitzendingen verzorgd door de CHU op maandag 14 maart a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilversum I, door de ARP op zaterdag 19 maart a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilversum II en door de KVP eveneens op zaterdag 19 maart van 18.50-19.00 uur op Hilversum I.

UIT HET KUIJPERHUIS

Curieuze post

Het is de vraag of „men" op het partijbureau zo blij is met het niet stijgen van de PTT-tarieven, behalve de financiële administratie natuurlijk. Want de post porti bedraagt tegenwoordig een flinke duit, zoals op elke begroting valt af te lezen. Hoe zit dat met die post? Elke ochtend belanden op het bureau van de adjunct-secretaris ongeveer 8 gevulde postmappen. Kostbare mappen, die heel zorgvuldig worden doorgenomen. In totaal zal het daarbij vaak om enkele honderden poststukken gaan. Die stroom valt in enkele hoofdgroepen uit te splitsen. Zo zijn er brieven van „bedrukte" partijleden, die hun politieke gram kwijt moeten. Dan zijn er vragen om inlichtingen, meestal van scholieren en studenten die informatie over een bepaald thema – vaak hun scriptie – willen. Zo zijn er de laatste weken dagelijks tientallen aanvragen om het CDA-program. Vervolgens heb je de „propagandastroom" van allerlei soorten organisaties die met hun stukken willen bewijzen „dat zij er wezen mogen". Dat geldt voor diverse commerciële instellingen. Maar b.v. ook voor bepaalde regeringen. Zo is het opvallend hoe trouw Oosteuropese landen het partijbureau informeren over de onophoudelijke stroom successen die men in de socialistische volksrepublieken behaalt. Maar ook het kleine Cyprus heeft een oogappel voor de partij: een voor een Aziatisch land zeer fraai uitgevoerd boekje belandt geregeld op de ARP-burelen. Dan is er de post voor de redactie van Nederlandse Gedachten, het ARVC, de Stichting Kader- en Vormingswerk... en noemt u maar op. Speciale aandacht krijgt altijd het aan het partij- en dagelijkse bestuur gerichte schrijven. Van deze brieven wordt steeds, t.b.v. beide colleges, een overzicht van „ingekomen stukken" gemaakt. De partijbestuurders kunnen aldus kennis nemen van wat er zoal in het volksdeel der kleine luyden leeft. Dat is niet altijd mis. De anti's plegen hun diepste roerselen, althans in politiek opzicht, meestal „recht voor hun raap" te uiten. Ter illustratie hierbij enkele willekeurige, overigens niet altijd even recente citaten. De volgende het CDA niet welgezinde correspondent heeft wat moeite met „Rome": „Overal ter wereld waar de Roomse macht haar scepter zwaait is de grote massa overgeleverd aan haar beestachtige machtwellust". Iemand die het beleid inzake Zuidelijk Afrika niet zo ziet zitten, uit deze hartekreet: „Waarom spreken nu onze Kamerleden in de vergaderzaal nooit eens t.g.v. de Zuidafrikaanse regering?" Een ander die het ergens niet mee eens was haalt wat fors uit: „Voor de zoveelste maal schaam ik mij voor de Kamerfractie". De laatste restjes ingetogenheid verdwijnen indien de afzender wenst anoniem te blijven. „Interessante" anonieme brieven verdwijnen meestal in de map „Curiosa". Een der meest boeiende ordners op het partijbureau. Een enkele greep. „Dit zijn bloemen voor het bestuur als jullie „Kamerlid X" laten opsluiten. Die moet u niet laten loslopen, want dan gaat het hele land eraan. Die man hoort in een inrichting". Dan deze, gericht aan een van de leidslieden uit AR-kring: „Bah, wat een vies mannetje ben je toch, jammer dat je nog niet over de Berlijnse muur geklommen bent". Gelukkig gaat het hier niet om dagelijkse lectuur. De toon van de muziek is bovendien ook niet altijd zo in mineur gestemd. Dat blijkt b.v. uit dit anonieme verzoek: „Wij vragen u beleefd om toch in het vervolg aangename muziek te doen brengen vóór en na uw politieke uitzending. Er is toch voldoende goede muziek waarvan een zekere opbeuring uitgaat". Tot schrijvens!

AR-Partijdig.

Wij vragen uw aandacht

Nog even, en dan gaan we naar de stembus. Nog een jaar, en dan gaan we opnieuw. Nee, niet dat de nog te formeren regering alweer gevallen zou zijn...
In het voorjaar van 1978 zullen, hopen we, ruim 180 miljoen Europese kiezers zelf hun afgevaardigden kiezen voor het Europese Parlement. In dat Parlement zullen ook 25 Nederlanders hun plaats gaan innemen, volgens hun politieke overtuiging en niet naar nationaliteit. Gelijkgerichte partijen zijn over de grenzen heen gaan samenwerken. In sommige gevallen hebben zij zelfs Europese partijfederaties opgericht.
Een kleurrijke folder bereikte ons en die willen we graag doorgeven!!! Een folder, waarin de ontstaansgeschiedenis, de taken en bevoegdheden, de vaste kommissies etc. van dit Parlement, alsmede zijn externe betrekkingen, erg begrijpelijk worden beschreven. Een folder, om u alvast wat op te warmen. Bijzonder geschikt voor scholieren.
Een berichtje naar het Voorlichtingsbureau Europees Pariement, Lange Voorhout 32, tel. 070-466315, en u krijgt de brochure gratis toegezonden.

ARP/CDA uitgaven

Veel partijleden zijn niet of onvoldoende op de hoogte van de vele publikaties, die door de ARP en het CDA uitgebracht zijn. Dat blijkt telkens, wanneer op vergaderingen gewerkt wordt met een lectuurtafel of informatiestand.

Er wordt altijd materiaal door leden gekocht op dergelijke bijeenkomsten.

Verkiezingstijd

Juist in de komende tijd met veel verkiezingsactiviteiten, is het bijzonder van belang om met een dergelijke lectuurtafel op uw vergaderingen te verschijnen. Nu ook velen van buiten de kring van de AR-Partij en het CDA op dergelijke vergaderingen verschijnen is dit extra van belang.
Te weinig worden door Kamercentrales, Statencentrales en kiesverenigingen de mogelijkheden van een dergelijke lectuurtafel uitgebuit. Het is immers van groot belang dat zoveel mogelijk leden, belangstellenden en kiezers kennis nemen van onze informatie. Wanneer uw Kamercentrale, Statencentrale of Kiesvereniging meer aan de weg wil timmeren met ARP- of CDA-informatiemateriaal vraagt u dan bij het ARP-secretariaat materiaal aan. U kunt een beperkte hoeveelheid gesorteerde brochures in consignatie toegezonden krijgen.

Afrekening

Afrekening vindt na afloop van desbetreffende bijeenkomst of manifestatie plaats op basis van wat is verkocht. U kunt zich voor het verkrijgen van het materiaal wenden tot het *sekretariaat van de ARP, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. Telefoon 070-46 96 20 (G. v.d. Berg).*

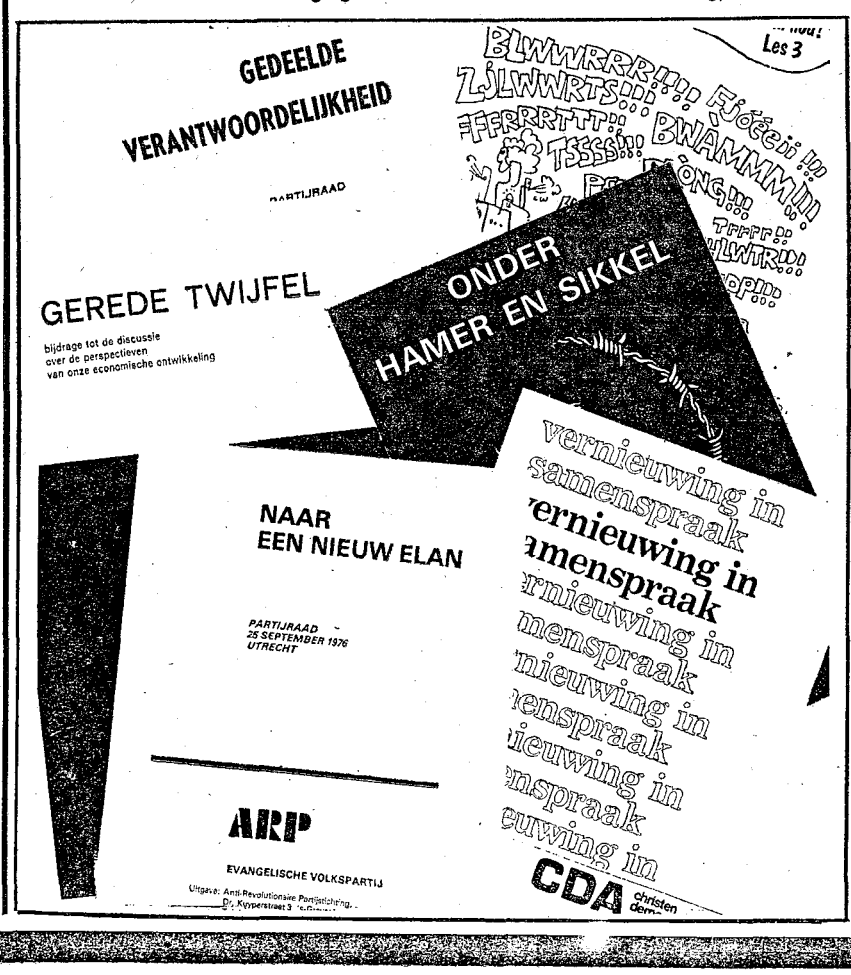

Burgemeester der gemeente Reimerswaal benoemd

Bij Koninklijk besluit is met ingang van 1 maart 1977 benoemd tot burgemeester der gemeente Reimerswaal: de heer H. Boer, met toekenning van gelijktijdig eervol ontslag als burgemeester der gemeenten Groot-Ammers, Langerak en Nieuwpoort.

De heer Boer, die 38 jaar is, is sinds 1970 burgemeester van de gemeenten Groot-Ammers, Langerak en Nieuwpoort.

Hij is NH en lid van de ARP.

Minister en magister

Bijbels beraad over de staat.
In dit boeiend leesbaar boek komt Dr F.H. von Meyenfeldt tot merkwaardige resultaten: een nieuwe visie op Romeinen 13, een relativering van het begrip "Staat", een vraagteken achter de Christelijke Politieke Partijen.
Dr O. Jager zei in een bespreking van dit boek voor de NCRV o.m.: "Von Meyenfeldt's vrijmoedige aanpak prikkelt tot nadenken".
146 pag. Paperback. Prijs f. 18,95.
Bij uw boekhandelaar of rechtstreeks bij de uitgever Wytse Benedictus, Antwoordnummer 1000, Hilversum (géén postzegel nodig).

Handel en Industrie

VISSER
ELEKTROTECHNIEK B.V.

Postbus 37
BEVERWIJK
Telefoon (02510) 2.52.44
(4 lijnen).

MEER DAN 50 JAAR ELEKTROTECHNIEK

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN
PALLETS
in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS
w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 × 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN

Vraagt
jaar-rond chrysanten
die staan langer....

FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

OOSTERBAAN
&
LE COINTRE N.V.

GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

In dit boekje stelt de auteur, voormalig financieel-economische specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- *Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?*
- *Groeien of versoberen?*
- *Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.*

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3.50.

Bestellingen:
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek".

SPELREGELS
VOOR ECONOMIE & POLITIEK
AREND J. VERMAAT

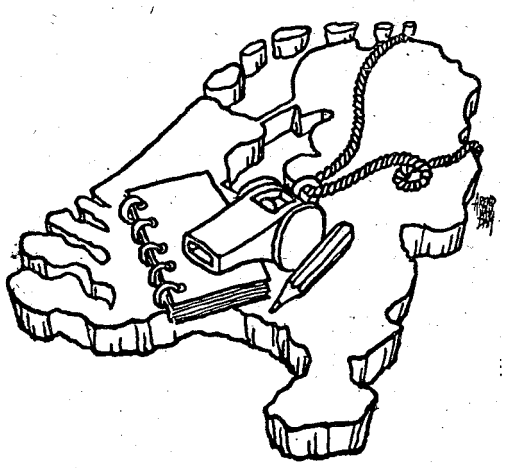

EEN UITGAVE VAN DE
stichting kader- en vormingswerk **ARP**
DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

WELWEZEN MET DE SPORT

Onlangs is een sportkatern verschenen onder de titel „Welwezen met de sport". In deze vier pagina's tellende krant komen de volgende zaken aan de orde: de sportnota van Van Doorn, de overheid en de sport, sportverwording, de christelijke sportbeweging, sport en samenleving, reclame in de sport.

De meewerkende auteurs zijn: **H. A. de Boer, L. A. van Splunder, prof. dr. I. A. Diepenhorst, W. F. H. Grashoff, C. J. van Leeuwen en G. J. Groenman.**

De katern, die zich o.m. goed leent voor discussie in groepen, is in nabestelling tegen het volgende tarief verkrijgbaar:

1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,50 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,40 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen via postgiro 89673 t.n.v. A. R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

13e JAARGANG - NR. 11 33e JAARGANG - NR. 11 5e JAARGANG - NR. 6 19 MAART 1977

Gemeenschappelijk nummer van

de nederlander | NEDERLANDSE GEDACHTEN | Politiek Nieuws

CDA christen democratisch appèl

Inhoud

Christendemocratische visie en hervormingsvoorstellen Lijsttrekker Van Agt: overleg en samewerking, pag. 1
Bejaardenbeleid/Verkiezingsprogram biedt vertrouwen, pag. 2
Politiek inzake Zuidelijk-Afrika/Commentaren, pag. 3
Antwoorden op CD-Appel/Wijziging Dienstp/ichtwet, pag. 5
Standpunten CDA-bestuur/Van basis en top/Begrip-onbegrip, pag. 6
Informatie over de verkiezingscampagne, pag. 7 t/m 10
Agenda, pag. 11.

De Tweede Kamer heeft voordat zij begint aan de vergaderloze periode tot aan de Kamerverkiezingen op woensdag 25 mei, niet zo veel openbare vergaderingen meer. Maar toch is het streven om voor het begin van dat verkiezingsreces de voor het huidig kabinet belangrijke wetsontwerpen afgehandeld te hebben.

Die wetsontwerpen zijn wel aangeduid als de hervormingsvoorstellen van het kabinet, omdat zij betrekking hebben op de grondpolitiek, de ondernemingsraden, de investeringen en het delen in de bedrijfswinsten.

Met name van de kant van de socialistische en radikale partners in de huidige regeringscoalitie is de laatste tijd veel nadruk gelegd op de noodzaak de parlementaire behandeling – en in elk geval de Tweede-Kamerdebatten – voor de verkiezingen achter de rug te hebben. De andere partners in de coalitie, de

Deze week werd in de Tweede Kamer het tweede van de zgn. hervormingsvoorstellen behandeld; de Wet op de Ondernemingsraden. Op de foto de minister van sociale zaken drs. J. Boersma.

Christen-democratische visie en de hervormingsvoorstellen

christen-democraten, hebben die noodzaak niet ontkend. Door de nadruk welke socialisten legden op de tijdige behandeling is bij menigeen de indruk ontstaan, dat de voorstellen over de grondpolitiek, over het toekennen van meer bevoegdheden aan ondernemingsraden, over de vermogensaanwasdeling en over de investeringsrekening voor het bedrijfsleven, socialistische produkten zouden zijn. De socialisten zelf lieten niet na de onderhavige zaken naar zich toe te trekken. Maar ook in christen-democratische kring is wel het geluid gehoord, dat het hier zou gaan om 24-karaats concretiseringen van louter socialistische denkbeelden.

Schets van beleid

Niets is minder waar. Het gaat bij alle onderwerpen om binnen het kabinet gesloten compromissen. De voorstellen hebben zowel socialistische als christen-democratische bestanddelen. Het bekende groene boek, de door de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU opgestelde „Schets van beleid voor 1973 en volgende jaren" laat zien hoe vier jaar geleden al de christen-democratische wensen waren. **De „Schets van beleid" stelde al, dat een stringente grondpolitiek onontbeerlijk is en dat grondspeculaties moeten worden tegengegaan. De wetsontwerpen over de onteigening en het voorkeursrecht van gemeenten bij grondaankoop, waarover de Tweede Kamer in de afgelopen weken sprak, bevatten veel gedachten van de christen-democraten. Weliswaar was de uitwerking niet zoals zij het graag gezien zouden hebben, maar de wetsontwerpen waren heel ver verwijderd van de socialistische hartewens de grond in Nederland te nationaliseren.**

Wel ondernemingsraden

Dezer dagen behandelt de Tweede Kamer de wijziging van de wet op de ondernemingsraden. Ook dit wetsvoorstel is het resultaat van een compromis. Het stelde een aanmerkelijke uitbreiding voor van de bevoegdheden van de ondernemingsraden. Dat is in overeenstemming met de grondgedachte, die in de „Schets van beleid" daarover uitdrukkelijk werd uitgesproken en die van wezenlijk belang is in de visie van christen-democraten op de onderneming als gemeenschap waarin arbeid, kapitaal en management tot samenwerking zijn geroepen.

Vermogensaanwasdeling

De vermogensaanwasdeling, die nog in de Tweede Kamer aan de orde moet komen, is voor christen-democraten een eis van rechtvaardigheid. Het groene boek van 1973 maakt er uitdrukkelijk melding van in een reeks, waarin ook staan spaarloon, spaarregelingen en eigen-woningbezit. Het is de reeks met wat vroeger wel als bezitsvorming werd aangeduid. Het wetsontwerp over de VAD wil een deel van de overwinst laten toevloeien aan de werknemers van het betrokken bedrijf. Een ander deel gaat naar een centraal fonds, dat in overwegende mate door de vakbeweging wordt beheerd. De christen-democraten hadden liever meer willen bestemmen voor de mensen van het eigen bedrijf. De socialisten zouden meer voor de grote pot hebben willen bestemmen. Maar het VADontwerp vertoont nu de gelaatstrekken van een politiek vergelijk.

Wetsontwerp investeringsrekening

En zo is het ook met het wetsontwerp over de investeringsrekening, daar willen we haast achter zetten. Zo zijn alle vier de voorstellen geen nummers geworden van onversneden socialistische allure. CDA-lijsttrekker Van Agt gaf dezer dagen de volgende uitspraak: Het is verre van waar, dat de christen-democratische bewindslieden, die optraden als ondertekenaars van de wetsvoorstellen, gefungeerd zouden hebben als galeislaven in een rode sloep, die naar het socialistische Utopia is uitgevaren. Integendeel, de wetsontwerpen bevatten alle vier heel duidelijk veel van hetgeen de christen-democraten voor ogen staat.

Verbod vertoning harde-porno

Dien Cornelissen

Wat is er nu feitelijk aan de hand met het verbod van harde-pornofilms in bioscopen is een vraag die herhaalde malen gesteld wordt. Graag wil ik iets schrijven om hopelijk daarmee enige duidelijkheid te brengen.

Op 1 mei 1970 werd een commissie „Zedelijkheidswetgeving" ingesteld, waarvan prof. Nicolai de voorzitter werd en naar zijn naam wordt de commissie vaak genoemd. Deze commissie heeft enkele rapporten uitgebracht t.w. over de filmkeuring, over de pornografie en op 9 febr. jl. over de prostitutie. In deze rapporten heeft zij bepaalde adviezen aan het kabinet gegeven. Het is dan aan het kabinet en/of de betrokken minister om deze adviezen op te volgen. Tot op heden heeft minister Van Agt geen haast gehad om met wetsontwerpen op dit terrein te komen. Wel is in juni 1975 een initiatief-wet van de PvdA-Kamerleden Voogd-Naas-Bergen om de filmkeuring voor volwassenen af te schaffen door de Tweede Kamer aangenomen, waarbij de fracties van de ARP, CHU en KVP hebben tegengestemd. Bij de behandeling van dit initiatief-wetsontwerp is gesproken over artikel 240 Wetboek van Strafrecht wat aan de justitiële ambtenaren de bevoegdheid gaf om eventueel op te treden, zij het repressief, dus achteraf. Wel was een meerderheid van de Kamer (VVD + PvdA) van mening dat artikel 240 diende te worden herzien (motie Wiegel). Tot op heden is dit evenwel niet gebeurd en in de Eerste Kamer heeft de heer Schwarz (D'66) er 1 maart '77 bij motie op aangedrongen dat deze wijziging alsnog door de minister moest worden uitgevoerd door het indienen van een wetsontwerp.

Los van deze zaak, want de gewijzigde wet op de filmkeuring zal eerst medio 1977 in werking treden, hebben de Procureurs-Generaal juist naar aanleiding van het feit dat porno-films in openbare bioscopen werden gedraaid, besloten om tot maatregelen over te gaan. Reeds in augustus 1976 werd in Zuid-Limburg een film „Deep Throat" in beslag genomen. Op 22 december 1976 schreven de P.G.'s een brief naar de bioscoopbond waarin ze meedeelden dat harde-pornofilms die vertoond werden in bioscopen in beslag zouden worden genomen. Om nu aan te geven wat een bioscoop was hebben ze gesteld dat het bioscopen moesten zijn met meer dan 50 zitplaatsen. Elke grens die je in deze legt is arbitrair, maar de P.G.'s waren tot dit aantal gekomen na overleg met de hoofdofficieren van Justitie. De Vaste Commissie van Justitie heeft over deze zaken een mondeling overleg gehad met de minister van Justitie op 2 maart. Daar het verslag hiervan nog moet verschijnen, past het niet om hieruit nu al mededelingen te doen.

lijsttrekker van agt

Overleg en samenwerking: het zijn twee woorden die de christen-democratische politiek karakteriseren. Het zijn twee woorden die onze houding ten opzichte van anderen moeten bepalen. Geen onnodige barricades opwerpen als je met elkaar moet samenwerken; geen overbodige of grievende eisen stellen voordat je gaat overleggen.

Onze politieke stijl is daardoor genuanceerder, rustiger dan die van anderen. Natuurlijk vechten wij woor een goed verkiezingsresultaat. Zeker, het CDA mag bogen op een redelijke zelfbewustheid.

Maar het past niet in onze politieke opstelling deuren voor overleg en samenwerking bij voorbaat dicht te gooien. Dat nu is mijn verontrusting tegenover de PvdA/PPR-resolutie.

Intentieverklaring

In het najaar van 1976 stelde het Algemeen Bestuur van het CDA zich ten doel voor de Tweede-Kamerverkiezingen van mei te bezien of er ruimte was voor een intentieverklaring op basis van programvergelijking en op basis van wederkerigheid. Welnu het Algemeen Bestuur heeft zich onlangs hierover beraden na een zorgvuldige voorbereiding door het dagelijks bestuur van het CDA. Resultaten hiervan zijn u reeds door de media gedaan. In bescheiden mate, omdat ik als lijsttrekker al reeds eerder in overleg met andere CDA-voorlieden over wel of geen intentieverklaring opmerkingen had gemaakt, die niet afweken van datgene wat het Algemeen CDA-bestuur nu officieel als het CDA-standpunt heeft opgemerkt. Simpelweg komt dit standpunt hierop neer: het CDA betreurt het dat de Congresresolutie van de PvdA het onmogelijk heeft gemaakt om aan de beantwoording van die vraag – wel of geen intentieverklaring – toe te komen. Er kan dus nu geen sprake zijn van een intentieverklaring of voorkeursuitspraak ten opzichte van de PvdA. Op deze partij spitste de vraagstelling zich toe gezien de samenstelling van het huidige kabinet, waar ik zelf deel van uit maak.

Waarom kon genoemde vraag niet worden beantwoord? In Utrecht heb ik op 19 februari voor de CHU-gemeente- en provinciebestuurders een aantal redenen aangegeven. Ik heb toen erkend dat de resolutie minder slecht was dan de concepten daarvoor, maar dat zij toch nog steeds irritatie in onze kring hebben bewerkstelligd. De resolutie blijft onverantwoordelijk omdat zij de PvdA en de PPR naar de oppositie verwijst bij b.v. een kleine winst van de PvdA die in zijn geheel teniet wordt gedaan door een verlies van de PPR. Verder is de resolutie onwijs, omdat als elk der drie grote hoofdstromingen zulke resoluties zou aannemen, dan zouden in Nederland nog slechts minderheidskabinetten mogelijk zijn. Om deze redenen kan er van een voorkeursuitspraak of intentieverklaring geen sprake zijn, omdat dit nu zou worden uitgelegd als een premie op dit onzalige brouwsel. Ik spreek dan nog niet eens over de wederkerigheid, te weten het nuchtere feit, dat de PvdA nog helemaal geen intentieverklaring heeft afgelegd en nog bezig is ons een examen in vier delen te doen afleggen, nl. de grondpolitiek, de ondernemingsraden, de VAD en de investeringspolitiek.

Minister-president

De kans is groot, dat de PvdA na 25 mei afmarcheert naar de oppositie. Volgens die resolutie. Daarom constateert het Algemeen Bestuur van het CDA terecht, dat de vraag of de lijsttrekker van de PvdA, als deze partij niet de grootste coalitiepartner wordt in een toekomstig kabinet, toch minister-president wordt, niet aan de orde is, aangezien deze Partij blijkens haar eigen resolutie dan kiest voor de oppositie!

Over dat toekomstig minister-presidentschap moeten wij ophouden te blijven discussiëren: wij kiezen op 25 mei niet de minister-president, maar een nieuwe Tweede Kamer.

Goed verkiezingsresultaat

Tenslotte zou iemand uwer zich kunnen afvragen wat het CDA, nu zij geen voorkeur en geen intentieverklaring uitspreekt, doet als op 26 mei de balans wordt opgemaakt en het zittende kabinet zijn rit puffend en blazend heeft uitgereden. Ik ga zonder meer uit van een goed CDA-verkiezingsresultaat. Beginnen we dan met een volstrekt blanco situatie? In principe wel, maar het CDA is een fatsoenlijke klub. Als het kabinet zijn rit uitzit – en ik zeg dat tussen de zoveelste bespreking over de grondpolitiek door – dan zal het CDA als eerste gaan praten met de PvdA- Of die gesprekken zullen slagen, hangt van veel factoren af. En niet alleen van CDA-factoren!

Overleg en samenwerking

Nota Bejaardenbeleid 1975 *

Til Gardeniers-Berendsen (KVP-Tweede-Kamerlid), Hannie van Leeuwen (ARP-Tweede-Kamerlid) en Arnold Tilanus (CHU-Tweede-Kamerlid).

In de eerste twee weken van februari 1977 is in de Tweede-Kamer de Nota Bejaardenbeleid 1975 behandeld. Daaraan was een uitvoerig overleg tussen de Bijzondere Commissie van de Kamer en de bewindslieden voorafgegaan.

Een dergelijke behandeling kan niet anders dan over de hoofdlijnen van het beleid gaan. De uitwerking in details komt daarna in wetten en maatregelen.

Het belang van de behandeling van deze nota was dan ook, dat er een richting wordt vastgesteld, waarin het bejaardenbeleid moet worden ontwikkeld.
Het tweede belang van een openbare behandeling is, dat daardoor de belangen van een bepaalde groep, in dit geval de bejaarden nog eens extra in de publieke belangstelling worden gebracht.
In de derde plaats kunnen de Kamerleden van de verschillende politieke richtingen in het publiek, tegenover de kiezers en met name tegenover de belanghebbende groep, hun standpunt en politieke visie tot uitdrukking brengen. Ook dat is belangrijk, omdat de kiezers en de bejaarden dan weten, wat zij van iedere politieke partij mogen verwachten.
Deze drie aspecten pleiten er ook voor, dat wij hiermede de zaak niet als afgehandeld beschouwen. Wij zullen voortdurend de vinger aan de pols moeten houden. Daarom wil de CDA-fractie, die bij deze behandeling nauw heeft samengewerkt, over vijf jaar een derde Nota Bejaardenbeleid. Dan kunnen we opnieuw het bestek voor de volgende periode van 5 jaar opmaken.
Vervolgens een overzicht van de door moties begeleide belangrijkste punten van de behandeling.
*) door redaktie bekort

Beroepskrachten en vrijwilligers

Namens de CDA-fracties bepleitte mevrouw Cornelissen een betere coördinatie in de opleidingen tussen CRM en O en W. Het is te dwaas, dat diploma's, verstrekt door instellingen, die onder CRM ressorteren, niet erkend worden door O en W. Daardoor worden doorstromingsmogelijkheden belemmerd.
Zij pleitte er ook voor niet alle part-time opleidingen om te zetten in dagopleidingen, zodat vrouwen, die part-time willen werken, ook een kans in de opleidingen krijgen.
Uiteraard wees zij op de grotere behoefte aan bejaardenverzorgsters en vrijwilligers, verband houdende met de beoogde mindere opname in bejaardentehuizen. Met dat laatste zijn wij het eens, maar dan moet het eerste mogelijk zijn. Mevrouw Cornelissen sprak haar zorg uit over de omzetting van de part-time hulpen in zgn. alpha-hulpen in het kader van de gezinsverzorging.
Ten slotte vroeg mevrouw Cornelissen of het niet tijd werd, dat op centraal niveau opleidings-eisen worden gesteld voor directiefuncties.

Inkomenspositie bejaarden

Door de heer Staneke (DS'70) werd een motie ingediend om de AOW-uitkering gelijk te houden aan het minimumloon. Wij hebben daar in de fractie uitvoerig over gesproken, omdat het de vraag is of in het kader van de bezuinigingen op alle sociale uitkeringen, waarvoor de regering nog voorstellen zou doen, het aanvaardbaar zou zijn, om reeds van één uitkering, de AOW, vast te leggen, dat er niets mag veranderen.
Mevrouw Van Leeuwen heeft namens onze fracties indringend gevraagd aan het Kabinet, om ons het gehele beeld van de bezuinigings-voorstellen te laten zien, vóórdat wij ons over een onderdeel daarvan moesten uitspreken.
Op het laatste moment, vlak voor de stemmingen, kregen wij een brief van Minister Boersma, waarin hij o.a. mededeelde, dat de koppeling AOW-minimumloon gehandhaafd bleef. Aan het verzoek van mevrouw Van Leeuwen was voldaan. De heer Staneke trok zijn motie in. De bejaarden kunnen gerust zijn op hun AOW-uitkering.

Huisvesting van bejaarden

In de bouw van bejaardenwoningen dreigt enige stagnatie te komen. Dat was reden voor de heer Scholten om namens de CDA-fracties een motie in te dienen, waarin gevraagd werd eerder dan in 1985, zoals de regering voorstelde, voor ten minste 25% van de bejaarden een bejaardenwoning beschikbaar te hebben.

Door de openbare behandeling van de nota worden de belangen van de bejaarden nog eens extra in de publieke belangstelling gebracht.

Staatssecretaris Van Dam zei, dat deze toestand in een aantal gemeenten reeds bereikt was of binnenkort bereikt zou worden. In het westen des lands vreesde hij meer moeilijkheden voor de nieuwbouw. Maar hij zag wel mogelijkheden in vernieuwbouw en sanering. Hij beloofde ernaar te streven om daar waar dit maar enigszins mogelijk zou zijn, het beoogde percentage bejaardenwoningen vóór 1985 te realiseren. Deze toezegging was voor ons voldoende om de motie in te trekken.
De heer Scholten had in de O.C.V. nog een motie ingediend, die erop gericht was, dat de overheid meer invloed zou krijgen bij de oprichting van service-flats door bouwondernemers. Hun activiteiten doorkruisen namelijk voortdurend de planning van bejaardenvoorzieningen. De staatssecretaris, die in de O.C.V. de boot afhield, bleek in de plenaire vergadering bereid de mogelijkheid van meer greep op deze activiteiten te willen onderzoeken. Daardoor werd ook deze motie overbodig en kon dus ingetrokken worden.
Mevrouw Gardeniers-Berendsen vroeg in een motie namens de CDA-fracties aandacht voor de brandveiligheid in bejaardentehuizen. Zij wenste duidelijker voorschriften en een duidelijker taakverdeling tussen provincie, gemeente en houders van bejaardenoorden. De staatssecretaris van CRM zegde toe, dat hij zou zien of het met art. 8a, tweede lid, van de Wet op de Bejaardenoorden iets kon doen. Noodzakelijk zijn gemeentelijke verordeningen en de deskundigheid van de provinciale inspecties van de brandweer. De staatssecretaris was het daarmede eens en beloofde actief te zullen zijn. Daarop zei mevrouw Gardeniers, dat zij die activiteit wilde afwachten en haar motie boven de markt wilde laten hangen. Dat is een stok achter de deur, die formeel heet: de motie is van de agenda afgevoerd.

Samenwerking in het bejaardenwerk

Bij de Kamer heerste algemeen ongenoegen over het gebrek aan coördinatie en samenwerking tussen de diverse departementen en tussen de overheid en het particulier initiatief. Een coördinerende advies-instantie ontbreekt. Dat was voor mevrouw Gardeniers-Berendsen reden om namens de CDA-fracties te pleiten voor een Raad voor het bejaardenbeleid. In afwachting van een wettelijke regeling van samenstelling, taak en bevoegdheden zou een Voorlopige Raad kunnen worden gevormd.
Mevrouw Gardeniers-Berendsen had namens de CDA-fracties in de O.C.V. een motie ingediend, die vroeg om een advies van de Centrale Commissie Bejaardenoorden over de financiering en over de planning van verzorgingstehuizen. Vooral het laatste punt was nog van belang. In de Nota werd gesteld, dat gestreefd zou worden naar een opnamecapaciteit van 7% in bejaardenoorden. Daarover is uitvoerig gediscussieerd, omdat de juistheid van deze 7%-norm door niemand bewezen kan worden. Alleen bij voldoende hulp in de wijk zou de norm hanteerbaar zijn.
Bovendien zal de ervaring moeten worden afgewacht van de opnamecommissies ex-art. 6 j van de Wet op de Bejaardenoorden, die nu pas op gang komen. De staatssecretaris van CRM zei, dat hij die ervaring heel belangrijk vond en dat hij de 7%-norm inmiddels

Vervolg op pag. 6

Verkiezingsprogram biedt vertrouwen voor politieke praktijk

J. P. van Iersel

Een dezer dagen is de eindtekst van het CDA-verkiezingsprogramma gepubliceerd. De integratie van de verschillende gedachtenwerelden in het CDA is in volle gang. In dit proces heeft de totstandkoming van het verkiezingsprogram een belangrijke stimulerende rol gespeeld: het bood de gelegenheid om in alle CDA-verbanden de kernvraagstukken van nu en van de toekomst de revue te laten passeren en daarover een standpunt in te nemen. Vandaar dat het program gedetailleerder is dan zijn voorgangers. Het steekt daarmee ook gunstig af tegen zijn tegenvoeters van andere partijen.

De betekenis van ons program ligt derhalve zowel in een bevestiging van onze identiteit naar buiten als in die van onze identiteit naar binnen. De gemeenschappelijke inspanning om tot deze samenvattende visie op de samenleving voor de volgende kabinetsperiode en daarna te komen, heeft een indringend en zelfbewust program voor de verkiezingsstrijd geleverd.

Uitgangspunten

Het program blijkt een konkrete uitwerking van de christendemokratische basisopvattingen over de menselijke vrijheid, verantwoordelijkheid en solidariteit en hun onderlinge wisselwerking. Christendemokraten gaan de dynamische werkelijkheid niet te lijf met dogmatische schema's: de dynamiek van het leven is voor hen een gegeven. Maar de invloed die zij op deze werkelijkheid willen uitoefenen, zal steeds worden getoetst aan de drie genoemde beginselen, die in onderling verband gezien hun ware betekenis krijgen.
Het accent wordt in het CDA-motto gelegd op de verantwoordelijkheid en de solidariteit: „Samen verantwoordelijk". Terecht is voor dit uitgangspunt gekozen. Eén van de hoofdfouten in onze samenleving is immers, dat niet meer duidelijk is, wie voor wat verantwoordelijkheid draagt. En waar is er sprake van bewust beleefde solidariteit? Op alle mogelijke gebieden zijn we in een proces van afwentelen van verantwoordelijkheden terechtgekomen. Dit is het geval, of het nu gaat om ideële zaken, zoals de zorg van kinderen voor hun gepensioneerde ouders of over materiële zaken, zoals een rechtvaardige verdeling van lasten in de huidige ekonomische situatie. Onze verantwoordelijkheden en daarmee onze solidariteit zijn anoniem geworden. Juist ook in de periode van ekonomische groei, waarvoor een onzekere toekomst in de plaats is gekomen, zijn we voortgedreven, alsof alles mogelijk was. De algemene vervaging van het normbesef heeft daaraan nog het zijne toegevoegd. Daarom wil het CDA, dat de mensen en de samenleving weer konkreet aanspreekbaar worden op hun verantwoordelijkheid en solidariteit. Daarmee is onze individuele en gemeenschappelijke vrijheid uiteindelijk ook gediend. Dit uitgangspunt is de toetssteen voor het politieke beleid van alledag en voor gewenste en noodzakelijke maatschappijhervormingen.

Vier hoofdstukken

De systematiek van het program is vanzelfsprekend toegesneden op de brandende kwesties, die ook in de naaste toekomst niets van hun aktualiteit zullen verliezen. Hoofdstuk I gaat in op probleemgebieden, waarmee de mensen in hun direkte omgeving worden gekonfronteerd en waarin door politieke besluitvorming verbeteringen kunnen worden aangebracht. Ik noem onder meer de zorg voor achtergebleven groepen van vandaag, de geestelijke volksgezondheid, de inspraak van de burger bij overheidsbeslissingen en in het partikuliere bedrijfsleven en het onderwijs.
Hoofdstuk II behandelt het centrale thema van de werkloosheid, die is ontstaan als gevolg van de terugval van de ekonomische groei. Deze terugval heeft ook gevolgen voor de uit hun voegen geraakt zijnde overheidsuitgaven en partikuliere inkomensvorming. Daarnaast spreekt het program over de ekonomische struktuur van ons land, die door mondiale ontwikkelingen van produktieen afzetpatronen en door de verscherping van de randvoorwaarden voor het bedrijfsleven, zoals de eis van een gezond milieu en de grondstoffenschaarste tot het zoeken van nieuwe wegen in het overheidsbeleid noopt.
Hoofdstuk II gaat onder de voor de overheid veelzeggende naam „Dienstbaar beheer" in op een aantal onderwerpen, die buiten de direkte sfeer van de ekonomische struktuur en de arbeidsvoorwaarden liggen, zoals het binnenlands bestuur, de ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing, verkeer en vervoer, volksgezondheid, huisvesting en grondpolitiek.
Hoofdstuk IV ten slotte maakt duidelijk, dat we in Nederland niet op een eiland leven, maar medeverantwoordelijkheid dragen voor de wereld, zoals onder meer op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking. Voor onze vijheid hebben wij ons in NATO-verband aanzienlijke defensie-inspanningen te getroosten. Eveneens is het CDA een groot voorstander van de versterking van de Europese Samenwerking.

Enkele voorbeelden

Bij wijze van voorbeeld beperk ik mij tot enkele opmerkingen over twee belangrijke punten, de medezeggenschap en de financiële norm voor het regeringsbeleid.
Het program spreekt zich in punt 27 uit voor een bepaalde vorm van gemeenschappelijk bestuur van grote ondernemingen door vertegenwoordigers van de faktoren kapitaal en arbeid: de Raad van Commissarissen zal in de toekomst voor drie maal éénderde moeten worden samengesteld uit vertegenwoordigers van werknemers, uit vertegenwoordigers van kapitaalverschaffers en uit een groep die door werknemers en kapitaalverschaffers gezamenlijk wordt benoemd.
Punt 27 houdt echter ook een opdracht in. Het zegt immers, dat hierbij rekening zal worden gehouden met het advies van de Sociaal-Ekonomische Raad. In dat advies zal moeten blijken, of de sociale partners de verantwoordelijkheid van dit gezamenlijk beheer willen dragen. Zo zal bijvoorbeeld de vakbeweging moeten tonen, dat zij langs deze weg medeverantwoordelijkheid voor het ondernemingsbeleid wil nemen. Het CNV aanvaardt deze in beginsel, maar wat de FNV betreft tast men nog in het duister. Zo vormen enkele spanningsvelden in punt 27 een konkrete illustratie van onze uitgangspunten: uitbreiding van rechten, maar dan ook het aanvaarden van medeverantwoordelijkheid, waarop men aangesproken kan worden; en daarnaast het uitspreken van een politieke voorkeur, maar tegelijk de eis van kleur bekennen van de maatschappelijke organisaties, die er het nauwst bij betrokken zijn.

De financiële norm voor het regeringsbeleid ligt neergelegd in een aparte bijlage van het program. Het daarin vervatte vereiste van matiging van de stijging van de overheidsuitgaven geldt vrijwel voor alle gebieden, waarbij overigens de zorg voor de zwakken in onze samenleving voorop blijft staan.
In de financiële verantwoording van het CDA-program staat het herstel van de werkgelegenheid in Nederland centraal. Dit is niet te bereiken zonder een aanpak van de inflatie en deze is op haar beurt alleen maar aangewakkerd door de overmatige groei van de overheidsuitgaven en van de inkomens in de achter ons liggende periode van ekonomische groei. Ondanks dat deze al enige jaren stagneert, heeft het kabinet-Den Uyl de tering nog niet naar de nering weten te zetten. Het CDA maakt de noodzakelijke inkrimping zeker tot inzet van de komende kabinetsperiode.
Nederland en de andere westelijke landen hebben jaren lang op te ruime voet geleefd. Om onszelf een evenwichtige toekomst te verzekeren moeten we een stap terug durven zetten.

Vertrouwen voor de toekomst

Ik kan u slechts aanraden ons verkiezingsprogram zelf te lezen. In alle hoofdstukken zal men een overeenkomstige afweging herkennen, die in de twee genoemde voorbeelden tot uitdrukking komt.

Het program zal ook zijn reële betekenis voor de komende kabinetsperiode niet missen. Het werpt daarop al zijn schaduwen vooruit, nu de vier „maatschappijhervormende" wetsvoorstellen: grondpolitiek (punt 161-166), ondernemingsraden (punt 24 en 25), investeringsrekening (punt 87-89) en vermogensaanwasdeling (punt 110) in de Kamer aan de orde zijn. Het verloop van de Kamerbehandeling doet in ieder geval meer recht aan de christendemokratische opvattingen dan aan de socialistische. Men kan dit in ons program nalezen. Dat geeft vertrouwen voor de toekomst!

CDA-programma nu verkrijgbaar!

Begin volgende week komt het definitieve CDA-program in druk uit. Het hoeft geen betoog dat dit belangrijke politieke dokument een centrale rol gaat spelen in de komende verkiezingsstrijd. De politieke filosofie van het CDA achter de verkiezingsleuze „Samen verantwoordelijk" vindt u in dit stuk. Schaf het aan. Een belangrijk wapen in de politieke diskussie. De prijs ervan: f 4,–. Bestellingen: Stort f 4,– op gironummer 15008 tnv CVC/CDA Den Haag, m.v.v. gewenste.

COMMENTAAR

Voor regeren is méér nodig

In de achter ons liggende weken heeft de leider van de fraktie van de Partij van de Arbeid in de Tweede Kamer het Nederlandse volk onthaald op enkele krasse uitspraken.
Zo sprak hij erover dat de 200 000 werklozen in Nederland zullen getuigen in de zaak van de grondpolitiek. Daarmede werd gesuggereerd dat de structurele en conjuncturele werkloosheid in ons land voor tenminste een belangrijk gedeelte kan worden opgelost als de gebruikswaarde sec in de nieuwe onteigeningswet een plaats zou krijgen.
Daarna sprak hij van een moordaanslag van het CDA op de beide wetsontwerpen terzake de grondpolitiek. Hij geeft daarmede blijk onvoldoende kennis te hebben van de eigen verantwoordelijkheid van het parlement.
Tenslotte smeekte de heer v. Thijn dat er toch iets van Keerpunt 1972 zou moeten worden gerealiseerd. Alsof het neerschrijven van doelstellingen van het politiek handelen zonder voldoende weging en afweging al recht geven op realisering ervan.
Nee, voor regeren is méér nodig dan het slaken van emotionele kreten, ook al worden deze nog zo luid uitgesproken. Nodig zijn onder meer: verantwoordelijkheid, goede en evenwichtige weging en afweging, alsmede een juiste voorlichting.

Regeerakkoord Partij v.d. Arbeid en de P.P.R.

In het begin van deze maand hebben de Partij v.d. Arbeid en de Politieke Partij Radicalen overeenstemming bereikt over een nieuw regeerakkoord. Alhoewel bedoeld regeerakkoord een zaak is van de beide genoemde partijen, lijkt het ons toch, mede gelet op de positie van in het bijzonder de Partij v.d. Arbeid, nuttig er enkele opmerkingen over te maken.
Allereerst valt op dat het regeerakkoord niet wordt gezien als onaantastbaar. In de formatie valt er dus over te praten. Dat is gelukkig een wezenlijk andere situatie dan in 1972 toen Keerpunt als een onaantastbaar document werd gezien, alhoewel later bleek dat die onaantastbaarheid slechts betrekkelijk was.
Opgemerkt moet voorts worden dat met name de passages over aandacht en zorg voor de zwakkeren in onze samenleving, alsmede hetgeen gezegd wordt over de ontwikkelingssamenwerking ons bijzonder aanspreken.
Heel anders en ook heel erg moeilijk ligt het met de passages over het buitenlands beleid, het defensiebeleid, het lidmaatschap van de NAVO en de abortus. Op deze terreinen is er sprake van belangrijke verschillen van inzicht tussen het CDA en deze partijen. Bovendien wijken de passages met betrekking tot het buitenlands beleid, het defensiebeleid en de NAVO sterk af van het terzake gevoerde kabinetsbeleid. En juist het kabinetsbeleid wil men in de verkiezingscampagne sterk verdedigen.
In het belang van ons land hopen wij dat een nader beraad tot andere inzichten op deze gebieden zal leiden. Met name de verantwoordelijkheid van de Partij v.d. Arbeid vereist dat.

Eén van de drie

Mr. F. Andriessen, voorzitter KVP-Tweede-Kamerfractie.

Dialoog komt na de verkiezingen

De verkiezingen komen in zicht. Nog een goede twee maanden en het is zover. Afgezien van de herleving van D'66 (je kunt je afvragen waar die naam nog voor staat nu deze partij – de radikale vernieuwingspartij uit 1966 – zich heeft omgevormd tot een liberaal alternatief. Misschien is het opportuun om de naam te veranderen in D'77) is het verschijnsel „CDA" het enige markante en nieuwe. Het progressieve front van enige jaren geleden is in rook opgegaan en het sinds 1972 functionerende progressieve blok is gespleten. In de strategie voor na de verkiezingen wordt D'66 echter al weer dapper bij de progressieven opgeteld.

Vitale onderdelen

De VVD kwam niet tot een liberaal reveil. Integendeel, de beeldvorming van deze partij als behoudende partij heeft zich gezet.
Vanuit de verdeeldheid van '72-'73 komt straks het CDA als één democratische fractie naar voren; als vertegenwoordiger van de christendemocratie in Nederland.
De totstandbrenging van het CDA was geen eenvoudige zaak. Het besef van samen verantwoordelijk was de prikkel tot de actie „Wij horen bij elkaar". Deze actie resulteerde na vele inspanningen aan de top, in de huidige eenheid. De herbezinning op de functie van de grondslag en de herbronning naar die grondslag vormen vitale onderdelen in dit proces van eenwording.
Dat proces zal eerst op overtuigende wijze afgesloten zijn als de federatieve opbouw die thans de partijstructuur kenmerkt, vervangen zal zijn door één nieuwe partij waarin de drie bestaande partijen én de directe leden zijn opgegaan. De vorming van één Kamerfractie na de komende verkiezingen zal dit proces kunnen en moeten stimuleren. Van politieke eenheid naar organisatorische eenheid was veelal de leuze. Men zal thans de politieke eenheid haar positieve invloed op het eenwordingsproces moeten gunnen.
Samen verantwoordelijk is het verkiezingsmotto van het CDA. Ik acht dit motto goed gekozen. In de eerste plaats is het noodzakelijk in een samenleving, waarin de polarisatie toeneemt, de gedachte van saamhorigheid over belangentegenstellingen heen, present te stellen. Daarom plaatsen wij niet de vrijheid voorop maar de verantwoordelijkheid waarin vrijheid tot medemenselijkheid wordt.

Slogans lossen niets op

Dat bepaalt de *inhoud* van onze politiek die primair kijkt naar de bedreigde mens. Het bepaalt ook de *wijze van* politiek voeren, namelijk via de dialoog. Het is daarom van groot belang dat Nederland in politiek opzicht een driestromenland is, waarin minderheidsgroepen elkaar in coalities moeten vinden. Op zichzelf staat deze politieke situatie haaks op de maatschappelijk polarisatie (= tweedeling) en dat kan grote spanningen veroorzaken.
Het kan ook de keuze van een coalitiepartner bemoeilijken. Toch acht ik het een voordeel dat via de drie minderheidsgroepen in de politiek een automatische correctie op het doen overheersen van belangentegenstellingen is ingebouwd.
De rol van het CDA is daarin bijzonder gemarkeerd doordat de beide andere politieke hoofdstromen elkaar wederkerig uitsluiten. Zij behoeven met elkaar geen rekening te houden en dat zal, ook gegeven de opstelling van de politieke leiders van beide groepen, de toon van de verkiezingsstrijd bepalen. Wij verhouden ons tot de beide andere groepen op een volstrekt eigen wijze. Wij staan niet ergens tussen beide extremen in.
Het zal van belang zijn in de verkiezingsstrijd onze positie in de politiek duidelijk tot uidrukking te brengen. Er is geen gemakkelijk gelijk in de moeilijke vragen waarvoor wij staan. Slogans doen het wel maar lossen niets op. Liever verplichtingen aangaan dan beloften doen. Een eigen weg gaan, zeker, maar die weg gaat niet door niemandsland.
De verhouding met andere partijen is bij elke politieke stellingname aan de orde. Vanuit het samen verantwoordelijk zijn aanvaarden wij een voorkeursrecht van de overheid, daar waar goed omschreven gemeenschapstaken moeten worden vervuld. Diezelfde gedachte doet ons *geleidelijke nationalisatie* van de grond afwijzen.

Au serieux

In de onderneming betekent samen verantwoordelijk zijn uitbreiding van de democratische inspraak van de werknemers en versterking van besluiten die genomen worden. Dat samen verantwoordelijk vinden we vrijwel niet meer terug als de bedrijfsleiding uit de ondernemingsraad wordt verwijderd, ook al wordt dit enigermate hersteld in de overlegvergadering tussen de ondernemingsraad en ondernemingsleiding.
Samen verantwoordelijk zijn voor de werkgelegenheid vinden we in belangrijke mate terug in een wetsontwerp Investeringsrekening, en in artikelen in ons program die beogen aan overheid èn bedrijfsleven gezamenlijk, een stuk verantwoordelijkheid te geven. Wie kennis neemt van de programma's van socialisten en liberalen zal zien dat in elk van deze belangrijke onderdelen van beleid wij ons op eigen wijze tot die partijen verhouden, maar wij wijzen de dialoog niet af.
Integendeel, dialoog wordt pas mogelijk als er een verhouding wordt erkend, als men de gesprekspartner au serieux neemt. De VVD wil thans geen partner kiezen. Zij gaat met ongebonden handen de verkiezingen in. De PvdA wil nu alleen maar een bepáálde partner; een partner die in elk geval in zetelaantal kleiner moet zijn, die na 4 jaar samenwerking de laatste twee maanden voor de verkiezingen haar progressieve gezindheid nog moet bewijzen en waarvan ook nog een eenzijdige voorkeur wordt verlangd. De socialisten blijven hopen op een politieke tweedeling die naar ik hoop en verwacht in mei door de kiezers definitief zal worden afgewezen. Onder deze omstandigheden geen dialoog dus.
Zoals het er thans uitziet komt de dialoog na de verkiezingen. Dat is geen bijdrage aan duidelijkheid over de toekomstige regeringscoalitie, het kan wel duidelijkheid verschaffen over wat een partij wil.

Regeerakkoord

Bij de presentatie van het ontwerpregeerakkoord van PvdA en PPR bleek dat de PPR erg veel concessies had moeten doen. De voorzitter van de PPR was dan ook zuinig in haar commentaar. De PvdA daarentegen nogal gretig. Hier blijkt duidelijkheid over concessiebereidheld, maar ook verwatering van eigen program voordat de kiezers hebben gesproken. Sommigen in het CDA wensen hartstochtelijk aflossing van de wacht en een andere regeringscombinatie. Anderen wensen even hartstochtelijk voortzetting van de huidige formule, zij het op een andere basis. Zou het, nu de mogelijkheid voor dialoog thans ontbreekt, niet het allerbeste zijn het CDA zo sterk te maken dat het de dialoog straks met een overtuigend vertrouwensvotum van de kiezers in kan gaan?

FRANS ANDRIESSEN

Zuid-Afrika; stilstand is achteruitgang

Mr. P. H. Kooymans, staatssecretaris Buitenlandse zaken

Na de koortsachtige diplomatieke activiteiten rondom Zuidelijk Afrika van de laatste maanden van 1976, is de windstilte die in de eerste periode van 1977 is ingevallen, verontrustend, want zo ergens geldt dat stilstand achteruitgang is, dan is dit in Zuidelijk Afrika. Die windstilte is het directe gevolg van het feit dat de Zuid-Rhodesische premier Ian Smith de Britse voorstellen, die het uitgangspunt moesten zijn voor een voortzetting van de conferentie van Genève, heeft verworpen.

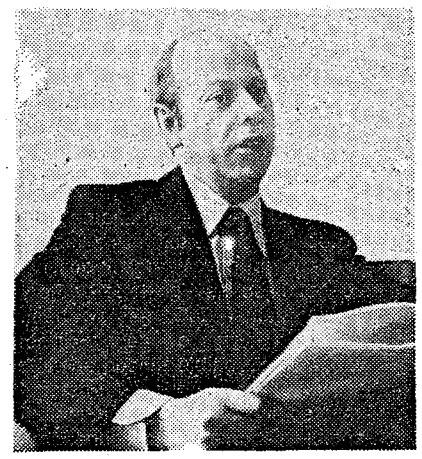

Die windstilte heeft natuurlijk ook te maken met het feit dat er in Amerika een nieuwe regering is opgetreden, die haar standpunt m.b.t. Zuidelijk Afrika nog moet bepalen. Beide feiten moeten de Zuidafrikaanse minister-president Vorster met de nodige zorg vervullen, omdat zij zijn berekeningen dreigen te doorkruisen.

Geen gelijksoortige gevallen

Het ligt voor de hand aan te nemen dat Vorster's bereidheid mee te werken aan een snelle oplossing van het Rhodesische probleem door de totstandkoming van een (zwart) meerderheidsbewind aldaar, ingegeven is door de hoop dat daarmee voor Zuid-Afrika zelf de nodige tijd gewonnen zou worden. Nu worden immers Rhodesië, Namibië en Zuid-Afrika steeds in één adem genoemd. Van Zuidafrikaanse zijde is altijd gesteld (en niet ten onrechte) dat het hier echter niet om gelijksoortige gevallen gaat. Rhodesië en Namibië zijn koloniale restanten, Zuid-Afrika is een probleem op zichzelf met een geheel eigen karakter, omdat het hier betreft een samenleving van verschillende rassen, die allen min of meer oorspronkelijke bewoners van het land zijn. Vestiging van een meerderheidsbewind in Rhodesië en onafhankelijkheidsverlening aan Namibië zou de eigensoortigheid van de Zuidafrikaanse problematiek weer duidelijker in het licht stellen en wellicht de Zuidafrikaanse Regering in de gelegenheid stellen haar eigen „oplossing" voor de veel-rassige samenleving, te weten het thuislandenbeleid, met kracht voort te zetten.

Koude kermis

Als deze opvatting ten grondslag heeft gelegen aan Vorster's bereidheid om mee te werken aan verwezenlijking van het plan-Kissinger, dan is hij van een koude kermis thuis gekomen. In de eerste plaats is daar de weigering van de als altijd weer onberekenbare Ian Smith op de Britse voorstellen. Of Smith nu poogt profijt te trekken van de enorme verdeeldheid binnen de Rhodesische oppositie dan wel probeert door een uitdagende politiek t.a.v. de hem omringende zwarte staten een zodanige situatie te creëren dat Zuid-Afrika hem verder wel moet steunen, wil het niet zelf meegesleurd worden in de loop der gebeurtenissen, is niet zo belangrijk. Het resultaat is gelijk; het probleem Rhodesië blijft als een molensteen om Vorster's nek hangen. Verontrustender voor hem moet evenwel zijn dat de nieuwe Amerikaanse regering haar beleid dan nog wel niet heeft vastgesteld m.b.t. Zuidelijk Afrika, maar over één ding geen twijfel heeft laten bestaan, n.l. de volstrekte afwijzing van het apartheidsbeleid en het vaste besluit om tegen dat beleid actief op te treden. En dat heeft de bodem weggeslagen onder Vorster's hoop dat hij door medewerking aan een oplossing van de problemen Rhodesië en Namibië voor Zuid-Afrika zelf tijd zou kunnen kopen. De uitlatingen van V.N.-ambassadeur Andrew Young, minister Cyrus Vance en president Carter zelf, de zich wijzigende opstelling van het Amerikaanse bedrijfsleven, dat alles moet hem duidelijk hebben gemaakt dat die tijd hem niet zal worden gegund.

Gastarbeider in eigen land

Velen hebben zich afgevraagd hoe Vorster zich sterk kan maken voor een zwart meerderheidsbewind in Rhodesië en Namibië, terwijl hij dat voor Zuid-Afrika afwijst. Zijn verklaring is – zoals gezegd – dat de situatie anders is. Deze beide landen zijn koloniale restanten, in Zuid-Afrika zelf krijgt de zwarte zijn politieke mondigheid in de thuislanden, die allen – evenals reeds geschied is met Transkei – op den duur onafhankelijk moeten worden.

Maar zo'n verhaal komt natuurlijk niet over bij de zwarte bevolking, die in Zuid-Afrika in exact dezelfde politieke onmondigheid leeft als in Rhodesië en Namiblë en daarom geen oog heeft voor beweerde verschillen. Maar dat wil niet zeggen dat Vorster geen gelijk heeft. Zuid-Afrika **is** inderdaad geen koloniale situatie. We hebben daar niet te maken met koloniale overheersers, die na de onafhankelijkheid naar hun moederland kunnen terugkeren. Voor blank en bruin en zwart is Zuid-Afrika het eigen land. Maar dat betekent dan tegelijkertijd dat het thuislandenbeleid een doodlopende weg is. Doodlopend in verschillende opzichten: het biedt geen oplossing voor de (toch altijd nog enkele miljoenen) kleurlingen en Indiërs, die op deze manier veroordeeld zijn overal tweede-rangs burgers te blijven. En het biedt geen oplossing voor de miljoenen zwarten die in de stedelijke gebieden wonen en geen enkele reële band met de thuislanden hebben, waartoe zij geacht worden te behoren. Maar dat zijn praktische bezwaren. Veel wezenlijker is het feit dat met het thuislandenbeleid de zwarte, die even Zuidafrikaans is als de blanke, die een even onmisbare rol speelt in de ene, ongedeelde Zuidafrikaanse economie als de blanke, niettemin een plaats in de Zuidafrikaanse samenleving wordt ontzegd. Hij wordt gemaakt tot gastarbeider in zijn eigen land. En dat is volstrekt verwerpelijk en mag door de wereld nimmer worden geaccepteerd.

Boodschap

Het benauwende is dat de lessen van Soweto, van de onlusten van vorig jaar, door de regering-Vorster niet ter harte worden genomen. Slechts door de mede-verantwoordelijkheid van alle bevolkingsgroepen voor de vormgeving van de Zuidafrikaanse samenleving te erkennen, kan een toenemende polarisatie worden vermeden. Velen vragen zich met angst in het hart af of het al niet te laat is, of een verzoening nog wel mogelijk is. Door voort te gaan met de huidige politiek lokt de Zuidafrikaanse regering zelf de eis van een zwart meerderheidsbewind uit. Door erkenning in het verleden van de mede-verantwoordelijkheid van allen had deze eis niet behoeven te rijzen, omdat dan niet het raciale element maar andere elementen als deskundigheid of politieke richting hadden kunnen prevaleren. Door op de ingeslagen weg voort te gaan, draagt de Zuidafrikaanse regering de verantwoordelijkheid voor een toenemende radicalisering, waarbij alle gematigde elementen worden weggevaagd. Het minste wat de regering-Vorster behoort te weten is dat zij, als de bom uiteindelijk barst, niet op hulp van buiten behoeft te rekenen. Die boodschap is haar nu in klare taal door de nieuwe Amerikaanse regering gebracht. Het is te hopen dat die boodschap ook wordt verstaan. Wij kunnen niet zeggen hoe de uiteindelijke Zuidafrikaanse staatsstructuur er **wel** moet uitzien; dat is een zaak voor de Zuidafrikanen, voor **alle** Zuldafrikanen, zelf. Maar wij kunnen wel zeggen, wat **niet** kan, omdat het strijdig is met het scheppingsgegeven dat de mens, of hij zwart, blank of bruin is, is geschapen naar Gods beeld en gelijkenis en daarom fundamenteel gelijk is geschapen.

Sneeuw ruimen in een doodlopende straat

M. W. Schakel, ARP-Tweede Kamerlid

Het C.D.A. is een feit. Ik reken mij tot hen, die het met een gevoel van opluchting constateren.
Wil men op de basis van christelijke levensbeginselen in dit land in het laatste kwart van deze eeuw georganiseerde invloed op het publieke leven uitoefenen dan is bundeling van gelijk gerichte kracht geboden. Deze bundleing bleek op principieel en praktisch verantwoorde wijze tot stand te kunnen komen.

De christen-demokratische concentratie is geen toevallige. Wij anti-revolutionairen gingen bij dit alles niet over één nacht ijs. Dat er geestverwanten zijn, niet in de laatste plaats in de gelederen van de oudere generatie, die met deze loop der dingen moeite hebben is begrijpelijk.

Houthakker en waterputter

Een politieke partij heeft haar eigen geschiedenis, tradities, klimaat, vergader-methodiek. Naarmate men langer meeloopt, klemt dat te meer. Ik ervaar dat aan de eigen, ouder wordende lijve.
Deze hier en daar voorkomende anti-revolutionaire moeizaamheid is kennelijk de kleinere, reformatorische partijen niet ontgaan.
Uit recente publikaties valt af te leiden, dat men aldaar op deze verontruste anti-revolutionairen mikt.
Men opent de deur, men sticht zelfs een nieuw huis (R.P.F.) om deze „ontheemden" een nieuw politiek tehuis te bieden.
Een kort gesprek met deze anti-revolutionairen is het doel van dit artikel. *Noch de S.G.P. noch het G.P.V. noch de R.P.F. kan voor een recht geaard anti-revolutionair een alternatief voor het C.D.A. zijn.*
In zeker opzicht maakt het G.P.V. mij het 't gemakkelijkst. Dat is namelijk een *volluit kerkelijke* partij. Er mag hier of daar eens een christelijk gereformeerde in genade aangenomen worden, regel is dat de autonome plaatselijke kiesverenigingen slechts binnenverbandsen vrijgemaakten als lid toelaten. De kiesvereniging in Wezep b.v. die nu is aangesloten bij de R.P.F., is buiten het G.P.V. geplaatst toen de vrijgemaakte kerk aldaar buiten het vrijgemaakte kerkverband raakte (Koers van 18 febr. 1977). De „binnenverbanders" maken in het G.P.V. de deling uit, die bepalen het beleid.
Wie niet-vrijgemaakt is kan politiek slechts als houthakker en waterputter figureren.
En de weg naar het *volwaardig* staatsburgerschap is net iets te lang en te moeizaam geweest om in die randfiguratie voldoening te vinden.

Wat recht-geaarde, rechtsgezinde anties van de S.G.P. gescheiden hield en houdt was en is de overtuiging, dat met de staatkundig-gereformeerde beginselen (b.v. het onverkort handhaven van art. 36 der N.G.B.) de geestelijke vrijheid op gespannen voet staat.
Daar verandert de komst van het C.D.A. niets aan.
Wat mij, persoonlijk, in bepaalde uitingen van G.P.V. en S.G.P. zijde hindert is de geestelijke zelfverheffing en het meedogenloze oordeel over mede-christenen, die men daar ontdekt. Twee recente voorbeelden ontleend aan in „Koers" afgedrukte interviews. Eén met J. v.d. Jagt, voorz. G.P.V.: „een chistelijke partij durf ik het C.D.A. niet meer te noemen". Het andere met A. C. P. Hardonk kamerkandidaat voor het S.G.P.: „Wie ergens toch nog sporen in zich heeft van een christelijke achtergrond en die niet helemaal overboord wil zetten, kan nog altijd naar het C.D.A. Daarnaast moeten we van een te voeren christelijke politiek van het C.D.A. niet al te veel verwachten".
Hier spreekt geen geestelijk broederschap uit. Hier niets van het samen in zonde en gebrek liggen. Hier het klimaat van het Eigen, Grote, Enige Gelijk .

Sneeuwruimen

Het ligt te zeer bulten onze anti-revolutionaire traditie om een verlokking te zijn.
„De R.P.F. richt zich op ontevreden A.R.P.-kiezers die het er niet mee eens zijn dat de anti-revolutionairen samen met katholieken en christelijk historischen het C.D.A. hebben gevormd" aldus het slot van een artikel dat „De Telegraaf" bracht onder de agressieve kop: „Nieuwe partij opent vuur op het C.D.A."
Afgezien van het feit, dat ik bepaald andere partijen voor ogen zou hebben als het vuur dan persé geopend moet worden betreur ik deze *afloop*, en naar aan te nemen valt: *afgang.*
Ik heb met een aantal mannen, die nu aan de wieg van de R.P.F. staan, te diepgaand gesproken, te zeer hun zorg

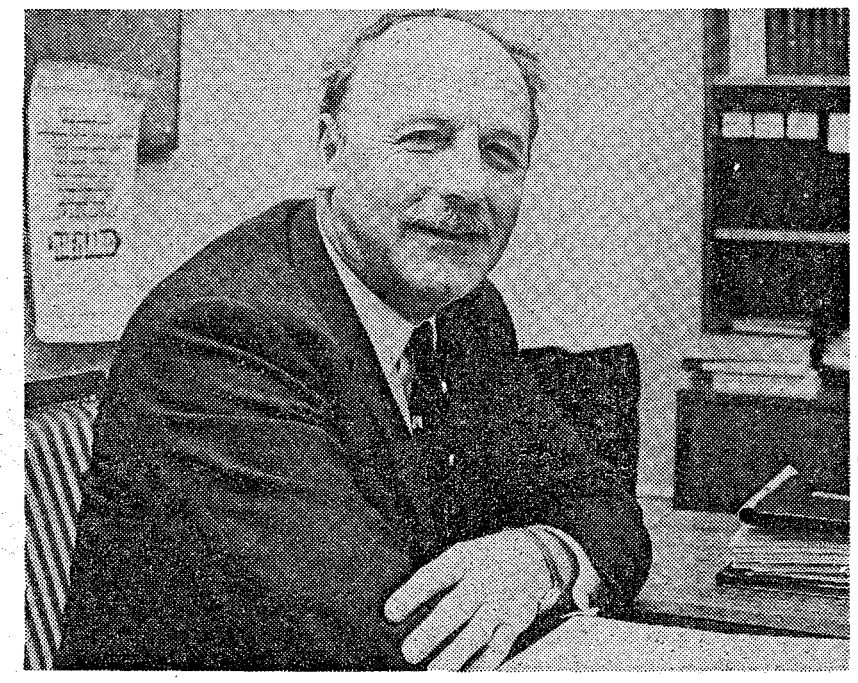

tot de mijne gerekend om hun uiteindelijke vlucht in de politieke sekte niet ernstig te betreuren. Meer zal de R.P.F. niet kunnen zijn. Naar mijn taxatie geen vertegenwoordiging in 's lands vergaderzaal c.q. maximaal één afgevaardigde.
Een sneeuwpop in de tropen. Daarvoor trekt men zich dan groepsgewijze terug uit de totaliteit, bevestigt zichzelf, doet op congres en toogdag aan collectieve zelfbevrediging en heeft aan het einde van de rit geen andere keuze van het overgaan tot de orde van de dag, waarop men echter geen wezenlijke invloed heeft.
Het doet mij denken aan het sneeuw ruimen in een doodlopende straat: aangenaam voor de 3 of 4 aanwonenden, maar het doorgaande verkeer raast achter de rug voorbij.
Men kome mij niet aan boord met de opmerking, dat die ene man in 's lands vergaderzaal getuigend kan optreden. Dat is mij te mager.
Ik ben diep overtuigd van de plicht, zeker van een christelijke partij, om ter bestemder plaats ter bestemder tijd te getuigen. De profeet in ons zal voor een ieder herkenbaar moeten zijn.
De christen behoort naast profeet evenwel ook priester en koning te zijn.

Wezenlijke invloed

Die laatste twee opdrachten kunnen vanuit fracties van één, twee, drie personen – afgezien van een enkel uitzonderingsgeval – niet echt waargemaakt worden.
Volgens de daartoe gestelde gedragsregels van onze parlementaire demokratie vallen beslissingen, die de gehele natie binden, bij meerderheid onder 150 + 75 afgevaardigden. Wezenlijk invloed nemen op de publieke zaak kan in Nederland op de langere duur slechts plaatsvinden vanuit grotere partijverbanden. Het vraagt in ons land bovendien nog de bereidheid tot samenwerken met andere, grotere partijen.
Bepaald geen schande, want samenwerking is de bron van alle beschaving. En zout leidt puur op zich tot een Dode Zee.

uitgaven

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP geeft regelmatig publicaties uit t.b.v. belangstellenden in christen-democratische kring en daarbuiten. Bestel eens een van de voigende uitgaven:

CDA-visie op abortus
Een documentatieschets die uitvoerig op dit actueie probleem ingaat; 141 pagina's; prijs f 6,95.

Uniek CDA-boek
In 160 pagina's alies over de geschiedenis van de totstandkoming van het CDA; prijs f 5,95.

Inkomenspolitiek
Een principiële steilingname van drs. Ad Schouten over dit probleem; 88 pagina's; prijs f 6,25.

Lesbrieven over politiek
Verkiezingen en democratie is het thema van de 4e lesbrief in de serie politiek? Kom nou! Prijs f 1,25 per ex.; 2 t/m ex. f 1,– per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,85 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,70 per ex.; 25 en meer ex. f 0,55 per ex.

Bestellingen:
stort verschuldigde bedrag op postgironr. 89673, t.g.v. AR-Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Zojuist verschenen

Jaarverslag ARP over 1976

Zojuist verscheen het jaarverslag van de ARP, „De ARP in het jaar 1976".

In een twaalf pagina's tellende middenkatern leest u alles over de activiteiten die er in het jaar 1976 verricht zijn. Uitgebreid aandacht wordt o.a. besteed aan de activiteiten van Partijbestuur en Dagelijks Bestuur, Eerste- en Tweede-Kamerfractie, het gebeuren op de drie partijraden.

Voorts ook uitvoerige aandacht aan het CDA. Voor alien die geïnteresseerd zijn in het reiien en zeiien van de ARP is deze krant van bijzonder belang. Erg veel nuttige informatie, die in de toekomst van beiang kan zijn, staat in deze krant vermeld.

Bestellingen

De prijs van de katern „De ARP in het jaar 1976" bedraagt f 1,- per stuk. Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v.
AR-Partijstichting Den Haag, met vermelding van het gewenste.

Gratis propagandakaarten!

Nieuwe leden blijven nodig

Dezer dagen ontvangen de secretarissen van de besturen van de kiesvereniging een brief, waarin o.a. aandacht gevraagd wordt voor de noodzaak van werving van ARP-leden.

Ledenwerfkatern

Eind vorig jaar kwam een aangepaste herdruk van de ledenwerfkatern „Een sterke ARP – is een steun voor het CDA" gereed. In deze 4 pagina's tellende fraai geïllustreerde katern, wordt uitvoerig aandacht besteed aan de ARP. De belangstelling voor deze herdruk is bijzonder groot.

Propaganda-kaarten

Een tweede mogelijkheid om op dit terrein actief te zijn, is door het verspreiden van *propagandakaarten.* Tot een aantal van omstreeks 200 exemplaren stelt de ARP per kiesvereniging nl. gratis propagandakaarten beschikbaar. Zeer geschikt om te verspreiden tijdens manifestaties in het kader van verkiezingen, of bijeenkomsten van uw K.V. e.d. Door het afscheuren van de geperfo*reerde propagandakaart kan men* zich ongefrankeerd als lid van de ARP, of als abonnee van Nederlandse Gedachten opgeven. Bel of schrijf naar het Partijbureau, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag (tel. 070-46.96.20), t.a.v. C. Bremmer.

Bestellingen ledenwerfkrant

Prijs: 1 tot 100 ex. f 0,25 per ex.; 100 tot 250 ex. f 0,20 per ex.; 250 ex. en meer f 0,15 per ex. Stort het verschuldigde bedrag op giro 89673 t.n.v. AR-Partij, Den Haag, m.v.v. het gewenste aantal.

Verdeling AR-kandidaten over de 6 in te dienen lijsten

Lijst: Groningen/Friesland/Drenthe

	Ar-lijst
2. mr. W. Aantjes	(1)
5. dr. B. Beumer	(9)
8. dr. S. Faber	(13)
11. mw. drs. F. J. Lanlng-Boersema	(21)
14. J. van Noord	(24)
16. drs. G. H. Terpstra	(26)
wissel	
18. mw. J. van Leeuwen	(2)*
wissel	
20. drs. J. de Koning	(3)
21. S. P. Hoekstra	(29)
23. mr. H. Drost	(31)
25. drs. A. J. Achterstraat	(33)
27. F. Jonkman	(34)
30. drs. W. T. van Gelder	(39)

* **Noot:** Deze wisselplaats is nog niet definitief vastgesteld!

Lijst Overijssei/Gelderland

2. mr. W. Aantjes	(1)
6. drs. J. de Koning	(3)
9. H. A. de Boer	(8)
12. J. van Houwelingen	(11)
19. mr. J. Buikema	(19)
wissel	
23. M. W. Schakel	(5)
25. B. Enserink	(30)
29. ing. M. J. Hebly	(38)

Lijst: Utrecht/Noord-Holland

2. mr. W. Aantjes	(1)
6. drs. J. Boersma	(4)
2. mr. G. C. van Dam	(7)
12. mw. J. G. Kraaljeveld-Wouters	(10)
15. F. Borgman	(17)
19. drs. E. Heerma	(22)
wissel	
22. H. A. de Boer	(8)
24. mw. J. R. H. May-Weggen	(27)
27. drs. G. A. de Boer	(28)

Lijst: Zuid-Holland/Zeeland

2. mr. W. Aantjes	(1)
6. mw. J. van Leeuwen	(2)
9. M. W. Schakel	(5)
12. dr. A. Veerman	(6)
14. dr. W. de Kwaadsteniet	(14)
17. drs. H. C. Couprie	(20)
wissel	
21. M. Beinema	(15)
25. drs. W. v.d. Bos Czn.	(36)
29. L. W. J. van Atten	(37)

Lijst: Noord-Brabant

2. mr. W. Aantjes	(1)
8. mr. J. N. Scholten	(12)
17. L. de Graaf	(16)
25. mw. A. J. Verhoog-Bokma	(32)
27. ir. R. de Boer	(35)

Lijst: Limburg

2. mr. W. Aantjes	(1)
10. M. Beinema	(15)
12. dr. B. de Vries	(18)
13. W. de Graff	(23)
wissel	
21. drs. J. Boersma	(4)
25. dr. H. van Ruller	(25)

Een goed bestede gift!

Geef voor Gerbrandy-borstbeeld

Einde vorig jaar vroegen wij in dit blad de aandacht van onze lezers voor het besluit van het partijbestuur om plaatsing van een borstbeeld van Gerbrandy in het gebouw van de Tweede Kamer mogelijk te maken.

De lezers van N.G. en allen die sympathiek stonden tegenover het besluit van het partijbestuur werden opgewekt een gift te storten. De totale kosten van dit projekt bedragen omstreeks 20 000 à 24 000 gulden. Een mooi bedrag is reeds binnengekomen, maar het spreekt vanzelf dat het benodigde bedrag niet binnen enkele weken bereikt is. Daarom vragen we er aan het begin van dit nieuwe jaar nogmaals uw aandacht voor. Als lezer bent u evenwel ongetwijfeld geïnteresseerd in meer informatie hierover. Het Presidium van de Tweede Kamer heeft zich akkoord verklaard met de plaatsing van een dergelijk borstbeeld.
Het beeld zal vervaardigd worden door mevrouw Maria J. van Everdingen, beeldhouwster te Loënga in Friesland. Het beeld zal ongeveer 110 cm hoog worden en geplaatst worden op een 70 cm hoge sokkel. De bij dit artikel geplaatste illustratie geeft hiervan een idee. Het is de bedoeling op 5 mei 1977 het beeld officieel te doen onthullen. Een symbolischer datum is nauwelijks denkbaar.

Grote zoon

Sneek kreeg in 1976 een standbeeld van deze christenstaatsman, voortrekker van het Nederlandse verzet tegen Nazi-Duitsland vanuit de Engelse hoofdstad Londen.

Wat zou mooier zijn dan de verwezenlijking van een borstbeeld, een jaar later, van deze „grote zoon" van de ARP in ons Parlement?
Geef voor Gerbrandy! Stort uw bijdrage op giro 89673, t.n.v. ARPartijstichting, Den Haag, m.v.v. „borstbeeld Gerbrandy".

Een nieuwe staats-loterij op komst?

Chris van Gulik, oud-voorzitter CHJO

Op 31 januari 1977 heeft de vaste Commissie voor Defensie zich beziggehouden met de voorstellen tot wijziging van de Dienstplichtwet en van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst, alsmede met het dienstplicht-, vrijstelling- en uitstelbeleid. De regeringsvoorstellen betreffen voornamelijk een verlaging van de opkomstleeftijd van 20 tot 19 jaar, het achterwege laten van de inschrijving van personen geboren in 1959 en het invoeren van de mogelijkheid van vrijstelling wegens zusterdienst.

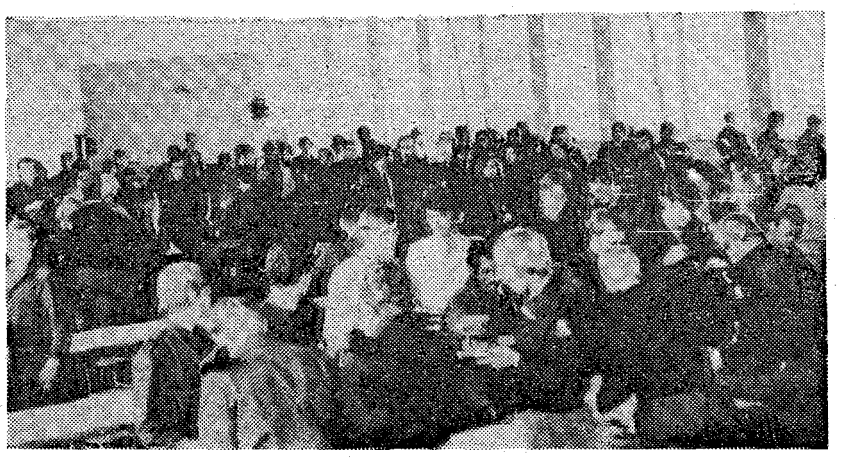

In naburige landen heeft men evenals in Nederland te maken met een overschot aan dienstplichtigen. In West-Duitsland wordt een oplossing gezocht door toepassing van het uitstel-, vrijstellings- en oproepingsbeleid. In Denemarken wordt het systeem van vrijloting van militaire dienst toegepast.

Tijdens deze vergadering zijn een aantal interessante onderwerpen aan de orde gekomen, zoals leeftijd van opkomst naar keuze, verkorting van de diensttijd tot 12 maanden, het niveau van de wedde en invoering van een lotingsysteem.
Met name de PvdA heeft in een groot aantal moties de wens tot vergaande wijzigingen in het dienstplichtbeleid onder woorden gebracht, teneinde een rechtvaardiger verdeling van de dienstplichtlast te verkrijgen. De CDA-fracties zijn eveneens van mening, dat het offer van de dienstplicht thans niet rechtvaardig is gespreid. Fundamentele wijzigingen in het beleid dienen echter aan de orde te worden gesteld in het kader van een totaal-discussie vindt het CDA. Zij wenst dat te doen, nadat het eindrapport bekend is van de commissie-Mommersteeg (de staatscommissie die wenselijkheid en mogelijkheid van een vrijwilligerskrijgsmacht bestudeert), zodat de bevindingen van deze commissie in de discussie kunnen worden betrokken. Deze opvatting heeft het CDA neergelegd in een motie, mede ondertekend door VVD, SGP en GPV. Daarin wordt de regering uitgenodigd tot modernisering van het dienstplichtbestel in te dienen en intussen het aantal incidentele wijzigingen in het huidige bestel te beperken.

Bezinning nuttig

Toch zullen de CDA-fracties zich straks in de Kamer moeten uitspreken over de PvdA-moties. De PvdA betoogde, dat als de regering straks voorstellen over een nieuw dienstplichtbeleid gaat opstellen het goed is dat zij reeds tevoren weet in welke richting de Kamer denkt. Daartoe heeft de PvdA een aantal uitspraken van de Kamer per motie voorbereid.
Dat is een opvatting waarvoor men zeker begrip kan hebben. Wel zou het dan juist zijn, dat duidelijk uit de tekst blijkt, dat de Kamer met deze moties thans niet méér wil dan alleen een gedachte-richting aangeven.
Voor een dergelijke gang van zaken pleit tevens, dat daardoor straks, na verschijnen van het eindrapport van de commissie Mommersteeg, een zuiverder afweging kan worden gemaakt tussen een dienstplicht- en een vrijwilligerskrijgsmacht, indien daarbij niet uitsluitend behoeft te worden uitgegaan van het huidig functioneren van de dienstplicht. Indien de Kamer reeds eerder zicht kan geven op mogelijk te hanteren uitgangspunten ten behoeve van een vernieuwd dienstplichtbeleid, wordt het beter mogelijk bij de te maken keuze de alternatieven goed onder ogen te zien.
Bovendien moet worden bedacht, dat ook als zou worden gekozen voor een vrijwilligerskrijgsmacht, de invoering daarvan een ruim aantal jaren zal vergen. Gedurende die periode zal het dienstplichtsysteem moeten blijven bestaan.
Dit alles betekent, dat bezinning op een beter functioneren van dit systeem wel degelijk zinvol is.

Loting

Eén van de meest opvallende moties van de PvdA betreft de invoering van een systeem van ongewogen loting om het overschot aan dienstplichtigen weg te werken. Per lichting overtreft het aanbod van goedgekeurde dienstplichtigen de behoefte. Dit overschot wordt nu weggewerkt door middel van een tweede selectie aan de hand van de keuringsuitslag. Van de reeds goedgekeurde dienstplichtigen worden alleen de allerbesten in dienst opgeroepen. De overigen worden buitengewoon dienstplichtig.
De PvdA is van mening, dat echter op deze wijze de keuringsresultaten oneigenlijk worden gebruikt, omdat geen sprake meer is van een directe relatie tussen de uitkomsten van deze keuring en plaatsbaarheid van de betrokkene. De gehanteerde criteria zijn niet relevant en daarom is deze methode onsympathiek en onrechtvaardig. In de opvatting van de PvdA dienen alle dienstplichtigen gelijke kansen te hebben om tot buitengewoon dienstplichtige te worden bestemd ingeval van een overschot, en dient de verdeling van de last van de dienstplicht over de goedgekeurden zo objectief mogelijk te geschieden.
Daartoe wil de PvdA door middel van ongewogen loting bepalen wie van de goedgekeurden buitengewoon dienstplichtig worden. Zij erkent dat loting geen fraai systeem is, maar is van oordeel dat het wel het meest rechtvaardig, althans zonder aanziens des persoons, werkt. Van belang is wellicht te vermelden, dat de PvdA de bestaande vrijstellingsgronden, zoals broederdienst en kostwinnerschap, wil afschaffen en daarvoor één nieuwe in de plaats wil stellen, nl. het „bijzonder geval". Resultaat hiervan zal zijn, dat meer jongemannen aan de dienstplicht zullen meedoen.

3 op de 10

Het feit dat de behoefte aan dienstplichtigen geringer is dan het aanbod heeft uiteraard tot gevolg dat slechts een deel van de dienstplichtigen in werkelijke dienst komt. Dikwijls wordt erop gewezen, dat het feit dat slechts drie à vier van de tien ingeschrevenen tenslotte moet opkomen, een onrechtvaardige verdeling van de dienstplichtlast betekent. Hier dient echter wel enige nuancering te worden aangebracht. Voor een goed zicht op de verhoudingen moet worden bedacht, dat ongeveer 25% van de jongemannen niet geschikt blijkt te zijn voor vervulling van de dienstplicht, terwijl een deel van de overigen dienst weigert, dan wel vrijwillig dienst neemt. Zelfs in tijden dat er een tekort aan dienstplichtigen was, kon slechts 50% van het totaal aantal ingeschrevenen voor de dienstplicht opkomen. Ondanks deze relativering blijft het feit echter dat thans een vrij gering aantal dienstplichtigen in dienst komt.

Geboortendaling

Van belang in dit geheel is uiteraard de ontwikkeling van het geboortencijfer. Het huidige ruime aanbod van dienstplichtigen vindt zijn oorzaak in de na-oorlogse geboortengolf. De laatste jaren zien we echter een opmerkelijke daling in het aantal geboorten, welke trend naar wordt verwacht nog zal voortduren. Dit zal te zijner tijd gevolgen hebben voor het aanbod van dienstplichtigen. Reeds nu kan worden berekend, dat in de negentiger jaren het aanbod van dienstplichtigen, in vergelijking met thans, zo'n 25% zal dalen. Dit betekent, indien de behoefte niet evenredig daalt, dat het opkomstpercentage een verhoging zal ondergaan.
Het feit dat het aanbod geen star gegeven is, maar in de tijd gezien veeleer verloopt als een golfbeweging, zal verdisconteerd moeten worden in de overwegingen omtrent eventueel te nemen maatregelen ter bereiking van een rechtvaardiger verdeling van de dienstplichtlast. De vraag of en in hoeverre het huidige overschot uitgangspunt kan en moet zijn voor drastische wijziging van systeem, dient onder ogen te worden gezien.

Buitenland

In de twee ons omringende landen waar men eveneens met een overschot te maken heeft, wordt dit probleem verschillend aangepakt. In West-Duitsland wordt een oplossing gezocht in toepassing van het uitstel-, vrijstellings- en oproepingsbeleid; sinds kort worden gehuwde dienstplichtigen niet opgeroepen.

In Denemarken wordt toegepast het systeem van vrijloting van militaire dienst, waarna onderbrenging volgt bij de plaatselijke civiele defensie of bij de algemene mobilisatie-reserve daarvan. Het systeem van vrijloting is ons land overigens niet vreemd. Het is toegepast tot 1938 en daarna vervangen door invoering van vrijstelling wegens broederdienst.

Weinig enthousiasme

De meerderheid van de Kamer lijkt vooralsnog, evenals de bewindslieden, niet veel te voelen voor invoering van een lotingsysteem. Van de zijde van het CDA is betoogd, dat vóór de loting alleen pleit de volkomen neutraliteit. Een lotingsysteem heeft echter altijd de kenmerken van willekeurigheid in zich. Men dient rekening te houden zowel met de belangen van het individu, als van de maatschappij en ook van de krijgsmacht. Het is zeer de vraag of een lotingsysteem daaraan zal kunnen voldoen. De CDA-fracties bleken voorshands van oordeel dat het huidige systeem in de afweging niet meer of minder rechtvaardig is dan een lotingsysteem. Staatssecretaris Van Lent wees erop dat niemand het systeem van loting als zodanig toejuicht. Daar zijns inziens thans op grond van objectieve maatstaven het tijdelijke overschot wordt opgeheven, is voorlopig geen behoefte aan het lotingsysteem.

De VVDM heeft laten weten niet voor loting te voelen. Deze vereniging is van mening, dat gezien de situatie op hogescholen en universiteiten waar voor bepaalde studies reeds geloot moet worden, de maatschappelijke kansen van jongeren er steeds meer beginnen uit te zien als loten uit de loterij. De VVDM wil daarom, dat eerst ernstig wordt onderzocht welke andere methoden er verder aanwezig zijn om het overschot aan dienstplichtigen weg te werken, voordat wordt gedacht aan overgang naar een systeem van loting.

Nader onderzoek noodzakelijk

Het zal duidelijk zijn, dat thans een definitief oordeel over een lotingsysteem nog niet valt te geven. De consequenties van eventuele invoering van loting zijn immers op dit moment nog allerminst geheel te overzien. Een aantal aspecten behoeft nader onderzoek. Een beoordeling zal uiteindelijk dienen plaats te vinden in het kader van een totaal-afweging omtrent het te voeren dienstplichtbeleid. Ik ben er vooralsnog niet van overtuigd, dat loting uiteindelijk te verkiezen is boven de huidige methodiek. Men kan echter niet anders dan constateren dat de huidige gang van zaken zeker niet in alle opzichten bevredigend is. De wijze waarop men thans door middel van een herweging van de keuringsresultaten het teveel aan dienstplichtigen tot buitengewoon dienstplichtigen aanwijst, suggereert een mate van ongeschiktheid van de betrokkene, die in werkelijkheid niet aldus bestaat.

Het is daarom wenselijk, dat de regering in het kader van een integrale evaluatie van het dienstplichtbeleid de verschillende mogelijkheden, waaronder loting, om het surplus aan dienstplichtigen weg te werken, diepgaand op hun merites onderzoekt. Op grond van de uitkomsten van dergelijk onderzoek zal straks het nemen van een gemotiveerde en verantwoorde beslissing mogelijk moeten zijn.

Gevraagd

electrische typemachine

De verkiezingscampagne brengt veel extra werk met zich mee. Extra krachten moeten worden ingeschakeld. Daartoe zijn extra typemachines nodig. Op het CDA-bureau heeft men behoefte aan elektrische IBM type-machines met correctielint. Welke instantie kan ons tijdelijk aan één of meer machines helpen?
Bel of schrijf naar: D. Corporaal, secretaris CVC, p/a Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, tel. 070-64.79.40.

Antwoorden op het CDA-Appèl

een beroep op volwassenheid

In ons „moderne" Nederland is anno 1977 nog heel wat verouderde mentaliteit te vinden. Soms tref je die bij jezelf aan, soms elders. Die erkenning maakt het makkelijker om elkaar, recht op de man af, de feiten te tonen.
De meeste gebreken in de maatschappelijke gezindheid hebben te maken met tekortschieten van de gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Dat bleek al bij de behandeling van de sociaal-economische kwesties.

Zelfbestuur herkenbare democratie

Er is een aantal andere gebieden waarin die gezamenlijke verantwoordelijkheid al vroeg werkelijkheid is geworden. Het gaat daarbij steeds om zaken **waar de overheid pas veel later ontdekte dat ze een ondersteunende, wetgevende, taak had.**
Zo is in de maatschappelijke hulpverlening, de volksgezondheid, de culturele sfeer en in onderwijs en opvoeding altijd door het particuliere initiatief de stoot tot de opzet van het werk gekomen.
Hier was echt sprake van instellingen die dichtbij de mensen, door de mensen zelf, bestuurd werden.
Naar onze mening is die herkenbare democratie van wezenlijk belang voor de arbeid op deze gebieden. De levensbeschouwelijke inspiratie, van waaruit met name tal van vrijwilligers bezig zijn, is vaak de pit in het werk.
Daardoor wordt ook het vertrouwen gewekt van hen die erdoor gediend worden. Het kan juist dat klimaat vormen waarin helper en geholpene zich thuis voelen.

Dienstbare overheid

In een steeds gecompliceerdere maatschappij wordt ook de dienende taak van de overheid omvangrijker. Dat betekent zowel een behoefte aan wetten als aan geldmiddelen. Terecht wordt er scherp op toegezien dat de belastinggelden doelmatig worden besteed. Er is soms te weinig verantwoord met de financiën omgesprongen. De organisaties op sociaal-cultureel terrein hebben wel eens teveel van de overheid verwacht. Het steeds maar vragen-om-meer wreekt zich; de overvragers krijgen nu het lid op de neus.
De overheid zal echter de verleiding moeten weerstaan om uit pure zuinigheid, die de wijsheid bedriegt, aan de bestaande vormen van herkenbare democratie afbreuk te doen.
De bestuurskracht van het particulier organisatieleven verdient eerder bescherming en versterking.
Bij stromingen die weinig of niets hebben gepresteerd op deze terreinen bestaat meestal niet veel bezwaar tegen het onder druk zetten van het particulier organisatieleven; met name als daardoor de hun niet welgevallige levensbeschouwelijke gerichtheid kan worden ondergraven.

Verantwoordelijk durven zijn

Christen-democraten willen graag de veelvormige verantwoordelijkheidsbeleving versterken. In het onderwijs met al z'n schoolvereniginggen heeft men al een eeuw ervaring met zelfstandig bestuur. Anderen kijken daar jaloers naar, al kunnen ze moeilijk toegeven dat de ontwerpers van deze bestuursvorm hun tijd ver vooruit zijn geweest.
Men volgt nu aarzelend met oudèrparticipatie, inspraak en dergelijke. Maar hoe men het overheidsonderwijs ook op mag sieren nooit wordt het democratisch niveau gehaald zoals dat bij het bijzonder onderwijs is, waar ouders en supporters zelf de beslissende stem hebben.

Vernieuwing van onderwijs

Deze opvatting over democratie brengt mee dat we enthousiaster zijn voor vernieuwingen die „van onderop" komen dan voor hervormingen die in hoofdzaak door ministeries worden uitgedacht. Natuurlijk is creativiteit, van welke zijde ook, welkom. Maar de effectiviteit van hervormingen hangt toch wel erg af van de vraag of de mensen die het doèn moeten zich ermee vereenzelvigen kunnen.
Bij allerlei sociaal-cultureel werk gaat het om de zelfwerkzaamheid van de mensen.
Ook de overheid zou minder moeten vóórkauwen en meer moeten uitdagen tot eigen creativiteit.
En dan gaat het niet alleen om het „invullen" van een door de overheid bepaalde beleidsruimte, maar om het kiezen van een richting.

Politiek is afhankelijk

Bij dat alles is overduidelijk dat politici wel op kunnen komen voor de bevoegdheden van andere samenlevingsverbanden, maar dat zo'n streven alleen maar effekt heeft als die andere organisaties en instituten dan ook aktief zijn.
Soms laat dat veel te wensen over. De consumptiementaliteit is ook bij ons te vinden.
Wie laat zich gaarne verzorgen?
Het passieve genieten is aantrekkelijker dan het dragen van verantwoordelijkheden. Dat laatste is maar riskant. Het stelt je bloot aan kritiek, het kost je je vrije tijd.
Deze gangbare, al te menselijke, neigingen ondermijnen intussen de mogelijkheden voor christen-democratische politiek.
Vandaar ons appèl – een uitdaging tot volwassenheid.

Begrip en onbegrip

van Frans Jozef van der Heijden

Ik weet natuurlijk wel dat ieders aandacht uitgaat naar de Tweede Kamerverkiezingen, maar hetgeen in sommige gemeenteraden gebeurt is interessant genoeg om eveneens aandachtig te volgen. En al helemaal waar het om gemeenteraden gaat waar zogenaamde linkse programmacolleges de dienst uitmaken. Tegen het licht van het regeeraccoord tussen de socialistische reus en de radicale kabouter is het zelfs leerzaam te zien wat de PvdA en de PPR van zo'n praktische samenwerking bakken.

Het Rijnmondgebied mag op dit terrein ais een proeftuin aangemerkt worden. Met name in Schiedam, Vlaardingen en Rijnmond zelf zitten de PvdA en de PPR in de colieges van b. en w. en het dageiijks bestuur. Rotterdam is daar in zoverre een uitzondering op, dat de Partij van de Arbeid sterk genoeg was in de gemeenteraad om aiieen alle wethoudersplaatsen te bezetten en de PPR alleen maar een rol in het gemeenschappelijk fractleberaad speelt.
Wanneer ik nu de werkwijzen van de beide partijen in de raden van Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen en voorts de Rijnmondraad nader bekijk dan kom ik al snel tot de conclusie, dat PvdA en PPR karakterologisch zo zeer verschiilen dat zij eigenlijk niet in staat zijn samen tot een consistent bestuur te komen. Sterker nog de vaak ver vooruitgeschoven standpunten van PPR-mensen delen de grote fracties van de socialisten op in twee vleugels, die slechts met kunst en vliegwerk bijelkaar gehouden kunnen worden. De samenwerking brokkelt ook af, hetgeen ontslag van PPR-wethouders tot gevolg heeft zoals in Schiedam te zien is of leidt tot een politiek van gedogen zoals in Vlaardingen en Rijnmond het geval is. In Rotterdam speelt dit minder omdat de PPR geen dagelijks bestuursverantwoordelijkheid draagt en de ene stem van de PPR niet in staat is de verhoudingen in de raad (met een volledige meerderheid voor de PvdA) te verstoren.
Als algemene oorzaak van dit proces wordt wel gezien het gebrek aan bestuurlijke ervaring van de PPR, de zwevende visie op zeer concrete problemen en het afschuwelijk berijden van stokpaarden, die het misschien op een verkiezingstoernee aardig doen, maar die bij het oplossen van praktische vraagstukken niet veel zoden aan de dijk zetten. Daar komt wellicht nog bij dat de druk van de achterban van de PPR-volksvertegenwoordigers, die niet direct gehinderd wordt door verantwoordelijkheid voor het te voeren beleid, zo groot is dat zij isolatie van hun mensen in de raad tot gevolg heeft. Als de meerderheid dan ook nog afhangt van de PPR-fractie liggen met name de spanningen in de dagelijks bestuurscolleges voor het opscheppen en is menige wethouder bij het verdedigen van zijn voorstellen afhankelijk geworden van de partijen, die eigenlijk waren uitgesloten. In Rijnmond is het zelfs nu zover, dat een ijzeren fractiediscipline binnen de PvdA-fractie is opgelegd om niet nog verder af te glijden, hetgeen menig Rijnmondsraadslid volledig frustreert en zijn inspiratie doet afnemen.

Ik geef dit aan met het oog op dat prachtige regeeraccoord tussen de nationale toppen van de PvdA en de PPR, waar ik de juiste betekenis nog niet van doorzien kan.
Zoals ik het begrijp kan het hooguit gebruikt worden als een soort minimumprogramma bij de onderhandelingen met bijvoorbeeld het CDA of bijvoorbeeld D'66. Dat betekent eigenlijk, dat de vijftien punten, waarover PvdA en PPR het zo moeizaam eens zijn geworden nog volledig op de helling gaan. „Er is over te praten" hebben leidinggevende christen-democraten gezegd. „Het biedt een uitgangspunt" is van de zijde van D'66 opgemerkt.

Wanneer ik me realiseer, dat het regeeraccoord tussen PvdA en PPR met name bij de PPR met 44 tegen 41 stemmen is goedgekeurd dan kan ik me niet goed voorstellen dat zodra er flink aan de punten van accoord gesleuteld gaat worden de PPR nog verantwoordelijk wil zijn voor het gesloten regeeraccoord.

In feiten zie ik al weer gebeuren wat de ervaring in de meerderheidscolleges van Rijnmond leert. De PvdA moet besturen met een PPR die veel radicaler is dan de PvdA bij de oplossing van praktische problemen gebruiken kan. De PPR zal daarbij geen gelegenheid voorbij laten gaan om verdeeldheid te zaaien. De PPR-Kamerleden komen net als dat in het Rijnmondgebied is gebeurd in een soort positie van gedoogd worden om de schone schijn van een linkse samenwerking op te houden. Maar van echt meetellen is natuurlijk geen sprake.
De PPR is in grote interne verdeeldheid accoord gegaan met een accoord dat niets voorstelt. Onbegrijpelijk.
De PvdA heeft zijn lot verbonden met een politieke partij die niet consistent is en voortdurend het breekijzer gereed houdt om in de fractie van de partij van de arbeid te zetten. Onbegrijpelijk.
Het kan natuurlijk zijn dat ik de strekking van het gehele regeeraccoord niet begrepen heb en dat het alleen maar dient om de PPR straks zelf te laten zeggen: wij zien niets in een regering met PvdA/PPR en CDA en wij haken af. De regeerbaarheid van het land zou dan wel eens aanzienlijk minder in gevaar zijn dan bij een voortgezet accoord tussen PvdA en PPR gevreesd moet worden.
Misschien kan de PvdA-top nog eens bij de basis in Rijnmond informeren wat precies van de PPR te verwachten is. Niet veel naar mijn oordeel.

Standpunt CDA m.b.t. intentieverklaring en minister-president

Hieronder volgt de tekst van de brief welke is verzonden aan de bestuursleden van het CDA inzake het standpunt van het CDA met betrekking tot de intentieverklaring en de minister-president

Op de laatstgehouden vergadering van het Algemeen Bestuur is besloten de voor maandag 21 maart a.s. geplande vergadering geen doorgang te doen vinden.

De eerstvolgende vergadering van het Algemeen Bestuur zal nu volgens schema plaatsvinden op vrijdag 15 april a.s. in de Jaarbeurs te Utrecht; aanvang 17.00 uur.
Agenda en bijbehorende stukken worden u te zijner tijd toegezonden.

Hieronder treft u nog aan de tekst van de door het Algemeen Bestuur uitgegeven verklaringen m.b.t. intentieverklaring en minister-president.
Besloten is ter zake van de intentieverklaring, desgevraagd mee te delen, dat, indien dit kabinet zijn periode uitdient, het AB het het meest voor de hand liggend acht, dat het CDA na de verkiezingen het eerste gesprek over een te vormen coalitie voert met de PvdA.

Mr. J. G. H. Krajenbrink
secretaris

Standpunt m.b.t. intentieverklaring

1. Het Algemeen Bestuur van het CDA heeft op 20 augustus 1976 o.a. uitgesproken:
   a. dat „er ruimte bestaat om vóór de Tweede Kamerverkiezingen, op basis van programvergelijking en wederkerigheid, een intentieverklaring af te geven omtrent de gewenste kabinetssamenstelling na de verkiezingen. Een intentieverklaring betekent niet het aangeven van een blijvende verwantchap, evenmin het uitsluiten van andere constructieve partijen".

   b. dat „bij een op te stellen intentieverklaring uiteraard de bij een kabinetsformatie te hanteren criteria een rol spelen. Het Algemeen Bestuur meent dat als formatie-criteria dienen te gelden:
      - het eigen program en de realisering daarvan
      - de verkiezingsuitslag
      - de wenselijkheid van een parlementair meerderheidskabinet
      - de actuele politieke situatie.

      Het spreekt vanzelf dat deze criteria in hun onderlinge samenhang dienen te worden bezien".

2. Het Algemeen Bestuur heeft zich met grote zorgvuldigheid beraden op de vraag of het mogelijk is de sub 1 bedoelde intentieverklaring af te geven. Gelet op de samenstelling van het huidige kabinet heeft het Algemeen Bestuur het beraad toegespitst op de PvdA.

3. Het Algemeen Bestuur betreurt het, dat de Congresresolutie van de PvdA het onmogelijk heeft gemaakt om aan beantwoording van die vraag toe te komen.

Standpunt m.b.t. minister-president

1. De verkiezingen dienen om de leden van de Tweede Kamer te kiezen, niet een minister-president. In de samenstelling van het na de verkiezingen te formeren kabinet behoort de verkiezingsuitslag tot zijn recht te komen.

2. De minister-president, behoort een geestverwant te zijn van de politieke groepering, die met de grootste regeringsfractie in de Tweede Kamer vertegenwoordigd is, tenzij deze franctie daarvan zelf afziet.
   In het totaal van de overeenstemming, waarop een coalitiekabinet moet steunen is de vervulling van het premierschap voor het CDA een zwaarwegende factor.

3. De lijsttrekker van het CDA is zijn eerste kandidaat voor het premierschap.

4. De vraag, of ook de lijsttrekker van een partij, die niet de grootste coalitiepartner is, minister-president zou kunnen worden, is t.a.v. de PvdA niet aan de orde, aangezien deze partij blijkens haar congresresolutie in dat geval kiest voor de oppositie.

CDA en top van basis

Nonnevotten

Nonnevotten, cognac en de huisorde van Haverbuule vormden de carnavalsonderscheiding waarmee Norbert Schmelzer van zijn bezoek aan Munstergeleen is teruggekeerd. Hij sprak daar op een CDA-samenkomst. „Het is de eerste onderscheiding die ik ontving sinds ik minister-af ben" vertrouwde Schmelzer prins Wim I toe, toen deze hem de huisorde omhing.

Over Rome

Mevrouw Van den Heuvel – „meestal len genoemd" – heeft het CDA een neo-Romme-bouwsel genoemd. Professor van Hulst (Eerste Kamerlid voor de CHU), sprekend in Leeuwarden, zei daarover: „Onder Romme en in een periode dat de PvdA in de oppositie was, zijn Neerlands belangrijkste sociale voorzieningen tot stand gekomen. De christen-democraten hebben een uitstekend sociale politiek gevoerd".

Respect

Oud-minister Vredeling van defensie en diens opvolger Stemerdink, beiden PvdA, verdienen respect, omdat ze gewoon het CDA-program uitvoeren. En dat valt niet mee voor socialisten. Aldus de KVP-defensie-specialist in de Tweede Kamer, Joop van Elzen, tegenover Stan Huygens van De Telegraaf.

Te weinig regio

„Als je ziet wat Overijssel en de Achterhoek samen aan mankracht in de Tweede Kamer op zouden kunnen brengen en wat er komt, dan moet je toch wel vaststellen dat dit gebied achtergesteld is", zegt het CH-Kamerlid Herman Wisselink uit Bathmen. Deze achterstelling van de regio wijt Wisseiink niet alleen aan de politieke partijen. „Als er meer eenheid zou zijn, als niet elk gewest zijn eigen man wilde hebben, zou er wel iets meer te bereiken zijn".

Geen twijfel

In een gesprek met Parool zegt minister Duisenberg er geen enkele twijfel over te hebben dat het nieuwe kabinet er een van progressieven en CDA zal worden. Een minderheidskabinet van alleen CDA-ers lijkt hem een politieke onmogelijkheid. Dat zou zowel door de progressieven als door de VVD gedoogd moeten worden. In een zakenkabinet ziet Duisenberg ook niets. Het verschil tussen het regeerakkoord PvdA/PPR en het CDA-programma acht hij vooral een verschil in sfeer.

Komieke positie

Wanneer het CDA een voorkeur voor de socialisten zou uitspreken kan, volgens lijsttrekker Van Agt op de ochtend van 26 mei de volgende komieke positie ontstaan: De CDA-handen uitgestoken naar links worden niet gegrepen want de geadresseerde van deze bejegening blijkt uit kracht van haar eigen proclamatie (zetelverlies) oppositiepartij te zijn geworden.

PvdA niet modern

„De PvdA is een type partij die niet meer past in . een moderne maatschappij. In een pluriforme samenleving dient een politieke partij niet bij voorbaat een werkgevers- of werknemerskant te staan. Een moderne politieke partij dient het algemeen belang. In die zin is het CDA een moderne partij". Dit zei prof. dr. W. Albeda, fractieleider van de AR Eerste Kamerfractie op een CDA-samenkomst in Schiedam. Aanleiding was de houding welke het PvdA-congres tegenover het loonconflict heeft aangenomen. „Er is overigens wel verschil", zei Albeda, „tussen wat PvdA-congressen besluiten en bewindslieden daar verklaren en het feitelijk gedrag van de regering. Hoe dat kan is me overigens een raadsel".

Branche-vervaging

De CDA-fractie in de Leidse gemeenteraad wil de verkoop van bijkomstige artikelen in benzinestations aan banden leggen. Na zes uur zouden daar geen artikelen als drank, speelgoed en snoep meer worden verkocht. Nu overtreden de pomphouders in feite de winkelsluitingswet en wordt de middenstand oneerlijke concurrentie aangedaan. Er zal nu worden bekeken in hoeverre tegen deze branche-vervaging kan worden opgetreden.

Wel nuttig

„Boersma's verzekering over de onafhankelijkheid van de Nederlandse rechter is theoretisch misschien overbodig, maar wel nuttig. Als er grote conflicten zijn, groeit de kans dat het belang van de mensen hun oordeel vertroebelt. Het kan geen kwaad als een minister dan even herinnert aan een van de grootste rechtsgoederen die onze samenleving kent. Er zijn zoveel andere samenlevingen waarin de rechters inderdaad verre van onafhankelijk zijn". Aldus de Leeuwarder Courant.

Keuze maken

Zowel de CDA-lijsttrekker als de PvdA wordt door Trouw opgewekt een keus te maken. „Van Agt is politicus – en dan praat hij voortaan niet meer over aversie – of hij is het niet. Hij kan niet vice-premier alsmede lijsttrekker van het CDA zijn en tegelijkertijd zijn neus ophalen voor wat hij in beide functies moet doen, namelijk politiek bedrijven". „Ook de PvdA moet eens kiezen", zo vervolgt Trouw. „Zij werkt samen met de heer Van Agt en met het CDA ofzij doet dat niet. Men kan niet een coalitie vormen met een politicus die men tezelfdertijd in een speciaal voor dit doel georganiseerd (Menten-) debat onder luid misbaar met de grond gelijk maakt".

Solidariteit

„Het lijkt soms alsof we meer bezig zijn elkaar kapot te maken dan in solidariteit met elkaar te leven", verzuchtte mevrouw Van den Heuvel op het PvdA-congres. „We zouden er goed aan doen te bedenken dat de maatschappij die we willen bereiken, een maatschappij gebaseerd op onderlinge solidariteit, al te herkennen zou moeten zijn in de manier waarop we met elkaar omgaan. Daar ontbreekt het nog al eens aan".

Vervolg van pag. 2

met soepelheid zou hanteren. Daarop trok mevrouw Gardeniers haar motie in.

Gezondheidszorg

Op grond van artikel 6 j van de Wet op de Bejaardenoorden moet iedere gemeente, eventueel samen met andere gemeenten, een commissie in het leven roepen, die alle aanvragen voor opname In een bejaardentehuis moet beoordelen. In een dergelijke commissie moet in ieder geval een arts en een maatschappelijk werker zitten, die de problematiek van de ouder wordende mens kennen.
Namens de CDA-fracties heeft de heer Tilanus betoogd, dat dit een eenzijdig advies naar het bejaardenoord toe is. Beter zou zijn een indicatie, volgens welke een bejaarde, hetzij in een bejaardenoord, hetzij in een verpleeghuis, hetzij in dagverpleging met revalidatie, hetzij in een zelfstandige huisvesting met wijkhulp het meest op zijn plaats zou zijn. De staatssecretaris van Volksgezondheid, de heer Hendriks had bezwaren van juridische en praktische aard tegen uitbreiding van de taak van de commissie ex-art. 6 j. Daarop diende de heer Tilanus een motie in, waarin d regering gevraagd wordt met alle haar ten dienste staande middelen de samenwerking van alle instanties voor bovengenoemde indicaties te bevorderen.
Bij de plenaire behandeling zei de heer Hendriks, dat hij de motie zag als een ondersteuning van het beleid om tot nauwe samenwerking met de commissies ex-art. 6 j te komen. De Kamer achtte het toch nuttig om haar wens tot coördinatie in het opname-beleid vast te leggen. De motie werd aangenomen.

Informatiekrant voor de CDA-verkiezingen

Centraal adres verkiezingscampagne
Het centrale adres in de verkiezingscampagne is:
Het secretariaat van het Centraal Verkiezings Comité
Postbus 7676 DEN HAAG Tel. 070-64.79.40
Adressen voor iedere regio vindt u op de volgende pagina

Samen verantwoordelijk

Dat is het motto van het Christen Democratisch Appèl bij deze verkiezingen.
Dat is de consequentie, die we trekken, als we de oproep vanuit het Evangelie horen.
Samen verantwoordelijk, dat betekent dat we op ons eigen houtje er niet veel van terecht brengen.
Mensen hebben elkaar nodig.

Samen verantwoordelijk, dat betekent dat we naar-buiten-gericht zijn.
Dat het belang van de ander ons aangaat.
Dat er ook iets is dat ons met onze tegenstanders verbindt.
Het geeft onze politieke stijl een eigen kleur.
Door dit samen verantwoordelijk ontkomen we aan de cirkelgang van de belangenstrijd.
Politiek is meer, kan iets beters zijn.
Bij het „samen verantwoordelijk" past geen comsumptiementaliteit.
Er is wat voor ons te doen.
Er is een toekomst waar we zelf invloed op kunnen uitoefenen ten goede of ten kwade.
Samen verantwoordelijk, dat doet een beroep op onze volwassenheid.

Praktisch en konkreet

Samen zijn we verantwoordelijk voor de *werkgelegenheid.*
Daarom moet de inflatie bestreden worden.
Dat heeft consequenties voor ieders persoonlijk leven.
Matiging, versobering.
Samen verantwoordelijk voor de *zwakke groepen* in de samenleving. Daarvoor willen wij samen de lasten dragen.
Opdat die zwakken op hun beurt weer als verantwoordelijke mensen leven kunnen.
Samen verantwoordelijk voor de *gezondheid* van ons volk.
Een zorgvuldig omgaan met onszelf en met de ander. Zowel in leefgewoonten als bijvoorbeeld in het verkeer.
Samen verantwoordelijk in de *onderneming.*
Daarom moet de afstand tussen leiding en werknemer worden verminderd in plaats van vergroot.
Daarom moet ook de werknemer als volwassen deelgenoot in de onderneming kunnen en willen meewerken.
Dus moet hij ook kunnen delen in de overwinst.
Samen verantwoordelijk voor het *onderwijs.*
Vandaar onze voorkeur voor een school die in handen is van ouders en „supporters".
Niet als opsiering of modegril, maar echt.
Samen verantwoordelijk voor *schepping en milieu.*
Het gaat om de toekomst van hen die na ons komen.
Het gaat niet aan dat wij alles opsouperen.
Samen verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de *derde wereld.*
Daarom ligt hier een belangrijke overheidstaak.
Maar daar blijft het niet bij.
Ook zullen de particuliere organisaties (zoals Werelddiakonaat en Internationale Caritas) hun menslievende arbeid moeten kunnen ontplooiien.
Samen verantwoordelijk voor *Europa.*
Ook wij kunnen er iets aan doen dat in dit werelddeel een stukje internationale rechtsorde ontstaat.
Een statengemeenschap die zich mede in dienst wil stellen van de behoeften die elders op de wereld leven.
Daarom willen wij ons ook onttrekken aan een veiligheidssysteem.
Wij willen zuinig zijn op die schaarse *democratieën* die er in de wereld bestaan.
Immers wie zou zich nog tegen onmenselijkheid verheffen?

Landsbestuur

Samen verantwoordelijk voor het *landsbestuur.*
Dat moet ook mogelik zijn.
Door openheid en doorzichtigheid van wat er gebeurt.
Het landsbestuur is er voor de bescherming van de rechten van de burgers.
Velen willen het beschouwen als het eindstation van ons grote afschuifsysteem.
In onze tijd beseffen wij hoe gevaarlijk zwaar onze zorgen op de overheid kunnen drukken.
Samen zijn wij verantwoordelijk, dat valt niet af te schuiven naar een hogere instantie.
Hoe democratisch die ook gecontroleerd moge zijn.
Tal van groepen organisaties en instituten hebben hun eigen mandaat.
In de uitoefening daarvan dienen zij elkaar te steunen, en daartoe dienen zij elkaar te stimuleren.
In die verantwoordelijke samenleving heeft de politieke zijn eigen unieke betekenis.
Politiek kan niet alles.
Het hangt van mensen af.
Dat geeft ons een stuk ernst, maar ook een gevoel van saamhorigheid.
Bij dat alles moet het Evangelie onze inspiratiebron zijn, de kritische toets voor ons politieke gedrag.
Want ten diepste is het zo: samen verantwoordelijk tegenover God.

De CDA-lijsttrekker: Dries van Agt

Andreas (Dries) Antonius Maria van Agt is op 2 februari 1931 in Geldrop (Noord-Brabant) geboren.
Hij doorliep het gymnasium alpha, en ging rechten studeren aan de Nijmeegse universiteit, een studie die hij in 1955 cum laude afsloot.

Advocaat

Na een tweejarige advocatenpraktijk te Eindhoven volgde een ambtelijke carrière in Den Haag. Hij werkte vijf jaar bij de directie juridische en bedrijfsorganisatorische zaken van het Ministerie van Landbouw en Visserij. In 1963 kwam hij voor de eerste maal naar het ministerie van Justitie en wel naar de stafafdeling wetgeving publiekrecht. Dat duurde tot 1968.

Hoogleraar

Want met ingang van 1 oktober 1968 werd hij benoemd tot gewoon hoogleraar aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen. Aan de juridische faculteit met als leeropdracht „strafrecht en strafprocesrecht" volgde hij prof. mr. D. van Enk op, die in mei van dat jaar plotseling was overleden.
Tijdens zijn hoogleraarschap verrichtte hij voor het eerst belangrijk politiek werk. Tesamen met o.a. de huidige CDA-voorzitter Steenkamp stelde hij tussen Kerstmis en oud-jaar 1969 het KVP-kernprogramma op.
Van Agt was de tekstschrijver die op

puntige en duidelijke wijze een opmerkelijk program schreef.

Bewindsman

Op 6 juli 1971 werd Van Agt aangezocht als minister van Justitie in het kabinet Biesheuvel. Een functie die hij na aanvankelijke aarzelingen aanvaardde. Hij volgde de liberaal Polak op.
Samen met zijn AR-collega drs. J. Boersma was hij de enige bewindsman die van het kabinet Biesheuvel overstapte naar het huidige kabinet, dat in mei 1973 in het veld trad. Met de Anti-Revolutionair prof. dr. W. Albeda verrichtte hij informatie-werk ter voorbereiding van het nu nog zittende kabinet. Dries van Agt was naast minister van Justitie vanaf 1973 vice-president en als zodanig de eerste christen-democraat in het kabinet.

In de zomer van 1976 kondigde hij aan na de verkiezingen van mei 1977 niet meer in de voorste gelederen van het politieke bedrijf te willen blijven strijden. Deze rust werd hem niet gegund.

Lijsttrekker

Want eind oktober 1976 werd Dries van Agt tot het lijsttrekkerschap van het CDA geroepen.
De partijraden van de drie partijen stemden in met het voorstel van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van het CDA. Op 11 november bekrachtigde het CDA-congres deze benoeming. Daarmee is hij de eerste lijsttrekker van het Christen Democratisch Appèl in Nederland.

Verkiezings-bijdragen

Een verkiezingscampagne kost geld.

Veel geld zelfs.

Een politieke partij, die aan de weg wil timmeren moet zich laten horen.

Dat betekent: program, folders, pamfletten, affiches, documentatie.

Er moet geadverteerd worden, radio- en t.v.-uitzendingen moeten tot stand komen.

Kortom, er moet als regel meer worden uitgegeven, dan er eigenlijk voor handen is.

Iedere bijdrage is daarom van harte welkom.

Het CDA heeft een verkiezingsgironummer.

U kunt uw bijdrage storten op dat gironummer 15008 t.n.v. verkiezingsfonds CDA, Den Haag.

Meer informatie over het CDA?

Wilt u meer weten over het CDA?
Of heeft het CDA reeds uw sympathie?

In het eerste geval kunt u nadere inlichtingen vragen.
U kunt zich echter ook aanmelden als lid van één van de drie partijen (en daarmee als lid van het CDA) of rechtstreeks als CDA-lid.
Vul onderstaande bon in.
Stop die in een enveloppe, waar u op schrijft. Antwoordnummer 1700, Den Haag.
U plakt er géén postzegel op, maar u post de enveloppe wel en ..... u hoort meer van ons.

BON

NAAM .....

ADRES .....

WOONPLAATS .....

0 wil meer inlichtingen over het CDA

wordt lid van
* aankruisen wat van toepassing is.
0 ARP, 0 CHU, 0 KVP, 0 rechtstreeks lid.

Datum: Handtekening:

Van Appèl tot program

Het is tijd dat we wakker worden uit de droom van ieder jaar meer en ieder jaar beter. Dat zou je de centrale boodschap kunnen noemen van het CDA program voor de jaren '77-'81. Er wordt een beroep gedaan op alle burgers om mee te werken aan de beantwoording van de grote vragen van deze tijd. Het CDA wil daarmee werken aan de totstandkoming van een „verantwoordelijke maatschappij".

Dat maatschappijbeeld kleurt de hele aanpak van de politieke problematiek.
Ook als het over „centenkwesties" gaat.
Vandaar de titel van het program: „Niet bij brood alleen".

Opzet van het program

Tweehonderd artikelen op de kop af, met een brede toelichting daarnaast. Dat alles ingeleid door een 14-tal kernpunten van principiële aard. Een opzet met diverse voordelen. Het CDA kan door die toelichting het voorgestelde beleid in een duidelijk kader zetten. Daardoor wordt de achtergrond begrijpelijk. Het voorkomt dat je door de bomen het bos niet meer ziet. Uit die 200 programpunten blijkt een grote mate van concreetheid en praktische zin. Het is een duidelijke handleiding voor rechtstreekse parlementaire aktiviteit.
Het politieke beleid wordt in een viertal hoofdstukken beschreven. Typerend is dat begonnen wordt met „Mensen leven samen". De directe levensomstandigheden, de „kwetsbare mens" vooral komen hier aan de orde. Dan komen de sociaal-economische vragen onder de waarschuwende titel „Groei binnen grenzen".
Vervolgens behandelt het program het binnenlandse bestuur („Dienstbare overheid") om te besluiten met het hoofdstuk over onze internationale verantwoordelijkheden.

Hoofd- en zijlijnen

Toekomstgericht
Wat vooral opvalt is de visie op de langere termijn. De verantwoordelijkheid voor de generaties die na ons komen, de toekomst van de wereldsamenleving, kleuren het beleid.
Veel aandacht wordt gegeven aan de problemen rond de energievoorziening en het omgaan met schaarse grondstoffen. Menig concreet beleidspunt geeft aan hoe de overheid zelf aan een grotere soberheid kan meewerken (isolatie van woningen, hergebruik van materialen, zoeken naar andere energiebronnen dan kernenergie, toepassing van milieuvriendelijke technieken etc. Het CDA wil de economische groei, zonodig, intomen, als ons rentmeesterschap voor de schepping dat vraagt. Dat wordt verwoord in harde cijfers, waaruit blijkt dat het ons ernst is.

De directe sociaal-economische knelpunten.
De schrijnende werkloosheid heeft de volle aandacht. Door het haasje-overspringen van lonen en prijzen (geldontwaarding, inflatie) zijn we in een gevaarlijke cirkelgang gekomen, waarvan de lasten met name door de werklozen ondervonden worden.
Meevallers in de economische groei worden bijvoorbaat gereserveerd voor de bestrijding van deze ziekten van ons maatschappelijk bestel. Maar ook zonder zulke meevallers worden diverse gerichte maatregelen mogelijk geacht.
Een belangrijke rol daarin speelt de bezuinigingspolitiek die de overheid zichzelf oplegt.
Het CDA doet een beroep op de verantwoordelijkheid van de burgers met zijn standpunt ten aanzien van de inkomensvorming. Matiging van lonen en prijzen, versobering bij hen die het breder hebben, zijn noodzakelijke voorwaarden voor inflatie-bestrijding.

De kwetsbare mens
„Meer geld voor dit, meer geld voor dat" dat is er niet meer bij vandaag. Toch stelt het CDA enkele prioriteiten. Die gelden dan specifieke groepen van mensen in nood; zieken, gehandicapten, verpleegden in inrichtingen. Daarnaast wordt gepleit voor verbetering van woonomstandigheden in verwaarloosde dorps- en stadswijken. Veel psychische en sociale nood kan daardoor voorkomen worden. Een hard punt in het program is ook de ontwikkelingshulp. Al eerder heeft onze lijsttrekker laten weten dat er op dit punt met het CDA niet te marchanderen is. Voor ons is hier geen weg terug. Onze situatie is immers nog altijd onvergelijkelijk veel gunstiger dan die van de armsten in de arme landen.

Menselijke verantwoordelijkheid
Het CDA wil de waardigheid van de mens tot z'n recht laten komen door hem in z'n verantwoordelijkheden te respecteren. Daarom pleiten we voor meer waardering voor vrijwilligerswerk op maatschappelijke terreinen, die daarvan profiteren kunnen.
In veel levensbeschouwelijke organisaties, in scholen en in het particulier initiatief in brede zin, werken mensen in besturende of uitvoerende taken. De persoonlijke inzet van vrijwilligers is vaak de pit in het werk. Nederland kent een veelvormige democratie. Daarin dragen de burgers directe verantwoordelijkheid. Die veelvormigheid moet door de overheid worden ondersteund en bevorderd door een overzichtelijke wetgeving. Menselijke waardigheid moet ook tot zijn recht komen in het bedrijf waar men werkt.
Het CDA wil de samenwerking tussen bedrijfsleiding en werknemers benadrukken. Zij moeten zich als gelijkwaardige deelgenoten kunnen beschouwen. De gezamenlijke verantwoordelijkheid van het bedrijfsgebeuren moet ook in de structuur van de onderneming tot uitdrukking komen. En dus ook in het samen delen in de overwinst.
in het CDA beseffen we dat in deze tijd van schaalvergroting de mens zich vaak ontheemd voelt. Daarom willen we zorgen dat het kleinschalige niet weggebulldozerd wordt. Al die leefgemeenschappen waarin de contacten van mens tot mens op een eigensoortige wijze tot hun recht kunnen komen, de levensvatbare kleine gemeente, het midden- en kleinbedrijf, verdienen de bescherming van de overheid. Juist ook om de creatieve bijdrage die zij aan een zich steeds vernieuwende maatschappij leveren kunnen.

In het CDA-programma hebben we te maken met een moedig projekt. Het is niet verenigbaar met een consumptiementaliteit. Soms snijdt het in eigen vlees. Er spreekt een grote mate van ernst uit. Maar anderzijds is het duidelijk dat hier een kiezer wordt toegesproken die bereid is om zijn volle verantwoordelijkheid samen met anderen voor de komende jaren op zich te nemen. Moge er velen zo in Nederland gevonden worden.

Wat doet het CDA aan de verkiezingen

In dit seizoen zijn in tal van plaatsen en provincies kontakten tot stand gekomen en/of verder uitgebreid tussen de organen van de drie christen-democratische partijen ARP, CHU en KVP. Gezocht wordt naar meer en betere samenwerkingsvormen.

Vele ontwerp-reglementen zijn ter goedkeuring voorgelegd aan de landelijke partijbesturen met het verzoek de betrokken CDA-samenwerkingsverbanden te erkennen.

Samenwerking

Die samenwerking op plaatselijk en regionaal niveau is des te meer noodzakelijk, omdat in deze tijd veel inspanningen geleverd moeten worden om een zo goed mogelijk verkiezingsresultaat te behalen. Onder het motto ,,Samen verantwoordelijk" de verkiezingen ingaan, betekent ook dat men de handen ineen moet slaan en gezamenlijk moet zoeken naar mogelijkheden om de voorgestane politiek uit te dragen en te verbreiden, en de meningsvorming te bevorderen.
Het zal iedereen duidelijk zijn dat een goed resultaat bij de verkiezingen niet zonder meer op ons bord gepresenteerd wordt. Daar zal hard voor gewerkt moeten worden, door iedereen van basis tot top.
In elke plaats en regio zijn CDA'ers nodig om de verkiezingsactiviteiten te doen slagen. In de organisatorische opzet zal er in iedere gemeente een contactpersoon moeten zijn om het verkiezingsmateriaal, als affiches, stickers, ballonnen, draagtassen, folders, pamfletten, brochures, documentaties e.d. te verspreiden, kunnen CDA-leden en sympathisanten, daadwerkelijk meehelpen door zich spontaan op te geven als medewerker voor bijvoorbeeld de zgn. ,,plakploeg", die steeds weer moet zorgen dat affiches op de van gemeentewege geplaatste borden goed zichtbaar blijven, of als bezorger/bezorgster van het materiaal bij degenen die daarom gevraagd hebben. Een kleinere maat affiche zal in de campagnevoering moeten verschijnen op de ramen van streek-leden van het CDA.

Geen papieren campagne

De verkiezingscampagne mag niet uitsluitend een papieren campagne zijn. De kiezers, van jong tot oud, dienen persoonlijk te worden benaderd en aangetrokken. Met folders en pamfletten in de hand zullen de CDA-leden langs alle deuren trekken, om de buurtbewoners in een persoonlijk gesprek de visie van het CDA op hun problematiek mee te delen, over te brengen. Het CDA verkoopt de kiezers geen knollen voor citroenen. Willen wij een antwoord geven op de problemen, die deze maatschappij oproept en willen wij oplossingen aandragen om de buurt, de woonplaats, het land en de wereld beter leefbaar te maken of te houden, dan zullen wij er met elkaar de schouders onder moeten zetten. Samen zijn wij verantwoordelijk. Dat is waarvoor het CDA zich sterk wil maken en daarvoor hebben zij ieders steun nodig: Een steun op de CDA-kandidatenlijst.
Indien wij ons ervan bewust zijn dat in 1978 alweer verkiezingen voor de Staten en Raden voor de deur staan, pleit het ervoor dat Staten- en Raadsleden bij de verkiezingsactiviteiten een belangrijke rol meespelen. Zittende leden in vertegenwoordigende lichamen en potentiële kandidaten kunnen de plaatselijke of regionale campagne goed ondersteunen door reeds nu behulpzaam te zijn bij de persoonlijke benadering van de kiezers.
In de verkiezingsstrijd worden voorts op grote schaal ,,karavaantochten" georganiseerd, meestal op een zaterdag, soms op een dag in de week wanneer de stad of het dorp ,,in rep en roer is" vanwege een feestweek of de wekelijkse markt.
Voor die karavanen heeft men behoefte aan veel volgauto's, tractors of bolderwagens en natuurlijk weer veel leden en sympathisanten, die de stoet begeleiden voor de benadering van de voorbijgangers en voor het uitdelen van pamfletten, waarin in korte bewoordingen is aangegeven wat het CDA wil en waarom zij wil vechten.
Bezoeken moeten gebracht worden aan bejaardenhuizen, jongeren-sociëteiten, verenigingen, fabrieken, werkplaatsen voor het directe contact met de bewoners en het daar aanwezige personeel.
Met bovenstaande is slechts een greep gedaan uit de talrijke activiteiten, die ondernomen gaan worden. Van geval tot geval verschillend is ieders inzet nodig. Meldt u zelf aan bij het gemeentelijk contact-adres of bij een van de u bekende bestuursleden van ARP, CHU, of KVP in uw woonplaats, om uw diensten aan te bieden. Neem ook uw echtgeno(o)t(e) en kinderen en of andere familieleden en kennissen mee. Iedere hulp is gewenst, iedere hulp is welkom.
Met deze hele opsomming zou de gedachte kunnen opkomen dat iemand in het CDA alleen iets kan doen in de verkiezingscampagne. Het tegendeel is het geval. Natuurlijk zult u begrijpen, dat in deze tijd vrijwel alles in het teken staat van de verkiezingen, maar ook daarna kunt u in het CDA-verband, indien u dat wenst activiteiten ontplooien.

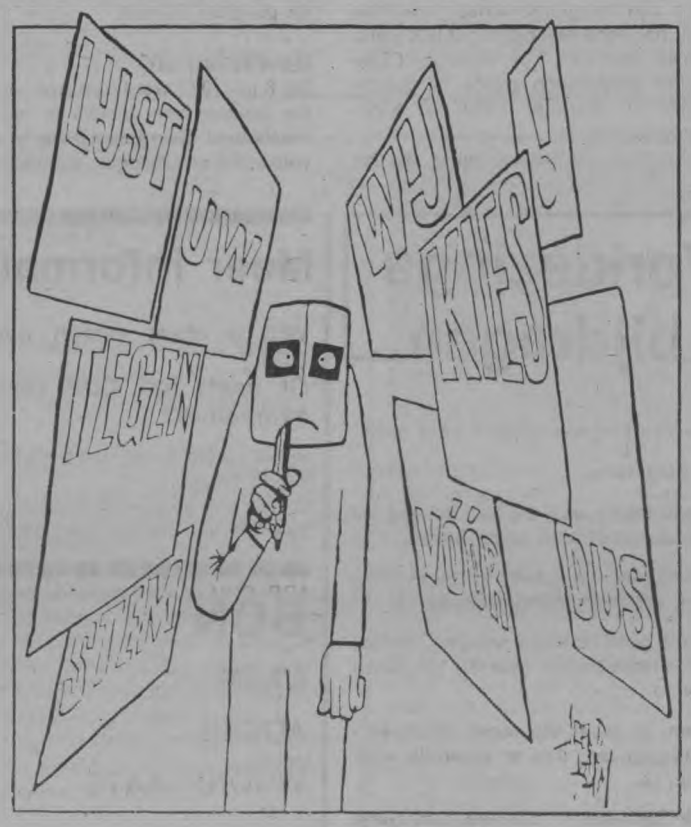

Gezamenlijke lijst

Het Christen Democratisch Appèl is een federatie van drie bestaande partijen ARP, CHU en KNP. Het woord ,,federatie" houdt in dat de daarin deelnemende partijen voorlopig volledig in stand blijven, ieder met hun eigen organisatie en hun eigen werkwijze. Via het fedratieve verband pogen de partijen echter op een groot aantal punten samen te werken. Men ijvert bijvoorbeeld om de christen-democratische politieke meningsvorming te bevorderen door studie, voorlichting en kadervorming. Men poogt ook te bevorderen dat geestverwanten worden gekozen in gemeenteraden e.d.
Besloten is dat met één gezamenlijke CDA-kandidatenlijst aan de Tweede Kamerverkiezingen zal worden deelgenomen. Te verwachten is dat ook regionaal en plaatselijk in toenemende mate CDA-fracties zullen ontstaan.
Op die wijze wordt bevorderd, dat de federatie geleidelijk wordt omgebouwd in de richting van een fusie van de drie partijen.
Lid van de federatie CDA is men automatisch, wanneer men lid is van ARP, of CHU of KVP. Via het lidmaatschap van één van de drie partijen heeft ieder ook zijn/haar rechten als CDA-lid. Daarnaast is er de mogelijheid rechtstreeks lid van het CDA te worden, indien iemand niet kan besluiten zich bij een van de drie partijen aan te sluiten.
In ieder van de 3 deelnemende partijen kan men dus actief met de politiek bezig zijn, terwijl men via het rechtstreeks lidmaatschap ook tezamen met die partijen kan bezig zijn. Als lid van de partij is men actief bij de kandidaatstelling voor de Gemeenteraad en Tweede Kamer, de vaststelling van het Program van Actie, het kiezen van leden van andere partijorganen. Partijen doen aan propaganda-activiteiten, leden- en abonneewerving en natuurlijk denkt en praat men voortdurend over de politiek actuele zaken, bespreekt men de pro's en contra's, ondersteunt men de verwante fracties in raad, staten en Kamer bij hun besluiten over bepaalde kwesties met een goed doordacht oordeel vanuit de eigen partijorganen.

Handen uit de mouwen

De leden van het CDA kunnen ook na de verkiezingen actief mee blijven draaien in het organisatorisch partij- en federatieverband en ook dat is nodig om de christen-democratische politiek werkelijk gestalte te geven. Juist na verkiezingen zullen zij er met elkaar blijk van moeten geven hun beloften en wensen zo goed mogelijk te realiseren.
Laat het er niet bij zitten, maar steekt allen de handen uit de mouwen. Nu en straks.

Speciale verkiezings-pamfletten

Hoe denkt het CDA over ...? Dat vindt u in het verkiezingsprogram. Ten aanzien van een aantal onderwerpen zal het CDA echter speciale pamfletten laten verschijnen. Omstreeks half april zijn deze beschikbaar.
U treft daarin nadere informatie aan over:

- werkgelegenheid
- ontwikkelingshulp
- gezin
- milieu
- onderneming
- onderwijs
- welzijn
- volksgezondheid
- buitenlands beleid/defensie
- karakter van het CDA
- zelfstandigen
- bejaarden
- Surinamers
- varenden
- jongeren
- vrouwen

Te zijner tijd zullen de regionale campagneteams hierover beschikken en het Centraal Verkiezingssecretariaat.

De financiering van de campagne

Het voeren van een verkiezingscampagne kost handen vol geld. Daarnaast zijn honderden mensen bereid hun vrije tijd geheel gratis beschikbaar te stellen om de campagne te doen slagen. Maar dat kan alleen maar wanneer er materiaal voorhanden is. Er moet een organisatie van de campagne zijn, die voor de toelevering van het verkiezingsmateriaal zorgt. De verkiezingsbegroting het CDA omvat een bedrag van 1,1 miljoen gulden. Dat lijkt heel wat, maar daarmee kun je echt nog niet een ,,ideale" campagne voeren.
Het betreft hier uiteraard een raambegroting, waarbinnen eventueel met de verschillende posten geschoven kan worden.

Verdeling

De hoofdverdeling van het bedrag is weergegeven in onderstaande tabel.

Kostenverdeling:	
algemene kosten (vergaderingen, bureaukosten, porti, telefoon, personeel enz.)	f 190 000,–
regionale teams	f 50 000,–
jongeren/vrouwen	f 60 000,–
advertentiecampagne	f 200 000,–
diverse activiteiten, w.o. T.V., informatiepakketten enz.	f 208 000,–
materiaal (affiches, stickers enz.)	f 315 000,–
training en documentatiemateriaal	f 25 000,–
volmachten	f 2 000,–
onvoorzien	f 50 000,–
	f 1 100 000,–

Persverklaring

Toen op 25 september 1976 de ARP, CHU en KVP besloten om voor de Tweede-Kamerverkiezingen met één CDA-lijst uit te komen, was één van de vele zaken die geregeld moest worden de financiering van de verkiezingscampagne. Er was namelijk een verschil in benadering tussen de ARP aan de ene kant en de CHU en KVP aan de andere kant. De ARP financierde haar verkiezingscampagnes uitsluitend met behulp van bijdragen van haar leden; de partij kreeg geen giften vanuit het bedrijfsleven. Ofschoon de verkiezingscampagnes van CHU en KVP eveneens voor het leeuwedeel door de leden werden gefinancierd deden ook bedrijven schenkingen.
Op grond van deze gegevens werd in oktober 1976 het volgende beleid uitgestippeld voor de financiering van de verkiezingscampagne in 1977:
1. de verkiezingscampagne 1977 wordt hoofdzakelijk gefinancierd met behulp van bijdragen van de leden van het CDA (leden van de ARP, CHU, KVP en rechtstreekse leden);
2. er wordt geen beroep gedaan op het bedrijfsleven om het CDA financieel te steunen;
3. uitsluitend die bedrijven die bij de laatste verkiezingscampagne van 1972 aan CHU en/of KVP schenkingen hadden gedaan, worden verzocht om, indien zij zouden overwegen opnieuw bij te dragen, thans die bijdrage te doen ten behoeve van het gezamenlijke CDA-verkiezingsfonds. In dezelfde brief wordt aan de bijdrage een maximum gesteld van f 5000, terwijl tevens op het openbare karakter van verkiezingsbijdragen wordt gewezen.

Thans kan worden vastgesteld, dat de financiering van de CDA-verkiezingscampagne geslaagd is. De krap opgestelde begroting van f 1.100.000 is aan de inkomenskant overschreden, zodat er iets meer ruimte in de mogelijkheden zal komen en tegenvallers kunnen worden opgevangen. De afgeronde cijfers op dit moment zijn: bijdragen van de leden (hetzij uit gemaakte reserveringen (ARP en CHU), hetzij uit een speciale ledenaktie (KVP), hetzij uit vrijwillige bijdragen van politieke prominenten van de drie partijen) f 1 150 000. Bovendien werd een bedrag van f 26 100 van bedrijven ontvangen.

Uit het bovenstaande blijkt wel dat geruchten als zou de campagne van het CDA, door het bedrijfsleven worden gefinancierd onjuist zijn. Giften zijn vrijwillig en er kan geen enkel recht aan ontleend worden. Het CDA verplicht trouwens niemand – ook volksvertegenwoordigers niet – giften te geven.

Verkiezingscampagne in de regio

Het CDA heeft niet alleen één centraal adres in Den Haag. Er staan gelukkig veel mensen achter het CDA. Het CDA is in iedere Kamerkieskring bereikbaar. Hieronder treft u de sekretariaatsadressen aan van de 16 regionale verkiezingsteams die het CDA kent. Voor inlichtingen over uw regio kunt u daar terecht.

SECRETARIATEN REGIONALE CAMPAGNETEAMS

GRONINGEN
Dhr. A. Poort
Postbus 1231
Groningen
050-77.90.41

LEEUWARDEN
Dhr. D. Talstra,
Anthony Fokkerstraat 20
Hardegarijp
05110-2687

OVERIJSSEL
Dhr. W.L.N. Kortekaas,
Wertdorplaan 59,
Raalte
05720-2356 (thuis)
05720-1315 (knt.)

DRENTHE
Dhr. J. van Goor
Kleine Beer 32
Hoogeveen
05280-6.84.32

GELDERLAND
CDA secretariaat
Jonkheer van Sandbergweg 82
Post Elspeet
05770-7215

UTRECHT
K. Grool
Galicië 7
Leusden
033-4.21.25

DEN HELDER
Mw. Gerssen-Bloema
Buitenweeren 29
Broek in Waterland
02903-1.65.29

HAARLEM
Dhr. W. v.d. Ploeg
Oranje Nassaulaan 64
Overveen
023-26.59.50
023-28.66.50

AMSTERDAM
Dhr. mr. P.G. van Oyen
Dina Apeldoornstraat 3
Amsterdam
020-25.20.51 (knt.)

LEIDEN
Mw. T.C. Makkinga-van Loon,
Schielands Hoge Zeedijk 24
Gouda
01820-1.20.28

DEN HAAG
Dhr. A. den Harder
Sneeuwbalstraat 36
Den Haag
070-39.20.35 (thuis)
015-13.32.22 (toest. 4460 of 5578)

ROTTERDAM
Dhr. R. Smits
Schiedamsedijk 163
Rotterdam
010-14.35.48

DORDRECHT
Dhr. J.M. van Dijk
Oude Campseweg 22 A
De Lier
01747-3700

ZEELAND
Dhr. E.P.H. Nieuwkerk,
Zuidstraat 19
Poortvliet
01662-476

MAASTRICHT
Dhr. G.A. van der Belt
K.S.G.-straat 18
Heerlen
045-21.46.15

NOORD BRABANT
Dhr. mr. R. Gerrits
Noordeinde 8
Grave
08860-3373 (thuis)
08860-3041 (knt)

De christen-democratie in het Nederlandse Driestromenland

Een politiek beleid speelt zich af tegen een achtergrond. Dat geldt ook voor christen-democratische politiek. De achtergrond wordt in dit geval gevormd door de beide andere hoofdstromingen: het liberalisme en het socialisme.

Het liberalisme is van die beide de oudste. Als we aan de ontmoetingen tussen christen-democratie en liberalisme terugdenken, dan doen we dat met gemengde gevoelens. Het is ooit een drijvende kracht geweest achter een maatschappelijke ontwikkeling die naar een nieuw niveau voerde. De liberalen droegen bij tot de stichting van de rechtstaat. Zij zagen deze vooral als de beschermer van de vrijheid van de individuele ondernemende burger. De speelruimte van die burgers moest zo weinig mogelijk door de overheid worden beknot. We weten waar dat op uit is gelopen. „Het vrije spel der maatschappelijke krachten", waar de sterksten het wel redden en waar de zwaksten tussen de wielen raken.

Ook vanuit het socialisme zijn ooit impulsen tot maatschappelijke vernieuwing uitgegaan. Zij droegen bij tot de vorming van de huidige verzorgingsstaat. Daarbij werd aan de burgerlijke overheden veel meer bevoegdheid toegekend dan de liberalen lief was. De socialisten werken namelijk met het mistige gemeenschapsbegrip. Het adres van die „gemeenschap" is dan de staat. De socialisten meenden het vrije spel der maatschappelijke krachten de overhand te kunnen krijgen door de sociaal-economisch zwakkeren te bundelen tot één grote sterke groep.

Overleg en samenwerking

Christen-democraten gaan, met waardering voor wat bovengenoemde stromingen bijdroegen aan veranderingen in de maatschappij, een volgend stadium in door te spreken van „de overheid in een verantwoordelijke maatschappij". Zo'n verantwoordelijke maatschappij kan niet gebaseerd zijn op een strijd tussen klassen, groepen of belangen. Overleg en samenwerking zijn daar de kernbegrippen. Het gaat er verder niet om hoeveel de overheid in de maatschappij te doen of te zeggen heeft, maar om wàt de overheid doet. De overheid is een uiterst belangrijke instelling die erop gericht moet zijn de maatschappij te dienen, niet om de maatschappij te overheersen. Tal van wetten en maatregelen worden daarvan gevraagd ter ondersteuning van de mogelijkheden van mensen en organisaties om hun eigen verantwoordelijkheden werkelijk waar te maken.

Vernieuwing

Wij onderstrepen de taken die de overheid ten dienste van het zwakke in de samenleving heeft. Voor ons is dat niet beperkt tot sociaal-economisch terrein. Ook de christen-democratie is mede een reactie tegenover een verstard liberalisme, dat door zijn systeem zoveel schade aan de maatschappelijke verhoudingen heeft aangebracht. De opsplitsing van ons volk in klassen met tegengesteld belang, die in een vrij spel proberen de maatschappij te veroveren, wordt door christen-democraten hartgrondig afgewezen. Door tal van hervormende maatregelen hebben christen-democraten aan het dempen van kloven gewerkt. Dat is heden ten dage zeer goed zichtbaar geworden. Dat is de weg die wij verder willen gaan. Het kwaad is niet te lokaliseren in één bepaalde klasse. Ook niet alleen maar in een systeem, het gaat door ieders hart. Vandaar het voortdurende appèl op anderen, maar vooral ook op onszelf, om tot een vernieuwing in doen en denken te komen.

Vooruitgangsgeloof

Zowel liberalen als socialisten zijn, ieder op hun eigen wijze, behept met het vooruitgangsgeloof. De vooronderstellingen daarvan blijken evenwel niet op te gaan. De beide wereldoorlogen hebben de onhoudbaarheid van zo'n optimistisch-humanistisch mensbeeld al op dramatische wijze aangetoond. Er mogen op technisch en wetenschappelijk gebied opzienbarende veranderingen zijn opgetreden, de mensheid is er waarschijnlijk niet volwassener op geworden. Ook in sociaal en redelijk opzicht moet men toch de les hebben geleerd, dat conflicten, indien enigszins mogelijk, niet door strijd dienen te worden opgelost. Christen-democraten gaan uit van de gedachte dat vooruitgang niet iets automatisch is: dat ontwikkelingen op diverse gebieden genormeerd dienen te verlopen. Dat wil zeggen dat de richting daarvan van wezenlijk belang is. Daarbij worden christen-democraten door hun minder romantisch mensbeeld ervoor behoed om al te snel ontmoedigd te raken.

Rentmeesterschap

In liberalisme en socialisme is er sprake van een overwaardering van de sociaal-economische aspecten van de samenleving. Daarbij staan de vragen rond de eigendom centraal. Zij leggen daarbij verschillende accenten. De een acht het private eigendom van de hoogste waarde, vanwege de individualistische mensopvatting, de ander zoekt het in gemeenschapseigendom, omdat de collectiviteit voor hem voorop staat. Christen-democraten aanvaarden gemakkelijk allerlei tussenvormen en wettelijke beperkingen op het gebruik van de eigendom. Dit vanuit de gedachten van het verantwoord rentmeesterschap. Het gaat volgens christen-democraten in de politiek niet zonder meer om verdelingsvraagstukken of om de ontplooiing van de individuele ondernemende persoonlijkheid. Het gaat er christen-democraten ten diepste om dat mensen en groepen hun verantwoordelijkheden kunnen dragen. Daar staan ons verschillende wegen voor open. De beste vorm waarin een regeling kan worden gegoten is die waarbij zo weinig mogelijk kans is op een afschuiven van bevoegdheden. Er zullen geen neveneffecten mogen ontstaan die de volwassenheid van de burgers tekort doen. De mogelijkheden zijn legio. Immers, de machten zijn uit zichzelf al zeer gespreid in deze maatschappij. Dat moet worden gerespecteerd en krachtig bevorderd.

Ontstaan en karakter van het CDA

Sinds het einde van de vorige eeuw kent Nederland drie christen-democratische partijen: te weten, de Katholieke Volkspartij, de Anti Revolutionaire Partij en de Christelijk Historische Unie. De laatste twee van protestantse signatuur. De eerste van rooms-katholieke.

Vanaf hun ontstaan hebben deze drie partijen zich zowel principieel als in practisch politiek opzicht verwant gevoeld. Als regel hebben zij in de parlementaire geschiedenis van ons land dan ook gezamenlijk regeringsverantwoordelijkheid gedragen. Slechts bij uitzondering kwamen zij politiek tegenover elkaar te staan als regeringspartij en oppositie.

Oprichting

Aan het einde van de zestiger jaren was de tijd rijp om te onderzoeken of deze principiële en politieke gebondenheid zou kunnen uitmonden in een organisatorisch verband. Werkgroepen, door de drie partijen gezamenlijk opgezet, produceerden rapporten waaruit bleek dat een nauwer samengaan niet op onoverkomenlijke moeilijkheden zou behoeven te stuiten. Bij de verkiezingen van 1971 en 1972 stelden de drie partijen nog wel ieder een eigen programma op, maar kwamen ook met een gezamenlijk urgentieprogram uit. Op 23 juni 1973 werd het Christen Democratisch Appel (CDA) opgericht. Voorjaar 1975 zijn de statuten van de federatie aangenomen, waarmee het CDA als federatieve organisatie een feit werd.

Leden

Leden van het CDA zijn de leden van ARP, CHU en KVP alsmede degenen die zich als rechtstreeks lid van het CDA aanmelden. Het CDA is bij verkiezingen voor het eerst opgetreden in 1973, zowel bij de Staten- als bij de Raadsverkiezingen. In de meeste gemeenten en provincies werken de fracties van ARP, CHU en KVP samen in één CDA-fractie. Vorig jaar werd het besluit genomen om bij de eerstkomende Tweede-Kamerverkiezingen met één lijst uit te komen. Daarna zullen de drie partijen in de Tweede Kamer met één CDA-fractie optreden. Dat zal ook in de Eerste Kamer gebeuren. Er is in Nederland veel gesproken over partijvernieuwing. Uitsluitend de christen-democratische partijen zijn erin geslaagd het niet alleen bij woorden te laten. Zij hebben de handen daadwerkelijk inéén geslagen.

Karakter

Het CDA aanvaardt het evangelie als richtsnoer voor het politiek handelen en richt zich uitdrukkelijk tot het gehele Nederlandse Volk zonder onderscheid naar geloofsovertuiging of maatschappelijke groepering. Het christelijke mensbeeld is het mensbeeld van de geschonden mens, die zowel iets goddelijks als iets duivels tegelijk heeft. Voor deze mens in nood dient de overheid haar dienende functie te vervullen. Niet vanuit een blauwdruk van een ideale maatschappij, maar vanuit een idee over de bestemming van de mens. Deze mens tot zijn recht te laten komen, dat is de kern van de dienende taak van de overheid.

Program

Om dat te bereiken moeten de maatschappelijk structuren waarin de mens zichzelf heeft ingekapseld soms doorbroken worden of omgezet. In het politieke program van het CDA zijn geprobeerd lijnen aan te geven naar een samenleving, waarin mensen zich voor elkaar verantwoordelijk weten en ook aan elkaar verantwoording afleggen. Dit alles vanuit een besef dat mensen verantwoordelijkheid dragen tegenover God voor de instandhouding van Zijn Schepping.

Christen-democratische politici over beginsel en beleid

Van Agt over onze wereld:

„Het is niet minder dan een schande dat het grootste deel van de mensen op deze aarde in armoe leeft, gebrek lijdt en verkommert. Wij zouden ons er voor moeten schamen met elkaar te bekvechten over wat wij onze economische problemen noemen en te klagen over de vertraging van de groei van onze welvaart, zolang er op zoveel plaatsen elders in de wereld mensen bezwijken aan honger en ellende, zolang waar ook ter wereld kinderen sterven langs de straten, zolang mensen omkomen omdat hun de meest elementaire voorzieningen ontbreken. Wanneer de Heer, die ons deze aarde heeft toevertrouwd om deze als goede rentmeesters te beheren in dienstbaarheid aan elkaar ons daarvoor ter verantwoording zal roepen, zullen we ons niet kunnen kwijten met een beroep op de anderhalf procent van ons nationale inkomen die wij afstaan tegenover de achtennegentig en een halve procent die we voor eigen gemakken reserveren".

Van Agt over mensenrechten

„Aandacht – nee meer dan dat: actie – mag ook van ons worden verwacht wanneer wij vernemen dat, waar ook ter wereld, de rechten van de mens worden geschonden of zelfs vertrapt. Wij veroordelen de dwang tot apartheid in Zuid-Afrika, de knevelarij in de Sovjet-Unie, de uitbuiting in vele landen van Latijns-Amerika, alle inbreuken door ongeacht welk regime óp de waardigheid, op de fundamentele rechten en vrijheden van de mens. Wij prijzen de volharding waarmee Amnesty International tegen al dit onrecht strijdt en verheugen ons erover, dat de waardering daarvoor in ons land onlangs ook door de uitreiking van de Erasmusprijs tot uiting is gebracht."

Van Agt over de zwakkeren

„De zwakkeren, dat zijn de verslaafden aan slopende drugs die onmachtig geworden – wegzakken in fysieke en psychische ellende. Zij behoeven zorg, de handelaren die hen in hun nood brachten, de strengste bestraffing. Inmiddels moeten we ook naar best vermogen de oorzaken blootleggen, waarom vooral jonge mensen in deze verslaving belanden. In een aantal gevallen (maar zeker niet alle) omdat zij thuis te weinig vriendschap en ware belangstelling voor hun ideeën en problemen hebben gevonden."

Goudzwaard over vrije tijd en geld

„Arbeiden, produceren behoort immers in onze ehtiek méér te zijn dan middelen-aanmaken. Evenals het leven méér is dan vrijetijds- en geldbesteding. Arbeiden en leven is voor ons allereerst een kwestie van antwoord willen geven, van een creatief kunnen dienen van God en de naaste.

Goudzwaard over de titel van het program

„Maar wel heb ik geaarzeld, omdat die uitdrukking – niet bij brood alleen – tenslotte aan de Bijbel zelf is ontleend (Deuteronomium 8: 3) en daar ook in één adem wordt verbonden aan plicht tot antwoord geven aan God en onze naaste. Zijn wij dan toch niet weer opnieuw bezig te monopoliseren, de Bijbel voor ons in te huren, en ons zelf als hèt kanaal voor de totstandbrenging van het reveil in onze materialistische gezindheid aan te prijzen?
Het gevaar is er. Daarom wil ik tot slot uitdrukkelijk zeggen hoe juist deze zinspreuk bedoeld is. Ze is niet bedoeld om ons zelf reveillistisch omhoog te steken. Het is eerder andersom: ze geeft aan, waaronder we willen doorgaan. Een CDA dat dit thema kiest, zegt daarmee: hierop wil ik door mijn eigen kiezers en door anderen worden aangesproken. Aan die hoofdlijn moet men ons beoordelen en willen wij in onze scheefgegroeide samenleving ook worden beoordeeld. Het is dan ook een karakterkeuze, om ons juist met dit thema aan het Nederlandse volk te willen presenteren.

De Belgische premier Tindemans over onze basisopvatting

„Zonder te polemiseren zou ik de dichter Karel van de Woestijne willen aanhalen. Hij heeft een gedicht geschreven dat begint met een zin die veel inhoudt: „Van alle reis terug...", wat inhoudt dat men alles nu heeft meegemaakt, alle boeken heeft gelezen en nu op levenservaring kan bogen. Als „Van alle reis terug....", op het politieke vlak vertaald zou worden, dan zou dit betekenen: wanneer men in de wereld rond zich heen kijkt naar alle sociale stelsels en politieke opvattingen, dan komt men „van alle reis terug...". Met sterke overtuiging belandt men weer bij die basisopvattingen van de christen-democratie, namelijk solidariteit".

Tindemans over onze mensopvatting

„Onlangs zei iemand die niet tot onze kringen behoort hoe hij de mensopvatting zag, namelijk: „Bekijk die beelden die ons zijn overgebleven uit de Griekse en Romeinse beschaving. Dat zijn allemaal mensen in de kracht der jaren, mooie mannen en vrouwen, sterk, welgevoed, blijkbaar welgesteld, want over de slaven uit die periode geeft men geen beelden." Hij voegde er aan toe: „Dat was het heidense mensbeeld: sterk, jong en welgesteld". Men kan heden ten dage de vergelijking trekken met de helden op de televisie, die zijn ook jong, sterk en aan geen enkele zedenwet gebonden."

Steenkamp over mentaliteit

„Wij moeten duidelijk overbrengen wat wij in deze willen, maar vooral wat onze mentaliteit van verandering betekent. Dat kan stemmen kosten. Dan zullen degenen die bij ons proberen weg te kruipen tegen de veranderingen of die een schuiltent hopen te vinden tegen structurele wijzigingen, bedrogen uitkomen. Wij zeggen het nog eens met nadruk: iedereen is bij ons welkom en wij nemen niemand de maat."

De Kandidaten bij de a.s. Tweede-Kamer-verkiezingen

De drie partijen, die het CDA vormen, hebben met elkaar afspraken gemaakt over de kandidatenlijst. Dat moest ook wel, want bij vorige verkiezingen diende ieder van de drie partijen een eigen lijst in.

Voor deze verkiezingen heeft iedere partij volgens de spelregels die daarvoor gelden vastgesteld hoe de volgorde van de eigen kandidaten zou zijn. Die kandidatenlijsten zijn vervolgens in elkaar geschoven tot één totaallijst.

Kandidaten

Via die lijst zullen 152 personen vanuit de drie partijen worden gekandideerd.
Van deze lijst valt af te lezen in welke volgorde de kandidaten voor de Tweede Kamer gekozen zullen worden. Achter iedere naam prijkt tussen haakjes de naam van de partij door wie betrokkene kandidaat wordt gesteld. Nu is het volgens de bepaling van de Kieswet onmogelijk één kandidatenlijst met 152 kandidaten in te dienen. Het land is verdeeld in 18 Kamerkieskringen en in elk van die Kamerkieskringen mag een lijst met 30 kandidaten worden ingediend. De lijsten in de Kamerkieskringen kunnen met elkaar worden verbonden, zodat er toch één lijst ontstaat.

Zes lijsten

Het CDA zal niet met 18 verschillende lijsten uitkomen, maar met 6 lijsten. Ook die 6 lijsten treft u op deze pagina aan. Voor het vaststellen van de verkiezing van de kandidaten is echter de volgorde op de totale lijst bepalend. Op ieder van de zes lijsten zijn de eerste 4 kandidaten gelijkluidend. Van Agt staat overal nr. 1, Aantjes nr. 2, Kruisinga nr. 3, en Andriessen nr. 4.
Daarnaast is aan iedere partij de mogelijkheid geboden rond de nummers 20 op iedere lijst zogenaamde „wisselkandidaten" te plaatsen.
Op die plaatsen kunnen personen worden gekandideerd, die b.v. voor een andere regio van belang zijn, die daar bekendheid genieten of die – om gekozen te worden – staan gekandideerd op een lijst, die niet voor hun woongebied geldt.

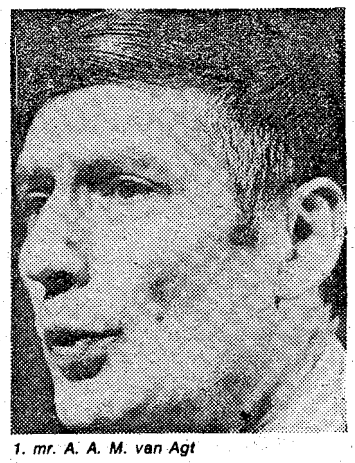
1. mr. A. A. M. van Agt

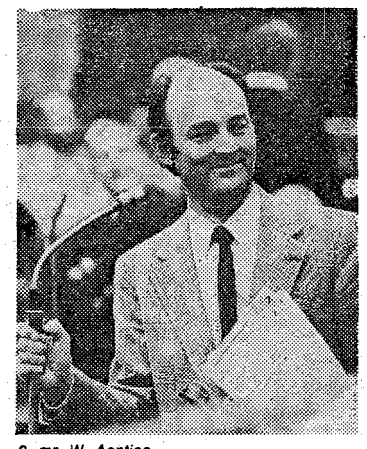
2. mr. W. Aantjes

3. dr. R. J. H. Kruisinga

4. mr. F. H. J. J. Andriessen

5. mw. J. van Leeuwen

6. drs. G. van Leijenhorst

7. ir. P. A. M. Cornelissen

8. drs. J. de Koning

9. T. Tolman

Definitieve CDA-kandidatenlijst verkiezingen Tweede Kamer

1. mr. A. A. M. van Agt, Groesbeek (KVP); 2. mr. W. Aantjes, Utrecht (ARP); 3. dr. R. J. H. Kruisinga, Wassenaar (CHU); 4. mr. F. H. J. J. Andriessen, Bilthoven (KVP); 5. mw. J. van Leeuwen, Zoetermeer (ARP); 6. drs. G. van Leijenhorst, Garderen (CHU); 7. ir. P. A. M. Cornelissen, Best (KVP); 8. drs. J. de Koning, Voorschoten (ARP); 9. T. Tolman, Oldeholtpa (CHU); 10. R. v.d. Linden, Mechelen (België); (KVP); 11. drs. J. Boersma, 7eist (ARP); 12. drs. D. F. v.d. Mei, De Meern (CHU); 13. drs. R. F. M. Lubbers, Rotterdam (KVP); 14. M. W. Schakel, Hoornaar (ARP); 15. H. Wisselink, Bathmen (CHU); 16. drs. Th. E. Westerterp, Ulvenhout (KVP); 17. drs. M. U. J. M. Peijnenburg, 's-Gravenhage (KVP); 18. P. J. A. v.d. Sanden Rijswijk (Z.-H.) (KVP); 19. mw. M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen, Leiden (KVP); 20. mr. dr. A. Veerman Rijswijk (Z.-H.) (ARP); 21. A. H. Hermes, Beverwijk (KVP); 22. drs. H. A. C. M. Notenboom, Venlo (KVP); 23. mr. H. v.d. Broek, Velp (KVP); 24. mr. G. C. van Dam, 's Gravenhage (ARP); 25. drs. H. Eversdijk, Heinkenszand (CHU); 26. mw. G. M. P. Cornelissen, Boxmeer (KVP); 27. G. J. M. Braks, Brussel (België) (KVP); 28. mr. A. P. J. J. v.d. Stee, 's Gravenhage (KVP); 29. W. G. Bremen, Kerkrade (KVP); 30. H. A. de Boer, Santpoort (ARP); 31. mr. J. S. L. Gualthérie van Weezel, 's-Gravenhage (CHU); 32. C. F. Kleisterlee, 's-Gravenhage (KVP); 33. S. C. Weijers, Hengelo (Ov). (KVP); 34. P. H. v. Zeil, Utrecht (KVP); 35. drs. B. Beumer, Hoogezand (ARP); 36. drs. H. J. B. Aarts, Tilburg (KVP); 37. drs. C. P. van Dijk, Rotterdam (CHU); 38. mw. J. G. Kraaijeveld-Wouters, Heerhugewaard (ARP); 39. Th. M. Hazekamp, Zoetermeer (KVP); 40. J. J. P. de Boer, Lisse (KVP); 41. J. Hendriks, Tilburg (KVP); 42. J. van Houwelingen, Putten (ARP); 43. mr. G. van Muiden, Nootdorp (CHU); 44. mr. J. N. Scholten, Andel (N.Br.) (ARP); 45. S. J. M. Dijkman, Zeist (KVP); 46. F. G. v.d. Gun, Utrecht (KVP); 47. dr. S. Faber, Hardegarijp (ARP); 48. A. G. W. J. Lansink, Nijmegen (KVP); 49. mw. C. H. Evenhuis-Van Essen, 's-Gravenhage (CHU); 50. mw. V. N. M. Korte-Van Hemel, Bussum (KVP); 51. dr. W. de Kwaadsteniet, Rotterdam (ARP); 52. W. A. Mateman, Aalten (CHU); 53. drs. M. J. J. van Amelsvoort, Veldhoven (KVP); 54. drs. M. Beinema, Middelburg (ARP); 55. mw. mr. E. A. Haars, Breukelen (CHU); 56. C. E. M. de Waal, Roermond (KVP); 57. B. J. M. Hermsen, Emmen (KVP); 58. L. de Graaf, Bilthoven (ARP); 59. M. J. B. Hennekam, Prinsenbeek (KVP); 60. drs. M. J. van Rooyen, Oegstgeest (KVP); 61. P. R. Smink, Zeist (KVP); 62. F. Borgman, Aalsmeer (ARP); 63. A. P. M. Frinking, Rijswijk Z.H. (KVP); 64. A. W. B. van Baars, Eindhoven (KVP); 65. dr. B. de Vries, Capelle a/d IJssel (ARP); 66 *); 67. mr. J. A. Jommersteeg, Amsterdam (KVP); 68. F. J. v.d. Heyden, Rotterdam (KFP); 69. mr. J. Buikema, Hengelo (Ov.) (ARP); 70. mw. M. A. J. Andela-Bauer, Tzum (Fr.) (KVP); 71. C. J. J. Nooy, Krommenie (KVP); 72. drs. L. P. Heukels, Den Ham (Ov.) CHU); 73. drs. H. C. Couprie, Gouda (ARP); 74. mw. dr. A. M. C. Th. v. Heel-Kasteel, 's-Gravenhage (KVP); 75. drs. W. J. Deetman, Gouda (CHU); 76. G. van Riet, Brunssum (KVP); 77. mw. drs. F. J. Laning-Boersema, Den Helder (ARP); 78. J. P. van Iersel, 's-Gravenhage (KVP); 79. W. L. M. Kortekaas, Raalte (KVP); 80. drs. E. Heerma, Amsterdam (ARP); 81. drs. G. Gerritse, Soest (CHU); 82. V. A. M. v.d. Burg, Zeist (KVP); 83. J. J. Bulte, Harreveld gem. Lichtenvoorde (KVP); 84. W. de Graaff, Zoetermeer (ARP); 85. A. S. Frowijn, Bilthoven (KVP); 86. A. J. M. Appels, Oss (KVP); 87. drs. P. B. R. de Geus, Maassluis (CHU); 88. J. van Noord, Dwingeloo (ARP); 89. H. L. G. Seyben, Belferd (KVP); 90. M. A. M. Boersma, Boxtel (KVP); 91. E. M. W. Borm-Luykx, Emmeloord (KVP); 92. dr. H. van Ruller, Voorburg (ARP); 93. drs. H. A. van Zwieten, Sloten (Fr.) (CHU); 94. mw. mr. A. H. S. M. Lückers-Bergmans, Heerlen (KVP); 95. drs. A. M. A. J. Janssen, Boxtel (KVP); 96. drs. G. H. Terpstra, Utrecht (ARP); 97. P. J. G. Molthoff, Hulst (KVP); 98. E. C. M. Wagemakers, 's-Hertogenbosch (KVP); 99. J. J. Matthijsse, Groningen (CHU); 100. mw. J. R. H. May-Weggen, Apeldoorn (!) (ARP); 101. J. H. Verburg, Bennebroek (KVP); 102. A. W. Paulis, Melick (KVP); 103. mw. P. H. M. de Jacobs-Aarts, Deurne (KVP); 104. drs. G. A. de Boer, Amersfoort (ARP); 105. Tj. de Graaf, Brunssum (CHU); 106. mw. R. M. v.d. Maesen, Rotterdam (KVP); 107. H. H. L. M. Pröpper, Brummen (KVP); 108. S. P. Hoekstra, Leeuwarden (ARP); 109. ir. M. de Leng, Bavel (KVP); 110. mr. G. J. van Hattum, 's-Gravenhage (CHU); 111. B. Enserink Dinxperlo (ARP); 112. L. L. J. Daems, Maastricht (KVP); 113. W. S. Westendorp, Workum (KVP); 114. mr. H. Drost, 's-Gravenhage (ARP); 115. P. Meinema, Heiloo (CHU); 116. P. G. J. A. M. Coonen, Nijmegen (KVP); 117. mw. M. J. de Sutter-Besters, Dordrecht (KVP); 118. mw. A. J. Verhoog-Bokma, Waarland (N.H.). (ARP); 119. H. J. M. Schellekens, Bergen op Zoom (KVP); 120. drs. A. G. W. Schapenk, Leersum (CHU); 121. P. G. M. Driessen, Huissen (KVP); 122. drs. J. Achterstraat, Badhoevedorp (ARP); 123. L. A. E. Hesselink, Mariaparochie gem. Tubbergen (KVP); 124. ing. E. J. Rutten, 's-Gravenhage (KVP); 125.drs. P. Petemeijer, Woerden (CHU); 126. F. Jonkman, Drachten (ARP); 127. H. E. A. Driessen, Leiden (KVP); 128. ir. R. de Boer, Wageningen (ARP); 129. drs. Chr. L. van Gulyk, Alphen a/d Rijn (CHU); 130. A. B. M. Elkhuizen, 's-Hertogenbosch (KVP); 131. J. P. J. Lagrand, Volendam (KVP); 132. drs. U. v.d. Bos Czn., Gouda (ARP); 133. A. J. D-Bransen, Utrecht (KVP); 134. C. B. J. van Haarlem, Doetinchem (KVP); 135. K. Olieman, Zevenhuizen (Z.H.). (CHU); 136. L. W. J. van Atten, Schiedam (ARP); 137. D. Wesselius, Zuidwolde (KVP); 138. J. P. Wijnhoven, Bergen (L.) (KVP); 139. mw. drs. A. C. Grol-Overling, Hengelo (Ov.) (KVP); 140. ing. M. J. Hebly, Winterswijk (ARP); 141. mw. L. v.d. Plas-Tanis, Terneuzen (CHU); 142. mw. A. P. M. Geerdink-Johannink, Arnhem (KVP); 143. drs. W. T. van Gelder, Amsterdam (!) (ARP); 144. W. C. M. Adriaansen, Gouda (KVP); 145. dr. ir. J. Cornelissen, Nuenen (N.Br.) (CHU); 146. L. de Borgie, Weert (KVP); 147. mw. H. Poels-Peters, Venray (KVP); 148. A. P. G. Mokkers, Bockel (N.Br.) (KVP); 149. P. A. Ch. Ammerlaan, Nijkerk (KVP); 150. H. Op de Coul, Roermond (KVP); 151. L. G. J. Jacobs, Horst (L.). (KVP); 152. J. Persoon, Bocholtz (KVP).

*) In deze plaats moet door onvoorziene omstandigheden nog worden voorzien.

Kandidaten lijsten CDA per regio

Lijst Groningen, Friesland, Drenthe.

1. A. A. M. van Agt; 2. W. Aantjes; 3. R. J. H. Kruisinga; 3. F. H. J. J. Andriessen; 5. B. Beumer; 6. T. Tolman; 7. A. P. J. J. v.d. Stee; 8. S. Faber; 9. G. van Muiden; 10. B. J. M. Hermsen; 11. F. J. Laning-Boersema; 12. W. J. Deetman; 13. M. Andela-Bauer; 14. J. van Noord; 15. W. S. Westendorp; 16. G. H. Terpstra; 17. G. Gerritse; 18. mw. J. van Leeuwen (w); 19. P. B. R. de Geus; 20. J. de Koning (w); 21. S. P. Hoekstra; 22. H. A. van Zwieten; 23. H. Drost; 24. D. Wesselius; 25. A. J. Achterstraat; 26. A. C. Grol-Overling; 27. F. Jonkman; 28. A. P. M. Geerdink-Johannink; 29. J. E. Matthijse; 30. W. T. van Gelder.

Lijst Overijssel, Gelderland

1. A. A. M. van Agt; 2. W. Aantjes; 3. R. J. H. Kruisinga; 4. F. H. J. J. Andriessen; 5. M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen; 6. J. de Koning (o); 7. G. van Leijenhorst (o); 8. mr. H. v.d. Broek; 9. H. A. de Boer (o); 10. H. Wisselink; 11. S. C. Weijers; 12. J. van Houwelingen; 13. A. G. W. Lansink; 14. W. A. Mateman; 15. M. J. van Rooyen; 16. W. L. M. Kortekaas; 17. J. J. Bulte; 18. E. M. W. Borm-Luykx; 19. J. Buikema; 20. H. H. L. M. Pröpper; 21. L. P. Heukels; 22. O. G. J. A. M. Coonen; 23. M. W. Schakel; 24. G. J. van Hattum; 25. B. Enserink; 26. L. A. E. Hesselink; 27. L. v.d. Plas-Tanis; 28. P. G. M. Driessen; 29. M. J. Hebly; 30. C. B. J. van Haarlem.

Lijst Zuid-Holland, Zeeland

1. A. M. M. van Agt; 2. W. Aantjes; 3. R. J. H. Kruisinga; 4. F. H. J. J. Andriessen; 5. M. W. J. M. Peijnenburg; 6. mevr. J. van Leeuwen (o); 7. H. Eversdijk; 8. C. F. Kleisterlee; 9. M. W. Schakel (o); 10. C. P. van Dijk; 11. P. J. A. v.d. Sanden; 12. A. Veerman; 13. J. J. P. de Boer; 14. W. de Kwaadsteniet; 15. G. van Leijenhorst (w); 16. F. J. v.d. Heyden; 17. H. C. Couprie; 18. A. P. M. Frinking; 19. A. M. C. Th. v. Heel-Kasteel; 20. J. P. van Iersel; 21. M. Beinema (w); 22. P. J. G. Molthoff; 23. P. Petermeijer; 24. A. S. Frowijn; 25. W. v.d. Bos Czn.; 26. mw. R. v.d. Maessen; 27. K. Olieman; 28. H. E. A. Driessen; 29. L. W. J. van Atten; 30. E. J. Rutten

Lijst Noord-Holland, Utrecht

1. A. A. M. v. Agt; 2. W. Aantjes; 3. R. J. H. Kruisinga; 4. F. H. J. J. Andriessen; 5. R. F. M. Lubbers; 6. J. Boersma (o); 7. D. F. v.d. Mei; 8. A. J. Hermes; 9. G. C. van Dam; 10. P. H. van Zeil; 11. S. J. M. Dijkman; 12. J. G. Kraaijeveld-Wouters; 13. F. G. v.d. Gun; 14. C. H. Evenhuis-Van Essen; 15. F. Borgman; 16. mw. E. A. Haars; 17. V. N. M. Korte-Van Heuvel; 18. P. R. Smink; 19. E. Heerma; 20. J. A. Mommersteeg; 21. C. C. J. Nooy; 22. H. A. de Boer (w); 23. G. van Leijenhorst (w); 24. J. R. H. May-Weggen; 25. V. A. M. v.d. Burg; 26. J. H. Verburg; 27. G. A. de Boer; 28. P. Meinema; 29. J. Lagrand; 30. A. J. Bransen.

Lijst Noord-Brabant

1. A. A. M. van Agt; 2. W. Aantjes; 3. R. J. H. Kruisinga; 4. F. H. J. J. Andriessen; 5. Th. E. Westerterp; 6. mw. G. M. P. Cornelissen; 7. P. A. M. Cornelissen; 8. J. N. Scholten; 9. J. Hendriks; 10. H. Aarts; 11. G. J. M. Brakx; 12. M. J. J. van Amelsvoort; 13 *); 14. M. J. B. Hennekam; 15. A. W. B. Baars; 16. A. M. A. J. Janssen; 17. L. de Graaf; 18. A. G. W. Schapende; 19. E. C. M. Wagemakers; 20. A. J. M. Appels; 21. M. de Leng; 22. M. A. M. Boersma; 23. A. B. M. Elkhuizen; 24. J. Cornelissen; 25. A. J. Verhoog-Bokma; 26. P. H. M. Jacobs-Aarts; 27. R. de Boer; 28. W. C. M. Adriaansen; 29. H. J. M. Schellekens; 30. A. P. G. Nikkers.

Lijst Limburg

1. A. M. M. van Agt; 2. W. Aantjes; 3. R. J. H. Kruisinga; 4. F. H. J. J. Andriessen; 5. H. A. C. M. Notenboom; 6. R. v.d. Linden; 7. J. S. L. Gualhérie van Weezel; 8. Th. M. Hazekamp; 9. W. G. Bremen; 10. M. Beinema (o); 11. Tj. de Graaf; 12. B. de Vries; 13. W. de Graaff; 14. C. E. M. de Waal; 15. G. van Riet; 16. H. L. G. Seyben; 17. A. Lückers-Bergmans; 18. A. W. Paulis; 19. L. L. J. Daems; 20. J P. Wijnhoven; 21. J. Boersma (w); 22. L. de Borgie; 23. Chr. L. van Gulyk; 24. M. J. de Sutter-Besters; 25. H. van Ruller; 26. H. Poels-Peters; 27. H. Op de Coul; 28; P. A. Ch. Ammerlaan; 29. L. G. J. Jacobs; 30. J. Persoon.

*) in deze plaats moet door onvoorziene omstandigheden nog worden voorzien.

CDA christen democratisch appèl

Redactie-team

G. J. Brinkman (secretaris), OOSTERBEEK.

D. Corporaal, MOORDRECHT.

G. Halleen, DEN HAAG.

F. J. v. d. Heyden, ROTTERDAM.

N. Hogeland (toegev. secretaris) p/a Dr. Kuyperstraat 3, DEN HAAG.

dr. W. de Kwaadsteniet, ROTTERDAM.

H. Lokkerbol, DEN HAAG.
A. M. Oostlander, ZEVENHUIZEN.

H. van Spanning, DEN HAAG.

P. H. van Zeil (voorzitter), UTRECHT.

Redactie-adres:
CDA-Postbus 7676, Den Haag
Giro 137000
Telefoon 070-465222.

HET CDA IN DE ETHER

In het kader van de politieke zendtijd worden de CDA-uitzendingen verzorgd door de CHU op maandag 28 maart a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilversum I, door de ARP op zaterdag 19 maart a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilversum II en door de KVP eveneens op zaterdag 19 maart van 18.50-19.00 uur op Hilversum I.

AGENDA

Ontmoetingen met CDA-politici

Zaterdag 19 maart 1977

★ MAASTRICHT: Drs. H. A. C. M. Notenboom.
ERMELO: Drs. H. Eversdijk.

Maandag 21 maart 1977

ROOSENDAAL: Drs. K. de Jong Ozn. om 20.30 uur voor het CDA i.o. Roosendaal en Nispen.
VRIEZENVEEN: Mr. J. Buikema om 20.00 uur in de zaal van de Geref. Kerk te Vriezenveen.
DEVENTER: Mr. F. Andriessen om 12.00 uur in Sociëteit „De Hereeniging" lunchbijeenkomst voor het departement Deventer van de Maatschappij voor Nijverheid en Handel.
BREDA: Ir. P. A. M. Cornelissen voor de Rijksscholengemeenschap.
AMSTELVEEN: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 10.00 uur in de Bankraskerk voor de CDA-Vrouwen.
AMERSFOORT: Mr. P. H. Kooijmans om 13.45 uur in de aula van de R.K. Technische School „Niek Savio" voor de HTS-Amersfoort.
SCHALKHAAR: Mevrouw F. Wagenaar-Becks (politieke scholingscursus).
HENGELO: L. A. E. Hesselink (politieke scholingscursus).
SCHOONHOVEN: Prof. mr. W. F. de Gaay Fortman om 20.00 uur in het Hervormd Centrum voor de samenwerkende partijen KVP/ARP/CHU.
UTRECHT: C. L. J. van Lent om 20.00 uur in de „Werf kelder" voor de Vereniging BITON.
ARNHEM: Mr. A. P. 1. J. M. van der Stee om 19.30 uur in „Musis Sacrum" voor de ABTB kring Gelderland.
VEENDAM: J. van Houwelingen om 20.00 uur in Ontmoetingscentrum Veenlust voor de Streekraad Oost-Groningen.
★ EELDE/PATERSWOLDE: B. J. M. Hermsen.
ZALTBOMMEL: Mr. H. v.d. Broek (politieke scholingscursus) om 20.00 uur in de aula van de Openbare MAVO.
★ TIEL: Mr. W. Aantjes om 20.00 uur voor het CDA-West Betuwe.
ROTTERDAM: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Gereformeerde Vrouwenbond.
ALKMAAR: Dr. K. de Vries voor de Kamerkring Den Helder.
NIJMEGEN: Mevrouw A. H. S. M. Lückers voor de Universiteit Nijmegen.
OMMEN: Th. M. Hazekamp om 20.00 uur in café-zaal de aula van de Chr. Scholengemeenschap „De Stadsmars" voor het CDA-Ommen.

Dinsdag 22 maart 1977

DIEREN: W. J. Vergeer om 20.00 uur in café-zaal „De Klok" voor het CDA-Rheden.
ZWARTSLUIS: H. Wisselink om 20.00 uur in Geref. Jeugdcentrum „Vrede" voor het CDA-Zwartsluis.
BUSSUM: Mevrouw V. N. M. Korte voor het W. de Zwijgerlyceum.
RIJSWIJK: Z. H.: Prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp om 09.30 uur in de Johanneskerk voor het CDA-Vrouwenberaad.
MAASLAND: T. Tolman voor het CDA-Maasland om 20.00 uur in „De Magneet".
ZOETERMEER: Prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp om 20.00 uur in de Benedenzaal van de Morgensterkerk voor het CDA-Zoetermeer.
DORDRECHT: Ds. A. Oliemans voor het Gemeenschap Studiehuis „Kranenburg" om 20.00 uur.
HELLENDOORN: A. J. W. Krosse.
HAARLE: J. W. Krosse over alg. politiek voor het CDA-Haarle.
HAARLEM: Mevrouw H. Evenhuis om 19.30 uur in de aula van het Mendel College voor het Mendel College.
★ CUIJK: Mr. J. N. Scholten.
OIRSCHOT: Drs. Th. E. Westerterp voor het CDA-Oirschot om 20.00 uur in Gemeenschapshuis „De Enck".

Woensdag 23 maart 1977

HOOGEVEEN: M. W. Schakel om 20.00 uur in het „Herman Bavinckhuis" voor het CDA-Hoogeveen.
DEN BOSCH: Drs. M. J. van Rooijen voor de Katholieke Studentenvereniging van de Hogere Agrarische School „Gremio Unio" om 19.30 uur in de grote zaal van het Casino.
DRIEBRUGGEN: W. J. Vergeer om 20.00 uur in Ver. gebouw „Durate" voor de samenwerkende partijen KVP/CHU/ARP.
★ OOY: Dr. D. Th. Kuiper in Dorpshuis „De Sprong" voor het CDA-Ubbergen i.o.
JOURE: Drs. R. F. M. Lubbers om 20.00 uur in „De Poort" voor het CDA-Haskerland.
DELFT: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Delftse Vrouwen.
CUIJK: Mr. F. Andriessen voor de Lionsclub.
BAARN: B. Roolvink om 20.00 uur in „Het Brandpunt" voor het CDA-Baarn.
ENSCHEDE: Dr. A. G. W. J. Lansink voor de SRD Vakbond voor Studenten om 19.30 uur in zaal „Agora".

Donderdag 24 maart 1977

WADDINXVEEN: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 20.00 uur in de hal van de Ontmoetingskerk voor het CDA-Waddinxveen.
NOOTDORP: Drs. W. v.d. Bosch Czn om 20.00 uur voor het CDA-Nootdorp.
LOENEN (Veluwe): Drs. W. K. N. Schmelzer om 20.00 uur in Hotel „Bosoord".
WARFFUM: Drs. B. Beumer.
DOKKUM: Prof. dr. J. W. van Hulst.
LELYSTAD: F. Borgman voor het Jongeren-CDA.
ST. ANNALAND: Drs. G. van Leljenhorst voor de Chr. Ond.
UTRECHT: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Geref. Vrouwenb.
ALMKERK: Mr. J. N. Scholten voor het CDA-Almkerk.

★ De komplete gegevens zijn nog niet bekend bij de Stafwerkgroep Spreekbeurten van het Centraal Verkiezings Comité, Postbus 7676 in Den Haag.

OOSTERBAAN
&
LE COINTRE N.V.

GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55
DRUKKERS – UITGEVERS
Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

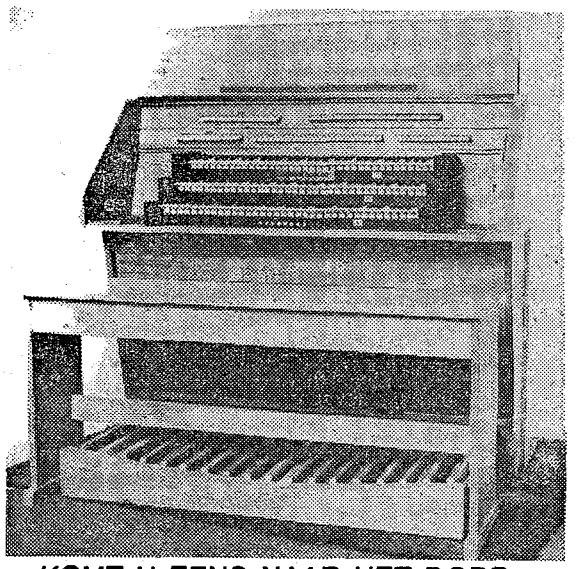

KOMT U EENS NAAR HET DORP
MET DE SFEER VAN WELEER, EN
LAAT U ONZE ORGANIST EENS UW
GELIEFDE WERKEN VOORSPELEN.
ERKEND DEALER VAN:
AHLBORN – JOHANNUS – FARFISA
SOLINA – EMINENT ORGELS
Muziekhandel BRUURMIJN
Oostvoorstraat 41-42. Oud-Beijerland. Tel. 01860-3246
Tel. organist A. L. den Boer, 01860-2675

POLITIEK
ARCHIEF VAN DE NEDERLANDSE POLITIEK
OVERZICHT

Politiek Overzicht biedt **maandelijks** een overzichtelijk gerangschikt documentair verslag van de Nederlandse politiek. Feitelijke informatie over het regeringsbeleid, het doen en laten van politieke partijen, organisaties, raden en commissies.

Politiek Overzicht is voor ieder die „bij" wil zijn een onmisbaar hulpmiddel; elke jaargang is **een compleet en handzaam archief.**
Politiek Overzicht is een uitgave van de Stichting Burgerschapskunde en kost *f.* 32,50 per jaar (11 nummers).

Informatie en abonnementen:
Stichting Burgerschapskunde,
tel. 071 893403, Postgiro 1501169
Antwoordnummer 235, Leiden
(geen postzegel nodig)

HYPOTHEEK TOT 140%
Kostenl. GEEN afsluitprovisie
Geldlening
Huizen te k. gevr. en aangeb., ook in Spanje
Drs. J. A. Uding & Partners.
Financ. adv. en vastgoed consultants
Van Maerlantlaan 7 – Amersfoort
tel. 033–17647.

Herhaling
is de
kracht
van de
reclame

1845 – 1974 – 1977

De Tijd is een onafhankelijk opinieweekblad. In 1974 voortgekomen uit het in 1845 opgerichte dagblad. Een blad dat de Tijd heet – of het nu dagelijks of wekelijks verschijnt – zal altijd het stempel van zijn afkomst dragen. Daarom noemt men de Tijd ook nu nog een katholiek blad.

Nu wordt onder „katholiek" in 1977 iets anders verstaan dan in 1845. Vooral wanneer het gaat om de relatie met de reformatorische christenen. Trouwe lezers in de Tijd ervaren dit.

Er is een toenemende aandacht voor hetgeen de christenen verbindt. De Tijd wil die aandacht uitdragen. Ook onder degenen die het „huis met de vele kamers" niet bewonen.

Geef uw kritische aandacht eens aan de Tijd. U kunt – geheel vrijblijvend – vijf weken de Tijd ontvangen voor slechts vijf gulden. Een uniek kennismakingsaanbod.

weekblad
deTijd

Ik wil vijf weken kennismaken met de Tijd en daarna vrij beslissen of ik een abonnement zal nemen. Die vijf gulden betaal ik na ontvangst van de acceptgirokaart.

Naam ....

Adres ....

Plaats ....

Tel. ....

C2

Deze bon ingevuld in envelop – zonder postzegel – sturen aan Weekblad de Tijd, Antwoordnummer 6, Amsterdam.

U kunt ook direct een abonnement bestellen: 020-233984

RECHTSTREEKS VAN FABRIEK
leveren wij diverse artikelen, **met uw eigen kerk of bejaardentehuis** voor aktiviteiten met een blijvende herinnering:

RESTAURATIE
NIEUWBOUW
ORGELBOUW

Vraag gratis monsters en meer informatie bij:
Zilverstad-Schoonhoven b.v.

fabrikanten van geschenkartikelen
Postbus 507
Schoonhoven
Telefoon 01823–4044
Telex 25673 zstad nl.

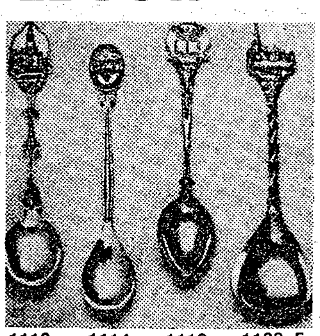
1110 1114 1118 1109–5

fotoposters
naar eigen dia, kant en klaar gedrukt in full color op standaardformaat 49 x 69 cm, voor allerlei (reklame)doeleinden, bij 5000 expl. slechts
51 cent
excl. BTW. Hogere oplagen – lagere prijs. Alles wat u nodig hebt is een kleurendia (ander materiaal na overleg). Levertijd 2 weken. Min. oplage 500 expl. Vrijblijvend informatie:
NDB
Leiden Oosterkerkstr. 11
Tel. 071–125041
ook na 16.30 uur

Onderlinge Ziektekostenverzekering Maatschappij

„Het Noorden" w.a.

KANTOOR: HOORNSEDIEP WZ 131 - GRONINGEN
POSTADRES: POSTBUS 8020 - GRONINGEN
TELEFOON: 050 - 262858 (5 LIJNEN) – NA 18.00 UUR 050 - 772766

Wij bieden U: de sleutel tot een goede **ziektekosten verzekering**

Inderdaad, een zeer **unieke** en **aantrekkelijke** vorm van Ziektekostenverzekering (uiteraard voor onverplicht verzekerden) **met** een dekking op basis van **100 procent** van:

* Huisartsenhulp en Apothekerskosten
* Specialistische hulp, waaronder begrepen kaakchirurgische ingrepen
* Bevalling en kraamzorg volgens de algemene richtlijnen en tarieven van de K.L.O.Z.
* Ziekenhuisverpleging (inclusief alle bijkomende kosten) laagste 3e klasse of klasse 2B
* Sanatoriumverpleging
* Verpleging in Psychiatrische Inrichtingen, Revalidatie-inrichtingen en Inrichtingen voor Epileptici
* Ziekenvervoer per taxi of ambulance
* Nierdialyse thuis en polikliniek in Ziekenhuis
* Uitwendige geneeswijzen, zoals massage, heilgymnastiek, hoogtezonbehandeling, bestralingen enz.
* Fysische therapeutische hulp
* Prothesen ter vervanging van ledematen (naar normen en tarieven Vereniging Orthobanda)
* Spraaklessen n.a.v. operaties aan keel en stembanden

Leeftijdsgrens bij toetreding 55 jaar.

Verzekeringsgebied: **Nederland** en **Europa.**

Groepsverzekeringen op Collectieve Basis mogelijk.

Aantrekkelijke en **redelijke premies**. Berekening naar omslag (winstoogmerk uitgesloten). Omslag voor kinderen t/m 21 jaar: $\frac{1}{3}$ van de omslag voor volwassenen. Omslag voor studerende kinderen van 22 tot 27 jaar: $\frac{2}{3}$ van de omslag voor volwassenen. Geen omslag vanaf het 4e kind beneden de 22 jaar. Toeslag voor verzekering met 2e kl. ziekenhuisverpleging 25 %.

Het Noorden opent voor U haar grenzen. U kunt ongefrankeerd volledige inlichtingen aanvragen als U adresseert: Antwoordmachtiging 1039 - Groningen. Schrijf s.v.p. onder ref. C.D.A.

Hierlangs afknippen s.v.p.

- -

Naam: ....
Adres: ....
Woonplaats: ....

Ref.: CDA

Schrijf! Informeer! en Overtuig U!

OVERWEGENDE

CDA-verbanden

Deze week ga Ik in op de misvatting die er bij velen leeft over de plaats van de A.R.-kiesvereniging binnen het CDA. Een enkel voorbeeld maakt duidelijk dat informatie hard nodig is.

Voorbeeld 1

Een kiesvereniging deelt het partijsekretariaat mee nu het CDA er is maar tot opheffing te hebben besloten. Alle leden zullen worden overgeschreven naar het CDA.

Voorbeeld 2

In een plaatselijk samenwerkingsverband meent men dat het adagium ,,wij behoren bij elkaar" het beste tot gelding komt door de aanwijzing van kandidaten voor de gemeenteraad door een CDA-bijeenkomst te laten regelen. Onderwijl blijft de erkenning van het CDA-verband maar uit. Het aantal voorbeelden laat zich vermenigvuldigen. Ik laat het bij deze twee omdat in bijna alle andere situaties blijkt dat deze herleid kunnen worden tot misverstaan van de structuur van het CDA.

Federatie

Het CDA is een federatie. Een federatief verband tussen drie partijen: de KVP, de CHU en de ARP. Daarnaast kan men ook rechtstreeks lid van het CDA worden. Aangezien alle leden van de 3 bestaande partijen via hun partijlidmaatschap automatisch lid van het CDA zijn, ligt het voor de hand dat bij de genoemde ' vierde mogelijkheid per se gedacht Is aan personen die geen lid zijn van KVP, CHU of ARP. De federatieve opzet gaat uit van een groeimodel. Wij hebben de bedoeling van een federatie toe te groeien naar een fusie. Met name in de komende parlementaire periode zal blijken of wij elkaar politiek zo herkennen dat wij samen menen dat de federatie in een fusie kan worden omgezet. In de komende jaren moet de proef op de som geleverd worden. Valt die proef goed uit – en daaraan moeten wij allemaal onze positieve bijdrage willen leveren – dan kan tot opheffing van KVP, CHU en ARP worden besloten. Niet eerder. De ARP kan slechts dan worden opgeheven wanneer de kiesverenigingen zich daarvoor in bijzonder grote meerderheid hebben uitgesproken. De federatieve opzet veronderstelt het leveren van Inbreng vanuit de eigen partij. Daarvoor Is de AR-kiesvereniging nodig. Daarom ook blijven alle AR-partij-organen de komende jaren volop functioneren. Er is geen tegenstelling tussen steun voor het CDA en steun voor de ARP. Als het goed is ligt dat in elkaars verlengde. Met vrijmoedigheid richten wij dan ook AR-kiesverenigingen op en winnen wij nieuwe leden voor de ARP. Versterking van de ARP zien wij als een steun aan de zaak van de christen-democratie.

Gevolgen

De federatieve vorm heeft uiteraard ook gevolgen. Dat merkt de kiesvereniging uit het eerste voorbeeld. Die opheffing is niet de bedoeling, en als het goed is worden zulke overschrijvingen niet als nieuwe CDA-leden aanvaard. Het doorkruist de gemeenschappelijk in goed overleg gemaakte afspraken. De federatieve vorm dient ook terug te vinden te zijn in de wijze waarop plaatselijke CDA-verbanden zijn samengesteld. Dezelfde benadering geldt natuurlijk voor Staten- en Kamercentrales. In besturen en commissies dienen de 3 partijen – waarnodig naar sterkte – vertegenwoordigd te zijn. Daarnaast zal de positie van de rechtstreekse leden geregeld dienen te worden. De federatieve structuur heeft ook gevolgen voor de verkiezing van gemeenteraadsleden en statenleden. Wij hebben net de hele procedure voor het samenstellen van de kandidatenlijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen achter de rug. Daarbij ging het om een CDA-lijst. De AR-kandidaten – en hetzelfde geldt voor KVP en CHU – zijn echter door de AR-besturen op een lijst terechtgekomen en door de AR-kiesverenigingen in de gewenste volgorde geplaatst. De verantwoordelijkheid voor het AR-aandeel in de CDA-kandidatenlijst berust uitsluitend bij de ARP. Vanuit de gekozen federatieve opzet dient deze benadering voor raden en staten te worden toegepast. Hopelijk komt men overal tot een CDA-lijst. Vooraf dienen partijen overeenstemming te hebben over een verdeelsleutel betreffende het toedelen van kandidaten. Het opstellen van een groslijst, het maken van een advieslijst en het stemmen over de gewenste volgorde gebeurt – voor wat de AR-kandidaten betreft – uitsluitend binnen de ARP ter plaatse en volgens geheel eigen reglement. De kiesvereniging, de leden, dienen aan de uiteindelijke vaststelling van de AR-inbreng voluit te pas te komen.

Erkenning

Niet alle kiesverenïëingen hebben bij de opzet van de CDA-verbanden de federatieve opzet voldoende doordacht. Dat blijkt uit de moeizame procedure bij het erkennen van die verbanden. De erkenning zou een stuk vlotter verlopen wanneer met name de volgende punten in de gaten werden gehouden:

1. Bestuurssamenstelling vanuit federatiegedachte.

2. Overeenkomst treffen inzake een sleutel waarmee gewerkt wordt bij het toedelen van plaatsen aan verschillende partijen op de kandidatenlijst.

3. Een aftredend AR-raadslid kan in normale gevallen alleen door een AR-kandidaat worden opgevolgd. Het reglement dient daartoe een bepaling te bevatten.

4. De AR-inbeng op de CDA-lijst wordt uitsluitend geleverd via de eigen partijorganen. Stemming en vaststelling vindt plaats door de eigen leden tijdens een vergadering van de AR-kiesvereniging. Wanneer CDA-verbanden tenminste vanuit de in de bovengenoemde 4 punten aangegeven uitgangspunten het reglement hebben opgesteld, kan dat leiden tot een vlotte erkenning van het CDA-verband.

Slot

De federatieve opzet heeft niet ten doel af te houden. Het enige doel is over enkele jaren bij een fusie uit te komen vanuit de wetenschap dat de federatie geslaagd is. Voor de federatie is gekozen uit een oogpunt van bestuurlijke wijsheid. In één keer te ver willen reiken kan ook inhouden dat men niets bereikt. In de gekozen structuur hebben idealisme en realisme een plaats. Het gaat tenslotte niet om een groter samenwerkingsverband als zodanig. Wij hebben in onze partij altijd betoogd dat het gaat om een grotere politieke eensgezindheid. Samengaan hangt samen met het ook inhoudelijk samen eens zijn, dezelfde koers , willen gaan, op hetzelfde kompas willen varen. Goede wil om te slagen mag bij iedereen worden verondersteld. Maar mogen wij bij zo'n diep insnijdende beslissing als het opheffen van de eigen partij in een proefperiode elkaar nog bewijzen dat wij terecht een federatie zijn aangegaan? Misschien hebt u andere voorbeelden of punten waar u mee zit, schroomt u dan niet die te schrijven. Wellicht draagt u stof aan voor een volgend artikel.

H. A. de Boer

Enthousiast kader van groot belang

Eén van de doelstellingen van de bij de CDA-partijen aangesloten stichtingen Kader- en Vormingswerk is de partij voorzien van voldoende kaderleden.

Een partij lijdt een kwijnend bestaan, wanneer er niet op verschillende niveaus leden zijn die mee willen doen en denken over wat er in de praktijk gedaan wordt en over de uitgangspunten waardoor de partij gedreven wordt.

Kursussen

In overleg met de Stichtingen van de zusterorganisaties belegt de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP ieder seizoen een aantal landelijke kursussen voor belangstellende leden waar naast bezinning en gesprek over het beginsel van waaruit het politiek handelen voortkomt, tal van aktuele politieke zaken aan de orde komen in gesprekken met Kamerleden, bewindslieden en mensen uit de partijleiding. Tijdens het seizoen 1976/1977 volgen ongeveer 70 belangstellenden zo'n bijscholingskursus.
Daarnaast geeft de Stichting advies en verleent steun aan regionale scholingsaktiviteiten. Zo is in *Friesland* een 5-avonden-kursus met als thema ,,het onderwijs" georganiseerd.
In *Zeeland* werd een studiedag belegd over ,,oorlog en vrede".
In *Eindhoven* is voor CDA-leden een kursus over politieke stromingen gegeven.
In *Veendam* een studiedag voor jongeren met ruim 60 deelnemers.
In andere plaatsen zoals Arnhem, Dalfsen, Emmeloord en Rotterdam zijn of worden initiatieven ontwikkeld voor regionale cursussen.
Na de verkiezingen moeten de aktiviteiten gepland worden voor het komende seizoen.
Het organiseren van een kursus in uw plaats of regio mag daarbij niet ontbreken.
De Stichting helpt u daar graag bij. U kunt daarvoor bellen naar de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 070-45.10.15 of 070-46.96.20.

Voorjaarspartijraad op 7 mei in Rotterdam

De voorjaarspartijraad vindt plaats op 7 mei a.s. in de Rotterdamse Doelen. Overeenkomstig de statutaire bepalingen zal de AR-fractie verantwoording afleggen van het door haar gevoerde beleid in het seizoen 1976/1977. Voorts komen tal van belangrijke bestuurszaken aan de orde, zoals o.a. de samenstelling van het partijbestuur, jaarverslagen e.d. Het ligt voorts in de bedoeling dat CDA-lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt het woord voert op deze bijeenkomst.

Vanaf heden kunnen belangstellenden zich aanmelden bij het secretariaat van de ARP, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. Van belang is ook op te geven of men gebruik wil maken van de lunch. De kosten zullen omstreeks f 17,50 bedragen. Stemhebbende en adviserende leden ontvangen begin april een aanmeldingsformulier en de vergaderstukken.

Belangstellenden krijgen gegevens toegezonden na aanmelding.

Verkiezingsuitgaven

Niet bij brood alleen",
tekst van toelichting op het verkiezingsprogram
Prijs:
f 4,- per exemplaar.
„Vernieuwing in samenspraak"
redevoeringen van prof. Steenkamp, prof. Goudzwaard, mr. Van Agt
Prijs:
f 3,- per exemplaar.
„Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij"
het basisdocument van de tot standkoming van het CDA. Deze nota lag daarbij ten grondslag.
Prijs: f 4,50 per exemplaar.

Bestellingen kunnen plaatsvinden door storting van het verschuldigde bedrag op giro 15008 t.n.v. Verkiezingsfonds CDA, Den Haag.
Uitsluitend bestelling per giro of bank worden uitgevoerd.

ARP/CDA-uitgaven op uw brochuretafel

Veel partijleden zijn niet of onvoldoende op de hoogte van de vele publikaties, die door de ARP en het CDA uitgebracht zijn. Dat blijkt telkens, wanneer op vergaderingen gewerkt wordt met een lectuurtafel of informatiestand.

Er wordt altijd materiaal door leden gekocht op dergelijke bijeenkomsten.

Verkiezingstijd

Juist in de komende tijd met veel verkiezingsactiviteiten, is het bijzonder van belang om met een dergelijke lectuurtafel op uw vergaderingen te verschijnen. Nu ook velen van buiten de kring van de AR-Partij en het CDA op dergelijke vergaderingen verschijnen is dit extra van belang.

Te weinig worden door Kamercentrales, Statencentrales en kiesverenigingen de mogelijkheden van een dergelijke lectuurtafel uitgebuit. Het is immers van groot belang dat zoveel mogelijk leden, belangstellenden en kiezers kennis nemen van onze informatie. Wanneer uw Kamercentrale, Statencentrale of Kiesvereniging meer aan de weg wil timmeren met ARP- of CDA-informatiemateriaal vraagt u dan bij het ARP-secretariaat materiaal aan. U kunt een beperkte hoeveelheid gesorteerde brochures in consignatie toegezonden krijgen.

Afrekening

Afrekening vindt na afloop van desbetreffende bijeenkomst of manifestatie plaats op basis van wat is verkocht. U kunt zich voor het verkrijgen van het materiaal wenden tot het
sekretariaat van de ARP, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. Telefoon 070-46.96.20 (G. v.d. Berg).

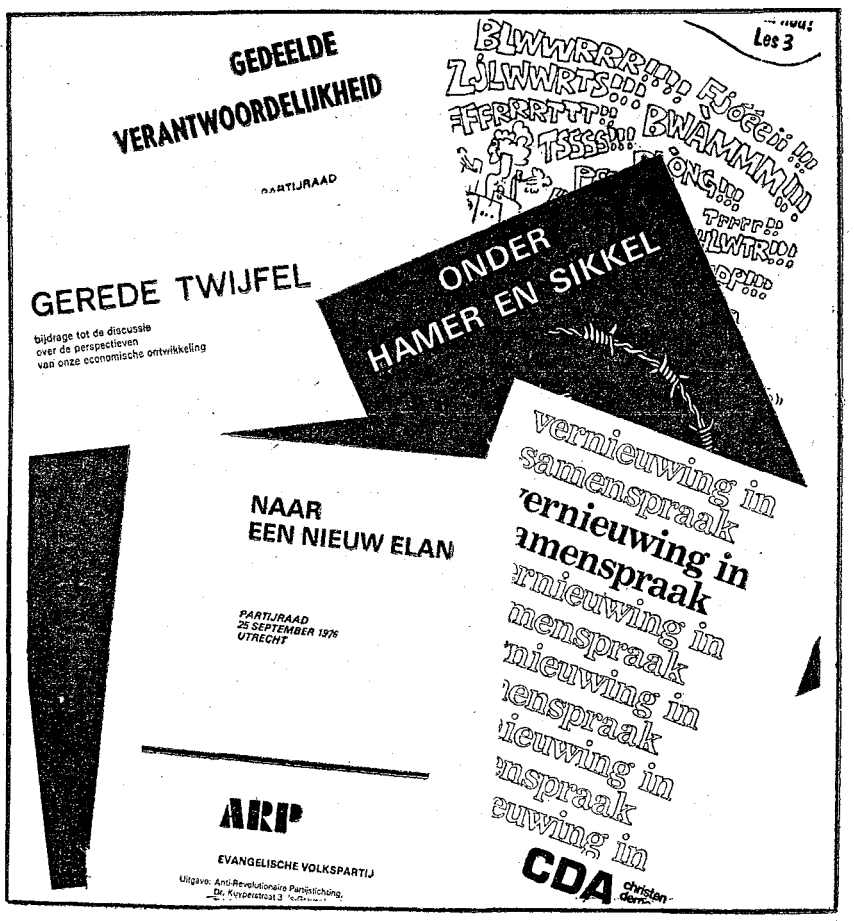

Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)

Onlangs verscheen een bijzonder boek, gewijd aan de 100ste sterfdag van de 19e-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, getiteld: ,,Een staatsman ter navolging". In dit boek wordt zijn betekenis voor staat, school, kerk en maatschappij door een dertigtal vooraanstaande theologen, geschiedkundigen, politici en kerkhistorici, belicht.

Enkele van de auteurs: H. Algra, mr. A. M. Donner, dr. G. Puchinger, dr. W. Drees sr., mr. W. Aantjes en mr. H. K. J. Beernink.

Prijs: f 13,50. Stort verschuldigd bedrag op giro 89673, t.n.v. AR Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

KRO

Volgend jaar zijn er
WEER verkiezingen:
Voor het KRO-bestuur!

KRO-begunstigers kiezen
iedere 5 jaar
rechtstreeks bestuursleden en
regionale vertegenwoordigers
die meebeslissen
over het KRO-beleid

Geen andere omroep biedt
zijn 'achterban' zoveel macht

Bent U al KRO-begunstiger?

Ja, dan zit U goed
Nee, dan niet langer wachten
Vul nù deze bon in.

Ja, ik wil begunstiger van de KRO zijn:

begunstiger en Studiolezer ☐ f. 44,60 voor een heel jaar *
☐ f. 22,60 voor een half jaar *
☐ f. 11,60 voor een kwartaal *

begunstiger en Mikro–gids ☐ f. 26,50 voor een heel jaar *
☐ f. 13,95 voor een half jaar *

begunstiger zonder gids ☐ f. 10,00 voor een heel jaar *

*aankruisen wat u wilt.

voorletters, naam _____

straat _____

plaats _____

Ik betaal met de acceptgirokaart, die ik zal ontvangen.

(Invullen, uitknippen en opsturen – in een gesloten envelop naar KRO Antwoordnr. 70, Amsterdam.) Postzegel hoeft niet.

Handtekening:

BISSCHOPPELIJK COLLEGE
HAGEVELD
HEEMSTEDE

INTERNAAT
voor jongens

atheneum (met latijn)
(eigen school)

gymnasium/havo/mavo
(scholen in Haarlem en Heemstede)

U bent met uw zoon op zoek naar een nieuwe school.
Hebt u ook gespeeld met de gedachte, dat een school-internaat een mogelijkheid is?
Ons college wil een leer- en leefgemeenschap zijn voor jongens. Studiebegeleiding, schooladvies, beroepskeuze en persoonlijkheidsvorming krijgen veel aandacht.

Om de band met het gezin en de eigen omgeving te behouden zijn de jongens in de weekends thuis.
Stelt u vrijblijvend op de hoogte.

Inlichtingen bij de directie van Hageveld, Cruquiusweg 15, Heemstede.
Telefonisch bereikbaar tussen 9.30 en 10.30 uur; 023 - 282350.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN
PALLETS
in vele afmetingen en uitvoeringen
Onze handelsvoorraad:
30.000 STUKS
w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 x 120
PALLET–BEDRIJF
J. STAAT – BARENDRECHT
Telefoon 0 1806–2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

ADVERTEREN KOST GELD

NIET ADVERTEREN
kost meer!

Een goed begin!

Een goed begin
van de dag met

Trouw

Blijf bij met al het politieke nieuws. Lees de doordachte commentaren om uw eigen standpunt te bepalen.

De talrijke rubrieken van Trouw geven U volop leesplezier. Uitstekend buitenlands nieuws (in 1977 tien extra bijlagen).

Een krant die gewaardeerd wordt door z'n betrouwbare berichtgeving.

Trouw wordt vaak geciteerd.

Kent U Trouw nog niet, zoals die nu is? Wat let u om onderstaande bon vandaag nog in te vullen. Voor een abonnement met **een welkomstkorting van f 6,55.**

Bon voor elke dag *Trouw* in de bus

Voor de eerste termijn krijgt U een korting van f 6,55, na eerst 14 dagen de krant gratis te hebben ontvangen.

Naam: .....

Adres: .....

Plaats: .....**CDA**

Betaling per kwartaal.

De bon in een open enveloppe zenden naar: Trouw-Antwoordnummer 2792-Amsterdam.

U bent't toch eens met de NCRV...

Nou, blijf er dan niet langer buiten staan!

U kijkt en u luistert vaak naar de NCRV omdat u zich thuisvoelt bij de programma's. De NCRV is nu eenmaal geen kleurloze omroep, daar zit een beginsel achter.

Daarom voelt u zich - wellicht onbewust - allang aangetrokken tot de NCRV.

De omroep die is afgestemd op uw levenshouding.

Ga dan nú ook metterdaad achter de NCRV staan. Geef u op als lid en werk er daardoor voortaan bewust aan mee dat de eigen stem van de NCRV in de ether blijft en alleen maar beter en sterker wordt.

PITTIG PLEZIERIG PRINCIPIEEL

Ja, ik word lid van de NCRV.
U kunt mij noteren voor

☐ f 10,- per jaar (steunlidmaatschap)
☐ lidmaatschap inkl. jaarabonnement NCRV-gids en betaal dan
○ f 36,50 ineens voor een heel jaar*
○ f 18,25 per halfjaar*
* en wacht uw akseptgirokaart af
○ f 0,76 per week
Ik ontvang de gids gratis tot 1 april 1977

Naam .....
Straat .....
Plaats .....
Postbestelling .....
Geboortejaar .....

Knip de bon uit en stuur deze aan NCRV,
Antwoordnummer 50, Baarn.
Postzegel is niet nodig.

ncrv

HMH

HOOGEWERF METAAL HANDEL B.V.
Stationsstraat 147 — Horst-Limburg
telefoon 04709-3277

Alleen-importeur voor de B.R.C. Eng. Co. Ltd. Stafford-Engeland

Wij leveren een compleet programma gelaste

DRAADPRODUKTEN

gepuntlaste gaas in div. mazen en hoogten, veiligheidsafrasteringen - panelen voor hekwerk - bouwstaal - hondenkennels etc.

DRAADVLOEREN

voor biggenkooien en kraamhokken in div. maaswijdten en draaddikten - leverbaar in elke gewenste vloerafmeting.

Prijs en dokumentatie op aanvraag.

Bel of schrijf even!

HOOGEWERF — HORST

Hebt U wel eens op een GROOT KERKORGEL gespeeld?

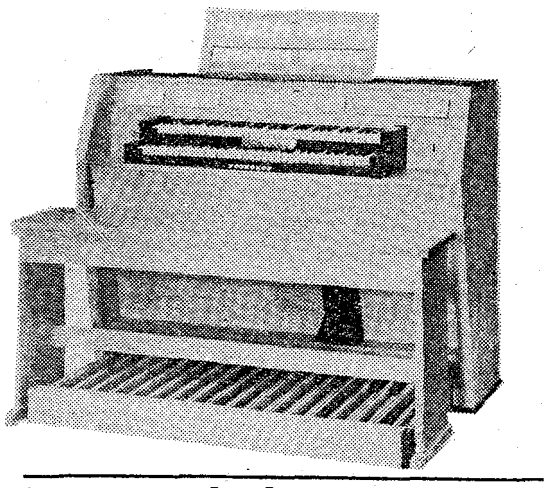

Bespeel dan nu de Opus 18

Prijs f 10.985,-

- **37 sprekende stemmen**
- **volledige koppels**
- **6 vaste kombinaties**
- **extra generator voor tongwerken**

Wilt u er meer van weten?

Vraag dan geheel vrijblijvend informatie bij:

Johannus

ORGELBOUW – ELECTRONICUM B.V. – MORSESTRAAT 28 – EDE
TEL. 08380–19148

Prijswijzigingen voorbehouden

Voor de aangekondigde facsimile-uitgave van

DE DELFTSE BIJBEL VAN 1477

blijkt zoveel belangstelling te bestaan, dat deze reeds bij verschijning (omstreeks 31 maart a.s.) uitverkocht zal zijn.
Dit verheugende feit heeft de uitgevers doen besluiten een **aanvullende druk** voor te bereiden, welke omstreeks 1 juli a.s. gereed zal zijn. In verband daarmee is de

voorintekentermijn verlengd tot 31 maart a.s.!

Dat betekent dat U nog kunt profiteren van de lage voorintekenprijs, die een besparing geeft van maar liefst f 50,- als u déze maand intekent op de aanvullende druk van deze unieke, prachtig uitgevoerde facsimile-uitgave.

Het werk verschijnt in 2 delen en is voorzien van een uitvoerige historische toelichting door Prof. Dr. C. C. de Bruin te Leiden. De beide delen worden in zware stempelband gebonden en in een fraaie cassette geleverd.

Unieke heruitgave van de eerste Bijbel in de Nederlandse taal die 500 jaar geleden (nog vóór de Reformatie!) in druk verscheen.

Prof. Dr. C. C. de Bruin

Deze kostbare facsimile-uitgave is van groot historisch en cultureel belang. De D e l f t s e B i j b e l is namelijk de eerste in de Nederlandse taal verschenen Bijbel, tevens de **oudste Incunabel of Wiegedruk,** zoals de eerste producten van de omstreeks 1450 uitgevonden boekdrukkunst worden genoemd.
De Delftse Bijbel telt 1284 pagina's, bedrukt in 2 kolommen, heeft een formaat van 20 x 28 cm. en wordt gedrukt op 120-grams, lichtgetint, gevergeerd offset (de gewone tekst in zwart; de beginkapitalen der hoofdstukken en kleine ornamentjes in rode druk).
Dank zij subsidies van verscheidene fondsen is deze prachtige uitgaven **tot 31 maart a.s. verkrijgbaar voor slechts f 250,-.** Daarna bedraagt de prijs f 300,-.

Belangrijke mededeling

Elke intekenaar ontvangt gratis bij de Bijbel een door de PTT verstrekte oorkonde met de **speciale herdenkingszegel,** afgestempeld op de dag van uitgifte, en een fraai gecalligrafeerde **bladwijzer met microfiche,** waarop alle 1284 pagina's van de Delftse Bijbel (220 x verkleind!) zijn afgebeeld.
Als u teleurstelling wilt voorkomen (de aanvullende druk is beperkt) stuur dan vandaag nog uw bestelling in.
U kunt natuurlijk ook telefonisch bestellen. **Onze telefoonnummers zijn: (05170) 3147 en 2120; b.g.g. 2436.**

Naast het voordeel van de intekenprijs bestaat de mogelijkheid van **gespreide betaling.**

Het gehele bedrag is desgewenst

betaalbaar in 5 termijnen van f 50,– per maand

Laat dit dubbele voordeel u niet ontgaan.
Profiteer van de lage voorintekenprijs én van de gemakkelijke betalingsregeling door gebruik te maken van het **INTEKENBILJET.**

Zend dit vandaag nog (in open envelop, zonder postzegel) aan:

T. WEVER B.V.

ANTWOORDNUMMER 5 – FRANEKER

INTEKENBILJET

Zend mij bij verschijning tegen voorintekenprijs:

..... ex. DE DELFTSE BIJBEL VAN 1477,
kompl. in 2 delen, in cassette, f 250,-.

Ik betaal na ontvangst van deze uitgave het gehele bedrag ineens/in 5 termijnen van f 50,- per maand.*

Naam: .....

Straat: .....

Plaats: .....

Gironummer: .....Datum: .....

*Doorhalen wat u niet wenst. CDA

Ned. Ged./AR PN- .

10

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

33e jaargang – nr. 12 26 maart 1977

Hierboven een foto van het Catshuis, waar de laatste weken door de ministerraad vele uren zijn gesproken over het probleem van de grondpolitiek.

Kabinet gevallen

Dinsdagavond om acht uur legde minister-president Den Uyl de verklaring af aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, waarin hij meedeelde dat de zes CDA-ministers van zijn kabinet hun ontslag hadden aangeboden, hetgeen voor de tien overige bewindslieden aanleiding was hun portefeuilles ter beschikking te stellen.
In Nederlandse Gedachten wordt deze week uiteraard aandacht aan de kabinetskrisis besteed. Op de pagina's 1, 2 en 3 leest u hier meer over.

Bij een crisis

Door H. A. de Boer; voorzitter ARP

Het kabinet heeft de 4 jaar bijna volbracht... slechts 64 dagen scheiden ons van de verkiezingsdatum. Maar toch... in het zicht van de haven alsnog gestrand. In deze dagen zullen velen wijzen op het bijzondere gesternte waaronder het kabinet is geboren. Een geboorte welke met veel pijn gepaard ging. Velen zullen bij dit onverhoopte einde van het kabinet ook terugdenken aan de immense moeilijkheden welke de ministersploeg op zijn pad vond. Ik noem slechts de energiecrisis, de stijgende werkloosheid, de terugslag in de economie en de Lockheedkwestie. Moeilijkheden waaraan het hoofd kon worden geboden. Er is nog iets waaraan ik wil herinneren.

Ik heb de niet op gelijkwaardigheid gebaseerde vertegenwoordiging van socialisten en christen-democraten op het oog. Hoe vaak is al niet uiteengezet waarom – alle pijn ten spijt – het groene licht toch werd gegeven. Wij hebben geen principiële voorkeur voor samenwerking met socialisten. Zij die tot het geven van het groene licht besloten waren de overtuiging toegedaan in 's lands belang te handelen. Niet een ieder deelde die opvatting.

Toch hebben wij kunnen vaststellen dat na het nemen van de beslissing, onze Tweede-Kamerfractie erin slaagde eensgezind verder te gaan, het beleid van het kabinet op eigen merites beoordelend. Het is triest zo op de valreep te moeten konstateren dat de kabinetsperiode niet in eensgezindheid tot het eind toe kon worden afgerond. Niet ongenoemd mag blijven de moed die de christen-democratische bewindslieden hebben getoond door – ondanks alle tegenwind – de zware verantwoordelijkheid van het regeren van een land in een uiterst moeilijke situatie te blijven dragen. Een moed die door de socialistische partners veelvuldig niet werd gehonoreerd. ,,Ook de socialisten zijn niet altijd brandschoon waar het ging om het doorbreken van het klimaat van wantrouwen", aldus de heer Ed van Thijn afgelopen dinsdagavond in de Tweede Kamer. Het lijkt weinig zinvol de schuldvraag voor de val van het kabinet hier peurenderwijs breed uit te diepen.

Overeenstemming

Er bestond tussen socialisten en christen-democraten overeenstemming over het voorkeursrecht voor gemeenten. Eens was men het ook over het beginsel dat speculatie in grond tegengegaan diende te worden. Ik ontken niet dat het einddoel van de socialisten ten aanzien van de grondpolitiek in dit land een ander is dan dat van het CDA. Al evenzeer geldt dat onze opvatting over de gewenste grondpolitiek niet gelijk is aan die van de VVD.

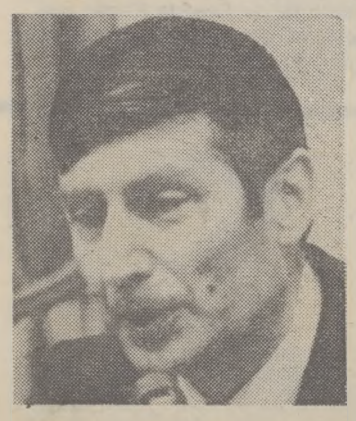

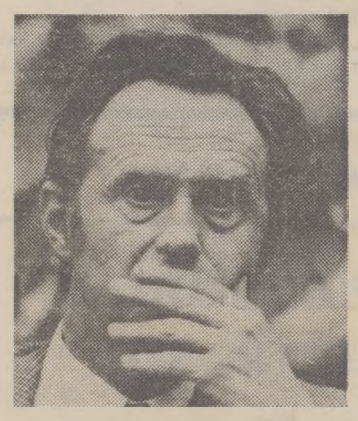

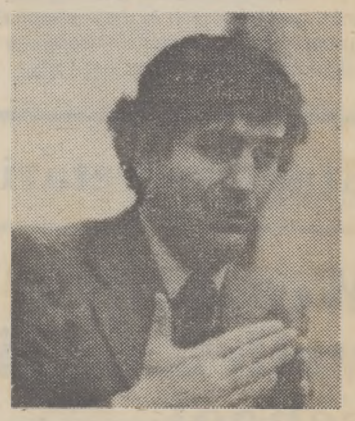

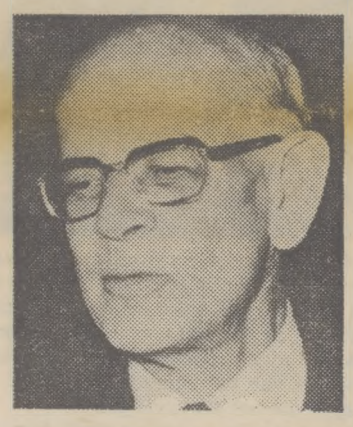

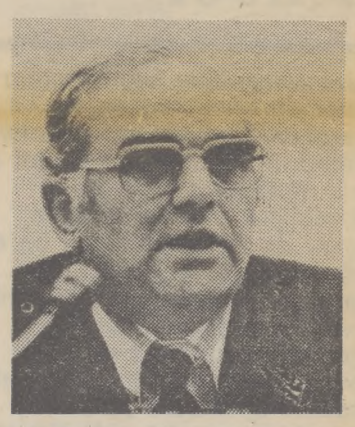

Hierboven de zes CDA-ministers die dinsdag jl. hun ontslag hebben aangeboden. Op de bovenste rij van l.n.r. vice-premier en minister van Justitie Van Agt; minister van Sociale Zaken Boersma en minister van Economische zaken Lubbers. Op de onderste rij van l.n.r. minister van Binnenlandse zaken De Gaay Fortman; minister van Verkeer en Waterstaat Westerterp en minister van Landbouw en Visserij Van der Stee.

Doch dit had niet behoeven te betekenen dat PvdA en CDA het niet eens hadden kunnen worden over het geschil wat restte: hoe de korrekties voor bij onteigening te lijden schade precies in te vullen. Het kabinet heeft ruim tijd genomen om te proberen er samen uit te komen. Een crisis is door niemand gezocht of gewild. Het ligt dan voor de hand dat vragen rijzen of deze crisis niet voorkomen had kunnen worden, of al te menselijke factoren niet tot wat als een ,,bedrijfsongeval" kan worden aangeduid hebben geleid. Verder valt in het raam van dit artikel te wijzen op uitlatingen die voor de ontstane crisis verder zien dan het geschil rond de grondpolitiek. Met name wordt hier gedoeld op het feit dat in de laatste maanden de persoonlijke verhoudingen en de verhoudingen tussen groepen in niet geringe mate zijn verstoord. Ik laat het voor dit ogenblik bij het signaleren van de opgeworpen vragen.

Geen versimpeling

Waar, zeker in de voor de deur staande verkiezingsstrijd op gelet moet worden is, dat er geen versimpeling optreedt. Ik geef een enkel voorbeeld.
Het verwijt aan de christen-democraten dat zij geen wezenlijke veranderingen in de maatschappij willen, elke vernieuwing afhouden. De voorstelling van zaken dat socialisten speculatie van grond willen tegengaan en christen-democraten zich de verdedigers van grootgrondbezitters en projectontwikkelaars hebben getoond. Voor automatismen optredend vanuit een onverantwoorde maar in een verkiezingstijd voor de hand liggende versimpeling dienen wij op onze hoede te zijn. Op onze hoede omdat die versimpeling met de waarheid op gespannen voet staat. De konklusie ligt voor de hand dat een na 25 mei voort te zetten coalitie tussen socialisten en christen-democraten er na de kabinetscrisis niet gemakkelijker op geworden is. Een vanzelfsprekendheid is die voortzetting op zichzelf al niet. Ik denk aan de door het CDA-bestuur geformuleerde normen waarmee bij een kabinetsformatie in bijzondere zin gerekend dient te worden. Het algemeen bestuur van het CDA heeft verder gesteld dat het, indien het kabinet de rit voltooit, voor de hand ligt dat voor een te vormen coalitie na 25 mei het eerste een gesprek met de socialisten plaatsvindt. Er is geen aanleiding aan de geest van deze uitspraak niet langer geldingskracht toe te kennen.

Moeilijke opgave

Er is in de afgelopen 4 jaar veel werk verzet, beleid gevoerd waarvoor christen-democraten mede-verantwoordelijkheid hebben gedragen. Ik hoop, nu onze blik primair op de toekomst is gericht, dat Aantjes' wens – uitgesproken namens KVP, CHU en ARP – dat geen wegen worden afgesneden die een hernieuwde samenwerking mogelijk kunnen maken, in vervulling blijft gaan. De in het CDA verbonden partijen staan voor een moeilijke opgave. Aller inzet is nodig om tot een goed verkiezingsresultaat te komen. Het blijft zaak, wat er ook aan verwijten en verdachtmakingen over onze hoofden uitgestort mag worden, de hoofden koel en de harten warm te houden. Harten warm door ons program, door de idealen waarvoor de christelijke politieke beweging zich bij vallen en opstaan wil blijven inzetten.

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S, ORGELS
OVERTOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

DEZE WEEK IN NG:

Kabinetskrisis pag 1, 2, 3
Bijzonder onderwijs en overheidsbeleid pag. 2
Vrijheid van meningsuiting en handelsreklame pag. 4
Overwegende... pag. 5
Wet op enquêterecht pag. 6
Agenda pag. 7
Uit de Arjos pag. 9
Van de partij pag. 10, 11

Gratis propagandakaarten!

Nieuwe leden blijven nodig

Ledenwerfkatern

Eind vorig jaar kwam een aangepaste herdruk van de ledenwerfkatern ,,Een sterke ARP – is een steun voor het CDA" gereed. In deze 4 pagina's tellende fraai geïllustreerde katern, wordt uitvoerig aandacht besteed aan de ARP. De belangstelling voor deze herdruk is bijzonder groot.

Propaganda-kaarten

Een tweede mogelijkheid om op dit terrein actief te zijn, is door het verspreiden van propagandakaarten. Tot een aantal van omstreeks 200 exemplaren stelt de ARP per kiesvereniging nl. gratis propagandakaarten beschikbaar. Zeer geschikt om te verspreiden tijdens manifestaties in het kader van verkiezingen, of bijeenkomsten van uw K.V. e.d. Door het afscheuren van de geperforeerde propagandakaart kan men zich ongefrankeerd als lid van de ARP, of als abonnee van Nederlandse Gedachten opgeven. Bel of schrijf naar het Partijbureau, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag (tel. 070-46.96.20), t.a.v. C. Bremmer.

Bestellingen ledenwerfkrant

Prijs: 1 tot 100 ex. f 0,25 per ex.; 100 tot 250 ex. f 0,20 per ex.; 250 ex. en meer f 0,15 per ex. Stort het verschuldigde bedrag op giro 89673 t.n.v. AR-Partij, Den Haag, m.v.v. het gewenste aantal.

IN OGENSCHOUW

Het experiment van het kabinet Den Uyl

De geboorte van het kabinet Den Uyl is niet van een leien dakje gegaan. Aarzelingen, spanningen, prikkelingen, en onder-druk-zetten waren maandenlang aan de orde van de dag. Maar tenslotte bleek een compromis mogelijk tussen de fracties. Niet alleen „Keerpunt" maar ook „De schets van beleid" werd de grondslag van het kabinet.

Naar ons oordeel heeft, uiteindelijk het gezamenlijk bevorderen van het landsbelang de doorslag gegeven bij het tot stand komen van het kabinet. De tijd waarin de kabinetsinformatie en kabinetsformatie plaatsvond, was financieel-economisch gezien duidelijk in neergaande lijn. Bovendien was het bijzonder gewenst, gelet op de vrij concrete verkiezingsprogramma's van de in aanmerking komende partijen, een aantal vernieuwingen in maatschappelijk opzicht in gang te zetten en voortgang te maken met hetgeen door het vorige kabinet reeds op gang was gebracht. Het gesloten compromis hield in dat tevoren vaststond, dat een groei naar een parlementair kabinet, zoal mogelijk, veel hobbels, drempels en hindernissen in de weg stonden.

De groep achter de heer Den Uyl zegde parlementaire steun op voorhand toe. Dat kon ook gemakkelijk, omdat men sterker was vertegenwoordigd in het kabinet. Twee andere regeringspartijen (ARP en KVP) konden (naar onze mening terecht) eenvoudig niet verder gaan dan „gedogen". Zij zeiden erbij dat zo'n formatie maar één keer mogelijk was. Bovendien hadden deze fracties een grote mate van vrijheid t.a.v. de voorstellen van het kabinet en lieten zij er geen twijfel over bestaan dat zij niet zouden aarzelen met ingrijpende wijzigingsvoorstellen te zullen komen, indien noodzakelijk.

Dit stempel op het kabinet heeft de taak van het kabinet enorm verzwaard. Van veel zaken, die van wezenlijk belang waren ter uitvoering van de desbetreffende verkiezingsprogramma's kan achteraf worden geconstateerd, dat deze op het scherp van de snede moesten woden uitgevochten. Overigens kwam het kabinet als regel met voorstellen, die nauw aansloten bij wat de christen-democraten ook programmatisch voorstonden. Alleen zagen de christen-democraten vaak meer heil in een andere concrete uitwerking.

Wij willen ook de kanttekening maken, dat het feitelijk bezien onjuist is te stellen – zoals ter linkerzijde vaak wordt betoogd – dat problemen in en rond het kabinet met name toegeschreven kunnen worden aan de houding van AR, KVP en CHU. Wij menen aan de hand van de Kamerstukken te kunnen vaststellen, dat deze fracties zich weliswaar kritisch, maar duidelijk constructief hebben opgesteld. Mede daardoor kon er in veel opzichten een redelijk beleid worden gevoerd. Voor zover verantwoordelijkheid voor dat beleid is gedragen zullen wij die verantwoordelijkheid bepaald ook niet uit de weg gaan.

Het eerder genoemde stempel heeft naar onze mening bepaalde nadelige gevolgen met zich meegebracht. Wij willen erop wijzen, dat die wetsontwerpen die beogen maatschappijhervormende maatregelen tot stand te brengen in een zo laat stadium bij de Tweede Kamer zijn ingediend, dat vaak tijd ontbrak deze ontwerpen grondig te behandelen.

Waarbij wij moeten vaststellen dat de wijzigingsvoorstellen voor de vermogensaanwasdeling nog niet eens zijn ingediend. De vraag, waaraan dat ligt, kunnen wij redelijkerwijs buiten beschouwing laten. Men kan echter te veel hooi op zijn vork willen nemen. Feit is, dat hoezeer het kabinet veelvuldig en ook goede nota's heeft geproduceerd, de vertaling in wetgeving in verdrukking is gekomen.

De PvdA wilde dat met name juist deze wetsontwerpen ook nog vóór de a.s. verkiezingen door de Tweede Kamer zouden worden behandeld. De ervaring leert, dat een behandeling onder zulke omstandigheden om moeilijkheden vraagt.

Het kabinet deed belangrijke toezeggingen, die niet een vervolg kregen in concrete voorstellen.

Wij doelen op de aangekondigde (en noodzakelijke) voorstellen, waar de Kamer zich in beginsel mee kon verenigen, die moesten leiden tot een bijstelling van overheidsuitgaven (enkele honderden miljoenen). Veelvuldig is er sprake van geweest, dat meerdere zaken binnenskamers tot een oplossing zijn gebracht. Het raadplegen door het kabinet van politici uit de Kamer, het bespreken van de gevolgen van mogelijke compromissen met niet ambtelijke deskundigen is een weg, die praktisch alle kabinetten hebben gevolgd. Het is een redelijke mogelijkheid om voeling met elkaar te houden, zonder meteen in de noodzaak van een openbare confrontatie te geraken. In het verleden heeft zich dit ook – helaas – voorgedaan. Een te geringe voeling van het kabinet met de bevriende fracties heeft ook z'n schaduwzijden.

Nader intern overleg leidt lang niet altijd tot het vinden van een oplossing. Dat is ook gebleken bij de grondpolitiek. Het is duidelijk, dat een minister niet graag ziet dat door hem verdedigde wetsontwerpen worden verworpen.

Politiek klimaat verslechterd

Van Agt had geconstateerd dat er in de Kamer geen meerderheid te vinden zou zijn voor het wetsontwerp dat hij moest verdedigen. Het is dan juist te komen met een nota van wijzigingen. Betreurenswaardig is het, dat het kabinet niet tot overeenstemming kon komen over de inhoud van die nota. Bij belangrijke zaken biedt een meerderheidsbeslissing geen soelaas. Zeker niet wanneer de eerste ondertekenaar er niet mee instemt. Dat het kabinet er niet uit kwam wijst erop, dat het politieke klimaat was verslechterd. Daar zijn diverse oorzaken voor aan te wijzen. De „exameneisen" van links spelen daarbij een rol, maar ook de houding van de PvdA in het Menten-debat droeg bepaald niet bij tot een beter klimaat. Nederland heeft een kabinetscrisis. Betreurenswaardig, want het lost geen problemen op. Hopelijk wordt er lering uit getrokken voor volgende kabinetsformaties: in ieder geval is een **normale** *kabinetsformatie nodig.*

G.A.K.

Staatssecretaris De Jong:

Wezenlijke beslissingen vallen uiteindelijk op school

„De wezenlijke beslissingen over de ontwikkeling en vernieuwing van het onderwijs vallen uiteindelijk toch niet in het parlement of in de landelijke overlegsituaties, maar op het grondvlak, op de afzonderlijke scholen: daar moet het gebeuren. De strijd om het voortbestaan, de geloofwaardigheid van een bijzondere school wordt niet beslist op macro-, maar op micro-niveau. Of wel: niet in Den Haag, maar op die school zelf!"

Deze stellingen bracht staatssecretaris drs. K. de Jong Ozn. (onderwijs en wetenschappen) in Tilburg naar voren tijdens het tweedaags congres, op 17 en 18 maart, georganiseerd ter gelegenheid van het 65-jarig bestaan van de Katholieke Leergangen. Het thema van de toespraak van de bewindsman was „Bijzonder onderwijs en overheidsbeleid".

Vervolgnota

Sprekend over de eisen van deugdelijkheid constateerde hij dat deze vaak niet waardenvrij zijn en dikwijls een duidelijke politieke keus inhouden. „Ze worden trouwens", zo voegde hij eraan toe, „door de wetgever, dus in een politieke beslissing, vastgesteld. De grens tussen de draagwijdte van deze politieke beslissing en de vrijheid van richting, is erg belangrijk, dient steeds zeer nauwkeurig te worden bepaald", aldus staatssecretaris De Jong. Hij gaf daarbij het volgende voorbeeld.

„Het zal u duidelijk zijn dat de discussie die wij met de Contourennota op gang hebben gebracht en die we vervolgen met de binnenkort uit te brengen Vervolgnota vooral ten doel heeft het schoolstelsel en die eisen van deugdelijkheid opnieuw te bekijken en ze te toetsen. Veel is er gesproken en geschreven over de doelstelling: meer mensen mondig

maken, opvoeden tot maatschappelijke weerbaarheid. Kun je dit als overheid tot eis van deugdelijkheid maken? Ik dacht van wel, zij het met voorzichtigheid en zekere terughoudendheid. De overheid mag ook van het bijzonder onderwijs vragen dat het de leerlingen maatschappelijke vorming geeft, hun sociale vaardigheden leert, opdat ze zich straks meer verantwoordelijk weten voor die maatschappij, het straks niet laten „afweten" of verschralen in een vertrossingsproces."

„Concreet verschijnt er dan bijvoorbeeld op een verplichte basistabel een aantal uren maatschappelijke vorming of maatschappijleer. Verder mag de overheid niet gaan bij het bijzonder onderwijs", aldus staatssecretaris De Jong. „De inhoud, vulling van die maatschappijleer bepalen de scholen naar zijn mening zelf. Daarbij zal de één bijvoorbeeld het accent meer op weerbaarheid, de ander meer op dienstbaarheid leggen. Deze nuancering, differentiatie, dit verschil, wordt ook in de Vervolgnota erkend. Hier zit een verschil in richting achter. Je zou het ook een verschillend mensbeeld kunnen noemen."

Goed samenspel belangrijk

Staatssecretaris De Jong zei verder dat als het onderwijs in beweging is en de overheid daarbij allerlei initiatieven neemt, ze niet alleen een grote invloed heeft op de ontwikkeling van het stelsel maar ook op die van de eisen van deugdelijkheid. De overheid loopt naar zijn opvatting dan ook de kans té centralistisch té dirigistisch op te treden. Dit gebeurt vooral als bijvoorbeeld bij de onderwijsorganisaties of ook bij het bijzonder onderwijs er te weinig initiatieven en deskundigheid zijn om goed tegenspel te leveren", aldus De Jong. „Hiermee wil niet gezegd zijn, dat de overheid ook niet zelf attent moet zijn op haar dreigend centralisme, maar toch .... als er nu eenmaal iets moet gebeuren, en men laat het je voor een groot deel alleen bedenken en ontwerpen....

Het is dan in elk geval niet juist wanneer er alleen maar geroepen wordt, dat de vrijheid van onderwijs wordt bedreigd. Beter is een goed samenspel met name tussen de overheid en ook de organisaties van het bijzonder onderwijs."

Eigen leerplanontwikkeling

De bewindsman zei zich wel eens te hebben afgevraagd waarom het bijzonder onderwijs niet vaker met eigen onderwijskundige initiatieven op de proppen komt. „Waarom", zo ging hij verder, „heeft het bijzonder onderwijs in het verleden niet meer aan eigen leerplanontwikkeling gedaan, meer eigen oplossingen aangedragen voor de grote onderwijskundige problemen die iedereen kent?"

Staatssecretaris De Jong: „Toen in de achter ons liggende jaren de vele uitvoeringsregelingen van de mammoetwet moesten worden vastgesteld kwam meermalen de vraag naar voren: moet de overheid dit allemaal precies regelen, of kan zij veel ervan aan de scholen overlaten? Als ik goed ben ingelicht, met name door mijn voorgangers, is het wel eens frustrerend geweest te ervaren hoe weinig vakorganisaties van het bijzonder onderwijs van bepaalde aangeboden vrijheden gebruik hebben gemaakt. Een onderzoek van de talloze overleggingen die wat dat betreft in Lochem zijn gehouden zou wel eens uitermate illustratief materiaal kunnen opleveren."

De bewindsman had overigens ook waardering voor het bijzonder onderwijs. „Ik meen de laatste tijd te kunnen constateren dat ook de onderwijskundige initiatieven uit het bijzonder onderwijs toenemen. Daarbij denk ik bijvoorbeeld, om het laatst verschenene te noemen, aan het rapport „Voortgezet Technisch Onderwijs" van de Algemene Bond voor het Beroepsonderwijs. Nog een ander voorbeeld is het werk van de P.C.Besturenraad ten aanzien van de studie van de schoolgrootte. Allerwegen is er een ontwikkeling te constateren dat men meer zelf de zaken gaat aanpakken èn voor het samenspel met de overheid èn voor zijn eigen onderwijs", aldus staatssecretaris De Jong.

Dagblad over loyaliteit jegens CDA

Uit het Friesch Dagblad van vorig week nemen wij onderstaande driestar over die betrekking heeft op de houding t.a.v. het CDA, met name van de zijde van bepaalde „Reformatorische christenen"

Loyaliteit

Er zijn Reformatorische Christenen, die de ARP of de CHU verlaten, omdat zij bezwaar hebben tegen samenwerking in CDA-verband. Zo moet het worden geformuleerd. Want de drie partijen, die *in het* CDA samenwerken, zijn niet opgeheven. En binnen elk van die partijen is discussie over het gevoerde of het te voeren beleid een eerlijke zaak. Wanneer sommigen menen, daartoe geen kans te zien, dan moeten wij dat respecteren. En evenzeer respectabel is het, wanneer men lid blijft van een van die drie partijen en daar ruimte zoekt en vindt voor opbouwende kritiek. Maar het is niet loyaal, als iemand lid blijft van een van de in het CDA samenwerkende partijen en die samenwerking probeert te ondermijnen door gewroet. Door het voeren van een stille oppositie, die iets heeft van obstructie. Dan gelt het: royaal of niet."

BON

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Wenst abonnement .....

Wenst proefnummers .....

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 14,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 9,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)
onder redaktie van:
G. A. Kieft (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 14,00 per halfjaar.
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement
f 9,00 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

Geen tribunaal

De staatssecretaris van Buitenlandse Zaken Dr. Kooijmans (AR) heeft in Utrecht nadrukkelijk gewezen op de noodzakelijke voorzichtigheid die straks in Belgrado moet worden betracht. In Belgrado nl. wordt gezamenlijk door „Oost" en „West" het slotakkoord van Helsinki nader besproken.
Willen wij vasthouden aan onze opvattingen over ontspanning dan moet er wel gesproken worden over de rechten van de mens. In Belgrado zullen Europese landen en Amerikaanse landen dan de balans opmaken van hun ervaringen met de afspraken over veiligheid en samenwerking in Europa.
Maar ieder zal ervoor moeten oppassen dat Belgrado geen tribunaal wordt.
Wat wel van groot belang is, is dat allerlei zaken waarvan de regeringen vroeger nog met een zekere schijn van recht konden zeggen: „dat gaat jullie niets aan" nu met aller goedkeuring bespreekbaar zijn geworden.
Daarom is het dringend noodzakelijk elkaar niet te overstromen met wederzijdse verwijten. Het moet mogelijk blijven het huidige handvat te behouden om over al deze zaken met Oosteuropese landen te kunnen spreken. Wij zijn voor deze benadering bijzonder erkentelijk.

Onverantwoord

De minister-president heeft tijdens de in gang gezette verkiezingscampagne weer eens een losse politieke opmerking geslaakt. Dat de VARA hem daarbij volop steunt is een zaak van die omroepvereniging. Waar wij wel ernstig bezwaar tegen maken is het feit dat hij, voorzitter van dit Kabinet, heel sterk suggereert dat de leeftijd van 64

NG COMMENTAAR

jaar om met pensioen te kunnen, voor het grijpen ligt. „Reeds in de volgende Kabinetsperiode"; „binnen enkele jaren".
Wij vinden dit lijken op spelen om de kiezersgunst. De kiezer heeft – dat is wel gebleken – een duidelijk verlangen naar een verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd. Maar heeft die kiezer enige weet van de gevolgen? Als het Kabinet dit overzicht – dit inzicht niet heeft, noch de volksvertegenwoordiging, noch de deskundigen, dan betekent dit dat zo'n losse opmerking van een minister-president de kiezer in verwarring brengt. Ook verwachtingen wekt die nog steeds niet inlosbaar zijn. Te meer omdat de minister-president weet dat hij en zijn Kabinet nog volop bezig zijn een aantal sociale verzekeringswetten bij te buigen in verband met hun voornemen de groei van overheidsuitgaven te verminderen. Nee – het optreden van onze minister-president op zaterdag jl. is ons bar tegengevallen.

Ziekenhuisbedden

Het overheidsbeleid is er op uit het aantal ziekenhuisbedden terug te brengen. Als wij goed geïnformeerd zijn van 5 ½ bedden per 1000 tot 4 bedden per 1000. Een en ander zou kunnen worden gerealiseerd door de vóór- èn nazorg t.b.v. patiënten sterk op te voeren. Op zich zelf leek ons dit een aantrekkelijke gedachte.
Toch rijzen er vragen: Het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft eind 1976 een aantal berekeningen gemaakt over de bevolkingsontwikkeling na 1975. Hieruit blijkt dat wij in de komende jaren moeten rekening houden met een voortdurend – ook relatief – toenemende vergrijzing van onze bevolking. Met de daarmee verbonden sterkere behoefte aan bedden! Niet alleen omdat binnen deze leeftijdsgroep de meeste opnames vallen, maar ook omdat het gemiddeld aantal verpleegdagen in deze groep het hoogst is. Als aan het genoemde overheidsbeleid zou worden vastgehouden terwijl de prognoses van het Centraal Bureau voor Statistiek werkelijkheid worden: hoe zwaar wordt dan de last van de vóór- en nazorg zowel in financieel opzicht als aan de noodzakelijke man- en vrouwkracht bij voor- en nazorg?

C. A. KIEFT

VAN A TOT U

Crisis-debat

**Niemand zal iets anders van deze aflevering van mijn rubriek verwachten dan dat zij handelt over de kabinetscrisis. Het is echter niet mogelijk naast de voorbereidingen voor het Kamerdebat en tussen de debatten zelf dan ook nog een beschouwend artikel tijdig te produceren.
In plaats daarvan volgt hierna de volledige tekst van de rede die ik dinsdag jl. als fungerend voorzitter van de CDA-fracties tijdens het Kamerdebat heb gehouden.**

Bittere ervaring

De Minister-President heeft gezegd dat het hem vreemd te moede is. Het is een gevoelen dat niet alleen bij de Minister-President aanwezig is, maar dat door velen, ook door ons, wordt gedeeld. Het is in het algemeen al betreurenswaardig, als een kabinet door een tussentijdse crisis valt. Voor velen, ook in onze kring, geldt dit voor deze crisis in het bijzonder. De bittere ervaring, waarover de Minister-President sprak in het licht van een crisis na vier jaar en twee maanden voor de verkiezingen, geldt ook voor anderen. Zij geldt met name ook voor de christen-democratische bewindslieden, de zes! En zij geldt allen, die met de steun aan dit kabinet een brug wilden slaan. Het doel van de formatie van 1973, dat hen voor ogen stond, en waarvoor zij niet geringe pijn hebben geleden, is met dit kabinet niet bereikt. En dat niet alleen: Veel van goed beleid dat in de afgelopen vier jaar te zamen mogelijk is gemaakt is daarmee voor de toekomst op het spel gezet.

Oplossing gezocht

De Minister-President heeft melding gemaakt van informeel beraad in de afgelopen weken. Onze deelname aan dat beraad bewijst, hoezeer door ons – door ons drieën – gehecht werd aan het tot stand brengen van een aanvaardbare oplossing en het vermijden van een crisis. Als de heer Van Thijn hierover vandaag uitvoerig heeft gesproken, wil ik slechts de indruk die daar uit gewekt zou kunnen worden, weerspreken, alsof alles wat hij met betrekking tot de desbetreffende wetsontwerpen heeft gezegd en als zijn mening en wensen te kennen heeft gegeven, door ons niet gewenst was en door ons bestreden werd.
Ik heb een vraag aan de Minister-President. Hij heeft een persoonlijke opmerking gemaakt en in dat kader gezegd, dat hij het herhaalde uitstel van behandeling in de Kamer in verband met het zoeken naar een oplossing betreurt. Omdat hij dat gerangschikt heeft onder zijn persoonlijke opmerkingen, wil ik hem graag de vraag stellen, of deze opmerking dan niet namens het gehele kabinet is gemaakt. In elk geval betreuren wij het met hem, al vonden wij het ook met hem gerechtvaardigd in de hoop een aanvaardbare oplossing te vinden.

Christen-democratische samenhang

Uit de mededeling van de Minister-President dat de Ministers van Justitie en van Landbouw en Visserij het wetsontwerp in de vorm, waarin het ten

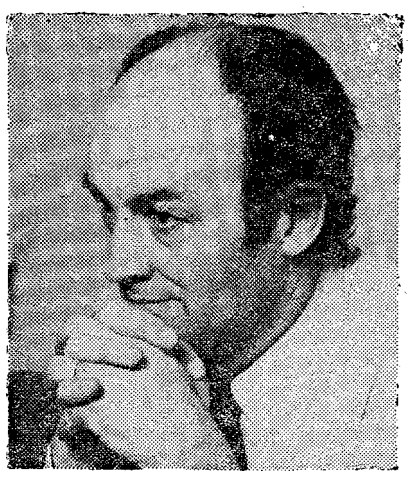

slotte door het kabinet is vastgesteld, niet in de Kamer zouden kunnen verdedigen, hebben de overige vier christen-democratische bewindslieden naar onze mening terecht de conslusie getrokken, hun ontslag in te dienen. Daardoor is het conflict tevens gehouden binnen de grenzen, die door de aanleiding tot de crisis zijn aangegeven. Daardoor is de christen-democratische samenhang, ook binnen het kabinet, bewaard. Ik heb er behoefte aan, die bewindslieden daarvoor hier de dank van onze fracties te brengen. De christen-democratische samenhang is sterker gebleken dan velen hadden gehoopt en anderen hadden gevreesd. Terecht hebben de overige bewindslieden daaruit de conclusie getrokken dat de politieke grondslag aan het kabinet is ontvallen en hebben hun zetels eveneens ter beschikking gesteld.

Aanleiding en oorzaak

Zelden is de aanleiding tot een crisis ook de oorzaak. Ik ga er nu niet diep op in, maar ik memoreer nog even het jaagtempo van de laatste weken waardoor te veel hoogst belangrijke zaken onder te grote druk moesten worden afgehandeld. Ik memoreer ook de verhoudingen tussen de partijen op welker steun – om een vertrouwde term van de Minister-President te gebruiken – het kabinet in de eerste plaats was aangewezen. Ik zal geen moeite doen om dat nu te specificeren; het is een proces van de laatste maanden en vooral ook weken geweest. Het is bekend genoeg welke sporen van gegriefdheid door bepaalde eisen en oordelen bij ons zijn achtergebleven.
Die verstoorde verhoudingen zijn een belangrijke oorzaak van de ontstane crisis, maar verstoorde verhoudingen – ik heb er behoefte aan om dit eraan toe te voegen – behoeven niet noodzakelijkerwijze te leiden tot afgebroken verhoudingen. In dit licht waardeer ik de terughoudende en depolariserende woorden van de Minister-President en ik onderschrijf zijn uitspraak dat het niet aan ons is, op dit moment en op deze plaats, om uit te maken wie de schuld heeft.

Gevolgen voor formatie

De situatie en de gebeurtenissen van vandaag zijn ongetwijfeld zeer ernstig en ik onderschat die niet. Toch is het, ook vandaag en zeker vanaf vandaag, zaak om meer naar de toekomst te kijken. De invloed van de uitgebroken crisis op de aanstaande formatie valt niet te ontkennen. Niettemin hoop ik, dat de crisis van vandaag niet de mogelijkheden en ruimte zal wegnemen, met inachtneming van algemeen geldende formatiecriteria, voor een eventuele samenwerking ook straks van degenen die met vallen en opstaan ook in de afgelopen jaren de primaire verantwoordelijkheid voor het regeringsbeleid hebben gedragen. Te vallen, is ook in de politiek geen geringe zaak. Waar het echter op aankomt, is niet om nimmer te vallen, maar ten minste één keer meer op te staan dan te vallen.

Buitendienst uitgebreid met Friese medewerker

**De samenstelling van het buitendienstteam, dat sinds januari enige vacatures kent, heeft inmiddels al weer enige uitbreiding ondergaan.
In februari kon tot funktionaris benoemd worden de heer B. Dijkstra te Veenwouden (Fr) die met name de regio Friesland als werkterrein heeft.
De vervulling betreft een reeds sinds de aanvang van het buitendienstwerk bestaande vakature. Sinds 1974 is de provincie Friesland eigenlijk min of meer, onontgonnen gebied" gebleven, al werd incidenteel wel bijstand verleend. Met de benoeming van de heer Dijkstra, die woonde aan de Feintenslaan 40, wordt ongetwijfeld een nieuwe impuls gegeven aan het funktioneren van het buitendienstteam binnen de ARP en ook in het CDA. Binnenkort hopen wij nader op het butendienstteam en zijn werkzaamheden terug te komen!
Dat behoeft u er echter niet van te weerhouden reeds nu een beroep op één der funktionarissen te doen. Daartoe kan men rechtstreeks kontakt met hen opnemen, dan wel met het partijbureau, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. (tel. 070-46.96.20).**

CDA-lijst

In het gemeenschappelijke nummer van de CDA-bladen van vorige week stond vermeld dat mevrouw J. van Leeuwen op nr. 18 een wisselplaats bezette op de lijst voor Groningen, Friesland, Drenthe. Daarbij werd aangetekend, dat die wisselplaats nog niet definitief was vastgesteld. Thans kunnen wij mededelen, dat wisselplaats 18 op die lijst bezet zal worden door M.W. Schakel. Mevrouw J. van Leeuwen zal op de lijst Overijssel/Gelderland de wisselplaats innemen. Op die lijst is dat nummer 23. De overige wisselplaatsen blijven zoals was aangegeven.

Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)

Onlangs verscheen een bijzonder boek, gewijd aan de 100ste sterfdag van de 19e-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, getiteld: „Een staatsman ter navolging". In dit boek wordt zijn betekenis voor staat, school, kerk en maatschappij door een dertigtal vooraanstaande theologen, geschiedkundigen, politici en kerkhistorici, belicht.

Enkele van de auteurs: H. Algra, mr. A. M. Donner, dr. G. Puchinger, dr. W. Drees sr., mr. W. Aantjes en mr. H. K. J. Beernink.

Prijs: f 13,50. Stort verschuldigd bedrag op giro 89673, t.n.v. AR Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID

Dit boekje bevat de belangrijke redevoeringen, uitgesproken tijdens de voorjaarspartijraad van 10 april jl.

■ de rede van **H. A. de Boer**
„Om een CDA met karakter"

■ de rede van **mr. W. Aantjes**
„Delen in verantwoordelijkheid, werk en offers"

Tevens is opgenomen de tekst van de resolutie over één CDA-lijst.
Omvang: 32 pagina's, geïllustreerd.

Prijs f 3,– per exemplaar.

Bestellingen
Stort het bedrag op **postgiro 89673F T.N.V. AR-Partijstichting, Den Haag.**
met vermelding van „Gedeelde verantwoordelijkheid."

Verwarring rondom...

Vrijheid van meningsuiting en handelsreclame

Door mr. J. N. Scholten, ARP-Tweede-Kamerlid

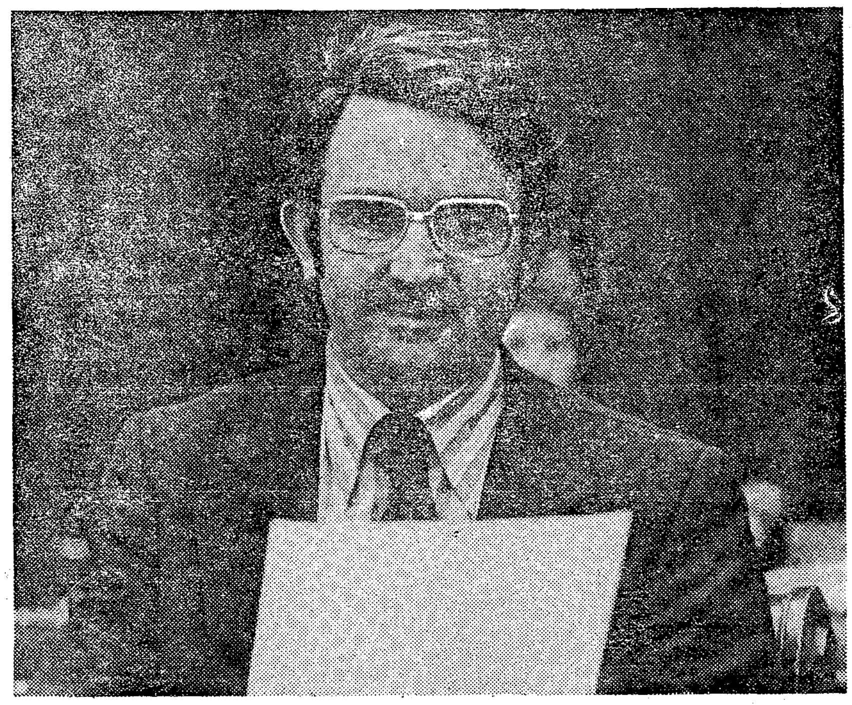

In reclamekringen is een ernstige verontrusting waar te nemen als reactie op een onlangs door de Tweede Kamer aangenomen onderdeel van de grondrechten. Het betreft hier het vierde lid van art. 1.7..

Voor de duidelijkheid laat ik eerst het gehele art. 1.7. volgen:

art. 1.7.:
1. Niemand heeft voorafgaand verlof nodig om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.

2. De wet stelt regels omtrent radio en televisie. Er is geen voorafgaand toezicht op de inhoud van een radio- of een televisieuitzending.

3. Voor het openbaren van gedachten of gevoelens door andere dan in de voorgaande leden genoemde middelen heeft niemand voorafgaand verlof nodig wegens de inhoud daarvan, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet. De wet kan het geven van vertoningen toegankelijk voor personen jonger dan zestien jaar regelen ter bescherming van de goede zeden.

4. **De voorafgaande leden zijn niet van toepassing op het maken van handelsreclame.**

Plotselinge emotie

Tegen dit vierde lid wordt thans storm gelopen en met name de Bond van Adverteerders heeft zich in een zwaar aangezet en inconsistent stuk tot de Eerste Kamer gericht in een poging het wetsontwerp verworpen te krijgen.
Ook het weekblad voor reclame en marketing laat zich niet onbetuigd. In een hoofdartikel schrijft dit blad o.m.: „Wij achten genoemde uitsluiting van een deel der reclame een vorm van **discriminatie"**, doordat aan bepaalde burgers, gemeenlijk bij uitoefening van hun beroep, grondwettelijke vrijheden worden ontzegd, dan wel beperkingen worden opgelegd. Aanvaarding – in de Grondwet nog wel – van zulk een onderscheid **is in strijd met de elementaire voorwaarden ener democratie"**. Dit liegt er niet om.
Rustige analyse moet echter tot de conclusie voeren, dat er hier sprake is van een plotseling opgekomen emotie, die niet door de feiten wordt gerechtvaardigd.
Onder het bestaande artikel 7 van de Grondwet, waarvan de tekst gelijk is aan het boven geciteerde eerste lid van art. 1.7., werd de handelsreclame niet die bescherming geboden, die reclamekringen kennelijk aannemen.
Ons hoogste rechtscollege heeft reeds in 1902 uitgesproken, dat „aankondigingen van verkopingen uit haar aard.......niet behoren tot die voortbrengselen der drukpers, waardoor volgens de uitdrukking der Grondwet **gedachten** of **gevoelens** worden geopenbaard".
(H.R. 23 juni 1902, W 7802)
Gesteld mag worden, dat reclame slechts onder de bescherming van het drukpersartikel valt, indien deze reclame-uitingen gedachten of gevoelens bevatten bijvoorbeeld de zgn. ideële reclame.

Handelsreclame wel degelijk rechtsbegrip

Vanuit de reclamewereld wordt gezegd, dat onderscheid tussen het één en het ander niet is te maken. Minister De Gaay Fortman heeft er in de Tweede Kamer op gewezen, dat eerst wanneer een begrip geen enkel houvast biedt voor nadere omlijning, het ongeschikt is als rechtsbegrip en hij heeft voorts gezegd, dat dit met het begrip „handelsreclame" *geenszins het geval is.*
In een boeiend artikel in TVO gaat mr. J. M. de Meij ook op dit punt in en komt daarbij tot dezelfde conclusie. Als mogelijke omschrijving suggereert hij de tekst van het wetsontwerp op de misleidende reclame, waarbij onder reclame wordt verstaan „een mededeling omtrent goederen of diensten, die in uitoefening van een beroep of bedrijf worden aangeboden." Dit is een wat scherpere omlijning van datgene wat dr. A. v.d. Meyden zegt in zijn definitie. Hij noemt de reclame „het geheel van activiteiten, die er binnen het groter geheel van de marketing op gericht zijn een produkt of een dienst via de massa-communicatieve weg te presenteren aan de consument met de bedoeling hem tot aanschaf van het produkt of dienst over te halen."
In ieder geval moge duidelijk zijn, dat de handelsreclame als rechtsbegrip wel degelijk te hanteren valt en dat om die reden opname in de wet niet verworpen hoeft te worden.

Lagere orde

Voorts citeer ik nogmaals de reclamedeskundige v.d. Meyden die in Adformatie zegt: „Wat reclamemensen produceren valt niet onder de vrijheid van meningsuiting, zoals die strikt bedoeld is in grondwet en andere basisverklaringen."
Ik voeg hier aan toe, dat het zowel in onze Grondwet als in de Europese Conventie gaat om geestelijke en ideële waarden, zoals de vrijheid van meningsuiting en de godsdienstvrijheid. Het gaat hier om de hartslagaders van een vrije democratische samenleving: het recht om te belijden naar eigen geweten en overtuiging, het recht om vrijelijk te zeggen en te propageren wat men wil. Ik zeg niet, dat het onmogelijk is de handelsreclame onder het begrip vrije meningsuiting te scharen, maar het gaat wezenlijk om een andere zaak.
Het ligt bepaald niet voor de hand om de hoge bescherming die de grondwet biedt aan de fundamentele rechten van de burger uit *te strekken tot de commerciële* reclame. Het recht tot het maken van handelsreclame is van een lagere orde dan het recht op vrije meningsuiting.
Indien dat laatste zou worden aangetast zouden wij de straat op moeten gaan, maar dat is bepaald niet het geval. In feite wordt de door de wet en door de jurisprudentie ontwikkelde fijnzinnige bescherming van de burger t.a.v. de vrijheid van drukpers door het wetsontwerp nog eens bekrachtigd, terwijl daarnaast voor het eerst een regeling voor de omroep en andere media wordt geïntroduceerd, respectievelijk in het 1e, 2e en 3e lid.

In strijd met de Grondwet

Het doet wel een beetje pijn, wanneer vanuit de reclamewereld alle waarden op één hoop worden gegooid en vervolgens de conclusies worden getrokken, zoals vermeld.
De handelsreclame geniet, zoals gezegd, ook thans niet de hoge bescherming van onze Grondwet. Ware dat wel zo, dan zouden beperkingen ervan alleen kunnen geschieden in formele zin en deze zouden uitsluitend een repressief karakter mogen hebben; Minister De Gaay Fortman heeft er bij de verdediging van zijn wetsontwerp op gewezen, dat de mogelijkheid om ongewenste vormen van reclame aan beperkingen te onderwerpen dan erg gering zouden zijn. Elke vorm van voorafgaand toezicht is dan uitgesloten. Het is duidelijk dat preventief toezicht op de reclameboodschappen, die door de STER worden uitgezonden dan onmogelijk zou worden. Niemand heeft tot dusver tegen dàt toezicht vooraf bezwaar gemaakt. Ook allerlei provinciale en gemeentelijke verordeningen zouden op losse schroeven komen te staan.
Beperkingen van handelsreclame worden m.n. ook door provincies en gemeenten aangebracht. Ik noem als voorbeeld provinciale landschapsverordeningen.
Nogmaals: Indien de commerciële reclame wel onder de bescherming van de vrijheid van meningsuiting zou vallen, zouden dergelijke verordeningen in strijd met de Grondwet zijn. Dat zijn ze niet; de jurisprudentie is op dit punt duidelijk, al wil hiermee niet gezegd zijn, dat alle verordeningen op dit punt gaaf zouden zijn.

Verdrag van Rome

Tot zover is het tumult uit de reclamewereld onterecht. Maar men heeft meer pijlen op zijn boog en beroept zich m.n. op art. 10 van de Europese Conventie voor de bescherming van de rechten van de mens, het zgn. Verdrag van Rome.
Dit artikel luidt als volgt:
art. 10 lid 1: Een ieder heeft recht op vrijheid van meningsuiting. Dit recht omvat de vrijheid een mening te koesteren en de vrijheid om **inlichtingen** of denkbeelden te ontvangen of deze te geven, zonder inmenging van overheidswege en ongeacht grenzen. Dit artikel belet niet, dat Staten radio-omroep, bioscoop- of televisie-ondernemingen kunnen onderwerpen aan een systeem van vergunningen.
lid 2: Daar de uitoefening van deze vrijheden plichten en verantwoordelijkheden met zich brengt, kan zij worden onderworpen aan bepaalde formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties, welke bij de **wet** worden voorzien en die in een democratische samenleving nodig zijn in belang van 's lands veiligheid, territoriale onschendbaarheid of openbare veiligheid, de bescherming van **de openbare orde** en het voorkomen van strafbare feiten, de bescherming van de **gezondheid** of de goede zeden, de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen, om de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen of om het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht te waarborgen.
De tegenstanders van lid 4 beroepen zich op art. 10 en stellen dat de Europese Conventie een recht van hoger orde is dan de Grondwet – hetgeen juist is – en dat deze conventie wel degelijk een bescherming geeft in het geciteerde lid aan de handelsreclame. Deze zou dan vallen *onder de groep „inlichtingen"*.

Handelsreclame niet vogelvrij

Door thans het vierde lid in de Grondwet op te nemen zou er strijdigheid ontstaan met de Europese Conventie. Voor de bekorting van dit stuk ga ik uit van de stelling, dat de handelsreclame valt onder art. 10 E.C., – hetgeen ook wel op goede gronden kan worden betwist.
Maar ook al valt de handelsreclame onder de bescherming van art. 10 E.C., dan nog wordt strijdigheid van het een met het ander door de Regering en door de Tweede Kamer ontkend, m.i. terecht. Immers het tweede lid van art. 10 laat een serie beperkingen toe op 2 voorwaarden nl. dat de beperking is vervat in een wet (in materiële zin) en noodzakelijk is ter bescherming van met name genoemde belangen, waarvan ik noem de volksgezondheid en de openbare orde. Onder het laatste vallen volgens de H.R. ook bepalingen ter bescherming van het landschap.
Indien de reclame onder art. 10 lid 1 valt, dan geeft het tweede lid duidelijk weer dat er beperkingen mogen worden aangebracht. Bepaalde uitingen mogen dan worden verboden. Welnu dit is precies wat het aangevochten vierde lid mogelijk maakt, en wel in het bijzonder vanwege belangen van de volksgezondheid. Meer in het algemeen kan men ter rechtvaardiging van de beperking van de reclame zich baseren op de beperkingsgrond „bescherming van de rechten van anderen", waarbij het kan gaan om de bescherming van de consument of de concurrent of om beiden. Bij het wetsontwerp op de misleidende reclame gaat het zowel om de bescherming van de consument als om een eerlijke mededingingsbeleid.
Overigens een allesbehalve revolutionair wetsontwerp, dat beoogt een specificatie te geven van de meer algemene onrechtmatige daad van art. 1601 B.W.
Is hiermee de handelsreclame vogelvrij verklaard? Je zou dat denken, wanneer je de reacties uit reclamekringen verneemt. Uiteraard is dit niet zo! Voor iedere beperking zal een wettelijke regeling in de zin van het tweede lid van art. 10 E.C. nodig zijn.

Niet strijdig met art. 10

Bij iedere wettelijke regeling zal een zorgvuldige afweging van de belangen dienen plaats te vinden. Ook dient de wetgever zich af te vragen òf in een concrete situatie een regeling nodig zal zijn en of niet voorrang dient te worden gegeven aan het proces van zelfregulering. De opzet van de regeling is echter zo, dat de wetgever desgewenst kan optreden.
Mocht een burger in ons land vinden, dat een concrete regeling in strijd is met art. 10 E.C., dan staat de weg naar de onafhankelijke rechter, zowel de nationale als de internationale, voor hem open.
De eerste vraag die dan aan de orde zal komen lijkt mij te zijn òf de handelsreclame überhaupt onder dit artikel valt en zo ja of de beperking gebaseerd is op een van de vele in lid 2 genoemde gronden. In het geciteerde artikel van mr. De Meij, zegt deze, dat ten aanzien van de noodzaak van een dergelijke wet in een democratische samenleving de lidstaten veel ruimte wordt gelaten, zoals blijkt uit de jurisprudentie van de Europese Commissie en het Hof voor de Rechten van de Mens van Straatsburg.
Tenslotte moet nog eens benadrukt, dat art. 1.7. lid 4, het maken van handelsreclame zelf niet beperkt. Er wordt slechts bepaald, dat de **grondwettelijke** bescherming van de vrijheid van meningsuiting niet geldt voor handelsreclame. Strijd met artikel 10 van het Europees Verdrag is er dan ook reeds daarom niet, omdat het Verdrag niet verplicht is de vrijheden van het Verdrag **grondwettelijk** te beschermen. (Ook nu ontbreekt in de Grondwet bescherming van de omroepvrijheid, zonder dat men de Grondwet om die reden met het Verdrag in strijd acht.) Pas wanneer van de in art. 1.7. vierde lid geboden gelegenheid gebruik wordt gemaakt de handelsreclame te beperken, kan de vraag aan de orde komen of die beperking in strijd is met artikel 10.

Tumult enigszins onbegrijpelijk

Een door de jurisprudentie aangebrachte verfijning van de vrijheid van meningsuiting wordt thans in de Grondwet zelve ook vastgelegd. Deze verfijning verdraagt zich geheel met de Europese Conventie voor de bescherming van de rechten van de mens. Gezien vanuit algemeen aanvaarde opvattingen omtrent democratie, is de ontstane tumult in reclamekringen enigszins onbegrijpelijk, terwijl deze consternatie doet vermoeden, dat men zich ten onrechte absoluut beschermd waande door de Grondwet en de Europese Conventie. Overigens zal geval voor geval zorgvuldig dienen te worden nagegaan of de reclame beperkt dient te worden en zo ja, in hoeverre.

Studiedag midden- en kleinbedrijf

De Stichtingen voor het Vormingswerk van de ARP, CHU en KVP organiseren op maandag 25 april een studiedag over de positie van het Midden- en Kleinbedrijf in het RAI Congrescentrum te Amsterdam.

Dit onder meer naar aanleiding van een recentelijk bij de wetenschappelijke bureaus van het CDA verschenen studie. Op deze studiedag zijn alle leden welkom. Wij verwachten voor deze studiedag een grote belangstelling, zowel vanuit de partijen, als uit de kringen van de middenstand.
's Ochtends zullen groepsdiscussies plaatsvinden. Daartoe zullen de deelnemers in 4 groepen worden verdeeld. In elke groep komen twee algemene vragen aan de orde: een vraag over de CDA-opvattingen over de verdere ontwikkeling van onze economie in het algemeen en een vraag over de plaats van het midden- en kleinbedrijf in deze ontwikkelingen:
Groep I: Algemene loonpolitiek
Groep II: Ruimtelijke ordenings- en mededingingsbeleid
Groep III: Zelfstandig ondernemerschap; begeleiding, ondersteuning, financiering
Groep IV: Minimuminkomen zelfstandigen.

Inschrijvingen geschieden door het overmaken van f 15 op girorekening 379333 t.n.v. Algemeen Penningmeester KVP onder vermelding van studiedag MKB. Vermeldt u dan tevens de diskussiegroep waarin u wilt deelnemen. Geeft u voor alle zekerheid ook een tweede keus op.
Voor dit bedrag ontvangt u een uitgebreide documentatiemap, waarin onder meer de brochure van de wetenschappelijke bureaus „Midden- en Kleinbedrijf". Bij aankomst in de RAI ontvangt u dan nog een lunchkaart.
Organisatie en informatie bij Stichting Vormingswerk KVP, Mauritskade 25 te Den Haag, tel. 070-65.39.34.

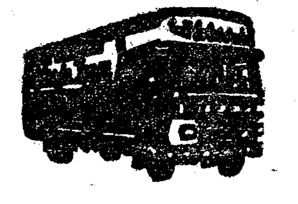

Holwerda-Zonen
DOKKUM LELYSTAD
Alle transporten
BINNEN- EN BUITENLAND
SPECIAAL VERHUIZINGEN
Meubeltransporten

OVERWEGENDE OOO

Men zegt dat wij in een tijd leven waarin openheid en inspraak gewoon zijn geworden. De mondigheid is toegenomen. Adspirant-leden van een politieke partij worden opgewekt om lid te worden teneinde zodoende invloed uit te kunnen oefenen en van hun rechten gebruik te kunnen maken.
't Moet voor de originele denker en de kritische beschouwer een gouden tijd zijn. 't Moet ..... maar is het ook echt zo? Een enkel voorbeeld dat duidelijk moet maken dat het in theorie de demokratie aanhangen niet altijd betekent dat het ook in de praktijk waar gemaakt wordt, althans niet in ieders oog.
Voorbeeld 1: iemand schrijft een uiterst kritisch ingezonden stuk aan de redaktie om duidelijk te maken dat de A.R.-Tweede-Kamerfraktie er helemaal naast zit. Het stuk blijft maanden liggen. Na rappèl verneemt men dat het niet aktueel meer is. Plaatsing blijft achterwege. Frustratie is geboren.
Voorbeeld 2: een partijlid wil van zijn rechten gebruik maken bij de kandidaatstelling. Het bestuur zegt dat daar de kiesvereniging niet apart voor bijeen kan komen, men zal in kleine kring de poppetjes wel in de gewenste volgorde zetten. Geen vergadering, geen inspraak.
Voorbeeld 3. een meelevend lid schrijft een brief met serieuze voorstellen aan het partijbestuur. Na drie maanden krijgt de schrijver een brief waarin staat dat zijn voorstellen naar de kamerfraktie zijn doorgezonden. Weer na maanden een brief van een kamerlid met de tekst dat men blij is met z'n brief en er te te gelegener tijd aandacht aan zal schenken. Bij een meelevend lid is inmiddels het vuur gedoofd.
Wanneer je wat jaartjes meeloopt zijn er aardige voorbeelden te geven.
Voorbeelden van hoe het moet en hoe het soms gebeurd op alle niveaus.

Theorie en praktijk

In reglementen en besluiten leggen wij rechten en plichten vast. De spelregels als voorwaarden om de demokratie levend te doen zijn staan netjes in het gelid op papier. Bij de kiesvereniging, de statencentrale, de kamercentrale, het partijbestuur, de partijraad. Maar betekent dat nu automatisch dat de regels tot de gewenste levende demokratie leiden? Neen, helaas niet.
Van de 800 kiesverenigingen hebben er 2 ..... amendementen op het konsept CDA-program ingediend. Waren die 5 .... het van A tot Z met het konsept eens? Natuurlijk niet. Er is niet eens vergaderd. De leden konden hun rechten niet gebruiken, en hebben er kennelijk ook niet om staan dringen.
De partijraad is wel aangeduid als het politieke hart van de ARP. Een afgevaardigde komt namens velen naar die partijraad toe om over de te volgen koers mee te beslissen. in de praktijk blijkt dat zeker 25% gewoon wegblijft. Weten de centrales die ze afvaardigen dat? Is er een wisselwerking, wordt er aan het partijraadslid verantwoording gevraagd? Ik ben geneigd te

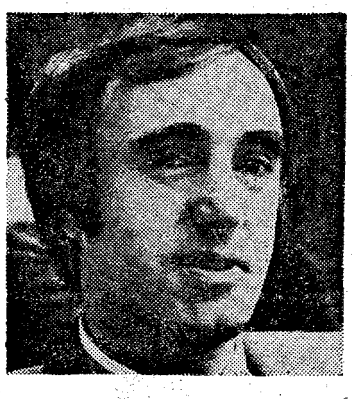

veronderstellen dat er centrales zijn die niet eens weten wie hun afgevaardigde naar de partijraad is.
De leer is wel in orde, de regels kloppen als een bus. De mogelijkheid tot inspraak en medebeslissen is in artikelen keurig uitgewerkt. Maar het leven is anders. Mogelijkheden worden niet of onvoldoende benut. Lastige vragers worden op een zijweg gemanoeuvreerd. Het politieke hart ter plaatse of in de regio staat stil. En daarmee wordt het partijlid monddood, alle demokratische rechten ten spijt.

Opbouw

Ik heb wel eens gedacht dat het aan de federatieve opbouw lag. Alles loopt altijd via via. Van kiesvereniging naar statencentrale, van statencentrale naar kamercentrale. En onderweg raakt alle geloof verloren. Misschien moet de opbouw van de organisatie eens grondig ter diskussie worden gesteld, maar toch .. .... daar ligt de fout niet.
Het blijft erom gaan welke materiële inhoud mensen aan de formele regels geven. Hoe mogelijkheden op papier - door aktie worden tot echte mogelijkheden.
Kiesverenigingen zijn opgewekt om politieke werkplaatsen te worden, in plaats van kieskolleges die optreden bij verkiezingen. Hoevele hebben hun werkwijze echt veranderd? Ik kom op kiesverenigingen waar zelfs niet één bestuurslid Nederlandse Gedachten leest. Ook dit artikel zal hen niet bereiken om hen aan te sporen van de bijna slapende kiesverenigingen een echte aktieve politieke groepering te maken. Nee, het zit niet in de opbouw. De reglementen houden de levende demokratie niet tegen. Het komt op het invullen aan.

Gezindheid

Om anderen te aktiveren, om de demokratie kansen te geven moet men zelf voluit demokraat willen zijn. Anderen bij de besluiten betrekken, grote openheid betrachten, mogelijkheden scheppen om meningen te spuien..... kritiek te leveren. Kritiek is erg gezond. Het zet aan tot grotere aktiviteit. Er komen daarna vaak betere besluiten tot stand. Kritiek moet niet met moeite verdragen worden, het is een levensvoorwaarde voor de demokratie. Ook hier is het papier geduldig. Het bewijs wordt in de praktijk door personen en besturen geleverd. Wij mogen van elkaar een demokratische gezindheid vragen. Een mentaliteit die moeite heeft met geheimhouding en vertrouwelijkheid in plaats van met openheid en openbaarheid. Wanneer ik de klachten over het gebrekkig funktioneren van de demokratie binnen onze partij juist op waarde schat lijkt het mij nuttig en nodig eens na te denken over levende en dode regels, over een gezindheid die kan openen en kan afsluiten. De zelfinkeer zou uiteraard een ruimere baan voor het demokratische proces op moeten leveren.

Vertrouwen

Is onze partij in alle geledingen wel in staat voluit demokratische politieke partij te zijn? Ik stel dat zo prikkelend omdat ik zo vaak hoor dat het van het vertrouwen in elkaar moet komen. Nu is elke partijvoorzitter en elk bestuur blij met vertrouwen, maar het beleid moet er wel naar zijn. Het moet verdiend worden en ..... dat moeten de leden mogelijk maken. Dat gebeurt niet wanneer men alles best vindt, niet meeleeft. De demokratie leeft niet uitsluitend van het trouw betalen van kontributie. De idealen die wij vanuit het christelijk geloof proberen te verwerkelijken krijgen geen gestalte zonder dat handen en voeten in aktie komen. Het hart moet er bij zijn. Vertrouwen is best, maar het moet niet tot gezapigheid leiden. Een wat agressief reagerende partij, kritische plaatselijke kiesverenigingen, het is mij alles liever dan vertrouwen dat het allemaal wel goed komt.
En daarom eindig ik met een oproep tot kritische solidariteit, met een oproep om na te gaan waar leden echt meer inspraak kunnen krijgen, betrokkenheid kan worden vergroot.
Eindig ik met het dringend verzoek alle ruimte te laten voor „lastige" mensen, om te bouwen aan kreatieve, zich verantwoordelijk voelende, plaatselijke politieke werkplaatsen. Kom in aktie, echt het is hard nodig.

H. A. de Boer

Opzetten van een seizoenprogramma erg belangrijk

De komende maanden zullen de verkiezingen van 25 mei a.s. ongetwijfeld veel aandacht en energie van de kiesverenigingen vragen. Overal in den lande zullen veel mensen op stap gaan om de CDA-verkiezingscampagne succesvol te doen zijn. Dit is inderdaad een belangrijke zaak. Toch mag tegelijkertijd niet uit het oog verloren worden, dat het seizoen 1977/1978 ook niet lang meer op zich zal laten wachten.

In dit verband is het belangrijk dat de besturen van de kiesverenigingen zich goed prepareren op het nieuwe seizoen. Immers, alleen door een goede voorbereiding zal een kiesvereniging zinvol kunnen functioneren. In kort bestek willen wij daarom ingaan op het belang van een goed opgezet seizoenprogramma geïllustreerd aan de hand van enkele voorbeelden.

Regelmatig bijeen

Wil een K.C. zinvol functioneren dan zal zij tenminste regelmatig moeten bijeenkomen, d.w.z. ongeveer elke 2 maanden een vergadering. In totaal zijn dat dan ongeveer 5 à 6 bijeenkomsten per seizoen: van september t/m mei. Een planning van de diverse activiteiten is onontbeerlijk wil men komen tot nuttige vergaderavonden. Dat is overigens helemaal niet zo moeilijk. Het organiseren van een kleine enquête onder de leden, om aan de weet te komen welke onderwerpen men aan de orde wil stellen, blijkt in de praktijk vaak erg goed te werken.
Dat kan dan het beste aan het einde van een seizoen, zodat de leden aan het begin van het volgende precies weten waaraan zij toe zijn. Lukt dat niet dan kan dit altijd nog aan het begin van het nieuwe seizoen. Dan is men tenminste verzekerd van een geordend verloop van de rest van het politieke jaar.

Voorbeelden

Om niet teveel in theorie te blijven hangen volgen hierbij enkele voorbeelden. Daarbij is het steeds van belang dat men onderwerpen kiest die zowel voldoende **zwaar wegen,** als **actueel** als **controversieel** zijn. Wil het tot een goed groepsgesprek komen, dan moet een onderwerp ook „uit te spitten" zijn, en moet zo'n thema bovendien de leden interesseren. Voor de discussie is het voorts belangrijk dat er diverse meningen leven over een onderwerp. In het algemeen verdient het aanbeveling dat de volgende zaken in een seizoen aan de orde komen.

Een vergadering over/met.
- een plaatselijk of gewestelijk probleem;
- de gemeenteraadsfractie;
- een actueel landelijk politiek vraagstuk;
- een principieel politiek probleem;
- vergaderrooster voor het volgende seizoen en een terugblik op het afgelopen seizoen.
- voor bijzondere gevallen kan men altijd een extra huishoudelijke vergadering inlassen b.v. voor een bestuursverkiezing, etc.

Programma

Bovenstaande nader ingevuld zou b.v. het volgende programma kunnen opleveren:
- problematiek landschapsparken (vergadering einde september)
- het christelijk onderwijs in discussie (vergadering einde november)
- gesprek met de raadsfractie (vergadering eind januari)
- gesprek met een kamerlid over een acuteel politiek probleem (vergadering einde maart)
- huishoudelijke vergadering (vaststelling programma nieuwe seizoen, eventueel bestuursverkiezing etc.).

Toelichting

In elke streek leven wel bepaalde problemen die de bevolking intensief bezighouden. Men vraagt dan al gauw om een stellingname van ARP of CDA. Ook geestverwante bestuurders willen graag weten hoe hun leden over dit soort problemen denken. De praktijk wijst uit dat een goede opkomst ter vergadering te verwachten is indien men dit soort problemen behandelt.
- Het is niet meer dan een gezond democratisch verschijnsel indien raadsleden verantwoording afleggen van het door hen gevoerde beleid. Een keer per jaar vergaderen met geestverwante raadsleden is geen overbodige luxe. Een geregeld contact voorkomt bovendien een verwijdering tussen raadsfractie en kiezers.
- Dat K.C.'s graag eens een „Kamerlid zien optreden" is begrijpelijk. Bezwaarlijk wordt het wanneer alleen nog maar vergaderd wordt wanneer een gesprek met een Kamerlid op de agenda staat. Dit zowel uit het oogpunt van overbelasting van Kamerleden, als om ruimte voor andere belangrijke zaken over te houden, is één gesprek per seizoen met een landelijk vertegenwoordiger voldoende.
- Leden van K.C.'s mogen best eens op een bepaald onderwerp studeren. Vertaling van evangelische kernbegrippen in praktische politieke doeleinden gaat niet vanzelf, en niet zonder persoonlijke inspanning. Van partij-wege zijn diverse publicaties uitgegeven die daarbij behulpzaam kunnen zijn. Denk ook aan de uitgaven van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP.
- De laatste seizoenvergadering leent zich goed voor een terugblik op het afgelopen seizoen en een vooruitblik op het komende.

Inventariseer met behulp van een korte enquête wensen en verlangens onder de leden. Nodig op zo'n vergadering ook eens een **buitendienstmedewerker** uit. Een service waaraan geen kosten verbonden zijn, en die tal van nuttige tips kan gaan opleveren. Bel het partijburo eens hierover!
Voor het seizoen 1977/78 is nog een speciaal gegeven de Raadsverkiezingen (en ook die van de Provinciale Staten) van voorjaar 1978. Vanzelfsprekend zullen deze verkiezingen veel aandacht vragen van de kiesverenigingen.
Voorkom echter situaties dat deze verkiezingen zo alles overheersend worden, dat er in het seizoen 1977/78 voor andere zaken geen aandacht meer over is

HOLZ-HER
HOUT-EN METAAL-BEWERKINGS-MACHINES
VAN DER SPEK
ROTTERDAM – TEL. 27.97.55.
WOLPHAERTSBOCHT 214

publikaties CDA-instituten

Europees beleid
„Bouwstenen voor een Europees beleid"
rapport van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU
60 pag.; *f* 6,50

Commentaar Contourennota
„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs"
commentaar op de nota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel"
publikatie van de wetenschappelijke instituten
71 pag. (groot formaat); *f* 9,90

Inflatie
„Inflatie als politiek probleem"
rapport van de wetenschappelijke instituten
38 pag.; *f* 4,25

Welzijnsbeleid voor ouderen
beschouwingen over bejaardenbeleid, plus conclusies CDA-studiedag
publikatie van de wetenschappelijke instituten
78 pag.; *f* 5,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

- giro 89 67 3 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag

„Naar een nieuw elan"

Op 25 september 1976 nam de ARPartijraad een belangrijke beslissing ten aanzien van het CDA. Op die dag ging de ARPartijraad akkoord om samen met KVP en CHU, de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen in te gaan met één gemeenschappelijke kandidatenlijst. In de brochure „Naar een nieuw Elan", zijn de teksten opgenomen van ARP-voorzitter H. A. de Boer en fractie-voorzitter Aantjes.

In deze brochure krijgt men een helder en duidelijk overzicht van de ARP-visie op het CDA..

Bestelling

De prijs van deze brochure bedraagt f 3,00.

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v.

ARPartijstichting Den Haag, met vermelding van het gewenste.

Parlement haalt één van zijn rechten onder stof vandaan

Door dr. W. de Kwaadsteniet; ARP-Tweede-Kamerlid

Vorige week, dinsdag 15 maart jl. heeft ook de Eerste Kamer een wijziging van de Enquêtewet aanvaard. De Tweede Kamer deed dit op 10 februari jl.
Het voorstel van wet tot wijziging van de Enquêtewet was een zogenaamd initiatief-voorstel van de Tweede-Kamerieden De Vries, (PvdA), Aarts (KVP), Kappeyne van de Coppello (VVD), De Kwaadsteniet (ARP), Tilanus (CHU) en Waltmans (PPR).

Tot de meest wezenlijke rechten van het parlement behoort het recht op informatie. Artikel 104 van de grondwet betreft het recht van interpellatie en het vragenrecht; artikel 105 spreekt van het recht van enquête.

90 jaar niet gebruikt

Van het recht om de ministers vragen te stellen en hen te interpelleren wordt met name door de Tweede Kamer veelvuldig gebruik gemaakt.
Van het recht van enquête kan dit bepaald niet worden gezegd.
Het enquêterecht werd bij de grondwet van 1848 toegekend aan de Tweede Kamer en bij de grondwetsherziening van 1887 ook aan de Eerste Kamer en aan de Verenigde Vergadering.
Alleen de Tweede Kamer heeft het recht metterdaad uitgeoefend. In die Kamer is in totaal achttien maal een voorstel tot het houden van een parlementaire enquête aan de orde geweest. Negen maal werd het voorstel verworpen, verviel het of werd het ingetrokken; negen maal werd het aangenomen. Van die negen enquêtes werden er acht gehouden in de peiode tussen 1852 en 1887. De negende en laatste enquête was een zeer eigensoortige. Deze vond plaats in de jaren 1948/1956. (De zgn. Oorlogs-enquête over de periode 1940-1945). Deze enquête buiten beschouwing gelaten kan geconstateerd worden, dat het parlementaire recht van enquête in negentig jaar niet is gebruikt. Het recht was inderdaad bijna onder het stof verdwenen.

Vereenvoudiging procedure

Het recht van enquête kwam in 1974 in zoverre weer even in discussie, dat het kabinet toen (in zijn Nota inzake het grondwetsherzieningsbeleid) voorstelde dit als recht van de Eerste Kamer te schrappen.
Wij hebben ons daartegen destijds krachtig verzet en gezegd, dat het goed was het recht van enquête ook voor de Eerste Kamer te behouden. Het kabinet heeft zich bij dit standpunt vervolgens neergelegd.
In „De Tijd" van 1 maart 1974 schreef ook prof. mr. P. J. Boukema, dat er voldoende reden is om – ter versterking van de positie van het parlement – een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid om het enquêterecht beter te laten functioneren.
In die tijd, februari 1974, hadden de Tweede-Kamerieden Jurgens (PPR) en De Vries (PvdA) er op aangedrongen het enquêterecht nieuw leven in te blazen. Zij probeerden in andere Kamerfracties medestanders te vinden. Dat dit gelukt is blijkt uit het feit, dat uiteindelijk een initiatiefvoorstel gepresenteerd werd door Kamerleden uit zes fracties.
Met de aanvaarding van de voorgestelde wijziging is een vereenvoudiging van de procedure om tot een parlementaire enquête te besluiten mogelijk gemaakt.

Geen principiële verschillen

Naast een of meer Kamerleden kunnen ook Kamercommissies voorstellen een onderzoek in te stellen. Als besloten wordt tot een enquête kan de uitvoering opgedragen worden aan een reeds bestaande Kamercommissie of een aparte daartoe in te stellen commissie van Kamerleden. Ook is gelet op een voldoende bescherming van de positie van getuigen.
Tevens is nu nadrukkelijk in de wet vastgelegd, dat de verhoren van getuigen als regel in het openbaar plaatsvinden.
Er is geen principiële verandering aangebracht. Het middel om informatie te verkrijgen teneinde de controlerende en mede wetgevende taak van het parlement beter te kunnen verrichten, wordt eenvoudiger te hanteren gemaakt en van enkele inhoudelijke handicaps bevrijd.
De vraag blijft natuurlijk of van het enquêterecht meer gebruik zal gaan worden gemaakt.
Een Kamermeerderheid, waarop het kabinet steunt, kan een verzoek tot een enquête, gedaan door een oppositionele minderheid, gemakkelijk beschouwen als kritiek op of wantrouwen jegens het door haar gesteunde kabinet en het verzoek deswege bij meerderheid afwijzen. Het lijkt niet goed steeds een verzoek tot enquête alleen in dat kader te beoordelen. Het is een algemeen parlementair middel, gelijk als – zij het een veel zwaarder middel – het interpellatierecht en het vragenrecht.
Wanneer het parlement bij de hantering ervan redelijke gematigdheid betracht, zou al te grote terughoudendheid en tegenstand zeker niet op zijn plaats zijn.

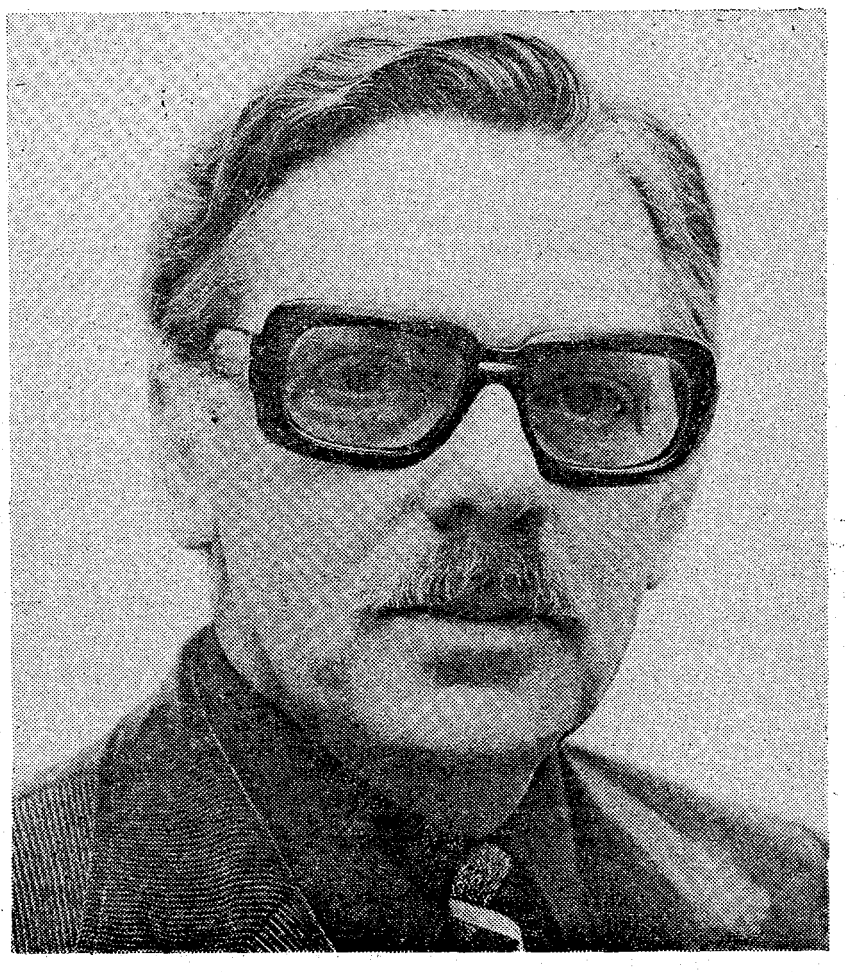

Niet vrezen voor overmatig gebruik

Toekenning van het enquêterecht aan een minderheid van de Kamer wordt in strijd geacht met de huidige grondwet. Bij de behandeling van de aan de gang zijnde grondwetsherziening zou bij amendement (op wetsontwerp 14225) de mogelijkheid kunnen worden geschapen om wanneer een bepaalde minderheid – bijv. een vierde of een derde van het aantal leden – dat vraagt een enquête verplicht te stellen.
Overigens zou ook langs de weg van de staatsrechtelijke praktijk reeds een flink stuk gevorderd kunnen worden. Minister De Gaay Fortman van Binnenlandse Zaken, die een gedeelte van het debat meemaakte, onderstreepte dit. Het recht van interpellatie en het recht van enquête zijn verwante rechten. En hij zei: „Wij hebben een ontwikkeling gezien t.a.v. het recht van interpellatie dat de Kamer hoe langer hoe meer geneigd is, een interpellatie die niet op het eerste gezicht volstrekt onredelijk is, toe te staan, ook wanneer misschien bij een meerderheid van de Kamer geen behoefte bestaat om een interpellatie te houden en misschien zelfs een meerderheid die interpellatie overbodig acht. Welnu, het is niet uitgesloten dat een dergelijke praktijk zich ook t.a.v. het recht van enquête zou ontwikkelen."
Voor overmatig gebruik van het enquêterecht is zeker niet te vrezen. Het is interessant nog eens na te gaan welke negen enquêtes wèl en welke negen enquêtes niet zijn gehouden.

Verworpen, ingetrokken of vervallen enquêtes

1. Zitting 1852-1853. Voorstel-Wintgens tot het instellen ener enquête naar de toestand der nationale visserijen. Ingetrokken.
2. Zittingen 1854-1855, 1855-1856. Voorstel-Rochussen tot het instellen ener enquête omtrent het misbruik van sterke drank. Verworpen.
3. Zitting 1855-1856. Voorstel-Duilert en Blaupot ten Cate tot het instellen van een enquête omtrent de aanbesteding der levering van muntplaatjes voor de koperen pasmunt in Nederlands Indië. Ingetrokken.
4. Zitting 1855-1856. Voorstel-Van Hoëvell tot het houden ener enquête omtrent de aanbesteding der levering van muntplaatjes voor de koperen pasmunt in Ned. Indië. Verworpen.
5. Zitting 1865-1866. Voorstel van Zuylen van Nijevelt tot het instellen van een enquête betreffende de verkiezingen in Limburg. Verworpen.
6. Zitting 1908-1909. Voorstel der commissie van rapporteurs voor het wetsontwerp tot wijziging en verhoging van hoofdstuk V der Staatsbegroting voor 1908, tot het instellen ener enquête naar de inrichting van de departementen van algemeen bestuur. Vervallen (i.v.m. de intrekking van het wetsontwerp).
7. Zitting 1909-1910. Voorstel-Troelstra tot het instellen ener enquête omtrent handelingen van de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken (Dr. A. Kuyper, minister-president 1901-1905) terzake van decoraties in 1903 en 1905. Verworpen.
8. Zitting 1937-1938. Voorstel-Wendelaar tot het houden van een onderzoek (enquête) naar: a. de juiste toedracht van de feiten, welke de minister van Justitie geleid hebben tot zijn opdracht tot het houden van opsporingsonderzoek door de brigade Oss der Kon. Marechaussee; b. de vraag of de minister bevoegd was en voldoende aanleiding had tot de opdracht. Verworpen.
9. Zitting 1968-1969. Voorstel-Aarden c.s. tot het houden van een enquête naar concentratie van economische macht door fusies en soortgelijke vormen van samengaan van ondernemingen. Verworpen.

Gehouden enquêtes

1. Zittingen 1851-1852, 1852-1853. Omtrent de accijns op het zout.
2. Zittingen 1855-1856, 1856-1857. Omtrent de uitvoering van de concessie tot landaanwinning en verdieping van het vaarwater op het Zwolsche Diep.
3. Zittingen 1858-1859, 1859-1860, 1860-1861. Omtrent de toestand van de Maas en de Zuid-Willemsvaart.
4. Zittingen 1861-1862, 1862-1863. Omtrent de Zeemacht, die Nederland behoeft.
5. Zittingen 1873-1874, 1874-1875, 1875-1876. Omtrent de Nederlandse Koopvaardijvloot.
6. Zittingen 1876-1877, 1877-1878. Omtrent de besmettelijke longziekte onder het rundvee.
7. Zittingen 1880-1881, 1882-1883, 1883-1884. Omtrent de exploitatie der Nederlandse Spoorwegen.
8. Zittingen 1886, 1886-1887. Betreffende de werking der wet van 19 september 1874 (Stbl. nr. 130) en omtrent de toestand van fabrieken en werkplaatsen.
9. Zittingen 1947-1956. Omtrent het regeringsbeleid der kabinetten De Geer, Gerbrandy en Schermerhorn-Drees, sedert de Duitse inval in Nederland van 10 mei 1940 en de oorlog met Japan tot aan de opening van de zitting der voorlopige Staten-Generaal op 20 november 1945, alsmede naar het daaraan voorafgaande beleid, voorzover dit onmiddellijk verband houdt met de gebeurtenissen in de vorenbedoelde tijdvakken. („Enquête-Commissie Regeringsbeleid 1940-1945").

Hulpmiddel

Het zal in de komende jaren moeten blijken of na de wijziging van de Enquêtewet meer enquêtes zullen worden gehouden. In ieder geval ligt een van de hulpmiddelen tot uitoefening van de grondwettelijke macht van het parlement wat beter gebruiksklaar gereed.

INFLATIE ALS POLITIEK PROBLEEM

Een rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU over de zorgwekkende omvang van de huidige inflatie.

In dit CDA-rapport, waaraan onder andere is meegewerkt door prof. dr. H. W. J. Bosman, prof. dr. B. Goudzwaard, prof. dr. A. J. Vermaat, prof. drs. J. Weitenberg, drs. H. J. Ydo en drs. H. Borstlap, wordt aangegeven waarom inflatie bestreden moet worden, wat oorzaken van de inflatie zijn en welke remedies noodzakelijk zijn voor de inflatiebestrijding.

Het rapport telt 38 pagina's en kost f 4,25 per ex.

Bestel uw exemplaar door storting van het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van de titel van de brochure.

Fraai geïllustreerde uitgave!

Historie AR-Partij in woord en beeld

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP publiceerde onder de titel „Een kleine eeuw kleine luyden" een fraaie uitgave over de geschiedenis van de ARP. Dit met vele tientallen, vaak historisch bijzonder waardevolle foto's verluchte boek, dat ruim 130 pagina's telt, bevat artikelen van dr. D. Th. Kuiper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en drs. A. J. van Dijk.

Daarnaast waardevolle bijlagen die een overzicht geven van AR-minister-presidenten, bewindslieden, erelieden, partijvoorzitters, fractievoorzitters en tenslotte een zetelsoverzicht.

U kunt dit boek bestellen door een bedrag van f 5,– over te maken op gironummer 89.67.3 t.n.v. ARP-Stichting, Den Haag.

VAN DE PARTIJ

Prof. Goudzwaard op bijscholingsdag:

CDA neemt stelling tegen belangrijkste maatschappelijke problemen

Op 12 maart 1977 sprak prof. B. Goudzwaard, voorzitter van de program-commissie, met een 60 oud-Kamercursisten over „de leidende motieven van het CDA-program".

Prof. Goudzwaard illustreerde aan de hand van enige artikelen uit het program dat het CDA-program stelling neemt tegen de belangrijkste maatschappelijke problemen van onze tijd.

Maatschappelijke problemen

Deze problemen zijn niet los te maken van hun geestelijke achtergronden. Het CDA bedoelt dan ook in haar program door te stoten naar deze achtergronden en antwoord te geven op:

a. Het **materialisme**, dat gekenmerkt wordt door het overtrekken van de verhouding van de mens tot de dingen ten koste van de verhouding van mens tot mens.
Immers: gerechtigheid is meer dan het toestoppen van geld. Zo is b.v. de probleempositie van de ouderen en de zwakke thans te veel weggeschoven achter het verdelingsvraagstuk.
b. Tegenover het **nihilisme** komt het respect voor de gegeven normen te bestaan, zowel t.a.v. het menselijk leven, de rechtsbescherming van de onderdanen als van de normen die voor het sociaal-economisch leven gelden.
c. Tegenover het **centralisme**, gekenmerkt door het weglopen voor eigen verantwoordelijkheid en het zich afmaken van de consequenties van eigen daden staat: gedecentraliseerd verantwoordelijk: waarmee het CDA een beroep doet op een ieder op zijn eigen plaats in de samenleving.

Daarom ook dat het CDA het als een taak ziet voor de overheid, verschillende taken van de overheid terug te brengen bij de mensen.

Europese familie

's-Middags sprak drs. A. M. Oostlander over de christen-democratie en Europa, waarbij hij de deelnemers liet kennismaken met de wijdvertakte familie, die de Europese christen-democratie is.

CDA-programma nu verkrijgbaar

Begin volgende week komt het definitieve CDA-program in druk uit. Het hoeft geen betoog dat dit belangrijke politieke dokument een centrale rol gaat spelen in de komende verkiezingsstrijd. De politieke filosofie van het CDA achter de verkiezingsleuze „Samen verantwoordelijk" vindt u in dit stuk. Schaf het aan. Een belangrijk wapen in de politieke diskussie. De prijs ervan: f 4. Bestellingen: Stort f 4 op gironummer 15008 t.n.v. CVC/CDA Den Haag, m.v.v. gewenste.

Heeft u ze al?

Uitgaven

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP geeft regelmatig publicaties uit t.b.v. belangstellenden in christen-democratische kring en daarbuiten. Bestel eens een van de volgende uitgaven:

CDA-visie op abortus
Een documentatieschets die uitvoerig op dit actuele probleem ingaat; 141 pagina's; prijs f 6,95.

Uniek CDA-boek
In 160 pagina's alles over de geschiedenis van de totstandkoming van het CDA; prijs f 5,95.

inkomenspolitiek
Een principiële stellingname van drs. Ad Schouten over dit probleem; 88 pagina's; prijs f 6,25.

Lesbrieven over politiek
Verkiezingen en democratie is het thema van de 4e lesbrief in de serie: Politiek? Kom nou! Prijs f 1,25 per ex.; 2 t/m 4 ex. f 1 per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,85 per ex.; 10 t/m 25 ex. f 0,70 per ex.; 25 en meer ex. f 0,55 per ex.

Bestellingen:
Stort verschuldigde bedrag op postgironr. 89673, t.g.v. AR-Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

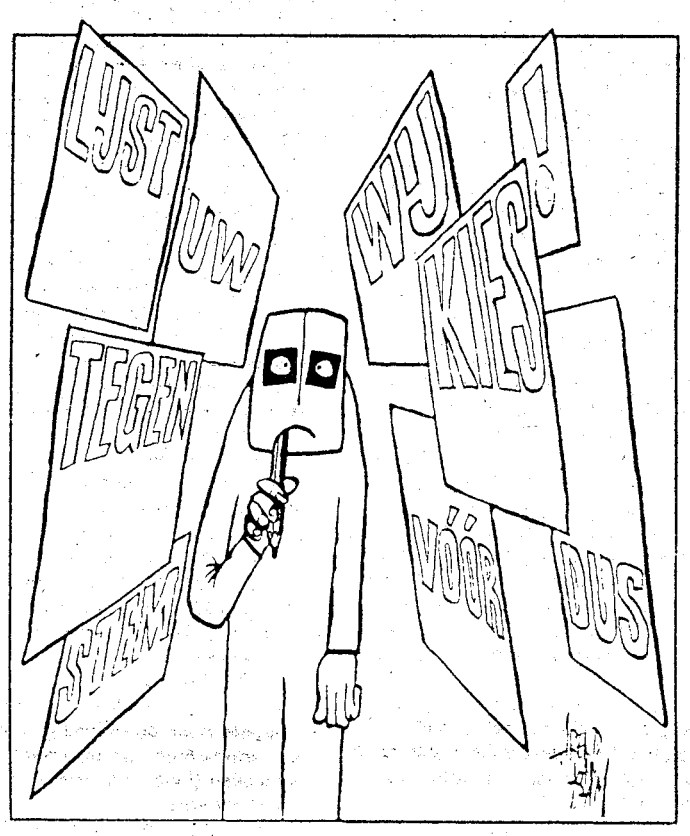

Verkiezingskoorts

De voorbereidingen voor de verkiezingen beginnen op gang te komen. Het is van belang daarbij op een aantal punten te letten. Hierna wordt kort ingegaan op een aantal zaken, die in verband staan met de CDA-verkiezingscampagne.

Landelijke aktiviteiten

De landelijke aktiviteiten zoals begeleiding lijsttrekker, radio en TV, advertentiecampagne in grote dagbladen, verstrekken van informatie (documentatie en spreekschetsen), en aanmaak propagandamateriaal worden verricht door het Centraal Verkiezings Comité (CVC).

Regionale campagneteams

De overige aktiviteiten worden regionaal geregeld en uitgevoerd door de regionale campagneteams. Elke kamerkring heeft zijn team, behalve 's-Hertogenbosch en Tilburg die één team hebben gevormd voor N.-Brabant en zo ook in Gelderland de kamerkringen Arnhem en Nijmegen. De regionale campagneteams hebben als belangrijkste taken: doen verspreiden van propagandamateriaal, organiseren van akties (persoonlijke benadering, marktevenementen, bijeenkomsten, verkiezingscaravanen), planning en regeling van spreekbeurten in de periode vanaf 1 april, als contactadres en verkiezingscentrum fungeren, zorgen voor publiciteit rondom de verkiezingsevenementen.

Spreekbeurten

De regeling t.a.v. de spreekbeurten is nu als volgt:
a) Vraag een spreekbeurt schriftelijk aan bij het Centraal Verkiezings Comité, postbus 7676, Den Haag.
b) Is de bijeenkomst voor 1 april dan zal het CVC (stafwerkgroep spreekbeurten) trachten de gewenste spreker (of een redelijke vervanger) voor u te krijgen. In deze krant kunt u het resultaat aantreffen onder de kop Ontmoetingen met CDA-politici een lange lijst van CDA-bijeenkomsten.
c) Is uw bijeenkomst na 1 april gepland, dan wordt uw aanvraag met de bij de regionale campagne aanwezige plannen en aanvragen vergeleken en besproken. Uw campagneteam zal dan de aanvraag verder behandelen.

In de praktijk doen zich allerlei problemen voor. Men probeert b.v. rechtstreeks een spreker te krijgen en dan zegt het goed geïnstrueerde Kamerlid: nee, vraag het maar schriftelijk aan bij het CVC.
Dikwijls lukt het echter wel, en dan weet het CVC niets (en dus geen publikatie) en dan weet ook het regionale campagneteam van niets.
Wat ook voorkomt is het volgende. Men probeert een spreker te arrangeren en belt daartoe meerdere kamerleden op. Het gelukt evenwel niet. Wat nu? Vragen bij het CVC staat vrij en dus... ja dan zitten die mensen op het kantoor met de brokken. Wat een tijd gaat daarin zitten om op korte termijn nog iemand te vinden. Zo zijn er veel voorbeelden te noemen van hoe het mis kan gaan.

Verkiezingsmateriaal

Tot slot nog iets over het *verkiezingsmateriaal.* Er is momenteel helaas nog niet veel. Voor nu te houden bijeenkomsten kunt u eventueel bij het CDA-bureau informeren wat er te koop is. Het CDA-program komt hopelijk nog deze maand van de pers. De affiches, programfolders, verkiezingsfolders, lucifers, ballonnen, geduldspelletjes e.a. zijn eerst eind maart verkrijgbaar. Overigens wordt u hierover t.z.t. door uw campagneteam geïnformeerd. Alle materiaal wordt besteld en verspreid via de regionale campagneteams.

Ontmoetingen met CDA-politici

Zaterdag 26 maart 1977

ZWOLLE: Drs. L. P. Heukels om 10.00 uur in Restaurant „Suisse".
ASSEN: T. Tolman voor de Kamerkring Drenthe om 10.00 uur in Restaurant Bellevue.
SCHIEDAM: Dr. R. J. H. Kruisinga om 20.00 uur in Hervormd Wijkcentrum „De Rank" voor het CDA-Schiedam.

Maandag 28 maart 1977

VALKENSWAARD: Drs. Th. E. Westerterp om 20.00 uur in zaal Maenen voor het CDA-Valkenswaard.
COEVORDEN: C. L. J. van Lent om 20.00 uur in „De Schalm" in Steenwijksmoer gem. Coevorden voor het CDA-Coevorden.
DELFT: Mr. W. Aantjes om 20.00 uur in de Immanuëlkerk voor het CDA-Delft.
GENNEP: Drs. H. A. C. M. Notenboom voor het CDA-Gennep om 20.00 uur in Hotel de Kroon.
TIEL: J. van Houwelingen (politieke scholingscursus) om 20.00 uur in Cultureel Streekcentrum „De Agnietenhof".
HOORN: Dr. D. Th. Kuiper om 20.00 uur in de Parkschouwburg voor het CDA-Hoorn.
NIEUWLEUSEN: H. Wassebalie voor de Vrouwenfederatie.
NIJMEGEN: Mevrouw A. H. S. M. Lückers voor de studenten.
HENGELO: Mevrouw M. A. H. Andela (politieke scholingscursus).
EDE: Mevrouw M. Nagel voor de NCB.
GRAMSBERGEN: T. Tolman om 20.00 uur in het Dorpshuis voor het CDA-Gramsbergen.
NIEUWLEUSEN: H. Wisselink.
NIJMEGEN: Mr. H. v.d. Broek voor de VNKV Centraal Nijmegen.

Dinsdag 29 maart 1977

WOLVEGA: T. Tolman.
HARLINGEN: H. A. de Boer om 20.00 uur in „De Lichtboei" voor het CDA-Harlingen.
NIJMEGEN: W. A. Mateman voor het CDA-Nijmegen.
★ VLAARDINGEN: P. J. A. van der Sanden voor het CDA-Vlaardingen.
HILLEGOM: Mevrouw M. A. H. Andela om 13.30 uur in Restaurant „Treslong" voor de Ver. van Kath. Land- en Tuinbouwvrouwen.
ALMELO: W. M. A. Peters (politieke scholingscursus).
VENLO: Drs. P. R. H. M. v.d. Linden om 14.00 uur voor de HTS-Venlo.
DOORN: Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp om 20.00 uur in het Revius' Lyceum voor het CDA-Doorn.
EERSEL: Th. M. Hazekamp om 20.00 uur in „De Roskam" voor het CDA-Kempenland en de Ned. Kath. Ondern.Verb.
AMSTERDAM: E. Heerma om 20.00 uur voor het Humanistisch Verbond.
ZUIDLAND: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers voor de vrouwen van de Chr. Land- en Tuinbouwbond.
★ SITTARD: P. J. J. Mertens.
LEEUWARDEN: Drs. S. Faber om 20.00 uur in de Kurioskerk voor de samenwerkende partijen CHU/ARP/KVP.
DEN HELDER: Mr. S. J. M. Dijkman om 20.00 uur voor de JOVD-Den Helder in „de Boerderij".

Woensdag 30 maart 1977

★ AMSTELVEEN: Drs. M. J. van Rooijen.
DEN HELDER: Mevrouw J. G. Kraayeveld om 17.00 uur in Schoolgebouw Molukkenstraat voor de Openbare Scholengemeenschap „Nieuwediep".
GRONINGEN: Mr. F. Andriessen debat met drs. E. van Thijn.
★ GELDROP: P. J. J. Mertens voor het CDA-Geldrop.
★ HILVERSUM: Mevrouw V. N. M. Korte.
MIDDELBURG: Drs. H. Eversdijk voor het CDA-Middelburg.
GOES: Drs. M. Beinema in scholengemeenschap „De Vakschool" om 20.00 uur (politieke scholingscursus).
BERGUM: Mevrouw M. A. H. Andela om 20.00 uur in „Glinstra State".

Donderdag 31 maart 1977

BERGEN N.H.: Drs. A. v.d. Mark (politieke scholingscursus).
DELFT:Prof. Dr. B. Goudzwaard om 20.00 uur in de Studenten Barbarakapel voor een werkgroep van studenten.
LEIDEN: Drs. G. van Leijenhorst voor Studentenvereniging Panoplia.
MONSTER: Dr. A. Veerman om 20.00 uur in de Oranje Nassauschool voor Chr. LEAO voor het CDA-Monster/Poeldik.
DEVENTER: Prof. dr. W. Albeda om 20.00 uur in „Help U Zelven" voor het CDA-Deventer.
★ MAASBRACHT: Drs. P. R. H. M. van der Linden.
VOORHOUT: Drs. W. K. N. Schmelzer om 20.00 uur in het Parochiehuis.
HEESWIJK: Ir. G. J. M. Braks voor het CDA-Heeswijk.
DEN HELDER: P. Melnema om 20.00 uur in de Oud-Katholieke kerk aan de Timorlaan voor de Federatieve Vrouwenraad.
OUDEWATER: Prof. Dr. J. W. van Hulst.

Vrijdag 1 april 1977

OOYEN: Ir. G. J. M. Braks voor het CDA-Ooyen.
RENKUM: Drs. G. van Leijenhorst voor het CDA-Renkum.

Zondag 3 april 1977

NISTELRODE: Ir. G. J. M. Braks voor het CDA-Nistelrode.

Maandag 4 april 1977

NIEUWE PEKELA: Drs. B. Beumer.
DALFSEN: H. Wisselink (politieke scholingscursus).
AMSTERDAM: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de NCVB-Amsterdam-Zuid.
OUD-GASTEL: Drs. Th. E. Westerterp voor het CDA-Oud-Gastel.

Dinsdag 5 april 1977

★ WAGENINGEN: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 20.00 uur voor het CDA-Wageningen.
SITTARD: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers voor de vrouwenorganisaties.
TERNEUZEN: Drs. H. Eversdijk.
MAARHEEZE: Ir. P. A. M. Cornelissen voor het CDA-Maarheeze.

Donderdag 7 april 1977

HOENSBROEK: Drs. J. de Koning.
's-GRAVENMOER: Mr. H. J. B. Aarts.
BUITENPOST: Mevrouw M. A. H. Andela om 20.00 uur in „De Schakel".

★ De komplete gegevens zijn nog niet bekend bij de Stafwerkgroep Spreekbeurten van het Centraal Verkiezings Comité Postbus 7676 in Den Haag.

Midden- en kleinbedrijf

Onder bovenstaande titel verscheen een bijzonder actueel rapport van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen. Een commissie, onder voorzitterschap van drs. Rinze Zijlstra, bestudeerde uitvoerig de positie van het midden- en kleinbedrijf (mkb). In deze belangwekkende studie blijkt bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het mkb. Het rapport telt 52 pag. De prijs bedraagt f 5,25. Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. ARPartij Stichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

BOEIENDE POLITIEKE LECTUUR!

Uniek CDA-boek

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rond de grondslagkwestie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en prenten over het CDA verluchte boek „Van Woudschoten tot Hoogeveen" een zeer waardevol bezit.
Prijs: f 5,95

Spelregels voor economie en politiek

Prof. dr. A. J. Vermaat stelt in deze boeiende studie een drietal thema's aan de orde: Voldoet onze economische orde aan Bijbelse normen? Groeien of versoberen? Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen. Prof. Vermaat probeert een Bijbels licht te laten schijnen op tal van actuele economische problemen.
De prijs van dit 48 pagina's tellende boekje – met vele cartoons verlucht – bedraagt f 3,50.

Een staatsman ter navolging

Dit boek, dat gewijd is aan de grote negentiende-eeuwse staatsman G Groen van Prinsterer, verscheen ter gelegenheid van de herdenking van zijn 100e sterfdag op 19 mei 1976. „Een Staatsman ter navolging. Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)", telt 260 pagina's. Een dertigtal vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici schrijven over Groens betekenis voor school, staat, kerk en samenleving. Enkele van de medewerkers: H. Algra, dr. W. Aalders, mr. W. Aantjes, oud-minister Beernink, oud-premier dr. W. Drees sr., mr. A. M. Donner, dr. J. Donner, minister W. F. de Gaay Fortman en dr. G. Puchinger. Een bijzonder boeiend boek met tientallen foto's waaronder die van de Groen-herdenking op 19 mei 1976. De vraag naar dit boek is erg groot, mede omdat de prijs zo laag is.
Prijs: f 13,50.

Onderdrukking in Oost-Europa

In het boekje „Onder Hamer en Sikkel" wordt actuele informatie gegeven over Oost-Europa. De positie van de vervolgde christenen, de militaire kracht van Europa, de economische ontwikkelingen in dit gebied, een historisch overzicht van de geschiedenis van het communisme in Oost-Europa na 1945, het komt allemaal aan de orde. Het boekje is bijzonder fraai geïllustreerd, met vele prenten van Ahrend van Dam en Frits Behrendt. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van het communisme en in de problemen van deze tijd, een nuttig bezit.
Prijs: f 5,-.

Politiek? Kom nou!

In de serie „Politiek? Kom nou!" verschenen tot nu toe een drietal lesbrieven maatschappijleer. De eerst twee lessen hebben respectievelijk als thema: De inrichting van ons staatsbestel (les 1), en stromingen in de politiek: christen-democratie, liberalisme en socialisme (les 2). De derde les gaat vooral in op sociaal-economische vraagstukken. De vierde lesbrief gaat over het thema „verkiezingen en democratie". Ahrend van Dam tekende bij diverse lessen prachtige cartoons. De lessen ondervinden veel belangstelling van scholen voor lager beroepsonderwijs, mavo en havo. Maar ook voor de catechese en voor politiek belangstellende jongeren is dit lesmateriaal goed bruikbaar.
Prijsregeling: les 1, 2, en 3 kosten f 1,25 per ex.; bij grotere aantallen aanzienlijke korting: 2 t/m 4 ex. f 1,- per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,85 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 8,70 per ex.; 25 ex. en meer f 0,55 per ex.

Een kleine eeuw kleine luyden

Een royaal geïllustreerd boek over de geschiedenis van de ARP met bijdragen van een vijftal kenners van de historie van de ARpartij. Dit zijn: dr. D. Th. Kuyper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en dr. A. J. van Dijk. Het boek telt 132 pagina's en 50 illustraties. Een uitermate boeiend politiek prentenboek!
De prijs: f 5,- per ex.

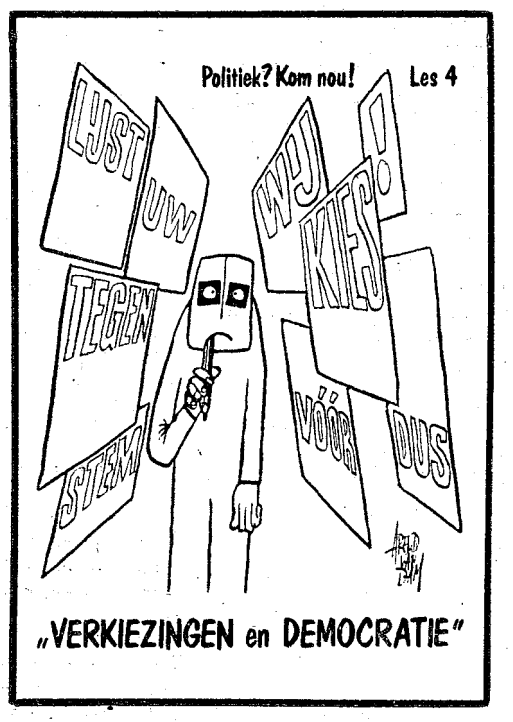

Bestellingen

U kunt de bovenstaande CDA- en ARP-publikaties bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van titel en aantal van de gewenste brochure(s)

UIT DE ARJOS

Te gek om te schrijven!

In 1971 is door het kabinet-Biesheuvel een wetsontwerp (kamerstuk 11270) ingediend m.b.t. de gedwongen opname van psychiatrische patiënten.

Deze Wet Bijzondere Opneming in Psychiatrische Ziekenhuizen (afgekort BOPZ) moet de verouderde Krankzinnigen Wet, die dateert van 27 april 1884, Staatsblad 96, gaan vervangen. De Krankzinnigen Wet is voor het laatst gewijzigd in 1970.

Staatssecretaris Hendriks (Volksgezondheid) en Minister van Agt hebben vorig jaar oktober de Tweede Kamer de Memorie van Antwoord toegezonden èn een nota van Wijzigingen plus een gewijzigd Ontwerp van Wet. Dat wil zeggen dat de bewindslieden het oorspronkelijke voorstel enigszins gewijzigd hebben. Hieronder zullen wij in het kort uiteen zetten wat de inhoud van het wetsontwerp is, vervolgens werpen wij een deel van de kritiek op het voorstel op tafel en tenslotte trekken wij enige konklusies.

De Wet BOPZ

De wet valt uiteen in 6 hoofdstukken. Hst. 1: Algemeen. Hierin staan een aantal definities van termen die in de wet gebruikt worden. Bijv. een psychiater is „een arts hier ten lande bevoegd tot uitoefening van het specialisme psychiatrie".

Hst. 2: Rechterlijke Machtigingen. Dit Hst. is onverdeeld in 3 paragrafen. De eerste betreft de voorlopige machtigingen. Er staat in welke personen een verzoek bij de Officier van Justitie kunnen indienen „wanneer iemand t.g.v. een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis zijner geestesvermogens gevaarlijk is voor zichzelf, voor anderen of voor de algemene veiligheid van personen of goederen, en niet blijk geeft van de nodige bereidheid zich in een psych. ziekenhuis te doen opnemen". De Officier van Justitie wordt dan verzocht bij de rechter een vordering in te dienen tot een **voorlopige machtiging** om de patiënt in een **psychiatrisch ziekenhuis** op te nemen. Bij zo'n verzoek moet een verklaring van een arts zitten die de „gebrekkige ontwikkeling etc." gekonstateerd heeft. De rechter is verplicht de persoon wiens plaatsing is geëist te horen en hij kan bovendien getuigen en deskundigen horen. De machtiging heeft een geldigheidsduur van 4 weken. De rechter kan die termijn met twee weken verlengen.

Par. 2. Deze paragraaf handelt over de machtiging tot voortgezet verblijf. Wanneer de patiënt volgens de geneesheer-direkteur nog niet ongevaarlijk is voor zich zelf of voor anderen, en de patiënt niet in het p.z. wil blijven, moet een machtiging tot voortgezet verblijf worden gevraagd aan de rechter. Zo'n machtiging tot voortgezet verblijf duurt 1 jaar (of 6 maanden, nl. wanneer eerst een voorlopige machtiging is gegeven). Tegen de beslissing over een machtiging tot voortgezet verblijf voor een jaar staat binnen 14 dagen na dagtekening beroep open bij het gerechtshof te Arnhem.

Par. 3. regelt de spoedopneming. Wanneer het gevaar dat iemand veroorzaakt zo onmiddellijk dreigend is dat geen vordering tot het verlenen van een voorlopige machtiging kan worden afgewacht, kan de burgemeester van de gemeente waar de persoon is, hem doen opnemen in een p.z. De burgemeester moet dan wel een verklaring van een arts vragen m.b.t. de geestesgesteldheid van die persoon. De Officier van Justitie en de Inspecteur van de geestelijke volksgezondheid worden daarvan in kennis gesteld. Wanneer de Officier van Justitie zo'n spoedopneming verneemt stelt hij onmiddellijk een vordering tot voorlopige machtiging in.

Hst. 3. Voorschriften voor psychiatische ziekenhuizen.

Er worden hier een aantal regels gegeven m.b.t. de beperking van de rechten van de patiënt. Zo kunnen door de behandelend arts de volgende rechten beperkt worden: het recht op vrije briefwisseling, het recht op bezoek en het recht van bewegingsvrijheid. Uiteraard kan dat niet zomaar. Het kan bijv. nodig zijn om de patiënt het recht op bezoek te ontzeggen, als dat in het belang is van zijn eigen gezondheidstoestand. Tegen die beslissing kan de patiënt bezwaar maken bij het bestuur van het p.z.

Voorts worden behandeld het ontslag uit het ziekenhuis en het verlof.

Hst. 4 gaat in op de taak van de Geneeskundige Inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid en die van het Openbaar Ministerie.

Hst. 5 bespreekt een aantal strafbepalingen. O.a. is het strafbaar iemand te laten opnemen in een p.z. wanneer men weet dat die persoon niet voldoet aan de noodzakelijke voorwaarden.

Hst. 6 besluit de wet met een aantal slot- en overgangsartikelen.

Kritiek op de wet

De meeste belangenorganisaties van de patiënten vinden deze wet ronduit slecht. Ze spreken hier en daar zelfs van een verslechtering t.o.v. de Krankzinnigenwet. De omschrijving van een psychiatrische patiënt als iemand die lijdt aan „gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis aan de geestvermogens" verwerpen zij (de Cliëntenbond bijv.). Voorts zijn zij de mening toegedaan dat de beperkingen van het recht op vrije briefwisseling, het ontvangen van bezoek en de bewegingsvrijheid, niet noodzakelijk zijn. De beperking van de bewegingsvrijheid is volgens de Cliëntenbond zelfs in strijd met het Verdrag van Rome.

Het proefverlof dat de geneesheer-direkteur kan geven is één maand per jaar. De Cliëntenbond zou graag zien dat die periode langer was, om de overgang van het ziekenhuis naar de samenleving soepeler te laten verlopen. De kritiek komt er in het kort op neer dat de rechtspositie van de psychiatrische patiënt onvoldoende geregeld wordt.

De mening van de Fraktiebegeleidingsgroep

Alvorens onze mening naar voren te brengen eerst dit: Op 13 mei 1975 heeft de regering een werkgroep ingesteld: de Werkgroep Rechtspositie patiënten in Psychiatrische Ziekenhuizen. De Werkgroep heeft de opdracht de rechtspositie van de patiënten in de p.z. te bestuderen. Ze heeft nog geen rapport uitgebracht. Ons inziens dient dit rapport afgewacht te worden, alvorens vergaande wijzigingen in de huidige wetgeving aan te brengen. Dat betekent dat een groot deel van de op het wetsontwerp gespuide kritiek voorbarig is!

Wij vinden het voorstel een verbetering in vergelijking met de bestaande wet. De rechtspositie wordt met veel waarborgen omgeven. Verbeterd zijn m.n. de volgende punten:

1. de rechter moet, alvorens te beslissen over het geven van een machtiging, de patiënt horen,
2. de rechter moet de patiënt er op wijzen dat hij zich door een advokaat kan laten bijstaan,
3. gedwongen opgenomen patiënten verliezen niet, zoals vroeger, automatisch het beheer over hun vermogen,
4. tegen een machtiging tot voortgezet verblijf van een jaar is beroep mogelijk,
5. tegen het opleggen van beperkingen van rechten, zoals het recht van bezoek, kan bezwaar worden gemaakt bij het bestuur van het p.z. Dit heeft pas effekt wanneer het klachtrecht vergemakkelijkt wordt (ombudsman?) en het recht op verplaatsing gegeven wordt. Wanneer het recht op overplaatsing niet gegarandeerd is, zou een klager bloot staan aan represailles van degene tegen wie hij klaagt.

Toch hebben wij ook enige kritiek op dit wetsvoorstel. Volgens ons is niemand te gek om te schrijven. Wij geloven niet dat de nadelen verbonden aan het vrijlaten van correspondentie groter zijn dan de voordelen (zo die zouden bestaan) van het beperken ervan.

Ook lijkt de nu voorgestelde periode voor proefverlof nogal kort: 1 maand. Wij zouden willen voorstellen om als max. proefverlofperiode per jaar minstens 2 maanden op te nemen.

Overigens zij nog opgemerkt dat dit wetsvoorstel niets kan regelen omtrent de verhoudingen binnen de inrichting: de verhouding patiënt-verpleegkundigen, patiënt-arts, etc. De gevolgde therapie, de persoonlijke instelling van alle medewerkers, het regime binnen de inrichting zijn factoren die in hoge mate de positie van een opgenomen patiënt beïnvloeden. Voor verbetering van deze verhoudingen dienen andere middelen aangewend te worden zoals bijv. vormingskursussen, relatietrainingen, begeleiding van de omgeving van de patiënt.

Er is uiteraard meer over dit onderwerp te schrijven dan het bovenstaande. Heeft u vragen of opmerkingen, neemt dan kontakt op met de Fraktiebegeleidingsgroep Zuid-Holland.

Literatuur

De Psychiatrische Patiënt en zijn rechten, Dr. F. van Ree en Mr. Dr. A. J. Colijn. Uitgever Tjeenk Willink, Groningen. f 14,50. Artikelen uit Trouw en de Volkskrant.

Kontaktadres: S. van de Berg, Oosteinde 42 b, Rotterdam.

De Europese Volkspartij

Federatie van Christen-Democratische Partijen?

De partijen die zich tot de Europese Christen Democraten rekenen zijn verenigd binnen de Europese Unie van Christen Democraten (EUCD), die partijen in bijna alle Europese landen omvat. Tevens bestaat er sinds één jaar de Europese Volkspartij (EVP) waartoe de christen-democratische partijen van de Europese Gemeenschap behoren.

De EUCD maakt op haar beurt weer deel uit van de Internationale Unie van Christen Democraten (IUCD). Naast Europeanen zijn hier met name Latijns-Amerikaanse partijen (wel of niet ondergronds opererend) lid van

De EVP kwam op 20 april 1976 in Brussel tot stand met als voorzitter de unaniem gekozen Leo Tindemans, de charismatische leider der Belgen behorend tot de Vlaamse CVP.

Hiermede waren de christen democraten de eerste groepering in Europa die een nauw samenwerkingsverband sloten, vóór socialisten en liberalen! Dit was noodzakelijk met het oog op de Europese verkiezingen en om de tanende invloed van de christen democraten in Europa nieuwe impuisen te geven.

Kort na de totstandkoming van de EVP werd haar jongerenpendant, de EJCD (Europese Jonge Christen Democraten) opgericht. Hier zal met name dit artikel over gaan.

Leden EJCD

Lid van de EJCD, nauw verbonden met de EUJCD, zijn Duitsland – Frankrijk – Luxemburg – Nederland en Ierland. Met de Denen zijn contacten gelegd.

De jongeren van de EVP willen een kritisch solidaire en stimulerende invloed uitoefenen op de christen democraten in de Europese Gemeenschap. Over het algemeen zijn zij meer eensgezind t.a.v. de direkte verkiezingen en bevoegdheden van het Europese Parlement en dientengevolge de Europese partijvorming dan de ouderen. Poogt men echter dit in te vullen, dan beginnen de moeilijkheden pas. Het onderscheid tussen beginsel-beweging (Arjos – CHJO – CVPJongeren) en meer pragmatisch ingestelden (Junge Union e.d.) wordt hier manifest.

Anderen zijn huiverig het woord christen democraat te gebruiken daar hiermede voor haar aanhangers teveel de vroegere dominerende rol van de kerk (scheiding kerk en staat) gesuggereerd wordt.

Men leze in vorige nummers van NG: „de zorg om de Europese broeders" van Oostlander.

Het duidelijkst is dit merkbaar daar waar de jongeren een eigen bijdrage willen geven aan het program van de EVP, waarvan het concept nu gereed is.

Op het grote massacongres te Maastricht, eind april a.s. willen de EVP-jongeren een stuk produceren te vergelijken met „visie op CDA-beleid" van de Arjos.

Verschil in visies

In de voorbesprekingen bleek telkens opnieuw het bovengenoemd verschil in visies tussen de diverse landenequipes een struikelblok te zijn.

Bij de behandelingen van de verschillende ontwerpparagrafen loopt men sterk uiteen en het geven van een kleurloos compromis is niet denkbeeldig. Met name geldt dit voor de hoofdstukken buitenlands beleid i.c. vredesvraagstukken en het ontwikkelingsbeleid.

Veelal staan de Duitsers geïsoleerd. Binnen de EJCD tekent zich een duidelijke meerderheid af die zich wil inzetten voor een derde weg voor Europa, naast socialisme en liberalisme, en daar de nodige konsekwenties ook in mondiaal opzicht voor Europa, uit wil trekken. Ideologisch zowel als programmatisch staan de Duitsers en soms de Fransen voor een belangrijk deel hier tegenover. De appel valt niet ver van de boom!

De Duitse Junge Union opteert voor een samenwerking met konservatieven e.d. teneinde tot een anti-socialistische frontvorming te komen.

De Engelse Young Conservatives willen maar wat graag lid worden van de EJCD! Dat groepen als de Junge Union zich van de Europese christen democratie kunnen afwenden is een ontwikkeling, die aan de Arjos niet onverschillig mag zijn.

Ook voor haar geldt de zorg om de Europese broeder en moet steeds opnieuw duigelijk gemaakt worden wat ons als jonge evangelische politici bezielt en dat christelijk geïnspireerde politiek vaak conflictueert met pragmatisme dat veelal leidt tot konservatisme bij gebrek aan een fundament.

Uiteindelijk moet echter een keuze gemaakt worden. Door onze Europese zusterorganisatie wordt herhaaldelijk om onze standpunten gevraagd en een inbreng voor de Europese christen democraten verwacht.

De Arjos het zout in de pap?

Maar ook ons past bescheidenheid. Zijn onze intenties niet maar al te vaak pretenties?

Zien we elkaar in Maastricht?!!

M. van Ditmarsch

In volgende artikelen zullen een aantal christen democratische politieke jongerenorganisaties in Europa beschreven worden die in Nederland weinig bekend zijn zoals die in Frankrijk – Zwitserland – Ierland e.d.

Congres jonge Europese christen-demokraten

Op 22, 23 en 24 april houden de jonge Europese christen-demokraten hun tweede congres wederom in Maastricht.

De thema's van dit congres zijn:

- Het programma van de Europese Volkspartij en
- de rechtstreekse verkiezingen van het Europese parlement, welke in het komend jaar zullen plaatshebben.

Belangstellenden kunnen zich opgeven bij John Goessen, Hogeweg 47, Grondveld. Tel. 04408-1483, of door invulling van onderstaande bon.

De deelname aan het congres is gratis, evenals de maaltijden en overnachtingen. Wel zijn de reiskosten voor eigen rekening.

Bon
opgave voor JECD-congres

Aan: J. Goessen, Hogeweg 47, Grondveld.

Naam: .....

Adres: .....

Woonpl.: .....

vr/man* .....

Tel.: .....

Ik maak wel/niet* gebruik van aangeboden mogelijkheid tot overnachting.

***Doorhalen wat niet van toepassing is.**

Arjos-Drenthe

Aafke Faber uit Meppel heeft enige tijd geleden haar werkzaamheden als secretaresse van Arjos-Drenthe gestaakt.

De nieuwe sekretaresse van de provinciale organisatie is: Henny de Vries, Talmastraat 85, Assen, tel.: 05920-41839.

Arjos-Groningen

De voorjaarskonferentie van Arjos-Groningen vindt dit jaar plaats op *1, 2 en 3 april a.s. te Midlaren.* De konferentie start vrijdagavond 1 april om 20.00 uur.

Het konferentiethema is ook dit jaar uiterst aktueel:

Kernenergie

Het thema wordt ingeleid door vertoning van een film en een aantal deskundigen vanuit de politieke hoek, het bedrijfsleven en de wetenschappelijke hoek. Natuurlijk is er ruimschoots gelegenheid voor verdere gedachtenwisseling. Ook het ontspannende deel van de konferentie is bij Arjos-Groningen in goede handen.

Belangstellenden kunnen zich schriftelijk of telefonisch aanmelden bij:

- Ben van Bommel, Agricolastraat 1, Baflo, tel.: 05950-2521.
- Henk Hoekstra, Schuitenmakerstraat 19a, Groningen, tel.: 050-181904.

En, wie het eerst komt het eerst maalt, want de ruimte is niet onbeperkt!

Resolutie hoofdbestuur ARJOS inzake kernenergie

Het hoofdbestuur van de Arjos, op zaterdag 12 maart te Amersfoort in vergadering bijeen

konstaterende:

- dat betreffende de toepassing van kernenergie voor elektriciteitsopwekking vele problemen t.a.v. o.a. veiligheid, afvalstoffen, milieu en sociale konsekwentles, nog niet opgelost zijn.
- dat over de gehele wereld tegelijkertijd de kritiek op de toepassing van kernenergie toeneemt, de groei van het energieverbruik ver beneden de verwachtingen blijft en steeds meer bestellingen van kerncentrales geannuleerd worden.
- dat t.a.v. de ekonomische haalbaarheid van het gebruik van kernenergie voor elektriciteitsopwekking in toenemende mate grote twijfels bestaan.

Overwegende:

- dat de niet opgeloste problemen t.a.v. o.a. veiligheid, afvalstoffen, milieu en sociale konsekwenies verregaande gevolgen kunnen hebben voor de gehele samenleving.
- dat onze traditionele energiebronnen (olie, gas en steenkool) niet onuitputtelijk zijn.
- dat de problemen en twijfels die samenhangen met de kernenergie niet los gezien kunnen worden van het onterechte geloof in onze kultuur binnen de ekonomische en technologische en wetenschappelijke vooruitgang.

Spreekt uit:

- dat zolang niet voor alle problemen en twijfels een aanvaardbare oplossing gevonden is, de toepassing van kernenergie voor elektriciteitsopwekking niet dient te worden uitgebreid.
- dat bij de vraag, kernenergie gebruiken of niet, die steeds weer gesteld wordt, er meer dan tot nu toe een afweging moet plaatsvinden van alle relevante aspecten.
- dat tevens meer dan nu het geval is, gezocht moet worden naar andere energiebronnen en de mogelijkheid om deze doelmatig te gebruiken.
- dat een terugdringen van het energieverbruik bevorderd moet worden.

UIT DE ARJOS

Resolutie hoofdbestuur ARJOS inzake Ultra-Centrifuge Project Almelo

Het hoofdbestuur van de Arjos, op zaterdag 12 maart 1977 te Amersfoort bijeen

Konstaterende:

- dat de Nederlandse regering voor de beslissing staat om het Ultra-Centrifuge Project in Almelo uit te breiden
- dat het Ultra-Centrifuge Project een gezamenlijk project is van Nederland, West-Duitsland en Engeland.
- dat na gebruik van het verrijkt uranium in kerncentrales er plutonium overblijft als „afvalproduct" wat gebruikt kan worden als grondstof voor kernwapens.

Overwegende:

- dat Nederland, West-Duitsland en Engeland het verrijkt uranium voorlopig (tot 2000) niet nodig hebben voor eigen behoefte, omdat de hoeveelheid die nu uit Almelo komt genoeg is.
- dat uraniumverrijking een zeer kapitaalintensieve industrie is.
- dat Amerika m.b.t. het verrijkt uranium een monopolie-positie heeft, en het verrijkt uranium tegen een relatief lage prijs op de wereldmarkt brengt om op die manier het voor andere landen niet aantrekkelijk te maken zelf uranium te gaan verrijken, waardoor zij haar monopoliepositie kan handhaven.
- dat Amerika slechts aan die landen verrijkt uranium wil leveren, die het non-proliferatieverdrag getekend hebben.
- dat, willen Nederland en West-Duitsland en Engeland het verrijkt uranium uit Almelo op de wereldmarkt leveren, hun prijs hoger zal liggen dan die van Amerika, wil het voor hen financieel uitkunnen.
- dat slechts die landen die het non-proliferatieverdrag niet ondertekend hebben (bijv. Brazilië) en daardoor van Amerika geen verrijkt uranium kunnen krijgen, bereid zullen zijn van Nederland, West-Duitsland of Engeland verrijkt uranium te betrekken tegen een hogere prijs.
- dat dit grote gevaren met zich meebrengt voor de vrede en veiligheid in de wereld.

Spreekt uit:

- dat ondanks de mindere invloed, die Nederland heeft op de levering van verrijkt uranium aan landen die het non-proliferatie-verdrag niet hebben ondertekend, de uitbreiding van het Ultra-Centrifuge Project Nederland (UCN) niet mag doorgaan.

ZEELAND

AANNEMINGSBEDRIJF „SCHOUWEN-DUIVELAND" N.V.
Schuithaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
HET ADRES VOOR
UITVOERING VAN BETON-, WATER-, WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE WERKEN

Bouwmaterialen: TEGELS, BEKLEDINGSPLATEN VOOR BINNEN EN BUITENWERK
Keukens: TIELSA, ALFINETTE, ROBIJN

A. DE JAGER – TOLHOEK B.V.
SHOWROOMS: GOES - MIDDELBURG

GRONINGEN

Makelaarskantoor J. Fokkens Siddeburen
in roerende
en onroerende goederen
verzekeringen en hypotheken
TELEFOON 65983-360

FRIESLAND

METZ SNEEK
Alle textielgoederen, bedden, dekens, matrassen, complete woninginrichting
Grootzand 14 – 38 – 42. SNEEK – Midstr. 114. JOURE

DORDRECHT en omstreken

v.h. GEBR. HARKEMA
SINDS 1948 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automaterlaal	tel. 3.94.29
WONING,	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE,	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKSAGENT

Drukkerij De Longte B.V.
Postbus 171 – Dordrecht – Tel. 078-3.43.22
Snelle offsetdrukkers voor meerkleuren reklamedrukwerk

Handelsmaatschappij A. van ROON N.V.
WESTHAVENKADE 61, VLAARDINGEN
TEL. 34.34.92 en 34.30.46
U slaagt beslist bij ons voor uw kampeer- en watersportartikelen
In ons atelier worden alle voorkomende werkzaamheden op het gebied van tenten, caravans, luifels, bootzeilen etc. gedaan.

UTRECHT

UW INTERIEUR
SMAAKVOL EN GEZELLIG INGERICHT
EN TOCH NIET DUUR
Fa. W. van Tellingen
SLOTLAAN 135-137 - ZEIST
TELEFOON 1.24.86

GELDERLAND

CONVECTOREN
VOOR KOLEN, OLIE EN GAS ZOWEL VOOR WOONKAMERS ALS VOOR KANTOREN, ZALEN ETC.
FIRMA T. VIETS
Bergstraat 38 – Telefoon 0 8370-2765 – WAGENINGEN

MAGAZIJN „HET ANKER"
HOOFDSTRAAT 94 - 96 - VEENENDAAL
Zeer voordelige aanbieding in terlenka vallen en gordijnen
SPECIALITEIT IN NYLONKOUSEN

OVERIJSSEL

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
WONINGINRICHTING
J. Voerman & Zonen
Assendorperstraat 73-81 – Tel. 1.65.07. – Zwolle

H. STRUIK & ZOON N.V.
Fabriek van dekkleden en tenten
IMP. GROOTHANDEL SCHEEPS- EN AANNEMERSBENODIGDHEDEN ELEKTRISCHE EN AUTOGENE LAS- EN SNIJBENODIGDHEDEN.
DEVENTER
Telefoon 05700-1.39.70
Diepenveenseweg 8

Sleepdienst Broedertrouw n.v.
v/h Fa. C. DEN BOER & ZONEN
Corr.-adres MAASPLEIN 9 – ZWIJNDRECHT
Telefoonnummer 01850-2.61.66-2.61.67 (2 lijnen)
ALLE TRANSPORTEN TE WATER

ROTTERDAM

C. de Mooy & Zoon
Im– en export bloemenhandel
Veilingweg 7 – Berkel en Rodenrijs – Telefoon 01891–5033

W. J. SPOORMAKER B.V.
AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID
Wolphaertsbocht 246 – Telefoon 010-85.28.33
Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid en het eiland IJsselmonde.

als het op smaak aankomt...

uw beste keus!

VAN DE PARTIJ

Nieuwe Friese buitendienstman

Opmerkelijke ledenwerf-activiteiten in Friesland!

In de provincie Friesland worden de laatste tijd opmerkelijke activiteiten verricht op het gebied van de ledenwerving.

In deze krant hebben wij de laatste weken enkele malen uitvoerig stilgestaan bij de noodzaak van werving van leden voor de ARP.

ARP=CDA

Er is geen tegenstelling tussen steun voor het CDA en steun voor de ARP. Immers het CDA is een federatie, een samenwerkingsverband. Alle leden van ARP, CHU en KVP zijn via hun partijlidmaatschap, automatisch lid van het CDA. De federatieve opzet gaat uit van een groeimodel. Het is de bedoeling van een federatie toe te groeien naar een fusie. Maar zover is het voorlopig nog niet. In de komende jaren moet de proef op de som worden geleverd. Daarom is versterking van de ARP, een steun voor de zaak van de christen-democratie. En daarom blijft ledenwerving voor de ARP hard nodig. In Friesland geeft men daarvan enkele opmerkelijke voorbeelden.

Opeinde (bij Drachten)

De heer B. Smid, te Opeinde (bij Drachten) vond dat de plaatselijke AR-kiesvereniging te weinig leden had. Hij is de uitdaging aangegaan en zelf op pad gegaan. Het resultaat: 78 nieuwe leden in korte tijd. Het totaal ledental van de plaatselijke AR-kiesvereniging steeg van 40 naar 120. Een ander voorbeeld geeft de AR-kiesvereniging Leeuwarden centrum-oost. In dit blad hebben wij hun voortreffelijke contact-orgaan al eens aan de orde gesteld. Onlangs heeft men aan 750 niet-leden een exemplaar van het contactorgaan gestuurd, waarmee bijgevoegd een propagandakaart. Van deze kaart kan men een geperforeerd deel afscheuren, waardoor men zich als lid van de ARP, of als abonnee van Nederlandse Gedachten (ongefrankeerd!) kan opgeven. Naast de ledenwerfkrant, is deze propagandakaart een tweede mogelijkheid om leden te werven. Tot een aantal van omstreeks 200 exemplaren stelt de ARP per kiesvereniging gratis propagandakaarten beschikbaar. In overleg kunnen ook grote aantallen ter beschikking worden gesteld.
Ledenwerving is, dat blijkt uit bovenstaande, niet moeilijk. Doe mee, verspreid de ledenwerfkaarten, of propagandakaarten tijdens manifestaties in het kader van verkiezingen, op bijeenkomsten van de kiesvereniging e.d.

Bestellingen

Men kan de ledenwerfkrant, „een sterke ARP – is een steun voor het CDA" als volgt bestellen: Prijs: 1 tot 100 ex. f 0,25 per ex.; 100 tot 250 ex. f 0,20 per ex.; 250 ex. en meer: f 0,15 per ex. Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag m.v.v. het gewenste aantal. Over gratis propagandakaarten neme men contact op met drs. C. Bremmer, dr. Kuiperstraat 3, Den Haag, 070-46.96.20.

Friese buitendienstman

Zijn er in Friesland andere en/of meer plannen om een dergelijke ledenwerfactie op touw te zetten, neem dan contact op met de nieuwe buitendienstmedewerker voor Friesland, de heer **B. Dijkstra, Feitenslaan 40, Veenwouden.** De Kamercentrale Leeuwarden, en alle daaronder ressorterende statencentrales en kiesverenigingen behoren tot zijn werkgebied. Schroom niet met de nieuwe buitendienstmedewerker contact op te nemen. Hij kan u tal van waardevolle en nuttige tips geven op het gebied van de ledenwerving.

Enthousiast kader van groot belang

Eén van de doelstellingen van de bij de CDA-partijen aangesloten stichtingen Kader- en Vormingswerk is de partij voorzien van voldoende kaderleden.

Een partij lijdt een kwijnend bestaan, wanneer er niet op verschillende niveaus leden zijn die mee willen doen en denken over wat er in de praktijk gedaan wordt en over de uitgangspunten waardoor de parij gedreven wordt.

Kursussen

In overleg met de Stichtingen van de zusterorganisaties belegt de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP ieder seizoen een aantal landelijke kursussen voor belangstellende leden waar naast bezinning en gesprek over het beginsel van waaruit het politiek handelen voortkomt, tal van aktuele politieke zaken aan de orde komen in gesprekken met Kamerleden, bewindslieden en mensen uit de partijleiding. Tijdens het seizoen 1976/1977 volgen ongeveer 70 belangstellenden zo'n bijscholingskursus.

Daarnaast geeft de Stichting advies en verleent steun aan regionale scholingsaktiviteiten. Zo is in Friesland een 5-avonden-kursus met als thema „het onderwijs" georganiseerd. In Zeeland werd een studiedag belegd over „oorlog en vrede". In Eindhoven is voor CDA-leden een kursus over politieke stromingen gegeven. In Veendam een studiedag voor jongeren met ruim 60 deelnemers. In andere plaatsen zoals Arnhem, Dalfsen, Emmeloord en Rotterdam zijn of worden Initiatieven ontwikkeld voor regionale kursussen. Na de verkiezingen moeten de aktiviteiten gepland worden voor het komende seizoen. Het organiseren van een kursus in uw plaats of regio mag daarbij niet ontbreken.

De Stichting helpt u daar graag bij. U kunt daarvoor bellen naar de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 070-45.10.15 of 070-46.96.20.

Voorjaarspartijraad op 7 mei in Rotterdam

De voorjaarspartijraad vindt plaats op 7 mei a.s. in de Rotterdamse Doelen.

Overeenkomstig de statutaire bepalingen zal de AR-fractie verantwoording afleggen van het door haar gevoerde beleid in het seizoen 1976/1977. Voorts komen tal van belangrijke bestuurszaken aan de orde, zoals o.a. de samenstelling van het partijbestuur, jaarverslagen e.d.

Het ligt voorts in de bedoeling dat CDA-lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt het woord voert op deze bijeenkomst.

Vanaf heden kunnen belangstellenden zich aanmelden bij het secretariaat van de ARP, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

Van belang is ook op te geven of men gebruik wil maken van de lunch. De kosten zullen omstreeks f 17,50 bedragen. Stemhebbende en adviserende leden ontvangen begin april een aanmeldingsformulier en de vergaderstukken.

Belangstellenden krijgen gegevens toegezonden na aanmelding.

HET CDA IN DE ETHER

In het kader van de politieke zendtijd worden de CDA-uitzendingen verzorgd door de CHU op maandag 28 maart a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilversum I, door de ARP op zaterdag 3 april a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilversum II en door de KVP eveneens op zaterdag 3 april van 18.50-19.00 uur op Hilversum I.

VAN HET VERBAND

Gelderland I

Een maal per jaar presenteert de Gelderse Vereniging zich naar buiten. Ons trouw houdend aan gemaakte afspraken – de statuten – komen we bijeen voor de jaarvergadering.

23 april, Motel Arnhem, aanvang 10.00 uur

Toch zal het bovenstaande op 23 april de omlijsting zijn van een belangrijk onderwerp: RUIMTELIJKE ORDENING, door Gelderse bril gezien.

De provincie Gelderland is druk bezig vier Gelderse streekplannen de statenzaal gepasseerd te krijgen. Maar wat dan?

Welke voorwaarden gaan deze plannen stellen aan het gemeentelijk ruimtelijk beleid?

Een Gelderse autoriteit op dit gebied zal ons hierover voorlichten, problemen aanduiden en vragen beantwoorden. Gedeputeerde mr. baron O.W.A. van Verschuer is bereid met ons hierover te spreken. Als bestuurder, belast met de Gelderse ruimtelijke ordening, kan hij ons uitstekend informeren.

Het zal dus een interessante vergadering worden die we afsluiten met een lunch.

Geen speciale ARP-aangelegenheid: Onze collega's van CHU en KVP zijn uiteraard van harte welkom.

Gelderland II

Op **zaterdag 2 april** a.s. zullen de Gelderse CDA-gemeente- en provinciebestuurders bijeenkomen in hotel **Haarhuis** te **Arnhem** (tegenover het station). De vergadering begint om **10.00** uur en zal om uiterlijk 12.30 uur beëindigd zijn.
Minister W. F. de Gaay Fortman van Binnenlandse Zaken zal het onderwerp „Actuele zaken van binnenlands bestuur" inleiden. Er is gelegenheid tot het stellen van vragen.

U bent van harte welkom.

UIT HET KUIJPERHUIS

Een ‚overwegend' partijvoorzitter

Trouwe lezers van dit weekblad zal het niet onopgemerkt zijn voorbijgegaan dat partijvoorzitter De Boer sinds enkele maanden een eigen rubriek heeft: „Overwegende".
Opmerkelijk is dat KVP-voorzitter Vergeer in zijn partijblad „Politiek Nieuws" een eigen kolom heeft onder de benaming „Overpeinzingen". Kennelijk zijn partijvoorzitters nogal beschouwend van aard. Of menen zij misschien dat zij zich naar buiten zo moeten presenteren? Nog opmerkelijker dan deze overeenkomst in benaming is wel dat je een rubriek „Overwegende" nu niet direct van een „gewetensvolle protestant", als partijvoorzitter De Boer toch is, verwacht. Wekelijkse „overwegingen" passen eerder bij een voigeling van „Rome".
„Overpeinzingen", daarentegen verwacht je eerder van een protestant. Gaat het hier om louter toeval, of komen hier de eerste vruchten van de CDA-samenwerking op ons af? Hoe moeten we de aandacht van voorzitter De Boer voor de brief van de katholieke bisschoppen over het bijzonder onderwijs bijv. bezien? Of komen hier veeleer de eerste sporen van een soort synthesedenken om de hoek kijken? Dan is het zaak de inhoud van de rubriek „Overwegende" goed te volgen, want waar gaat het dàn heen? De eerste afleveringen geven voor de argwanend geworden lezer, bij wie de angst voor „Rome" zo af en toe nog eens de kop opsteekt, gelukkig nog geen reden tot zorg. Zou partijvoorzitter De Boer echter sommige twijfels hebben aangevoeld? Wellicht daarom een citaat uit de Heidelbergse Catechismus in zijn „Overwegende" van 5 maart jl.? Voorlopig kunnen de lezers weer even gerust zijn! De „oude Heidelberger" is in zijn houding tegenover „Rome" volstrekt onverdacht. Denkt u maar aan het gestelde over de „paapse mis".
Bij „Overwegingen" blijft het overigens niet alleen. Ook dat willen we u niet onthouden. Er resten de partijvoorzitter nog vele andere taken dan het schrijven van z'n wekelijkse kolom. Allereerst en allermeest: erg veel vergaderingen. Zo zit hij de vergaderingen voor van het dagelijkse en partijbestuur en van de partijraad. In 1976 waren er dat resp. 20, 12 en 3. Dan vertegenwoordigt de voorzitter de partij naar buiten toe, om te beginnen in het CDA. Het dagelijkse bestuur van het CDA komt momenteel elke veertien dagen bijeen. Periodiek overleg met de collegae-partijvoorzitters van CH en KVP is eveneens gewenst om partijlijnen blijvend op elkaar af te stemmen. Dan de spreekbeurten. De AR-leden en kiezers willen hun voorzitter ook wel eens „zien" en een „verhaal" van hem horen. In het seizoen is dat al gauw 2 à 3 keer per week. Bovenstaande opsomming is nog lang niet compleet. Het aandeel van de voorzitter in het raam van de Europese christen-democratie is bijv. niet aangeroerd. Zo zijn er nog vele zaken meer. Dat alles vormt bijna een dagtaak. Maar die dagtaak is het Kamer-lidmaatschap. Bij uitstek een „job" die om een goede taakvervulling vraagt. Helpen het politiek programma van de ARP gestalte te geven, en de idealen van de anti-revolutionaire richting trachten te verwezenlijken. Ook dat werk gaat gewoon door. Een kleine taakverlichting heeft de voorzitter wel gekregen i.v.m. zijn bijzondere partijtaak. Maar die verlichting kan nooit alle uren compenseren die het voorzitterschap opeist. En om dan nog tijd te vinden om te „overwegen" dat is op z'n minst opmerkelijk.

AR Partijdig

LESBRIEVEN MAATSCHAPPIJLEER!!!

Ideaal voor School

De Stichting kader- en vormingswerk ARP heeft de laatste tijd een viertal lesbrieven maatschappijleer uitgegeven over actuele onderwerpen.

Les I gaat over de inrichting van ons staatsbestel,
Les II over stromingen in de politiek,
Les III over sociaal economische vraagstukken en
Les IV over verkiezingen en democratie.

De lessen zijn bijzonder fraai geïllustreerd met politieke prenten van Arend van Dam. Voorts zijn diverse werkopdrachten per les meegegeven om de zelfwerkzaamheid van leerlingen te bevorderen.

De lesbrieven ondervinden een grote belangstelling.
Bestel ze ook!

Prijsregeling:

De lessen kosten f 1,25 per exemplaar. Bij meerdere afname geldt een kortingsregeling.
2 t/m 4 exemplaren f 1,00 per exemplaar.
5 t/m 9 exemplaren f 0,85 per exemplaar.
10 t/m 24 exemplaren f 0,75 per exemplaar.
25 en meer exemplaren f 0,55 per exemplaar.

Bestellingen

Stort het verschuldigde bedrag, met vermelding van het gewenste en aantallen op postgiro 89673 t.n.v. ARPartijstichting Den Haag.

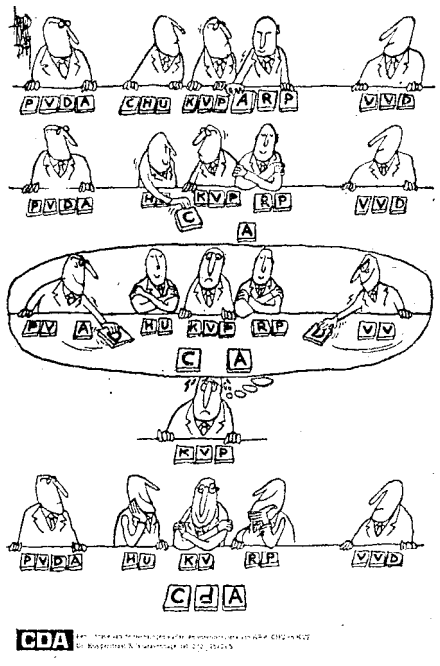

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN
directie- en schaftketen
scholen en
kerken
directie- en
schaft-
wagens
etc.
HOUTBOUW HAHBO HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Handel en Industrie

GETRON B.V.
Internationaal Transportbedrijf
Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642.
bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kip-chassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.
N.V. GEBR. SALVERDA
AANNEMERSBEDRIJF
't Harde, Bovenweg 7.
Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN
PALLETS
in vele afmetingen en uitvoeringen
Onze handelsvoorraad:
30.000 STUKS
w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 × 120
PALLET-BEDRIJF
J. STAAT - BARENDRECHT
Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN

Vraagt
jaar-rond chrysanten
die staan langer....
FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

OOSTERBAAN
&
LE COINTRE N.V.
GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS
Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV
BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

In dit boekje stelt de auteur, voormalig financieel-economische specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:
- *Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?*
- *Groeien of versoberen?*
- *Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.*

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.
Bestellingen: Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek".

SPELREGELS
VOOR ECONOMIE & POLITIEK
AREND J. VERMAAT
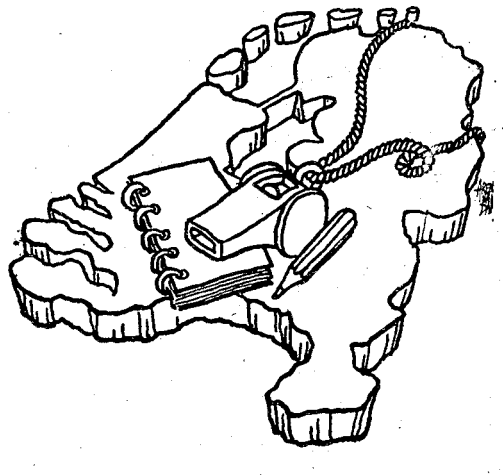
EEN UITGAVE VAN DE
stichting kader- en vormingswerk **ARP**
DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

WELWEZEN MET DE SPORT

Onlangs is een sportkatern verschenen onder de titel „Welwezen met de sport". In deze vier pagina's tellende krant komen de volgende zaken aan de orde: de sportnota van Van Doorn, de overheid en de sport, sportverwording, de christelijke sportbeweging, sport en samenleving, reclame in de sport.

De meewerkende auteurs zijn: **H. A. de Boer, L. A. van Splunder, prof. dr. I. A. Diepenhorst, W. F. H. Grashoff, C. J. van Leeuwen en G. J. Groenman.**

De katern, die zich o.m. goed leent voor discussie in groepen, is in nabestelling tegen het volgende tarief verkrijgbaar:

1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,50 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,40 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen via postgiro 89673 t.n.v. A. R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

Bibl... Gro...

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

33e jaargang – nr. 13 2 april 1977

Het wijzigingsvoorstel wetsontwerp onteigeningswet is de direkte aanleiding geweest tot de val van het kabinet Den Uyl. Meer over de oorzaken en de aanleiding van de krisis in dit nummer van Nederlandse Gedachten.

Veel over de krisis

Nederlandse Gedachten van deze week staat in het teken van de kabinetskrisis van vorige week.

Dr. W. de Kwaadsteniet gaat in zijn artikel in op een aantal staatsrechtelijke aspekten van de kamerontbinding. Over de oorzaken van en de aanleiding tot de krisis kunt u lezen in de Van A tot U op pag. 3 en in de tekst van de rede van lijsttrekker Van Agt, gehouden op dinsdagavond jl. te Bochholtz.

Tenslotte namen we van NRC-Handelsblad een interview met prof. mr. P. de Haan over inzake de grondpolitiek.

Aftreding van het kabinet en Kamerontbinding

Door dr. W. de Kwaadsteniet; ARP-Tweede-Kamerlid

Wanneer wij in ons land in een politiek moeilijke situatie komen, zijn er – als bijvoorbeeld het compromis en de „ijskast" geen oplossingen bieden – tenslotte de mogelijkheden van aftreding van het kabinet of van Kamerontbinding.

Bij aftreding van het kabinet is het zo, dat dan een nieuw kabinet kan worden geformeerd, waarna de staatsmachine weer loopt. Bij Kamerontbinding is het zo, dat er vervroegde verkiezingen worden gehouden, terwijl dan overigens tevens het kabinet zijn ontslag aanbiedt. Bij „gunstige" uitslag van de verkiezingen kan dan theoretisch natuurlijk vervolgens het ontslag geweigerd worden. De praktijk is echter, dat steeds een formatie van een nieuw kabinet volgt.
Theoretisch is het dus: òf aftreding van het kabinet (juister geformuleerd: aanbieding van het ontslag door het kabinet aan de Koning), òf Kamerontbinding. Practisch is het dan zo, dat in geval van Kamerontbinding bij de vervroegde verkiezingen tevens het Kabinet aftreedt.
In 1958 en 1966 is er nog een andere feitelijke gang van zaken geweest. Immers krijgen wij in 1958-1959 en in 1966-1967 het aftreden respectievelijk van het kabinet Drees en van het kabinet Cals, terwijl de respectievelijk opvolgende interim-kabinetten Beel en Zijlstra direct Kamerontbinding voorbereiden[1].
In die tijd[2] rijst ook al de vraag of een kabinet, dat ontslag aangeboden heeft – dus demissionair is – alsnog de Kamer kan ontbinden, zonder eerst zelf weer „missionair" geworden te zijn. Deze nieuwe probleemstelling had – en heeft nog – voorzover bekend – slechts bijzonder weinig (wetenschappelijke) benadering ondervonden.
Dr. E. van Raalte aanvaardde in 1965 en 1966 die mogelijkheid niet. In zijn opvatting zou – voor alsnog tot Kamerontbinding zou kunnen worden overgegaan – het kabinet op zijn verzoek tot ontslag moeten terugkomen.

Novum

Dit lijkt ook mij een als eerste voor de hand liggende benadering. Maar ik heb niettemin destijds reeds die mogelijkheid van Kamerontbinding door een demissionair kabinet niet bij voorbaat geheel willen uitsluiten. Het gebruik maken van die mogelijkheid zou overigens in onze staatkundige geschiedenis een „novum" opleveren, want het is nog nooit eerder gebeurd. Maar er is m.i. geen overwegend staatsrechtelijk bezwaar, hoewel het een (nog) vreemde figuur is en ook zou moeten blijven in die zin, dat dit alleen in een zeer speciaal geval overweging zou verdienen.

Maar men zou zich – zo was in 1968 de door mij gevolgde redenering – bijvoorbeeld een situatie kunnen indenken, waarin het tot een aftreden van een kabinet komt en waarin het niet voor de hand ligt, dat het zittende kabinet direct tot ontbinding van de Kamer overgaat. Tijdens een dan volgende kabinetsformatieperiode kan vervolgens blijken, dat geen kabinet met een eigen beleid en/of voor een betrekkelijk korte overbruggingsperiode te vormen is, omdat de periode tot de volgende normale verkiezingen vrij kort is. Tevens dat Kamerontbinding in dat geval niet uitsluitend het karakter behoeft te hebben van het inbrengen van een conflict tussen Kamer en kabinet als een hoofdpunt bij eventuele verkiezingen, maar Kamerontbinding in die situatie vrij algemeen gezien wordt als slechts eer. door de omstandigheden gevraagde vervroeging van de verkiezingsdatum. In zo'n situatie bijvoorbeeld zou dan Kamer ontbinding door een demissionair kabinet niet uitgesloten te achten zijn en zou het demissionair-zijn van het kabinet gezien kunnen worden als een aftreden op termijn.
In de gangbare opvatting moest er om Kamerontbinding toe te passen een conflict zijn tussen kabinet en Kamer. Die gedachte speelt ook vandaag nog bij sommigen een rol. Ook mijnerzijds is die gedachte evenwel reeds eerder bestreden.
De ontbinding is grondwettelijk gezien bestemd voor en in onze staatkundige praktijk toegepast in uitzonderingsgevallen waarbij er overigens geen grondwettelijk vastgestelde of in de praktijk gegroeide beperking bestaat tot bepaalde gevallen. Op basis van Grondwet en praktijk is dus ontbinding mogelijk in alle uitzonderingsgevallen. In de theorie is er echter altijd een bijzondere terughoudendheid geweest.

Uitzonderingsgevallen

In de eerste plaats kan ontbinding worden toegepast wanneer zich een omstandigheid voordoet, waar men op een andere wijze niet uit kan komen (of niet uit **wil** komen, maar ook dan **kan** men er uiteindelijk niet uitkomen). Ontbinding kan met andere woorden toegepast worden als de zaak op de een of andere wijze vastzit, als men in een impasse verkeert.
Een dergelijke omstandigheid openbaart zich bij een conflict, strijd, disharmonie tussen regering enerzijds en Tweede Kamer, Eerste Kamer of Eerste en Tweede Kamer anderzijds, tussen Eerste Kamer en Tweede Kamer of in de boezem van de regering.
In de tweede plaats kan ontbinding worden toegepast wanneer zeker, vermoedelijk of mogelijk de Kamer niet meer representatief wordt geacht.
Deze omstandigheid openbaart zich eveneens bij de hiervoor genoemde mogelijkheden van een conflict, strijd, disharmonie, maar kan zich tevens openbaren bij een toestand van harmonie tussen en binnen de betrokken organen.
Ontbinding mag dus worden toegepast in alle uitzonderingsgevallen. Dit is overigens dus duidelijk wat anders dan: in alle gevallen.
Normaal is, althans dat is de bedoeling, dat de Kamers hun grondwettelijk bepaalde termijn zitten, de Tweede Kamer vier jaar, de Eerste Kamer zes jaar.

Sinds 1933 alleen ontbindingsverkiezingen

Ten aanzien van de Tweede Kamer is nog het volgende interessant. De Grondwet bepaalt, dat de leden worden gekozen voor vier jaren. De Kieswet bepaalt nader, dat aan het einde van die vierjarige periode de Tweede-Kamerleden aftreden „met ingang van de derde dinsdag van september". Verder bepaalt de Kieswet, dat reeds ruim voor die tijd de nieuwe Tweede Kamer wordt gekozen. De dag van de kandidaatstelling is namelijk de tweede dinsdag van april, dit jaar dus dinsdag 12 april. De dag van de stemming is de drieënveertigste dag na de dag van de kandidaatstelling, dit jaar dus woensdag 25 mei. Dit betekent derhalve, dat de oude Kamer na de verkiezingsdag nog ongeveer vier maanden zit, tot op Prinsjesdag de nieuwe Kamer pas in functie treedt.
Dit is overigens alleen het geval wanneer er normale verkiezingen worden gehouden. De situatie is anders wanneer er verkiezingen zijn ingevolge Kamerontbinding. Dan wordt in het ontbindingsbesluit, dus bij KB, bepaald met ingang van welke datum de oude Kamer ontbonden wordt en de nieuwe Kamer samen met de Eerste Kamer in verenigde vergadering bijeenkomt. Dat is dan altijd slechts een beperkt aantal dagen na de verkiezingsdag. Dan is er dus niet zo'n lange periode van ongeveer vier maanden, waarin er eigenlijk bij wijze van spreken twee Tweede Kamers zijn. Zo'n situatie is er overigens niet meer geweest sinds 1929. Immers, sinds 1933 zijn alle verkiezingen voor de Tweede Kamer ontbindingsverkiezingen geweest; òf tengevolge van een „echte" Kamerontbinding, òf tengevolge van een ontbinding (samenvallend met normale verkiezingen) ingevolge grondwetsherziening.

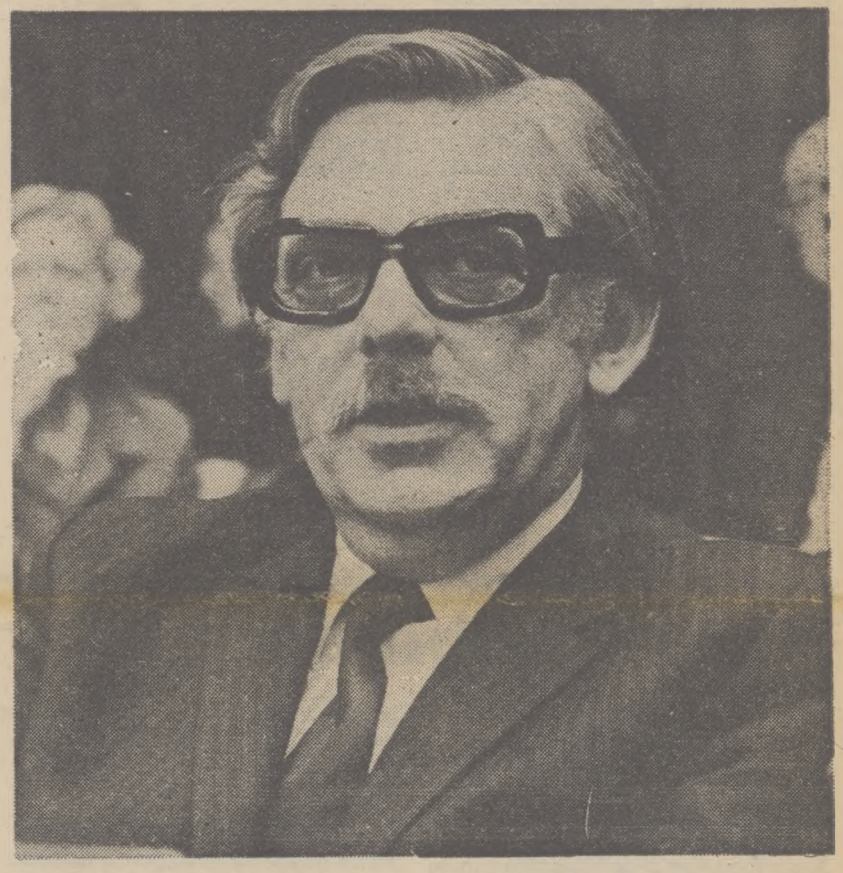

Grondwetsherziening

Het was de bedoeling, dat ook dit jaar tegelijk met de normale periodieke verkiezingen ontbinding van de Tweede Kamer (en van de Eerste Kamer) zou plaatsvinden ingevolge grondwetsherziening. Zoals men weet heeft de Tweede Kamer in december jl. drie wetsontwerpen tot grondwetsherziening in eerste lezing aanvaard. Die wetsontwerpen zijn nu nog in behandeling bij de Eerste Kamer. Als ook de Eerste Kamer die ontwerpen zou aanvaarden, zou grondwetsontbinding plaatsvinden. Als de Eerste Kamer die ontwerpen – vanwege de betrekkelijk korte tijd – niet meer zou behandelen, òf wel zou behandelen, maar verwerpen, zou geen grondwetsontbinding kunnen plaatsvinden. En dan zouden wij in een situatie verkeren die wij sinds bijna vijftig jaar, namelijk sinds 1929, niet meer gekend hebben.
Dat zou een lastige zaak zijn. Aangezien het gewoonte is, dat een kabinet bij verkiezingen zijn ontslag indient, zou de formatie van een nieuw kabinet moeten plaatsvinden, terwijl een oude Tweede Kamer nog maanden zit en de nieuwe

Vervolg op pag. 2

DEZE WEEK IN NG:

kamerontbinding pag. 1, 2

Aantjes over de krisis pag. 3

Interview prof. De Haan inzake Grondpolitiek pag. 4

Rede Van Agt over o.m. de krisis pag. 6, 7

Wetsontwerp Midden-Delfland pag. 8

Uit de Arjos pag. 9

Van de AR-partij pag. 11

Oosterbaan & Le Cointre n.v.
Goes

Telefoon (01100)-27555

DRUKKERS-UITGEVERS

Al 75 jaar drukker in Benelux voor bedrijven en organisaties

Telefoneren naar partijburo

Op pag. 8 in dit nummer meer informatie over het feit dat het partijburo in deze drukke verkiezingstijd niet altijd even gemakkelijk telefonisch bereikbaar is.

IN OGENSCHOUW

De verdeling van AR-kandidaten over de lijsten

De verdeling van de AR-kandidaten over de 6 in te dienen lijsten roept in sommige gevallen vragen op. Dat is niet zo verwonderlijk, want het is voor het eerst sinds een lange reeks jaren, dat de AR-kandidaten over 6 lijsten verdeeld moeten worden.

Gedurende een groot aantal jaren kende de ARP 24 of 25 landelijke kandidaten; dit aantal werd dan aangevuld met 6 of 5 kandidaten per Kamerkleskring.
Aan deze verkiezingen neemt de ARP deel met 39 kandidaten, die – behalve nummer 1 op de AR-lijst – in een deel van het land worden gekandideerd. In totaal staan er op de CDA-lijst 152 kandidaten.

Langdurig overleg

Er is aan die hele kandidaatstelling-zaak een uitvoerig en langdurig overleg voorafgegaan. Allereerst al om te komen tot een technisch lijstvoorstel, waarbij de verschillende plaatsen aan de partijen werden toegewezen.

Bij dat lijstvoorstel voor een totaallijst kreeg de ARP de plaatsen 2 (Aantjes), 5 mevr. (Van Leeuwen), 8 (De Koning) 11 (Boersma) 14 (Schakel), 20 (Veerman), 42 (Van Houwelingen) 44 (Scholten), 47 (Faber), 51 (De Kwaadsteniet), 54 (Beinema) 58 (De Graaf), 62 (Borgman), 65 (De Vries), 69 (Buikema), 73 (Couprie), 77 (mevr. Laning-Boersma), 80 (Heerma), 84 (De Graaff), 88 (Van Noord), 92 (Van Ruller), 96 (Terpstra), 100 (mevr. May-Weggen), 104 (G.A. de Boer), 108 (Hoekstra), 111 (Enserink), 114 (Drost), 118 (mevr. Verhoog-Bokma), 122 (Achterstraat), 126 (Jonkman), 128 (R. de Boer), 132 (Van den Bos czn), 140 (Hebly), 143 (Van Gelder).

Aangezien deze lijst gesplitst moest worden in 6 lijsten vroeg dat veel overleg tussen de drie partijen. Dit klemde des te sterker daar er wel voor gezorgd moest worden, dat de kandidaten gekozen konden worden in de volgorde waarin ze staan gekandideerd. Nu is dat nooit helemaal precies te regelen, want je kent de uitslag van de verkiezingen niet. Wel is bekend hoe voorgaande verkiezingen zijn verlopen en op grond daarvan zijn er prognoses te maken.
Bij de verdeling van de kandidaten is één van de uitgangspunten geweest hen zoveel mogelijk in hun eigen woongebied op de lijst te zetten.
Helaas is dat niet altijd gelukt. Soms omdat er teveel kandidaten waren die een plaats moesten krijgen op een bepaalde lijst; soms omdat bepaalde kandidaten vanwege de relatie met de streek daar speciaal gekandideerd moesten worden. Getracht is de kandidaten zo objectief mogelijk te verdelen.

Verdeling

Er behoeft geen verschil van mening over te zijn dat de verdeling niet in alle opzichten ideaal is.
De plaatsen voor de ARP op de respectieve lijsten zijn.

2	2	2	2	2	2
5	6	6	6	8	10
8	9	9	9	17	12
11	12	12	12	25	13
14	19	15	14	27	21x
16	23x	19	17		25
18x	25	22x	21x		
20x	29	24	25		
21		27	29		
23					
25					
27					
30					

De nummers waarachter een kruisje staat zijn zgn. wisselplaatsen voor de ARP. Ieder van de drie partijen had hiervoor enkele plaatsen beschikbaar. De bedoeling was hierop personen te plaatsen, die een zodanige bekendheid genoten dat ze ook elders gekandideerd zouden moeten worden óf personen, die in eerste instantie niet stonden gekandideerd in hun eigen woongebied. De wisselkandidaten voor de ARP zijn: mevrouw Van Leeuwen, De Koning, Boersma, Schakel, De Boer, Beinema. De KVP maakt geen gebruik van de wisselplaatsen omdat zij de voorkeur geeft aan een groter aantal kandidaten.

Op de lijst voor Groningen, Friesland en Drenthe staan aanzienlijk meer AR-kandidaten, dan op de lijst in Limburg. Dat is ook niet verwonderlijk; aangezien de AR in het noorden nu eenmaal sterker is dan in het zuiden.

Eerste 10 plaatsen

Er is wel als kritiek naar voren gekomen op de verdeling van de AR-kandidaten over de lijsten, dat de ARP te weinig plaatsen onder de 10 kreeg.
Deze kritiek is niet geheel onredelijk, hoewel ik de huidige verdeling zeer wel verdedigbaar acht. Maar dat komt misschien mede voort uit het feit, dat ik zelf aan de wieg van dit voorstel heb gestaan.
De werkgroep, die het voorstel uitwerkte liet zich leiden door de gedachte, dat de kandidaten van de drie partijen redelijk over de 6 lijsten verdeeld moesten worden. Aan dat criterium is in ieder geval voldaan. Nogmaals: een iets beter beklemtonen van de federatieve opbouw zou zeer zeker ook passend zijn geweest.
Het aanvaarde voorstel is overigens alle partij-organen gepasseerd.

De ARP beschikt naast plaats 2 over de plaatsen 5, 6 (3x), 8 en 10 als eerste plaatsen op iedere lijst.
Dit leidde tot de vraag hoe die plaatsen vervuld moesten worden. T.a.v. Limburg was dat niet zo moeilijk, want bij 52 CDA-zetels was dat nog een eerste reserveplaats, en daar werd derhalve nummer 15 van de AR-lijst Beinema gekandideerd. T.a.v. plaats 8 in Noord-Brabant waren er ook geen problemen. Het was een verkiesbare plaats en daarom kwam daar het enige Noord-Brabantse AR-kamerlid-Scholten.

Voor de overige 4 lijsten werd het moeilijker. Ervan uitgaande, dat nummer 2 op de AR-lijst ook de hoogste beschikbare plaats na de lijstaanvoerder zou moeten krijgen had het voor de hand gelegen op plaats 5 in het Noorden mevrouw Van Leeuwen te kandideren. Aangezien mevrouw Van Leeuwen in Zoetermeer woont en een aanzienlijk deel van haar leven in Zuid-Holland heeft gewerkt en o.a. jarenlang in de Kamerkring Dordrecht actief was kreeg zij plaats 6 in Zuid-Holland/Zeeland. De Koning (nr. 3 op de AR-lijst) kreeg plaats 6 in Overijssel/Gelderland.
Het was duidelijk, dat hij een agrarisch gebied moest krijgen; gekozen werd voor de oostelijke provincies. Boersma stond aanvankelijk op plaats 5 in de drie Noordelijke provincies. Doordat Kooymans uiteindelijk om persoonlijke redenen afzag van een kandidatuur werd Boersma in Utrecht/Noord-Holland als nr. 6 gekandideerd.
Op die wijze was het mogelijk Beumer en Faber op te schuiven, zodat beiden – staande op een verkiesbare plaats – direct verkozen zouden kunnen worden.

Het heeft sommige mensen bevreemd, dat Beumer (nr. 9. op de AR-lijst) nu in het Noorden op plaats 5 staat.

Welnu daar steekt niets anders achter, dan dat wij de kandidaten zo goed mogelijk over de lijsten moesten verdelen en dat wij zo veilig mogelijk wilden stellen, dat de kandidaten gekozen zouden worden krachtens de volgorde van de kandidatenlijst.

Goede campagne

De kandidaten zelf zijn niet geraadpleegd over de indeling. Ook daar kan men over twisten of dat verstandig is. Het is in ieder geval duidelijk, dat er in alle gevallen enkele beslissingen te nemen zijn, die niet aan alle wensen tegemoetkomen en die niet iedereen bevredigen, zo staan bijv. op de Limburgse lijst personen, die vooral in het Westen wonen. Toch is bewust voor gemengde lijsten gekozen, vooral om duidelijk te maken dat in het Zuiden het CDA iets anders is dan de KVP onder een andere naam en in het Noorden het CDA iets anders is dan ARP of CHU onder een andere naam.

De verdeling van de kandidaten over de lijsten kwam aan de orde in de partijraad van 13 november 1976. Daar werd machtiging gegeven voor noodzakelijk gebleken wijzigingen.
Die waren nodig, omdat 2 kandidaten zicht terugtrokken. Over deze laatste wijzigingen besliste het partijbestuur, waarna daarvan mededeling werd gedaan aan de leden van de partijraad.

Bij een volgende kandidaatstelling zal rekening moeten worden gehouden met de thans opgedane ervaringen. Ook dan zal echter blijken dat het niet 100% is wat wordt afgesproken. Thans gaat het erom dat wij met elkaar een goede verkiezingscampagne voeren.
Laten wij – voor wat ons betreft – ons daarvoor inzetten. D.C.

Kamerontbinding

Vervolg van pag. 1

gekozenen nog maandenlang geen beëdigde Kamerleden zijn.
Wie adviseren de Koningin omtrent de formatie en wie spreken met de (in)formateur: de zittende fractievoorzitters of de lijstaanvoerders bij de verkiezingen, die de (mogelijk) nieuwe fractievoorzitters zijn over vier maanden? Het lijkt voor de hand te liggen, dat dit de lijstaanvoerders zouden zijn, maar het blijft een gekunstelde constructie.
En hoe zou het dan moeten als binnen twee of drie maanden een nieuw kabinet zou zijn geformeerd? Wordt dan de regeringsverklaring van het nieuwe kabinet afgelegd tegenover de oude nog steeds wettig zittende Tweede Kamer? Het zou een moeilijke zaak zijn.

Wijziging van de kieswet

Het beste zou zijn geweest indien in de afgelopen tijd de Kieswetbepaling met betrekking tot het aftreden „met ingang van de derde dinsdag van september" was herzien. Bijvoorbeeld door een bepaling, dat het aftreden plaatsvindt met ingang van de „zoveelste" dag van de stemming. Niemand heeft hieraan in de afgelopen tijd blijkbaar gedacht.
Ik heb dezer dagen de gedachte geopperd, dat – wanneer zou blijken, dat het kabinet en de beide Kamers daar geen moeite mee zouden hebben – alsnog snel een wetsontwerpje tot wijziging van de Kieswet terzake zou kunnen passeren. Erg fraai is zo'n stukje gelegenheidswetgeving natuurlijk ook niet. Maar als wettelijke aanpassing aan een langdurige feitelijke praktijk zou het overwegenswaard zijn geweest.
Inmiddels weten wij dat dit niet gebeurt.
Om de geschetste moeilijkheden te voorkomen haalt men nu overigens even zeer een niet zo erg fraaie krachttoer uit door met behulp van het grondwettelijke ontbindingsrecht de in de Kieswet vastgestelde termijn van aftreding met ingang van Prinsjesdag terzijde te stellen. Wel, om het wetenschappelijk nuchter vast te stellen: dit is een novum.
Bovendien moet in dit geval ook nog bedacht worden, dat dit een Kamerontbinding is, welke niet – zoals normaal – vervroeging van de verkiezingen met zich meebrengt. Het kan immers niet vroeger dan nu al vast stond: kandidaatstelling op 12 april a.s., verkiezing op 25 mei a.s.

Het kan niet op

Ook het novum van Kamerontbinding door een demissionair kabinet is nu werkelijkheid geworden. Wij zouden de voorkeur hebben gegeven – maar dat bleek politiek niet haalbaar – aan de ook staatsrechtelijk fraaiere weg van ontslagweigering, weer „missionair" worden van het kabinet, behandeling van de wetsontwerpen tot grondwetsherziening door de Eerste Kamer, gevolgd door grondwetsontbinding. Dit is evenwel niet gebeurd. Hoe dan ook: er zijn nu zomaar twee nova tegelijk. Het kan niet op.

1) Formeel niet, maar materieel wel waren de kabinetten Beel en Zijlstra eigenlijk bij wijze van spreken „demissionaire" kabinetten.

2) Vgl. mijn proefschrift „Het recht van Kamerontbinding", VU, 1968, blz. 195/196.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)
onder redaktie van:
G. A. Kieft (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 14,00 per halfjaar.
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement
f 9,00 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie.
020-24.91.12.

Lubbers en Hazekamp op studiedag Midden- en Kleinbedrijf

De Stichtingen voor Kader- en Vormingswerk ARP. CHU en KVP organiseren op maandag 25 april 1977 in het RAI Congrescentrum te Amsterdam een studiedag over de positie van het Midden- en Kleinbedrijf.
Dit naar aanleiding van een recentelijk bij de wetenschappelijke instituten van het CDA verschenen studie.

Op deze studiedag zullen drs. R. F. M. Lubbers en Th. M. Hazekamp resp. minister en staatssekretaris van Economische Zaken, redevoeringen houden.

's Morgens zullen discussiegroepen worden gevormd.
In elke discussiegroep zullen aan de orde komen:

a. de CDA-opvattingen over de verdere ontwikkeling van onze economie in het algemeen;

b. de plaats van het midden- en kleinbedrijf in deze ontwikkeling in het bijzonder.

Voorts zullen de groepen zich afzonderlijk bezighouden met:

Groep I

Het algemene loonpolitiek / Algemene loonpolitiek

Een centrale aanbeveling in het rapport betreft een ander loonbeleid, waardoor arbeidsintensieve sectoren minder in de knel raken dan zij in de afgelopen jaren zijn geraakt.

Groep II

Ruimtelijke ordenings- en mededingingsbeleid
Nieuwe vormen van concurrentie op nieuwe vestigingsplaatsen kunnen het Midden- en Kleinbedrijf voor zware problemen stellen. Ook kan de continuïteit bedreigd worden door de ontvolking van sommige delen van het platteland en van de centra van grote steden.

Groep III

Zelfstandig ondernemerschap; begeleiding, ondersteuning en financiering

Het rapport beschrijft de typische kenmerken en problemen van het midden- en kleinbedrijf, zoals zelfstandig ondernemerschap, beperkte toegang tot de kapitaalmarkt en arbeidsintensiviteit.

Op basis hiervan somt het rapport een reeks maatregelen op.

Groep IV

Minimuminkomen, zelfstandigen

In het algemeen zal het inkomensbeleid ten behoeve van het midden- en kleinbedrijf indirekt van aard zijn.

Het noemt het rapport drie uitzonderingen op voor een minimuminkomen voor zelfstandigen.

's Middags zal een plenaire discussie plaatsvinden met een forum, onder leiding van **H.A. de Boer,** lid van de Tweede Kamer, voorzitter van de ARP, waarin voorts zitting hebben:
H. v.d. Meulen, secr. van het CNV
mr. G. van Muiden, alg. secr. van het NCOV
drs. H. A. C. M. Noteboom, lid van de Tweede Kamer
dr. L. M. van Leeuwen, lid van de CDA-programcommissie
dr. B. de Vries, lid van de studiecommissie Midden- en Kleinbedrijf.

Voor deelname kunt u zich uitsluitend aanmelden door overmaking van de deelnemerskosten ad f 15,– op girorekening 379333 ten name van de Alg. Penningmeester KVP, Mauritskade 25, Den Haag, onder vermelding „studiedag MKB", en het nummer van de groep waarin u wilt deelnemen.

Na ontvangst van uw betaling ontvangt u de benodigde documentatie waaronder het rapport Midden- en Kleinbedrijf, de groepsdisscussievragen en het artikel „Beleid getoetst" van H. A. de Boer.

Om de kiezer

Aan de aanstaande verkiezingsstrijd is een nieuw element toegevoegd.
Het feit nl. van de kabinetscrisis, een aantal weken vóór de verkiezingsdatum.
De crisis, hoe men het keert of wendt, heeft binnen de boezem van het kabinet gestalte gekregen.
Openbaarheid is er niet bij. Dat betekent dat er veel, en veel van elkaar verschillende, verhalen door het land zullen gaan. Hetgeen nu al te merken is.
Zoiets doet aan een verkiezingsstrijd geen goed. De kiezer – afgezien van zijn vertrouwen in de desbetreffende persoon – kan niet beoordelen welk verhaal het juiste is.
Met het niet ondenkbare gevolg dat men op de man en niet op de bal gaat spelen.
Openbaar maken van notulen van de ministervergaderingen heeft geen zin in dit verband – afgezien nog van de vraag of de bestaande geheimhoudingsplicht mag worden opgeheven.
Daarom hopen wij van harte dat alle verkiezingscampagnes ervan zullen uitgaan naar een eerlijk presenteren van de eigen doelstellingen in alle redelijkheid.
Niet – beslist niet (hoe „aantrekkelijk" misschien) het toeoassen van wurggrepen op anderen; niet door de modder halen.
Kortom: wel stevige principiële zakelijke discussie, niet elkaar emotioneel om de oren slaan.
Wij vragen dit in elk geval van hen die namens en met ons het CDA vertegenwoordigen.

Harde voorwaarden

De heer Den Uyl – de PPR heeft zich nog niet hiervan gedistantieerd – heeft aangekondigd in beginsel wel met het CDA verder te willen maar onder spijkerharde voorwaarden over bepaalde zaken.
De heer Van Agt ligt in dezelfde richting, als het gaat om verdere samenwerking met de PvdA. Bij dit tweetal voegt zich nu een derde.
De heer Wiegel wil met het CDA optrekken straks, maar onder deze duidelijke voorwaarden: zoveel mogelijk uitvoeren van hun program en een evenredig aantal bewindslieden.
De standpunten schijnen zich wat te verharden: wel samenwerking doch denk om onze voorwaarden! Zou het geen goede gedachte zijn te zeggen – zonder omhaal van woorden – wat precies die voorwaarden gaan inhouden?

N.G. COMMENTAAR

Kabinetsformatie

Staatsrecht is een boeiend onderdeel van het recht. Met name omdat – evenals overigens andere rechtsterreinen – dit een levende materie is; de politiek is er in verpakt.
De in het verleden geformuleerde inzichten en gehanteerde spelregels zijn geen „wetten" van Meden en Perzen.
Was er vroeger geen sprake van dat een kabinetsinformateur een gewichtige rol kon spelen, later is dit – indien gewenst – een normaal verschijnsel geworden. De inhoud van het begrip met betrekking tot de ministeriële verantwoordelijkheid is sinds 1813 grondig gewijzigd. Zo zijn er meer aantoonbare verschuivingen aan te wijzen.
Wij menen dat dit een goede zaak is. Soms met de maatschappelijke ontwikkeling mee groeiend, soms ook voorafgaande aan zo'n ontwikkeling.
Hier om: hoezeer gebonden aan de door de Nederlandse grondwet getrokken hoofdlijnen – het zou verlammend werken op ons staatsrecht, indien wij ons zouden moeten houden aan hetgeen vroeger te doen gebruikelijk was.
Waarbij wij zeker grote waarde erkennen van een vergelijking met de praktijk in het verleden. Wij moeten ons er immers van bewust zijn waarom een andere invulling in de gegeven omstandigheden juister voorkomt.

Daarom vinden wij het gevaarlijk bij voorbaat te stellen dat omdat de heren Drees, Zijlstra, Biesheuvel of Den Uyl (om enkele kabinetsformateurs te noemen) hun taak op een bepaalde wijze volbrachten dit dus vandaag weer moet.

Het zou daarom verantwoord kunnen zijn als bij een kabinetsformatie zeer belangrijke zaken zouden functioneren; zo nodig in breed overleg.

Daarmee worden Kamerleden niet gedegradeerd tot zaakwaarnemers.

VAN A TOT U

Oorzaak en aanleiding

Er zal in de komende weken nog veelvuldig worden gediscussieerd over de vragen wat de oorzaak tot de kabinetscrisis is geweest en wie daarvan de schuld draagt. Die vragen zullen zonder twijfel de gehele verkiezingstijd aan de orde blijven.

Onderscheid

In deze eerste reactie wil ik met name de aandacht erop vestigen dat onderscheid moet worden gemaakt tussen oorzaak en aanleiding.
Het verschil over de grondpolitiek, waar het kabinet uiteindelijk over is gestruikeld, was na alle besprekingen en compromisvoorstellen zeker niet onbelangrijk, maar toch niet meer van een omvang dat dit op zichzelf een crisis onvermijdelijk maakte. Dit is ook het oordeel van de deskundige professor De Haan
Het resterende geschilpunt – hoe belangrijk op zichzelf ook – was uiteindelijk toch meer aanleiding dan oorzaak. De werkelijke oorzaken liggen dieper (zoals eigenlijk altijd bij een interne kabinetscrisis; bij het kabinet-Marijnen in 1965 en het kabinet-Blesheuvel in 1972 was het niet anders).

Ultimata

Terugziende op de afgelopen maanden konstateer ik in toenemende mate een verslechtering van de sfeer, met name tussen de fracties van PvdA en CDA. Dit heeft natuurlijk onvermijdelijk ook zijn gevolgen voor de verhoudingen in het kabinet gehad, hoewel daar op zichzelf naar ieders getuigenis de sfeer tot op het laatst toe goed is gebleven.
Die sfeerverslechtering is met name te wijten aan de wijze, waarop de voorzitter van de PvdA-fractie (tegen de zin van de progressieve ministers en tegen de zin van een deel van zijn fractie, hoewel wel door de gehele fractie gedekt) enkele maanden geleden begonnen is een aantal wetsontwerpen als ultimata aan het CDA te stellen. Vanaf dat moment kon iedere concessie en ieder compromisvoorstel nog slechts worden uitgelegd als het „buigen" van de een dan wel van de ander. Dat heeft de zaak muurvast gezet en het is eigenlijk verwonderlijk dat er binnen het kabinet desondanks nog zolang aan mogelijke oplossingen gedokterd kon worden.

Cynisch en vernederend

Een tweede oorzaak die de sfeer tussen PvdA en CDA grondig heeft bedorven is de manier geweest waarop de PvdA-fractie bij monde van Kosto (ook hier weer tegen de zin van een groot deel van zijn fractie maar wel door de gehele fractie gedekt) aan het slot van het tweede Menten-debat Van Agt heeft behandeld.
Het staat iedereen vrij om van mening te zijn dat Van Agt geen goede minister van Justitie is. Ik heb daarover een volstrekt tegengestelde opvatting, maar een andere mening mag niemand worden ontzegd. Het is wel een beetje merkwaardig, als je ziet hoe juichend de PvdA Van Agt in dit kabinet heeft verwelkomd (in zoverre slaat het oordeel van Kosto ook op zijn eigen fractie en op de minister-president terug), maar je mag niemand het recht ontzeggen een eigen mening te hebben en die te uiten.

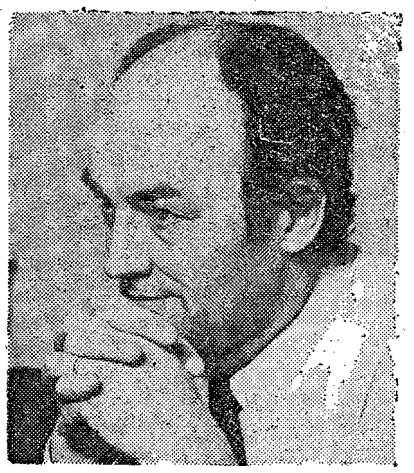

Zelfs als de PvdA die mening heeft, dan nog zijn er andere en jegens de voornaamste exponent van een regeringspartner loyalere manieren om dat tot uitdrukking te brengen dan hier is gebeurd.
Niet het oordeel op zichzelf, maar de cynische en vernederende manier waarop daaraan uitdrukking werd gegeven, heeft in hoge mate bijgedragen tot een grondig bederf van de politieke verhoudingen.

Dynamiet

In deze houding en in door het stelselmatig volhouden ervan, waaruit bleek dat er van een welbewuste strategie sprake was, ligt de hoofdoorzaak van de crisis.
De brugfunctie van het kabinet, waarvoor met name ARP en KVP belangrijke offers hebben gebracht en waaraan drie en een half jaar stelselmatig en met succes is gebouwd, is in het zicht van de overkant door deze taktiek van de PvdA en met name van haar fractie-voorzitter zodanig ondermijnd dat de ineenstorting onafwendbaar was.
Met de formatie in 1973 heeft dit niets van doen. Hoe verkeerd die ook was, als zij onvermijdelijk tot een breuk had moeten leiden, was het al veel eerder gebeurd. Het eraan voorafgaand kabinet was het resultaat van een formatie, waarin parlementaire getalsverhoudingen van de regeringspartijen bijna mathematisch zuiver was in acht genomen, maar het heeft niettemin nauweliijks een jaar stand gehouden.
Het is in tegendeel veeleer zo, dat de grote risico's van de slechte formatie geleideiijk aan overwonnen waren. Dat de breuk toch is gekomen, vindt zijn oorzaak in de hierboven genoemde houding van de PvdA-fractie.

Hoofdverklaring

Het is zeer wel mogelijk ook aan christen-democratische kant enkele gebeurtenissen te noemen, die geen bijdrage zijn geweest het ondermijningsproces te stuiten, maar het zijn in het licht van dit proces onbeduidende incidentjes die niet van werkelijke betekenis zijn geweest.
Er is over dit onderwerp nog veel meer te zeggen. In de komende weken zal daar nog alle behoefte aan en alle gelegenheid voor zijn.
Zeker is daarbij ook aan de orde de vraag of christen-democratische politiek nu met zich meebrengt de kloof te verwijden dan wel zoveel mogelijk te beperken.
In aansluiting op de vorige week afgedrukte en namens de gezamenlijke CDA-fracties in het crisisdebat uitgesproken rede, moest in elk geval deze eerste reactie reeds worden gegeven.
Want daar en daar alleen ligt de hoofdverklaring van de crisis, waarin de samenwerking tussen CDA en PvdA vorige week is geraakt.

STER ELITE FREESIA'S
ELITE ANJERSTEKKEN
VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-KWEKERIJ

M. C. VAN STAAVEREN

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

Visies op arbeid

In deze katern geven deskundigen hun visie op het begrip „arbeid" in de huidige samenleving.

De auteurs: drs. H. Borstlap, drs. A. Schouten, prof. dr. H. J. van Zutthem, mr. G. C. van Dam en drs. B. Beumer. Deze krant is bijzonder geschikt als handleiding voor een gesprek op de kiesvereniging of in kleinere groepjes.

Bestellingen door storting op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Visies op arbeid".

Prijstabel

1 ex.	*f 0,75 per ex.*
2 t/m 4 ex.	*f 0,60 per ex.*
5 t/m 9 ex.	*f 0,50 per ex.*
10 t/m 24 ex.	*f 0,40 per ex.*
25 en meer ex.	*f 0,30 per ex.*

BON

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Wenst abonnement .....

Wenst proefnummers .....

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 14,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 9,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

Een goed bestede gift!

Geef voor Gerbrandy-borstbeeld

Einde vorig jaar vroegen wij in dit blad de aandacht van onze lezers voor het besluit van het partijbestuur om plaatsing van een borstbeeld van Gerbrandy in het gebouw van de Tweede Kamer mogelijk te maken.

De lezers van N.G. en allen die sympathiek stonden tegenover het besluit van het partijbestuur werden opgewekt een gift te storten. De totale kosten van dit projekt bedragen omstreeks 20 000 à 24 000 gulden. De eerste giften kwamen vorig jaar reeds binnen, maar het spreekt vanzelf dat het benodigde bedrag niet binnen enkele weken bereikt is. Daarom vragen we er aan het begin van dit nieuwe jaar nogmaals uw aandacht voor. Als lezer bent u evenwel ongetwijfeld geïnteresseerd in meer informatie hierover. Het Presidium van de Tweede Kamer heeft zich akkoord verklaard met de plaatsing van een dergelijk borstbeeld. Het beeld zal vervaardigd worden door mevrouw Maria J. van Everdingen, beeldhouwster te Loënga in Friesland. Het beeld zal ongeveer 110 cm. hoog worden en geplaatst worden op een 70 cm hoge sokkel. De bij dit artikel geplaatste illustratie geeft hiervan een idee. Het is de bedoeling op 5 mei 1977 het beeld officieel te doen onthullen. Een symbolischer datum is nauwelijks denkbaar.

Grote zoon

Sneek kreeg in 1976 een standbeeld van deze christenstaatsman, voortrekker van het Nederlandse verzet tegen Nazi-Duitsland vanuit de Engelse hoofdstad Londen.
Wat zou mooier zijn dan de verwezenlijking van een borstbeeld, een jaar later, van deze „grote zoon" van de ARP in ons Parlement?
Geef voor Gerbrandy! Stort uw bijdrage op giro 89673, t.n.v. ARPartijstichting, Den Haag, m.v.v. „borstbeeld Gerbrandy".

Nooit te laat om te restaureren

„Die hele kabinetscrisis berust op een misverstand. Het kabinet heeft de zaak zelf willen opknappen. Maar ais de deskundigen tijdig aan het werk waren gezet, had die crisis voorkomen kunnen worden". „De manier waarop nu tegen Van Agt wordt aangeschopt is niet meer dan politieke stampei. Het hele kabinet, ook Den Uyl, is verantwoordelijk voor de nu ontstane situatie".

Tot deze conclusies komt iemand die er met zijn neus opgestaan heeft, prof. mr. P. de Haan, hoogleraar in het administratief recht en grondgebruikrecht aan de Vrije Universiteit en lid van de ARP. Bij de worsteling over de grondpolitiek speelde hij een centrale rol als adviseur van het CDA.
Het Tweede-Kamerlid voor de KVP, L. A. M. de Bekker (van het amendement) deed daarover een boekje open in het Hollands Dagboek van vorige week. Gezeten in het Kamerrestaurant zag hij Hanen voorbijvliegen. „De Haan Een en Twee, aangekleed, verkleed enz." Daarmee doelde De Bekker op voorstellen die, aangedragen door de CDA-adviseur, de kloof moesten overbruggen tussen progressieven en CDA.
Prof. De Haan is nog niet helemaal over zijn verbazing heen, dat het kabinet gevallen is over „zoiets futiels" als de gebruikswaarde van de grond. „Vanuit het algemeen belang is het een bagatel, echt verwaarloosbaar".
Het struikelblok door de jaren heen van de grondpolitiek werd voor de wetenschapsman, gezien zijn specialisatie, bijna vanzelf de politieke kant van zijn vak. De colleges die hij nu geeft kunnen veel opheldering verschaffen over de verwikkelingen die leidden tot de val van het kabinet-Den Uyl.

Niet moeilijk

Als uitvinder van de inmiddels beroemde en beruchte „negatieve ontwikkelingsschade" leek De Haan de aangewezen man om een uitweg te bieden uit de impasse. Zijn advies luidde: „Die negatieve ontwikkelingsschade is helemaal niet moeiilijk. Er hoeft echt niet verder gestudeerd te worden. Ervaring opdoen met jurisprudentie is belangrijker". Maar het Tweede-Kamerlid Wieringa (PvdA) wilde uitstel en nadere studie, nadat hij overigens dit moeilijke begrip had omhelsd en de billijkheid ervan onderkende.
Negatieve ontwikkeiingsschade is de schade die bezitters van onroerend goed oplopen, wanneer zij hun bedrijf niet meer optimaal kunnen uitoefenen, omdat bijv. een bestemmingsplan de mogelijkheden van dat bedrijf dreigt te beknotten. Er treedt inkomensverlies op, omdat de ondernemer zijn bedrijf niet meer kan aanpassen aan de eisen van de tijd en verder ontstaat er door het achterwege blijven van investeringen en onderhoud een vermogensverlies. Een billijke vergoeding voor die te lijden schade speelde een belangrijke rol in het gehakketak over de grondpolitiek.
De Haan onderstreept de problemen van de boeren „en de middenstanders" die leven onder de slagschaduw van de verstedelijking. Bij onteigening worden zij van hun bestaan beroofd en het is moeilijk, zo niet onmogelijk, om nog elders opnieuw te beginnen. Gezien de prijzen op de grondmarkt (voor een hectare landbouwgrond wordt grif 40.000 tot 50.000 gulden neergeteld), is het voor de onteigende boeren meestal afgelopen. „Marcus Bakker heeft in de roos geschoten met zijn opmerking, dat de belangen van de kleine eigenaren, die voor hun broodwinning direct afhankelijk zijn van hun bedrijf, over het hoofd worden gezien". De Haan legt uit wie de dupe worden van de absurde stijging van de agrarische grondprijzen, in twee jaar 300 procent. „Er ontstaat een vlucht in onroerend goed, in grond en woningen,

Prof. mr. P. de Haan.

die wordt aangewakkerd door de inflatie. En het zijn dan de sterken die de zwakken wegdrukken".
Niet alleen speculanten, maar ook sommige gemeenten drijven de prijzen van bouwrijpe grond op, aldus De Haan. Ten behoeve van de sociale woningbouw willen boeren nog wel een veer laten, maar het wordt anders als zij zien dat gemeenten hun vroegere grond voor fabelachtige prijzen doorverkopen aan bouwers van villaatjes, kantoorgebouwen of industrieën. „Er is een enorme wanorde".

De Haan benadrukt dat hij niet de enige is die deze ontwikkelingen opmerkt. Bij de Wiardi Beckmanstichting (het wetenschappelijk bureau van de PvdA) en bij de woningbouwcorporaties lopen genoeg lieden rond, die heel goed weten wat er mis is en wat er te doen valt. De Haan, CDA-adviseur en ARP-lid, wil met hen wel zaken doen. Het kabinet echter, aldus De Haan, heeft dat niet willen of kunnen zien.

Toen de eerste ondertekenaar van de omstreden wetsontwerpen, minister Van Agt, half februari bemerkte dat bij de CDA-fracties ernstige bezwaren leefden tegen de voorstellen zoals ze toen op tafel lagen, ging hij naar de minister-president. En wat gebeurde? „Zij gingen samen een week lang stoeien, waardoor het debat over de grondpolitiek meteen in een bijzonder zware politieke sfeer terecht kwam, terwijl toen reeds overleg van deskundigen uit beide kampen gemakkelijk tot een compromis had kunnen leiden".

Stampei

De ophef die nu over de handtekening van Van Agt onder het wetsontwerp wordt gemaakt, noemt De Haan politieke stampei. „Die handtekening was op het moment dat hij werd gezet volkomen verantwoord. Toen, medio 1975, bestond noch bij de christen-democratische ministers, noch bij de anderen, een duidelijk zicht op de problematiek waar het werkelijk om ging, die van de negatieve ontwikkeiingsschade".

Een artikel van De Haan in het Nederlands Juristenblad van 3 jan. 1976 zorgde ervoor dat die negatieve ontwikkelingsschade voor het eerst in het vizier kwam en daarmee kwamen de kaarten heel anders te liggen. Regerings- en oppositiepartijen onderkenden het belang van deze zaak, en de PvdA zelfs met de meeste nadruk. De Haan: „Iedereen kan dat nalezen in het voorlopig verslag, op pagina 5. Het was de PvdA, die de bewindslieden, onder wie Van Agt, in overweging gaf, het wetsontwerp aan te vullen met een regeling omtrent die negatieve ontwikkelingsschade".
Het geeft dan ook geen pas, zo vindt De Haan, om Van Agt van alles in de schoenen te schuiven.
Terwijl het CDA van het kabinet een oplossing verwachtte, waren de ministers niet in staat om, door een gebrek aan juridisch-technische kennis, een sluitende formulering te vinden voor de negatieve ontwikkelingsschade. De Haan verheelt niet, dat hij zijn hand daar niet voor omdraalt. Maar de bewindslieden vonden het te complex.

Misverstand

CDA-adviseur De Haan houdt het er op, dat het kabinet eigenlijk is gevallen door een misverstand. Het heeft de zaken zelf willen opknappen en heeft verzuimd om de technische problemen tijdig over te laten aan de deskundigen uit beide kampen.
Die grond-politieke deskundigen uit beide kampen hebben in vijf weken van beraad zelfs niet éénmaal met elkaar gesproken.

In het licht van de ontstane kabinetscrisis, waarvan de direkte aanleiding het wetsontwerp inzake de grondpolitiek was, leek het de redactie van belang over dit onderwerp een artikel op te nemen. Besloten is de tekst van het interview dat J. W. E. Metselaar had met prof. mr. P. de Haan en dat in het NRC-Handelsblad van zaterdag 26 maart jl. werd gepubliceerd, over te nemen.
In de meningsvorming over de grondpolitiek binnen het CDA heeft De Haan een belangrijke rol gespeeld o.a. bij de totstandkoming van een studie van de drie wetenschappelijke instituten en of een daarna belegde conferentie, waar een aantal conclusies werd getrokken. Ook trachtte hij de tegenstellingen te overbruggen, die tussen de „progressieven" en het CDA waren ontstaan over m.n. de „negatieve ontwikkelingsschade". In bijgaand interview geeft prof. De Haan zijn mening over de val van het kabinet-Den Uyl.

„Vooral na het befaamde overleg in het Catshuis, met o.a. de fractieleiders, toen principieel overeenstemming was bereikt over de zogenaamde De Haan II (gebruikswaarde tot negatieve ontwikkelingsschade in één verband te regelen), was er aanleiding geweest om de deskundigen met elkaar te confronteren".
De manier waarop dit voorstel De Haan II uiteindelijk in het voorstel Wieringa (PvdA) is „uitgekleed", kan De Haan alleen verklaren uit het gebrek aan communicatie met de deskundigen aan de overzijde.
„De deskundigen uit beide kampen hadden samen moeten overleggen over de kloof tussen de kale en de aangeklede De Haan". Voor de adviseur, die enkele drukke dagen achter de rug heeft, klinken deze begrippen heel gewoon. Een enkele maal aarzelt hij als hij moet kiezen tussen een kale of uitgeklede De Haan, maar de nuance daartussen blijkt nihil.
Hoe het nu verder moet met de grondpolitiek ziet hij ook niet direct, maar uitgaande van zijn idee van „een misverstand", komt hij tot de voorzichtige conclusie dat „het nooit te laat is om te restaureren".

Wij zijn niet trots, maar hebben ook geen spijt

Tekst van de rede van CDA-lijsttrekker en (demissionair) minister van Justitie mr. A. A. M. van Agt gehouden te Bocholtz op dinsdag 29 maart jl.

CDA-lijsttrekker Van Agt: „Wij zijn niet trots, maar we hebben ook geen spijt"

Waarover ontstond de crisis? Over de „grondpolitiek" wordt veelal gezegd. Dat is echter een misleidend woord. Feitelijk waren aan de orde een tweetal wetsontwerpen, nl.:
■ w.o. wijziging Onteigeningswet
■ w.o. voorkeursrecht gemeenten.

Beide wetsontwerpen zijn de uitvoering van de conclusies van het „preconstituerend beraad" van mei '73 (afspraken tussen de kandidaat-ministers onderling, niet tussen of met de fracties Tweede Kamer).

De inhoud van de conclusie over de grondpolitiek was als volgt:
„Speculatie tegengaan door een voorkeursrecht te geven aan de overheid, met name aan de gemeenten, en door bij onteigening van grond in beginsel de gebruikswaarde daarvan te vergoeden. Correcties voor onbillijkheden, b.v. die welke bij noodzakelijke vervanging kunnen optreden."

Conflict ontstaan op w.o. Onteigeningswet

Bij w.o. voorkeursrecht zijn wel enkele problemen gerezen, maar die waren zeker oplosbaar. Het w.o. wijziging onteigeningswet werd ingediend in december '75. Het begint met te bepalen dat de waarde van onroerend goed bij onteigening wordt begroot op de grondslag van het gebruik dat daarvan ten tijde van de onteigening wordt gemaakt. Op dit uitgangspunt brengt het ontwerp echter een aantal belangrijke correcties aan. In het bijzonder bevat het ontwerp uitzonderingsbepalingen ten behoeve van de land- en tuinbouw.

Negatieve ontwikkelingsschade

In de eerste schriftelijke reactie op dit wetsontwerp werd al door verschillende Kamerfracties, o.a. die van de christen-democraten en van de P.v.d.A., het vraagstuk van de negatieve ontwikkelingsschade (verder te noemen n.o.s.) aan de orde gesteld. Daarmee wordt het volgende bedoeld. Het gebeurt vaak dat een ondernemer al in de periode voorafgaande aan de onteigening schade heeft ondervonden doordat de overheid zich met de grond waarop hij werkt is gaan bemoeien. In veruit de meeste gevallen gaat aan de onteigening een bestemmingsplan vooraf.
Bestemmingsplannen bevatten vaak bepalingen die belemmeringen stellen aan het gebruik dat van het onroerend goed wordt of kan worden gemaakt. Eén van de voorbeelden daarvan is het verbod kassen te plaatsen op grond die bestemd is voor woningbouw. Niet zelden vinden bestemmingsplannen hun voorloper in een andere planologische beslissing zoals een streekplan of een structuurplan. De praktijk wijst uit dat ondernemers, wanneer hun bedrijf door zulk een planologische beslissing wordt overschaduwd en daardoor het vooruitzicht op onteigening ontstaat, investeringen achterwege laten waartoe zij anders zeker zouden hebben besloten. Zij talmen met onderhoud en zien van moderniseringen af. Als gevolg daarvan verpietert het bedrijf, mede doordat het vaak veel langer duurt voordat het werkelijk tot onteigening komt dan betrokkenen hebben gedacht en mochten denken. De opbrengsten van het bedrijf worden daardoor reeds in de jaren vóór de onteigening lager dan zij hadden kunnen zijn. Bij onteigening zou deze verpietering doorwerken in de berekening van de schadeloosstelling, tenzij de wet daarvoor een voorziening treft. Om zulk een voorziening was het in de wekenlange debatten in het Kabinet te doen. Ik heb er bijna twee maanden lang voor gepleit aan het wetsontwerp een bepaling toe te voegen dat bij de berekening van de inkomstenschade (d.i. de vergoeding die de onteigende krijgt wegens derving van inkomsten in de toekomst) mede rekening moet worden gehouden met de wijze waarop het bedrijf zich zou hebben ontwikkeld als het niet ir de versukkeling was geraakt door een planologische beslissing die aan de onteigening voorafging. Al begin februari heb ik aan de meest betrokken leden van het Kabinet doen weten dat de toevoeging van een dergelijke bepaling op zichzelf gewenst was en bovendien noodzakelijk zou zijn om het wetsontwerp in veilige haven te brengen. Die mening heb ik met name gebaseerd op de inhoud van het eindverslag van de Tweede Kamer over het wetsontwerp. Samen met collega Van der Stee, de andere christen-democratische ondertekenaar van het wetsontwerp, heb ik in de ministerraad met klem betoogd dat nog vóór de mondelinge behandeling in de Tweede Kamer het wetsontwerp in die zin moest worden aangevuld.

Gebruikswaarde of verkeerswaarde met correcties

De ministerraad weigerde dat evenwel: eerst moest maar worden afgewacht hoe de beschouwingen tijdens de mondelinge behandeling in de Kamer in de eerste termijn zouden luiden en dan zou het Kabinet wel verder zien.
Tijdens die eerste termijn is het C.D.A. vervolgens met het amendement-De Bekker gekomen. Dat amendement had hetzelfde doel als het wetsontwerp, nl. het bestrijden van speculatie, maar wilde dat doel op een andere wijze bereiken: geen gebruikswaarde met correcties naar boven, maar de verkeerswaarde met correcties naar beneden. Sindsdien heeft in het Kabinet een langdurige discussie plaatsgevonden over de vraag of, en vooral in welke vorm, aan het wetsontwerp alsnog een bepaling over n.o.s. zou moeten worden toegevoegd. Die discussie handelde in hoofdzaak over twee kwesties: hoe moet zo'n bepaling dan luiden en op welk tijdstip (aanstonds of na een aantal jaren pas) moet deze van kracht worden. Daarover zijn we het in het Kabinet niet eens geworden.

Beschuldigingen ongegrond

Her en der klinkt **de beschuldiging dat**

(vervolg pag. 5)

OVERWEGENDE OOO

Ruim een week crisis ligt achter ons. Mensen hebben de neiging bij een plotseling gebeuren hun eerste reakties sterk te doen beïnvioeden door de emoties van het moment.
In deze situatie betekende dat dat de één het glas hief en de ander zich bijzonder teleurgesteld toonde. Ik denk dat de eerste reakties sterk ingegeven werden door het oordeel dat men over het Kabinet Den Uyl heeft. Meningen die ook bestonden geheel los van de grondpolitiek.
Nu de eerste oordeels-stormen wat zijn uitgewoed lijkt het mogelijk de kabinetskrisis in een wat rustiger sfeer van een enkele kanttekening te voorzien.
De eerste is dat een kabinetskrisis voor het land bijna altijd slecht is. De wetgevende arbeid ligt nagenoeg stil, nieuwe initiatieven blijven uit en voor maanden geldt dat er slechts ruimte blijkt te zijn voor het afwikkelen van lopende zaken.
in een tweede kanttekening vraag ik aandacht voor het feit dat de zwaarte van het geschil over de grondpolitiek dat tot de breuk leidde door vriend en vijand als gering is aangeduid. De CDA-lijsttrekker Van Agt heeft gezegd dat partijen binnen het kabinet elkaar tot op een streep genaderd waren. Een deskundige bij uitstek terzake van de grondpolitiek, professor de Haan, welke het CDA adviseerde, heeft in een vraaggesprek met een krant gezegd verbaasd te zijn dat het kabinet op „zoiets futiels" was gevallen.
Hier stuiten wij op het verschil tussen aanleiding en oorzaak van de krisis. Wanneer het konkrete breukpunt gering wordt genoemd is het voor de hand liggend dat er aan de uiteindelijke breuk oorzaken – buiten de grondpolitiek gelegen – ten grondslag moeten liggen. Zij die ons niet welgezind zijn stellen dat het CDA geen echte veranderingen in de maatschappij wenst, en een krisis forceerde om van de vier hervormingsontwerpen af te komen.
In eigen kring wordt op een drietal oorzaken gewezen, waarbij ik ook doel op de verklaring welke het algemeen bestuur van het CDA heeft uitgegeven. Men noemt de ultimatieve sfeer waarin wetsontwerpen werden getrokken. Ontwerpen die als toetssteen dienden om het al of niet vooruitstrevende karakter van het CDA aan het licht te brengen. Vooruitstrevend uiteraard in de ogen van anderen. Als tweede oorzaak vermeldt de CDA-verklaring de sterk op de persoon van de heer Van Agt gerichte aanvallen.
Men denke hier aan de behandeling van de abortusproblematiek, de porno-kwestie en de zaak-Menten.
Tenslotte noem ik hier de vertraagde besluitvorming in het kabinet waardoor de „examenonderwerpen" in de laatste maanden – vlak voor de verkiezingen – behandeld dienden te worden. Dit leidde er toe dat onderwerpen die op zichzelf genomen reeds alle aandacht opeisen, behandeld moesten worden in een jaagtempo en in een sfeer die reeds door verkiezingskoorts was aangetast. Dit alles samen heeft tot de breuk geleid. Dit alles samen betekende ook dat een resterend gering verschil van opvatting over bij onteigening toe te passen korrekties niet meer overbrugbaar bleek

te zijn.

Wat nu?

Wij zullen moeten beginnen met de verschillen duidelijk te maken die er uiteindelijk tussen CDA en PvdA aan de dag traden. Dat moet zonder terughouding gebeuren. Die uitleg zal ook zonder versimpeling of opblazing van de breuk dienen plaats te hebben. Met een opblazen van het konflikt is geen boer en geen middenstander gediend. Tenslotte zullen wij er ook bij de kabinetsformatie opnieuw met de neus bovenop gedrukt worden. Overigens juist wij zullen een kampagne met stijl dienen te voeren. En daarin past geen demagogie met de grondpolitiek.
Ook dient de stelling dat Van Agt woordbreuk zou hebben gepleegd als onjuist en onwaar te worden betiteld. Waarom onwaar? Omdat Van Agt, met welk voorstel dan ook, heeft vastgehouden aan de gebruikswaarde plus korrekties. Onomwonden moet de beschuldiging van de hand worden gewezen dat het CDA de speculatie niet wenst te bestrijden en als beschermheer optreedt van projektontwikkelaars en grondeigenaren. Deze beschuldiging is een leugen, en dat dient dan ook duidelijk te worden gezegd. Het is Van Agt in het kabinet gegaan om een rechtmatige en billijke vergoeding bij onteigening. Over wat rechtvaardig en billijk is kan men verschil van oordeel hebben. Maar het ging beslist niet over, voor of tegen speculatie. Alle partijen wensten speculatie te bestrijden. Ook de beide A.R.-ministers vonden de voorstellen van christen-democratische zijde superieur aan die van de progressieven.
Aan die voorstellen gaven zij dan ook hun steun. Over de uiteindelijke aanvaardbaarheid van het tegenbod van de progressieven kan men tenslotte om zuiver politieke redenen een ander oordeel hebben.
Redenen die uiteraard alles te maken hebben met de vraag of je de zaak waar het om ging – alles afwegend – een kabinetskrisis waard vindt. Voor het overige zal het CDA – zich scharend achter lijsttrekker Van Agt, de overige 5 ministers en de fraktievoorzitters, om onze belangrijkste politieke voormannen te noemen – zich nu eensgezind op de verkiezingen van 25 mei dienen te richten. De analyse van de breuk verder maar naar de binnenkamer. Wij hebben nú samen een kampagne te voeren. Voor het welslagen daarvan is alle aandacht en aller inzet vereist. Wij treden voor de kiezers met een zeer aanspreekbaar politiek programma. Daarvoor zullen wij de kiezers moeten zien te winnen.
Er rest ons weinig anders dan de krisis als een gegeven te aanvaarden. Wat blijft is de opdracht er in de campagne de schouders onder te zetten.
Ik heb gepleit voor een nuchtere, zakelijke benadering van de aard van het konflikt over de grondpolitiek. Een opblazen van het geschil brengt ons bij een versimpeling welke met de feiten die tot de breuk leidden op gespannen voet staat. Ik heb vorige week in ons blad ook gepleit voor een houding die niet leidt tot het dichtgooien van deuren naar de partners waarmee wij bijna 4 jaar regeerden. Anderen hebben – waaronde het algemeen bestuur van het CDA – vanuit hun verantwoordelijkheid hetzelfde gezegd. Het is niet aan mij voorbijgegaan dat er mensen zijn die dit pleiten een overbodige vrijage vinden of een bedelen om gunsten. Anderen stellen dat wij ons zelfrespekt niet dienen te verliezen en dat er voor alles wat zweemt naar een intentieverklaring nu geen plaats is. Dat zien wij, zo stellen zij, na 25 mei wel weer.
Ik wil ook graag mijn zelfrespekt behouden. ik houd mij al evenzeer aan de uitspraak van het CDA-bestuur welke konkludeerde dat er van een intentieverklaring ditmaal geen sprake kan zijn. Maar waarom zou ik vergeten dat onze ministers en staatssecretarissen bijna 4 jaar ook veel waardevolle besluiten voor land en volk hebben kunnen nemen?
Waarom zou ik verdringen dat het kabinet, naast door ons bestreden beslissingen, ook vele goede beslissingen genomen heeft? Waarom zou ik verhelen dat het streven naar spreiding van kennis, macht en inkomen beter past bij ons programma „Niet bij brood alleen" dan het (op bevredigen van materiële verlangens van de individu en een totaal uitgaan van het door ons bestreden vooruitgangsgeloof gerichte) programma van de liberalen? Wij moeten binnen het CDA karaktervol en moedig onze weg durven gaan. Want met moed en karakter is het dienen van het streven naar een herkenbaar CDA – zeker op langere termijn – het beste gediend.

H. A. de Boer

Niet trots; geen spijt

(vervolg van pag. 4)

Ik mij zou hebben los gemaakt van de afspraken waartoe ik mijzelf in mei '73 heb verbonden. Deze beschuldiging **is volstrekt ongegrond.** Nooit heb ik in of buiten het Kabinet geijverd voor een ander stelsel dan dat van de gebruikswaarde met correcties. In de ministerraad bestond er algehele overeenstemming over dat hetgeen ik daar bepleitte strookte met de betreffende conclusie van het preconstituerend beraad. Het ging er immers alleen om of aan het stelsel van onteigening tegen gebruikswaarde al dan niet een nadere correctie, en zo ja welke, moest worden toegevoegd.
Een andere beschuldiging is dat ik zou hebben gehandeld in strijd met het staatsrecht en/of met het politieke fatsoen. Het is allebei onjuist. Geen minister is gehouden een wetsontwerp te verdedigen waarvan hij de overtuiging heeft gekregen dat het niet haalbaar is en zeker niet wanneer hij aanvulling van het ontwerp nodig is gaan vinden omdat de gedachtenwisseling met de Kamer hem de redelijkheid daarvan heeft doen inzien. Het gebeurt herhaaldelijk dat wetsontwerpen in de loop van hun behandeling door de Tweede Kamer door de Regering zelf worden veranderd en soms zelfs op heel ingrijpende wijze (waarvan hier geen sprake was). Een kras voorbeeld hiervan is de V.A.D.

Onkunde dan wel misleiding

De lucht staat bol van het verhaal dat de christen-democraten nu de strijdbijl hebben opgenomen terwille van speculanten en projectontwikkelaars. Zie b.v. de advertentie die de P.v.d.A. daags na de crisis in veel dagbladen plaatste. Dit verhaal is een produkt van onkunde dan wel van bewuste misleiding. De door mij voorgestelde nadere correctie op het wetsontwerp was zodanig geformuleerd dat **speculanten er geen cent** aan zouden kunnen verdienen. **Ook projectontwikkelaars** zouden er voor **geen duit** voordeel aan hebben. Zelfs gewone beleggers zouden er niets aan hebben. Het gaat alleen en uitsluitend om ondernemers als boeren, tuinders en middenstanders in de steden en dorpen, één en ander ongeacht of zij eigenaren van het onteigende bedrijf zijn dan wel pachters of huurders daarvan. Ook onwaar is dus de bewering dat het C.D.A. eenzijdig partij zou hebben gekozen voor de eigenaren van onroerend goed.

„Gecastreerde diepvrieshaan"

De christen-democraten hebben in de ministerraad een hele reeks van voorstellen gedaan om het gerezen verschil op een redelijke wijze op te lossen. Tot op de laatste avond toe. Daarnaast hebben wij in de laatste fase van de discussie in de ministerraad ook nog het denkbeeld geopperd om de onteigeningswet voorlopig maar te laten rusten en door te gaan met het wetsontwerp voorkeursrecht. Deze werkwijze zou het mogelijk hebben gemaakt ook andere nog aanhangige wetsontwerpen, zoals die over de ondernemingsraden, de vermogensaanwasdeling, de investeringsrekening, de huurprijzen en de gewetensbezwaarden militaire dienst, af te handelen. Maar P.v.d.A. en P.P.R. wezen dat af. Zij verwierpen ook de laatste voorstellen tot wijziging van het wetsontwerp Onteigeningswet die wij nog deden. Daarna kwam het voorstel in stemming dat de progressieven al op de donderdag daarvóór hadden gedaan. Dat was „de gecastreerde diepvrieshaan": een door een tweetal ingrepen gereduceerde bepaling over n.o.s., die bovendien pas na een jaar of drie/vier in werking zou mogen treden. Dat vonden collega Van der Stee en ik ontoereikend, geen adequate voorziening in de door allen onderkende lacune in het w.o.

Wij zijn niet de brekers

Wie draagt de schuld van deze crisis? En: was de crisis te vermijden geweest?
Het ging hierbij om een belangrijke en rechtvaardige zaak; een billijke schadeloosstelling voor wie t.b.v. de gemeenschap van huis en haard worden verdreven.
Een regeling daarvoor, in de vorm van een nadere correctie, viel binnen de grenzen van de politieke afspraak, gemaakt vóór de start van het Kabinet. Ook de progressieven onderkenden het probleem van de n.o.s. en, tenslotte, ook de wenselijkheid daarvoor in dit wetsontwerp een regeling, uiteraard alleen voor onteigenden, te treffen, zulks in afwachting van een algemene wet. Zij wezen al onze voorstellen tot aanvulling van het wetsontwerp van de hand. Tenslotte bevalen zij, door aan te sturen op een besluit van de Ministerraad waarin zij de meerderheid hebben, collega Van der Stee en mij een nota van wijzigingen op het wetsontwerp in te dienen die wij, ondertekenaren van het wetsontwerp, te schamel vonden en die wij daarom niet voor onze verantwoordelijkheid wilden nemen. Van der Stee en ik werden daardoor genoodzaakt ontslag te vragen. Onze christen-democratische collega's hebben zich daarbij aangesloten. Het is het lot van de minderheid in een Kabinet in geval van een conflict ontslag te moeten vragen. Hadden de getalsverhoudingen binnen het Kabinet anders gelegen, dan hadden de progressieven die consequentie moeten trekken.
In 1973 hebben wij genoegen genomen met een zetelverdeling 10-6. In strijd met verhoudingen in de Tweede Kamer, om een brug te slaan naar de socialisten. Dat bracht ons in de minderheidspositie die een week geleden het vragen van ontslag onvermijdelijk maakte. Het is volstrekt onredelijk ons nu als de brekers te brandmerken.
Het uitbreken van het conflict was te vermijden geweest als de progressieven niet al onze voorstellen hadden afgewezen en aan hun eigen al te povere, voorstel van donderdag vóór de crisis hadden vastgehouden.
Het vragen van ontslag was, als consequentie uit het conflict, te vermijden geweest als de progressieven ermee hadden willen instemmen dat **alle** Ministers hun portefeuilles ter beschikking zouden stellen. Dat had gekund: met de motivering dat het Kabinet was vastgelopen met de uitvoering van een van de conclusies van het preconstituerend beraad en dat dus de grondslag aan de samenwerking was ontvallen.
Wij zijn **niet trots** op deze crisis, maar we hebben van onze handelwize ook **geen spijt.** Geen gevoel van opluchting dat we van de progressieven af zijn. Voor juichen geen reden.
Evenmin gevoelens van zelfverwijt dat we de crisis hadden kunnen voorkomen door toch maar toe te geven aan de progressieven, die ons wel enigermate waren tegemoetgekomen, maar minder dan halverwege. Het ging om een gewichtige en rechtvaardige zaak.
Wij betreuren het dat over de opneming in het wetsontwerp van een naar ons oordeel redelijke regeling voor de n.o.s. geen overeenstemming te bereiken viel.

Hoe verder na de verkiezingen

Hoe moeten we nu verder? **Welk Kabinet komt er na de verkiezingen?**
Toen er van een crisis nog geen sprake was, heeft het bestuur van het C.D.A. besloten: geen intentieverklaring, met name niet naar de P.v.d.A. In de huidige situatie pleiten sommigen ervoor dat het C.D.A. juist in deze nieuw ontstane situatie een positief gebaar naar de P.v.d.A. zal maken. Anderen menen dat nu nog slechts de weg naar de V.V.D. openligt.
We moeten echter voortgaan op de eerder gekozen koers. Dus geen bijzondere toenadering naar links zoeken. Maar evenmin omzien in wrok jegens de socialisten. De samenwerking is in de afgelopen jaren vaak moeizaam geweest, maar zij heeft tot voor kort voortgeduurd. Wij willen het conflict niet breder maken dan het is; nl. slechts een geschil over een onderdeel van een der wetsontwerpen over de grondpolitiek.
De christen-democratische fractievoorzitters hebben vorige week in hun advies de mogelijkheid geopperd dat het Kabinet tot 25 mei een beperkte opdracht zou krijgen, meer dus dan alleen urgente en kleurloze zaken afhandelen. Dat was een gebaar van goede wil aan de progressieven. Dit gebaar werd door P.v.d.A. en P.P.R. afgeslagen; „lijmen is slijmen".
Wat verderop (nog) mogelijk zal blijken, hangt mede af van het optreden van de prominenten uit andere gelederen in de komende weken.
Van gedram zijn we niet meer gediend. Exameneisen worden door ons ook in de toekomst niet in ontvangst genomen. Toetsstenen werpen we met een forse zwaai terug naar het erf vanwaar ze ons zijn aangedragen. De heer Den Uyl heeft dinsdagavond vorige week in de Kamer een waardige en beheerste verklaring afgelegd. Daarvoor hebben we waardering.
Spijkerharde afspraken zoals Den Uyl stelde? die willen wij ook, b.v. over de hoogte van de collectieve uitgaven en over de defensie.

Alles op alles

Van belang is dat we nu alles op alles zetten om een zo goed mogelijk verkiezingsresultaat voor het C.D.A. te verwerven.
Het C.D.A. wordt gevreesd; vandaar zoveel spot, gram en nijd. Wij zullen ook In de stijl van ons optreden de redelijkheid tot norm nemen.
Het C.D.A. is geen leger van ja-knikkers. Natuurlijk zijn er daarbinnen verschillen van opvatting en inzicht. Soms zal dat blijken. Onze tegenstanders zullen die verschillen breed uitmeten en overbelichten om de aandacht af te leiden van de verschillen in de kring van de progressieven en van de liberalen. In een recente televisie-uitzending (vrijdagavond jl.) is de bewering gelanceerd dat er in Den Haag, in verband met het gezamenlijk ontslag vragen door alle C.D.A.-bewindslieden, afspraken gemaakt zouden zijn over de verdeling van invloedrijke functies na de verkiezingen. Zo zou minister Boersma voorzitter C.D.A.-fractie worden en de heer Aantjes voorzitter Tweede Kamer. Deze verhalen zijn uit de duim gezogen.

Beroep op u allen

Fier, met een voortreffelijk program en een ploeg bekwame mensen, het Evangelie tot richtsnoer, gaat het C.D.A. de verkiezingen in. Het doet een beroep op U allen.

Ontmoetingen met CDA-politici

Zaterdag 2 april 1977

ZEIST: Drs. K. de Jong Ozn om 10.00 uur in conferentie-oord „Woudschoten" voor het samenwerkingsverband secties beroepsonderwijs PCO.

Zondag 3 april 1977

NISTELRODE: Ir. G.J.M. Braks voor het CDA-Nisteirode.

Maandag 4 april 1977

NIEUWE PEKELA: Drs. B. Beumer.
DALFSEN: H. Wisselink (politieke scholingscursus)
AMSTERDAM: Mevrouw J.G. Kraayveld voor de NVCB-Amsterdam-Zuid.
OUD-GASTEL: Drs. Th.E. Westerterp voor het CDA-Oud Gastel.

Dinsdag 5 april 1977

* WAGENINGEN: Mevrouw M.H.M.F. Gardeniers om 20.00 uur voor het CDA-Wageningen.
ZUID-LIMBURG: H.A. de Boer.
ROTTERDAM: Drs. R.F.M. Lubbers.
ASSEN: P.J.J. Mertens.
RAALTE: Mevrouw L. van der Plas om 20.00 uur in „De Leeren Lampe" voor de Statenkring Deventer (avond voor de vrouw).

* De komplete gegevens zijn nog niet bekend bij de Stafwerkgroep Spreekbeurten van het Centraal Verkiezings Comité Postbus 7676 in Den Haag.

UIT DE ARJOS

De Chileense junta:

Zwaar aangeslagen haai rooft nog verder

De christendemocraten in Chili zijn om. Drie jaar lang hebben zij het daadwerkelijke verzet tegen de junta in hun land overgelaten aan socialisten, communisten en hun eigen linkervleugel. De leiders van de DC lieten het zelf echter altijd bij mondelinge of schriftelijke blijken van afkeuring, meer niet.

Sedert eind '76 zijn zij echter in de oppositie, compromisloos en totaal. Medio november had de DC een nieuw bestuur gekozen dat bestond uit strijdbare, overtuigde anti-junta figuren.
Merkwaardige weken volgden.
Aan de ene kant werd de christendemocratische zender Radio Presidente Balmaceda voor de zoveelste keer met sluiting bedreigd en hingen de illegaalverklaring van de partij en de staat van beleg als zwaarden van Damocles boven de DC. Aan de andere kant zochten juntaleden kontakt met DC-leiders en werd druk gespekuleerd over een mogelijke machtsovername door deze partij.

Weinig kans

De draaiboeken lagen klaar, zowel om ondergronds te gaan sls om in een interim-regering te stappen, die de terugkeer naar de democratie diende voor te bereiden.
AR-fraktievoorzitter Aantjes schreef in N.G. van 12 maart zich van een dergelijke „regeling" te willen distantiëren. Voor deze houding was op voorhand nog geen reden. In de eerste plaats omdat de militairen op een regeling uit waren, uit angst dat bij een minder vreedzame aftocht de juntakoppen zouden rollen. Bij het afketsen van een regeling zou de junta, gedreven door die angst, des te harder optreden. En in de tweede plaats omdat de Chileense DC z'n poot stijf hield. Voorwaarde van de militairen voor een machtsoverdracht was het illegaal houden van de communisten tijdens een overgangsperiode. „Daarover moeten we eerst eens met de communisten praten", zei een christendemocratische zegsman onlangs tot een Franse journalist. „Onder ons gezegd, de communisten denken er precies zo over als wijl" Wat waarschijnlijk politiek jargon is voor „weinig kans, heren generaals".

Opnieuw harde lijn

Deze „'t kan vriezen 't kan dooien-periode", is echter weer voorbij. De junta heeft opnieuw voor de harde lijn gekozen. Een vermoedelijk in scène gezette, christendemocratische samenzwering was het voorwendsel om de DC te verbieden. Waarmee de junta de grootste politieke groepering in het land, die als enige z'n komplete partijapparaat door de coup van '73 heeft weten te loodsen, de ondergrondse in heeft gedreven, en de wankele brug, die zij nog had tussen haarzelf en het Chileense volk, heeft stukgeslagen.
Op meer fronten lijken de generaals nu definitief in de verdediging te zijn gedrongen. De Verenigde Staten hebben vóór het eerst een VN-resolutie gesteund, die de schending van de mensenrechten in Chili veroordeelde.
Het optreden van de nieuwe president Carter, die wapenexporten naar Chili wil verbieden, Chileense vluchtelingen financieel bijspringt en goede kontakten onderhoudt met oppositiekringen, zaait paniek in de junta. De generaals, aldus in

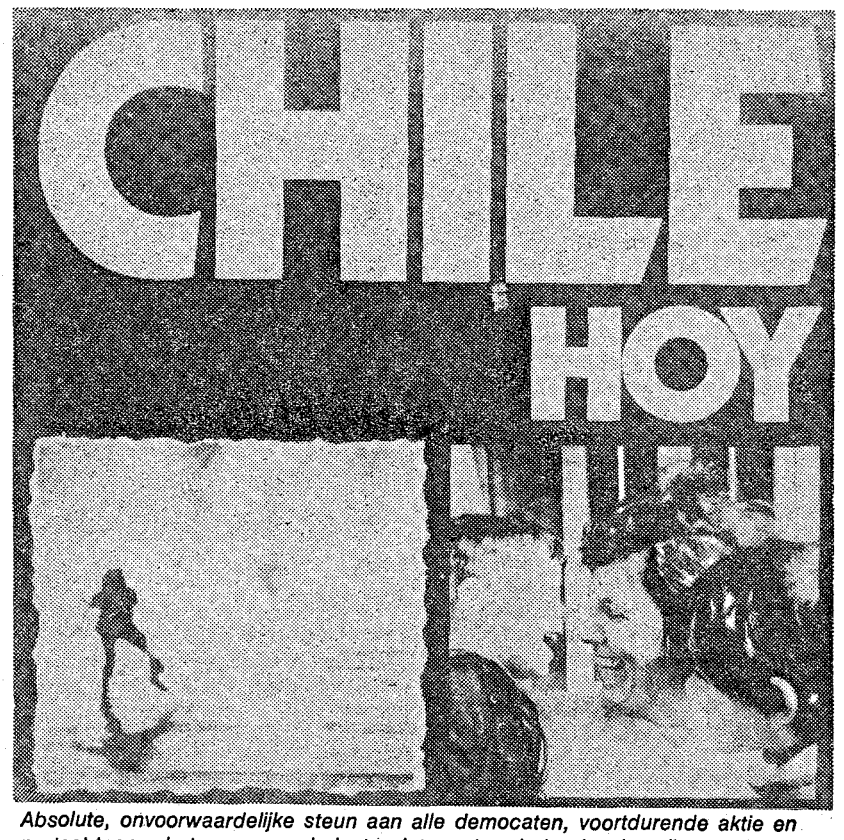

Absolute, onvoorwaardelijke steun aan alle democaten, voortdurende aktie en protest tegen de terreur van de junta; dat moeten de beginselen zijn voor iedereen die zich werkelijk om Chili bekommert.

een permanente crisis geraakt, worden nog eens extra getroffen door een boycot van Chileens fruit, die momenteel in Nederland, Engeland en Duitsland op gang komt.

Steun aan boycotaktie

De Arjos heeft kort geleden aan deze boycot haar steun verleend. Een tweetal argumenten speelden daarbij een rol. In de eerste plaats heeft de junta te kampen met een groot tekort op de betalingsbalans. Dit tekort is ontstaan door de reusachtige wapenaankopen en de schadevergoedingen aan tijdens president Allende, onteigende buitenlandse bedrijven. De generaals doen al het mogelijke om de opbrengst van de export te verhogen en zodoende de tekorten te bestrijden. De fruitboycot beoogt te voorkomen, dat geld van Europese konsumenten hiertoe gebruikt wordt.
Het tweede argument betreft de voedselsituatie in Chili. De politiek van de junta is erop gericht, de verbouw van tarwe en andere granen, bestemd voor de Chilenen zelf, te vervangen door op export gerichte aktiviteiten: fruit, vlees. De beschikbaarheid van voedsel is daardoor sterk teruggelopen. Terwijl de Chileense voedselexport stijgt, lijdt volgens sommige berichten intussen 60% van de stadsbevolking honger.
Nederland kan hier veel invloed op uitoefenen: vorig jaar kocht Nederland voor 36 miljoen gulden aan fruit uit Chili, dat is 30% van de fruitexport van dat land.
De Unidad Popular, de coalitie van o.a. socialisten, communisten en de meer militante vleugel van de christendemocraten, en de CUT, de Chileense arbeidersfederatie, hebben dan ook met nadruk om een fruitboycot gevraagd, als eerste stap in de richting van een totale ekonomische isolering van de junta.

Sierend en beschamend

De ontwikkelingen in Chili zijn volstrekt onvoorspelbaar. De junta beantwoordde de vrij plotselinge rebellie der christendemocraten met toegenomen repressie en verlenging van de staat van beleg. Maar anderzijds is de binnenlandse oppositie groter dan ooit. „De Unidad Popular, de christendemocratie, wij allen hebben schuld aan de staatsgreep van 1973. Maar in het Chili van 1977 dient er slechts één scheidslijn te zijn, die tussen fascisten en democraten", aldus een vooraanstaand lid van de DC.
Absolute, onvoorwaardelijke steun aan alle democraten, voortdurende aktie en protest tegen de terreur van de junta; dat moeten de beginselen zijn voor iedereen, die zich werkelijk om Chili bekommert. Het siert de heer Aantjes, dat hij die steun geeft en dat protest laat horen. Het is beschamend voor het CDA dat Aantjes zich, blijkens N.G. van 12 maart, tegenover zijn eigen partijgenoten hiervoor moet verantwoorden.

Aart van Bochove

Boycotaktie

De aktie tegen invoer van Chileens fruit, die in nevenstaand artikel wordt verduidelijkt, richt zich tegen de appelsoorten Red Delicious en Granny Smith, die van half maart tot in juni naar Nederland worden verscheept. Het betreft hier niet alleen een beroep op de konsumenten om geen Chileense appels meer te kopen, maar vooral een protest tegen de verantwoordelijke importeurs.
De boycot wordt gedragen door de enkele tientallen Chili-komitees in het land en ondersteund door o.a. het hoofdbestuur van de Arjos.
De Arjos Groningen neemt deel in het Chili-komitee in die plaats. De Arjos-equipe is volledig betrokken bij de voorbereidingen en de uitvoering van alle aktiviteiten. Hierdoor is veel ervaring en veel inhoudelijke informatie over het hoe en waarom van de boycot en over Chili in het algemeen, aanwezig, die te allen tijde voor individuen, groepen, besturen e.d. binnen de ARP en Arjos beschikbaar is. De Arjos-equipe is schriftelijk bereikbaar via onderstaand adres.

Aart van Bochove
Grote Lellestraat 56
GRONINGEN 8001

publikaties CDA-instituten

Europees beleid

„Bouwstenen voor een Europees beleid"
rapport van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU
60 pag.; *f* 6,50

Commentaar Contourennota

„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs"
commentaar op de nota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel"
publikatie van de wetenschappelijke instituten
71 pag. (groot formaat); *f* 9,90

Inflatie

„Inflatie als politiek probleem"
rapport van de wetenschappelijke instituten
38 pag.; *f* 4,25

Welzijnsbeleid voor ouderen

beschouwingen over bejaardenbeleid, plus conclusies CDA-studiedag
publikatie van de wetenschappelijke instituten
78 pag.; *f* 5,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

- giro 89 67 3 t.n.v.
AR-Partijstichting, Den Haag

Arjos-Groningen

De voorjaarskonferentie van Arjos-Groningen vindt dit jaar plaats op *1, 2 en 3 april a.s. te Midlaren.* De konferentie start vrijdagavond 1 april om 20.00 uur.
Het konferentiethema is ook dit jaar uiterst aktueel:

Kernenergie

Het thema wordt ingeleid door vertoning van een film en een aantal deskundigen vanuit de politieke hoek, het bedrijfsleven en de wetenschappelijke hoek. Natuurlijk is er ruimschoots gelegenheid voor verdere gedachtenwisseling. Ook het ontspannende deel van de konferentie is bij Arjos-Groningen in goede handen.

■ Ben van Bommel, Agricolastraat 1, Baflo, tel.: 05950-2521.

■ Henk Hoekstra, Schuitenmakerstraat 19a, Groningen, tel.: 050-181904.

En, wie het eerst komt het eerst maalt, want de ruimte is niet onbeperkt!

Arjos-Utrecht

De leden en belangstellenden uit de domstad en omgeving zijn donderdag 21 april hartelijk welkom in Cunera, Nieuwe Gracht 30, Utrecht. Als er één manier is om onze verantwoordelijkheid handen en voeten te geven, dan is het toch wel met elkaar.
Inlichtingen:
■ Secretariaat-Mariska de Kogel, Yokohamadreef 45, Utrecht.

■ Johan de Boer, Oudwijkerlaan 35, Utrecht, tel: 030-516426.

Anneke Raven secretaris Arjos

Zoals waarschijnlijk iedereen wel zal weten, heeft John Toxopeus ons verlaten als secretaris van de Arjos. Anneke Raven heeft hem officieel per 1 april opgevolgd.
Het is de eerste keer dat de Arjos een vrouwelijke secretaris heeft benoemd.
Om onduidelijkheden te voorkomen, moet in dit verband vermeld worden dat Anneke geen secretaresse is maar secretaris.
Voor Arjossers die Anneke nog niet kennen een korte introductie ter kennismaking. Anneke is geboren en getogen in de provincie Groningen. Na het atheneum volgde ze de opleiding tot secretaresse en was tot nu toe als zodanig werkzaam bij het elektriciteitsbedrijf in Groningen. Als Arjosser in „stad en ommeland" geen onbekende. Ze was onder meer lid van het provinciaal bestuur en de Arjosraad. Maar de meesten zullen haar kennen als voorzitster van het stedelijk verband (overkoepelend orgaan van de clubs in de stad Groningen). Op de laatstgehouden jaarvergadering van het stedelijk verband, waar Anneke afscheid nam als voorzitster, bleek uit de vele reakties dat Groningen haar zou missen. Dit had waarschijnlijk betrekking op het vele werk dat ze verricht heeft, maar ongetwijfeld ook op de gezelligheid die ze bracht. We hopen dat ze met hetzelfde enthousiasme het secretariaatswerk zal doen en wensen haar daarbij veel succes.

H. Wolters

VAN DE PARTIJ

Voorjaarspartijraad op 7 mei in Rotterdam

De voorjaarspartijraad vindt plaats op 7 mei a.s. in de Rotterdamse Doelen. Overeenkomstig de statutaire bepalingen zal de AR-fractie verantwoording afleggen van het door haar gevoerde beleid in het seizoen 1976/1977. Voorts komen tal van belangrijke bestuurszaken aan de orde, zoals o.a. de samenstelling van het partijbestuur, jaarverslagen e.d.
Het ligt voorts in de bedoeling dat CDA-lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt het woord voert op deze bijeenkomst.

Vanaf heden kunnen belangstellenden zich aanmelden bij het secretariaat van de ARP, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. Van belang is ook op te geven of men gebruik wil maken van de lunch. De kosten zullen omstreeks f 17,50 bedragen. Stemhebbende en adviserende leden ontvangen begin april een aanmeldingsformulier en de vergaderstukken.
Belangstellenden krijgen gegevens toegezonden na aanmelding.

VAN HET VERBAND

Gelderland I

Een maal per jaar presenteert de Gelderse Vereniging zich naar buiten. Ons trouw houdend aan gemaakte afspraken – de statuten – komen we bijeen voor de jaarvergadering.

23 april, Motel Arnhem, aanvang 10.00 uur

Toch zal het bovenstaande op 23 april de omlijsting zijn van een belangrijk onderwerp: RUIMTELIJKE ORDENING, door Gelderse bril gezien.
De provincie Gelderland is druk bezig vier Gelderse streekplannen de statenzaal gepasseerd te krijgen. Maar wat dan? Verschuer is bereid met ons hierover te spreken. Als bestuurder, belast met de Gelderse ruimtelijke ordening, kan hij ons uitstekend informeren.
Welke voorwaarden gaan deze plannen stellen aan het gemeentelijk ruimtelijk beleid?
Een Gelderse autoriteit op dit gebied zal ons hierover voorlichten, problemen aanduiden en vragen beantwoorden.
Gedeputeerde mr. baron O.W.A. van
Het zai dus een interessante vergadering worden die we afsluiten met een lunch.
Geen speciale ARP-aangelegenheid: Onze collega's van CHU en KVP zijn uiteraard van harte welkom.

Gelderland II

Op **zaterdag 2 april** a.s. zullen de Gelderse CDA-gemeente- en provinciebestuurders bijeenkomen in hotel **Haarhuis** te **Arnhem** (tegenover het station). De vergadering begint om **10.00** uur en zal om uiterlijk 12.30 uur beëindigd zijn.
Minister W. F. de Gaay Fortman van Binnenlandse Zaken zal het onderwerp „Actuele zaken van binnenlands bestuur" inleiden. Er is gelegenheid tot het stellen van vragen.

U bent van harte welkom.

Wijziging sekretariaat A.R. Partij Drenthe

Het bestuur van de provinciale organisatie van de A.R. Partij in Drenthe, heeft de heer A. M. Booij te Westerbork tot sekretaris benoemd. De heer Booij volgt als zodanig de heer A. Hulshof te Assen op, die onlangs op de voorjaarsvergadering van de Drentse A.R.P. periodiek aftredend was en reglementair niet herkiesbaar. Vanaf 1969 heeft hij het provinciaal sekretariaat van de A.R. Partij in Drenthe verzorgd.
„Ik heb het steeds met heel veel plezier gedaan", vertelde hij ons. „Het was wel eens een hele klus, vooral als er verkiezingen in zicht zijn, maar Ik denk er met veel plezier aan terug en ik heb er een grote vriendenschaar aan overgehouden."
Als blijk van waardering werd de scheidende sekretaris een boekwerk aangeboden.

A. Hulshof
Het Kanaal 57, Assen

Congres jonge Europese christen-demokraten

Op 22, 23 en 24 april houden de jonge Europese christen-demokraten hun tweede congres wederom in Maastricht.

De thema's van dit congres zijn:

- Het programma van de Europese Volkspartij en
- de rechtstreekse verkiezingen van het Europese parlement, welke in het komend jaar zullen plaatshebben.

Belangstellenden kunnen zich opgeven bij John Goessen, Hogeweg 47, Grondveld. Tel. 04408-1483, of door invulling van onderstaande bon.

De deelname aan het congres is gratis, evenals de maaltijden en overnachtingen. Wel zijn de reiskosten voor eigen rekening.

Bon
opgave voor JECD-congres

Aan: J. Goessen, Hogeweg 47, Grondveld.

Naam: .....
Adres: .....
Woonpl.: .....
vr/man* .....
Tel.: .....

Ik maak wel/niet* gebruik van aangeboden mogelijkheid tot overnachting.

***Doorhalen wat niet van toepassing is.**

HET CDA IN DE ETHER

In het kader van de politieke zendtijd worden de CDA-uitzendingen verzorgd door de CHU op maandag 4 april a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilversum door de ARP op zaterdag 17 april a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilversum II en door de KVP eveneens op zaterdag maart van 18.50-19.00 uur op Hilversum 17 april van 18.50-19.00 uur op Hilversum I.

LESBRIEVEN MAATSCHAPPIJLEER!!!

Ideaal voor School

De Stichting kader- en vormingswerk ARP heeft de laatste tijd een viertal lesbrieven maatschappijleer uitgegeven over actuele onderwerpen.

Les I gaat over de inrichting van ons staatsbestel,
Les II over stromingen in de politiek,
Les III over sociaal economische vraagstukken en
Les IV over
verkiezingen en democratie.

De lessen zijn bijzonder fraai geïllustreerd met politieke prenten van Arend van Dam. Voorts zijn diverse werkopdrachten per les meegegeven om de zelfwerkzaamheid van leerlingen te bevorderen.

De lesbrieven ondervinden een grote belangstelling.
Bestel ze ook!

Prijsregeling:

De lessen kosten f 1,25 per exemplaar. Bij meerdere afname geldt een kortingsregeling.
2 t/m 4 exemplaren f 1,00 per exemplaar.
5 t/m 9 exemplaren f 0,85 per exemplaar.
10 t/m 24 exemplaren f 0,75 per exemplaar.
25 en meer exemplaren f 0,55 per exemplaar.

Bestellingen

Stort het verschuldigde bedrag, met vermelding van het gewenste en aantallen op postgiro 89673 t.n.v. ARPartijstichting Den Haag.

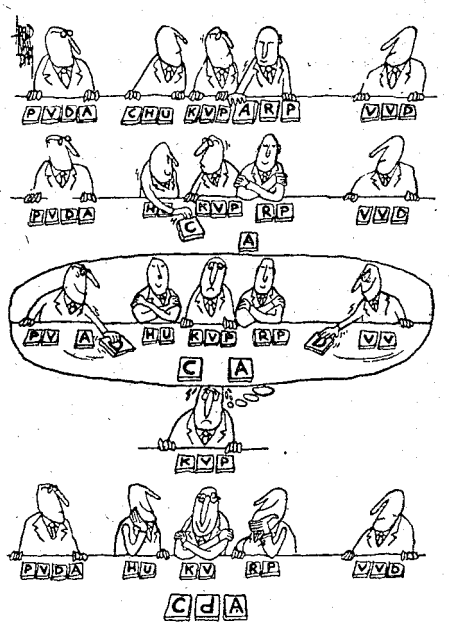

CDA

Gratis propagandakaarten!

Nieuwe leden blijven nodig

Ledenwerfkatern

Eind vorig jaar kwam een aangepaste herdruk van de ledenwerfkatern „Een sterke ARP – is een steun voor het CDA" gereed. In deze 4 pagina's tellende fraai geïllustreerde katern, wordt uitvoerig aandacht besteed aan de ARP. De belangstelling voor deze herdruk is bijzonder groot.

Propaganda-kaarten

Een tweede mogelijkheid om op dit terrein actief te zijn, is door het verspreiden van propagandakaarten. Tot een aantal van omstreeks 200 exemplaren stelt de ARP per kiesvereniging nl. gratis propagandakaarten beschikbaar. Zeer geschikt om te verspreiden tijdens manifestaties in het kader van verkiezingen, of bijeenkomsten van uw K.V. e.d. Door het afscheuren van de geperforeerde propagandakaart kan men zich ongefrankeerd als lid van de ARP, of als abonnee van Nederlandse Gedachten opgeven. Bel of schrijf naar het Partijbureau, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag (tel. 070-46.96.20), t.a.v. C. Bremmer.

Bestellingen ledenwerfkrant

Prijs: 1 tot 100 ex. f 0,25 per ex.; 100 tot 250 ex. f 0,20 per ex.; 250 ex. en meer f 0,15 per ex. Stort het verschuldigde bedrag op giro 89673 t.n.v. AR-Partij, Den Haag, m.v.v. het gewenste aantal.

Gebruik de telefoon-beantwoorder

Partijburo in verkiezingsdagen moeilijker bereikbaar

Door alle drukte rondom de verkiezingen is het partijbureau soms telefonisch moeilijk bereikbaar. Hetzelfde geldt voor de in dit gebouw gevestigde dr. Kuyperstichting en het CDA. Omdat er voor de diverse lijnen van ARP, CVC, Arjos, Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, CDA en het Verband één en dezelfde telefoniste is, zult u begrijpen dat, met zoveel lijnen, u niet meteen aan bod kunt komen. Of als de lijn beschikbaar is soms even geduid moet hebben. Juist ook in verband met de „verkiezingskoorts" zijn alle stafmedewerkers soms niet even makkelijk bereikbaar. Diverse besprekingen, vergaderingen maken het soms bijzonder moeilijk om de gewenste stafmedewerker te bereiken. Dat geldt in het bijzonder voor partijsecretaris Corporaal, die secretaris/penningmeester van het Centraal Verkiezings Comité is en als zodanig al zijn krachten aan de verkiezingscampagne moet wijden. Maar het geldt bijvoorbeeld evenzeer voor stafmedewerker G. van den Berg, die o.a. belast is met de coördinatie van aanvragen om verkiezingsmateriaal, die met honderden binnenstromen.
U kunt tijdverlies wellicht voorkomen door uw boodschap door te geven op de automatische telefoonbeantwoorder. Ook kunt u in dringende gevallen korte boodschappen aan collega-stafmedewerkers doorgeven. In elk geval vragen wij uw begrip voor bovenstaande situatie. Naar wij hopen komt na 25 mei a.s. verbetering in deze situatie.

UIT HET KUIJPERHUIS

Maart roert zijn staart

Ja hoor! De lente was nog nauwelijks één dag in ons land, en prompt een breuk in het Kabinet. Maart roerde weer eens zijn politieke staart. Echt een be-roerde nacht die eerste lente-nacht. De politieke depressie boven Nederland kwam voor insiders niet als een verrassing. Ze maakte deel uit van een frontale zone boven geheel West-Europa. Premier Callaghan van Engeland papte met de liberalen aan en kon zo een kabinetscrisis maar net voorkomen. Na West-Duitsland werken nu ook in Engeland socialisten en liberalen samen. Zal Nederland ook nu 50 jaar achterlopen?
In België was al enkele weken eerder een kabinetscrisis uitgebroken. In Frankrijk staat president Giscard d'Estaing nogal wankel in zijn schoenen na de enorme winst van „links" eerder deze maand. Ook daar een ander kabinet.
Al die gebeurtenissen op een rijtje zettend, rijst de vraag, wat zit erachter? Het klimaat soms? Niemand staat verbaasd over invloed van klimaat op 's mensen gedrag. Waarom dan ook niet op hun politieke gedrag?
Eenmaal op dat spoor stuit men op opvallende dingen. De oude Grieken blijken al uitvoerig te hebben nagedacht over het verband tussen klimaat en politiek. In zijn beroemde „Politeia" legde Aristoteles, die zo'n beetje als de vader van alle wetenschappen geldt, een verband tussen koude en hitte en vrijheid en onvrijheid. In koude klimaten bestaat meer vrijheid dan in warme, waar veel slavernij voorkomt, aldus deze oude Griekse denker. Denk verder ook aan de invloed van de zomerhitte op revoluties. Veel van de uitbarstingen in Frankrijk vonden plaats tussen mei en september. De laatste „revolutie" daar, die De Gaulle zijn kop kostte, vond plaats in mei 1968. Het lijkt al met al hoog tijd voor een soort Koninklijk Nederlands Politiek Meteorologisch Instituut. Dit om dreigende politieke depressies tijdig te registreren en zo mogelijk te voorspellen. Veel zou er mee gebaat zijn als de windkracht van politieke stormen ons niet langer zou overvallen. Dan kon je b.v. als politicus het weekend met een gerust gemoed ergens buiten doorbrengen. Stelt u zich eens voor dat „Politiek De Bilt" de veel te snel oplopende politieke druk zou hebben voorspeld ten tijde van de beruchte Congres-revolutie van de Partij van de Arbeid. Welk een stormschade had er niet voorkomen kunnen worden? Maar één ding is zeker. De natuur zal ook in de toekomst het politieke gedrag blijven beïnvloeden. En omgekeerd de politiek de natuur! Volgende week is het al zover. Dan doet de zomertijd zijn intrede in ons land. Mede dank zij één van de twee anti-revolutionaire doctores in de CDA-Tweede-Kamerfractie: dr. Willem de Kwaadsteniet. Al voor de oliecrisis propageerde hij de zomertijd, en zijn volharden heeft tenslotte succes gehad. Deze zomertijd heeft bovendien een belangrijk voordeel voor de campagnevoerders: a.s. zaterdagnacht als de klok een uur vooruit wordt gezet, is men weer 60 minuten dichter bij de 25ste mei, zonder dat men er iets voor heeft hoeven doen.

ARPartijdig

'gave' vakantie voor jongeren!!

Reis- en activiteitenprogramma in binnen- en buitenland

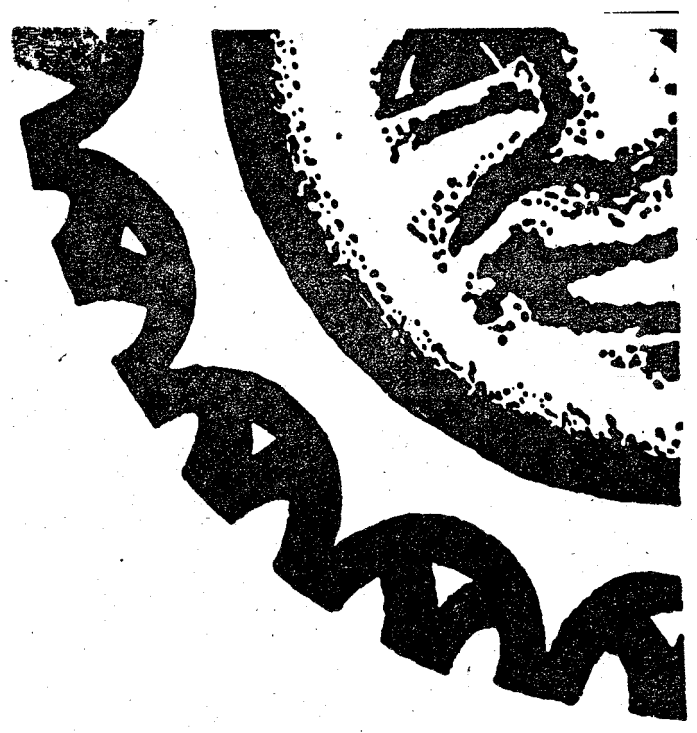

N.J.H.C.

STICHTING NEDERLANDSE JEUGDHERBERGCENTRALE

Vakantie-aktiviteiten - Paardrijden - Zeilen - Parachutespringen enz.
Prof. Tulpstraat 2-6 - AMSTERDAM - Telefoon: 020-22 60 45

VRAAG ZOMERREISGIDS!

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV
BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSSEL- EN LEKSTREEK FIJN
A.van Houwelingen - Moordrecht
TELEFOON 305 (0 1827) WETERINGSTRAAT 4

FA. JAN DE MIK
HARDINXVELD-GIESSENDAM
Aannemers van oeververdedigingswerken - Griendhouthandel
Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

FA. J. A. VISSCHER & ZOON
DE NIEUWESLUIS 5 - ZWARTSLUIS
buiten kantooruren: 05208-1259-1546
Telefoon kantoor: 05208-2120
werkplaatsen: 05208-1259
Directieboten - Sleepvletten - Dekschuiten

A. BAARS Azn.
Exploitatie van baggermaterieel B.V.
VERKOOP EN VERHUUR
Telefoon (0 1840) - 5566
Postbus 70, Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.
SLIEDRECHT
Telefoon (0 1840) - 5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

Handel in **buizen** (diverse maten) **NIEUW IJZER,** zoals platen, hoek- en balkijzer
RIJPLATEN in diverse maten
STOLK'S Handelsonderneming B.V.
Postbus 1, H. I ambacht
afd.: Sloperij, Veersedijk 223, tel. 078-2,80.00
Afd. Bruikbare materialen, Veersedijk 11,
tel. (01858) 2024 en 5025.

FIRMA DE REK EN HORSMAN
Fabriek van Scheepslieren
DORPSSTRAAT 102 - TEL. 0 1894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSSEL

Herhaling
is de
KRACHT
van de
reclame!

UIT ONZE BOUW- EN AANNEMERSWERELD

SYSTEEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL
Industrieterrein Postbus 3 tel. 08859-1024

Systeembouw (Permanent en Semi Permanent) Systeembungalows, Scholen, Kantoren, Houten garages, Bedrijfsschuren en loodsen. etc.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland

AANNEMERSBEDRIJF
N.V. GEBR. SALVERDA
'T HARDE - BOVENWEG 7 - TELEFOON 0 5255-1669

DROOG HOUT
SPECIALITEIT: GEWATERD IEPEN, VERDER BEUKEN, ESSEN, LINDEN, KERSEN, EIKEN EN PEREN. Incomplete bollen en plaathout. Contant 1%
N.V. Hard- en Zachthout Import Mij.
LOENEN (VELUWE) - TELEFOON 05765-212

AANNEMINGSBEDRIJF ,,SCHOUWEN-DUIVELAND'' N.V.
Schuithaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
HET ADRES VOOR
UITVOERING VAN BETON-, WATER-, WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE WERKEN

Openbare Bibliotheek 10

NG
NEDERLANDSE GEDACHTEN
weekblad van de anti-revolutionaire partij
33e jaargang – nr. 14 9 april 1977

Delftse Bijbel voor de koningin

Koningin Juliana ontving vorige week woensdag op paleis Soestdijk een exemplaar van het facilimé van de Delftse Bijbel uit handen van de heer P. C. Elfferich, voorzitter van het werkcomité herdenking Delftse Bijbel en ARP-Eerste-Kamerlid. In het midden prof. dr. J. J. de Bruin, initiatiefnemer tot de herdenking.

Kamer en kabinet

In Nederlandse Gedachten van vorige week ging het ARP Tweede kamerlid De Kwaadsteniet in op een aantal staatsrechtelijke aspekten van de ontbinding van de Tweede Kamer in een zeer lezenswaardig artikel.

Deze week schrijft ditzelfde Kamerlid naar aanleiding van het debat dat hierover vorige week in de Tweede Kamer werd gehouden een artikel over de positie en de verantwoordelijkheden van het – demissionaire – kabinet en de Tweede Kamer.

Positie en verantwoordelijkheid Kamer en kabinet

door dr. W. de Kwaadsteniet; ARP-Tweede-Kamerlid

Er is in de publiciteit nogal wat discussie geweest over het aftreden van het kabinet, het blijven van het kabinet in demissionaire status en het ontbinden van de Tweede Kamer.

Ook in de Tweede Kamer is daarover het een en ander te berde gebracht, vorige week woensdag 30 maart jl., naar aanleiding van de regeringsverklaring, die premier Den Uyl - vergezeld van minister De Gaay Fortman – kwam afleggen met betrekking tot de gang van zaken.
Op enkele aandacht-punten gaan wij hier in.

Gang van zaken

Op dinsdag 22 maart boden de zes ministers van KVP en ARP hun ontslag aan de Koningin aan. De tien ministers van PvdA PPR en D'66 stelden in verband daarmee hun portefeuilles en functies ter beschikking.
Op woensdag 23 maart ontving de Koningin de voorzitter van de Eerste Kamer en de voorzitter van de Tweede Kamer, alsmede de vice-president van de Raad van State.
Op donderdag 24 maart ontving de Koningin alle zestien fractievoorzitters in de Tweede Kamer, alsmede daarna nog premier Den Uyl.
Op maandag 28 maart ontving de Koningin opnieuw premier Den Uyl. Later deelde het Kabinet der Koningin mede, dat de Koningin de verzoeken van de ministers en staatssecretarissen in overweging zal blijven houden tot het tijdstip der Kamerverkiezingen. Dat betekende, dat allen blijven, zij het dus in demissionaire staat.
Tevens verzocht de Koningin het demissionaire kabinet de ontbinding van de Tweede Kamer te bevorderen.
Op woensdag 30 maart verscheen het Koninklijk Besluit tot ontbinding (zie elders op deze pagina) en debatteerde de Tweede Kamer over de regeringsverklaring.

Demissionair kabinet

De verzoeken van de ministers en staatssecretarissen blijven in overweging tot het tijdstip der Kamerverkiezingen, zo luidt de mededeling. Het kabinet is dus demissionair. Aangetekend kan worden, dat die situatie stellig ook na de verkiezingsdag zal voortduren, totdat uiteindelijk een nieuw kabinet zal zijn geformeerd.
Bij de verkiezingen stelt een kabinet altijd de portefeuilles ter beschikking en is dan

Premier Den Uyl tijdens het uitspreken van de regeringsverklaring inzake de krisis, waarover de Tweede Kamer vorige week woensdag debatteerde. Over de huidige positie en verantwoordelijkheid van Kamer en (demissionair) kabinet gaat dr. De Kwaadsteniet in in nevenstaand artikel.

demissionair. De duur van het demissionair-zijn, is door de kabinetscrisis bij voorbaat met ongeveer twee maanden (22 maart tot 25 mei) verlengd.
Het was beter geweest, zoals onzerzijds ook geadviseerd is, dat de ontslagaanvrage van de zes ministers was geweigerd en van het ter beschikking stellen van de portefeuilles van de tien ministers geen gebruik was gemaakt. Het kabinet had dan voor de resterende parlementaire periode gewoon kunnen aanblijven met een enigszins beperkte taak, zonder demissionair te zijn. Dan hadden bijvoorbeeld meer wetsontwerpen, die geacht kunnen worden niet tot een konflikt met de Kamer te zullen leiden en waarvan de afhandeling wegens hun urgentie of strekking wenselijk was, nog afgehandeld kunnen worden. De Eerste Kamer had dan alsnog de wetsontwerpen tot grondwetsherziening kunnen afwerken, waarna dan de normale ontbinding ingevolge grondwetsherziening had kunnen plaatsvinden.
Het is zo niet gegaan. De meeste adviezen waren in de richting van een demissionair kabinet. Die adviezen zijn uiteraard (mede) van politieke aard. De politiek beslist. De politiek beweegt zich binnen kaders van het staatsrecht volgens geschreven, ongeschreven en nieuw(e) (te schrijven) regels.

Bijzondere situatie

Vorige week heb ik eraan herinnerd, dat mijnerzijds wetenschappelijk als aanvaardbaar in ons staatsrecht was gesteld: ook een demissionair kabinet kan de Kamer ontbinden. De politieke praktijk heeft deze stelling nu – als novum – in de praktijk gebracht. Er is een precedent geschapen. Het kan. Maar het is als regel niet aanbevelenswaardig. Het is ook gekoppeld aan een zeer bijzondere situatie. Het is bepaald niet zo, dat nu te allen tijde elk demissionair kabinet direkt tot Kamerontbinding zou kunnen overgaan.
In het Kamerdebat van vorige week woensdag heeft premier Den Uyl gezegd – uitgaande van de situatie van het demissionaire kabinet, dat de Tweede Kamer ontbindt met ingang van 8 juni a.s. –, dat niet alleen de wapens van kabinet en Kamer bot zijn geworden, maar dat ook geen van beide ze zal willen gebruiken.
Drees (DS'70) begreep daaruit, dat de premier bedoelde, dat het kabinet niet meer met aftreden kan dreigen en dat de Tweede Kamer geen motie van wantrouwen meer kan aannemen tegen het kabinet. Drees meende, dat de Tweede Kamer nog wel een motie van wantrouwen kan aannemen tegen een (demissionaire) bewindsman. Want zo zei Drees: „Zou hij dan vertrekken, dan

Vervolg op pag. 2

H. R. van Triest B.V.
Hoogeveen
Al 20 jaar een krachtige schakel bij aan- en verkoop van ruwveevoer.

DEZE WEEK IN NG:

Kamer en kabinet pag 1,2
Aantjes over één week krisis pag. 3
E.E.G.- Landbouwprijzendebat pag. 4
Diepenhorst over justitieel beleid pag. 6
Agenda pag. 7
Plan reconstructie Midden - Delfland pag. 8
Uit de Arjos pag. 9
Van de partij pag. 11

Nieuwe part-time medewerker Arjos

**Zoals op pag. 9 is vermeld heeft de Arjos met ingang van 1 maart 1977 een nieuwe part-time medewerker in de persoon van Ger Hoekstra. Ger oefent deze funktie uit in het kader van een stagejaar van de sociale akademie. Hij bezoekt momenteel de Gereformeerde Sociale Akademie te Ede en is 2e jaars met als gekozen richting sociaal-kultureel werk.
Zijn Arjos-aktiviteiten startten in het voorjaar van 1974.
Momenteel is hij voorzitter van de Arjoskern Ede-Bennekom.
Veel sukses toegewenst in deze nieuwe funktie!**

Anneke Raven

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S, ORGELS
OVERTOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

Aktueel voor de verkiezingen!

Elders in dit nummer besteden wij aandacht aan twee uitermate belangrijke CDA-publikaties, in het licht van de komende verkiezingsstrijd. Dat zijn de rapporten „plichten en perspectieven", aanzet tot een profielschets voor het CDA en het rapport „Grondeigendom en Grondbeheer". Bestel ze meteen nog! Zie pagina 11 voor meer informatie.

Zaterdag 16 april oprichting chr. dem. Jongeren-Appèl

Op zaterdag 16 april a.s. wordt te Utrecht de oprichtingsvergadering gehouden van het Christen-Democratisch Jongeren Appèl, een federatie van Arjos, CHJO en KVP-jongeren. Op pag. 9. meer informatie hierover. Bezoekt deze vergadering en vul daartoe de bon in, die eveneens op pag. 9 van dit nummer staat afgedrukt.

IN OGENSCHOUW

Het midden in verwarring?

Een extra verkiezings-enquête van het NIPO, uitgevoerd na de val van het kabinet-Den Uyl, heeft uitgewezen, dat de VVD uit deze „affaire" vijf zetels winst en het CDA vijf zetels verlies zou kunnen overhouden.

Moment-opnamen

Nu zijn enquêtes als deze moment-opnamen; een vleugje wind kan de cijfers weer in gunstige dan wel ongunstige richting terug blazen. De deelnemers aan deze onderzoeken zijn meestal slechts oppervlakkig en eenzijdig geïnformeerd. Ze praten naar hun verstand van dat éne ogenblik.

Toch bevat deze „uitslag" een indicatie, die te denken geeft. Hij kwam immers nadat bekend was geworden, dat het verschil van inzicht inzake de grondpolitiek niet meer is geweest dan de bekende druppel, die de emmer deed overlopen; over de beginselen van die grondpolitiek waren de kabinetspartners het nagenoeg eens.

Midden-ding?

Men kan dan ook vermoeden, dat niet de val van het kabinet als zodanig, maar de nadere informatie over de standpunten van de kabinetspartners een beweging is die een richting naar de VVD op gang heeft gebracht. De aanhangers van het veilige midden, die men ook binnen het georganiseerd verband van het CDA nog steeds pleegt aan te treffen, hebben zich kennelijk op het ogenblik van de enquête niet meer zo safe gevoeld. Dat CDA bleek niet zo duidelijk een midden-ding, als velen nog maar steeds blijven hopen.

Wervend werken

Het zal er in de verkiezingscampagne om gaan dat het CDA aantoont geen midden-partij te kunnen zijn. Niet alleen omdat de eerlijkheid zulks gebied, maar vooral ook omdat het wervend moet werken te ervaren, dat in Nederland christenen pogen een nieuwe weg te gaan. Over enkele dagen is het Pasen. „Want zie, de Heer is opgestaan; nu vangt het nieuwe leven aan", zingen dan de CDA-leden in hun kerken. Zij bedoelen daarmee te zeggen, dat de overwinning op de dood en het kwaad is behaald. Zij belijden daarmee verplicht te zijn tekenen van die overwinning in de gebroken wereld van vandaag zichtbaar te maken. Dat is iets anders dan, voorzichtig lange tenen vermijdend een – overigens allerminst gulden – middenweg te bewandelen. Christen-zijn na Pasen is kiezen voor vernieuwing.

v.d. B

Kamer en kabinet

Vervolg van pag. 1

blijven er altijd nog genoeg bewindslieden over."
Terlouw (D'66) betoogde, dat het opzeggen van het vertrouwen door het parlement, gevolgd door ontslag van het kabinet door de Kroon, thans geen effektief middel meer is.
Den Uyl meende, dat er een misverstand aanwezig is als Bakker (CPN) het doet voorkomen alsof een demissionair kabinet geen verantwoording schuldig is aan de Kamer. Dat is een demissionair kabinet wel, aldus de premier. En hij voegde eraan toe „Het is natuurlijk jammer, dat de normale verhouding doorbroken is, hetgeen de werkingssfeer van een demissionair kabinet beperkt, en dat de Kamer het sanktiemiddel mist. Dat doet echter niets af aan de plicht van een demissionair kabinet om de Kamer te informeren. Een demissionair kabinet blijft verantwoording schuldig aan de Kamer."

Botte wapens

Den Uyl voegde eraan toe, dat het kabinet ook verantwoordelijkheid draagt voor het demissionair blijven van het kabinet. En even later zegt hij: „De plicht..... tot het afleggen van rekenschap en verantwoording aan de Kamer blijft onverminderd gelden, maar waar het sanktiemiddel ontbreekt verliest het begrip „verantwoordelijkheid" toch iets van de lading en spanning die er in het normale verkeer tussen kabinet en Kamer op rust, en daaraan inherent is."
En verder: „Waar het geldt binnen het kabinet..... zou ik zeker niet willen concluderen tot een terugval van verantwoordelijkheid bij individuele bewindslieden". Immers, voor dezen en voor het kabinet geldt, aldus Den Uyl, gemeenschappelijk de beperking van de werkingssfeer en daaraan gekoppeld een zekere ontlading van die verantwoordelijkheid. „Op zichzelf is het niet zo, dat een verschuiving zou plaatsvinden van kabinetsverantwoordelijkheid naar individuele verantwoordelijkheid."
Vervolgens stelde Den Uyl: „Ik meen, dat wij het in deze Kamer over de hoofdzaak gelukkig redelijk eens zijn, namelijk dat de wapens van kabinet en Kamer bot geworden zijn en dat dit de werkingssfeer van het kabinet beperkt."
Daarna zei De Gaay Fortman (PPR), dat Wiegel (VVD) er terecht op had gewezen, dat er geen kabinetscrisis meer denkbaar is, maar wel zestien ministerscrises.
Wij menen, dat Den Uyl zeker gelijk heeft als hij spreekt over bot geworden wapens wanneer hij bedoelt, dat het kabinet eigenlijk niet meer met aftreden kan dreigen in deze situatie – kort voor verkiezingen – en dat ook van de zijde van de Tweede Kamer een motie van wantrouwen tegen het kabinet weinig effekt kan opleveren.
Het lijkt ons echter te ver gaan als Den Uyl zegt, dat elk kabinet, dat Kamerontbinding voor zijn verantwoording neemt daardoor inhoudelijk demissionair wordt in die zin, dat de Kamer de sanktie mist van het naar huis sturen van zo'n kabinet. Ons lijkt, dat een op termijn ontbonden Tweede Kamer een niet feitelijk demissionair (interim) kabinet zeker wel alsnog naar huis kan sturen. Ook Verbrugh (GPV) betoogde dit. Overigens zal dat inderdaad in de praktijk niet snel gebeuren.

„Demissionaire" Kamer?

Een ander punt is of men – nu de Tweede Kamer met ingang van 8 juni a.s. ontbonden wordt – thans ook kan spreken van een „demissionaire" Kamer. Wiegel betoogde, dat de Kamer „niet formeel, maar enigszins wel materieel" zelf toch „demissionair is verklaard."
Den Uyl citeerde wat Toxopeus in het Kamerdebat van eind november 1966 over de regeringsverklaring van het interim-kabinet Zijlstra zei, namelijk, dat toen tegenover elkaar stonden een „demissionaire Kamer en een feitelijk ook demissionair kabinet." En verder verklaarde Den Uyl nu: „Dit demissionaire kabinet streeft ernaar de gevolgen van het tegenover elkaar staan van een demissionaire Kamer en een feiteiijk en formeel demissionair kabinet nauwkeurig in acht te nemen". Ook daarna sprak Den Uyl nog één en andermaal over „een materieel demissionaire Kamer."
Terecht maakte De Gaay Fortman (PPR) bezwaren tegen de formulering „demissionair Kamer". Hij zei: „Wij behouden steeds onze missie. Er is altijd een Kamer met een volledige missie van de kiezers. Het is onjuist, onderscheid te maken naar gelang van de periode die sinds de laatste verkiezingen is verlopen."
Wij onderstrepen het belang van deze opmerking van De Gaay Fortman (PPR). Den Uyl gaf hem overigens vervolgens gelukkig onmiddellijk gelijk. Daaraan voegde Den Uyl overigens toe: „Niet te ontkennen valt echter, dat van het middel, waarmee de missie bedreven wordt en kan worden, een overtuigend deel is afgevallen, namelijk de sanktie die daarop kan worden toegepast."
Men zou kunnen zeggen, dat in die opmerking iets van waarheid kan schuilen. Het ligt er maar aan waarover het gaat. De sanktie ontbreekt van het naar huis kunnen sturen van een reeds naar huis gezonden kabinet. Maar een afzonderlijke minister zou nog wel getroffen kunnen worden. En overigens kan de Kamer allerlei beslissingen tegen de zin van het kabinet nemen.
Een ander punt is de meer gehoorde stelling, dat de Tweede Kamer zelf om haar ontbinding zou hebben gevraagd. Zo stelde Den Uyl, dat uit de aan de Koningin uitgebrachte adviezen is gebleken „dat ontbinding van de Tweede Kamer door die Kamer in overgrote meerderheid wordt gewenst."
Dit gaf volgens Wiegel (VVD) tevens de begrenzing aan van het nemen van een ontbindingsbesluit door een demissionair kabinet. Wiegel zei: „Zij (de Kamer) heeft eigenlijk min of meer het verzoek op tafel gelegd tot zelfontbinding."
Verbrugh (GPV) zei, dat de Koningin het demissionaire kabinet pas opdracht had gegeven een Kamerontbinding voor te bereiden, nadat zij zich van de gevoelens van alle kamerfracties op de hoogte had gesteld. Hij zei verder: „Hierbij is duidelijk gebleken, dat een Kamerontbinding kort na de datum van de verkiezingen geen omstreden zaak is". En vervolgens: „Zou het wel een omstreden zaak betreffen, dan zou het mijns inziens waarschijnlijk zijn geweest, dat de constitutionele Koning anders had beslist en had besloten tot de vorming van een nieuw kabinet met beperkte opdracht, waarbij al dan niet Kamerontbinding zou zijn inbegrepen."
Terlouw (D'66) wilde nog eens vaststellen, dat in dit geval de hantering van het ontbindingsrecht door dit demissionaire kabinet alleen maar geschiedt „volgens het uitdrukkelijke verlangen van de voltallige Tweede Kamer" en dat zij geschiedt omdat de verkiezingsdatum al was vastgesteld. Hij wees er ook nog op, dat de instemming al bleek uit de adviezen van de fractievoorzitters aan het Staatshoofd, maar dat dit formeel gesproken adviezen zijn van individuele Kamerleden en geen standpuntbepaling van de Kamer.
Daarom had Terlouw (D'66) ook de indiening van een motie overwogen, waarin de Kamer zou uitspreken, dat het inderdaad gewenst is de Kamer te ontbinden. Na alles wat daarover inmiddels was geschreven en gezegd vond hij de indiening overbodig.
Onzerzijds is door Kruisinga verklaard, dat dit ons deugd deed. Het ontbindingsrecht is geen recht van de Kamer, maar een recht van de Kroon.
Mr. J. H. Prins had in „Trouw" van 30 maart j.l. erop gewezen, dat sommigen vrezen, dat indien nu zou worden aanvaard, dat een demissionair kabinet de Kamer mag ontbinden, iets dergelijks later met verwijzing naar dit besluit opnieuw zou kunnen gebeuren onder omstandigheden waarin de wenselijkheid van een ontbinding veel minder of in het geheel niet duidelijk is. Prins schreef: „Dit bezwaar kan worden ondervangen door de Kamer in een motie te doen uitspreken, dat zij slechts met het oog op de bijzondere omstandigheden die zich thans voordoen, instemt met het voornemen tot ontbinding."
Daaraan voegde Prins overigens – terecht – toe: „Uiteraard blijft ook na de aanvaarding van een motie als zo juist werd aangeduid de bevoegdheid tot ontbinding geheel bij de Kroon en de verantwoordelijkheid bij de ministers."
Het is van belang dit te onderstrepen. De verantwoordelijkheid ligt niet bij de Kamer. Elke indruk in die richting dient vermeden te worden. Teveel en naar mijn mening soms te onzorgvuldig is gespeeld met de gedachte, dat de Kamer zelf voor ontbinding is. Dat is natuurlijk wel mogelijk, maar wat de Kamer ter zake denkt is alleen achteraf interessant en niet doorslaggevend. Daarom ook wijzen wij de gedachte van een motie als hiervoor – respektievelijk door Terlouw en Prins – bedoeld af. De Kamer moet zelf over haar ontbinding tughoudendheid betrachten.
Het ligt niet in de lijn, dat een Kamer als zodanig haar eigen ontbinding bepleit. Ook niet in dit volstrekt uitzonderlijke geval, waarin de ontbinding uitsluitend plaatsvindt om de nieuwe Kamer na de verkiezingen zo snel mogelijk bijeen te krijgen, omdat die anders pas op Prinsjesdag zou bijeenkomen. Nogmaals: het is goed dat een dergelijke motie achterwege is gebleven.

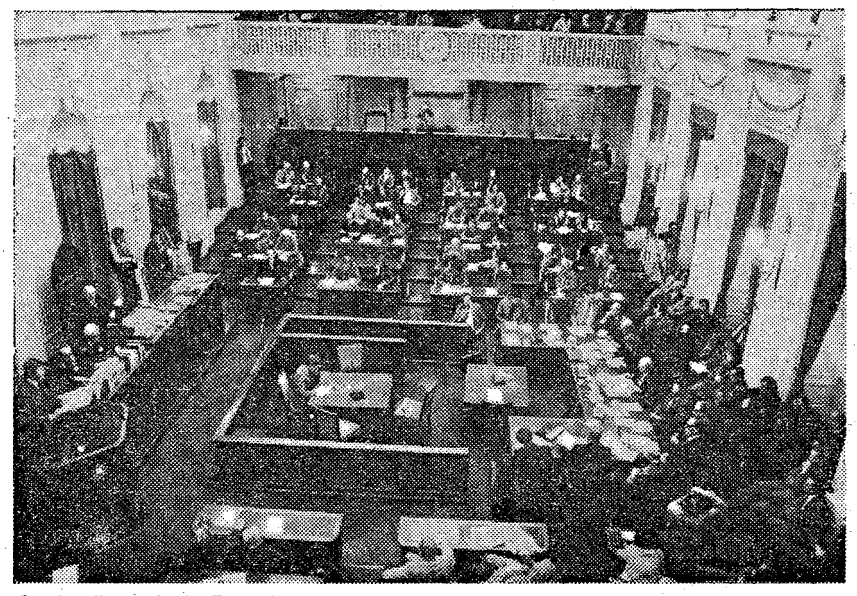

Op 8 juli wordt de Tweede Kamer ontbonden; dus niet zoals sommigen denken op 24 mei, de dag vóór de verkiezingen.

Ontbinding Tweede Kamer

Het Koninklijk Besluit van 30 maart 1977 houdt het volgende in:

Dinsdag 12 april vindt de kandidaatstelling plaats voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer. (Dit is de datum welke reeds vaststond in verband met de periodieke verkiezingen).
Woensdag 25 mei is dan automatisch de dag der stemming.
(Dit stond dus eveneens reeds vast. De Kieswet bepaalt, dat de dag der stemming is de drieëntwintigste dag na de dag der kandidaatstelling)
Dinsdag 7 juni te 17.00 uur sluiting van de zitting der Staten-Generaal in een verenigde vergadering der beide Kamers.
Woensdag 8 juni. Met ingang van deze dag wordt de Tweede Kamer ontbonden. (Dus niet – zoals sommigen meenden – met ingang van 24 mei, de dag vóór de verkiezingen).
Woensdag 8 juni te 11.00 uur vindt plaats de eerste samenkomst van de Eerste Kamer en de nieuw samengestelde Tweede Kamer, opnieuw in een verenigde vergadering.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

**Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)**
onder redaktie van:
G. A. Kieft (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie:
**Dr. Kuyperstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 89673.**

Abonnementsprijs:
f 14,00 per halfjaar.
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement
f 9,00 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

BON

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Wenst abonnement .....

Wenst proefnummers .....

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

**Abonnementsprijs f 14,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 9,00 per half jaar.**

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

VAN A TOT U

Crisisweek van uur tot uur

Toen ik 18 jaar geleden als Kamerlid beëdigd werd, kreeg ik een briefje van mijn studievriend de historicus G. Puchinger die mij bezwoer van dat moment af een dagboek te gaan bijhouden.
Ik vond het een ridikule gedachte. Al zou ik politieke gebeurtenissen van belang van nabij meemaken of er zelfs een belangrijke rol in spelen, wat had dat dan allemaal nog te betekenen sub specie aeternitatis (in het licht van de eeuwigheid)?

Nu heeft de parlementair redacteur van de N.R.C., Theo Westerwoudt, mij toch gestrikt voor het „Hollands Dagboek" dat zijn dagblad wekelijks iemand vraagt te schrijven. Aangezien het ook voor de lezers van Nederlandse Gedachten interessant kan zijn de crisisweek van uur tot uur mee te beleven, neem ik dit „dagboek" in mijn rubriek van deze week op.

Maandag 21 maart

De crisisdreiging heeft al dagenlang ieder ogenblik van de dag en goeddeels van de nacht in beslag genomen. Het dreigende konflikt in het kabinet is nu duidelijk in een acuut stadium gekomen. Van Agt en ik (sinds vorige week fungerend fractievoorzitter van het CDA) hebben beiden grote behoefte aan een ongestoord beraad over de politieke situatie.

Sinds donderdag snuif ik een onmiskenbare brandlucht op. De politieke wil was onverkort bij alle ministers aanwezig, had Van Agt in de Kamer verklaard. Ik ben er zeker van dat iedereen dit oprecht meende, maar geleidelijk aan bekruipt mij de twijfel of politieke wil en persoonlijke wil niet door elkaar worden gehaald. De hele vrijdag is het niet gelukt het dringend nodige kontakt te leggen. Zaterdagmiddag hadden Van Agt en ik pas telefonisch kontakt, ergens tussen de opname en de uitzending van het befaamde „Hier en Nu"-interview dat overigens niet ter sprake komt. Gisteravond belden we weer met elkaar en maakten de afspraak dat hij vanmorgen om 11.00 uur op doorreis van Nijmegen naar Den Haag bij mij thuis in Utrecht langs zou komen.

Tegen zijn gewoonte in is Dries precies op tijd, getekend door vermoeidheid maar ontwapenend als altijd. Hij omhelst bij aankomst mijn vrouw alsof hij alleen daarvoor gekomen is. Hij bewondert onverholen mijn dochter Wilna (22) als zij midden in ons gesprek binnenrolt. Hij spreekt bij zijn vertrek diep geïnteresseerd met mijn zoon Arend (16) de meest rechtse in het gezin, die een minister dan ook slechts met excellentie wenst aan te spreken.

Ons gesprek is minder opgewekt, zij het in een grote verbondenheid. Er is tussen ons een verwantschap die wij beiden diep beleven, maar die ons risico's niet uit het oog mag doen verliezen. Dries van Agt kent de begrippen solidair en solitair als weinigen, maar hij heeft soms moeite ze uit elkaar te houden.

We lopen de ontwikkelingen van de afgelopen maanden in het CDA na, nemen reeds besproken of nog denkbare compromis-voorstellen door, evalueren de houding van de progressieven in de afgelopen periode, vergelijken onze gedachten over de relaties tussen de christen-democratische ministers en tussen bewindslieden en fractie.
Een belangrijk punt is bij welke stappen de eensgezindheid van de fractie gevaar loopt. Ik geef mijn kijk daarop met alle denkbare varianten, maar laat niet na met nadruk te zeggen dat noch de eenheid van het CDA mag worden opgeofferd aan het voortbestaan van het kabinet, noch omgekeerd het voortbestaan van het kabinet aan de eenheid van het CDA. Beide zou politiek-moreel verwerpelijk zijn.

Als Dries om 2.00 uur vertrekt zijn wij al bekaf. Hij gaat naar de Ministerraad, ik ga me voorbereiden op een spreekbeurt in Culemborg, waar een CDA-verband wordt opgericht waarbij ik als een soort peetvader moet fungeren. Ik doe mijn best, maar het is allemaal wat onwezenlijk. Mijn gedachten zijn in Den Haag.

Om half elf word ik aan de telefoon geroepen: Van Agt. Er is gestemd: blok tegen blok. Dit maakt de breuk onvermijdelijk, maar het kabinet zal waarschijnlijk besluiten over de konsekwenties pas dinsdag te beslissen. Terug in de zaal moet ik vragen beantwoorden, daarna voor televisie en radio en intussen maar doen alsof er nog niets is beslist.

Pas na twaalven thuis. Opnieuw telefoongesprekken met Van Agt, Boersma, De Gaay Fortman, Andriessen, Kruisinga. We besluiten tot een beraad dinsdagmorgen om half tien op Justitie. Tegen drie uur duik ik in bed.

Dinsdag 22 maart

Deze dag zal na een korte nacht zeer lang duren. Van half acht in de morgen tot half vier zeer diep in de nacht. Omziende is het onbegrijpelijk dat dit allemaal slechts in één dag gebeurde.

Non-stop. Half negen van huis. Half tien in Den Haag. Tot half twaalf overleg op Justitie van de christen-democratische ministers en de drie christen-democratische fractievoorzitters. Kruisinga is er in deze opstelling voor het eerst bij. Van Agt heet „de dokter uit Wassenaar" niet zonder een zweem van ironie in het bijzonder welkom.
Half twaalf tot vijf uur fractie, slechts onderbroken door telefonische informaties van Van Agt. Van vijf tot zeven vergadering van het dagelijks bestuur van het CDA met een duidelijk teleurgestelde Piet Steenkamp. In het gebouw kom ik de jarige Norbert Schmelzer tegen. Ik denk terug aan 5 april 1973: op de verjaardag van Barend Biesheuvel gaf Burger zijn opdracht terug. Vandaag viel het kabinet Den Uyl. Verjaarskadootjes van het cynisme.

Omstreeks acht uur komt de minister-president het in de Kamer vertellen, waardig en beheerst. Als Hans Wiegel toch uitdagend spreekt, maakt Joop in tweede termijn een geketende indruk: de machteloosheid van de demissionaire status past hem niet.

Drie kwartier fractieberaad. Ik zal namens de drie fracties moeten spreken. Natuurlijk begrijp ik zeer wel dat het sommigen welkom is dat juist ik in deze weken fungerend fractievoorzitter ben. Ik neem mij voor mij er noch naar de ene kant noch naar de andere kant door van de wijs te laten brengen. Als het leven mij op soms hardhandige wijze in één ding heeft gevormd dan is het wel hierin: eenmaal een keus gemaakt hebbende nimmer je verantwoordelijkheid voor de gevolgen ontlopen. Ik zal de loyaliteit volstrekt in acht nemen enerzijds, maar anderzijds geen dingen zeggen waar ik niet achter zou staan.

De toonzetting van mijn reactie vindt algemeen weerklank bij de fractie: sober, teleurgesteld, realistisch, uitdrukkelijk hoop uitsprekend dat de ruimte voor een kombinatie ook tussen CDA en PvdA door het gebeurde niet zal zijn weggenomen.
Alleen voornamelijk CH-leden verzetten zich tegen de laatste zin. Dan toont plotseling Leo de Bekker de gaafheid van zijn karakter. De man van het amendement, tot in het diepst van zijn ziel overtuigd van zijn gelijk in het konflikt, is heftig verontwaardigd over de poging aan het konflikt verdergaande politieke gevolgen te verbinden dan uit het konflikt zelf onvermijdelijk voortvloeien.

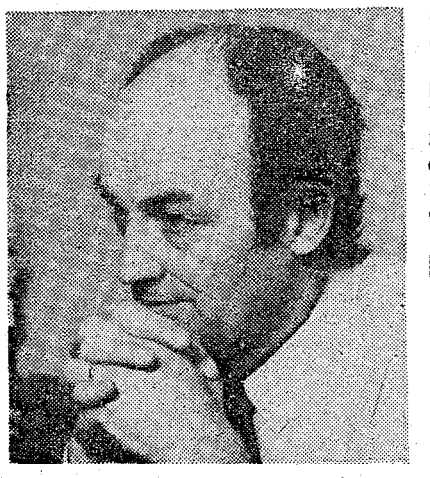

Het Kamerdebat duurt toch nog lang. Direkt erna samen met Frans en Roelof een persconferentie, waarvoor een onverwacht grote belangstelling bestaat: het CDA wordt op de proef gesteld. Dit zal in de komende maanden niet anders zijn. In de nacht een televisie-gesprek met Van Thijn, veel te vlug om met enige afstand gevoerd te kunnen worden. Ed is zeer bitter, bijna haatdragend. Ik begrijp hem wel. Zijn hele taktiek is erop gericht geweest het CDA in de positie van capitulanten te manoevreren of, als dit niet zou gelukken, verdeeldheid in het CDA te zaaien. Hij probeert nu de aandacht van het failliet van zijn in eigen kring allerminst onomstreden strategie af te leiden.

Woensdag 23 maart

Om half elf zal de fractie weer bijeenkomen. Ik vertrek om half tien en loop bij Oudenrijn al vast. De radio meldt een kettingbotsing bij Bodegraven en een file van 20 kilometer. Ik erger mij niet. Je eerste gevoel is dat de vertraging in het niet valt bij het lot van de slachtoffers en hun dierbaren. Dan daalt er voor het eerst sinds weken een grote rust over mij. Wat een krankzinnige tijd: alleen file-vorming brengt nog enige rust in je leven! Ik probeer voor mezelf de crisis reeds enigszins te evalueren en al wat elementen voor een advies aan de Koningin op een rijtje te zetten. Tegen twaalf uur op de Utrechtse Baan in Den Haag duikt plotseling Frans Andriessen met zijn vrouw aan het stuur in mijn achteruitkijkspiegel op. De fractie is eerder opgelucht als we veilig aankomen dan ongeduldig.

We beraden ons een uur over de te volgen procedure bij het uitbrengen van een advies aan de Koningin. Wij zullen alle drie nog als voorzitters van onze eigen fracties worden ontvangen, dragen ook ieder een verschillende verantwoordelijkheid met betrekking tot het gevallen kabinet, maar willen toch onze adviezen zo goed mogelijk coördineren.

Van een tot drie is er een gesprek op Sociale Zaken met de AR-ministers en het presidium van de ARP. Jaap Boersma heeft ten onrechte verondersteld dat ik al gegeten heb. Het zal er vanmiddag ook niet meer van komen.

Van drie tot half vijf zitten de lijsttrekker en de drie fractievoorzitters geeuwend en coördinerend bij elkaar. Daarna een interview met Ferry Mingelen van Trouw, vervolgens een opname voor Brandpunt. Er is eigenlijk geen tijd voor maar er is behoefte aan en recht op uitleg. Van kwart voor zeven tot zeven uur kan ik bij een zalmslaatje even met AR-vice-voorzitter Hannie van Leeuwen praten. Van zeven tot tien bereidt de fractie het advies aan de Koningin voor. Daarna een uurtje om met Wil van Dinter, mijn secretaresse, de meest dringende zaken door te nemen. Gelukkig heeft zij in de meeste gevallen aan een half woord genoeg om een zaak helemaal te kunnen afwerken.

Om elf uur treft het gezelschap van half vijf elkaar weer op Justitie, waar we om half twaalf luisteren naar een klassegesprek van Hannie van Leeuwen met Henk Enkelaar. Om één uur in de nacht rijd ik via Bilthoven, waar ik Frans Andriessen aflever, naar huis. We hebben, alle vermoeidheid ten spijt, een fijn gesprek. Wij hebben de afgelopen weken geweldig goed samengewerkt. Het was weer als vanouds, als tijdens de formatie in 1973. Merkwaardig, in rustiger tijden werken onze politieke benaderingen soms controversieel, in crisistijden altijd complementair. Nu ja, beter zo dan andersom. We praten zelfs daarover nuchter en koel op een basis van sympathie en waardering. Een zeer goed besluit van opnieuw een slopende dag.

Het is half drie, als ik bij knäckebrot en beerenburg begin de hoofdzaken uit de kranten door te nemen en uit de zich ophopende post datgene te selecteren, waarvan de kennisneming op het eerste gezicht niet kan wachten.

Donderdag 24 maart

Hoewel ik pas om half twaalf op Huis ten Bosch moet zijn neem ik gezien het oponthoud van de vorige dag geen risico, sta om acht uur op en rijd om half tien weg.
Terug in de Kamer schrijf ik de brief ter bevestiging van het onderhoud met de Koningin, die ik daarna bespreek met Hannie van Leeuwen en Wim de Kwaadsteniet (gepromoveerd op de Kamerontbinding). Daarna overleg met Frans Andriessen en Roelof Kruisinga over onze reacties. De belegering door journalisten probeer ik te doorstaan door zoveel mogelijk te zeggen zonder de brief prijs te geven.
In de gang kom ik Edzo Toxopeus tegen. Vraag hem of hij hier is voor de warming up. Hij benadrukt iets te sterk de absolute toevalligheid van zijn bezoek aan Hans Wiegel.
Snel naar Utrecht, waar het CDA-bestuur onafgebroken tot bijna elf uur zal vergaderen. Van Agt en ik leiden de discussies in. Er komt een goede verklaring uit. Ik praat nog even na met Madeleine Leyten, Piet Steenkamp en Frans Andriessen. De slopende discussies van de Kamer vinden nu hun vervolg in de partijvergaderingen.
Vandaag CDA-bestuur, morgen AR-partijbestuur. Na- en voorbezinning daarover is onmisbaar. Het is weer half drie als ik zo ongemerkt mogelijk tussen de lakens schuif.

Vrijdag, 25 maart

De dag begint opnieuw op Justitie. Een goede coördinatie tussen lijsttrekker, ministers en fractievoorzitters is nu en in de komende weken hard nodig. We maken daarvoor een tijdschema. Gaius kijkt misprijzend naar het proefschrift van dr. F. A. Hoogendijk over partijpropaganda in Nederland, hoewel het blijkens het titelblad indertijd toch aan de Vrije Universiteit werd verdedigd op gezag van de toenmalige rector-magnificus.
Terug naar Utrecht voor partijpresidium om twaalf uur. Dagelijks bestuur om twee uur, partijbestuur om vijf uur. Tussendoor opname van TROS-Aktua over de resultaten van een bliksemenquête. Het al enige keren uitgestelde intervieuw met Hans Smits van Vrij Nederland opnieuw verdaagd. Cees Veltman van Hervormd Nederland op maandagmiddag gezet. Er is voor de ARP alle reden zich afzonderlijk in eigen kring te bezinnen. Er is in de afgelopen jaren met name vanuit onze partij nieuwe hoop gewekt op de mogelijkheden van een christelijke politiek. Bijna alle aan mij gerichte brieven hebben daarop betrekking. Sommigen adviseren mij nu maar over te stappen naar de PvdA, omdat ik niet onmiddellijk in de armen van de VVD val. Anderen schrijven mij af omdat zij ten onrechte in de mening verkeren dat christelijke politiek betekent alles prijzen wat socialisten wijzen en ultimatief eisen. Verreweg de meesten hebben angst dat een nieuwgewekte hoop gedoofd zal worden, uiten teleurstelling, vragen uitleg, maar tonen ook vertrouwen en wensen sterkte om vol te houden.
Het zijn overwegend reacties van mensen die zelf niet op de ARP of het CDA stemmen. Een enkel partijbestuurslid vindt hun reacties daarom niet van belang. Ik heb het gevoel alsof ik weer helemaal opnieuw moet beginnen als ik betoog dat christelijke politiek pas werkelijk iets betekent als degenen, die (om een beeld van Trouw's hoofdredacteur Tamminga te gebruiken) van buiten door de ruiten van ons glazen huis naar binnen kijken, onder de indruk komen van wat zij daar zien. Ik merk dat de leden van het partijbestuur worden opgeladen. Het CDA zal de ARP hard nodig hebben.
Tegen elf uur ben ik thuis. Voor het eerst in deze week heb ik gelegenheid om op een andere wijze dan via een gehaast telefoontje eens met mijn vrouw over de gebeurtenissen na te praten. Voor we het merken is middernacht alweer royaal gepasseerd.

Zaterdag 26 maart

's Ochtends Hans Smits voor het interview. 's Middags naar Putten voor een forum van de hervormd gereformeerde jeugd. Voor het eerst durf ik niet zelf te rijden. Gisteren miste ik bij het binnenrijden van Utrecht tot twee keer toe de goede afslag. Mijn zoon Klaas (19) rijdt me heen en terug. Zijn meisje rijdt mee, dus het zal wel niet zo'n zwaar offer zijn.
's Avonds kijk ik met één oog naar België-Nederland en probeer met het andere oog de post door te nemen. Als ik eindelijk naar bed wil, krijg ik een seintje dat Barend Biesheuvel in „Hier en Nu" optreedt. Daar blijf ik uiteraard voor op. Daaraan dank ik dat ik ook Steenkamp en De Gaay Fortman op de buis zie verschijnen. Vooral Gaius doet het m.i. voortreffelijk. Op en top loyaal en toch volstrekt geloofwaardig. De vermoeidheid laat zich nu toch wel duchtig gelden. Het weekend-fietstochtje met mijn jongste zoon, waarvoor het nu weer helemaal de tijd is, schiet er zeker bij in.
Maandag moet ik de gehele dag met een deel van de fractie op werkbezoek in mijn geboortestreek Alblasserwaard. Er tussendoor naar Den Haag voor twee radio-opnamen samen met Van Agt en het interview voor Hervormd Nederland.
's Avonds een spreekbeurt in Delft. Dan wordt het weer na middernacht voor ik thuis ben. Dinsdagmorgen is er om half tien alweer fractiebestuur en daarna fractie. Maar dan is Roelof Kruisinga aan de beurt. Ik vind het best leuk om fractievoorzitter te zijn, maar ik vind het nu wel zo leuk om er weer een poosje vanaf te zijn.
Ik laat alle gebeurtenissen nog eens aan mij voorbijgaan. Alvorens dit dagboek af te sluiten stap ik op de weegschaal om te konstateren dat de enige winst van de afgelopen weken een gewichtsverlies is van ruim 4 kilo. Het is nog maar de vraag of deze winst blijvend zal zijn.

Aant

NG COMMENTAAR

Wet en uitvoering van de wet

Er kan een spanningsveld ontstaan tussen wetgeving en uitvoering. Die spanning wordt niet (mag ook niet, menen wij) veroorzaakt omdat de wetsuitvoerders (ambtenaren) inhoudelijke bezwaren hebben tegen de wet. Met name op het terrein van de belastingen kunnen naar onze mening die spanningen gemakkelijk ontstaan omdat de wetgeving zo perfect gemaakt wordt dat de uitvoering wel moet falen. Te meer zal dit een rol spelen als er sprake is van een opeenvolging van niet of niet goed uitvoerbare regelingen. Aan de andere kant staat ook vast dat de brede fiscale sector heel nadrukkelijk onder de invloed staat van het maatschappelijk gebeuren. Heel vaak gaat het dan niet meer om een belastingsopbrengst. Andere invloeden spelen duidelijk mee. Sociale, financiële, economische en andere factoren vragen aandacht. Trouwens, de verantwoordelijke bewindslieden worden vanuit de politiek geconfronteerd met concrete verlangens. Toch zal de politiek, de minister en zijn staatssecretaris èn de Staten Generaal, – hoezeer bepaalde zaken politiek gewenst zijn – er begrip voor moeten opbrengen dat er een grens bestaat waarbuiten de hiervoor genoemde spanningen niet meer te dragen zijn.
In de „witte stukken" van de beide Kamers zal meer dan tot nu toe hieraan aandacht moeten worden besteed. Rechtszekerheid èn rechtsgelijkheid zijn bijzonder gediend bij een goed functionerend uitvoeringsapparaat.

Landbouwprijsdebat loopt vast

Boeren zijn de dupe!

Door drs. J. de Koning, ARP-Tweede-Kamerlid

Na een uitzonderlijk lange marathonvergadering zijn de Ministers van Landbouw van de E.E.G. er niet in geslaagd de landbouwprijzen voor het nieuwe seizoen vast te stellen. Dat betekent dat de boeren – vooral de veehouders – vrijwel de enige groep in Nederland is, waarvan de inkomens niet zijn aangepast aan de gestegen kosten in hun bedrijf en hun gezin.

En het is zeer twijfelachtig of dat wél zal gebeuren wanneer eind april de Landbouwministers een nieuwe poging zullen doen om tot overeenstemming te komen. Voor een groep waarin al zo velen beneden het minimum-inkomen zitten een trieste situatie en voor de E.E.G.-Ministerraad beschamend.

Ingewikkeld probleem

Nu moet erkend worden dat de Ministers voor een ingewikkelde zaak stonden. Eerste oorzaak daarvan is de monetaire chaos. Als gevolg van opeenvolgende revaluaties in Duitsland en de Benelux en devaluaties in Engeland, Frankrijk en Italië, zijn de waarden van de nationale munten in de E.E.G. sterk uiteengegroeid.
Om te voorkomen dat als gevolg daarvan de boereninkomens zouden dalen (in de revaluerende landen) of de consumentenprijzen sterk zouden stijgen (in de devaluerende landen) is een ingewikkeld stelsel opgebouwd van heffingen en toeslagen bij de handel in landbouwprodukten tussen de lid-staten. Die heffingen en toeslagen (vakterm: monetair compenserende bedragen) waren bedoeld als tijdelijke schokbreker. Ze zouden verdwijnen zodra de economie van het betrokken land zich aan de re- of devaluatie had aangepast. Van dit goede voornemen is weinig terechtgekomen. Ook hier blijkt: „Niets is permanenter dan tijdelike maatregelen"!
De Ministers van Duitsland en de Benelux waren slechts schoorvoetend bereid hun landbouwprijzen – uitgedrukt in nationale munt – langzamer te doen stijgen dan in de gedevalueerde landen; de Ministers van de laatste landen waren niet bereid hun prijzen sneller te doen stijgen. De verschillen werden dus groter bij iedere re- of devaluatie.
Daardoor is langzamerhand een onmogelijke toestand ontstaan. De toeslagen uit de Europese kas op export van levensmiddelen naar Engeland liepen op tot bedragen tussen 5 en 10 miljoen gulden **per dag!** Het is duidelijk dat de andere partners in de E.E.G. geen zin hebben daarmee door te gaan.
Anderzijds trekt de Duitse export naar bijv. Italië sterk aan door deze kunstmatige wisselkoersen, waardoor de Italiaanse boeren van hun eigen markt gedrukt worden. Ook dat wekt uiteraard weerstanden.
Eerste taak van de Ministerraad is dus om – tegelijk met de vaststelling van nieuwe prijzen – de politieke weerstanden

te overwinnen tegen het geleidelijk afbreken van de te hoog opgelopen monetaire heffingen en toeslagen.
Tweede – niet minder moeilijke – taak is het nemen van een aantal maatregelen om de overschotten weg te werken. In de zuivelsektor is de produktie ± 10% groter dan de vraag, met als gevolg een melkpoederberg van meer dan een miljoen ton en een groeiende boterberg. Voor zo'n voorraad is geen afzet – ook niet in ontwikkelingslanden – en het aanhouden ervan kost miljarden guldens per jaar.
Met het oog daarop is een pakket van maatregelen voorgesteld ter vergroting van de afzet (schoolmelk, magere melk weer terug naar boerderij voor veevoer) en vermindering van de produktie (omschakeling naar mestvee of andere produkten, vervroegde bedrijfsbeëindiging).
Aan de kosten van dit pakket zullen de veehouders zelf mee moeten betalen in de vorm van een melkheffing.

Nietsvermoedende melkproducerende koeien veroorzaken tegenstellingen tussen zuivelexporterende landen en zuivelimporterende landen. De laatsten voelen er nl. steeds minder voor meer te betalen aan de miljarden kostende zuivelpolitiek van de EEG.

Tegenstellingen

Uit deze schets van de problemen vloeit een aantal tegenstellingen voort:
- tussen producenten en consumenten; nog verscherpt door het streven van regeringen de inflatie in de hand te krijgen, onder meer door lage voedselprijzen.
- tussen de noodzaak van marktevenwicht en het belang van de individuele boer; de veehouder moet zijn produktie wel opvoeren om zijn kosten te dekken en zijn inkomen op peil te houden.
- tussen landen met een sterke munt (Duitsland, Benelux) en landen met zwakke munten (Engeland en Italië); als de voorgestelde maatregelen zouden worden doorgevoerd – afbraak van monetaire heffingen en toeslagen en een heffing op de melk – krijgt de Nederlandse veehouder een prijsverhoging van 0% en zijn Engelse collega van 15%
- tussen de zuivelexporterende landen (vooral Benelux en Denemarken) en de zuivelimporterende landen (vooral Engeland en Italië); de laatsten voelen er steeds minder voor mee te betalen aan de miljarden kostende zuivelpolitiek van de E.E.G.

Moeilijk beraad

Het Europees Parlement belegde eind maart een extra-zitting van twee dagen om tot een advies aan de Ministerraad over de prijsvoorstellen te komen. Bij de voorbereiding van dat debat in de Landbouwcommissie bleek al hoe groot de verdeeldheid was. Met één stem meerderheid werd een voorstel van de Christen-Democraten aangenomen om de voorgestelde gemiddelde prijsverhoging van 3% te wijzigen in „tenminste 5%". In de voltallige zitting van het Parlement verknoeiden de Gaullisten echter de zaak door een nog hoger percentage te eisen. Tenslotte bleek voor geen enkel voorstel een meerderheid te vinden. Voor een Europees Parlement, dat voor vol wil worden aangezien, een beschamend blijk van onmacht!
In de zittingen die de Ministerraad aan deze zaak heeft gewijd, bleken soortgelijke moeilijkheden. Vooral de Engelse regering ligt zeer dwars en geeft eigen belangen de voorrang boven het meewerken aan een Europese oplossing.

Compromis

Langzamerhand komt een compromis in zicht waarover de Ministers eind april overeenstemming hopen te bereiken.

- Een gemiddelde prijsverhoging in de buurt van 4,5%, in plaats van de voorgestelde 3%. Dit is vooral te danken aan de inzet van Minister Van der Stee en zijn Beneluxcollega's, die hard voor de belangen van „hun" boeren hebben gevochten.
- Voor melk een prijsverhoging van ± 3,5% in het voorjaar, in plaats van midden september (als ⅔ van alle melk al geproduceerd is). Daarop in mindering komt dan een melkheffing van 1,5% – per 16 september – in plaats van de voorgestelde 2,5%.
- Een geringere afbraak van monetaire heffingen en toeslagen dan was voorgesteld.
- Aanvaarding van het pakket maatregelen tot beperking van de zuivelproduktie.
- Een – vermoedelijk forse – tegemoetkoming aan de Britten in de vorm van een door de E.E.G. betaalde subsidie aan de Engelse boterconsumenten.

Aanvullende steun voor Nederlandse landbouw?

Als een dergelijk compromis zou worden gevonden, dan komen de Nederlandse boeren er dik aan tekort. Zij zouden ± 9% prijsverhoging nodig hebben om hun inkomen op peil te houden. Dat is vooral pijnlijk voor de veehouders, die een slecht jaar achter de rug hebben (droogte!) en waarvan ongeveer de helft minder verdient dan het minimum-inkomen. Een niet aanvaarden van een compromis zou echter leiden tot een stuklopen van het E.E.G.-landbouwbeleid, wat voor onze boeren en tuinders nog veel ernstiger gevolgen zou hebben.

De vraag doet zich dan voor wat de Nederlandse regering nog uit eigen middelen zou kunnen doem om de druk op de landbouwinkomens te verlichten. Daarbij moet men bedenken dat eventuele nationale maatregelen zullen moeten passen in het E.E.G.-beleid, zodat bijv. een algemene toeslag op de prijzen of de inkomens uitgesloten is. Ongetwijfeld zullen de landbouworganisaties met voorstellen voor aanvullende maatregelen komen. Van Regering en Parlement mag dan een open oog voor de problemen en een tegemoetkomende houding worden verwacht.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN
directie- en schaftketen
scholen en
kerken
directie- en
schaft-
wagens
etc.
HOUTBOUW HAHBO HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Lubbers en Hazekamp op studiedag Midden- en Kleinbedrijf

De Stichtingen voor Kader- en Vormingswerk ARP. CHU en KVP organiseren op maandag 25 april 1977 in het RAI Congrescentrum te Amsterdam een studiedag over de positie van het Midden- en Kleinbedrijf.

Dit naar aanleiding van een recentelijk bij de wetenschappelijke instituten van het CDA verschenen studie.

Op deze studiedag zullen drs. R. F. M. Lubbers en Th. M. Hazekamp resp. minister en staatssekretaris van Economische Zaken, redevoeringen houden.

's Morgens zullen discussiegroepen worden gevormd.
In elke discussiegroep zullen aan de orde komen:

a. de CDA-opvattingen over de verdere ontwikkeling van onze economie in het algemeen;

b. de plaats van het midden- en kleinbedrijf in deze ontwikkeling in het bijzonder.

Voorts zullen de groepen zich afzonderlijk bezighouden met:

Groep I

Algemene loonpolitiek

Een centrale aanbeveling in het rapport betreft een ander loonbeleid, waardoor arbeidsintensieve sectoren minder in de knel raken dan zij in de afgelopen jaren zijn geraakt.

Groep II

Ruimtelijke ordenings- en mededingingsbeleid

Nieuwe vormen van concurrentie op nieuwe vestigingsplaatsen kunnen het Midden- en Kleinbedrijf voor zware problemen stellen. Ook kan de continuïteit bedreigd worden door de ontvolking van sommige delen van het platteland en van de centra van grote steden.

Groep III

Zelfstandig ondernemerschap; begeleiding, ondersteuning en financiering

Het rapport beschrijft de typische kenmerken en problemen van het midden- en kleinbedrijf, zoals zelfstandig ondernemerschap, beperkte toegang tot de kapitaalmarkt en arbeidsintensiviteit.

Op basis hiervan somt het rapport een reeks maatregelen op.

Groep IV

Minimuminkomen zelfstandigen

In het algemeen zal het inkomensbeleid ten behoeve van het midden- en kleinbedrijf indirekt van aard zijn.

Toch noemt het rapport drie uitzonderingen op voor een minimuminkomen voor zelfstandigen.

's Middags zal een plenaire discussie plaatsvinden met een forum, onder leiding van **H.A. de Boer,** lid van de Tweede Kamer, voorzitter van de ARP, waarin voorts zitting hebben:
H. v.d. Meulen, secr. van het CNV
mr. G. van Muiden, alg. secr. van het NCOV
drs. H. A. C. M. Noteboom, lid van de Tweede Kamer
dr. L. M. van Leeuwen, lid van de CDA-programcommissie
dr. B. de Vries, lid van de studiecommissie Midden- en Kleinbedrijf.

Voor deelname kunt u zich uitsluitend aanmelden door overmaking van de deelnemerskosten ad f 15,– op girorekening 379333 ten name van de Alg. Penningmeester KVP, Mauritskade 25, Den Haag, onder vermelding „studiedag MKB", en het nummer van de groep waarin u wilt deelnemen.

Na ontvangst van uw betaling ontvangt u de benodigde documentatie waaronder het rapport Midden- en Kleinbedrijf, de groepsdisscussievragen en het artikel „Beleid getoetst" van H. A. de Boer.

BESTUURSFORUM
maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

BON
Ja, Ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad BESTUURSFORUM
☐ Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (f 25,- per jaar), met ingang van .....
☐ Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.
Naam: .....
Adres: .....
Plaats: .....
U kunt deze bon - zonder postzegel - in een **open** enveloppe sturen naar:
BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, DEN HAAG 2090.
Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

OVERWEGENDE

Voor een politicus zijn spreekbeurten onontbeerlijk'. Daar leert hij de kiezers kennen. Daar moet het voorgestane beleid verantwoord kunnen worden. Wie veel spreekbeurten vervult kan over zijn belevenissen een boek vullen. Voorlopig houd ik het bij een artikel.

Onontkoombaar

Eén en andermaal heb ik mensen horen zeggen dat de kabinetskrisis onontkoombaar was. Onontkoombaar terwille van het CDA. Die krisis had men, stellen mijn politieke vrienden op een vergadering van het CDA, nodig om eensgezind de verkiezingen van 25 mei tegemoet te kunnen gaan. En zij herinneren aan de formatie van de heer Burger die tot gevolg had dat KVP en AR in de regering stapten en de CHU in de oppositiebanken schoot.
Die situatie was niet bevorderlijk voor de samenbundeling van de 3 christelijke partijen. Wanneer men tot één kandidatenlijst zou besluiten zou die lijst zowel regeringsgezinden als oppositionelen bevatten. Op die lijst zouden namen prijken van mensen die het Kabinet te vuur en te zwaard hadden bestreden en die voor zeer veel beslissingen medeverantwoordelijkheid hebben willen dragen. Onze tegenstanders hebben ons er om gehoond. De onduidelijkheid ten top; zeker bedoeld om van twee kanten kiezers aan te trekken. De leiding heeft aan zien komen dat er over de vier hervormingsontwerpen binnen de CDA-frakties geen eenstemmigheid zou zijn. Met de mogelijkheid dat er verdeeld zou worden gestemd, moest terdege gerekend worden. En, zo besloot men op mijn spreekbeurt, omdat die politieke verdeeldheid ons zeer zou schaden, daarom viel het Kabinet.

Eenheid gered

De eenheid gered. Van moeilijke onderwerpen bevrijd. Ik ontken niet dat verdeeld stemmen mogelijk zou zijn geweest. Ik kan er evenmin om heen dat de verschillende politieke opstellingen tegenover het Kabinet ons voor de vraag heeft gezet of wij met elkaar wel op één kandidatenlijst en in één federatieve politieke groepering thuishoorden. De AR-partijraden in 1976 zijn om die vragen dan ook terecht niet heengegaan. De 3 frakties hebben in de afgelopen maanden samen vergaderd. Zij hebben ook getracht waar maar enigszins mogelijk een gemeenschappelijke koers te varen.
Wij hebben uiteindelijk als 3 partijen toch besloten verder samen op te trekken. En dat zegt ook iets van de verbondenheid die verder reikt dan een gescheidenheid tijdens één parlementaire periode.
Ik ontken echter met alle stelligheid, voorzover ik het heb kunnen waarnemen en voorzover ik de diepere bedoelingen van mensen kan doorgronden, dat de echte oorzaak van de kabinetskrisis is te herleiden tot wat hierboven werd beschreven.

Noodzakelijk proces

Een uitleg die in benadering verwantschap toont met het bovenstaande kreeg ik op een vergadering in het midden van ons land. Ook daar de opvatting dat de Kabinetskrisis noodzakelijk was voor het CDA. Noodzakelijk om er een hechte eenheid van te maken. Voor en ná 25 mei

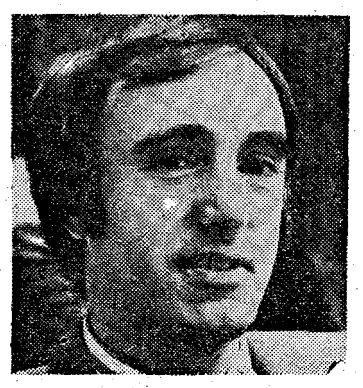

zou immers aan het licht komen wat het CDA politiek voorstelt. Zou duidelijk worden wat het zo aanspreekbare programma waard is. Had de lijstaanvoerder van de PPR niet gezegd dat zij het CDA-program zelf geschreven zou kunnen hebben, maar dat dit nog niets zegt van de uitvoering.
geschreven zou kunnen hebben, maar dat dit nog niets zegt van de uitvoering.

Op mijn spreekbeurt werd betoogd dat papier geduldig is, maar dat de waarde nog moet blijken. Om bij dat blijken uit te komen is een proces noodzakelijk. In dat proces past de Kabinetskrisis. Al weer geloof ik niet dat de krisis de weergegeven benadering tot achtergrond heeft. Er zitten in het verhaal echter elementen die ons zouden moeten aanspreken. Er is altijd betoogd dat het CDA geen optelsom van de 3 partijen zou moeten zijn. Net zo min als een vergrote KVP, ARP of CHU. Wij dienden elkaar, samen met allen die met ons mee wilden doen, op een nieuwe benadering te vinden.

Politieke vlees en bloed

De vraag rijst of onze gemeenschappelijke daadkracht en onze gezamenlijke vernieuwingsgezindheid zo groot is dat wij er ook in slagen de inhoud van ons programma tot ons politieke vlees en bloed te maken. Ik hoop het van harte, en ik wil er aan werken.
De 3 partijen hebben een eigen politieke benadering en een eigen traditie achter de rug. Hoe groot is hun bereidheid samen nieuwe wegen in te slaan? Om bij een inhoudelijk geslaagd CDA uit te komen, zo stelde men op een spreekbeurt, is een proces, waarin de huidige krisis een plaats heeft, noodzakelijk.

Op de doelstellingen komt het aan

Die krisis nu daar latend, meen ik de noodzaak van dat geschetste proces te kunnen onderschrijven. Binnen de ARP hebben wij onze deelname aan het CDA nooit ervaren als noodzakelijk omdat wij tot een groter politiek machtsblok wilden komen. Het ging en gaat om de te bereiken doelstellingen. De politieke beweging is dan een middel, een instrument om het doel te bereiken. Het middel zelf is niet interessant. Het CDA is op zich niet belangrijk. Op het willen staan voor de doelstellingen komt het aan. Inderdaad, een noodzakelijk proces. Een proces waarbij wij allen betrokken zijn, en waarin van ons een aktieve bijdrage wordt verwacht.
Overtuigend zullen wij in de komende jaren aan het licht dienen te brengen dat wij het politiek inhoudelijk in grote trekken met elkaar eens zijn. Samen voor een beleid willen staan. Want wanneer dat niet lukt, heeft het CDA geen toekomst.
Op kiesverenigingen leer je veel. Dit keer bracht het ons bij twee verklaringen inzake de Kabinetskrisis die alles met het CDA en zijn ontwikkelingsgang te maken hebben. Los van de gegeven verklaringen is het waar dat wij binnen het CDA samen een proces in gang hebben gezet. Een proces dat ons bij een CDA moet brengen dat zorgt voor een geloofwaardige verbinding tussen woorden en daden, zorgt voor een partij die leeft uit de gezindheid die uit ons programma spreekt. Ik vraag u aan dat inhoudelijk politiek proces uw krachten te wijden.

Binnenwerk

De filosofische schoenmaker wist het al: het komt op het binnenwerk aan.

H. A. de Boer

van agt
1
christen democratisch appèl
CDA

Denk nu al aan seizoen 1977/1978!

De komende maanden zullen de verkiezingen van 25 mei a.s. ongetwijfeld veel aandacht en energie van de kiesverenigingen vragen. Overal in den lande zullen veel mensen op stap gaan om de CDA-verkiezingscampagne succesvol te doen zijn. Dit is inderdaad een belangrijke zaak. Toch mag tegelijkertijd niet uit het oog verloren worden, dat het seizoen 1977/1978 ook niet lang meer op zich zal laten wachten.

In dit verband is het belangrijk dat de besturen van de kiesverenigingen zich goed prepareren op het nieuwe seizoen. Immers, alleen door een goede voorbereiding zal een kiesvereniging zinvol kunnen functioneren. In kort bestek willen wij daarom ingaan op het belang van een goed opgezet seizoenprogramma geïllustreerd aan de hand van enkele voorbeelden.

Regelmatig bijeen

Wil een K.C. zinvol functioneren dan zal zij tenminste regelmatig moeten bijeenkomen, d.w.z. ongeveer elke 2 maanden een vergadering. In totaal zijn dat dan ongeveer 5 à 6 bijeenkomsten per seizoen: van september t/m mei.
Een planning van de diverse activiteiten is onontbeerlijk wil men komen tot nuttige vergaderavonden. Dat is overigens helemaal niet zo moeilijk. Het organiseren van een kleine enquête onder de leden, om aan de weet te komen welke onderwerpen men aan de orde wil stellen, blijkt in de praktijk vaak erg goed te werken.
Dat kan dan het beste aan het einde van een seizoen, zodat de leden aan het begin van het volgende precies weten waaraan zij toe zijn. Lukt dat niet dan kan dit altijd nog aan het begin van het nieuwe seizoen. Dan is men tenminste verzekerd van een geordend verloop van de rest van het politieke jaar.

Voorbeelden

Om niet teveel in theorie te blijven hangen volgen hierbij enkele voorbeelden. Daarbij is het steeds van belang dat men onderwerpen kiest die zowel voldoende **zwaar wegen,** als **actueel** als **controversieel** zijn. Wil het tot een goed groepsgesprek komen, dan moet een onderwerp ook „uit te spitten" zijn, en moet zo'n thema bovendien de leden interesseren. Voor de discussie is het voorts belangrijk dat er diverse meningen leven over een onderwerp.
In het algemeen verdient het aanbeveling dat de volgende zaken in een seizoen aan de orde komen.
Een vergadering over/met.
- een plaatselijk of gewestelijk probleem;
- de gemeenteraadsfractie;
- een actueel landelijk politiek vraagstuk;
- een principieel politiek probleem;
- vergaderrooster voor het volgende seizoen en een terugblik op het afgelopen seizoen.
- voor bijzondere gevallen kan men altijd een extra huishoudelijke vergadering inlassen b.v. voor een bestuursverkiezing, etc.

Programma

Bovenstaande nader ingevuld zou b.v. het volgende programma kunnen opleveren:
- problematiek landschapsparken (vergadering einde september)
- het christelijk onderwijs in discussie (vergadering einde november)
- gesprek met de raadsfractie (vergadering eind januari)
- gesprek met een kamerlid over een acuteel politiek probleem (vergadering einde maart)
- huishoudelijke vergadering (vaststelling programma nieuwe seizoen, eventueel bestuursverkiezing etc.).

Toelichting

In elke streek leven wel bepaalde problemen die de bevolking intensief bezighouden. Men vraagt dan al gauw om een stellingname van ARP of CDA. Ook geestverwante bestuurders willen graag weten hoe hun leden over dit soort problemen denken. De praktijk wijst uit dat een goede opkomst ter vergadering te verwachten is indien men dit soort problemen behandelt.
- Het is niet meer dan een gezond democratisch verschijnsel indien raadsleden verantwoording afleggen van het door hen gevoerde beleid. Een keer per jaar vergaderen met geestverwante raadsleden is geen overbodige luxe. Een geregeld contact voorkomt bovendien een verwijdering tussen raadsfractie en kiezers.
- Dat K.C.'s graag eens een „Kamerlid zien optreden" is begrijpelijk. Bezwaarlijk wordt het wanneer alleen nog maar vergaderd wordt wanneer een gesprek met een Kamerlid op de agenda staat. Dit zowel uit het oogpunt van overbelasting van Kamerleden, als om ruimte voor andere belangrijke zaken over te houden, is één gesprek per seizoen met een landelijk vertegenwoordiger voldoende.
- Leden van K.C.'s mogen best eens op een bepaald onderwerp studeren. Vertaling van evangelische kernbegrippen in praktische politieke doeleinden gaat niet vanzelf, en niet zonder persoonlijke inspanning. Van partij-wege zijn diverse publicaties uitgegeven die daarbij behulpzaam kunnen zijn. Denk ook aan de uitgaven van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP.
- De laatste seizoenvergadering leent zich goed voor een terugblik op het afgelopen seizoen en een vooruitblik op het komende.
Inventariseer met behulp van een korte enquête wensen en verlangens onder de leden. Nodig op zo'n vergadering ook eens een **buitendienstmedewerker** uit. Een service waaraan geen kosten verbonden zijn, en die tal van nuttige tips kan gaan opleveren. Bel het partijburo eens hierover!
Voor het seizoen 1977/78 is nog een speciaal gegeven de Raadsverkiezingen (en ook die van de Provinciale Staten) van voorjaar 1978. Vanzelfsprekend zullen deze verkiezingen veel aandacht vragen van de kiesverenigingen. Voorkom echter situaties dat deze verkiezingen zo alles overheersend worden, dat er in het seizoen 1977/78 voor andere zaken geen aandacht meer over is

Draaiboek kiesverenigingen

Voor besturen van kiesverenigingen, overigens evenzeer voor andere besturen, is het draaiboek een onmisbaar hulpmiddel. Voor het opzetten van een seizoen-programma, waarover u in bijgaand artikel „alles" leest, staat in genoemd draaiboek een schat aan informatie. Er zijn nog exemplaren in voorraad van het draaiboek „De ARP in 1976-77". Vraag het aan. Het kost u niets! De gehele organisatie van de ARP en de mogelijkheden die deze u biedt, worden op overzichtelijke wijze in beeld gebracht. Richt uw aanvragen aan: ARP, p/a Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, m.v.v. aantallen.

Schimmelpenninck
V.S.O.P.
Het Rijke Roken

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN
Vraagt jaar-rond chrysanten die staan langer....
FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. 01745 -4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

Drukkerij De Longte B.V.
Postbus 171 - Dordrecht - Tel. 078-3.43.22
Snelle offsetdrukkers voor meerkleuren reklamedrukwerk

METZ SNEEK
Alle textielgoederen, bedden, dekens, matrassen, complete woninginrichting
Grootzand 14 - 38 - 42, SNEEK - Midstr. 114, JOURE

Justitieel beleid

Samenvatting van de bijdrage van prof. dr. I. A. Diepenhorst namens de drie CDA-fracties aan het beleidsdebat inzake justitie in de Eerste Kamer

Nu ik na een onderbreking van een aantal jaren weer enkele opmerkingen van algemene aard over het justitiële beleid maak, ben ik er mij van bewust, althans bij de departementale ambtenaren, de indruk te wekken van iemand, die na een proefverlof is teruggekeerd, omdat hij het in de maatschappij niet wist te rooien. Eigenlijk lever ik voor hen geen enkele verrassing op.", aldus prof. Diepenhorst in de Eerste Kamer. Hij vervolgde zijn bijdrage met:

„Dat de Minister een juridisch even kalm Nederland achteriaat als hij in 1971 aantrof, zal hij waarschijnlijk niet willen beweren. De Engelse natuuronderzoeker uit de vorige eeuw Huxley had het „buk voor de feiten" als richtsnoer aanvaard. Het lijkt mij in het licht der jongste gegevens onbetwistbaar, dat bepaalde vormen van criminaliteit in Nederland groeien. De veiligheid in steden en dorpen neemt af ondanks grotere voorzichtigheid. Hier te vergoeiijken wekt enkel ergernis."

Netelig punt

Hij vroeg nadrukkelijk voor het netelige algemeen justitiële punt belangstelling, dat er in Nederland zo goed als elders tegen heel wat criminaliteit niet meer wordt opgetreden, wat van veel ernstiger betekenis is dan door velen wordt ingezien. Hij zei hierover: „Wanneer er bij tal van feiten geen vervolging plaatsvindt, omdat men niet meer greep op de daders krijgt, als wat beeldend uitgedrukt de „pakkans" klein te noemen valt, is het met de verhoedende, de preventieve werking van het recht niet best gesteld: het toeval doet betrappen en stelt tot arrestatie in de gelegenheid.
Dat is daarom zo hachelijk, omdat twijfel rijst aan de rechtshandhaving. De burgers voelen zich onzeker. Zij wenden zich tot de politie, maar worden soms afgewimpeld. De om bijstand aangezochten zeggen er niets aan te kunnen doen, wekken ook wel eens de indruk het niet te durven. Dat zij zich niet toeschietelijk tonen is begrijpelijk. De mankracht is vaak te klein. Daarenboven is het risico groot."
Prof. Diepenhorst vervolgde zijn bijdrage met te stellen dat met somberheid zal vervullen het feit, dat het recht zelf wordt aangevallen. Hij zei: „Het zijn niet „angry young men", die geregeld optreden, en vrijwel een modeverschijnsel vormen. Zij, om wie het hier gaat zijn niet allen jong, echter wel „angry". Waartoe overigens een vreemde taal gebruikt als in onze taalkring het woord „verkrampt" trefzeker de geestesgesteldheid van de betrokkenen – het zijn meestal academici – aangeeft? Dat zij wat twijfel zaaien zal niemand hun mogen nahouden. Recht in rust kan leiden tot verstarring.
Hardnekkig te vragen naar de deugdelijkheid van de gronden, waarop wij onze justitie bouwden, behoeft niet verkeerd te zijn. Wat gebrekkig onderheid werd, verdient het om in te storten, als er tot omverhalen geen bereidheid is.
Wie echter zegt, dat de ideeën van het recht te onzent hun werking oefenen binnen een kapitalistische klassemaatschappij, waarbij zij zich aanpasten, moet dit aannemelijk maken."

Geen kapitalistische klassemaatschappij

„Ons land kent op dit ogenblik wat men ook beweren moge, geen kapitalistische klassemaatschappij. Ons burgerlijk recht is sedert lang bezig zich in sociale richting te ontwikkelen. Zeer onlangs gaf G. E. Langemeijer nog een boekje uit over De gerechtigheid in ons burgerlijk recht, waarin men wel over zedelijke verdieping, niet over aan bedrog grenzende misleiding van onze civiele orde leest. Hoezeer ik onze procedures niet ideaal acht en welk een voorstander ik ook ben van doorzichtige klare rechtstaal, het is lasterlijk te zeggen: in werkelijkheid ligt de in het vooronderzoek vaak reeds tot stand gebrachte waarheid voor de neutrale rechter ter terechtzitting al vast. Wat ook van toepassing is op de voorstelling als zou de rechter tot bevrediging van subjectieve rechtsgevoelens, welke niet op de werkelijkheid steunen, bijdragen door de verdediger de gelegenheid te geven een overtuigend pleidooi af te steken, de verdachte een laatste woord te gunnen. Rechtspraak is geen klucht. Juristenwerk is evenmin puur egoïsme. Dienst aan de dominante belangen vind ik niet bij de zittende en staande magistratuur, vind ik niet op welk departement ook, vind ik niet in het provinciaal of gemeentelijk bestuur door juristen waargenomen.", aldus de CDA-woordvoerder in de Eerste Kamer. Vervolgens ging spreker op zaken in over de misdadigers zelf. Hierover zei hij het volgende:

„Over de misdaad of liever over de misdadiger wil ik nog wat zeggen, mede in verband met het gevoerde beleid. Ik stem toe, dat tot dusver in overwegende mate de sociaal minder voorspoedige groepen met de justitie in aanraking kwamen. Ik erken evenzeer, dat ons wetboek van strafrecht ten jare van zijn van kracht worden in 1886 zo goed als bij latere wijzigingen het stempel van de tijd droeg. Verkeersdelicten, economische delicten, oorlogsmisdrijven, vergrijpen tegen de menselijkheid, verkregen door de loop der gebeurtenissen hun soms sinistere belijning. Wat met name jeugdmisdadigheid betreft, een dier wordt gelijk men het dresseert. Kinderen zien zich door hun omgeving nagenoeg gestempeld. Dat de met het strafrecht in botsing rakende jongelui straks ook nagenoeg allen tot de stoffelijk weinig bevoorrechten zullen behoren, betwijfel ik. Er is ook een welvaartscriminaliteit. Daarmee betoog ik nog niet, dat misdaad steeds geheel of in hoofdzaak, dan wel vaak geheel of in hoofdzaak door de omstandigheden veroorzaakt is. Bij velen is de weg, welke tot verkeerdheid van ernstiger aard leidde lang geweest. Het was toegeven aan bravoure, ongeremdheid, de zucht zich te laten gelden, de begeerte om te halen wat er te halen is, het niet beseffen van de draagwijdte der daden, slapte van de wil. Reeds in 1857 verzette een reclasseerder zich ertegen hier alles aan het opperwezen en diens beschikkingen toe te schrijven. De Staatssecretaris gaf hier een niet nader te bespreken In haar beknoptheid verdienstelijke nota over uit waarvan critici ten onrechte hebben gezegd: glad als kaarsvet en bewonderenswaardig om wat erin verzwegen werd. Een kind kan begrijpen, dat gevangenissen ondingen zijn, dat men niet door op te sluiten op de vrijheid kan inspelen, evenmin als men zich voor een marathonloop door een ligkuur voorbereidt. Er moet dus onderscheid gemaakt worden tussen inrichtingen voor lang- en kort-gestraften tussen gesloten, half open en open gevangenissen en tehuizen. Er zij te rekenen met grote verscheidenheid van bevolking. In deze zal men zich ook hebben te hoeden voor enkelsporigheid. Een straf heeft meer dan één doel; met een strafinrichting is dit niet anders. De dader heeft iets verdiend, de maatschappij heeft aanspraak op bescherming; duidelijk moet zijn wat mag en niet mag; hopelijk trekt de dader uit het gebeurde een les."

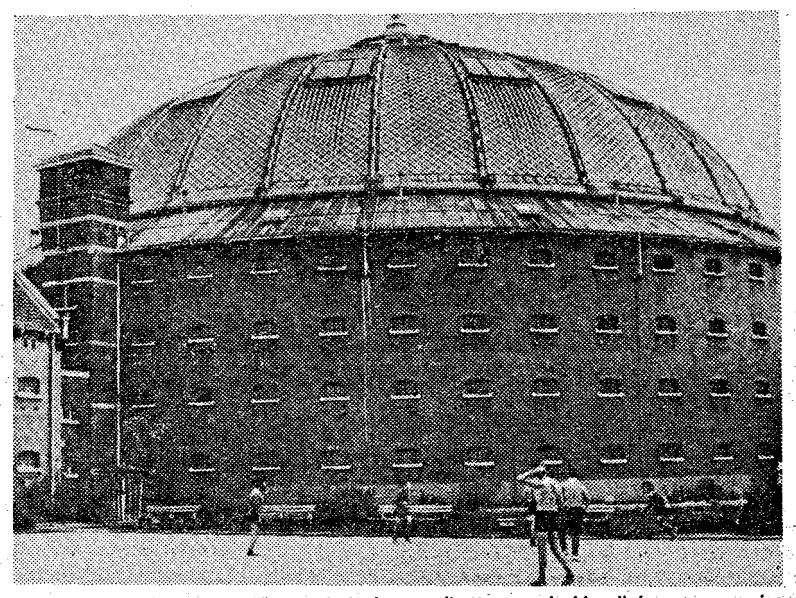

Zoals Diepenhorst in dit artikel stelt is het „etiketten opdrukken" in gevangenissen nog fataler dan het reeds is in de maatschappij en behoort dus achterwege te blijven.

Gevangeniswezen

Over het gevangeniswezen sprak Diepenhorst de volgende woorden: „De vrijheidsbeneming worde meestal beschouwd als een ultimum remedium. Een zenuwinrichting is een voor genezing in sommige opzichten bezwaarlijk oord. Gevangenissen als de aangewezen plaatsen voor zedelijke verbetering te beschouwen is onwerkelijk. In het algemeen lijkt mij het Nederlandse gevangeniswezen na de afsnoering van 1973 en 1974 weer toe aan een redelijk bestaan. Dat het bewakend personeel tegenover niet gemakkelijke delinquenten bij vrij snelle wisseling van eisen het moeilijk heeft, stel ik met nadruk vast. Temeer is daarom wenselijk, dat de leiding niet in hiërarchische patronen bevangen blijft, dat men vanuit Den Haag speling gunt, dat er ten behoeve van de gedetineerden ruimer reeds bestaande mogelijkheden – ik denk bijv. aan het gaan met verlof – worden benut. Niet alleen de eerste communie, ook de doop van een kind kan als zeer belangrijk worden ervaren. Een tijd van werkloosheid met dure investeringen voor arbeidsplaatsen wettigt een ruimer en ook financieel aantrekkelijk gemaakte personeelsbezetting. Men begrijpt onvoldoende wat voor gedetineerden het bijna steeds verkeren in kleine groepseenheden betekent. Dit laatste klemt sterk als iets ruimere gemeenschappen voor bepaalde activiteiten worden op prijs gesteld. Hoe moeilijk het ook moge wezen, het etiketten opdrukken dat in gevangenissen nog fataler is dan in de maatschappij, behoort achterwege te blijven. Een Surinamer is niet omdat hij Surinamer is lui, een gevangene die één keer loog is nog niet doortrapt, een bewaker die een enkele keer uitviel, is nog geen bloedhond en een gevangenispredikant of aalmoezenier die binnen het grote geheel zelfstandig zijn taak vervult, mag niet als dwarsligger worden tegengewerkt. Het zal moeite kosten om met beklagrecht voor de gedetineerden op een bevredigende wijze te leven. Het vergde kennelijk tot dusver te veel om tot de instelling van een onafhankelijke instantie voor het vaststellen van de status van vluchteling te besluiten. Beslissingen over een statusbepaling mogen niet in de sfeer van de politieke welgevalligheid blijven; zij moeten eruit gehaald worden. Nu wekt men de indruk dat de Minister van Justitie en de Minister van Buitenlandse Zaken zich ex-artikel 15 Vreemdelingenwet gezamenlijk over elk individueel geval moeten buigen, wat dwaas is en tot foutieve beslissingen leidt. Maar dit artikel kan ook het raam bieden voor een nieuw beleid inzake de statusbepaling, die dus aan een nu nog niet aanwezig orgaan toevalt, terwijl Justitie de aandacht richt op de toelating van asielzoekers zonder zich aan de statusbepaling gelegen te laten.

Persoonlijk woord

„Tot dusver sprak ik namens de drie grote confessionele fracties. Thans nog een zeer persoonlijk woord van een beoefenaar der rechtswetenschap. Wij hanteren gebroken recht in een gebroken wereld. Maar wij houden aldus recht overeind, dat niet strijden mag met de gerechtigheid, dat in zijn gebrokenheid zich ook niet mag aanmatigen geheel gerechtigheid te zijn.
Een overheid, die de bevoegdheid bezit om het leven te ontnemen, om straf op te leggen tot in de hoogste graad mag niet – wil haar straf werkelijk straf blijven – hen die lichamelijk ontredderd en geestelijk verweerd raakten, tot het stillen van toch niet te helen leed laten dienen, wanneer de aardse vergelding de grens is genaderd. Een rechtsstaat kent zijn beperking, weet waar hij heeft terug te treden."
Met deze woorden besloot prof. dr. I. A. Diepenhorst zijn bijdrage aan het debat in de Eerste Kamer inzake het justitieel beleid.

Stemmen met een glimlacht

Onderwijzersexamen 1977. Terwijl de candidaten hun stilistische kwaliteiten zo goed mogelijk proberen te etaleren door een opstel te maken naar aanleiding van een lijst waarvan één der aanbevolen titels luidt: „Waarom ik (niet) stem", schrijft een surveillant die niets beters te doen heeft, en zich even wil verplaatsen in de situatie van zijn leerlingen (de zenuwen niet meegerekend!) het volgende:

Waarom ik stem

Dit jaar gaat het gebeuren: anno 1977, anno veritatis; het jaar der waarheid. De kogel moet maar eens door de kerk.
Neem Hollands boer zijn weiland af
Zijn bouwgrond en zijn erven
Geef hem daarvoor een schrale fooi,
Dan zal mijn Holland sterven....
Nou ja. Misschien valt het nog wel wat mee; met dat dood gaan van Holland bedoel ik. Ik ben er ook nog. En ik ben van den buiten
Ik ben van de boer....

Heldengalerij

In de loop der historie heb ik een heldengalerij van antirevolutionaire bonzen in het zadel geholpen: Colijn en De Wilde; Jan Schouten – hij had een voornaam, want hij was vrijgezel, – Biesheuvel (ook van den boer) – hij had ook een voornaam, Barend; dat klonk zo goed: B B, net als Brigitte Bardot en Berend Boudewijn; en tenslotte Schakel; diens voornaam weet ik niet, maar hij heeft waarschijnlijk in zijn jeugd ook De Leeuw van Modderspruit gelezen, en De Held van Spionkop, net als ik, en zoiets gaat je niet in je kouwe kleren zitten.

Waarschijnlijk vindt hij Vorster ook geen aardige man; die kijkt altijd zo kwaad, net of hij vijf borrels op heeft en behept is met 'n kwaje dronk – maar Die Vierkleur van die Ou Transvaal is mij liever dan die akelige rode vlag met dat gereedschap uit opa's tijd erin. En nu zou ik dus op Tolman moeten stemmen. Die goede man ging naar Zuid-Afrika met een klein geldbedrag – een broederhand is gauw gevuld – bestemd voor een of ander humanitair doel – maar de Nederlandse Leeuw stond hem bij zijn terugkeer al op te wachten aan de grens: en brullen dat dat beest deed! De arme Tolman werd er doodsbenauwd van, hij kroop gauw in het hoekje. Hij was verstandig: over zulke penibele zaken kun je in Nederland beter zwijgen, anders ben je neo-fascist of fascistoïde, wat nog erger is.

Rechts-zijn

Erg is ook, als je „rechts" bent. Nu ben ik, vanaf de dag dat ik leerde fietsen, mij ervan bewust dat ik ongeneeslijk rechts ben. Ik probeerde nl. het rijwiel te bestijgen zoals mijn leermeesters dat deden: linkervoet op het linkerpedaal, en dan met een zwaai het rechterbeen over het zadel, maar dat liep telkens pijnlijk mis. Met de rechtervoet op het rechterpedaal, dat lukte wel: ik kan er niets aan doen, ik ben rechts. En dat is erg vervelend, eigenlijk hoor je er dan niet bij. Alexander Pola van de N.C.R.V. – in de rooie fabel – dat kan, en de P.P.R.-plaatjes van de goede lezertjes van Trouw, dat kan, maar Boot en Diepenhorst van de lange zinnen, kun je die wel serieus nemen? Nee, toch. Dat kun je toch niet maken?

Rood

Maar ik ga stemmen. Dat heb ik altijd gedaan. Een vaste gewoonte, waar ik niet van afwijk. 't Is plicht dat ied're jongen voor d'onafhankelijk'heid van zijn geliefde vaderland naar de stembus trekt. Daar is niets op af te dingen. Als het Vaderland roept, laat ik het niet afweten.
Dat je als een analfabeet behandeld wordt, en alleen maar met een rood potlood een hokje hoeft in te vullen, neem ik op de koop toe. Sinds mijn lagere-schoolleeftijd, toen ik als beloning voorgedrukte plaatjes mocht invullen met elementaire kleuren, heb ik het altijd als een bevrediging ervaren, met kleurpotloden open vlakken in te vullen. Ik zou al die hokjes rood willen kleuren, dat staat zo vrolijk. Maar dat kost nogal wat tijd, en dan staan die anderen weer achter je rug te drammen, net als bij 'n telefooncel of in een urinoir. Ik laat het er dus maar bij. Eén hokje. Maar welk? Ik vind rood overigens – mits niet al te donker – wel een mooie kleur:
avondrood; morgenrood brengt water in de sloot; rode rozen. En wat is er eigenlijk aan te merken op Den Uyl? Uilen moet je niet naar Athene dragen, zegt men. Dat is ook de bedoeling niet, daar is Van der Stoel al geweest. Den Uyl hoeft alleen maar van Amsterdam naar Den Haag. Dat is niet zo ver. En Liesbeth staat hem ter zijde. Liesbeth en Joop. Dat spreekt tot de verbeelding. Heel anders dan Dries.

Sprookjesdingen

Dries en .... dat weet ik niet. Heet ze Theresia, of Felicia, of Vincentia, of heeft ze nog zo'n andere malle Roomse naam? Je weet het niet.
Hans en Pien, kijk, zoiets klinkt niet onaardig; leuk éénlettergrepig. Echt Nederlands; voor de eerste klas, net als Pim en Mien. Hans is boos. Hans is boos op Joop. Joop doet het fout, zegt Hans. Hij is ook boos op Dries. Dries is zo dom. Dat vindt Pien ook. Pien is baas in eigen buik.- En toch ligt me dat niet zo. 't Doet me allemaal teveel denken aan sprookjesdingen. Ik ben bang dat sprookjesprins Hans zich zal omtoveren tot een grote boze reus. En dan ben ik de klos. Nee, Joop dat lijkt me toch wel wat. Joop, die naam doet me denken aan dat schoolboekje van vroeger. Het heette Bruno van Joop. Onze Joop had een kleine, geblesseerde en ten dode opgeschreven sik georganiseerd voor een paar centen bij een opkoper. Hij had het beest verzorgd en opgefokt.
Sindsdien waren ze onafscheidelijke vrienden, Joop en de sik, voor het leven. Als ik een sik hoor mekkeren, moet ik aan Joop denken. En omgekeerd; Joop en de sik zijn in mijn verbeelding tot één wezen vergroeid. Als ik Joop hoor praten, hoor ik die sik weer – beelden uit mijn kinderjaren; het beest mekkert zo trouwhartig.

Stemmen

Maar soms moet het verhaal uit lang vervlogen tijden het veld ruimen voor een recenter beeld: Pipo de clown- hij sloeg alleen maar onzin uit en dacht dat hij serieuze dingen zei, zo was hij in zijn rol. En Mamaloe, dat is dan Liesbeth zonder bril. Samen zijn ze op pad, niet in een woonwagen, maar met de tent, naar een vriend van Joop, in Portugal, De Dikke Deur. Maar zo dik is die brave Soares ook weer niet. Voor die rol moet je dan Vonhoff vragen; maar nu komt vast de olifant met zijn lange snuit en blaast dit malle verhaaltje uit; want een reis naar Utrecht in een tent, dat kan je Joop niet aandoen – misschien iets voor Vondeling, maar dan op de fiets – en Liesbeth, nee, die kun je niet bij Vonhoff op theevisite laten komen.
Daar sta je dan. Stemmen.
Ik stem. Rood potlood tussen de vingers geklemd
Wat doe ik? Joop en ...Liesbeth?
Och nee, toch maar niet.
Laten we Dries maar nemen.
Ik ken zijn vrouw niet.

M. B. Doeders, Emmen.

Bespreking Minister en magister

Door M. Paats, dagelijks-bestuurslid ARP

Een boeiend boek, tot nadenken stemmend en tot verzet prikkelend, is Minister en magister van dr. F. H. von Meyenfeldt, gereformeerd predikant te Hilversum. Dit bijbels beraad geeft het relaas van de geboorte van zijn andere kijk op het politieke leven.

Von Meyenfeldt's boek *In zekere zin,* dat een jaar eerder verscheen is een pleidooi voor de een-voud van het leven. Jezus zegt: „Ik ben de weg", maar men weet die weg niet meer te vinden tussen de dogmabunkers, kerkrechtpaadjes, formulierepaadjes en preekprieeltjes. De een-voud wortelt in het geloof dat de werkelijkheid is wat God ervan verwacht en zoals Hij het wil. De een-voud is verloren gegaan door de talloze menselijke werkelijkheidsonderwerpen.
Allerlei stellingen zijn betrokken. Een gehoorzame kerk zal *ont-stellend* werkzaam moeten zijn. De kerk behoort te wezen de grote twijfelaar, de unieke scepticus, die achter alles een vraagteken zet wat wij als wezenlijk aandienen.

Vraagteken

In *Minister en magister* zet de schrijver een vraagteken achter de gangbare opvattingen over de staat. Over de spanning tussen geloof en macht gaat dit boek. Christenen, die *minister* (dienaar) moeten zijn, waren dikwijls *magister* (meester), waardoor het evangelie der liefde van Christus verkwanseld werd voor de glorie van de macht.

Machtiging

In het eerste hoofdstuk beschrijft Von Meyenfeldt hoe in de antieke wereld de staat als een opperwezen fungeerde, dat het hele bestaan van de mens regelde. De staat had de chaos overwonnen. Als de staat verloren zou gaan, dan zou de chaos weer terugkeren. Om staatslieden hangt een goddelijke glans.
In het Oude Testament vindt men een zekere argwaan en terugdringing van dat grote-mensenwerk dat men staat noemt. Israëls God treedt op tegen de machthebbers; er is geen *macht,* alleen *machtiging.* Een kenmerk van deze volmacht is het partijkiezen voor de ellendigen en behoeftigen (psalm 82). In de verhalen van het Oude Testament staat nergens dat het staatswezen door een scheppingsdaad van God in het leven is geroepen. Integendeel, de staat komt juist naar voren als een typisch menselijke instelling, waarachter allerlei menselijke driften en drangen werkzaam zijn die dwars ingaan tegen het Koninkrijk Gods. Incidenteel wordt wel gunstig gesproken over enkele uitingen van of ontmoetingen met vertegenwoordigers van de staat, maar over het geheel mòèt God de koningen niet.
Wie wijst op het nut van de staat als bedwinger van chaos en wanorde, moet niet vergeten, dat fascisten en terroristen aller tijden voldoende in staat gebleken zijn om orde te stichten. Die orde was nog geen zegen.
Na een tocht door het Oude Testament stelt Von Meyenfeldt de vraag hoe het Nieuwe Testament de staat ter sprake brengt. In de bergrede ontmaskert Jezus de voosheid van de menselijke samenleving. De bergrede geeft de voorwaarden voor een werkelijk heilzame politiek. Zo is „Vrede door afschrik" drenkelingenfatalisme en ten enenmale onbruikbaar voor Gods Rijk. „Macht" moet vervangen worden door „dienst".

Overheid

Veel aandacht besteedt de schrijver aan wat Paulus over de overheid zegt, met name in Romeinen 13 : 1-7. De overheid figureert hier niet – aldus Von Meyenfeldt – als een door de eeuwen heen door God gesanctioneerd instituut, maar als een in doorsnee nog bruikbaar werktuig tegen een voortijdige instorting van de samenleving. Dat de overheid door God is ingesteld, betekent niet, dat de vorst uit Gods handen een diploma heeft ontvangen, dat hij boven zijn troon mag inmetselen als een onaantastbaar rijbewijs voor de troonwagen.
Von Meyenfeldt ziet in het hele Oude en Nieuwe Testament een voortdurend protest tegen de gedachte, dat de staat een soort opperwezen is In het laatste bijbelboek verschijnt de staat niet als de overwinnaar van het antieke chaosmonster, integendeel, de staat is zelf het chaosmonster, dat vernietigd moet worden door het komende Godsrijk.

Politiek stutwerk

Bij de eerste christenen ziet de schrijver een onbijbelse waardering voor de sterke machthebber, waarschijnlijk als gevolg van de vrees voor chaos bij een machtsvacuüm in het Romeinse rijk. De kerk zelf imiteert op den duur de staat. Zij kreeg de allure van een geweldige menselijke prestatie, een machtsprodukt van bijzonder creatieve lieden, die zich een plaats wisten te veroveren waarvoor zelfs machtige keizers door de knieën gingen.
De Bijbel relativeert het machtswezen tot een stervende vorm van een voorbijgaande wereld. Daarom is christelijke partijvorming voor Von Meyenfeldt geen regel voor alle situaties. Hij vreest het gevaar dat in christelijke partijvorming „losse arbeid aan het stutten van de machtsbouwval" voorgesteld wordt als „constructieve arbeid aan het Koninkijk der Hemelen". De verwachting van de stad Gods geeft de gelovigen een geweldige inzet – als ze gelovig zijn – om te redden wat er te redden valt aan mensen, dieren en dingen. Daarvoor moeten ze ook hun gaven besteden aan het politiek stut-werk, maar niet alsof dàt nu bouwen aan het Rijk van God is.

Behartenswaardig

Door het weergeven van enkele gedachten – veelal in de formuleringen van de schrijver – heb ik geprobeerd een beeld te geven van dit boek. Van harte hoop ik, dat er in onze kring zullen zijn, die diepgaand willen ingaan op de oude en nieuwe vragen die in *Minister en magister* worden gesteld. Eén van de onderwerpen die binnen het C.D.A de aandacht zal (moeten) blijven vragen is de spanning tussen geloof en macht. Dit werk zegt er behartenswaardige dingen over.

Minister en magister – Dr. F. H. von Meyenfeldt, 138 bladzijden. Uitgeverij Wijtse Benedictus - Hilversum, 1976. Prijs f 18,95, exclusief porto.

A.R. Staatkunde over verantwoordelijkheid christelijke ondernemers

In het zojuist verschenen maartnummer van A.R.-Staatkunde staat de verantwoordelijkheid van ondernemers en vooral van christelijke ondernemers centraal. Dr. R. L. Haan heeft over dit onderwerp voor ons blad een uitvoerige bijdrage geschreven, waarin hij o.m. ingaat op de discussie tussen de Wereldraad van Kerken en de Amrobank.

Dit nummer beginnen wij evenwel met een betoog van prof. Goudzwaard dat zich het beste vóór de beschouwing van Haan laat lezen.
Goudzwaard schrijft nl. over christelijke politiek en het principe van de „soevereiniteit in eigen kring". Hij bestrijdt drie waninterpretaties van dit begrip: het betekent niet eerbied voor elk feitelijk gezag dat wordt uitgeoefend en het mag niet als een statische barrière van overheidsoptreden uitgelegd worden, juist omdat het wijst op haar dynamische roeping. De soevereiniteit in eigen kring sluit tenslotte niet uit, dat de taakuitoefening van de staat beschermd moet worden tegen daden van particulieren, indien deze taakuitoefening wordt tegengewerkt.
Goudzwaard benadrukt het normgerichte van het principe van de soevereiniteit in eigen kring waarin overheid en samenieving ook in hun wederzijdse verhouding worden aangesproken op hun dynamische roeping.

Ethische vragen niet afschuiven

Elementen van deze grondconceptie werkt Haan uit in zijn artikel over de verantwoordelijkheid van het christelijk ondernemerschap. Een centrale vraag is of maatschappelijke strukturen ontoegankelijk zijn voor het geweten.

Haan ontkent dit: noch het individu mag verzelfstandigd worden, noch kan enige maatschappelijke struktuur onttrokken worden aan het beslag van Gods woord en dus evenmin onttrokken worden aan de individuele verantwoordelijkheid. Dit is aldus Haan, juist het kernpunt van het anti-revolutionaire denken, waarin het zich principieel onderscheidt van zowel liberalisme als marxisme.
Kenmerkend voor christelijk ondernemerschap en voor christelijke organisaties in het algemeen is de gerichtheid naar buiten: het oog hebben voor de externe effekten van hun aktiviteiten.

Haan wijst op de vlucht uit de particulariteit, waardoor verantwoordelijkheden verduisterd worden. Zijn conclusie is dat wij ondernemingen moeten aanspreken op een veel bredere verantwoordelijkheid dan tot nu toe gebruikelijk is. De derde weg, die aldus Haan, de weg van de christen-democratie zou moeten zijn, is de weg van de bekering, de zelfkritiek, de hervorming van de onderneming en van de politiek, van het onderwijs en de kerk. Geen afschuiven van de ethische vragen, maar verinnerlijken hiervan, ook binnen ondernemingen.
Wij hebben dr. W. Albeda en dr. H. van Ruller reacties gevraagd op de stellingname van Haan.
Albeda, door Haan in zijn artikel aangesproken, gaat in zijn reactie in op het politieke aspect van de produktie. Hij is van mening dat ondernemers op onmogelijke en onbegaanbare wegen terechtkomen wanneer zij verplicht worden volop met de politieke effecten van het ondernemen rekening te houden. Albeda bestrijdt dat de grondgedachte van de wijsbegeerte de wetsidee hiertoe zou verplichten. Investeringen gericht op het mogelijk maken van verwerpelijke aktiviteiten moet een onderneming mijden; maar elke investering in Zuid-Afrika is nog geen vertrouwensvotum in de apartheidspolitiek.
Ook Van Ruller plaatst enige kanttekeningen bij het betoog van Haan. Hij gaat in op de positie van de transnationale onderneming in vele ontwikkelingslanden en benadrukt mét Haan de noodzaak de participanten in de ondernemingen aan te spreken op hun verantwoordelijkheid.

Abonnement

Een abonnement op AR-Staatkunde kost f 28,– per jaar; studentenabonnementen f 17,50 per jaar. U kunt zich als abonnee opgeven bij de Kuyperstichting (tel. 070-60.68.38, vragen naar mevr. De Goede).

Ontmoetingen met CDA-politici

Dinsdag 12 april 1977

SCHIEBROEK. Drs. K. de Jong Ozn. om 15.00 uur opening Chr. LEAO-school „Pr. Irene".
VARSSEVELD: F. Borgman om 20.00 uur.
BEILEN (Dr.): mr O. W. A. Baron van Verschuer.
NAALDWIJK: Mevrouw M. H. M. F. Gardenlers (politieke scholingscursus).
KAMERIK: Drs G. van Leijenhorst om 20.00 uur voor het CDA-Kamerik.
ALPHEN A/D RIJN: P. J. S. de Jong om 20.00 uur in Wijkgebouw „Nabij" van Lennepstraat voor het CDA-Alphen a/d Rijn.
BLARICUM: G. C. van Dam.

Woensdag 13 april 1977

MARIËNBERG: J. van Houwelingen om 20.00 uur in het gebouw bij de Gereformeerde Kerk aan de Oudeweg 20.
VOORBURG: Dr A. Veerman om 20.00 uur in „The Fox" voor het CDA-Voorburg.
ALKMAAR: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de NCVB.
GOUDE: Drs K. de Jong Ozn. om 15.00 uur opening Chr. s.g. „De Driestar".
HENGELO: Mevrouw drs A. C. Grol politiek café JASH-BABYLON.
ALPHEN (Gld): Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers.
ZIERIKZEE: Dr R. J. H. Kruisinga.
STRAMPROOIJ. Mr. J. S. I. Gualthérie van Weezel en Drs C. E. M. de Waal.
DRENTHE: Mr A. P. J. J. M. van der Stee.
DRACHTEN: Mevrouw M. A. H. Andela.
RIJSSEN: Th. M. Hazekamp.
RODEN: Drs K. de Jong Ozn. 's avonds.

Donderdag 14 april 1977

AMSTERDAM-Z: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de NCVB.
MILL: Ir G. J. M. Braks voor het CDA-Mill.
OSS: Mr W. Aantjes.
OOSTBURG: Mr A. P. J. J. M. van der Stee.
KLAASWAAL: Prof. Mr W. F. de Gaay Fortman voor de Statenkring Ridderkerk.
IJSSELMUIDEN: Drs G. van Leijenhorst om 20.00 uur in de zaal van het Hervormd Centrum Dorpsweg 38. (oprichting CDA).
ROTTERDAM: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 20.00 uur voor het Rotterdams bedrijfsapostolaat bij het vervoer.
ZUTPHEN: J. van Houwelingen voor de Politieschool.

Vrijdag 15april 1977

POELDIJK: Mevrouw Dr A. M. C. V. Th. van Heel voor het VJV-Westland.
HEES: Ir G. J. M. Braks voor het CDA-Hees.
NIEUWVLIET: Drs H. Eversdijk om 13.00 uur voor de Ev. Vrouwenbeweging Zeeland.
BEEK: Mr H. J. B. Aarts en J. H. Franssen. (Limburg)
ENS (NOP): Drs J. de Koning om 20.00 uur in het Wapen van Ens.
ZEIST: Mr G. H. J. J. Andriessen.

Zondag 17 april 1977

ERP/BOEKEL: Ir G. J. M. Braks voor het CDA-Erp/Boekel.

Maandag 18 april 1977

VRIEZENVEEN: J. A. Zijlstra om 20.00 uur in Chr. Verenigingsgebouw Hoofdweg 168.
ZEIST: M. W. Schakel.
RIJSSEN: Drs G. van Leijenhorst om 20.00 uur in Hervormd Centrum Sion Wilhelminastraat 117.
SLAGHAREN: Drs M. J. van Rooijen om 20.00 uur in Café Ome Dries, A. Geerdesplein 5.
WIERDEN: A. J. W. Krosse voor de Volkshogeschool.
KRABBENDAM: Mevrouw J. G. Kraayeveid voor de NCVB.
's-GRAVELAND: G. C. van Dam voor 's-Graveland-Kortehoef-Ankeveen.
APELDOORN: Mr H. van den Broek voor de Chr. Pedagogische Akademie.
SCHIPLUIDEN: P. J. A. van der Sanden.
DEN HAAG: Mr A. A. M. van Agt.

Dinsdag 19 april 1977

ZWOLLE: Mr A. A. M. van Agt om 20.00 uur in de Buitensociëteit aan de Westerlaan.
WIJCHEN: Drs K. de Jong Ozn. om 13.30 uur aan de Scholengemeenschap HAVO/MAVO/LBO.
WOUDENBERG: Drs A. G. W. Schapenk in Huize Poort.
NIJMEGEN: Drs K. de Jong Ozn. om 17.00 uur voor de NCW Midden-Nederland.
AMSTENRADE EN NUTH: P. J. J. Mertens.
DOETINCHEM: Dr A. G. W. J. Lansink voor de Chr. Pedagogische Akademie.
VLISSINGEN: Drs J. Boersma.
AMSTELVEEN: Mevrouw J. R. H. May voor de Federatieve Vrouwenraad.
DEN HAAG: Mr J. Buikema.
ENSCHEDE: Prof. Dr P. A. J. M. Steenkamp om 20.00 uur in de Congreszaal aan de Langestraat.
NIJKERK: Mejuffrouw Mr E. A. Haars voor de NCVB.

Woensdag 20 april 1977

DEDEMSVAART: Drs R. Lanning.
HOOGBLOKLAND: Drs C. P. van Dijk.
BUSSUM: Mevrouw V. N. M. Korte voor de Gooiland-MAVO.
UITHOORN: J. Verburg.
UTRECHT: Drs R. F. M. Lubbers om 10.15 uur in het Jaarsbeurscongrescentrum voor het Nederlands Centrum van Direkteuren.
DOETINCHEM: Mr F. H. J. J. Andriessen.
RHOON: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de NCVB.
ROERMOND: Prof. Mr W. F. de Gaay Fortman.
DELFT: Ir P. A. M. Cornelissen voor de TH Delft.
GRONINGEN: Mevrouw M. A. H. Andela.
DIEREN: J. van Houwelingen voor de Raad van Kerken.
NEDERWEERT: Mr A. P. J. J. M. van der Stee.
GRONINGEN: Drs K. de Jong Ozn. om 19.30 uur voor de St. Lerarenopleiding Ubbo Emmius.

Donderdag 21 april 1977

DAARLE: T. Tolman.
UTRECHT: Mr S. J. M. Dijkman en J Franssen om 20.00 uur in het Jaarbeurscongrescentrum voor het CDA-Kamerkringverband Utrecht.
DEVENTER: Dr A. G. W. J. Lansink, forumavond school voor Verplegenden.
SITTARD: Drs P. R. H. M. van der Linden om 17.30 uur voor de Sociale Akademie.
TIEL: Mr F. H. J. J. Andriessen.
VIERLINGSBEEK: Ir G. J. M. Braks voor het CDA-Vierlingsbeek.
LEIDERDORP: Mevrouw Dr A. M. C. Th. van Heel in Ontmoetingscentrum „De Dreef", van Alphenplein 7.
AALSMEER: F. Borgman.
MAARSE: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de NCVB.
BREDA: Dr R. J. H. Kruisinga.
DIRKSLAND: Mr O. W. A. baron van Verschuer.
DEN HELDER. Drs. W. K. N. Schmelzer.
BARENDRECHT: F. J. van der Heijden.
SPIJKENISSE: Mr W. Aantjes.
VOLENDAM: Mr A. A. M. van Agt.
BRUCHTERVELD: Drs L. P. Heukels om 20.00 uur in het Dorpshuis.

Vrijdag 22 april 1977

HILVERSUM: Mr W. Aantjes.
MAASTRICHT: Dr R. J. H. Kruisinga.
ROTTERDAM: Drs K. de Jong Ozn. om 15.00 uur installatie Onderwijsraad Rijnmond.
RIJNSBURG: Prof. Dr P. A. J. M. Steenkamp.
HUISSEN: Dr A. G. W. J. Lansink voor het CDA (jongerenavond).
NEEDE: S. C. Weijers oprichtingsavond CDA plaatselijk verband.
SILVOLDE: Dr A. G. W. J. Lansink om 14.00 uur voor het Isala-college.
LICHTENVOORDE: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers.
BARNEVELD: Prof. Dr B. Goudzwaard voor het CDA-Barneveld.
HAARLEM: Mevrouw V. N. M. Korte voor het Chr. Lyceum.
ZEIST: P. H. van Zeil om 10.00 uur voor de Academie Bestuurskunde in de provincie Utrecht.
DEN BOSCH: Ir. G. J. M. Braks voor het CDA-Den Bosch.
SWIFTERBANT: Mevrouw E. Borm om 20.00 uur in „De Hoeksteen" voor de Plattelandsjongeren.

Zaterdag 23 april 1977

VELSEN: F. Borgman.
ARNHEM: J. van Houwelingen (dag van de Werkgelegenheid).
RHOON: H. van der Meer.
UTRECHT: Prof. Dr J. W. van Hulst.

De gegevens zijn bij de campagneteams bekend.

P. C. Elfferich in Eerste Kamer inzake Wetsontwerp Midden-Delfland

De Staatssecretaris van C.R.M. zegt op blz. 492 Handelingen Tweede Kamer ten besluite van zijn bijdrage aan het debat: „Wij mogen aannemen, dat, vrij snel na deze parlementaire behandeling, waarin een stuk duidelijkheid is geschapen, voor de betrokken gemeentebesturen en het provinciaal bestuur overeenstemming over de financiële paragraaf en oprichting van een recreatieschap een feit zullen kunnen zijn".

Agrarische en recreatieve belangen

Mede namens K.V.P. en C.H.U., sloot de heer Elfferich zich hierbij aan – althans in die zin – dat hij hoopt, dat het zo zal zijn. Het mag ook wel, gezien de lange procedure en trage wijze van behandeling van dit ontwerp van wet. Niet minder dan vier jaar heeft het gekost eer de behandeling in de Tweede Kamer kon plaatsvinden. Hij wil daarmede niet zeggen, dat dit ontwerp van wet, met een sterk experimenteel karakter, als een hamerstuk zou kunnen worden gezien. De inhoud legt doelstellingen vast, geeft uitgangspunten aan en regelt procedures. De planvorming als zodanig alsmede de uitvoering, is zijns inziens een belangrijke taak voor de zogenaamde reconstructiecommissie, zoals voorzien in artikel 3 van het ontwerp. Hij zei hierover: „Globaal gezegd moeten twee belangen worden gediend: die van de agrariërs in het betrokken gebied en de recreatie voor de bevolking van de omliggende steden van dit deel van de randstad in de dichtstbevolkte provincie van ons land. De opgave is de moeite waard en van betekenis voor het leefbaar houden van de driehoek 's-Gravenhage, Rotterdam en Hoek van Holland. Indien niet bijtijds een halt was toegeroepen door middel van het plan Midden-Delfland, dan zou het dichtslibben in deze driehoek onverantwoorde vormen hebben aangenomen. Een doorslaggevende reden om voor dit gebied speciale maatregelen te treffen en er speciale zorg aan te besteden.
Intussen is de tijd voortgeschreden en de onzekerheid over de toekomst houdt het gebied in zijn greep met alle nare gevolgen daaraan verbonden".
Elfferich memoreerde dat hij in een andere kwaliteit destijds de stoot heeft mogen geven die geleid heeft tot het Wetsontwerp inzake plan Midden-Delfland. Dat was .... op 10 januari 1963. Daaraan was echter wel iets vooraf-gegaan, waarover hij het volgende zei: „In de zomer van 1962 werd ik benaderd door wijlen Ir. G. Krabbe, toenmaals werkzaam bij één onzer cultuurmaatschappijen. Zijn redenering was als volgt: Delft en Rijswijk zijn praktisch aan elkaar gegroeid. Moet dat nu aan de zuidzijde dezelfde weg opgaan? Kunnen ogenschijnlijk tegengestelde belangen elkaar niet vinden? Is het niet mogelijk dit gebied binnen bepaalde lijnen (de zgn. 4 km-strook) groen te houden, te reconstrueren en er een gemengde bestemming aan te geven? Verder is het wellicht de moeite waar te onderzoeken of zandwinning de financiering niet kan vergemakkelijken. Dat is de start geweest, die geleid heeft tot een bijeenkomst op 10 januari 1963 in het Delftse stadhuis door mij bijeen geroepen, daartoe gemachtigd door B & W van Delft. Daarbij waren, naast de betökken gemeentebesturen, provincie en rijk tevens vertegenwoordigd. Wij zijn nu ruim 14 jaar later en als ik nu de balans opmaak moet ik constateren, dat:
a. de zandwinning niet zal doorgaan, overigens om redenen van economische aard;
b. het plan voor wat de doelstellingen betreft overeind is gebleven;
c. het gebied door de lange duur van voorbereiding achteruit is gegaan; de agrarische bedrijfsvoering stagneert door de onzekerheid;
d. het aanvaarden van het ontwerp van wet feitelijk nog niet meer betekent dan de weg vrijmaken om het reconstructieplan te ontwerpen, te doen vaststellen en daarna te doen uitvoeren".

Tuinbouw-structuurplan doorzetten

Elfferich heeft wel eens gepoogd een schatting te maken van de tijd, die nodig zal zijn om tot daadwerkelijke uitvoering te komen. De procedure van ontwerpen, inspraak en vaststellen van de plannen zullen gezamenlijk minstens enkele jaren vragen. Het is daarom dat de CDA-fracties hebben gemeend van hun bezorgdheid te moeten doen blijken en hebben aangedrongen op een ruimhartig beleid om aankopen langs minnelijke weg te bevorderen en dus daarvoor de middelen ter. beschikking te stellen. Hij onderstreepte dus de zin uit de memorie van antwoord, dat voorbereidingen worden getroffen om in het gehele gebied complexgewijze een minnelijk bod op onteigeningsbasis op de daar gelegen gronden uit te brengen en vroeg daarvoor

bijzondere aandacht en voorzover noodzakelijk voortvarendheid. In het verlengde daarvan is het zijns inziens verantwoord het tuinbouw-structuurplan door te zetten. Hierover zei hij het volgende: „Want ook daarvoor geldt; hoe sneller, hoe beter. Het toekennen van hoge prioriteit aan de realisering van de reconstructie, zoals de memorie van antwoord zegt, vraagt daadkracht en een soepele samenwerking van de hierbij betrokken overheidsorganen. Het bevorderen daarvan is duidelijk een taak voor de bewindslieden. Ik neem aan, dat zij dit onderschrijven. Hiermede zou ik kunnen volstaan, ware het niet dat de consequenties van het aanvaarden van het amendement-Voortman aan de overzijde van het Binnenhof, de aandacht voor dit ontwerp van wet gevangen houdt. Wat de indiener voor ogen heeft gestaan is wel duidelijk. Of de consequenties ervan wel voldoende doordacht zijn, waag ik minstens te betwijfelen. Het werken van groot naar klein, met betrekking tot de ontwikkeling van het gebied en een samenhangende aanpak van het geheel is gewenst, aldus de indiener van het amendement. Dat klinkt allemaal logisch en is het ook wel, maar toch .... ware het niet verstandiger geweest rekening te houden met de feitelijke situatie in het gebied, waarbij ik nu met name denk aan de realisering van de deelplannen van het recreatieschap „De Lickebaert"?

Vertraging voorkomen

„Hoe dit alles ook moge zijn, nu gaat het erom op welke wijze kan, met het einddoel voor ogen, de schade, d.w.z. vertraging en voortdurende onzekerheid worden weggenomen, danwel zoveel mogelijk beperkt", aldus de heer Elfferich. Hij vervolgde met de woorden: „Op desbetreffende vragen vanuit deze Kamer onzerzijds en eveneens van andere fracties reageren de bewindslieden behoedzaam. Het enerzijds en anderzijds wordt toegepast, zij het niet met woorden, maar wel wat de te voeren beleidslijn betreft. Ik citeer één zin: „Het ligt in de lijn der verwachting, dat de commissie zal inspelen op hetgeen zij aan studies, plannen, voornemens en feitelijkheden in het gebied aantreft". Wellicht goed gemeend, maar toch wel aan de vage kant. Niet onvriendelijk bedoeld, maar praatjes vullen geen gaatjes. Wil men jarenlange vertraging voorkomen en de onzekerheid bij de agrarische bevolking wegnemen en de lamgelegde ontwikkeling van de bedrijven opheffen, dan moet, ik herhaal, een slagvaardig beleid worden gevoerd. Daarvoor is het volgende noodzakelijk, namelijk voortgaan met de uitvoering van de deelplannen en het veilig stellen van de financiering.
In een gesprek, dat de Kamer mocht hebben met het bestuur van het recreatieschap „De Lickebaert", is de gedachte geopperd een constructie na te streven, die voortgang onder verantwoordelijkheid van en uitgevoerd door „De Lickebaert" mogelijk zou maken. Feitelijk dus practische inhoud geven aan datgene wat de memorie van antwoord op het midden van blz. 3 heel voorzichtig suggereert".
Hij stelde, namens de fracties voor wie hij sprak, prijs op een duidelijke houding van de bewindslieden op dit punt. Het gebied heeft er, door de ontstane situatie, recht op. Een paar flinke stappen verder als de memorie van antwoord thans aangeeft zullen daarvoor noodzakelijk zijn. En hij nodigde bewindslieden daartoe met overtuiging uit.

Rijksweg 19

Van de mededelingen inzake de voortgang van rijksweg 19 had Elfferich kennis genomen, alsmede van datgene wat daarover is vermeld op blz. 43 van het Structuurschema Verkeer en Vervoer. Daaruit blijkt, dat de bewindslieden voorstaan de voltooiing van de verbinding Den Haag-Antwerpen via de Beneluxtunnel, de Haringvlietbrug enzovoorts, de zogenaamde Zoomweg. Hij zei hierover: „Kostbare onderdelen van dit tracé zijn reeds uitgevoerd en in gebruik genomen. Alles bij elkaar mijns inziens voldoende argumentatie om deze doorgaande verbinding, aangevuld met de volgende overwegingen, te doen aanleggen.

1) de verkeersprognose geeft aan, dat naar verwachting op rijksweg 13 in de komende jaren capaciteitsknelpunten zullen gaan optreden;
2) de aanleg ontlast, gezien zijn ligging ter plaatse van Delft en Overschie niet meer te verbreden rijksweg 13;
3) door de aanleg wordt een evenwichtiger verdeling van het verkeer op de ruit om Rotterdam bereikt;
4) door de aanleg zal het gebruik van lokale wegen als sluiproute worden tegengegaan;
5) het noordelijk gedeelte vormt een onderdeel van het zogenaamde hoefijzer om Den Haag en is als zodanig van belang in het streven naar een goed woon- en leefmilieu in stedelijke gebieden;
6) het wegvak is van belang voor de ontwikkeling van verscheidene in ontwikkeling of studie zijnde bouwlocaties, zoals Tanthof-Delft, Ketel-Schiedam, Holy-Vlaardingen, Wateringen enz.;
7) Door af te zien van de aanleg van het wegvak kan de druk om rijksweg 3 aan te leggen worden vergroot.
De ondergetekenden zijn zich ervan bewust, dat de aanleg van het wegvak ook negatieve aspecten heeft, vooral voor het gebied van Midden-Delfland. Bij de verdere aanleg zal dan ook grote zorg worden besteed aan de landschappelijke inpassing, het behoud van het natuurlijke leefmilieu en het tegengaan van geluidshinder. De eerste ondergetekende zal aan de reconstructiecommissie Midden-Delfland alle medewerking geven met de verdere planvorming voor Midden-Delfland, ten einde tot een zo optimaal mogelijke oplossing te geraken. (Einde citaat).

Medewerking aan reconstructiecommissie

„Alles bij elkaar voldoende argumenten om thans met spoed de aanleg van dit wegvak voort te zetten omdat, alles afwegende – de variant heeft meer na- dan voordelen – de balans doorslaat om het begonnen werk af te maken. Dit geldt temeer nu blijkt, dat Verkeer en Waterstaat alle medewerking – naar ik aanneem ook financiële – aan de reconstructiecommissie zal verlenen", aldus de heer Elfferich, mede namens KVP en CHU bij de behandeling van het wetsontwerp inzake het plan Midden-Delfland in de Eerste Kamer.

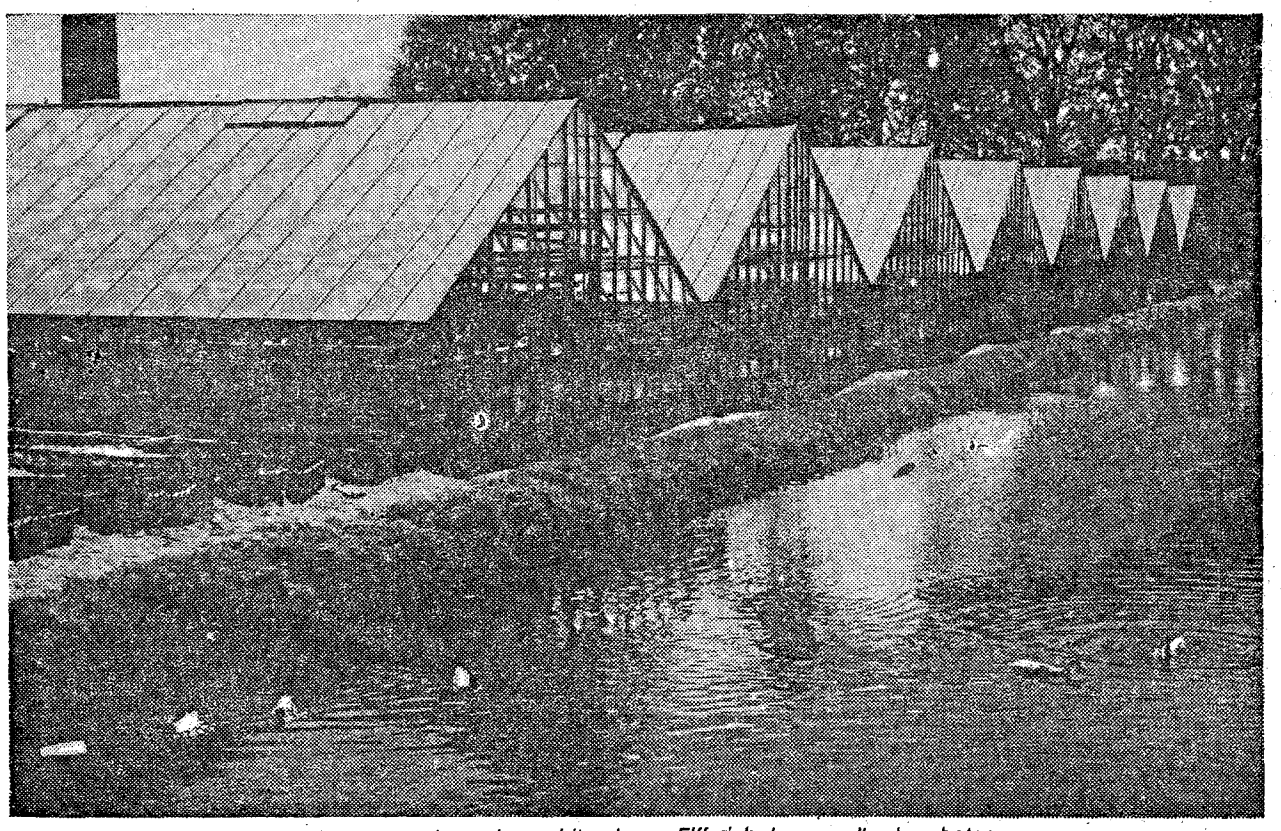

Voor het doorzetten van het tuinbouw-struktuurplan geldt volgens Elfferich: hoe sneller hoe beter.

INFLATIE ALS POLITIEK PROBLEEM

Een rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU over de zorgwekkende omvang van de huidige inflatie

In dit CDA-rapport. waaraan onder andere is meegewerkt door prof. dr. H. W. J. Bosman, prof. dr. B. Goudzwaard, prof. dr. A. J. Vermaat, prof. drs. J. Weitenberg, drs. H. J. Ydo en drs. H. Borstlap, wordt aangegeven waarom inflatie bestreden moet worden, wat oorzaken van de inflatie zijn en welke remedies noodzakelijk zijn voor de inflatiebestrijding.

Het rapport telt 38 pagina's en kost f 4,25 per ex.

Bestel uw exemplaar door storting van het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van de titel van de brochure.

UIT DE ARJOS

Studiekonferentie Arjos-Groningen over kernenergie

In het weekend 1, 2 en 3 april heeft de Arjos in de provincie Groningen haar jaarlijkse studiekonferentie gehouden. In kampeerboerderij de Veenhorst te Midlaren werd vrijdagavond begonnen met de provinciale jaarvergadering. Vervolgens zagen de ca. 50 deelnemers aan het weekend twee films waarin informatie over het onderwerp „kernenergie" werd aangedragen.

De eerste film van de Amerikaanse „Atomic Energy Commission" liet ons zien hoe uit één splijtstofstaaf evenveel energie kan worden gewonnen als uit 200 ton steenkool, terwijl slechts mikroskopisch kleine hoeveelheden afval vrijkomen. De tweede film, „Safety in Salt", toonde ons hoe het afval in zoutlagen in de grond opgeslagen kan worden.
Zaterdagmorgen werd geluisterd naar inleidingen van Ir. Weller, medewerker van het stafburo van UCN, het Ultra Centrifugeprojekt Nederland en Gerrit van Dijk, van de werkgroep „Kernenergie" van de subfakulteit Scheikunde van de Rijksuniversiteit Groningen en voorzitter van de „Energiegroep Noord-Nederland".
Ir. Weller vond dat de diskussie over de typische problemen van het gebruik van kernenergie vaak verzanden.
Diskussiëren over de politieke beslissing vond hij daarom belangrijker dan over technische problemen als het opslaan van radioaktief afval en de proliferatie (verspreiding van kernwapens). Niemand is vóór kernenergie, evenmin als vóór kolen en olie met hun sterke luchtverontreiniging. Zonodig zul je kernenergie echter moeten gebruiken, en de gevaren ervan moeten vergelijken met die van andere, ook niet schone energiebronnen. In het „Scenario II" voor de groei van het energieverbruik in Nederland, van het advies van een stuurgroep aan minister Trip, wordt uitgegaan van een na 2000 konstant energieverbruik, op het nivo van ca 140% van dat van 1976.
Men wil deze energie voor een kwart opwekken met kerncentrales. Dit komt neer op ca 15 kerncentrales van 1000 MW in 2000, aanvaardbaar volgens Weller.

Het gebruik van kernenergie is niet meer terug te draaien. De gevaren worden vaak overschat: De afval die in tientallen jaren uit centrales zal vrijkomen is minder dan e nu al op aarde is aan radioaktief afval van ander gebruik van radioaktieve stoffen. De verspreiding van kernwapens wordt nauwelijks erger door gebruik van kernenergie. Ieder land kan toch wel een atoombom maken.

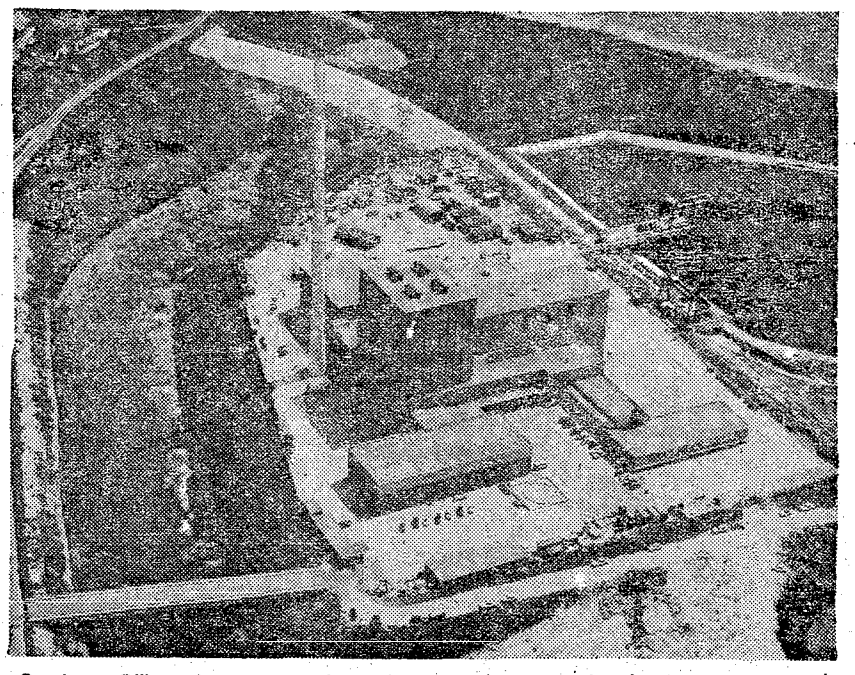

Gerrit van Dijk voelt meer voor alternatieven van kerncentrales: besparen van energie; gebruik van zonnekollektoren en toepassing van energie uit getijden, wind en temperatuurgradiënt in de zee.

Het heeft geen zin dat alleen Nederland ermee stopt. Andere landen, en vooral die welke geen andere mogelijkheden hebben, zoals Japan, zullen toch doorgaan met kernenergie.
Ir. Weller beweerde dat het afwijzen van kernenergie door velen, niet gebeurt op grond van een eerlijke vergelijking van de risiko's van gebruik van kernenergie met die van andere verschijnselen in onze hedendaagse samenleving, maar op basis van een niet-vertrouwen van de wetenschapsmensen.

Gerrit van Dijk vond dat de risiko's van kerncentrales niet te vergelijken zijn met vele andere risiko's: De gevolgen van een ongeluk met een kerncentrale zijn zeer groot. Zo'n ongeluk, waarop de kans zeer klein is, kan in het allerergste geval: centrale op de Maasvlakte, zuidwesten wind en rustig weer, volgens schatting tot 1 miljoen mensen treffen, waarvan er 315.000 sterven. Een groot gedeelte van Nederland zal gedurende tientallen jaren onbewoonbaar zijn. Van Dijk voelde meer voor alternatieven van kerncentrales: besparen van energie, gebruik van zonnekollektoren en toepassing van energie uit getijden, wind en de temperatuurgradiënt in de zee.
Naast de gevolgen van een ongeluk met een kernreaktor beschouwde hij ook de gevaren die de opslag van radioaktief afval met zich meebrengt: Het glas waarin dit afval wordt gegoten, gaat waarschijnlijk binnen 100 jaar kapot, de zoutlagen waarin de vaten onder de grond worden bewaard zijn misschien niet stabiel, het zout kan reageren op de straling, de afstand waarover radioaktieve kernen door het zout kunnen dringen weet men niet, en de verschillende soorten zout waaruit zo'n zoutlaag bestaat reageren niet op dezelfde manier. Men kan nooit met zekerheid zeggen welke zoutsoorten in de grond zitten. Volgens Van Dijk zijn deze punten redenen om niet met kernenergie door te gaan.
In de groeps- en plenaire diskussies 's middags kwamen nog vele interessante zaken aan de orde:
Uit de scenario's voor de groei van energieverbruik:
I: Onbeperkte groei, II geen groei na 2000 en III: nu direkt een stilstand en na 1985 een daling van het energieverbruik, kozen de deelnemers van de konferentie voor het scenario III als ideaal om naar te streven, en II als haalbaar. Zo mogelijk moet het gebruik van kernenergie slechts tijdelijk zijn.
Men vond niet dat we levering van kerncentrales aan Derde Wereld-landen moeten weigeren. Hoewel andere energiebronnen vaak geschikter zijn voor toepassing in ontwikkelingslanden, is bevoogding van deze landen fout. Wel moeten landen waaraan nucleaire technologie wordt geleverd, het verdrag tegen de verspreiding van kernwapens, het zgn. Non-Proliferatie-Verdrag (NPV) ondertekend hebben. Nog beter is dat er een kontrole over en weer komt tussen de landen die kernenergie toepassen, waarbij alle landen gelijk beoordeeld worden.
Bij het bestaande NPV mogen landen die kernwapens hebben deze houden, terwijl landen die nog niet over deze wapens beschikken, ze niet mogen maken.
Volgens Weller reden voor o.a. Brazilië, dat niet als 2e-rangs land wil worden beschouwd, om het NPV niet te ondertekenen, hoewel dit land wil beloven geen kernwapens te maken. Ir. Weller had dan ook geen bezwaar tegen levering van verrijkt uranium uit Almelo aan Brazilië.
Hij stond kritisch tegenover de resolutie van het Arjos-Hoofdbestuur over UCN-Almelo (zie NG 23-3-77) waarin de uitbreiding van dit projekt wordt afgekeurd. De andere HB-resolutie waarin uitgesproken wordt dat niet tot uitbreiding van het kernenergieverbruik in Nederland moet worden overgegaan zolang niet voor alle problemen en twijfels een aanvaardbare oplossing is gevonden, werd door dhr. Weller ondersteund.
De Arjos-Groningen kan terugzien op een leerzame konferentie: de vóórs en tegens van het gebruik van kernenergie werden door de beide sprekers duidelijk naar voren gebracht.
Later op de zaterdag werden de problemen van deze energiebron, maar ook die van de andere, van koemest tot gas, op ludieke wijze belicht in een cabaretprogramma, voor het voetlicht gebracht door drie Arjossers. Naast de studie werd ook de ontspanning in dit weekend niet vergeten.

Sikko Boelema

Arjos-Drenthe

Vrijdagavond 22 en zaterdagmorgen 23 april houdt Arjos Drenthe haar jaarvergadering in Kampeerboerderij „de Tweehek" te Borger (Westdorp).

Vrijdagavond is er gelegenheid voor rede voorzitter en jaarverslagen secretaresse en penningmeester, aangevuld met „Gemütlichkeit".
Zaterdagmorgen komt er forum bestaande uit R. Zegering Hadders, weth. VVD Emmen, Max v. d. Berg, weth. PvdA, Groningen en J. van Noord, statenlid CDA Drenthe. De morgen en tevens de jaarvergadering wordt om ± 13.00 uur afgesloten met een „warme hap". Kosten voor overnachting bedragen ± f 4. Tot ziens in de „Tweehek".

Oprichting Christen-democratisch Jongeren Appèl

Oprichting Christen-Democratisch Jongeren Appèl op zaterdag, 16 april 1977 te Utrecht in het Jaarbeurscongrescentrum.

De drie politieke jongerenorganisaties Arjos, CHJO en KVP-jongeren zullen op 16 april 1977 tijdens een grootse manifestatie in Utrecht het Christen Democratisch Jongeren Appèl uitroepen. Aanvang 10.00 uur. Opgeven bij KVP-Jongeren, Mauritskade 25, Den Haag, je ontvangt dan het nodigef materiaal. Geef gelijktijdig even aan of je aan de lunch à f 10,– wilt deelnemen. Sprekers zullen zijn de voorzitter van het CDA, Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp en de lijsttrekker van het CDA, Mr. A. A. M. van Agt.

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

– Geeft zich op voor de oprichtingsbijeenkomst van het CDJA op 16 april 1977 te Utrecht:

Bon sturen aan: KVP-jongeren, Mauritskade 25, Den Haag.

BON

Nieuwe Arjos-medewerker

De Arjos heeft er per 1 maart een nieuwe medewerker bijgekregen. Voor één persoon werden de werkzaamheden te omvangrijk. En omdat er daarnaast nog facetten waren die ook moesten worden aangepakt, is de Arjos ertoe overgegaan een part-time medewerker aan te trekken, naast Arjos-sekretaris Anneke Raven, te weten Ger Hoekstra.

Het min. van CRM maakt het middels een subsidie van haar kant mogelijk om de vormingsaktiviteiten te verdiepen (konferenties en fbg-werk).
Als zodanig krijgt Ger Hoekstra een totaal eigen funktie doch ik blijf onder de verantwoordelijkheid van de sekretaris.

Taakgebied:

Als taakgebied geldt voor de nieuwe man:
- de studiekonferenties v/a provinciale organisatie.

Deze te begeleiden bij de voorbereiding (formulering doelstelling, opzet programma, informatie, publiciteit etc., alsmede de begeleiding tijdens de konferenties (stimuleren deelnemers etc.) en ook begeleiding t.a.v. evaluatie/opvolging (wat doen we ermee?).
- het fraktiebegeleidingsgroepenwerk.

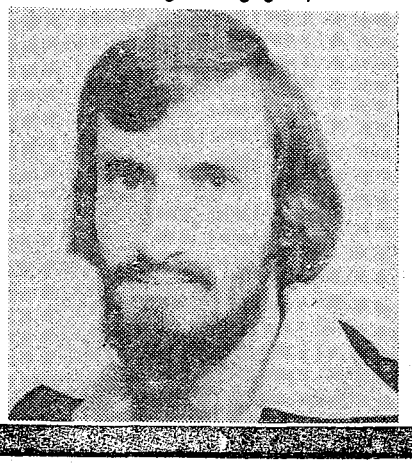

Dit stimuleren en begeleiden op zowel landelijk, provinciaal en plaatselijk niveau.
- de landelijke konferenties.

Deze voorbereiden en uitvoeren i.s.m. bika, buka, en oka. In ieder geval zijn dit:
– de landelijke studiekonferentie „binnenl. pol."
– de landelijke studiekonferentie „buitenl. pol."
– de jaarlijkse introkonferentie voor nieuwe leden.

In de komende maanden hoopt Ger zich wat te gaan oriënteren in bovenomschreven taakgebied, teneinde tot een inventarisatie te kunnen komen van de vormingsaktiviteiten binnen de Arjos. Dit houdt in veel vergaderingen bijwonen, zoals hoofdbestuur, prov. besturen en kommissies. Bovendien het bezoeken van zoveel mogelijk konferenties (zowel landelijk als provinciaal en evt. plaatselijk). Hiermee is tevens het aspekt van de kennismaking aangestipt, wat een belangrijke zaak is.

Congres jonge Europese christen-demokraten

Op 22, 23 en 24 april houden de jonge Europese christen-demokraten hun tweede congres wederom in Maastricht.

De thema's van dit congres zijn:
- Het programma van de Europese Volkspartij en
- de rechtstreekse verkiezingen van het Europese parlement, welke in het komend jaar zullen plaatshebben.

Belangstellenden kunnen zich opgeven bij John Goessen, Hogeweg 47, Grondveld. Tel. 04408-1483, of door invulling van onderstaande bon.

De deelname aan het congres is gratis, evenals de maaltijden en overnachtingen. Wel zijn de reiskosten voor eigen rekening.

Bon

opgave voor JECD-congres

Aan: J. Goessen, Hogeweg 47, Grondveld.

Naam: .....
Adres: .....
Woonpl.: .....
vr/man* .....
Tel.: .....

Ik maak wel/niet* gebruik van aangeboden mogelijkheid tot overnachting.

***Doorhalen wat niet van toepassing is.**

BOEIENDE POLITIEKE LECTUUR!

Uniek CDA-boek

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rond de grondslagkwestie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en prenten over het CDA verluchte boek „Van Woudschoten tot Hoogeveen" een zeer waardevol bezit.
Prijs: f 5,95

Spelregels voor economie en politiek

Prof. dr. A. J. Vermaat stelt in deze boeiende studie een drietal thema's aan de orde: Voldoet onze economische orde aan Bijbelse normen? Groeien of versoberen? Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen. Prof. Vermaat probeert een Bijbels licht te laten schijnen op tal van actuele economische problemen.
De prijs van dit 48 pagina's tellende boekje – met vele cartoons verlucht – bedraagt f 3,50.

Een staatsman ter navolging

Dit boek, dat gewijd is aan de grote negentiende-eeuwse staatsman G Groen van Prinsterer, verscheen ter gelegenheid van de herdenking van zijn 100e sterfdag op 19 mei 1976. „Een Staatsman ter navolging. Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)", telt 260 pagina's. Een dertigtal vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici schrijven over Groens betekenis voor school, staat, kerk en samenleving. Enkele van de medewerkers: H. Algra, dr. W. Aalders, mr. W. Aantjes, oud-minister Beernink, oud-premier dr. W. Drees sr., mr. A. M. Donner, dr. J. Donner, minister W. F. de Gaay Fortman en dr. G. Puchinger. Een bijzonder boeiend boek met tientallen foto's waaronder die van de Groen-herdenking op 19 mei 1976. De vraag naar dit boek is erg groot, mede omdat de prijs zo laag is.
Prijs: f 13,50.

Onderdrukking in Oost-Europa

In het boekje „Onder Hamer en Sikkel" wordt actuele informatie gegeven over Oost-Europa. De positie van de vervolgde christenen, de militaire kracht van Europa, de economische ontwikkelingen in dit gebied, een historisch overzicht van de geschiedenis van het communisme in Oost-Europa na 1945, het komt allemaal aan de orde. Het boekje is bijzonder fraai geïllustreerd, met vele prenten van Ahrend van Dam en Frits Behrendt. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van het communisme en in de problemen van deze tijd, een nuttig bezit.
Prijs: f 5,-.

Politiek? Kom nou!

In de serie „Politiek? Kom nou!" verschenen tot nu toe een drietal lesbrieven maatschappijleer. De eerst twee lessen hebben respectievelijk als thema: De inrichting van ons staatsbestel (les 1), en stromingen in de politiek: christen-democratie, liberalisme en socialisme (les 2). De derde les gaat vooral in op sociaal-economische vraagstukken. De vierde lesbrief gaat over het thema „verkiezingen en democratie". Ahrend van Dam tekende bij diverse lessen prachtige cartoons. De lessen ondervinden veel belangstelling van scholen voor lager beroepsonderwijs, mavo en havo. Maar ook voor de catechese en voor politiek belangstellende jongeren is dit lesmateriaal goed bruikbaar.
Prijsregeling: les 1, 2, en 3 kosten f 1,25 per ex.; bij grotere aantallen aanzienlijke korting: 2 t/m 4 ex. f 1,- per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,85 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 8,70 per ex.; 25 ex. en meer f 0,55 per ex.

Een kleine eeuw kleine luyden

Een royaal geïllustreerd boek over de geschiedenis van de ARP met bijdragen van een vijftal kenners van de historie van de ARpartij. Dit zijn: dr. D. Th. Kuyper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en dr. A. J. van Dijk. Het boek telt 132 pagina's en 50 illustraties. Een uitermate boeiend politiek prentenboek!
De prijs: f 5,- per ex.

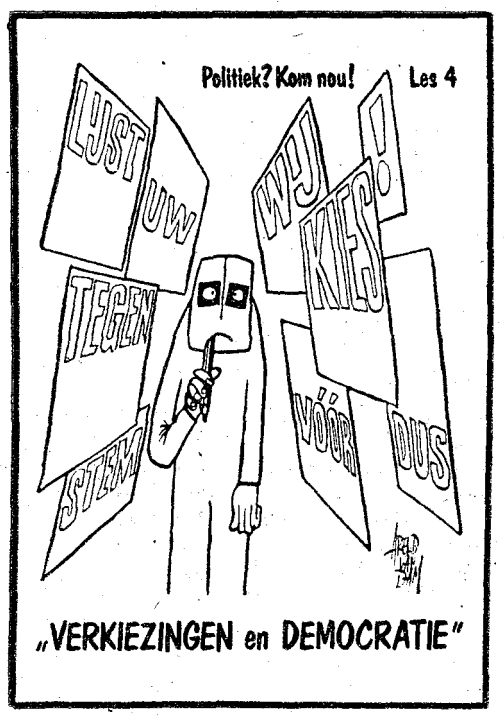

Bestellingen

U kunt de bovenstaande CDA- en ARP-publikaties bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van titel en aantal van de gewenste brochure(s)

VAN DE PARTIJ

Centrale verkiezingsbijeenkomst voor CDA-kader uit gemeente en gewest

Met het oog op de verkiezingscampagne heeft het Centraal Verkiezings Comité (CVC) besloten een informatieve bijeenkomst te beleggen op vrijdag 15 april 1977 in de Utrechtse Jaarbeurs. Op deze bijeenkomst worden diegenen verwacht, die in de campagne in gemeente en regio een centrale rol moeten spelen.

Het accent ligt er dan ook op die mensen te bereiken, die met name verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de campagne.

Gemeentelijke teams

Het CVC acht het van het grootste belang, dat elk **gemeentelijk team** vertegenwoordigd is. Alle betrokken teams zijn dan ook voor deze bijeenkomst uitgenodigd. Het CVC rekent er op, dat elk team iemand afvaardigt. Zowel uit een oogpunt van informatieverstrekking, als met het oog op het openbare tweede gedeelte van de bijeenkomst is het van belang, dat de gemeentelijke teams vertegenwoordigd zijn. Het CVC hoopt en vertrouwt dat de congreshal van de Jaarbeurs stampvol zal zijn. Daarvan kan een appèl uitgaan. Het is de bedoeling dat het CDA laat zien dat het gereed is voor de verkiezingsstrijd en dat in het land volop sprake zal zijn van CDA-acties.

Geen kreten

Het CDA laat zich niet leiden door leuzen of kreten, maar door overtuigingskracht. Het CDA heeft een boodschap voor het gehele Nederlandse volk. En omdat dit zo is, wil het CDA een appèl op iedereen doen om het te steunen. Het is daarom van groot belang dat de ontmoetingsdag op vrijdag 15 april a.s. een groot succes wordt.

Programma

Om 13.30 uur 's middags gaat de hal van de Utrechtse Jaarbeurs, dat gelegen is aan NS-station te Utrecht Centraal, open. Om 14.00 uur wordt de bijeenkomst geopend door de voorzitter van het CVC, mr. ter van het CDA een openingstoespraak. Om 14.45 uur volgt een beschouwing over het CDA-program door mr. J. van Leeuwen. Voorts staan inleidingen op het programma van D. Corporaal, secretaris van het CVC over „het verkiezingsmateriaal", van pr-adviseur J. N. A. Groenendijk, over „de kiezer persoonlijk benaderd", van F H. van Zeil, tweede voorzitter van de CVC, over „een dag op zoek naar de kiezer". Om 17.00 uur is er gelegenheid voor een informeel samenzijn en om 18.00 uur wordt een warme maaltijd genuttigd. Tot zover het gesloten gedeelte van de bijeenkomst.
Het tweede gedeelte van deze dag, welke dan een openbaar karakter draagt, wordt om 19.30 uur geopend. Om 19.25 uur zal CDA-lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt een verkiezingstoespraak houden over het verkiezingsthema „samen verantwoordelijk". Om ± 20.30 uur wordt de bijeenkomst gesloten.

Kongres „Arbeid"

Vier christelijke studentenverenigingen, nl. de VGSA uit Amsterdam, CSR uit Delft, Hendrik de Cock uit Groningen en SSR-NU uit Utrecht, houden 15-17 april a.s. een kongres met als thema „arbeid".

Sprekers zullen zijn Paul van Dijk, studentenpastor uit Enschede; Henk Thomas, arbeidsekonoom, verbonden aan het Instituut of Social Studies; Harry van de Kamp van Jong Management NCW; Hans Pasveer, voormalig industriepredikant, nu direkteur en kursusleider van vormingscentrum De Drieklank te Paterswolde; en L. Karsten, ekonoom, bezig met een publikatie over arbeid door de eeuwen heen.
Kosten van het weekend bedragen f 35, inklusief reiskosten; het weekend wordt gehouden in Groningen.

Nadere informatie te verkrijgen bij:
Jan Krol, Uilenstede 433, Amstelveen, 020-455783; Rob v.d. Boom, Oude Delft 252, Delft, 015-135681; Fenneke Feyen, Korreweg 27A, Groningen, 050-181761; Jan Groenendijk, P. C. Hooftstraat 31, Maarssen, 03465-3317.

UIT HET KUIJPERHUIS

Van secretaresse tot secretaris

Vrijdag 1 april jl. startte een nieuwe medewerkster met haar activiteiten op het Kuyperhuis. Een feit dat hier bijzondere aandacht verdient. Een gebeuren, weinig minder dan een doorbraak. Voor de eerste keer in zijn bijna 50-jarige bestaan heeft de AR-jongerenorganisatie een vrouw „toegelaten" tot het secretariaatschap. Zoals u zich wellicht herinnert is de anti-revolutionaire jongerenorganisatie „ARJA" aan het begin van de dertiger jaren opgericht. Grote „mannen" in die tijd waren o.a. de latere hoogleraar L. W. G. Scholten en mr. J. H. Scheurer, zo kan men in de geschiedenis van de AR-Partij „Het volk ten baat" lezen. Vrouwen van het eerste uur worden niet genoemd! Ook niet toen de destijds nog geheten „Anti-Revolutionaire Jongeren-Actie" omgedoopt werd tot ARJOS. Dat was op 2 april 1946. Liefst 4000 belangstellenden woonden de oprichtingsvergadering bij. Ook bij deze belangrijke gebeurtenis noemen De Wilde en Smeenk, de auteurs van „Het volk ten baat" geen namen van dames. Een secretaresse dus. Pardon, nu begaat u de grootste fout die u kunt maken. Want Anneke Raven, tot voor kort werkzaam als secretaresse bij een electriciteitsbedrijf in Groningen, is benoemd als „secretaris". Op de ARJOS-pagina in N.G. van vorige week werd dit duidelijk weergegeven: „om onduidelijkheden te voorkomen, moet in dit verband vermeld worden, dat Anneke geen secretaresse, is, maar secretaris", zo lazen we bij de aankondiging van haar benoeming. Het klinkt bijna dreigend... Van secretaresse tot secretaris. Dat is op zijn minst een hoogst ongewone transformatie, zeker wanneer daar geen enkel hormoon-preparaat aan te pas komt. Maar in de politiek is dan ook veel mogelijk.
Hoe je de benoeming ook bekijkt, in elk geval is het een triomf voor AR-vrouwen, en in breder verband voor de CDA-vrouwen. Want zij vertikken het om nog langer door de man in de politiek gedomineerd te worden. Zij nemen het niet meer om als echtgenote slechts „ter decoratie ter zijde te gaan". Het is menens geworden. Op allerlei bijeenkomsten was het in de afgelopen periode te merken. Op de najaars-partijraad van november jl. knokte het Anti-Revolutionaire Vrouwen Comité strijdlustig voor diverse amendementen op het CDA-program. En niet zonder resultaat zoals gebleken is. Op het CDA-congres werd deze strijd succesvol voortgezet.
Begin dit jaar kwam er een ernstige tegenslag voor de CDA-vrouwen. Op de KVP-kandidatenlijst aanvankelijk slechts een enkele vrouw op een kansbiedende plaats. Gelukkig bleek er later nog iets aan te doen via de nationale KVP-lijst. In dat licht doet de benoeming van Anneke „extra goed". Het tijdperk van „het woord te voeren paste de man" lijkt in de politiek voor christen-democraten aan zijn eind: Mannen broeders let op uw saeck!

AR-partijdig

Onmisbare brochures over profiel CDA en grondpolitiek

Nu de verkiezingstijd nadert, en er broodnodig behoefte is aan belangrijk materiaal is het van belang te wijzen op enkele publicaties die nog in voorraad zijn en die juist in deze tijd van groot gewicht zijn. Het gaat allereerst om de brochure „Plichten en Perspectieven". Deze brochure wil een aanzet geven voor een profielschets van het CDA.

De samenstellers van deze brochure, een produkt van een eendrachtige samenwerking van de wetenschappelijke instituten van ARP, CHU en KVP, stellen dat met de groei van het CDA als organisatie de ontwikkeling van de politieke visie niet uit het oog mag worden verloren.
De brochure wil in het kader van het CDA een handvat aanreiken voor een bezinning op de eigentijdse politieke antwoorden, die de maatschappelijke problemen van ons vragen.
De belangrijkste vraagstukken van onze hedendaagse samenleving komen dan ook in kort bestek in deze „Aanzet voor een profielschets van het CDA" aan bod.

- In hoofdstuk I, getiteld „zelfportret van een generatie" wordt het geestelijk krachtenveld van onze tijd geschilderd.
- Het tweede hoofdstuk, „Het einde van een tijdperk", getiteld, licht de huidige economische orde kritisch door en wijst de wegen aan, die er toe kunnen bijdragen de vrijheid van handelen op het sociaal-economisch terrein te herwinnen.
- In hoofdstuk III „Leven in een fles" wordt dieper ingegaan op de welzijnsvragen van onze tijd.
- Vragen van buitenlandse politieke aard komen in hoofdstuk IV „de bedrieglijke vrede" aan de orde.
- De verhouding overheid-onderdaan komt in hoofdstuk V in beeld: „de vervreemde overheid".
- Het laatste hoofdstuk heeft de titel „plichten en perspectieven voor het CDA", daarin komt de plaatsbepaling van het CDA in het Nederlandse politieke krachtenveld uitvoerig aan de orde. Wat het CDA drijft, beweegt en voor ogen staat, komt in deze helder geschreven brochure aan de orde. Het boekje bevat 35 pagina's en kost f 3,90.

Grondpolitiek

Voorts willen wij uw aandacht vragen voor de brochure „Grondeigendom en Grondbeheer". In dit rapport komen zaken als onteigening, erfpacht, herverkaveling, voorkeursrecht en waardebepaling van de grond uitvoerig aan de orde.
Professor De Haan, die man die de laatste tijd zoveel bekendheid verwierf door zijn arbeid op dit terrein, had een belangrijk aandeel in deze brochure. Hoe zien christen-democraten de functie van de eigendom, van het beheer, van waardebepaling van de grond, al dit soort zaken komen uitvoerig aan de orde. Een onmisbaar rapport voor iedereen die geïnteresseerd is in de actuele politiek. Deze brochure, eveneens een produkt van de samenwerking van de wetenschappelijke instituten van het CDA, telt 30 pagina's en *de prijs ervan is f 3,75*. Bestellingen: stort het verschuldigde bedrag, met vermelding van het gewenste op postgiro 89673 t.n.v. ARPartijstichting Den Haag. De prijzen zijn inclusief portikosten.

„Maak gebruik van de gratis service van de buitendienst!!"

Regelmatig blijkt dat kiesverenigingen en andere regionale partijafdelingen worstelen met bepaalde problemen. Vaak duren deze problemen onnodig lang voort. Neem contact op met een van de ARP-buitendienstmedewerkers, die u kosteloos adviseert over uw problemen.

Neem rechtstreeks contact op met het partijbureau (G. van den Berg, of W. Eikelboom) of bel of schrijf meteen met de buitendienstmedewerker. De ARP beschikt over het volgende team van buitendienst medewerkers.

1. H. Faber, Waardeel 39, Borger (Drenthe), tel. 05998-5175. Zijn rayon is: Kamercentrale Groningen, Statencentrales Assen en Emmen.
2. K. Lanting, Nachtegaalstraat 1, Hardenberg, tel. 05232-2779.
Zijn rayon is: Kamercentrale Zwolle en Statencentrales Hoogeveen en Meppel.
3. Mevrouw M. L. Wolfkamp-Jansen, Margrietlaan 16, Soestdijk. Tel. 02155-1.12.83.

Het rayon van deze buitendienstmedewerkster, die tot aan het einde van dit seizoen activiteiten verricht is: Kamercentrales Arnhem, Nijmegen en Utrecht.
4. H. Dijk, Kievitsheuvel 106, Bodegraven, tel. 01726-3143.
Zijn rayon is Kamercentrale Amsterdam en de Statencentrales Gouda, Hilversum en Nieuwer Amstel.
5. J. Tjabringa, Colijnstraat 104, Katwijk, tel. 01718-7.35.15.
Zijn rayon is: Kamercentrales Den Haag en Den Helder, Statencentrales Haarlem, Velzen en Leiden.
6. Mevrouw W. C. van Dinter-Vroegindewey, Van Beethovenlaan 397, Maassluis, tel. 01899-1.53.09.
Haar rayon is: Kamercentrales Rotterdam, Dordrecht, Den Bosch.
7. P. van Essen, Caumerbeek 8, Geleen, tel. 04494-4.38.81.
Zijn rayon is: K.C. 's Hertogenbosch, Maastricht en Nijmegen.
8. B. Dijkstra, Feintenslaan 8, Veenwouden. Zijn rayon is: de K.C. Leeuwarden.

HET CDA IN DE ETHER

In het kader van de politieke zendtijd worden de CDA-radiouitzendingen verzorgd door de ARP op zaterdag 16 april a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilversum II en door de KVP eveneens op zaterdag 16 april a.s. van 18.50-19.00 uur op Hilversum I. De CHU verzorgd de uitzending op maandag 18 april a.s. van 18.20-18.30 uur op Hilversum I.

Gratis propagandakaarten vinden gretig aftrek!

De laatste weken is in deze krant gewezen op een mogelijkheid om gratis „leden" te werven voor de ARPartij. Tot een aantal van ± 200 ex. stelt de ARP namelijk per kiesvereniging gratis propagandekaarten beschikbaar voor het werven van leden voor de ARP en abonnees op het weekblad Nederlandse Gedachten.

Deze kaarten zijn zeer geschikt om te verspreiden tijdens manifestaties in het kader van verkiezingen of bijeenkomsten van uw kiesverenigingen e.d. Door het afscheuren van de geperforeerde propagandakaart kan men zich ongefrankeerd als lid van de ARP of als abonnee van Nederlandse Gedachten opgeven. Bel of schrijf naar het partijbureau dr. Kuyperstraat 3, Den Haag (tel. 070-46.96.20) t.a.v. C. Bremmer.
De afgelopen weken vroegen de navolgende kiesverenigingen reeds dergelijke propagandakaarten aan:

Tweehonderd nieuwe leden!

De afgelopen weken meldden zich er tweehonderd nieuwe leden aan en liefst 30 nieuwe abonnees op Nederlandse Gedachten. Ledenwerving is makkelijker dan u denkt. Vooral in een verkiezingstijd als er volop over de politiek gesproken wordt!

Leeuwarden, Staphorst, Beverwijk, Buitenpost, Den Haag, Maassluis, Oenkerk en Beirum.

Ledenwerfkrant

Men kan natuurlijk ook de ledenwerfkrant „een sterke ARP is een steun voor het CDA" bestellen.
In deze vier pagina's tellende fraai geïllustreerde katern wordt uitvoerig aandacht besteed aan de ARP. De belangstelling voor de herdruk is groot.

Prijs 1 tot 100 ex. f 0,25 per ex; 100 tot 250 ex. f 0,20 per ex.; 250 ex. en meer f 0,15 per ex.

Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partij Den Haag, met vermelding van het gewenste aantal.

Minister en magister

Bijbels beraad over de staat.

In dit boeiend leesbaar boek komt Dr F. H. von Meyenfeldt tot merkwaardige resultaten: een nieuwe visie op Romeinen 13, een relativering van het begrip „Staat", een vraagteken achter de Christelijke Politieke Partijen.
Dr. O. Jager zei in een besprking van dit boek voor de NCRV o.m.: „Von Meyenfeldt's vrijmoedige aanpak prikkelt tot nadenken".
146 pag. Paperback. Prijs f 18,95.
Bij uw boekhandelaar of rechtstreeks bij de uitgever Wytse Benedictus, Antwoordnummer 1000, Hilversum (géén postzegel nodig).

Handel en Industrie

GETRON B.V.
Internationaal Transportbedrijf
Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642.

bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kip-chassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN
PALLETS
in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS
w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 × 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT
Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

VISSER
ELEKTROTECHNIEK B.V.

Postbus 37
BEVERWIJK
Telefoon (02510) 2.52.44
(4 lijnen).

MEER DAN 50 JAAR ELEKTROTECHNIEK

OOSTERBAAN
&
LE COINTRE N.V.

GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV
BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

In dit boekje stelt de auteur, voormalig financieel-economische specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- *Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?*
- *Groeien of versoberen?*
- *Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.*

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.
Bestellingen:
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek".

SPELREGELS
VOOR ECONOMIE & POLITIEK
AREND J. VERMAAT

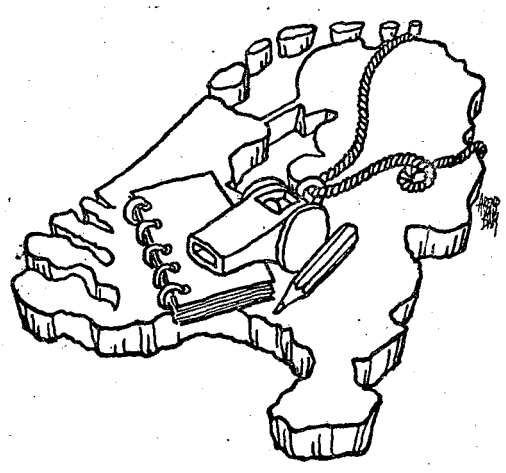

EEN UITGAVE VAN DE
stichting kader- en vormingswerk **ARP**
DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

WELWEZEN MET DE SPORT

Onlangs is een sportkatern verschenen onder de titel „Welwezen met de sport". In deze vier pagina's tellende krant komen de volgende zaken aan de orde: de sportnota van Van Doorn, de overheid en de sport, sportverwording, de christelijke sportbeweging, sport en samenleving, reclame in de sport.

De meewerkende auteurs zijn: **H. A. de Boer, L. A. van Splunder, prof. dr. I. A. Diepenhorst, W. F. H. Grashoff, C. J. van Leeuwen en G. J. Groenman.**

De katern, die zich o.m. goed leent voor discussie in groepen, is in nabestelling tegen het volgende tarief verkrijgbaar:

1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,50 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,40 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen via postgiro 89673 t.n.v. A. R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

Universiteits Bibliotheek Groningen

13e JAARGANG - NR. 15 33e JAARGANG - NR. 15 5e JAARGANG - NR. 8 16 APRIL 1977

Gemeenschappelijk nummer van

de nederlander | NEDERLANDSE GEDACHTEN | Politiek Nieuws

CDA christen democratisch appèl

prof. mr. P. de Haan

Inhoud

CDA-program: sterke troef in campagne/Lijsttrekker Van Agt: Hoe het verder moet pag. 1
CDA-program pag. 2/3
Aantjes over de crisis en het CDA pag. 4
Begrip en onbegrip/Van basis en top pag. 5
Politici op tournee/Agenda pag. 6
Prof. De Haan over Grondpolitiek pag. 7/8/9
Interview met Dieuwke de Graaff-Nauta/Antwoorden op het CDA-Appèl pag. 10

Sterkste troef van CDA is zijn program

Door Jean Penders, secretaris programcommissie

Nog één maand: dan kiezen wij een nieuwe Tweede Kamer. Nog één maand: dan zeggen de kiezers wat ze van de afgelopen vier jaar vinden. Nog één maand: dan gaan de kiezers vooral uitmaken in welke krachtsverhoudingen de drie grote stromingen – socialisten, CDA en rechts – de komende vier jaar in de Nederlandse politiek vertegenwoordigd zullen zijn.

Een goede verkiezingscampagne vergt dat de partijen de kiezers wervend tegemoet treden en dat zij daarbij de boer opgaan, de aanval kiezen. Dat doen de socialisten onder aanvoering van Den Uyl: zij schilderen het CDA af als een groepering lieden vol heimwee naar restauratie van de gezellige dagen van weleer met de VVD. In de aanval gaat ook rechts onder leiding van een gladde en scherpe Wiegel. Daartegenover gaat het CDA geleid door zijn lijsttrekker – en door hem alleen! –, wervend, overtuigend en uitleggend in het offensief.

Helder program

Wij moeten daarbij beter gebruik maken van de troeven die we in handen hebben. Onze sterkste troef is ons program. Het voert een nieuw en uitdagend motto: Niet bij brood alleen. Het heeft een kristalheldere en originele structuur: vier kloeke hoofdstukken en geen niet-aanzijn-eind-kunnende-komend verlanglijstje per departement.

De watermerken

Motto en structuur, dat zijn de watermerken van het CDA-program. Het motto „Niet bij brood alleen" stelt dat de politiek niet alleen maar een centen-kwestie is. Het doorkruist op strakke manier de materialistische en daardoor ook polariserende slogans van de met het CDA concurrerende politieke groeperingen. Herinnert U zich nog de campagne voor de verkiezing van de Provinciale Staten in 1974? Daags voor de verkiezingsdag verschenen in de dagbladen grote advertenties van socialisten en rechts waarin de kiezers beneden dan wel boven een bepaald inkomen uitgenodigd werden hun stem op PvdA of VVD uit te brengen, want daar zouden hun specifieke belangen veilig zijn. Volstrekt materialisme, perfecte polarisatie. Het kiezersvolk wordt dan niet naar denkbeelden, programma's of idealen, ingedeeld, maar volgens de tabel van de belastinginspecteur.

Zo'n instelling leidt niet tot grotere solidariteit tussen mensen en groepen van mensen. Integendeel, groepsbelangen gaan overheersen. Mensen zien alleen de eigen koker, het eigen tunneltje en staan niet meer open voor elkaar. Het CDA staat een andere mentaliteit voor: samen verantwoordelijk. Oog hebben voor anderen en andere groepen. Niet alleen voor zichzelf eisen, maar samen een veelzijdig opgebouwde, veelkleurige, maatschappij bouwen. Niet ieder voor zich en God voor ons allen. Geen reactionaire verschansingsmentaliteit die met de problemen schuilevinkjes speelt. Ook niet het heil uitsluitend verwachten van „de gemeenschap" of „de staat", zonder dat men terdege nagaat – of durft nagaan? – hoe die gemeenschap en die staat in elkaar zitten. Het CDA is geen gemakkelijke club. Ze legt de nadruk eerder op plichten dan op rechten, eerder op uitdelen dan op vergaren, eerder op het geven van macht dan op het torsen daarvan, eerder op het áánmaken van het nationaal produkt dan op het ùpmaken.

Mensen leven samen

Het CDA-program presenteert vier brokken beleid: 1. mensen leven samen, 2. groei binnen grenzen, 3. een dienstbaar beheer, 4. verantwoordelijkheid voor de wereld.

Dat wil allereerst zeggen, dat àlle mensen „er bijhoren". Ook dus: zieken, gehandicapten, eenzamen, onderdrukten, bejaarden, drugverslaafden en nietwerkenden. Het „er bijhoren" betekent niet alleen dat er voor hen gezorgd wordt, maar ook dat zij zelf in onze samenleving volwaardig moeten kunnen meedoen.

Voorts wordt in dit hoofdstuk tot uitdrukking gebracht, dat mensen samen voor iets verantwoordelijk zijn. Als het menselijk deelgenootschap in de samenleving tot zijn recht komt worden ook onnodige tegenstellingen verkleind. Dus in de colleges van burgemeester en wethouders en van gedeputeerde staten niet bij voorbaat partijen uitsluiten. In ziekenhuizen, onderwijs- en bejaardencentra

Vervolg op pag. 4

Tekening uit de populaire versie van het CDA-verkiezingsprogram. Zie pagina's 2 en 3 van dit nummer.

lijsttrekker van agt

Hoe het verder moet

Halverwege kabinetscrisis en formatie lijkt het wel alsof alles gaat om het partijpolitieke spel met het oog op de verkiezingen. Ook ik vind het belangrijk hoe de uitspraak van de kiezers zal uitvallen. Maar hun keuze zal verantwoord moeten zijn, zich kunnen baseren op de uitspraken van partijen over de toekomst van ons land.

Daarom wil ik hier iets zeggen over de taken die wij als CDA voor ons zien en over de zaken, die derhalve na de verkiezingen geregeld moeten worden.

Heldere afspraken bij de formatie

Bij de formatie van een nieuw kabinet zullen heldere afspraken gemaakt moeten worden tussen de fracties waarop het nieuwe kabinet zal steunen. Dit is, in hun eigen taalgebruik, al door de PvdA toegegeven. Dat betekent dat zij spijt hebben van de formatietaktieken waarvan zij zich, bij de formatie van het nu ter ziele gegane kabinet, bedienden.

Ontwikkelingshulp

Wie met het CDA wil praten zal de volgende punten met ons moeten regelen. In de eerste plaats denk ik aan de ontwikkelingssamenwerking. Wij geven nu als hulp 1,5% van ons netto nationaal inkomen. Daar kan niets vanaf, hoe de welvaart in ons land zich ook ontwikkelt. Nederlanders staan er immers veel beter voor dan de miljoenen in de arme landen. Tijdens het CDA-congres heb ik al gesteld, dat er op dit punt met ons niet te marchanderen valt.

Werkloosheid

In de tweede plaats noem ik de bestrijding van de werkloosheid.
Concreet gaat het daarbij om de volgende maatregelen:

- *het aan de teugel krijgen van de collectieve uitgaven. Het op initiatief van de christen-democraten genomen besluit tot matiging van de uitgaven moet in de volgende periode worden aangescherpt. Zulks om het bedrijfsleven lastenverlichting te brengen.*
- *een wettelijke regeling op de investeringsrekening moet spoedig tot stand komen. De bedrijvigheid in ons land kan daardoor een extra impuls krijgen, en wel zo dat ook ten aanzien van milieu en beheer van grondstoffen een verantwoorde koers wordt ingeslagen.*

Onderneming

Juist in een economisch moeilijke periode blijkt hoe gebrekkig de sociale structuren zijn. Het „Samen Verantwoordelijk" moet door mensen ook in hun beroep beleefd kunnen worden. Daarom is de herziening van de structuur van de onderneming, geen politieke franje! Wij noemen in dit verband:

- *aanvulling van de wet op de ondernemingsraden met nieuwe bevoegdheden voor de ondernemingsraad, gericht op meer deelgenootschap van de werknemers in het bedrijf;*
- *invoering van een vermogensaanwasdeling met een duidelijke betrokkenheid van de werknemer bij het profijt van het eigen bedrijf.*

Abortus

In de derde plaats, maar zeker niet van minder gewicht, noem ik het abortusbeleid. Het is duidelijk gebleken dat het indienen van een initiatief ontwerp vanuit de Kamer over deze kwestie een doodlopende weg is. Het woord is aan de nieuwe Regering.
Al sinds het kabinet Biesheuvel hebben christen-democraten naar een duidelijke regeling gestreefd.

Veiligheidsbeleid

Belangrijk zijn voorts de vragen rond de nationale en internationale veiligheid. Het CDA wil dat Nederland in z'n defensiebeleid en door z'n internationale politiek een reële bijdrage blijft leveren, binnen het NAVO-systeem, aan het behoud van de democratie. Daarvan kan men zich niet door lippendienst afmaken.

Onderhandelingsstijl

Tenslotte willen we er op wijzen, dat het CDA hecht aan een faire stijl van onderhandelen. Tijdens de kabinetsformatie moet niet het zaad worden gezaaid van wrevel en tweedracht. De toon die nu her en der door links en rechts wordt aangeslagen zijn we meer dan zat. Bij ons valt daarmee niets te bereiken.

Progressieve grondpolitiek blijft doel van CDA

„Hoe lang nog moeten wij gebukt gaan onder het najagen van hersenschimmen uit de vorige eeuw, waardoor ons land een moderne en progressieve grondpolitiek wordt onthouden?" Dit is één van de vragen welke prof. mr. P. de Haan tot de PvdA-leiding richt in zijn onthullende beschouwing over de oorzaak van de kabinetscrisis. Lees de pagina's 7, 8 en 9 in dit nummer.

De zich progressief noemende politici lieten zich, zo maakt professor De Haan duidelijk, leiden door verouderde dogma's uit socialistische en liberalistische hoek. „Alle grond in gemeenschapshanden" en „bij onteigening de gebruikswaarde aanhouden" zijn kreten welke ook gronddeskundigen uit PvdA- en PPR-kring niet meer in de mond nemen. Ook de bijna mystieke eerbied voor „de eigendom", waarvan vele liberalen vervuld zijn, past niet meer in deze tijd.
Het rapport van het wetenschappelijk instituut van de PvdA, de Wiardi Beckmanstichting, laat van de eenzijdige gebruikswaardentheorie, niet veel heel. Dit rapport stemt dan ook in grote mate overeen met het CDA-program. torale (verkiezings)speculatiewinst?" vraagt professor De Haan.
Maar wat doet de PvdA-leiding? Blozend stopt zij het fraaie rapport van geestverwante deskundigen onder tafel en negeert alles wat er verder aan werkelijk deskundige geluiden uit haar eigen kring voortkomt. In de ban van politieke hersen-schimmen holt zij op de eenmaal ingeslagen weg voort en laat zo het eerste en enige overwegend progressieve kabinet van na de oorlog struikelen.

De CDA-ministers, door alle compromissen heen vechtend voor een werkelijk progressieve grondpolitiek, met een verantwoord beheer van de eigendom als doel, mochten niet slagen. Zelfs de panklare maatregelen tegen speculatie-winst konden niet worden ingevoerd. „Ging het de progressieven misschien meer om electorale (verkiezings)speculatiewinst?" vraagt professor De Haan.

samen verantwoordelijk

Hoofdlijnen uit het CDA-verkiezingsprogram 1977-1981: „NIET BIJ BROOD ALLEEN"

Het verkiezingsprogram van het CDA telt 60 pagina's. Dit program wordt op deze pagina's in hoofdlijnen weergegeven.
Het motto van ons program luidt: „niet bij brood alleen". De vraag naar ons dagelijks brood is namelijk wel belangrijk, maar het CDA meent, dat een politieke partij op méér dingen moet letten. Onze manier van leven en van omgaan met andere mensen mag niet alleen op onze eigen belangen zijn afgestemd. Op deze aarde zijn wij samen verantwoordelijk. Dat is dan ook het verkiezingsthema van het CDA.

Wie het volledige program wil bestellen, kan dit doen door f 4,- per exemplaar over te maken op gironummer 15008 t.n.v. Verkiezingsfonds CDA te Den Haag.
Op dit gironummer zijn bijdragen ter ondersteuning van de verkiezingscampagne uiteraard ook van harte welkom.

De hoogste tijd

Het is tijd dat we wakker worden. Wakker uit de droom van ieder jaar meer en ieder jaar beter. We moeten terug naar de werkelijkheid. We zijn te ver doorgedraafd in de richting van houden wat we hebben en pakken wat we kunnen krijgen. Daar zijn grenzen aan gesteld. De grens van de economie: we kunnen niet meer opmaken dan er is. En de grens van onze gezamenlijke verantwoordelijkheid: we leven niet alleen om te vechten voor een groter deel van de koek en om die plak dan ook meteen maar op te maken.

Een andere samenleving. Daaraan bouwen we niet mee, als we onze zinnen blijven zetten op geld en andere dingen, die alleen maar aan onszelf en ons gezin ten goede komen. Het gaat in de maatschappij al tè veel hard tegen hard. Eigen belang krijgt de overhand; onze groep moet méér hebben dan andere groepen.
Eind van het liedje is, dat we niet tevredener zijn geworden, maar wel wantrouwiger en afgunstiger. Mensen die het toch al moeilijk hebben, trekken weer aan het kortste eind; de sterken strijken de buit op.

Een paradijs op aarde kunnen we niet bouwen. Zekerheden, die wij dachten te hebben, glippen als zand tussen onze vingers weg. Vandaag kan onze buurman zonder werk komen te zitten; wie weet is het morgen onze beurt. Of is uw beurt al geweest? Er lopen al zo veel mensen rond zonder vast doel, omdat hun baan is weggevallen.
Natuurlijk, het is prachtig dat de sociale voorzieningen in ons land tot de beste van de wereld behoren. En dat werklozen dus verzekerd zijn van een uitkering. Maar meer dan een noodoplossing is het niet en mag het ook nooit worden. Voor de echte oplossing moeten wij samen verantwoordelijkheid aanvaarden. Dan alleen wordt het mogelijk, dat de werklozen van nu weer zinvol aan de slag kunnen gaan.
Het CDA gaat *ervan uit*, dat dit besef de drijfveer kan zijn om tot een rechtvaardiger en veiliger samenleving te komen. Een samenleving, waarin de mondigheid en volwassenheid van alle mensen zo goed mogelijk tot hun recht komen.
Die gezamenlijke verantwoordelijkheid mogen we niet afschuiven. Niet naar de overheid en ook niet naar andere machtsblokken. Het CDA is tegen iedere samenballing van macht, bij welke groep dan ook. We zijn **samen** verantwoordelijk.
Het CDA kiest *ondubbelzinnig voor* de democratische staatsvorm, zoals we die nu in Nederland hebben. Dit stelsel biedt ons de beste kansen onze verantwoordelijkheid waar te maken.

Hoofdlijnen

De samenleving, waarnaar het CDA streeft, kan niet van de ene op de andere dag werkelijkheid worden. Daarvoor zullen – langs de weg van geleidelijkheid – ontzaglijk veel problemen tot een oplossing moeten worden gebracht. Het Verkiezingsprogramma 1977-1981, waarin een groot aantal wensen van het CDA is neergelegd, telt dan ook vele bladzijden. Deze brochure bevat de hoofdlijnen uit dat CDAprogram. Het gaat daarbij om vier groepen problemen, waarop het CDA een antwoord wil geven:
- **de Nederlandse samenleving,** met gelijke mogelijkheden, vrijheden, rechten en plichten voor alle mensen;
- **de grenzen aan onze economische groei;**
- **de overheid,** die de samenleving zo rechtvaardig mogelijk moet dienen;
- **onze solidariteit met andere volkeren,** in het bijzonder met de armen in de wereld, waarvoor *wij mede-verantwoordelijk* willen zijn.

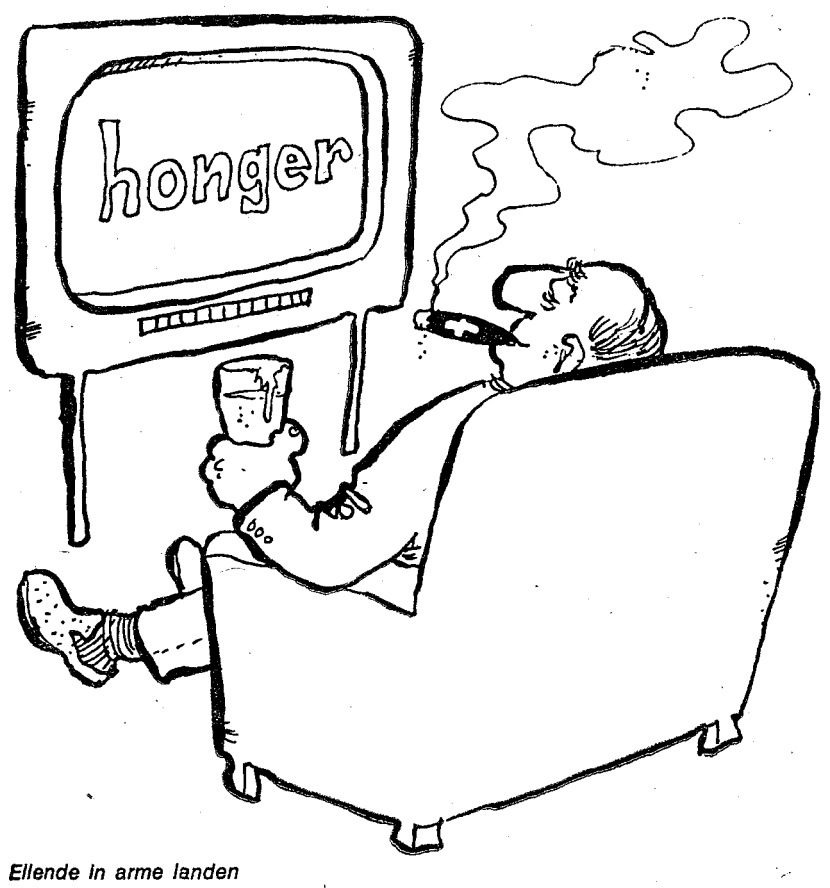

Ellende in arme landen

Mensen leven samen

Het CDA vraagt aandacht voor de noden en behoeften van vele groepen mensen in ons land. Want wij schieten nog zoveel tekort tegenover bijvoorbeeld zieken, gehandicapten en bejaarden. Zij hebben net zo goed recht op een eigen privé-leven. Maar ze hebben ook recht *op onze hulp*. De *overheid moet daarom* meer mogelijkheden bieden voor **hulpverlening door vrijwilligers.** Toch kan ook de „onpersoonlijke hulp" van wet en overheidsmaatregel nog beter georganiseerd worden. Vooral om deze zwakke groepen te beschermen tegen de vaak liefdeloze behandeling door de maatschappij.
Speciaal wat de **bejaarden** betreft, vindt het CDA, dat zij gelegenheid moeten hebben om zo lang mogelijk zelfstandig te blijven.
De overheid moet ook bijzondere aandacht schenken aan de **alleenstaanden,** met of *zonder kinderen, en aan degenen* die samenwonen. Het CDA neemt het op voor de **jongeren.** Zij moeten veel meer dan nu het geval is, een inbreng kunnen leveren in het speciaal voor hen bestemde overheidsbeleid.
Op het terrein van de **geestelijke gezondheidszorg** is nog veel te doen. Denk maar aan onze slechte leef-, eet- en drinkgewoonten, aan de verslaving aan alcohol, tabak en drugs, en aan het *toenemend gebruik* van *kalmerings- en* slaapmiddelen. De overheid moet op dat gebied meer aan onderzoek en voorlichting doen.
Voor verslaafden aan soft en hard drugs moet een betere opvang in speciale klinieken tot stand komen.
Ons land heeft de traditie een vluchthaven te zijn voor buitenlanders, die in strijd met de rechten van de mens worden vervolgd of worden gediscrimineerd. Wij zullen die traditie volledig moeten handhaven.
Het CDA wil ook dat **buitenlandse werknemers** op voet van gelijkheid met Nederlandse werknemers worden behandeld. *Verder verdienen* **minderheidsgroepen,** waartoe ook Surinaamse Nederlanders en Zuidmolukkers behoren, voortdurend onze aandacht.

Bestuur dichter bij de mensen

Ons uitgangspunt „samen verantwoordelijk" betekent ook, dat iedereen zijn eigen verantwoordelijkheid moet kunnen waarmaken. In het bestuur van de stad en van het land wil dit zeggen dat meer mogelijkheden voor **inspraak** moeten worden geschapen. *Van de andere kant* vragen wij van de bestuurders dan ook **verantwoording in het openbaar.**
Want de overheid is er ten dienste van ons allemaal, wij zijn er niet om de overheid een plezier te doen. Doelstelling van het CDA is daarom de staat te vermenselijken in plaats van de mens te „verstatelijken". Door inspraak van de burgers en door openbaarheid van het bestuur zullen de mensen in beginsel alle vormen van bestuurlijke besluitvorming moeten kunnen beïnvloeden.
Daarvoor is nodig, dat het bestuur zo dicht mogelijk bij de mensen wordt gebracht. *Dus: niet het onnodig onttrekken* van taken aan de gemeente, maar juist overheidstaken herverdelen. Zodat de gemeenten meer zelfstandig beslissingen kunnen nemen. Het resultaat is, dat de verantwoordelijkheid op de schouders komt te rusten, waar men die dragen kan.

Dienstbare overheid

Er zijn vele gebieden, waarop de overheid kan bewijzen, dat zij er is ten dienste van de mensen. Enkele voorbeelden:
- het aanmoedigen van actieve deelname aan kunstbeoefening door amateurs;
- een betere spreiding van musea;
- het stimuleren van recreatieve sportbeoefening en daaraan gekoppeld: het tegengaan van verzieking-door-geld en verruwing van de sport;
- het beschermen van de mensen tegen misleidende reclame;
- het bijdragen aan het behoud van een vrije en veelsoortige pers, alsmede het stimuleren van regionale en lokale omroepen;
- het verbieden van het opdringen en ongevraagd thuis bezorgen van pornografie.

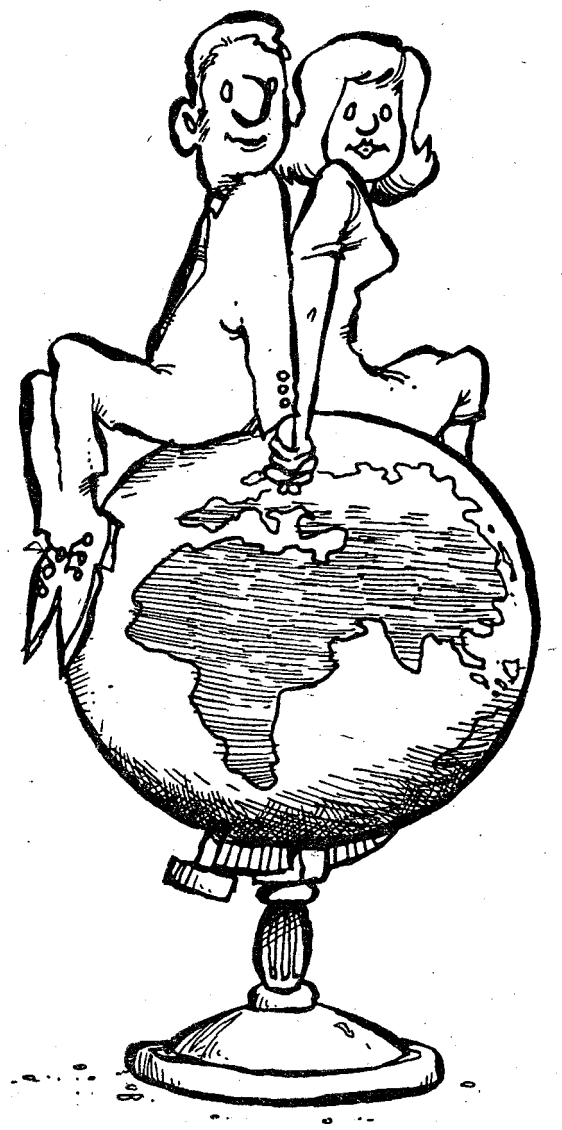

Omslag CDA-verkiezingsbrochure „Samen verantwoordelijk"

Op het gebied van de **volksgezondheid** kan de overheid haar dienstbaarheid aan het volk bewijzen, door sterk de nadruk te leggen op verlaging van de kosten van medische zorg. Daarnaast is het een taak van de overheid te zorgen voor goede gezondheidsvoorlichting en opvoeding.
Het CDA vindt **stadsvernieuwing en krotopruiming** zo'n belangrijke zaak, dat het een van de weinige punten in het program is, waarvoor méér geld wordt uitgetrokken. Verder moet de overheid het eigen woningbezit stimuleren. En vooral ook veel zorg besteden aan goede en betaalbare huisvesting voor mensen met lage inkomens, gehandicapten, alleenstaanden en buitenlandse werknemers.
Wat de **ruimtelijke ordening** betreft, staat bij het CDA voorop, dat deze er is terwille van de samenleving. Ruimtelijke ordening mag dus geen aangelegenheid zijn van alleen maar boekenwijsheid.
Ten aanzien van het verkeer staat bij het CDA de veiligheid bovenaan de wensenlijst. Daarom: verkeersopvoeding op zoveel mogelijk scholen, extra aandacht voor voetgangers en fietsers, handhaving van maximum-snelheden, verplichte autokeuring en invoering van „woonerven". Dat alles moet onderdeel vormen van een meerjarenplan voor de **verkeersveiligheid.** Het CDA heeft ook voorkeur voor het verbeteren van bestaande wegen in plaats van het aanleggen van nieuwe wegen. Wel moeten er meer fietspaden komen.
Als verantwoordelijke mensen treden wij de problemen van de samenleving tegemoet. In die gedachte past het standpunt van het CDA, dat het redelijk is voor eigen vrijheid ook eigen offers te brengen. Dat geldt op het gebied van de eigen huisvesting, de sociale zekerheid en de volksgezondheid. En ook ten opzichte van het deelnemen aan recreatieve, sociaal-culturele en sportvoorzieningen.

Bescherming van menselijk leven

In toenemende mate voelen mensen in ons land zich bedreigd in hun **veiligheid.** Hoewel de oorzaken daarvan dieper kunnen liggen, heeft toch ook de overheid hier een taak. Want iedereen in Nederland moet zich veilig kunnen weten en in zijn levensmogelijkheden beschermd. Daarom is voorrang nodig voor de verbetering en versterking van het politie-apparaat. Daarnaast moet de *overheid meer zorg besteden aan de* slachtoffers van de misdaad.
Het streven naar bescherming van de mens dient zich ook uit te strekken tot het ongeboren leven. Het CDA stelt aan zwangerschapsonderbreking dan ook zeer strikte voorwaarden. **Abortus** mag door een arts alléén worden toegepast in gevallen, dat voortzetting van de zwangerschap een ernstige bedreiging vormt voor de lichamelijke of geestelijke gezondheid van de vrouw. Het CDA wil dat er meer mogelijkheden komen om de vrouw te helpen vóór en na de beslissing om een abortus wèl of niet uit te voeren. Het spreekt in dit verband haast voor *zich, dat het CDA van mening* is, dat er betere voorlichting over het voorkómen van zwangerschap gegeven dient te worden.

Vorming tot verantwoordelijkheid

In het program van het CDA is een belangrijke plaats ingeruimd voor het door de overheid te voeren beleid betreffende de **emancipatie van de vrouw.** Dit beleid moet naar de mening van het CDA op ministerieel niveau worden gecoördineerd.
Gelijke kansen voor *man en vrouw*. Dit betekent bijvoorbeeld, dat de overheid experimenten met part-time werk en tweelingbanen actief moet steunen. Verder moet een echtpaar kunnen kiezen of

Vervolg op pagina 3

samen verantwoordelijk

Vervolg van pagina 2

de man dan wel de vrouw als kostwinner wordt aangemerkt.
Emancipatie begint eigenlijk in het onderwijs. Jongen en meisje krijgen op school nog veel te veel hun latere rol in de maatschappij opgelegd. Daarom moet bij de leerkrachten het begrip voor de emancipatie worden bevorderd. Zij zullen dan hun leerlingen beter kunnen helpen de „rolbepaaldheid" bij de studiekeuze te vergeten.
Op weg naar de door het CDA gewenste verantwoordelijke samenleving vervult het onderwijs een zeer belangrijke rol. Want onderwijs behoort vorming tot verantwoordelijkheid te zijn. Overigens staat daarbij voorop, dat de vrijheid van onderwijs in geen enkel opzicht mag worden aangetast.
Enkele punten uit het onderwijshoofdstuk in het CDA-program:
- bevordering van de integratie van kleuter- en basisonderwijs;
- geleidelijke verlaging van de leerlingenschaal tot maximaal 30 kinderen per klas;
- een nieuwe opleiding voor leerkrachten van 4- tot 11- à 12-jarige kinderen;
- experimenten met een driejarige middenschool voor 11- tot 13- à 14jarigen;
- handhaving van het voortgezet onderwijs in zijn huidige vorm;
- onderzoek naar de mogelijkheden van vervolg-lager-beroepsonderwijs om het vakmanschap van de leerlingen te verhogen;
- geleidelijke vervanging van onderwijs en vorming voor werkende jongeren door participatie-onderwijs bij bestaande beroepsopleidingen;
- onderlinge afstemming van hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs, ieder met behoud van hun eigen karakter;
- invoering en uitwerking van de Wet herstructurering en de Wet universitaire bestuurshervorming in het wetenschappelijk onderwijs;
- onderzoek en experimenten met „wederkerend" onderwijs; d.w.z. dat men na zijn opleiding gelegenheid krijgt tot verdere vorming en nascholing. Daarbij krijgen voorrang de mensen, die weinig onderwijskansen hebben gehad in hun jeugd.

Groei binnen grenzen

Jarenlang hebben wij ons gedragen of het niet op kon. Of het steeds verder groeien van onze welstand en van de techniek het hoogste doel in de samenleving is. Maar de schaarste aan grondstoffen, energie en ruimte, waar wij ons de laatste jaren bewust van zijn geworden, zet een rem op deze ongebreidelde groei. Wij zullen er daarom scherp op moeten letten, dat het bedrijfsleven onze schaarse middelen zo goed mogelijk beheert. Het CDA blijft daarbij onverkort voorstander van een verantwoorde en maatschappelijk aanvaardbare **ondernemingsgewijze produktie.** in dit verband is ook van groot belang, dat het overheidsbeleid wordt gericht op bevordering van de levenskracht van het midden- en kleinbedrijf.
Groei binnen grenzen. Dit uitgangspunt vraagt in het bijzonder onze aandacht, voor het milieu en voor onze natuurlijke omgeving. Het **milieubeheer** zal internationaal krachtig moeten worden aangepakt, bijvoorbeeld ten aanzien van de vervuiling van de Rijn en van de zeeën. In eigen land dient de overheid een scherp-kritisch beleid te voeren bij het uitgeven van vergunningen en bij het tegengaan van milieuverontreiniging. Een goede voorlichting op dit terrein moet hiermee hand in hand gaan.
Het behoud van **natuur- en landschapsschoon** is een eis van hoge orde. Daarom vraagt het CDA bijvoorbeeld de totstandbrenging van nationale parken, het behoud van waardevolle cultuurlandschappen en de instandhouding van de Waddenzee als natuurgebied van internationale betekenis.
Groei binnen grenzen. Dat wil ook zeggen, dat de milieuzorg eisen stelt aan het op de markt brengen van produkten, bijvoorbeeld ten aanzien van veiligheid, milieubelasting en energieverbruik. De overheid moet daarom het werk van de **consumentenorganisaties** ondersteunen. Deze organisaties kunnen dan op hun beurt zorgen voor goede voorlichting aan de consument (wij allemaal dus). Dit alles met het doel: meer begrip bij te brengen voor de kwaliteit en de „milieuvriendelijkheid" van artikelen.
Samen verantwoordelijk – ons richtsnoer voor een nieuwe samenleving – heeft ook zijn betekenis voor het bedrijfsleven. Het houdt het zoeken in naar nieuwe vormen van **medezeggenschap,** uitgaande van een gezamenlijk aanvaarde verantwoordelijkheid. Het CDA wil die samenwerkingsgedachte tot uitdrukking gebracht zien in:
- een wettelijke regeling er bevordering van het werkoverleg en de behandeling van klachten in ondernemingen;
- aangepaste vormen van medezeggenschap in kleine ondernemingen met minder dan 100 personeelsleden;
- gezamenlijk overleg tussen ondernemingsleiding en de gekozen vertegenwoordigers van de werknemers over beslissingen, waarop vertegenwoordigers volgens de wet invloed hebben;
- de samenstelling van de Raad van Commissarissen; 1/3 deel van de raad wordt gekozen door de werknemers, 1/3 deel door de aandeelhouders en 1/3 deel door de gekozen commissarissen gezamenlijk. Het CDA stelt grenzen aan de economische groei. Maar het is wèl van zeer veel belang – met name voor de werkgelegenheid – dat de structuur van onze economie wordt versterkt. De overheid moet daarom zorgen voor een goed investeringsklimaat. Want dat leidt tot nieuwe arbeidsplaatsen voor morgen. Sterke bedrijfstakken moeten zich kunnen ontwikkelen; de zwakkeren hebben steun nodig voor hun ontplooiing. Dat is niet alleen een zaak voor de overheid. Binnen de bedrijfstakken zullen **overlegorganen van werkgevers en werknemers** moeten worden opgericht. Deze overlegorganen treden op als verantwoordelijke medespelers en tegenspelers van de overheid. Daarbij denkt het CDA vooral aan het vaststellen van de verdere ontwikkeling van de verschillende takken van het bedrijfsleven. Het is wel weer de taak van de overheid om de regionale economische ontwikkeling krachtig te bevorderen.

Midden- en kleinbedrijf

Het CDA hecht veel waarde aan een gezond midden- en kleinbedrijf. In het verkiezingsprogram wordt een aantal maatregelen en beleidsvoornemens opgesomd, die daartoe moeten bijdragen. Zo vindt het CDA bijvoorbeeld, dat het beleid voor **zelfstandigen** gericht moet worden op sociale zekerheid. Ook moeten zij in ieder geval een inkomen kunnen verwerven, dat gelijkwaardig is aan dat van werknemers. Bij het belastingbeleid dient daarmee rekening te worden gehouden. Verder wil het CDA, dat het midden- en kleinbedrijf door de overheid terzijde wordt gestaan met:
- advies, onderzoek en bedrijfsontwikkelingshulp;
- verruiming van de garantiekredietmogelijkheden;
- systematisch structuuronderzoek per bedrijfstak en per regio;
- de oprichting van regionale dienstencentra voor o.a. sociale begeleiding;
- het eventueel voorschrijven van minimum-prijzen;
- het tegengaan van prijsdiscriminatie.

Voor de **land- en tuinbouw** en voor de **visserij** is vooral het beleid in Europees verband van belang. Wat de Nederlandse overheid betreft, moet het beleid naar de mening van het CDA gericht zijn op het behoud van de concurrentiekracht van de Nederlandse agrarische bedrijven en de Nederlandse visserij.

Werkgelegenheid

Het scheppen en behouden van werkgelegenheid staat centraal in het CDA-program:
„Ieder mens, jong en oud, man en vrouw, moet in staat worden gesteld in zijn onderhoud te voorzien door arbeid, die is afgestemd op de persoonlijke en maatschappelijke behoeften en mogelijkheden." Een aantal beleidspunten van de overheid, dat aan deze doelstelling moet bijdragen, is al opgesomd op de voorgaande pagina's van deze brochure. Het gaat daarbij onder andere om onderwijs, verdere scholing, gelijkwaardigheid van man en vrouw, en een levensvatbaar midden- en kleinbedrijf. Speciaal voor de ontwikkeling van jongeren is het funest, als zij niet zinvol bezig kunnen zijn. Daarom wil het CDA voorrang geven aan de bestrijding van de jeugdwerkloosheid. Nagegaan dient te worden of de capaciteit van het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs, meer dan tot nu toe het geval is, afgestemd moet worden op de te verwachten arbeidsmogelijkheden.
Nieuwe zinvolle werkgelegenheid kan worden geschapen door snel over te gaan tot uitvoering van openbarewerkenprogramma's. Dat geldt met name voor nationale programma's op het vlak van de milieuzuivering, de energiebesparing en het opnieuw gebruiken van grondstoffen. Verder kan de stadsvernieuwing hieraan een bijdrage leveren.
Uitvoering van de CDA-verlangens zal ertoe bijdragen, dat de werkloosheid met kracht wordt teruggedrongen.

Rechtvaardige verdeling

De CDA-eis van rechtvaardige verdeling van lasten laat zich in een aantal kernpunten samenvatten:
- **Inflatiebestrijding.** De stijging van de inflatie moet tot beneden 5% worden teruggedrukt. Er moet een eind komen aan het doorschuiven van prijsstijgingen naar andere groepen; iedereen betaalt daardoor meer en krijgt steeds minder.
- **Inkomensbeleid.** Dit beleid omvat alle inkomensgroepen, dus ook beoefenaren van vrije beroepen. Voorop staat de wenselijkheid om tot een matiging van de bestaande inkomensgroei te komen; de laagste inkomens worden daarbij ontzien. De kinderaftrek bij de inkomensbelasting kan worden afgeschaft; de kinderbijslag moet gehandhaafd blijven, evenals een belastingvrij bedrag per kind in het belastingtarief.
- **Sociale zekerheid.** Het stelsel van sociale voorzieningen moet op de helling; de werkelijk zwakken in de samenleving moeten ook hier worden ontzien. Misbruik en oneigenlijk gebruik zal worden tegengegaan. Het CDA strijdt voor waardevastheid van alle uitkeringen.
- **Belastingen.** Vereenvoudiging van het belastingstelsel is noodzakelijk. Aanpassing van de belastingen aan de gevolgen van de inflatie is rechtvaardig. „Zwart geld", moet worden opgespoord en beunhazerij worden bestreden. Het eigen woningbezit wordt ook door de belasting gestimuleerd (aftrek hypotheekrente, aftrek onderhoudskosten). De posities van de thuiswerkende gehuwde vrouw en van onvolledige gezinnen verdienen extra aandacht. De belastingvrije voet in de *vermogensbelasting* wordt verhoogd.
- **Bezuiniging overheidssector.** In het belang van de werkgelegenheid zullen de uitgaven van de overheid en de uitgaven voor de sociale zekerheid nog sterker moeten worden omgebogen dan nu al gebeurt. Het CDA stelt, dat de stijging van deze uitgaven rond 1980/1981 dient te zijn teruggebracht tot 0,6 à 0,7% per jaar (in procenten van het nationaal inkomen).

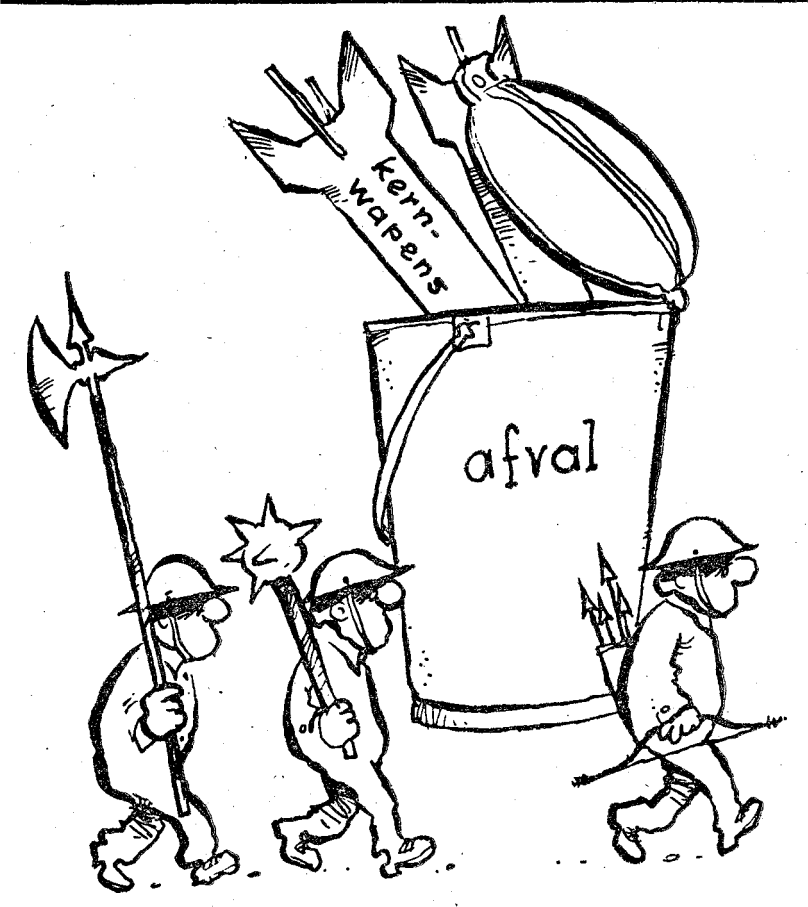

Verdediging en ontwapening

Verantwoordelijk voor de wereld

De ontwikkelingssamenwerking is voor het CDA een zeer wezenlijk deel van het voorgestane beleid. Wij houden dan ook vast aan de bereikte 1,5% van het netto nationaal produkt als bijdrage van het Nederlandse volk. Op die post mag absoluut niet bezuinigd worden.
De hulp, die ons land geeft, zal met name gericht moeten zijn op de landen
- die een hoge plaats geven aan verbetering van de levensomstandigheden van de allerarmsten,
- die een relatief laag inkomen per inwoner hebben,
- die ernst maken met het eerbiedigen van de rechten van de mens.

In economisch opzicht streeft het CDA naar gelijkwaardigheid van alle landen. Bijvoorbeeld op het gebied van de wereldhandel (grondstoffenprijzen!), het internationale geldwezen en de industriële produktie. In plaats van het Europese voedseloverschottenbeleid moet een wereldvoedselbeleid komen.
Het CDA bepleit blijvende, actieve steun aan het werk van de **Verenigde Naties** in al zijn verscheidenheid. De twee voornaamste invalshoeken van onze **buitenlandse politiek** blijven:
- het vestigen en versterken van een internationale rechtsorde;
- solidariteit met mensen en volken, die verdrukt worden, armoede lijden of op andere wijze een duidelijke achterstand hebben.

Voor de oplossing van de grote problemen van werkloosheid en inflatie is samenwerking tussen de landen van **Europa** noodzakelijk. De totstandkoming van de Europese Unie wordt bevorderd. En dat onder de democratische controle van het Europese Parlement.
De Europese christen-democraten zullen zich inzetten voor het doen slagen van de rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement.
Aan het streven naar onafhankelijkheid van de **Nederlandse Antillen** zal het CDA medewerking verlenen.

Verdediging en ontwapening

We zijn nog mijlenver verwijderd van een „samen verantwoordelijk" op wereldschaal.
Bewapening is in onze wereld van vandaag helaas nog nodig. De moderne bewapenings-wedloop vervult ons echter met afschuw. Vooral gezien de vernietigingskracht, die deze wapens in zich bergen. En de techniek gaat verder..... Het wapentuig bereikt een perfectionering, die de schepping als zodanig zelfs bedreigt. Daarom mag in zo'n bewapening niet worden berust! De overheid zal zich ernstig dienen te bezinnen op de grenzen van het toegestane wapengebruik. Het CDA bepleit een goede, niet éénzijdige, aanpak van de ontwapening. Het CDA houdt vast aan de kritische verbondenheid van Nederland met de NAVO, Onze defensie blijft gericht op:
- het voorkomen van oorlog;
- het beheersen van crises;
- het beschermen van de democratische en maatschappelijke waarden in onze samenleving;

Afhankelijk van de internationale veiligheidssituatie wordt telkens de omvang van de Nederlandse bijdrage aan de NAVO bepaald. Een zo goed mogelijke onderlinge taakverdeling tussen de NAVO-landen is nodig. Het CDA wil tenslotte meer eenvormigheid in wapens en nauwere samenwerking bevorderen.

Kiezen voor het CDA

Het Christen-Democratisch Appèl doet in zijn verkiezingsprogram 1977/1981 maar weinig beloften. Het CDA heeft wel veel verlangens en vraagt van u misschien méér dan het u biedt. Het vraagt u vooral een persoonlijke inzet: de wil om te erkennen, dat wij **samen verantwoordelijk** zijn. Dat wij wel degelijk de „hoeder van onze broeders en zusters" zijn.
Appèl wil zeggen: een beroep doen op iemand. Het CDA doet een beroep op u om te kiezen voor een redelijk en verantwoord program.
Appèl betekent ook het afroepen van namen, in de verwachting dat men zich „present" meldt. Het CDA verwacht, dat u zich op 25 mei, als de verkiezingsdag daar is, present zult melden in het stemlokaal. En dat u dan de goede keuze zult maken; het eerste hokje van lijst 1.

SAMEN VERANTWOORDELIJK

Zo luidt het verkiezingsthema van het CDA.
Wij zijn samen verantwoordelijk.
Alleen op die manier worden wij de problemen de baas!

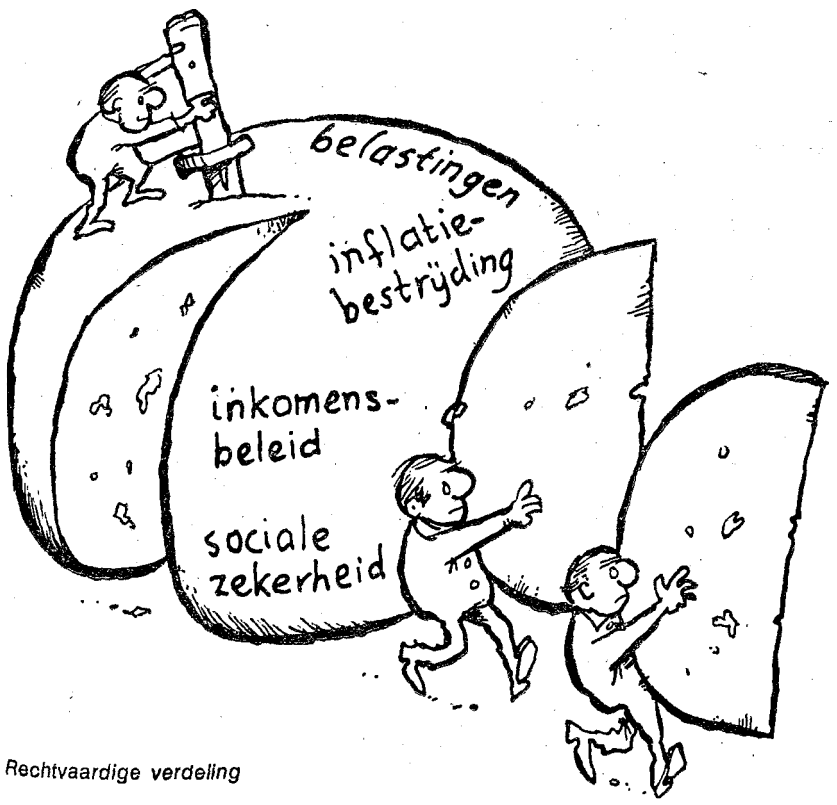

Rechtvaardige verdeling

De kabinetscrisis en de houding van het CDA

Eén van de drie

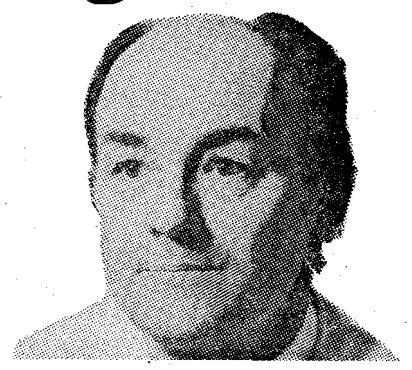

Mr. W. Aantjes, voorzitter ARP-Tweede-Kamerfractie.

Met betrekking tot de ontstane kabinetscrisis moet onderscheid worden gemaakt tussen oorzaak en aanleiding. Het verschil over de grondpolitiek mag weliswaar niet worden gebagatelliseerd maar was toch meer aanleiding dan oorzaak. Zowel van PvdA- als van VVD-zijde is ons verweten na de crisis de zaak halfslachtig te hebben willen kleineren, maar wij doen er goed aan ons daardoor niet te laten provoceren en de laatste druppel voor te stellen alsof die de gehele emmer vulde. Het zou ook strijdig zijn met de ook van CDA-zijde herhaaldelijk uitgesproken verwachting dat de voorstellen over de grondpolitiek behoorden tot de wetsontwerpen „waar we wel uit zouden komen".

Daarmee wordt het geschilpunt, waar de crisis tenslotte op ontstond, gebagatelliseerd noch opgeblazen, maar serieus genomen en tot zijn ware proporties teruggebracht. Zo heeft ook Van Agt vanaf de aanvang in zijn publieke uiteenzettingen gedaan.

Oorzaak en aanleiding

De werkelijke oorzaken liggen in de ultimata die ons (uitgerekend in de laatste fase van vier jaar samenwerking!) door de PvdA-fractie werden gesteld, waardoor een redelijk overleg niet meer mogelijk was zonder bij iedere toenaderingsstap het odium van „buigen" op zich te laden. Niet de noodzaak van concessies op zichzelf, maar het karakter dat zij door deze ultimatieve sfeer kregen blokkeerde een oplossing. Een tweede oorzaak is de tegen Van Agt stelselmatig gevoerde hetze van de laatste maanden. Ook hier geldt dat niet de kritiek op zichzelf (ieder heeft recht op zijn eigen oordeel) maar de manier waarop die jegens de voornaamste exponent van een regeringspartner tot uitdrukking werd gebracht dynamiet legde onder het kabinet. Het is ongetwijfeld mogelijk ook van CDA-zijde elementen aan te wijzen die niet tot een verbetering van de onderlinge sfeer hebben bijgedragen en de dreigende crisis niet hebben belemmerd. Sommigen hadden kritiek op het „Hier en Nu" optreden van Van Agt. Anderen betwijfelden of het amendement De Bekker wel een juist middel was om het kabinet tot concessies te bewegen. Dergelijke verschillen van mening behoeven allerminst krampachtig te worden verbloemd, mits men maar goed doorziet dat zij behoren tot de categorie neveneffecten die niet wezenlijk de crisis hebben opgeroepen.

Failliet der taktieken

De kennelijke bedoeling van de PvdA-fractie om óf het CDA tot aanvaarding te dwingen óf in CDA-kring verdeeldheid te zaaien is falikant mislukt. Men draait de zaken om door het voor te stellen dat wij het kabinet hebben opgeofferd aan de eenheid van het CDA. Het is anders: wij hebben geweigerd de breuk in het kabinet te doen vergezeld gaan van of te doen volgen door een breuk in het CDA.

Het is begrijpenlijk dat met name de fractievoorzitter van de PvdA de aandacht tracht af te leiden van de mislukking van zijn (in eigen kring allerminst onomstreden) taktiek door uit te varen tegen de christen-democraten.
Het is overigens niet de enige taktiek (strategie ware een wat te weids woord) die heeft gefaald. Het amendement-De Bekker had niet ten doel het wetsontwerp om zeep te brengen, maar om de regering te bewegen tot een voor het CDA aanvaardbare wijziging. Ook dat doel is niet bereikt. Ook de vele malen suksesvol gebleken taktiek van de minister-president om door uitstel en blijven praten de verschillen te overbruggen heeft ditmaal gefaald. Op het moment waarop hij de kwalitatieve methode (praten, luisteren en overtuigen) verliet en overstapte op de kwantitatieve methode (de bloksgewijze stemming) was de breuk niet meer te vermijden. En tenslotte is ook de strategie van de brugfunctie toen dit kabinet werd gevormd en gedoogd en gesteund op de valreep mislukt.
Men behoeft de realiteit van geen der falende strategieën en taktieken te ontkennen om toch scherp te zien dat zij niet alle of althans niet alle in gelijke mate tot de krisis hebben bijgedragen. Het is de taktiek van de PvdA-fractie geweest die de breuk veroorzaakt heeft, en het is de stemming in het kabinet geweest die de breuk gerealiseerd heeft.

Schuldvraag

De eerste nuchtere konstatering is, dat de ministers er samen niet zijn uitgekomen. Wel moet gezegd dat het gezamenlijk tot oplossingen komen behoort tot de primaire verantwoordelijkheid van de minister-president.
Belangrijker is echter dat de christen-democraten gezien het getalsoverwicht van de progressieven bij een beslissing door middel van een stemming altijd degenen waren, die moesten „buigen of breken". Maar dit is slechts de formele kant, materieel kan het net zo goed andersom liggen. Om misverstand te voorkomen: met de 10-6 verhouding en dus met de formatie heeft dit niets te maken; bij bijvoorbeeld een 9-7 of 8-7 verhouding was het net zo geweest.
Het belangrijkste evenwel is, dat de christen-democratische ministers door geen ontslag te nemen de minister-president hadden kunnen dwingen hen voor ontslag bij de Koningin voor te dragen. Dan zou formeel de breuk geslagen zijn door de minister-president. Daarmee zou dan echter tevens de verwijdering tot een vrijwel onoverbrugbare kloof zijn uitgegroeid. Om nu de brokken niet groter te maken dan onvermijdelijk was en om de politieke gevolgen niet onnodig uit te breiden hebben de zes christen-demokratische ministers in overleg met en met instemming van het gehele kabinet de weg gekozen van het ontslag nemen. Het is hoogst onbillijk en deloyaal hen nu deswege als de scheurmakers aan te merken.

Geen groepsbelangenpartij

Van hoe grote betekenis een goed inzicht in oorzaken en aanleiding, in het lot der taktieken en in de vraag naar de directe schuldigen ook is, van nog grotere betekenis is de vraag hoe nu te handelen, in het bijzonder met het oog op de komende periode.
De stelling dat nu al voor de derde keer een samenwerking tussen christen-democraten en progressieven is gestrand op de grondpolitiek, is feitelijke en historische onzin en gemakkelijk te weerleggen, evenals het verwijt dat wij grondspekulanten in bescherming hebben willen nemen. De kans de grondspeculatie tegen te gaan was volop aanwezig geweest, indien het voorstel-Gruijters-v.d. Stee-Van Agt was gevolgd om in elk geval het wetsontwerp m.b.t. het voorkeursrecht af te handelen. Het is het goed recht van de PvdA dit te hebben geweigerd, het is niet haar goed recht ons nu daarvan een verwijt te maken.
Waar het CDA wel heel zorgvuldig op dient te letten, is het vermijden van de indruk als zou de crisis gerechtvaardigd zijn omdat er belangen van boeren, tuinders en middenstanders in geding waren. De PvdA moge er zich op beroemen in het bijzonder op te komen voor de belangen van de werknemers, en de VVD voor die van de ondernemers, het CDA dient niet in het bijzonder op te komen voor weer een ander groep. Het gaat om rechtvaardigheid voor iedereen in de afweging van alle deelbelangen tegenover elkaar en tegenover het algemeen belang.

Dit is geen bijzaak, het is hoofdzaak. Het eigen karakter van het CDA is daarbij in het geding.

Onszelf blijven

Anders dan de vertegenwoordigers van sommige belangengroeperingen juichen wij de val van het kabinet dan ook niet toe, integendeel, wij betreuren die. De slechtste reactie zou zijn nu te verloochenen waar wij t.a.v. het kabinetsbeleid mee hebben ingestemd. Daarmee zouden wij zelf voet geven aan de voorstelling van zaken alsof wij in de afgelopen jaren een socialistisch beleid zouden hebben gesteund. Het tegendeel is het geval. De christen-democratische inbreng is duidelijk herkenbaar en van grote invloed op het kabinetsbeleid geweest.
Daarom zijn wij er ook van de aanvang af op uit geweest de politieke gevolgen zoveel mogelijk te beperken.
Wiegel en Van Thijn mogen gelijkelijk smalen „lijmen is slijmen", het op de spits drijven van tegenstellingen is niet onze methode en wij mogen en zullen ons door polarisatie niet tot contrapolarisatie laten provoceren. Alleen dan handelen wij in overeenstemming met het eigen karakter van het CDA.
Wij willen het konflikt met de PvdA niet bagatelliseren maar wij willen het wel lokaliseren. Sommigen menen dat wij nu recht toe recht aan op een kombinatie met de VVD moeten aankoersen. Maar als dan op een geheel ander punt opnieuw een konflikt ontstaat moeten wij dan opnieuw van kombinatie wisselen en zo van conflict naar conflict van de een naar de ander zwenken? Wij zullen heel nuchter moeten stellen dat de deur naar de VVD nooit dicht is geweest en dat de deur naar de PvdA niet dicht gaat. Maar het is niet zo dat het conflict met de een ons nader tot de ander brengt.
Het CDA dient gewoon zichzelf te zijn, zonder verloochening van waar wij verantwoordelijkheid voor hebben gedragen, zonder verschillen en conflicten te kleineren of op te blazen, zonder ook verschillen met de een als verwantschap met de ander, verwijdering van de een als toenadering tot de ander voor te stellen.

Loyaal en geloofwaardig

De taktiek van de PvdA is erop gericht geweest om de CDA-ministers en/of de CDA-fracties voor haar ultimata te doen capituleren dan wel het CDA in het kabinet en/of de Kamer te splitsen. Die opzet is falikant mislukt.
Er waren stellig wel verschillen van inzicht, het is zowel bij de discussies in de fractie als bij de stemming in het kabinet gebleken. Wellicht heeft de PvdA daarop gespeculeerd, maar dan heeft zij toch de wil onderschat om hoofdzaken van bijzaken te blijven onderscheiden. Het is trouwens ook wel wat erg naïef geweest te veronderstellen dat de onderlinge loyaliteit van de CDA-politici zou stuklopen op een houding van de PvdA, waarvan niet verborgen is gebleven dat zij zowel met betrekking tot het stellen van de ultimata als met betrekking tot het Kosto-optreden slechts op een meerderheidsgevoelen in eigen kring steunde.
Het erkennen van verschillen in inzicht binnen het CDA ten aanzien van de gevolgde taktiek in Kamer en Kabinet maakt slechts des te duidelijker in welk een werkelijk voorbeeldige loyaliteit is gehandeld.
Waar het nu op aan komt, is dat de betoonde loyaliteit niet wordt gebruikt om elkaar achteraf in een ongenuanceerde kleurloosheid te dringen, maar wordt gehonoreerd door de ruimte te bieden die niemands geloofwaardigheid aantast. De keuze tussen loyaliteit en geloofwaardigheid mag niemand worden opgedrongen want het is een valse keuze. De kracht en het belang van het CDA dienen te zijn dat de gezamenlijke band aan beginsel en program de fundamentele eenheid waarborgt, waarbinnen geloofwaardigheid en loyaliteit samen gaan.
Dit overtuigt ook anderen, want de kiezers begrijpen en aanvaarden wel het in acht nemen van loyalitiet, maar niet het verlies van geloofwaardigheid.
Wederzijdse loyalitiet, behoud van ieders geloofwaardigheid en het accent op de inhoud van de eigen boodschap van de christendemocratie, dit is een opstelling van het CDA in de verkiezingsstrijd waardig. Dit is een weg om de strijd om de steun van ons volk tot 25 mei met overtuiging, met enthousiasme en in gesloten eensgezindheid achter de lijsttrekker te voeren.

CDA-program: sterke troef.

(Vervolg van pag. 1)

meer inspraak door de betrokkenen. Samenwerking in het bedrijfsleven. Het CDA wil de Raden van Commissarissen laten bestaan uit 1/3 werkgevers, 1/3 werknemers en 1/3 door beide groepen samen aangewezen. Die laatste 1/3 onderstreept de gezamenlijke verantwoordelijkheid van betrokkenen voor een goede gang van zaken in het bedrijf.
Mensen moeten het doen. Dat wil ook zeggen werken van onderop en niet alles overlaten aan staat of gemeenschap. Kansen bieden aan het particulier initiatief, dat dan natuurlijk zelf ook vitaal en niet-verstard moet zijn.
Tenslotte, het samenleven van mensen betekent ook bescherming van de bedreigde mens. Dus opkomen voor de veiligheid van de burgers, oorzaken van geweld wegnemen en geweld bestrijden, het menselijk leven beschermen: het gehandicapte, het ongeboren en het naar het einde neigende leven.

Groei binnen grenzen

Geen ongebreidelde groei, want de jacht naar meer heeft problemen opgestapeld: inflatie, werkloosheid, spanning tussen arme en rijke landen, energietekorten, dreigende ineenstorting van ons stelsel van sociale zekerheid.
Daarom kiest het CDA voor een groei binnen grenzen: milieunormen, energieproblemen, grondstoffenschaarste, armoede ontwikkelingslanden, gebrek aan ruimte. De twee speerpunten zijn bestrijding van de werkloosheid en de inflatie. Dat program kan alleen worden uitgevoerd bij een daling van de stijging van wat we met zijn allen uitgeven (dus minder méér). Een verdere eis is dat de reële inkomens maar 1% reëel per jaar zullen kunnen stijgen. Dat betekent een rem op de inkomens en een betere verdeling van inkomens (Raad voor het inkomensbeleid, iets doen aan de positie van de ambtenaren, in de hand krijgen van ons stelsel van sociale zekerheid). Er blijven sterke pluspunten over: werkgelegenheidsherstel, aandacht voor de zwakken in de samenleving, ontwikkelingshulp, onderwijs en milieu.

Een dienstbaar beheer

Uitgangspunten voor de inrichting van het bestuur, het bedrijf, de steden en dorpen, de huisvesting, het verkeer enz. moeten zijn dienstbaarheid en leefbaarheid.
Dienstbaarheid: De staat is er voor ons en niet andersom. De overheid moet dicht bij de mensen gaan staan. De kleine schaal bedient de mensen vaak beter dan de kolossen.
Leefbaarheid: aandacht voor een menselijke maat, waken tegen giganten, kansen geven aan een gezond midden- en kleinbedrijf, het kleine dorp moet overleven, let op voor de schoolfabrieken, geef de mensen de kans hun eigen woonomgeving in te richten, laat fietsers niet van de sokken rijden door de auto etc.
Programma-maker Goudzwaard zei het trefzeker op het CDA-congres: we lopen gevaar teveel te kijken naar de opmaaksector, nl. consumeren, vrije tijd vergaren, kleuren-T.V., mijn inkomen. Dan vergeten we aandacht te schenken aan de áánmaaksector, nl. hoe produceren we, hoe werken we, gebeurt dat naar menselijke maat, op menselijke schaal, verdelen we de opbrengst wel rechtvaardig.

We willen een veelkleurige samenleving. Voor alle mensen. Dat betekent opkomen voor mensenrechten overal, van Praag tot Pretoria. Dat betekent een hoge prioriteit voor ontwikkeiingshulp ondanks onze eigen moeilijkheden. Geen populaire zaak, wel een rechtvaardige en dus karakteristiek voor het CDA. Een menselijke maat, ook mondiaal: consequent verzet dus tegen de verspreiding van kernwapens. Veelkleurigheid: geen vergélende dictatuur; het NAVO-bondgenootschap en een behoorlijke defensie-inspanning zijn onmisbaar. Veelkleurigheid ook door het activeren van Europese waarden en cultuur. De Europese Unie wordt niet alleen gericht op politieke, militaire en economische macht, maar ook op ontwikkelingshulp, sociaal beleid en milieuvraagstukken. Daarvoor is ook een beetje lef nodig. Lef om in het eigen, nationale beleid steeds de Europese dimensie te willen zien en die niet te reserveren voor de Topconferenties.

Jongeren actief voor CDA

Overleg tussen de besturen van de drie jongerenorganisaties met het CDA-bestuur heeft geleid tot een organisatie-opzet voor een federatie. Het christen democratisch Jongeren Appèl (CDJA) zal vrijdag 16 april in de Utrechtse Jaarbeurs zijn eerste congres houden.

De federatie zal, in eerste instantie, een coördinerende functie gaan vervullen tussen leden van Arjos, CHJO en KVP-jongeren. Daarbij wordt ook aan de rechtstreeks bij het CDA aangesloten jongeren gedacht. De federatie zal o.m. contacten onderhouden met CDA-fracties in Eerste en Tweede Kamer en met het landelijk CDA-bestuur.

Ook met buitenlandse zusterorganisaties zal contact worden gelegd. Voorts ligt het in de bedoeling studieconferenties en seminairs te organiseren over onderwerpen waartoe jongeren zich voelen aangesproken.
Het bestuur van de federatie bestaat uit negen leden. Daarvan worden er drie door iedere jongerenorganisatie benoemd. Het ligt in de bedoeling dat ongeveer een half jaar na de oprichting van het CDJA bezien zal worden in hoeverre de federatie „verzwaard" kan worden. Met deze verzwaring wordt bedoeld een herziening van de positie van de rechtstreekse leden. Ook de functie van de federatieraad, het congres en het federatiebestuur kan dan opnieuw bekeken worden.
Als eerste voorzitter van het CDJA wordt door de drie landelijke hoofdbesturen unaniem Fred. Borgman, voorzitter Arjos, candidaat gesteld. Wanneer hij op 16 april tot voorzitter wordt gekozen, zullen Peter Heukels (voorzitter CHJO) en Michiel Boersma (voorzitter KVP-jongeren) als vice-voorzitters van het CDJA optreden. Het secretariaat zal tot na de verkiezingen behartigd worden door de KVP-jongeren.

Centrale Werkgroep KVP bedankt werkgroepen!!

Langs deze weg willen wij u berichten dat het werkstuk Kleine Kernen, verschenen in Politiek Nieuws van begin maart, voorlopig het laatste werkstuk zal zijn van dit parlementaire jaar.
De verzamelrapporten van, en commentaren op de werkstukken Gezin, MKB en Kleine Kernen worden op zo kort mogelijke termijn gepubliceerd in de gemeenschappelijke nummers van het CDA.

Wat het werkgroepenwerk zelf betreft verheugt het ons te constateren dat de belangstelling hiervoor hernieuwd is. Wij willen u dan ook allen danken voor de inspanning en moeite die u zich getroost heeft tijdens het afgelopen jaar.
Eind augustus 1977 zal gestart worden met een nieuwe reeks van werkstukken. Thema's voor deze werkstukken moeten nog bepaald worden. Wij zouden het dan ook op prijs stellen indien de werkgroepen ons schriftelijk suggesties zouden willen doen van maximaal 5 thema's, en wel in volgorde van prioriteit.

Bent u nog nooit in aanraking geweest met het werkgroepenwerk en wilt u hierover meer weten, dan kunt u ons altijd bellen: tel: 070 - 653934. U kunt dan het beste vragen naar Willy van der Laan.

Begrip en onbegrip

van Frans Jozef van der Heijden

Interview met Ed over die deur

Ed ik begrijp het niet goed, je hebt natuurlijk de deur dichtgeslagen maar het schijnt dat hij toch nog op een kier is blijven staan. Hoe zit dat?

„Ik moet wel aannemen, dat het hier om een misverstand gaat. De deur zit potdicht – ik ben trouwens nog woedend – maar we zijn natuurlijk wel realisten. Die deur moet nog een keer open kunnen. Ik zeg dat niet graag, want dat die deur is dicht geslagen is bepaald onze schuld niet. Je zou kunnen zeggen – en dat is natuurlijk het misverstand – dat het feit dat die deur heel misschien open kan, door anderen is opgevat alsof die zelfde deur eigenlijk nog op een kier staat. Maar dan wel een kier met vier sloten. Een grapje."

Vier sloten?, op een deur, die op een kier staat?

Ik heb dat al eerder o.m. in de Rooie Haan uiteengezet – en gelukkig is dat nu eens goed in de krant terechtgekomen – de deur zit dus wat ons betreft potdicht, maar er zijn vier sleutels om hem open te maken. Welke sleutels doet er nu even niet toe. Iedereeen, die verstand van dit soort deuren heeft kan zo zien welke sleutels erop passen, dus dat is het punt niet!

Los even van die kier, hoe kan men nu aan die vier sleutels komen?

Die sleutels heeft men natuurlijk al zelf in handen. En dat weet men donders goed. Ik vraag mij zelfs af of wij nog wel zo toegevend moeten zijn om die deur op een kier te houden – bij wijze van spreken dan, want hij zit echt goed op slot, laat ik je dat vertellen – terwijl degenen die nu die sleutels in handen hebben die deur uiteindelijk volstrekt onnodig en nota bene geheel ten onrechte hebben laten dichtslaan.

Passen die sleutels dan nog wel. Over de baard van een van die sleutels was tenminste nog al wat onenigheid ontstaan?

Dat ziet u toch niet scherp genoeg. Men is aan die sleutel gaan morrelen en dan zit er dik in dat hij onbruikbaar wordt. Dat zou nog niets geven als men maar de deur niet had laten dichtslaan, want ja, dan zit je al gauw met een niet passende sleutel.

Is dat dan nog oplosbaar, zo'n enorm probleem?

De oplossing is eenvoudig – alhoewel men zelf die sleutels – ik zeg nu even sleutels, omdat ik wel verwacht, dat men inmiddels ook met die andere sleutels al stiekem aan het knoeien is geweest – dus alhoewel men zelf die sleutels kapot gemaakt heeft kan men nieuwe krijgen, maar dan natuurlijk mijn sleutels op mijn voorwaarden. En die van Ria natuurlijk, dat zou ik haast vergeten want als er iemand is die de deur heeft dichtgegooid is het Ria wel. Ik zal het je nog sterker vertellen: het is maar goed dat ik persoonlijk die sleutels in mijn zak gehouden heb want ik garandeer je dat zij die sleutels met een sierlijke boog in het water gegooid zou hebben en dan had iedereen die kier verder wel helemaal kunnen vergeten.

Maar hoe krijgt men nu die sleutels van jullie. De deur is dicht en op slot. Jullie zitten opgesloten.

Ja, maar dan heeft u toch weer niet scherp naar mij geluisterd. Waarom denkt u dat ik steeds over een kier gepraat heb.

Verkiezings-bijdragen

Een verkiezingscampagne kost geld.

Veel geld zelfs.

Een politieke partij, die aan de weg wil timmeren moet zich laten horen.

Dat betekent: program, folders, pamfletten, affiches, documentatie.

Er moet geadverteerd worden, radio- en t.v.-uitzendingen moeten tot stand komen.

Kortom, er moet als regel meer worden uitgegeven, dan er eigenlijk voor handen is.

Iedere bijdrage is daarom van harte welkom.

Het CDA heeft een verkiezingsgironummer.

U kunt uw bijdrage storten op dat gironummer 15008 t.n.v. verkiezingsfonds CDA, Den Haag.

CDA en top van basis

Eén jaar geleden

Van Agt moet vorig jaar eens gezegd hebben: „Het kabinet zit kreunend de rit uit tot 1977 en daar zit Van Agt dan nog steeds in.

Niet brandschoon

Dagblad Trouw (24 maart 1977): PvdA-leider Van Thijn bracht het tijdens het Kamerdebat tot een tekst die in de oren van zijn aanhang wel als een akte van berouw moet klinken: „Wij hebben het elkaar in de afgelopen vier jaar niet gemakkelijk gemaakt. Wij zijn er niet in geslaagd vele jaren van wantrouwen over en weer weg te poetsen. Ik geef toe dat ook wij zelf in de doorbreking van dat klimaat van wantrouwen niet altijd brandschoon zijn geweest."

Volstrekt eenstemmig

Minister Van der Stee zegt in de Haagse Post, met zijn hand op zijn hart te willen zeggen dat er gedurende de laatste conflicten rond de grondpolitiek in het kabinet, geen onvertogen woord is gevallen. Het CDA is volstrekt unaniem.

Geen duit

Dat het CDA met het verzet tegen de kabinetsvoorstellen zou zijn opgekomen voor beleggers en speculanten stemt Van Agt tot verontwaardiging. „Geen duit zouden die beleggers en speculanten aan het door hem voorgestelde gewijzigde wetsontwerp hebben verdiend".

Verkeerde plaats

Prof. dr W. Albeda zegt (Binnenhof 25 maart) tot de mensen te behoren die het betreuren dat dit kabinet zo dicht bij de haven strandde. „Ik zou vrezen voor een toekomst waarin CDA en PvdA zo definitief van elkaar gescheiden blijven, dat in Nederland in de praktijk de links-rechts-benadering een feit zou zijn. Dat zou sleoht zijn voor ons land. Het zou ook betekenen dat de ohristen democratie op een verkeerde plaats in de Nederlandse politiek aangeland is.

Hans meldt zich

„Wij hebben er rechtstreeks voor gezorgd dat dit krakemikkige kabinet in elkaar is geploft", verzekert Hans Wiegel in De Telegraaf". Al weken geleden hebben wij het CDA te verstaan gegeven dat er niet gerekend hoefde te worden op onze steun voor slappe CDA-compromissen in de grondpolitiek. Wij eisten het volle pond voor boeren en tuinders".

(Dit hadden we nog niet eerder gehoord..... Die Hans toch!-red.)

Van twee kanten

Men mag verwachten, schrijft Het Binnenhof, dat het CDA in de komende weken even fel door de VVD zal worden aangevallen als door de PvdA. Dat moet men goed beseffen. Ook als er zelfbeheersing wordt gevraagd dan moet de loyaliteit groot genoeg zijn om deze op te brengen, zoals de zes ministers uit de kring van het CDA zich jegens elkaar loyaal hebben bewezen. Het CDA krijgt in de komende maanden volop de kans te bewijzen wat het innerlijk waard is.

Verkiezingen

Het Brabants Dagblad schreef: „Minister Van Agt, tevens lijsttrekker van het CDA, zou door de PvdA nooit zo totaal onderuit zijn gehaald in de Mentenaffaire, als de verkiezingen niet zo nabij waren geweest. En in het verschil van mening inzake de grondpolitiek, dat zakelijk toch werkelijk geen onoverbrugbare kloof was, had men zonder de ingebouwde stembusgedachte best tot elkaar kunnen komen".

Zwak voor Dries

Bas De Gaay Fortman (PPR) zegt (in Vrij Nederland) een zwak te hebben voor Dries van Agt. Persoonlijk en als jurist. Niet als partijpoliticus. Dat vindt hij ook niet goed voor hem. Hij laakt de manier waarop de PvdA Van Agt heeft „aangepakt". „En zoals er tegen hem tekeer is gegaan over Menten. Allemaal tegen één. Een leeuwenkuil. Hij kon geen zin afmaken. Deed me denken aan de groentijd. Een derde-jaars tegen een groen. Met die anti-pornoactie is Van Agt, volgens Bas de Gaay Fortman, het slachtoffer geworden van de wispelturigheid van procureurs-generaal. „Jazeker. Het O.M. begon het aan te pakken, toen kwam er kritiek en dan bijt Dries zich vast en slaat door."

Toch voorkeur

Volgens prof. B. Goudzwaard is het CDA weliswaar niet verplicht altijd bij de progressieven uit te komen, maar zijn er voor deze verkiezingen toch twee zwaarwegende redenen om nu reeds een voorkeur voor de PvdA uit te spreken. Partners mogen alleen met elkaar ruilen als er sprake is van een fundamenteel en onoverkomelijk politiek conflictpunt, waarbij mensen uit hun diepste overtuiging tegenover elkaar komen te staan. Het punt waarop het conflict nu is uitgesproken, is nauwelijks nog aan het volk uit te leggen. Van het CDA-program uit gezien maakt het, volgens Goudzwaard, ook wel degelijk iets uit of het CDA met de VVD of met de progressieven regeert.

Onjuist stempel

„Het uittreden van de CDA-ministers betekent geenszins dat wij tegen een betere regeling zouden zijn, dat wij de speculatie niet zouden willen tegengaan. De PvdA wil ons nu dat stempel opdrukken, maar dat is onjuist", zegt Wim Aantjes in Trouw.

Erg verheugd

Minister Duisenberg schrijft in De Telegraaf: „Natuurlijk heeft de PvdA niet altijd gelijk en zeker niet altijd alléén gelijk. Uiteraard zien ook andere partijen vaak waar het om gaat, ook voor wat betreft „eerlijk delen". Zo was ik erg verheugd over de opmerking van lijsttrekker Van Agt in deze krant over de ontwikkelingshulp. Ook al gaat het ons minder goed dan we tot voor kort hadden verwacht, zo schreef Van Agt, van bezuinigingen op ontwikkelingshuip kan geen sprake zijn.

Toch verantwoord

Een kabinetscrisis is bijna nooit goed, maar dit is duidelijk een zaak die wel zo'n crisis waard is. Dit zegt de voorzitter van de chr. boeren- en tuindersbond, de heer Bukman. Blij over de gang van zaken is hij niet, maar gezien het belang van de boeren dat ermee gemoeid is, acht hij wat nu gebeurd is, toch verantwoord.

Scheldpartijen

„Wat Brugsma en Hofland aan scheldpartijen in de Haagse Post opzetten is boeiende literatuur, maar het stoot elke aarzelaar af van een progressieve keuze. Men moet er nameiijk oog voor hebben dat elk politiek handelen een geestelijk-zedelijk aspect heeft". Dit schrijft ds L. H. Ruitenberg (reeds in 1928 lid van de SDAP) in „Tijd en Taak".

Zó gaat dat daar

Minister Boersma geeft in Vrij Nederland een voorbeeld van wat hem bij socialisten – niet alle – vaak steekt. „Socialisten doen het volgende. Ze zeggen: „Kijk eens wat staatssecretaris **Meijer** *op CRM allemaal heeft bereikt. Kijk eens even wat minister* **Pronk** *allemaal op Ontwikkelingssamenwerking heeft bereikt. En kijk eens wat het* **kabinet** *allemaal bereikt op het terrein van de inkomensherverdeling. Voelt U de fijne nuanoe? Nou ben ik daar niet zo gevoelig voor, maar zo gáát dat daar".*

Vier jaar geleden

Frans Andriessen schreef het al in januari 1973 in het KVP-blad: „Den Uyl kan alleen regeren als wij hem steunen. Hij mag regeren van ons, hij voert de grootste kombinatie aan, maar wij eisen voor onze partijen een gelijkwaardige behandeling op". (Geciteerd door VN)

600 jonge christen-democraten in Maastricht

Programmavoorbereiding voor Europese verkiezingen

Zeshonderd jonge christen-democraten uit Frankrijk, Italië, West-Duitsland, België, Luxemburg, Ierland en Nederland houden tijdens het weekeinde van 22 tot 24 april in Maastricht een congres onder het motto „samen verantwoordelijk voor Europa". Op het congres komen onderwerpen als „de rol van Europa in de wereld", „de verhouding van Europa met de derde wereld", „veiligheid en defensie" en „het grondstoffengebruik" aan de orde. Deze onderwerpen vormen tevens de kernthema's van een ontwerp-Europees programma.

Het congres in Maastricht, waarop onder meer het woord zullen voeren het lid van de Europese commissie Natali, de voorzitter van de christen-democratische fractie in het Europees Parlement Bertrand, de Belgische premier Tindemans, die tevens voorzitter is van de Europese Volkspartij (E.V.P), minister van economische zaken Lubbers en secretaris-generaal Geissler van de C.D.U. in Duitsland, sluit nauw aan op het eerste congres van de jonge christen-democraten in 1974, eveneens in Maastricht.

In april 1974 werd de aanzet gegeven voor een reeks van activiteiten, die erop gericht was de Europese dimensie in de nationale partijen te bevorderen. Nu stellen de organisatoren van het congres, dat de wenselijkheid hiervan maar al te zeer is aangetoond. Zij constateren, dat de crisissituatie in Europa de laatste jaren nauwelijks is afgenomen en al te vaak lid-staten het vege lijf trachten te redden met behulp van nationaal gerichte maatregelen zonder in te zien dat ieders behoud ligt in gemeenschappelijke actie. Het is de organisatoren blijkbaar in het verkeerde keelgat geschoten, dat de ministers in Brussel te vrijblijvend discussiëren over de Europese problemen. Deze vrijblijvendheid vinden zij geen antwoord vanuit een eigen politiek beleid. De jonge christen-democraten menen – alhoewel zij over het algemeen de nationale politieke partijen te kort vinden schieten bij het aandacht geven aan de internationale problemen en die als het ware een samenhangende plaats te geven in de nationale problemen – dat het CDA in Nederland de afgelopen drie jaar niet stil heeft gezeten.

Een van de doelstellingen van het congres in Maastricht is zeker om voorbereidend werk te doen voor het grote congres van de Europese Volkspartij, dat in september 1977 gehouden wordt en onder meer een definitief programma moet opleveren voor de verkiezingen voor het Europees Parlement, die in 1978 gehouden zullen worden.

Het tweede congres van de christen-democratische jongeren in Maastricht begint vrijdagavond 22 april met enkele voorvergaderingen, zaterdagmorgen om tien uur is de officiële opening gevolgd door een aantal commissiebesprekingen, op zondag 24 april wordt begonnen met eucumenische kerkdienst direct gevolgd door een zogenaamde Europa-meeting. Alles speelt zich af in de Eurohal van Maastricht. Deelnemers kunnen zich tot 20 april opgeven bij: J. Goessen, tel. 04408-1483.

CDA-programma nu verkrijgbaar!

Begin volgende week komt het definitieve CDA-program in druk uit. Het hoeft geen betoog dat dit belangrijke politieke dokument een centrale rol gaat spelen in de komende verkiezingsstrijd. De politieke filosofie van het CDA achter de verkiezingsleuze „Samen verantwoordelijk" vindt u in dit stuk. Schaf het aan. Een belangrijk wapen in de politieke diskussie. De prijs ervan: f 4,–. Bestellingen: Stort f 4,– op gironummer 15008 tnv CVC/CDA Den Haag, m.v.v. gewenste.

Politici op tournee

Joop van Elsen (K.V.P.-Tweede-Kamerlid):

Een politicus is de goedkoopste one-man-show

Het is met spreekbeurten als met bloembollen, ze lijken allemaal op elkaar maar komen verschillend uit de grond. Ze vereisen ook naar hun aard en aanleg een verschillende behandeling.

De partij is fout

Laat mij eerst de jeugd eens bij de kop nemen. Vóór je eraan begint moet je weten, is het 'n groep die uit interesse komt of één die onder leiding van lerares of leraar naar je toegedreven wordt. Komen ze uit interesse, dan heb je nog twee groepen; de éne komt om je de waarheid te zeggen en je eens goed te vertellen hoe fout de partij wel is. Dit vereist een zachte behandeling. Natuurlijk hebben ze de eerste tien minuten gelijk. Laat ze maar eens uitrazen. Stel vragen. Na een poosje heb je wel door of ze vinden dat we onze hele economie moeten opofferen aan ontwikkelingssamenwerking, of ze alle fabrieken die rook geven willen sluiten, of dat ze gewoon vinden dat alle mensen boven hun eigen leeftijd misluk-kelingen zijn. Vele varianten op deze onderwerpen zijn mogelijk.
Als je enige jaren meeloopt weet je de dubbele bodem uit hun verhalen zo door te slaan. Maar pas op, laat het ze zelf ontdekken. Geef gerust aan waar je eigen partij gefaald heeft, maar noem ook de goede dingen. Ze raken meer werkelijk geïnteresseerd en er zal een zakelijke discussie ontstaan. Eén of twee zullen hun eigen waanidee blijven aanhangen omdat ze bestuurslid zijn van een extreme politieke groepering, maar die worden door de collegae gecorrigeerd.

Open regels invullen

De tweede groep heeft weken of maanden lang op school eens in de week over politiek gepraat en heeft nu ongeveer 50 werkelijke vragen. Ze worden nu geconfronteerd met 't wonder, dat nog even voor het einde van het werkstuk, de open regels kan invullen. Als ze vragen schriftelijk hebben geformuleerd, vraag ze dan op en ..... pik de pijnlijkste eruit. Beken het gebleken ongelijk van je partij, maar ons program is zò goed, dat je daaruit kunt vertellen hoe we de oplossing zien. Overeenkomsten op bepaalde punten met andere partijen moeten worden vermeld. Wij hebben niet alleen het buskruit uitgevonden. Dit waren de groepen met interesse.

Nu niet Artis, maar politiek.

Nu de grote groepen jongeren, die dit jaar nu eens niet naar Madurodam of Artis gaat, maar naar de „politiek". Ze zakken onmiddellijk onderuit, doodmoe van de ochtendslentering.
Eén of twee hebben nog energie genoeg om een enkele vraag te stellen. Pas op dat het geen discussie wordt tussen de leider en jezelf. Ze worden wel wakker. Irriteer ze een beetje op het beledigende af, je krijgt je handdruk of boekenbon aan het eind toch wel. Werk op hun verantwoordelijkheidsgevoel en vertel iets interessants; de boeken van Schmelzer en Faas geven je voldoende stof. Na een halfuur zijn ze gelijk aan de vorige groep.

Roterians en artsen

Voor volwassenen heb je Roterians, artsen enz., die een winterprogramma moeten vullen. Ze hebben daar al toneelavonden gehad, Wim Kan, de pot is leeg en een politicus is de goedkoopste „one man show". Je houdt er een dineetje en twee flessen wijn aan over. Daar moet je dan 200 km voor rijden en misschien nog overnachten ook. Maar ..... het kan uitermate gezellig zijn. Je kunt er veel leren; ze weten hun weetje, vooral op vakgebied. Ze raken na vijf minuten geïnteresseerd. De regering heeft het natuurlijk niet goed gedaan.
Maar als je van te voren even na bent gegaan wat de regering gedaan heeft voor hun groep, dan krijg je een goed debat. Je kunt ze op zijn minst overtuigen dat ons programma hun problemen heeft onderkend en langs welke weg je met anderen daar wat aan wilt doen. Je houdt er vrienden aan over.

Andere politieke groeperingen

Individuele uitnodigingen voor andere politieke groeperingen zijn saai en in mijn ogen vruchteloos. Ze willen tonen hoe open ze staan voor andere meningen. Ze weten precies waar jouw groepering heeft gefaald en als hun partij nu maar meer zetels had kwam het paradijs binnen vier jaar op aarde. Ze willen zich zelf horen; nou vooruit dan maar, de avond komt wel om. Als tijdverdrijf kan je de fouten uit hun program en de misverstanden over onze program zo nu en dan vooral kort - noemen en laat ze dan maar praten.

CDA-uitnodigingen

Uitnodigingen voor eigen CDA. Er zijn altijd twijfelaars in de zaal en mensen met oprechte kritiek op het handelen van de partij, de fraktie of je zelf. Ze hebben ook gelijk, we maken nogal wat fouten, maar ..... ze hebben meestal alleen de krant en de T.V., radio, als informatiebron. Deze avonden geven je de gelegenheid de werkelijke achtergronden te geven, maar ken ons programma en dat van anderen. Je ontmoet er veel vrienden. Pas op de plaatselijke grootvorst, die niet de hele avonden vragen stelt, maar wel eigen antwoorden geeft.

Forums

Forums, Forums, Forums, zijn niet te peilen. Zoveel hangt af van de leiding, de samenstelling, de medekameraden en het onderwerp. Twee partijen en een leider gaat nog.
Meestal zitten er echter vijf of zes partijvertegenwoordigers. Dat wordt niets. De avond duurt van . 20.00-23.00 uur; dat is drie uur. Een kwartier te laat beginnen is 2 u. 45 min. 20 minuten koffiepauze (de caféhouder moet ook leven) blijft 2 uur 25 min. De leider pikt in totaal 25 minuten, blijft 2 uur. De helft voor de zaal, dan heb je met zijn zessen de hele avond ieder 10 minuten. Maar één raad: discussieer niet te veel met de buren. De zaal wil met je praten en iets van je horen. Probeer aan te sluiten op recente plaatselijke gebeurtenissen.

Voor 100% juist

Na afloop komt de belangrijkste tijd, ga niet weg, ze willen in een hoekje of aan een tafeltje met je doorbomen.
Dan kun je bewijzen dat onze partij een goed programma en goede mensen heeft. Wees niet verwonderd als je na duidelijke afspraken en op hoog verzoek, 200 km. reist om in een café zeven mensen aan te treffen. Ga om de tafel zitten en doe een beetje gezellig. Het is voor de voorzitter nog erger dan voor jou. Maar kon hij weten dat Feijenoord zover zou komen? Wees ook niet verwonderd als de zaal te klein is.
De voorzitter kon ook niet weten dat de spreker in zaal twee niet gekomen is. Het wordt best gezellig. Wat hier boven staat is 100% juist en met bewijzen te staven.

CDA christen democratisch appèl

Redactie-team

G. J. Brinkman (secretaris), OOSTERBEEK.
D. Corporaal, MOORDRECHT.
G. Halleen, DEN HAAG.
F. J. v. d. Heyden, ROTTERDAM.
N. Hogeland (toegev. secretaris) p/a Dr. Kuyperstraat 3, DEN HAAG.
dr. W. de Kwaadsteniet, ROTTERDAM.
H. Lokkerbol, DEN HAAG.
A. M. Oostlander, ZEVENHUIZEN.
H. van Spanning, DEN HAAG.
P. H. van Zeil (voorzitter), UTRECHT.

Redactie-adres:
CDA-Postbus 7676, Den Haag
Giro 137000
Telefoon 070-465222.

AGENDA

Ontmoetingen met CDA-politici

Zaterdag 16 april 1977
UTRECHT: Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp (oprichting jongeren CDA).

Zondag 17 april 1977
ERP/BOEKEL: Ir. G. J. M. Braks voor het CDA-Erp/Boekel.

Maandag 18 april 1977
VRIEZENVEEN: J. A. Zijlstra om 20.00 uur in Chr. Verenigingsgebouw, Hoofdweg 168.
WEERT: Drs. C. E. M. de Waal (Oprichting CDA-Weert).
ZEIST: M. W. Schakel.
GRONINGEN: Drs. R. F. M. Lubbers voor de universiteitsvereniging Albertus Magnus.
RIJSSEN: Drs. G. van Leijenhorst om 20.00 uur in Hervormd Centrum Sion, Wilhelminastraat 117.
NOORD-BRABANT: Drs. Th. E. Westerterp.
SLAGHAREN: Drs. M. J. van Rooijen om 20.00 uur in Café Ome Dries, A. Geerdesplein 5.
AMSTERDAM (kamerkring): Th. M. Hazekamp.
WIERDEN: A. J. W. Krosse voor de Volkshogeschool.
LEEUWARDEN: Werkbezoek.
KRABBENDAM: Mevrouw J. G. Kraaveveld voor de NCVB.
's-GRAVELAND: G. C. van Dam voor 's-Graveland-Kortenhoef-Ankeveen.
BORGER: B. J. M. Hermsen om 20.00 uur in 't Anker voor het CDA-Borger.
APELDOORN: Mr. H. v.d. Broek voor de Chr. Pedagogische Akademie.
SCHIPLUIDEN: P. J. A. van der Sanden.
DEN HAAG: Mr. A. A. M. van Agt.

Dinsdag 19 april 1977
ZWOLLE: Mr. A. A. M. van Agt om 20.00 uur in de Buitensociëteit aan de Westerlaan.
NOORD-BRABANT: Drs. Th. E. Westerterp.
WOUDENBERG: Drs. A. G. W. Schapenk in Huize Poort. NIJMEGEN: Drs. K. de Jong Ozn. om 17.00 uur voor de NCW Midden-Nederland.
OISTERWIJK: J. P. Rijpstra om 20.15 uur in de „Dorpsherberg" voor het CDA-Oisterwijk.
AMSTENRADE, NUTH EN SCHINNEN: P. J. J. Mertens.
DOETINCHEM: Dr. A. G. W. J. Lansink voor de Chr. Pedagogische Akademie.
VLISSINGEN: Drs. J. Boersma.
MEERLO: G. v.d. Boom.
AMSTELVEEN: Mevrouw J. R. H. May voor de Federatieve Vrouwenraad.
DEN HAAG: Mr. J. Buikema.
PATERSWOLDE: Mr. A. P. J. J. M. van der Stee in café Centraal voor het CDA Eelde/Paterswolde.
NIJKERK: Mejuffrouw Mr. E. A. Haars voor de NCVB.

Woensdag 20 april 1977
DEDEMSVAART: Drs. R. Lanning.
HOOGBLOKLAND: Drs. C. P. van Dijk.
UTRECHT: P. J. J. Mertens.
BUSSUM: Mevrouw V. N. M. Korte voor de Gooiland-MAVO.
LOENEN/VREELAND: Fred Borgman om 20.00 uur in Studio Idee te Loenen.
NOORD-BRABANT: Drs. Th. E. Testerterp.
LEIDEN (kamerkring): Drs. J. Boersma.
UITHOORN: J. Verburg.
UITGEEST: P. Meinema om 20.00 uur voor de Openbare Bibliotheek.
UTRECHT: Drs. R. F. M. Lubbers om 10.15 in het Jaarbeurscongrescentrum voor het Nederlands Centrum van Direkteuren.
SCHAGEN: S. J. M. Dijkman om 20.00 uur voor het CDA-Schagen.
DOETINCHEM: Mr. F. H. J. J. Andriessen.
RHOON: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de NCVB.
ROERMOND: Prof. Mr. W. F. de Gaay Fortman.
DELFT:Ir. P. A. M. Cornelissen voor de TH-Delft.
GRONINGEN:Mevrouw M. A. H. Andela.
DIEREN: J. van Houwelingen voor de Raad van Kerken.
NEDERWEERT: Mr. A. P. J. J. M. van der Stee.
WADDINXVEEN: Minister J. Boersma om 20.00 uur in het Anne Franckcentrum, Jan van Bijnenpad 1.

Donderdag 21 april 1977
DAARLE: T. Tolman.
UTRECHT: Mr. S. J. M. Dijkman en J. H. Franssen om 20.00 uur in het Jaarbeurscongrescentrum voor het CDA-Kamerkringverband Utrecht.
DEVENTER: Dr. A. G. W. J. Lansink, forumavond school voor Verpleegenden.
TIEL: Mr. G. H. J. J. Andriessen.
VIERLINGSBEEK: Ir. G. J. M. Braks voor het CDA-Vierlingsbeek.
ZOETERWOUDE: J. J. P. de Boer in Ons Huis, Kosterspad te Zoeterwoude.

van agt
1
christen democratisch appèl
CDA

onderwijscentrum oudenbosch

Oudenbosch
van oudsher kultureel centrum in West-Brabant, met goede verbindingen naar alle richtingen, gelegen in een gebied dat rijk is aan natuurschoon, kan door de uitgebreide en gevarieerde mogelijkheden op onderwijs- en vormingsgebied met recht aanspraak maken op de naam "onderwijscentrum" voor jongens en meisjes.

Unieke mogelijkheden voor in- en externen
Basisonderwijs
M.A.V.O.
H.A.V.O.
Atheneum(met Latijn).
Lagere Tuinbouwschool
Lagere Technische School (metaal/bouwen/bakken/elektrotechniek)
L.E.A.O. en M.E.A.O. (in Roosendaal)
L.H.N.O.
I.N.A.S., O.V.B. en Vormingsklas
Opleiding onderwijzer(es)
Opleiding L.O. Akten.
Bijscholingscursussen voor hoofden en onderwijzers basisonderwijs.

Inlichtingen
Pensionaat St. Anna
Markt 61, heeft internaten voor meisjes (vanaf 1e klas basisschool) en jongens. (alleen 1e t/m 4e klas basisschool).
Tel. 01652-2850.
Instituut St. Louis
Markt 34, heeft internaten voor jongens (vanaf 5e klas basisschool).
Tel. 01652-2751.
Pedagogische Akademie
Pagnevaartweg 109, pensionadressen beschikbaar.
Tel. 01652-2162.
Prospektussen op aanvraag verkrijgbaar.

Het CDA en de grondpolitiek

Verouderde dogma's brachten kabinet ten val

Zo is het dan toch kunnen gebeuren, dat een kabinet met een overwegend zgn. progressieve signatuur languit is gevallen over wat ik beschouw als te zijn een uiterst conservatieve grondpolitiek.

door Prof. mr. P. de Haan

Als deskundige op het gebied van de grondpolitiek heeft professor De Haan, ten behoeve van het kabinetsberaad, het ene rapport na het andere ingediend. Ze werden als „De Haan I", „De Haan II" en „De Haan III" aangeduid. Toen de kabinets-meerderheid ook dat laatste „Haantje" steeds meer veren uittrok, bleef er, zoals Van Agt zei, slechts „een gecastreerde diepvries-haan" over.

Conservatief dan in deze zin dat zij in hoofdzaak steunt op een tweetal dogma's uit de vorige eeuw, waarvan er één van socialistische en één – merkwaardigerwijs – van liberale oorsprong is. Het eerste dogma betreft de leuze, dat alle grond in gemeenschapshanden moet komen, het tweede dat bij onteigening de gebruikswaarde moet worden aangehouden.

Nou ja, zo vreemd is dat nu ook weer niet, want beide – liberalisme en socialisme – hechten in oorsprong even sterk aan de mystieke betekenis van de eigendom. Marx zijn hele theorie was een eigendomstheorie en het liberalisme is ontstaan uit de Franse Revolutie, waarvan de profeten een absoluut eigendomsbegrip hanteerden. In het laatste geval gold het de individuele eigendom die de mens moest bevrijden en in het eerste de gemeenschapseigendom, maar beide waren even materialistisch èn dogmatisch van aard.

De christen-democratische beweging heeft, zoals ook dr. S. W. Couwenberg in zijn preadvies over Staatsrecht en economische macht van 1975 stelt, van meet af aan een bemiddelende rol gespeeld 1), zoals trouwens bij de hele opbouw van de tegenwoordige sociale rechtsstaat. Die rol komt ook heel duidelijk naar voren in het CDA-rapport over Grondeigendom en grondbeheer van 1975.

Zie 1) zie ook mijn artikel „De plaats van de eigendom in het hedendaagse besturrecht" in Rechtsgeleerd Magazijn Themis 1976/3/4 blz. 316 e.v.

In dit rapport wordt de eigendom geheel ondergeschikt gemaakt aan het schriftuurlijk rentmeesterschap, een begrip dat in termen van onroerend goed met „beheer" vertaald wordt.

In die bijbelse zienswijze doet het er principieel niets toe of men te maken heeft met gemeenschapseigendom danwel met individuele eigendom en is het enkel een kwestie van doelmatigheid uit een oogpunt van een verantwoord beheer, of men voor de ene of de andere vorm kiest. Om die reden ben ik wat de stedelijke gebieden betreft in het algemeen voor gemeenschapseigendom (erfpacht) en wat de landelijke gebieden betreft voor individuele eigendom, maar er zijn uitzonderingen. Ik kom daar in een tweede artikel in dit nummer (zie volgende pagina) op terug.

Liberalen en socialisten misgunnen ons die bemiddelende rol wel en willen ons, als steeds, in hun merkwaardige sociaal-economische antithese (sociaal-cultureel stoelen ze op dezelfde wortel) laten kiezen. Dat zou dan de politieke duidelijkheid bevorderen. Wat het voor de grondpolitiek zou betekenen, laat het Engeland van na de oorlog zien: wat de socialisten invoeren, schaffen de conservatieven weer af. Met als gevolg dat er helemaal geen grondpolitiek gevoerd wordt.

Gebruikswaarde: conservatief begrip.

Het opmerkelijke feit doet zich voor – ik memoreerde het al even in de inleiding – dat de gebruikswaarde als kostbaar kleinood van de hedendaagse socialisten van liberale oorsprong is. De heer Wierenga heeft daar in zijn inleiding in de Tweede Kamer ook met verwijzing naar Thorbecke jr. en Van Houten op gewezen.

Maar voor hen was het geen dogma, voor de socialisten is het dat wèl geworden. Zelfs in zodanige mate dat zij er aan vast blijven zitten, niettegenstaande zware kritiek van hun eigen gronddeskundigen. Ik verwijs daarvoor naar het rapport van de Wiardi Beckman Stichting, dat verleden jaar mede als reflex op ons rapport van 1975 is verschenen en waarin van de gebruikswaardetheorie weinig werd heel gelaten. De voorzitter van de desbetreffende commissie, mr. C. M. van den Hoff, directeur van de Nationale Woningraad, schreef in hetzelfde jaar een boek over Aspecten van grondbeleid, waarin hij een moderne, meer op wetenschappelijke inzichten gebaseerde grondpolitiek bepleit. Ook hier wordt gebruikswaarde als ondeugdelijk middel om grondspeculatie tegen te gaan afgewezen en in De Groene Amsterdammer van 30 maart j.l. herhaalt hij dat standpunt nog eens. Hij spreekt van een gouden tijd die dankzij de gebruikswaarde voor projectontwikkelaars zal aanbreken.

Maar wat doet de PvdA-leiding? Blozend stopt zij het hele fraaie rapport onder tafel en negeert zij alles wat er verder aan werkelijk deskundige geluiden uit haar eigen kring voortkomt. In plaats daarvan holt zij blindelings, onder het mom van maatschappijhervorming, voort op de eenmaal ingeslagen weg en laat zij haar eerste en enige overwegend progressieve kabinet van na de oorlog uiteindelijk over deze steen des aanstoots struikelen. Want zó liggen de zaken en niet anders.

Compromis-pogingen

Ik dacht dat ik mij na drie jaar inspanning om op het stuk van de gebruikswaarde een compromis met de socialisten te bereiken op basis van een wetenschappelijke benadering van het vraagstuk, deze uitlating wel kon veroorloven. Wie zich voor die benadering werkelijk mocht interesseren verwijs ik naar een bundel artikelen over Grondpolitiek en Grondgebruikrecht, Delft 1976. Dat is dan het serieuze werk, want voor een eenvoudiger benadering kan worden verwezen naar het artikel in Nederlandse Gedachten van 4 december 1976. Daaruit stammen de compromisvoorstellen I en II, waar de socialisten overigens al genoeg aan hadden, want zij werden er volledig door klem gereden. Hetgeen ook de bedoeling was, maar niet dat het kabinet er over zou vallen. Dat dit toch is gebeurd hebben zij geheel en al aan zichzelf te wijten. Wat toch is het geval? Compromisvoorstel I (het latere amendement-De Bekker) was op zichzelf al een zeer vergaande concessie van de kant van de christen-democraten, die ik zelfs niet zonder moeite op de CDA-studiekonferentie over grondpolitiek heb verdedigd. Niet zonder moeite, omdat er toen – terecht – wel enige weerstand bestond tegen het feit dat alleen aan onteigenden, niet aan andere eigenaren de waardeverhogende invloed van overheidsinvesteringen zou worden ontnomen. Prof. mr. S. F. L. van Wijnbergen, zelf PPR-lid – de enige gronddeskundige uit die kring, voorzover ik weet, wat de voorzitster van die partij niet belette om tegenover ons hoog van de speculatieve toren te blazen – is er om die reden dan ook tegen. De gebruikswaarde werd door hem in 1974 in een debat met Vondeling zelfs volksverlakkerij genoemd. Niettemin riepen de progressieven, toen dit ook in het CDA-programma neergelegde voorstel in de vorm van het amendement-De Bekker bij de Kamer werd ingediend, luidde, hoe zeer in grondpolitieke zin door ons woordbreuk werd gepleegd.

Onzin natuurlijk, want ten eerste waren de partijen en fracties van het CDA helemaal niet aan enig compromis gebonden. En ten tweede hadden de socialisten het aan zichzelf te wijten, dat het amendement-De Bekker werd ingediend. Want ruimschoots vóór de behandeling van de wetsontwerpen in de Tweede Kamer was door ons niet alleen Van Agt, maar ook Den Uyl wakker geschud en daarmee het hele kabinet. Veertien dagen lang is toen achter de schermen van CDA-zijde druk op het kabinet uitgeoefend om met een nota van wijzigingen te komen.

Een voorstel daartoe lag zelfs al kant en klaar gereed in de vorm van de zgn. De Haan-III. Toen mij bleek dat het kabinet elke regeling van de negatieve ontwikkelingsschade bleef weigeren, heb ik dit voorstel zelfs brutaal weg in Trouw van 26 februari gepubliceerd. Een en ander onder mededeling dat men bezig was het CDA te dwingen terug te keren tot zijn eigen uitgangspunt, dat van de verkeerswaarde minus overheidsinvloeden. Het meest wezenlijke van de bedoeling van het wetsontwerp zat hier trouwens ook in, zodat het amendement geenszins in strijd was met de strekking daarvan.

Handtekening-Van Agt.

De zo omstreden handtekening van minister Van Agt is echter, ondanks alle tegenwerking van de progressieven, volledig onder het wetsontwerp blijven staan. Hij heeft er geen moment aan gedacht zich op zijn eigen CDA-programma te beroepen, teneinde zich daaraan te onttrekken. Integendeel, met voorbijgaan van elk partijpolitiek streven heeft hij zich formeel en materieel gehouden aan de tekst en de strekking vaë de Regeringsverklaring van 1973: de gebruikswaarde met correcties voor de onbillijkheden en wat voor correcties moet men daarvoor toepassen?

Eerst kan men echter de vraag stellen, hoe het komt dat er aan de gebruikswaarde blijkbaar zoveel onbillijkheden kleven. Hier komt de voosheid van dit door de liberalen allang verlaten en nu door de socialisten zo vurig omhelsde oerconservatieve begrip pas goed naar voren. Er wordt namelijk uitgegaan van een zeer statisch waardebegrip, terwijl de waarde juist een dynamische factor is, afhankelijk zowel van de ruimtelijke ontwikkeling als van de bedrijfsontwikkeling. In de vorige eeuw kon men dit waardebegrip nog enigszins staande houden, omdat er toen nog helemaal geen ruimtelijke ordening en weinig bedrijfsontwikkeling was. Maar nu is men met dit begrip eenvoudig nergens, tenzij men het bedrijfsontwikkelingsaspect volledig inbouwt zowel in de waarde – - als in de inkomensvergoeding . En daarmee is dan het begrip negatieve ontwikkelingsschade – dat ik beter bedrijfsontwikkelingsschade had kunnen noemen – als tweelingzusje van de gebruikswaarde geboren.

Reeds lang voordat dit begrip door mij in het Nederlands Juristenblad van 3 januari 1976 voor het eerst geformuleerd werd, leefde het besef dat er zoiets moest zijn en trachtte men daar een formulering voor te vinden. De constructie van het wetsontwerp, waar Van Agt zijn handtekening onder zette, was reeds de zoveelste. Zij trachtte met name wat de zgn agrarische exceptie betrof, rekening te houden met het bedrijfsontwikkelingsaspect, maar dan alleen ten aanzien van de waarde. Bovendien werd in de formulering teveel de indruk gewekt dat weiland zonder meer als tuinland zou kunnen worden gewaardeerd, ook los van de ontwikkeling van het betrokken bedrijf. Vandaar de weerstand, ook van de socialisten, tegen deze exceptie.

Toen dan ook mijn artikel in het Juristenblad verschenen was, haakten zij als eersten in het voorlopig verslag positief in op het begrip negatieve ontwikkelingsschade en gaven zij de bewindslieden, waaronder Van Agt, zelfs in overweging daarvoor een regeling in het ontwerp op te nemen. Hoe ter wereld kunnen zij hem dan later verwijten dat hij tracht aan een in dezelfde richting gaand verzoek van het CDA te voeldoen? Wie zijn er nou eigenlijk teruggekrabbeld van een aanvankelijk ingenomen standpunt, de socialisten of wij? Wat heeft hen er toe bewogen Wierenga in de Kamer te laten zeggen, dat de negatieve ontwikkelingsschade pas later in algemeen verband moest worden geregeld? Een misverstand? Het heeft er veel van. En daarmee kom ik dan op de voorstellen van de progressieven, wat nog anders is dan progressieve voorstellen.

Voorstellen progressieven.

Voorstellen kan men ze overigens nauwelijks noemen, want het zijn enkele bewerkingen geweest van de vele onzerzijds gelanceerde formuleringen. Maar eerst wat hun argument betrof om de regeling uit te stellen. Een regeling in de onteigeningswet zou rechtsongelijkheid scheppen ten opzichte van niet-onteigenden die ook negatieve ontwikkelingsschade lijden. Daarover twee opmerkingen (à la Den Uyl). Ten eerste schept de gebruikswaarde óók een dergelijke ongelijkheid, omdat zij voordelen van de stedelijke ontwikkeling aan onteigenden ontneemt, die aan anderen niet worden ontnomen. En ten tweede doet zich het probleem van de negatieve ontwikkelingsschade bij onteigening tegen gebruikswaarde op een heel andere manier voor dan in gevallen buiten onteigening. Is het in de laatstgenoemde gevallen redelijk dat alleen onevenredige schade ten laste van de gemeenschap wordt gebracht, bij onteigening tegen gebruikswaarde is dit juist in hoge mate onredelijk, omdat die gebruikswaarde immers àlle en dus niet alleen onevenredige voordelen van de verstedelijking aan de onteigende ontneemt. Bovendien zou bij onteigening niet de voordien ge-

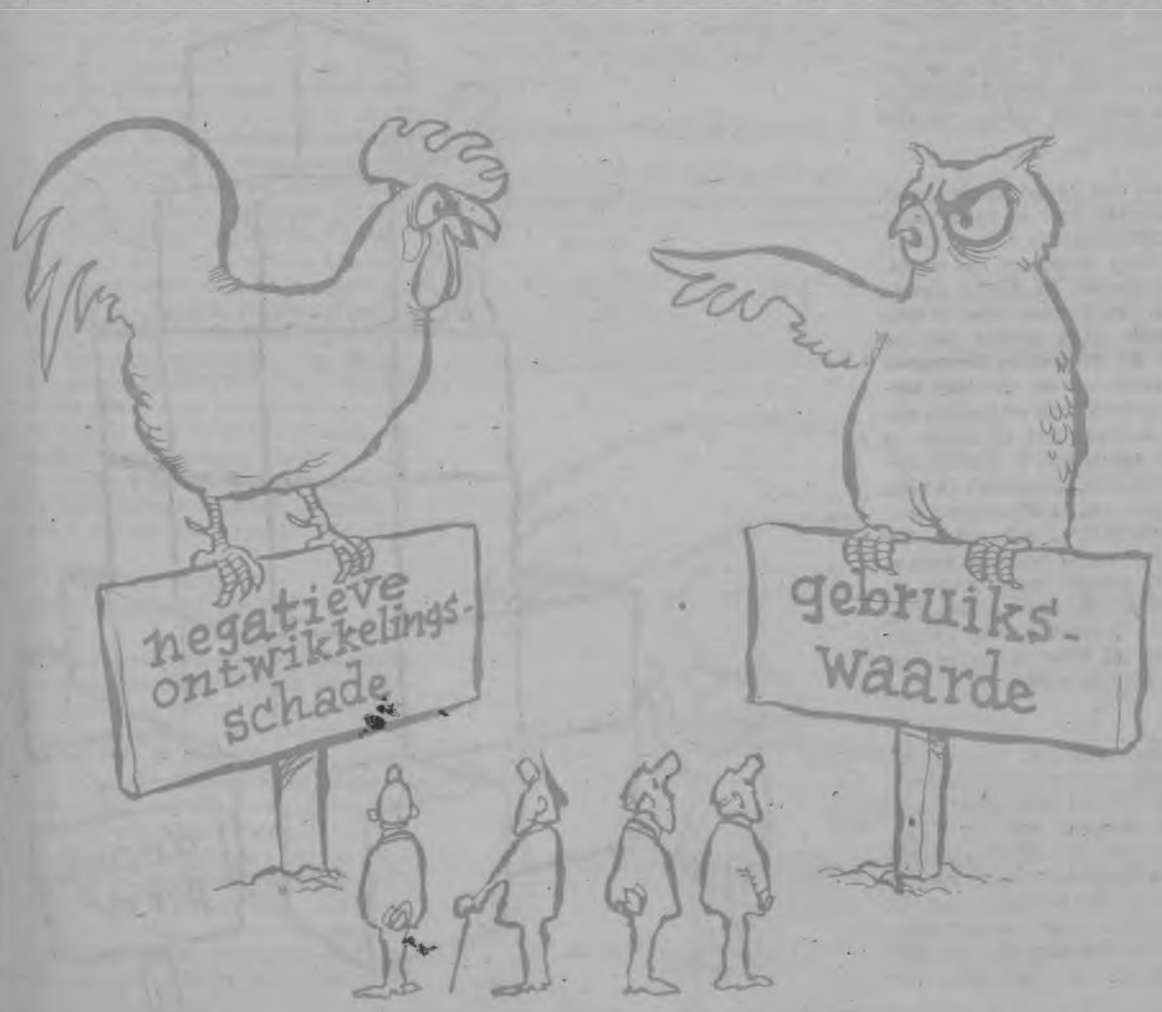

Het CDA en de grondpolitiek

Echt progressieve grondpolitiek blijft doel CDA

Door prof. mr. P. de Haan

Alvorens ik dit tweede artikel ben gaan schrijven, heb ik opnieuw het rapport gelezen „Grondpolitiek, een discussienota uitgegeven door het wetenschappelijk instituut van de PvdA, de Wiardi Beckman Stichting, augustus 1976, en nog steeds te koop, hoewel de PvdA tegenwoordig andere dingen adverteert.

Met grote belangstelling heb ik het gelezen en dat is geen wonder, want ik heb er een grote mate van overeenkomst met het CDA-rapport en -programma in kunnen aantreffen. Soms zelfs letterlijk, maar vooral wat de wetenschappelijke grondslag betreft. Verwonderlijk is dat niet, want wij gaan allang in diverse maatschappelijke en wetenschappelijke verbanden met elkaar om als deskundigen uit beide kampen. En wij hebben het helemaal niet moeilijk met elkaar, integendeel. Eén van de leden van de werkgroep die het rapport heeft voorbereid, is zelfs een leerling van me en ik ben daar niet weinig trots op. Eigenlijk had ik best een voorwoord voor dit evenwichtige rapport kunnen en willen schrijven, zoals ik dat ook heb gedaan voor het boek van de voorzitter van de werkgroep, mr. C. M. van der Hoff, *Aspecten van grondbeleid*, Vugaboekerij 1976, waarin hij op blz. 139 e.v. het volgende opmerkt:

„Misschien nog altijd gebukt onder het trauma van „de nacht van Schmelzer" heeft het er veel van dat het denken van de progressieven over grondbeleid heeft haltgehouden in het midden van de jaren '60. Mogelijk geprikkeld door onderlinge tegenstellingen getuigt het denken in het CDA over grondbeleid van een veel betere aansluiting bij de huidige ruimtelijke problematiek. In beide denkrichtingen zit echter zoveel positiefs en gemeenschappelijks dat zakelijk gezien een basis aanwezig is voor een gezamenlijke ontwikkeling van een grondpolitiek systeem dat waarborgen inhoudt voor een goede belangenbehartiging in de ruimtelijke ordening en de volkshuisvesting".

Ik zou daar graag aan toe willen voegen: ook de landbouw, het milieu en vele andere sectoren van overheidsbeleid, die met onroerend goed te maken hebben. Graag gun ik de schrijver zijn opmerking over de onderlinge tegenstellingen in het CDA, maar – zoals ik al in het vorige artikel zei – zelf heb ik daar nooit iets van gemerkt. Denkt u aan de andere kant nu echter niet, dat deze en andere PvdA-deskundigen hun socialisme hebben afgezworen. Ook een socialistische vos verliest wel zijn haren, maar niet zijn streken. Tot die haren behoort de gebruikswaarde die in hun rapport onder de opschriften „schone doelstellingen, averechtse resultaten en ontduikingsmogelijkheden" practisch in de ban wordt gedaan en alleen voor stadsvernieuwingsgebieden – ook met weinig overtuiging trouwens nog wordt gehandhaafd.

Tot de socialistische streken behoort stellig ook de leuze dat de grond in gemeenschapshanden moet komen. Die leuze wordt in het rapport gehandhaafd, zij het zeer gematigd en genuanceerd en ook uitdrukkelijk op termijn gesteld. Zelfs wordt op blz. 11 toegegeven dat men in de socialistische beweging zowel principiële voorstanders van gemeenschapsbezit vindt, als mensen die zich uitspreken voor particuliere eigendom van de grond, maar die wel uitbreiding van de bevoegdheden van de overheid wensen. Blijkbaar heeft toch ook de PvdA op dit gebied zulke wijd gespreide vleugels dat wij daar met ons grondpolitieke uitgangspunt tussen in liggen. Onder nummer 161 van het CDA-verkiezingsprogramma '77-'81 „Niet bij brood alleen" wordt dit uitgangspunt namelijk als volgt omschreven:

„Grondpolitiek is nodig om een ruimtelijk beperkt land bewoonbaar en leefbaar te houden. Het beheer van de grond staat centraal; de vraag naar de eigendom over de grond behoort daaraan ondergeschikt te zijn".

Eerlijkheidshalve moet ik erkennen dat aan dit goede en schriftuurlijke uitgangspunt in nummer 163 toch weer enigszins wordt tekort gedaan door de voorkeur die daar wordt uitgesproken voor gronduitgiften door middel van verkoop. Ik zou zeggen dat dit afhankelijk is van de doelmatigheid, terwijl het hier teveel als een principe overkomt. Persoonlijk heb ik ten aanzien van het landelijk gebied in het algemeen een voorkeur voor individuele eigendom en t.a.v. stedelijk gebied voor gemeenschapseigendom, omdat ik een en ander uit een oogpunt van beheer het meest doelmatig vind. En ik zal ook uitleggen waarom.

(Vervolg op pagina 9)

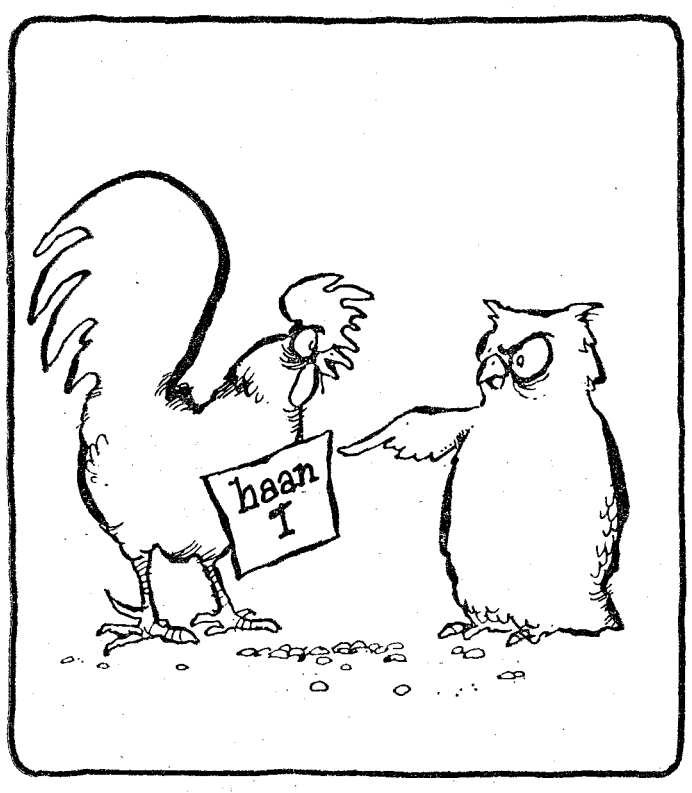

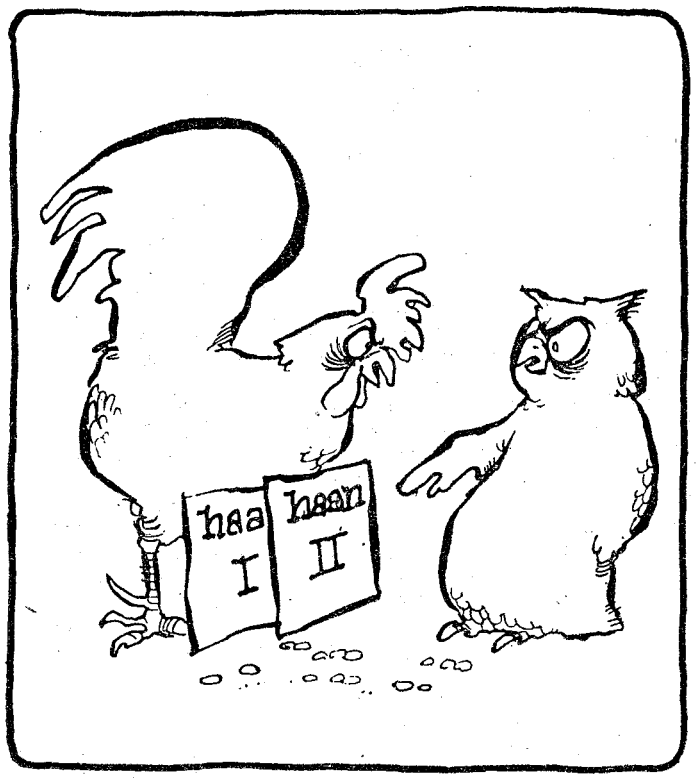

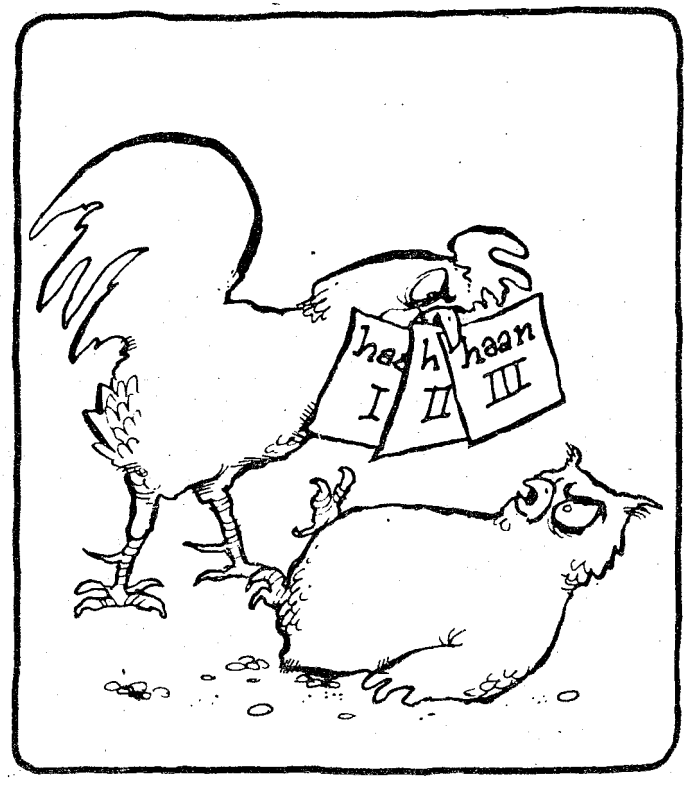

Verouderde dogma's brachten kabinet ten val

(Vervolg van pagina 7)

leden ontwikkelingsschade worden vergoed, doch alleen de schade gerekend vanaf de onteigening.

Omtrent dit alles hebben kennelijk noch de PvdA-fractie noch de progressieve bewindslieden een duidelijk beeld gehad. In ieder geval was datgene wat uiteindelijk aan „voorstellen" van hun kant ter tafel is gebracht zo benedenmaats dat ik mij niet kan voorstellen, hoe een evenwichtig man als minister Duisenberg deze als evenwichtig kon aanmerken. Met name het voorstel van de progressieve bewindslieden, waar uiteindelijk het kabinet op is gevallen, was voor mij het absolute dieptepunt in de bereidheid om een compromis aan te gaan sinds het begin van de onderhandelingen. Zelfs het aanvankelijke voorstel van Wierenga om alleen een gezamenlijke motie omtrent een toekomstige regeling van de negatieve ontwikkelingsschade aan te nemen was mij nog dierbaarder geweest dan deze wat Van Agt later weinig parlementair noemde „gecastreerde diepvrieshaan". Inderdaad bleef er inhoudelijk van de regeling van de negatieve ontwikkelingsschade weinig of niets over (beperking tot 7 jaar bedrijfsontwikkeling en tot onevenredige schade) en werd deze regeling ook nog op termijn gesteld voor vier jaar. Ik geloof niet dat er iets beters te verzinnen zou zijn geweest, als men het kabinet opzettelijk had willen doen struikelen. In ieder geval zou ik in de plaats van de CDA-ministers geen seconde nodig hebben gehad om nee te zeggen. En dan te bedenken dat er van onze kant formuleringen op tafel lagen van gebruikswaarde èn negatieve ontwikkelingsschade, die beide standpunten volledig recht deden en geen enkel financieel risico voor de gemeenschap inhielden.

Fabeltjes-krant

Enkele fabeltjes uit de grondpolitieke fabeltjes-krant wil ik hier nog graag ontzenuwen. Allereerst dat het CDA inhoudelijk over de grondpolitiek verdeeld zou zijn geweest. Ik heb mij nu drie jaar met de opbouw van een moderne en wetenschappelijk verantwoorde aanpak daarvan beziggehouden en nog nooit enige weerstand van betekenis in welke hoek van het CDA dan ook ontmoet. Ons deskundigenrapport is niet als discussienota onder tafel gewerkt, zoals dat van de PvdA. Ook tijdens de onderhandelingen is er eensgezindheid geweest, wat de inhoud betreft. Verschil van mening was er alleen in tactiek ten opzichte van de PvdA. In ieder geval moet ik degenen in het progressieve kamp die alsnog een grondpolitieke wig hopen te kunnen drijven tussen bijv. ARP en KVP teleurstellen. Sterker nog: er zijn in onze kring geen principiële voorstanders van de gebruikswaarde. Wij hebben dit begrip alleen als uiterste compromis willen aanvaarden, in afwijking van ons programma en onder het uitdrukkelijke beding van een volledige vergoeding van de ontwikkelingsschade. Dat beding zal onverkort blijven gelden, omdat het een zaak is van rechtvaardigheid tegenover economisch zwakkere boeren, tuinders en middenstanders.

Daar staan wij voor. Waar staan eigenlijk de progressieven voor in deze zaak? Voor de volkshuisvesting, voor de industrie? Ik zal maar aannemen het eerste, maar wijs er dan wel op, dat het slechts gaat om een kwartje huur meer of minder per week. (Een gulden per m2 bouwgrond). En dat kwartje correspondeert met enkele tonnen voor een normaal landbouwbedrijf als vergoeding van onvrijwillige werkloosheid. Of menen zij werkelijk de speculatie te kunnen uitbannen met de gebruikswaarde? Of zelfs de hoge prijzen van landbouwgronden? Met het eerste heeft de gebruikswaarde weinig, met het laatste helemaal niets te maken. Toch moeten beide euvels en nog zoveel meer met een werkelijk progressieve grondpolitiek worden aangepakt. Daarover wil ik het dan in het hierbovenstaande artikel hebben.

Tot besluit nog alleen: als de progressieven werkelijk op korte termijn iets aan de speculatie hadden willen doen, hadden zij het aanbod van de CDA-ministers om wel het voorkeursrechtontwerp af te handelen moeten aannemen. Dat was politiek niet omstreden. Of ging het misschien meer om electorale speculatiewinst? Die moet dan wel duur worden betaald. Te duur voor het landsbelang.

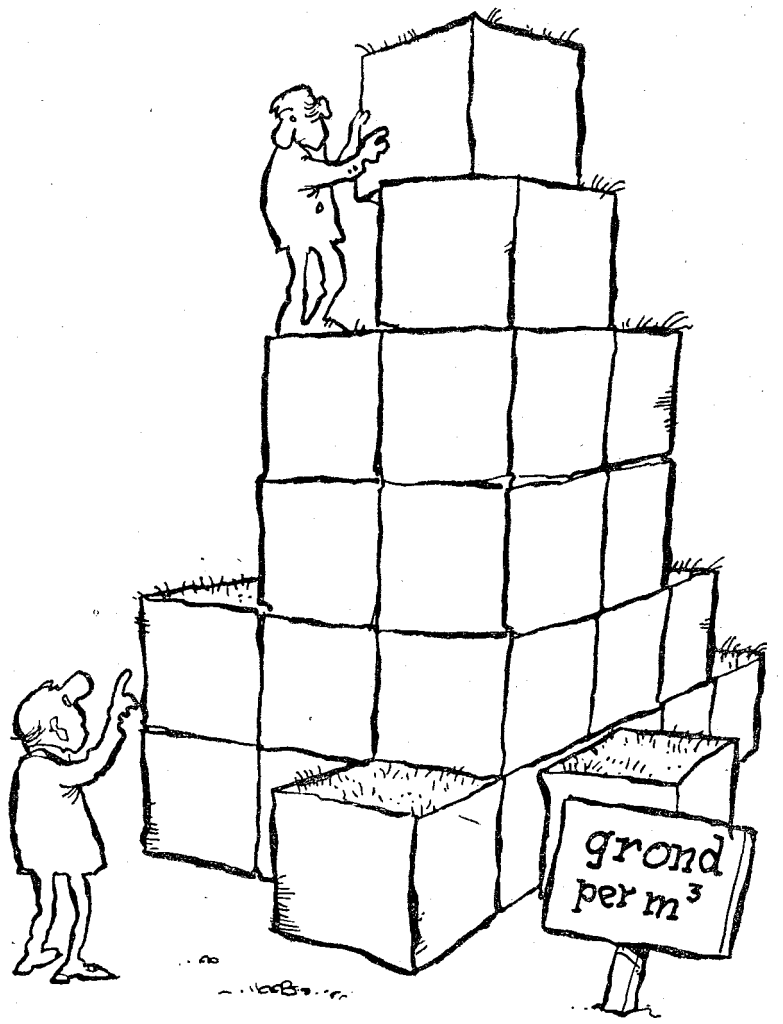

Het CDA en de grondpolitiek

Echt progressieve grondpolitiek blijft doel CDA

(Vervolg van pagina 8)

Grondbeleid landelijk gebied.

In het landelijk gebied overheerst het agrarisch gebruik van de grond, ofschoon dit steeds meer gepaard gaat met niet-agrarische beheersdoeleinden Hiervoor dient een goede beheerswetgeving tot stand te komen, die gedeeltelijk al in de vorm van waterstaats- en milieuwetgeving bestaat, maar die in meer geïntegreerde vorm ook voor het landschapsbeheer nodig is. Gemeenschapseigendom is hiervoor niet vereist en zelfs in hoge mate onwenselijk, omdat het – zoals ook de links georiënteerde Boerengroep Wageningen in De Groene Amsterdammer van 30 maart 1977 vaststelt – onherroepelijk tot centralisatie van macht bij het Rijk zou leiden. Weliswaar wil de PvdA-werkgroep daaraan ontkomen door deconcentratie en decentralisatie van de grondbank naar de nieuwe provincies toe, maar ik zie deze nog geen landbouwbeleid voeren. En de Staat heeft zich nooit „één van de prettigst verpachters" betoond, terwijl ook het erfpachtsrecht van de grondbank nog lang niet is wat het wezen moet. Daarentegen vervullen de praticuliere verpachters hun taak meer dan voltreffelijk en het is alleen maar jammer dat het pachtpercentage door de hoge koopprijzen zo sterk terugloopt, nl. van 52% bij de afschaffing van de prijsbeheersing voor landbouwgronden in 1963 tot 44% nu.

En daarmee zitten wij dan meteen bij het kernpunt van het agrarisch grondbeleid: de afschuwelijke prijsstijging van landbouwgronden, sinds twee jaar met meer dan 300%. tot een niveau dat de Nederlandse landbouw bezig is de vernieling in te jagen. Gelukkig wordt dit nu ook door jonge boeren onderkend en zit ik met de PvdA-werkgroep op één lijn, wanneer zij op blz. 24 pleit voor een onderzoek naar de mogelijkheid van het opnieuw invoeren van een of andere vorm van prijsbeheersing van agrarisch onroerend goed. Tegen de afschaffing van de Wet Vervreemding Landbouwgronden heb ik mij destijds, toen nog als wetenschappelijk medewerker in Wageningen, reeds fel verzet. Het is de meest fatale misrekening geweest in het landbouwbeleid van na de oorlog, onderdeel als het was van de dwaze liberaliseringsgolf onder invloed van het welvaartsoptimisme uit de zestiger jaren. De CDA-partijen dragen hiervoor mede-verantwoordelijkheid. Ik heb geen moeite dat te erkennen.
De gevolgen zijn bekend. Niet alleen dreigt de liberalisering om te slaan in haar tegendeel: socialisering – al dan niet via de grondbank – omdat de eigendom als particuliere exploitatievorm niet meer te financieren is. Ook de pacht gaat eraan, zowel kwantitatief als kwalitatief, getuige de bovengenoemde percentages en de rigoreuze pachtprijsverhoging die nu wordt overwogen. Dit laatste is het najagen van een denkbeeldige haas door een hazewindhond. Het jaagt de prijzen alleen nog maar verder op, evenals een structuursbeleid dat gericht is op een verdere bedrijfsvergroting in de toekomst, neerkomend op afbraak van arbeidsplaatsen in de landbouw, die elders niet worden teruggewonnen. Aan de andere kant biedt socialisering ook geen enkele oplossing, omdat ook erfpacht aan prijsstijging onderhevig is en de schatkist zich algehele omzetting in pacht niet kan veroorloven.

Prijsbeheersing landbouwgronden

De enige oplossing zie ik in wederinvoering van een prijsbeheersing voor landbouwgronden, al dan niet in combinatie met een voorkeursrecht, niet ten behoeve van de overheid maar ten behoeve van de boeren die de grond het meest nodig hebben. In een bijlage van het CDA-rapport had ik omtrent een dergelijk voorkeursrecht een balletje opgeworpen en, hoewel dat niet in het CDA-programma is opgenomen, zag ik tot mijn verrassing dat de minister van Landbouw wel in die richting ging werken. Grappig was de wijze waarop het PvdA-kamerlid Voortman bij de eerste en enige mondelinge behandeling van de omstreden wetsvoorstellen onze woordvoerders De Bekker en Van Dam achtervolgde met de vraag of zij ook die bijlage van het rapport onderstreepten. Zij hoeven toch niet alles te ondertekenen, wat ik ooit heb geschreven? Trouwens ik aarzel zelf sterk of aan zo'n selectief voorkeursrecht wel een goede uitwerking kan worden gegeven.
In ieder geval zal echter een prijsbeheersingssysteem nodig zijn, omdat een voorkeursrecht alleen niet voldoende is. En laat men mij nu niet weer vertellen dat een dergelijk systeem niet doelmatig is vanwege zwarte prijzen en zo. Dat is gewoonweg onzin. Zwarte prijzen zijn niet openbaar bekend en hebben op geen stukken na de suggestieve, prijsopdrijvende werking die er van de tegenwoordige openbare verkopingen uitgaat. Direct na de afschaffing van de Wet Vervreemding Landbouwgronden ontstond al een prijsstijging van 100% ten opzichte van de zwarte prijzen uit een eerder gehouden enquête. En een selectief voorkeursrecht zou zelfs afdoende dergelijke prijzen tegengaan. Het recht kan alles, als het moet. En het moet nú, want het gaat om het bestaan van een bedrijfstak die de primaire basis vormt van onze economie en van onze eerste levensbehoeften voedsel en milieu. Er is nu zelfs meer aanleiding voor een prijsbeheersing landbouwgronden dan in 1940.

Andere maatregelen landelijk gebied

Als ik socialisatie in algemene zin als ondeugdelijk en onnodig afwijs, dan wil dat nog niet zeggen dat voor de grondbank geen belangrijke taak zou zijn weggelegd. Dat blijkt ook uit ons verkiezingsprogramma, stelling 166: de grondbank moet de mogelijkheid bieden om onder redelijke voorwaarden (w.o. recht op terugkoop) de eigendom van een bedrijf tegen verpachte waarde over te nemen van iedere boer, ondernemer met een levensvatbaar bedrijf, die vrijwillig deze eigendom in erfpacht of pacht wil omzetten.
Erg belangrijk blijf ik ook vinden het onder b gestelde: de opvolger van de overleden eigenaar-exploitant van een bedrijf wordt onder nader te stellen voorwaarden een voorkeursrecht toegekend in de vorm van een recht op overname in eigendom tegen verpachte waarde of in pacht.
Werk genoeg aan de landelijke winkel dus. En nu het grondbeleid voor het stedelijk gebied.

Grondbeleid stedelijkgebied

Opvallend is ook hier de overeenstemming tussen het PvdA-rapport en het onze. Zo is allereerst van ons overgenomen het pleidooi voor een publiekrechtelijke regeling van het gemeentelijk grondbeleid. Zelf heb ik de gedachten daaromtrent al wat verder ontwikkeld, o.m. in Bouwrecht 1976, blz. 670 e.v. Ook in het PvdA-rapport komt veel uitwerking voor, die mij aanspreekt. De crux van het huidige stedelijk grondbeleid is juist, dat een goed wettelijk kader daarvoor ontbreekt, en dat het zich in hoofdzaak langs privaatrechtelijke banen voltrekt, waardoor ook speculatie zowel door gemeenten als door particulieren haar kansen krijgt. Tot een publiekrechtelijke regeling van gemeentelijk grondgebied reken ik onder meer:
- een regeling van de planning zowel van de grondverwerving als van de gronduitgifte, ook wat financiering betreft;
- een regeling van de stedelijke herverkaveling als publiekrechtelijk planningsen uitvoeringskader zowel voor stadsuitbreiding als voor stadsvernieuwing;
- een betere regeling van de verwervingsmogelijkheden zowel wat voorkeursrecht als wat onteigening betreft;
- een regeling van de uitgiftevoorwaarden zowel wat verkoop als wat erfpacht of huur betreft;
- een regeling van de projectontwikkelingsovereenkomst zowel met de gemeente als met particuliere grondeigenaren;
- een betere regeling van het verhaal van grondkosten zowel langs fiscale als langs andere weg;
- de invoering van een speculatiewinstbelasting bij onevenredige waardevermeerdering van onroerend goed;
- een betere regeling van de rechtsbescherming zowel wat beroepsmogelijkheden als wat schadevergoeding betreft.

Dit alles en nog veel meer maakt bij mij dan deel uit van een gecoördineerd stelsel van wetgeving betreffende de ruimtelijke ordening, de ruimtelijke inrichtng, het ruimtelijk beheer, de rechtsbescherming en de informatievoorziening van onroerend goed. Voor een dergelijke coördinatie van wetgeving ontmoet ik tegenwoordig in praktisch alle politieke kampen veel belangstelling, al drukt die zich soms nog niet op de juiste wijze uit. Zo kon een voorstel van de AR-Partijraad om hierover een punt in het programma op te nemen op het CDA-congres waar ik door ziekte niet aanwezig kon zijn, geen meerderheid halen, omdat men meende dat de wenselijkheid van een gecoördineerde wetgeving van zelf sprak. Willen de politieke „vanzelfsprekers" dan a.u.b. wel op het Congres over deze coördinatie van 21 april a.s. in Den Haag aanwezig zijn om te horen wat er allemaal aan vastzit, nl. de onderlinge afstemming van het wetgevingsbeleid van acht departementen over tientallen jaren, waarvan afhankelijk zijn de horizontale en verticale coördinatie van bestuur, incl. het complementaire bestuur? Hiervoor zal een politieke besluitvormingskracht nodig zijn, die in dit land nog niet eerder is opgebracht.
Eén ding hoop ik. Dat aan de bovenaangeduide zaken die werkelijk politiek van belang zijn, de partijpolitieke strijd bespaard zal blijven, die het deel is geweest van datgene wat nu de nog zo geringe inzet van de grondpolitiek vormt.

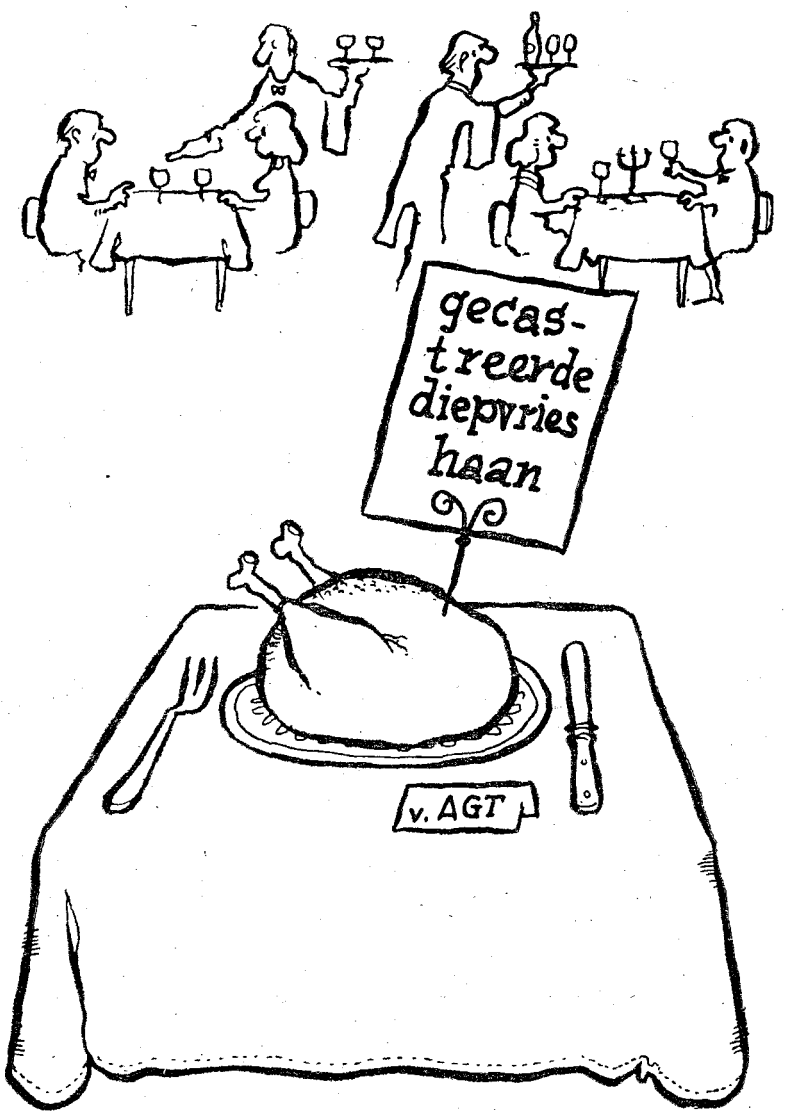

Progressieve grondpolitiek

In ieder geval is nu wel duidelijk wat ik onder progressieve grondpoiitiek versta: een zodanig wetgevings- en bestuursbeleid dat de gemeenschap optimale – niet maximale – beschikkings- en beheersbevoegdheid over de grond krijgt, met behoud van een zo groot mogelijke individuele vrijheid van particuliere eigenaren en gebruikers. De eigendom als zodanig moet daarbij volledig ondergeschikt worden gemaakt aan het beheer door individu en gemeenschap beide. De verantwoordelijkheid voor dat beheer tegenover God en naaste dient daarbij voorop te staan. Noch het uitgangspunt van de gemeenschapseigendom noch dat van de individuele eigendom doet aan die verantwoordelijkheid recht. Als ik dan ook voor het landelijk gebied de voorkeur geef aan individuele eigendom, is dat alleen, omdat ik het beheer ook van gemeenschapswege op die wijze het beste verzekerd acht. De boeren zijn door de eeuwen heen de best mogelijke beheerders geweest van het landelijk gebied en zij moeten dat, straks met behulp van een publiekrechtelijke beheerswetgeving, kunnen blijven. Kunnen zij daarbij de eigendom zelf financieren, des te beter. Kunnen zij het niet, dan moeten particuliere verpachters en de grondbank hen hierbij helpen. Pacht- én koopprijsbeheersing zijn daarbij onmisbaar.
Voor het stedelijk gebied ligt het anders. Daar zijn zulke reusachtige investeringen van overheidswege met stadsinrichting en stedelijk beheer gemoeid en daar is bovendien zo'n achterstand ontstaan in het particuliere onderhoud en beheer, dat ik in het algemeen de voorkeur aan gemeenschapseigendom, gepaard gaande met erfpacht, geef. Mits die erfpacht dan wel conform ons programma bestuursrechtelijk zodanig wordt geregeld, dat doorzichtigheid en controleerbaarheid vooropstaan en een goede rechtsbescherming is verzekerd. Zelfs mag van mij de stedelijke herverkaveling dienen om een omzetting in erfpacht te bewerkstelligen, uiteraard onder een volledige vergoeding van het waardeverschil met de eigendom. Ook moeten de erfpachtsvoorwaarden geen belemmering vormen voor particuliere investeringen. Uitgifte in eigendom kan echter ook verantwoord zijn, als daardoor aan stedelijke beheersdoeleinden niet wordt tekort gedaan.

Het bovenstaande betekent geen claim van alle grondpolitieke progressiviteit door de christen-democraten. Wij gunnen de socialisten en trouwens ook de liberalen hun aandeel in de opbouw van een verantwoordeijke maatschappij. Maar tot de PvdA-leiding zou ik speciaal willen zeggen: hoe lang nog moeten wij gebukt gaan onder het najagen van hersenschimmen uit de vorige eeuw, waardoor ons land een moderne en progressieve grondpoiitiek wordt onthouden? Wij hebben het uiterste gedaan om met u tot een accoord te komen, zelfs zodanig dat wij één van die hersenschimmen – waar zelfs uw eigen deskundigen niet in geloven: de gebruikswaarde – tegen ons programma in hebben trachten te aanvaarden. Wilt u met ons zaken doen in de grondpoiitiek of wilt u het niet? Het antwoord op die vraag zal in de komende maanden gegeven moeten worden.

Dat vereist een partijpolitieke volwassenheid die aan de gelijkwaardigheid van andere democratische partijen recht doen.

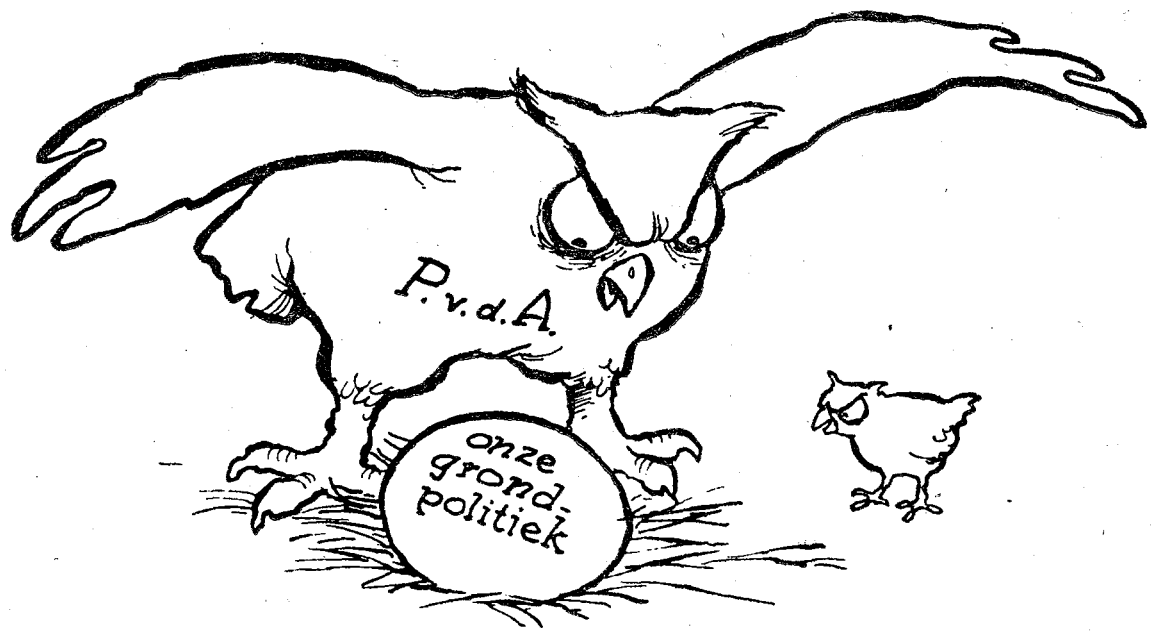

Door Frans Jozef van der Heyden

Dieuwke de Graaff (uit Sneek) over gezin en emancipatie

Meer dan de broodplank alleen

Dieuwke de Graaff-Nauta – 47 jaar oud, getrouwd, twee kinderen van 17 en 19 jaar – is wethouder van onderwijs, volksgezondheid en voorlichting in Sneek. Ook voert zij de CDA-fractie in de Staten van Friesland aan. Van zichzelf zegt ze dat ze is opgegroeid met politiek (haar vader vervulde vele functies in de CHU), zoals nu haar kinderen opgegroeid zijn met een moeder, die in de politiek zit en daar dagwerk aan heeft. Ze zit als sedert 1962 in de provinciale staten en sedert 1966 ook in de raad van Sneek. Voor zij in de politiek functies aanvaardde was zij onderwijzeres en lerares. Met haar praat ik over gezin en emancipatie, waarbij afgesproken is het niet al te persoonlijk te maken omdat zij er geen behoefte aan heeft om haar gezin te etaleren zonder dat haar man en kinderen daar iets in te zeggen hebben. Een van haar aardigste politieke succesjes van de laatste tijd is overigens haar idee om van Friesland binnen de reorganisatie van Binnenlands Bestuur een proefprovincie te maken – een idee waarop Gedeputeerde Staten zijn ingegaan. Er werkt nu een bijzondere werkgroep met als opdracht om met een concrete suggesties te komen om die aan de minister van Binnenlandse Zaken voor te leggen. Een laatste opmerking voor het vraaggesprek zelf. Ze komt over als ervaren, zakelijk maar bovenal als een vrouw, die haar werk niet als een man wil doen maar als een vrouw met haar eigen talenten en haar eigen kijk op de zaak.

– In het CDA-verkiezingsprogramma wordt het gezin opgevat als een onmisbare pijler van onze samenleving. Ervaart u dat ook zo?

Ik ben het daar mee eens. In het gezin ontmoet je elkaar, vind je rust en geborgenheid, maar het moet meer zijn. Het gezin is van groot belang voor de maatschappij. In het gezin moeten vele aspecten van die maatschappij besproken worden en als het ware met de invloed van dat gezin erbij weer aan de maatschappij teruggegeven worden. Het betekent tegelijkertijd, dat die maatschappij het gezin in zijn opstelling beïnvloedt. Ik vind ze direct in eikaars verlengde liggen. Als het gezin zich van de maatschappij afsluit schiet het zijn doel voorbij. Overigens wil ik hiermee niet zeggen dat ik andere samenlevingsvormen niet van belang zou vinden.

– In dat zelfde verkiezingsprogramma wordt in een adem met het gezin gerept over gelijke kansen voor man en vrouw en een doeltreffende uitwerking van het emancipatiebeleid. Is dat terecht, heeft de vrouw vanuit haar positie in het gezin gelijke kansen?

Om te beginnen vind ik dat de taak van de vrouw als moeder in het gezin wordt onderschat. Het gepraat over de plaats van de vrouw in het arbeidsproces dringt die positie op de achtergrond en dat vind ik jammer. Als een vrouw bevrediging in haar gezin vindt; laat haar die ruimte. Ik vind ook, dat de vrouw oog moet hebben voor haar taak in de maatschappij, die per se per definitie geen mannenzaak is.

– Men zou het gezinsleven als een gemeenschappelijke levensopdracht kunnen beschouwen, waarin man, vrouw en kinderen een eigen rol hebben. Hoe ziet u die rollen?

Een gezin vormen is inderdaad een zaak van samen doen, waarbij ieder maar moet doen wat hem het beste past. Het is niet zozeer een kwestie van rollen vervullen maar van taken verdelen, de vrouw krijgt daarbij onherroepelijk een dubbele taak zodra zij ook buiten haar gezin actief wil zijn. Het probleem daarbij is dat niet alle taken in het gezin mooi op te delen zijn in even zovele parten als er gezinsleden zijn. Voor wat het aandeel van de man betreft kan dat al helemaal een probleem geven wanneer de man een zware baan heeft. In dat verband vind ik het niet zo gek, dat sommige vrouwen zich neerleggen bij het feit, dat hun man de kostwinner is. Ik zou trouwens voorzichtig willen zijn om van nature mannen en vrouwen bepaalde taken binnen het gezin, binnen de samenleving op te drukken.

Wanneer ik nog even mag terugkomen op het verkiezingsprogramma dat door u geciteerd wordt dan zou ik de nadruk willen leggen op een ander citaat, waarin gesproken wordt van de eigen verantwoordelijkheid van het gezin. We moeten oppassen dat de uitspraak „gezin als *pijler van de samenleving" geen* kreet wordt. Ik meen dat wij als christelijke partijen te weinig aandacht hebben besteed aan en te weinig studie hebben gemaakt van de eigen plaats van het gezin in de samenleving, de plaats van de vrouw in dat gezin en de plaats van de vrouw al of niet alleenstaand in de samenleving. Een van de taken van het CDA is zeker, dat we veel meer inbreng moeten leveren in de discussie over deze zaken. Trouwens dat geldt ook voor de andere vormen van samenleven in het geding zijn.

Het staat voor mij vast, dat veel vrouwen – die heus geen volle dagtaak in het huishouden hebben – een heel belangrijke inbreng in de maatschappij kunnen hebben en dat de maatschappij daar als geheel haar voordeel mee zou kunnen doen. Wanneer het verkiezingsmotto is „Niet bij brood alleen" dan zou ik haast zeggen, dat voor de vrouw meer dan alleen de broodplank van belang is.

Pleidooi

– In de opvattingen van het CDA is arbeid van grote betekenis voor de individuele ontplooiing. Hoe ziet u dat voor een vrouw die een gezin heeft?

Arbeid moet zinvol zijn en bevrediging geven. Dat kan heel goed in het gezin zelf. Ik vind het fout dat sommige groepen van vrouwen daarbij de nadruk leggen op betaald werk buitenshuis, waarbij het werk binnenshuis niet telt.

Aan de andere kant is het ook waar, dat een vrouw die zich tijdelijk geheel voor haar gezin inzet – de moeilijkste tijd is vaak die wanneer de kinderen nog klein zijn – nog al moeite heeft om (weer) een eigen plaats in de maatschappij te veroveren. De vraag is bijvoorbeeld of de vrouw nog voldoende geschoold is om weer actief te worden en of zij bij is kunnen blijven in haar vak. Ik vind dat de mogelijkheden voor bijscholing van getrouwde vrouwen veel groter moet zijn dan thans het geval is. Sterker nog: de scholing voor haar huwelijk moet er mede op gericht zijn dat zij enkele jaren kan terugtreden zonder dat zij daarbij het gevaar loopt verder als uitgeschakeld beschouwd te worden.

– Wanneer u alles nog eens over mocht doen zou u uw leven dan anders inrichten?

Ik heb totaal geen behoefte om het over te doen. Ik heb met plezier gewerkt, ofschoon ik het gevoel heb dat ik nu te veel doe en er te weinig tijd overblijft voor andere dingen: ontspanning en sociale contachten om maar eens wat te noemen.

– Wanneer dezelfde vraag aan de overige leden van het gezin zou worden voorgelegd zou er dan hetzelfde antwoord komen?

Ik denk het wel. Ook zij zouden vinden dat ik op het ogenblik te veel doe, maar ze hebben zeker vrede met de situatie. De kinderen bijvoorbeeld voelen zich erg betrokken bij een aantal dingen, die ik doe en ervaren dat als positief.

Antwoorden op het CDA-Appèl

Je zou 't niet zo zeggen als je de verkiezingstijd van dichtbij meemaakt, maar toch is 't zo: zowel VVD als PvdA zien in het CDA de meest voor de hand liggende regeringspartner.

PvdA en VVD kunnen het namelijk , op sociaal-economisch gebied, onderling niet eens worden. Zij vormen samen immers het koppel dat maatschappelijke ontwikkeling verwacht van de belangenstrijd waarin hun respectieve achterbannen elkaars tegenstanders zijn. Het CDA bevindt zich niet op dat niveau. Wij „geloven" niet in klassenstrijd („Samen verantwoordelijk") en leggen de politieke accenten niet zo eenzijdig op het sociaal-economische („Niet bij brood alleen"). Van de nood der onenigheid hebben PvdA en VVD een „deugd" gemaakt door hun tegenstelling tot **de** fundamenten in de politiek uit te roepen. Reeds jaren wordt Nederland met dit gebrekkige denkraam opgescheept. De feiten laten zich er niet in wringen.

Het „ethisch" accoord van VVD en PvdA

In deze verkiezingstijd valt evenwel op hoezeer in menig forum VVD en PvdA dezelfde snaren roeren. Diverse sprekers werpen zich op als beschermheer van de pornobioscopen tegen justitieel optreden. Die „eervolle" rol zal het CDA hun niet betwisten. Onze belangstelling zal meer door andere problemen worden geboeid.

Als over respect voor de volwassen mens gesproken wordt zullen wij eerder denken aan de dienst die de politiek kan verlenen aan het vrije onderwijs en aan al die particuliere organisaties waarin volwassen mensen de zorg voor hun gehandicapte medemens opnemen. Dat is een organisatieleven waarvoor bij VVD en PvdA niet diezelfde positieve belangstelling bestaat. (Bepaalde stromingen hebben in deze sfeer weinig of niets gepresteerd Wij laten verder de vragen onbesproken rond de begeleiding bij ongewenste zwangerschap; een onderwerp dat onverwacht door VVD en PvdA in alle eendrachtigheid in de verkiezingsstrijd wordt ingebracht!

CDA verwerpelijke bondgenoot.

Intussen staan VVD en PvdA voor de taak om zowel een bondgenootschap met het CDA te propageren als, tegelijkertijd, de verwerpelijkheid van de CDA-partijen toe te lichten.

Daar hebben ze iets op gevonden. Het tactisch regeltje luidt: „beweer dat die kenmerken en standpunten van het CDA die je positief waardeert door je eigen partij aan de christen-democraten zijn afgedwongen. Elke CDA-visie waarmee je het eens bent moet een concessie heten, een knieval voor VVD of PvdA" („kassa" riep Van Thijn toen Andriessen het artikel over bestrijding van speculatiewinsten uit ons program reciteerde). Volgens een tweede tactisch regeltje zijn er in het CDA „weldenkende minderheden" (pro VVD of pro PvdA) die in en buiten de verkiezingen schouderklopjes mogen ontvangen of op wie „een hartstochtelijk beroep" moet worden gedaan teneinde hen van het CDA los te weken. Het „verwerpelijke CDA" kan zodoende later door PvdA en VVD aan hun eigen kiezers als „bruikbare bondgenoot" worden verkocht.

Oude politiek

Het inzicht in oorzakelijke verbanden is bij de PvdA altijd al vrij pover geweest. Zo schreef men destijds de opgang van de wereldconjunctuur toe aan hun deelname aan kabinetten.

De opzienbarende ontwikkeling van de sociale wetgeving, die steeds vanuit het christelijk sociale denken werd gevoed, werd in coalitiekabinetten graag door de PvdA toegeëigend.

Het dagblad Trouw schreef eens sarcastisch „waarom zou de PvdA niet met christen-democraten regeren, de impopulaire maatregelen en fouten kunnen immers steeds aan het CDA worden toegeschreven?" Moedwillige vertekening van het wezen der christen-democratie is niets nieuws. Ook in deze verkiezingsstrijd zullen ze er de draak mee steken.

Partijbelang contra hervormingen?

VVD en PvdA zijn zeer gehecht aan boven beschreven stijl van optreden. Meer nog dan aan de inhoud van hun politieke doelstellingen. De VVD kondigde openlijk aan om geen enkele door het CDA beoogde verbetering van de via maatschappijhervormende wetsontwerpen te zullen steunen, ook niet die verbeteringen waarmee de VVD het eens kan zijn. Voor hen gold slechts het partijpolitieke spel waarmee het CDA moest worden geplaagd. De PvdA hield de bestrijding van grondspeculatie voor gezien toen het CDA, binnen de overeengekomen uitgangspunten, het schot op de speculant nauwkeuriger wilde richten opdat de omstanders (agrariërs en middenstanders) niet geraakt zouden worden. Erger zelfs, de wet op de ondernemingsraden en de wet op de investeringsrekening, waarover een overeenstemming zich duidelijk aftekende, kregen geen kans meer. Hangt men meer aan het hautaine toontje dan aan de mogelijkheden tot hervormingen van de maatschappij? Sommigen zullen dat niet begrijpen, veel *anderen zullen dit gedrag onthullend* achten.

Lubbers en Hazekamp op studiedag Midden- en Kleinbedrijf

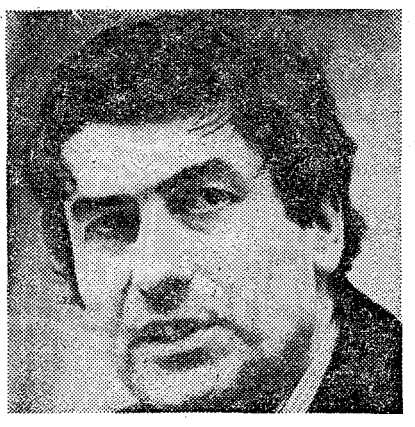

De Stichtingen voor Kader- en Vormingswerk ARP. CHU en KVP organiseren op maandag 25 april 1977 in het RAI Congrescentrum te Amsterdam een studiedag over de positie van het Midden- en Kleinbedrijf.

Dit naar aanleiding van een recentelijk bij de wetenschappelijke instituten van het CDA verschenen studie.

Op deze studiedag zullen drs. R. F. M. Lubbers en Th. M. Hazekamp resp. minister en staatssekretaris van Economische Zaken, redevoeringen houden.

's Morgens zullen discussiegroepen worden gevormd.
In elke discussiegroep zullen aan de orde komen:
a. de CDA-opvattingen over de verdere ontwikkeling van onze economie in het algemeen;
b. de plaats van het midden- en kleinbedrijf in deze ontwikkeling in het bijzonder.

's Middags zal een plenaire discussie plaatsvinden met een forum, onder leiding van **H.A. de Boer,** lid van de Tweede Kamer, voorzitter van de ARP, waarin voorts zitting hebben:
H. v.d. Meulen, secr. van het CNV
mr. G. van Muiden, alg. secr. van het NCOV
drs. H. A. C. M. Noteboom, lid van de Tweede Kamer
dr. L. M. van Leeuwen, lid van de CDA-programcommissie
dr. B. de Vries, lid van de studiecommissie Midden- en Kleinbedrijf.

Voor deelname kunt u zich uitsluitend aanmelden door overmaking van de deelnemerskosten ad f 15,– op girorekening 379333 ten name van de Alg. Penningmeester KVP, Mauritskade 25, Den Haag, onder vermelding „studiedag MKB", en het nummer van de groep waarin u wilt deelnemen.
Na ontvangst van uw betaling ontvangt u de benodigde documentatie waaronder het rapport Midden- en Kleinbedrijf, de groepsdisscussievragen en het artikel „Beleid getoetst" van H. A. de Boer.

KIEST

VOOR HET RODE POTLOOD

Wat moet je nu als gewoon burger met de verkiezingen? Welke uitwerking heeft je stem en hoe komt een kabinetsformatie tot stand?
Een antwoord hierop geeft Jan Stroes in HET RODE POTLOOD: 80 pagina's, boordevol illustraties!
Voor boekje + geluidscassette f 5,– overmaken op postgiro 1501169 t.n.v. St. Burgerschapskunde, Leiden.

STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE

Een goed begin!

Een goed begin van de dag met

Trouw

Blijf bij met al het politieke nieuws. Lees de doordachte commentaren om uw eigen standpunt te bepalen.

De talrijke rubrieken van Trouw geven U volop leesplezier. Uitstekend buitenlands nieuws (in 1977 tien extra bijlagen).

Een krant die gewaardeerd wordt door z'n betrouwbare berichtgeving.

Trouw wordt vaak geciteerd.

Kent U Trouw nog niet, zoals die nu is? Wat let u om onderstaande bon vandaag nog in te vullen. Voor een abonnement met **een welkomstkorting van f 6,55.**

Bon voor elke dag *Trouw* in de bus

Voor de eerste termijn krijgt U een korting van f 6,55, na eerst 14 dagen de krant gratis te hebben ontvangen.

Naam: .....

Adres: .....

Plaats: .....**CDA**

Betaling per kwartaal.

De bon in een open enveloppe zenden naar: Trouw-Antwoordnummer 2792-Amsterdam.

BETONFABRIEK „VRIJENBAN"
A. M. HOEKE
Rotterdamseweg 376 – Delft
Telefoon 015-56.01.93 – b.g.g. 12.40.08
BETONWAREN

NIEUW

Boeken Die Licht Verspreiden

Rob Matzken

DE BRUG OVER DE CHIN-RIVIER

Wat hebben de gebeurtenissen in China ons te zeggen?
Is Mao het antwoord op alle problemen, waarmee de mensheid van vandaag wordt geconfronteerd? De auteur bekend van zijn boeken 'Anders Denken' en Anders-Denken-Boerderij gaat in deze brochure in op deze vragen.

ISBN 90 70048 132, 28 blz. *f* 2,50

verkrijgbaar in de boekhandel

Uitgeverij
EVANGELISCHE LEKTUUR KRUISTOCHT
Postbus 392. Tel. 05490-19927
7600 AJ
ALMELO

BUNNIK

BOUW- EN AANNEMINGSBEDRIJF

A. J. van der Tol b.v.

*

NIEUWBOUW
RESTAURATIE
BUNGALOWBOUW
VERBOUW

*

Schoudermantel 39, Bunnik – Telefoon: 03405-1400

BOUWBEDRIJF P. HULSEBOS Jzn. B.V.
Venneperweg 873 – Nw.-Vennep

NIEUW VENNEP – Telefoon 02526-2277
ABBENES – Telefoon 02524-226

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

HANAB B.V.

VALKENBURG – ZH Telefoon 01718-7.19.41*
VEENDAM – Telefoon 05987-7800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

SPAARBRIEVEN

Een storting van f 1000,- levert op na:

3 jaar	**f 1250,-**	**(7¾%)**
4 jaar	**f 1375,-**	**(8¼%)**
5 jaar	**f 1525,-**	**(8¾%)**

CHR. SPAARBANK „EIGEN HAARD" GRONINGEN

Lopende Diep 7 - Tel. 050-127902-127687

BISSCHOPPELIJK COLLEGE
HAGEVELD
HEEMSTEDE

INTERNAAT voor jongens

atheneum (met latijn)
(eigen school)

gymnasium/havo/mavo
(scholen in Haarlem en Heemstede)

U bent met uw zoon op zoek naar een nieuwe school.
Hebt u ook gespeeld met de gedachte, dat een school-internaat een mogelijkheid is?
Ons college wil een leer- en leefgemeenschap zijn voor jongens. Studiebegeleiding, schooladvies, beroepskeuze en persoonlijkheidsvorming krijgen veel aandacht.

Om de band met het gezin en de eigen omgeving te behouden zijn de jongens in de weekends thuis.
Stelt u vrijblijvend op de hoogte.

Inlichtingen bij de directie van Hageveld, Cruquiusweg 15, Heemstede.
Telefonisch bereikbaar tussen 9.30 en 10.30 uur; 023 - 282350.

christen democratisch appèl

CDA 1

van agt

CDA, postbus 7676, Den Haag

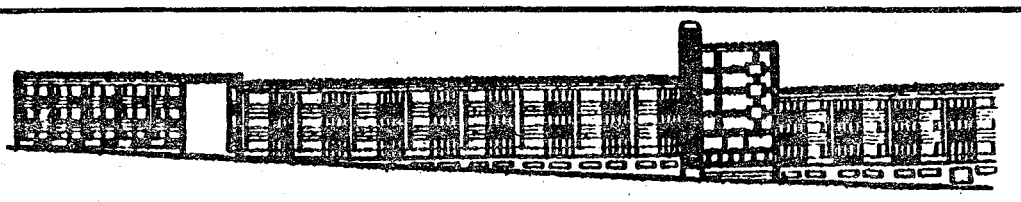

PARKFLAT 't VELTHUYS te HATTEM

EEN GEHEEL NIEUWE WOONVORM

VOOR HEN, DIE op rijpere leeftijd voor nu direct de volledige vrijheid verkiezen die de serviceflat hen biedt, maar toch, eventueel in de toekomst, zich de mogelijkheid van volledige verzorging vast willen reserveren.

SERVICEFLAT 't VELTHUYS biedt U voor nu ruime twee of drie kamerflats met volledige badkamer, keuken en balkon; keuze uit verzorgde menu's, hulp van meisje en onderhoudsservice. Eventueel een ruime verwarmde garage.

STICHTING 't VELTHUYS biedt u in een ander gedeelte van het gebouw (in precies dezelfde grote flats) de volledige verzorging met dag- en nachtverpleeghulp en idem bewaking, alle maaltijden en verder alles wat bij een **volledige** verzorging behoort.

De gebouwen, voorzien van liften en slechts 3 woonlagen hoog liggen in een eigen bospark terwijl de omgeving ideale wandel- en fiets gelegenheid biedt. Goede verbindingen met alle delen van het land.

Ruime logeergelegenheid voor bezoekers van beide categorieën.

Op aanvraag volledige voorlichting bij u aan huis.

Vraag volledige telefonische inlichtingen tussen 9 en 5

PARKFLAT 't VELTHUYS BOSWEG HATTEM

tel.: 05206-1641. Bij geen gehoor 1845 of 1076.

Openbare Bibliotheek Groningen

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

33e jaargang – nr. 16 23 april 1977

CDA-voorzitter Steenkamp tijdens het uitspreken van zijn openingstoespraak bij de campagnestart.

CDA-verkiezings-campagne van start!

Vrijdag 15 april jl. werd in Utrecht het startschot gegeven aan de CDA-verkiezingscampagne.

Degenen die een centrale rol zullen spelen in deze campagne werden uitgebreid geïnformeerd over het hoe, wat en waarom van de campagne. Tevens waren informatiestands aanwezig en was er reeds het verkiezingsmateriaal aanwezig. Voor de rede van CDA-lijsttrekker Van Agt was grote belangstelling. Daarom is die rede in z'n geheel in Nederlandse Gedachten op pagina 1 en 2 opgenomen.

Totstandkoming CDA: reden tot opluchting, verbijstering en verwondering

Enthousiaste start verkiezingscampagne

Vrijdag 15 april belegde het Centraal Verkiezings Comité (CVC) van het CDA een informatieve bijeenkomst in het Utrechtse Jaarbeurs Congrescentrum als startschot van de CDA-verkiezingscampagne. Al diegenen, die in de campagne in gemeente en regio een centrale rol zullen spelen waren voor deze bijeenkomst uitgenodigd.

Na een enthousiaste openingstoespraak van CDA-voorzitter Steenkamp werden de aanwezigen uitgebreid geïnformeerd over het CDA-programma, het gebruik en de verspreiding van het verkiezingsmateriaal en de benadering van de kiezers.
De dag werd besloten met de verkiezingstoespraak van de CDA-lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt over het verkiezingsthema „Samen verantwoordelijk". De tekst van deze toespraak treft u op deze pagina's van Nederlandse Gedachten aan.

Lijsttrekker Van Agt spreekt hier zijn verkiezingstoespraak uit als start van de CDA-verkiezingscampagne.

Vandaag valt het startschot van onze campagne. Over minder dan zes weken zullen de kiezers hun stem bepalen. Nu komt het erop aan onze krachten te bundelen, onze inspanningen te verhevigen en zoveel mogelijk bewoners van dit land enthousiast te maken voor ons appèl.

Ruim vier maanden geleden hielden wij ons grote congres in Den Haag. Daar werd ons program vastgesteld voor de komende regeerperiode. „Niet bij brood alleen" draagt het tot titel. Het is een document geworden om trots op te zijn, maar meer nog een opdracht aan onszelf en allen die zich bij ons willen voegen om vorm te geven aan een verantwoordelijke maatschappij, een gemeenschap van mensen die zich verantwoordelijk stellen voor elkaars welzijn en voor een zorgvuldig beheer van de aarde die ons is toevertrouwd. Het is een inspirerend program, doortrokken van de overtuiging dat het niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats gaat om het verwerven van welvaart. Die welvaart moet naar rechtvaardigheid worden verdeeld. Maar dat is, hoe belangrijk ook, niet alles. Er zijn meer en andere waarden waaraan wij gestalte dienen te geven. De belangstelling daarvoor te verhevigen, sterker: daarvoor mensen enthousiast te maken, dat is ethisch reveil.

Ethisch reveil, een wezenlijke taak

Ethisch, of geestelijk reveil.
Met overtuiging voer ik daarvoor het pleit. Sinds ik er het eerst over sprak – en dat is intussen lang geleden – zijn tal van tekstschrijvers en commentatoren met die woorden op de loop gegaan. Er zijn, terwijl wij enige tijd in verwondering over zoveel negatief tumult zwegen, allerlei caricaturen van gemaakt. Er is in diverse toonaarden de spot mee gedreven, soms goedmoedig, vaak venijnig. Er zijn, vooral buiten onze kring, zoveel kolommen over geschreven en rubrieken mee volgepraat dat het blijkbaar een boeiend onderwerp is. Een thema dat veel tegenspraak oproept, maar weinigen geheel onberoerd laat. Gelukkig, want het gaat hier om een voor de samenleving wezenlijke zaak.
Sommigen van ons zijn van de critiek geschrokken, zozeer zelfs dat zij de oproep tot een geestelijk reveil liever maar wilden opbergen in het archief van de te riskante uitspraken. Tot die critiek behoort het verwijt dat het reveil gelijk zou staan met *restauratie,* de klok terugzetten, rechtsomkeert naar het verleden. Dat is een zonderling misverstand. Reveil betekent ontwaken. Dat zou juist diegenen bijzonder moeten aanspreken wie het „ontwaakt, verworpenen der aarde" dierbaar is. En het zou juist verstaan moeten worden door allen die verwant zijn aan de omroep die de haan als herkenningsteken voert. Ontwaken is herleven, met nieuwe moed beginnen aan de eerste dag van de toekomst. Daarmee wil ik overigens niet uitspreken dat het verleden ons niets meer te bieden zou hebben. Zoals onze tijd mede gekenmerkt wordt door een overmaat aan bewondering voor wat jong en jeugdig is en een ondermaat aan waardering voor wie verkeren in de avond van het leven (als veertiger mag ik mij veroorloven hiervan melding te maken), zo ook treffen wij in onze tijd bij velen een geringschatting aan van wat ons door generaties vóór ons is aangereikt en de overspannen verwachting dat elke verandering een verbetering zal blijken. Dat is een scheve zienswijze. Beginselen, normen en instellingen zijn niet van onwaarde op de enkele grond dat wij deze niet hebben gevonden of gesticht, maar als erfgoed hebben verkregen. Het is onze blijvende opdracht te werken aan verbetering van de gemeenschap, binnen onze eigen grenzen en daar over heen. Wij behoren dat te doen met een open oog voor al hetgeen aan onze maatschappij mankeert, maar ook met eerbied voor geestelijke erfgoederen die in de tijden vóór ons zijn gevormd. Het apostelwoord „Onderzoekt alles en behoudt het goede" dient ook onze opstelling tegenover de maatschappelijke problemen van vandaag te bepalen. Nood dient gelenigd en onrecht hersteld, maar er is anderzijds veel, waard behouden te blijven of in ere hersteld.

Sociale ethiek

De kritiek op het ethisch, of geestelijk reveil heeft, nu eens uit misvatting dan weer tegen beter weten in, *die oproep versmald* tot het gebied van de individuele ethiek en daarbinnen nog tot de ethische vragen omtrent de sexualiteit. Toch heb ik al bij mijn eerste optreden als lijstaanvoerder, ongeveer half oktober van het vorig jaar, en twee maanden later in mijn rede op ons congres duidelijk gemaakt dat het ook, en zelfs vooral, vragen van sociale ethiek zijn die ons bewegen. Dat blijkt ook zonneklaar uit ons program. Het ligt ook besloten in het motto waarmee wij de kiezers tegemoet willen treden: „Samen verantwoordelijk." In de overwegingen die aan ons politiek werkprogram vooraf

Vervolg op pag. 2

Kiesverenigingen moeten na partijraad van 7 mei stemmen!!

Op de partijraad van 7 mei a.s. worden diverse belangrijke zaken behandeld. Naast de redevoeringen van CDA-lijsttrekker Van Agt en fractievoorzitter Aantjes wordt o.a. de aandacht gevraagd voor het vaststellen van dubbeltallen voor o.a. partijbestuur en voorzitter en penningmeester van de Kuyperstichting. Zo wordt een deel van de leden van het p.b., evenals trouwens de partijvoorzitter, de beide vice-voorzitters en de penningmeester van de partij, door de kiesverenigingen gekozen en een ander deel van het p.b. door de partijraadsleden. Het zal u duidelijk zijn. In de maand mei moeten er vergaderingen worden belegd van de kiesverenigingen. Besturen, leg de vergaderdatum zo tijdig mogelijk vast opdat zoveel mogelijk leden van hun democratische rechten gebruik kunnen maken. En kondig die vergadering ook tijdig aan!

DEZE WEEK IN NG:

Rede Van Agt bij start verkiezingscampagne pag. 1, 2
Aantjes over het accent op de eigen richting pag. 3
Agenda pag. 4
Stemmen bij volmacht pag. 4
Onderwijs pag. 4
Interview met mevr. Rutgers-Hovy pag. 5
Uit de Arjos pag. 6, 7
Van de partij pag. 7

Gesprek met 100-jarige!

In dit nummer leest u een uitvoerig gesprek dat de redactie van Nederlandse Gedachten dezer dagen had met mevrouw Rutgers-Hovy, echtgenote van oud-minister prof. mr. V. H. Rutgers.

Mevrouw Rutgers-Hovy vierde dezer dagen in goede gezondheid haar honderdste verjaardag.

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S, ORGELS
OVERTOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

IN OGENSCHOUW

Het startsein is gegeven

Er nu tegen aan!!

De komende dagen zijn van vitale betekenis. De verkiezingsdatum, 25 mei, komt snel dichterbij. Vorige week vrijdag werd dan ook het officiële startsein gegeven aan de verkiezingscampagne van het CDA: de strijd om de kiezersgunst is feestelijk ingezet. Daar was ook alle reden toe. Want ondanks de minieme organisatietijd, die met het oog op deze parlementaire verkiezingen het CDA had in vergelijking met de andere partijen, zijn er momenteel meer dan 850 plaatselijke CDA-campagneteams, verspreid over heel Nederland, georganiseerd en geïnstrueerd.
Eveneens in de Utrechtse Jaarbeurshal, maar een dag later, werd de geboorte gevierd van het Christen Democratisch Jongeren Appel, CDJA, waarvan de Arios-voorzitter Fred Borgman tot eerste voorzitter werd verkozen. Diezelfde dag werd binnen de VVD, PPR en PSP de verkiezingsstrijdvlag gehesen, terwijl op 1 mei in Rotterdam de PvdA zich officieel binnen de arena begeeft.

Aanvallen gepareerd

Onze lijsttrekker Van Agt deed heel juist bij de opening van de CDA-verkiezingscampagne door – voor de zoveelste maal – de misverstanden en karikaturen, gemaakt van het destijds door hem zelf gelanceerde motto „Ethisch Réveil" aan de kaak te stellen en door de versmalling tot het terrein van de individuele ethiek of de ethische vragen omtrent de seksualiteit van de hand te wijzen.
Ook „de piraterij in het snelverkeer" en de „ernstige vergroving in menige tak van sport" rekende hij hiertoe, de ontwikkelingshulp en de werkloosheid, waarvoor geldt samen verantwoordelijk.

Van Agt deed méér...

Reeds vóór, maar vooral ná de kabinetscrisis blonken tot nu toe de PvdA-bewindslieden en andere vertegenwoordigers uit in het presenteren van wat het kabinet-Den Uyl voor elkaar had weten te krijgen in de afgelopen 4 jaar. Daar waar de pluspunten van dit beleid direct te maken hadden met de „eigen" verantwoordelijke ministers werden dezen bij naam en toenaam genoemd. Betrof het het terrein van een AR- of KVP-minister, dan werd echter abusievelijk zijn naam verzwegen en gesuggereerd dat de eer slechts toekwam aan het voltallige kabinet, het kabinet-Den Uyl niet waar! Men ging zelfs verder. In Weesp riep onlangs Duisenberg uit: CDA, als gij karakter hebt, toon dat dan ook, nú. Daarbij suggereerde hij dat het CDA in de onderhandelingen met de VVD geneigd zou zijn wetsontwerpen, als ze wet geworden waren, opnieuw aan de orde te stellen, teneinde ze geheel of gedeeltelijk terug te draaien. Van Agt liet hier echter geen spaan van heel.
We schamen ons niet voor wat onze bewindslieden in het kabinet-Den Uyl hebben bewerkstelligd, in tegendeel. Vierkant staan we achter hen en hun daden. Die zullen we nimmer verloochenen.

Het kabinetsbeleid tot inzet?

De PvdA, en in haar voetspoor de PPR, gaan prat op het gegeven dat zij het kabinetsbeleid tot inzet van de verkiezingsstrijd kunnen en zullen maken. Het CDA zou hiertoe niet geneigd noch in staat zijn.
De werkelijkheid leert anders.
Van Agt maakte duidelijk dat dat beleid onmiskenbaar de sporen van een christen-democratische invloed in zich draagt. Dat beleid is voor kritiek vatbaar, maar dat beleid mocht er beslist zijn en mag best worden verdedigd. Dat zullen we dan doen ook! Het kan de toets der redelijkheid doorstaan en was vaak erg goed. Andere taal dus.
Hoe kan overigens de PvdA het totale kabinetsbeleid tot inzet van de verkiezingen maken, wanneer: het PvdA-congres de hulp aan Indonesië wilde zien stop gezet (contra Pronk), het eigen woningbezit wilde zien verworpen (contra Schaefer en Van Dam), een resolutie indient tot gratis verstrekking van heroïne (contra Vorrink) en de gezondheidszorg (contra Hendriks en Vorrink) wil nationaliseren?
Is het werkelijk zo moeilijk alles juist te analyseren?

PPR-resolutie

De resolutie, door de PPR zaterdag jl. in Amersfoort tegen de wil van de fraktie en ondanks afraden door de PvdA aanvaard, manoeuvreert de PPR en tegelijkertijd de PvdA in een moeilijke positie, waar het de onderlinge samenwerking betreft. Zij betwijfelt de hardheid van de 4 door de PvdA gestelde voorwaarden, waar Duisenberg overigens ook ons reden toe geeft. Gelukkig maar. Ons past echter geen leedvermaak.

Integendeel. De mededeling dat de PPR in een mogelijk nieuw kabinet van PvdA en CDA geen ministers zal stoppen brengt ons evenmin van ons stuk. Het program „Niet bij brood alleen" toont ons een volstrekt eigen weg. De weg van het SAMEN VERANTWOORDELIJK, samen verantwoordelijk voor de zwakkere in de samenleving, dichtbij en veraf, om de bijbelse gerechtigheid gestalte te doen geven.

Eerst na de verkiezingen en op grond van de verkiezingsuitslag valt er verder te praten. Wij presenteren onze eigen weg aan het Nederlandse verkiezingsvolk. En daartoe nu met enthousiasme op pad.

G. F. Ph. d. B.

Opluchting, verbijstering en verwondering

Vervolg van pag. 1.

gaan staat onder meer dat het C.D.A. wil streven naar een maatschappij waarin de Bijbelse gerechtigheid meer gestalte krijgt, de mens zijn vrijheid en verantwoordelijkheid beter kan beleven en waarin het welzijn van allen wordt gediend.

Abortusbeleid

Wat houdt dat in? De kerngedachte hiervan is: *eerbied* voor wat de Heer ons heeft toevertrouwd, voor de schepping die ons in beheer werd gegeven, in het bijzonder voor de waardigheid van de mens. Dat fundamentele respect verplicht ons allereerst *het leven zelf* te beschermen, ook het wordende, ook het door de naderende dood ogenschijnlijk ontluisterde. Dat is geen hardvochtig standpunt, zoals ons wel wordt tegengeworpen. Dat zou pas waar zijn als wij ons niet zouden bekommeren om de ernstige nood die zich hierbij kan voordoen. Die bekommernis hebben wij wel degelijk en ook die spreekt uit ons program. Onlangs heb ik in een televisieuitzending van het C.D.A. verklaard dat het vraagstuk van de abortus tijdens de komende kabinetsformatie aan de orde zal moeten komen. Het zal heel moeilijk zijn daarvoor een aanvaardbare oplossing te vinden. De socialisten zijn vierkant voor de vrijheid van abortus mits verricht door de houder van een medisch brevet. De V.V.D. heeft onlangs een omstandige regeling op papier gebracht die bijna op hetzelfde neerkomt.
Hoezeer verdieping van normbesef nodig is, toont verder de *piraterij in het snelverkeer.* De zegswijze dat de mens zijn medemens een wolf is blijkt in het verkeer nog altijd waar. Westerterp, onze man op Verkeer en Waterstaat, heeft een reeks van maatregelen getroffen ter verhoging van de verkeersveiligheid. Maar geen netwerk van voorschriften en voorzieningen is bij machte te beletten dat mensen, bij duizenden, omkomen in het verkeer of daar ernstig letsel oplopen.

Sport en commercie

Er zijn in onze maatschappij meer tekenen van een schromelijk tekort aan respect voor de mens. De ernstige *vergroving in menige tak van sport* is er een van. De verruwing heeft, dat spreekt van zelf, te maken met het feit dat de commercie zich van een deel van de sport heeft meester gemaakt. Dat voetballers worden verkocht is, al hebben zij er zelf vaak profijt van, eigenlijk een walgelijke vertoning en hetzelfde geldt voor de wijze waarop beroepsrenners worden gebruikt als werktuigen van sales promotion. Wedstrijden zijn veelal geen sportieve ontmoetingen meer, geen krachtmetingen tussen mensen, maar veldslagen tegen mensen. „Voetbal is oorlog", zei enige jaren geleden een befaamde trainer in een oprisping van openhartigheid en hij is de enige niet die zijn pupillen in die geest programmeert. Verontwaardiging riep deze uitspraak nauwelijks op, veeleer heldenverering en imitatie. Hier wordt de mens gemaakt tot voorwerp. Dat gebeurt ook in de opfokcultuur voor de topsport. Op de spectaculaire prestaties komt het daar aan, ten koste van het welzijn van de jonge mensen die daartoe worden gemanipuleerd.

Ontwikkelingsbeleid

Eerbied voor de waardigheid van de mens verplicht ook tot zorg voor de *kwaliteit van diens bestaan.* Voorop natuurlijk de voorziening in de primaire levensbehoeften.
Ontwikkelingssamenwerking, ik herhaal het, dient hoog op onze prioriteitenlijst te blijven. Hoe onze economie zich in de naaste toekomst ook zal ontwikkelen, hierop valt niet te bezuinigen. Op dit gebied valt binnen het C.D.A. nog veel inwendige zending te doen. De overtuiging moet baan breken dat we onze bijdrage, nu anderhalf procent van het nationaal inkomen, niet zelfgenoegzaam moeten vergelijken met wat andere welvarende staten afstaan, maar in zelfkritiek dienen te leggen naast wat we voor ons zelf bewaren en de ten hemel schreiende nood in de landen van de Derde Wereld.

Verkleining inkomensverschillen

In ons eigen land valt gelukkig nauwelijks nog schrijnende armoede te bestrijden. Hier gaat het om het bewerkstelligen van een *eerlijke verdeling van de welvaart.* De inkomensverhoudingen zijn in de afgelopen jaren, goeddeels dank zij de christen-democratische bewindslieden Boersma en Mertens op Sociale Zaken, in aanzienlijke mate verbeterd. Maar dat werk moet worden voortgezet. Het gaat niet aan, stelt ons program, dat de overheid aan werknemers beperkingen oplegt en de andere inkomensgroepen vrijuit zou laten gaan. Vandaar ons

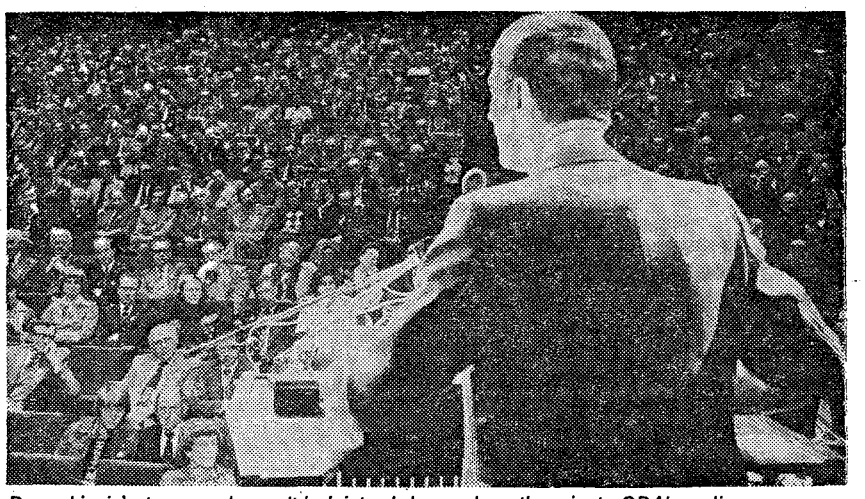

De verkiezingstoespraak wordt beluisterd door vele enthousiaste CDA'ers die een centrale rol zullen vervullen in de campagne.

voorstel een Raad voor het (gehele) inkomensbeleid in het leven te roepen. Daarbij zullen we erop bedacht moeten zijn dat het opeenstapelen, door diverse departementen, van nivellerende regelingen geen overdruk legt op de middengroepen. Om een zuiver zicht op de sociaal-economische werkelijkheid te houden zullen niet alleen de effecten van de heffing van belastingen en sociale premies op het netto besteedbaar inkomen in rekening gebracht moeten worden. Ook die van andere overheidsmaatregelen, zoals die betreffende de huursubsidies, de studiefinanciering en de schoolgelden, zoals een recent C.N.V.-rapport terecht heeft benadrukt.

Bestrijding werkloosheid

Offers, en dus de wezenlijke bereidheid deze te brengen, zullen gedurende een reeks van jaren nodig zijn om de onaanvaardbare *werkloosheid* de baas te worden. Het tempo waarin de collectieve uitgaven jaarlijks stijgen zal vertraagd moeten worden en voor de particuliere inkomens is voorshands vrijwel geen reële verhoging mogelijk, willen wij werkelijk ruimte maken voor het behoud van nog bestaande en het maken van nieuwe werkgelegenheid. Lubbers, onze man op Economische Zaken, heeft grote inspanningen geleverd om zoveel mogelijk arbeidsplaatsen te redden en in het begin van dit jaar een gedurfd, van verbeeldingskracht getuigend wetsontwerp gepresenteerd, bestemd om een fikse en toch min of meer selectieve groei van de investeringen door de bedrijven te bewerkstelligen. Vooral de werkloosheid van jongeren is een kwalijk feit waarin wij volstrekt niet kunnen berusten.

Het geweldige probleem van de werkloosheid kan ons het zicht benemen op een ander zorgwekkend vraagstuk in ons arbeidsbestel: het feit dat een groot aantal mensen zijn dagen moet vullen met *geestdodende arbeid.* Wij kunnen er niet mee volstaan te zorgen dat ieder die kan werken daartoe de gelegendheid krijgt. Van minstens zoveel belang Is het dat het te verrichten werk menswaardig is, dat wil zeggen zinvol en daardoor een bron van arbeidsvreugde.

Medezeggenschap in de onderneming

Ook het *spreiden van zeggenschap* is een opgave van sociaal-ethische aard. De werknemer bejegenen als medewerker, hem deelgenoot maken in de onderneming. Daarom is het C.D.A. voorstander van het toekennen van ruime bevoegdheden aan de ondernemingsraad. Zo worden de werknemers, door de leden van die raad vertegenwoordigd, in staat gesteld te delen in de verantwoordelijkheid voor de gang van zaken in wat, anders dan in juridische zin, ook hun bedrijf is.
Daarenboven kunnen de werknemers door de toepassing van een wettelijke regeling op de verdeling van overwinsten een participatie verwerven in het vermogen van hun bedrijf. Ook vraagt ons program om wettelijke voorschriften ter bevordering van het werkoverleg en van de behandeling van klachten.
Gaandeweg heb ik de onderwerpen besproken van drie van de vier veelbesproken wetsontwerpen waarover, vooral in de laatste maanden, zoveel te doen is geweest. Opnieuw – het is vaker gezegd – heb ik buiten twijfel gesteld dat wij, christen-democraten, grote waarde hechten aan het verstevigen van de positie van de *ondernemingsraad,* aan het tot verdeling brengen van in bedrijven behaalde *overwinst* en aan het met een zekere besturing stimuleren van de *investeringen.*
Wij wensen evenzeer wettelijke regelingen tot stand te brengen ter *beteugeling van de speculatie* in onroerend goed. Daarvoor komen zowel een herziening van de Onteigeningswet in aanmerking als het verlenen bij de wet van een voorkeursrecht aan gemeenten. Bovendien maakt ons program de weg vrij voor een belasting van vermogenswinsten (met verrekening van de verliezen), uiteraard mits de aan inning daarvan verbonden kosten de opbrengsten niet zullen overtreffen.

Formatie-criteria

In eventuele onderhandelingen met de socialisten na de verkiezingen zullen deze onderwerpen ook betrokken moeten worden, niet omdat zij dat eisen, maar omdat *wij* die onderwerpen, samen met een aantal andere, belangrijk vinden. Maar zal het wel tot onderhandelingen komen met de P.v.d.A.? Het bestuur van het C.D.A. heeft voor de formatie de volgende criteria opgesteld: de verkiezingsuitslag, de mogelijkheden ons eigen program tot uitvoering te brengen, de wenselijkheid een parlementair meerderheidskabinet te vormen en de actuele politieke situatie. Over het eerste en over het laatste van die criteria een enkele notitie.
De verkiezingsuitslag zal beslissend zijn voor de zetelverdeling binnen het nieuw te vormen Kabinet. Daaraan kan geen resolutie iets veranderen. Aan het papier met die algebraïsche formule hebben wij geen boodschap.
Ook de actuele politieke situaitie is een formatiecriterium. Dat sluit ook in of de P.v.d.A. straks nog zal vasthouden aan de onlangs vastgestelde voorwaarde vooraf: geen onderhandelingen met het C.D.A. dan nadat tevoren de vier bekende wetsontwerpen door het C.D.A. zijn geaccepteerd en wel in de door de socialisten gewenste vorm. Die voorwaarde nemen wij niet. En om nog duidelijker te zijn: wij wijzen elke voorwaarde vooraf van de hand. Zulke brieven worden door ons per kerende post aan de afzender terug gestuurd.

CDA, een daverend succes

Vandaag hijsen wij onze campagnevlag. De wedloop is begonnen. Velen van ons zullen de komende weken door het land trekken om toespraken te houden en met voor- en tegenstanders in discussie te gaan. In die reeks van toespraken zal ik, in aanvulling op hetgeen ik in deze rede te berde bracht, alle kwesties aan de orde stellen die het C.D.A. belangrijk vindt met het oog op Nederland van nu en morgen. Tot die kwesties behoort zeker de belangrijke vraag welke plaats wij in onze maatschappij toedenken aan huwelijk en gezin. Tot die zaken behoort ook het verzekeren van veiligheid in onze steden en dorpen. Voorts zullen wij aan het waarborgen van ons voortbestaan als vrije natie een belangrijke plaats in onze spreekbeurten en manifestaties geven. Het Christen-Democratisch Appèl is een beweging die wij, U en ik met élan en overtuiging, fier en zelfbewust, aan de kiezers zullen presenteren. Het is de enige politieke vernieuwing die uit alle inspanningen en pogingen van de laatste tien jaar is voortgekomen. Het is tot stand gekomen over de grootste obstakels heen, tot opluchting van velen, tot verbijstering van vele anderen, tot verwondering van bijna iedereen. Het is op het onwankelbare fundament van het Evangelie gebouwd, de enige van de grote politieke groeperingen die haar beginsel niet aan de mens zelf ontleent.

Blij

De Amerikaanse president heeft een belangrijke beslissing genomen – naar wij hopen van wereldwijde invloed. Hij heeft voor Amerika beslist dat het giftige element plutonium niet meer gebruikt mag worden als kernbrandstof.
Die beslissing gaat meteen in. Zelfs reeds gebouwde fabrieken wordt geen vergunning meer verleend.
Met deze toch geweldige stap zijn wij blij. Er is nu van overheidszijde het gevaar onderkend van plutonium en bovendien wordt daar tegen op getreden. Vooral hierom blij omdat, naar de mens gesproken er nu bij het overgaan op kernenergie, geen reële mogelijkheden bestaan kernbommen te maken.
Wij hopen dat vele kernenergielanden zich aan dit voorbeeld – meer wil de Amerikaanse president niet in dit stadium – spiegelen. Naar ons oordeel is dit de enige manier om de mogelijkheid toch kernbommen te maken af te grendelen. Waarborgen te eisen om een militair gebruik te verhinderen zullen blijken onvoldoende effectief te zijn.

Ria Beckers

De lijsttrekster van de PPR weet het wel. Als wij haar goed hebben beluisterd deelt zij mee dat AR en KVP het Kabinet hebben laten vallen op het moment dat de allereerste kleine stapjes in de richting van een betere spreiding van macht aan de orde waren. Dit verhaal was niet een conclusie gebouwd op een logisch betoog. Het was zonder meer een constatering van iemand die kennelijk zich liever maar niet verdiepen wilde in de feiten. Minister Van Doorn bijv., die reeds met behulp van het CDA reeds een concreet aantal stappen eerder heeft gezet op die weg zal haar dit niet in dank hebben kunnen afnemen. Politiek leidster zijn vraagt naar onze mening meer dan het weggeven van kreten.

CPN

De lijstaanvoerder van de PvdA – Drs. Den Uyl – heeft gezwegen over de mogelijkheid op de een of andere manier met de CPN in de politiek samen te werken. In verder achterliggende jaren is echter gebleken dat binnen de PvdA er wel degelijk stromingen bestaan die er over denken de CPN acceptabel te achten. Burgemeester Van der Louw en de niet-ambtelijke politieke adviseur van minister Van Doorn, Dr. Peper, hebben dat verwoord. Als we ons goed herinneren zijn de dames len van den Heuvel en Ria Beckers niet van een gesprek afkerig. Drs. Den Uyl heeft thans gereageerd op de dringende sollicitatie van Markus Bakker. Zeker – de communisten staan programmatisch mijlen ver af van de PvdA. Maar, aldus de lijsttrekker Drs. Den Uyl, zo'n coalitie is toekomstmuziek. Een onverbiddelijke afwijzing schijnt er niet meer in te zitten.

NG COMMENTAAR

Beneden peil

Al weer heeft de Kamer-voorzitter, Dr. Vondeling, aanleiding gegeven zichzelf over de tong te laten gaan. Hij heeft zich weer eens laten gaan. Met name over de heer Van Agt. Hij heeft „moeite" met Van Agt. Die heeft namelijk verklaard tegenzin in de politiek te hebben aldus Dr. Vondeling. En dan volgt de uitsmijter: „och, lieve jongen, wat doe je dan in de Kamer". Zelfs al zou het waar zijn dat de heer Van Agt dit zo gezegd zou hebben – hetgeen niet het geval is – dan nog is een dergelijke sneer beneden peil. Het begint te lijken op een voortgezette persoonlijke hetze.

Veel te sterke groei van geld

De totale geldhoeveelheid in Nederland stijgt te sterk. Dat houdt in dat een inflatiehaard in leven wordt gehouden. Zij die dit Kabinet daarvan de schuld zou willen geven (dit Kabinet geeft maar geld uit en bezuinigt niet) zijn beslist abuis.

Uit de cijfers 1976 bleek dat juist de overheid veel minder geld heeft gecreëerd dan mocht worden verwacht. Niettegenstaande de verleiding voor de heer Duisenberg groot was (nu het financieringstekort van het Rijk lager uitviel omdat de belastingontvangsten sterk meevielen) toch meer uitgaven te doen uit politieke overwegingen.

Het is met name de bank- en girowereld geweest die voor deze sterk vergrote geldhoeveelheid verantwoordelijk zijn. Het verlenen van credieten (hypotheken, bedrijfscredieten en consumentencredieten) is te sterk uitgezet.

De heer Zijlstra heeft op de rem getrapt: de groei van de totale credieten moet dit jaar tot 12 percent beperkt blijven. Aan de „banken" zal vermoedelijk worden overgelaten in welke sectoren dit gaat gebeuren. Wij zouden er de voorkeur aan hebben gegeven dat met name de consumptieve credieten aan banden zouden zijn gelegd waardoor het bedrijfsleven wat meer zou worden ontzien (de „winst" op consumptief crediet is ruimer n.l.!).

Tegenbeeld van deze maatregel is dat het crediet duurder zal worden. En dat – een hogere rentestand – betekent weer een (nog) hardere gulden!
De conclusie blijft reëel dat dit Kabinet het zijne er toe zal moeten bijdragen de groei van de rijksuitgaven te doen vertragen.

Samenwerking

De enige voorwaarde waaraan het CDA vóór de verkiezingen behoort vast te houden, is naar onze mening de voorwaarde vooraf geen voorwaarden te stellen noch die van derden te accepteren. Waarbij het uiteraard niet uitgesloten behoeft te worden geacht dat, gelet op de verkiezingsprogramma's, best een voorkeur voor samenwerking kan worden uitgesproken. De uitslag van de verkiezingen is beslissend. Daarin ligt de keuze van kiezer besloten.

VAN A TOT U

Accent op eigen richting

Het CDA is eind vorige week zijn definitieve verkiezingscampagne gestart met twee uitstekende bijeenkomsten: op vrijdag de grote CDA-manifestatie, op zaterdag de eerste CDJA-dag. Het enthousiasme van de jongeren was werkelijk hartverwarmend. De lijsttrekker heeft in twee diepgravende redevoeringen duidelijke lijnen getrokken voor een christen-democratisch profiel.

Er staat ons thans niets anders te doen dan van nu af aan de volle aandacht te geven aan wat het CDA zelf is en wil. Helaas blijkt op vergaderingen en in de publiciteit dat de positiebepaling tot PvdA en VVD een hoofdpunt van aandacht is. Op spreekbeurten ga ik er in eerste instantie reeds lang niet meer op in, maar altijd zijn er wel vragen die tot een stellingname nopen.

Toeleg doorzien

Het CDA moet zich goed realiseren dat PvdA en VVD nauwelijks elkaars konkurrenten zijn maar beide trachten te knabbelen aan het CDA. Het ligt dan ook voor de hand dat van beide zijden wordt gepoogd binnen het CDA tweedracht te zaaien en CDA-kopstukken tegen elkaar op te zetten en uit te spelen.
Daardoor moet men zich niet in verwarring laten brengen en zich zeker niet laten verleiden elkaar publiek tot de orde te roepen. Dit temeer niet, omdat de verwijten nogal eenzijdig gericht zijn.
Voorts hangt de belangstelling voor deze vragen ongetwijfeld samen met het feit dat slechts een gering deel van de Nederlandse dagbladpers in zijn politieke gezindheid CDA-gericht is en overwegend meer rechts in de zin van pro VVD is dan links in de zin van pro PvdA. Dit werkt in de hand (heel begrijpelijk overigens) dat een CDA-politicus bij iedere uitspraak of onderdeel van een uitspraak, die niet met die gezindheid strookt een pet van een bepaalde kleur wordt opgedrukt.
Daarom kan het inderdaad zijn nut hebben op de gehele uiteenzetting in haar samenhang eens in deze rubriek op te nemen. Ik doe het weliswaar met tegenzin, want ik concentreer mij liever op het CDA zelf. De nadrukkelijke aandrang ertoe toont echter de zin ervan

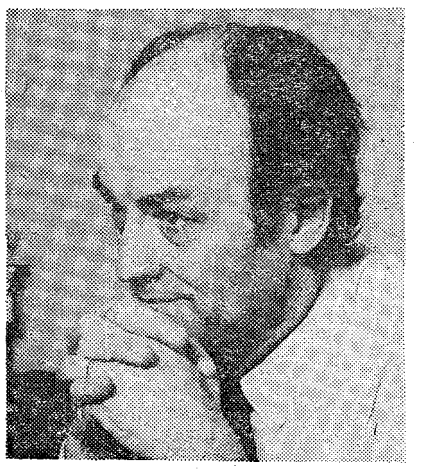

aan en misschien kan ik in het vervolg volstaan met naar deze uiteenzetting te verwijzen en alle aandacht inderdaad op het CDA zelf te concentreren.

Ongebonden

Principieel is er geen enkele reden voorkeur uit te spreken voor de één dan wel voor de ander. Programmatisch zie ik op voor het CDA zeer aangelegen punten meer raakpunten tussen CDA en PvdA dan tussen CDA en VVD. Gezien de in de komende jaren te verwachten problemen zou het op zichzelf ook gewenst zijn indien de PvdA opnieuw regeringsverantwoordelijkheid zou dragen.
Een combinatie CDA-PvdA is echter alleen mogelijk als zij past in de verkiezingsuitslag en daarmee in overeenstemming is. Wij hebben in 1973 een prijs betaald, waarvoor ik mij als christen-politicus niet schaam, omdat zij ten doel had tot een genormaliseerde verhouding in 1977 te leiden. Daarom is een formatie als in 1973 geheel eenmalig en niet voor herhaling vatbaar. Dit is niets nieuws, want ik heb dit al meteen bij het optreden van het huidige kabinet verklaard.
Op zichzelf behoeft dit een op wederkerigheid berustende voorkeursultspraak of intentieverklaring niet uit te sluiten. De door de PvdA aanvaarde resolutie, de ultimatieve houding van de PvdA-fractie van de laatste maanden, en de nu reeds gestelde absolute voorwaarden zijn niet in overeenstemming met een formatie, zoals die voor ons aanvaardbaar is. Die houding heeft een intentieverklaring, waarvoor het CDA-bestuur op zichzelf bereid was ruimte te laten, onmogelijk gemaakt. Een zekere voorkeur die men op programmatische gronden en met het oog op de politieke problemen kan hebben, kan er daarom niet toe leiden dat wij ons op enigerlei wijze vooraf in een bepaalde richting zouden binden. De sleutel voor een eventuele hernieuwde samenwerking ligt dan ook thans bij de PvdA en nergens anders.
Bovendien blijven wij hechten aan een parlementair meerderheidskabinet. Ook om deze reden is de mogelijkheid van een kombinatie met de VVD niet bij voorbaat uitgesloten, al maakt de stroming die in de VVD in de afgelopen jaren heeft overheerst die niet aantrekkelijker.

Eigen standpunt

Het hierboven uiteengezette standpunt is in overeenstemming met de door het CDA-bestuur en de lijsttrekker afgelegde verklaringen. Het wijst de lood-om-oud-ijzer theorie af maar handhaaft de onafhankelijkheid van het CDA en de waarde van de verkiezingsuitslag. Het past geheel in de door het CDA aanvaarde kriteria voor de formatie, te weten:

- de herkenbaarheid van het eigen program
- het recht doen aan de verkiezingsuitslag
- de voorkeur voor een parlementair meerderheidskabinet
- de actuele situatie en problemen.

In het begin van deze beschouwing heb ik verwezen naar de eind vorige week gehouden CDA-bijeenkomsten. De geest die daar heerste moet in de komende weken op de kiezers worden overgebracht. Zo'n stemming zou niet mogelijk zijn als zij niet steunde op een breed gevoelen in de bevolking. Dit gevoelen zal nu moeten worden geactiveerd.
Het CDA heeft iets te bieden dat een keus tussen links, rechts en midden ver te boven gaat. Het is meer dan tijd dat dit en dit alleen inhoud en stijl van de verkiezingscampagne gaat bepalen, zoals de lijsttrekker ons daarbij is voorgegaan. En elke andere partij doet goed de illusie op te geven, als zou er vóór of ná 25 mei een ander CDA zijn dan het CDA van en met Van Agt.

Aant

Kamervoorzitter en beëdiging

De verkiezingsstrijd mag wel scherp zijn, maar dient zakelijk te blijven. De door de PvdA gevoerde aktie tegen de CDA-lijsttrekker haalt het niveau echter omlaag en krijgt in toenemende mate het karakter van een persoonlijke hetze.

De uitlating van Vondeling dat hij „moeite heeft met het beëdigen van Van Agt als Kamerlid" gaat ver de grenzen van wat voor een Kamervoorzitter toelaatbaar is te buiten. De Koningin beëdigt na de verkiezingen het oudste lid in jaren. Namens Haar beëdigt hij vervolgens de overige gekozenen, nadat de commissie voor de geloofsbrieven heeft gerapporteerd dat tegen hun toelating geen bezwaren bestaan. Het persoonlijke oordeel van de fungerend Kamervoorzitter doet daarbij volstrekt niet ter zake.
De uitglijder van de Kamervoorzitter ten aanzien van een eventueel premierschap van Dr. Zijlstra kon nog als een incident worden beschouwd. Nu dit gevolgd is door zijn uitlating over Van Agt heeft hij daarmee zelf zijn aanvaardbaarheid als Kamervoorzitter tot een omstreden zaak gemaakt.
Ik betreur het dit te moeten zeggen, want Vondeling is een parlementariër in hart en nieren en een politicus die politieke tegenslagen bij herhaling en op bewonderenswaardige wijze heeft weten te verwerken. Het gaat hierbij echter niet om Vondeling, maar om het Kamervoorzitterschap.

Aant

BON

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Wenst abonnement .....

Wenst proefnummers .....

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 14,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 9,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

christen democratisch appèl

van agt

Laat uw stem niet verloren gaan

Maak goed gebruik van uw stemrecht

Ook in 1977 zal de meerderheid van het Nederlandse volk gaan stemmen. Door te stemmen draagt hij of zij een stukje indirekte politieke verantwoordelijkheid. Om verschillende redenen kan men gaan stemmen. De een om het beleid van een politieke partij goed te keuren. De andere om het af te wijzen.

Andere redenen zijn uiteraard ook denkbaar. Echter allen die hun stem uitbrengen, beslissen op dat moment mee hoe onze maatschappij in de komende jaren bestuurd moet worden. Niemand mag zich aan deze beslissing onttrekken. Met zijn allen vormen wij deze maatschappij, met zijn allen zijn wij er verantwoordelijk voor.
Dit laatste, „onze verantwoordelijkheid voor onze naaste", is in het kort gezegd het uitgangspunt voor het Christen Democratisch Appèl. Het evangelie wijst ons hier voortdurend op.
Voortdurend zullen de potentiële kiezers gewezen moeten worden op hun kiesrecht. Opkomstplicht kennen wij niet meer. Hierdoor zal echter een respektabel aantal Nederlanders het bij de komende verkiezingen laten afweten. Sommigen zullen door hun werkzaamheden, zoals *schippers, vissers, zeevarenden, militairen of werknemers in het buitenland,* niet in staat zijn om van hun kiesrecht gebruik te maken. Ook geldt dit voor hen die door *ziekte, ouderdom of afwezigheid* niet persoonlijk aan de stemming kunnen deelnemen. Bovengenoemde kategorieën kunnen zich laten vervangen door een ander bij volmacht te laten stemmen, waardoor hun stemmen niet verloren gaan.
Belangrijk is de groep politiek ongeïnteresseerden! Wij allen kennen hun argumenten om niet te stemmen. Het CDA wil de klezers vooral overtuigen van de grote praktische waarde van christen democratische politiek, waarin het evangelie richtsnoer en inspiratiebron is.

Stemmen bij volmacht

Als u niet zelf kunt gaan stemmen, kunt u een andere kiezer machtigen. U bent vrij in de keuze van uw gemachtigde.
Op de gemeentesecretarie ontvangt u een machtigingsformulier, dat daar uiterlijk *woensdag 11 mei* ingevuld moet zijn terugbezorgd.
Na die datum kunt u alleen iemand machtigen die binnen uw eigen stemdistrict woont. In dat geval kunt u de machtiging verlenen door het invullen van de daarvoor bestemde ruimte op uw oproepingskaart.

Stemmen in een andere gemeente

Wilt u buiten uw woonplaats gaan stemmen, vraag dan een kiezerslegitimatiekaart aan, waarmee u in elk stembureau in Nederland terecht kunt.
Op de gemeentesecretarie ontvangt u een aanvraagformulier, dat daar uiterlijk *woensdag 11 mei* ingevuld moet zijn terugbezorgd.
Na die datum kunt u tot en met *vrijdag 20 mei* op vertoon van uw oproepingskaart bij uw gemeentesecretarie een kiezerslegitimatiekaart aanvragen.

Op de verkiezingsdag

Op vertoon van uw oproepingskaart, volmachtlegitimatiekaart of kiezerslegitimatiekaart ontvangt u in het stemlokaal een stembiljet. Met het rode potlood dat in het stemhokje ligt, vult u de witte stip vóór de naam van uw kandidaat in. Het gebruik van ander schrijfmateriaal maakt uw stembiljet ongeldig.
Kunt u onverwachts niet zelf gaan stemmen, dan kunt u alsnog een andere kiezer uit uw eigen stemdistrict machtigen. De machtiging kunt u verlenen door het invullen van de daarvoor bestemde ruimte op uw oproepingskaart.

Tekst van de folder inzake stemmen bij volmacht en stemmen elders, te verkrijgen via de afdeling Voorlichting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken te Den Haag.

Ontmoetingen met CDA-politici

Zaterdag 23 april 1977

VELSEN: F. Borgman.
WESTDORP: J. van Noord om 10.00 uur op kampeerboerderij „De Tweehek".
ARNHEM: J. van Houwelingen en Drs. H. Borstlap voor het CDA-Gelderland (dag voor de werkgelegenheid).
NOORD-BRABANT: Drs Th. E. Westerterp.
MAASTRICHT: Europees Congres in de Eurohal.
RHOON: H. van der Meer.
UTRECHT: Prof. Dr J. W. van Hulst.

Zondag 24 april 1977

MAASTRICHT: Europees Congres in de Eurohal met o.a. Drs R. F. M. Lubbers.

Maandag 25 april 1977

ROTTERDAM: Drs J. Boersma en Drs R. F. M. Lubbers 's middags voor de Economische Faculteit.
GROOTEBROEK: Drs J. Boersma om 20.00 uur in „Het Wapen van Grootebroek voor het CDA-Bovenkarspel.
LEEUWARDEN: Drs K. de Jong Ozn.
NOORD-BRABANT: Drs Th. E. Westerterp.
GILZE-RIJEN: Mr H. J. B. Aarts.
SAUWERD: Drs B. Beumer.
FREDERIKSOORD: H. Wisselink om 20.00 uur voor de Middelbare Tuinbouwschool.
NIJMEGEN: Mr H. v. d. Broek om 20.00 uur voor de VNKV Centraal Nijmegen.
OLDEHOVE: Drs M. Beinema om 19.30 uur in Dorpshuis Humsteriand.
OVERSCHIE: Mr W. Aantjes voor het CDA-Overschie om 20.00 uur in de Grote Zaal van de Maranathakerk.
HEERLEN: W. G. Bremen om 10.00 uu voor de Middelbare Hor. School.
HOOGEVEEN: Mr A. A. M. van Agt om 20.00 uur in het Menso Altingcollege.
ALKMAAR: Mr F. H. J. J. Andriessen om 20.00 uur voor het CDA-Alkmaar.
AMERSFOORT: Dr R. J. H. Kruisinga.
KAMPEN: S. C. Weijers om 20.00 uur in de Stadsherberg aan de IJsselkade.
ENSCHEDE: Drs M. J. van Rooijen om 20.00 uur voor de Technische Hogeschool in de Agora van de Vrijthof.
WARNSVELD: H. L. L. M. Pröpper.
HEEMSTEDE: Mevrouw J. R. H. May.
STIENS: Mr O. W. A. baron van Verschuer
AMSTERDAM: Drs R. F. M. Lubbers, H. A. de Boer en Th. M. Hazekamp, CDA-studiedag Midden- en Kleinbedrijf in de RAI.
LELYSTAD: F. Borgman.
's-GRAVELAND: P. H. van Zeil.
LEIDSCHENDAM: Mevr. T. Gardeniers.
LEIDEN: Mevr. J. van Leeuwen in de sociëteit Minerva, Breestraat.

Dinsdag 26 april 1977

DORDRECHT: Mr A. A. M. van Agt.
HENGELO: Mr W. Aantjes om 20.00 uur in Café Luttikhuis aan de Oldenzaalsestraat.
DRACHTEN: Mr F. H. J. J. Andriessen.
NIJVERDAL: H. A. de Boer.
BUSSUM: Drs. J. Boersma.
VELSEN: Drs R. F. M. Lubbers.
EINDHOVEN: Drs Th. E. Westerterp.
LANGERAK: F. Borgman.
UTRECHT: A. J. Heres voor de vereniging VOBID:
ARNHEM: Mevrouw M. Nagel voor het KVG.
TILBURG: Drs M. H. Hennekam.
BERGEN N.-H.: Mr S. J. M. Dijkman om 20.00 uur voor de katholieke kring Bergen.
SCHOORL: P. Meinema om 20.00 uur voor de Gezamenlijke Politieke Partijen.
DRIEBRUGGEN: Drs C. P. van Dijk.
ULESTRATEN: H. H. Franssen.
VALKENBURG: Drs M. van Rooijen.
AMSTERDAM: Mr Dr K. de Vries om 20.00 uur in Gebouw „ De Brakke Grond", zaal C, Nes 53-55 voor de Atlantische Commissie.
HELLENDOORN: H. A. de Boer.
HALFWEG: J. Verburg.
REEUWIJK: Drs. J. D. Gabor In De Ark.
LINSCHOTEN: Drs. A. G. W. Schapenk voor verkiezingsbijeenkomst van ARP, CHU en KVP.

Woensdag 27 april 1977

HEERLEN: Mr W. Aantjes om 10.00 uur in de Stadschouwburg voor de Instituten HBO Limburg.
HEERLEN: Mr W. Aantjes om 20.00 uur in de Stadsschouwburg voor de CDA-Statenkring Heerlen.
WAALWIJK: Mr F. H. J. J. Andriessen.
DRENTHE: Mr A. P. J. J. M. v.d. Stee.
ROERMOND: Th. M. Hazekamp.
ROTTERDAM: C. L. J. van Lent.
SNEEK: W. J. Vergeer.
NOORD-BRABANT: Drs Th. E. Westerterp.
ZEIST: Drs M. J. van Rooijen om 20.00 uur op voetbalterrein Jonathan.
NIEUWLEUSEN: Drs. J. de Koning om 20.00 uur in Geref. Jeugdgebouw.
WAARLAND: P. Meinema om 20.00 uur voor het CDA-Waarland.
HEEL (L.): Mevrouw Mr A. H. S. M. Lückers en mevrouw van Soest.

Donderdag 28 april 1977

TILBURG: Mr A. A. M. van Agt.
LAREN N.-H.: Prof. Dr P. A. J. M Steenkamp.
DRENTHE: Mr A. P. J. J. M. v.d. Stee.
VORDEN: Prof. Dr J. W. van Hulst voor het Jeugdcentrum.
ROTTERDAM: Prof. Mr W. F. de Gaay Fortman.
BAEXEM (L.): Mevrouw J. J. M. S. Leyten voor het Dekenaal Religieuzen Beraad Heythuizen om 20.00 uur.
OUDEWATER: Drs H. J. van Rooijen.
HAARLEM: Mevrouw A. M. C. Groensmit.
REIMERSWAAL: Drs H. Eversdijk om 20.00 uur voor het CDA-Reimerswaal.
BUNSCHOTEN-SPAKENBURG: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Gereformeerde Vrouwenvereniging Bunschoten-Spakenburg.
EMMELOORD: Drs. L. P. Heukels om 20.00 uur in het Voorhuys aan De Deel.
LEMELERVELD: S. C. Weijers om 20.00 uur in het Hervormd Jeugdcentrum Kerkstraat 24.
LELYSTAD: F. Borgman.
DELFT: Dr. A. Veerman voor het Stud. Onderwijs.
MAASTRICHT: Dr B. de Vries voor de studenten van de R.U.L.
mr. F. H. J. J. Andriessen.

Vrijdag 29 april 1977

UTRECHT: Mr W. Aantjes.
NOORDWIJK/VOORHOUT: Mr F. H. J. J. Andriessen.
HELVOIRT: Ir G. J. M. Braks en Mr H. J. B. Aarts voor het CDA-Helvoirt.
SITTARD: A. J. Hermes ('s middags)
DEN HAAG: Mevrouw J. G. Kraayeveld overdag voor het Haags Montesstori Lyceum.

Staatssecretaris De Jong:

„Onderwijs moet meer gaan aansluiten op het individu"

„Door de verbrede doelstelling en funcie van het onderwijs moet er aandacht worden geschonken aan alle talenten aan de mens geschonken. Dat betekent dat er ook goede aandacht moet worden gegeven aan de ontwikkeling van het gevoelsleven, de kunstzinnige vorming zoals bijvoorbeeld muziek, tekenen en handvaardigheid, de spreekvaardigheid en de lichamelijke vorming."

Dit zei demissionair-staatssecretaris drs. K. de Jong Ozn. op 13 april bij de officiële opening van het nieuwe schoolgebouw van de scholengemeenschap op reformatorische grondslag „De Driestar" in Gouda.
Eerder in zijn redevoering had de bewindsman gewezen op de voornaamste knelpunten in het grote veld van het voortgezet onderwijs. Die zijn naar zijn mening gelegen in de grens tussen het mavo en het lbo; in de doorstroming van het lbo en mavo naar het mbo; in de doorstroming van havo naar het hbo.

Dienstbare taak

De heer De Jong is van mening dat naast de aandacht die gegeven moet worden aan de gesignaleerde samenhangproblematiek, ook andere gewichtige zaken tegelijkertijd de aandacht vragen. De laatste tien jaren is in ons land de mening versterkt dat er in het onderwijs een goed evenwicht moet zijn tussen een brede persoonlijke ontplooiing en een gedegen maatschappelijke voorbereiding gevolgd door een ook niet te smalle voorbereiding voor het beroep, dat men gaat uitoefenen.
De goede maatschappelijke vorming is mede noodzakelijk omdat de mens niet alleen staat in deze wereld. Hij heeft een naaste, veel naasten voor wie hij medeverantwoordelijk is, ten aanzien van wie hij een dienstbare taak heeft.

Doorbreken klassikaal systeem

De bewindsman concludeerde dat er in het onderwijs een verbreding moet komen van het vormingsaanbod, zowel voor de ontwikkeling tot volwassen mensen als voor het dienstbaar functioneren van die mensen in de maatschappelijke verbanden waarin zij geplaatst zijn. Het onderwijs zou meer moeten aansluiten bij de individuele verschillen in belangstelling, begaafdheid, sociale ervaring en de ontwikkelingsfase van de leerling. In dit verband kwam de heer De Jong tot de uitspraak dat het klassikale systeem toch geen optimale mogelijkheden geeft. Er is dan ook een nationale en internationale beweging te zien die gericht is op een geleidelijk doorbreken van het klassikale systeem. Met name veel lagere scholen in Nederland zijn op dat punt al een heel eind op weg. In het voortgezet onderwijs zien we het bijvoorbeeld in het mavo-project, in de verlengde brugperiodes als ook in de experimentele middenschool.

Geïndividualiseerd onderwijs

Volgens de heer De Jong is hierbij de motivatie en de toerusting van de docent van essentieel belang. In dit verband vroeg hij zich af of deze docent voldoende scholing krijgt, voldoende her- en bijgeschoold wordt. De staatssecretaris zei ervan overtuigd te zijn dat dit proces van klassikaal naar meer geïndividualiseerd onderwijs voor de eerste tien, twintig jaar een van de voornaamste uitdagingen zal zijn voor allen die in Nederland onderwijs geven.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN
directie- en schaftketen
scholen en
kerken
directie- en
schaft-
wagens
etc.
HOUTBOUW HAHBO HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

WUUDH 'ZHUEN
ORANJEWOUD
Vraagt nieuwe prijscourant

Subsidie mogelijk voor financieel zwakke kiesverenigingen

De laatste jaren wordt nogal eens de klacht gehoord dat een aantal kiesverenigingen, en dan in het bijzonder de kleinere kiesverenigingen, vaak over onvoldoende financiële middelen beschikken om bepaalde activiteiten aan te vatten.

Vooral wanneer de gemiddelde contributie niet gehaald wordt rijzen er nogal eens problemen. Teneinde enig soelaas te kunnen bieden is hiervoor op de begroting 1977 een bedrag gereserveerd. In bepaalde gevallen kan een subsidie worden verschaft aan financieel zwakke kiesverenigingen. De organisatiecommissie en het partijbestuur hebben zich uitvoerig met de problematiek beziggehouden. Als resultaat daarvan is een aantal spelregels opgesteld, waaraan men moet voldoen wil men voor subsidie in aanmerking komen.
Voor subsidie tot een bedrag van f 100,– komen die kiesverenigingen in aanmerking, die zelf over onvoldoende financiële middelen beschikken, gezien hun beperkte ledental en de zwakke financiële positie geen gevolg is van eigen in-activiteit.
De regeling geldt voorlopig voor een proefperiode van 1 jaar, d.w.z. tot 1.1.1978.
In speciale gevallen kan worden bezien of een Statencentrale ook voor subsidie in aanmerking kan komen.
Voor verdere informatie wende men zich tot het partijburo, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag (C. Bremmer). Tel. 070-46.96.20. Maak gebruik van de regeling. Het geld is ervoor gereserveerd.

OVERWEGENDE

„Dve programma's waren mooie stukken. Als ik ze nalees, herken ik hele stukken van mijzelf. Pas later heb ik geleerd dat er hemelsbreed verschil bestaat tussen de papieren programma's aan de ene kant en de mannetjes aan de andere kant. Dan krijg je de afknapper. Ach, die pretentie van christelijke politiek. Een deel van de christen-democraten conformeert zich in de praktijk gewoon aan een burgerlijke conservatieve visie" Aan het woord het Kamerlid Jac. Huijsen, gekozen voor de CHU, thans lid van de P.v.d.A. Woorden van een man die jarenlang in de christen-democratie heeft geloofd. Zijn woorden zijn bijzondere aandacht waard. Wij kunnen leren van mensen die van medestander in tegenstander veranderd zijn.
Het gaat hier om de oude vraag naar de koers, de kleur van de christen-democratie. Is er een duidelijke koers, is er een herkenbaar beleid of kunnen wij alle kanten op?

Aangevochten zaak

Ik denk dat de koers van onze beweging altijd een aangevochten zaak blijft. Christenen denken nu eenmaal niet gelijk over de verbinding tussen hun geloof en hun politieke keuze. Waarschijnlijk hangt dat ook samen met het feit dat niet allen op dezelfde wijze hun geloof beleven, verschil van opvatting over het verstaan van het Evangelie hebben. Wie meent dat zijn inkomen allesbepalend is kan bij VVD of PvdA uitkomen. Degene die de politiek versmaît tot zedelijkheid, zondagsheiliging, defensie en gezagshandhaving zal zich thuis voelen bij GPV, SGP en RPF.
Weer een ander vindt de bijbelse boodschap neergelegd in de Bergrede en meent daarom te moeten kiezen voor de PPR of D'66. Het christelijk geloof en de politieke keuze blijkt een verdeelde en aangevochten zaak te zijn.

Geen dogma

Een christelijke politieke partij is geen dogma. Geen heilig moeten. Wat een christen wel moet is proberen in de politiek Christus na te volgen. Een christen die meent VVD'er of PSP'er te kunnen zijn moet dat maar voor eigen geweten verantwoorden. Het blijft de bizondere taak van de kerk om de gelovigen op de relatie tussen hun geloof en het beleven van hun verantwoordelijkheid in de maatschappij te wijzen. De kerk, aldus Kaj Munk, spreekt niet over de koning maar over de verhouding van de koning tot God. Dat lijkt mij een juiste uitspraak. Vast staat dat leer en leven zich niet laten schelden. Het kan niet juist zijn dat een christen meent het uitgangspunt te mogen aanhangen dat zijn geloof niets te maken heeft met zijn staan in de maatschappij, met zijn politieke keuze. De roeping van een christen beslaat het hele leven en is ondeelbaar.
Wij kiezen voor een christelijke politieke partij. Dat doen wij omdat wij begeren dat de partij zelf haar uitgangspunt kiest in wat wij als het belangrijkste in ons

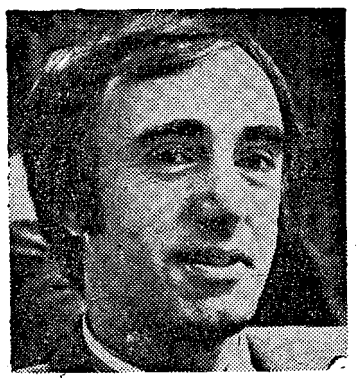

leven ervaren. Wij begeren een partij die de Bijbel als richtsnoer voor het politieke leven aanvaardt, een partij waarbinnen men vanuit het uitgangspunt een appèl daarop legitiem acht. Zo'n partij is de ARP. Zo'n partij kan het CDA worden.

Verschillende benaderingen

Ook binnen de christelijke politieke beweging kan er van een verschillende benadering sprake zijn. Wij treffen er inderdaad de door Huijsen geschetste burgerlijke conservatieven als pleiters voor een stil en gerust leven vanuit de gegeven verhoudingen.
Wij treffen er ook hen die geneigd zijn de christelijke partij pas dan aanvaardbaar te achten, wanneer b.v. de boodschap uit Matth. 25 in concrete daden is omgezet. Mensen die veel van structuurwijzigingen verwachten. Weer anderen menen dat het anti-rood-zijn zo ongeveer het hoogste goed voor een christelijke partij is. Er zijn er ook, die een christelijke partij vooral gekenmerkt zien door het sluiten van zwembaden op zondag, het veroordelen van homofilie, het verdedigen van de rassenpolitiek in Zuid-Afrika, het tegengaan van abortus en het uiterst ongenuanceerd spreken over marxisme. Het hele palet is zelfs kleurrijker dan aangegeven. Ligt het dan niet voor de hand dat programma's grabbeltonnen moeten zijn waaruit ieder wat voor eigen gading halen kan? En wordt de Bijbel dan niet gebruikt als bindmiddel om allen op te verenigen; een bindmiddel dat zondige onduidelijkheid ten onrechte bedekt probeert te houden?

Beslag

Elk mens spreekt vanuit eigen positie. De christen-ondernemer is geneigd andere accenten te leggen dan de christen-werknemer. De 18-jarige stelt andere prioriteiten dan de 60-jarige en de anti-revolutionair uit Amsterdam is niet precies dezelfde als die uit de Achterhoek.
Dat kan allemaal. Allen mogen hun opvattingen hebben. En bij verschil van opvatting valt men in een christelijke partij ook niet onmiddellijk van schrik achterover. Er ligt ook rijkdom in verscheidenheid.
Maar dit alles kan slechts onder één voorwaarde. De voorwaarde dat men eigen opvatting ondergeschikt wil maken aan de Bijbelse Boodschap. Bereid is zich onder het beslag van die Boodschap te stellen. Alleen dan wordt het programma toch geen grabbelton.

De weg tot elkaar

Wie gehoorzaam buigt voor het Woord van God komt zeker ook uit bij de boodschap uit de Bergrede en uit bij Matth. 25.
Die zal proberen, ook al gaat het tegen vlees en bloed in, toch de zijde van wat zwak en ontrecht is te kiezen.
De bijbellezer weet dat gerechtigheid een volk verhoogt. Dat zegt ons iets over na te streven rechtvaardiger inkomens- en vermogensverhoudingen. Vele Schriftplaatsen waarschuwen ons voor rijkdom en bezit en binden het hebben van veel goederen aan dienst aan God en de naaste. Dan komt onze wijze van beheer, ons rentmeesterschap in het blikveld. De bijna goddelijk gemaakte mens uit Psalm 8 weet dat hij zeer veel aan kan. Betere verhoudingen tussen mensen kan scheppen. Verkeerde structuren kan wijzigen.
Maar de naar de Bijbel luisterende mens weet ook van zonde en onvolkomenheid, van het op zichzelf gericht zijn van de mens, van een niet willen luisteren, van eigenwilligheid.
Elkaar vinden wij pas wanneer wij elkaar eerst bij het Kruis vinden. Alleen dan ontstaat er bereidheid om echt naar elkaar te luisteren, eigen standpunten om te buigen, nieuwe wegen te gaan. Dan groeit er een gezindheid die foute structuren wil wijzigen.
Wanneer dat gelovig buigen niet plaatsvindt is de christelijke politieke beweging een verdeeld huis. Een huis waarin strijd om de macht tussen allerlei groepen een gegeven is en het politieke programma inderdaad een grabbelton wordt.
Politiek, door een christen bedreven, vraagt om bijbelstudie, om overleg en gesprek met hen die zich met ons onder het beslag van de Bijbel willen stellen. Door strijd heen zullen wij dan een juiste weg proberen te gaan. In onze dagen is beginselpolitiek nodig als brood.

H. A. de Boer

„De ARP en ik schelen slechts twee jaar"

Gesprek met een honderdjarige

Door Niek Hogeland

Onlangs vierde mevrouw Rutgers-Hovy haar honderdste verjaardag. Zij is als dochter van W. Hovy, één der oprichters en eerste direkteur van de Vrije Universiteit te Amsterdam en als echtgenote van de vooraanstaande AR-politicus en oud-ARP-minister van O.K. en W. prof. mr. V. H. Rutgers altijd nauw betrokken geweest bij het wel en wee van de ARP.
Het opmerkelijke feit van haar honderdste verjaardag was voor Nederlandse Gedachten aanleiding haar op te zoeken.
Mevrouw Rutgers -Hovy zit rechtop in haar stoel en haar honderd jaar is haar beslist niet na te zien en ze vertelt honderduit over haar herinneringen als kind en als vrouw van de AR-politicus Rutgers.

Kennismaking met de partij

Op de vraag naar haar eerste kennismaking met de AR vertelt mevrouw Rutgers-Hovy dat zij uiteraard de beginjaren van de AR wel heeft meegemaakt, maar dat zij de start van deze partij niet bewust heeft meegemaakt, daar zij slechts twee jaar voor de oprichting in 1879 is geboren. „In de tijd van de doleantie ontstond in Amsterdam een kleine kring mensen met zeer nauwe kontakten, die zich verder uitstrekten dan alleen persoonlijk. Ook de families raakten door deze kontakten nauw bevriend met elkaar."
Tot deze kring mensen behoorden naast onder andere mensen als dr. A. Kuyper, prof. dr. De Savornin Lohman, prof. dr. F. L. Rutgers ook de vader van mevrouw Rutgers-Hovy, de heer W. Hovy. De families gingen heel vaak bij elkaar te gast en omdat de kinderen veelal van dezelfde leeftijd waren raakten ook dezen goed bevriend met elkaar.

Meer kerkelijk dan politiek gericht

In haar kinder- en jeugdjaren waren de kontakten met de AR meer zijdelings dan direkt. Haar vader was meer kerkelijk dan politiek geïnteresseerd, wat echter – zoals zij zich herinnert – toen bij de gereformeerden een vrij algemeen beeld was.
Door de kontakten en samenwerking met met name Kuyper en Lohman bij onder meer de oprichting van de Vrije Universiteit kwam de politiek echter toch regelmatig ter sprake. Na een aantal jaren direkteur te zijn geweest van de VU trad vader Hovy terug als direkteur naar aanleiding van de onenigheid die was ontstaan tussen Kuyper en Lohman en het artikel dat Kuyper indertijd in het blad „Seinpost" hierover schreef. Lohman is hierop uit de AR getreden en is voorman geworden van de later opgerichte CHU. Zij herinnert zich hierover dat haar vader toen nog geen telefoon had „Hij schreef dagelijks ellenlange brieven naar Kuyper waarin hij zijn standpunt over de zaak uiteenzette. Hij vond het nodig om als christenmensen onder elkaar elkaars standpunten te kennen en mee te delen en in deze brieven kwam hij erg voor De Savornin Lohman op. Hij was het meer met hem eens dan met Kuyper". Wat Kuyper zelf betreft weet zij nog dat hij een strenge vader was en dat zijn kinderen af en toe wat huiverig voor hem waren: „Er

was tussen Kuyper en zijn kinderen meer afstand dan tussen ons en vader Hovy. Hij was als vader erg streng en als hij iets had gezegd dan was dat ook zo. Er werd niet over gediskussieerd en tegenspraak was ook niet mogelijk".

Voor kunst had hij geen gevoel

Door haar huwelijk met prof. mr. V. H. Rutgers kwam voor mevrouw Rutgers-Hovy de politiek meer om de hoek kijken. Haar man had in tegenstelling tot hun ouders wel een hele politieke loopbaan.
Toen nog mr. V. H. Rutgers kwam na een burgemeesterschap van Boskoop in de Tweede Kamer terecht. In zijn twaalfjarig kamerlidmaatschap is hij lange tijd als AR-fraktieleider opgetreden. Vervolgens heeft hij nog enige jaren zitting gehad in de Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland.
In het eerste kabinet Colijn nam haar man tenslotte zitting als minister van onderwijs, kunsten en wetenschappen. Zij vertelt dat hij van onderwijs en wetenschappen veel afwist, maar dat kunst niet zijn sterkste kant was. „Daar had hij geen gevoel voor".
Zij vertelt hierover: „We moesten toen wel eens naar een concert en dan zaten we op de voorste rij. We hadden dan de grootste moeite om hem wakker te houden en dan moest hij in de pauze nog intelligente dingen zeggen ook".
„Het eerste kabinet Colijn heeft slechts drie maanden opgetreden", vertelt mevrouw Rutgers-Hovy, „nadat dit kabinet is gestruikeld over de zgn. pauselijke stoel (zie elders het kader op deze pagina - red.) heeft mijn man na een jaar een professoraat aan de VU geaksepteerd."
Haar man is slechts drie maanden minister geweest. Wel heeft zij in die tijd koningin Wilhelmina meegemaakt. Zij weet nog van haar dat ze „iets zeer koninklijks had, en goed afstand wist te bewaren". Mevrouw Rutgers-Hovy vindt overigens dat momenteel toch anders wordt aangekeken tegen het koningshuis: „Vroeger waren de mensen meer betrokken bij het koningshuis. Bij bijv. koninklijke bezoeken gaan de mensen niet meer urenlang langs de route staan wachten om ze te zien en om hoera te roepen".

In 't verzet

Mevrouw Rutgers-Hovy vertelt dat na zijn ministerschap haar man niet meer terugkeerde in de politieke arena. Hij was echter zijn politieke interesse niet verloren en bleef – zij het zijdelings – aktief.
„Het volk ten baat" waarin de geschiedenis van de AR-Partij staat beschreven zegt hierover: „Zijn niet terugkeren betekende zowel voor de kamer als voor de Anti-Revolutionaire club een verarming. De regering maakte van zijn kwaliteiten herhaaldelijk gebruik door hem aan te wijzen als haar vertegenwoordiger op internationale conferenties. In het Volkenbondswerk te Genève nam hij een levendig aandeel".
„Onder meer door zijn politieke interesse is hij in oorlogstijd in het verzet gekomen", verteld mevrouw Rutgers-Hovy. „Reeds in september 1940 werd hij naar aanleiding van het bijwonen van de grote AR-bijeenkomsten – provinciale comités – gevangen gezet". Deze gevangenschap duurde slechts drie maanden. Zijn tweede gevangenschap duurde veel langer; acht maanden. Prof. mr. V. H. Rutgers werd in de herfst van 1944 voor de derde maal gevangen genomen door de Duitsers. Bij een poging naar Engeland over te steken om de koningin mededeling te doen van het rechtse verzet in Nederland kreeg hun boot motorpech en kwamen de inzittenden in Zeeland terecht. Deze laatste gevangenschap heeft hij niet overleefd.

Altijd erg meegeleefd

Als vrouw van een politicus heeft mevrouw Rutgers-Hovy altijd erg meegeleefd. „Je kende de mensen erg goed. Het waren vaak goede huisvrienden en we hadden in die tijd heel vaak politici – ook van andere dan AR-richting – te eten. Die tijd was veel huiselijker dan nu en de politiek had toen een meer persoonlijke tint, waardoor je als vrouw van een politicus vaak meer betrokken was bij de zaak".
Op de vraag hoe zij nu tegen de politiek aankijkt en of ze nog altijd geïnteresseerd is antwoord mevrouw Rutgers-Hovy dat ze de interesse nog altijd heeft, „maar mijn ogen gaan wat achteruit, dus 't lezen wordt moeilijker".

De pauselijke stoel

Op de avond van 10 november 1925 werd in de Tweede Kamer de begroting van Buitenlandse Zaken behandeld. In deze begroting was een bedrag voorzien voor het Nederlandse gezantschap bij het Vaticaan.
De Staatkundig gereformeerde ds. Kersten diende op deze begroting een motie in om dit bedrag te schrappen en dus het gezantschap te beëindigen.
Bij de stemming over deze motie Kersten c.s. werd de volgende morgen de motie aangenomen met 52 tegen 42 stemmen. Met name voor de KVP-ministers was dit onverteerbaar en de krisis was een feit.
De nacht tussen indienen en stemmen staat bekend als „de nacht van Kersten".

moeder's hulp
Schwabe
Hametum ZALF
het hamamelis preparaat
bij schaafwonden, lichte brandwondjes, ruwe, schrale en gesprongen huid. helpt heerlijk verzachtend.
met natuurlijke grondstoffen bereid

HOLZ-HER
HOUT-EN METAAL-BEWERKINGS-MACHINES
VAN DER SPEK
ROTTERDAM – TEL. 27.97.55.
WOLPHAERTSBOCHT 214

Resolutie CDJA

Tijdens de oprichting van het CDJA te Utrecht, op 16 april 1977 werd de onderstaande resolutie aangenomen. Een verslag van deze vergadering zal verschijnen in het gemeenschappelijk nummer van 30 april.

Het Congres van het C.D.J.A. op 16 april 1977 te Utrecht in vergadering bijeen:

overwegende:

■ dat de 3 jongerenorganisaties van A.R.P., C.H.U. en K.V.P. tezamen met de rechtstreeks bij het C.D.A. aangesloten jongeren, naast hun eigen, statutair bepaalde taken, zich gezamenlijk, in het federatief verband C.D.J.A., willen richten op, en inzetten voor het C.D.A.;

■ dat deze gerichtheid zich zal dienen te kenmerken door een kritisch-solidaire gezindheid:

■ dat het beginsel en het programma van het C.D.A., zoals verwoord in het program van uitgangspunten en het aktie-program „Niet bij brood alleen" de ook voor jongeren zeer aansprekende basis vormen voor het C.D.A.-beleid van nu en in de nabije toekomst;

spreekt uit:

■ dat het C.D.A.-beleid, krachtens genoemde programma's herkenbaar zal dienen te zijn als een vernieuweingsgezind beleid;

■ dat de praktische politieke opstelling van het C.D.A. blijk zal dienen te geven van de intentie om, daar waar de huidige samenlevingsstructuren zichzelf veroordelen door het vele onrecht dat zij veroorzaken, in gezamenlijk gedragen verantwoordelijkheid te werken aan een maatschappij, waarin de bijbelse gerechtigheid meer gestalte krijgt, de mens zijn vrijheid en verantwoordelijkheid kan beleven en waarin het welzijn van allen wordt gediend.

■ dat het C.D.A. vanuit haar unieke beginsel en het daarop gebaseerde program en het van daaruit gevoerde beleid, een volstrekt eigen weg in de Nederlandse politiek verwoordt, als voorhoedepartij;

■ dat het C.D.J.A., vanuit een kritisch-solidair gezindheid het C.D.A. op deze opdracht bij voortduring zal aansprekken en daartoe daadwerkelijk zal bijdragen, in de wetenschap gezamenlijk voor dit ideaal te staan.

UIT DE ARJOS

Top tien

Hieronder volgt na lange afwezigheid weer de Toptien. Zoals we weten gaat het hier alleen om degenen die anderen tot het Arjos-lidmaatschap wisten te bewegen en die wij als zodanig konden inschrijven.

Daarnaast zijn er vele nieuwe leden die uit eigener beweging de weg naar de Arjosaktiviteiten vonden.

De stand in de toptien per 18 april 1977 is als volgt:

1. Fritz Bode, Urk	30
2. t/m 4	
Piet van Gijssel, Haren (Gr.).	3
Rolf Bouwmeester, Hoogeveen	3
Frots Smedema, Emmen	3
5 en 6	
Frans Brinkman, Groningen	2
Erik Dijkstra, Adorp	2
een gedeelde 7e t/m 10e plaats	
Douwe de Witte, Bolsward	1
Roel Kremers, Hoogeveen	1
Wim van der Spek, Ritthem	1
Evert Nawijn, Staphorst	1
Gerrit Paarlberg, Ermelo	1
Henny de Vries, Assen	1
Hajé Walch, Utrecht	1

Fritz Bode lijkt onbetwistbaar op de eerste plaats te staan! Het jaar is echter nog niet voorbij. Laten we met elkaar proberen de grens van 1500 leden te passeren.

GRONINGEN

Makelaarskantoor J. Fokkens Siddeburen
in roerende
en onroerende goederen
verzekeringen en hypotheken
TELEFOON 05983-360

ROTTERDAM

C. de Mooy & Zoon
Im– en export bloemenhandel
Veilingweg 7 – Berkel en Rodenrijs – Telefoon 01891–5033

W. J. SPOORMAKER B.V.
AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID
Wolphaertsbocht 246 – Telefoon 010-85.28.33
Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid
en het eiland IJsselmonde.

ZEELAND

Bouwmaterialen
TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR BINNEN EN BUITENWERK

Keukens
TIELSA
ALFINETTE
ROBIJN

A. DE JAGER – TOLHOEK B.V.
SHOWROOMS: GOES - MIDDELBURG

AANNEMINGSBEDRIJF „SCHOUWEN-DUIVELAND" N.V.
Schuithaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
HET ADRES VOOR
UITVOERING VAN BETON-, WATER-, WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE WERKEN

DORDRECHT
en omstreken

v.h. GEBR. HARKEMA
SINDS 1948 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING,	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE,	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKSAGENT

Drukkerij De Longte B.V.
Postbus 171 – Dordrecht – Tel. 078-3.43.22
Snelle offsetdrukkers
voor meerkleuren
reklamedrukwerk

Handelsmaatschappij A. van ROON N.V.
WESTHAVENKADE 61, VLAARDINGEN
TEL. 34.34.92 en 34.30.46
U slaagt beslist bij ons voor uw kampeer- en watersportartikelen
In ons atelier worden alle voorkomende werkzaamheden op het gebied van tenten, caravans, luifels, bootzeilen etc. gedaan.

Uw adres voor
TAPIJTEN – GORDIJNSTOFFEN – DEKENS – TAFELKLEDEN – STOELEN OVERTREKKEN ENZ.
Woninginrichting M. VAN SCHAIK
VOORSTRAAT 41 – VLAARDINGEN – TEL. 4530

OVERIJSSEL

H. STRUIK & ZOON N.V.
Fabriek van dekkleden en tenten
IMP. GROOTHANDEL SCHEEPS- EN AANNEMERSBENODIGDHEDEN
ELEKTRISCHE EN AUTOGENE LAS- EN SNIJBENODIGDHEDEN.
DEVENTER
Telefoon 05700-1.39.70
Diepenveenseweg 8

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE WONINGINRICHTING
J. Voerman & Zonen
Assendorperstraat 73-81 – Tel. 1.65.07. – Zwolle

FRIESLAND

METZ SNEEK
Alle textielgoederen, bedden, dekens, matrassen, complete woninginrichting
Grootzand 14 – 38 – 42. SNEEK – Midstr. 114, JOURE

GELDERLAND

CONVECTOREN
VOOR KOLEN, OLIE EN GAS ZOWEL VOOR WOONKAMERS ALS VOOR KANTOREN, ZALEN ETC.
FIRMA T. VIETS
Bergstraat 38 – Telefoon 0 8370-2765 – WAGENINGEN

MAGAZIJN „HET ANKER"
HOOFDSTRAAT 94 - 96 – VEENENDAAL
Zeer voordelige aanbieding in terlenka vallen en gordijnen
SPECIALITEIT IN NYLONKOUSEN

UTRECHT

UW INTERIEUR
SMAAKVOL EN GEZELLIG INGERICHT
EN TOCH NIET DUUR
Fa. W. van Tellingen
SLOTLAAN 135-137 - ZEIST
TELEFOON 1.24.86

als het op smaak aankomt...

uw beste keus!

VAN DE PARTIJ

Friesland blijft opvallen

De laatste tijd hebben wij regelmatig bericht over opmerkelijke activiteiten in de Kamercentrale Leeuwarden.

Zeer recent bestelde de AR-kiesvereniging „Willem Lodewijk" 1400 exemplaren van de ledenwerf-krant „Een sterke ARP, is een steun voor het CDA". Er bestaan kennelijk grootse plannen op het gebied van de ledenwerving in de Friese hoofdstad. De ledenwerf-krant leent zich zeer goed voor verspreiding onder jongeren en andere groepen belangstellenden. De verkiezingstijd is zeer geschikt om aan ledenwerving te doen. Iedereen praat immers over politiek? De tijd is rijp om te „oogsten", maak er gebruik van!

Buitendienst

In Friesland is er ook een nieuwe buitendienstmedewerker. Neem met de nieuwe man contact op en bespreek met hem de plannen van uw kiesvereniging of afdeling. Tal van nuttige tips kunt u van hem vernemen op het gebied van de reactivering van uw afdeling. Het kost u niets. Neem contact op met *B. Dijkstra, Feintenslaan 8, Veenwouden.* Hij is graag bereid u afspraak te maken met het bestuur van uw K.V. om persoonlijk een aantal zaken door te spreken. Neem met dhr. Dijkstra bijv. eens de plannen voor het programma 1977/1978 van uw afdeling door.

Bestellingen ledenwerf-krant. Prijs 1 tot 100 ex. f 0,25 per ex; 100 tot 250 ex. f 0,20 per ex; 250 ex. en meer f 0,15 per ex.

Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partij Den Haag, met vermelding van het gewenste aantal.

Werf leden met gratis propaganda-kaarten

In de laatste weken hebben wij geregeld de aandacht gevraagd voor de gratis propaganda-kaarten die de partij beschikbaar stelt om leden te werven. Er bestaat een grote belangstelling voor.

De laatste week kwamen er o.a. aanvragen binnen uit: Hengelo (O.), Luttelgeest (N.O.P.), Hoofddorp, Grijpkerk.
De kaarten zijn zeer geschikt om met uw contact-orgaan of andere postzending als bijsluiter te versturen. Ook kunnen zij zeer goed verspreid worden op bijeenkomsten van uw afdeling of tijdens manifestaties in het teken van de verkiezingen. Maar ook kunnen ze zeer goed huis-aan-huis verspreid worden. Deze kaart vraagt speciale aandacht voor de positie van de ARP in het CDA en voor het weekblad Nederlandse Gedachten, een onmisbaar politiek orgaan voor iedereen die op de hoogte wil blijven van de ontwikkelingen in de Nederlandse politiek en in het bijzonder op die van de christen-democratie.
Op het partijburo is goed te merken dat deze leden- en abonneewerfkaart vrucht afwerpt. Dagelijks komen nieuwe leden en abonnees binnen via de ingevulde geperforeerde kaart die men zonder postzegel naar het partijburo kan opsturen. De afgelopen twee weken kwamen er weer 100 nieuwe leden en diverse nieuwe abonnees.

Aanvragen

Tot omstreeks 250 kaarten stelt het partijburo gratis beschikbaar. Schrijf naar of bel met het partijburo, vraag naar C. Bremmer, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, tel. 070-46.96.20.

Gebruik de telefoon-beantwoorder

Partijburo in verkiezingsdagen moeilijker bereikbaar

Door alle drukte rondom de verkiezingen is het partijbureau soms telefonisch moeilijk bereikbaar. Hetzelfde geldt voor de in dit gebouw gevestigde dr. Kuyperstichting en het CDA. Omdat er voor de diverse lijnen van ARP, CVC, Arjos, Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, CDA en het Verband één en dezelfde telefoniste is, zult u begrijpen dat, met zoveel lijnen, u niet meteen aan bod kunt komen. Of als de lijn beschikbaar is soms even geduld moet hebben. Juist ook in verband met de „verkiezingskoorts" zijn alle stafmedewerkers soms niet even makkelijk bereikbaar.
Diverse besprekingen, vergaderingen, maken het soms bijzonder moeilijk om de gewenste stafmedewerker te bereiken. Dat geldt in het bijzonder voor partijsecretaris Corporaal, die secretaris/penningmeester van het Centraal Verkiezings Comité is en als zodanig al zijn krachten aan de verkiezingscampagne moet wijden. Maar het geldt bijvoorbeeld evenzeer voor stafmedewerker G. van den Berg, die o.a. belast is met de coördinatie van aanvragen om verkiezingsmateriaal, die met honderden binnenstromen.
U kunt tijdverlies wellicht voorkomen door uw boodschap door te geven op de automatische telefoonbeantwoorder. Ook kunt u in dringende gevallen korte boodschappen aan collega-stafmedewerkers doorgeven. In elk geval vragen wij uw begrip voor bovenstaande situatie. Naar wij hopen komt na 25 mei a.s. verbetering in deze situatie.

Voorjaarspartijraad op 7 mei in Rotterdam

De voorjaarspartijraad vindt plaats op 7 mei a.s. in de Rotterdamse Doelen.

Overeenkomstig de statutaire bepalingen zal de AR-fractie verantwoording afleggen van het door haar gevoerde beleid in het seizoen 1976/1977. Voorts komen tal van belangrijke bestuurszaken aan de orde, zoals o.a. de samenstelling van het partijbestuur, jaarverslagen e.d.

Het ligt voorts in de bedoeling dat CDA-lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt het woord voert op deze bijeenkomst.

Vanaf heden kunnen belangstellenden zich aanmelden bij het secretariaat van de ARP, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

Van belang is ook op te geven of men gebruik wil maken van de lunch. De kosten zullen omstreeks f 17,50 bedragen. Stemhebbende en adviserende leden ontvangen begin april een aanmeldingsformulier en de vergaderstukken.

Belangstellenden krijgen gegevens toegezonden na aanmelding.

UIT DE ARJOS

Zuid-Afrika: op weg naar een nieuw Paasfeest?

Momenteel is er binnen de ARJOS een discussie gaande omtrent de betrekkingen tussen Nederland en Zuid-Afrika. Het hoofdbestuur zal in haar vergadering van 14 mei a.s. pogen een uitspraak over deze betrekkingen te doen.

Om de discussie in zo breed mogelijke kring te kunnen voeren, circuleert reeds nu een ontwerp-resolutie binnen de ARJOS. Ook dit artikel heeft tot doel zoveel mogelijk ARJOS- en ARP-leden bij de discussie te betrekken.

Vóór de onderdrukte

De ARJOS-raad heeft op 19 februari jl. alle christen-democraten opgeroepen om de inspiratie van het program van uitgangspunten en van het politiek program van het CDA om te zetten in een dringend appèl op het gehele Nederlandse volk om te kiezen voor een politiek van verantwoordelijkheid. Dat is nogal wat. Wat betekent dit immers voor onze partij? Dat betekent vanouds dat wij christen-democratische politiek beschouwen als een verantwoord rentmeesterschap over alles wat ons bij de schepping is toevertrouwd. Dat betekent eveneens, dat wij kiezen voor zwakke en onderdrukte en ontrechte mensen, ook als dit in eigen vlees snijdt. In de voetstappen van de Heer betekent dit zo consequent kiezen, dat zelfs de dood aan het kruis ons daarvan niet weerhoudt.

Tegen de onderdrukker

Maar kiezen voor zwakke en onderdrukte en ontrechte mensen impliceert dan, dat wij ons keren tegen de onderdrukker en de machthebber, die de rechten van de mens met voeten treedt. De heer Aantjes heeft enige tijd geleden overtuigend aangegeven, dat verontwaardiging in onze kring nogal selectief en vaak eenzijdig is, terwijl we daarbij anderen juist van eenzijdigheid en selectieve verontwaardiging betichten. Voor de goede orde: ik verafschuw systemen waar dissidenten in psychiatrische inrichtingen worden opgesloten om ze te breken en kapot te maken. Maar dit neemt niet weg, dat we ons naar mijn mening moeten scharen aan de zijde van de onderdrukte bevolking van Zuid-Afrika en ons moeten keren tegen het onderdrukkende blanke minderheidsbewind. Tot nu toe hebben we gemeend de blanken in Zuid-Afrika wellicht te kunnen overtuigen van de principiële onjuistheid van hun systeem middels de politiek van de dialoog. Aan het effect van deze politiek moet thans wel zeer getwijfeld worden. Deze politiek kan beter als een monoloog-politiek worden gekarakteriseerd, want de blanke minderheid is van haar kant volstrekt niet bereid op onze argumentatie in te gaan. Dit bleek nog onlangs, toen de delegatie van de Gereformeerde Kerken in Nederland naar de Gereformeerde Oecumenische Synode te Potchefstroom te horen kreeg, dat zij niet welkom was.

Je hoeft er niet geweest te zijn

„Je moet er geweest zijn om er over te kunnen oordelen." Nou, je hoeft niet in Rusland geweest te zijn om het systeem daar te kunnen beoordelen (en ik kan er over oordelen, want ik ben er geweest, en ik heb er kunnen ervaren dat men eenvoudig rookgordijnen legt om de werkelijkheid van de daar plaatsvindende onderdrukking). En je hoeft niet in Hitler-Duitsland geweest te zijn of in het Oeganda van Amin om er iets over te kunnen zeggen. En zo hoef je ook niet in Zuid-Afrika geweest te zijn. Immers, ook zonder dat je er geweest bent kun je kennis nemen van de wetgeving in dat land, en kun je constateren, dat, als Bantoes trouwen met blanken, dat huwelijk – de liefdeband, die God schiep tussen man en vrouw – nietig wordt verklaard en de partners uit zo'n huwelijk kunnen worden vervolgd op basis van de Wet op de Ontucht, en kun je constateren, dat Bantoes geen zeggenschap hebben over zaken, die het volk van Zuid-Afrika ter harte gaan.
Je hoeft niet in Zuid-Afrika geweest te zijn om te weten, dat het systeem dat in dat land wordt in stand gehouden, indruist tegen de scheppingsorde van de Heer.

Maatregelen

Om alles wat hierboven staat, en met name omdat we in het blanke Zuid-Afrika geen gesprekspartner vinden, verdient het aanbeveling vergaande maatregelen te nemen. Daarvoor behoeven nog niet alle relaties te worden verbroken, maar de discussie dient op een ander niveau te worden gevoerd. Alle economische, sociale en culturele contacten, waarin de Nederlandse overheid een rol speelt, dienen daartoe verbroken te worden. Waar de Nederlandse overheid een voorlichtende taak heeft, dient deze zodanig van richting te worden veranderd, dat zij zich richt tegen het apartheidsbeleid. De discussie, die nog gevoerd kan worden, dient slechts plaats te vinden op het diplomatieke vlak. Wellicht dat daarnaast de kerken nog een heel belangrijke rol kunnen spelen. Ja, naar mijn gevoel zou het zwaartepunt hier dienen te komen liggen. Het zwaarste wapen, „het zwaard des Geestes, dat is het woord van God", dient in de strijd geworpen. „En bidt daarbij met aanhoudend bidden en smeken bij elke gelegenheid in de Geest, daartoe wakende met alle volharding en smeking voor alle heiligen." Dit laatste zij er nadrukkelijk aan toegevoegd, om duidelijk te maken, dat het niet mijn bedoeling is op zelfingenomen wijze te vertellen hoe de toestand in Zuid-Afrika zou moeten veranderen, maar om aan te geven, dat alleen het verbreken van de banden met dat land niet voldoende is en niet bedoeld wordt.

Een nieuw Paasfeest

Het is goed in deze dagen – zo kort na de Pasen – stil te staan bij een paasgroet aan zijn Nederlandse relaties en de Nederlandse kerken van een man, die de situatie in Zuid-Afrika beter kent dan alle Nederlanders, die ooit in Zuid-Afrika geweest zijn, en wiens christelijke overtuiging wel door niemand in twijfel zal worden getrokken, te weten Dr. Beyers Naudé, directeur van het christelijk instituut. Blijkens het dagblad Trouw van 7 april jl. vergelijkt hij de „zelfverzekerdheid van de macht van de staat" met het woord van Pilatus tot Jezus: „Spreekt Gij niet tot mij? Weet Gij niet, dat ik macht heb U te kruisigen en macht heb U los te laten?" Jezus' sterven bevestigt schijnbaar de overmacht van de overheid, maar in zijn opstanding bewijst Hij, dat Hem alle macht gegeven is. De zware druk en de naderende storm in Zuid-Afrika is de noodzakelijke lijdensweg, die aan de vreugde van een nieuw Pasen voorafgaat, aldus Dr. Beyers Naudé. Het opzeggen van de banden met Zuid-Afrika is niet bedoeld om de zware druk en de naderende storm te verhevigen, maar om de blanke bevolking van dat land ervan te doordringen te zoeken naar mogelijkheden die druk en die storm af te wenden. Wij wensen Dr. Beyers Naudé en het gehele volk van Zuid-Afrika een heel spoedig nieuw Paasfeest toe.

HENK VAN HEUVEN
voorzitter
Commissie Buitenland

UIT HET KUIJPERHUIS

300 CDJA-jongeren in de wachtkamer

De week na Pasen was voor veel CDA'ers een enerverend weekje. Voor de fijn-proevers een landelijke instructiedag te Utrecht waar het start-schot voor de CDA-campagne gegeven werd. De zaterdag erna de oprichtingsvergadering van de CDA-jongeren-federatie.
Wie de hele dag onder de CDJA'ers heeft verkeerd kan er niet onder uit: de jongeren piepen hun partijtje goed mee! Om te beginnen, een meters lange bestuurstafel, waarachter het nieuw geïnstalleerde bestuur trots zitting nam. Voor de Arjos was dat allereerst Fred Borgman, tevens de eerste voorzitter van het CDJA, maar ook Klaas de Vries, de vice-voorzitter mocht achter de tafel zitten. Klaas, die de dag ervoor nog met grote koppen in Trouw werd geciteerd vanwege een grote rede in Delft. Ook de piepende jongen weten de pers te „halen". En dan, ja echt, Anneke Raven. Nauwelijks enkele weken Arjos-secretaris mocht zij de bekoring ondergaan om, ten aanschouwe van enkele honderden belangstellenden, plaats te nemen achter de bestuurstafel. Wat zal haar hartje geklopt hebben. Fred Borgman hield 's middags als voorzitter zijn installatie-rede. Enkele citaten daaruit. „Het christen zijn moet zo in je zitten dat je het ook uit kunt dragen". En: het CDJA wil kritisch-solidair zijn, dat wil zeggen je aan het CDA verbonden weten, maar daarom er juist kritisch tegenover staan. Naast een gul applaus, de jongeren waren goed gestemd die dag, kreeg Fred Borgman ook een leuk komplimentje van Aantjes. Een „uitstekende rede" zei hij later. Fred was zo slim geweest een citaat uit de „verzamelde werken" van Aantjes te noemen. En ja hoor... de beloning kwam prompt. Ook Fred kent de harten en troeft die uit. In het jargon van de jongeren is één van de belangrijkste functies van het CDA „de wachtkamerfunctie". Zo'n jongerenclub moet o.a. een broedplaats zijn, een soort leerhuis voor aankomende politici. Zeker driehonderd jongeren zaten in de Utrechtse Jaarbeurs in de „wachtkamer", toen het CDJA werd opgericht. Jongeren zijn dan weliswaar kritisch, maar velen van hen zijn bepaald niet schuw van de kussens.
Ook CH-voorman Kruisinga, zelf arts, was aanwezig om een kijkje in die wachtkamer te wagen. Aantjes was er ook al. Het gepiep van de jongeren in een groot CDA-koor wilden zij wel eens beluisteren.
Aantjes nam mede namens Kruisinga, „ter geruststelling van sommigen en wellicht ter verontrusting van anderen" in de discussie kort het woord.
In de tekst van de resolutie waren de jongeren, zo vond hij, op een bepaald onderdeel wat erg ver doorgedraafd. Even lieten beide heren merken dat er nog verschil is tussen de wachtkamer van de jongeren en de spreekkamer van de ouderen. Voorzitter Borgman nam de suggestie zonder dralen over. Enerzijds kritisch, anderzijds solidair. De spreekkamer moet binnen bereik blijven!
AR-Partijdag

Handel en Industrie

GETRON B.V.
Internationaal Transportbedrijf
Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642.

bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kip-chassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN
PALLETS
in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS
w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 × 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN

Vraagt
jaar-rond chrysanten
die staan langer....

FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

OOSTERBAAN
&
LE COINTRE N.V.

GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

In dit boekje stelt de auteur, voormalig financieel-economische specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- *Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?*
- *Groeien of versoberen?*
- *Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.*

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen:
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek".

SPELREGELS
VOOR ECONOMIE & POLITIEK
AREND J. VERMAAT

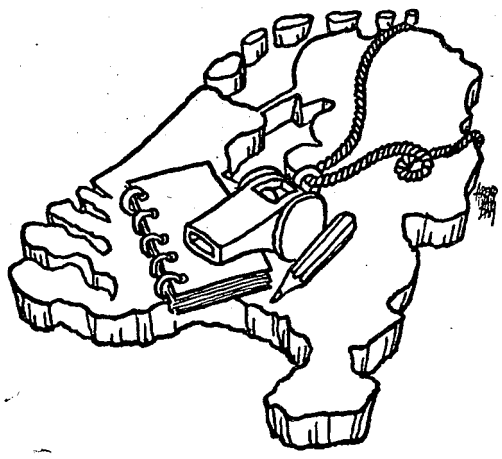

EEN UITGAVE VAN DE
stichting kader- en vormingswerk **ARP**
DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

WELWEZEN MET DE SPORT

Onlangs is een sportkatern verschenen onder de titel „Welwezen met de sport". In deze vier pagina's tellende krant komen de volgende zaken aan de orde: de sportnota van Van Doorn, de overheid en de sport, sportverwording, de christelijke sportbeweging, sport en samenleving, reclame in de sport.

De meewerkende auteurs zijn: **H. A. de Boer, L. A. van Splunder, prof. dr. I. A. Diepenhorst, W. F. H. Grashoff, C. J. van Leeuwen en G. J. Groenman.**

De katern, die zich o.m. goed leent voor discussie in groepen, is in nabestelling tegen het volgende tarief verkrijgbaar:

1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,50 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,40 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen via postgiro 89673 t.n.v. A. R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

Gemeenschappelijk nummer van
de nederlander | NEDERLANDSE GEDACHTEN | Politiek Nieuws
CDA christen democratisch appèl

Eugenie van Agt, zie pag. 2

INHOUD

Interview met mevr. Van Agt	pag. 2
Kruisinga: Christen-democraten bekennen eigen kleur	pag. 3
Van Agt over CDA-program	pag. 4
Begrip en onbegrip	pag. 5
Interview met De Jong	pag. 6
Congressen CDJA en EUJCD	pag. 7
Dag Den Haag met Van Agt	pag. 8
Antwoorden op CD-Appèl	pag. 9
Interview met mevr. Bot	pag. 10
Kernenergie	pag. 11
Verkiezingsmateriaal	pag. 12
Agenda	pag. 13
H. A. de Boer: terugblik met opdracht	pag. 14

Gelden er regels voor de kabinetsformatie?

Door mr P. J. Boukema, vice-voorzitter Raad van State

Sinds 1918 is het gebruik dat een kabinet ter gelegenheid van kamerverkiezingen aftreedt. Formeel kan derhalve een kabinet niet tot inzet van de verkiezingen worden gemaakt. Na de verkiezingen wordt een kabinet geformeerd dat – ook als het uit ongeveer dezelfde personen bestaat als het vorige – als een nieuw kabinet moet worden beschouwd.
Kabinetsformaties nemen niet zelden veel tijd in beslag. De laatste duurde bijna een half jaar. Dat is het gevolg van het feit dat geen politieke partij, en zelfs geen groep samenwerkende partijen, kans ziet de meerderheid in de Tweede Kamer te veroveren. Kabinetten zijn dan ook gebaseerd op partijen die in de verkiezingstijd elkaar bestreden hebben. Psychologisch is het dan al moeilijk snel tot overeenstemming te komen.

Nu het kabinet-Den Uyl, vóórtijdig, ontijdig en zonder dat verschillen in politieke opvattingen daartoe noopten, vlak voor de normale verkiezingen ten val is gekomen, dreigt de kabinetsformatie moeilijker te worden dan ooit. Partijen waarop het kabinet-Den Uyl steunde verwijten elkaar onvoldoende gedaan te hebben om de crisis te voorkomen of zelfs daarop aangestuurd te hebben. Daarbij worden soms verklaringen voor de val van het kabinet gegeven die kant noch wal raken en die meer ingegeven lijken door het beeld dat men van de andere partij heeft, dan dat zij gebaseerd zijn op analyse van feiten. Het klimaat voor de kabinetsformatie na 25 mei is er zo niet beter op geworden.

Juist in zo'n situatie is het zinvol na te gaan of en zo ja welke regels bij de formatie van een kabinet in acht moeten worden genomen. Regels kunnen er immers toe bijdragen dat men onoplosbaar lijkende problemen toch in zijn greep krijgt.

mr. P. J. Boukema

Rechtsregels.

Onderscheid kan gemaakt worden tussen, geschreven of ongeschreven, rechtsregels en politieke (fatsoens) regels.
Wat betreft de rechtsregels die de kabinetsformatie beheersen zijn we schamel bedeeld. De Grondwet bepaalt, dat de Koning de ministers en staatssecretarissen benoemt. Maar over de gang van zaken die aan de benoeming van een kabinet voorafgaat vindt men in de Grondwet, noch in enige andere wet iets geregeld. Op grond van het ongeschreven staatsrecht geldt echter, dat het Staatshoofd in die periode een belangrijke rol speelt. De Koningin benoemt immers de (in)formateur, na het advies te hebben ingewonnen van enkele raadslieden, zoals de vice-president van de Raad van State, en van de fractievoorzitters. Ook formuleert Zij de opdracht waarbinnen de (in)formateur moet werken. Tussen haakjes: een informateur wordt benoemd als de politieke situatie onoverzichtelijk is. Zijn taak bestaat er uit na te gaan welke formatiemogelijkheden er zijn, welke politieke samenstelling de voorkeur verdient en welke formateur in aanmerking komt. Opvallend hierbij is, dat voor die benoeming en voor de activiteiten van de (in)formateur geen ministeriële verantwoordelijkheid geldt. Bezwaarlijk is dat overigens niet, omdat een nieuw optredend kabinet voor de eigen benoeming door het parlement ter verantwoording kan worden geroepen.
Al ontbreken geschreven regels waaraan het Staatshoofd zich bij de benoeming van een (in)formateur moet houden, geheel vrij is de Koningin toch niet. Tot (in)formateur dient immers iemand te worden aangewezen uit de partij die daar, gelet op de uitslag van de verkiezingen, de meeste aanspraak op mag maken. Gezien echter het feit, dat aan de verkiezingsuitslag niet zelden uiteenlopende betekenissen kunnen worden gegeven, ligt de keuze niet steeds voor de hand. In een dergelijke situatie zijn de uitgebrachte adviezen van groot belang. Koningin Juliana heeft zich bij de benoeming van een (in)formateur, blijkens haar eigen verklaringen, steeds door die adviezen laten leiden en niet door haar persoonlijke voorkeuren. Andersluidende berichten dienen dan ook – totdat het tegendeel is bewezen – naar het onafzienbare rijk der politieke fabelen te worden verwezen.
Ook voor het werk van de (in)formateur gelden nauwelijks staatsrechtelijke normen. Het staat hun vrij die procedure te kiezen waarvan zij zelf de beste resultaten verwachten. Wel dienen zij – hoe kan het anders – de fractie-voorzitters van de potentiële regeringspartners bij hun werk te betrekken. Daarbij moet de (in)formateur er op kunnen rekenen dat de fractievoorzitters globaal het gevoelen van hun fracties vertolken. Formele goedkeuring door de fracties van een regeringsprogram is niet vereist en zelfs niet gewenst: het zou onder meer de formatieduur negatief kunnen beïnvloeden en valt ook moeilijk te rijmen met de bij ons geldende verhouding tussen kabinet en parlement.
Voorts geldt sinds de formatie-Cals, dat de meeste formatiestukken worden gepubliceerd. Hieronder vallen de adviezen van de fractieleiders aan de Koningin en de schriftelijk uitgebrachte rapporten van de (in)formateur. Deze openbaarheid is gewenst, omdat de vorming van een kabinet een publieke zaak is en de kiezers recht hebben op informatie over wat er met hun stem gebeurt. De commissie-Biesheuvel beschouwt openbaarheid van het informatiegebeuren als een ongeschreven regel, die als zodanig algemeen erkend dient te worden.

Andere regels

Welke andere regels beheersen het formatieproces? Een sluitend antwoord hierop is niet te geven; ook dit soort normen ontwikkelen zich vaak als een reactie op minder gewaardeerde formatieactiviteiten in het verleden. Daarom kunnen slechts enkele aanknopingspunten worden geboden.
Allereerst dient de formateur zijn gesprekspartners niet in het onzekere te laten over zijn bedoelingen. Indien hij een partij van deelneming aan het kabinet wil uitsluiten, doet hij er goed aan dit gemotiveerd mee te delen. Politieke goocheltoeren à la De Kort (formateur in 1963) zijn misplaatst en werken averechts.
Voorts: onderhandelen met kandidaat-ministers geheel en al buiten de fractievoorzitters om, dient beperkt te blijven tot gevallen waarin het landsbelang dit onvermijdelijk maakt.
Ook de fractievoorzitters moeten tegenover de formateur open kaart spelen. Daarbij eist het politieke fatsoen, dat tijdens de formatie gehandeld wordt overeenkomstig hetgeen in de verkiezingstijd is toegezegd, zowel aan de kiezers als aan andere partijen (regeringsaccoorden). Mede daarom zijn uitspraken waarin partijen anderen als coalitiepartners uitsluiten ook zo bedenkelijk. Of partijen houden zich er aan, en dan kan de bestuurbaarheid van het land in het gedrang komen. Of men breekt de belofte en dan moet van kiezersbedrog worden gesproken. In beide gevallen wordt het aanzien van de politiek geschaad.
Het vooraf meedelen dat na de verkiezingen slechts met andere partijen zal worden onderhandeld indien die bij voorbaat bepaalde (programmatische) voorwaarden aanvaarden, is op zich zelf niet met de regels van het spel in strijd. Wel dreigt hier hetzelfde gevaar als bij totale uitsluiting. Bovendien getuigt het van overschatting van de betekenis van programma's in het algemeen. De politieke en maatschappelijke realiteit verandert: handelen in overeenstemming met het programma is dan soms het slechts denkbare beleid. Daar komt bij dat waterdichte formuleringen van programma-

Vervolg op pagina 2

lijsttrekker van agt

Wie van de drie?

In mijn contacten met de kiezers wordt vaak gevraagd naar de opstelling van het CDA in de komende kabinetsformatie. Welke van de drie grote politieke stromingen, socialisten, liberalen of christen-democraten zal naar de oppositiebank worden verwezen. Anders gezegd: welke twee groeperingen zullen samen het kabinet vormen? Het antwoord op deze vraag is afhankelijk van de opstelling van die drie politieke stromingen. Wat is de opstelling van het CDA?

Reeds in augustus 1976 heeft het Algemeen Bestuur een viertal formatiecriteria opgesteld.

1. de realisering van het eigen program;
2. de verkiezingsuitslag;
3. de wenselijkheid van een parlementaire meerderheidskabinet;
4. de actuele politieke situatie.

Achtereenvolgens wil ik hier het een en ander over opmerken.

ad. 1. Het CDA zal bij formatiebesprekingen opereren op basis van zijn program. Daar willen wij, zoals iedere politieke partij, zoveel mogelijk van realiseren. Uiteraard zullen er dan compromissen moeten worden gesloten. Het CDA is bereid tot onderhandelingen, desnoods harde. Maar dan wel zonder voorwaarden vooraf. Het resultaat van die onderhandelingen, dus de mate waarin programmatische overeenstemming mogelijk blijkt tussen de gesprekspartners, zal voor het CDA in belangrijke mate bepalend zijn voor de vraag of wij aan een coalitie meedoen of niet.
Wij wensen ons duidelijk in het regeerprogram te herkennen. Naast een aantal materiële aangelegenheden zullen wij onze opvattingen over immateriële zaken op tafel leggen. Zowel met de socialisten als met de liberalen hebben wij hier aanzienlijke verschillen van mening. Wij stellen geen voorwaarden vooraf, wij verwachten dat ook bij onze partners.

Ad 2. Een volgend criterium voor onze houding in de formatie is de verkiezingsuitslag van 25 mei. Deze bepaalt immers hoe de politieke krachtsverhoudingen in de komende periode zullen liggen. De politieke krachtsverhoudingen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, maar ook die in het te vormen kabinet.
De zetelverdeling in het kabinet behoort weer gebaseerd te worden op de getalsverhoudingen in de Tweede Kamer. Aan algebraïsche formules die sommige partijen op voorhand hanteren hebben wij geen enkele boodschap. Ook voor de keuze van de minister-president achten wij de verkiezingsuitslag relevant. Die coalitiepartner, die als grootste partij uit de verkiezingen te voorschijn komt, achten wij de eerstgeroepene om de minister-president te leveren. De verkiezingen dienen niet om de minister-president te kiezen, zij geven wel een richtlijn.

Ad 3. Het CDA heeft een sterke voorkeur voor een parlementair **meerderheidskabinet.** Dat vereist echter bij alle betrokkenen de bereidheid tot een loyale samenwerking, en daarmee is het in de Nederlandse politiek helaas niet zo best gesteld. Het is bekend dat het CDA geen partij uitsluit van samenwerking. Het CDA is bereid tot samenwerking zowel met de socialisten als met de liberalen. Wij menen dat het landsbelang deze opstelling vereist. Hélaas denken socialisten en liberalen daar niet zo over. Zij zijn niet bereid met elkaar samen te werken. Men noemt dat duidelijkheid. Het is in feite een gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef. Het polarisatie-streven in Nederland is mislukt. Ons volk laat zich niet opdelen in twee blokken. Daar behoren ook socialisten en liberalen hun consequenties uit te trekken.
Ik moet constateren dat er partijen zijn die de vorming van een parlementair meerderheidskabinet sterk bemoeilijken door het stellen van allerlei opgeschroefde eisen. Het lijkt er soms op dat deze partijen erop uit zijn zichzelf op voorhand buiten spel te zetten. Laat men andere wegen zoeken om interne spanningen af te reageren. Het is wel moeilijk bij te dragen aan een verantwoord bestuur van dit land, dat zijn eigen democratische spelregels kent.

Ad 4. De actuele politieke situatie mag evenmin uit het oog worden verloren. De sfeer, het klimaat is vaak in hoge mate bepalend voor de vraag wat kan en wat niet. Het gaat in de politiek immers om wensen, om de geloofwaardigheid, om het gehalte van de compromissen die men keer op keer moet sluiten. Tal van factoren spelen daarbij uiteraard een rol. Ik wil hier nog eens in het bijzonder wijzen op het volgende. Wij staan nog aan het begin van een ongetwijfeld felle verkiezingsstrijd. De stijl waarmee die verkiezingsstrijd zal worden gevoerd zal meetellen bij de formatie. Het is onaanvaardbaar en ongeloofwaardig als men elkaar in strijd met spelregels voor 25 mei bekogelt om na de verkiezingen te doen alsof er niets aan de hand was. Respect voor elkaar behoort ook tot uiting te komen in zelfbeheersing.

Eén zaak staat in ieder geval vast. Een herhaling van een formatie à la Burger is uitgesloten. De christen-democraten zijn toen bereid geweest tot grote offers. Daartoe zijn wij niet opnieuw bereid. Wat mij betreft hoeft de formatie niet zo lang te duren.

Mevrouw Eugenie van Agt:

"Ik wil blijven wie ik ben"

„Het is juist een blijk van onafhankelijkheid en dus van emancipatie, wanneer ik het niet door de maatschappelijke lotgevallen van mijn man laat bepalen of ik al dan niet zelf in de openbaarheid treed", aldus mevrouw Eugenie van Agt-Krekelberg. Zij was slechts bereid tot een kort vraaggesprek, om uit te leggen wat haar bewogen heeft en nog beweegt om zich buiten de publiciteit te houden. Een publiciteit die haar man als minister van justitie en nu als CDA-lijsttrekker veelvuldig ten deel valt. Tot nu toe heeft zij consequent alle verzoeken om interviews afgewezen.

Zij toonde echter alle bereidheid de redactie van het gemeenschappelijk nummer van Nederlandse Gedachten, De Nederlander en Politiek Nieuws het „waarom" van dit standpunt uiteen te zetten, mede om daardoor ook mogelijke misverstanden rond deze afzijdigheid uit de weg te ruimen.

„Ik heb nu al gedurende ongeveer zes jaar ernaar gestreefd de openbare functie van mijn man gescheiden te houden van mijn leven en dat van onze kinderen. Ook nu weer, nu mijn man lijsttrekker is geworden, wil ik deze gedragslijn graag blijven volgen. Tegenover dit standpunt staat het oordeel van anderen die menen dat ik als echtgenote van de lijsttrekker mij in de publiciteit moet profileren. Blijven zwijgen, meent men, zou een vrouw die het ernstig meent met emancipatie niet passen. Ik acht het juist een blijk van onafhankelijkheid en dus van emancipatie, wanneer ik het niet door de maatschappelijke lotgevallen van mijn man laat bepalen of ik al dan niet zelf in de openbaarheid treed. Als mijn man geen lijsttrekker was zou zich vrijwel niemand erover bekommeren hoe ik over tal van kwesties denk. Niemand zou mij vragen daarover in het openbaar uitspraken te doen.

Anders gezegd: het gaat om de meningen van de vrouw van de lijsttrekker als zodanig. Die meningen krijgen alleen iets interessants, omdat ik met hem getrouwd ben. Ik vind het de zaak van de emancipatie niet dienen om alleen op die grond in de publiciteit te treden."

Maar betekent dat nu dat zij nimmer met haar man op stap zal gaan?

„Onzin. Dat is een gevolgtrekking die nergens op slaat. Het niet in de publiciteit willen treden wil niet zeggen dat ik nergens kom. Ik begrijp heel goed dat de maatschappelijke functies van mijn man zekere verplichtingen met zich brengen. Die heb ik steeds vervuld en zal ik blijven vervullen. Ik doe dat heus niet tegen heug en meug. Ik heb daar ook plezier in. Ook tijdens de verkiezingscampagne hoop ik hem een aantal keren te vergezellen. Maar voor het overige vind ik met de basisgedachte van de emancipatie in overeenstemming dat ook de getrouwde vrouw zich naar eigen aanleg en inzicht kan gedragen.

Met mijn aanleg en inzicht strookt het niet interviews te geven. Ik wil blijven wie ik ben."

Hoe staat u zelf tegenover het streven naar meer emancipatie?

„Ik sta zeer zeker achter dat streven. Iedere vrouw, die geen volledige voldoening kan vinden in de rol van huisvrouw en in de opvoeding van de kinderen, moet mogelijkheden ontvangen zich verder te ontplooien, de kans hebben ingeschakeld te worden bij het maatschappelijk gebeuren. Het ligt mij echter niet hieraan via demonstratieve bijeenkomsten en allerlei groepsactiviteiten mee te werken. Ik ben niet zo'n „club"-type. Het ligt meer in mijn aard in individuele contacten een bijdrage te leveren aan de realisering van dit streven. We moeten een mentaliteitsverandering zien te bereiken. Mannen en vrouwen dienen ervan overtuigd te raken dat beiden evenveel recht op ontplooiing hebben. Beiden hebben recht op een gelijkwaardige plaats in onze samenleving. Ik besef echter dat dit een lange moeilijke weg is. Het gaat namelijk om gegroeide verhoudingen binnen een cultuur die eeuwen lang heeft geheerst. Die zijn zomaar niet weg te poetsen."

We praten ook even over de vraag, die mevrouw Van Agt vaak krijgt gesteld: Waarom verhuist de familie Van Agt niet naar Den Haag?

„Wij hebben toen mijn man minister werd de bewuste keuze gedaan in Wassenaar te blijven wonen. Eén van de redenen was dat toen niets te zeggen was over de duur van deze politieke loopbaan. In de loop der jaren is gebleken dat het ambt van minister van justitie en de functie van vice-premier zeer veeleisend zijn. Het zou een illusie zijn te menen dat het werkelijk bezig zijn met het gezinsgebeuren bij verhuizing naar Den Haag groter zou zijn dan nu het geval is. Er zou op zijn hoogst sprake zijn van meer lijfelijke aanwezigheid. In deze overtuiging zijn wij bevestigd door de ervaringen van collegae die met hun gezin wel naar Den Haag zijn verhuisd."

In de prachtige, rustige omgeving van de Heilige Landstichting wordt de rust op hoogtijdagen wel eens doorbroken door toeristen die wel eens willen zien waar Van Agt woont, maar overigens is het verkwikkend wonen. Dat alleen al is een reden voor de familie Van Agt daar te blijven.

Personalia (te plaatsen bij foto)

Mevrouw mr. Eugenie J. Th. van Agt-Krekelberg is geboren en getogen in Maastricht. Zij stamt uit een zakenmilieu; haar vader was eigenaar van een groothandel in levensmiddelen. Gelijk met haar echtgenoot, – 1949 – is zij rechten in Nijmegen gaan studeren. Met Dries van Agt had zij zitting in het bestuur van het Nijmeegs studentencorps; zij was tevens lid van het bestuur van de vereniging voor meisjes-studenten.

In hetzelfde jaar als haar man, 1955, studeerde zij af. Enige jaren werkte zij bij de Raad voor de kinderbescherming in Den Bosch; dezelfde jaren dat haar toenmalige verloofde werkte in de advocatuur te Eindhoven. In 1958 traden Eugenie Krekelberg en Dries van Agt in het huwelijk. Dat jaar verhuisden zij ook naar Den Haag, waar de huidige CDA-lijsttrekker een ambtelijke carrière begonnen was.

Het echtpaar van Agt heeft drie kinderen: Caroline, nu 17 jaar oud, Frans Maarten 16 jaar en Eugenie 15 jaar. Alle drie zitten nog op de middelbare school. In 1968 verhuisde de familie Van Agt naar Nijmegen, toen de vader van het gezin hoogleraar in het straf- en strafprocesrecht werd aan de universiteit aldaar.

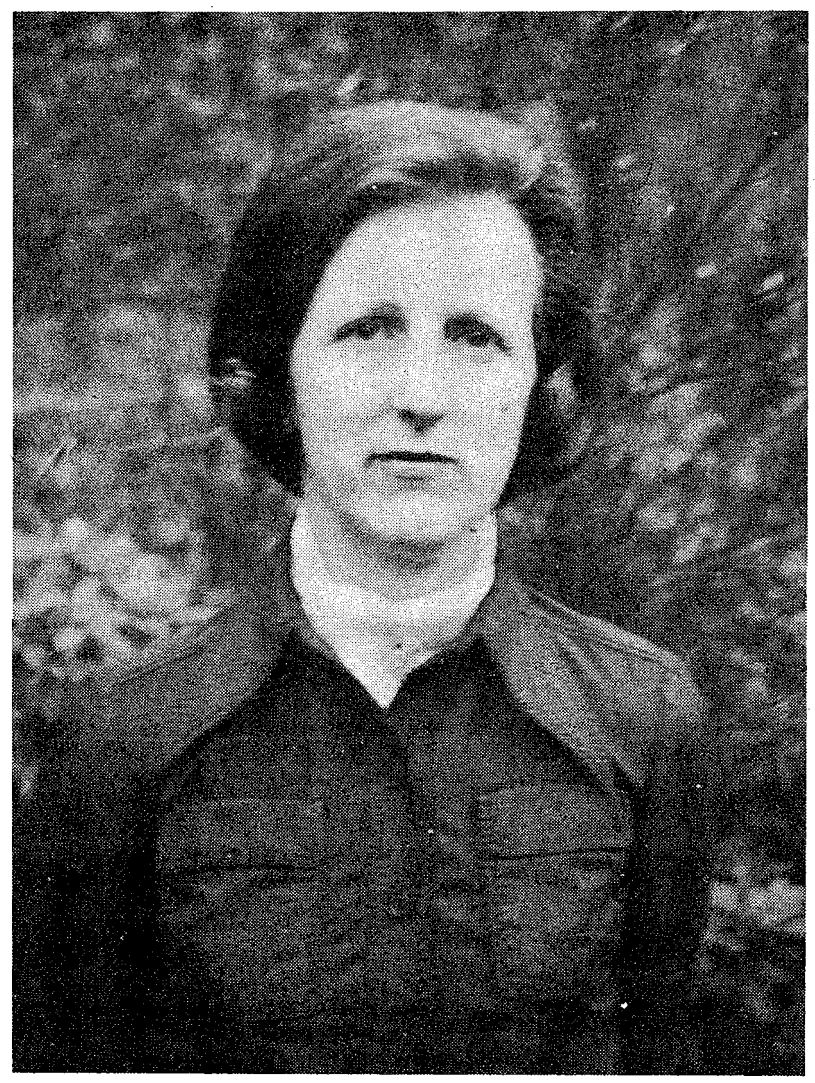

Mevrouw Eugenie van Agt: „Het is juist een blijk van onafhankelijkheid en dus van emancipatie, wanneer ik het niet door de maatschappelijke lotgevallen van mijn man laat bepalen of ik al dan niet zelf in de openbaarheid treed."

Bezwaar tegen verkiezingspunten

Voorbehoud van CDA-kamerkandidaten door CDA-bestuur aanvaard

Verscheidene CDA-Kamerkandidaten hebben gebruik gemaakt van hun recht om te laten weten, wanneer zij ten aanzien van bepaalde punten uit het verkiezingsprogram, voor zichzelf een voorbehoud willen maken.
Bezwaren werden vooral geuit tegen de uitspraak dat voor de kinderbijslag de grootte van het inkomen der ouders buiten beschouwing moet blijven.

Tegen de meerderheids-uitspraak van het CDA-congres inzake de regeling van kinderbijslag en -aftrek, (artikel 111), wordt een voorbehoud gemaakt door mr. W. Aantjes, drs. M. Beinema, B. Beumer, H. de Boer, drs. J. Boersma, F. Borgman, dr. S. Faber, L. de Graaf, J. van Houwelingen, dr. W. de Kwaadsteniet, mevrouw J. van Leeuwen en dr. H. van Ruller. Over het algemeen vinden zij dat wél met de grootte van het inkomen rekening moet worden gehouden of dat de nu gedane uitspraak in ieder geval te absoluut is gesteld.

Twee kandidaten, mr. F. H. J. J. Andriessen en M. W. J. M. Peijnenburg, lieten weten niet te kunnen instemmen met hetgeen in artikel 27 over de na te streven wijziging van de samenstelling van raden van commissarissen wordt gezegd.

Tegen hetgeen onder het hoofdstuk „Wapenbeheersing en ontwapening" in artikel 172 in het program is opgenomen, worden bezwaren ingebracht door drs. M. Beinema, B. Beumer, H. A. de Boer, dr. W. de Kwaadsteniet en dr. H. van Ruller. Zij achten over het algemeen het gebruik van kernwapens een ontoelaatbaar vergeldingsmiddel. De Kwaadsteniet verklaart zich voorstander van een verklaring dat de Navo niet als eerste kernwapens zal gebruiken.

Mr. G. C. van Dam acht artikel 190, over ontwikkelinghulp aan landen die ontwikkelinghulp ontvangen, onduidelijk en onjuist en dr. S. Faber heeft er bezwaar tegen dat artikel 125 (over o.a. belastingvrij sparen) z.i. in de richting gaat van een nieuwe vorm van indexatie. Ook is dr. Faber het er niet mee eens dat de regionale en lokale omroep geheel gefinancierd zou moeten worden uit regionale en lokale middelen (artikel 68).

Zowel mevrouw J. van Leeuwen als L. de Graaf dienen gravamen (bezwaren) in ten aanzien van de artikelen 115 en 116 („Sociale zekerheid"). Het lijkt de heer de Graaf o.a. niet verantwoord nu al bindende uitspraken te doen over vervanging van het thans geldende aanpassingsmechanisme in ons sociale zekerheidsstelsel.

Drs. L. P. Heukels maakt voorbehoud ten aanzien van de (tijdens de behandeling) gewijzigde paragraaf over Volksgezondheid en A. J. Hermes laat weten de punten 4 en 56, met betrekking tot „andere samenlevingsvormen" niet te kunnen onderschrijven.

ARP

Op het partij bureau wordt op korte termijn gevraagd een

Boekhouder

die na een inwerkperiode de huidige boekhouder en chef de bureau zal kunnen opvolgen. De functionaris draagt de eindverantwoordelijkheid voor de financiële administratie.

De taak zal bestaan uit:

– verwerking van de financiële gegevens van de ARP en daarmee verbonden stichtingen,
– opstellen van jaarrekeningen en begrotingen, liquiditeitsoverzichten, begrotingsbewaking en prijscalculatie.

Graag willen wij in contact treden met sollicitanten die christen-democratische politieke partijvorming een warm hart toedragen en die bereid zijn in en voor het CDA te werken.

Voorts denken wij aan de volgende vereisten:
– opleiding MBA of SPD 1,
– leeftijd minimum 30 jaar,
– ervaring in leiding geven,
– goede contactuele eigenschappen.

Het salaris zal – afhankelijk van leeftijd, opleiding en ervaring – in overleg worden vastgesteld overeenkomstig functies bij de Rijksoverheid.
Eigenhandig geschreven sollicitaties met opgaaf van referenties, mogelijke datum van indiensttreding, richten aan de secretaris van de ARP, D. Corporaal, Leliestraat 55, Moordrecht.
Voor telefonische inlichtingen 070-469620 (toestel 5).

Regels voor kabinetsformatie?

Vervolg van pagina 1

punten niet altijd mogelijk is. Ook het maken van „spijkerharde afspraken" garandeert niet, dat over de uitvoering ervan niet zodanig verschil van mening kan ontstaan dat het kabinet er over struikelt.

Formatiedoel

Bij dit alles dient niet uit het oog te worden verloren waar het om gaat. Doel van de formatie is een kabinet, dat in samenwerking met het parlement gedurende de daarvoor vastgestelde periode kan regeren. Een meerderheidskabinet dat een zo groot mogelijke onderlinge samenhang vertoont, verdient dan verreweg de voorkeur. Een snelle formatie is daarbij geboden. Niet valt in te zien waarom dit bij de komende formatie niet mogelijk is. Het behoort toch ook tot de regels van politiek fatsoen dat politieke partijen bij voorrang proberen samenwerking te continueren wanneer gebleken is dat in de voorafgaande periode een verantwoord beleid kon worden gevoerd, ook al schoten de krachten tekort om ongeschonden de eindstreep te halen.

Christen-Democraten bekennen hun eigen kleur

De verkiezingsstrijd zal tot 25 mei naar het lijkt erg hevig zijn. De voortekenen zijn er al.
Uitingen als van Vondeling over Van Agt die zegt onze lijsttrekker slechts met de grootste aarzeling te willen beëdigen, of van Den Uyl, die op een vraag: Kunt u niet uw politieke macht erachter zetten, dat bij verdere samenwerking met het CDA Van Agt wordt uitgesloten, antwoordt: „Die hier het schrikkelijkst zwijgt, die heeft het meest gezeit", of van Ien van Den Heuvel die zegt: „Zelfs als de waarheid onomstotelijk vaststaat is het geheel in de lijn van de christen-democratische gewoonte om die waarheid te ontkennen", zijn voor het CDA onverteerbaar.

Het dagelijks gepraat van Wiegel op zijn verkiezingstoernee doet overigens voor dit niveau van verkiezingsstrijd voeren nauwelijks onder.
Ook het voortdurend wederzijds polariseren van PvdA en VVD en de wijze, waarop dat geschiedt, geeft aanleiding vele vraagtekens te zetten.

Hand in eigen boezem

Wij moeten er ons voor hoeden, dat alles niet gaat escaleren naar het niveau, waarop socialisten, liberalen en christen-democraten elkaar in Duitsland hebben bestreden en waarop wij terecht zoveel kritiek hebben gehad.
Wij mogen en moeten nu de hand maar eens in onze eigen schoolmeesterige boezem steken.
Dat wil niet zeggen, dat er geen duidelijkheid moet komen. Maar de aanscherping van tegenstellingen, de felle polarisatie, leidt vaak juist niet tot duidelijkheid.
Zij leidt vaak tot niets anders dan tot verharding van de tegenstellingen, gebaseerd op vaak ongenuanceerde vage algemeen gestelde gemeenplaatsen.
Eén ding is duidelijk: Het zal bij de komende verkiezingsstrijd met name gaan om de verhouding CDA, PvdA en VVD.
De verkiezingsuitslag is in het bijzonder belangrijk met betrekking tot de verhouding, waarbij die drie uit de bus komen.
Daarbij is dan in het bijzonder belangrijk, wie de grootste wordt, de PvdA of het CDA.
Als het CDA als grootste uit de bus komt, zal zij regeringsverantwoordelijkheid willen en moeten willen dragen.
Waar er geen absolute meerderheid is, zullen er compromissen moeten worden gesloten.
Maar het CDA zal, als zij als grootste uit de stembus komt, dat democratisch verkregen resultaat in het program van een te vormen regering en in de samenstelling van het kabinet tot uitdrukking wensen te zien gebracht.
Hierboven memoreerde ik de scherpe aanvallen van liberalen en socialisten op de christen-democraten.
Het is nog steeds blijkbaar moeilijk voor de socialisten en de liberalen de christen-democraten in ons land als een eigen zelfstandige politieke stroming te erkennen.
Wat het CDA mag zijn voor vele socialisten en vele liberalen, dat is zo'n beetje vlees noch vis, want daar kan – denken zij – niet veel kracht van uitgaan.
Maar dat in hun ogen vage CDA moet dan wel het liefst hun kleur bekennen.
Ik zeg: Wij bekennen kleur.
Alleen onze kleur lijkt niet op de rooie kleur van de socialisten of op de blauwe kleur van de liberalen.
Het is een geheel andere duidelijk herkenbare kleur. Het gaat om ons program.
Daar staan elementen in, die wij uiterst belangrijk achten.
Justitiële wetgeving, abortus, onderwijs, gezinspolitiek, waar wij geheel anders over denken dan de PvdA en de VVD.
Gezinspolitiek b.v., daar vinden wij niets van in het VVD-program.

Evangelische visie

In het PvdA-program staat, dat alternatieve samenlevingsvormen precies dezelfde positie moeten hebben als het gezin.
Uit ons program blijkt duidelijk, dat wij het daar niet mee eens zijn.
Wij bekennen wel kleur.
Wie wil weten, wat onze kleur is, moet ons program maar eens goed lezen.
Christen-Democratische partijen hebben hun eigen visie en een eigen geluid.
Zij zijn niet te vatten onder het schema progressief/conservatief.
Zij kennen uit het Evangelie de waarheid over het leven.
Het Evangelie gaat uit van andere schema's dan waarmee men gewoon is te werken.
Er komt bij, dat de polarisatie tussen links en rechts en tussen progressief en conservatief geen principiële politiek is.
Want in feite zijn er twee tegenoverelkaar staande stromingen, die allebei hun positieve en negatieve kant hebben.
In het liberalisme verwerpen wij de overschatting van de mogelijkheden die aan de enkeling worden toegekend en de onderschatting van het kwaad, dat de enkeling de gemeenschap kan berokkenen.
In het socialisme keuren wij het eenzijdig accent af, dat men legt op de mogelijkheden van collectiviteit om tot een werkelijke hervorming van onze maatschappelijke orde te komen en de onderschatting van de bedreiging, die van de collectiviteit kan uitgaan op de enkeling en zo weer op de samenleving in haar geheel.
In beide gevallen wijzen wij op grond van de Evangelische visie op overheid, mens en maatschappij het liberalistisch optimisme t.a.v. de mens en de socialistische accentuering van de collectiviteit af.
Dat doen wij ook, omdat beide stromingen o.i. verwachtingen wekken bij het volk, die niet te verwezenlijken zijn.
De christen-democratie heeft in Europa en in ons land een grote traditie.

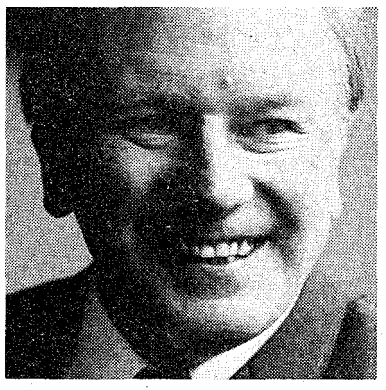

Zij is aan haar beginsel en aan haar traditie tot zeer veel verplicht.

Kabinetsformatie

Het wordt overigens de hoogste tijd, dat het gezelschapsspel der politieke partijen in ons land van onderlinge vrijages en elkaar uitsluitende groepen eens wat minder de hoofdschotel van het politieke gekrakeel in deze verkiezingsstrijd wordt.
Het gaat er toch niet om wie met wie!
Het gaat erom: wat wordt straks bij de kabinetsformatie en daarna van welk program gerealiseerd.
Dat is hoofdpunt, waar het bij de verkiezingen om moet gaan. Daarom zullen de programs duidelijk naar voren moeten worden gebracht en vanuit de programs zal moeten worden aangegeven, welke hoofdpunten bij de onderhandelingen bij de kabinetsformatie een bijzonder accent zullen moeten krijgen.
Socialisten en liberalen leggen, men kon dat ook moeilijk anders verwachten, nogal een zwaar accent op de materiële/financiële aspecten van hun program.
Het ligt voor de hand, dat de christen-democraten – en dat blijkt ook uit de regelmatige toespraken, die door de lijsttrekker en anderen terzake worden gehouden, ook een zwaar accent leggen op zaken van meer geestelijke aard in onze samenleving.
Enkele punten kunnen in dat kader in het bijzonder worden genoemd.
Zoëven noemde ik al het gezinsbeleid.
Daarnaast is te noemen het welzijnsbeleid.
De tendens om in deze sector tot schaalvergroting over te gaan mag niet leiden tot het verlies van het persoonlijk contact en tot professionalering in de slechte zin van het woord.

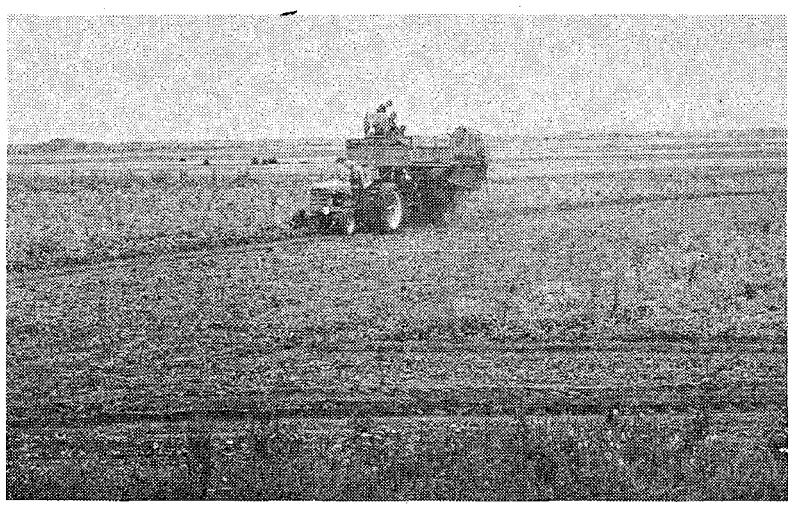

Eén van de drie

dr. R. J. H. Kruisinga
voorzitter CHU-Tweede-kamerfractie

Evenmin zou het mogen leiden tot het verlies van de identiteit van levensbeschouwelijke organisaties.
Op veel terreinen dreigt dit gevaar.
Wij achten levensbeschouwelijke inbreng èn in het vrijwilligerswerk èn in de welzijnssector van essentieel belang.
In de derde plaats noem ik het onderwijsbeleid.
De CDA-fracties hebben in de afgelopen periode hier grote activiteiten ontplooid.
Het ziet er naar uit, dat deze sector van politiek beleid ook voor de komende periode van grote betekenis zal zijn.
In de vierde plaats de abortusproblematiek. Bekend is hoezeer Tilanus principieel de gang van zaken bij de formatie op dit punt één en andermaal op principiële grond heeft bestreden.
Aantjes heeft nadrukkelijk gesteld, dat de visie van Tilanus hier bleek juist te zijn geweest.

Ik acht nauwelijks denkbaar, dat wij (vanuit een principiële visie op de functie van de overheid en op de noodzaak het ongeboren leven de noodzakelijk gebleken bescherming te geven) nog eens bereid gevonden zouden worden medeverantwoordelijkheid te dragen voor een slechte gang van zaken als de afgelopen vier jaar op dat gebied te zien gaven.

> Het wordt overigens de hoogste tijd, dat het gezelschapsspel der politieke partijen in ons land van onderlinge vrijages en elkaar uitsluitende groepen eens wat minder de hoofdschotel van het politieke gekrakeel in deze verkiezingsstrijd wordt.
> Het gaat er toch niet om wie met wie!
> Het gaat erom: wat wordt straks bij de kabinetsformatie en daarna van welk program gerealiseerd."

Sluitende afspraken

Natuurlijk zijn er daarnaast tal van zaken van meer materiële aard, die voor de komende periode in het bijzonder de aandacht verdienen.
Met name zou ik in de eerste plaats willen noemen de overheidsuitgaven.
Bij de formatie zullen er in het belang van de werkgelegenheid en geldontwaarding sluitende afspraken over het niveau van de uitgaven moeten worden gemaakt.
De financiële verantwoording in het CDA-program biedt hiertoe een zeer goede reële basis.
Het VVD-program kan in dit opzicht naar onze visie op geen enkele wijze de toets der kritiek doorstaan.
Het PvdA-programma veronachtzaamt in dit opzicht o.a. de belangen van de werkgelegenheid en geldontwaarding en laat de overheidsuitgaven veel te snel stijgen.
In de tweede plaats: een verantwoord hoog peil van ontwikkelingshulp zal bij de komende formatie van grote betekenis zijn.
Ten derde: een zeer actief milieubeleid zal de komende vier jaar moeten worden gevoerd.
Ten vierde: Bevordering van het eigen woningbezit. Ons CDA-program is daar zeer duidelijk over en de teneur daarin is in dit opzicht een volstrekt andere dan in het PvdA-program.
Ten vijfde: De bevordering van de kleinschaligheid, op elk terrein waar mogelijk.
Ook in dat opzicht is ons program zeer duidelijk. Dat betekent kleinschaligheid bevorderen in alle structuren van onze samenleving waar zulks mogelijk is.
Dat geldt de structurering op elk terrein dat geldt het particulier initiatief in de welzijns- en gezondheidssector; en dat geldt het bedrijfsleven, dat betekent een speciale aandacht voor het midden- en kleinbedrijf.
Ten zesde: De grondpolitiek.
Het PvdA-programma gaat er van uit, dat uiteindelijk alle grond in overheidshanden moet komen.
Wij zijn daar tegen en wij zijn voor een eerlijke en blijvende vergoeding voor al diegenen, die door overheidsingrijpen worden getroffen, boeren, tuinders, middenstanders, huurders en pachters.
Bij al de punten, die ik zoëven noemde, ook van meer materiële aard, zijn er nogal wat met een sterk accent van geestelijke aard.

Dat weegt bij ons zeer zwaar.
Als men liberalen en socialisten ons hoort beoordelen is het soms net, alsof wij daarover niet mogen praten.
Het zouden geen echte politieke, geen echte staatkundige vraagstukken zijn.
Wij vinden dat het dit wél zijn en wij zullen erover blijven spreken.

Reveil

Dat brengt mij op het punt van het Reveil.
Geestelijk reveil door Van Agt gelanceerd.
Van Agt heeft omstandig uiteengezet, hoe dat begrip sterk wordt onderbouwd.
Wij kunnen ons daar zeer goed in vinden en wij hechten daaraan.
Laten wij ook vooral niet vergeten en laten anderen daar ook rekening mee houden, dat èn ARP èn CHU hun ontstaan in zeer belangrijke mate aan het christelijk reveil van de 19e eeuw hebben te danken.
En wij mogen ons nu nog wel eens afvragen, wat de betekenis juist nu van dat reveil van 100 jaar geleden voor de samenleving van nu is, wat juist nu de betekenis is van de beleidslijn, die Groen van Prinsterer en de Savornin Lohman ons hebben meegegeven. En als wij denken aan de tijd, waarin de mannen van het Reveil zoals Bilderdijk, Heldring, Da Costa leefden, dan zien wij dunkt mij enkele kenmerkende overeenkomsten.
In de eerste plaats zien wij **toen** als **nu** een hooghartig triomfalisme bij de aanhangers van de rationalistische en materialistische theorie.
In de tweede plaats zien wij toen als nu miskenning van de taak welke christenen in de wereld hebben te verrichten.
Dat Reveil was toen een verzet tegen de sterk gerationaliseerde 18e eeuw.
Er zijn een drietal kentekenen van het Reveil, dat ook voor onze tijd van grote betekenis is.
Het Reveil was gekenmerkt in de eerste plaats door de evangelische alliantie, die in zijn fundament de oecumenisch christelijke gezindheid ademde en die ook het CDA moet kenmerken.
In de tweede plaats was kenmerk van het Reveil het verlangen naar gerealiseerde christelijke sociale actie.
In de derde plaats was het Reveil gekenmerkt door het verlangen naar arbeid in christelijke gemeenschap.

Opgave en opdracht

De heenwijzing, de indicatie naar deze drie fundamentele opgaven zullen ook voor het CDA èn bij de verkiezingen èn voor èn na de kabinetsformatie van essentiële betekenis zijn. Zij betekenen voor het CDA zowel een opgave als een opdracht.

*

Van Agt over CDA-program en aktueel-politieke vragen

Van Agt heeft al heel wat verkiezingsbijeenkomsten achter de rug. Hier onder de samenvatting van hetgeen de CDA-lijsttrekker de laatste weken in verschillende redevoeringen naar voren heeft gebracht.

Ons program met als titel „Niet bij brood alleen" is een document om trots op te zijn, maar méér nog: een opdracht aan onszelf en allen die zich bij ons willen voegen. Een opdracht om vorm te geven aan een verantwoordelijke maatschappij „Vorm aan een gemeenschap van mensen, die zich verantwoordelijk stellen voor eikaars welzijn en voor een zorgvuldig beheer van de aarde. Een inspirerend program. Het is doortrokken van de overtuiging, dat het niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats gaat om het verwerven van welvaart. Die welvaart moet rechtvaardig worden verdeeld. Maar er zijn meer en andere waarden. Waarden waaraan wij met elkaar gestalte moeten geven.
Wij moeten de belangstelling daarvoor verhevigen, sterker: de mensen daarvoor enthousiast maken. Dat is ethisch, of geestelijk, réveil.

Geestelijk réveil

Destijds zijn die woorden misverstaan of in ieder geval onvoldoende begrepen. Er zijn caricaturen van gemaakt.
Blijkbaar is het toch een voor veel mensen boeiend onderwerp.
Het thema roept tegenspraak op, maar laat feitelijk slechts weinigen geheel onberoerd. Gelukkig. Réveil betekent ontwaken. Dit zou juist ook diegenen bijzonder moeten toespreken wie het „ontwaakt, verworpenen der aarde", dierbaar is!
Réveil is niet de klok terugzetten, geen rechtsomkeer naar het verleden. Ontwaken is herleven. Met nieuwe moed beginnen aan de eerste dag van de toekomst.
Het is onze opdracht te werken aan verbetering van de gemeenschap, binnen onze grenzen en daar overheen. Wij moeten dat doen met een open oog voor alles wat aan onze maatschappij mankeert.
Het apostelwoord „Onderzoekt alles en behoudt het goede" dient ook onze opstelling tegenover de maatschappelijke problemen van vandaag te bepalen. Nood dient gelenigd, onrecht hersteld. Ook is er veel dat waard is behouden te blijven of in ere hersteld te worden.
Etisch of geestelijk réveil kan eenvoudig niet gezien worden als beperkt tot het gebied van individuele ethiek (en daar binnen dan nog weer beperkt tot sexualiteit), maar het gaat vooral om vragen van sociale ethiek die ons bewegen.
Dat blijkt in ieder geval zonneklaar uit ons program.
dat zit ook in ons motto, waarmede wij de kiezers tegemoet willen treden: „Samen verantwoordelijk". Wij willen streven naar een maatschappij, waarin de Bijbelse gerechtigheid meer gestalte krijgt, de mens zijn vrijheid en verantwoordelijkheid beter kan beleven en waarin het welzijn van allen wordt gediend.

Eerbied voor het leven

Verantwoordelijkheid voor elk mens verplicht ons o.a. te waken voor het leven zelf, in alle fasen van zijn ontwikkeling. Een kerngedachte is: eerbied voor wat de Heer ons toevertrouwt, voor de schepping, voor de waardigheid van de mens. Dit fundamentele respect verplicht ons tot het leven zelf te beschermen, ook het wordende leven, ook het door de naderende dood ogenschijnlijk ontluisterde leven.
Dat is geen hardvochtig standpunt, zoals wel eens wordt tegengeworpen. Dat zou pas waar zijn als wij ons niet bekommerden om de ernstige nood die zich hierbij kan voordoen. Die bekommering hebben wij wel en ook die spreekt uit ons program. Verantwoordelijkheid voor elk mens verplicht ons o.a. de „ieder-voor-zich"-mentaliteit in het verkeer om te buigen. Hoezeer verdieping van normbesef nodig is toont ook de piraterij in het snelverkeer.
Er is een reeks van maatregelen getroffen ter verhoging van de verkeersveiligheid. Maar geen netwerk van voorschriften en voorzieningen is bij machte te beletten dat mensen, bij duizenden, omkomen in het verkeer of ernstig letsel oplopen. Daarvoor is verandering van gezindheid nodig. Daarvoor is nodig een verhoogde bereidheid om rekening te houden met onhandig, door of zelfs kwaadwillig verkeersgedrag van anderen.

Sport en reclame

Verantwoordelijkheid voor elk mens verplicht ons o.a. op te komen tegen de excessen in sport en in reclame waarbij mensen worden verlaagd tot middel en werktuig.
De soms ernstige vergroving in menige tak van sport is een teken van schromelijk tekort aan respect voor de mens.
De verruwing heeft te maken met de commercie die zich van een deel van de sport heeft meester gemaakt. Dat voetballers worden verkocht is – al hebben zij er zelf vaak profijt van – eigenlijk een walgelijke vertoning. Hetzelfde geldt voor de wijze waarop beroepsrenners worden gebruikt als werktuigen van sales promotion. Wedstrijden zijn soms geen sportieve ontmoetingen meer, geen krachtmetingen meer tussen mensen, maar veldslagen tegen mensen. Op die wijze wordt de mens dan gemaakt tot voorwerp.

Geestelijk klimaat

Dit heeft te maken met het geestelijk klimaat waarin wij leven. Ook hier blijkt de noodzaak van herbezinning op wezenlijke waarden. Dit reveil moet uit de samenleving zelf komen. De overheid kan dat niet bewerkstelligen. Zij kan het wel bevorderen.
Verantwoordelijkheid voor elk mens verplicht ons o.a. het drugprobleem te lijf te gaan en te zoeken naar de diepere oorzaken daarvan.
Eerbied voor de waardigheid van de mens verplicht ook tot zorg voor de kwaliteit van zijn bestaan. Voorop natuurlijk de voorziening in primaire levensbehoeften.
Verantwoordelijkheid voor elk mens verplicht ons o.a. onze ontwikkelingshulp minstens overeind te houden.
Ontwikkelingssamenwerking dient zo hoog op onze prioriteitenlijst te blijven. Hoe onze economie zich in de naaste toekomst ook zal ontwikkelen, hierop valt niet te bezuinigen. Onze bijdragen, anderhalf procent van het nationaal inkomen, moeten wij niet zelfgenoegzaam vergelijken met wat andere staten afstaan, maar de ten hemel schreiende nood in de landen van de Derde Wereld moeten wij in zelfkritiek leggen naast wat wij voor ons zelf bewaren.

Op deze pagina enkele beelden van het – zoals uit de foto's blijkt – zeer geslaagde bezoek dat de CDA-lijsttrekker in het kader van zijn verkiezingstournee onlangs bracht aan Staphorst.

Eerlijke verdeling

In ons land valt gelukkig nauwelijks nog schrijnende armoede te bestrijden. Hier gaat het om een eerlijke verdeling van de welvaart. De inkomensverhoudingen zijn in de afgelopen jaren, goeddeels dankzij de christen-democratische bewindslieden op Sociale Zaken, in aanzienlijke mate verbeterd. Wij willen dat werk voortzetten. Ons program stelt, dat het niet aangaat, dat de overheid aan werknemers beperkingen oplegt en de andere inkomensgroepen vrij-uit zou laten gaan. Vandaar ons voorstel een Raad voor het (gehele) inkomensbeleid in het leven te roepen.
Daarbij zullen wij erop bedacht moeten zijn, dat het opeenstapelen – door diverse departementen – van nivellerende regelingen geen overdruk legt op de middengroepen. Om een zuiver zicht op de sociaal-economische werkelijkheid te houden zullen niet alleen de effecten van de heffing van belastingen en sociale premies op het netto besteedbaar inkomen in rekening gebracht moeten worden. Ook de effecten van andere overheidsmaatregelen, zoals die betreffende de huursubsidies, de studiefinanciering en de schoolgelden, zoals een recent CNV-rapport terecht heeft benadrukt.

Voorzover verkleining van inkomensverschillen een eis van rechtvaardigheid is, mag onze hand niet talmen. Maar voor onzuivere beweegredenen zijn wij niet toegankelijk. Het gaat erom,, dat geen van ons tekort wordt gedaan. Het gaat er niet om anderen wat zij ontvangen te misgunnen.

Werkloosheid

Offers – en dus de wezenlijke bereidheid die te brengen – zullen gedurende een reeks van jaren nodig zijn om de onaanvaardbare **werkloosheid** de baas te worden. Het tempo, waarin de collectieve uitgaven jaarlijks stijgen, zal vertraagd moeten worden. Tevens is voor de particuliere inkomens voorshands vrijwel geen reële verhoging mogelijk. Anders kunnen wij niet werkelijk ruimte maken voor het behoud van nog bestaande en voor het maken van nieuwe werkgelegenheid. Een ander zorgwekkend vraagstuk in ons arbeidsbestel: het feit dat een groot aantal mensen zijn dagen moet vullen met **geestdodende arbeid**. Wij kunnen er niet mee volstaan te zorgen, dat ieder die kan werken daartoe de gelegenheid krijgt. Van minstens zoveel belang is het dat het te verrichten werk menswaardig is, dat wil zeggen zinvol en daardoor een bron van arbeidsvreugde.

Zeggenschap

Ook het **spreiden van zeggenschap** is een opgave van sociaal-ethische aard. De werknemer bejegenen als medewerker, hem deelgenoot maken in de onderneming. Daarom is het C.D.A. voorstander van het toekennen van ruime bevoegdheden aan de ondernemingsraad. Zo worden de werknemers, door de leden van die raad vertegenwoordigd, in staat gesteld te delen in de verantwoordelijkheid voor de gang van zaken in wat – anders dan in juridische zin – ook hun bedrijf is.
Verantwoordelijkheid voor elk mens verplicht ons o.a. alle krachten in te spannen voor beteugeling van de werkloosheid.
Opnieuw is buiten twijfel gesteld, dat wij, christen-democraten, grote waarde hechten aan het verstevigen van de positie van de **ondernemingsraad**, aan het tot verdeling brengen van in bedrijven behaalde **overwinst** en aan het met een zekere besturing stimuleren van de **investeringen.**
Wij wensen evenzeer wettelijke regeling op dat punt. De VVD maakt daar de laatste weken wel misbaar over, maar dat deert ons niet.
In onderhandelingen met de socialisten na de verkiezingen zullen deze onderwerpen ook betrokken moeten worden. Niet omdat de socialisten dat eisen, maar omdat wij die onderwerpen – samen met andere onderwerpen – belangrijk vinden.

Formatie-criteria

Het bestuur van het C.D.A. heeft voor de formatie de volgende criteria opgesteld: – de verkiezingsuitslag, – de mogelijkheden ons eigen program tot uitvoering te brengen – de wenselijkheid een parlementair meerderheidskabinet te vormen – de actuele politieke situatie.

Politieke vernieuwing.

Het Christen-Democratisch Appèl is de enige politieke vernieuwing die uit alle inspanningen en pogingen van de laatste tien jaar is voortgekomen. Het is totstandgekomen over de grootste obstakels heen, tot opluchting van velen, tot verbijstering van vele anderen, tot verwondering van bijna iedereen. Het is op het onwankelbare fundament van het Evangelie gebouwd, de enige van de grote politieke groeperingen die haar beginsel niet aan de mens zelf ontleent. Nu komt het erop aan alle krachten in te zetten om de eerste deelname van het CDA aan nationale verkiezingen tot een succes te maken.

Door Drs. J. de Koning, Kamerlid, Oud-voorzitter van de ARP

„Willem Aantjes" door Rob Vermaas

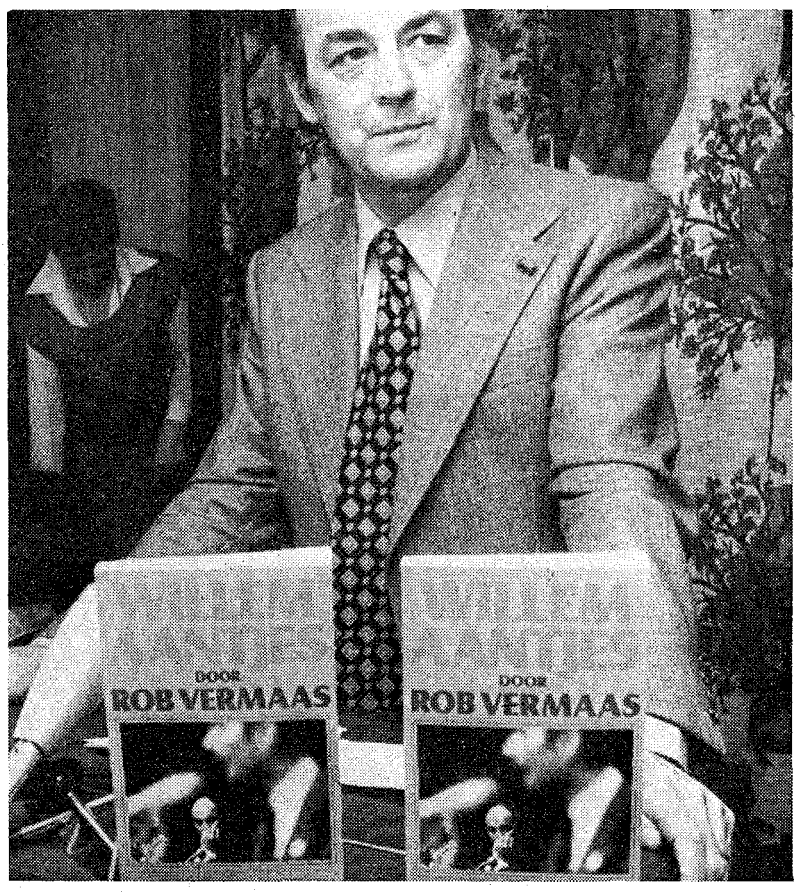

Rob Vermaas heeft een aardig boek vervaardigd over een aardige man. Ik zeg met opzet „vervaardigd" omdat slechts een deel door Vermaas zelf geschreven is. Zo op het oog bestaat het boek voor meer dan de helft uit goed gekozen citaten uit redevoeringen en artikelen van Aantjes zelf. Sommigen oefenen kritiek op die werkwijze; ik niet, ik lees liever Aantjes dan Vermaas, al kan de laatse ook schrijven.

De titel suggereert teveel. Het boek zegt weinig over de mens Aantjes. Het spreekt niet over 's mans hartelijkheid en gevoel voor humor, maar evenmin over een enkel vooroordeel of zijn nu en dan scherpe tong. Het gaat niet over zijn grote kennis van de hoofdzaken in de politiek, noch over zijn neiging zich vast te bijten in bijzaken.

Vermaas beschrijft Aantjes als politicus. Daarbij gaat het hem niet om de politieke tacticus, – die Aantjes ook is – met grote kennis van de parlementaire spelregels en een perfekt gevoel voor timing. Het gaat om Aantjes als politiek strateeg, om de lange lijnen van zijn politieke denken, om zijn politieke doeleinden.

Dat is ongetwijfeld in overeenstemming met de opvatting van de hoofdpersoon. Aantjes heeft altijd sterk de nadruk gelegd op consistente politiek. De inhoud van christelijke politiek kan niet bepaald worden door politieke situaties, laat staan door politieke personen die in die situatie een rol spelen; beide wisselen immers voortdurend. Terecht stelt hij altijd de eigen identiteit van christelijke politiek voorop, gekenmerkt door een vaste lijn van Evangelisch uitgangspunt naar politiek doel. Terecht; het enige politieke geschil van belang dat ik ooit met hem had, ontstond toen ik meende dat hij van die vaste lijn dreigde af te wijken. Die eigen identiteit van de christelijke politiek is de leidraad in al zijn politieke verhalen, volgehouden zelfs in de moeilijkste politieke situaties, zoals na de omstreden kabinetsformatie 1973. Ik noteer uit de boeiende herlezing van die verhalen maar enkele punten:

– „Het ga ons. . . . in deze tijd van mascificatie niet om een massa zielen, doch om de zielen van de massa" 1956 (conform de CHU-leuze: Het gaat niet om de majoriteit, maar om de autoriteit. Voor het CDA vandaag volop actueel – deK.)

– Berghuis in 1963 over het AR-program: „Het wil doen uitkomen in aansluiting op de oorsprongen van de anti-revolutionaire richting dat zij in het kerkelijke oecumenisch is, in het politieke op de wereld gericht, mondiaal is en in het sociaal radicaal".

– N.a.v. een door Aantjes gehoorde preek van ds. Abernathy, de opvolger van Martin-Luther-King over 2 Kon. 7: 3 en 4.: „Indien zij ons in leven laten, zullen wij leven; indien zij ons doden, zullen wij sterven". Willem Aantjes leeft! „Hoog" zal hij zeggen met zijn gebruikelijke scepticisme. Ik noteer met mijn gebruikelijke blijmoedigheid – dat hij niet gedood is. Een opmerkelijke prestatie van hemzelf en van de ARP.

– Bij de discussie rond het CDA-congres 1975: „De vraag hoe de principiële uitgangspunten in de praktijk zullen functioneren, is immers een geheel andere en vooral ook een veel belangrijkere dan die naar de formulering of definiëring daarvan". Dat kan de Geref. gezindte, die zo goed is in formulering, zich voor gezegd houden.

De verdienste van Rob Vermaas is dat hij met uitgebreide citaten en met enige entourage, het beeld schept van een man die moedig en vasthoudend een eigen koers vaart en bereid is zich daarbij in moeilijke situaties kwetsbaar op te stellen. De ARP heeft aan die opstelling even moeten wennen, maar de koers was herkenbaar. Daardoor is Aantjes partijleider geworden en gebleven.

Begrip en onbegrip van Franz Jozef van der Heijden

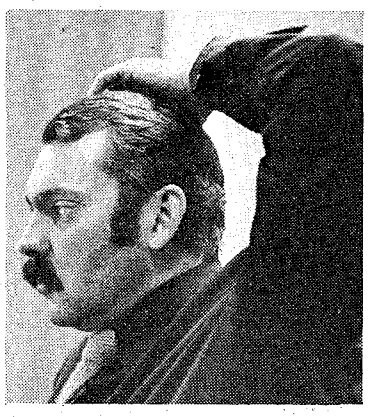

Interview met Ria over die uitgeraakte verloving

Ria, ik kan toch maar niet begrijpen hoe die mooie verloving van jou zo plotseling is kunnen uitgaan?

Dat is eigenlijk heel gek gegaan. Joop en ik hadden enige tijd een vage kennis, ja niet dat we nu zo erg gecharmeerd van hem waren, maar goed, een vage kennis dus, waarmee we samen allerlei dingen deden. Op een goed moment krijgt Joop me daar toch ruzie, dat houd je niet voor mogelijk. Nog niet erg. Wat voor mij echter de deur dicht deed was, dat Joop – nadat hij bij wijze van spreken die kennis nooit meer wilde zien – toch weer afspraakjes begon te maken. Nou en daar is het stuk op gelopen. Heel gewoon.

Hoe zo afspraakjes eigenlijk? Dat begrijp ik nog niet helemaal.

Nu ja, het waren ook geen echte afspraakjes. Meer zo van: als je nog eens langs wil komen, dan ben je welkom mits. . . . . en dan kwam er een of ander vreemd verhaal. Dat kon ik niet hebben. Trouwens mijn vriendinnen begrepen er ook geen barst meer van: knetterende ruzie en dan toch weer lieve broodjes bakken. Nee hoor, ik heb er toen maar een eind aan gemaakt. Ja, aan die verloving dan.

Wat nu?

Ja, wat nu? Gewoon doorgaan natuurlijk. Kijk in de eerste plaats is het zaak om Joop aan onze afspraken te herinneren, want dáár wil ik hem toch wèl eventjes aan houden.

Hoe kan dat nu weer? Jullie hebben het uitgemaakt. Jullie hebben het duidelijk gezegd, dat jullie niet meer samen verder gaan en dan wil je Joop toch houden aan wat jullie hebben afgesproken? Dat begrijpt toch geen mens.

Kijk, dat zit zo. Joop en ik willen gewoon allerlei dingen doen, die wij nodig vinden. Dat heeft niks met ons tweeën te maken, maar met die dingen. Nu zijn we wel uit elkaar – en begrijp me goed; Joop heeft niets uitgemaakt, dus voor hem is er so wie so al geen reden om rot te doen – maar daarom willen we samen nog wel dezelfde dingen. Alleen niet meer écht samen als je begrijpt wat ik bedoel.

Eerlijk gezegd niet.

Ik begrijp nu weer niet waarom je het allemaal zo ingewikkeld maakt. Het is gewoon zo, dat we al nooit verder met die kennis hadden willen blijven omgaan. Ik heb alleen toen nog tegen Joop gezegd: „eventueel", en dan nog als die vent precies doet wat wij willen. Na die ruzie heb ik alleen maar gezegd dat het woordje „eventueel" wat mij betreft nu ook wel geschrapt kon worden. En dat heeft weer iedereen uitgelegd alsof ik mijn verloving heb uitgemaakt.

Maar Joop toch ook.

Dat is natuurlijk ook in zekere zin wel weer juist, want ik zie ons samen nog niet in het bootje stappen, maar hij is natuurlijk nog niet van me af. Ik zal iedereen, die het horen wil, vertellen wat hij allemaal samen met mij wilde ondernemen en wee zijn gebeente als hij zich er niet aan houdt.

Maar, beste Ria, als je het uitgemaakt hebt met Joop kan je toch onmogelijk eisen, dat hij zich wel aan zijn afspraken met jou houdt.

Er zit natuurlijk wel iets meer achter. Laat ik er voorlopig alleen dit van zeggen. Joop mag altijd bij me terugkomen. Joop is een reuze goede jongen. Veel te goed eigenlijk.
Dat heb je maar weer bij Sonja gezien.
Woeaaaa-aaah. . . . .

Persoonlijke hetze

Sprekend in Leeuwarden zei Wim Aantjes dat de actie welke de PvdA voert tegen de CDA-lijsttrekker Van Agt steeds meer het karakter krijgt van een persoonlijke hetze. Hij noemde een artikel van Ien van den Heuvel die de CDA-politiek als „bijna per definitie leugenachtig" kenschetste en een uitlating van het PvdA-Tweede Kamerlid Kombrink over Van Agt als „de schizofrene lijsttrekker van het CDA." De verkiezingsstrijd mag wel scherp zijn maar dient zakelijk te blijven", aldus Aantjes.

Vies inderdaad

Onder het opschrift „Vies" schrijft Jan Blokker over Van Agt en Vondeling. Eén letterlijk citaat: „Zelf heb ik makkelijk praten, zou ik die beunhaas liever de strot afsnijden dan hem voor het aangezicht van God op de maatschappij los te laten. Maar als het die socialist Vondeling menens is, dan zou ik hem ook niet lusten. Zelfs toen hij nog Saulus was, had de Paulus van de ARP moeten snappen dat die Van Agt nooit meer kan worden dan de Hadjememaar van onze landelijke politiek.
Het is kortom een schande dat die evangelist Aantjes nog praatjes had. Voor de haan kraait is het al 25 mei."

Niets te sleutelen

„Is er op aandringen van uw public relation-man iets aan uw haar gedaan?" zo werd tijdens een KRO-tv-uitzending aan de CDA-lijsttrekker gevraagd. Een verbaasde blik. „Nee hoor, nee. Er is aan deze man niets te sleutelen. Uit een oogpunt van verkoopbevordering is er niet veel met hem te beginnen. Niet omdat ik zo eigenwijs ben, maar er valt aan mij nu eenmaal niet veel te boetseren."

Leuk of niet

„Ik weiger felle venijnige uithalen in de politiek toe te passen. Ook geloof ik, dat de stijl van harde op de persoon gerichte aanvallen zichzelf zal afstraffen" aldus Van Agt in Zwolle.
Wat de bezwaren betreft van Vondeling om Van Agt als Kamerlid te beëdigen, merkte de CDA-lijsttrekker op dat degene die straks Kamervoorzitter is, deze taak toch zal moeten verrichten. „In de wettelijke bepalingen staat namelijk niet: „mits de voorzitter het leuk vindt."

Niet heilig

Minister Duisenberg zei in Weesp: „Ik vind niet dat de wetsvoorstellen omtrent grondpolitiek, vermogensaanwasdeling, investeringsrekening en ondernemingsraden, „zoals zij er nu liggen, heilig zouden zijn."
„Integendeel daar valt, ook nu er wat meer tijd is, wel degelijk nog het een en ander aan te verbeteren. Maar verbeteren betekent niet terugdraaien."

Ien antwoordt

Ien van den Heuvel heeft Van Agt laten weten de door Aantjes bekritiseerde uitlating niet zo bedoeld te hebben als het pers-verslag suggereert. Op een verkiezingsvergadering van de PvdA met Kombrink's beschuldiging geconfronteerd, wilde ze wel eerlijk zeggen dat ze diens woorden nooit zou hebben gebruikt.

Pressen en tergen

Geknipt uit de Haagse Post van drie maanden terug (29-1-77): „Van Thijn ontwierp een strategie in fasen, een soort „drietrapsraket." Eerst zou het CDA geprest moeten worden de vier hervormingsvoorstellen te slikken, vervolgens zouden de confessionelen „tot het uiterste getergd" worden met de eis tot afspraken vooraf, lukte dat niet dan pas zou de kwantitatieve benadering de doorslag geven, die de resolutie uiteindelijk behelsde."

CDA van basis en top

Leren van falen

„Wij hebben ook voorwaarden. Er is echter al veel gewonnen wanneer onze socialistische regeringspartners wat hebben geleerd van het falen van hun op polarisatie en wantrouwen gebaseerde strategie. Zo' n strategie laat de ander niet in zijn waarde. En dat loopt altijd fout." Hans de Boer, voorzitter ARP in Trouw.

Niet verstandig

Sprekend te Hilversum zei Jan Terlouw (D'66) de eis van de PvdA, dat het CDA na 25 mei een viertal plannen van de socialisten geheel en al moet slikken, alvorens over de rest van het kabinetsprogramma gesproken kan worden te verwerpen. „Deze eisen zijn niet verstandig en niet haalbaar", aldus Terlouw.

De Jong:

In de zgn. Vervolgnota van de Contourennota geven de bewindslieden van O&W antwoord op de kritieken, die door talrijke instanties op die Contourennota zijn geleverd. De Contourennota bepleit verstrekkende veranderingen in ons onderwijs. Zo ingrijpend zijn deze veranderingen, dat je onwillekeurig de indruk zou kunnen krijgen, dat er van het onderwijs tot nu toe niet veel deugt. Staatssecretaris K. de Jong Ozn., die deze Vervolgnota mede heeft ondertekend en die de onderwijspraktijk als leraar en schoolleider zeer goed kent, zegt daarover: Het is zwaar overdreven te menen, dat de Contourennota alleen maar zou hebben te melden, dat het met ons onderwijs maar niks gedaan is. Wij willen ook niet veranderen omdat het tot dusverre alleen maar slecht zou zijn geweest.

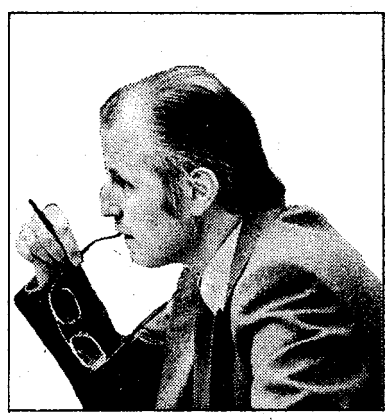

Wat niet betekent dat er niet een aantal zaken zijn, die opnieuw moeten worden bekeken, omdat er buiten het onderwijs een aantal dingen zijn veranderd. De maatschappij is veranderd, er zijn politieke keuzen gedaan en ook de onderwijswetenschappen hebben aangetoond dat het goed zou zijn ais er in het onderwijs het een en ander veranderde. En dat laatste verbaast me niet, want eerlijk gezegd is in de manier van lesgeven de laatste honderd jaar eigenlijk niet zoveel veranderd. De verhoudingen zijn in de kern hetzelfde gebleven: de leraar, de klas, de schoolvakken. Ik vind het een goede zaak, dat onder invloed van de factoren die ik zojuist noemde de discussie over de vraag „wat nu?" behoorlijk op gang is gekomen.

Scholen, moeten bijblijven

Interview door Hans Hoyinck

Waar zet u de belangrijkste vraagtekens?

Een paar wil ik er noemen (maar er zijn er natuurlijk veel meer). Op de eerste plaats het probleem van de schoolvakken. Er is, dunkt me, alle aanleiding om eens goed te overwegen of niet meer plaats kan worden ingeruimd voor maatschappelijke en creatieve vakken. Het moment van studie- en beroepskeuze ligt ook problematisch. Vervolgens is er het probleem van de gelijke kansen, de nog steeds bestaande achterstand van meisjes en ga zo maar door. De **Schets van Beleid** van KVP, ARP en CHU van 1973, die mede de grondslag vormde voor het beleid van het kabinet, wijst duidelijk op deze problemen.

Uit welke maatschappelijke veranderingen leidt u af, dat het onderwijs zo in beweging zou moeten komen als nu in de Contourennota staat en verwacht u, dat door aanpassing van het onderwijs aan deze veranderingen de functie van de school in de toekomstige samenleving zich wezenlijk zal wijzigen? En wat betekent het in dit verband, dat in de Vervolgnota staat, dat de overheid verantwoordelijk is voor het maatschappelijk functioneren van de school?

Wat het laatste deel van uw vraag betreft menen wij als overheid te kunnen zeggen: De school is verplicht de leerlingen goed op de maatschappij voor te bereiden nl. via adequate persoonlijke ontplooiing, inzicht in maatschappelijke verhoudingen en tenslotte door beroepsopleiding c.q. voorbereiding. Een geheel ander punt is, hoe je die eis van goede maatschappelijke voorbereiding naar de scholen toe vertaalt. Hier komt het onderscheid openbaar- bijzonder onderwijs naar voren. De grens voor de overheid ligt bij haar bevoegdheid te bepalen **dat** de scholen in het kader van die maatschappelijke voorbereiding een zekere hoeveelheid van de beschikbare tijd besteden aan bijvoorbeeld maatschappijleer. **Hoe** de scholen dit doen, m.a.w. hoe zij daaraan inhoud geven, is hun zaak. Zij kunnen naar believen het accent leggen op aspecten van maatschappelijke mondigheid of dienstbaarheid. De relatie tussen school en maatschappij is een feit. Anu, zou de school die relatie negeren, dan betekent dat volgens mij, dat er ondeugdelijk onderwijs zou worden gegeven, en dat mag natuurlijk niet.

Onderwijs en maatschappij

In de Contourennota wordt dat maatschappelijk functioneren van de school sterk benadrukt in termen van het verwerven van een maatschappelijke startpositie. Er lijkt enige wrijving tussen de zienswijze van de Contourennota en de praktijk, die erop zou wijzen dat de aansluiting onderwijs-maatschappij (onderwijs-arbeidsmarkt) moeilijker zal worden. Niet ondanks, maar juist dank zij de visie van de Contourennota. Waar ligt in uw zienswijze het evenwicht tussen ontplooiing, maatschappelijke voorbereiding en beroepsopleiding als het gaat om de ideale maatschappelijke startpositie?

Als ik daarbij ook de verhouding algemeen vormend onderwijs – beroepsonderwijs mag betrekken dan meen ik dat met de recente uitbreiding van eerstgenoemde in een opleiding als het Lager Beroepsonderwijs nu wel een verzadigingspunt bereikt is. U moet daarbij wel bedenken, dat het overgrote deel van het beroepsonderwijs bijzonder onderwijs is en er is een belangrijke marge voor het door de besturen zelf bepalen van dat evenwicht. Van de dertig wekelijkse uren zijn er twintig voorgeschreven en tien vrij. Daar zou ik deze algemene opmerking aan willen verbinden dat men in dit soort zaken toch flink moet oppassen dat men de overheid niet te veel op haar schouders legt; de overheid moet ook niet te veel op haar schouders willen nemen. Dat kàn het risico inhouden dat schoolbesturen de neiging krijgen, het beroepsgerichte element te verwaarlozen. Op dat punt lijkt een waarschuwing wel op zijn plaats.

Vindt u, dat het beeld van de Conturennota niet doorslaat ten gunste van die algemene vorming?

Dat is op dit moment nog moeilijk te zeggen omdat we volop aan het experimenteren zijn. Het is bijvoorbeeld op dit moment nog op geen stukken na te zeggen, wat precies de vakken op de middenschool zullen worden. Wel is duidelijk gesteld dat na de middenschool minimaal twee jaar beroepsopleiding voor het bereiken van een goede startpositie nodig zullen zijn. Ik moet er overigens wel bij zeggen dat in afwachting van deze ontwikkelingen op lange termijn op dit moment belangrijker is de vraag, hoe na het lager beroepsonderwijs (LBO) nog korte beroepsgerichte opleidingen kunnen worden ingebouwd. Ik ben van mening dat dit mogelijk en ook gewenst is voor leerlingen die hun technische kennis na het LBO via een voortgezette opleiding van zeg twee jaar willen aanvullen. Deze gedachte spreekt mij aan, ook al staat voor mij nog niet vast, waar deze voortgezette opleidingen zouden moeten worden ingevuld, bij het lager beroepsonderwijs, het middelbaar beroepsonderwijs of de beroepsbegeleidende opleidingen. Als het huidige beleid na de verkiezingen van 25 mei a.s. kan worden voortgezet, zullen voorstellen op dit punt zeker niet uitblijven. Concluderend zeg ik dat algemene vorming in het algemeen wel lets meer aandacht nodig zal hebben; de consequentie is, dat pas later met de beroepsvoorbereiding kan worden begonnen, zodat je een beetje tegen de leerplichtgrens zit aan te kijken.

Een van de vraagtekens die staatssecretaris De Jong bij het huidige onderwijs zet is het moment van studie- en beroepskeuze. Dit moment ligt problematisch.

Participerend ieren

Vandaar ook de gedachte, van participerend leren. Op die wijze wordt het immers mogelijk, dat een leerling naarmate het einde van zijn schoolloopbaan nadert, een gedeelte van zijn tijd op de schoolbanken zit en voor de rest stage loopt. Voor een schooltype als het middelbaar huishoud- en nijverheidsonderwijs en middelbaar sociaal pedagogisch onderwijs zit dat er helemaal in. Het zal er daarbij de komende tijd vooral om gaan, uit te vinden wat er in dit opzicht mogelijk is, en daar ben ik meer dan benieuwd naar, want het middelbaar huishoud- en nijverheidsonderwijs en middelbaar sociaal-pedagogisch onderwijs is een veel belangrijker categorie dan je zo op het eerste gezicht zou denken.

Hoe past het standpunt, dat in de Contourennota inzake de leerplicht wordt ingenomen in dit geheel?

U stelt de vraag verkeerd. De Vervolgnota (Contourennota 2) neemt wat de leerplicht betreft namelijk een ander standpunt in dan de Contourennota. Het aanvankelijke standpunt, dat er globaal een leerplicht van het vierde tot het 18e jaar zou moeten komen, is verlaten. Daarvoor in de plaats wordt nu gesteld, dat definitieve beslissingen over verlenging van de leerplicht pas na 1980 zullen kunnen worden genomen. Eerst moet duidelijk zijn of de middenschool drie of vier jaar zal gaan omvatten en bovendien zal nog nodige ervaring moeten worden opgedaan met de werking van de gedeeltelijke leerplicht. Tenslotte is er terecht op gewezen, dat het weinig zinvol zou zijn, door te gaan met stap voor stap verlengen van de leerplicht als niet steeds duidelijk is gebleken, dat een voorafgaande stap onderwijskundig en sociaal te verantwoorden was. Daaruit volgt naar mijn idee, dat de leerplicht weer een open zaak is geworden, die aan nog te stellen eisen en uitkomsten van experimenten kan worden aangepast.

Onderwijskosten en financiering

Onderwijs is verschrikkelijk duur, dat hebben de afgelopen tien, vijftien jaar wel bewezen. Toen de Contourennota kwam is er van vele kanten gevraagd, wat dat voor financiële consequenties zou krijgen. De Vervolgnota geeft daarop, zij het met veel voorbehoud, een duidelijk antwoord. Daaruit blijkt dat het sowieso een hele opgave zal worden om in de toekomst de kosten in de hand te houden. Hoe moet dat nu?

Dat de kosten zullen moeten worden beheerst, is duidelijk. In de Vervolgnota staan een aantal maxima en minima. Zou het aandeel van het onderwijs in het nationaal inkomen gelijk blijven, dan zaten we goed. Maar dat zal wel niet lukken, vrees ik. Dat betekent dat keuzen en prioriteiten onvermijdelijk zullen worden. Geen eenvoudige zaak voor het CDA. Maar ik ben van mening dat op het onderwijs, zoals het nu reilt en zeilt niet al te veel meer bezuinigd kan worden. Vorig jaar hebben wij 450 miljoen moeten bezuinigen en die klap is hard aangekomen.

Veel financiële speelruimte zit er nu echt niet meer in. Ik vertel niets nieuws als ik wijs op de enorme arbeidsintensiviteit van het onderwijs. Die maakt verdere bezuiniging erg moeilijk en meestal ook onderwijskundig en maatschappelijk ongewenst. Het groter maken van klassen bijvoorbeeld is niet alleen onderwijskundig discutabel, maar zou ook tot grotere werkloosheid leiden. Zo zijn er meer voorbeelden van mogelijke bezuinigingen, die echter zonder uitzondering de mogelijkheid om de doelstellingen van het onderwijsbeleid te bereiken op ernstige wijze zouden kortwieken. De financiering van het onderwijs zou daarover afgezien van de vier „sleutelonderwerpen" een belangrijk punt moeten worden bij de komende kabinetsformatie. Ik zou het terecht vinden als het CDA zich daarmee met meer dan gewone aandacht zou bezighouden.

Goede start van CDA in Friesland

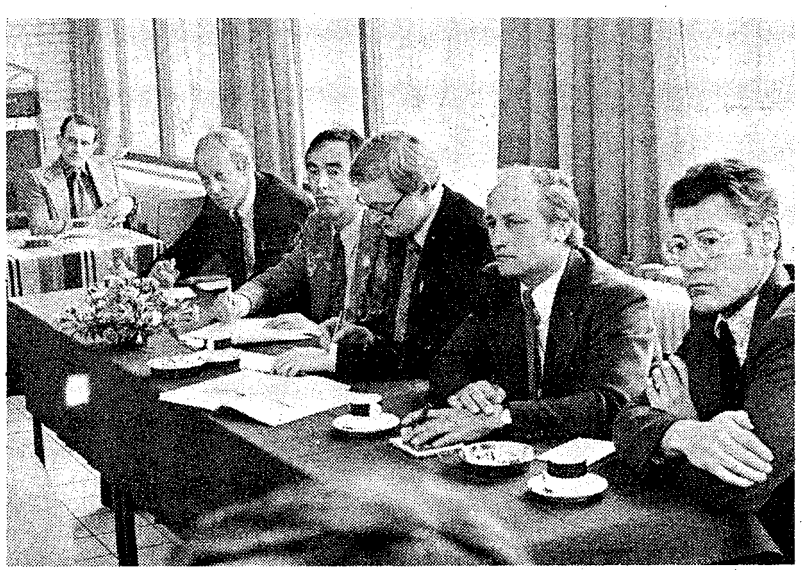

Een grote delegatie van het CDA bezocht op maandag 18 april j.l. de provincie Friesland. Deelnemers aan het werkbezoek waren o.a. mr W. Aantjes, drs H. B. J. Aarts, mr F. H. Andriessen, mevrouw Andela-Baur, H. A. de Boer, ing. P. A. M. Cornelissen, drs. D. F. van der Meij, drs. G. van Leijenhorst, mevr. J. C. Kraaijeveld-Wouters, D. Reinders, F. T. van der Maden, T. Tolman, dr. K. de Vries, en de bewindslieden mr. W. F. de Gaay Fortman, mr. P. H. Kooijmans en mr. A. P. van der Stee.

's-Morgens bezochten de politici en de overige leden van de delegatie diverse projecten in Leeuwarden.

's-Middags trok men de provincie in en 's-avonds werden op een vijftal plaatsen spreekbeurten vervuld. Naar schatting duizend mensen vulden op maandagavond de diverse zalen. Kortom, de CDA-karavaan maakte een goede start in Friesland.

Bovenstaande foto toont de kamerleden Andriessen en De Boer en staatssecretaris Kooijmans in gesprek met een aantal middenstanders in de gemeente Achtkarspelen.

Partijraad van 7 mei moet ook dubbel tellen vaststellen

Het partijbestuur heeft zich i.v.m. de wisseling van een aantal organen bij elke verkiezing voor de Tweede Kamer beraden over de vervulling van vacatures door het voorstelien van de volgende dubbeltallen aan de voorjaarspartijraad van 7 mei a.s. Dit ter voorziening in de vacatures van achtereenvolgens Partijbestuur, Organisatie Commissie, Kuyperstichting, Commissie van Beroep en Financiële Commissie. Ieder lid van de Partijraad heeft de bevoegdheid te verzoeken aan een tweetal de naam van een door hem gewenste kandidaat toe te voegen.

Aan dat verzoek wordt voldaan, wanneer het door vijfentwintig leden wordt gesteund en wanneer het verzoek tenminste vierentwintig uur voor de aanvang van de vergadering het partijsecretariaat heeft bereikt.

Partijbestuur

De volgende dubbeltallen biedt het partijbestuur u aan.

1. De Boer-Albeda
2. Kuiper-Jol
3. Krol-V.d. Ploeg
4. Paats-Van Veenen
5. Schouten-Boonstra
6. Mw Zuidema-Mw Heukels
7. Jonker-Wijnmalen
8. Bos-Platteel
9. Mw De Vries-Mw v.d. Waals
10. Bukman-Hoekstra
11. V.d. Sluis-Blokzijl
12. Plantinga-Vierdag
13. Mw L. G. Winsemius-Korfker-Mw Verhoog
14. Faber-Jonkman
15. De Jong Ozn.-Vermaat
16. V.d. Wilde-V.d. Weide (Lelystad)
17. Beumer-Esselink
18. V. d. Meulen-Terpstra
19. Mw v. Leeuwen-Schoep
20. V. d. Meer-Koffeman
21. Nieuwenhuis-Mw Brand
22. Mw van Velthooven-Mw Elenbaas
23. Woldering-J. P. H. Donner
24. J. J. Meyer-Miedema
25. De Graaff-P. M. H. Quist
26. Versteeg-S. van der Linde
27. V. d. Glind-Haeser
28. Mw Westhoff-Mw Debets
29. Van Rijn-Voerman (Zutphen)

■ De dubbeltallen 1 t/m 4 betreffen die van de voorzitter; de beide vice-voorzitters en de penningmeester van de partij. Deze kandidaten worden door de **kiesverenigingen** in functie gekozen.
■ De dubbeltallen 15 t/m 29 worden door de **partijraad** gekozen.
■ De dubbeltallen 6 t/m 15 worden door de **kiesverenigingen** gekozen.

Organisatie Commissie

Ook de voorzitter van de Organisatie Commissie, wordt rechtstreeks in functie gekozen door de kiesverenigingen. Het dubbeltal onder nr. 5 N. Schouten-D. Boonstra wordt de partijraad aangeboden.

Kuyperstichting

De voorzitter en penningmeester van de Kuyperstichting worden in functie gekozen door de kiesverenigingen. De volgende dubbeltallen gelden daarbij.
■ J. H. Grosheide-C. Boertien
■ H. M. Krans-J. Achterstraat

Commissie van Beroep.

De leden van deze commissie, evenals hun plaatsvervangers, worden tesamen door kiesverenigingen en stemhebbende leden van de partijraad gekozen. De volgende dubbeltallen worden aangeboden:

Voor de leden:
■ L. Schuman-Chr. F. Bramer
■ J. J. A. Scholten-B. G. Holtrop
■ A. Herstel-W. Blanken (Lopik)

Voor de plaatsvervangers:
■ Chr. F. Bramer-L. Schuman
■ B. G. Holtrop-J. J. A. Scholten
■ W. Blanken-A. Herstel

Financiële Commissie

Deze commissie wordt door de **partijraad benoemd** voor een periode van ten hoogste vier jaar. Het partijbestuur stelt voor de volgende leden voor een nieuwe periode her te benoemen.
■ drs. B. Witteveen
■ W. A. van der Velden
■ J. G. H. van Wijhe.

Subsidie mogelijk voor financieel zwakke kiesverenigingen

De laatste jaren wordt nogal eens de klacht gehoord dat een aantal kiesverenigingen, en dan in het bijzonder de kleinere kiesverenigingen, vaak over onvoldoende financiële middelen beschikken om bepaalde activiteiten aan te vatten.

Vooral wanneer de gemiddelde contributie niet gehaald wordt rijzen er nogal eens problemen. Teneinde enig soelaas te kunnen bieden is hiervoor op de begroting 1977 een bedrag gereserveerd. In bepaalde gevallen kan een subsidie worden verschaft aan financieel zwakke kiesverenigingen. De organisatiecommissie en het partijbestuur hebben zich uitvoerig met de problematiek beziggehouden. Als resultaat daarvan is een aantal spelregels opgesteld, waaraan men moet voldoen wil men voor subsidie in aanmerking komen.
Voor subsidie tot een bedrag van *f* 100,— komen die kiesverenigingen in aanmerking, die zelf over onvoldoende financiële middelen beschikken, gezien hun beperkte ledental en de zwakke financiële positie geen gevolg is van eigen in-activiteit.
De regeling geldt voorlopig voor een proefperiode van 1 jaar, d.w.z. tot 1.1.1978.
In speciale gevallen kan worden bezien of een Statencentrale ook voor subsidie in aanmerking kan komen.

Voor verdere informatie wende men zich tot het partijburo, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag (C. Bremmer). Tel. 070-46.96.20. Maak gebruik van de regeling. Het geld is ervoor gereserveerd.

Lijsttrekker Van Agt spreekt AR-partijraad toe

De voorjaarspartijraad vindt plaats op zaterdag 7 mei a.s. in de Rotterdamse Doelen. Het belooft een boeiende bijeenkomst te worden, met o.a. een rede voor CDA-lijsttrekker Van Agt.

Op de agenda staan o.a. de volgende punten:

■ openingswoord door partijvoorzitter H. A. de Boer.
■ behandeling van jaarverslagen over 1976 van ARPartij, dr. Kuyperstichting en Arjos, overeenkomstig art. 33 lid 3 van de partijstatuten.
■ vaststelling van diverse dubbeltallen, verkiezingen leden partijbestuur, enkele andere [illegible]organen en dr. A. Kuyperstichting (zie elders deze pag.)
■ afvaardiging naar CDA-congres en financiële verdeelsleutel CDA.
■ discussie over het politieke beleid
■ voorts toespraken van CDA-lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt en fractie voorzitter W. Aantjes, voorzitter AR-Tweede Kamer fractie, ter toelichting op het politieke beleid van de Kamerfractie overeenkomstig art. 321 lid 5 en art. 33 lid 3. van de partijstatuten.

Aanmelding

Bijgaand is een aanmeldingsformulier opgenomen, wij verzoeken u dit uiterlijk **maandag 2 mei a.s.** ingevuld aan het partijsecretariaat te retourneren.
Daarbij dient u vooral ook aan te geven of u wenst deel te nemen aan de lunch, zodat de nodige maatregelen door ons kunnen worden getroffen. Als bijdrage in de kosten, inci. lunch en consumptiebonnen mogen belangstellenden en partijraadsleden rekenen op enen op een bedrag van ± *f* 16,— per persoon.
Evenals de vorige maal kunnen belangstellenden kinderen meenemen naar een crèche, echter onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat er van voldoende belangstelling sprake is.
Belangstellenden krijgen gegevens toegezonden na aanmelding.

Werf leden met gratis propaganda-kaarten

In de laatste weken hebben wij geregeld de aandacht gevraagd voor de gratis propaganda-kaarten die de pa[illegible] beschikbaar stelt om leden te werven. Er bestaat een grote belangstelling voor.

De laatste week kwamen er o.a. aanvragen binnen uit Bovensmilde, Linschoten/Montfoort, Apeldoorn/Zevenhuizen en Adorp-Sauwerd.
De kaarten zijn zeer geschikt om met uw contact-orgaan of andere postzending als bijsluiter te versturen. Ook kunnen zij zeer goed verspreid worden op bijeenkomsten van uw afdeling of tijdens manifestaties in het teken van de verkiezingen. Maar ook kunnen ze zeer goed huis-aan-huis verspreid worden. Deze kaart vraagt speciale aandacht voor de positie van de ARP in het CDA en voor het weekblad Nederlandse Gedachten, een onmisbaar politiek orgaan voor iedereen die op de hoogte wil blijven van de ontwikkelingen in de Nederlandse politiek en in het bijzonder op die van de christen-democratie.
Op het partijburo is goed te merken dat deze leden- en abonneewerfkaart vrucht afwerpt. Dagelijks komen nieuwe leden en abonnees binnen via de ingevulde geperforeerde kaart die men zonder postzegel naar het partijburo kan opsturen. De afgelopen week kwamen er weer 116 nieuwe leden en diverse nieuwe abonnees.

Aanvragen

Tot omstreeks 250 kaarten stelt het partijburo gratis beschikbaar. Schrijf naar of bel met het partijburo, vraag naar C. Bremer, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, tel. 070-46.96.20.

Kiesverenigingen moeten na partijraad van 7 mei stemmen!!

Op de partijraad van 7 mei a.s. worden diverse belangrijke zaken behandeld. Naast de redevoeringen van CDA-lijsttrekker Van Agt en fractievoorzitter Aantjes wordt o.a. de aandacht gevraagd voor het vaststellen van dubbeltallen voor o.a. partijbestuur en voorzitter en penningmeester van de Kuyperstichting. Zo wordt een deel van de leden van het p.b., evenals trouwens de partijvoorzitter, de beide vice-voorzitters en de penningmeester van de partij, door de kiesverenigingen gekozen en een ander deel van het p.b. door de partijraadsleden. Het zal u duidelijk zijn. In de maand mei moeten er vergaderingen worden belegd van de kiesverenigingen. Besturen, leg de vergaderdatum zo tijdig mogelijk vast opdat zoveel mogelijk leden van hun democratische rechten gebruik kunnen maken. En kondig die vergadering ook tijdig aan!

EEN STAATSMAN TER NAVOLGING

Dit boek, dat gewijd is aan de grote negentiende-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, verscheen ter gelegenheid van de herdenking van zijn 100e sterfdag op 19 mei 1976.
„Een Staatsman ter navolging. Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)", telt 260 pagina's. Een dertigtal vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici schrijven over Groens betekenis voor school, staat, kerk en samenleving.
Enkele van de medewerkers: H. Algra, dr. W. Aalders, mr. W. Aantjes, oud-minister Beernink, oud-premier dr. W. Drees sr., mr. A. M. Donner, dr. J. Donner, minister W.F. de Gaay Fortman en dr. G. Puchinger.
Een bijzonder boeiend boek met tientallen foto's waaronder die van de Groen-herdenking op 19 mei 1976. De vraag naar dit boek is erg groot, mede omdat de prijs zo laag is.
Prijs: f 13,50.

AANMELDINGSFORMULIER AR-PARTIJRAAD d.d. 7 mei 1977

ONDERGETEKENDE,

NAAM: .....

ADRES: .....

WOONPLAATS: .....

FUNCTIE: .....

TELEFOON: 0 .... - .....

zal de partijraad van 7 mei a.s. bijwonen.

Zal wel/niet deelnemen aan de lunch. (doorhalen wat niet van toepassing is).

datum: .. - .. - .. hantekening:

Indien gebruik gemaakt wordt van de crèche, de volgende gegevens invullen. De volgende kinderen zullen graag gebruik maken van de crèche.

naam:

1 ..... leeftijd: .... jaar
2 ..... leeftijd: .... jaar
3 ..... leeftijd: .... jaar
4 ..... leeftijd: .... jaar
5. ..... leeftijd: .... jaar.

Van Agt z'n dagje in Den Haag

Het benedenzaaltje van het wijk- en dienstcentrum „Mariahoeve" – in de moderne en gelijknamige Haagse wijk – is goed volgelopen. Het is maandagmiddag 18 april tegen tweeën. Ook de thermometer loopt vol. Men wacht op Van Agt, die hier om de drommel zijn verkiezingstournee start. Zelfs de grote zaal boven, waarnaar wordt uitgeweken, blijkt aan de krappe kant. „Ik ben emotioneel met Den Haag verbonden", begint Van Agt. Hij staat op een kaal podium. En, alla, ik ben gekomen om te luisteren en te leren."

1.

2.

Hij lééft, dat de zaal veel jeugd herbergt en luistert naar voortdurend applaus. En naar veel kritische vragen. Over de woningsituatie, de socialisten, de Bloemenhove-kliniek en ga maar door. En over de spreiding van rijksdiensten. „Mevrouw, dat is een zaak geweest van alle grote frakties, die motie-Peijnenburg." De mevrouw, een gericht strijdster tegen de spreiding, kijkt dreigend in de richting van drs. Rinus Peijnenburg, die ook tot de Haagse verkiezingsoptocht hoort. „Kijk maar eens, hoe bang zijn gezicht staat" merkt zij onwaar op. Drs. Rinus zal deze Haagse wond nog vaak en kundig verbinden vandaag.

Drammerig

Wat de CDA-lijsttrekker dan vindt van de socialisten? „Tja, ze hebben in ieder geval een plaats in mijn hart. Bewogen mensen, maar wel lastig, eiserig, drammerig. Ja, eigenlijk best 'n arrogant volkje". Dat is niet onze stijl, zo maakte zijn optreden duidelijk.

De tijd vliegt om. „Er zijn nog zeker zeven vragen", telt de CDA-lijsttrekker snel. We komen toch niet klaar, en ik wil nou graag wel eens wat rondlopen", zegt hij na vijf kwartier. „Maar vertelt u nou 'ns wat over de toekomst" vraagt de zaal om hem vast te houden. Van Agt aarzelt. „Ja, maar waarover? Er is zo'n hoop. Nou, de werkloosheid is misschien wel volksprobleem nummer één. Ná de bescherming van het leven misschien. Misschien? Nee, zeker, ná. Dat is één en de werkloosheid is twee". En dan vliegen de CDA-programmapunten weer de zaal in. Onder applaus. Voor de jongeren, voor de werkloosheid, inflatie, voor de woningbouw en voor de mens, die is aangewezen op AOW en uitkeringen.

„En ik zal nog eens wat zeggen", redenaart hij. „Bloemenhove is een slechte zaak", da's wel duidelijk hè? Dat die bezetting slaagde, is ontzettend aan mijn hart gegaan. En het ethisch reveil, een heleboel mensen denken dat ik dat woord niet meer in de mond durf te nemen. Maar ik zeg, dat ik daar écht in geloof. Ik bedoel daar gewoon mee een hartelijk antwoord op de vraag, wat we aan 't doen zijn in de wereld. Neen, meneer, nou niet zeggen, dat u toch niet te overtuigen bent van de juistheid van mijn besluit om de Bloemenhove-bezetting niet met politieoptreden te breken. Dat is niet leuk. Nee, het gaat hierom. Het is van ontzettende betekenis, dat we kontakt houden met de zoekers en de denkers. Dat is van ontstellend belang voor al die ethische vragen, die op ons af komen."

En de tijd tikte zo ongenadig door, dat een lid van het campagneteam vriendelijk doch beslist „affloot". „We moeten nog verder en om kwart voor vier bij de tram staan". De handen van Van Agt worden gepakt. Warm, fier, bemoedigend.

Lijn 6

Daar komt wel wat uit op 25 mei, evalueerde een man van het Campagneteam bij de tramhalte. Lijn 6. Voor lijst 1. En een pelotonnetje fotografen legde dat vast.

3.

1. „Nee, ik ben hélemaal niet tegen ijshockey. Van mij mogen jullie dat best blijven doen", aldus onze lijsttrekker tot het jonge tweetal, dat hem had gevraagd, waarom hij tegen ruwe sport was. Dries van Agt maakte duidelijk, dat het CDA bezwaar heeft tegen verruwing in de sport en dat is wat anders dan een sportieve mannelijke sport als ijshockey.

2. Een confrontatie met „oom agent" is toch weer eens wat anders dan een met „ome Joop". Het werd hier een kort gesprek over de proef in Den Haag met zgn. wijkagenten.

3. „Eigenlijk zou ik u moeten aangeven"... tot een Pakistani, illegaal in ons land en vragend om bemiddeling bij het verkrijgen van een verblijfsvergunning.

4. In lijn 6 handtekeningen zetten op CDA-stickers van jeugdige passagiers.

Ook het instappen en wegwezen, temidden van verbaasde en soms goedmoedig opgewonden trampassagiers. Van Agt reisde op een vierrittenkaart. En voor een goed doel, waarvoor de CDA-colonne na het uitstappen op het Spui de stad in ging. De fotografen zwermden als knipgrage bijen rond het gezelschap heen. Een opvallende anderhalf uur tot half 6 ondanks het niet overmatig drukke winkelcentrum door de begrijpelijke maandag-koopkater.

Toch leuke taferelen. „Oh's en „ah's" vanonder de keurige dameshoedjes.

'n Tikje opgeheven hoeden van keurige heren. Persoonlijke problemen van passanten en een aanhankelijk likkende spaniel. Waardig tekent Van Agt een verkiezingsaffiche van D'66, als ging het om de éne ontbrekende handtekening, van de 66.666 die Terlouw destijds gevraagd had. Een praatje met een jonge oom agent, een oploopje veroorzakend van geëerd en geïnteresseerd winkelpubliek. En zo gaat het maar door. En de CDA-lijsttrekker ruikt blijkbaar 25 mei, want hij loopt steeds harder en praat steeds langer met passanten. Dan eindigt ook dit Haagse straatje om.

Van Agt deed ook dit weer goed, wordt gemompeld op weg naar de Haagse Pulchri Studio, waardoor het komend CDA-geweld de rode Haagse kringen ongetwijfeld flets moeten zijn geworden. Sinds de grootste Haagse CDA-bijeenkomst van 15 maart met presentatie van kandidaten en van het Schmelzer-lied, hindert die vervaagde VARA-adem de CDA'ers niet. Integendeel, het lijkt eèr een CDA-bolwerk.

Alles is al gereed voor de grote bijeenkomst 's avonds, waar de CDA-lijsttrekker weer eens de politieke punten op de i's gaat zetten. Maar die mentale verkiezingsdrift moet eerst even rijpen. Zo'n vier uur lijsttrekken gaat ook Dries van Agt niet in de inmiddels kouwe kleren zitten. Misschien dat het informeel persgesprek in de bar van Pulchri daartoe gelegenheid biedt? Versterkend werken in ieder geval het aperitief, de soep en de broodjes.

4.

Meegevallen

De – voornamelijk plaatselijke – journalisten vragen niet al te veel. In ieder geval is hem deze eerste echte verkiezingstournee meegevallen. „Ik ben van nature een geremde jongen bij het ontmoeten van mensen. Maar het is me ontzettend meegevallen. Ik denk, dat ik 't wel kan. Ik heb een goed lijf, daar zit een heleboel in. Ik heb goeie verkiezingszin en mijn mentale conditie is opperbest," besluit hij.

Het bewijs voor zijn gezondheid op alle fronten heeft het Haags verkiezingsdagje tot nu toe al bewezen. En 's avonds wordt dat nog eens onderstreept tijdens zijn rede in een afgeladen Pulchri Studio, waar degenen van de vele honderden CDA'ers, die geen stoel meer kunnen bemachtigen de adem van de tentoongestelde kunst in de nek voelen en de hitte van de radiatoren onderop.

Daar zette Van Agt de PPR om z'n weigering tot verdere samenwerking met 't CDA, goed in de hoek als „het jochie, dat 'n tijdje met de grote jongens (PvdA) mocht mee voetballen, maar nu het speelveld heeft verlaten." „Wij juichen het vriendelijk uit", aldus de CDA-lijsttrekker even minzaam als gevat. „Links moet het zelf maar uitzoeken" riep hij uit tegen zijn gehoor, waarvan ook talloze CDA-prominenten deel uitmaakten.

Goed rakende politieke zwiepers sloeg Van Agt de zaal in. Tijdens zijn rede en de diskussie na de gekoelde pauze. Zelfs het op een gegeven moment vanuit de Pulchri-kelders duidelijk hoorbaar oprispende Russische Volkslied bracht de CDA-lijsttrekker niet van de wijs. Hij had toongehouden, de hele dag. En wijs als hijzelf is, lukt dat ook na dit enerverend en eerste echt CDA-verkiezingsdagje.

Antwoorden op het CD-Appèl:

Waar het op aan komt

Het CDA wil, voor het voor het eerst met een lijst de landelijke verkiezingen in gaat, de kiezer een extra duidelijk „visitekaartje" presenteren.
De politieke stijl en de programmatische hoofdlijnen zijn daarvan de twee zijden. Wij willen daarvan deze samenvatting geven:

Politieke stijl

Het CDA zal de spanning tussen norm en praktijk steeds voelbaar maken. Derhalve praat het de kiezers niet naar de mond, maar wil het zowel tolk als gids zijn.
Het schuwt impopulaire maatregelen niet. Het roept op tot een verandering in de manier van leven van mensen en groepen.
Het belooft geen „leuke dingen voor de mensen", maar brengt de waardigheid van de mens tot gelding door een appèl op ieders verantwoordelijkheid.

Burger en Overheid

Het CDA ziet in de politieke overheid niet de „gemeenschapsorganisatie bij uitstek"; de politiek kan niet alles. Het CDA wil de overheid daarom niet van elke misstand de schuld geven.
De lasten kunnen niet steeds maar op de schouders van de overheid worden gelegd. Noch in financieel noch in principieel opzicht. Burgers, en organisaties dienen zich ook van eigen gedrag rekenschap te geven. Een grotere mate van eensgezindheid over de doeleinden die in deze samenleving moeten worden nagestreefd, is zonder meer noodzakelijk („bruggen bouwen"). Deze instelling bevrijdt ons van het fanatieke in het streven om de politieke macht te veroveren. Het CDA wil een open en democratisch gebruik van de macht.

Het dragen van gezamenlijke verantwoordelijkheid is de opdracht die aan ons mensen gegeven is. Dat besef steekt ons een hart onder de riem. Samen zijn we niet machteloos.

Gezindheid

Het CDA wil een gezindheidspartij zijn, waarbij aan de kiezers vertrouwen wordt gevraagd. Dat kan omdat onze principes ons de middelen aanreiken die passen op de problemen van deze tijd. Dat blijkt uit onze concrete programpunten.
Het CDA is vernieuwingsgezind met een open oog voor het moeilijke van echte verandering ten goede. Daardoor wint de vernieuwingsgezindheid aan spankracht en duurzaamheid. Wij troosten ons niet met een droom over een volmaakte, een door de mens geschapen, eindtoestand op aarde.
Het politieke optreden van het CDA moet zich kenmerken door helderheid. Zelfkritiek moet waar nodig niet worden vermeden, hoe zouden we immers anderen tot herziening van hun levenswijze kunnen bewegen als we van onszelf steeds alles goed praten?
We willen de kiezer vooral overtuigen van de grote praktische waarde van christen-democratische politiek waarin het Evangelie richtsnoer en inspiratiebron is.

Hoofdlijnen

Samen verantwoordelijk

Een van de ergste dingen die een mens kan overkomen is dat hij in een toestand geraakt, waarin hij zijn eigen verantwoordelijkheden niet meer kan realiseren. Noch voor zichzelf, noch voor zijn naaste omgeving. Zoiets is het geval met de werkloosheid. De werkloosheidsbestrijding zal zodoende in de verkiezingscampagne van het CDA op de eerste plaats komen te staan.
Ieder mens heeft recht op zinvol werk, waardoor hij de zorg voor zichzelf en zijn gezin op zich kan nemen.
De vernieuwingen in de immateriële sfeer krijgen gelukkig meer aandacht. Het CDA zal de verantwoordelijkheidsgedachte sterk benadrukken zowel ten aanzien van de zeggenschapsverhoudingen in het bedrijfsleven als in de school en haar randdiensten en in de welzijnsorganisaties. Voor sommige sectoren schijnt de neiging tot bevoogding door de overheid onrustbarende vormen aan te nemen. Het CDA zal, vanuit zijn zicht op de menselijke waardigheid en op het belang van de levensbeschouwelijke inspiratie, een bureaucratisering van het welzijnswerk tegengaan.

Niet bij brood alleen

Het CDA richt z'n politiek op een verandering van levensstijl. De verandering zal gericht moeten zijn op een grotere bescheidenheid in het stellen van eisen voor de eigen welvaart. Zo wordt de inflatie teruggedrongen.
Voor de sociaal-economisch zwakken komt dat uit op matiging van inkomensgroei, voor de meer welvarenden is „versobering" het trefwoord.
De bezuinigingspolitiek, waarbij de rijksuitgaven getoetst worden op de doelmatigheid van hun besteding, is noodzakelijk gebleken en moet verscherpt worden.
In navolging van „Niet bij brood alleen" zal het CDA als extra overweging laten gelden dat op grond van milieubezwaren de economische groei niet zo groot zal kunnen zijn als anderen menen.

Menselijkheid

Het CDA streeft naar aanpassing van het bestuur aan de „menselijke schaal". Zowel bij de organisatie van het binnenlands bestuur als bij de presentatie van het Europees beleid zal hieraan veel aandacht geschonken moeten worden. Dit komt ook tot uiting in een grotere zorg voor de problemen die vroeger onvoldoende aan de orde kwamen (stadsvernieuwing).

Het CDA wil ten aanzien van de relaties met Oost-Europa lering trekken uit de waarschuwingen van politieke bannelingen.
Het internationaal beleid richt zich ook daardoor meer op een humanisering van de omstandigheden in Oost-Europa, Zuidelijk Afrika en Latijns Amerika.

Daarvoor willen wij werken met andere democratische partijen. Er zal een sterke regeringsploeg tot stand moeten komen. Op het punt van de gelijkwaardigheid van coalitiepartners en oprechtheid van samenwerking kunnen we geen halfslachtige houding meer aanvaarden.

Peinzend bij hutspot met klapstuk en zuurkool met worst

DOOR G. J. BRINKMAN

Uit drie menu's konden de bezoekers van de Utrechtse informatieve CDA-bijeenkomst vrijdag 15 april kiezen: boerenkool met worst, hutspot met klapstuk of zuurkool met worst. Voor ze daar aan toe waren hadden ze, terwille van een goede campagne-voorbereiding, dan ook vijf uren vol opwekkingen en praktische aanwijzingen moeten doorstaan.

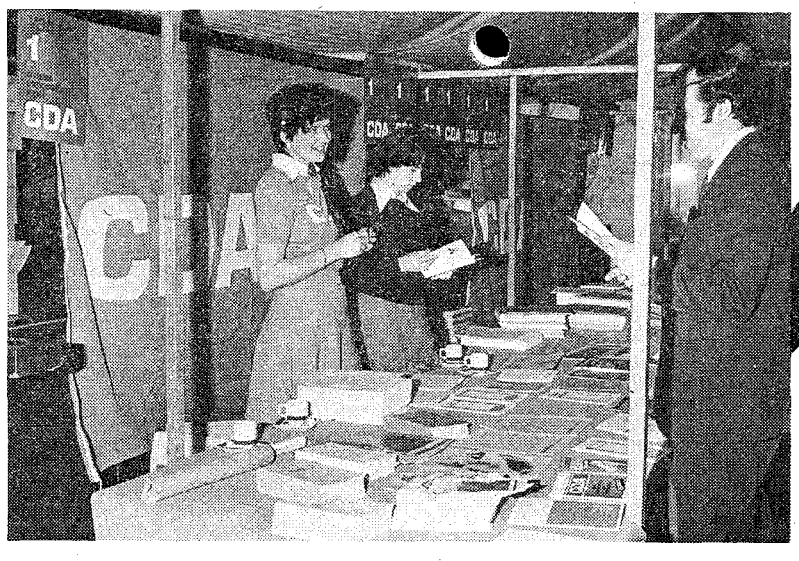

Boven: mr.J. H. Janssen van Raay, voorzitter van het Centraal Verkiezings Comité tijdens zijn openingstoespraak.
Links: Grote belangstelling bestond er bij de aanwezigen voor het in de kramen uitgestalde verkiezings- en documentatiemateriaal.

Toen de werkers uit het gehele land, op de „eenvoudige warme maaltijd" werden losgelaten, stonden ze dan voor de keus uit de drie menu's. Het bleek al dadelijk dat het smadelijk gezegde van politieke tegenstanders, als zouden CDA-ers maar moeilijk tot een keus kunnen komen nergens op slaat. Ze laten zich alleen door anderen geen keus opdringen. Zonder enige aarzeling voegde ieder zich in de rij welke naar de maaltijd van zijn voorkeur leidde. Een vluchtig opinieonderzoek mijnerzijds toonde eerstens aan dat de keus niet door geografische of kerkelijke herkomst werd bepaald. Maar evenzeer werd duidelijk dat de CDA-gemeenschap geen collectieve voorkeur voor hutspot koestert zoals roddelaars wel eens beweren. De hutspot-rij was nauwelijks langer dan die met boerenkool of zuurkool als wenkend perspectief.
Wat zou er trouwens van schandelijks aan zijn geweest als de hutspot wél een ruime meerderheid had gekregen? Het is een gerecht dat uit deugdzame en smakelijke delen bestaat. Oranje wortelen, mogelijk van AR-zijde aangedragen. Uien, afkomstig van geur-gevoelige katholieken. Oer-nederlandse piepers als kenmerk van de CH-bijdrage. Stuk voor stuk heel goed te genieten. Anders dan bijvoorbeeld rode kool welke, zonder bijmenging met pittiger gewas, lafhartige brij blijft.
De scheiding-naar-smaak ging zelfs dwars door de in CDA-kring toch hooggewaardeerde gezinsband. En dat verwonderde me een beetje. Had mevrouw Kraaijeveld-Wouters niet kort tevoren duidelijk gemaakt dat man en vrouw een gelijke politieke verantwoordelijkheid hebben? Samen, man en vrouw, naar het politieke cafe – ja gezellig. Maar dan merk je dat mevrouw bij de uitdeling van klapstuk staat te wachten en haar man in een andere rij zijn bordje over een hap hutspot ophoudt. Hetgeen echter ook weer niets over de ongelijkwaardigheid van man en vrouw zegt want het omgekeerde kwam ook voor.
In ieder geval werd in alle rijen even opgetogen gesproken over de bezielende openingsrede van voorzitter Steenkamp als over de kwaliteit van de stamppotdrieluik. Omdat het gebodene het peil van een eenvoudige doch voedzame maaltijd niet te boven ging, kón dat zonder in strijd te komen met Steenkamp's pleidooi voor een nieuwe, sobere levensstijl. Wel leek de welgedane gestalte van de voorzitter van het centraal verkiezingscomite, mr. J. L. Janssen van Raay, baas van het hele verkiezingscircus, daar weinig bij te passen, maar dat is slechts schijn. Hij nam zelfs met zuurkoolzonder-worst genoegen. Terwijl hij nog met werkers-uit-het-land vergaderde was de worst namelijk op geraakt.
Het belangrijkste van zulke campagnebesprekingen is natuurlijk dat ze uitwerking krijgen zodra de mensen in eigen omgeving het verkiezingspad op gaan. Daarvoor werden ze uitgerust met voorlichtende lectuur, met modern-propaganda-materiaal, maar ook met gedegen voorlichting. Mr J. van Leeuwen, sprak over de hoofdlijnen van het program, D. Corporaal („generaal van de verkiezingsactie") gaf aan hoe het verkiezingsspul het best kan worden besteed. J. N. A. Groenendijk, die van het benaderen-van-mensen zijn vak heeft gemaakt, gaf waardevolle tips en P. H. van Zeil voegde daar politieke vingerwijzingen aan toe.
Er stonden de sprekers pakkende tekeningen en foto's ter beschikking. Daarmede konden zij hun woorden zowel verduidelijken als afwisselen. Dat verscheidene plaatjes zowel door de ene als door de andere spreker op het scherm werden gebracht, kan een schoonheidsfoutje in deze overigens gaaf-georganiseerde massa-bijeenkomst zijn geweest. Maar bij politici kun je dat nooit helemaal weten. Zij kunnen er ook mee hebben willen aantonen hoe zuinig het CDA met milieu en grondstoffen wil omspringen. Het, waar enigszins mogelijk, voor de tweede maal gebruiken van grondstoffen behoort per slot tot de dingen die het progressieve CDA ons als na te streven doel voor ogen houdt.

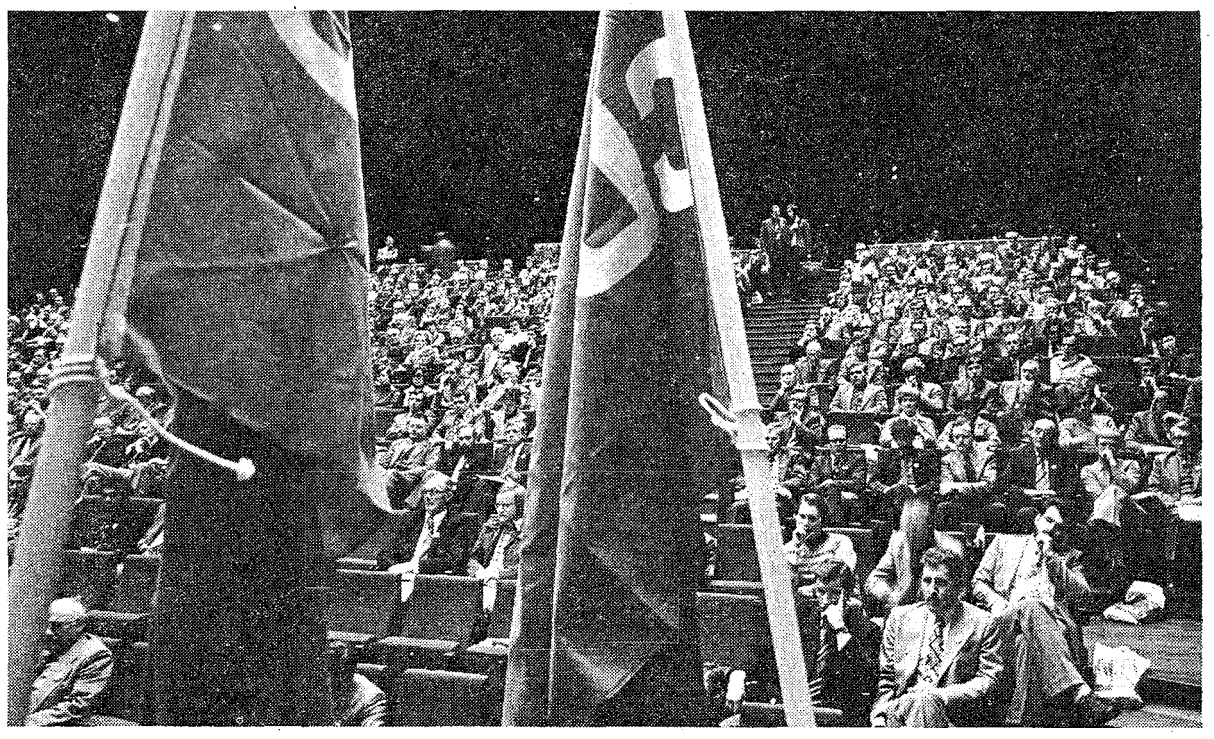

Truus Bot (uit Purmerend) over onderwijs

Onderwijs te veel op werk gericht ondanks vele mooie plannen

Door Frans Jozef van der Heijden

Truus Bot–van Gijzen – 37 jaar, getrouwd, moeder van drie kinderen – wil wel vertellen wat zij vindt van een aantal ontwikkelingen in het onderwijs, maar ze wil zeker niet als onderwijsdeskundige gepresenteerd worden. Ze weet er iets van af omdat ze mee gedaan heeft in de CDA-werkgroep documentatie-materiaal voor vrouwen-praatgroepen, die uitvoerig heeft stil gestaan bij wat er op dit moment in het onderwijs te gebeuren staat (of kan staan). Truus Bot is ongeveer zeven jaar politiek actief, hetgeen begon met een uitvoerige bemoeienis met opstellen van een gemeenteraadsprogramma toen ze nog in Muiderberg woonde. Van het een kwam toen het ander: het AR-bestuur van Muiderberg, het AR-vrouwencomité, het bestuur van de kamercentrale Den Helder, het CDA-vrouwenberaad en allerlei min of meer afgeleide werkgroepen binnen het CDA. Ze heeft het er zo druk mee dat ze niet eens meer tijd kan vinden om in haar huidige woonplaats Purmerend aan ouderparticipatie te doen. Om haar portret nog iets verder in te vullen; ze heeft geen betaalde baan, maar volgt momenteel een cursus aan de katechetenopleiding van de Nederlands Hervormde Kerk.

In het programma „Niet bij brood alleen" leggen de christen-democraten nogal de nadruk op een verantwoordelijke samenleving, waarbij het onderwijs meer gericht moet zijn op het leren dragen van verantwoordelijkheid dan op het verdienen van de dubbeltjes. Ziet u dat nu terug in alle plannen voor onderwijsvernieuwing, die nu op stapel staan?

Ik vind het een mooi ideaal: samen verantwoordelijkheid dragen en samen werken aan een rechtvaardige maatschappij. Je kunt je kinderen wel willen voorbereiden op een maatschappij, die zo in elkaar zit, maar je weet dat het nog anders is. Je weet dat het voor een belangrijk deel wel om de dubbeltjes gaat en je ziet ook hoe het onderwijs gericht blijft op de bijdrage van de mensen in het arbeidsproces.

Als ik kijk wat minister Van Kemenade allemaal met het onderwijs zou willen doen dan blijf ik me afvragen of daaruit nu voldoende naar voren komt wat de kinderen in de toekomst echt nodig hebben.

Als je de toekomst van de kindren bekijkt dan vragen drie grote facetten aandacht. In de eerste plaats is daar de zorgende en verzorgende taak van de mensen. Ik vind dat jonge mensen allemaal moeten leren hoe zij die taken later moeten verrichten. Dat heeft dan iets te maken met koken, het huishouden doen, met huishoudgeld omgaan, met techniek omgaan, met eenvoudige vormen van verpleging en noem maar op.

In de tweede plaats is daar dan het werk. Natuurlijk moeten kinderen leren dat het zinvol is om te werken en dat ze daar dan vaardigheden voor nodig hebben, maar er wordt nu wel veel te veel nadruk gelegd op een soort arbeidsethiek, die er van uitgaat dat betaald werk alles is en de rest alleen acceptabel is nadat iemand gewerkt heeft.

In het verlengde hiervan ligt dan ook mijn derde punt: de vrije tijd van de mensen. Dat is iets dat nog maar mondjesmaat in het onderwijs teruggevonden wordt. De jonge mensen wordt meer gevoel voor creativiteit bijgebracht, dat is waar, maar waarom ook niet voor vrijwilligerswerk, voor bestuurlijk werk. Trouwens waarom zouden mensen niet een heleboel op school leren, waarvan ze niet in hun werk, maar in hun hobbies of in hun vrijwilligerswerk plezier hebben.

Ik denk trouwens dat in de toekomst veel mensen meer kwijt zullen kunnen van hun idealen voor een verantwoordelijke maatschappij in niet betaalde banen of taken dan in hun betaald beroep.
Er zijn nog wel meer dingen, die misschien wat meer bijkomend zijn, maar ze spelen toch een belangrijke rol. Neem het communicatieprobleem, waarbij steeds weer blijkt dat mensen elkaar in de weg staan omdat ze elkaar niet begrijpen. Een duidelijke zaak voor het onderwijs. Neem de sociale ethiek, of laat ik maar zeggen de verantwoordelijkheid voor waar je mee bezig bent en wat er uit voort kan komen. Als we over milieubeheer praten – ik geef maar een voorbeeld – dan moet dat al beginnen bij de verantwoordelijkheid van degenen, die een bepaald produkt helpen ontwikkelen, helpen produceren, helpen verkopen.

Ja en als ik dan zie dat minister Van Kemenade in het nieuwe, samengevoegde kleuter- en basis-onderwijs van 4 tot 12 jaar „een vreemde taal centraal wil stelllen" dan denk ik wel bij mezelf is dat nu vernieuwen?

Een van de sleutelwoorden in het moderne onderwijs is „ouderparticipatie." Hoe kijkt u daar tegenaan, heeft u er zelf ervaring mee, wat zijn de typische problemen van ouders, die mee willen doen verder vorm te geven aan het onderwijs?

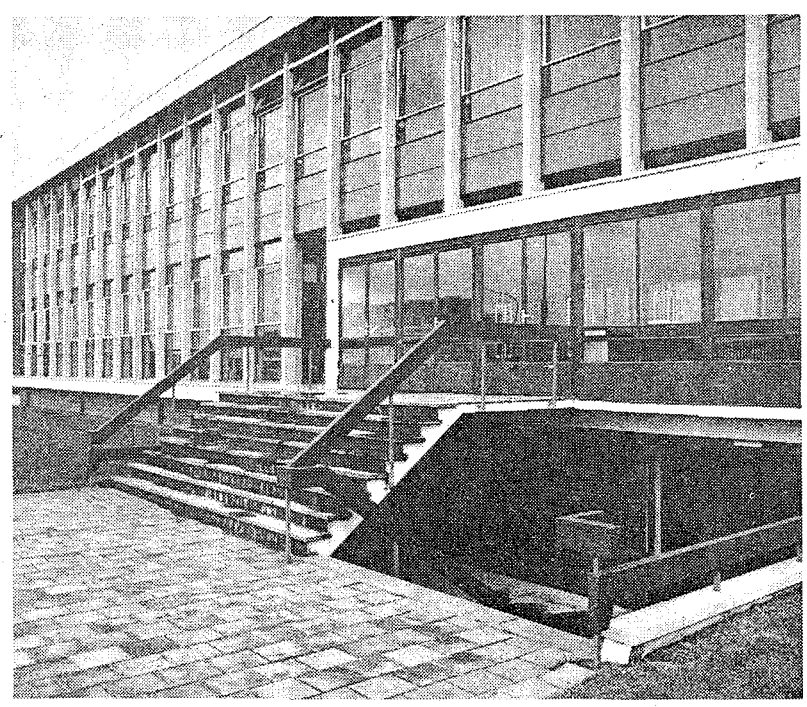

*Truus Bot (hierboven) heeft het met haar politieke werkzaamheden zo druk, dat zij geen tijd meer heeft voor ouderparticipatie. Dit laat zij nu noodgedwongen over aan anderen (linksboven).
Volgens haar wordt op basisscholen over het algemeen les gegeven door mensen, die zeer bewust een keus voor het onderwijs hebben gemaakt en daartoe dan ook hun opleiding hebben gevolgd. Hieronder de ingang van de christelijke pedagogische academie te Emmen.*

Ik vind dat verschrikkelijk moeilijk. Participatie preken èn het realiseren, dat zijn twee verschillende dingen. Daarbij moet ik wel lachen wanneer ik hoor dat de overheid nu ineens ook de inspraak van de ouders op de openbare school ontdekt heeft, maar daarbij nog steeds niet zover wil gaan als de christen-democraten van ouds gedaan hebben in hun eigen onderwijs. Maar goed. Voor ouderparticipatie (én in het onderwijs als hulp van de onderwijsgevenden én op bestuurlijk niveau als lid van een schoolbestuur of oudercomité) geldt nog steeds dat men de ouders nog vaak gebruikt voor klussen waar onderwijsgevenden geen tijd voor hebben of die ze zelf niet zien zitten. Daar komt bij, dat de problemen zo ingewikkeld zijn, dat veel ouders door de bomen het bos niet zien en zich dan ook liever niet mengen in allerlei discussies over vragen als waarom willen we dit of dat op deze school, wat hebben we er precies mee voor, worden er wel de goede methoden gebruikt om ons doel te bereiken en zo meer.

Wil men iets van de ouderparticipatie maken dan zullen er kadercursussen voor ouders moeten komen. De grote onderwijs-koepels voor het confessioneel-onderwijs zijn hier – althans voor zover ik weet – veel te weinig actief.

Over opleiding en begeleiding van onderwijsgevenden is op het ogenblik ook nogal wat te doen. Ziet u wat in al die zogenaamde hulpstructuren, die zo nodig schijnen te zijn?

Op de basisscholen wordt over het algemeen les gegeven, door mensen, die zeer gemotiveerd een keus voor het onderwijs gemaakt hebben. Helaas is het in het voortgezet onderwijs zo dat er veel mensen voor de klas komen, die niet principieel voor onderwijs hebben gekozen. Vooral met eerstegraadsbevoegdheden zijn er aanzienlijke motivatieproblemen. Hier zou veel meer aandacht aan besteed moeten worden dan aan de overdreven aandacht voor de begeleiding van met name het basisonderwijs.

Een van de goede zaken uit het onderwijs-bestel zoals dat in de beroemde contourennota is geschetst is het wegnemen van drempels tussen de verschillende vormen van onderwijs om van het gehele onderwijs meer een doorlopend proces te maken. Bent u tevreden met een dergelijke ontwikkeling?

Ik zou inderdaad graag zien dat het onderwijs een doorlopend proces wordt met zo weinig mogelijk drempels. De selectie van kinderen voor bepaalde vormen van onderwijs is nog steeds erg eenzijdig en op het i.q. van het kind gebaseerd.
Op dit moment hebben we nog met de mammoetwet te maken waar ook al tendenzen als het wegnemen van drempels in zijn verwerkt. Wat ik nu zie is dat er een geweldig gat is ontstaan tussen het meer op algemene vorming gerichte basisonderwijs en het toch nog altijd veel te veel prestatiegerichte voortgezette onderwijs.

De vernieuwing van het onderwijs is van onderaf begonnen. Ik kom steeds meer tot de conclusie dat het andersom zou moeten zijn. Waren we begonnen met de eisen aan de mensen, die uiteindelijk in de maatschappij afgeleverd worden, anders te stellen dan hadden we niet keer op keer een geweldig gat gehad tussen hetgeen een onderwijsvorm aanbiedt en hetgeen een hogere opleiding of uiteindelijk de maatschappij vraagt. Geldt dit voor het voortgezet onderwijs, voor het vakonderwijs treedt het nog meer aan het licht. Het zal zaak zijn om bij de gehele ontwikkeling van het onderwijs volgens de contourennota dit soort dingen in de gaten te houden.

Ik wil overigens nog wel over de middenschool (een van de onderdelen van de nieuwe plannen) zeggen, hoezeer ik het eens ben met de pogingen om de kinderen wat later tot een beroeps- of studiemogelijkheid te laten komen, dat we natuurlijk geen zand in de ogen moeten laten strooien door de experimenten, die minister Van Kemenade in gang heeft laten zetten. Immers er is uitdrukkelijk afgesproken, dat geen kind het slachtoffer mag worden van die experimenten. Met mijn nuchtere verstand zeg ik dan: dus zijn de experimenten geslaagd. Ik zal het nog sterker vertellen. Ik ken mensen, die zeggen dat ze hun kinderen naar de „experimentele middenschool" doen. Ze hebben dan tenminste de garantie dat het met die kinderen wel goed zal komen. Dat is mooi, maar het zegt natuurlijk niets meer over de waarde van het experiment zelf. Misschien moet dat experimentele er wel in blijven zitten. Overigens zou ik ook graag zien dat experimenten genomen worden met de verkorte CDA-middenschool om een alternatief te hebben.

energie ENERGIE

Internationale afspraken dringend nodig

Door J. van Houwelingen: ARP-Tweede Kamerlid

Een van de allergrootste problemen voor de wereld is momenteel zonder twijfel ook het energievraagstuk.
We realiseren ons nog te weinig dat we met grote snelheid koersen naar uitputting van onze bekende energiebronnen; olie en aardgas. Het is geen probleem voor de verre toekomst, want reeds omstreeks 1985 zullen de grenzen aan de bestaande voorraden pijnlijk voelbaar worden; zeker als we in het huidige verbruikstempo doorgaan. Met het tegengaan van verspilling en andere maatregelen ter beperking van het gebruik mogen we geen dag langer wachten.

In de Verenigde Staten is het nieuwe energieprogamma van President Carter niet door iedereen met enthousiasme begroet. Uiteindelijk zullen we echter allemaal, ook in Nederland – met onze aardgasbel – beseffen dat grote inspanningen ter beperking van het huidige gebruik noodzakelijk zijn. De regering heeft dit in zijn energiebeleid reeds aangekondigd. We zullen het echter van concrete maatregelen moeten hebben. Het CDA heeft reeds een jaar geleden gepleit voor bijvoorbeeld een isolatieplan voor alle woningen binnen 10 jaar. Ook andere concrete suggesties zijn gedaan in een recent CDA-rapport. In de komende jaren zullen wij hieraan hoge prioriteit toekennen.

Zoeken naar alternatieven

Naast beperking zullen we ook met kracht moeten zoeken naar verantwoorde alternatieven. Helaas is kernenergie vandaag geen ideaal alternatief. We moeten erkennen dat er nog belangrijke problemen niet opgelost zijn, o.a. het radioactieve afval. Verreweg het belangrijkste probleem is echter het risico dat door de snelle uitbreiding van kernenergie in de wereld (nu al meer dan 200 kerncentrales in vele landen) er een niet vreedzaam gebruik kan worden gemaakt van de nucleaire materialen. Of duidelijker gezegd: de kans op een snelle uitbreiding van het aantal landen met atoombommen.

Het is van grote betekenis dat steeds meer landen dit gevaar gaan onderkennen. Tegelijkertijd beseffen we dat het opheffen van dit gevaar nooit door één afzonderlijk land kan worden bereikt. Trouwens ook de gevolgen reiken ver over landsgrenzen heen. Vanuit dit uitgangspunt wil het CDA het kernenergievraagstuk ook voor het concrete Nederlandse beleid beoordelen.

Samenvattend streven wij naar het volgende:

1) Het zo snel mogelijk bereiken van internationalisering van het beheer van alle plutonium activiteiten en verbetering van de bestaande controlemogelijkheden. Hoogste prioriteit hiervoor is immers nodig om te voorkomen dat nationale overheden misbruik kunnen maken van de kennis en van het nucleaire materiaal.

2) Beperking van plutoniu[illegible] activiteiten waar mogelijk, zeker [illegible] lang het beheer niet verantwoord is geregeid.

Uit deze doelstellingen volgt logischerwijs dat wij de beslissing over de uitbreiding van Almelo niet los kunnen zien van de noodzaak tot internationalisering. [illegible] afwijzing betekent dat niet alleen een multinationale samenwerking wordt omgezet naar een nationale activiteit, wordt in onze visie de situatie alleen maar negatiever. Dit geldt voor andere internationale samenwerkingsverbanden.

Maar ook de uitbreiding van het aantal kerncentrales in Nederland staat ter discussie. Hierbij is het radioactieve afval het belangrijkste probleem. Voortgang is dan ook afhankelijk van de oplossing die wij hiervoor vinden.

De opslag van radioaktief afval kan niet los gezien worden van onze wens dit onder internationaal beheer en controle te brengen. Het zoeken naar oplossingen in Nederland (de proefboringen in het Noorden) kan dan ook slechts een onderdeel zijn van de oplossingen welke wij internationaal nastreven. Uiteindelijk zal hierbij ook zorgvuldig de gevoelens van de bevolking, waar een eventuele opslag technisch mogelijk is, bij de uiteindelijke standpuntvorming niet onbelangrijk zijn. Wij erkennen dat de aanvaardbaarheid van technologische oplossingen getoetst dient te worden aan de aanvaardbaarheid voor de samenleving.

Kernenergie geen ideaal alternatief

Dat kernenergie op dit moment geen ideaal alternatief is, is niet iets om je over te verheugen. Immers het niet op tijd vinden van goede alternatieven kan ook een grote ramp veroorzaken.

De snelgroeiende wereldbevolking, van 4 miljard naar 6 miljard in nog geen 30 jaar, zal veel energie nodig hebben, zeker ook voor de voedselproductie.

Ook hier is het duidelijk, samen verantwoordelijk zijn betekent niet alleen het veilig stelien van de eigen energievoorziening, of het streven naar onafhankelijkheid.

Dringend noodzakelijk is de bereidheid te streven naar een werkelijk internationale samenwerking en afspraken dat niet opnieuw de ontwikkelingslanden in „de kou" gezet worden.

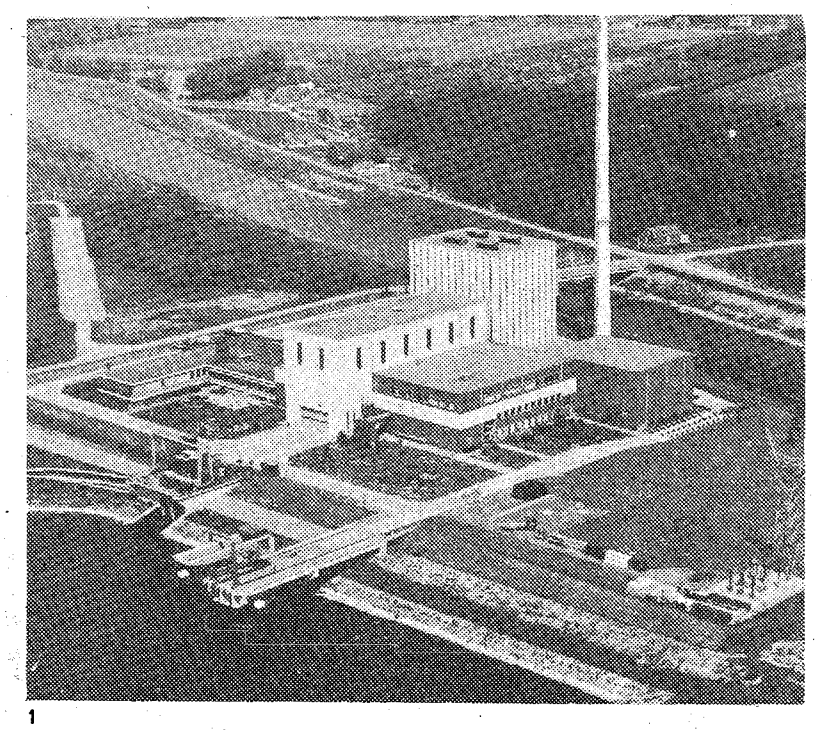

1

BIJ DE FOTO'S

1. De christen-democratische Tweede Kamerfracties nemen een uiterst gereserveerd standpunt in ten aanzien van kernenergie-activiteiten.

2. Een overzicht van de centrifuges in de Almelose verrijkingsfabriek.

3. Met het tegengaan van verspilling van energie en andere maatregelen ter beperking van het gebruik ervan mogen we geen dag langer wachten.

4. Een deel van een verdeelstation bij een elektriciteitscentrale. De regering heeft in zijn energiebeleid reeds verbruiksbeperkende maatregelen aangekondigd.

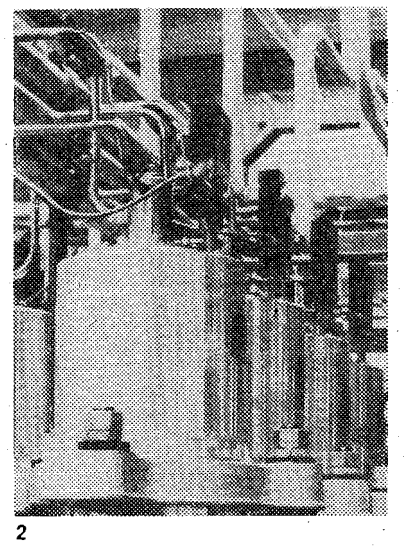

2

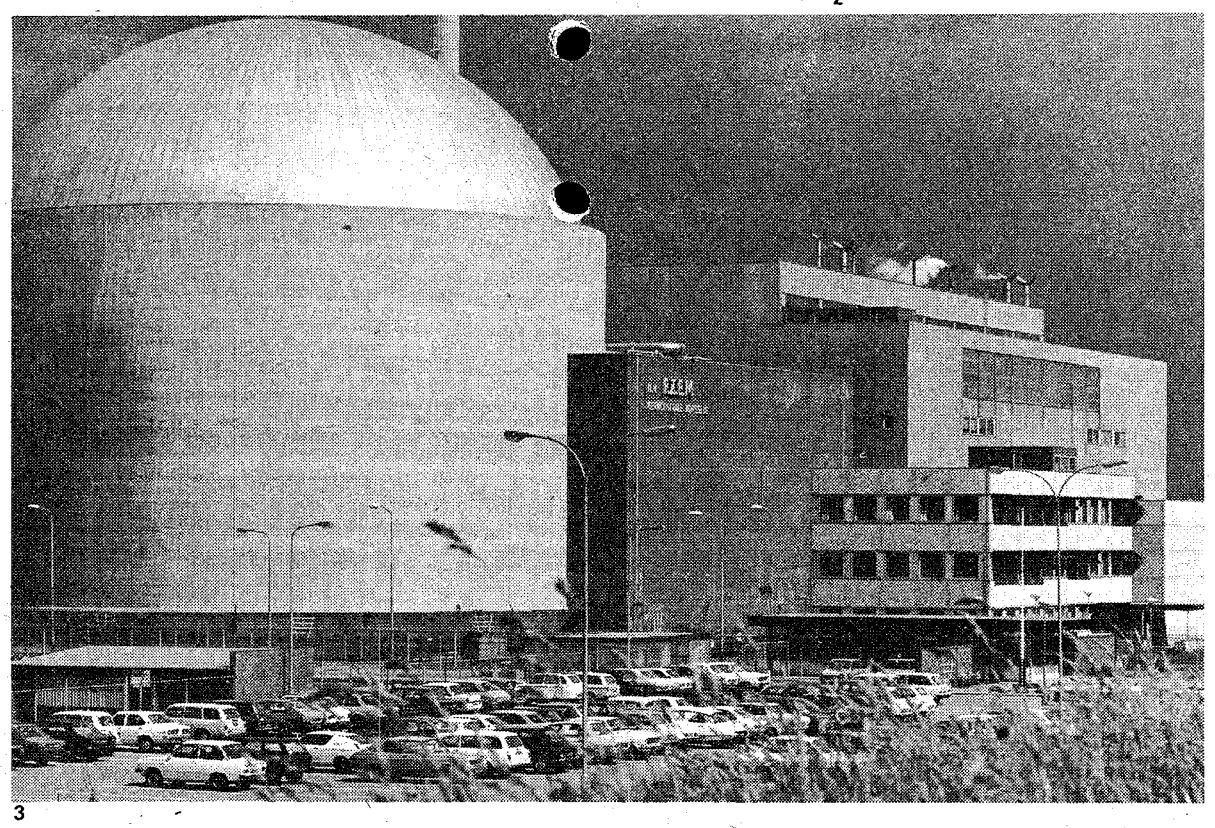

3

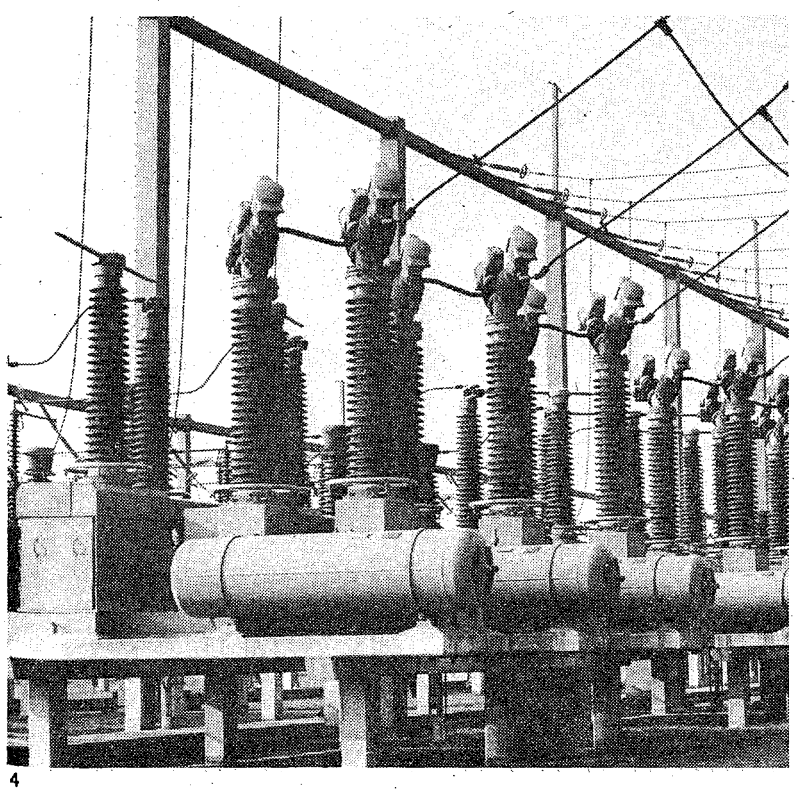

4

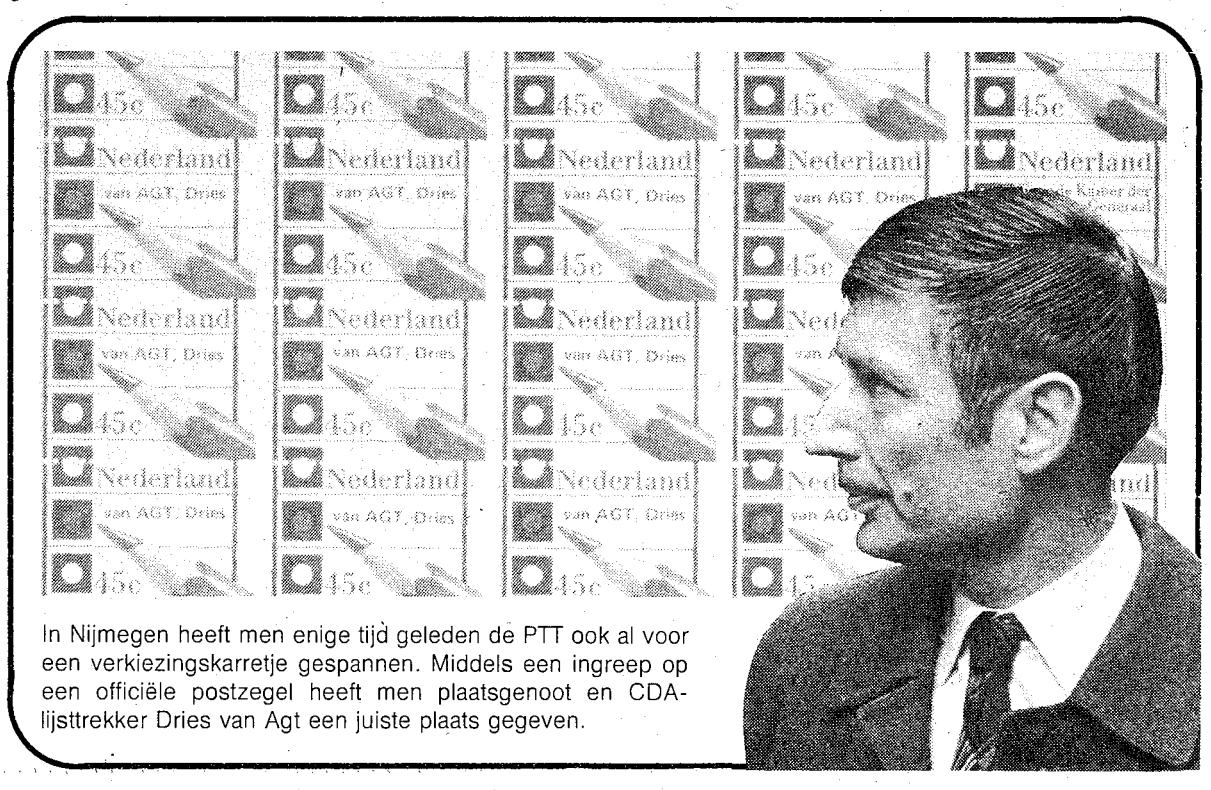

In Nijmegen heeft men enige tijd geleden de PTT ook al voor een verkiezingskarretje gespannen. Middels een ingreep op een officiële postzegel heeft men plaatsgenoot en CDA-lijsttrekker Dries van Agt een juiste plaats gegeven.

Nu met verkiezings-materiaal op pad

Duidelijk is, dat al het beschikbare materiaal in de CDA-kleuren de campagne herkenbaar maakt.
Aan alle CDA-ers vragen wij met klem om aktie.
Volledige medewerking, enthousiasme, vindingrijkheid en initiatief, zijn nodig om onze campagne tot een succes te maken. Intensief gebruik van het aanwezige materiaal kan daarbij helpen.
De verkiezingsstrijd wordt spannend.
Laat het CDA op de politieke markt verschijnen.
Heel Nederland moet groen en blauw zien. Heel Nederland moet onze verkiezingsfolder kenne.
Toon door het materiaalgebruik dat het CDA een partij van aktie én beweging is, waarbij duidelijk tot uiting komt wat ons ten diepste beweegt: iets terecht te brengen van een politiek vanuit de boodschap van het evangelle.
Dat mogen en moeten wij propageren, bekend maken.

Welke soorten materiaal zijn beschikbaar?

- Verkiezingsuitgaven en folders
- Ander materiaal
  - kledij
  - aandachttrekkers
- Gratis materiaal

Uitgaven en folders

CDA-program in hoofdlijnen
Een populaire versie van het CDA-program 1977/1981 „niet bij brood alleen", te bestellen bij uw regionale Campagne Team (C.T.), tegen de prijs van *f* 0,20.

Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij
Dit dokument is het basistuk van het CDA. In een bestek van 20 pagina's wordt in het kort uiteengezet wat de achtergronden zijn voor het politieke denken van het CDA en welke motieven het CDA beweegt.
Te bestellen bij uw C.T. tegen de prijs van *f* 2,25 per exp.

Verkiezingskrant
Een speciale verkiezingskrant, waarin alles over het CDA staat: het program, de geschiedenis, de lijsttrekker en nog veel meer zaken komen in kort bestek aan de orde. Deze geïllustreerde verkiezingskrant, met groene steunkleur, leent zich zeer goed voor verspreiding.
Te bestellen bij uw C.T. zolang de voorraad strekt.

Pamfletten
De pamfletten dienen om mensen beknopte informatie te geven over die sektor van de politiek waar zij het dichtste bij staan.
Over de volgende onderwerpen zijn pamfletten beschikbaar:

- Inkomstenbeleid
- Werkgelegenheid
- Ekonomische groei
- Het bedrijfsleven
- Het onderwijs
- Welzijn en kultuur
- Volksgezondheid
- Internationale verantwoordelijkheid
- Samen verantwoordelijk
- Midden- en kleinbedrijf
- 65+ in de samenleving
- De binnenschippers
- De jonge kiezer
- Vrouw en maatschappij
- Ontwikkelingssamenwerking.

Huis-aan-huisfolder
Het is de bedoeling dat deze folder vlak vóór 25 mei huis-aan-huis verspreid wordt. In het kort wordt uiteengezet „waarom de kiezer op het CDA moet stemmen". Te bestellen bij uw C.T.

Vernieuwing in Samenspraak
Deze brochure bevat de redevoeringen op het CDA-congres van 10 en 11 december j.l. te Den Haag.
Opgenomen zijn redevoeringen van prof. Steenkamp, prof. Goudzwaard, premier L. Tindemans van België en lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt van het CDA.
Prof. Steenkamp geeft zijn visie weer op de gestalte van het CDA in de Nederlandse Politiek.
Prof. Goudzwaard schetst een beeld van de ideale samenleving vanuit het politiek program „niet bij brood alleen".
De Belgische premier schetst vanuit Europees perspektief de politieke marsroute van de Christen Democraten. Lijsttrekker Van Agt schetst tenslotte de plaats van het CDA in het krachtenveld van de Nederlandse politiek.
Te bestellen bij uw C.T. tegen de prijs van *f* 2,— per exemplaar.

Politiek program van het CDA „niet bij brood alleen"
Het Program van Aktie van het CDA 1977/1981. De politieke filosofie van het CDA achter de verkiezingsleuzen „samen verantwoordelijk" vindt u in dit stuk. Dit program gaat een belangrijke rol spelen in de komende verkiezingsstrijd. Een belangrijk wapen in de politieke diskussie.
Te bestellen bij uw C.T. tegen de prijs van *f* 4,— per exemplaar.

Hier enkele voorbeelden van de vele soorten verkiezingsmateriaal waarmee in de campagne wordt gewerkt.

Ander materiaal

Verkiezingskledij

- stropdassen
- sjaals
- petten
- kleine vlaggen (bestelling bij uw C.T.)

stropdassen (blauw, met in groen CDA) bestelling bij uw C.T., prijs *f* 12,50 per stuk.

sjaals
bestelling bij uw C.T., prijs *f* 12,50 per stuk

petjes
bestelling bij uw C.T., verkoopprijs *f* 1,50 per stuk.

Andere aandachttrekkers

T-shirts
De shirts worden afgeleverd in de volgende matenverhouding 3 x extra small, 4 x small, 5 x medium, 2 x large, 1 x extra large. Kindermaten: gelijke aantallen in de maten 116, 128, 140, 152, 164.
Bestellingen bij uw C.T., prijs *f* 10,—.

Glazen
Een set van 6 glazen, met groene CDA letter, kosten *f* 10,— per set. Bestellingen bij uw C.T. De glazen worden afgeleverd in dozen bevattende 12 set glazen.

Buttons
Bestelling bij uw C.T., prijs *f* 0,50.

Gratis materiaal

Affiches
formaten: 83 x 116 cm; 39 x 59 cm; 29 x 39 cm.

Ballonnen
omtrek 70 cm.

Bierviltjes
2-zijdig bedrukt.

Stickers
2 soorten; verschillend formaat.

Draagtassen (milieuvriendelijk materiaal)
2 kleuren; 2-zijdig; formaat ca 35 x 45 cm.

lucifersdoosjes
kogelspelletjes
jongerenposter
jongerensticker

Toelichting

Het komt nog regelmatig voor dat gemeentelijke- of plaatselijke verkiezingskomités c.q. CDA-verbanden bij het CVC-sekretariaat affiches, T-shirts, glazen of buttons bestellen. Deze bestellingen worden niet uitgevoerd. Uitsluitend via de regionale campagneteams worden bovenstaande materialen geleverd. Naar die adressen zal ook steeds verwezen worden. Het heeft dus geen zin eerst kontakt op te nemen met het landelijke CDA-sekretariaat.
Bovengenoemde materialen zijn in grote hoeveelheden besteld.
Dat wil niet altijd zeggen dat er ook voldoende van zal blijken te zijn. Nabestelling is niet altijd mogelijk. De adressen van de secretariaten van de regionale campagneteams zijn hieronder vermeid.

SECRETARIATEN REGIONALE CAMPAGNETEAMS

GRONINGEN	Dhr. A. Poort Postbus 1231 Groningen
LEEUWARDEN	Dhr. D. Talstra, Anthony Fokkerstraat 20 Hardegarijp
DRENTHE	Dhr. J. van Goor Kleine Beer 32 Hoogeveen
ZWOLLE	De heer W. L. M. Kortekaas Westdorplaan 59 Raalte
GELDERLAND	CDA secretariaat Jonkheer van Sandbergweg 82 Post Elspeet
UTRECHT	K. Grool Galicië 7 Leusden
DEN HELDER	Mw. Gerssen-Bloema Buitenweeren 29 Broek in Waterland
HAARLEM	Dhr. W. v. d. Ploeg Oranje Nassaulaan 64 Overveen
AMSTERDAM	Dhr. mr. P. G. van Oyen Dina Appeldoornstraat 3 Amsterdam
LEIDEN	Mw. T. C. Makkinga-van Loon Schielands Hoge Zeedijk 24 Gouda
	Drs. W. A. Haesen Duke Ellingtonrode 28 Zoetermeer
DEN HAAG	Dhr. A. den Harder Sneeuwbalstraat 36 Den Haag
ROTTERDAM	Dhr. R. Smits Schiedamsedijk 163 Rotterdam
DORDRECHT	Dhr. J. M. van Dijk Oude Campseweg 22A De Lier (Z.H.)
ZEELAND	Dhr. E. P. H. Nieuwkerk, Zuidstraat 19 Poortvliet
MAASTRICHT	Dhr. G. A van der Belt K. S. G. straat 18 Heerlen
NOORD-BRABANT	Dhr. mr. R. Gerrits Noordeinde 8 Grave.

Die moet u hebben!

Enkele bijzonder actuele publikaties voor juist deze verkiezingsstrijd zijn:

Grondpolitiek
De CDA-brochure „Grondeigendom en *grondbeheer" geeft alle informatie en* achtergronden over de CDA-visie op de grond. Prijs **ƒ 3,75.**

CDA-profiel
In „Plichten en Perspectieven" wordt een aanzet gegeven tot een profielschets voor wat het CDA is en wil zijn. Prijs **ƒ 3,90.** Evenals het politiek program „Niet bij brood alleen" onmisbaar om de politieke filosofie te kennen.

Inkomensbeleid
Drs Ad Schouten schreef onlangs een boekje over een actueel strijdpunt: de inkomenspolitiek. Hij geeft een bijbelse benadering. Hoe liberalen en socialisten denken komt ook uitvoerig aan de orde. Prijs **ƒ 6,25.**

Abortus
Het CDA heeft allerwegen roem geoogst met het initiatief wets-ontwerp over de abortus. Mevr. J. van Leeuwen verwierf veler lof met een indrukwekkende verdediging van dit ARP/KVP ontwerp. Bestel die handzame dokumentatie. Prijs **ƒ 6,95.**

Bestellingen: Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partij Stichting, Den Haag m.v.v. gewenste.

Het CDA-Vrouwenberaad Zeeland

nodigt u uit om te komen luisteren naar en te praten met

mevr. T. Gardeniers-Berendsen, lid van de Tweede Kamer voor het CDA

over het verkiezingsprogramma

„niet bij brood alleen" onder het motto

SAMEN VERANTWOORDELIJK

De bijeenkomst zal plaats vinden op maandag 2 mei 1977 om 14.00 uur in de Prins van Oranje te Goes

Mogen we op Uw komst rekenen?

J. Punt-van Osnabrügge
Boul. Evertsen 56,
Vlissingen tel. 01184-14340

H. Remijn-de Badts
Mr. Risseeuwstraat 18,
Oostburg 01170-2615

A. Westhoff-Hubée
Poppenroedestraat 8,
Middelburg 01180-13115

CDA christen democratisch appèl

Redactie-team

G. J. Brinkman (secretaris), OOSTERBEEK.

D. Corporaal, MOORDRECHT.

G. Halleen, DEN HAAG.

F. J. v. d. Heyden, ROTTERDAM.

N. Hogeland (toegev. secretaris) p/a Dr. Kuyperstraat 3, DEN HAAG.

dr. W. de Kwaadsteniet, ROTTERDAM.

H. Lokkerbol, DEN HAAG.

A. M. Oostlander, ZEVENHUIZEN.

H. van Spanning, DEN HAAG.

P. H. van Zeil (voorzitter), UTRECHT.

Redactie-adres:
CDA-Postbus 7676, Den Haag
Giro 137000
Telefoon 070-465222.

AGENDA

Ontmoetingen met CDA-politici

Woensdag 4 mei 1977
ZAANDAM e. o.: Drs R. F. M. Lubbers om 13.00 uur voor het CDA-Zaandam.
NOORD-BRABANT: Drs Th. E. Westerterp.
ASPEREN: M. W. Schakel.
OLDENZAAL: S. C. Weijers.
ENSCHEDE: S. C. Weijers.
KEMPENLAND: Ir P. A. M. Cornelissen voor het CDA-Kempenland.
DORDRECHT: Mevrouw Dr A. M. C. V. Th. van Heel voor een scholengemeenschap.

Donderdag 5 mei 1977
ALPHEN: Mr A. A. M. van Agt.
VENLO: Mr F. H. J. J. Andriessen.
AMERSFOORT: P. Meinema om 14.00 uur voor verpleeginrichting Birkhoven.
HEI- EN BOEICOP: Drs J. Boersma 's middags.
NAALDWIJK: A. B. M. Frinking voor de Wereldwinkel Westland.
AMSTERDAM: Drs J. Boersma 's avonds.
ENKHUIZEN: Mr A. P. J. J. M. van der Stee om 20.00 uur voor het CDA-Enkhuizen.
SOEST: Drs W. J. Deetman om 20.00 uur voor het CDA-Soest.
TILBURG: Mevrouw J. J. M. S. Leyten.
WERKENDAM: H. A. de Boer.
UTRECHT: Mr S. J. M. Dijkman om 20.00 uur voor buurtcentrum Fruitbuurt.
ZWIJNDRECHT: Drs R. F. M. Lubbers om 20.30 uur in „De Vonkenberg" voor het CDA-Zwijndrecht.
URK: Mevrouw J. van Leeuwen.
HEERLEN: W. G. Bremen in „De Keet".
ALKMAAR: Mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur voor het CDA Vrouwenberaad. In „Het Gulden Vlies", Koorstraat 20.
LEIDEN: P. J. A. v. d. Sanden voor Studenten Ver. Augustinus.
MARIEKERKE: De heer Kerkhof.
NIEUWSTADT: Drs C. E. M. de Waal en J. H. Franssen.
GELEEN: Drs C. E. M. de V[illegible]
WESTZAAN: A. J. Hermes [illegible] 20.00 uur.
DRONTEN: W. A. Mateman debatavond GPV/CDA.
DALEN: J. van Noord om 20.00 uur in café Kuiper voor het CDA-Dalen.
ZOETERWOUDE: Mr O. W. A. Baron van Verschuer.

Vrijdag 6 mei 1977
EDE: Mr A. A. M. van Agt om 20.00 uur.
ALMELO: Mr F. H. J. J. Andriessen.
ALMELO: S. C. Weijers om 19.00 uur in het Chr. Lyceum.
DRONTEN: Drs J. Boersma om 20.00 uur in „De Open Hof".
MAASTRICHT: C. L. J. van Lent.
MOOK: Drs P. R. H. M. v. d. Linden.
OVERIJSSEL: H. A. de Boer.
NOORD-BRABANT: Drs Th. E. Westerterp.
GOES: Drs H. Eversdijk, politieke dag voor het Goese lyceum.
BLIJA (Fr.): Drs G. van Leijenhorst voor het CDA-Blija.
WAGENINGEN: W. A. Mateman voor het Geref. Pol. Verbond.
LEKKERKERK: F. Borgman.
DELFT: Mevrouw H. Tegelaar voor het CLD-Delft.
's-GRAVENDEEL: P. J. A. v. d. Sanden.
TREEBEEK: W. G. Bremen.
GENEMUIDEN: H. Wisselink om 20.00 uur in het Hervormd Wijkgebouw Julianastraat 20a.
AMSTELVEEN: Mevrouw Mr V. N. M. Korte.
ZWEELO: Mevrouw E. Borm.
DWINGELOO: Mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur in zaal Mulder voor het CDA-Dwingeloo.
UFFELTE: J. van Noord om 20.00 uur in het „Dorpshuis".
HARMELEN: Drs W. J. Deetman om 20.00 uur voor het CDA-Harmelen.
UTRECHT: P. Meinema om 20.00 uur voor de Arjos.
MIJDRECHT/WILNIS: Drs D. F. v. d. Mei om 20.00 uur voor het CDA-Mijdrecht/Wilnis.

Zaterdag 7 mei 1977
NOORD-BRABANT: Mr P. H. Kooijmans.
DRUTEN: Drs J. Boersma voor de VJV.
NOORD-BRABANT: Drs Th. E. Westerterp.
BUNSCHOTEN: Verkiezingskaravaan en markt.

Zondag [illegible] mei 1977
NAALDWIJK: W. v. d. Bos Czn. voor Shalom.

De verdere gegevens zijn bij de campagneteams bekend.

Boeiende politieke lectuur!

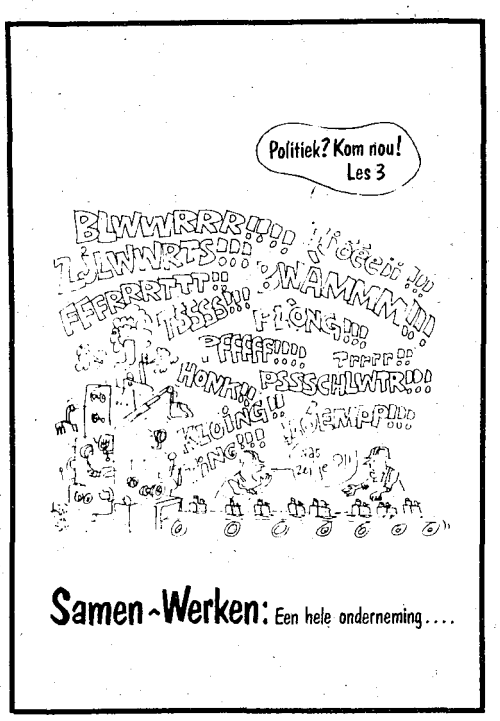

SPELREGELS VOOR ECONOMIE EN POLITIEK
Prof. dr. A. J. Vermaat stelt in deze boeiende studie een drietal thema's aan de orde: Voldoet onze economische orde aan Bijbelse normen? Groeien of versoberen? Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen. Prof. Vermaat probeert een Bijbels licht te laten schijnen op tal van actuele economische problemen.
De prijs van dit 48 pagina's tellende boekje – met vele cartoons verlucht – bedraagt f 3,50.

POLITIEK? KOM NOU!
In de serie „Politiek? Kom nou!" verschenen tot nu toe een drietal lesbrieven maatschappijleer. De eerste twee lessen hebben respectievelijk als thema: De inrichting van ons staatsbestel (les 1), en stromingen in de politiek: christen-democratie, liberalisme en socialisme (les 2). De derde les gaat vooral in op sociaal-economische vraagstukken. In vogelvlucht komen in deze laatste les aan de orde een historisch overzicht van het sociale vraagstuk: de strijd van de arbeider voor een menswaardige situatie wordt hier belicht. Ook komen de rol en opvattingen van vakbonden, politieke partijen en kerken aan de orde. Voorts wordt ingegaan op het vraagstuk van de medezeggenschap.
In de lessen zijn opdrachten opgenomen die het inzicht en de zelfwerkzaamheid van de gebruikers van deze les willen verdiepen. Ahrend van Dam tekende bij diverse lessen prachtige cartoons. De lessen ondervinden voor belangstelling van scholen voor lager beroepsonderwijs, mavo en havo. Maar ook voor de cathechese en voor politiek belangstellende jongeren is dit lesmateriaal goed bruikbaar.
Prijsregeling: les 1, 2 en 3 kosten f1,25 per ex.; bij grotere aantallen aanzienlijke korting: 2 t/m 4 ex. 1,- per ex.; 5 t/m 9 ex. 0,85 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,70 per ex.; 25 ex. en meer f 0,55 per ex.

SAMEN VERANTWOORDELIJK VOOR HET ONDERWIJS
Onder deze titel verscheen een commentaar van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen op de Contourennota van minister Van Kemenade. Uitvoerig wordt ingegaan op deze nota, waar omheen nogal wat te doen is. Dit rapport is op groot formaat bijzonder mooi uitgegeven, en kreeg in de pers zeer goede kritieken. Het telt 70 pagina's en kost f 9,90.

MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF
De bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het midden- en kleinbedrijf (mkb) is voor de wetenschappelijke CDA-instituten aanleiding geweest een rapport te doen verschijnen over de problemen van het mkb. In dit rapport komt bezorgdheid naar voren als gevolg van het achterblijven van de inkomens in deze sector t.o.v. de inkomens van de gemiddelde werknemers en daarbuiten. Wanneer vele kleine ondernemingen zouden moeten verdwijnen, dan kan het voorzieningenniveau vooral in dun bevolkte gebieden sterk teruglopen. Het rapport stelt 52 pagina's en kost f 5,25.

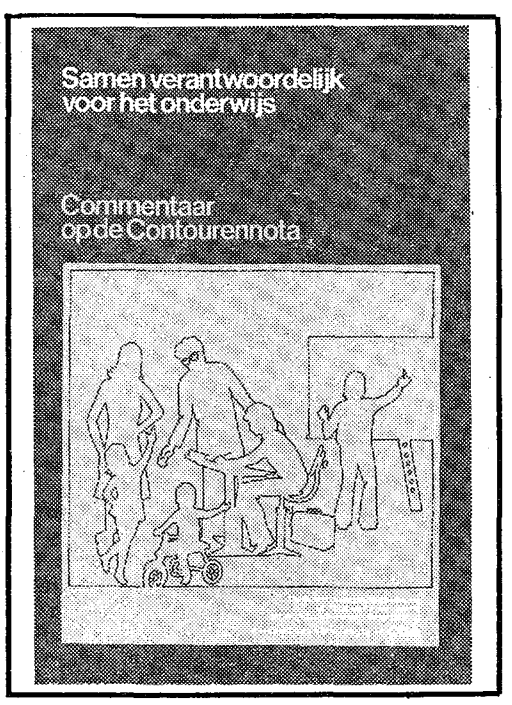

Dit artikel moet over de bevrijding gaan. De tijd van het jaar schrijft het voor. Enkele minuten willen wij er nog georganiseerd aan denken. Aan toen – in mei.

Stralend blinken van...

Door H. A. de Boer, voorzitter ARP

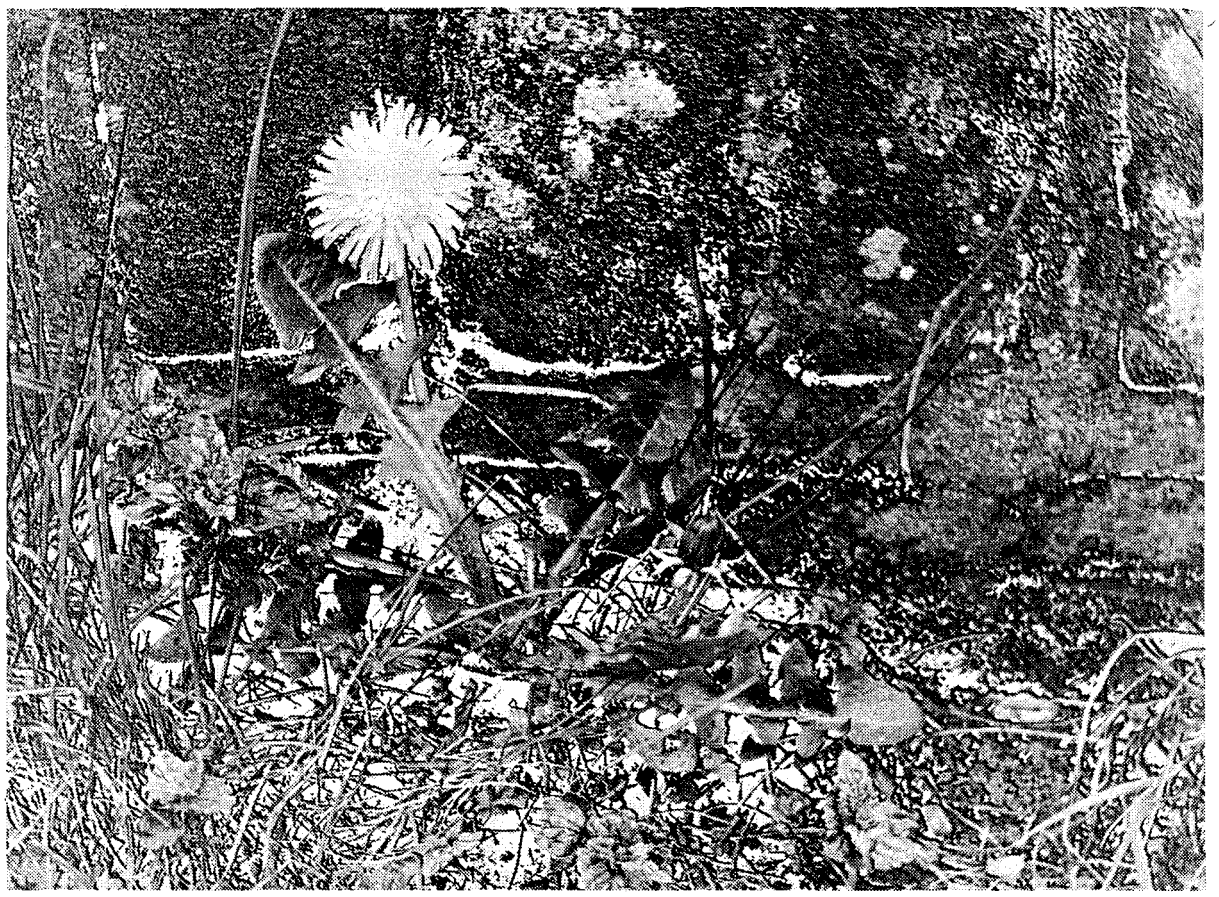

Moet dat wel? Is vandaag niet meer dan gisteren?

Bevrijd van...

Het is goed te weten waarvan we eigenlijk werden bevrijd. Nee, niet van een Duitse overheersing zonder meer. Toch ook niet alleen van een tekort aan eten en drinken. Naar mijn gevoel zelfs niet om het weer baas zijn in eigen huis. De bevrijding was daarom zo totaal omdat ze een totalitair systeem vernietigde. Een systeem dat het kroonschepsel van God in zijn waardigheid aanrandde. Het nationaal-socialisme maakte de mondige, verantwoordelijke mens ondergeschikt aan eigengemaakte wet en regel. Wet en regel van een duivelse macht. Het systeem wenste de mens aan een touwtje. Wie niet danste zoals de regie voorschreef, viel. Sommige rassen en groepen waren niet eens een touwtje waard. Van dat systeem zijn wij bevrijd. Nu 32 jaar.

Zin

Daaraan denken heeft zin. Jongeren die het zich trachten voor te stellen, voelen aan waarom ouderen het roepen over beëindigen van herdenkingen niet zullen kunnen begrijpen. Die jongeren zullen dan dat praten over beëindigen vergeten. Er is, terugdenkend, reden om hen die vielen in het verzet, met ere te noemen. Reden om dankbaarheid op te brengen voor de positie van het Oranjehuis. Reden om de voor onze vrijheid gevallen Amerikanen, Russen, Canadezen en zovele anderen, in herinnering te roepen. En God te danken.

Terugblik met opdracht

Als het bij deze terugblik blijft, is het een wat steriele bezigheid. Als we ons dan terecht zo druk gemaakt hebben, dan moeten er waarden zijn die alleen in vrijheid kunnen opbloeien. Ze zijn er.

Een vers van Ad Odijk ertussendoor.
En laat de luister dan geroofd zijn en 't bloed gevloeid, wie in de kracht van 't land gelooft die weet wel wat de dag belooft zodra 't leed vergroeit. Die weet: wat eens verzinken zou wel eenmaal stralend blinken wou als weer een meimaand bloeit.
Bij een herdenken dient men bij de terugblik, de vraag naar het rendement dat de nieuwe mei van '45 in ruim 30 jaar heeft opgeleverd, niet uit de weg te gaan.

Vergelijkingen I

Bij een vergelijking wordt het snel duidelijk. Wat vernield was is opgebouwd. Altijd beter, doelmatiger. Vaak mooier. De armoede is verder teruggedrongen. Recht op bijstand. Recht op inspraak. Vermageringskuren, parkeernood. Trefwoorden van onze tijd. Rechten zijn hersteld. Er kan vrij gesproken, geschreven, gedemonstreerd worden. De mens heeft weer waarde. Hele medische teams maken zich druk om hem. Welvaart is gevolgd door welzijn. Ja, de meimaand bloeit als nooit tevoren.

Vergelijkingen II

Een voortwoekerende verambtelijking weeft mensen in formele webben. De macht van wetenschap en techniek heeft de kleine mens in de houdgreep. Er is nog woningnood. Er zijn nog krotten. We vochten ons dood tegen diskriminatie van rassen, tegen aantasting van de menselijke waardigheid. Waar is die waardigheid in Oeganda en Rusland en in Chili? De zwarte mens in Zuid-Afrika wordt een menswaardige positie nog steeds onthouden. Er bestaat kommunisme. Een synoniem voor geestelijke onvrijheid. Mensen staan op straat. Geen eten. Geen werk. Ja, allemaal verminkingen. Als toen – in mei.

Opmerkingen

Moet 't nou persé weer bitter eindigen? Nee. Het blij zijn met vergelijking I mag best een keer de overhand hebben. Maar helemaal los zien van II kan eigenlijk niet. Wij rekenen ons tot het christendom. In de partij hebben wij er de mond vol van. Dat is geoorloofd, maar wij dienen wel te beseffen dat de Bevrijder van Pasen die tweede vergelijking niet wil. En dat ons soort navolgers daarover pijn moet voelen. Pijn om opnieuw kapot gemaakte idealen. Pijn wanneer men moet ervaren dat de ene mens toch weer een wolf is voor de andere. Weer doorgesneden touwtjes. In Lucas 19 breekt Christus in snikken uit als Hij – nota bene bij zijn glorieuze intocht – Jeruzalem ziet. Ik zie dat ook vanuit puur nationale gevoelens, als van hartstochtelijk bedroefd zijn over eigen stad, eigen land, eigen mensen. Waarom ook weer? „Omdat gij de tijd niet hebt opgemerkt dat God naar u omzag". Verwijten maken heeft geen zin. Wij zijn er trouwens zelf ook bij. Herdenken is tegelijk de hand aan de ploeg slaan. Kritische medeverantwoordelijkheid dragen, zoals Veerman het noemde. Wel eenmaal stralend blinken wou. . . . We dragen het in ons. Het grote boek is duidelijk: U bent bevrijd van, uitgeleid uit. Daarom hebben we na 32 jaar nog idealen op de koop toe.

Tekst van de folder inzake stemmen bij volmacht en stemmen elders, te verkrijgen via de afdeling Voorlichting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken te Den Haag.

De verkiezingen

staan voor de deur. De partijen vechten om de gunst van de kiezers. De voormannen reizen stad en land af. De beeldbuis kromt zich onder het politiek geweld.

Mensen, partijen en programma's worden beurtelings verheerlijkt en verketterd. Beschuldigingen vliegen over en weer. Aan schone beloften geen gebrek.

In deze chaos probeert het opinieweekblad de Tijd het hoofd koel te houden. Onze lezers hebben geen behoefte aan indoctrinatie. Zij zullen zelf kiezen. Zij willen alleen geïnformeerd worden, kritisch en zonder voor-oordelen.

Geef uw kritische aandacht eens aan de Tijd. U kunt — geheel vrijblijvend — vijf weken de Tijd ontvangen voor slechts vijf gulden. Een uniek kennismakingsaanbod.

weekblad
deTijd

Ik wil vijf weken kennismaken met de Tijd en daarna vrij beslissen of ik een abonnement zal nemen. Die vijf gulden betaal ik na ontvangst van de acceptgirokaart.

Naam . . . . . .

Adres . . . . . .

Plaats . . . . . .

Tel. . . . . .

C3

Deze bon ingevuld in envelop — zonder postzegel —sturen aan Weekblad de Tijd, Antwoordnummer 6, Amsterdam.

U kunt ook direct een abonnement bestellen: 020-233984.

VERSCHENEN:

Wreedheden in Rood China

Ruim 60 kleurenreprodukties van de kunstenaar Ch'en Yung-Sheng, die de gruwelen tijdens de Culturele Revolutie van nabij meemaakte.

Behalve een inleiding en een levensbericht van de schilder, bevat het boek slechts korte bijschriften. Meer is ook niet nodig.

SPECIALE PRIJS: incl. verzendkosten *f* 14,—.
Besteladres: I.C.C.C., Antwoordnummer 400,
De Bilt (zonder postzegel!) of op postgironr. 524990, t.n.v. Alg. Secr. I.C.C.C. – De Bilt.

BON

Zend mij s.v.p. .....ex. „Wreedheden in Rood China" à *f* 14,—.

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Zojuist verschenen:

WIJSHEIDSGESTALTEN IN DICHTERWOORD

Onderzoek naar de invloed van Spinoza op de Nederlandse literatuur door prof. R. Henrard
348 blz. – Prijs *f* 62,50.

Een uitgebreid onderzoek naar de invloed die is uitgegaan van de filosofie van Spinoza op de Nederlandse literatuur, waarbij met name het werk van een aantal Nederlandse dichters van rond de eeuwwisseling en het begin van de 20e eeuw de revue passeren.

ETHIEK
door M. Jeuken
104 blz. – Prijs *f* 15,00

De ethica laat zich verdelen in een algemeen en in een speciaal gedeelte. In het algemene gedeelte worden fundamentele begrippen behandeld als „goed", „waarde", „norm", „vrijheid", etc. Het speciale gedeelte gaat in op bijzondere terreinen van menselijk handelen.

DENKEND GELOVEN
door prof. dr. H. G. Hubbeling
140 blz. - Prijs *f* 19,50

Een tegemoetkoming naar het verlangen naar een op de rede gefundeerde levens- en wereldbeschouwing, met verwijzing naar alle moderne stromingen op theologisch en wijsgerig terrein.

Verkrijgbaar via de boekhandel of rechtstreeks bij de uitgevers Van Gorcum – Postbus 43 – Assen (05920-15647)

NIEUW

Boeken Die Licht Verspreiden

Rob Matzken

DE BRUG OVER DE CHIN-RIVIER

Wat hebben de gebeurtenissen in China ons te zeggen?
Is Mao het antwoord op alle problemen, waarmee de mensheid van vandaag wordt geconfronteerd? De auteur bekend van zijn boeken 'Anders Denken' en Anders-Denken-Boerderij gaat in deze brochure in op deze vragen.

ISBN 90 70048 132, 28 blz. *f* 2,50

verkrijgbaar in de boekhandel

Uitgeverij
EVANGELISCHE LEKTUUR KRUISTOCHT
Postbus 392. Tel. 05490-19927
7600 AJ
ALMELO

---

voor al uw verhuizingen

M. DE LELY en ZN. B.V.

wij komen u geheel vrijblijvend prijsopgave doen!

Kantoor: Oudedijk 84 A – Tel. 010– 134363
Na 18.00 uur: J. Ton, tel. 010-203846

ROTTERDAM

BAF VLINDERKLEPPEN

het sluitstuk van uw leidingwerk

50 mm t/m 900 mm DOORLAAT
LEVERING UIT VOORRAAD!

BENSCHOP AFSLUITER FABRIEK

„BAF NUMANSDORP"

POSTBUS 7213 - NUMANSDORP
TELEFOON 01865-2000* - TELEX 24648

SPAARBRIEVEN

Een storting van ƒ 1000,– levert op na:

3 jaar	**ƒ 1250,–**	**(7¾%)**
4 jaar	**ƒ 1375,–**	**(8¼%)**
5 jaar	**ƒ 1525,–**	**(8¾%)**

CHR. SPAARBANK „EIGEN HAARD" GRONINGEN

Lopende Diep 7 - Tel. 050-127902-127687

TELEFONISCH GELD LENEN!

Binnen 1 dag gereed en bij u thuis gebracht. Geen informatie bij werkgever. Kwijtschelding bij overlijden. Overname lopende leningen mogelijk. Enige voorbeelden:

ƒ 1500	.....	24 x ƒ 76
ƒ 3000	.....	36 x ƒ 107
ƒ 5000	.....	48 x ƒ 139
ƒ 6000	.....	48 x ƒ 165
ƒ 7500	.....	60 x ƒ 172
ƒ 10.000	.....	60 x ƒ 227

Andere bedragen en looptijden mogelijk (Eventuele tariefswijzigingen voorbehouden)

Financieringsbureau ROXS

Herengracht 560, Amsterdam.
telefoon 020-63815-250433
's AVONDS EN IN DE WEEKENDS TELEFOON
010-505124-500342.
Tevens verzorgen wij hypotheken met een max. looptijd van 30 jaar.

Antwoord-coupon

Naam: _____

Adres: _____

Woonplaats: _____

Telefoon: _____

Gewenst bedrag ƒ _____ afl. in ____ mnd.

Netto/bruto-inkomsten* f _____ jr/mnd.*

Gehuwd/ongehuwd*

*(Doorhalen wat niet wordt verlangd)

UW AGENT VOOR

Prim-Air
Hotelplan
Holland International
Marysol
Christoffel
De Jong Intratours

UW ANVR-AGENT

REISBUREAU BAK

MARKTSTRAAT 6
ALKMAAR
tel. 072-11044

„Stichting Schoolinternaten Nederland"

BISSCHOPPELIJK COLLEGE
HAGEVELD
HEEMSTEDE

INTERNAAT voor jongens

atheneum (met latijn)
(eigen school)

gymnasium/havo/mavo
(scholen in Haarlem en Heemstede)

U bent met uw zoon op zoek naar een nieuwe school.
Hebt u ook gespeeld met de gedachte, dat een schoolinternaat een mogelijkheid is?
Ons college wil een leer- en leefgemeenschap zijn voor jongens. Studiebegeleiding, schooladvies, beroepskeuze en persoonlijkheidsvorming krijgen veel aandacht.

Om de band met het gezin en de eigen omgeving te behouden zijn de jongens in de weekends thuis.
Stelt u vrijblijvend op de hoogte.

Inlichtingen bij de directie van Hageveld, Cruquiusweg 15, Heemstede.
Telefonisch bereikbaar tussen 9.30 en 10.30 uur; 023 - 282350.

PENSIONAAT „KONINGSBOSCH"

KERKSTRAAT 119, KONINGSBOSCH (L)

Afdelingen:

Scholengemeenschap
Mavo-LHNO (Huishoudschool)
Lager Onderwijs

Tevens erkend schippersinternaat voor meisjes.
Gelegenheid voor lessen in: steno, typen, zwemmen, gymnastiek, muziek.
inlichtingen: tel. 04743-391 en 286, b.g.g. 04743-625 (tel. v.h. klooster). Toelating te allen tijde.

SCHOOLINTERNAAT DON BOSCO LEUSDEN

Het schoolinternaat Don Bosco stelt zich tot taak om jongens die het voortgezet onderwijs volgen een aangepaste begeleiding te geven.

- **technische school op eigen terrein**
- **speciale voorbereidingsklas voor de M.T.S.**
- **intensieve studiebegeleiding**
- **volop gelegenheid voor sport en recreatie**

Het adres is:Dodeweg 6
LEUSDEN bij Amersfoort. Tel. 033-43544.

wellicht kan ons internaat hulp bieden...

KATHOLIEK SCHOOLINTERNAAT
"JERUSALEM"
GASSTRAAT 5
VENRAY.

Voor inlichtingen bel
de Coördinatrix
Zr. Marie-Claire Vos o.s.u.
Telefoon 04780 - 26 41

...aan meisjes die een VWO- of HAVO opleiding (gaan) volgen

„o.l. vrouw ter eem" amersfoort

SCHOOLINTERNAAT VOOR MEISJES

Onderwijsmogelijkheden:
Basisschool (6e klas), L.H.N.O., MAVO, HAVO, Atheneum en Gymnasium.

Het internaat biedt een goede opvang en begeleiding aan meisjes, die door omstandigheden thuis niet kunnen studeren.

Goede studieaccommodatie. Iedere interne heeft een eigen kamer. Toezicht op de studie. Gelegenheid tot sport en spel in vrije tijd. Mogelijkheid tot instrumentale muziekbeoefening, danslessen, theaterbezoek.

Kostgeld naar inkomen.
Subsidieregeling als gemengd schippersinternaat.

Aanmeldingen vóór 15 mei voor het cursusjaar 1977/'78. Inlichtingen bij de directrice, Zr. Bernadette, Daam Fockemalaan 22, Amersfoort. Tel, 033-11041.

Voor ouders die moeilijkheden hebben met de schoolopleiding van hun zoon, kon dit wel eens belangrijk zijn.

Alle kinderen vanuit het gezin naar school laten gaan is een ideaal, dat niet altijd te verwezenlijken blijkt. Ons internaat is er juist op gericht om dan een alternatief te bieden. Wij stellen ons immers tot doel jongens te begeleiden in hun studie van

gymnasium - atheneum - havo - mavo

In ons internaat is plaats voor 60 leerlingen.
Zij zijn naar leeftijd en klas onderverdeeld in groepen, die toch ook weer niet helemaal op zichzelf staan. Naast een serieuze begeleiding van de studie besteden we heel wat aandacht aan kulturele, sociale en godsdienstige vorming, terwijl ook de leefbaarheid onze volle aandacht heeft.
Als u het de moeite waard vindt om wat meer inlichtingen te vragen kunt u die bij de rector krijgen. Het adres is:

Internaat 'Beresteyn'
Leidseweg 191, VOORSCHOTEN
Telefoon 01717-23 41

onderwijscentrum oudenbosch

Oudenbosch

van oudsher kultureel centrum in West-Brabant, met goede verbindingen naar alle richtingen, gelegen in een gebied dat rijk is aan natuurschoon, kan door de uitgebreide- en gevarieerde mogelijkheden op onderwijs- en vormingsgebied met recht aanspraak maken op de naam "onderwijscentrum" voor jongens en meisjes.

Unieke mogelijkheden voor in- en externen

Basisonderwijs
M.A.V.O.
H.A.V.O.
Atheneum(met Latijn).
Lagere Tuinbouwschool
Lagere Technische School
(metaal/bouwen/bakken/elektrotechniek)
L.E.A.O. en M.E.A.O. (in Roosendaal)
L.H.N.O.
I.N.A.S., O.V.B. en Vormingsklas
Opleiding onderwijzer(es)
Opleiding L.O. Akten.
Bijscholingscursussen voor hoofden en onderwijzers basisonderwijs.

Inlichtingen

Pensionaat St. Anna
Markt 61, heeft internaten voor meisjes (vanaf 1e klas basisschool) en jongens. (alleen 1e t/m 4e klas basisschool).
Tel. 01652-2850.
Instituut St. Louis
Markt 34, heeft internaten voor jongens (vanaf 5e klas basisschool).
Tel. 01652-2751.
Pedagogische Akademie
Pagnevaartweg 109, pensionadressen beschikbaar.
Tel. 01652-2162.
Prospektussen op aanvraag verkrijgbaar.

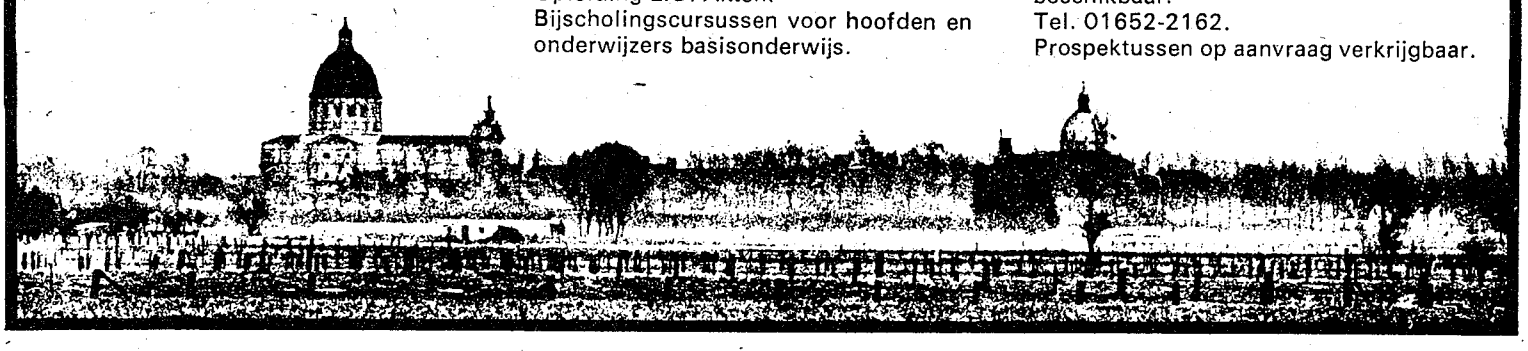

VERHUIS RUSTIG

Uw gehele inboedel wordt met de grootste zorg behandeld en veilig overgebracht binnen NEDERLAND en BELGIË/LUXEMBURG.

Fa. Hartgers

VERHUIZINGEN EN TRANSPORTEN.

1e WORMENSEWEG 88 — APELDOORN
TELEFOON (055) 23 15 56

Een goed begin!

Een goed begin van de dag met

Trouw

Blijf bij met al het politieke nieuws. Lees de doordachte commentaren om uw eigen standpunt te bepalen.

De talrijke rubrieken van Trouw geven U volop leesplezier. Uitstekend buitenlands nieuws (in 1977 tien extra bijlagen).

Een krant die gewaardeerd wordt door z'n betrouwbare berichtgeving.

Trouw wordt vaak geciteerd.

Kent U Trouw nog niet, zoals die nu is? Wat let U om onderstaande bon vandaag nog in te vullen. Voor een abonnement met **een welkomstkorting van *f* 6,55.**

Bon voor elke dag *Trouw* in de bus

Voor de eerste termijn krijgt U een korting van *f* 6,55, na eerst 14 dagen de krant gratis te hebben ontvangen.

Naam: .....

Adres: .....

Plaats: ..... **CDA**

Betaling per kwartaal.

De bon in een open enveloppe zenden naar: Trouw-Antwoordnummer 2792-Amsterdam.

... en dit is uw vakantie! een maascruise

naar de Belgische Ardennen en Frankrijk vanaf Maastricht en Nijmegen, met onze comfortabele passagiersschepen „Marianna" en „Benelux".
Passageprijzen: vanaf *f* 330, per persoon, met volledige verzorging.
Net iets meer aandacht, gezelligheid en comfort.
Vraag nu gratis kleurenfolder bij:

REDERIJ BOONSTRA BV - KAMPEN
Weegbree 6 - Tel. (05202) 24 74 en 51 39.

‚Gave' vakantie voor jongeren

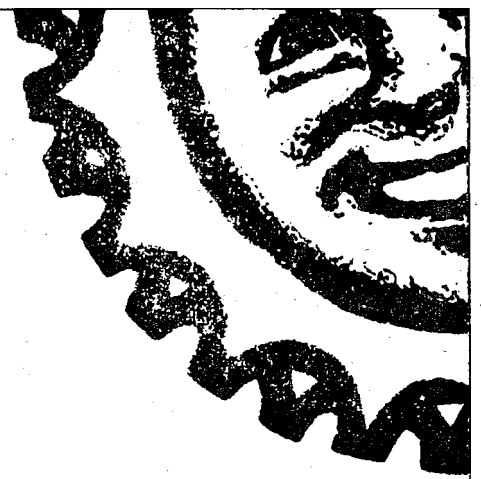

Reis- en activiteitenprogramma in binnen- en buitenland

N.J.H.C.

STICHTING NEDERLANDSE JEUGDHERBERG CENTRALE

Vakantie-activiteiten
Paardrijden
Zeilen
Parachutespringen enz.

Prof. Tulpstraat 2-6 — AMSTERDAM — Telefoon: 020 - 22 60 45

Vraag Zomerreisgids!

beschermuwhuis

en verfraai het bovendien

PALLADOX®

de nieuwe muurcoating waarop luchtverontreiniging minder vat heeft

• Vuilafstotend en kleurecht • Verfraait en beschermt • Geen onderhoud • Voor elk bouwwerk • Op elke ondergrond • 12 heldere fris-blijvende kleuren, waaronder spierwit • 10 jaar garantie.

DOCUMENTATIE

Vraag nadere documentatie

Naam: _____

Adres: _____

Plaats: _____ Tel. nr. _____

zend deze bon, in open ongefrankeerde enveloppe aan:
Bouw-Chemie Zijlstra B.V. Machtiging 68, Doorn. Tel : 03430 - 26 98

Te koop - Te huur te Deventer in verzorgingsflat „Beeckestein"

Gelegen aan de rand van de stad Deventer nabij een fraaie bosrijke omgeving nog een beperkt aantal

2- EN 4-KAMERVERZORGINGSFLATS.

die beantwoorden aan hoge eisen van wooncomfort.

KOOPSOMMEN	
2 kamerappartementen	*f* 134.000 v.o.n.
4 kamerappartementen	*f* 205.000 v.o.n.
Parkeerplaats in de garage	*f* 8.000 v.o.n.
Servicekosten per maand vanaf	*f* 581
Exclusief huishoud. hulp	

HUURPRIJZEN inclusief servicekosten,	
2 kamerappart. middenvak oostgevel	*f* 1431 p.m.
2 kamerappartementen	*f* 1531 p.m.
Parkeerplaats in de garage	*f* 75 p.m.
Servicekosten exclusief huish. hulp	

Aanvraag brochure: receptie Beeckestein, Laan v. Borgele 40, Deventer. Tel. 05700-15288. Modelflat geopend: maandag t/m zat. 13.30-16.30 uur.

B.V. AANNEMERSBEDRIJF V/H

Gebr. W.G. en G.W. Geeve

NIEUWBOUW
VERBOUW
ONDERHOUD
ADVIEZEN
OVENBOUW

Havendam 1 - Rhoon tel. nr. 01890-5500. Postbus 834

BEZOEK ONZE

BOUWVOORLICHTING

wand- en vloertegels · sanitair · keukens en kasten
natuursteen · open haarden · metselsteen
plastics · parket · deuren en ramen

DE HOOP TERNEUZEN

Stationsweg 4
TEL. 01150-7940

Voor de aangekondigde facsimile-uitgave van

De Delftse bijbel van 1477

blijkt zoveel belangstelling te bestaan dat de eerste oplaag reeds vóór verschijning uitverkocht is. Om aan de toenemende vraag te kunnen voldoen wordt thans een aanvullende druk voorbereid, die **omstreeks 1 juli a.s.** gereed zal zijn.
Het werk verschijnt in 2 delen en is voorzien van een uitvoerige historische toelichting van de Leidse hoogleraar **Prof. Dr. C.C. de Bruin.** De beide delen worden in zware stempelbanden van Amerikaans kunstleer gebonden en in een fraaie cassette geleverd.

Deze kostbare facsimile-uitgave is van groot historisch en cultureel belang. DE DELFTSE BIJBEL is namelijk de eerste in de Nederlandse taal verschenen Bijbel, tevens de **oudste Incunabel of Wiegedruk,** zoals de eerste produkten van de omstreeks 1450 uitgevonden boekdrukkunst worden genoemd.

De DELFTSE BIJBEL telt 1284 pagina's, bedrukt in 2 kolommen, heeft een formaat van 20 x 28 cm. en wordt gedrukt op 120 grams, lichtgetint, gevergeerd offset (de gewone tekst in zwart; de beginkapitalen der hoofdstukken en kleine ornamentjes in rode druk).

Elke intekenaar ontvangt gratis bij de Bijbel een oorkonde met de speciale herdenkingszegel van de Posterijen, afgestempeld te Delft op de dag van uitgifte, en een fraai gecalligrafeerde bladwijzer met microfiche, waarop alle 1284 pagina's van de DELFTSE BIJBEL (220 x verkleind!) zijn afgebeeld.

Dankzij subsidies van verscheidene fondsen bedraagt de prijs van dit unieke, prachtig uitgevoerde werk slechts ƒ 300,—.

Dit bedrag is bovendien betaalbaar in 6 termijnen van ƒ 50,— per maand!

Profiteer van deze bijzondere aanbieding! Als u teleurstelling wilt voorkomen (de aanvullende druk is beperkt!), stuur dan **vandaag nog** het INTEKENBILJET in open envelop, zonder postzegel, aan:

T. WEVER B.V.

Antwoordnummer 5
FRANEKER

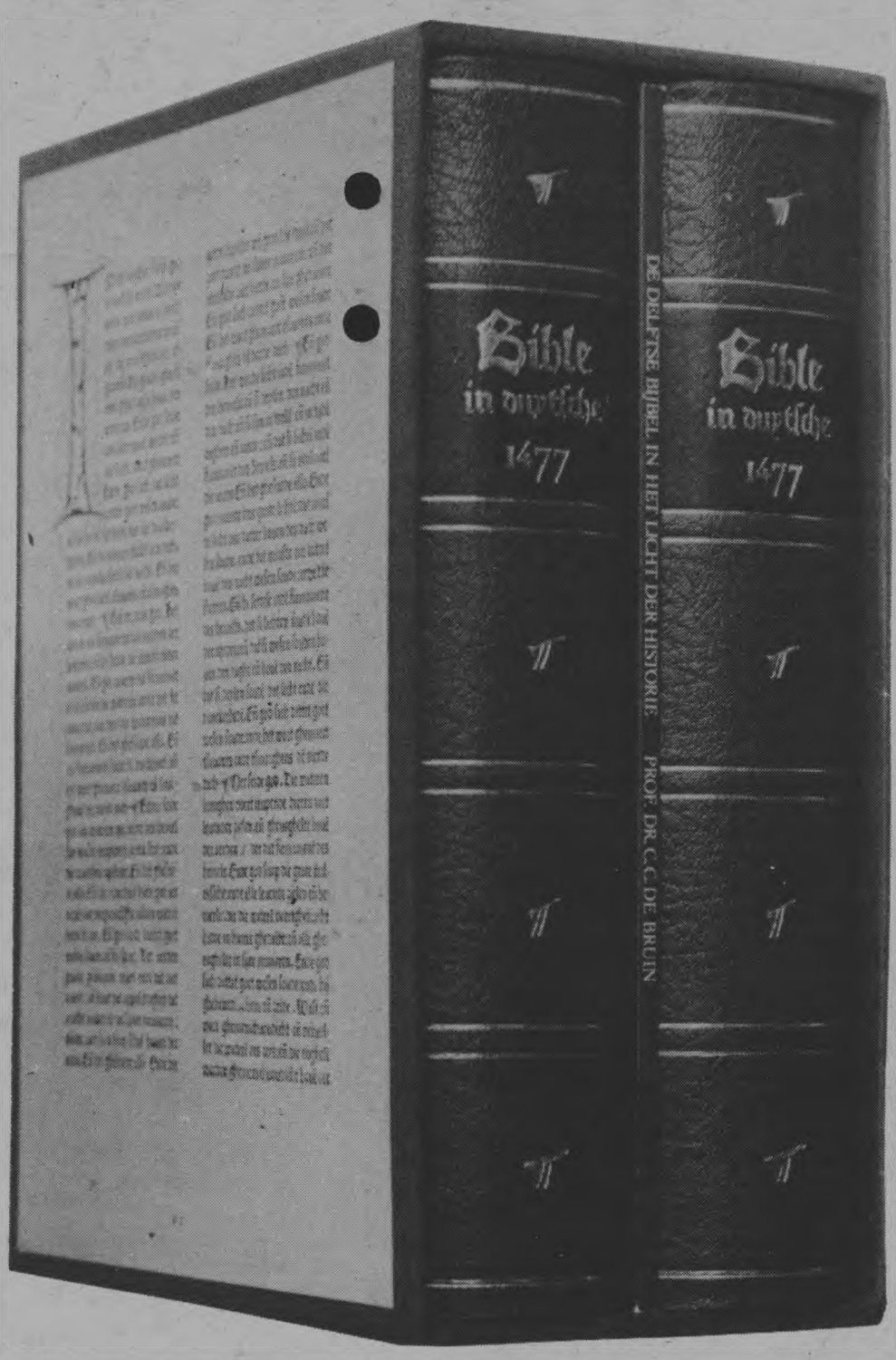

INTEKENBILJET

Zend mij bij verschijning

... ex. DE DELFTSE BIJBEL VAN 1477, kompleet in 2 delen, ƒ 300,—.

Ik betaal na ontvangst van deze uitgave het gehele bedrag ineens/in 6 termijnen van ƒ 50,— per maand.*

Naam: .....

Straat: .....

Plaats: .....

Bankrek. of gironummer: .....

Datum: ..... Handtekening: .....

*Doorhalen wat u niet wenst. CDA

U kunt natuurlijk ook telefonisch bestellen. Ons telefoonnummer is: (05170) 3147; b.g.g. 2436.

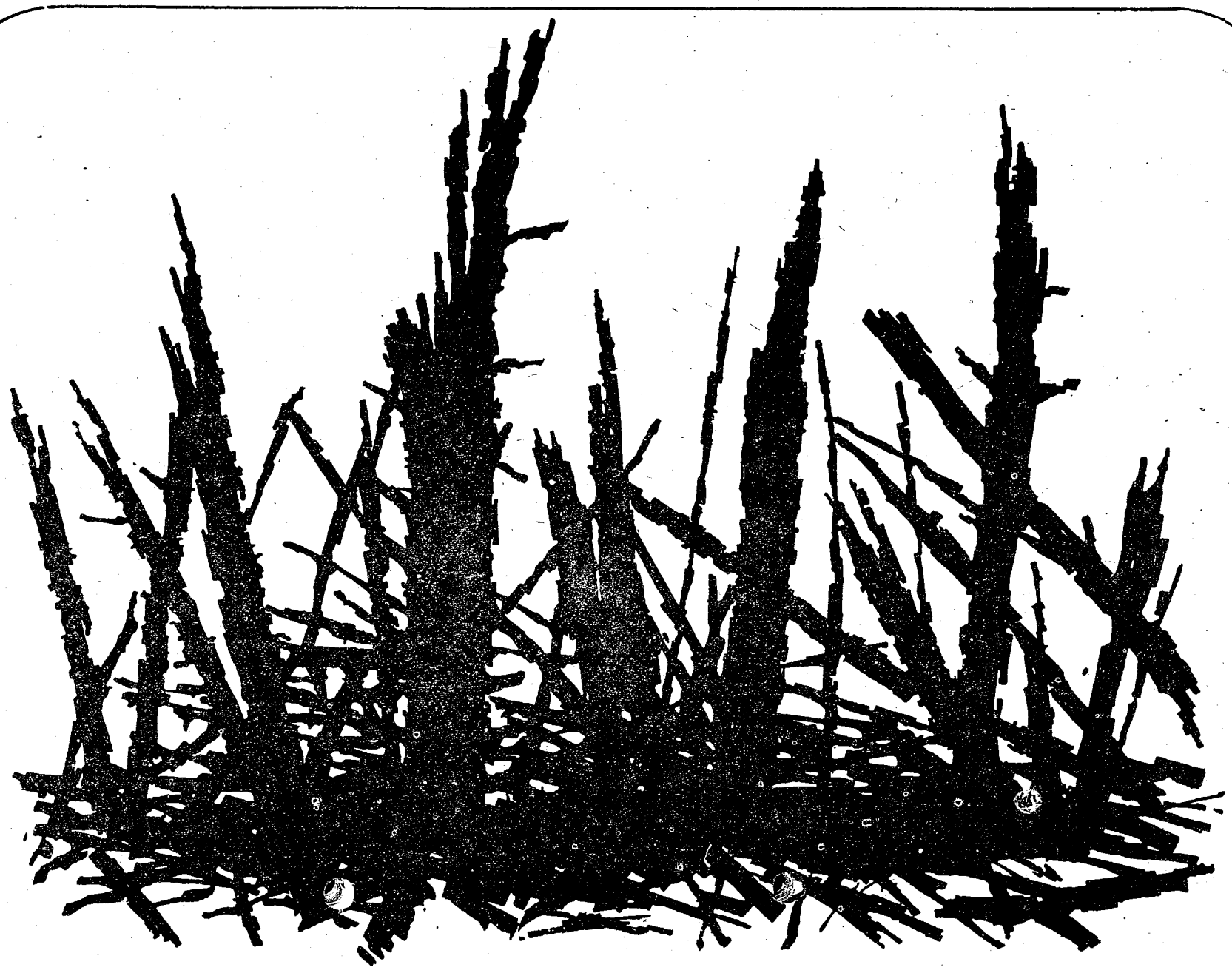

de wind jaagt waar hij wil...

. . . . . en draagt soms vonken mee van gretig vuur, dat zich vastbijt in zijn prooi; ons bos, uw bos.
Los van het verlies van schaarse natuur staat uw zorg, onze zorg, de zorg voor het ruimen van geblakerde resten, de plicht tot herplanten van jong groen.

U stààt ervoor.
OBV staat erachter (lage premie).

onderlinge bossenverzekering maatschappij
arnhem, koningsweg 35[c], telefoon (085) 433125

Bosbrandbon

☐ Stuur mij meer gegevens over uw modelpolis brandschade
☐ Graag taxatie en offerte voor een bosperceel.

Bij voorkeur uw afspraak op

Naam: .....
Straat: .....
Postbus: .....
Plaats: .....
Telefoon: .....

Groningen Open Data Objid/OLH week 10

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

33e jaargang – nr. 18 7 mei 1977

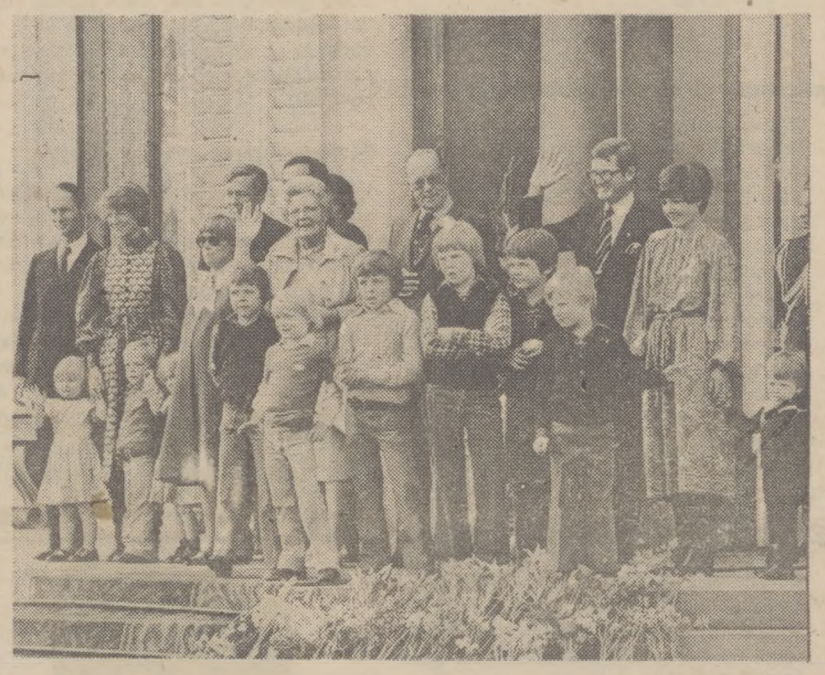

Vorige week zaterdag vierde koningin Juliana met de voltallige koninklijke familie haar 68e verjaardag op Paleis Soestdijk. Hier aanschouwen drie koninklijke generaties het defilé vanaf het bordes in de Paleistuin.

Verkiezingen

In het licht van de komende Tweede-Kamerverkiezingen op 25 mei a.s. is door de redaktie van Nederlandse Gedachten aan enkele vooraanstaande AR-leden gevraagd een aantal kernpunten van christen-democratische politie toe te lichten.

In een viertal artikelen op pagina 6 en 7 van dit nummer treft u deze toelichtingen aan.

Verder wordt in dit nummer uitgebreid aandacht geschonken aan de onlangs te Amsterdam gehouden CDA-studiedag Midden- en Kleinbedrijf. Op pag. 4 vindt u samenvattingen van de redes van minister Lubbers en staatssecretaris Hazekamp.

Volkshuisvesting na 25 mei

Door mr. J. N. Scholten, ARP-Tweede-Kamerlid

Prioriteit voor de stadsvernieuwing

Eén van de weinige beleidsonderdelen, waarvoor het C.D.A. in de komende parlementaire periode uitbreiding van de voorzieningen beslist noodzakelijk acht is gelegen op het terrein van de volkshuisvesting, t.w. de stadsvernieuwing.

Ten bate van de stadsvernieuwing is een verdere doorbraak noodzakelijk in bestuurlijk en financieel opzicht. De wat laat ingediende wet op de stadsvernieuwing dient met voortvarendheid te worden afgehandeld. In het algemeen is het noodzakelijk na de stormachtige periode van nu het beleid n te kanaliseren en te objectiveren. De wet stadsvernieuwing zal hierbij een centrale rol spelen.
Aangezien in de stadsvernieuwingsgebieden vaak een geconcentreerde problematiek aanwezig is, zal het subsidie-instrumentarium meer moeten worden verfijnd, zodat de beschikbare financiële middelen de werkelijk zwakken ten goede komen. Te denken valt m.n. aan een meer geïndividualiseerde toepassing van het stelsel van de huurgewenningsbijdrage.

Meer aandacht voor de werkelijke noden

Teneinde op een gespierde wijze de thans aanwezige noden in de sector van de volkshuisvesting te lijf te kunnen gaan is het onvermijdelijk, dat zij, die een goed inkomen hebben de kosten van hun huisvesting zelf dragen, hetgeen onder meer betekent, dat bestaande onnodige object-subsidies versneld dienen te worden afgebroken en het ontstaan van nieuwe dient te worden tegengegaan. Accent dient te liggen op de individuele huursubsidie, die wellicht meer dient te worden verfijnd.
De door het afbreken van de object-subsidie vrijkomende middelen kunnen binnen het raam van het nagestreefde financiële beleid worden aangewend voor de echte noden in de sector van de volkshuisvesting, waarvan reeds is genoemd de stadsvernieuwing. Het C.D.A. zal ook bijzondere zorg geven aan de huisvesting van bejaarden, de minst draagkrachtigen, gehandicapten, alleenstaanden, tweepersoonshuishoudens en aan buitenlandse werknemers met hun gezinnen.
Voor deze groepen dient een verhoogde activiteit te worden ingezet. Er zal van Rijkswege een grotere coördinatie en stimulerende kracht dienen uit te gaan dan thans het geval is.
In dit verband dient ook een aantal wetswijzigingen te worden doorgevoerd, die het gemakkelijker maken de gemeenschappelijke taak op het terrein van de volkshuisvesting uit te voeren.
Met spoed dient gerealiseerd te worden de wet voorkeursrecht gemeenten, het meer uitgebreide voorkeursrecht en de wet op de stadsvernieuwing en een herziening van het Kroonberoep, zodat sneller kan worden gewerkt, zonder de rechtszekerheid te schaden. Voorts zullen op het terrein van de volkshuisvesting en ruimtelijke ordening meer zogenaamde fatale termijnen moeten worden toegepast.

Wonen als bestedingscategorie stimuleren

Meer dan thans het geval is zal de sector van de volkshuisvesting getrokken moeten worden in de sfeer van de selectieve groei en de selectieve consumptie. Het wonen als zodanig dient als bestedingscategorie te worden gestimuleerd. Hier ligt een concrete mogelijkheid vanuit de politiek een antwoordje te geven op de vragen rondom nieuwe levensstijl en meer verantwoorde consumptiepatronen. Het zal overigens heel wat overredingskracht vragen de bevolking in grote meerderheid voor dit standpunt te winnen, maar politiek is meer dan bestuur, het is ook mentaliteitsbeïnvloedend. Hier ziet het C.D.A. een concrete taak, ook voor de nieuwe bewindslieden op het departement V.R.O.
Stimuleren van de sector van de volkshuisvesting w.o. de stadsvernieuwing is voorts een zeer goede zaak voor de werkgelegenheid en m.n. voor *zinvolle* werkgelegenheid.
Mede vanwege de uitstralingseffecten zal hiervan een positieve invloed uitgaan op de werkgelegenheid in breder verband.
De *isolatie* van woningen (en gebouwen) dient in het kader van het terugdringen van energieverbruik prioriteit te hebben in de nieuwe kabinetsperiode. Voor de nieuwbouw worden ook stringente eisen t.a.v. de isolatie van geluid vastgesteld.

Eigen woning-bezit

Op de groeiende behoefte aan eigen woningbezit wordt positief en constructief gereageerd. Samenhang met de ruimtelijke ordening wordt hierbij uiteraard aangebracht. Mede met het oog hierop dient het z.g. beschut eigen woningbezit fors te worden gestimuleerd. Door nieuwbouw alleen zal niet in voldoende mate aan de veranderende behoefte tegemoet kunnen worden gekomen. Verandering in de eigendomsverhoudingen van het bestaande woningbezit zal daar een goede bijdrage aan kunnen leveren. Ook hier geldt het C.D.A.-standpunt dat niet de eigendomsverhouding centraal dient

Vervolg op pag. 2

Krant van vorige week

De lezers van Nederlandse Gedachten zullen vorige week hebben bemerkt dat zij geen krant in de bus kregen. Reden van de vertraagde verzending was dat er problemen optraden bij de kopijverwerking en de opmaak van het gemeenschappelijke nummer. De redactie stelt alles in het werk om een herhaling van deze gang van zaken te voorkomen. Onze verontschuldiging voor het ongerief aan de trouwe lezer van dit blad.

DEZE WEEK in NG:

Woningbouwbeleid	pag 1,2
Tweede-Kamerverkiezingen/stemmen	pag. 2, 5
Midden- en kleinbedrijf	pag 4, 5
Ideologie of samenleving	pag 6
Zwakken in de samenleving	pag 6
Verantwoordelijkheid in onderneming	pag 7
Rol van de overheid	pag 7
Verslag VN-seminar	pag. 8
Uit de Arjos	pag 9
Agenda	pag 10
Van de partij	pag 11

Meer informatie over dubbeltallen partijraad!

Op de AR-wisselpagina van het gemeenschappelijke nummer van 3 mei jl. publiceerden wij o.a. de dubbeltallen die de partijraad ten behoeve van o.a. het partijbestuur moet vaststellen. Deze week meer informatie over de personen die op de dubbeltallen vermeld staan.

Stemming kiesverenigingen

Meteen na de partijraad van 7 mei a.s., zullen de kiesverenigingen moeten stemmen over de vastgestelde dubbeltallen. Het is de bedoeling dat de stukken van het partijbureau op 9 mei naar de kiesverenigingen worden verzonden. Er moeten dus vergaderingen worden belegd. Besturen leg de vergaderdatum zo tijdig mogelijk vast, opdat zoveel mogelijk leden van hun democratische rechten gebruik kunnen maken. En kondig die vergadering dan ook tijdig aan!

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S, ORGELS
OVERTOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

STEMMEN bij volmacht

Als u om de één of andere reden verhinderd bent te gaan stemmen, geen nood! U kunt dan een andere kiezer machtigen om voor u uw stem uit te brengen. U bent vrij in de keuze van uw gemachtigde. Bent u toevallig in het buitenland, of bent u ziek, of kunt u vanwege uw ouderdom niet persoonlijk aan de stemming deelnemen, laat dan een ander bij volmacht voor u stemmen! Uw stem gaat daardoor niet verloren. Elders in dit nummer meer informatie over de mogelijkheden om bij volmacht te stemmen. Zie pag. 5

Met het oog op de verkiezingen...

Met het oog op de verkiezingen vinden dezer dagen allerlei belangrijke activiteiten en manifestaties plaats. Het kader van de ARP levert daarbij een belangrijke inbreng. Vergeet bij dit alles evenwel niet om leden voor de eigen ARP te blijven werven.

Immers: een sterke ARP is een steun voor het CDA. De ARP wil een krachtige en principiële inbreng in het CDA leveren. Daarom blijven nieuwe leden noodzakelijk.

Herdruk ledenwerfkatern

Binnen enkele maanden waren tienduizend ledenwerfkranten uitverkocht. Een tweede herdruk kwam dezer dagen gereed. Blijf ze bestellen die ledenwerfkaterns.

Propaganda-kaarten

De voorraad van 25 000 propaganda-kaarten is eveneens bijna uitgeput. Wekelijks stromen de aanvragen binnen. En het blijkt resultaat te hebben. Wekelijks zo ongeveer 100 nieuwe leden voor de ARPartij, mede dank zij de nieuwe propaganda-kaarten. De maand mei biedt een unieke gelegenheid om zowel ledenwerfkaterns als propaganda-kaarten uit te delen en rond te brengen. Bestel ze op het partijbureau. Juist nu!
Bestelling ledenwerfkrant prijs 1 t/m 100 exemplaren f 0,25 per exp.; 100 t/m 250 exp. f 0,20 per exp.; 250 exp. en meer f 0,15 per exp.
Stort het verschuldigde bedrag op girorekening 89673, t.n.v. ARPartij, Den Haag, met vermelding van het gewenste aantal.

Altijd één hokje rood maken

De verkiezingen zijn nu zeer dichtbij. Woensdag 25 mei a.s. is het zover. Van 8.00 's morgens tot 7.00 uur 's avonds kan iedere stemgerechtigde zijn/haar stem uitbrengen.

De kiezer gaat met zijn oproepingskaart naar het stembureau. Overhandigt de oproepingskaart aan de voorzitter van het stembureau. Ontvangt van die voorzitter dan een stembiljet. En dan?
De kieswet zegt het zo fraai: „De kiezer begeeft zich na ontvangst van het stembiljet onverwijld naar een niet in gebruik zijnd stemhokje en stemt aldaar door met potlood rood te maken een wit stipje, geplaatst in het stemvak vóór de naam van de kandidaat zijner keuze". Wel, dat is een duidelijke zaak, neergelegd in een boeiende formule.

Hollen geblazen!

U komt dus het stembureau binnengelopen. U maakt uw opwachting bij de voorzitter van het stembureau. U krijgt een stembiljet. En dan! Dan is het hollen geblazen. Want: u begeeft u „onverwijld" – dus geen gedraal en getalm! – met gezwinde pas naar het hok(je). Maar pas op. U kunt niet zo maar elk hok(je) nemen. U moet in „een niet in gebruik zijnd stemhokje" terecht komen. Als het dus al in gebruik is, mag u er niet in. Trouwens u wilt er dan vast niet in, want het is niet redelijk bruikbaar voor twee personen. Groot is het stemhokje immers niet, maar u behoeft er niet lang te vertoeven. Gelukkig maar, want u kunt er niet bij gaan zitten. U moet er staan. U behoeft er zeker niet lang te vertoeven wanneer u weet op wie u uw stem wilt uitbrengen. Dat hebt u waarschijnlijk thuis al bedacht.
Maar, er zijn kiezers, die toch nog heel wat te bedenken hebben. Punt één is: welke lijst? Dat is voor ons toch betrekkelijk eenvoudig. Wij kiezen lijst één, CDA.

Ja, maar zal je nu nummer „één" van lijst één nemen of nummer „twee" van lijst één of nummer „zoveel" van lijst één. Zal je eens op een man stemmen of zal je eens op een vrouw stemmen? Dat moet je zelf weten!
„Stem eens een vrouw" is de hier en daar aangeheven leus. Voor de emancipatie – over en weer – is het goed eveneens te zeggen „stem eens op een man". Of: stem eens op nummer twee of nummer veertien of nummer één-en-twintig. Van lijst één, dan wel te verstaan.
Het uitbrengen van een „voorkeurstem" neemt bij de verkiezingen steeds meer toe. Daar is niets tegen. Het staat in de wet. Meestal brengt men zijn stem uit op nummer één van lijst zoveel (lijst één, wat ons betreft).
Maar bij verkiezingen worden steeds meer voorkeurstemmen uitgebracht. Zoals gezegd is daar niets tegen. Een voorkeurstem op nummer twee of veertien of één-en-twintig is steeds met name een stem op de lijst van de keuze. Lijst één.

Geen twee maar één

Voor één ding moet alleen gewaarschuwd worden. Dat is dit. Er mag slechts één hokje rood gemaakt worden! Man mag dus niet in de veronderstelling verkeren – wat nogal eens gebeurt – dat men nummer één rood maakt voor de lijst zijner keuze én nummer „zoveel" als voorkeurkeuze. Twee hokjes rood maken maakt het stembiljet ongeldig. Alleen één hokje is geldig. Wie het nog niet begrijpt mag ons bellen of schrijven.
Eén hokje rood
Het doet er niet toe welk hokje
Als het maar is één hokje van lijst één.

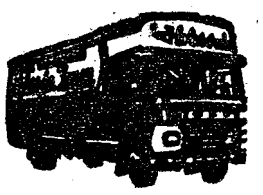

Holwerda-Zonen

DOKKUM ✆ 5190-2292-2580
LELYSTAD ✆ 3200-1400 en 1600

Alle transporten
BINNEN- EN BUITENLAND

SPECIAAL VERHUIZINGEN
Meubeltransporten

Op het secretariaat van de op 26 mei 1977 optredende
CDA-Tweede Kamerfractie
bestaat een vacature voor een

coördinerend secretaris/-esse

Het behoort tot zijn/haar taak onder verantwoordelijkheid van de ambtelijk secretaris:
- het toedelen van alle voorkomende algemene secretariaatswerkzaamheden aan de daartoe aangewezen medewerk(st)ers;
- het beheer van en het toezicht op het secretariaatsarchief;
- het zorgdragen voor een vlotte verwerking van binnenkomende telefoongesprekken;
- het verrichten van al die taken die noodzakelijk zijn voor een in samenwerking met de overige medewerk(st)ers tot stand te brengen goede coördinatie van werkzaamheden.

Vereist worden:
- een middelbare schoolopleiding;
- diploma steno-typen;
- een hoge mate van nauwkeurigheid.

De voorkeur zal worden gegeven aan sollicitanten met ervaring in een vergelijkbare functie.

Geboden wordt een interessante werkkring en een salaris, dat afhankelijk van leeftijd en ervaring, minimaal f 2024,– en maximaal f 2704,– bedraagt.

Sollicitaties richten aan de ambtelijk secretaris van de CDA-Tweede Kamerfractie, de heer G. H. C. Halleen, Binnenhof 1a, Den Haag, tel. 070-614911.

Huisvestingsbeleid

Vervolg van pag. 1

te staan, maar het beheer m.a.w. de sociale functie van dit stuk eigendom dient te worden gehonoreerd.
Evenals bij de grondpolitiek geven V.V.D. en P.v.d.A. ook hier blijk van een overspannen waardering respectievelijk van het particuliere dan wel van het collectieve bezit.
De liberalen lijden nog steeds onder het absolute eigendomsbegrip zoals dit door de profeten van de Franse Revolutie werd gepredikt, terwijl de socialisten in het voetspoor van Marx teveel heil verwachten van de gemeenschapseigendom.
Gelet op de sociale functie van dit stuk eigendom wordt het V.V.D.-standpunt, dat huurders van woningwetwoningen het recht moeten hebben hun woning desgewenst te kopen afgewezen. Maar ook het andere uiterste zoals verwoord in het P.v.d.A-programma, dat woningwetwoningen nooit en andere gemeenschapswoningen alleen in uitzonderingsgevallen aan de huurder kunnen worden verkocht wordt eveneens als dogmatisch van de hand gewezen. Van geval tot geval dient hier door de gemeente dan wel de corporatie te worden beslist, waarbij als centrale richtlijn dient te gelden dat er m.n. gelet dient te worden op de huisvestingsbelangen van de lagere inkomensgroepen. Dit zal in vele gevallen wel tot een restrictief beleid voeren.
Met name ter bestrijding van de beunhazerij dient een vorm van fiscale aftrek van onderhoudskosten voor eigen-woningbezit te worden ingevoerd.
Evenals bij renten van andere schulden wordt ook de fiscale rente-aftrek voor de eigen woning gehandhaafd.
De toegepaste studie over de verhouding tussen huur-sector en eigen woningbezit wordt door het nieuwe kabinet op korte termijn gerealiseerd.

Bewonersparticipatie

De medezeggenschap van huurders over hun eigen woning en woonsituatie dient te worden verbeterd. De centrale overheid zal hierbij richtlijn moeten geven. De hiermee voor de gemeente en corporaties gepaard gaande kosten dienen via een *sociale* norm te worden verrekend. De huidige administratieve en beheersnorm en de technische norm zijn niet toereikend dit aspect erbij te nemen. Voor nieuwe vormen van eigendom en beheer dient voldoende ruimte te worden geschapen zoals o.m. vanuit het C.D.A. bij herhaling is bepleit. Experimenten hier een kans geven.
Indien een eigenaar een woning wenst te verkopen dient deze eerst aan de bewoners te worden aangeboden, behoudens een verkregen ontheffing, waarbij m.n. de sociale functie van de woning en het complex centraal staat.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN
directie- en schaftketen
scholen en
kerken
directie- en
schaft-
wagens
etc.
HOUTBOUW HAHBO HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

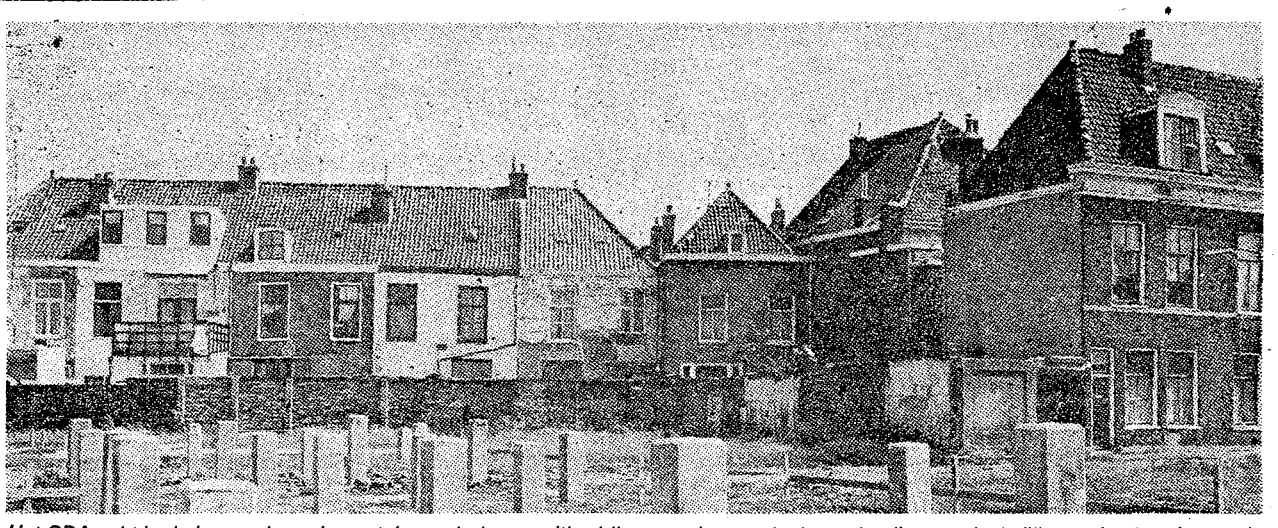

Het CDA acht in de komende parlementaire periode een uitbreiding van de voorzieningen beslist noodzakelijk voor het terrein van de volkshuisvesting, m.n. voor de stadsvernieuwing

CDA-Vrouwenberaad Noord-Holland

Mens- en maatschappij beschouwing

Al enige tijd is in de provincie Noord-Holland een CDA-Vrouwenberaad „in wording". In de afgelopen novembermaand trad deze groep (een samenwerkingsverband van vrouwen uit de ARP, CHU en KVP èn rechtstreekse CDA-leden) naar buiten met een studiedag in de Statenzaal van de provincie Noord-Holland, gewijd aan de dialoog tussen christendom en marxisme.

In aansluiting op deze studiedag heeft het CDA-Vrouwenberaad besloten een 4-tal bijeenkomsten in de provincie Noord-Holland te organiseren waarop het *eigen gezicht van de CDA* belicht zal worden. Het accent zal vooral liggen op de *eigen mens- en maatschappij-beschouwing* zoals deze ten grondslag ligt aan het programma van het CDA en zoals deze daaraan beslissend en duidelijk verschillend van andere maatschappijvisies vorm heeft gegeven. De *inleidsters* op deze vier bijeenkomsten zullen zittende en toekomstige vrouwelijke kamerleden van het CDA, afkomstig uit Noord-Holland zijn.
U bent natuurlijk vrij deze bijeenkomsten „Verkiezingsbijeenkomsten" te noemen. Het CDA-Vrouwenberaad prefereert echter *nadrukkelijk* de waarden van *informatie* en *politieke vorming* naar voren te brengen en nodigt daarom graag *alle* vrouwen (èn mannen) uit die interesse in de samenleving en de politiek hebben.
U weet het dus: *U bent welkom* èn *U kunt kiezen* uit de volgende bijeenkomsten:
Haarlem: 11 mei – woensdag om 20.00 uur; inleidster: Mevr. Berthe M. C. V. Groensmit-van der Kallen, lid van de 2e Kamer.
Plaats: „Die Raeckse" – Raaks 1-3, in het centrum van Haarlem bij de Zijlweg, bereikbaar met bus 4 vanaf het station.
Hilversum: 12 mei – donderdag om 9.30 uur 's morgens; inleidster: Mevr. Mr. Virginie N. M. Korte-van Hemel, candidate voor de 2e Kamer. Plaats: wijkzaal van de Zuiderkerk, Neuweg 148; vanaf station bereikbaar met de bussen naar Utrecht en Loosdrecht.
Amsterdam: 17 mei – dinsdag om 20.00 uur; inleidster: Mevr. Hanske Evenhuis-van Essen. Plaats: Krasnapolsky, zaal A en B.

NEDERLANDSE GEDACHTEN
Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)
onder redaktie van:
G. A. Kieft (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 14,00 per halfjaar.
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement
f 9,00 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

BON

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Wenst abonnement .....

Wenst proefnummers .....

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 14,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 9,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

Vier formatiezaken

Het mag dan zo zijn datt dr. Zijlstra een keer ten goede mogelijk acht, hij stelt hierbij nogal harde voorwaarden. Niet alleen dat de inflatie verder terug moet, ook het rendement van het bedrijfsleven moet verbeteren. Het kabinet zal er voorts oog voor moeten hebben minder geld „te laten drukken" om de staatsschulden te betalen (inflatoir financieren). Het oog moet tevens gericht zijn op het te veel aan geld dat in omloop is, te verminderen.
Stuk voor stuk zijn dat typisch aangelegenheden die naar ons oordeel formatiezaken zijn.
Dat kàn ook, omdat dit kabinet voor een niet onbelangrijk deel in de achterliggende jaren hieraan gewerkt heeft. Dit kabinet heeft een eerste aanzet gegeven. Zó vertalen wij de woorden van Dr. Zijlstra in zijn jaarverslag neergeschreven. Wij menen dat wij deze woorden terecht zo kunnen vertalen.
Immers de inflatie is verminderd tot ruim 6,5% inplaats van 9% daaraan voorafgaande.

Nog wel onaanvaardbaar hoog maar een duidelijk begin. De rendementen zijn omhooggegaan dank zij een vrij strak loon- en prijsbeleid. Het inflatoir financieren door dit kabinet is, vergeleken bij de verwachting, gehalveerd.
Ook Zijlstra's „eigen" sector, de kredietverlening wordt thans erg kritisch bekeken. Overeenkomstig wij reeds eerder hadden geschreven, is thans gebleken dat de groei van het krediet een groot „ongezond" deel had. Die gelden werden gebruikt om opgemaakt te worden door de consument en werden niet voor de productie besteed. En daarom zijn de banken tot matiging gemaand. En, gelet op de gehele situatie – op dit moment, nog niet hard gemaand. Terecht, want nu een strakke kredietrem kan de opleving van de bedrijvigheid benadelen. Al met al stellen wij nogmaals dat – zonder dat dit met zoveel woorden is gezegd – het jaarverslag van de president van de Ned. Bank een klopje op de schouder van dit kabinet betekent, maar tevens een basis is voor de komende kabinetsformatie.

Corruptie

Er is zowel in Amsterdam als in Rotterdam het vermoeden dat bij een tweetal overheidsdiensten corruptie zou zijn gepleegd. Een aantal politie-ambtenaren in Amsterdam en een aantal gemeente-ambtenaren bij de sociale dienst in Rotterdam. Elke vorm van corruptie is een misdrijf. Corruptie en fraude bij de overheid wegen nog zwaarder. Als dit kwaad er is, wordt hierdoor de bijl gelegd aan de wortel van een samenleving die op het recht is gebaseerd.
Dat is ontoelaatbaar.
De overheidsdienaren beschikken over een zekere beheersmacht waardoor de frauderende ambtenaren t.o.v. de betreffende burgers hun laakbare handelingen soms vrij lang kunnen verdoezelen.
In dat verband zal men dit kwaad tot de bodem moeten uitzoeken en die rotte plekken uitsnijden.
Tot op de bodem. Dat wil zeggen: niet alleen door de justitie. Ook de overheid zelf zal zich ernstig moeten beraden over de oorzaken waardoor het in bepaalde omstandigheden grondig in de fout kan gaan. De Nederlandse ambtenaar heeft jaren en jaren en nóg als onkreukbaar bekend gestaan. De nu gerezen vermoedens werpen een smet op dit korps. Ook daarom is het nodig het gezwel snel en grondig uit te snijden. Die smet hebben zij niet verdiend.
Waarbij wij ons heel wel moeten realiseren dat wij de verdachten tot op het moment van de veroordeling voor onschuldig moeten houden. Onze houding tegenover de verdachten – zeker t.o.v. hun familieleden – moet wel eerlijk blijven.

NG COMMENTAAR

Gierig

Het kon er eigenlijk niet af: een waarderend woord van de minister-president in een „Brandpunt"-uitzending aan het adres van de CDA-ministers. Met wat moeite viel er dan tenslotte voor onze minister van Sociale Zaken wat lof te verdienen. Een aantal aanwezigen bij die uitzendingen nam de minister-president dit kennelijk kwalijk. Naar onze mening terecht.
Wat is toch de reden waarom de leider van dit Kabinet dit niet over de tong kon krijgen. Het is meer dan verdrietig nu te constateren is dat ook deze ministers getrokken hebben aan de realisatie van het Kabinetsprogram. Gezamenlijk en een ieder op z'n eigen werkterrein.
Zou hij dan toch op het einde van de rit te veel partijman zijn?

Eenzijdig

De PvdA vertoont in haar verkiezingspropaganda een statistisch beeld van het resultaat van het Kabinetsbeleid.
Daaruit valt o.m. heel nadrukkelijk af te lezen in hoeverre de inkomensverschillen tussen de mensen kleiner zijn geworden.
De zwakken zijn sterk bijgetrokken, de middenklasse is eveneens in inkomen gegroeid en de „hoogste" klasse heeft een duidelijke inkomensdaling ondergaan.
Wij betwisten dit beeld niet. Het is volkomen juist. En het laat zien dat op dit terrein vrij forse stappen zijn gezet. Laten wij ons geen zand in de ogen laten strooien op dit punt. Het is niet de PvdA alléén die dit heeft verricht zoals wordt gesuggereerd. Dit werk is een stuk Kabinetsbeleid.
Waarbij men moet weten dat drs. Boersma voor het inkomensbeleid verantwoordelijk was. Zo zit dat.

Volkspartij

Ons politiek systeem – geen tweedelig als b.v. in Engeland – garandeert naar onze mening een geleidelijke overgang naar een gewenste situatie.
Dat wil het CDA ook. Wij willen wezenlijke hervormingen in onze samenleving. Een reëel welzijnsbeleid staat ons daarbij voor ogen. Het boekje „Niet bij brood alleen" laat dit zien. Maar dat behoort geleidelijk te gaan. Wij hebben niet het recht conflicten te exploiteren. Dat zouden wij doen als over de gehele linie de progressieve vooruitgang sprongsgewijs zou worden gerealiseerd.
Integendeel – conflicten moeten worden omgebouwd tot een dialoog. Dat is, dachten wij, een absolute voorwaarde om de samenleving mee te krijgen. Wij zijn er vast van overtuigd dat diepe ingrepen nodig zijn. Maar de ervaring leert dat dit alleen blijvend zal zijn als zij gedragen worden door grote meerderheden in alle lagen van de bevolking. Daarvoor zijn er volkspartijen nodig.

Daarom ook is het CDA nuttig èn noodzakelijk.

Landbouwprijzen

De beslissing over de landbouwprijzen voor 1977/78 is eindelijk gevallen. Na zeer veel vertraging heeft Engeland tenslotte – in ruil voor een extra fooi – zijn verzet opgegeven, zodat de E.E.G.-Raad van Landbouwministers een compromis kon aanvaarden.
Dat compromis pakt voor de Beneluxlanden ongunstig uit, omdat zij een sterke munt hebben en desondanks grote kostenstijgingen.
De Nederlandse landbouw komt aan deze prijsbeslissing 3 à 400 miljoen gulden tekort. Zij dreigt daardoor – zoals wij al eerder schreven – de enige groep in de Nederlandse samenleving te worden, die geen compensatie krijgt voor de kostenstijging in gezin en bedrijf.

Het is duidelijk dat nú de Nederlandse overheid haar verantwoordelijkheid moet nemen om deze problemen met nationale maatregelen aan te pakken – voorzover deze passen in het E.E.G.-beleid. Als de door het Landbouwschap aangewezen weg van compensatie via de B.T.W.-regeling daarbij niet begaanbaar is blijft over de mogelijkheid van overname van kosten – vooral de veehouderij.

Met een simpele verwijzing naar de bijstandswet kan niet worden volstaan. In de Chr.-Democratische visie op de kleine zelfstandige onderneming moeten niet alleen de laagste inkomensgroepen worden gesteund maar moeten ook de (nog?) wat betere inkomens op peil worden gehouden.

VAN A TOT U

Bij een profielschets

Twee weken geleden werd in het Haagse perscentrum Nieuwspoort een boekje gepresenteerd, geschreven door de parlementair redacteur van de Tijd Rob Vermaas en bevattend een schets van mijn politieke ontwikkeling en opvattingen.

De introduktie gebeurde door de burgemeester van Utrecht, H. J. L. Vonhoff, die in een geestige en van grondige voorbereiding getuigende speech een eigen profiel van mij schetste, dat was opgebouwd uit het werkstuk van Vermaas, uit eigen waarneming en uit tussen ons beiden sinds zijn burgemeesterschap van de stad mijner inwoning gevoerde gesprekken. ik hoop dat zijn toespraak nog hetzij door hemzelf, hetzij aan de hand van de bandopname kan worden gereconstrueerd.
Het was uiteraard onvermijdelijk dat bij die gelegenheid ook door mijzelf enige kanttekeningen zouden worden gemaakt. Wanneer deze slechts van persoonlijke aard waren geweest, had het daarbij kunnen blijven. Zij hadden echter vanzelfsprekend ook politieke betekenis en daaraan ontleen ik de vrijheid de inhoud ook in een Van A tot U te verwerken, mede omdat velen op de tekst prijs blijken te stellen. Ik doe dat met temeer vrijmoedigheid, omdat ook door Vermaas voor zijn werkstuk veelvuldig op deze rubriek is teruggegrepen. Het onderstaande is dus een weergave van wat ik op 21 april jl. in Nieuwspoort heb gezegd.
Getrouw aan de traditie van mijn in het boekje beschreven geestelijke kom-af had ik deze kanttekeningen in drie punten onderverdeeld om met een „woord van toepassing" te besluiten.

Eerste kanttekening

De eerste kanttekening plaats ik bij de introduktie van het boekje. Dat Vonhoff bereid was het in te leiden, heb ik bijzonder op prijs gesteld. Hij is niet alleen mijn burgemeester, ook mijn buurman, ook op gezette tijden mijn *fietsgenoot. Een goede buur moge* beter zijn dan een verre vriend, een bevriende buur gaat die beiden nog te boven. Het merkwaardige is dat ik dit niet alleen kan zeggen van mijn buurman Vonhoff in Utrecht maar ook van mijn buurman Wiegel in de Tweede Kamer. Vonhoff's bereidheid is er een blijk van dat menselijke relaties onder politieke verschillen niet behoeven te lijden.
Van degenen, die de presentatie bijwoonden, troffen mij in het bijzonder de aanwezigheid van mevrouw Hazenbos en mevrouw Smallenbroek (en een hartelijke brief van mevr. Bruins-Slot) allen weduwen van onder ons nog lang niet vergeten voormannen, en ds. Buskes, bijna 40 jaar geleden leider van een door mij bezochte bijbelkring en in de laatste jaren, met name in de diskussies met Oosterhuis over de verhouding van christendom en marxisme, opnieuw op mijn weg gekomen.
Wie van de inhoud van het boekje kennis neemt, zal tenslotte begrijpen dat als introduktiedag niet toevallig de onafhankelijkheidsdag van Israël was gekozen.

Tweede Kanttekening

De tweede kanttekening betreft het boekje zelf, dat geheel voor verantwoordelijkheid van de schrijver komt. Het is noch door mij geschreven noch een door de schrijver bewerkt dagboek van de beschrevene. Er zijn wel enkele gesprekken geweest, maar slechts ter aanvulling op uit bestaand materiaal verkregen gegevens. Het is een profiel geworden, zoals Rob Vermaas dit ziet. Het is niet aan mij, maar aan anderen daarover een oordeel te geven.
Met inachtneming daarvan wil ik toch wel drie dingen zeggen die mij hebben gefrappeerd. Vermaas signaleert dat ik mij herhaaldelijk kwetsbaar heb opgesteld. Ik geloof dat dit juist is. Ik ben

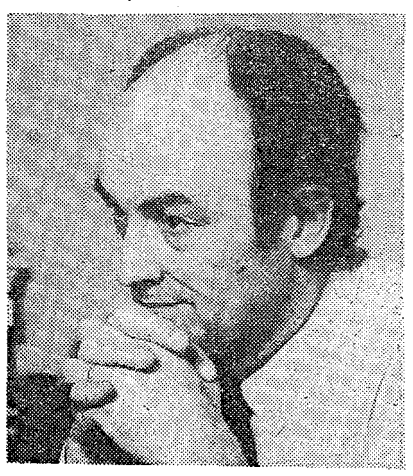

mij er ook van bewust soms een riskante stijl te hanteren. De achtergrond is niet dat ik bij voorkeur uitdagend optreed, maar dat ik liever risico's loop dan niet meer mijzelf te zijn. En voorts heeft zich in de loop der jaren de diepe overtuiging bij mij vastgezet dat alleen wie voortdurend bereid is zijn politieke leven te verliezen een kans maakt het werkelijk te behouden.
Voorts konkludeert Vermaas dat de meest fundamentele lijnen in mijn politieke stellingname van de vijftiger jaren geen andere zijn dan in die van de zeventiger jaren. Dit bewijst hoe oppervlakkig etiketten als „conservatief" en „progressief" „links" en „rechts" zijn, en hoeveel zinvoller het is zich een oordeel te vormen tegen de achtergrond van een hele levensloop en politieke ontwikkeling dan aan de hand van actuele gebeurtenissen en incidentele uitspraken.
Het meest verheugend tenslotte vind ik, dat de door Rob Vermaas geschetste persoonlijke ontwikkeling zo'n duidelijke parallel vertoont met die van de A.R.P.

Derde kanttekening

De derde kanttekening zet ik bij „het hoofdstuk dat nog moet worden geschreven". Het boekje beschrijft immers, hoe het tot nu is gekomen. Dit roept de vraag op hoe het nu verder zal gaan. Zonder dat dit al te zwaarwichtig en bloedernstig mag worden genomen (morgen, zo leert de ervaring, zal het immers bijna altijd anders zijn dan wij vandaag verwachten dat het zal zijn), wilde ik daar bij deze gelegenheid best wat vrijblijvend over speculeren. Dit te meer, daar juist in de afgelopen maanden vaak de vraag op mij afkomt, waarom ik mij zo inzet voor het CDA en waarom ik na 18 jaar nog altijd mijn plaats in het parlement zie.
Die vragen hangen met elkaar samen. Waarom in het CDA? In de eerste plaats omdat ik socialist noch liberaal ben, maar overtuigd christen-democraat, eerst christen-democraat en daarna pas anti-revolutionair. In de tweede plaats omdat de ARP met mij als haar eerste exponent de stap naar het CDA wenste te doen, en omdat ook de beide andere partijen daar prijs op stelden, naar mij verzekerd is niet om de marginale stemmen aan te dragen maar *vanwege de politieke inbreng. Voor* de naaste toekomst stel ik mij dan ook in op een rol die dat het best tot zijn recht kan doen komen, niet die het meest aanlokkelijk is. Dat ik geen ambities zou hebben voor een ministerschap is opzichzelf dan ook niet juist. De wisselwerking zou zelfs politiek gezond zijn. Zulk een ambitie korrespondeert echter niet met de genoemde motieven en valt daarom af.
Hetzelfde geldt voor een aanzienlijke parlementaire post die niet politiek gekwalificeerd is, hoe aantrekkelijk en eervol ook. Dit zijn echter niet de posities van waaruit het best aan de uitgesproken bedoelingen kan worden beantwoord.
Derhalve stel ik mij in op een politieke rol in het parlement. Ik begrijp zeer wel, naar welke functie nu allereerst de gedachten van velen uitgaan en dat vind ik ook niet zo onlogisch. Maar dat wil nog niet zeggen dat het ook zo za lopen.
In ieder geval zou het een vergissing zijn eruit af te leiden dat ik zo'n functie zou najagen. Na het slijtage-proces van de afgelopen jaren is alleen al de gedachte aan een „gewoon" Kamerlidmaatschap een verademing.
Persoonlijk gezien is het wel zo aantrekkelijk zich weer eens te kunnen concentreren op een afzonderlijke en eventueel geheel nieuwe sektor, die in de komende jaren zeer belangrijk zal zijn, tijd te hebben om op te laden, het een en ander te publiceren en zich diepgaand bezig te houden met het antwoord van de christen-democratie op het marxisme, dat ook onder onze jongeren zijn duizenden dreigt te verslaan.
Als ik de ontwikkeling, die Rob Vermaas in zijn boek schetst, overzie word ik bevestigd in het overheersende gevoel van dankbaarbeid voor het voorrecht al zo lang in de politiek een rol te hebben mogen spelen. Want het is een voorrecht. De politiek is buitengewoon, extra-ordinair. De mensen, die de politiek moeten maken, helaas gewoon, dat is ordinair. De res publica, is bijna een res sacra (de publieke zaak is bijna een heilige zaak).
Uit het boekje van Vermaas blijkt dat ik uit iedere levensfase iets heb overgehouden dat voor een politicus van grote betekenis is.
Uit mijn afkomst een diepe overtuiging, die bewaart voor opportunisme.
Uit de oorlogsjaren het besef dat je zelf de verantwoordelijkheden en risico's van je doen en laten moet dragen, hetgeen je ervoor bewaart de gevolgen rancuneus op anderen af te wentelen.
Uit mijn studententijd (vooral dank zij SSR) het inzicht dat een overtuiging niet vrijblijvend mag zijn, maar pas geloofwaardig wordt in de konkrete toepassing. Dat bewaart je voor oppervlakkigheid.
Uit *mijn verkeer met de aannemers* het vermogen tegenslagen te incasseren, hetgeen bewaart voor deprimerend achterom zien. Vooruitzien en zien hoe je morgen meer kunt winnen dan je gisteren verloor. Alleen het saldo telt.
Uit de politiek zelf tenslotte het oefenen van geduld. Dat bewaart je voor paniek en het leert je bescheidenheid. Te veel mensen denken dat de dingen alleen goed gebeuren kunnen als zij gebeuren op het moment dat zij het wensen.
Het onderling verkeer van mensen staat en valt met de bereidheid ieders negatieve kanten te beoordelen in het licht van zijn positieve kanten. Dit geldt ook in de politiek, want de politiek wordt bedreven door doodgewone mensen en dat is maar goed ook.
Weinig politici zijn zowel ijverig als intelligent als pretentieloos. Mijn ervaring is dat domheid en luiheid te verdragen zijn, mits er geen ijdelheid bijkomt. Ook domheid en ijdelheid kunnen nog samengaan, mits de intelligentie zeer hoog is.
U zult in het boekje van Vermaas niet iemand beschreven vinden die er op alle drie de punten positief uitkomt. Naar ik hoop echter ook niet op alle drie punten negatief. Zodat het straks niemand moeite zal behoeven te kosten dit gewone, dit ordinaire mede-lid, bij zijn toelating de eed af te nemen.

Aant

Het boek „Willem Aantjes" door Rob Vermaas is te verkrijgen bij Uitgeverij Contact, Herengracht 406 te Amsterdam tegen een bedrag van f 17,50.

Midden- en Kleinbedrijf is het middenrif in de maatschappij

Samenvatting van de rede van CDA-minister van Economische Zaken drs. R. F. M. Lubbers op de studiedag Midden- en Kleinbedrijf op 25 april te Amsterdam

„Uit het rapport van de wetenschappelijke bureaus van de drie CDA-partijen blijkt duidelijk hoe divers het MKB van samenstelling is en hoe moeilijk het is de grenzen te trekken waar het Midden- en Kleinbedrijf ophoudt en het grootbedrijf begint.
Hoewel de verschillende onderdelen van het MKB dus nogal verschillen, moet toch in het algemeen vastgesteld worden dat de problemen in vrijwel alle sectoren ernstig zijn en een geweldige inzet vergen om tot verbetering te komen", aldus de CDA–bewindsman.

Hij vervolgde zijn rede met te stellen dat deze moeilijkheden voor een deel voortkomen uit het algemene vraagstuk van de scheef gegroeide kostenverhoudingen, voor een deel ook door typische strukturele verschuivingen in de markt- en distributieverhoudingen en deels ook uit het gegeven dat ook het Midden- en Kleinbedrijf wordt geconfronteerd met allerlei nieuwe maatschappelijke prioriteiten en daarmede samenhangende nieuwe voorschriften en beleid van de onderscheiden overheden. Hij zei hierover:
„Bij alle voortdurende verandering in de maatschappij kan de onderneming zich alleen staande houden door zelf ook actief bezig te zijn met het toepassen van nieuwe technieken en nieuwe organisatiemethodes. Op dit terrein spreken wij vandaag aan de dag nogal eens over innovatie. Wil het MKB zichzelf staande houden dan is er inderdaad behoefte aan veel aandacht voor de wijze van bedrijfsvoering en hoe dat verbeterd kan worden. Nu zal het toepassen van nieuwe technieken met overschakelen naar andere produkten of een andere wijze van marketing, het automatiseren van bepaalde zaken en ga zo maar door, in het algemeen geld vergen.
Geld om te investeren en geld om nieuwe risico's te kunnen nemen. Daarvoor is in de onderneming dan echter wel ruimte nodig; financiële armslag is een wezenlijke voorwaarde.
Uit een oogpunt van continuïteit in de economische voorzieningen is een behoorlijk rendement en een behoorlijk inkomen in het Midden- en Kleinbedrijf van wezenlijke betekenis."

Hofstra-problematiek

Minister Lubbers pleit ervoor om de komende jaren een beleid te voeren dat systematisch leidt tot wat gunstiger kostenverhoudingen in de ondernemingen en wel om economische èn sociale redenen. Hierover zei hij het volgende: „Wanneer het gaat om de uitvoering van dat beleid, geloof ik allereerst dat het eerlijk is vast te stellen dat daarmede een aanvang genomen is. Dat geldt zowel voor de specifieke aanpak voor het MKB als de aanpak van het algemene probleem van de kostenontwikkeling. Bij deze specifieke aanpak zijn in de laatste jaren een reeks van maatregelen ten gunste van het MKB genomen, met name in de sfeer van de fiscaliteit en ook in de toegankelijkheid tot de kredietverlening. Wij zijn er echter bepaald nog niet. Stapsgewijze zullen verdere verbeteringen moeten plaatsvinden. Voor sommige is al ruimte gereserveerd. ik denk daarbij bijvoorbeeld aan de zogenaamde Hofstra-problematiek. Het is van wezenlijk belang zo snel mogelijk de resultaten van deze studie in praktische maatregelen om te zetten."

Principiële politieke opstelling

De bewindsman stelde, dat de regering de positie van het bedrijfsleven systematisch probeert te verbeteren: „Een fors aanvullend beleidsprogramma met daarin onder meer de middelen in het kader van de Wet op de Investeringsrekening en bijdragen uit de rijksschatkist om de loonkosten onder de knie te houden, gaan gepaard met de principiële politieke opstelling dat het waar het de ontwikkeling van de arbeidsvoorwaarden zelf betreft, noodzakelijk is ervoor zorg te dragen dat de loonsom enkele jaren lang systematisch minder stijgt dan de produktiviteitsstijging. Op deze wijze moet het mogelijk zijn de arbeidsinkomensquote jaarlijks met twee punten neerwaarts aan te passen.
Bij de praktische uitvoering van het beleid

Minister Lubbers noemde tijdens de CDA-studiedag het Midden- en Kleinbedrijf het middenrif in de maatschappij.

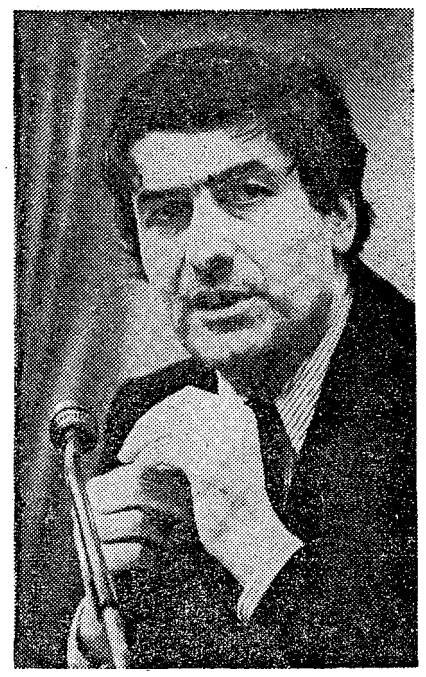

pleit alles ervoor om inderdaad, zoals ook het studierapport aangeeft, zoveel mogelijk aan te sluiten bij de produktiviteitsontwikkeling in de dienstensector."

Macro-economisch beleid moet gezond zijn

Vervolgens ging de heer Lubbers in op zijn struktuurnota, waarin hij heeft aangegeven dat met het oog op de continuïteit van de ondernemingen weliswaar in eerste instantie het macro-economisch beleid gezond moet zijn, maar dat hij daarnaast een lans heeft gebroken om voldoende vrijheid en ruimte te laten voor ondernemers om zelf de problemen op te lossen.
Tevens heeft hij in deze struktuurnota aangegeven dat er ook behoefte zal zijn aan een meer intensief beleid op het zogenaamde meso-gebied: „Dit is nogal een technische term maar daarmede bedoel ik het gehele tussengebied tussen de nationale economische vraagstukken en die van de individuele onderneming. Welnu, in tal van sectoren, ook in die van het Midden- en Kleinbedrijf zal het geboden zijn tot een sectorale aanpak te komen, waarbij ondernemers op bepaalde terreinen samenwerken. Ik zie dat primair als een zaak van de bedrijfstak zelf maar de overheid kan daarbij natuurlijk ondersteunend optreden.
Naast dit sectorale beleid is er wat wij in het vakjargon noemen het functionele beleid. Daaronder versta ik onder meer op bijzondere situaties toegesneden kredietverlening, het innovatiebeleid, het beleid ter bevordering van export maar ook, en dat kan voor vele sectoren van het MKB van grote betekenis zijn, het prijs- en mededingingsbeleid."

Prijs- en mededingingsbeleid en CDA-program

Voor wat betreft het prijsbeleid stelde de CDA-minister, dat hij bij alle noodzakelijke strakheid van de laatste jaren om de inflatie te bestrijden, altijd weer heeft gepleit voor een aktief hanteren van het instrument van de minimumprijzen: „Dit is echter nog maar een onderdeel van het meer algemene vraagstuk van de mededingingspolitiek. Het is mijn vaste voornemen tot een betere integratie te komen van het mededingingsbeleid en een sectorale aanpak van de problemen."
Het zal zo moeten zijn dat een actief, ordenend mededingingsbeleid zijn rechtvaardiging vindt in structurele versterkingen van de betrokken sector, wat op langere termijn zowel in het voordeel is van de producenten als van de consumenten.

In het CDA-verkiezingsprogram „Niet bij brood alleen" vinden wij nu begrippen als rentmeesterschap, onderhoudseconomie e.d. Nu is het belangrijk om deze zaken, zorg voor de omgeving, voor de natuur, voor de derde wereld, voor de uitputting van schaarse grondstoffen en energie, in basisbeginselen tot uitdrukking te brengen. Nog belangrijker is het dat ook op een realistische wijze in de praktijk te kunnen brengen. Dat kan men natuurlijk niet door allerlei wilde en onberaden stappen te nemen. Neen, dat zal moeten komen van een stapsgewijze aanpak in goed overleg. Daarbij zullen wij het met elkaar eens moeten worden over doelstellingen op langere en middellange termijn en over de wijze waarop wij die doelstellingen kunnen bereiken."

Middenrif in de maatschappij

Afsluitend maakte de CDA-bewindsman nog enkele opmerkingen van een meer politiek karakter, welke hieronder volgen: „Als ik U typeerde als het middenrif in de maatschappij, dan vraag ik tegelijkertijd begrip voor de noodzaak om de nog steeds wezenlijke sociale spanningen tussen werknemers enerzijds en het grote bedrijfsleven anderzijds te beheersen. Welnu, als wij deze beheersing van dat latente conflict dan overlaten aan hetzij de socialisten, die zich zo nauw verbonden weten met het FNV, of de liberalen, die zich als het erop aankomt zo moeilijk kunnen onttrekken aan de identificatie met het grote bedrijfsleven, dan ziet het er voor wat betreft het beheersen van die latente sociale spanning moeilijk uit. Ik geloof werkelijk dat er hier een opgave voor het CDA ligt.
De tweede opmerking die ik wil maken is dat ons stelsel van ondernemingsgewijze produktie niet als vanzelf voortbestaat. Het kan slechts levend gehouden worden door het steeds verder aan te passen en te ontwikkelen. Het is goed bij dat werk de zaken steeds te beschouwen in het licht van datzelfde middenrif in de volkshuishouding.
Als het CDA zo doelbewust veel van haar beleid wil doormeten in dat middenrif, doe ik dat vanuit een derde uitgangspunt, nl. dat het in onze politieke conceptie wezenlijk is niet alleen zaken te bereiken voor onze kiezers, maar vooral om een beroep te doen op hun medewerking als dat geboden is in het licht van het algemeen belang. Dat is geen uitzondering, dat is eerder regel. Onze politieke lijn is een duidelijke: in continuïteit met het verleden en gericht op verbetering naar de toekomst; men leze er ons programma op nà!"

Midden- en Kleinbedrijf verdient extra aandacht

Samenvatting van de rede van staatssekretaris Th. M. Hazekamp tijdens de CDA-studiedag Midden- en Kleinbedrijf te Amsterdam

Staatssekretaris Hazekamp begon zijn rede tijdens de CDA-studiedag Midden- en Kleinbedrijf op maandag 25 april jl. met het schetsen van een aantal maatschappelijke ontwikkelingen welke in het beleid met betrekking tot het Midden- en Kleinbedrijf moeten worden ingekalkuleerd. Hierbij memoreerde hij, evenals minister Lubbers voor hem dat reeds deed, het rapport van de CDA-kommissie inzake het beleid ten aanzien van het Midden- en Kleinbedrijf. Hij beperkte zijn rede tot het aangeven van een aantal hoofdlijnen voor het toekomstige beleid met

betrekking tot deze sektor van het bedrijfsleven.

De staatssekretaris stelde dat, de in het CDA-rapport geschetste problematiek rond de loonontwikkeling van veel wijder betekenis is dan alléén voor het Midden- en Kleinbedrijf. Via lonen, sociale premies op loonsombasis, fiscale systemen welke de verschillen tussen sommige sectoren nog eens extra benadrukken en een prijsbeleid dat ook niet verder kan komen dan tot een beperkte differentiatie worden de arbeidsintensieve aktiviteiten zwaarder belast dan kapitaalintensieve aktiviteiten.

Probleem ligt duidelijk

Volgens de heer Hazekamp is het probleem voor het Midden- en Kleinbedrijf duidelijk. „Men moet naast de wens tot beperking van de loonkostenstijging en tot de produktiviteitsstijging in de dienstensector tevens openstaan voor aanvullende en bijbehorende maatregelen t.a.v. de hoogproduktieve sectoren, welke niet alleen op het gebied van het prijsbeleid liggen. Ook de vakbeweging zal naast de bereidheid tot loonmatiging niet alleen naar het prijsbeleid mogen uitzien, maar zal inhoud moeten geven aan haar uitspraken, dat zij er iets voor over heeft om beleidsdoeleinden van milieu, energie, werkgelegenheid, onderwijs e.d. te realiseren. Hun voorwaarde, dat zij dan zeker moeten weten, dat de door hen onbenutte loonruimte ook in de gewenste richting wordt aangewend is via de fondsvorming vorm gegeven. De werkgeversorganisaties zullen er geen moeite mee hebben juist de arbeidsintensieve sectoren als richtlijn voor de loonontwikkeling te nemen, maar zij zullen bereid moeten zijn mee te werken aan het afzonderen van dat deel van de loonkosten in hoog produktieve sectoren, dat anders als loon (en sociale premie) zou zijn uitgekeerd. De overheid tenslotte zal de bereidheid moeten hebben de uit het overleg resulterende systematiek vast te leggen."

Beleidslijnen

De staatssekretaris vervolgde zijn rede met te stellen, dat de door de CDA-kommissie voorgestelde benadering uiteraard op velerlei wijze is uit te werken. Hij zei hierover: „Naast het vastleggen van de loonontwikkeling en de daarbij behorende heffingen is het ook denkbaar te komen tot een gematigde centraal afgesproken norm en daarbovenop een heffingsysteem te ontwikkelen, waarbij de heffing gerelateerd is aan de mate waarin de gewenste matiging wordt bereikt of overschreden. Daarbij blijft dan in grote lijnen de huidige overlegmethode in tact. Vanzelfsprekend behoort in dit beleid tevens te worden opgenomen mogelijke aanpassing van de sociale premie-basis, het fiscale systeem en het prijsbeleid. De door de CDA-commissie gegeven benadering zou ook vanuit het consumptiebehoeftenpatroon benaderd kunnen worden. Moeten wij in de praktijk de leefbaarheid van onze samenleving laten afhangen van uitsluitend economische wetten? Is het werkelijk zo,

Vervolg op pag. 5

Laat uw stem niet verloren gaan

Maak goed gebruik van uw stemrecht

Ook in 1977 zal de meerderheid van het Nederlandse volk gaan stemmen. Door te stemmen draagt hij of zij een stukje indirekte politieke verantwoordelijkheid. Om verschillende redenen kan men gaan stemmen. De een om het beleid van een politieke partij goed te keuren. De andere om het af te wijzen.

Andere redenen zijn uiteraard ook denkbaar. Echter allen die hun stem uitbrengen, beslissen op dat moment mee hoe onze maatschappij in de komende jaren bestuurd moet worden. Niemand mag zich aan deze beslissing onttrekken. Met zijn allen vormen wij deze maatschappij, met zijn allen zijn wij er verantwoordelijk voor.
Dit laatste, „onze verantwoordelijkheid voor onze naaste", is in het kort gezegd het uitgangspunt voor het Christen Democratisch Appèl. Het evangelie wijst ons hier voortdurend op.
Voortdurend zullen de potentiële kiezers gewezen moeten worden op hun kiesrecht. Opkomstplicht kennen wij niet meer. Hierdoor zal echter een respektabel aantal Nederlanders het bij de komende verkiezingen laten afweten. Sommigen zullen door hun werkzaamheden, zoals *schippers, vissers, zeevarenden, militairen of werknemers in het buitenland,* niet in staat zijn om van hun kiesrecht gebruik te maken. Ook geldt dit voor hen die door *ziekte, ouderdom of afwezigheid* niet persoonlijk aan de stemming kunnen deelnemen. Bovengenoemde kategorieën kunnen zich laten vervangen door een ander bij volmacht te laten stemmen, waardoor hun stemmen niet verloren gaan.
Belangrijk is de groep politiek ongeïnteresseerden! Wij allen kennen hun argumenten om niet te stemmen. Het CDA wil de kiezers vooral overtuigen van de grote praktische waarde van christen democratische politiek, waarin het evangelie richtsnoer en inspiratiebron is.

Stemmen bij volmacht

Als u niet zelf kunt gaan stemmen, kunt u een andere kiezer machtigen. U bent vrij in de keuze van uw gemachtigde.
Op de gemeentesecretarie ontvangt u een machtigingsformulier, dat daar uiterlijk *woensdag 11 mei* ingevuld moet zijn terugbezorgd.
Na die datum kunt u alleen iemand machtigen die binnen uw eigen stemdistrict woont. In dat geval kunt u de machtiging verlenen door het invullen van de daarvoor bestemde ruimte op uw oproepingskaart.

Stemmen in een andere gemeente

Wilt u buiten uw woonplaats gaan stemmen, vraag dan een kiezerslegitimatiekaart aan, waarmee u in elk stembureau in Nederland terecht kunt.
Op de gemeentesecretarie ontvangt u een aanvraagformulier, dat daar uiterlijk *woensdag 11 mei* ingevuld moet zijn terugbezorgd.
Na die datum kunt u tot en met *vrijdag 20 mei* op vertoon van uw oproepingskaart bij uw gemeentesecretarie een kiezerslegitimatiekaart aanvragen.

Op de verkiezingsdag

Op vertoon van uw oproepingskaart, volmachtlegitimatiekaart of kiezerslegitimatiekaart ontvangt u in het stemlokaal een stembiljet. Met het rode potlood dat in het stemhokje ligt, vult u de witte stip vóór de naam van uw kandidaat in. Het gebruik van ander schrijfmateriaal maakt uw stembiljet ongeldig.
Kunt u onverwachts niet zelf gaan stemmen, dan kunt u alsnog een andere kiezer uit uw eigen stemdistrict machtigen. De machtiging kunt u verlenen door het invullen van de daarvoor bestemde ruimte op uw oproepingskaart.

Tekst van de folder inzake stemmen bij volmacht en stemmen elders, te verkrijgen via de afdeling Voorlichting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken te Den Haag.

Gebruik de telefoon-beantwoorder

Partijburo in verkiezingsdagen moeilijker bereikbaar

Door alle drukte rondom de verkiezingen is het partijbureau soms telefonisch moeilijk bereikbaar. Hetzelfde geldt voor de in dit gebouw gevestigde dr. Kuyperstichting en het CDA. Omdat er voor de diverse lijnen van ARP, CVC, Arjos, Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, CDA en het Verband één en dezelfde telefoniste is, zuit u begrijpen dat, met zoveel lijnen, u niet meteen aan bod kunt komen. Of als de lijn beschikbaar is soms even geduld moet hebben. Juist ook in verband met de „verkiezingskoorts" zijn alle stafmedewerkers soms niet even makkelijk bereikbaar.
Diverse besprekingen, vergaderingen, maken het soms bijzonder moeilijk om de gewenste stafmedewerker te bereiken. Dat geldt in het bijzonder voor partijsecretaris Corporaal, die secretaris/penningmeester van het Centraal Verkiezings Comité is en als zodanig al zijn krachten aan de verkiezingscampagne moet wijden. Maar het geldt bijvoorbeeld evenzeer voor stafmedewerker G. van den Berg, die o.a. belast is met de coördinatie van aanvragen om verkiezingsmateriaal, die met honderden binnenstromen.
U kunt tijdverlies wellicht voorkomen door uw boodschap door te geven op de automatische telefoonbeantwoorder. Ook kunt u in dringende gevallen korte boodschappen aan coliega-stafmedewerkers doorgeven. In elk geval vragen wij uw begrip voor bovenstaande situatie. Naar wij hopen komt na 25 mei a.s. verbetering in deze situatie.

Werf leden met gratis propaganda-kaarten

In de laatste weken hebben wij geregeld de aandacht gevraagd voor de gratis propaganda-kaarten die de partij beschikbaar stelt om leden te werven. Er bestaat een grote belangstelling.
De laatste week kwamen er o.a. aanvragen binnen uit: Hengelo (O.), Luttelgeest (N.O.P.), Hoofddorp, Grijpkerk.
De kaarten zijn zeer geschikt om met uw contact-orgaan of andere postzending als bijsluiter te versturen. Ook kunnen zij zeer goed verspreid worden op bijeenkomsten van uw afdeling of tijdens manifestaties in het teken van de verkiezingen. Maar ook kunnen ze zeer goed huis-aan-huis verspreid worden.
Deze kaart vraagt speciale aandacht voor de positie van de ARP in het CDA en voor het weekblad Nederlandse Gedachten, een onmisbaar politiek orgaan voor iedereen die op de hoogte wil blijven van de ontwikkeiingen in de Nederlandse politiek en in het bijzonder op die van de christen-democratie.
Op het partijburo is goed te merken dat en abonnees binnen via de ingevulde geperforeerde kaart die men zonder postzegel naar het partijburo kan opsturen. De afgelopen twee weken kwamen er weer 100 nieuwe leden en diverse nieuwe abonnees.

Aanvragen

Tot omstreeks 250 kaarten stelt het partijburo gratis beschikbaar. Schrijf naar of bel met het partijburo, vraag naar C. Bremmer, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, tel. 070-46.96.20.

Midden- en Kleinbedrijf

Vervolg van pag. 4

dat ons criterium voor het bestaan van een behoefte bepaald wordt door rendementsmogelijkheden? Dan rijst toch de vraag of er niet consumptie-onmogelijkheden gecreëerd worden door ons historisch gegroeide beleid. Ten slotte voeg ik hier dan nog aan toe het ioonsysteem, waarbij de lonen verhoogd worden op basis van wat de hoger produktieve bedrijfstakken kunnen dragen en wederom verhoogd worden omdat de lager produktieve bedrijfstakken de hoge looneisen slechts kunnen realiseren via prijsverhoging. Het minimumloon is daarbij nog een extra compiicerende factor. Deze verklaarbare ontwikkelingen werken in het behoeftebevredigingspakket zó uit, dat het economische wet inderdaad hard toeslaat zowel ten aanzien van de dienstensector, als ten aanzien van de consumptiemogelijkheden. Hierbij is geen sprake van bewust beleid, maar van niet voorziene gevolgen. Consumptiebeleid zou deze problematiek vanuit de zijde van de consument en de leefbaarheid kunnen benaderen. Ook dat zou kunnen leiden tot bijsturen van deze gegroeide systemen".

Hazekamp: „Indien voor werknemers een minimumbeloning voor een maatschappelijke funktie-uitoefening redelijk is, dan is het niet zo eenvoudig te stellen dat dit voor een zelfstandige ondernemer niet het geval is".

Minimuminkomensbeleid

Over het inkomensbeleid en daaraan gekoppeld een eventueel minimuminkomensbeleid voor zelfstandigen zei de heer Hazekamp dat dit voor zelfstandige ondernemers niet meer indirekt zal zijn: „Via het sociaal-economisch beleid, mededingingsbeleid en structuurbeleid moet de ondernemer bewegingsvrijheid en toerusting krijgen, welke hemzelf samen met de medewerkers in het bedrijf, in staat stellen een redelijk inkomen te verwerven. Interessanter is daarom de benadering van de problematiek rond de kleine kernen, de stadsvernieuwing en een eventueie minimuminkomensgarantie. Bij deze hier genoemde problematiek rond de bestaansmogelijkheden van veelal de kleinsten onder de ondernemers komen principiële discussies op gang over het vrije zelfstandige ondernemerschap.

Het is een discussie, welke m.i. veel realiteitswaarde mist omdat de marktverhoudingen niet bepaald worden door de kleinsten. Gezien vanuit rechtvaardige inkomensverhoudingen is er nog wel iets over te zeggen. Indien voor werknemers een minimumbeloning voor een maatschappelijke funktie-uitoefening redelijk is, dan is het niet zo eenvoudig te stellen dat dit voor zelfstandige ondernemers niet het geval is. Zou een sociaal zelfstandigenbeleid dat niet als laatste opvangmogelijkheid bewust moeten inbouwen? Daarbij denk ik niet aan een aanvullende bijstandsuitkering, maar aan een bewuste maatschappelijke erkenning van een redelijke minimale vergoeding voor de functievervulling".

Kleine kernen en stadsvernieuwing

Staatssecretaris Hazekamp vindt dat voor wat betreft de kleine kernen en de stadsvernieuwing een apart beleid nodig is, los van een eventueel minimuminkomen. Hij zei hierover het volgende: „Bij de kleine kernen b.v. is uit recent onderzoek gebleken dat de onderlinge afstand tussen winkelcentra en kernen, alsmede het assortimentsbeleid van de in de kernen aanwezige bedrijven van zeer groot belang is. Voorts zijn er regionaal grote verschillen in situatie en mogelijkheden. Het beleid zal er dus op gericht moeten zijn primair de oorzaken aan te pakken en niet de simpele uitweg van een inkomenssuppletie te bewandelen. Voor de vormgeving van het toekomstig beleid is het toch van belang dat meer dan vroeger gerichte aandacht wordt gegeven en maatregelen meer toegespitst worden op de problemen welke opgelost moeten worden. Hierbij gaat b.v. het herstructureringsbeleid een uiterst belangrijk onderdeel worden.

Concretisering van de grenzen van de groei ten aanzien van milieu, grondstof, leefbaarheid, spreiding, schaalgrootte en derde wereld, zullen zeker van invloed zijn op het beleid voor het midden- en kleinbedrijf".

Waakzaamheid blijft geboden

Aan het slot van zijn rede stelde Hazekamp, dat ook al is thans de terugloop van het aantal vestigingspunten van midden- en kleinbedrijven gestopt, dan nog is waakzaamheid geboden. Hij stelde: „Bij een beleid dat bewust de groei en spreiding van werkgelegenheid, van verantwoordelijkheid, van voorzieningen wil bevorderen zal het midden- en kleinbedrijf duidelijk extra aandacht krijgen. Ik denk dat bij een zo op verscheidenheid en menselijke maat gericht beleid een georiënteerde, verantwoordelijke economie vorm kan krijgen waarbij ondernemers, werknemers of medewerkers, consument en overheid samen verantwoordelijk kunnen zijn".

Midden- en Kleinbedrijf

Onder bovenstaande titel verscheen een bijzonder actueel rapport van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen. Een commissie, onder voorzitterschap van drs. Rinze Zijlstra, bestudeerde uitvoerig de positie van het midden- en kleinbedrijf (mkb). In deze belangwekkende studie blijkt bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het mkb. Het rapport telt 52 pag. De prijs bedraagt f 5,25. Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. ARPartij Stichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

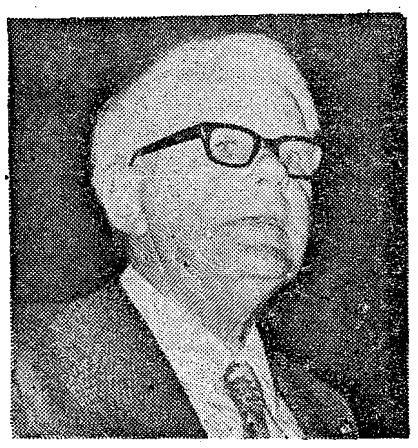

Ideologie of Evangelie?

Door H. Algra, erelid ARP

Toen Groen van Prinsterer zijn lezingen hield over *Ongeloof en Revolutie,* heeft hij zijn toehoorders uitgelegd, dat achter de Revolutie, die uitliep op de terreur, het Schrikbewind, een „leer" stak. Robespierre was de eerlijkste van de terroristen, maar ook het trouwst aan die leer. En daarom was hij harder dan de anderen.

In de Franse tijd is men al gaan spreken van *de ideologie* van de revolutie. En dat maakte de gang van zaken duidelijker. De Londense hoogleraar Maurice Cranston heeft zich grondig beziggehouden met de kracht en betekenis van de ideologie in de politieke geschiedenis, en hij begint dan ook bij de Franse tijd. Toen kwam het woord het eerst in gebruik.
Wat is een ideologie? Het is een gesloten systeem van ideeën met een dubbele functie.
Je moet twee keer luisteren, zeggen de ideologen. „Eerst leggen wij uit, hoe de wereld om ons heen in elkaar zit en hoe het komt, dat zij slecht is. Maar dan komen wij met het tweede verhaal: wij wijzen de weg, om deze slechte wereld te verbeteren. En in die beide verhalen is de wat wetenschappelijk vast staat en wij vertellen de weg, die de wetenschap als de enig juiste weg heeft ontdekt, om naar een betere toekomst te gaan. Wie dat niet aanvaarden wil deugt niet. Hij is dom of slecht. Want wat wetenschappelijk vast staat, daar moet je niet tegenin gaan."

Napoleon moest niets van die ideologische verhalen hebben. Hij schoof ze aan de kant en verbood zelfs, ze verder te vertellen. Hij vond de ideologie lastig.
Groen heeft dus de revolutionairen niet achteraf iets in de schoenen geschoven. Hij heeft alleen geconstateerd, wat er bij de revolutionairen, ook naar hun eigen zeggen, aan de hand was.

Niemand zal kunnen volhouden, dat in de negentiende eeuw de politiek niet door allerlei ideologische invloeden werd bepaald. Maar men verzweeg ze vaak of kende ze zelfs niet. Het zijn de communisten geweest, die de ideologie weer in het volle daglicht hebben gezet. Hun ideologie, het Marxisme, vooral uitgewerkt en gewijzigd tot Leninisme. En bij de communisten wordt dan ook openlijk gesproken over de *partij-ideologen,* die de koers van de partij bepalen.
Cranston wijst er terecht op, dat de ideologie in de politiek twee merkwaardige trekken heeft. In de eerste plaats is zij totalitair. Zij heeft de universiteit in haar greep en de economie, de opvoeding en de kunst. Wat, op elk gebied ook, afwijkt van de partijlijn, is slecht en moet worden onderdrukt. En daarmee is de tweede karaktertrek aangewezen: de ideologie is onverdraagzaam. Wie Moskou vraagt vrijheid en verdraagzaamheid ruimte te partij op losse schroeven zal worden gezet. Maar in elk geval is er op die manier een niets verhullende duidelijkheid.

In het Westen zijn aanhangers van de communistische ideologie, en zij komen er openlijk voor uit. Maar er zijn ook velen, die zonder het soms te weten, een heel andere ideologie aanhangen, die anarchistisch is en het bestaansrecht van elke norm ontkent. Zij menen, dat zij over vrijheid praten, maar zij hebben het over de chaos. En voor zij er erg in hebben, worden zij onverdraagzaam jegens hen, die geloven, dat er wèl normen zijn, voor het persoonlijk leven èn voor de Overheid.

Tegenover alle door mensen bedachte ideologieën staat het Evangelie, dat niet door mensen is bedacht. Het Evangelie is volstrekt anders dan elke ideologie. Want het heft boven tegenstellingen uit. In het Liedboek van de Kerken staat in psalm 98, dat ons tegelijk, en tezamen, zijn gegeven: BEVRIJDEND HEIL EN BINDEND RECHT

In een ideologie zou dat overkomen als een paradox. Maar in het Evangelie is het een Goddelijk geheim, dat openbaar wordt elke dag. In het leven van mensen, die Christus als hun Heer willen volgen. Het zijn bevrijde mensen, bevrijd van zonde en schuld, en „in de ruimte gezet". En tegelijk gehoorzame mensen, die dankbaar zijn dat zij mogen leven naar Gods geboden. En als Christelijke politiek leeft uit het Evangelie, dan is zij schild voor de vrijheid en houdt zij koers naar het grote Gebod. Dat lijken grote woorden en – zij zijn het ook. Maar het gaat ook over grote dingen. Zó groot, dat wij er alleen in verlegen bescheidenheid over kunnen spreken, telkens als wij letten op wat wij zelf kunnen en er van terecht brengen.
Maar wij mogen er ook met grote blijdschap over spreken, omdat het allemaal ver uitgaat boven wat mensen kunnen bedenken of waar maken. Dat leidt tot de verwondering: wie zijn wij, dat wij de hand aan het stuurrad mogen slaan, gehoorzaam aan de hoge sterren, waarnaar wij de koers hebben uitgezet?
P.S. Wanneer hier sprake is van het Evangelie, dan is dat hetzelfde als de Bijbel. En die is ook voor de politiek heel wat concreter, dan sommigen willen weten.

Mr. Guillaume Groen van Prinsterer

Zwakken in de samenleving

Door drs. B. Beumer

Zó staat het in punt 2 van CDA-program van uitgangspunten: „Krachtens haar opdracht is de overheid geroepen de samenleving op een zo rechtvaardig mogelijke wijze te dienen. De dienst houdt onder meer in, dat zij opkomt voor de zwakken, vervolgden en ontheemden; het onrecht bestraft; de gewetensvrijheid en de persoonlijke levenssfeer eerbiedigt en in het algemeen voorwaarden schept die voor een samenleving van verantwoordelijke mensen nodig zijn".

Tekenend in deze formulering is, dat het opkomen voor de zwakken is ingebed tussen opdracht-dienen en gerechtigheid-verantwoordelijke samenleving. Tussen uitgangspunt en perspektief. Het opzoeken van de zwakken in de samenleving dient voor ons dan ook kenmerkend te zijn.

Wie zijn die zwakken?

Ook de samenleving zelf. We moeten zeker niet alleen denken aan bepaalde groepen van mensen, die aanwijsbare materiële en immateriële tekorten vertonen. Ook de samenleving als geheel toont tekenen van toenemende onmacht, tegenover de problemen die ons huidige patroon van ontwikkeling begeleiden. Goudzwaard zegt in zijn boek „Kapitalisme en vooruitgang" dat we ons bij economische, technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen onvoldoende hebben afgevraagd in hoeverre ze werkelijk bijdragen tot een menselijke en dus creatieve sociale ontplooiing. We zijn er vaak meer aan dienstbaar geworden dan zij aan ons. Op daarmee samenhangende gevolgen als vervreemding en vereenzaming, milieubederf en energieuitputting, verspilling, inflatie en depressie kunnen we nog niet of nauwelijks verantwoorde en toereikende antwoorden vinden.
Hoe kunnen we weer zo gaan beheren, dat het typische rentmeesterschap herkenbaar wordt? Een poging de samenleving in die zin te versterken is de vertaling van de wezenlijke opzet van het CDA-program zoals het is samengevat in de thema's „Niet bij brood alleen" en „Samen verantwoordelijk". Ons kompas verlangt duidelijk bijstelling – ook basisvoorwaarden. Hieruit vloeit voort, dat we bij zwakken niet alleen moeten denken aan (groepen van) mensen, maar ook aan basisvoorwaarden voor het voortbestaan.
De aarde waarop wij leven wordt zelf bedreigd door een ontsporing van de bewapeningstechnologie die in haar mogelijke gevolgen niet meer te verdedigen is. Daarom ook vraagt ons programma nadrukkelijk om initiatieven ter begrenzing en terugdringing. Dat geldt ook voor de welvaartsontwikkeling, waar die de draagkracht van het milieu aantast, meer energie vergt dan een verantwoorde ontwikkeling ervan kan opbrengen, meer grondstoffen gebruikt dan een rechtvaardigende verantwoording ten opzichte van de derde wereld en toekomstige generaties mogelijk maakt.
Milieu, energie, grondstoffen èn veiligheid behoeven bescherming als basisvoorwaarden voor ons bestaan. De toekomst vraagt meer inspraak.

Wie tellen te weinig mee?

Een zwakke positie kan uit verschillende omstandigheden voortvloeien. Uit *natuurlijke* (geestelijke of lichamelijke) *handicaps* waardoor extra barrières voor gelijkwaardige deelname aan het maatschappelijk verkeer bestaan.
Door materiële minimum posities, die ontplooiing belemmeren. Door immateriële oorzaken zoals de gehanteerde waardeschaal in de samenleving die mede organisatie en strukturen beïnvloedt en voor sommigen afsluitend werken. Waar een gebrek aan invloed, aan stem de nadelen van hun posities onderbelicht laat zullen wij als zoeklicht moeten fungeren om beter te kunnen ontdekken hoe wij tot ontsluiting naar meer rechtvaardigheid kunnen bijdragen. „Een voortdurend onderzoek naar specifieke noden" zegt art. 1 van ons programma. Het recht van de sterkste betekent in wezen een normloze, maatschappij. Ik kom op elke pagina van het CDA-program dat zoeklicht tegen waaruit blijkt op hoeveel wijzen mensen in zwakke posities kunnen verkeren. Daarbij valt op, hoe vaak materieel zwakke posities en immaterieel zwakke posities elkaar vaak in negatieve zin versterken.

Aanduiding en concretisering

Zo behoeven de vele miljoenen materieel zwakken in de derde wereld niet alleen materiële hulp en bijstand, maar zal ook onze economische orde dienstbaar moeten worden gemaakt aan het graven van een kanalenstelsel waarlangs een wezenlijke sociaal-economische opbouw kan plaatsvinden: Openstellen van markten ; hulp bij het zelf verwerken van grondstoffen en prijsgaranties, meer invloed in de internationale economische en monetaire organen. Alleen zo krijgen ze meer te wisselen. Het gehalte van de rechtstaat blijkt niet in het minst uit de aandacht voor minderheidsgroepen. Daarom het zoeklicht op de vreemdeling die hier als gelijkwaardige behandeld dient te worden en geholpen dient te worden om als zodanig te funktioneren. Hulp bij het overwinnen van taalbarrières en voorlichting over zijn kulturele achtergrond. Hem meer herkenbaar maken. Het gaat ons niet alleen om de materiële positie van de mens die op of onder het minimuminkomen leeft maar ook om de omstandigheden die daartoe leiden.
De werksituatie en perspektieven voor bijvoorbeeld de kleinere agrariërs en zelfstandigen, die moeite hebben de kostenontwikkelingen voldoende voor te blijven. De mensen met gebrekkige pensioenvoorzieningen, waarvoor ook een VAD betekenis zou hebben.
De langdurige werklozen en arbeidsongeschikten. Daarom geen automatisch verlopende schaalvergrotings- en mechaniseringsprocessen. Een selektiever beleid meer gericht ook op het kleine en middelgrote bedrijf. Het ons richten op een veel bewuster integratie in het arbeidsproces van minder arbeidsgeschikten. (waartoe het ministerie van Sociale Zaken al aanzetten gaf).
Een gematigder tempo van welvaartsgroei in totaal zou een meer aanvaardbaar offer kunnen zijn dan we lang dachten.
Het gaat er niet alleen om dat bejaarden materieel een onbezorgde oude dag hebben. We zullen eraan moeten werken, hen weer echt deelgenoot te laten zijn in onze gemeenschap.
Het zal er om gaan de achterstand van de vrouw in werk en opleiding weg te werken zodat ze overeenkomstig haar eigen talenten en behoeften kan funktioneren. Zo wordt bijvoorbeeld bij het willen bevorderen van wederkerend onderwijs met name ook aan de vrouw gedacht die meer mogelijkheden heeft dan ze kon benutten. Daarom aandacht voor de positie van de alleenstaanden- en onvolledige gezinnen die in een afhankelijke positie verkeren. Niet alleen aandacht voor de materiële kant (bijvoorbeeld nu ook fiscale verlichting voor weduwnaars met kinderen) maar ook de immateriële kant: meer mogelijkheden voor sociaal psychische zorg.

- Uit onze benadering vloeit ook voort een voorkeur voor afspiegelingskolleges in de gemeenteraden, zodat ook minderheden een grotere kans op direkte bestuurlijke invloed hebben.
- Daarom een versterking van de positie van de konsument en verdergaande normering van reklame. Konkreet punt: een inhoudsvoller warenwet die meer informatie verplicht stelt.
- Meer aandacht voor ondernemingen die met te weinig kansen op een redelijk rendement niet kunnen funktioneren. Maar ook meer aandacht voor de onderneming als samenwerkingsverband hetgeen inhoudt wezenlijke invloed voor de werknemers en meer aandacht vraagt voor inhoudsvol, menswaardig werk.
- Denken aan de wanhopigen en onverschilligen, die in drugs (of drank) vluchten om er „uit" te zijn. Voorop dient te staan hulp voor de gebruikers en een streng regime voor de misbruikhandel. Hierin past ook het bevorderen van een klimaat waarin afgeplatte kommerciële exploitatie van menselijke waarden verlies lijdt.
- Denken aan bedenkelijke opwaardering van macht die we overal in de wereld om ons heen zien, en die vrijheid en veelkleurigheid als bedreiging van uitbouw en handhaving daarvan zien. Deze houding loopt meer en meer uit op aantasting van mensenrechten. Uiteraard is dit beeld onvolledig.

Het graven van een kanalenstelsel waarlangs wezenlijke sociaal-economische opbouw kan plaatsvinden is nodig voor de vele materieel zwakken in de derde wereld.

Bijdragen aan herkenbaarheid

Steeds zullen er zwakken onder ons zijn. Het zullen niet steeds dezelfden en dezelfde groeperingen zijn. Steeds zullen wij ons af moeten vragen: Kunnen mensen door de manier waarop ze moeten leven aan het mensbeeld toekomen waarvan de trekken in het Evangelie beschreven worden? Vrij, verantwoordelijk, gekleed, gevoed, mondig, veilig. Zolang dat niet het geval is moeten wij bijdragen aan die herkenbaarheid. Alleen zo bewijzen wij ons bestaansrecht.

Gemeenschappelijke verantwoordelijkheid in de onderneming

De gedachte van de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers is in ons land voor wat betreft de bedrijfstakken en het landelijk geheel wel geaccepteerd. Bedrijfstaksorganen, Stichting van de Arbeid en SER laten deze gemeenschappelijkheid – met wisselend succes – duidelijk zien. In de onderneming ligt dit anders. Daar is in feite nog altijd de ondernemer uiteindelijk verantwoordelijk.

Door prof. dr. H. J. van Zuthem

Er is sprake van voorlichting, overleg, op een aantal sociale onderwerpen instemmingsrecht (art. 27 wet ondernemingsraden) en recht van kandidaatstelling leden raad van commissarissen. Gemeenschappelijke verantwoordelijkheid in de zin van samen verantwoordelijk en dus samen beslissen is er niet.

Kan het?

Kunnen werkgevers en werknemers wel samen verantwoordelijk zijn en dus samen beslissen? Hierover bestaan veel twijfels. Werknemers zijn onvoldoende deskundig of slechts weinigen hebben belangstelling voor het bedrijfsbeleid. Het tegenargument luidt, dat werknemers niet zijn opgevoed in medeverantwoordelijkheid, nooit echte kansen hebben gehad mee te beslissen. De ervaring leert, dat er op dit terrein veel te bereiken is. Er is geduld nodig en veel oefening. Bovendien kunnen werknemers hun gebrek aan deskundigheid aanvullen door inschakeling van deskundigen. Dit gebeurt nu al binnen de ondernemingsraden. Het kan ook gebeuren door het zelf benoemen van commissarissen, die dan verantwoording schuldig zijn aan de werknemers. Ondernemers vrezen vaak, dat het meebeslissen van werknemers zal uitlopen op gebrek aan slagvaardigheid. Nodig is dit niet, want echte medezeggenschap van werknemers is best te verenigen met een eigen beslissingsruimte voor ondernemers. Verantwoording achteraf is dan de aangewezen oplossing.
Naar mijn mening is gemeenschappelijke verantwoordelijkheid binnen de onderneming mogelijk. Een werkbare oplossing is een raad van commissarissen, waarvan de leden ook rechtstreeks door de werknemers worden benoemd. Het CDA pleit nu voor een derde van het aantal commissarissen te benoemen door de werknemers, een derde door de kapitaalverschaffers, die dan gezamenlijk de overige commissarissen benoemen. Deze oplossing is een duidelijke stap vooruit, al ben ik persoonlijk van mening dat de benoeming van de helft door werknemers beter de verantwoordelijkheid van werknemers tot uitdrukking brengt.
Wanneer er door werknemers benoemde commissarissen zijn, kan er ook een betere regeling van de verantwoordingsplicht van commissarissen komen. Thans zijn commissarissen aan niemand verantwoording schuldig. Een ongewenste situatie.
De beste oplossing is, dat in ieder geval de door werknemers gekozen commissarissen dienen onderworpen te worden aan een verschijningsplicht, zodat de ondernemingsraad ook met hen in gesprek kan komen.
Hoe moet het dan verder met de ondernemingsraad? Het is te betreuren, dat de recente politieke diskussies over de ondernemingsraad niet zijn uitgegaan van een samenhangende visie op de bedrijfsdemocratie als algemeen probleem. Er wordt thans teveel aan onderdelen gewerkt. De ondernemingsraad kan naar mijn mening niet op zichzelf worden bezien. Deze raad heeft aan de ene kant te maken [illegible]

raad van commissarissen en aan de andere kant met het overleg en de medezeggenschap in het dagelijkse werk (bijvoorbeeld via het werkoverleg). De kabinetscrisis biedt aan de politieke partijen de gelegenheid alsnog een samenhangende visie op de politieke tafel te leggen. Naar mijn inzicht dient het overleg binnen de bedrijven te worden opgebouwd vanuit het dagelijkse werk. Daar beleven de mensen hun eerste verantwoordelijkheid. De ondernemingsraad moet het karakter hebben van een samenbundeling van dit grond-overleg. In mijn opinie is het dan ook van zelfsprekend, dat chefs en directeur aan dit overleg deelnemen. Principieel is niet wie voorzitter van dat overleg is. Laat de meest geschikte man of vrouw voorzitter zijn. Wie de echte mee-beslissende stem van de werknemers wil laten doorklinken in de raad van commissarissen, moet niet van de ondernemingsraad ook een mee-beslissend orgaan willen maken. De mogelijkheid bestaat dan, dat een bedrijf een tegen zichzelf verdeeld huis gaat worden. Dit neemt niet weg, dat de raad van commissarissen bepaalde beslissingen kan overlaten aan de ondernemingsraad (zoals de raad van commissarissen ook bepaalde beslissingen overlaat aan de directie).

Moet het ook?

Ik heb met opzet eerst geschreven over de vraag of gemeenschappelijke verantwoordelijkheid ook kan. De diskussie gaat nu eenmaal meestal alleen over de mogelijkheden. Welnu, mijn conclusie is dat het kan. De vraag of het ook zal gebeuren, wordt echter beslist door het motief. Moet het ook en zo ja waarom?
[illegible] diskussies hierover in de Tweede Kamer geven helaas niet zo erg veel reden tot vreugde. Het niet willen buigen naar links of rechts vraagt tenslotte om een eigen geluid. Op het terrein van de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid is dit eigen geluid te produceren. Als we maar echt radicaal durven te zijn.

Niet alleen zeggenschap, ook inkomen

Wanneer we durven te stellen, dat mensen door hun arbeid samen verantwoordelijk zijn voor produkt of dienst, ligt een deling in de financiële resultaten of in de vermogensgroei voor de hand. Uiteraard moet dit allereerst tot uiting komen in billijke beloningen. Daarnaast komen we niet om de kwestie van (over)winstdeling en hebben aan medezeggenschap.
Onderzoek toont aan, dat dit juist is. Echter, de behoefte blijft doorgaans beperkt tot het eigen directe werk en het eigenbelang (arbeidsvoorwaarden, werkzekerheid e.d.). Wie afgaat op de behoeften van de meeste werknemers, komt niet tot ingrijpende veranderingen. Waarom zijn die ingrijpende veranderingen toch nodig? Hier zal de politiek het achterste van de tong moeten laten zien. Naar mijn mening ligt hier een geweldige kans voor een christelijke politiek. Een christelijke politiek begint wat de visie op de mens betreft niet bij de fouten van de ander, maar bij zichzelf. Niet bij het wantrouwen van de ander (bijvoorbeeld in de vorm van klassenstrijd), maar bij de eigen roeping. Ook werknemers zijn mensen, die zich hebben af te vragen wat hun arbeid betekent. De zin van het werk is naast het eigenbelang (dat er best mag zijn) ook gelegen in het belang van anderen. Hieruit volgt de vraag: welke gevolgen heeft mijn arbeid voor anderen in en buiten het bedrijf?
De vloek van het moderne bedrijf is, dat deze vraag niet meer gesteld wordt. De verantwoordelijkheid voor anderen is weg-georganiseerd. Hier ligt het aangrijpingspunt voor ingrijpende veranderingen. Wie de roeping van de mens ernstig neemt, zal zoeken naar bedrijfsstructuren waarin werknemers geplaatst worden voor de gevolgen van hun arbeid.
Tegenover andere politieke partijen, die spreken over de behoeften en de rechten van werknemers, krijgt de christelijke politiek vanuit een bijbelse visie op de mens de kans een veel radicalere kijk op de ondernemingsstructuur naar voren te brengen. Ik vind, eerlijk gezegd, overigens niet dat de christelijke politiek nu zo druk bezig is die kans te grijpen.
Bezit gaat in onze samenleving gepaard met zeggenschap. Wie consequent is, dient ook te praten over de verantwoordelijkheid van de bezitter. Verantwoordelijkheid kan nu eenmaal niet tot zijn recht komen zonder zeggenschap. Dit geldt voor kapitaalverschaffers en ook voor eventuele participanten in een vermogensaanwas-fonds. Persoonlijk vind ik, dat werknemers hun zeggenschap allereerst ontlenen aan hun arbeid. Als (over) winstdeling fondsvorming tot gevolg heeft, dan zullen we een zekere zeggenschap op grond daarvan moeten aanvaarden. Op den duur zullen werknemers ook nog commissarissen via hun fondsen mogen aanwijzen. Dat is niet dubbelop, maar een gevolg van het feit dat zowel arbeid als bezit met verantwoordelijkheid en dus met zeggenschap is verbonden.
vermogensaanwasdeling heen.
Ik ben er persoonlijk van overtuigd, dat een radicalere visie op de menselijke verantwoordelijkheid in de arbeid een belangrijke stimulans zal zijn tot een verdere nivellering van inkomens.
Wanneer niet alleen de leiding en de staf meedenkt over het beleid, maar ook de overige werknemers de kans krijgen om en geprikkeld worden tot meedenken en meebeslissen, is het alleszins billijk dat dit tot uitdrukking komt in de inkomensverhoudingen.
Wanneer er winst wordt gemaakt, dient het betalen van belasting meer te zijn dan een onaangename verplichting. Een juiste belastingmoraal vraagt om besef van dienst aan anderen en aan de gemeenschappelijke voorzieningen. Hetzelfde geldt voor de belasting, die betaald moet worden over een persoonlijke winstuitkering. Wanneer de financiele positie van het bedrijf om inhouding van een winstdeel vraagt, is fondsvorming per bedrijf door werknemers een goede zaak. Deze financiële situatie kan meebrengen, dat er voor langere tijd geen persoonlijke uitkeringen worden gedaan. In het algemeen mogen werknemers naar mijn mening niet worden gedwongen mede-eigenaar van het bedrijf te worden. Ik zie niet in, waarom fondsvorming per bedrijfstak of zelfs voor ons land als geheel nodig is. De solidariteit dient niet via zo'n groot fonds te worden waargemaakt, maar via het betalen van belasting over eigen inkomen en winstaandeel. Het medebezit, indien nodig of gewenst, heeft in de eerste plaats zin voor de produktiemiddelen waarmee men zelf werkt. Dat is in het eigen bedrijf. De mede-verantwoordelijkheid wordt ook in het eigen bedrijf waar gemaakt, als het goed is. Er zijn naar mijn mening geen

Rol van de overheid

De tijd, waarin wij meenden te beschikken over gemakkelijk te hanteren richtsnoeren voor de overheidstaak is voorbij. Wij zijn de laatste decennia gewend aan de ontwikkeling van de welvaartsstaat, een maatschappijvorm, waarin de overheid zich verantwoordelijk weet en door iedereen verantwoordelijk gesteld wordt voor zaken als de groei van het nationaal inkomen, de werkgelegenheid, de inkomensverdeling enz.

Door prof. dr. W. Albeda

Wij realiseren ons thans dat ook wanneer wij voor de ondernemingsgewijze produktie kiezen, wij rekening moeten houden met een omvangrijke overheidssector en een overheid, die uitgebreide bemoeienis heeft met een sociaal-economisch leven.

Menselijke verantwoordelijkheid en deelgenootschap

Wil dat zeggen, dat de rol van de overheid nu gezien kan worden als een zaak van efficiency of misschien wel onvermijdelijkheid? Het uitgangspunt van de Christen-demokratie brengt met zich mede, dat de rol van de overheid door andere normen wordt bepaald. Het is niet zo gemakkelijk deze normen onder één noemer te brengen. Wie stelt, dat de overheid de gerechtigheid te dienen heeft, heeft gelijk. Maar kan men daarmede volstaan? Naar mijn gevoelen zeker niet. Het begrip gerechtigheid behoeft nader te worden uitgewerkt. Wat bedoelen we ermee? Het is uitdrukkelijk niet een formeel richtsnoer. Het krijgt slechts inhoud, wanneer we daarbij betrekken wat wij als rechtvaardige verhoudingen beschouwen in de maatschappij.
Wat betekent dat vandaag? Het betekent zeker geen „laat maar gaan"-economie. Maar het betekent evenmin een staatseconomie, of een economie, waarin wezenlijke verantwoordelijkheden door de staat worden aangenomen. Men moet zich echter realiseren, dat dit in de groeiende uiterst gecompliceerde verhoudingen niet uitsluit, dat de overheid vergaande bemoeienis heeft met het economisch leven. Wij wensen een moderne welvaartsstaat. Dat wil zeggen een maatschappelijk bestel, waarin de overheid zich verantwoordelijk voelt en verantwoordelijk gesteld kan worden voor macro-economische grootheden zoals werkgelegenheid, mate van economische groei en inkomensverhoudingen. Maar de welvaartsstaat die het CDA voor ogen staat heeft een bijzondere signatuur. We willen „een maatschappelijk bestel, waarin menselijke verantwoordelijkheid en deelgenootschap veelkleurig tot hun recht komen" (Program van Uitgangspunten).

Realisering samenwerkingsgedachte

Het is duidelijk, dat tussen beide constateringen: „een overheid, die zich verantwoordelijk weet voor macro-economische grootheden" en „menselijke verantwoordelijkheid en deelgenootschap", een zekere spanning kan bestaan. Naar mijn opvatting moet men niet proberen, die spanning op te heffen of weg te praten. Wij willen een overheid, die zichzelf voortdurend kritisch afvraagt, of de wijze waarop zij haar taken uitvoert, niet in strijd komt met de zelfstandigheid en verantwoordelijkheid der burgers. Dat betekent dat de overheidstaak grenzen kent, maar ook, dat de manier waarop die taak wordt uitgevoerd voortdurend getoetst moet worden aan onze opvattingen der rechtvaardigheid.
Men vindt deze grondgedachten terug in het gehele verkiezingsprogram '77-'81. Ik wijs op de paragrafen over de verantwoordelijkheid in ondernemingen en instellingen. De voorgestelde wetgeving (over werkoverleg, klachtenbehandeling, verschillende vormen van medezeggenschap) gaat uit van de realisering der samenwerkingsgedachte. Datzelfde geldt voor de per bedrijfstak voorgestelde overlegorganen voor de uitvoering van het sectorstructuurbeleid. Gegeven de bestaande economische situatie, zal ook in de komende kabinetsperiode herstructurering van bedrijfstakken en ondernemingen aan de orde van de dag zijn. Het is ondenkbaar, dat dit gebeurt zonder een zeer actieve rol van de overheid. De overheid zal initiërend, stimulerend en ondersteunend moeten optreden. Maar dat optreden mag nooit ontaarden in het bedisselen en overnemen van verantwoordelijkheden. En de betrokken ondernemers èn de betrokken vakverenigingen zullen daarbij een belangrijke rol moeten kunnen spelen.

Verhouding groei publieke en private sector

Zeer pretentieus is wat er in het program staat over *inkomensbeleid.* Er wordt gevraagd om een „alle inkomensgroepen omvattend inkomensbeleid". Om dit beleid uit te voeren moet er een Raad voor het Inkomensbeleid komen. Deze raad ontwikkelt normen voor de inkomensvorming (weer in een nauw overleg tussen alle betrokken organisaties). Langs deze weg kan men ernaar streven de dreigende en hier en daar al zichtbare strijd van allen tegen allen over de inkomensverhoudingen te vervangen door een sociale dialoog in een gezamenlijk beleid.
Waarschijnlijk de moeilijkste problematiek waar een nieuwe regering mee te maken zal krijgen is die van het vinden van een juiste verhouding tussen de groei van de publieke sector en die van de private sector. Nèt als andere Westeuropese landen is Nederland terechtgekomen in een situatie, waarin een te groot deel van de totale groei naar de collectieve sector (overheid + sociale zekerheid) gaat. Het gevaar, waar de Franse econoom Frédéric Bastiat reeds meer dan 100 jaar geleden voor waarschuwde, nl. dat de staat het instrument wordt, waarvan iedereen verwacht van alle anderen te leven, is thans meer reëel dan toen.

Nederland geen incassostaat

In het CDA-program wordt onder het hoofdje „Eigen vrijheid, eigen offers" een band gelegd tussen de bereidheid van de Nederlandse burger bij te dragen tot voorzieningen die hem betreffen en de vrijheid en verantwoordelijkheid van de burger. Die gedachtengang wordt uitgewerkt voor de huisvesting (wie het kan, moet de kosten van eigen huisvesting betalen), voor de onderwijsvoorzieningen (een eigen bijdrage moet voluit gehandhaafd blijven) en voor de sociale zekerheid (handhaving van het verzekeringskarakter). Het „stelselmatig overhevelen van premiedruk naar belastingdruk", wenst het CDA niet te ondersteunen. Nederland mag niet verder gaan op de weg naar een „Incassostaat".

Neem het als een man, vrouw

European V. M. Seminar te Groningen Martini Hal van 28 mrt-5 april 1977.

„The changing roles of men and women in modern society: functions, rights and responsibilities" (De verandering van rollen in de moderne maatschappij van mannen en vrouwen: functies, rechten en verantwoordelijkheden.) was het onderwerp, waaraan ongeveer 50 deelnemers uit de Westerse wereld (Europa, USA en Canada) deelnemen, verdeeld over 50% mannen 50% vrouwen. Dit Seminar was een vervolg van de Mexico-bijeenkomst in 1975 van het jaar van de vrouw.

Meedenkdagen

Aan dit grote gebeuren waren twee „meedenkdagen" gekoppeld voor het „gewone voetvolk", een kleine honderd mensen, waarvan de meesten vrouwen waren.
's Avonds werd de film „ Take it as a man, woman" gedraaid, die alleen door vrouwen was ontworpen en opgenomen. Op een grappige manier werd getoond hoe vreemd de vrouwenrol in de maatschappij overkomt als die rol door mannen wordt ingevuld. Op de Duitse TV zijn dergelijke films al eerder getoond, maar misschien was het voor sommige kijkers toch verrassend. Ik zou me een film kunnen voorstellen, waar meer vrouwen niet vervreemden van de wereld buiten hun huis (en de mannen) als zij het thuiswerk op zich nemen.
De tweede dag van de „meedenkdagen" werd getracht zoveel mogelijk mee te denken over de bijdrage van mevr. Sullerot.

Van de overige buitenlandse inbreng kwamen wat losse opmerkingen door, b.v.: In Polen ziet 70% van de mannen als ideaal dat de vrouw geen betaalde baan heeft. Verder waarschuwt de Poolse prof. voor pseudo-emancipatie: vrouwen nemen op het platteland de rol van de man erbij als deze naar de stad gaat om te werken. Ook blijkt dat bij ervaringen in Polen, waar de vrouwen in het algemeen een hogere opleiding hebben dan mannen, de vrouwen terechtkomen in de lagere banen met lagere beloning. Er schijnen dus „verborgen" drempels te zijn.
In Zweden heeft men betaald verlof (door de overheid) voor één van de ouders als een kind ziek is. Alle deelnemers waren het eens over de sleutel van het probleem: **de rol van de politiek,** waaraan de vrouwen te weinig deelnemen. Een heel verrassende uitspraak kwam van de Hongaarse mevr. Ferge: De juistheid van gelijk loon voor gelijke arbeid wordt door haar in twijfel getrokken, aangezien in het loon van de man een toelage zit voor degenen die thuis zijn!

Waardering voor de beroepen

Terug naar onze eigen discussiestukken: Mevrouw. **Sullerot** vindt dat de identiteit van de vrouw is weggevallen, nu zij in een nieuwe situatie is gekomen, waar zij bevrijd is van veel taken. Maar ook de man is slecht uitgerust voor een nieuwe situatie, waar bij meer **nood** de vrouw identiteitscrisis. Het bevorderen van de gelijkheid heeft de mentaliteit niet gewijzigd. Na 32 jaar vrede en de economische expansie, gepaard gaande met een verhoogde levensstandaard is er meer bereikt op het gebied van emancipatie dan tijdens welke oorlog dan ook, waarin vrouwen zo dikwijls het mannenwerk moesten overnemen. Toch vindt zij niet dat je kunt spreken van **de** mannen en **de** vrouwen, de eigenschappen zijn variabel. Wel zie je in de maatschappij bij waardering voor beroepen, dat een beroep onmiddellijk in aanzien daalt als het „vervrouwelijkt". (b.v. artsen in Rusland, die bijna steeds vrouwen zijn). Opvoeding is een macht van vrouwen, waarvan zij zich niet bewust zijn. Als mannen zich intensiever met de opvoeding en het huishouden bezig zullen houden zal dan deze rol een hogere maatschappelijke waardering krijgen? vraagt E.S. zich af. Interessant is ook wat E.S. zegt over anti-conceptie en abortus provocatus. Het eerste is voorkomen en getuigt van beschaving, het tweede heeft iets klandestiens. Het uitoefenen van de beslissingsrol van de vrouw hangt van verschillende factoren af:
1. wetgeving in eigen land
2. religie
3. leeftijd van de vrouw
4. abortus provocatus kan een autonome beslissing zijn, maar ook een onderwerping aan de wil van de man.

De vrouw is zonder het vaak te willen en zonder politieke ambities te hebben, betrokken geraakt bij de politiek. Elke partij is tegenwoordig genoodzaakt een visie te hebben over de rol van de vrouw. Je kan die partijen niet progressief of conservatief indelen, in alle partijen zijn groepen bezig (ook onderling) zich te bezinnen op de emancipatie. De samenleving is gemengd, de politiek moet het ook duidelijk zijn, vindt E. Sullerot.
Teresa Santa Clara Gomez benadert het onderwerp op een andere manier. Zij wil niet direct alle rollen van mannen en vrouwen gelijk trekken, maar wil dat beide sexen de maatschappij hervormen. In die nieuwe humane samenleving krijgen elkaar. Bij alle streven naar gelijkheid ziet zij altijd weer, dat vrouwen en mannen hun vrije tijd verschillend invullen, er zal altijd differentiatie blijven. Het doel van de V.N. is een nieuwe wereldorde brengen, waar elk volk zijn identiteit moet bewaren. Als dat geldt voor rassen, moet dat ook voor sexen opgaan, volgens Teresa S. C. Gomez. Vrouwen kunnen al vast 5 vragen stellen voor die nieuwe samenleving.:
1. kortere arbeidsuren.
2. productie, afgestemd op wat we nodig hebben.
3. meer gedecentraliseerd bestuur, waar we inspraak in hebben.
4. opvoeding, afgestemd op deze betere samenleving.
5. betere behuizing en de grote steden in „dorpswijken" indelen.

Die vijf vragen moeten in „de politiek" beantwoord worden, zodat zij de vrouwen aanspoort deel te nemen aan het politieke leven, daar waar de beslissingen worden genomen.
De beïnvloeding van die samenleving nemen tegenwoordig ook de massa-media ter hand. Naast politieke en economische macht zullen we ook die massa-media goed moeten volgen, die een even grote macht gaan uitoefenen. Mannen en vrouwen krijgen via die media vaak een rol opgedrongen, waarin ze zich niet herkennen. Op dit probleem gaat zij niet verder in. Belangrijker vindt zij dat we samen de wereldorde of een wereldorde aanpakken voordat die wereld instort door ons westers gedragspatroon.

Veranderingen in de rol

Het discussiestuk van **Paula Wassen-van Schaveren** staat niet op de agenda van de „meedenkdagen", maar wordt toch in grote lijnen even aangegeven. Volgens de voorzitter was haar bijdrage bij de buitenlandse deelnemers een groot succes.
Mevr. Wassen, voorzitter van de Emancipatie Kommissie geeft allereerst een overzicht van de veranderingen in de rol van vrouwen en mannen en welke vraagstukken daarbij komen voor de maatschappij. De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WWR) gaf in 1976 vijf modellen aan, wat betreft a. In het gezin vindt de vrouw via de man haar bestemming.
b. Het zelfde patroon plus wat maatschappelijk leven voor de vrouw, mits het gezin dat toelaat.
c. Beide rollen moeten veranderen, verdeling van gezinszorg, verkorting van werktijd, vrouw economisch zelfstandig.
d. Socialisatie van productiemiddelen. Sociale gelijkheid van man en vrouw. Kollectieve voorzieningen voor de taken in het primaire leefmilieu.
e. Afwijzing van de door mannen gedomineerde samenleving. Opbouw alleen met vrouwen van een nieuwe cultuur met nieuwe waarden: emotionaliteit, sensibiliteit, koöperatie-gezindheid en creativiteit.
Het is erg nuttig dat in deze Nederlandse groep dit WWR-rapport aangehaald werd. De diverse politieke kleuren in dit gezelschap kunnen dan in de politieke programma's zoeken wat hierover gezegd wordt. In het CDA-program staat dat het gezin **een** pijler van de maatschappij is (en niet **de** pijler). Ook staat er in dezelfde alinea dat er gelijke kansen voor man en vrouw gewenst zijn en daarmee een doeltreffende uitwerking van het emancipatiebeleid wordt nagestreefd. Via dat program vallen de modellen a en e al weg, al zal model a voor velen nog een vriendelijk model lijken.
Bij de modellen bc en d komen de kompromissen om de hoek kijken, bij socialisatie van de produktiemiddelen zitten we midden in het probleem.
Een ingelaste lezing voor de buitenlandse deelnemers door **Maria Halkes** over „Feministische Theologie" vond tegelijkertijd plaats in een ander gedeelte van het gebouw. Zij wijst op het scheppingsverhaal, waarin staat dat God de **mens** schie : Gods beelddrager. Het kultuurpatroon in het oude Israël was een mannelijke maatschappij. Uit die gedachtewereld is de Bijbel aan ons overgeleverd, volgens Maria Halkes.
Weinig aandacht werd gegeven aan immateriële zaken, zoals verwoord in het CDA-program: de verantwoordelijkheid en de dienstbaarheid aan elkaar. In die betere samenleving, die Teresa Gomez ons voorschildert komen die eigenschappen waarschijnlijk pas later aan de orde.

G. van Leeuwen-Bakker.

Professor Victor Rutgers

In aanvulling op het artikel van Niek Hogeland over de honderdjarige mevrouw Rutgers-Hovy in N.G. nr. 16 d.d. 23 april jl., het volgende. Prof. Rutgers werd de eerste maal gearresteerd op 24 oktober 1940 in verband met de grote AR bijeenkomst welke op 10 augustus 1940 gehouden werd in de Apollohal in Amsterdam en die door hem gepresideerd werd. Met hem werden 10 andere AR mannen in de strafgevangenis in Scheveningen gehuisvest.

In deze verblijfplaats, later omgedoopt in „Oranjehotel", maakten wij kennis met Herman Salomonson, beter bekend onder zijn schrijversnaam Melis Stoke. In zijn cel dichtte hij zijn kerker-strophen, welke hij zijn medegevangenen zo nu en dan in de avonduren voorlas in de z.g. regentenkamer. Een dezer kerker-strophen was gewijd aan het ontslag van prof. mr. V. H. Rutgers, wiens vrijlating verklaard moest worden uit het feit dat hij lid was van een arbitrage-commissie voor Duitsland en Roemenië. Het vertrek van prof. Rutgers betekende een grote slag voor de vriendenkring in de gevangenis. Dit werd tot uitdrukking gebracht in het volgende gedicht:
Wat treurt gij, Hooggeleerde Heer,
en fronst het voorhoofd van verdriet.
Benijd ons Buchenwalde niet
en dit ons broederlijk verkeer.
Wij allen zien u node gaan,
Uw plaats is niet zo gauw vervuld,
en, nog in nevelen gehuld,
ziet elk zijn eigen toekomst aan.

Maar wat deez' tijd geschonken heeft
aan levenswaarde uit de smart,
blijft als een winst in ieders hart
van die met U heeft saamgeleefd.

Reeds slinkt de kleine broederkring,
schier zijn 't reeds dagen van weleer,
en toch, dit is oneindig meer
dan slechts een stuk herinnering.

Uit deze tijd rees voor ons oog
een beeld, dat geen van ons vergeet,
waardoor de ziel weer sterker weet
dan uit het klemmendste betoog,
dat God ons aller leven leidt,
en slechts in Hem en Zijn beste!
ontdekken wij, hoe 't leed ons kwelt',
de veiligheid en zekerheid.

Dus ga, en draag de boodschap uit
gelijk een elk van ons belooft,
die vast en stelliglijk gelooft
in 't ondoorgrondelijk besluit
dat onzen weg bepaalt op aard.
Want, waar des Heren wil ons leidt,
zijn wij tezaam in heerlijkheid
eendrachtig voor Zijn troon geschaard.

Vaarwell Dit was een schone tijd;
en, hoe 't ons allen moog' vergaan
in 't verdere van dit aards bestaan,
wij delen in de zekerheid
die sterker is dan 't wild gebruis
dat in de wereld rond ons woedt;
wij vonden hier tezamen moed,
wij reizen naar één Vaderhuis.

Wij weten het, noch prof. Rutgers, noch Melis Stoke heeft het bevrijdingsuur mogen beleven. Maar als wij in deze dagen van bevrijding de namen van verzetshelden in herinnering brengen dan denken wij vol eerbied terug aan dit tweetal dat voor velen een steun is geweest in moeilijke bezettingsjaren. Als enig overgeblevene van de AR bajesklanten in het „Oranjehotel", in oktobermaand 1940 gearresteerd, meende ik de boodschap, in de kerker-strophe vervat, naar aanleiding van de honderdste verjaardag van mevrouw Rutgers-Hovy te moeten doorgeven.

A. B. Roosjen.

Provinciale Staten als kiescollege

Dit jaar zullen een aantal colleges van Provinciale Staten in ons land de helft van de leden kiezen voor de Eerste Kamer. Deze kamer wordt periodiek in twee delen van zijn samenstelling gewijzigd tenzij er sprake is van een grondwetwijziging. In dit laatste geval vindt ontbinding van de kamer plaats en moet de gehele kamer opnieuw worden gekozen.

Het feit dat de Provinciale Staten – en niet rechtstreeks de burgers – de leden van deze kamer kiezen is een historisch gegeven. Redenen om het verleden nu maar te vergeten en tot rechtstreekse verkiezingen te besluiten zijn tot op heden niet erg overtuigend bevonden,

althans niet door leden van de tweede kamer.
Tot de grondwetswijziging van 1848 kozen de Staten van de provincies de leden van de Tweede Kamer; de koning benoemde de leden van de Eerste Kamer. Na aanvaarding van de grondwet van 1848 werden voortaan de leden van de Tweede Kamer rechtstreeks gekozen door de bevolking. De Staten kregen nu de opdracht om de Eerste Kamer samen te stellen. Waarom de Staten?
De behoefte en wens was gebleven om „één van de beide Kamers een geografische afspiegeling van de natie te doen behouden".
Het territoriale element bleef sindsdien zo sterk dat de wetgever niet tot een andere = betere regeling kon geraken.
Het advies van de commissie Cals-Donner om tot niet-territoriaal gebonden rechtstreekse verkiezingen te komen was gebaseerd op de overweging dat „getrapte verkiezingen niet pasten bij het streven de invloed van de kiezers te vergroten".
Daarnaast overwoog de commissie dat de Staten andere taken hebben, waardoor hun wijze van kiezen sterk zou worden beïnvloed. Het kabinet Den Uyl maakte in eerste instantie de voorstellen van de meerderheid van de commissie (verhouding 9 : 8) tot de zijne, maar de Tweede Kamer ging daarmee niet akkoord. De Kamer nodigde de regering uit met voorstellen te komen waarbij het recht van kiezen door de Provinciale Staten behouden blijft (motie De Kwaadsteniet, verhouding 68 : 63).
Hoewel ook hier een krappe meerderheid heeft het kabinet toegezegd een wetsontwerp tot wijziging van de grondwet in te dienen *overeenkomstig de aanvaarde motie*. Tevens stemde het kabinet in met het behouden van het regionale element bij deze verkiezingen door bij het vervallen van de huidige indeling (vier groepen) van elke provincie een aparte kieskring te maken (advies van de Kiesraad).
Men hoort vaak stellen dat de Eerste Kamer van geen nut meer is, de samenstelling van deze Kamer van nationaal politieke betekenis is en de regeling inzake de verkiezing zoveel ingewikkelde mogelijkheden biedt dat een vereenvoudiging niet langer achterwege mag blijven.
Wat het eerste betreft – het nut van de Eerste Kamer – is dit niet een zaak die de Provinciale Staten tot een uitspraak noopt. Zij kiezen slechts krachtens de wet.
Ten aanzien van de nationaal-politieke betekenis van de Eerste Kamer kan niet ontkend worden dat de beoordeling van wetten een bezigheid is die van nationale betekenis is, maar dit impliceert niet dat de Eerste Kamer dan ook maar een doublure moet zijn van de rechtstreeks en landelijk gekozen Tweede Kamer.
De wetgever stelt het regionale aspect als element van samenstelling voor de Eerste Kamer.
Hierbij kunnen de politieke partijen de Staten behulpzaam zijn. Inzichten en overwegingen kunnen worden uitgewisseld, waarbij de politieke partijen – willen zij niet in strijd komen met de bedoeling van de wet – zich niet al te zeer op de voorgrond dienen te dringen. Verschil van inzicht behoeft niet te leiden tot halstarrigheid of een dictaat. De wijn kan wel wat water opnemen zonder dat ze smakeloos wordt!
Last en ruggespraak enerzijds, machtsfactoren anderzijds dienen steeds onderkend te worden. Het een en het ander leidt tot een mate van terughoudendheid waarmede de zorgvuldigheid gediend is.
Het derde punt – de ingewikkeldheid van de kandidaatstelling, lijstverbindingen met andere provincies, kiesdeler, grootste gemiddelden of overschotten, multi-disciplinaire samenstelling van de fractie e.d. – maakt het reeds gewenst zoniet noodzakelijk om te rade te gaan bij de politieke partijen die uiteraard het optimaal haalbare willen bewerkstelligd zien. Een vereenvoudiging van de procedure zal zowel de leden van de Staten als de politieke partijen welkom zijn. Of het ooit zover komt?
Het optimaal haalbare resultaat zal voor de CDA-fractie in de Eerste Kamer ditmaal teleurstellend zijn. Deze teleurstelling werd reeds ervaren en overzien bij de verkiezing van Provinciale Staten in 1974 waarbij zich een aan deze verkiezing vreemd element voordeed, namelijk een oordeel over het kabinet Den Uyl. Dit oordeel van de kiezers was voor de A.R.P. en K.V.P. niet mild. Niet alleen heeft dit de werkverdeling over minder leden van deze Statenfracties noodzakelijk gemaakt, maar het zal zich voortzetten bij de samenstelling van de fractie in de eerste kamer. Mede daarom is de bemanning van deze fractie een zaak van zorgvuldige overweging.

Schiedam
J. van Katwijk

UIT DE ARJOS

Waar halen we onze energie vandaan?

De energievoorziening voor de komende jaren staat de laatste tijd in het middelpunt van de belangstelling. President Carter kondigde een aantal ingrijpende maatregelen af. Kernenergie is voor de PPR de toppix in de verkiezingsstrijd geworden. Arjos Groningen organiseerde een studiekonferentie over kernenergie. In het cda-verkiezingsprogram wordt gepleit voor uiterste terughoudendheid waar het gaat over het toepassen van kernenergie. En de beweging stop atoomplannen organiseerde op 23 april een landelijke manifestatie in Utrecht.

En toch worden in het onlangs verschenen Aanvullende Structuurschema Elektriciteitsvoorziening de kriteria behandeld waaraan de vestigingsplaatsen van een kerncentrale moeten voldoen. In dit artikel wordt een poging gedaan om een aantal zaken eens op een rijtje te zetten.

Energie gebruiken we allemaal en in steeds toenemende mate. In 1968 was bijvoorbeeld het gemiddelde elektriciteitsgebruik per gezin 2000 kWh per jaar. In 1976 was het gemiddeld 3000 kWh per jaar. In dezelfde periode van 8 jaar is het totale elektriciteitsgebruik (dus incl. industrie) bijna verdubbeld. Van ca. 25 miljoen kWh in 1968 tot 48 miljoen kWh in 1976. Toch weet iedereen dat we zo niet door kunnen gaan. Ook de regering heeft dit ingezien en heeft dan ook de zgn. Landelijke Stuurgroep Energie Onderzoek (LSEO) ingesteld die zich bezig houdt met de energievoorziening in de komende jaren. Deze stuurgroep is daarbij uitgegaan van een aantal denkbare situaties met betrekking tot de ontwikkeling van het energieverbruik tot het jaar 2000.

Grafiek

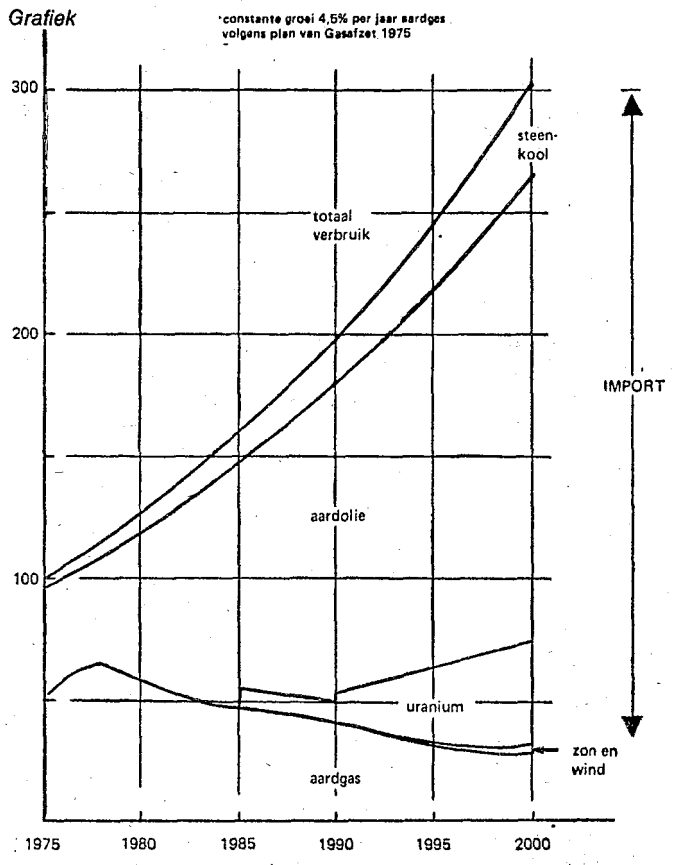

In het ene geval (zie Grafiek) wordt aangenomen dat het totale energieverbruik in Nederland tot het jaar 2000 ieder jaar 4½% zal stijgen.
Dit betekent dat het energieverbruik in het jaar 2000 driemaal zo hoog zal zijn als in 1975. Als het energieverbruik in 1975 op 100 eenheden wordt gesteld, dan loopt dit op tot 300 eenheden in het jaar 2000. Op het grafiekje is te zien met behulp van welke energiebronnen in dat geval in onze energiebehoefte zou kunnen worden voorzien. In 1975 werd iets minder dan de helft van onze energiebehoefte gedekt door import van energie maar in het jaar 2000 moeten 270 van de 300 eenheden worden geïmporteerd ofwel 90% van onze totale energiebehoefte moet dan door import worden gedekt. De LSEO heeft ook een andere ontwikkeling onderzocht.
Aangenomen wordt dat het energieverbruik na 1995 constant zal blijven en dat vanaf 1980 tot 1995 de toename van het energieverbruik ieder jaar iets minder zal zijn. In dat geval zal het totale energieverbruik in het jaar 2000 137 eenheden in plaats van 300 bedragen. In dat jaar zullen 107 van de 137 eenheden ofwel 78% door de import moeten worden gedekt.

Wat zijn de problemen

Tot nu toe is het altijd (met uitzondering van de crisissituaties tijdens de oorlog en de oliecrisis) zo geweest dat de energie die gevraagd werd ook geleverd kan worden. Ook de elektriciteitsbedrijven hebben als doelstelling elektriciteit te leveren daar waar het gevraagd wordt. Om steeds energie te kunnen blijven leveren moet een oplossing gezocht worden voor een aantal problemen. In de eerste plaats de eindigheid van de grondstoffen en energiebronnen. In de tweede plaats de vraag in hoeverre we door kunnen gaan met het belasten van het milieu. En tot slot zullen we om een onafgebroken levering te garanderen er op moeten letten dat we niet afhankelijk zijn van één enkele energiebron.
Sinds de verschijning van het rapport van de Club van Rome weet iedereen wel dat de huidige voorraden fossiele brandstoffen (olie, gas en steenkool) op den duur op zullen raken. In tabel 1 zijn de voorraden weergegeven van fossiele brandstoffen en van het uranium dat nodig is voor kerncentrales.
We moeten er overigens wel op letten dat deze gevallen slaan op het energieverbruik van 1970. We zitten nu dus al met een groter energieverbruik dus met minder voorraden naar het jaar verbruik van 1977 gerekend.
Bovendien is dit jaarverbruik nog gebaseerd op de situatie dat de rijke landen (met 31% van de wereldbevolking) een aandeel van 82% in het wereldenergieverbruik hadden. Een gemiddelde bewoner van de rijke landen gebruikte dus ruim 10 maal zoveel energie als de gemiddelde bewoner van de niet-rijke landen. En wie geeft ons het recht om te beslissen dat deze landen hun energieverbruik niet mogen laten stijgen?

Tabel 1

Voorraden	Voorraden in veelvoud jaarverbruik 1970
Kolen	2210
aardolie	90
aardgas	100
leien, teerzand	40
Totaal fossiele brandstoffen	2440
Splijtstoffen:	
conv. reactoren	100 à 250
kweekreactoren	9000 à 22 500

Het milieu

Bij de verbranding van fossiele brandstoffen ontstaat een aantal ongewenste nevenprodukten (SO_2; NOx en CO_2). CO_2 is weliswaar biologisch onschadelijk, maar er zijn toch steeds meer mensen die zich zorgen maken over de gevolgen op de lange duur. Het is niet mogelijk om geen CO_2 te produceren bij het verbranden van fossiele brandstoffen (koolwaterstofverbindingen). Nu bestaat er een zogenaamde CO_2 huishouding op onze moeder aarde. Er wordt nl. toegevoerd en afgevoerd. In tabel 2 is e.e.a. weergegeven.
Uit de tabel blijkt dat er per jaar 0,7 × 10^{10} ton CO_2 per jaar bij komt. Deze stijging van het CO_2 gehalte is reeds meetbaar. Het zal duidelijk zijn dat bij een toenemend energieverbruik ook deze stijging zal toenemen. Voor het jaar 2000 is uitgaande van het feit dat alleen fossiele brandstoffen gebruikt worden voor energieopwekking een stijging berekend van 6,7 × 10^{10} ton CO_2 per jaar.
Het is nog niet bekend wat de gevolgen van de stijging van het CO_2 gehalte precies zullen zijn. Maar er wordt ernstig rekening mee gehouden dat het een stijging veroorzaakt van de gemiddelde temperatuur op onze aardbol.
Een dergelijke temperatuurstijging kan uneste gevolgen hebben voor bijvoorbeeld het peil van de wereldzeeën. Hieruit blijkt dat ook aan het gebruik van steenkool wel degelijk risico's verbonden zijn.
Ook voor kernenergie is het milieuvraagstuk nog niet opgelost. Er komen weliswaar geen schadelijke gassen uit een kerncentrale maar wel een hoeveelheid kernsplijtingsafval dat er lang bewaard moet worden voordat het geen ioniserende straling meer uitzend. Er worden in opdracht van de regering nu onderzoeken gedaan naar de mogelijkheden om dit afval veilig op te slaan.
Na de oliecrisis van enkele jaren geleden zijn we er ons wel van bewust geworden dat het riskant is om geheel afhankelijk te zijn van import van energie. En omdat we toch wat zuiniger moeten worden met ons aardgas, moeten we zoeken naar andere alternatieven. Eén daarvan is kernenergie. We hebben in ons land wel geen uranium in de grond zitten, maar het is betrekkelijk goedkoop om een zodanig grote hoeveelheid uranium in voorraad te houden dat we het er een behoorlijke tijd mee kunnen uitzingen. Als we gebruik gaan maken van zonne- en windenergie, zijn we voor dat gedeelte onafhankelijk van het buitenland. Een andere politiek probleem is het plutonium dat ontstaat in een kernreactor en in een opwekkingsfabriek. Maar dit probleem zou beter in een ander artikel behandeld kunnen worden.
In de vergadering van de Raad van Commissarissen van de n.v. Samenwerkende Elektriciteitsproduktenbedrijven van 21 april is het Elektriciteitsplan 1982/83, dat als ondertitel de naam „Visie op de ontwikkeling van elektriciteitsproduktie en transport in de tachtiger jaren" meekreeg, behandeld. In eerste instantie is dit plan door een vetorecht van één van de commissarissen nog niet aanvaard, maar deze maand zal dit plan toch vastgesteld worden door de raad van commissarissen. Wat is een elektriciteitsplan eigenlijk?
Het Elektriciteitsplan bestrijkt in principe een aantal jaren waarvoor de uitbreiding bij de deelnemende elektriciteitsproduktiebedrijven bindend wordt voorgeschreven gevolgd door een periode waarvoor de gedachte maatregelen voorwaardelijk worden voorgeschreven. Het elektriciteitsplan wordt genoemd naar het laatste planjaar (lopend van juni tot juni) waarvoor het bindende regels stelt.
In zo'n plan wordt aangegeven waar in de komende periode centrales, hoogspanningslijnen en transformatorstations voor hoogspanning moeten worden geplaatst. In een dergelijk plan moet men minstens 7 jaar vooruit werken omdat dit de tijd is die verstrijkt tussen de beslissing om een centrale te bouwen en het moment dat die centrale in bedrijf wordt genomen. Dit is eigenlijk het probleem bij de elektriciteitsbedrijven omdat ze nooit van te voren exakt kunnen weten hoe de vraag naar elektriciteit zich ontwikkelt.
Het elektriciteitsplan 1982/83 is gebaseerd op een prognose die in het voorjaar van 1976 werd gemaakt.
Bij het opstellen van een prognose moet rekening gehouden worden met de maximaal optredende belasting.
Elektriciteit is namelijk niet op te slaan en moet dus geproduceerd worden op het moment dat de gebruiker het nodig heeft. Daarbij moet er nog rekening worden gehouden met storingen in de centrales met onzekerheden in de prognose.

De meevaller

Uit de studies die zijn verricht blijkt dat de toename van de maximale belasting en van het verbruik voor de periode van 1977 t/m 1987 gemiddeld 5,1% per jaar bedraagt. Deze prognose is aanzienlijk lager dan in voorgaande jaren werd verwacht
Uit deze meevaller zou je de konklusie kunnen trekken dat we daar in elk geval 1 of 2 centrales van 1000 MW minder voor op hoeven stellen. We hebben dan de mogelijkheid om nog wat langer te zoeken naar andere mogelijkheden om elektriciteit op te wekken. Alhoewel we ons wel moeten realiseren dat zonne- en windenergie weliswaar ideaal lijken, maar dat we er de eerste 20 jaar nog niet zo veel van hoeven te verwachten. Vooral ook omdat we door de lange voorbereidingstijd voor centrales ook geen risico's kunnen nemen.
En dan is er natuurlijk nog iets waar we allemaal aan mee kunnen doen. Zuinig zijn met energie.

Inlichtingen hierover kun je krijgen bij Energiebesparing, Postbus 503, Apeldoorn.

Jan van de Lagemaat

Tabel 2

Toevoer in de atmosfeer door	hoeveelheid in 10^{10} ton CO_2/jaar
tropische oceanen	14,8
afbraak planten	6,3
verbranding door de mens	2,0
vulkanen	0,05
	23,1
Afvoer uit de atmosfeer door	
oceanen (noord en zuid)	15,6
arctische toendra	1,8
andere planten	5,0
(CO_2 belans voor het jaar 1970)	22,4

Arjos-Utrecht

Op woensdag 18 mei start de Arjos in de domstad en omgeving met het projekt Angola. Het is de bedoeling dat we hierover meerdere keren met eikaar over van gedachten zuilen wisselen. Informatie en discussie staan voorop. Inlichtingen: Fort de Gagel, Gageldijk 204, Utrecht.

Secretariaat: Mariska de Kogel, Yokohamadreef 45, Utrecht. tel. 030-62.17.29.

Conferentie Gesprekscentrum

De jaarlijkse conferentie van het „Europese Gesprekscentrum van jonge evangelische politici" wordt dit keer gehouden van donderdag 16 juni t/m zondag 19 juni a.s. We zijn te gast bij de jongerenorganisatie van de Noorse Christelijke Volkspartij in Oslo.

Over de juiste plaats van het conferentieoord volgen nog nadere mededelingen. Het thema is Europese veiligheids- en defensiepolitiek. Aan de conferentie van het „Gesprekscentrum" nemen behalve de Arjos ook deel: de jongerenorganisaties van de Noorse en Deense christelijke volkspartijen, de Zweedse christen-democraten en de Zwitserse Evangelische Volkspartij. De jongerenorganisatie van de Finse Christelijke Liga heeft de status van waarnemer.
De conferenties worden jaarlijks in juni gehouden, afwisselend in één van de aangesloten landen. Elk van de aangesloten organisaties heeft een vertegenwoordiger in het bestuur. Voorzitter is Eric Ouwejan, lid van de Buitenland kommissie van de Arjos. Elke organisatie mag een delegatie zenden van 10 personen. Het is de bedoeling, dat degenen die zich wensen op te geven voor de conferentie dat doen **voor 13 mei a.s.** bij het secretariaat van de Arjos, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

De verblijfkosten in Oslo worden vergoed door de Arjos, de reiskosten zullen door de deelnemers zelf worden gedragen.
Een NBBS-ticket voor de boot Amsterdam-Gothenborg kost f 90. Daarbij komen dan nog de treinkosten Gothenborg-Oslo retour, zodat de reis totaal ± f 175 kost.

De boot vertrekt vanuit Amsterdam op woensdag 15 juni a.s. om 12 uur 's middags. Er gaat een boot terug uit Gothenburg op maandag 20 juni, aankomst Amsterdam dinsdag 21 juni om 12 uur.

Een bijeenkomst van de deelnemers aan de conferentie zal worden gehouden op 9 juni a.s. in de „Oude Tram" te Amersfoort.

Ondergetekende geeft zich op voor de „Oslo-conferentie":

Naam:
Adres:
Plaats:
geb. datum:

Sturen naar: Arjos, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

Ontmoetingen met CDA-politici

Zaterdag 7 mei 1977

DRUTEN: Drs. J. Boersma voor de VJV.
AMSTERDAM: Dhr. Renting 11.00 u. politieke markt De Brug.
NOORD-BRABANT: Drs. Th. E. Westerterp.
BUNSCHOTEN: Verkiezingskaravaan en markt.

Zondag 8 mei 1977

NAALDWIJK: W. v.d. Bos Czn. voor Shalom.

Maandag 9 mei 1977

ROOSENDAAL: Mr. W. Aantjes.
WOERDEN: Dr. A. Veerman om 20.00 uur in het Arsenaal aan het Kerkplein.
ROERMOND: Mr. F. H. J. J. Andriessen.
DONGEN: Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp.
KEMPENLAND: Mr. J. N. Scholten en Mr H. J. B. Aarts voor het CDA.
UITHUIZEN: Mr. A. P. J. J. M. van der Stee.
WADDINXVEEN: J. van Houwelingen om 20.00 uur in ,,De Bonkelaar".
ALKEMADE: Mevrouw A. M. C. Groensmit om 20.00 uur in ,,Dorpshuis De Alkeburcht Roelofarendsveen.
DE LIER: Drs. R. F. M. Lubbers om 20.00 uur in de zaal van het Hervormd Ver. Gebouw ,,De Rank".
ENSCHEDE: Mr. J. Buikema voor Man-Vrouw-Maatschappij.
LIMBURG: Werkbezoek.
OLDENZAAL: S. C. Weijers in Vormingscentrum ,,De Meet".
OEGSTGEEST: Drs. M. J. van Rooijen om 20.00 uur in Gemeentecentrum Lijtweg 2.
ALMKERK: Mr. O. W. A. baron van Verschuer.
ALMERE: Drs. Th. E. Westerterp om 20.00 uur in de Openbare Basisschool.
HEERDE: Drs. G. v. Leijenhorst 's middags voor een scholengemeenschap.
UTRECHT: C. L. J. van Lent om 20.30 uur voor het Utrechts Studenten Corps P.h.R.M.
AMSTERDAM: Dr. A. Tilanus om 20.00 uur in Wijkgebouw Driem.
NUNSPEET: Drs. G. v. Leijenhorst om 20.00 uur.
BLOKKER: Mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur voor de Gezamenlijke Politieke Partijen.
BRUMMEN: H. L. L. M. Pröpper.
ARNHEM: Mr. H. v.d. Broek in Musis Sacrum.
NIEUW-LEKKERLAND: De heer Visée voor het CDA.
DELFT: Mevrouw Dr. A. M. C. V. Th. van Heel voor de Studentenver. St. Jansbrug.
MIDDEN-BEEMSTER: C. J. J. Nooy en Drs. J. van Dis om 20.00 uur voor het CDA-Beemster.
GENNEP: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers.
ZOETERMEER: Mevrouw J. van Leeuwen om 20.30 uur in ,,De Olijftak" Broekweg 2.
GRONINGEN: Mr. G. van Muiden voor het CDA-Groningen.
HOUTEN: P. Meinema om 20.00 uur voor het CDA-Houten.
RHENEN: B. Bakker om 20.00 uur voor de gezamenlijke vrouwenverenigingen in Oudehands Dierenpark.

Dinsdag 10 mei 1977

NIJMEGEN: Mr. A. A. M. van Agt, Dr. A. G. W. J. Lansink en mevrouw M. H. M. F. Gardeniers.
MEPPEL: Mr. W. Aantjes om 20.00 uur in de foyer van schouwburg Ogterop voor het CDA-Meppel.
TERNEUZEN: Mr. F. H. J. J. Andriessen.
GOUDA: Drs M. J. van Amelsvoort om 20.00 uur.
RAALTE: Mr. A. P. J. J. M. v.d. Stee voor de ABTB.
BORNE: J. van Houwelingen.
GELDERLAND: C. L. J. van Lent.
VRIEZENVEEN: W. A. Mateman om 20.00 uur in Dorpshuis ,,De Hulie", Manitobaplein 14.
HARDENBERG: P. J. J. Mertens om 20.00 uur.
NIJVERDAL: Drs. M. J. van Rooijen om 20.00 uur in het Herv. Centrum Constantijnstraat 7a.
DELFT: H. A. de Boer voor SSR.
JOURE: Drs R. F. M. Lubbers.
EPE/EMST: Drs. G. van Leijenhorst voor het CDA-Epe.
FRANEKER: Drs. Th. E. Westerterp.
HARDERWIJK: Mevrouw J. van Leeuwen.
HEILOO: A. J. Hermes om 20.30 uur voor het CDA-Heiloo.
CASTRICUM: Mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur.
GRIJPSKERK: Drs. B. Beumer.
GRAFT/DE RIJP: Mr. S. J. M. Dijkman om 20.00 uur.
ZAANSTAD: C. J. J. Nooy en P. Meinema om 20.00 uur voor het CDA-Zaanstad.
OUDERKERK A/D AMSTEL: P. H. van Zeil.
AMSTERDAM: J. van Elsen om 20.00 uur Geb. Moria Speerstraat.
WEESP: F. Borgman.
AMSTERDAM: Mevr. Mr. E. A. Haars 20.00 u. Wijkcentr. Beemster.
HEEMSTEDE: Mr. G. C. van Dam in het Oude Posthuis.
GOOR: S. C. Weijers om 20.00 uur in café Lentrink te Hengeveld.
GROOT AMMERS: Drs. C. P. van Dijk.
SLIEDRECHT: Dr. A. Veerman.
ROZENBURG: Drs. P. Petermeijer voor jeugdsoos NOVAE.
BARENDRECHT: P. J. A. v.d. Sanden.
MAASTRICHT: J. Hoen.

Woensdag 11 mei 1977

GROOTEGAST: Mr. W. Aantjes.
VOORBURG: Mr. J. P. van Iersel om 20.00 uur in ,,The Fox" voor het CDA-Voorburg.
DRENTHE: Mr. A. P. J. J. M. v.d. Stee.
SCHAGEN: Prof. Mr. W. F. de Gaay Fortman om 20.00 uur voor het CDA-Schagen.
HEERLEN: Drs. K. de Jong Ozn. om 20.00 uur in Bowlingcentrum ,,Hoeve de Aar" Welterlaan Heerlen.
OVERIJSSEL: H. A. de Boer.
HOOGE EN LAGE ZWALUWE: P. J. J. Mertens.
NOORD-BRABANT: Drs. Th. E. Westerterp.
AMSTERDAM: Mr. J. N. Scholten diskussieavond over de politiek in Zuidelijk Afrika.
AMSTERDAM: Mevrouw Verhoog om 13.00 uur voor de Chr. Ped. Akademie Dinkelstraat.
AALSMEER: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de NCVB.
GELDERLAND: J. Hendriks.
HUMMELO: W. A. Mateman om 20.00 uur in ,,De Gouden Karper".
HAARLEM: Mevr. D. M. C. V. Groensmit-v.d. Kallen om 20.00 uur in Die Raekse 1-3.
HILVERSUM: J. Verburg voor de Jeugdraad.
VLAARDINGEN: Mevrouw Dr. A. M. C. V. Th. van Heel voor Liefde en Vrede.
PAPENDRECHT: P. J. A. v.d. Sanden.
ZWIJNDRECHT: Drs. P. Petermeijer.
TEGELEN: Mr. J. S. L. Gualthérie van Weezel.
SCHIEDAM: Drs. C. P. van Dijk 's middags voor de Spieringshoek Scholengemeenschap.
BUSSUM: Mevrouw Mr. V. N. M. Korte.
SANTPOORT: F. Borgman 's middags voor de MTS.
HEEMSKERK: F. Borgman 's avonds.
MOLENAARSGRAAF-B.: Mr. W. de Kwaadsteniet.
AARLE-RIXTEL: Ir. P. A. M. Cornelissen voor het CDA-Aarle-Rixtel.
DE BILT: Drs. W. J. Deetman om 20.00 uur voor het CDA-De Bilt.
ALPHEN A/D RIJN: Dr. A. Veerman om 11.00 uur voor de Chr. Nijverheidsschool.
ABCOUDE: Mr. F. H. J. J. Andriessen om 20.00 uur voor het CDA-Abcoude.
WASSENAAR: Drs. M. J. E. M. Peijnenburg om 20.00 uur in De Schaapskooi.
UTRECHT: P. Meinema om 20.00 uur voor het Open Jongeren Centrum in ,,Kreaten".
KATWIJK AAN ZEE: J. J. P. de Boer om 20.00 uur in 't Malle Gat aan de Voorstraat.
BODEGRAVEN: T. Tolman om 20.00 uur in het Wierickehuis Nieuwerbrug.
BERGEN N. H: G Mr. S. J. M. Dijkman om 20.00 uur voor het CDA.

Donderdag 12 mei 1977

AMSTERDAM: Dhr. Heijne om 20.00 uur in De Tuip Postjeskade 200.
SIDDEBUREN: Drs. P. B. R. de Geus.
SITTARD: Mr. A. A. M. van Agt en Th. M. Hazekamp.
LEIDEN: Drs. W. J. Deetman om 19.30 uur voor de Haanstra Kweekschool Vliet 8.
HOOFDDORP: Dr. R. J. H. Kruisinga in Gebouw ,,De Deining".
BERKEL: Mr. A. P. J. J. M. van der Stee om 20.00 uur in het Veilinggebouw.
DEN HAAG: Mr. J. P. van Iersel om 15.00 uur voor de Haagse Analistenschool
KERKRADE: Drs. M. J. van Rooijen.
WIJHE: H. Wisselink om 20.00 uur in het Oranje Hotel, Langstraat 33.
TEGELEN: P. J. J. Mertens, Mr. J. S. L. Gualthérie van Weezel en A. W. Paulis om 20.00 uur in zaal Koppers, Nachtegaalstraat 78, Tegelen.
NOORD-BRABANT: C. L. J. van Lent.
RHENEN: Caravaantocht en slotbijeenkomst.

In volle aan zijn Heer en Heiland is heden, na een moedig gedragen ziekte, van ons heengegaan mijn lieve zorgzame man, ne man, onze vader en grootvader

JAN FLEDDERUS

Ridder in de orde van Oranje Nassau,

echtgenoot van Geertje van Gunst,

op de leeftijd van 65 jaar.

Psalm 42 berijmd.

Oldemarkt: G. Fledderus-van Gunst
Sneek: Anneke Wierda-Fledderus
Henk Wierda
Catja
Jamène
Hoogeveen: Allard Fledderus
Tineke Fledderus-Essenburg
Gretel
Jan
Soest: Tineke Fledderus
Evert Stroband

Oldemarkt, 2 mei 1977
Hoofdstraat 25

S.v.p. geen bezoek aan huis, geen bloemen

'gave' vakantie voor jongeren!!

Reis- en activiteitenprogramma in binnen- en buitenland

N.J.H.C.

STICHTING NEDERLANDSE JEUGDHERBERGCENTRALE

Vakantie-aktiviteiten - Paardrijden - Zeilen - Parachutespringen enz.
Prof. Tulpstraat 2-6 - AMSTERDAM - Telefoon: 020 - 22 60 45

VRAAG ZOMERREISGIDS!

VAN DE PARTIJ

Personalia kandidaturen dubbeltallen voorjaarspartijraad

Op de AR-wisselpagina van het gemeenschappelijke nummer van de CDA-partij-bladen van 3 mei jl. publiceerden wij de dubbeltallen die de partijraad moet vaststellen voor de voorziening in de vacatures van het partijbestuur.

Toen werden alleen de namen van de betrokkenen genoemd. Hierbij geven wij , dubbeltalsgewijs, enige , bedoeld wordt geen uitputtend overzicht te geven, informatie over de betrokken personen.

■ H. A. de Boer, Santpoort, is ARP-kamerlid, voorzitter van de ARP; Prof. W. Albeda, Rotterdam, voorzitter van de ARP-EersteKamerfractie, is rector van de Stichting Bedrijfskunde te Delft.

■ Dr. D. Th. Kuiper, Amsterdam, is lector aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, en vice-voorzitter van de ARP; Drs. D. Jol te Doorn, is leraar aan het Revius-Lyceum te Doorn.

■ Prof. B. Krol, Zeist, verbonden aan het T.N.O. is vice-voorzitter van de ARP; J. van der Ploeg, Grijpskerk, leraar bij het HEAO, is lid van de Provinciale Staten te Groningen.

■ M. Paats is burgemeester van de gemeente De Lier en penningmeester van de ARP. Drs. G. van Veenen, te Buitenpost is burgemeester van de gemeente Achtkarspelen (Friesland).

■ N. Schouten, Driebergen, is verbonden aan het LCGJ (gereformeerd jeugdwerk); Drs. D. Boonstra, Nieuwkoop, is politicoloog aan de Vrije Universiteit. *

■ Mevr. N. Zuidema-Van Dijk, Hilversum is raadslid aldaar. Mevr. drs. J. N. Heukels, wetenschappelijk medewerkster aan de R.U. van Utrecht, De Bilt, is lid van het ARVC.

■ Sj. Jonker te Jezus Eik (België) is directeur-generaal honorair van de EEG-commissie, voorts is hij bedrijfsadviseur. Drs. P. J. A. Wijnmalen, Overijse (België), binnenkort werkzaam bij de RABO-bank.

■ Dr. P. C. Bos, Eindhoven, is werkzaam bij Philips Eindhoven. A. Platteel, Den Haag, is verbonden aan het centraal wervings- en opleidingsinstituut van het ministerie van Justitie te Den Haag.

■ Mevr. A. de Vries-Hoppe, Arnhem, is lid van het ARVC. Mevr. R. E. Van der Waals-Kooi, Leiden, chemisch analiste, is lid van het d.b. van het ARVC.

■ Drs. P. Bukman, Voorschoten, is voorzitter van de CBTB en voorzitter van het Landbouwschap S. P. Hoekstra, Leeuwarden, is secretaris van de Friesche CBTB.

■ Mr. W. R. van der Sluis, is burgemeester van Hilversum; E. J. Blokzijl, Hoogeveen, is wethouder van die gemeente.

■ Ds. J. Plantinga, Dronten, christelijk-gereformeerd predikant. B. J. Vierdag, Schaesberg is werkzaam bij de AKZO.

■ Mevr. L. G. Winsemius-Korfker, Kampen, is bestuurslid van het plaatselijke CDA-campagne-team en voorts bestuurslid van de natuur en milieu-federatie Overijssel. Mevr. A. J. Verhoog-Bokma, Waarland, is lid van de werkgroep documentie-materiaal van het ARVC.

■ Dr. S. Faber, Hardegarijp (Fr.), is verbonden aan de Fryske Akademie en is lid van de hoofdredactie van het Friesch Dagblad; F. Jonkman, Drachten is adj. directeur van de LEAO-school te Drachten en lid van de Organisatie Commissie.

■ Drs. Kl. de Jong Ozn., Amersfoort, is staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen; Prof. A. J. Vermaat, Voorthuizen, hoogleraar aan de V.U., is lid van de provinciale Staten te Gelderland.

■ Prof. J. P. I. Van der Wilde, Voorschoten, buitengewoon hoogleraar aan de VU. Ing. B. S. v.d. Weide, Lelystad, is verbonden aan het projectbureau, Almere.

■ Drs. B. Beumer, Hoogezand, is Tweede-Kamerlid voor de ARP. A. H. Esselink, Dalfsen, is medewerker bij de Stichting Overijssels Landschap en secretaris CDA-Overijssel.

■ Mevrouw J. van Leeuwen, Zoetermeer, is ARP Tweede-Kamerlid. Ds. B. J. F. Schoep, Groningen is Gereformeerd Predikant.

■ Drs. A. J. Van der Meer, Voorhout (Z.-H.). is verbonden aan het NCW. Mr. I. Koffeman, Zeist is werkzaam bij Werkspoor, is o.a. voorzitter van de Stichting Bijzondere Leerstoelen voor de Calvinistische Wijsbegeerte.

■ J. Nieuwenhuis, Utrecht, is voorzitter van de AR-kiesvereniging te Utrecht. Mevr. J. G. Brants-Le Cointre, Rotterdam is lid van de werkgroep documentatiemateriaal van het ARVC.

■ Mevr. E. van Velthooven-Olde, Hoogeveen, is presidente van het ARVC, en raadslid te Hoogeveen; Mevr. C. J. Elenbaas-Murre, Baarland, Is lid van het ARVC.

■ Dr. H. E. S. Woldring, Amstelveen, is verbonden aan de VU; Mr. J. P. H. Donner, Den Haag, is verbonden aan het Ministerie van Economische Zaken te Den Haag.

■ Drs. J. J. Meijer, Voorburg, werkzaam bij het Ministerie van CRM. Mr. J. P. Miedema, Baarn, burgemeester van deze gemeente.

■ W. de Graaff, Zoetermeer, Alg. secretaris van het NCOV. P. M. H. Quist, Hilversum, kruidenier, en raadslid van deze gemeente.

■ Prof. J. P. Versteeg, Apeldoorn, Hoogleraar aan de Christelijk Gereformeerde Theologische Hogeschool aldaar; Ds. S. van der Linde, Gereformeerd Predikant te Den Haag.

■ A. van der Glind, Ede; werkzaam bij de Christelijke Plattelands Jongeren, C.P.J.; Drs. W. A. Haeser, Zoetermeer, werkzaam bij de V.N.G. te Den Haag, voorzitter campagne-team Kamercentrale Leiden.

■ Mevrouw A. C. Westhoff-Hubée, Middelburg, vice-presidente van het ARVC; Mevrouw A. M. Debets-Van der Leer, Purmerend, lid regionaal campagne-team CDA, Den Helder.

■ Drs. J. G. van Rijn te Stiens, bestuurskundig medewerker aan de Fryske Akademie; A. B. Voerman, Zutphen is stafdocent aan de politie-opleidingsschool te Zutphen en lid van het provinciaal comité Gelderland.

Kiesverenigingen moeten na partijraad van 7 mei stemmen!!

Op de partijraad van 7 mei a.s. worden diverse belangrijke zaken behandeld. Naast de redevoeringen van CDA-lijsttrekker Van Agt en fractievoorzitter Aantjes wordt o.a. de aandacht gevraagd voor het vaststellen van dubbeltallen voor o.a. partijbestuur en voorzitter en penningmeester van de Kuyperstichting. Zo wordt een deel van de leden van het p.b., evenals trouwens de partijvoorzitter, de beide vice-voorzitters en de penningmeester van de partij, door de kiesverenigingen gekozen en een ander deel van het p.b. door de partijraadsleden. Het zal u duidelijk zijn. In de maand mei moeten er vergaderingen worden belegd van de kiesverenigingen. Besturen, leg de vergaderdatum zo tijdig mogelijk vast opdat zoveel mogelijk leden van hun democratische rechten gebruik kunnen maken. En kondig die vergadering ook tijdig aan!

* Noot: deze namen betreffen het dubbeltal voor het voorzitterschap van de Organisatie Commissie. De heren v.d. Meulen en Terpstra hebben om persoonlijke redenen afgezien van een kandidatuur.

Kuyperstichting

Dubbeltallen voorzitter en penningmeester van de Kuyperstichting.

1. Mr. J. H. Grosheide, burgemeester van de gemeente Rijswijk (ZH); Dr. C. Boertien, is commissaris van de Koningin in de provincie Zeeland.

2. Mr. H. M. Krans, notaris te Den Haag; Drs. J. Achterstraat te Badhoevedorp, planoloog, is voorzitter van de CDA-fractie provinciale staten Noord-Holland.

Commissie van Beroep en Financiële Kommissie.

Voor wat betreft de kommissie van beroep is van een mutatie in het voorgestelde dubbeltal sprake. Dhr. B. G. Holtrop, plaatsvervangend lid op een dubbeltal met dhr. J. J. A. Scholten, blijkt niet beschikbaar voor deze functie. Mr. J. H. Prins uit Amsterdam, wetenschappelijk medewerker staatsrecht aan de V.U. neemt nu de plaats van B. G. Holtrop in.

Alle kandidaten van de dubbeltallen voor de Financiële Commissie en Commissie van Beroep hebben, met uitzondering van mr. J. H. Prins, thans reeds in deze commissies als lid of als plaatsvervanger zitting

UIT HET KUIJPERHUIS

Een dagje Friesland, of: kent u Kooymans?

Eén van de activiteiten die op gezette tijden veel aandacht vraagt van de partijbureaus, is het organiseren van werkbezoeken. Ook in CDA-verband wordt de „wij komen terug"-traditie voortgezet. Onlangs stond dan de Friese vlag centraal: Op een ongewoon vroege maandagmorgen togen diverse Kamerleden, Tweede zowel als Eerste, en bewindslieden, ministers, zowel als staatssecretarissen, naar de Friese hoofdstad. Uiterlijk 10.30 uur moesten de christen-democraten op „appèl" zijn. En zo waar, het lukte!
Na de ontvangst splitste de omvangrijke delegatie zich in een aantal deelgroepen om contacten met kiezers te leggen, bestuurders te ontmoeten en zich nader te oriënteren op specifiek Friese problemen. En natuurlijk 's-avonds een spreekbeurt. Op liefst 5 plaatsen was dit zelfs het geval. Te beginnen: die spreekbeurten. Uw kolomschrijver, die graag kennis wilde maken met de veelgeprezen schoonheid van het Friese land en zijn wijde horizonten, bracht de dag door in het gezelschap van o.a. staatssecretaris Kooijmans. De reacties ter gelegenheid van zijn komst waren nogal opmerkelijk. Kwade Friese tongen zagen in zijn aanwezigheid zelfs een bevestiging van hun indruk dat voor „Den Haag" Friesland slechts als buitenland geldt. Waarom anders een bewindsman van Buitenlandse Zaken op werkbezoek in Friesland? Had de staatssecretaris bovendien zelf niet verklaard voornamelijk in het buitenland te vertoeven?
Op geestige wijze werd hierop tijdens een bijeenkomst te Bergum, door de voorzitter van het CDA-Hardegarijp ingespeeld. Hij introduceerde de bewindsman als volgt:
Vraagt u in Nederland „kent u de heer Kooijmans?" dan zal bijna elke Nederlander zeggen: „Kooijmans? Nooit van gehoord!"
Overschrijdt u daarentegen onze landsgrenzen, dan zal men u prompt antwoorden: Kooijmans? Is dat niet die Nederlandse staatssecretaris van Buitenlandse Zaken?" Deze vondst werd terecht met een gul applaus beloond.
Voor een niet Fries is zo'n bijeenkomst als te Bergum trouwens een hele belevenis. Er werd overwegend in een volstrekt vreemde taal gesproken.
Friesland is dan misschien geen buitenland, maar is het wel binnenland? vraag je je als Hollander af. Bouke Roolvink, één van de niet meest onbekende Friese zonen, gebruikte het uurtje dat hij te Bergum aanwezig kon zijn, voor het afvuren van een vlammende speech. Hetzelfde deed een CHU-collega van de Eerste Kamer, die even Fries is als zijn naam aangeeft, nl. dr. Klaas de Vries. Met drukke en levendige gebaren sprak de senator zijn gehoor toe over de „fjour bedinkske". Of het goed gespeld is weet ik niet, maar u begrijpt, dat de vier voorwaarden van de PvdA – de vier hervormingsvoorstellen – bedoeld zijn. Goed 11.00 uur was de bijeenkomst afgelopen.
Dit dagje Friesland maakte de nachtelijke autorit van ruim twee en een half uur, die de vele westerlingen nog voor de boeg hadden, meer dan goed.
Staatssecretaris Kooijmans nam zelf plaats achter het stuur van zijn dienstwagen. Zijn chauffeur had er reeds vele honderden kilometers opzitten. Een sociaalbeleid op de weg wordt ook door onze gezagdragers in ere gehouden. Op de terugweg vielen die „wonderlijke" Friese plaatsnamen nog eens in het oog. Voordat je ze kan uitspreken liggen ze al weer lang achter je.

ARPartijdig.

Alkmaarse kiesvereniging wijst echtgenotes op hun rechten

Dezer dagen informeerde de AR-kiesvereniging Alkmaar ons over een recent initiatief, dat hier het vermelden waard is. De betrokken kiesvereniging liet namelijk een brief uitgaan naar alle echtgenotes van de leden van de kiesvereniging.

Brief

In dit schrijven werd de dames gewezen op de mogelijkheden die er voor hen liggen om politiek aktief te zijn. Enkele citaten uit de brief: „U weet dat ongeveer 50% van de bevolking uit vrouwen bestaat, ook in Nederland. Maar wist u ook dat vrouwen het bestuur op zowel gemeentelijk, provinciaal als landelijk niveau grotendeels aan mannen overlaten? Natuurlijk hebt u ook uw geheel eigen ideeën over diverse onderwerpen, want ook u voelt zich als „rentmeesteres" mede verantwoordelijk voor de wereld, die ook na ons nog leefbaar zal moeten zijn voor komende generaties. Maar dan moeten die „geheel eigen ideeën" van u verder komen dan de huiselijke kring! Daarom moeten vrouwen niet terzijde blijven staan en als het op beslissen aankomt alle verantwoordelijkheid aan mannen overlaten. Daarom moet u **daadwerkelijk meedenken, meedoen** en **meebeslissen.**"

Bereidheid

Hoewel de aktie nog niet geheel afgerond is, is duidelijk geworden dat er een **opvallende** bereidheid van echtgenotes is om lid te worden van de partij. Ook deelde mevrouw T. Bijlsma ons mee dat zij ervaren heeft dat als je een paar keer op pad gaat het niet moeilijk blijkt te zijn om nieuwe leden te werven. Een twintigtal nieuwe leden was het resultaat van een paar keer op pad gaan. Leden en bestuursleden van kiesverenigingen, volg dit voorbeeld eens na.
Een kopie van de bewuste brief kan men aanvragen op het partijbureau. Men richte zijn aanvrage tot C. Bremmer, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

Bestelling 2200 ledenwerfkranten

Eind vorige week kwam er een bestelling binnen van 2200 ledenwerfkranten uit Urk. Men is kennelijk nogal wat van plan in Urk. In elk geval toont het aan: genoeg mogelijkheden om leden te werven. Sla de hand aan de ploeg!

STER ELITE FREESIA'S
ELITE ANJERSTEKKEN
VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-KWEKERIJ

M. C. VAN STAAVEREN

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

Nog steeds aanvragen voor nieuwe ledencontactorganen

Dit seizoen is regelmatig gewezen op het belang voor kiesverenigingen en andere afdelingen om er een leden-contact-orgaan op na te houden, om het contact met uw leden te onderhouden en zo mogelijk te intensiveren.

Inmiddels zijn er heel wat kiesverenigingen toe overgegaan om een dergelijk blad op te richten, U weet, voorbeelden van deze kranten kunt u op het partijbureau aanvragen. De afgelopen weken ontvingen wij weer een groot aantal periodieken. De toezenders van: Appel-brief, CDA-Rockanje, CDA-Actueel-Utrecht, CDA-Linschoten, AR-Minipost „Het Beeld", Amsterdams Nieuws, Amsterdam, CDA-Oud-Beijerland, Appel-Krant CDA-Wageningen, C.D. Aanpunter Laren (N.-H.), CDA-Nieuws Groningen, AR-Minipost Swifterbant. Hartelijk dank! Voorbeelden op te vragen bij het AR-Partijbureau Den Haag, C. Bremmer, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, 070-469620.

Handel en Industrie

GETRON B.V.
Internationaal Transportbedrijf
Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642.

bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kip-chassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN
PALLETS
in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS
w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 × 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

VISSER
ELEKTROTECHNIEK B.V.

Postbus 37
BEVERWIJK
Telefoon (02510) 2.52.44
(4 lijnen).

MEER DAN 50 JAAR ELEKTROTECHNIEK

OOSTERBAAN
&
LE COINTRE N.V.

GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

In dit boekje stelt de auteur, voormalig financieel-economische specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- *Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?*
- *Groeien of versoberen?*
- *Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.*

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen:
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek".

SPELREGELS
VOOR ECONOMIE & POLITIEK
AREND J. VERMAAT

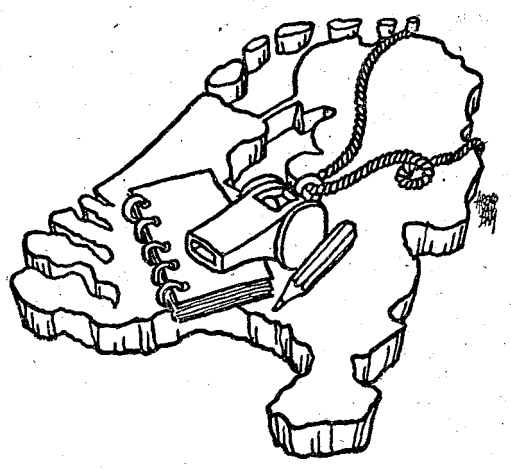

EEN UITGAVE VAN DE
stichting kader- en vormingswerk **ARP**
DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

moe? lusteloos?
bio-fungin
versterkingswijn geeft nieuwe energie
*verkrijgbaar bij apotheker en drogist
dr. Willmar Schwabe bv

METZ SNEEK
Alle textielgoederen, bedden, dekens, matrassen, complete woninginrichting
Grootzand 14 – 38 – 42, SNEEK – Midstr. 114, JOURE

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN

Vraagt jaar-rond chrysanten die staan langer....
FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel.)01745)-4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

Drukkerij De Longte B.V.
Postbus 171 – Dordrecht – Tel. 078-3.43.22
Snelle offsetdrukkers voor meerkleuren reklamedrukwerk

10

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

33e jaargang – nr. 19 14 mei 1977

Minister Boersma (midden) – gezeten naast het ARP-erelid mr. Donner (links) – in gesprek met minister De Gaay Fortman (rechts) tijdens de laatstgehouden AR-partijraad. (foto ANEFO)

Van Agt: Rechtsstaat hooghouden

Veel partijraad-nieuws

In Nederlandse Gedachten van deze week leest u veel nieuws van de jongste AR-partijraad, welke zaterdag 7 mei jl. in de kleine zaal van de Doelen te Rotterdam werd gehouden. Een verslag van de gehele dag treft u op pagina 3 aan terwijl de redes van respectievelijk voorzitter De Boer, fraktieleider Aantjes en CDA-lijsttrekker Van Agt geheel of gedeeltelijk op de pagina's 4, 5, 6 en 7 zijn opgenomen.

Bijzondere lerarenopleidingen, Van Kemenade en de VVD

Door mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters, ARP-Tweedekamerlid

Er komt een protestants-christelijke lerarenopleiding te Zwolle en een rooms-katholieke te Sittard. Eindelijk!
Op de valreep – terwijl het Kabinet reeds demissionair is – heeft Minister Van Kemenade zijn beleidsvoornemens bekend gemaakt.

Eindelijk!

Vanaf 1972 is een heftige strijd gevoerd over het al of niet honoreren van de zeer gerechtvaardigde aanvragen. Daarbij hebben de mogelijkheden, maar ook de onmogelijkheden van de experimentenwet een belangrijke rol gespeeld. Alleen de CDA-frakties hebben al deze jaren met taaie volharding in de Tweede en Eerste Kamer gehamerd op het levensbelang van ,,eigen'' lerarenopleidingen voor het bijzonder onderwijs. Ze hebben via allerlei parlementaire middelen getracht de Minister te bewegen tot het nemen van een positieve beslissing ten aanzien van ,,Zwolle'', later gekoppeld aan een beslissing over ,,Sittard''. Eindelijk is dan nu de kogel door de kerk! De buit is binnen, al is dat dan pas na vijf jaar moeilijkheden. Maar: beter laat dan nooit. Hier en daar is even vrolijk feest gevierd – uit opluchting en vreugde.
Voor ,,Zwolle'' en ,,Sittard'' zal het nu pas echt kunnen beginnen.

Van Kemenade

De Minister heeft in zijn beleidsvoornemens zoveel mogelijk getracht de kool en de geit te sparen door alle partijen een ,,kluifje'' toe te werpen. Daarbij heeft hij ook zichzelf niet vergeten.
De Minister heeft de beide bijzondere lerarenopleidingen toegekend op grond van de onevenredigheid van de huidige spreiding in levensbeschouwelijk en regionaal opzicht – tegelijkertijd heeft hij op dezelfde grond de aanvraag voor een o.b.-instituut te Eindhoven afgewezen (hoewel het ,,Overleg plan van scholen'' ook tot toewijzing van dit instituut had geadviseerd!) en ook de aanvraag voor een o.b.-instituut in Overijssel (een initiatief dat steeds krachtig door de protestants-christelijke aanvrage heeft heengespeeld).
De CDA-frakties hebben deze keuze met grote instemming begroet.
Gelukkig heeft de Minister niet vastgehouden aan zijn voornemen de p.c.-opleiding in Enschede te plaatsen en het r.k. instituut in Maastricht, waarschijnlijk vooral bedoeld om de aanvragers van o.b.-,,Overijssel'' nog wat te contenteren.
De Minister heeft willen luisteren naar de grote bezwaren die de Onderwijsraad tegen deze voorstellen in haar advies te berde heeft gebracht.
Een volgende belangrijke beslissing die de Minister tegelijkertijd heeft genomen is de oprichting van één lerarenopleiding voor de technische vakken (aangevuld met wiskunde en natuurwetenschappen). Vestigingsplaats Eindhoven, onder ,,bevoegd gezag'' van het N.G.O.L.B. – het Nederlands Genootschap tot Opleiding van Leraren in het Beroepsonderwijs-, waarin de verschillende levensbeschouwelijke stromingen samenwerken.
Als er inderdaad maar één opleiding kan komen voor leraren voor de technische vakken is het van grote betekenis dat de ,,zuilen'' via de N.G.O.L.B. er gezamenlijk bij betrokken zijn. De politieke stromingen die indirekt en soms ook direkt voor ,,Eindhoven'' hebben gelijverd, zijn misschien met deze ,,kluif'' tevreden, al ziet hij er anders uit dan het plan waarvoor zij zich hebben ingespannen. Is het N.G.O.L.B. zelf ervan overtuigd dat deze opleiding in Eindhoven gerealiseerd dient te worden, dan zullen de CDA-frakties daar zeker mee instemmen. Wel moeten er nog duidelijke condities worden vastgelegd bij de realisering van de vakken wiskunde en natuurkunde in Eindhoven, zodat deze vakken in Sittard niet in het gedrang kunnen komen.
De Minister acht ook maatregelen noodzakelijk om de realisering van de nieuwe instituten budgettair mogelijk te maken. Het gaat dan met name om verlaging van de capaciteit van de bestaande lerarenopleidingen ten behoeve van de nieuwe en het tegelijkertijd van start gaan van de parttime opleidingen om de rechtspositionele gevolgen van de capaciteitsvermindering te kunnen opvangen.
Daarbij wordt dan bijzonder belangrijk hoe de capaciteitsverhouding tussen de dagopleidingen en de parttime-opleidingen zal dienen te zijn, welke maatregelen er ten aanzien van de numerus-fixus worden genomen en hoe het precies met de m.o.-opleidingen zal gaan.
De CDA-frakties achten de door de Minister aangeduide maatregelen als uitgangspunten voor een nader overleg zeer zeker geschikt. Zij zullen het toejuichen indien de Minister over deze waardevolle beleidsvoornemens zo spoedig mogelijk het overleg met alle betrokkenen zou willen openen.
Een aantal elementen uit het hele pakket van beleidsvoornemens dient zeker bespreekbaar te blijven. Na het gevoerde overleg en na voldoende voorbereiding zal de Kamer in een einddebat en eventueel via haar budgetrecht (het vaststellen van de begroting) tot een uiteindelijk oordeel kunnen komen.
De vraag of een motie van de VVD over het uitstellen van de start van de parttime-opleidingen, die ruim een jaar geleden mee door steun van de CDA-frakties is aangenomen, opnieuw ter discussie dient te worden gesteld in deze geheel nieuwe situatie van complexe beleidsvoornemens, zal pas dan beantwoord kunnen worden.

VVD

De VVD-Tweede-Kamerfraktie heeft op gevaarlijke wijze de toewijzing van de p.c. en r.k. lerarenopleiding op de tocht gezet. Woordvoerder Evenhuis stelde het totaal van beleidsvoornemens ter discussie tijdens de laatste Kamervergadering voor het verkiezingsproces.
Hij verklaarde via een interpellatie over het onderdeel parttime-opleidingen de zaak ,,controversieel'' en legde dit idee in een uitspraak aan de Kamer voor.
Indien de motie was aangenomen was de Minister tot geen enkel overleg meer in staat gesteld, het gehele beleidsvoornemen zou van tafel zijn geveegd en opgeborgen in een Ministerie-la, wachtend op een Minister die in de toekomst de moed en de politieke kracht zou hebben om in deze gevoelige materie duidelijk knopen door te hakken.
Kennelijk vond de VVD haar formele gelijk over een vorig jaar ingediende motie, waarover ook zelfs de VVD op dit moment niet inhoudelijk kon en wilde discussiëren, rijker dan het van start gaan van twee bijzondere lerarenopleidingen voor het protestants-christelijk en rooms-katholiek onderwijs!
Juist in de verkiezingstijd is het belangrijk hiervan goede nota te nemen.

Kiesverenigingen moeten stemmen

Stembiljetten vóór 25 mei op partijbureau

**Op de Partijraad van 7 mei jl. zijn een aantal dubbeltallen vastgesteld ter voorziening van de vacatures van o.a. die van het presidium, partijbestuursleden, voorzitter en penningmeester Kuyperstichting, voorzitter Organisatie Commissie en leden van de Commissie van Beroep. De stembiljetten moeten vóór 25 mei op het partijsecretariaat zijn ontvangen. De stukken zijn u 9 mei jl. toegezonden. Hoewel het begrijpelijk is, dat de verkiezingen veler aandacht opeisen, is het toch van het grootste belang, dat de kiesverenigingen bijeenkomen om te stemmen over de voorgelegde dubbeltallen. Roep uw kiesvereniging op zeer korte termijn bijeen. U beslist over personen die leiding moeten geven aan de partij. Een te belangrijke zaak om geen aandacht aan te besteden.
En nogmaals: de stembiljetten moeten vóór 25 mei a.s. op het partijbureau zijn ontvangen. Zorg dat u op tijd bent!**

Partijburo op Hemelvaartsdag gesloten

Op donderdag 19 mei is het partijsecretariaat evenals het CDA-buro gesloten. Dezer dagen zijn de medewerkers van het partijburo dag en nacht bezig voor de verkiezingscampagne. Talloze overuren worden gemaakt. Op Hemelvaartsdag is het buro gesloten. Wij vragen daarvoor uw begrip. Ook voor de mensen op het partijburo is het dan een feestdag.

DEZE WEEK IN NG:

Onderwijs pag. 1
Stemmen bij volmacht pag. 2
Partijraad nieuws pag. 3, 4, 5, 6, 7
Arjos pag. 9
Agenda pag. 8
Van de partij pag. 11

Oosterbaan & Le Cointre n.v.
Goes

Telefoon (01100)-27555

DRUKKERS-UITGEVERS

Al 75 jaar drukker in Benelux voor bedrijven en organisaties

H. R. van Triest B.V.
Hoogeveen
Al 20 jaar een krachtige schakel bij aan- en verkoop van ruwvoeder.

IN OGENSCHOUW

Het perspectief van het CDA: wijkend of wenkend?

Iedere politieke partij heeft zijn eigen geestelijke achtergrond en uitgangspunt. Die zijn van doorslaggevende betekenis voor hetgeen zo'n partij op lange en korte termijn zal willen nastreven. Op korte termijn wordt dat neergelegd in een programma, dat soms een aanwijzing geeft voor de doelstellingen op langere termijn.

Dat geeft dan diepte en diepgang aan dat program. Zo krijgt het program perspectief, een perspectief dat een indruk geeft van de kenmerken van de samenleving die men voor ogen heeft.

Groeien of snoeien?

Tot voor kort leefde bij zeer veel mensen, bewust of onbewust, de gedachte dat de samenleving van de toekomst ongeveer dezelfde zou zijn als die welke zij nu om zich heen zien, met dit verschil dat alles wat groter en beter zal zijn, met meer techniek. Die gedachte is er niet meer in die mate. Overheersend is nu de twijfel. Die twijfel uit zich vaak in het omgekeerde daarvan. Zo wordt de twijfel aan de vooruitgang en aan de techniek, die niet vrij is van angst door het verlies van zekerheden, overschreeuwd. Ook de verkettering van hen die nieuwe perspectieven proberen te zoeken, is daarvan wel eens een uiting. Men wil er niet aan dat het van nu af aan niet alleen maar een kwestie is van „groeien" maar vooral van bewust „snoeien". Voor snoeien heb je evenwel een duidelijk plan nodig.

Progressief en conservatief

Progressief – veranderingsgezind – en conservatief – behoudend – zijn etiketten die nu nog moeilijker te hanteren zijn dan zij vroeger al waren. Het gaat er nu niet meer om of men verandering wil of niet, maar veeleer of men onder de huidige omstandigheden kans ziet om een concrete visie op de toekomst op tafel te leggen, en of men wel weet waar men op de lange termijn naar toe wil. Ook het CDA is de fase van de „gerede twijfel" nu wel gepasseerd, maar dat wil nog niet zeggen dat, in plaats van het perspectief van de groei, een duidelijk anders perspectief zich al aftekent. Er zijn al wel aanwijzingen. Het zal een perspectief moeten zijn dat wordt gekenmerkt door „niet bij brood alleen", en het laatste nummer van Nederlandse Gedachten legt er getuigenis van af dat de kernbegrippen van het Evangelie ernstig worden onderzocht, juist om tot een perspectief te komen. Het CDA is niet de enige politieke groepering die nog zoekende is. Ook de Partij van de Arbeid is er nog niet uit. De zaken waarom het gaat zijn dan ook niet eenvoudig. De politieke oplossingen die zich aanbieden, brengen meestal het dilemma meê dat zij goed zijn voor de samenleving als geheel maar dat ieder individu voor zich er niet aan wil. Een recent voorbeeld is het plan van president Carter om het energie-probleem te lijf te gaan. Men is het erover eens, dat het plan een oplossing zou betekenen waarmee iedereen uiteindelijk gebaat zou zijn. Maar tegelijkertijd gelooft men niet dat de individuele Amerikanen bereid zal zijn de offers die van hem daarvoor gevraagd zouden moeten worden, ook werkelijk te brengen. Voor Nederland geldt in veel gevallen hetzelfde. Datgene wat 13 miljoen Nederlanders ieder voor zich zouden willen, is niet te verwezenlijken omdat Nederland daardoor onleefbaar zou worden.

Wijkend of wenkend perspectief?

Ook zij die erkennen dat een nieuw perspectief nodig is, zijn weinig optimistisch over de aantrekkelijkheid van zo'n perspectief. Men gaat er blijkbaar vanuit dat het minder plezierig zal zijn dan het oude dat een illusie bleek te zijn. Dat pessimisme lijkt rijkelijk voorbarig. Zo lang een nieuw perspectief niet wordt gegeven, kan men er moeilijk een oordeel over hebben, en blijft het een wijkend perspectief. Voor een wenkend perspectief dat aansluit bij het Evangelie, ons uitgangspunt, moet nog heel wat werk worden verzet, en heel veel samen worden nagedacht. Van niet te onderschatten betekenis zijn daarvoor studies als die van Prof. Goudzwaard over kapitalisme en vooruitgang, en als die van Prof. Verkuyl over de dialoog over het Evangelie en de ideologie van het marxistisch leninisme. In studies als deze wordt vanuit het Evangelie gewerkt aan perspectieven die onmisbaar zijn indien het CDA zijn nieuwe program niet als een incident wil zien maar als een eerste stap op een eigen weg naar een bewust gekozen doel. Na 25 mei a.s. zal dit weer in het centrum van de belangstelling moeten staan van allen die zich achter het CDA hebben gesteld. Het bestaansrecht van het CDA hangt er vanaf.

C.v.d.W.

Laat uw stem niet verloren gaan

Maak goed gebruik van uw stemrecht

Ook in 1977 zal de meerderheid van het Nederlandse volk gaan stemmen. Door te stemmen draagt hij of zij een stukje indirekte politieke verantwoordelijkheid. Om verschillende redenen kan men gaan stemmen. De een om het beleid van een politieke partij goed te keuren. De andere om het af te wijzen.

Andere redenen zijn uiteraard ook denkbaar. Echter allen die hun stem uitbrengen, beslissen op dat moment mee hoe onze maatschappij in de komende jaren bestuurd moet worden. Niemand mag zich aan deze beslissing onttrekken. Met zijn allen vormen wij deze maatschappij, met zijn allen zijn wij er verantwoordelijk voor.

Dit laatste, „onze verantwoordelijkheid voor onze naaste", is in het kort gezegd het uitgangspunt voor het Christen Democratisch Appèl. Het evangelie wijst ons hier voortdurend op.
Voortdurend zullen de potentiële kiezers gewezen moeten worden op hun kiesrecht. Opkomstplicht kennen wij niet meer. Hierdoor zal echter een respektabel aantal Nederlanders het bij de komende verkiezingen laten afweten.

Sommigen zullen door hun werkzaamheden, zoals *schippers, vissers, zeevarenden, militairen of werknemers in het buitenland,* niet in staat zijn om van hun kiesrecht gebruik te maken. Ook geldt dit voor hen die door *ziekte, ouderdom of afwezigheid* niet persoonlijk aan de stemming kunnen deelnemen. Bovengenoemde kategorieën kunnen zich laten vervangen door een ander bij volmacht te laten stemmen, waardoor hun stemmen niet verloren gaan.

Belangrijk is de groep politiek ongeïnteresseerden! Wij allen kennen hun argumenten om niet te stemmen. Het CDA wil de kiezers vooral overtuigen van de grote praktische waarde van christen democratische politiek, waarin het evangelie richtsnoer en inspiratiebron is.

Stemmen bij volmacht

Als u niet zelf kunt gaan stemmen, kunt u een andere kiezer machtigen. U bent vrij in de keuze van uw gemachtigde.
Op de gemeentesecretarie ontvangt u een machtigingsformulier, dat daar uiterlijk *woensdag 11 mei* ingevuld moet zijn terugbezorgd.
Na die datum kunt u alleen iemand machtigen die binnen uw eigen stemdistrict woont. In dat geval kunt u de machtiging verlenen door het invullen van de daarvoor bestemde ruimte op uw oproepingskaart.

Stemmen in een andere gemeente

Wilt u buiten uw woonplaats gaan stemmen, vraag dan een kiezerslegitimatiekaart aan, waarmee u in elk stembureau in Nederland terecht kunt.
Op de gemeentesecretarie ontvangt u een aanvraagformulier, dat daar uiterlijk *woensdag 11 mei* ingevuld moet zijn terugbezorgd.
Na die datum kunt u tot en met *vrijdag 20 mei* op vertoon van uw oproepingskaart bij uw gemeentesecretarie een kiezerslegitimatiekaart aanvragen.

Op de verkiezingsdag

Op vertoon van uw oproepingskaart, volmacht-legitimatiekaart of kiezerslegitimatiekaart ontvangt u in het stemlokaal een stembiljet. Met het rode potlood dat in het stemhokje ligt, vult u de witte stip vóór de naam van uw kandidaat in. Het gebruik van ander schrijfmateriaal maakt uw stembiljet ongeldig.
Kunt u onverwachts niet zelf gaan stemmen, dan kunt u alsnog een andere kiezer uit uw eigen stemdistrict machtigen. De machtiging kunt u verlenen door het invullen van de daarvoor bestemde ruimte op uw oproepingskaart.

Tekst van de folder inzake stemmen bij volmacht en stemmen elders, te verkrijgen via de afdeling Voorlichting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken te Den Haag.

Analyses van het gevoerde kabinetsbeleid in AR-Staatkunde

In het mei/juninummer van Antirevolutionaire Staatkunde, het maandblad van de Dr. A. Kuyperstichting, zijn studies opgenomen over sectoren van het de afgelopen vier jaar gevoerde kabinetsbeleid:

- **Openbaar bestuur, openbaar vervoer en ruimtelijke ordening, door drs. W. van den Bos Czn**
- **Sociaal-economisch en financieel beleid, door drs. H. Borstlap**
- **Onderwijs, door drs. W. J. Deetman**
- **Internationale betrekkingen, door mr. Frank A. Bibo.**

In deze studies is gepoogd het gevoerde kabinetsbeleid in kaart te brengen en te bespreken tegen de achtergrond van de accenten die de afgelopen jaren vanuit de christen-democratische fracties in het parlement en vanuit de wetenschappelijke instituten naar voren zijn gebracht. De schrijvers hebben voordat zij hun studies afsloten contact gehad met geestverwante bewindslieden, Kamerleden en personen uit de kring van de wetenschappelijke instituten.

Dit nummer van AR-Staatkunde is al met al een heel bijzonder nummer geworden. Het is met ruim 150 pagina's eigenlijk een boekje geworden met een schat aan overzichtelijk en systematisch bijeengebracht en vanuit de christen-democratische beginselen getoetste beleidsdaden op de genoemde centrale sectoren van het de afgelopen jaren gevoerde kabinetsbeleid.

Dit nummer kan men bestellen bij de Dr. A. Kuyperstichting, tel. 070-60.68.38 (van 9 tot 1 uur, vragen naar mevr. De Goede).

Nog beter kan men zich gelijk als abonnee van AR-Staatkunde opgeven. Het *blad kost f 28,– per jaar, voor studenten* f 17,50.

We willen u toch ook nog even attenderen op het aprilnummer van ARS, waarin dr. A. Kouwenhoven de christen-democratische accenten in het denken over gelijkwaardigheid en inkomensverdeling bespreekt, dr. H. E. S. Woldring schrijft over de dialoog tussen christenen en marxisten, en waarin tenslotte drs. A. K. Bot in een artikel over de Wereldraad van Kerken de ontwikkeling beschrijft in de wijze waarop de Wereldraad het rassenvraagstuk is tegemoetgetreden.

BON

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Wenst abonnement .....

Wenst proefnummers .....

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 14,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 9,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

Van Agt als politieke huisgenoot op partijraad in Rotterdam.

Door G. J. Brinkman

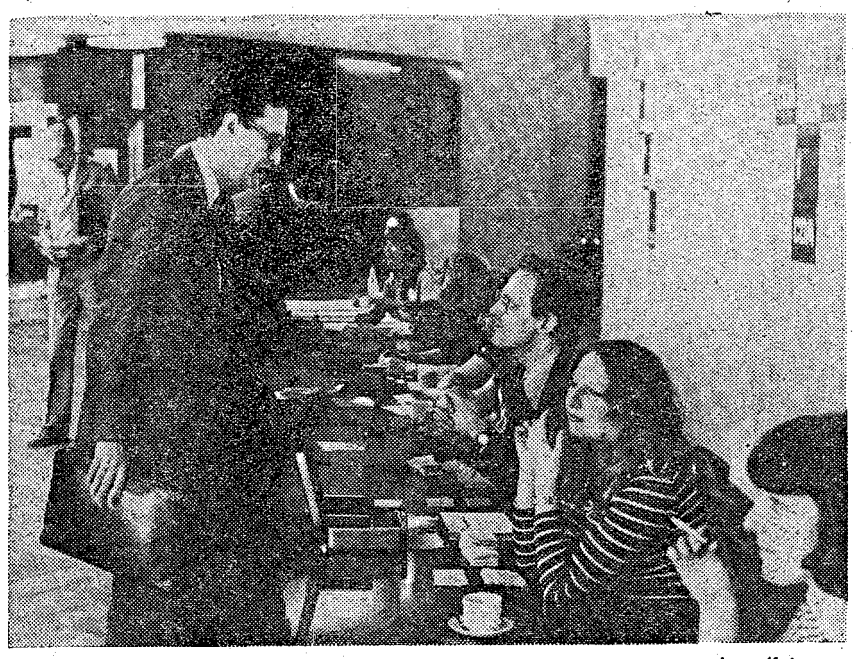

Penningmeester Paats informeert belangstellend naar de gang van zaken (foto ANEFO)

Er zijn de laatste weken nogal wat venijnige voetzoekers op de christen-democraten losgelaten. Misschien waren er onder de bezoekers van de A.R.-Partijraad, zaterdag in Rotterdam gehouden, wel verscheidenen die nu op een stralend stukje tegen-vuurwerk hadden gehoopt. Dan zullen deze, wellicht een beetje teleurgesteld uit de Doelenzaal naar de frontlinie thuis zijn teruggekeerd.

Indringend

Met drie voldragen en vaak indringende redevoeringen werden de ook nu weer zeer talrijke bezoekers bij het wezen en doel van christelijke politiek bepaald, maar tegenstandertjes-pesten werd hun niet bijgebracht. Ook viel er voor hen die aan de lastige anti's („wij waren en blijven voor het CDA geen gemakkelijke club" zei Aantjes ook nu) graag materiaal voor splijtsof ontlenen, zaterdag geen brood te verdienen. Al wil ik de overal voorhanden begaafdheid op dit gebied niet onderschatten.

„Wie met ons rekent, kan op ons rekenen. Dat hebben anderen ervaren. Dat ervaart ook het CDA. Dat zal ook Van Agt ervaren. Laten anderen zich in deze weken goed realiseren: ook voor de AR is er geen ander CDA dan het CDA met Van Agt", zo zei de voorzitter van de AR-Tweede-Kamerfractie.

Nieuwe hoop

Wij moeten ons realiseren dat er vanuit de ARP in de afgelopen jaren bij velen nieuwe hoop is gewekt op de mogelijkheden van een christenlijke politiek. Meer dan welke partij dient de ARP er zich verantwoordelijk voor te weten dat die hoop op echte christelijke politiek in en door het CDA niet wordt gedoofd maar gevoed en verlevendigd". Aantjes riep dan ook allen op zich daarvoor met volle overtuiging en met alle kracht in te zetten.

Wat van „christelijke politiek" mag worden verwacht had Aantjes in zijn (elders in dit nummer opgenomen) rede uiteengezet. Het CDA heeft verkozen een beginselpartij te zijn, geen belangenpartij. Het Evangelie is het richtsnoer voor het politieke handelen. Niet als pretentie, maar als intentie.

„Niet omdat ons beleid zoveel „christelijker" zou zijn dan dat van anderen. Het is helaas te vaak andersom geweest. Maar omdat wij niet zouden weten wat de mens en de samenleving beter zou kunnen dienen dan het zich willen richten naar de boodschap van het Evangelie. Dat kun je alleen doen zonder pretenties. Het klamme zweet steeds in je handen. Je beseft daarmee op heilige grond te staan, waar je beter je schoenen kunt uitdoen al krijg je soms de indruk dat we meer neiging hebben er de klompen bij aan te trekken." De enige rechtvaardiging van het CDA zag Aantjes in de visie en visioenen die het Evangelie voor deze samenleving bevat, dagelijks naast de realiteit te leggen. Dan kun je maar tot één conclusie komen: het deugt niet in deze wereld. Er is verandering en vernieuwing nodig. Daartoe moet het CDA een middel zijn. Geen middenpartij dus, maar een middel-partij.

Fabeltjes

De actueel politieke problematiek bleef op deze Partijraad niet buiten het gezichtsveld. Lees er de op andere pagina's gegeven verslagen van De Boer, Aantjes en Van Agt maar op na. Maar de dezer dagen volop gegeven politieke goocheltrucjes, die hetzij daverend plezier dan wel heftige boosheid plegen op te roepen, vonden in Rotterdam geen navolging. Zelfs nauwelijks weerlegging. Het kon de opmerkzame toehoorders desondanks niet ontgaan dat ook de sprekers kranten lezen. Toen Aantjes, Boersma met instemming citerend, zei dat „deze vaak heel goede dingen kan zeggen" reageerde de zaal met veel begrip. Minister Boersma, op de voorste rij naast De Gaay Fortman gezeten, heeft onlangs een pers-gesprek gehad dat door sommige kranten weer eens als bewijs van Boersma's anti-CDA-gezindheid werd geëtaleerd. Het CDA heeft het onwaarachtige van die kranten-suggestie duidelijk gemaakt.

Later in zijn rede zei Aantjes ook: „Wat verdoen wij onze tijd en energie met elkaars toespraken op een goudschaaltje te wegen en schichtig te reageren als politieke tegenstanders interviews van CDA-politici misbruiken om hen tegen elkaar uit te spelen."

Dat had natuurlijk niet alleen op Boersma betrekking. Maar toen de minister tijdens de pauze de vergadering moest verlaten zei voorzitter De Boer: „Om nieuwe fabeltjes te voorkomen deel ik mede dat Jaap Boersma vertrokken is omdat hij elders in het land weer aan de CDA-verkiezingsactie moest deelnemen."

Applaus Van Agt

Tijdens de behandeling van voor deze Partijraad voorgeschreven huishoudelijke punten (verkiezing partijbestuur e.d.) was Van Agt de Doelenzaal binnengekomen. Door applaus begroet. „Ik voel me hier niet als welkome vreemdeling", zei de CDA-lijsttrekker, „maar als politieke huisgenoot die zich met u allen wezenlijk verwant voelt."

Nu – de Partijraad had de aankleding van de zaal dan ook onbekrompen in CDA-sfeer gebracht. Fleurige verkiezings-affiches op en rond het podium, groene buttons op de revers van bestuursleden. Kinderen van A.R.-afgevaardigden huppelden zo af en toe vrolijk op de galerijgangen getooid met CDA-shirts. De wijze waarop AR-voormannen zichzelf en het hele partij-apparaat voor de gemeenschappelijke verkiezingsactie ter beschikking stellen kreeg in het slotwoord van De Boer nog een extra eervolle vermelding.

Rechtsstaat

De lijsttrekker van het CDA heeft in zijn rede een duidelijke visie ontwikkeld op de problemen van een rechtsstaat. (Zie elders in dit nummer)

Allerlei veelbesproken beleidspunten, zoals bijv. harde pornografie, onafhankelijke rechters, stakingsrecht, investerings-regeling, rechtshulp, justitie, politie, strafmaat, burgerlijke ongehoorzaamheid, drugbestrijding werden door de minister in breder verband geplaatst. „Zeer waardevolle opmerkingen", zei Aantjes later.

Intussen was het voor het gehoor wel de derde volgroeide redevoering welke het zaterdagochtend kreeg te verwerken.

Duidelijk is dat het bij de gang naar de koffiebalie niet altijd slechts om koffie te doen was. (foto ANEFO)

Politieke diskussie

En direct daarop werd het door de agenda uitgenodigd om maar met de „Discussie over het beleid van de Kamer-fractie" te beginnen. Dat bleek velen te machtig. Zij weken uit naar de koffie-balie. „Het waren ook wel behoorlijke lange redevoeringen" merkte een afgevaardigde vriendelijk op. „Zou de Partijraad de gelegenheid tot discussie voortaan niet beter kunnen regelen?", vroeg een kritische Arjosster. „U hebt volstrekt gelijk", gaf De Boer toe.

Er ligt een stuk over de organisatie van partijraad-vergaderingen op stapel. Deze voorjaarsvergadering moest nu eenmaal statutair gehouden worden. De verkiezingsdrukte liet voor een andere opzet helaas weinig of geen gelegenheid meer". Aantjes merkte nog op dat grondige discussie over vier jaar beleid helaas toch al moeilijk zou zijn geweest. De vier veelbesproken wets-ontwerpen konden niet worden afgemaakt. De olie-crisis werkte op veel plannen vertragend. De moeilijkheden bij het verwezenlijken van veel idealen werden misschien ook wat onderschat. Nu stak de kabinetscrisis weer een spaak in het wiel. Aan die crisis draagt, naar Aantjes overtuiging, het CDA geen schuld. Er zijn over en weer mogelijk onverstandige dingen gedaan. De sfeer waarin samen verder kon worden gewerkt, werd echter wezenlijk bedorven door de „krankzinnige resolutie", welke voortgezet samengaan alleen bij een zeer bepaalde verkiezings-uitslag mogelijk laat.

Er was Aantjes ook gevraagd of de fractie Van Agt niet beter had behoren bij te staan toen hij, tijdens het Menten-debat, zo onbehoorlijk werd bejegend. Het regerings-beleid, zo antwoordde Aantjes, moet door de minister worden verdedigd. Niet door de fractie. Hulp daarbij uit de fractie zou verwarrend hebben gewerkt. Het zouden dezelfde opposanten zijn geweest die hulp van uit de fractie zouden hebben aangegrepen om aan te tonen dat de minister onmachtig is zichzelf te verdedigen.

Het Kamerlid Hanny van Leeuwen beantwoordde vragen over de motie-Aantjes inzake het defensie-beleid. J. N. Scholten verduidelijkte de houding van de fractie ten opzichte van het huurbeleid, M. Beinema ging positief in op de aandrang tot meer actie voor de verkeersveiligheid (er komt een werkgroep terzake) en Aantjes lichtte het fractie-standpunt ten aanzien van „Almelo" toe.

Bloemenhoven

Aansluitend op Van Agt's woorden over „burgerlijke ongehoorzaamheid" werd de minister gevraagd waarom hij niet krachtiger tegen de bezetting van de Bloemenhovenkliniek is opgetreden. In de eerste plaats benadrukte Van Agt dat de ontruiming niet nagelaten werd om politieke redenen. Niet om het Kabinet te redden. Zijn houding terzake had niets, maar dan ook niets met politiek te maken. De situatie was dat honderden sympathisanten zich in en om de kliniek bevonden. Er zouden zeker vierhonderd politieambtenaren nodig zijn geweest om de ontruiming krachtdadig uit te voeren. Het zou een veldslag geworden zijn omgeven door vele patiënten. U begrijpt, aldus Van Agt, welk een moeilijke beslissing het is geweest, maar hadden we moeten zeggen: laat die veldslag in dat ziekenhuis maar ontstaan? Een afschuwelijke zaak. Er heersen over het abortus-vraagstuk twee tegenstrijdige geharnaste opvattingen: de ene wil abortus toestaan zodra er maar om gevraagd wordt, de andere noemt abortus zonder meer moord. Tussen beide opvattingen in staat de grote meerderheid van ons volk die het allemaal niet zo precies weet. Die de moeilijkheden onderkent, maar nog toegankelijk is voor bezinning. Waar gaan we heen? Geen wetgever Is in staat op te treden tegen de overtuiging van de meerderheid van het volk.

Moeilijkste beslissing

Die herbezinning is nodig. Een bestorming met physiek geweld van de Bloemenhovenkliniek zou echter het hele land met afschuw hebben vervuld. Opschudding, teleurstelling en verontwaardiging zou de ontoegankelijkheid van de groepen hebben bevestigd en de weg naar bezinning hebben afgesloten. „Het was de moeilijkste beslissing die ik in deze zes jaar hebben moeten nemen" zo besloot Van Agt.

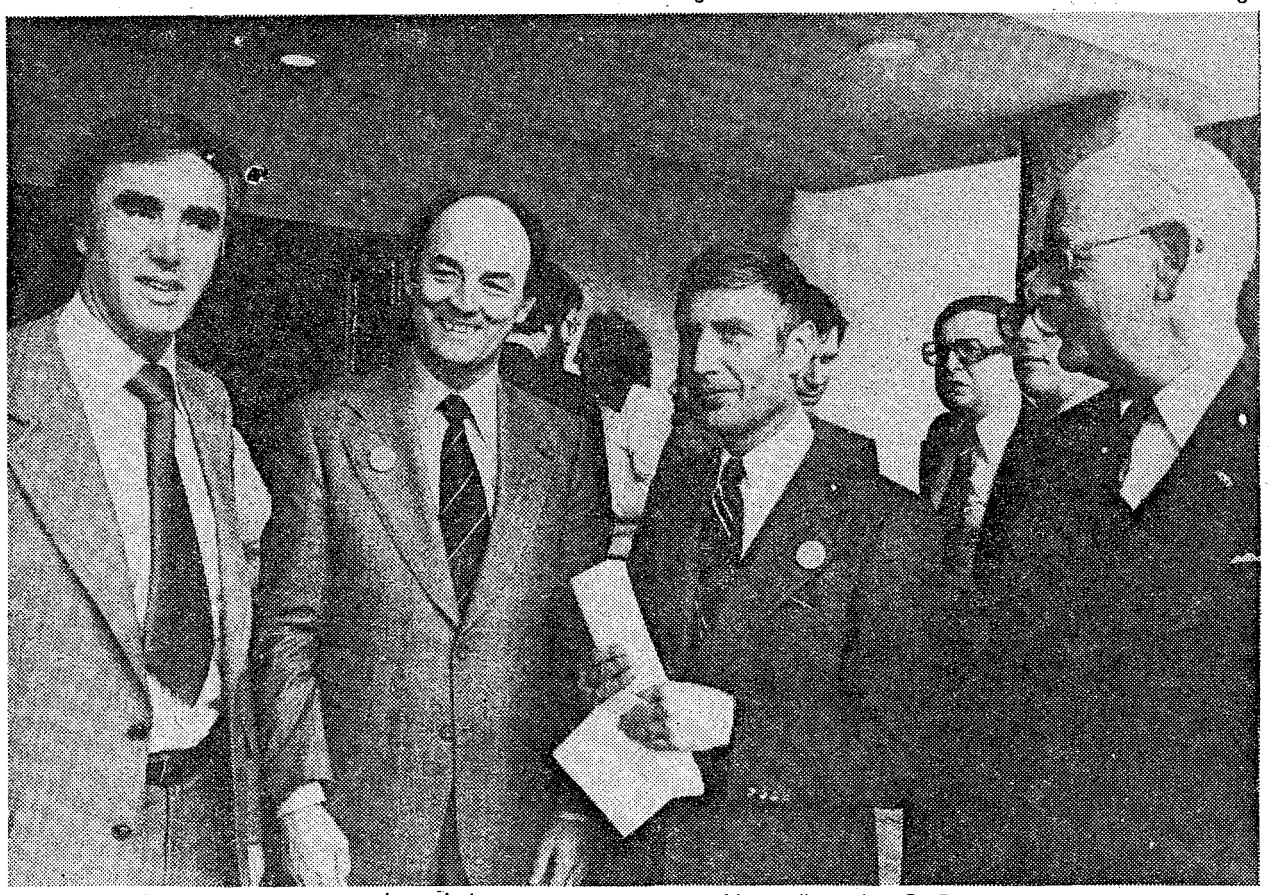

Vlak voor de lunch nog even een onderonsje tussen van links naar rechts partijvoorzitter De Boer, fraktieleider Aantjes, CDA-lijsttrekker Van Agt en minister van binnenlandse zaken De Gaay Fortman. (foto ANEMO)

OVERWEGENDE

Van onze partijraad is wel gezegd dat daar het hart van ARP klopt. Voor wie op de samenstelling let is dat niet zo'n gekke uitspraak. Het overgrote deel van de partijraadsleden wordt afgevaardigd – en naar ik hoop ook gekozen – door de 62 statencentrales en de 18 kamercentrales. Voorts zijn vertegenwoordigd het partijbestuur, het vrouwencomité, de beide kamerfrachties, de jongerenorganisatie.... kortom de partij in alle geledingen.

Zaterdag 7 mei was de partijraad weer bijeen, o.a. om het politieke beleid, zoals dat is gevoerd door de Tweede Kamerfractie, te bespreken. De vorm die wij daarvoor gebruiken staat ter diskussie. De oude methode: de fractievoorzitter spreekt, de leden vragen, de fractievoorzitter antwoordt, voldoet niet meer. Er is al eens geëxperimenteerd met het uitbrengen van een schriftelijk verslag onder de titel M„fraktie in aktie". Dit verslag werd vooraf aan de partijraadsleden toegezonden. Op de partijraad vormde dan de fractie een forum om de vragen te beantwoorden. Ook aan deze wijze van behandeling kleven bezwaren. Het wordt een te verbrokkeld geheel, van een meer fundamentele diskussie komt weinig terecht door de veelheid van onderwerpen. De organisatiecommissie broedt op nieuwe plannen. Met name zal gepoogd moeten worden de partij zelf meer bij de diskussie over het politieke beleid te betrekken. Op de partijraad zou in groepen gewerkt kunnen worden, op een volgende partijraad hopen wij over het funktioneren van de partijraad een voorstel te kunnen indienen. En U weet het: Hebt U ideeën die de verbetering van de werkwijze raken, stel ze op schrift en zend ze aan het partijburo.

Partijbestuur

De partijraad heeft ook een belangrijke stem in het kapittel bij het kiezen van het partijbestuur. Voor wat de stemhebbende leden van ons bestuur betreft, zijn er drie soorten gekozenen. Een deel wordt rechtstreeks door de partijraad gekozen. U vindt hun namen in dit blad. Van een ander deel worden door de partijraad de dubbeltallen vastgesteld, maar de verkiezing vindt plaats door de kiesverenigingen. Die wijze van kiezen geldt in elk geval voor de twee ondervoorzitters, de penningmeester en schrijver dezes. Zij worden rechtstreeks door de partijleden in functie gekozen. Deze verkiezing dient vóór 25 mei te gebeuren. De

kiesverenigingen zijn reeds eerder attent gemaakt op de procedure. Natuurlijk kan bij een goede voorbereiding de verkiezing worden vastgeknoopt aan een CDA-verkiezingsavond. Er is alle reden voor onze kiesverenigingen om in deze weken extra actief te zijn, het kiezen van een deel van het partijbestuur valt zeker onder die activiteiten waarop gerekend mag worden. Het derde deel leden wordt afgevaardigd door de 18 kamercentrales. Bij voorkeur zijn het de voorzitters van de ARP in de kamercentrales, teneinde de communicatie met elkaar ook zo goed mogelijk te laten verlopen.

Democratie

De verkiezing zit vast aan de datum van de Tweede Kamerverkiezingen. Ons partijreglement bepaalt dat het partijbestuur op de verkiezingsdag in zijn geheel aftreedt. Andere partij-organen volgen deze regel veelal bij staten- en raadsverkiezingen. De hier gevolgde methode biedt alle gelegenheid die een democratisch functionerende partij zal wensen. Er kunnen aan de voorgestelde dubbeltallen namen worden toegevoegd. Men kan zittende leden vervangen, ter verantwoording roepen. Men kan veranderen, verjongen. Voorwaarde blijft dat de leden ook op de geboden gelegenheid inspelen.
Het partijbestuur heeft in de aangeboden dubbeltallen gezorgd voor meer vrouwen in het partijbestuur, voor verjonging en daardoor ook voor een aantal nieuwe gezichten. De uiteindelijke samenstelling van het partijbestuur is pas nà 25 mei te geven. Het woord is nu eerst aan de kiesverenigingen.

Politiek beleid

De functies van de kamercentrale en het partijbestuur zijn binnen onze partij bijzonder belangrijk. Heeft de kamercentrale de belangenbehartiging van de partij in zijn werkgebied tot taak, bij het partijbestuur berust de algemene leiding van de partij. In de besturen zijn in hoofdzaak twee duidelijke taken te onderscheiden: de organisatorische en de politieke. Antis hechten aan een goed toegeruste organisatie, voor de uitbouw en de ontwikkeling daarvan trekken wij terecht veel tijd uit. Doch ook de organisatie is ingeschakeld bij het doel: politieke partij zijn. En het is terecht, naast de volstrekt eigen verantwoordelijkheden van de onderscheidene fracties, dat de besturen ruime aandacht aan de politiek zelve geven. Vanuit ons programma, vanuit onze idealen en doelstellingen proberen wij als christenen met de politiek bezig te zijn. Wordt er gestudeerd, worden er nieuwe ideeën geboren, wordt er kritiek geleverd. Het is uitermate belangrijk dat wij ons samen, ook in het ontwikkelen van onze koers, ons beleid, voor elkaar verantwoordelijk weten. Daarom moet de kiesvereniging regelmatig vergaderen. Gaan kamerleden, statenleden en bestuursleden op het sprekerspad.

Daarom ook leggen partijbestuurders verantwoording af en worden zij ook weer gevoed op de bijeenkomsten van de kamercentrales en de partijraad. Die wisselwerking is bijzonder belangrijk.

In de besturen van de partij gaan wij er, na de bestuursverkiezingen, weer met vernieuwde energie tegenaan.

Er is ontzaglijk veel werk te doen. Aktieve leden heeft een levende partij nooit te veel. A propos ... heeft U al een nieuwe ledenwerfaktie voor het najaar gepland?

H. A. de Boer.

Partijvoorzitter De Boer op partijraad

Pleidooi voor herijking standpunt in CDA-verband inzake keuze van regeringspartner

„Er zijn kiezers voor wie het ai dan niet CDA stemmen afhangt, niet van wat ons programma biedt en wat onze politieke benadering inhoudt, maar van onze keuze voor PvdA of VVD. Weer anderen zouden geen CDA wiilen stemmen wanneer wij vooraf die keuze zouden doen, zij voelen zich het beste bij onthouding vooraf.
Beide benaderingen zijn niet de mijne. Kunnen principieel naar mijn mening ook niet het laatste woord van de christelijke politieke partij zijn. Noch de afkeer van socialisten, noch de voorkeur voor liberalen, noch het omgekeerde mogen ons leidend beginsel zijn. Evenmin dient het niet kiezen, uit vrees hier of daar stemmen te verliezen ons hoogste wijsheid te zijn."

Aldus partijvoorzitter De Boer in zijn openingsrede op de partijraad van 7 mei, waarvan wij de volgende passages weergeven. Over de verhouding tot socialisten en liberalen zei hij het volgende.

Twee groepen

Ik duidde twee groepen mogelijke CDA-kiezers aan. Ik wilde bij beide opvattingen een enkele kanttekening plaatsen.
Zij die hun keuze voor het CDA afhankelijk stellen van de keuze van de regerings-partner hebben kennelijk onvoldoende vertrouwen in het CDA zelf. Wat wij voorstaan is niet genoeg, niet doorslaggevend, het wordt afgemeten aan de partnerkeuze.
Het gaat hier niet om voorkeur voor de christen-democratie. Niet om per se kiezen voor een groepering die de norm van het politiek handelen buiten de mens zelf zoekt, zich onder de kritiek van het Evangelie wil stellen. Ik kan niet tot een andere conclusie komen dan dat die kiezer ons programma en onze doelstellingen eerst vertrouwt en ten volle serieus neemt wanneer wij beleid voeren voor de één met liberalen en voor de ander met socialisten. Voor zover wij voor dat tekort aan vertrouwen en geloofwaardigheid zelf schuld dragen is er reden tot inkeer. Wat mij in de CDA-kiezer met het voorbehoud, de ja-mits-kiezer, het meest tegenstaat is dat hij kennelijk toch zo gevangen is in het door ons verworpen links-rechts-schema dat hij slechts van daaruit tot goed of fout, tot keuzes kan komen. Degene voor wie het CDA slechts aanvaardbaar wordt door een blauwe of een rode bril doet aan de christelijke politieke beweging en wat zij voorstaat schromelijk tekort, hij miskent in feite de eigen plaatsbepaling van de christen-democratie.
Ik haak naar een CDA dat openlijk kan zeggen: wij willen de komende vier jaar graag regeren met de PvdA of met de VVD omdat ons eigen programma daarbij het beste tot zijn recht komt, zonder dat zo'n uitspraak vooraf ook maar één CDA-kiezer verontrust, omdat hij de eigen mensen vertrouwt en bewust kiest voor een christelijke partij.

Kiezersuitspraak

De tweede groep beziet de eigen politieke voorkeur eerst dan op z'n zondags wanneer er in dit land van minderheden geen keuze van een partner vooraf plaatsvindt.
Ook binnen de ARP hebben wij deze opvatting decennia lang aangehangen. Eerst diende de kiezer te spreken. Men deed, bij een keuze vooraf, zowel afbreuk aan de verkiezingsuitslag, het eigen program als aan de eigen identiteit.
Het gaat hier zeker om argumenten waar wat vóór te zeggen valt, maar waarbij even gemakkelijk tegen-argumenten te noemen zijn. Het niet kiezen is wel met allerlei fraaie redeneringen omhangen, vaak was het toch niet meer dan een poging de keuze te ontlopen omdat men bij een invullen ervan benauwd was kiezers naar deze of gene zijde af te stoten. En het beklemtonen van eigen programma en identiteit deed en doet niets af aan de vrij harde zekerheid dat er nâ de verkiezingen wèl gekozen werd, moet worden.
Net zo min als het kiezen onder voorwaarden van de socialisten voor het CDA afbreuk doet aan het socialistisch zijn van de PvdA en het kiezen van de VVD voor uitsluitend een regeringscombinatie met het CDA de liberalen daarom minder liberaal maakt, net zo min ook wordt het CDA plotseling roder of blauwer, al naar gelang, naar wie de voorkeur voor een vierjarige regeringsperiode uitgaat. En wanneer dat CDA dan, als enige van de drie hoofdstromingen in dit land, wèl eigen identiteit zou verliezen, eerst dan is er echt reden tot grote bezorgdheid en lijkt zelfinkeer dringend geboden.

Uitspraak partijraad

Wij hadden ditmaal tot een voorrangsuitspraak voor 25 mei willen komen. De ARPartijraad van 10 april 1976 te Amsterdam kwam tot een uitspraak en vroeg op basis van wederkerigheid om programvergelijking uitlopend op een keuze vooraf. Het algemeen bestuur van het CDA stelde zich positief achter onze wens. Daarna beleefden wij het geharrewar binnen de PvdA en de PPR rond het al dan niet samenwerken met het CDA, opgehangen aan een resolutie die van de door ons als on-democratisch ervaren keerpunt-strategie niet geheel vrij kon blijven. Geen basis van wederkerigheid om afspraken op te bouwen. Reden waarom het algemeen bestuur van het CDA met teleurstelling vaststelde niet tot een zakelijke beoordeling te kunnen komen.
Men kan zich afvragen of onze uitspraak zo zeer afhankelijk moet zijn van het optreden van anderen, per se op wederkerigheid moet berusten. Of onze standpuntbepaling, wanneer het om keuzes vooraf gaat, niet veel meer ingegeven moet worden door ons program, de aktuele politieke situatie, de voorkeur voor een kabinet dat over een ruime meerderheid in het parlement beschikt en de diverse benadering van onderscheidene partijen van die vraagstukken welke met name in de komende periode om een oplossing vragen.
Ik stel vast dat voor die benadering de tekst van onze eigen partijraadsresolutie geen ruimte bood. Ik stel ook vast dat wat uw partijvoorzitter hier als zijn mening verwoordt niet reeds zo aller gemeengoed is binnen het totaal van de CD-federatie dat wij elkaar daar in de huidige situatie ook op hadden kunnen vinden. Ik gebruik het woordje „reeds". U merkt, ik blijf op betere tijden hopen en zal er ook aan werken. Ik voor mij geef, èn vanuit ons programma, èn vanuit die vraagstukken die om bijzondere krachtsinspanning van de regering vragen, aan het voortzetten van de combinatie tussen christen-democraten en socialisten de komende vier jaar de voorkeur", aldus de voorzitter, die vervolgens stelde:
„Ik hoop dat èn de uitkomst van het daarvoor noodzakelijke overleg over een regeringsprogramma, èn de verkiezingsuitslag èn het uit die uitslag voor de vertegenwoordiging in een kabinet te trekken conclusies, mijn voorkeur mogelijk maken.

Herijking standpunten

Daarmee belijd ik, ik zeg het er nog maar weer eens bij, geen structurele voorkeur voor socialisten en stel ik mij evenmin op als een liberalenhater.
Ik ben de christelijke politiek in een eigen partij met overtuiging toegedaan. Ik word geen streep minder Anti-Revolutionair en geen streep minder christen-democratisch wanneer ik in dit land van minderheden – waarin gekozen moet worden – dat dan ook wens te doen. Wij willen dat het CDA geen optelsom wordt van KVP, CHU en ARP. Het CDA zo heeft onze lijsttrekker gezegd, is vernieuwingsgezind. Ik pleit ervoor dat wij in de toekomst op het punt van positiekeuze vooraf de oude plunje van de 3 afzonderlijke partijen afdanken. Ik pleit voor een herijking van onze standpunten waar het om keuzes vooraf gaat. Laat ons proberen de andere partners in de federatie warm te krijgen voor het voorstel in de komende twee jaar in alle geledingen van de partijen aan de hand van een notitie die het probleem goed – voor wat voor- en nadelen betreft – doorzichtig maakt, tot een duidelijke standpuntbepaling te komen.
Ik heb straks geprobeerd de opvattingen van socialisten en liberalen weer te geven waar het om de door hen gewenste richting van de samenleving gaat, staande voor de problemen die op korte en op langere termijn om een oplossing vragen."
Het tweede deel van de toespraak van partijvoorzitter De Boer is gewijd aan de uitdaging waarvoor de christen-democratie zich – de problemen van onze tijd onderkennend – gesteld ziet.

Groen van Prinsterer

„Ik mag het wezen, het eigene ook, van onze politieke benadering weergeven met een woord van Groen van Prinsterer: „Niemand houde zich bezig met anti-revolutionaire politiek, indien hij het heil des land begeert op een weg, langs welke de wandelaar voor eigen wensen en belangen bevrediging vindt"."

De partijvoorzitter ging o.a. uitvoerig in op de roeping van christenen. In dat verband zei hij onder meer: „Wij blijven gewag maken van de roeping die christenen in dit leven hebben. Allereerst om te getuigen van het heil van hun Heer, en daarna om bezig te zijn met de vertaling van de uitgangspunten die uit de bron van het leven – het ongetemperde Woord van God – tot ons komen. Vertalen, altijd maar weer, en ernaar handelen.
De bereidheid om aan die vertaling mee te doen vraagt geloof. Ik denk niet dat een christelijke politieke beweging een grote, machtige, invloedrijke en brede massa's inspirerende groepering kan worden. En wanneer het dat wel wordt zich de vraag moet stellen of het Woord niet getemperd is en de politieke vertaling van de uitgangspunten soms te veel is aangepast aan de wensen van de wandelaar die Groen op het oog had."
Ook stond de voorzitter uitvoerig stil bij de problematiek van oorlog en vrede. Hij pleitte voor een discussie in het CDA over dit thema: „Ik pleit ervoor dat wij binnen het CDA de discussie over al deze vragen met elkaar zullen aangaan, er ons in de komende jaren intensief mee bezighouden en tot conclusies komen. Het is al te lang geleden dat het vraagstuk van oorlog en vrede, van bewapening en ontwapening binnen de christelijke politieke partijen indringend aan de orde is geweest. Wij mogen bij vragen van dood en leven onze defensiedeskundigen in regering en parlement niet alleen laten worstelen."
Over het bijzonder onderwijs zei de voorzitter o.a.: „Binnen het CDA wordt af en toe getamboerd op het aambeeld dat de overheid het bijzonder onderwijs bedreigt. Laat ons daarmee a.u.b. ophouden, want het is niet waar. Het kan ons slechts afbrengen van de grote taak die wij allen samen in het bijzonder onderwijs hebben: zorgen dat het ook bijzonder is. Ik ben daarover veel meer benauwd dan over een overheid die in te kort tijdsbestek te veel vernieuwingen en wijzigingen op onderwijsgebied wenst door te voeren. Daar moet men door overleg uit kunnen komen. Maar wat een overheid niet kan is harten van mensen neigen tot gezindheid, een mentaliteit die de bijzondere school nodig heeft als brood,"aldus de partijvoorzitter die zijn openingstoespraak als volgt besloot:

Vertrouwen

„Wij zitten midden in de verkiezingscampagne.
Wij zetten ons in voor een goed stembusresultaat van het Christen-Democratisch Appèl.
Wij hebben een duidelijke boodschap.
Een aanspreekbaar program.
Wij onderscheiden ons, als Christen-Democratisch appèl van beide andere hoofdstromingen zo duidelijk dat wij onze medechristenen ook die keuze mogen voorhouden.
Wij hebben vertrouwen in de mensen die het programma gaan uitvoeren.
De ARP zet zich in voor het CDA.
Met overtuiging!
Samen voor elkaar verantwoordelijk.

Middenpartij of middelpartij

Tekst van de rede van de ARP-Tweede-Kamer-fraktievoorzitter Mr. W. Aantjes op de AR-Partijraad d.d. 7 mei j.l. te Rotterdam

Ons vroegere fractielid Ad Schouten spreekt vandaag op het congres van het Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte aan de hand van de stelling: „Wie zicht wil krijgen op christelijke organisaties, moet eerst een aantal valse tegenstellingen afbreken; christelijke politieke organisaties zijn voor veel mensen in de mist verdwenen door het aanvaarden van het links-rechts-schema en door het niet zuiver onderscheiden van de begrippen pretentie en intentie.

Valse schema's

Er is alle reden zich deze waarschuwing voortdurend te herinneren, want wie afgaat op wat de grootste belangstelling trekt in de verkiezingsstrijd zou de indruk krijgen alsof er maar één echt probleem is: wie gaat straks met wie regeren, wordt het CDA-PvdA of CDA-VVD? Dit is niet zo vreemd, want het is het gemeenschappelijk belang van PvdA en VVD om die indruk te wekken. Het suggereert immers dat zij de enige echte politieke stromingen en de enige echte politieke tegenstellingen zijn.
Voortdurend wordt dan ook geprobeerd CDA-politici volgens dit schema tegen elkaar uit te spelen en tweedracht te zaaien, waarbij het tekenend is dat dit zeer eenzijdig in één richting gebeurt. De uitdeling van rooie petten vindt heel wat williger ontvangst dan die van blauwe petten.
De slechtste dienst die het CDA zichzelf kan bewijzen, is als het zich deze probleemstelling laat aanleunen in plaats van haar te ontmaskeren. Deze vragen worden ons namelijk niet gesteld om duidelijkheid te verschaffen maar om het CDA schade te berokkenen.

Kabinetscrisis

Hetzelfde gebeurt als een pleidooi voor voortzetting in grote lijnen van het in de afgelopen jaren gevoerde beleid wordt uitgelegd als steun voor de PvdA.
Boersma die soms heel goede dingen kan zeggen, heeft zich een paar weken geleden terecht zeer geërgerd getoond over de manier waarop het beleid van het kabinet met Den Uyl en de PvdA wordt vereenzelvigd.
Alsof wij het beleid van een kabinet, waarvoor onze eigen lijsttrekker als informateur en vice-premier een bijzondere verantwoordelijkheid heeft gedragen, zouden verloochenen. En dan beperken wij ons niet, zoals de PvdA, tot de eigen ministers. Niet alleen het beleid van Van Agt, De Gaay Fortman, Lubbers en Boersma heeft onze steun gehad, ook dat van Van der Stoel en van Pronk.
De kabinetscrisis heeft daar geen verandering in gebracht, want zij betekende voor wat ons betreft geen breuk met het beleid. De crisis is veroorzaakt door de in toenemende mate polariserende en ultimatieve houding van de fractie van de PvdA tegenover het CDA en onze lijsttrekker.
De 10-6 verhouding is natuurlijk wel een factor geweest, maar heeft de crisis op zichzelf niet veroorzaakt. Als dit zo was, had het geen vier jaar geduurd; andere kabinetten met een betere zetelverhouding hebben het veel eerder begeven. Wie meent daarin de oorzaak en de onvermijdelijkheid van de crisis te moeten zoeken, slaat wel vier jaar geschiedenis over en miskent de inspanningen en de resultaten van onze ministers, Van Agt voorop, die zich al die jaren hebben ingezet. Vooral echter berust zulk een voorstelling van zaken op de principiële vergissing, dat binnen de christen-democratie plaats zou zijn voor wrok en wraak.
De crisis wordt door ons niet begroet met een zucht van verlichting: „beter laat dan nooit". Integendeel, het is een grote teleurstelling, niet persoonlijk, dat is niet zo interessant, maar politiek.
Teleurstelling over het ondermijnen en opblazen van de brug naar betere verhoudingen en over het op het spel zetten van veel goeds dat in de afgelopen jaren, de hypotheek van een verwerpelijke formatie ten spijt, kon worden bereikt. Als dit alles na 4 jaar een prooi der rancunes dreigt te worden, mag ik van de ARP vragen binnen en buiten het CDA te tonen dat daarvoor in een christen-democratische politieke beweging geen plaats is.
Bij elke reactie behoren wij ons af te vragen of dit nu is wat anderen van christelijke politiek mogen verwachten. Dit, zo heb ik ervaren, is een betrouwbare maatstaf.
En daarmee ben ik aangekomen bij waar het in de verkiezingsstrijd werkelijk om gaat.

Geen pretentie maar intentie

Politiek beleid is voortdurend een zaak van kiezen en prioriteiten stellen. Welke keus je maakt heeft alles te maken met de vraag, welke waarden je primair stelt. Ga je uit van wat je eigen belang het beste dient of kies je voor een norm waaraan ook je eigen belang ondergeschikt zal zijn. Die laatste keus heeft het CDA gemaakt. Het verkoos een beginselpartij te zijn en niet een belangenpartij. Vandaar „niet bij brood alleen". En dan bedoelen wij niet dat wij er ook nog goed beleg op wensen, maar dat er meer is dan materieel belang. Er is inderdaad bedoeld: „bij alle woord dat uit Zijn mond uitgaat". Het Evangelie is richtsnoer voor het politieke handelen. Niet als pretentie maar als intentie. Niet omdat ons beleid zoveel „christelijker" zou zijn dan dat van anderen. Het is helaas te vaak andersom geweest. Maar omdat wij niet zouden weten wat de mens en de samenleving der mensen beter zou kunnen dienen dan het zich willen richten naar de boodschap van het Evangelie. Zonder pretenties, want je kan het alleen doen met voortdurend het klamme zweet in je handen, in het besef je daarmee op heilige grond te bevinden, waar je beter je schoenen kunt uitdoen al krijg je soms de indruk dat we meer neiging hebben er de klompen bij aan te trekken.
Het Evangelie niet als een vlag of bezweringsformule, maar om er ernst mee te maken door de visie en de visioenen die het Evangelie voor deze samenleving bevat, dagelijks te leggen naast de realiteit.

Midden of middel

Die realiteit is een wereld, waarin mensen over mensen heersen in plaats van hen te helpen, waarin mensen mensen vervolgen in plaats van te beschermen, waarin mensen mensen laten kreperen in plaats van te verzorgen, waarin mensen de problemen uitvechten in plaats van uit te praten, waarin het recht van de sterkste heerst in plaats van het recht van de zwakste, waarin de schepping wordt uitgeknepen in plaats van beheerd, waarin wij machten losmaken die ons dreigen te beheersen in plaats van dat wij ze in de hand weten te houden.
Wie de boodschap van het Evangelie legt naast de realiteit kan maar tot één konklusie komen: het deugt niet, er is verandering, vernieuwing nodig.
De enige rechtvaardiging van het CDA is, als het daartoe een middel is. Geen *midden*-partij maar een *middel*-partij.
De opstandingsboodschap van Pasen maakt inderdaad opstandig, want het opent de ogen voor de werkelijkheid. Maar het is ook het teken van de onverwoestbare hoop dat er mogelijkheden, elke dag nieuwe mogelijkheden zijn.
Christen-democratische politiek is niet

Tweede kamer fraktievoorzitter Aantjes tijdens zijn rede voor de partijraad (foto ANEFO)

geslaagd als de belangen van „onze kiezers" er het beste mee gediend zijn, maar als degenen die het het hardste nodig hebben er het meest mee geholpen zijn, kiezers of geen kiezers, dicht bij huis of ver bij ons vandaan.

Schild voor de zwakken

Tegen die achtergrond krijgt de oude term dat de overheid een schild voor de zwakken behoort te zijn een geheel eigentijdse inhoud.
De overheid is er niet om alles maar te bedisselen en de burger in zijn verantwoordelijkheid te belemmeren maar zij is er ook niet om alles maar op zijn beloop te laten en zo nu en dan een dranghek of vangrail te plaatsen. Zij behoort het recht te bestellen, het recht van de armen en de verdrukten daarbij op de eerste plaats.
Als de VVD in haar advertenties ervoor pleit dat prestatie moet worden beloond, dan zeg ik: het CDA vindt dit ook maar het accent ligt voor haar bij de taak van de overheid er dan voor te zorgen dat degenen die wel willen maar niet kunnen presteren niet worden achtergesteld. Als verder wordt geadverteerd voor een beleid waarbij „de mensen zelf kunnen uitmaken wat goed voor hen is", dan is mijn antwoord: daar is niets op tegen, maar het CDA legt het accent bij de taak van de overheid te zorgen dat anderen er niet door in de verdrukking komen en dat mensen die niet zo goed voor zichzelf kunnen zorgen worden geholpen. En als in die advertenties tenslotte absolute voorrang wordt gevraagd voor de strijd tegen de werkloosheid en inflatie, dan antwoord ik: ook het CDA geeft daaraan zeer hoge prioriteit maar het wenst de hulp aan de allerarmsten in de wereld daarbij niet ten achter te stellen. Het zijn accentverschillen, maar zij verraden een fundamenteel andere benadering van de problemen.

Centrale beleidslijn

De overheid heeft de zorg voor allen, maar met het accent op de zorg voor degenen die het minst in staat zijn voor zichzelf te zorgen.
Dit is de achtergrond van ons buitenlands beleid en het streven naar een internationale rechtsorde, opdat de problemen in de wereld niet door oorlog maar door recht worden bestreden. In een oorlog heerst het recht van de sterkste, in een rechtsorde heeft het recht van de zwakste althans een kans.
Dit is ook de achtergrond van ons ontwikkelingsbeleid. Dit is geen zaak van gunst maar van recht. De kerkvader Ambroslus heeft gezegd: „wat je aan de arme geeft, geeft je niet van jouw bezit maar van het zijne". God geeft wel genoeg, maar onze verdeling deugt niet. Daarom trekken wij de grenzen liever te ruim dan te eng, zeker tegen de achtergrond van ons koloniale verleden. Met maar één kriterium: hoe groot is hun armoede en zijn onze mogelijkheden, en niet of de politieke kleur van hun regering ons sympathiek of antipathiek is. En niet wachten (en nu gebruik ik een uitdrukking uit een brief van de Belgische bisschoppen) tot het wanhoopsterrorisme der verdrukten hun enige uitweg wordt.
De geheel ten onrechte door mevr. Van den Heuvel opgeroepen discussie over een minister of een staatssecretaris voor ontwikkelingsbeleid verbleekt daarbij als kleinschalig gebazel.
Een schild voor de zwakken is ook de achtergrond van ons defensie- en politiebeleid. Niet omdat wij zulke vechtjassen zouden zijn, maar omdat de overheid haar taak niet verzaken mag om te beschermen wat zichzelf niet verweren kan, al gaat het onder ons veel te weinig gepaard met een diepe onrust over de ontwikkeling van de bewapeningswedloop en een bezinning over de verhouding van doel en middel.
Die taak van de overheid is ook de achtergrond van het abortusbeleid. Niet om onze opvattingen dwingend aan anderen op te leggen, maar om bescherming te bieden aan wat zichzelf niet beschermen kan. En wat is weerlozer dan het nog ongeboren leven. De abortuswetgeving mag niet een scherm zijn dat wordt opgetrokken bij gebreke aan visie op andere maatschappelijke problemen.
Wij mogen niet in het bijzonder aan ons abortusbeleid herkenbaar zijn, maar het hoort er wel bij. Zonder enige hovaardij of hardvochtigheid, want wie zich herinnert hoe wij gedwongen huwelijken, ongehuwde moeders en kinderen die wij (hoe is het mogelijk!) „onecht" noemden, hebben behandeld, heeft meer reden tot schaamte dan tot zelfverheffing.
Ook het drugbeleid van Van Agt met zijn strenge straffen voor de handelaren en de milde benadering van de gebruiker komt uit deze visie op de overheid voort, maar evenzeer het inkomensbeleid van Boersma, het vreemdelingenbeleid van Van Agt en de gastarbeiderswetgeving van Boersma.
Ik zou het aantal voorbeelden van gevoerd beleid en taakstellingen voor nieuw beleid nog kunnen vermenigvuldigen, maar het gaat mij slechts om te laten zien hoe er een centrale lijn door de meest uiteenlopende problemen loopt.

Versobering

Er zijn nog vraagstukken van geheel andere aard. De meest dringende aktuele vragen zijn ongetwijfeld die van vrede en ontwapening en die van de situatie in de armste landen der wereld, of beter gezegd van onze relatie tot die landen. President Carter heeft er echter terecht op gewezen dat onmiddellijk daarna de energievoorziening het grote vraagstuk wordt. Een herwaardering van het beleid op dit punt en een sterker accent op het milieu zijn niet alleen een vereiste uit een oogpunt van goed rentmeesterschap, maar ook vanwege het naakte lijfsbehoud. Het viel mij op dat in de Brandpunt-uitzending noch Den Uyl noch Wiegel hoge prioriteit toekenden aan het milieubeheer. Wij hebben de mond vol over solidariteit, maar solidariteit met de Derde Wereld, én met de toekomstige generaties dwingt tot versobering die voor ons tenslotte toch niet meer betekent dan iets minder luxe. Beperking van het energie-verbruik en een selectieve economische groei zijn onontkoombaar. De tachtiger jaren zullen naar mijn overtuiging in het teken staan van een herwaardering van het energie-voorzieningsbeleid en van het milieu-beheer. Het CDA zal daarop nu reeds sterk moeten anticiperen.

Daarnaast zullen ten aanzien van de kernenergie zowel de mogelijkheden als de risico's en vooral de vormen van internationale controle en internationaal beheer primair aandacht moeten hebben. Ik vind het moedgevend dat ondanks het stop staan van de Kamervergaderingen en ondanks de veeleisende

Vervolg op pag. 6

VAN A TOT U

Tot mijn spijt heb ik voor het eerst sinds ik deze rubriek startte geen gelegenheid voor een aflevering kunnen winden. Ik troost mij echter met de gedachte dat elders in dit nummer wel de tekst van mijn toespraak op de zaterdag jl. gehouden partijraad zal zijn afgedrukt. Dat moet de lezer dan maar als mijn bijdrage voor deze week beschouwen.

Aantjes

Veel belangstelling was er ook voor de stand met publikaties en allerhande verkiezingsmateriaal (foto ANEFO)

We moeten de rechtsstaat hoog houden

„Ik ervaar het als te zijn een politieke huisgenoot en wat belangrijker is, als iemand die zich wezenlijk met u verwant weet. Het is een voorrecht, maar veel meer een opdracht, als „eersteling" te mogen optreden voor het Christen-Democratisch Appèl. Een nieuwe politieke beweging van mensen, die elkaar hebben gevonden, na eeuwen van confessionele verdeeldheid en politieke gescheidenheid. Een politieke groepering die het Evangelie als richtsnoer van haar politieke denken en doen heeft genomen en die dat in zijn motto „samen verantwoordelijk" tot uitdrukking wil brengen. Een motto dat aangeeft dat wij ons ten diepste hebben te bekommeren om elkaars welzijn en om een zorgvuldig beheer van de aarde die ons werd toevertrouwd."
Aldus mr. Van Agt in zijn rede op de partijraad, die wij hierbij weergeven:

Vrijheid

In een verantwoordelijke maatschappij, zoals wij die tot ideaal stellen, past het brengen van offers de vrijheid niet. Zeker niet, wanneer het gebruik van die vrijheid nadeel zou toebrengen aan anderen. Maar zelfs niet, wanneer mensen die vrijheid misbruiken door zichzelf physieke of geestelijke schade te berokkenen. Voorop staat de eerbied voor de waardigheid van de mens. Want zo zegt het ons program van uitgangspunten: „Het menselijk leven is een gave van God". Daarom is het onze plicht dat leven te beschermen, hoe pril het ook mag zijn, of hoe pover al door de nadering van de dood geworden. Daarom ook onze eerbied voor de waardigheid van de mens, daarom ook komen wij op voor de rechten van de mens, overal ter wereld, en daarom ook stellen wij ons te weer tegen manipulaties met de mens voor commerciële doeleinden en tegen het ontluisterend misbruik van mensen uit winstbejag.
Wat is, één zin daarover, maar dat mag ook wel, wat is de vrijheid voor de harde pornografie anders dan de vrijheid van de filmexploitant om, nog daargelaten de eventuele gevolgen voor derden, de eerbied voor de waardigheid van de mens te grabbel te gooien voor geldelijk gewin? Ik verbaas mij er vaak over, dat zij die bij voortduring aandacht geven aan wat elders ter wereld gaande is, geen rekening houden met de ethische opvattingen in andere landen. Er is een wereldverdrag tot bestrijding van de handel in pornografie, zoals er ook een wereldverdrag is tegen de handel in verdovende middelen. Tal van landen staan er op, dat die verdragen in stand blijven en worden toegepast. Toch zijn er in ons land velen, die voor het vrijlaten hiervan ijveren.

Gelijkheid

Nee, bij vrijheid alleen kunnen wij niet leven, maar ook niet bij gelijkheid alleen. Als we allen en alles gelijk willen maken, als we niet alleen gelijke kansen willen scheppen, maar ook gelijke levensomstandigheden en gelijk werk, dan moeten we gaan tot betutteling in uitersten. Dan moeten we van hoger hand bepalen, wie zal werken en waar. Dan moeten we voorschrijven. Voor werkelijk volledige gelijkheid zouden we moeten voorschrijven dat in elk gezin de man de ene helft van de dag werkt en de vrouw de andere helft. En we zouden dat niet alleen moeten bepalen, maar we zouden het ook moeten controleren en we zouden op niet naleven van deze reglementering onze sancties moeten stellen. Absolute gelijkheid is ook absolute onvrijheid. Mijn beschouwing van vandaag wil ik bouwen op een bijzonder thema. Ik besef dat ik daarbij maar een klein deel van het politieke gebeuren van nu aan de orde stel. Maar het is met politiek als met welzijn: alles valt er onder, maar het is ondoenlijk en zelfs onzinnig te proberen er een al omvattende beschouwing over te willen houden. Alleen zij, die in zwart-wit denken, en de fractievoorzitter heeft er zoëven enige pakkende woorden over gesproken, die kunnen zich daaraan wagen.
Ik ben niet bereid mee te doen aan het tekenen in zwart en wit. Het kan niet gaan om het één of het ander. Het gaat niet om een Den Uyl- of een Wiegel-beleid. Het gaat niet om vrijheid alleen, of gelijkheid alleen, maar het gaat om beide tegelijk. Het gaat om zoveel vrijheid als de mens behoeft om persoonlijke verantwoordelijkheid te kunnen dragen. En het gaat om zoveel gelijkheid als nodig is voor ieders persoonlijke ontplooiing. En ik voeg daarbij als derde en minstens zo belangrijke waarde toe, het gaat ook om saamhorigheid. Wie alleen vrijheid wil, kiest voor de ongelijkheid, omdat onbeperkte gelijkheid de sterksten steunt en de zwaksten in de hoek drukt. Dit geldt overigens niet alleen op economisch en sociaal gebied, al springt het daar wel het duidelijkst in het oog. Onze boeren, onze middenstanders, zouden geen bestaan hebben, als we hun slechts vrijheid boden. En vrijheid op loongebied, zou de minimumlonen onder het bestaansminimum brengen, en overigens de werkloosheid bevorderen. De sterken in de loonstrijd zouden veel krijgen, de zwakken heel weinig. Nee, bij vrijheid alleen kunnen wij niet leven. Ook buiten het sociaal en economisch terrein kan vrijheid niet het laatste woord zijn, want ook dan gaan de zwaksten er onder door. Ik meld ook het vraagstuk van de abortus, waarbij de onbeperkte vrijheid ten koste gaat van het leven zelf. Maar ik zei het al, bij gelijkheid alleen kunnen we evenmin bestaan. We moeten het land zo regeren, dat er meer gelijkheid kan komen zonder dat we de vrijheid, die elk mens nu eenmaal nodig heeft, vermorzelen. Noch de eenzijdigheid van het vrijheidsideaal, noch dat van het gelijkheidsideaal, moeten wij koesteren, maar beseffen, dat we het met elkaar moeten doen en veel voor elkander moeten over hebben. Dat is saamhorigheid en daar om te vragen, dat is wat ik bedoeld heb met de term ethisch reveil.

Rechtsstaat

Na deze inleidende opmerkingen, iets over het bijzondere thema, dat ik aan de orde zou willen stellen: het thema van de rechtsstaat. U begrijpt, dat ik in de afgelopen 6 jaar met dit thema vaak bezig ben geweest en in zekere zin beschouw ik het dan ook als een verantwoording, dat ik dit in deze beschouwing centraal stel.
Allereerst, met een variant op iets dat mijn voorganger op Justitie eens in het Parlement heeft gezegd stel ik voorop,

Lijsttrekker Van Agt tijdens zijn speech over de rechtsstaat (foto ANEFO)

dat de rechtsstaat niet is een staat voor bange mensen. De rechtsstaat betekent niet, dat wij met het vingertje in het wetboek nagaan of alles wel precies volgens de wet gebeurt, anders gezegd, de rechtsstaat is niet „law and order". Men moet veel van elkaar willen en ook durven nemen. Men moet door de vingers kunnen zien en zelfs bij ernstige gebeurtenissen niet meteen roepen om strengere wetten. De rechtsstaat is ook niet een staat voor mensen met selectieve verontwaardiging. Daarbij doel ik dan op groepen en ook wel politieke partijen, die aan de ene kant met grote klem zeggen, dat er minder gestraft moet worden, maar die aan de andere kant overtredingen van voorschriften ter bescherming van het milieu, overtredingen omtrent bepalingen van de prijzen en meer wat zij verafschuwen, en vaak terecht, allemaal met de meest strenge straffen te lijf willen gaan. In die kringen hoort men ook geluiden, waaruit men geen andere conclusie kan trekken, dan dat zij de rechter willen voorschrijven wat hij wel en niet mag doen. Want dat is het grote gevaar van die selectief verontwaardigden: zij willen anderen dicteren wat er gebeuren moet.

Ambtenaren

Wie telkens weer roept „de overheid moet dit regelen en dat", die moet wel bedenken, dat de overheid ook maar uit gewone mensen bestaat. Ik zeg geen kwaad woord over ambtenaren, ik ben er tot op zekere hoogte, u moet mij goed verstaan, gedurende 6 jaar van afhankelijk geweest en niet alleen van mijn naaste medewerkers, de hoogste ambtenaren op het departement. Ik zeg geen kwaad woord van ambtenaren. Ik houd ook niet van woorden van traagheid en zelfzuchtigheid van ambtenaren, maar ik verheerlijk ze ook niet. Ambtenaren hebben evenals andere mensen, hun feilen en tekorten. En wat erger is, zij

Vervolg op pag. 7

Middenpartij of middelpartij

Vervolg van pag. 5

verkiezingscampagne de CDA-fractie aan de hand van een nota van Jan van Houwelingen zich op dit ogenblik op dit vraagstuk bezint. Hier ligt een eerste taak voor het CDA in de komende jaren.

Werkgelegenheid

Het afschuwelijke vraagstuk van de werkloosheid kan niet los worden gezien van de voorgaande zaken. Het zal ook niet los daarvan kunnen worden opgelost. Er is niemand die voor ons land een simpele en afdoende oplossing bij de hand heeft. Eenvoudig omdat de oorzaken niet van nationale aard zijn. Evenals in de dertiger jaren zijn het internationale factoren die de situatie in ons land bepalen en het zou rechtvaardig en zinvol zijn als veler oordeel over het beleid van de dertiger jaren aisnog in het licht van de huidige ervaringen zou worden herzien. Dit ontheft de Nederlandse regering allerminst van haar plicht alles te doen wat in haar vermogen is de gevolgen voor de Nederlandse werkgelegenheid zoveel mogelijk te bestrijden, maar het is wel reden er grote terughoudendheid mee te betrachten in de verkiezingsstrijd. Noch de oorzaken noch de omstandigheden van de slachtoffers zouden dat rechtvaardigen. Het is een zaak die zorgvuldige bestudering van adviezen zoals van de economische deskundigen van de SER vereist en een konstruktieve aanpak in nationale zin verlangt, ongeacht of dat gebeurt vanuit een regeringssituatie dan wel vanuit de oppositie.

Herbezinning

Wij, Nederland, Europa en de wereld zijn toe aan een diepgaande herbezinning op de waarden voor onze samenleving. In het voorgaande heb ik al een aantal terreinen genoemd. Het zou nog met vele andere zijn uit te breiden. Ik denk aan de waardering van de arbeid. Het wordt hoog tijd dat een nieuw arbeidsethos zich baan breekt waarin de waarde van de arbeid niet meer primair wordt afgewogen aan zijn economisch profijt maar aan zijn maatschappelijke zin. Ik denk aan het in enigerlei vorm in de sfeer van de openbare verantwoording brengen van ongecontroleerde macht. Ik denk aan de plaats van en de beschikking over goederen van elementair levensbelang, die de mens niet vermag te produceren, zoals lucht, water en grond, want ook die zijn allang niet meer voor de uitbuiting en bedreiging door de mens gevrijwaard. Ik denk aan de plaats van het bezit in de samenleving, waarbij het niet gaat om het privébezit als zodanig, maar om de rol en de grenzen ervan, om wat Van Agt ooit genoemd heeft de sociale functie van de eigendom.
Kortom, het werken aan een samenleving waarin niet het hebben maar het zijn centraal staat. Want het gaat in een christen-democratische politiek niet om de macht maar om de mensen. Niet voor wat de mens heeft maar voor wat de mens is dient onze inzet te zijn.

Eigen visie, program, beleid

Als het CDA zich voorneemt zijn aandeel in deze immense taak bij te dragen, wat verdoen wij dan onze tijd en energie met getwist over voorkeurtje zus of voorkeurtje zo, met eikaars toespraken op een goudschaaltje te wegen en schichtig te reageren als politieke tegenstanders interviews van CDA-politici uitbuiten om hen tegen elkaar uit te spelen. Dat is allemaal gebeuzel in het licht van de geweldige problemen waar wij voor gesteld worden. Het gaat om onze eigen visie, ons eigen program en ons eigen beleid. Dan mag ieder best zijn eigen gedachten hebben en ze ook nog wel uitspreken over met welke coalitie dat het beste zou zijn uit te voeren. Maar dat mag niet de discussie beheersen. Onze verkiezingscampagne moet er niet een zijn van reactie maar van actie. Wij willen ons program uitvoeren. Dáár vragen wij de steun van de kiezers voor. En als wij die steun krijgen, dan is ieder die ons straks daarbij wil helpen welkom. Allereerst wie daar krachtens eigen program, gezindheid en positie het meest voor in aanmerking komt. Mits dit op een waardige en democratische wijze mogelijk is. Niet primair op kwantitatieve basis zoals de 8-8 paniekresolutie, maar op kwalitatieve basis en zonder door ultimatieve voorwaarden vooraf de weg naar andere mogelijkheden te laten blokkeren.
Wij hebben een duidelijke voorkeur. Dat is voor een kabinet dat ons in staat stelt zoveel mogelijk van onze eigen visie te verwezenlijken en van ons eigen program uit te voeren. Wie dat lood om oud ijzer noemt, is zelfs voor de schroothandel niet geschikt.

Compromis

Wij blijven tot samenwerking met andere democratische partijen bereid. Zo hoort het ook in een parlementaire democratie waarin de drie politieke hoofdstromingen slechts door minderheidspartijen zijn vertegenwoordigd. Ik denk dat dit ook maar beter is. Het CDA moet ook groot en zelfs de grootste worden (dit zou voor iedere denkbare kombinatie altijd het beste zijn), maar ik verlang niet naar de alleenzeggenschap. Ik weet niet of onze benen sterk genoeg zouden zijn om die weelde te dragen en of niet evenals bij de CDU spoedig ons voornaamste doel zou worden de macht te houden of te herkrijgen. Voor de liberalen zou het zeker ook niet goed zijn want het elitaire denken van de negentiende eeuw, waar Groen van Prinsterer, Kuyper, Schaepman en Lohman tegen hebben moeten optornen, is nog altijd sluimerend aanwezig. En dat de socialisten er niet tegen zouden kunnen, is geen veronderstelling meer, want dat kunnen wij dagelijks in Rotterdam, Groningen, Enschede en tal van andere plaatsen konstateren. Niet alleen echter vanwege ons parlementaire stelsel, maar ook principieel blijven wij samenwerking verkiezen boven het konflikt, verzoening boven de polarisatie, verdraagzaamheid (de ziel van de democratie!) boven dwang.
Wij schuwen daarbij het compromis niet. Ten onrechte wordt het in verband gebracht met het begrip compromitteren. Dit komt door de manier waarop partijen (zoals in de afgelopen periode te veel is gebeurd) op elkaar afreageren wat bij het compromis moest worden toe- of prijsgegeven. Wanneer echter het compromis naar zijn oorspronkelijke betekenis wordt verstaan en gehanteerd, namelijk in de zin van com-promittere, samen iets beloven en voor het resultaat dan ook samen staan, kan het een zeer positieve rol in de beleidsvorming vervullen.
Het bestel dat ons aantrekt is niet dat van de socialistische bedilzucht, evenmin dat van de liberalistische wildgroei, maar van de bezielde democratie. Dit heeft met links of rechts niet meer te maken dan het hart dat links van het midden zit.

Achter het CDA en Van Agt

De ARP heeft voor de komende parlementaire periode gekozen voor het CDA; sommigen zijn teleurgesteld anderen verheugd, velen verbaasd dat onze partij, haar eerste kandidaat en het apparaat zich na alle discussies zo voor het CDA inzetten. Voor die verwondering is geen reden. Wij zijn geen gemakkelijke club voor het CDA geweest en zullen dat ook in de komende jaren niet zijn. Maar als de ARP eenmaal kiest, dan kiest zij ook. Dan kan op haar worden gerekend, zoals de opiniepeilingen onder de vroegere kiezers op de drie afzonderlijke partijen ook uitwijzen. Wie *met* ons rekent, kan *op* ons rekenen. Dat hebben anderen ervaren. Dat ervaart ook het CDA. Dat zal ook Van Agt ervaren. Laten andere partijen zich in deze weken goed realiseren; ook voor de ARP is er geen ander CDA dan het CDA met *Van Agt*.
Op de vorige partijraad hebt u mij op basis van de uitspraak onzer kiesverenigingen een bijzondere legitimatie verstrekt als uw eerste kandidaat op de CDA-lijst. Vanuit die legitimatie roep Ik u en de gehele partij op zich achter het CDA en Van Agt te stellen en zich achter en met Van Agt in te zetten voor een niet voor tweeërlei uitleg vatbaar vertrouwensvotum van ons volk op 25 mei.
Ik vraag inzet. Geen inzet zonder kritiek. Niemand spreekt onder ons ex cathedra. Het is onze stijl niet kritiek te verdringen, al kan het geen kwaad zo nu en dan eens te bedenken dat kritiek niet de enige en soms zelfs niet te meest aangewezen vorm is om instemming te betuigen en toewijding te betonen.

Hoop levendig houden

Ook de ARP wordt beproefd. Laten wij onszelf niet overschatten. De ARP kan van grote betekenis zijn voor karakter en inhoud van het CDA, maar het CDA kan ook een alibi zijn om te verslappen en het appèl op onszelf te verliezen.
Meer dan ooit dienen wij ons nu te realiseren dat er vanuit de ARP in de afgelopen jaren bij velen nieuwe hoop is gewekt op de mogelijkheden van een christelijke politiek. Meer dan welke andere partij dient de ARP er zich verantwoordelijk voor te weten dat die hoop in en door het CDA niet wordt gedoofd maar gevoed en verlevendigd.
Vanuit de door u mij verstrekte legitimatie roep Ik u op u daarvoor met uw volle overtuiging en met alle kracht in te zetten.

Rechtsstaat hooghouden

Vervolg van pag. 6

werken, en dat kan ook moeilijk anders, in een groot bureaucratisch verband. Dat verband, niet zozeer die mensen, dat werkt vertragend en verstarrend. En daarom moeten wij ons telkens goed bedenken, voordat we besluiten de overheid weer met nieuwe taken en verantwoordelijkheden te beladen. Als de overheid van alles en nog wat regelt, zouden wij een rechterlijke macht nodig hebben, van een zo grote omvang, dat de rechtsbescherming, en die is toch wezenlijk, niet meer kan functioneren. Een enkel voorbeeld. Op het ogenblik worstelen de Raden van Beroep voor de sociale verzekering en de Centrale Raad van Beroep in Utrecht met aanzienlijke achterstanden. Dat is niet goed, juist niet met het oog op de belangen van deze mensen, die bij deze bijzondere rechter hun toevlucht zoeken. In een paar jaar tijd, is het aantal beroepszaken verdubbeld, als gevolg van nieuwe en op zichzelf heel waardevolle wetten, zoals de algemene wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering, één van de vele grote werkstukken van minister Boersma. Wij konden niet in zo'n hoog tempo zoveel nieuwe rechters aantrekken, als nodig bleken om toepassing te geven op het vlak van de rechtsbescherming aan deze nieuwe wetgeving. Want voor het doen van rechterlijk werk, is kwaliteit en ervaring onontbeerlijk. Met veel inspanning hebben wij de bezetting inmiddels sterk verbeterd en halen de rechters nu geleidelijk hun achterstand in. Maar men moet zich niet voorstellen wat er allemaal gebeuren zou als we veel meer taken aan de overheid zouden geven en in dienovereenkomstige mate rechtsbescherming toekennen. Intussen, als de overheid regelt, en dat moet zij op menig terrein, daarover wil ik geen misverstand laten bestaan, dan moet zij ook zorgen dat duidelijk omschreven is, waar de burger wél en waar hij géén recht op heeft.

Duidelijke normen

Anders immers, als wij werken met vage normen, dan zeggen wij in feite: „rechter gij zoekt het maar uit" en dan krijgen wij de moeilijkheden als met het stakingsrecht. De wetgever is er nog steeds niet in geslaagd daarvoor een regeling te vervaardigen. Ik maak daarvan niemand een verwijt, de regering en het parlement niet en evenmin het georganiseerde bedrijfsleven. Iedereen is het er wel over eens, dat stakingen als laatste middel in het loonoverleg onmisbaar en rechtmatig zijn. Iedereen is het er ook over eens, dat er niet lichtvaardig mag worden gestaakt, want daarvoor staan te gewichtige belangen van teveel mensen op het spel. Maar waar ligt nu precies de grens tussen te lichtvaardig gebruik en gebruik als uiterste middel? Het is te begrijpen, dat het bedrijfsleven daar niet, althans nog niet, uitkomt.
Het is te gemakkelijk om te zeggen, zoals enkele kleine groepen doen, staken staat altijd vrij. Alsof het er niet toe zou doen wie achter een staking staat, wat het doel ervan is en welke belangen er door worden aangetast. Zo simpel is de kwestie niet. Vandaar dat de wetgever de materie nog niet meester is geworden.

Maar de rechter moet wel uitspraak doen in geschillen zonder houvast te vinden in een wet. Daardoor wordt die rechter „overvraagd". Daardoor ook komt hij, tot schade van zijn aanzien en gezag, terecht – en de hele rechterlijke macht – in soms zeer woelige maatschappelijke en politieke controverses. Het bezwaar van te veel vaagheid in de wetgeving bestaat ook bij economische regelingen. Redelijke mensen kunnen er nauwelijks meer over twisten, dat de overheid het economisch leven ingrijpend moet regelen. Het gaat niet alleen om de werkgelegenheid, al is dat een hoogst belangrijke zaak, het gaat ook om de energievoorziening, het grondstoffenverbruik en de milieubescherming. We moeten zoals minister Lubbers dat in zijn nota heeft geschreven, een selectieve groei bewerkstelligen, niet zo maar trachten de bedrijven uit te breiden. De gevolgen voor de verontreiniging van water, lucht en bodem en ook de toenemende schaarste aan grondstoffen, moeten wij onder ogen zien, en wij kunnen dat niet overlaten aan iedere onderneming apart. Maar het is wel nodig, dat de regels die wij daarvoor stellen, de ordeningen die wij daarvoor maken, duidelijk zijn. Het is de verdienste van Lubbers, dat hij in het wetstontwerp op de investeringsregeling, duidelijke normen gesteld heeft, zodat de rechterlijke macht niet voor het blok gesteld wordt „van je ziet maar wat je er van maakt". Ik leg hier daarom zulk een nadruk op, omdat in de discussies over het bevorderen van Investeringen vooral uit de hoek van de grootste regeringspartijen gesteld wordt, dat het geven van premies en toeslagen afhankelijk moet zijn van een reeks van, op het individuele geval toegespitste voorwaarden. Anders gezegd, in die hoek moet de overheid het maar bepalen. Voor de rechtsbescherming kan dat heel bedenkelijke gevolgen hebben. Want de rechter zal dan ook van geval tot geval moeten bepalen, of, wat de ambtenaar, die met de uitvoering van die ordeningen belast was, gedaan heeft redelijk was of niet. En daarbij mist hij, die rechter, houvast in de wet. Wij zouden hem dan voor een onmogelijke taak stellen en in honderdvoud de nare kritiek oproepen die op de stakingsvonnissen is en wordt geleverd. De rechtsstaat eist duidelijke normen. Men begrijpe mij goed, ik zeg niet, dat alles wat onze rechters doen, welgedaan is. Procedures duren soms te lang, er wordt wel inefficiënt gewerkt, en de motivering van de vonnissen zijn lang niet altijd overtuigend.

Rechterlijke macht

De organisatie van de rechterlijke macht behoeft verbetering. Vandaar dat wij in de laatste kabinetsperiode daarvoor een staatscommissie hebben ingesteld, met een brede opdracht. Wellicht is er in geen kabinetsperiode zoveel gedaan aan het moderniseren van de rechterlijke macht als in de laatste vier jaar. Ik hoop dat we daarvan in een volgende periode de vruchten kunnen plukken. En ik verwacht dat ook. Er zijn veel rechters bijgekomen en er is veel aan de opleiding gedaan. Er is een centrum gesticht voor de bijscholing van rechters om hen vertrouwd te maken met nieuwe ontwikkelingen in het recht en ook met de bevindingen van de gedragswetenschappen.
Ik sprak in het begin over het welzijn. Een zeer belangrijk deel van de welzijnszorg is de rechtshulp om mensen tot hun recht te laten komen. Daarvoor is niet alleen een deugdelijke wetgeving nodig en een bekwame en onkreukbare rechtspraak. Velen hebben om de weg in onze maatschappij te vinden en waarlijk tot hun recht te komen rechtshulp nodig. Ik noem nu een enkel cijfer. In 1973 stond hiervoor op de begroting 27 000 000 en in het volgende jaar zal hiervoor ongeveer 105 000 000 worden uitgetrokken. Ik loop een beetje vooruit op de beslissingen van het nieuwe kabinet, maar een kniesoor die daar over valt. Ik breng hulde, ik meen dat dat best eens gebeuren mag, aan het pionierswerk dat op dit gebied gedaan is door de merendeels jonge mensen, die wetswinkels hebben opgezet, en evenzeer aan de Nederlandse Orde van Advocaten. Toch behoef ik evenmin onder stoelen of banken te steken, dat het in de afgelopen jaren het departement van Justitie is geweest dat de boer is opgegaan en links en rechts heeft bevorderd, dat de bureaus voor hulp werden opgericht.
Wij zijn er nog lang niet, maar we zijn wel zover dat in alle arrondissementen, die ons land telt, één bureau voor rechtshulp functioneert en ik denk niet, dat er op enig terrein van welzijn, zoveel, en in zo korte tijd tot stand is gebracht. Waarom zoveel nadruk hierop? Ook daarom, omdat er mensen zijn, die menen dat wij geen oog zouden hebben voor de welzijnsaspecten van het justitiële bestel.

Druk was het al voor de aanvang, vooral bij de informatiestand (foto ANEFO)

Uitbreiding politie

Tenslotte nog een enkele notitie over dat deel van het recht dat het meeste en dagelijks in de belangstelling staat: het strafrecht.
Als ik zo uitdrukkelijk heb vooropgesteld, dat de rechtsstaat er niet is voor bange mensen, dan bedoel ik niet dat wij maar zouden moeten accepteren, dat het leven op straat en in huis onveilig wordt. Er is geen reden voor paniek, wel voor ernstige bezorgdheid. Wanneer men al te veel over de toegenomen criminaliteit spreekt en al te vaak via de krant of via de televisie beelden en verhalen brengt over gewelddaden, dan schept men een sfeer die op zichzelf weer gevaarlijk wordt.
Het is mijn, op feitelijke gegevens steunende overtuiging, dat voor paniek nog geen reden is. Maar evenzeer, dat wij wel bijzonder moeten opletten, dat het niet anders wordt. Nederland heeft op het totaal van de bevolking gemeten, gelukkig, nog altijd een zeer gering aantal gevangenen, maar de criminaliteitscijfers stijgen en blijven stijgen. De allerlaatste cijfers van zogenaamde slachtofferstudies wijzen uit hoezeer het aantal misdrijven toeneemt, voortdurend nog. Toen ik minister van justitie werd, heb ik van stonde af aan de grootste aandacht gegeven in goede samenwerking met mijn vriend, de heer De Gaay Fortman, aan de politie. Wij hebben samen, jaar in jaar uit geknokt aan de onderhandelingstafel ten Catshuize voor de nodige budgettaire middelen om de politie sterk uit te breiden. Maar er zijn grenzen aan de mogelijkheden tot uitbreiding, en die grenzen zijn niet alleen van budgettaire aard. De kwaliteit van onze politie is hoog. Dat er in de hoofdstad wellicht enkele kwalijke ontsporingen zijn, mag ons niet anders doen oordelen over de Nederlandse politie. En die kwaliteit moet hoog blijven. We moeten dus zorgvuldig te werk gaan met het aanstellen van nieuwe mensen. Die moeten goed worden opgeleid en we kunnen niet te veel jonge mensen in het apparaat stoppen, dat leidt tot wat men nu al noemt „vergroening". Er is in de afgelopen jaren door De Gaay Fortman en mij, ik zeg het zonder zelfverheffing, maar het zijn wel de feiten, heel veel aan de politie gedaan. In 1971 waren er feitelijk omstreeks 22 500 politieambtenaren bij de Rijks- en Gemeentepolitie. Nu, 6 jaar later, zijn het er 30 000. Dat is vergeleken met 1971 een groei van precies één derde, een zeer forse groei, zou ik menen. Er zijn ook veel technische middelen ingezet. Denkt u aan de portophones en de vele auto's, en het laatste snufje: de helicopters. Wij zijn in Nederland zuinig met het geven van bevoegdheden aan de politie. Maar wij moeten wel zorgen dat er enige armslag is.

Wapenwetgeving

Jarenlang, en van alle kanten, heeft men aangedrongen op een betere wapenwetgeving. Onlangs heb ik een nieuw ontwerp van deze wet daarvoor ingediend, en wat kreeg ik niet te horen. Dat ik daarin aan de politie de meest vergaande bevoegdheden zou willen geven. Wie de kranten leest zou kunnen denken dat volgens dat nieuwe wetsvoorstel iedere politieagent iedereen mag fouilleren, als hij maar even denkt, dat hij een wapen bij zich heeft. En dat de politieman overal mag binnendringen als hij maar vermoedt dat er wapens zijn. Dat staat helemaal niet in het ontwerp. De bevoegdheden zijn ook nu weer, en dat behoort ook zo te zijn, in een rechtsstaat strak omschreven, maar de politieambtenaren moeten wel enige ruimte hebben om hun taak te verrichten. Bij redelijk vermoeden van wapenbezit mogen ze fouilleren en naar die wapens zoeken, zolang het niet om woningen gaat. Maar wat wil men nu, wil men het illegale wapenbezit werkelijk tegengaan?

Heroïne-handel

Of wil men een fopspeen aan het publiek aanbieden om te roepen over een strengere aanpak, maar tegelijkertijd het de politie feitelijk onmogelijk maken de wapens echt te vinden. Er zal niet alleen een nieuwe wapenwet komen, er moet meer gebeuren in deze sfeer. Wij hebben bij de politie speciale groepen ingesteld o.a. ter bestrijding van de heroïne-handel. Dat heeft resultaten afgeworpen. Nederland staat niet langer meer te boek als het distributiecentrum van heroïne in Europa.
In de komende jaren zullen wij aan het behoud van de veiligheid een hoge prioriteit moeten blijven geven. Het is niet te tolereren, dat aan burgers, die hun auto parkeren, geld wordt afgepersd door lieden die zeggen dat zij middelerwijl op hun auto hebben gelet. Het is ook niet te tolereren, dat op straat passen worden geroofd en mensen worden gemolesteerd, soms zelfs het ziekenhuis ingeslagen. Dat het bestuur van 's-lands hoofdstad heeft moeten besluiten ambtenaren ter beveiliging te laten meereizen in trams en bussen is stellig een teken aan de wand. Daarmee kunnen wij volstrekt geen vrede hebben.

Bezinning op straffen

Natuurlijk, voortgaande bezinning is nodig op de oorzaken van dit hand over hand toenemende geweld, maar we kunnen op de uitkomsten van al die bezinning niet wachten. Intussen behoren wij passende maatregelen tegen dit geweld en ter bescherming van vreedzame burgers te treffen en wij dienen dat te doen met beslistheid tegelijk met zelfbeheersing. Ik hoor nogal eens dat de opgelegde straffen te laag zijn. Dat klinkt zo gemakkelijk. Ik kan niet bewijzen dat zij niet te laag zijn. Maar ik heb wel aanwijzingen voor die stelling en dat is, dat in alle landen van West-Europa, trouwens ook daarbuiten de criminaliteit toeneemt en dat in die andere landen, waar de criminaliteit evenzeer stijgt, in sterkere mate dan hier nog, dat daar meer gevangenen zijn, en dat komt, omdat de vrijheidsstraffen daar langer zijn. Gevangenisstraf is en blijft een harde straf. Het is niet goed, dat er veel gevangenen in een land zijn.
Vandaar dat wij veel gedaan hebben aan het bevorderen van andere soorten van straffen, geldboete en de werkstraf. Ook dat is een aspect van de rechtsstaat, dat wij zuinig zijn met de vrijheidsstraffen.

Burgerlijke ongehoorzaamheid

En dan kom ik nu aan het laatste aspect daarvan en dat is tevens het moeilijkste, nl. de kwestie van de burgerlijke ongehoorzaamheid. We moeten wat van elkaar door de vingers kunnen zien, zei ik. Niet op alle slakken zout leggen, niet achter ieders elleboog een politieagent posteren. We moeten ook het protest toelaten. Als daarbij de wet wordt overtreden, dan moeten wij niet in de eerste plaats naar het strafrecht grijpen, maar de situatie bezien vanuit de hoek van de openbare orde. Kunnen we het protest indammen?, is dan een vraag. Kan er overlegd worden, of wordt dat te gek? Dat zijn de gezichtspunten waar het om gaat, zeker zolang geen gewelddadigheden worden gepleegd. Maar, dat wil nog niet zeggen, dat nu maar iedere groep, die meent dat zij geen, of onvoldoende gehoor krijgt, het recht in eigen hand kan nemen en dan straten kan bezetten of vaarwateren en gebouwen. Als wij dat zouden toelaten, laten wij het recht van de sterkste spreken en dan is het met de rechtsstaat gedaan. We moeten solidair zijn met elkaar, dat is het begin en het einde van de rechtsstaat. Solidariteit of saamhorigheid betekent, dat wij ook naar anderen luisteren en dat wij als onze mening geen meerderheid kan krijgen, niet afdwingen wat wij nodig achten. Het kan zijn, dat de overheid, om groot onheil te voorkomen, er van moet afzien tegen zo'n grote onrechtmatige dwang op te treden met geweld, er van moet af zien deze te breken. Dat gebeurde rondom de Bloemenhoven-kliniek. Maar dan zijn we wel op een hoogst bedenkelijke weg. Als een kleine groep de macht wil opeisen, als dat geaccepteerde burgerlijke ongehoorzaamheid zou worden, lokken wij eigenrichting uit, dan komen wij bij het recht van de sterkste terecht. De burgerlijke ongehoorzaamheid . hoe idealistisch ook gefundeerd, kan maar een smalle marge hebben, als we tenminste in een rechtsstaat willen blijven leven. Veel van wat als burgerlijke ongehoorzaamheid wordt aangediend is trouwens niet idealistisch. Vaak gaat het om puur groepsbelang, of om politieke machtsstrijd. Dan gaat het niet meer om de vraag of we er tegen op mogen treden, maar hoe we dat moeten doen. We moeten ook dan voorzichtig zijn, ook dan niet in paniek raken, maar wel weten, dat we met elkaar de rechtsstaat moeten hoog houden.

Perspectief

Geen samenleving kan functioneren zonder respect voor recht en zonder aanvaarding van gezag. Maar het geldend gezag moet dat respect ook waard zijn en blijven, en het gezag moet als een dienst worden uitgeoefend. Onze pogingen om onrecht weg te nemen en recht te bestellen, zullen ontoereikend blijven. Maar we kunnen ze plaatsen in het perspectief van de bemoedigende belofte van Hem, die gezegd heeft, zie ik maak alles nieuw, de Hemel en de aarde.

NOOT
Bovenstaande rede is een bewerking van een bandopname. De geautoriseerde tekst zal binnenkort in brochurevorm verschijnen.

Financiële Commissie

Op voordracht van het partijbestuur, zijn door de partijraad van 7 mei, vorige week, de volgende personen benoemd in de Financiële Commissie:

- *drs. B. Witteveen, te Voorburg*
- *W. A. van der Velden te Zeist*
- *drs. J. G. H. van Wijhe te Nunspeet*

Deel partijbestuur verkozen op partijraad

Op de Partijraad van 7 mei te Rotterdam zijn de volgende leden van het partijbestuur verkozen. Dat zijn achtereenvolgens:

drs. K. de Jong, Ozn, prof. J. P. I. van der Wilde, drs. B. Beumer, mevr. J. van Leeuwen, drs. A. J. van der Meer, J. Nieuwenhuis, mevr. E. van Velthoven-Olde, dr. H. E. S. Woldring, drs. J.J. Meijer, W. de Graaff, prof. J. P. Versteeg, A. van der Glndt, mevr. A. C. Westhoff-Hubée, drs. J. G. van Rijn.

In Nederlandse Gedachten van vorige week, 7 mei 1977, gaven wij u uitvoerige informatie over de kandidaten van de dubbeltallen voor het partijbestuur. Ten aanzien van de hierboven vermelde gekozen kandidaten, kunt u voor meer informatie omtrent hun persoon in het nummer van vorige week dus terecht.

Stemming

Zoals u elders in dit nummer ook hebt kunnen lezen, worden de voorzitter, de beide ondervoorzitters, en de penningmeester van het partijbestuur, evenals een ander deel van het bestuur door de kiesverenigingen verkozen. De stembiljetten van de kiesverenigingen moeten *vóór 25 mei 1977 op het partijbureau* zijn ontvangen. Ook wordt schriftelijk gestemd over de voortzitter van de Organisatie Commissie, de voorzitter en penningmeester van de dr. Kuyperstichting, en de Commissie van Beroep. Voor de Commissie van Beroep stemmen de kiesverenigingen en partijraadsleden gezamenlijk.

Economische deskundigen

Wij hebben het bijzonder op prijs gesteld dat de commissie van deskundigen uit de SER een rapport op tafel heeft gelegd, waaraan het politieke beleid niet kan voorbijgaan. Deze hooggeleerde heren die dit rapport hebben samengesteld zijn van verschillende politieke richting: CDA, PvdA en VVD. Van een politieke eenzijdigheid die dit rapport zou kunnen kenmerken is dan ook geen sprake.
Wat wel het gevolg is geweest is dat de PvdA en de VVD het rapport naar zich toe hebben geredeneerd.
De VVD stelt: en wij hebben dus gelijk gehad. De PvdA zegt: dit rapport is erg eenzijdig en geeft een traditionele benadering van de problemen.
Beide clubs hebben ongelijk naar ons oordeel. Hetgeen een gevolg moet zijn geweest van onzorgvuldige bestudering. De enige conclusie die te trekken is is deze: de commissie heeft beslist niet een ander financieel economisch beleid voorgesteld dan tot nu toe is gevoerd. Het is wel een duidelijke waarschuwing dat dit beleid moet worden voortgezet. Met hier en daar een aanscherping van enkele zaken omdat de economen wat pessimistischer zijn dan het kabinet en het Centraal Planbureau over de ontwikkeling van de werkgelegenheid. Ondanks dat de heer Van Agt het juiste antwoord heeft gegeven op de waarschuwing vervat in dit objectieve rapport van de economische deskundigen: laten we daarom mikken op een groei van 0,6-0,7 procent in de collectieve sector, conform het CDA-program.

Fiscale reparatie wetgeving

De belastingwetgeving verandert nog al eens. Niet alleen omdat er meer geld voor de schatkist boven water moet worden gevaren. Hetzelfde is ook het geval als de fiscale wetgeving gebruikt wordt om maatschappelijke patronen te beïnvloeden.
Uiteraard kan de Staten Generaal niet altijd beoordelen of na de wetswijzigingen blijkt dat de wetgeving in de praktijk bij de uitvoering op onvolkomenheden stuit. Naar onze mening is dat door het ministerie zelf ook niet altijd te constateren omdat er

NG COMMENTAAR

geen voldoende apparatuur is.
Wil de wetgeving – zeker de fiscale wetgeving – goed functioneren dan is het beslist noodzakelijk deze onvolkomenheden te doen verzamelen en hieraan gevolg te geven.
Reparatie-wetgeving is in deze tijd naar onze mening een noodzakelijke aanvulling op de wetgeving. De Kamer zou er verstandig aan doen ter gelegenheid van de behandeling van hoofdstuk VII (Financiën) hieraan aandacht te schenken.

Koophuizen met garantie

Veel Nederlandse gemeenten hebben een regeling ontworpen ten behoeve van inwoners die een huis willen kopen.
Hypotheken worden hun gegarandeerd.
Vrij vlot en tot hoge garanties. Tot 100% toe.
Vaak op basis van een schatting van de eigen taxateur van de koper (verkoopprijs).
Het resultaat is dat garantie wordt verleend op basis van een prijs die hoger ligt dan de werkelijke waarde.
Wellicht is deze wijze van handelen één van de oorzaken van de grote stijging van de prijzen. Met het gevolg dat de overheid in feite ook meewerkt aan de winsten van bouwers en makelaars.
Daar zal naar onze mening een stokje voor moeten worden gestoken.
De gemeenten zullen zelf moeten taxeren en dan op basis bijv. van de executie-waarde in-niet-bewoonde staat.
Op deze wijze worden de kopers ook behoed voor miskopen.
Zou minister Gruyters deze aangelegenheid niet op hoog niveau - alsnog – kunnen aanpakken?

In zorgen

De komende kabinetsformatie staat voor een extra zorg. Zo groot dat naar onze mening er alles aan gelegen is de totstandkoming van een kabinet zo sterk mogelijk te bespoedigen.
Deze zorg: de prijsstijging oktober j.l. – april 1975 is veel groter gebleken dan het Centraal Planbureau had becijferd. En juist die becijfering is de grondslag van een belangrijk stuk beleid van het Kabinet inzake lonen en prijzen. Dat beleid was immers gericht op een terugdraaien van de bar ongunstige loon- en prijsspiraal. Als de prijsstijging zo doorgaat, en daar valt voorshands op te rekenen, zeker nu de inflatie vanuit Amerika weer aanwakkert – zullen de eerste stappen vooruit op de weg naar verdere inflatiebeperking omgezet worden in een aantal stappen terug op die weg.
Daarom is een snelle kabinetsformatie nodig om op tijd evenwichtige beleidsbeslissingen te kunnen nemen.
Het nare spel van haasje over van prijzen – lonen – prijzen – lonen staat weer voor de deur. Waarbij wij willen opmerken dat één van de grote veroorzakers de internationale prijsontwikkeling is. Met de daarbij te verwachten spanningen tussen de partners in het bedrijfsleven.
De gemaakte afspraak – het loonakkoord 1977 – zou op springen kunnen komen te staan.

Ontmoetingen met CDA-politici

Zaterdag 14 mei 1977

AMSTERDAM: Mr. A. A. M. van Agt.
UTRECHT: Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp.
OVERIJSSEL: Overijssels Appèl.
HILVERSUM: Mr. P. H. Kooijmans om 20.00 uur in de Feesthal aan de Vaartweg (t.o. Boomberghlaan) te Hilversum voor de Jeugdraad Hilversum.
GORKUM: Drs. C. P. van Dijk om 14.00 uur.
BORCULO: Drs. Th. E. Westerterp (overdag).
BARNEVELD: Mr. J. N. Scholten in de ,,Markthal".
SCHOONEBEEK: J. J. Stavast om 20.00 uur in de Jeugdsoos Goeroe.
DIEMEN: Mevrouw J. R. H. May.
LEIDSCHENDAM: J. J. P. de Boer om 14.00 uur in Centrum de Sater.
ALPHEN A/D RIJN: Voetbalwedstrijd om 17.30 uur in Sportpark ,,De Beilen" in Ridderveld tussen CDA-politici en het NOS-artiestenelftal.
Deelnemende CDA-politici: Aanvoerder: Hannie van Leeuwen. Spelers: Van Elsen, Lubbers, Hazekamp, Van Rooijen, J. J. P. de Boer, P. A. M. Cornelissen, Krajenbrink, Buysert, v.d. Berg, Halleen e.a. Grensrechters de dames van Heel-Kasteel en Groensmit-van der Kallen.
Organisator en coach F. Jacobs.

Maandag 16 mei 1977

MIDDELBURG: Mr. A. A. M. van Agt.
CAPELLE A/D IJSSEL: Mr. W. Aantjes om 20.00 uur in ,,De Hoeksteen".
WIERINGERWERF: Dr. R. J. H. Kruisinga om 20.00 uur voor het CDA-Wieringerwerf.
SCHIEDAM: Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp om 20.00 uur in het ,,Passage"-theater, passage te Schiedam voor het CDA-Schiedam.
PURMEREND: Drs. K. de Jong Ozn. om 20.00 uur voor het CDA-Purmerend.
KLAASWAAL: Drs. M. J. van Rooijen om 20.00 uur in ,,De Rank", Kerkstraat 11 voor het CDA-Klaaswaal.
VELDHOVEN: Prof. Mr. W. F. de Gaay Fortman.
HAZERSWOUDE: Drs. W. K. N. Schmelzer in ,,Het Anker" aan de Rhijnenburgerlaan.
DEN HAM: H. A. de Boer.
SOEST: Prof. Dr. I. A. Diepenhorst om 20.00 uur in de ,,Open Hof" hoek Dalweg/Veenbesstraat voor he CDA-Soest.
STEENWIJK: Mr. P. H. Kooijmans.
OLDEMARKT: H. Wisselink.
WOERDEN: Drs. R. F. M. Lubbers om 20.oo 20.00 uur in ,,Het Arsenaal" aan het Kerkplein.
DRONTEN: Drs. L. P. Heukels.
NOORD-BRABANT: Drs. Th. E. Westerterp.
AMSTERDAM: Mevrouw Verhoog om 19.30 uur in het Klaverhuis.
ROZENBURG: Mevrouw J. G. Kraayeveld voor de Prot. Chr. Schoolver.
AMSTERDAM: Drs. E. Heerma om 19.30 uur in ,,De Ark".
's-GRAVENMOER: Mr. J. N. Scholten.
NOORDWIJK: J. van Elsen om 20.00 uur.
WESTERBORK: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 20.00 uur in ,,De Voorhof" voor het CDA-Westerbork.
AMSTERDAM: Mr. J. A. Mommersteeg om 20.00 uur voor ASC-AVSV.
SMILDE: M. W. Schakel om 20.00 uur in het Hervormd Jeugdgeb.
COEVORDEN: Drs. B. Beumer om 20.00 uur in zaal Talens.
ERMELO: Drs. G. van Leijenhorst.
BEILEN: Mr. S. J. M. Dijkman voor het CDA-Beilen.
ZAANSTAD: A. J. Hermes en J. P. J. Lagrand om 20.00 uur voor het CDA-Zaanstad.
DEN HAAG: Chr. Lampe om 20.00 uur in het Buurthuis, Delftselaan 56.
ZANDVOORT: Mr. G. C. van Dam.
BRIELLE: P. J. A. v.d. Sanden.
MEERLO: Drs. H. A. C. M. Notenboom en J. P. Wijnhoven.
RIJSWIJK: Mevrouw H. Tegelaar.
LAGE VUURSCHE: Drs. D. F. van der Mei 's middags voor een bejaardentehuis.
SCHINNEN: Drs. P. R. H. M. v.d. Linden, Tj. de Graaf en G. v. Riet.
DRIEBERGEN: Drs. W. J. Deetman om 20.00 uur voor het CDA.
SITTARD: A. W. Paulis voor het Bisschoppelijk College.
BAEXEM: W. G. Bremen voor de School v.d. Rijkspolitie.
IJSSELSTEIN: Drs. D. F. v.d. Mei om 20.00 uur voor het CDA-IJsselstein.
NUENEN: Ir. G. J. M. Braks voor het CDA-Nuenen.
NOOTDORP: Mr. G. van Muiden voor het CDA-Nootdorp.
ST. PANCRAS: Mr. S. J. M. Dijkman om 20.00 uur voor het CDA.
SPANBEEK: J. H. Franssen.

Dinsdag 17 mei 1977

WARMOND: J. van Elsen om 20.00 uur.
ZUIDLAREN: Mevrouw drs. F. J. Laning om 20.00 uur in psychiatrisch ziekenhuis Dennenoord.
WADDINXVEEN: Drs. H. Borstlap om 11.00 uur voor de Chr. MAVO en om 14.00 uur voor de HAVO te Waddinxveen.
SITTARD: Mr. J. H. S. Gualthérie van Weezel voor het CIOS.
's-HEERENHOEK: Drs. H. Eversdijk om 20.00 uur voor het CDA-Borssele.
AMSTERDAM: Drs. E. Heerma om 20.00 uur voor het Hervormd Lyceum West.
SCHERPENZEEL: Drs. G. van Leijenhorst voor het CDA-Scherpenzeel.
GELDERLAND: J. Hendriks.
HAARLEM: Mr. A. A. M. van Agt.
LEIDEN: Mevrouw J. van Leeuwen om 20.00 uur.
DUIVENDRECHT: Mr. G. C. van Dam.
DELDEN: Drs. B. Beumer.
NORG: S. A. v.d. Schoot.
BUSSUM: Mevrouw Mr. V. N. M. Korte voor het Vituscollege.
AMSTERDAM: Mevrouw Verhoog om 20.00 uur in Paradiso aan de Weteringschans.
BREUKELEN: T. Tolman.
HEERDE: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers ('s avonds).fDEDEMSVAART: J. van Houwelingen.
NIJMEGEN: Dr. A. G. W. J. Lansink voor het Canisiuscollege.
AMSTERDAM: Mevrouw H. Evenhuis om 20.00 uur in Krasnapolsky voor het CDA-Vrouwenberaad.
KROMMENIE: Mevrouw J. G. Kraayeveld om 20.00 uur voor de Raad van Kerken.
AMSTERDAM: P. H. van Zeil om 20.00 uur in de Bijlmer.
DEN HELDER: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 13.30 uur voor het CDA-Vrouwenberaad.
LANDSMEER: J. P. J. Lagrand om 20.00 uur voor het CDA-Landsmeer.
STOMPWIJK: Drs. W. v.d. Bos om 20.00 uur in ,,'t Blesse Paard".
LISSE: Drs. M. J. van Rooijen ('s avonds).
STOMPETOREN: F. Borgman om 20.00 uur voor het CDA-Stompetoren.
ALKMAAR: F. J. v.d. Gun om 20.00 uur voor het CDA.
MONNICKENDAM: Mr. S. J. M. Dijkman om 20.00 uur voor het CDA.
BARENDRECHT. M. W. Schakel.
GELDERLAND: J. Hendriks.
ECHT: P. J. J. Mertens.
GOES: Drs. K. de Jong Ozn.
VRIEHEIDE: W. G. Bremen om 20.00 uur in ,,'t Heitje".
TILBURG: Drs. Thm E. Westerterp.
VENRAY: Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp, en drs. C. E. M. de Waal om 20.00 uur in de stadsschouwburg.
HOLTEN: Mr. O. W. A. baron van Verschuer.
GRONDSVELD EN EIJSDEN: H. A. de Boer, drs. P. R. H. M. v.d. Linden en W. J. Vergeer.
DELFZIJL: Mr. F. H. J. J. Andriessen.
MAARTENSDIJK: Mr. A. J. Bransen om 20.00 uur voor het CDA.
LEIDEN: Mr. P. H. Kooymans om 20.30 uur voor S.V. Catena.
MIJDRECHT: Drs. W. J. Deetman om 20.00 uur voor het CDA.
GRONINGEN: C. L. J. van Lent.
AMSTELVEEN: D. T. Kuiper.
ENSCHEDE: Drs. R. F. M. Lubbers.
BRUNSSUM: Mevrouw Mr. A. H. S. M. Lückers, Tj. de Graaf, J. H. Franssen en G. van Riet.
DOKKUM: Mr. W. Aantjes.
DRUNEN: Mr. J. N. Scholten.
ALKMAAR: H. v.s. Gunt voor het CDA.

Woensdag 18 mei 1977

RIETHOVEN: Drs. A. v. Baars voor het Riethoviuscollege.
ASSEN: J. J. Stavast en R. Kremers om 8.40 uur in de Kohnstammschool (politieke markt).
ZUIDHORN: Mr. G. van Muiden voor het CDA-Zuidhorn.
WOUDRICHEM: Mr. J. N. Scholten voor de NCVB.
GEERSDIJK: Drs. H. Eversdijk voor het CDA-Geersdijk.
VOORBURG: Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers om 20.00 uur voor het CDA-Voorburg.
NIEUWLEUSEN: Drs. G. van Leijenhorst voor het CDA-Nieuwleusen.
AMSTERDAM: Drs. E. Heerman om 15.00 uur in het v.d. Waalslyceum Mauritskade 58.
VOORBURG: Drs. M. W. J. M. Peijnenburg om 20.00 uur in de aula van de Openbare Dalton-scholengemeenschap Voorburg/Leidschendam aan de Loolaan 125 te Voorburg voor de gezam.pol.partijen.
AMSTERDAM: Mr. W. Aantjes voor de Werkgroep Israël om 20.00 u.
BUSSUM: Mevrouw J. R. H. May.
HILVERSUM: Mevrouw Mr. V. N. M. Korte voor de Ludgerus Academie. ('s middags)
MUIDEN: Mevrouw Mr. V. N. M. Korte 's avonds.

Mevrouw van Leeuwen niet op de lijst?

„Waarom staat mevrouw van Leeuwen niet op de lijst?", zo beide iemand onlangs naar het partijburo. Gelukkig kon de vragensteller gerustgesteld worden. Maar de vraag was er een teken van dat het alle „anti's" nog niet helemaal duidelijk is hoe het met de lijstindeling zit. Geen wonder, want het gaat dit keer anders toe dan bijv. in 1972.

30 namen

In het verleden kwam de ARP in alle 18 kieskringen die ons land telt, steeds uit met een eigen lijst. Dat kon ook omdat er voor de ARP als middelgrote fractie toch nooit meer dan dertig zetels in het verschiet lagen. Per kieskring kunnen namelijk maximaal maar 30 kandidaten op een lijst staan. Bekijkt u het lijstoverzicht van de kieskring maar eens dat u onlangs in uw bus kreeg, dan zult u merken dat bij de meeste partijen er 30 namen voorkomen op de lijst.

Andere situatie

In deze situatie kwam verandering met de ene CDA-lijst. Immers, redelijkerwijs mag verondersteld worden dat het CDA meer dan 30 zetels krijgt! Maar op een kandidatenlijst per kieskring mogen maar 30 namen voorkomen. Wat nu? Het CDA heeft toen besloten om in het land met 6 verschillende lijsten uit te komen, in sommige kamerkieskringen dus een gecombineerde lijst, alleen de namen van de nummers 1 tot en met 4, te weten de heren Van Agt, Aantjes, Kruisinga en Andriessen, komen op alle 6 lijsten voor. Maar nummer 5 in Overijssel/Salland is bijv. iemand anders dan nummer vijf in Limburg. In Limburg komt bijv. mevr. van Leeuwen niet voor op de lijst, maar is dit wel in Zuid-Holland het geval, Jammer, zult u mischien zeggen.

Bekendheid

Het grote voordeel van dit systeem is daarentegen dat regionaal bekende personen beter tot hun recht kunnen komen. De heren Beumer en Faber zijn ongetwijfeld in het Noorden meer bekend dan in het Zuiden. Daarom staan zij nu op de Noordelijke lijst. Was er, zoals bij de ARP in het verleden het geval was met één landelijke lijst in alle kieskringen uitgekomen, dan hadden zij ook in Limburg op de lijst gestaan. Nu is de situatie anders. Nu staan er als regel meer bekende ,,zuiderlingen" op de lijst in Limburg.
Overigens is dit niets nieuw. De PvdA werkt altijd met dit systeem. En ook de KVP in het verleden. Grote partijen moeten er wel toe overgaan, want er mogen maar 30 kandidaten op een ingediende lijst staan.

INKOMENSPOLITIEK

In een 88 pagina's tellende, met fraaie cartoons van Ahrend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad. Schouten, ex ARP-Tweede-Kamerlid, vanuit een principiële stellingname tal van aspecten van inkomenspolitiek. Uitvoerig wordt ingegaán op de visies van socialisten, liberalen en christendemocraten.

Prijs f 16,25; stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

UIT DE ARJOS

Congres EUJCD Maastricht

23 en 24 april werd in Maastricht een congres gehouden van de Europese Unie van Jonge Democraten met als doel het voorbereiden van het EUJCD-programma voor de Europese verkiezingen in 1978.
De op de voorbereidingsconferentie in Bemelen opgestelde stukken, dienden hier als basis voor de gesprekken.
De voorzitter van de EUJCD, Laurentie, heette in zijn openingswoorden de plm. 500 jonge christendemocraten welkom.
Daarna kregen enkele sprekers het woord. De heer Wismann, voorzitter van de Junge Union, riep de congresleden op om woorden van Europese eenheid in daden om te zetten. Dr. Kruisinga, voorzitter van de Nederlandse equipe in de EVP (Europese volkspartij) lichtte enkele programmapunten van de EVP toe. Veel nadruk legde hij in het kader van de mensenrechten op de godsdienstvrijheid.
De heer Bertrant, voorzitter van de CD-fractie in het Europees Parlement, betoogde dat elke vooruitgang in Europese éénwording tot nu toe, te danken is geweest aan de Christendemocraten. Speciale hulde bracht hij aan de EUJCD, wegens het handhaven van de C, dit in tegenstelling tot de ,,ouden" in hun EVP. Bertrant, die met groot élan sprak, wees erop dat de christen-democraten geen anti-socialistisch of anti-liberallstisch blok mogen vormen, maar een geheel eigen weg moeten gaan.
Aangezien de toespraken veel tijd in beslag hadden genomen werd een langè discussie helaas onmogelijk.
De discussiegroepen werden gesplitst in een commissie voor interne Europese politiek, waar men zich o.a. bezighield met de economische en sociale paragraaf van het program. De tweede commissie behandelde externe Europese politieke aspecten, zoals vrede en veiligheid.
De interne commissie kende aan het oplossen van de jeugdwerkloosheid de hoogste prioriteit toe. Hierover handelt dan ook een motie van Deense zijde.
Ook werden de vorming van een monetaire unie, de consumenten en concurrentiepolitiek en het regionaal beleid behandeld.
Met betrekking tot een sociale politiek werden punten naar voren gebracht als: Europese vermogensaanwasdeling (overwinsten naar de individuele arbeider), ondernemingsrecht (kapitaal en arbeid moeten kunnen ,,beslissen" over de onderneming), vermenselijking van de arbeid (terugdwingen van afstompende arbeidsvormen) en gastarbeiders (gelijkstelling).
In de externe commissie bracht men enkele basispunten van Europese buitenlandse politiek naar voren.
In de eerste plaats dienen solidariteit, rechtvaardigheid en vrijheid de basis te zijn. Daarnaast moet Europa niet tot een grootmacht uitgroeien. Bovendien moet Europa met behoud van pluriformiteit trachten met één stem te spreken.
In onze verhouding ten opzichte van de derde wereld werd opgemerkt dat de ontwikkelingslanden hun eigen ontwikkelingsmodel moeten kunnen invoeren.
De ontwikkelingshulp moet terechtkomen bij diegenen die deze het meest nodig hebben. Het aflossen van schulden moet waar nodig, worden opgeschort en nieuwe lastcrises dienen te worden voorkomen.
De inkomsten van de grondstoffenproducenten moeten worden gestabiliseerd door middel van compensatiemechanismen
Ten aanzien van de vrede-veiligheid-ontwapeningspolitiek werd gesteld dat een verenigd Europa binnen de NAVO dient te blijven. Tevens moet er naar een gemeenschappelijke Europese veiligheids- en defensiepolitiek gestreefd worden.
Enkele verschillen in de landen onderling kwamen in de discussie duidelijk naar voren. Zo schreven de Duitsers het Oostblok agressievere bedoelingen toe dan de andere aanwezige landen.
Tevens achtten de Duitsers een herstel van het conventionele bewapeningsevenwicht noodzakelijk. Dit in tegenstelling tot de andere landen die meer het accent legden op een globaal militair evenwicht (nucleair en conventioneel) en zij zagen geen noodzaak tot verdere bewapening.
Aangetekend moet hierbij dat de Nederlandse delegatie een afbouw wenste van alle nucleaire bewapening.
De Duitsers daarentegen willen, indien de VS zich uit Duitsland terugdringt, een Europese kernmacht opbouwen.
De zondagochtend werd begonnen met een oecumenische kerkdienst.
Vervolgens spraken er een aantal sprekers, waaronder minister Lubbers, die rustig en diplomatiek uiteenzette wat hij van Europa verwachtte. Hier sprak niet een vage, grootdenkende Europeaan van de middenhap, maar iemand die welsprekend het rentmeesterschap zoals het CDA dat ziet, onder woorden bracht.
Tot slot van de conferentie sprak Tindemans de ,,charismatische premier der Belgen". Deze hield een indringend verhaal, waarin hij de vraag naar het waarom van de Europese eenwording aan de orde stelde. Weinig nieuws voor Nederlanders en Belgen, maar voor de Duitsers, die ,,Europa" als al te vanzelfsprekend accepteren, was het een nuttige plaatsbepaling.

Aart van Bochove
Douwe Herkstra
Joop Rozema

Jongeren staan voor aktie borg-man

De reeds vijftig jaar lang bestaande drie christelijke jongerenpartijen – KVPJG, ARJOS en CHJO – presenteerden zich tezamen met de jonge rechtstreekse CDA-leden als het Christen Democratisch Jongeren Appèl, CDJA. Dit gebeurde zaterdag in de Jaarbeurs te Utrecht. Bloemen, ballonnen en de verkiezingsaffiches zorgden voor een feestelijk aangeklede zaal en de toespraken van de eerste CDJA-voorzitter Fred Borgman, van CDA-voorzitter Steenkamp en van lijsttrekker Van Agt zorgden voor een eensgezind enthousiasme.

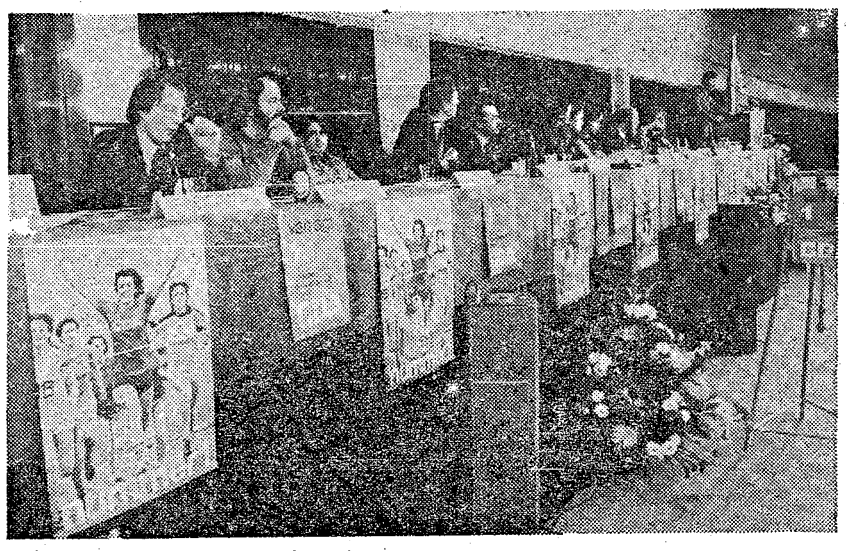

Organisatievorm

Het CDJA heeft zuiver het model van een federatie, wat inhoudt dat de drie jongerenorganisaties autonoom blijven voortbestaan, aangevuld met de groep jonge rechtstreekse CDA-leden.
Elk der organisaties heeft bij de besluitvorming het vetorecht. De dagelijkse gang van zaken binnen de federatie wordt behartigd door het federatiebestuur. Dit bestaat uit elf leden, waarvan iedere jongerenorganisatie er drie benoemt, te weten de resp. voorzitter, vice-voorzitter en secretaris, alsmede twee rechtstreekse bij het CDA aangesloten jongeren. Tijdens het congres werden hiertoe voorgesteld en verkozen Celeste Wildrom en Harm Waterburg.
Naast het federatiebestuur en het jaarlijks te organiseren Congres kent de federatie ook een raad, die twee maal per jaar bijeenkomt als advieslichaam voor het bestuur.
Van deze raad maken deel uit: de leden van het federatiebestuur, 11 leden aangewezen én door KVPJG én ARJOS én CHJO, tezamen met één door ieder provinciaal bestuur uit hun midden aan te wijzen rechtstreeks bij het CDA aangesloten jongere.

Voorzitter: Fred Borgman

In zijn rede als eerste CDJA-voorzitter noemde Fred Borgman als belangrijkste taak van zowel de drie jongerenorganisaties afzonderlijk als van het CDJA: het volgen en bewaken van het beleid van het CDA.

Het CDJA staat van harte achter het beginsel van het CDA, zoals verwoord in de artikelen 2 en 3 van de statuten, en het Program van Uitgangspunten. Ook is het enthousiast over het verkiezingsprogram ,,Niet bij brood alleen", dat een werkelijk vernieuwingsgezind program is. Met dit program in de hand zullen wij het CDA op zijn beleid aanspreken en als zodanig een horzelfunctie vervullen. Fred betreurde het dat het CDA, z.i. tot dusver zo weinig bereidheid toont om voor het regeringsprogram zijn nek uit te steken. Vooral niet vergeten mag worden dat CD-ministers op voorposten in het kabinet hebben gestaan.
Ik vraag, aldus Fred, niet het kabinetsbeleid tot inzet van de verkiezingen te maken. Ik vraag het CDA wel te staan voor het beleid dat door haar eigen bewindslieden is gevoerd en voorts mag van het CDA worden verwacht, dat het dat deel van het kabinetsbeleid dat met haar steun is gevoerd, tijdens en na de verkiezingscampagne niet verloochent.
Dat het klimaat tussen socialisten en christen democraten verslechterd is, is zeer te betreuren. Een kabinetscrisis terwijl men elkaar zo dicht genaderd was. De progressieven laten de laatste weken weinig na om de brugfunctie, die het voormalige kabinet vervulde, te torpederen:
1. Vier wetsontwerpen, die ons als een soort ,,proeve van progressiviteit" worden opgelegd.
2. Harde, ongenuanceerde aanvallen op onze lijsttrekker. Onder deze omstandigheden kan door het CDA geen intentie-verklaring aan het adres van de PvdA worden gedaan.
Al sloot Fred een samenwerking met de VVD niet bij voorbaat uit, een combinatie CDA/VVD lijkt hem nauwelijks denkbaar.
De programma's van CDA en VVD vertonen naar geest en strekking enorm grote verschillen. Daarbij komt dan de harde ongenuanceerde kritiek op het, mede door CD-ministers bepaalde kabinetsbeleid.

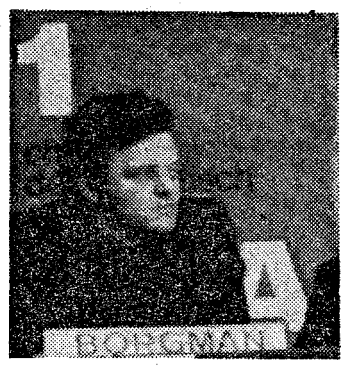

Lijsttrekker Van Agt

Van Agt, 's middags met staande ovatie van de ruim 300 aanwezigen ontvangen, zag in het CDJA de pleitbezorger van de jongerenbelangen, het centrum van de beginnende kadervorming, de horzelfunctie en het sluiswachter zijn. In zijn uitvoerige rede ging Van Agt ook in op Fred's verwijt aan de CDA-leiding. Het beleid van het kabinet-Den Uyl – zo zei de lijsttrekker – is, hoewel voor kritiek vatbaar, een beleid dat er zijn mocht. Het kan de toets der redelijkheid doorstaan, was vaak erg goed en mag best verdedigd worden.
Het heeft onmisbaar de sporen van de christendemocratische invloed, al wordt dit laatste door PvdA voortdurend verzwegen, of soms zelfs bestreden. Het verwijt van Fred vond daarmee beantwoording.
Wanneer de PvdA dit beleid tot inzet van de verkiezingen maakt, hoe – zo vroeg Van Agt zich af – is dat dan te rijmen met uitspraken van het RAI-congres?

- **stopzetten van hulp aan Indonesië, (contra Pronk)**
- **verwerping van eigen woningbezit (contra Schaefer en Van Dam)**
- **resolutie tot gratis verstrekken van heroïne (contra Vorrink)**
- **gezondheidszorg nationaliseren (contra Hendriks en Vorrink)**

Tenslotte sprak Van Agt de wens uit nog menig jaar in het midden van kritisch-solidaire jongeren te mogen vertoeven. Een geestdriftig applaus vergezelde hem bij zijn vertrek. Op de hem eigen wijze sprak voorzitter Steenkamp de jongeren toe. Van zijn rede hiernaast enkele markante uitspraken.

Afrondend

Aangezien de huidige federatie een groeimodel is, zal in september een herbezinningscommissie van start gaan.
De statuten zullen moeten worden herzien waarbij de provincieverbanden inspraak krijgen.
Diverse bezwaren en opmerkingen, geuit op het congres, krijgen dan alle aandacht.
Een resolutie, waarin loyaliteit en verbondenheid met het CDA wordt uitgesproken, wordt bij acclamatie aanvaard. Tot de aanwezigen mochten we o.a. rekenen de heren Aantjes, Kruisinga en Van Zeil, op wier aanwezigheid duidelijk prijs werd gesteld.
En nu op naar de verkiezingsdatum. Jongeren trachten te winnen voor onze politiek. Natuurlijk volgt later het Kader- en vormende werk.
Peter Heukels reageerde op de vraag of politiek jongerenwerk nu eigenlijk een soort politieke kinderkamer was, of dat er alleen maar aspirant-kamerleden werden afgeleverd, want daarvoor staan we **borg-man!**
Waarmee ook ik de wens uitspreek dat én Fred Borgman én Hans van Weezel hun verkiesbare plaats kunnen omzetten in een kamerzetel.
Gefeliciteerd CDJA

G. F. Ph. de Boer

Steenkamp geeft een intentie-verklaring

Wat de mensen in het CDA pakt, beantwoordde prof. Steenkamp bij zijn rede tot het CDJA met te wijzen op de drieluik: grondslag, program en mentaliteit. Deze horen onafscheidbaar bij elkaar.
Het CDA is de enige, grote partij in Nederlandse samenleving waarbij het evangelie, als de levensader, de hele mens pakt en de bron is van het politieke handelen. Het gaat programmatisch gezien een volstrekt eigen weg.
De mentatielt van het CDA, aldus Steenkamp, kenmerkt zich door
– het bruggen bouwen: eerbied en respect voor de ander en geen overmatige onverdraagzaamheid. Als partners dienen wij tegenspielers in een samenspel te zijn. We moeten bruggen bouwen om de tegenstellingen heen, zonder groepsegoïsme
– een andere levensstijl, die wordt gekenmerkt door ons rentmeesterschap, onze verantwoordelijkheid voor de naaste, dichtbij en veraf, door recht doen, gelijkwaardigheid en vrede via gerechtigheid. Deze geestelijke waarden moeten vertaald.
– vernieuwing en verandering.
T.a.v. bepaalde groepen in de samenleving hebben we een ereschuld in te lossen; mensen die ons nodig hebben, die worden gediscrimineerd. Ik durf, zo zei Steenkamp, vandaag een intentieverklaring af te leggen. En wel een intentieverklaring aan de rechtelozen, werklozen en machtelozen binnen onze samenleving. Zij wachten op ons.

Hoe progressief is het CDA?

Het CDA bestaat uit vooruitstrevende mensen, ultzichzelve. In dit kader is er een concurrentiestrijd met de PvdA. Met alle respect voor de VVD plaatste Steenkamp deze partij op dit punt buiten haakjes.
Wie van de 2, PvdA of CDA is er nu progressief?
Kijk eens naar:
– het oude rapport Mansholt, dat een O-lijn in de groei proclameerde. Wij spraken toen over een selectieve groei. De Oslo-conferentie van socialisten sprak niet meer over de 0-lijn, maar nog van een selectieve maximale groei.
– NAVO-opstelling.
– VAD. De progressieven willen overwinst naar centraal fonds in Utrecht brengen. Wij echter zijn voorstander van brok in eigen bedrijf.
– medezeggenschap of alleenzeggenschap in ondernemingen.
– Grondgebruikswaarde. De Haan noemt socialistisch beleid oerconservatief.
– verspreiding van macht.
– abortus.
– 83% (PvdA) of 73% (CDA) naar collectieve sector.
– benoeming van burgemeesters.
– uitbouw van Europa staan wij voor, ook als zij niet christelijk democratisch is. De PvdA doet dit slechts als dat Europa socialistisch is.

van agt
1
christen democratisch appèl
CDA

BOEIENDE POLITIEKE LECTUUR!

Uniek CDA-boek

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rond de grondslagkwestie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en prenten over het CDA verluchte boek „Van Woudschoten tot Hoogeveen" een zeer waardevol bezit.
Prijs: f 5,95

Spelregels voor economie en politiek

Prof. dr. A. J. Vermaat stelt in deze boeiende studie een drietal thema's aan de orde: Voldoet onze economische orde aan Bijbelse normen? Groeien of versoberen? Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen. Prof. Vermaat probeert een Bijbels licht te laten schijnen op tal van actuele economische problemen.
De prijs van dit 48 pagina's tellende boekje – met vele cartoons verlucht – bedraagt f 3,50.

Een staatsman ter navolging

Dit boek, dat gewijd is aan de grote negentiende-eeuwse staatsman G Groen van Prinsterer, verscheen ter gelegenheid van de herdenking van zijn 100e sterfdag op 19 mei 1976. „Een Staatsman ter navolging. Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)", telt 260 pagina's. Een dertigtal vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici schrijven over Groens betekenis voor school, staat, kerk en samenleving. Enkele van de medewerkers: H. Algra, dr. W. Aalders, mr. W. Aantjes, oud-minister Beernink, oud-premier dr. W. Drees sr., mr. A. M. Donner, dr. J. Donner, minister W. F. de Gaay Fortman en dr. G. Puchinger. Een bijzonder boeiend boek met tientallen foto's waaronder die van de Groen-herdenking op 19 mei 1976. De vraag naar dit boek is erg groot, mede omdat de prijs zo laag is.
Prijs: f 13,50.

Onderdrukking in Oost-Europa

In het boekje „Onder Hamer en Sikkel" wordt actuele informatie gegeven over Oost-Europa. De positie van de vervolgde christenen, de militaire kracht van Europa, de economische ontwikkelingen in dit gebied, een historisch overzicht van de geschiedenis van het communisme in Oost-Europa na 1945, het komt allemaal aan de orde. Het boekje is bijzonder fraai geïllustreerd, met vele prenten van Ahrend van Dam en Frits Behrendt. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van het communisme en in de problemen van deze tijd, een nuttig bezit.
Prijs: f 5,-.

Politiek? Kom nou!

In de serie „Politiek? Kom nou!" verschenen tot nu toe een drietal lesbrieven maatschappijleer. De eerst twee lessen hebben respectievelijk als thema: De inrichting van ons staatsbestel (les 1), en stromingen in de politiek: christen-democratie, liberalisme en socialisme (les 2). De derde les gaat vooral in op sociaal-economische vraagstukken. De vierde lesbrief gaat over het thema „verkiezingen en democratie". Ahrend van Dam tekende bij diverse lessen prachtige cartoons. De lessen ondervinden veel belangstelling van scholen voor lager beroepsonderwijs, mavo en havo. Maar ook voor de catechese en voor politiek belangstellende jongeren is dit lesmateriaal goed bruikbaar.
Prijsregeling: les 1, 2, en 3 kosten f 1,25 per ex.; bij grotere aantallen aanzienlijke korting: 2 t/m 4 ex. f 1,- per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,85 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 8,70 per ex.; 25 ex. en meer f 0,55 per ex.

Een kleine eeuw kleine luyden

Een royaal geïllustreerd boek over de geschiedenis van de ARP met bijdragen van een vijftal kenners van de historie van de ARpartij. Dit zijn: dr. D. Th. Kuyper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en dr. A. J. van Dijk. Het boek telt 132 pagina's en 50 illustraties. Een uitermate boeiend politiek prentenboek!
De prijs: f 5,- per ex.

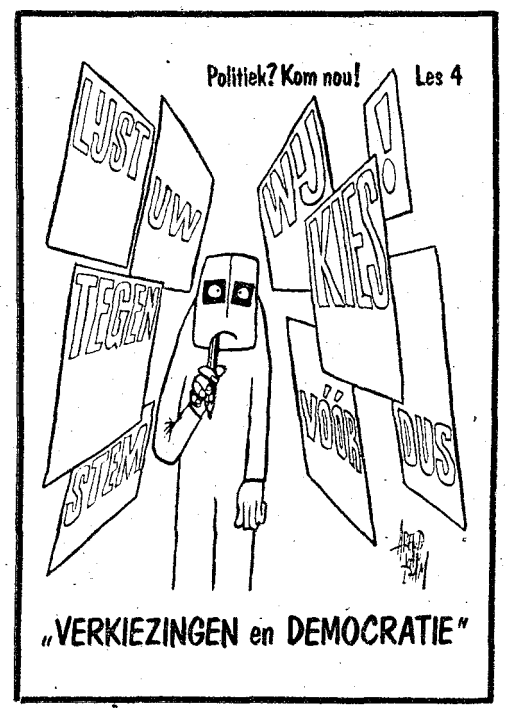

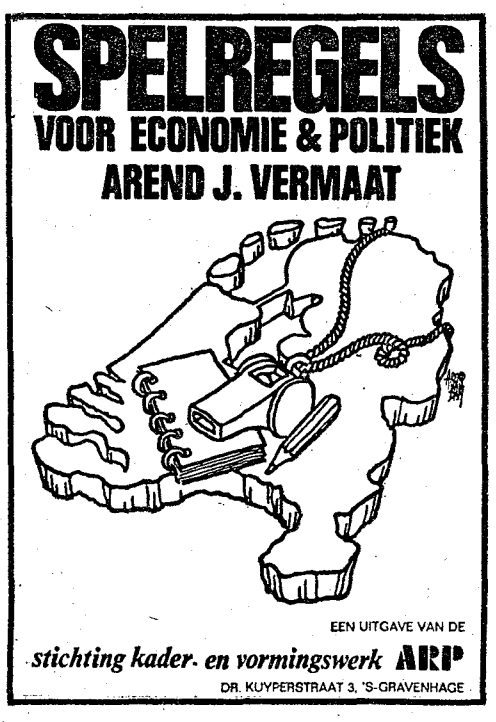

Bestellingen

U kunt de bovenstaande CDA- en ARP-publikaties bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van titel en aantal van de gewenste brochure(s)

VAN DE PARTIJ

Personalia kandidaturen dubbeltallen

De kiesverenigingen moeten de komende twee weken stemmen over een aantal dubbeltallen, ter voorziening in vacatures van o.a. partijbestuur, organisatiecommissie, Kuyperstichting en Commissie van beroep. Hierbij enkele personalia over de betrokken kandidaten.

■ H. A. de Boer, Santpoort, is ARP-kamerlid, voorzitter van de ARP; Prof. W. Albeda, Rotterdam voorzitter van de ARP-Eerste-Kamerfractie, is rector van de Stichting Bedrijfskunde te Delft.

■ Dr. D. Th. Kuiper, Amsterdam, is lector aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, en vice-voorzitter van de ARP; Drs. D. Jol te Doorn, is leraar aan het Revius-Lyceum te Doorn.

■ Prof. B. Krol, Zeist, verbonden aan het T.N.O. is vice-voorzitter van de ARP; J. van der Ploeg, Grijpskerk, leraar bij het HEAO, is lid van de Provinciale Staten te Groningen.

■ M. Paats is burgemeester van de gemeente De Lier en penningmeester van de ARP. Drs. G. van Veenen, te Buitenpost is burgemeester van de gemeente Achtkarspelen (Friesland).

■ N. Schouten, Driebergen, is verbonden aan het LCGJ (gereformeerd jeugdwerk); Drs. D. Boonstra, Nieuwkoop, is politicoloog aan de Vrije Universiteit.

■ Mevr. N. Zuidema-Van Dijk, Hilversum is raadslid aldaar. Mevr. drs. J. N. Heukels, wetenschappelijk medewerkster aan de R.U. van Utrecht, De Bilt, is lid van het ARVC.

■ Sj. Jonker te Jezus Eik (België) is directeur-generaal honorair van de EEG-commissie, voorts is hij bedrijfsadviseur. Drs. P. J. A. Wijnmalen, Overijse (België), binnenkort werkzaam bij de RABO-bank.

■ Dr. P. C. Bos, Eindhoven, is werkzaam bij Philips Eindhoven. A. Platteel, Den Haag, is verbonden aan het centraal wervings- en opleidingsinstituut van het ministerie van Justitie te Den Haag.

■ Mevr. A. de Vries-Hoppe, Arnhem, is lid van het ARVC. Mevr. R. E. Van der Waals-Kooi, Leiden, chemisch analiste, is lid van het d.b. van het ARVC.

■ Drs. P. Bukman, Voorschoten, is voorzitter van de CBTB en voorzitter van het Landbouwschap. S. P. Hoekstra, Leeuwarden, is secretaris van de Friesche CBTB.

■ Mr. W. R. van der Sluis, is burgemeester van Hilversum: E. J. Blokzijl, Hoogeveen is wethouder van die gemeente.

■ Ds. J. Plantinga, Dronten, christelijk-gereformeerd predikant. B. J. Vierdag, Schaesberg is werkzaam bij de AKZO.

■ Mevr. L. G. Winsemius-Korfker, Kampen, is bestuurslid van het plaatselijke CDA-campagne-team en voorts bestuurslid van de natuur en milieu-federatie Overijssel. Mevr. A. J. Verhoog-Bokma, Waarland, is lid van de werkgroep documentatie-materiaal van het ARVC.

■ Dr. S. Faber, Hardegarijp (Fr.), is verbonden aan de Fryske Akademie en is lid van de hoofdredactie van het Friesch Dagblad; F. Jonkman, Drachten is adj. directeur van de LEAO-school te Drachten en lid van de organisatiecommissie.

* Noot; deze namen betreffen het dubbeltal voor het voorzitterschap van de Organisatie Commissie.

Kuyperstichting

Dubbeltallen voorzitter en penningmeester van de Kuyperstichting.
1. Mr. J. H. Grosheide, burgemeester van de gemeente Rijswijk (ZH); Dr. C. Boertien, is commissaris van de Koningin in de provincie Zeeland.

2. Mr. H. M. Krans, notaris te Den Haag; Drs. J. Achterstraat te Badhoevedorp, planoloog, is voorzitter van de CDA-fractie provinciale staten Noord-Holland.

Commissie van Beroep

Voor wat betreft de kommissie van beroep is van een mutatie in het voorgestelde dubbeltal sprake. Dhr. B. G. Holtrop, plaatsvervangend lid op een dubbeltal met dhr. J. J. A. Scholten, blijkt niet beschikbaar voor deze functie. Mr. J. H. Prins uit Amsterdam, wetenschappelijk medewerker staatsrecht aan de V.U. neemt nu de plaats van B. G. Holtrop in.

Alle kandidaten van de dubbeltallen voor de Commissie van Beroep hebben, met uitzondering van mr. J. H. Prins, thans reeds in deze commissie als lid of als plaatsvervanger zitting.

Partijbestuur, -raad en ARVC

Partijafdelingen moeten afgevaardigden aanwijzen

Binnnenkort worden verkiezingen gehouden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Op 25 mei a.s. is het al zover. Tegelijk met deze verkiezingen treden, krachtens de statuten, de leden van het partijbestuur af. Dat geldt ook voor partijbestuursleden, die door de Kamercentrales worden afgevaardigd.

Echter ook moeten beslissingen vallen over afvaardiging naar de Partijraad en bijvoorbeeld ook voor het ARVC moeten nieuwe leden aangewezen worden.

Kamercentrale

Volgens artikel 16, lid 9 van de statuten verkiest iedere Kamercentrale één lid van het partijbestuur en zijn plaatsvervangenr. Voor iedere volle 7.500 leden, die de bij haar aangesloten ledenvereniging gezamenlijk kennen, kiest de Kamercentrale bovendien één lid van het partijbestuur en zijn plaatsvervanger. Dit laatste is overigens alleen van toepassing op de Kamercentrale Leeuwarden.
Voorts verkiest de Kamercentrale twee leden van de partijraad en hun plaatsvervangers. De Kamercentrale, welke niet in Statencentrales is verdeeld, verkiest, onverminderd het bepaalde in artikel 14, de leden 1 en 2, leden van de partijraad en hun plaatsvervangers. Zij kunnen als regel ten hoogste tweemaal worden herkozen, zo staat het in artikel 16, lid 9. Het is van groot belang dat binnenkort door de besturen van de Kamercentrales hierover beslissingen worden genomen. Voorts wijzen de Kamercentrales, volgens artikel 37, lid 1 c, ook twee leden aan voor het Anti Revolutionaire Vrouwencomité.De nieuwe benoemingen treden in werking de dag na de verkiezingen, 26 mei 1977.

Staten-centrales

Ook de besturen van de Staten-centrales moeten aan het werk. Krachtens artikel 14, lid 1 van de statuten, verkiest elke Statencentrale één lid van de partijraad. Voor iedere volle 500 leden die de bij haar aangesloten kiesverenigingen gezamenlijk tellen, kiest de Statencentrale één lid van de partijraad meer. Voorts worden evenveel plaatsvervangers aangewezen als zij leden kiezen.
Deze leden van de partijraad worden gekozen voor een periode van ten hoogste vier jaar. Zij treden af volgens een door het bestuur van de Statencentrale opgesteld rooster. Zij kunnen als regel ten hoogste tweemaal worden herkozen. (art. 14 lid5).

ARVC

Het ARVC zal zich binnenkort o.a. moeten beraden over een voordracht van naar het partijbestuur af te vaardigen leden. Volgens art. 37, lid 1 b worden ten hoogste 7 leden van het ARVC benoemd door het partijbestuur. Bovendien, wij wezen er reeds op, worden volgens art. 37 lid 1 c twee leden aangewezen door elk der 18 Kamercentrales.
Er is kortom een hoop werk aan de winkel voor wat betreft het aanwijzen van afgevaardigden door de diverse regionale partijorganen. Besturen wacht er niet te lang mee!

Gebruik de telefoon-beantwoorder

Partijburo in verkiezingsdagen moeilijker bereikbaar

Door alle drukte rondom de verkiezingen is het partijbureau soms telefonisch moeilijk bereikbaar. Hetzelfde geldt voor de in dit gebouw gevestigde dr. Kuyperstichting en het CDA. Omdat er voor de diverse lijnen van ARP, CVC, Arjos, Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, CDA en het Verband één en dezelfde telefoniste is, zult u begrijpen dat, met zoveel lijnen, u niet meteen aan bod kunt komen. Of als de lijn beschikbaar is soms even geduld moet hebben. Juist ook in verband met de ,,verkiezingskoorts" zijn alle stafmedewerkers soms niet even makkelijk bereikbaar.

Diverse besprekingen, vergaderingen, maken het soms bijzonder moeilijk om de gewenste stafmedewerker te bereiken.

Dat geldt in het bijzonder voor partijsecretaris Corporaal, die secretaris/penningmeester van het Centraal Verkiezings Comité is en als zodanig al zijn krachten aan de verkiezingscampagne moet wijden. Maar het geldt bijvoorbeeld evenzeer voor stafmedewerker G. van den Berg, die o.a. belast is met de coördinatie van aanvragen om verkiezingsmateriaal, die met honderden binnenstromen.

U kunt tijdverlies wellicht voorkomen door uw boodschap door te geven op de automatische telefoonbeantwoorder. Ook kunt u in dringende gevallen korte boodschappen aan collega-stafmedewerkers doorgeven. In elk geval vragen wij uw begrip voor bovenstaande situatie. Naar wij hopen komt na 25 mei a.s. verbetering in deze situatie.

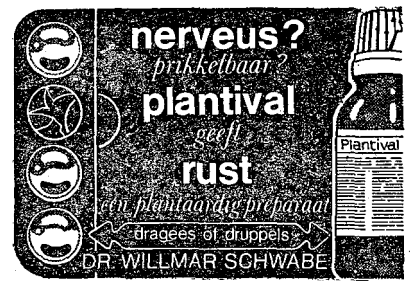

Een overzicht van de bestuurstafel tijdens het openingswoord van voorzitter De Boer tot de AR-partijraad op zaterdag 7 mei jl. (foto ANEFO)

UIT HET KUIJPERHUIS

Van Agt, het Wilhelmus, en 1500 man

Donderdag 5 mei, bevrijdingsdag: Van Agt in Alphen. Deze mare was heel het Rijnland rond gegaan. In een bomvolle sporthal een kleine 1500 man bijeengestroomd. Er heerste een Europa-cup-achtige sfeer. De stemming zat er goed in. Onder luid applaus, en inmiddels bekend CE-DE-AA-geskandeer, alsof AJAX in z'n beste dagen het veld betrad, werd de lijsttrekker spontaan door het publiek begroet: 40 rijen van elk 25 ,,man" gescheiden door een breed middenpad en op de tribune nog eens 6 rijen van elk 50 ,,man", de vele staande supporters nog niet meegerekend.
De lijsttrekker was uitstekend op dreef. Hij gaf een helder ,,college" over 's-lands politieke problemen, gelardeerd met diverse geestige opmerkingen, dat 3000 handen, tientallen malen moeiteloos op elkaar bracht. In het begin van zijn rede knoopte Van Agt aan bij de vijfde mei als bevrijdingsdag.
Zoals aan het einde van de oorlog voor duizenden uitgehongerden ,,het brood uit de hemel" overleving betekende, zo moet de armoede in een groot deel van de wereld ,,ons rusteloos bezighouden". Zijn precies 60 minuten durende toespraak, beëindigde hij met een citaat uit het Wilhelmus: ,,Mijn schild ende betrouwen zijt Gij o God mijn Heer". Moeiteloos wist ,,Dries" zijn gehoor te boeien. Ingewikkelde problemen werden eenvoudig en helder uit de doeken gedaan, waarbij een voortdurend van rechts naar links zwaaiend handgebaar de kracht van zijn argumenten nog eens onderstreepte. Het ,,niet bij brood alleen" als een rode draad door zijn speech. Zoals gezegd, geestige momenten waren rijkelijk aanwezig.
Sterker, met name wanneer de lijsttrekker afweek van de ,,officiële" tekst en naar deze of gene op speelse wijze ,,uithaalde" beloonden de Rijnstreek-bewoners hem gul. Ook de beeldspraak ontbrak niet. Van Agt is bij uitstek een taalkunstenaar, die vooral met zijn beeldend en ingetogen woordgebruik op ,,Jan-Publiek" beslag legt.
Sprekende over Ed van Thijns houding t.a.v. de CPN; zei de lijsttrekker o.a. dat de fractievoorzitter van de ,,tot dusver grootste regeringspartij" kennelijk niet zo opziet tegen een ,,ritje op de rug van een communistische tijger".
Na de pauze vijf kwartier voor discussie. Enkele niet-CDA-makkers probeerden Van Agt het zuur te maken. Die opzet mislukte. ,,Waarom een kamermotie inzake Bloemenhoven niet uitgevoerd? U had dan toch moeten aftreden? Van Agt: maar mijnheer, tientallen malen per jaar leggen bewindslieden moties naast zich neer, en geen haan die daarnaar kraait. De arme vragensteller kreeg verder nog te horen dat volgens het Nederlandse staatsrecht ministers niet verplicht zijn moties uit te voeren.
Over de debatten met Wiegel en Den Uyl die op 24 mei a.s. waarschijnlijk plaatsvinden zei hij niet onzelfverzekerd, dat hij ,,beide heren grondig de oren zou wassen". Die uitspraak zullen wij dan maar zo uitleggen, dat de CDA-voorman bepaald niet tegen een gevecht met gewiekste debaters als Den Uyl en Wiegel opziet.
Besloot Van Agt zijn rede met een citaat uit het Wilhelmus, de voorzitter van de vergadering wilde op deze 5e mei niet achterblijven. Hij vroeg het publiek het Wilhelmus te zingen. Een enthousiaste menigte zong prompt ook het 6e couplet. ,,De tirannie verdrijven, die mij mijn hert doorwondt".

AR-Partijdig

UIT ONZE SCHEEPSBOUW EN SCHEEPVAART WERELD

A. BAARS Azn.
Exploitatie van baggermaterieel B.V.
VERKOOP EN VERHUUR
Telefoon (0 1840) – 5566
Postbus 70, Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.
SLIEDRECHT
Telefoon (0 1840) – 5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

Handel in **buizen** (diverse mafen) **NIEUW IJZER,**
zoals platen, hoek- en balkijzer
RIJPLATEN in diverse maten
STOLK'S Handelsonderneming B.V.
Postbus 1, H. I ambacht
afd.: Sloperij, Veersedijk 223, tel. 078-2,80.00
Afd. Bruikbare materialen, Veersedijk 11,
tel. (01858) 2024 en 5025

FIRMA DE REK EN HORSMAN
Fabriek van Scheepslieren
DORPSSTRAAT 102 – TEL. 0 1894–218
OUDERKERK AAN DEN IJSSEL

Sleepdienst Broedertrouw n.v.
v/h Fa. C. DEN BOER & ZONEN
Corr.-adres MAASPLEIN 9 – ZWIJNDRECHT
Telefoonnummer 01850-2.61.66-2.61.67 (2 lijnen)
ALLE TRANSPORTEN TE WATER

UIT ONZE BOUW- EN AANNEMERSWERELD

SYSTEEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL
Industrieterrein Postbus 3 tel. 08859-1024
Systeembouw (Permanent en Semi Permanent)
Systeembungalows, Scholen, Kantoren, Houten garages, Bedrijfsschuren en loodsen. etc.

AANNEMINGSBEDRIJF „SCHOUWEN-DUIVELAND" N.V.
Schuithaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
HET ADRES VOOR
UITVOERING VAN BETON-, WATER-,
WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE
WERKEN

VINK
Utiliteits- en woningbouw
Kerklaan 9, Moordrecht.
Telefoon 01827-3044 en 3045.

In de Noordoostpolder en
Oostelijk Flevoland
AANNEMERSBEDRIJF
N.V. GEBR. SALVERDA
'T HARDE - BOVENWEG 7 - TELEFOON 0 5255-1669

FA. JAN DE MIK
HARDINXVELD-GIESSENDAM
Aannemers van oeververdedigingswerken – Griendhouthandel
Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV
BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSSEL- EN LEKSTREEK FIJN
A.van Houwelingen – Moordrecht
TELEFOON 305 (0 1827) WETERINGSTRAAT 4

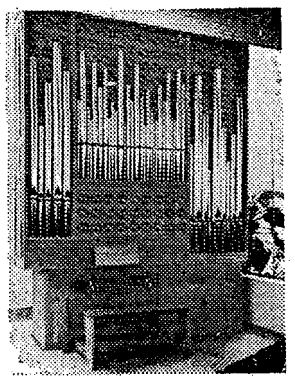

Echte kerkorgels
ook voor
hedendaagse
kerken
orgelbouw
ERNST LEEFLANG
APELDOORN
Telefoon (055) 1.75.82
en 5.41.30.

vernieuwing in
samenspraak
vernieuwing in
samenspraak
vernieuwing in
samenspraak
vernieuwing in
samenspraak
vernieuwing in
samenspraak
vernieuwing in
CDA christen democratisch appèl

gave vakantie voor jongeren!!

Reis- en activiteitenprogramma in
binnen- en buitenland

N.J.H.C.

STICHTING NEDERLANDSE JEUGDHERBERGCENTRALE

Vakantie-aktiviteiten - Paardrijden - Zeilen - Parachutespringen enz.
Prof. Tulpstraat 2-6 - AMSTERDAM - Telefoon: 020 - 22 60 45

VRAAG ZOMERREISGIDS!

13e jaargang nr. 20 33e jaargang nr. 20 5e jaargang nr. 10 ★ ★ ★ 21 mei 1977

Gemeenschappelijk nummer van

de nederlander | NEDERLANDSE GEDACHTEN | Politiek Nieuws

CDA christen democratisch appèl

INHOUD

Goudzwaard: Bezinning op levensstijl ..... pag. 1
Steenkamp: eigen weg in Nederlandse politiek/Matiging en economisch perspectief .... pag. 2
Grondpolitiek als beheers-opdracht ..... pag. 3
Kernpunten uit CDA-program ..... pag. 4, 6, 8, 10
Interview met mevr. Leyten . pag. 5
CDA-kandidatenlijsten ..... pag. 7
Vegrip en onbegrip/Agenda pag. 9

Christen-Democratisch Appèl:

Oproep tot bezinning op onze levensstijl

Door prof. dr. B. Goudzwaard

Het CDA heeft in zijn naam het woord „appèl", oproep, staan. Op het eerste gezicht lijkt dat niet meer te zijn dan een losgekozen woord, dat het „aardig" doet: iedere politieke beweging doet immers op de een of andere wijze een oproep aan de kiezers, om aan haar idealen, program en lijst steun te verlenen. Dus waarom dat niet eens in de naam zelf gebruikt; zo in de trant van; wij wensen geen oproep om liberaal te stemmen, of socialistisch te stemmen, wij kiezen voor een „christen-democratische appèl"?

Maar er zit meer achter dat woord in dit geval. Wanneer in het CDA het woord „appèl" wordt gebruikt, is dat wat meer en ook wat anders dan een oproep tot stemmen op de CDA-lijst. Het heeft veeleer de strekking van een appèl aan het hele Nederlandse volk, of dat nu CDA stemt of niet, en of het nu onze uitgangspunten deelt of niet. Want dat appèl is een kernmoment van de christen-democratische politiek als zodanig. Het is een onmisbaar element in de **eigen** stijl van onze politiek temidden van de hardnekkige samenlevingsproblemen van onze tijd. Dat klinkt nogal abstract, en daarom wil ik een konkreet voorbeeld geven van dat appèl-karakter van onze politiek. Het is een voorbeeld, dat rechtstreeks aan ons program „Niet bij brood alleen" ontleend is.

Werkloosheid en inflatie

Wanneer het om hardnekkige problemen gaat, dan zijn het werkloosheidsvraagstuk en het inflatievraagstuk daarvan uitstekende voorbeelden. Hoe lang al beweegt de jaarlijkse prijsstijging zich nu immers al niet boven zo'n 5% per jaar? En, wellicht nog duidelijker en ernstiger: horen we niet van alle zijden de verwachting uitspreken, dat de „strukturele" werkloosheid van de laatste jaren ons nog tot ver na 1980 zal blijven begeleiden? Bij het constateren van zulke harde, blijvende problemen komt als vanzelf de vraag op: waarom blijven afdoende oplossingen zo lang uit? Is onze economische deskundigheid soms verminderd? Waarschijnlijk is dat toch niet het geval, of zeker niet de grondoorzaak van de huidige moeilijkheden. We komen waarschijnlijker dichter bij het juiste antwoord door te zeggen, dat de werkloosheids- en inflatieproblemen van nu een karakter en aard hebben gekregen, waardoor ze goeddeels immuun, goeddeels **ongevoelig** zijn geworden voor standaardoplossingen door deskundigen. De standaardoplossing van het liberalisme - de vrije markteconomie - blijkt hier toch echt niet meer te werken: een vergroting van de invloed van de vrije marktkrachten zal alleen in het hoofd van een dogmatisch denkend liberaal nog een afdoend hulpmiddel tegen al deze kwalen kunnen schijnen. Maar tegelijkertijd - en dat is het merkwaardige - moet dat van de socialistische standaardoplossing worden gezegd: het brengen van meer economische macht in de handen van de overheid. Want die overheidsmacht blijkt eenvoudig niet in staat te zijn, om voor allen werk te leveren en de inflatie te keren. Voor wat de inflatie betreft, lijkt soms zelfs het tegenovergestelde het geval te zijn.

En hier nu moet wel het woord „appèl" vallen. Werkloosheid, inflaties; dat zijn hoe we het ook wenden of keren, meer dan toevallige haperingen van een economisch mechanisme. Het zijn blijken van gemiste en falende verantwoordelijkheden van mensen, waaraan zelfs m[illegible]iteiten als hebzucht, groepsegoïsme, vergelijkingsdrang, afwentelingswoede aan ten grondslag liggen. Het is hard, maar waar: er zijn duidelijke aanwijzingen, dat pas op basis van een algemeen maatschappelijk aanvaarde matiging van materiële verlangens en van een zekere offerbereidheid van àlle betrokken groepen serieuze oplossingen gevonden zullen kunnen worden voor zowel het werkloosheidsvraagstuk als dat van de te snelle prijsstijgingen.
Daarom, nu de mechanische standaardoplossingen van socialisme en liberalisme falen, moet het CDS des te duidelijker de moed van de impopulariteit opbrengen door te stellen, dat ook voor de oplossing van zulke typisch-economisch lijkende vraagstukken een geestelijke basis: namelijk van offerbereidheid nodig is. En zo is het ook in het program geformuleerd - een program met een appèl als thema. Het is het appèl op mensen, die moeten weten dat zij niet leven bij brood alleen, maar die geroepen zijn om antwoord te geven aan God en ten aanzien van hun naaste. Het is vanuit die achtergrond gezien b.v. niet toevallig, dat in het CDA-programma een zeer laag cijfer voor de inkomensgroei in de komende jaren is uitgetrokken, het laagste cijfer van de drie grote politieke stromingen in Nederland: want daar zit een appèl achter. En evenmin is het toevallig, dat het CDA van het komende kabinet als een van de eerste maatregelen vraagt, het gesprek te openen met het bedrijfsleven, werkgevers en werknemers, om met elkaar te bespreken wat op basis van een reële inkomensmatiging in alle bevolkingsgroepen (zeker ook de vrije beroepen), gepaard gaande aan een matiging van de uitgavenstijging bij de overheid, voor vrijheidsgraden zouden kunnen worden veroverd in de komende vier jaren. En wel om meer te doen aan werkgelegenheidsherstel, aan matiging van de prijsstijgingen, aan milieubehoud en aan de zorg voor de arme landen in deze wereld. Opnieuw: dat is niet toevallig; dáár zit een appèl achter.

Het appèl is dan ook een kernmoment van christen-democratische politiek: Het is een appèl, dat parallel loopt aan de oproep van de kerken tot bezinning op onze hedendaagse levensstijl. En dat poogt, juist aan die oproep ook politiek gezien in onze moeilijke tijd handen en voeten te geven.

lijsttrekker van agt

CDA een ideaal, een perspectief

Nieuwe aanpak vraagt nieuwe mentaliteit

Nog maar een paar dagen en het is zover: 25 mei! Met u allen reken ik op een mooie verkiezingsuitslag. Wij hebben er met z'n allen voor geknokt, ieder op zijn of haar eigen plaats. Nu reeds wil ik al diegenen danken die mij zo geweldig hebben geholpen bij het vervullen van die zware klus: lijsttrekker van het CDA.

Ik wil niet verhelen, dat ik bij het aanvaarden van het lijsttrekkerschap geen scherp beeld had van wat dat nou in de praktijk precies betekende. Inmiddels ben ik er echt wel achtergekomen. Wat een vermoeiende, maar ook wat een boeiende tijd! Dit had ik niet graag willen missen. Wat ontmoet je veel mensen, wat ontm[illegible]t je veel enthousiasme, wa[illegible]krijg je een kritiek, en ook: wat word je in korte tijd geconfronteerd met geweldig veel problemen. Het is wellicht de meest efficiënte methode om ons volk in al zijn schakeringen te leren kennen.
En als je dan na een lange dag eindelijk in je bed ligt in je Haagse flat, kun je niet meteen de slaap vatten. Je blijft nog wat nadenken. Een vraag die mij vaak bezighield en -houdt, is: waar gaat het nou eigenlijk om? Meer persoonlijk: wat probeer ik nou eigenlijk te bereiken in al die toespraken, gesprekken, artikelen, enz.?
Gaat het om het winnen van zoveel mogelijk stemmen op 25 mei a.s.? Dat is natuurlijk inderdaad de bedoeling, ja. En in zeer bijzondere mate is het mijn taak het CDA zo goed mogelijk aan de man te brengen. Toch acht ik mij minder geschikt als louter verkoopleider. En ik meen ook dat er in de politiek meer aan de hand is.
Eén ding is mij nl. wel heel duidelijk geworden: als je mensen werkelijk wilt aanspreken, als je hen werkelijk wilt raken en in beweging brengen, dan moet je niet alleen aankomen met je concrete opvattingen over een aantal concrete problemen; dan moet je niet primair met programmapunten gaan zwaaien, hoe belangrijk ook. Mensen worden pas echt aangesproken wanneer blijkt dat achter al die politieke standpunten een idee schuil gaat, een ideaal, misschien moet ik ook zeggen: een gezindheid, een mentaliteit. Ik heb mij dan ook gelukkig geprezen lijsttrekker te mogen zijn van een partij mét idealen, van een partij die een bepaalde idee, een bepaalde gezindheid wenst uit te dragen.

Gezindheid

Het CDA, en ik als uw lijsttrekker, wil de idealen, die ons in de politiek bewegen overbrengen op de Nederlandse kiezer, op het Nederlandse volk. Daarvoor vraag ik steun, daarvoor vraag ik een stem. Ik ben daar uiteraard in mijn toespraken meermalen op ingegaan. Mag ik dat hier nog eens in het kort herhalen. Wat is die idee, wat is die gezindheid?
Voor het antwoord op die vraag is het nodig eerst nog eens te constateren dat wij in ons landje behoren tot de meest bevoorrechten in de wereld. Wij hebben uitstekende sociale voorzieningen, wij hebben onderwijs op hoog peil, wij hebben een zeer goede medische verzorging, enz.
[illegible]angrijke [illegible]vorvenheden, waar wij uiterst zorgvuldig mee moeten omspringen. Maar tegelijkertijd hebben wij ontzaglijke problemen. Wij verdrinken er bijna in. Denkt u eens aan de w[illegible]keloosheid, de aan[illegible]ing van [illegible]milieu, de vereen[illegible]ing, de onveiligheid. En met een blik over de grenzen: de als maar groter wordende afstand tussen rijk en arm, de rassentegenstellingen, de vele oorlogshaarden in het Midden-Oosten en elders, de onderdrukking en uitbuiting in Oost-Europa, Zuid-Amerika enz. Voor de goede orde: dit zijn uw en mijn, het zijn onze problemen. Wij zijn het laatste kwart van deze eeuw binnengegaan. Het is onze generatie die op deze vragen een antwoord zal moeten weten te vinden.
Welnu, het CDA stelt dat deze problemen een nieuwe aanpak vragen. Wij beweren niet voor alles snel een oplossing te kunnen aandragen. Wij menen wel een flinke stap vooruit te kunnen zetten door de grondfout van onze samenleving op te sporen. Nog steeds immers heerst de opvatting bij velen dat wij met onze economische, technische en wetenschappelijke prestaties de moeilijkheden wel te boven kunnen komen en zo het echte geluk binnen ons bereik zullen brengen.

Normen en waarden

In het CDA heerst echter de overtuiging dat het dringend noodzakelijk is om in deze vercommercialiseerde wereld te komen tot een herijking van onze normen en waarden. Wij komen niet ver als we slechts verandering pogen te brengen in structuren en instellingen. Wij zullen ook in de politiek dieper moeten afsteken door een beroep te doen op de gezindheid van de mensen, op het hart van ons volk.
Dat klinkt theatraal en zwaar. Het is wel mijn diepe overtuiging. Wij zullen opnieuw inhoud moeten geven aan oude, maar niet verouderde begrippen als eerlijkheid, liefde, verzoening en verantwoordelijkheid.
Dat is een ontzaglijk karwei in een liefdeloze samenleving als de onze, een ontzaglijk karwei om te beginnen voor onszelf. Politiek is dan ook in wezen geen zakelijke, maar een geestelijke aangelegenheid. En juist daarom achten wij het bijbels Evangelie onmisbaar als krachtbron voor onze politieke aktie. Het geeft ons tegelijkertijd de moed er aan te beginnen. De toekomst is immers geen zwaard van Damocles, dat boven ons hoofd hangt. Het is geen dreiging, maar een opdracht.

En daarbij is er perspectief. Wij kunnen als mensen met elkaar goede dingen doen. Wij kunnen grote problemen, waarvoor de samenleving staat, op een zinvolle wijze behandelen. Dat is geen ongefundeerd optimisme. Het is antwoorden op de oproep, op het appèl van het Evangelie.

Ik heb deze gedachtengang ooit eens aangeduid als „ethisch reveil". Uiteraard is deze aanduiding mij blijven achtervolgen. Ik heb daar niet zoveel moeite mee, als men het maar niet gaat versmallen tot de problematiek op een aantal terreinen, waarmee ik als minister van justitie inzonderheid te maken heb gehad en waarover ik overigens ook wel heel duidelijk mijn opvattingen heb: abortus, pornografie, enz.

Nieuwe bewustwording

Het ethisch, of ook wel geestelijk reveil is een aanduiding waarmee ik veel meer heb beoogd. Het gaat mij in z'n totaliteit om een brede heroriëntatie, een nieuwe bewustwording, waarbij ik bijvoorbeeld ook een duidelijke relatie zou willen leggen met de indringende discussie die met name in de kerken wordt gevoerd over de „nieuwe levensstijl". Het is daarom dat ik ook zo gelukkig ben met het thema van ons program „Niet bij brood alleen". En het is werkelijk niet toevallig dat bij het CDA trefwoorden als „verantwoordelijkheid", „verzoening", „menselijkheid", en „menswaardigheid" een centrale plaats innemen. En dan geef ik graag toe, dat deze woorden op zichzelf nog niet zoveel zeggen.

Het gaat er dan inderdaad om hoe wij deze woorden in de praktijk vertalen. Wij hebben in ons program daartoe een mijns inziens klemmende poging gedaan. Maar ongetwijfeld zullen we daarover in de komende periode met elkaar en met anderen nog intensieve discussies voeren. Waar het mij om gaat is dat de benadering, de gezindheid of laat ik toch maar zeggen het ideaal van het CDA, aan een ieder volstrekt duidelijk kan zijn. Het is een geheel eigen benadering, die voorzover ik kan zien en heb ervaren haaks staat op die van onze voornaamste politieke tegenstanders.
Het Nederlandse volk kan kiezen uit verschillende wegen, verschillende richtingen, verschillende ideeën. Het appèl van het CDA is duidelijk. Ik vind het een enorme uitdaging daar voor te staan.

Wij bieden onze eigen weg in de Nederlandse politiek

Door prof. P. A. J. M. Steenkamp: voorzitter CDA

Waarom kiezen talloze Nederlanders op 25 mei voor het CDA? Vanwege de formule die uit drie delen bestaat waarover ik iets wil zeggen.
Op de eerste plaats de grondslag, op de tweede plaats het program en op de derde plaats onze eigen mentaliteit.

De grondslag

Wij christen-democraten proberen over de geloofsverdeeldheid heen, een politieke organisatie vorm te geven die zich baseert op de Bijbel, op het Evangelie.
Het **Evangelie** pakt de hele mens en is van vitale betekenis voor ieder terrein van het leven. Wel, wij spreken dus ook duidelijk uit dat voor het CDA het Evangelie, de Bijbel het richtsnoer is van het politieke handelen.

En van daaruit doen wij een appèl op alle Nederlanders zonder onderscheid naar geloofsovertuiging of maatschappelijke groepering om met ons mee te doen. Wij moeten door dit nog eens duidelijk te erkennen er toe meewerken dat tegenstellingen tussen geloofsovertuiging ook in de politiek worden overbrugd. Dat is een bijdrage van het CDA.

Program

Op de tweede plaats hebben wij ons eigen **program.** Het is te lang om daar nu uitvoerig op in te gaan. Het bestaat uit tweehonderd punten en een brede toelichting. Ik wil u wijzen op de problematiek van de werkgelegenheid, het grootste vraagstuk waarvoor wij nu staan. Iedere arbeidsplaats kost 150.000 gulden. Wij willen de werkloosheidsvraagstukken aanvatten langs drie wegen. Via het inkomensbeleid, de overheidsuitgaven en de investeringen. Wij kunnen de komende jaren nauwelijks enige ruimte verwachten voor een werkelijke reële verbetering van de inkomens. Wij moeten geld zien vrij te maken, om die te besteden voor het tot stand brengen van nieuwe arbeidsplaatsen en het behoud van bestaande arbeidsplaatsen. Dat zelfde geldt voor de overheidssfeer.

Prof. Halberstadt heeft eens gezegd, dat de overheidsuitgaven een supermarkt zonder kassa lijken te zijn. Ja, de uitgaven in de publieke sector lijken soms onbeheersbaar. Het moet ons toch wat zeggen dat onze uitgaven voor de overheidssector en de sociale sector, tot de hoogste van de westelijke wereld behoren; dat het arbeidskostenaandeel in de bedrijven het hoogste van de westelijke wereld is; dat onze arbeidskosten de hoogste in de EEG zijn en dat de terugloop van de industriële beroepsbevolking in Nederland sinds 1965 nergens ter wereld wordt geëvenaard. Wij hebben nu het

rapport van dr. Zijlstra, prof. v. d. Beidt van het Centraal Planbureau, en het laatste rapport van de SER-deskundigen. Wanneer breekt nu toch het inzicht door, hoe ver moet onze werkeloosheid nog meer omhoog gaan voordat wij met elkaar bereid zijn tot het nemen van ingrijpende maatregelen.

Dat brengt mij tot het derde punt.
Wij zullen de investeringen in het bedrijfsleven moeten bevorderen en moeten sturen. Daartoe dient het wetsontwerp van minister Lubbers, de zogenaamde WIR, daarvoor kunnen wij ook het VAD gebruiken, namelijk om de werknemers een deel te geven in het, naar wij hopen, opnieuw groeiende vermogen van onze ondernemingen, en daarvoor moeten wij het vrijgekomen geld gebruiken om de investeringen te bevorderen en de arbeidsplaatsen te behouden. Dat is nu de eerste opgave waarvoor wij staan. Ondernemingsraden, die zich ook kunnen bemoeien met de investeringen, kunnen daarbij een belangrijke rol spelen.

De ontwikkelingslanden worden de grootste opdracht voor onze generatie. Wij behouden zelf 98½ van ons nationale inkomen en we geven 1½% voor die straatarme zuidelijke helft van de wereld.

Daarvoor moeten we ons opnieuw inzetten en dat dient ook in de komende kabinetsperiode een uiterst belangrijk vraagstuk te zijn. Ik wil u verder wijzen, sprekend over het program, op de NAVO en de EEG. Op onze zorgen voor het milieu en de natuur waarover wij als rentmeesters zijn aangesteld. Ik wil u wijzen op de wens om ook de kleinschaligheid te bevorderen, via kleine eenheden ook in het bedrijfsleven en de kleine kernen. En niet in de laatste plaats op de bescherming van het menselijk leven, ook het nog groeiende, beginnende menselijk leven.

Mentaliteit

Het derde deel van het drieluik, is onze eigen **mentaliteit.** Dat betekent, dat wij bruggen willen bouwen over tegenstellingen heen. Het CDA is de partij van het overleg. Niet het verketteren, het in de hoek jagen van het ander, en het overschreeuwen, nee. Wij zijn de partij van een gedelegeerd vertrouwen, van tegenspel, ja maar wel in samenspel.

En iemand is volgens ons niet alleen verstandig als hij alleen maar onze eigen mening is toegedaan. Wij moeten bruggen bouwen op alle terreinen van het maatschappelijke en politieke leven. Daarnaast willen wij de bijbelse waarden van rentmeesterschap, verantwoordelijkheid, van recht doen en gelijkwaardigheid, van verzoening en vergeving gestalte eigen mentaliteit moge ik u er op wijzen, dat wij een partij van de vernieuwing zijn. Maar dat betekent een christen-democratische vernieuwing.

Het is duidelijk dat wij aan het Nederlandse volk iets te bieden hebben. Men kan nu kiezen tussen het CDA, VVD en PvdA. Gelukkig dat het CDA er is. Want je zou er niet aan moeten denken dat het Nederlandse volk alleen de keuze zou hebben tussen Wiegel en Den Uyl. Wij bieden onze eigen weg in de Nederlandse politiek, met onze grondslag, met ons program en met onze mentaliteit.

Laatste loodjes

Wij gaan als CDA de verkiezingen geheel zelfstandig in. Wij gaan die verkiezingen in om te vragen aan het Nederlandse volk nu een keuze te maken. Het CDA stelt de dienst aan het land boven partij-belang.

Wij kiezen niet op voorhand de makkelijke weg van de oppositie. Hoe sterker het CDA des te betere garanties voor een waardige, eerlijke en harmonieuze behandeling van de problemen van de samenleving.

In deze laatste dagen voor de verkiezingen wil ik u vragen overal aktief te zijn voor het CDA. De laatste loodjes wegen het zwaarst. Wij hebben een geweldige campagne gehad, geschraagd vanuit drie partijen die heel lang naast elkaar hebben gewerkt. Dat was moeilijk, want wij hebben nog geen geïntegreerde partij-organisatie.

Ik vraag u: nog één keer de tanden op elkaar, nu doorzetten en proberen te bereiken wat wij willen.

Matiging en economisch perspectief

Door dr. L. M. van Leeuwen

De overheidsuitgaven zijn in de laatste jaren te sterk gestegen. Een ombuiging in de komende jaren is noodzakelijk. Daar zijn veel Nederlanders het zo langzamerhand wel over eens.

De discussie over de ombuiging van de overheidsuitgaven is voor 't eerst op echt grote schaal gevoerd, nadat het kabinet Den Uyl de zogenaamde 1%-operatie startte. Vooral C.D.A.-parlementsleden hadden daarvoor al de alarmklok geluid. De 1%-norm van het kabinet is een inkomensnorm en betreft de inkomsten van de overheid uit belastingen en uit een aantal niet-belastingmiddelen (bijv. aardgas binnenlands gebruik) en de inkomsten (via premiebepalingen) van de fondsen waaruit de sociale uitkeringen worden gefinancierd, tesamen de collectieve sector vormend. Die inkomsten zouden, uitgedrukt in procenten van het nationale inkomen, jaarlijks met niet meer dan 1% mogen toenemen. Deze norm betekent nog geen absolute rem op de collectieve uitgaven, omdat door bijv. vergroting van het financieringstekort - inflatie - de overheid meer kan besteden dan zij uit inkomsten binnenkrijgt.

Ieder een offer

Het C.D.A.-programma heeft voor de komende kabinetsperiode een uitgavennorm, ook weer uitgedrukt in procenten van het nationale inkomen. De collectieve uitgaven mogen jaarlijks met niet meer dan 0,6 à 0,7% stijgen. Het C.D.A. heeft voor het stellen van deze absolute uitgavennorm zeer gezonde argumenten: inflatie-bestrijding, tempering belastingdruk, voorbeeld van de overheid in een tijd van noodzakelijke matiging voor iedereen en vooral de verbetering van de werkgelegenheid. De economische groei uit de jaren zestig en uit het begin van de zeventiger jaren zal in de komende jaren ontbreken. Meer dan 3½ à 4% per jaar is niet te verwachten. Dat betekent relatief weinig ter verdeling, smalle marges dus. Het C.D.A. gaat er vanuit, dat de groei voor een deel aan het bedrijfsleven ten goede zal moeten komen. Zonder verbetering van rendementen, geen investeringen en zonder investeringen geen teruggang van de werkloosheid. De smalle marges betekenen ook, dat in de komende jaren de reële inkomens nauwelijks kunnen stijgen. Wat dit betreft wordt van iedereen in feite een offer gevraagd. Het is wel heel erg interessant, dat de in het C.D.A.-programma vastgelegde ideeën voor onze economische verhoudingen voor de komende jaren heel duidelijk worden gedekt door dr. Zijlstra als President van de Nederlandse Bank in zijn laatste jaarverslag en het college van economische deskundigen van de SER in hun in unanimiteit geschreven economisch rapport, betrekking hebbend op de komende vier jaar.

Drie maal éénderde

Het C.D.A.-programma voegt aan zijn ideeën nog een dimensie toe, waardoor de sociaal-economische paragraaf de noodzakelijke diepgang krijgt. De offers, die gebracht moeten worden in het materiële vlak kunnen alleen gevraagd worden als in het immateriële vlak duidelijk verbeteringen worden aangebracht. Daarbij moeten we niet alleen denken aan belangrijke zaken als milieu, ontwikkelingssamenwerking en onderwijs, maar ook aan een eerlijk inkomensbeleid, dat niet alleen CAO-ers mag raken, maar ook de vrije beroepers via de door het C.D.A. voorgestelde Raad voor het Inkomensbeleid. Doorslaggevend in de immateriële sfeer is de verbetering van de werksituatie voor iedereen.
Samen verantwoordelijk zal bijv. in een onderneming mee moeten brengen, dat werkoverleg, ondernemingsraad en Raad van Commissarissen georganiseerd worden zoals het C.D.A. dat voorstaat. De onderneming is een samenwerkingsverband en dat vraagt zeggenschap in verantwoordelijkheid. De onderneming is ook een deelgenootschap van kapitaalverschaffers, directie en werknemers. Om dat te onderstrepen wil het C.D.A.-programma bij de samenstelling van de Raad van Commissarissen exact dezelfde benoemingsrechten voor werknemers als voor de financiële eigenaars van het bedrijf.
(1/3 van de commissarissen wordt benoemd door werknemers, 1/3 door de kapitaalverschaffers en 1/3 door de aldus benoemde commissarissen).

Matigen waar mogelijk

„Niet bij brood alleen" betekent, dat er belangrijker zaken zijn dan welvaart alleen. Van de overheid wordt een forse beperking gevraagd in haar uitgavendrang en een beperking in de inkomensontwikkeling wordt gevraagd aan allen, die dat kunnen hebben. Die laatste toevoeging is noodzakelijk, omdat het C.D.A. er nadrukkelijk vanuit blijft gaan, dat aan de positie van de echtzwakken niet getornd mag worden. Door te matigen daar, waar het kan, ontstaat een zonniger economisch perspectief, waar weer meer mensen, die dat willen, aan het werk kunnen gaan. En ook daarvoor zijn wij samen verantwoordelijk.

De auteur van dit artikel op de CDA-verkiezingsbijeenkomst op 15 april jl. in Utrecht.

Blijf niet thuis maar ga stemmen

GA STEMMEN

Op woensdag 25 mei a.s. Tussen 8.00 uur 's morgens en 7.00 uur 's avonds.

Ga stemmen

U hebt het druk.
De kinderen vragen aandacht.
Er wachten klanten.
De telefoon kan gaan.
U voelt u niet zo prettig.
Gewoon, u hebt allerlei dingen aan het hoofd.
Natuurlijk.
Maar ga stemmen; gun u (even) de tijd om te kiezen.

Ga stemmen

Het is belangrijk.
Voor ons allen samen, als volk.
Voor u persoonlijk.
U hebt uw opvattingen.
Anderen hebben hun meningen.
Anderen brengen daarvan iets tot uitdrukking.
Door hun stem uit te brengen.
U kunt niet achter blijven.
U moet zeker stemmen.
U moet één stem uitbrengen.
U moet één hokje rood maken - welk dan ook - voor één van de kandidaten van lijst één. Slechts één hokje rood maken.
Zo brengt u uw stem tot gelding.
Als u dat woensdag 25 mei a.s. nalaat, hebt u er donderdag 26 mei a.s. - één dag later - spijt van.
Ga stemmen.

En vraag anderen ook hun stem tot gelding te brengen.

Een stem voor vier jaren.
Ga stemmen.

Grondpolitiek als beheersopdracht

Door Wil van de Bosch Czn.,
medewerker dr. Abraham Kuyperstichting

De mens voert het beheer over God's schepping. Ook over de grond. Hij is daarover rentmeester. Dit uitgangspunt stelt niet de eigendomsvraag maar de beheersvraag over grond centraal. Steeds zal de overheid daarom moeten toetsen of zowel gemeenschapseigendom als individueel eigendom van de grond dienstbaar zijn aan het beheer.

In ons land moeten véél mensen toekomen met weinig ruimte. Daarom is grond erg schaars en is er bij voortduur discussie over de vraag welke bestemming bepaalde grond krijgt. Hier ligt een rechtsgrond voor de overheid om een actieve grondpolitiek te voeren met als doel het welzijn van allen te bevorderen.

Beheersinstrumenten

Indien de overheid een actieve grondpolitiek moet voeren, dienen haar ook de daartoe benodigde beleidsinstrumenten ter beschikking te staan. Dit is echter tot nu toe onvoldoende het geval. Bovendien wordt het gemeentelijk grondbeleid te veel door privaatrechtelijke regels beheerst, waardoor zowel speculatie (zowel door gemeenten als particulieren) als onvoldoende rechtsbescherming voor de burger optreden. Invoering van een publiekrechtelijke regeling (via algemeen geldende wetten en verordeningen) van dat grondbeleid is dringend gewenst. Te denken valt hierbij aan:

- Uitbreiding van de verwervingsmogelijkheden van grond: invoering voorkeursrecht, onteigening ook bij een globaal bestemmingsplan, planning en financiering.
- Daarop aansluitend een uniformering van de voorwaarden bij gronduitgifte (verhuur, verkoop, erfpacht) zodat inter-gemeentelijke en regionale verschillen hierin verdwijnen en deze voorwaarden uitsluitend zijn gericht op de doelstellingen van het grondbeleid. Daardoor wordt tevens voorkomen dat oneigenlijke voorwaarden bijvoorbeeld bij de erfpacht worden opgenomen.
- Invoering van de herverkaveling zowel bij stads- en dorpsuitbreidingen als -vernieuwingen. Herverkaveling voorkomt tijdrovende en kostbare grondaankopen door de gemeente, terwijl toch volledig door de gemeenschap over de grond beschikt kan worden. Voor dit laatste is uiteraard een regeling nodig met de eigenaren en gebruikers (toedelingsrechten). Herverkaveling biedt bovendien meer kansen om met de bevolking samen te werken naar het nieuwe gemeenschappelijke doel dan onteigening.
- Provinciaal toezicht op overeenkomsten tussen gemeenten en projectontwikkelaars. Opstelling uniforme contracts- en exploitatievoorwaarden om gemeentelijke positie veilig te stellen en naar belde kanten rechtszekerheid te waarborgen. Mogelijkheid om projectontwikkelaars te kunnen onteigenen indien het gemeentelijk belang dit vordert.
- Speculatie met onroerend goed dient met alle mogelijke middelen bestreden te worden. Derhalve invoering van een speculatiewinstbelasting.

Het bovenstaande leidt tot de conclusie dat het grond- en ruimtelijk beleid van zowel het rijk, de provincies als de gemeenten, gecoördineerd dient te worden via administratieve wetgeving.

Agrarische grondpolitiek

De agrarische bedrijfsvoering ondervindt steeds meer problemen door de reusachtige prijsstijgingen van landbouwgrond. Financiering hiervan ten behoeve van een gezonde bedrijfsontwikkeling is nog nauwelijks mogelijk. Ook het opkopen van landbouwgrond door niet-agrariërs stimuleert hoge prijzen. Het leven met en het beheer over de agrarische grond dient zoveel mogelijk in handen van de boeren te blijven, zodat hun bestaansmogelijkheden worden bevorderd.
Daartoe onder meer de volgende voorstellen:

- De grondbank moet de mogelijkheid bieden om onder redelijke voorwaarden (w.o. recht op terugkoop) de eigendom van een bedrijf tegen verpachte waarde over te nemen van iedere boer, ondernemer met een levensvatbaar bedrijf, die vrijwillig deze eigendom in erfpacht of pacht wil omzetten.
- De opvolger van de overleden eigenaar-exploitant van een bedrijf wordt onder nader te stellen voorwaarden een voorkeursrecht toegekend in de vorm van een recht op overname in eigendom tegen verpachte waarde of in pacht.
- Doordenking van het probleem van de vervreemding van landbouwgronden. De toedeling van landbouwgrond dient aan stringente voorwaarden te worden gebonden met als voornaamste doel een vergroting van de bedrijfsmogelijkheden.

Rechtsbescherming voor de burgers

Een actieve grondpolitiek behoeft tevens een goede rechtsbescherming. De burger (eigenaar, gebruiker, huurder) dient daarom het recht te krijgen een algemeen rechtmatigheidsberoep in te stellen tegen overheidshandelingen/besluiten. Onnodige vertraging in de planologische besluitvorming dient echter voorkomen te worden door ook de rechtsprekende instanties aan uitspraaktermijnen te binden.

Bovenstaande ideeën en voorstellen vloeien voort uit en zijn gebaseerd op het verkiezingsprogram. Het is daarom van groot belang dat bij de kabinetsformatie en daarna zoveel mogelijk punten hier van kunnen worden gerealiseerd. Hetzelfde geldt trouwens voor ons gehele verkiezingsprogram.

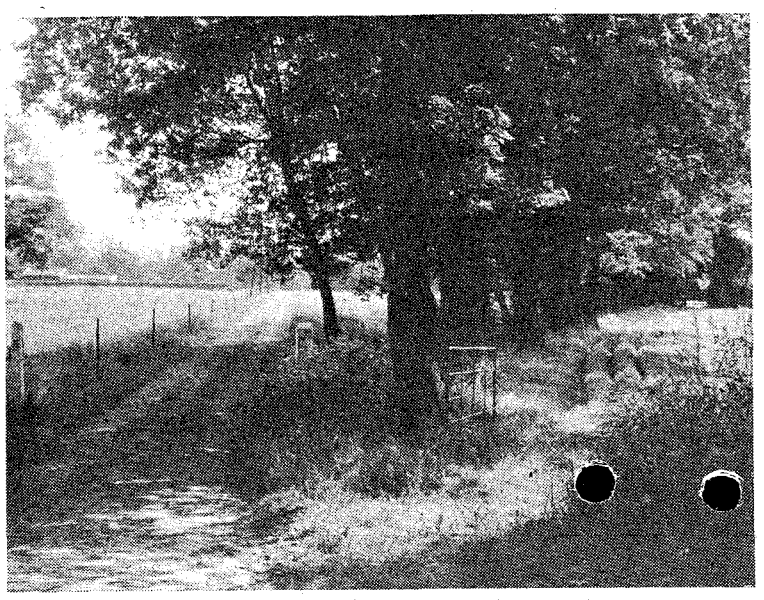

Grond Is schaars, daarom is er voortdurend de discussie over de bestemming die bepaalde grond krijgt.

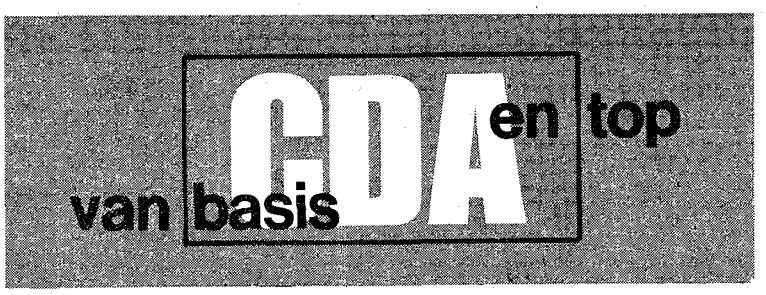

Namen noemen

De socialisten maken het kabinetsbeleid tot inzet van hun verkiezingscampagne, zei Frans Andriessen in Eindhoven, maar het zou hen sieren als ze daarbij dan ook de namen van de christen-democratische bewindslieden noemden. De laagste inkomens en sociale uitkeringen zijn onder het kabinet-Den Uyl flink opgetrokken. Ook het beleid ten aanzien van midden- en kleinbedrijf wordt geprezen. Het was kabinets-politiek. Maar het waren wel christen-democraten (Boersma. Lubbers, Hazekamp, Van Rooijen en Mertens, die het uitvoerden. Zoals Meijer (PvdA) zijn verdiensten heeft gehad voor het bijstandsbeleid. De PvdA houdt zich blijkbaar aan Wim Kan: „Neen, we noemen geen namen...." Hoewel.....

Kiezen

Het CDA pretendeert niet christelijker te handelen dan anderen, aldus Wim Aantjes in Heerlen, maar het kiest wel voor het best denkbare richtsnoer voor de samenleving. Wie kiest voor het CDA dient er zich op voor te bereiden steun aan een beleid te moeten geven, dat vaak tegen zijn eigen belang ingaat.

Zalen te klein

Van Agt trekt overal zoveel mensen, dat als regel telkens mensen naar huis moeten worden gestuurd. Uitverkocht. Met het aanleggen van gesloten televisie-circuit in naastgelegen zalen probeert men vaak teleurgestelde belangstellenden te voorkomen.

Toch doorgaan

„Als de mensen zien dat je ingrijpt in het land omwille van de straatarme andere mensen, dan is dat niet altijd een populaire zaak om dat te vertellen en toch moet je daarmee doorgaan", zei Steenkamp in een gesprek met „Internationale samenwerking" uitgave van de voorlichtingsdienst Ontwikkelingssamenwerking.

Minister Pronk in gesprek met het Vrije Volk: „Hoeveel kritiek ik ook heb op het CDA en op hun instelling in de Kamer op andere punten, op het terrein van de ontwikkelingshulp hebben ze zich voorbeeldig gedragen. Ik denk ook dat hun steun duurzaam zal zijn."

Van gelijke wortel

Volgens mr. W. J. Geertsema (Wiegels voorganger als VVD-fractieleider) zijn socialisten en liberalen van gelijke wortel. In tegenstelling tot de christen-democraten gaan beiden uit van een optimistische levensvisie. Zo liggen, aldus Geertsema in De Tijd, de opvattingen van VVD en PvdA ten aanzien van abortus, zedelijkheidswetgeving en samenlevingsvormen dichter bij elkaar dan die van CDA en PvdA.

Ook bij jongeren

Volgens een opinieonderzoek van bureau Veldkamp blijkt van de jonge kiezers (18 tot 20 jaar) twaalf procent zijn stem aan het CDA te willen geven. Een vorige peiling gaf het CDA bij deze groep nog negen procent. Voorts zou het CDA zowel onder studerende als onder werkende jongeren evenveel aanhangers hebben. Nu maar weer wachten op een volgend opinieonderzoek....

Vervelend

„Het is vervelend dat ik steeds de VVD moet verdedigen", zegt Van Agt in gesprek met „Hervormd Nederland". Dat komt, vervolgt de lijsttrekker, omdat de PvdA mij in die positie dringt. De PvdA gedraagt zich onverantwoordelijk. Als we allemaal zouden redeneren als de PvdA zou ons land onbestuurbaar worden. De indruk kan ontstaan dat ik in mijn hart verlang naar samenwerking met de VVD. Dat is niet zo.

Gunstig

Het ledental van het CDA blijft zich gunstig ontwikkelen. In de tweede helft van april alleen werden 775 nieuwe leden ingeschreven.

Complimentje

Trouw heeft len van den Heuvel gevolgd op haar verkiezingstocht per autobus door Friesland. Eén citaat: „In de bus leest len van de Heuvel Trouw van die ochtend. „Dat vrouwtje van Van Agt stelt zich uitstekend op", reageert ze op het bericht over de emancipatiegedachten van Eugenie van Agt. „In ons partijbestuur heb ik ook verdedigd dat Liesbeth geen interviews zou geven."

Het rentmeesterschap van de mens stelt niet de eigendomsvraag, maar de beheersvraag als uitgangspunt.

Op het secretariaat van het

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPÈL

is plaats voor een

ADJUNCT-SECRETARIS

Taakomschrijving:

- medevoorbereiding en -uitvoering besluiten Dagelijks en Algemeen Bestuur
- voeren van correspondentie
- onderhouden van contacten met regionale en plaatselijke organen
- secretariaatswerkzaamheden in commissieverband

Gedacht wordt aan een man of vrouw, die de christen-democratie is toegedaan en tevens beschikt over:

- academische opleiding of vergelijkbaar niveau
- organisatietalent
- goede contactuele eigenschappen
- uitdrukkingsvaardigheid zowel schriftelijk als mondeling

Het salaris zal - afhankelijk van leeftijd, opleiding en ervaring - in overleg worden vastgesteld, overeenkomstig functies bij de Rijksoverheid.
Eigenhandig geschreven sollicitaties met opgaaf van referenties, binnen 14 dagen richten aan de secretaris van het CDA, mr. J. G. H. Krajenbrink, p/a Postbus 7676, Den Haag. Op de enveloppe s.v.p. vermelden: „sollicitatie".

samen verantwoordelijk

Laat ik het in dit laatste gemeenschappelijke nummer voor de verkiezingen nog eenmaal mogen zeggen: wij zijn samen verantwoordelijk voor de samenleving. Die gemeenschappelijke verantwoordelijkheid is het richtsnoer voor elk onderdeel van ons verkiezingsprogram. Zij moet ook ons aandeel bepalen in de nog voor ons liggende verkiezingsactiviteiten.

Het CDA, dat het Evangelie als uitgangspunt voor het politieke handelen aanvaardt, richt zich tot het gehele volk. Zonder onderscheid naar geloof of maatschappelijke groepering. Het doet, ook voor eigen partij-keus, een appèl op ieders verantwoordelijkheid. Het CDA vraagt aan de kiezers vertrouwen op grond van zijn geheel eigen aanpak van de problemen in onze maatschappij.

Het CDA legt de nadruk op het vermogen van alle mensen verantwoordelijkheid te dragen. De maatschappij ontwikkelt zich niet automatisch in een goede richting. Maar wij zijn er wel zelf bij. Als burgers zijn wij niet machteloos.

Het CDA vindt het erg belangrijk dat mensen en groepen elkaar weten te vinden op hoofdlijnen van beleid. In de door andere politieke partijen gewenste „scheiding der geesten" zien wij geen enkel heil. Een politiek van belangengroepen die ieder voor zichzelf opkomen, schaadt de hele samenleving.
Omdat wij vinden dat mondige mensen samen verantwoordelijk zijn zien wij voor de overheid een wel belangrijke, maar niet een overheersende rol weggelegd. Zij is er ten dienste van ons allemaal, maar wij kunnen niet al onze problemen op haar afschuiven. Vandaar bijvoorbeeld onze nadruk op het particulier initiatief in het welzijnswerk. Vandaar ook onze keuze voor de vrijheid van het onderwijs.

Vandaar dat wij de medezeggenschap in het bedrijfsleven verder willen ontwikkelen. Dat vereist een beter begrip bij de mensen. Ook bij onze buitenlandse politiek staan we voor problemen die alleen bij samen gedragen verantwoordelijkheid dichterbij een oplossing kunnen worden gebracht. Het streven naar menselijkheid is de kern van onze vredespolitiek.

Prof. mr. A. M. van Agt

ontwikkelings-samenwerking

Telkens weer merk je dat voor veel mensen de „ontwikkelings-samenwerking" er maar een beetje bij hangt. Iets waar je voor voelt of niet. En dat is erg jammer. Het gaat per slot om het bevorderen van rechtvaardige verhoudingen over de gehele wereld. Om het werkelijk erkennen van de onderlinge afhankelijkheid van de ontwikkelde en de ontwikkelingslanden.
Wij mogen eenvoudig geen genoegen leren nemen met de schrijnende tegenstellingen in de wereld en met de ongelijke welvaartsverdeling. Miljoenen mensen leven op de grens van leven en dood.
Het CDA vindt dan ook dat op de post ontwikkelingssamenwerking beslist niet mag worden bezuinigd. Daar sta ik geheel achter. Wij houden vast aan tenminste 1.5 percent van het netto nationaal produkt als bijdrage van het Nederlandse volk.

Dit is geen sinterklaasje-spelen, maar het ernst maken met het „Samen verantwoordelijk" dat het CDA in zijn hele program de mensen voor houdt. Doelbewuste ontwikkelingssamenwerking krijgt met veel technische en politieke problemen te maken. Daarom juist is het zo belangrijk dat het CDA wéét welk doel het voor ogen staat. Er moet om te beginnen plaats worden gemaakt voor de rechtmatige economische belangen van de ontwikkelingslanden. De ontwikkelingshulp moet gericht zijn op de allerarmsten. Nederland moet daarom overheden en orgabisaties steunen, die corruptie willen uitbannen en een niet-verpolitiekte vorm van hulp nastreven. De hulp mag niet worden gebonden aan het besteden van geld in

het gevende land. Daarover zullen internationale afspraken moeten worden gemaakt. Kortom: voor mij is „Ontwikkelingssamenwerking" een zeer gewichtig punt uit het CDA-program. De hulpinspanning moet worden voortgezet en het soort van hulp zal op een nieuwe, *rechtvaardige internationale orde* gericht moeten blijven. Er is voor ons geen weg terug.

drs. B. Beumer.

internationale verantwoor-delijkheid

Ik heb er begrip voor dat sommige mensen het wat moeilijk hebben met hun „internationale verantwoordelijkheid". Het is, wonend op een bescheiden erfje van een piepklein land, zo'n vaag en ver begrip. Maar het wordt wel steeds duidelijker dat elk brokje Nederlandse welvaart ook afhankelijk is van wat er ver buiten onze grenzen gebeurt. Ook onze verantwoordelijkheid houdt niet bij Zevenaar op.

Wij weten dat er in de wereld vele hongerigen zijn, die niet worden gevoed, maar omkomen in hun uitgedroogde land. Dorstigen die niet worden gelaafd, maar aan hun lot worden overgelaten. Mensen die vreemd staan tegenover hun eigen overheid. Gevangenen die niet worden bezocht, maar worden mishandeld en vergeten.

Wat wij daar in Nederland aan kunnen doen? Op zijn minst begeren dat ook die mensen in vrijheid en welvaart kunnen leven. En daarom ook: proberen onze internationale invloed in die richting aan te wenden. Met het hanteren van doeltreffende middelen. Daarom wil het CDA het werk van de Verenigde Naties versterken. Geen bezuiniging op ontwikkelingssamenwerking. Het zoekt naar wegen om de levensomstandigheden van de Oosteuropese volken menswaardig te maken. De toekomst van de staat Israël moet verzekerd zijn, gelijk aan die van alle andere staten. Een vredesregeling voor het Midden-Oosten is daartoe nodig.

De Europese Gemeenschap zal, vindt het CDA, als staatkundige organisatie meer democratisch moeten worden. Ons rentmeesterschap over schepping en hulpbronnen moeten wij ook op Europees vlak waar maken. Aan de NAVO zal Nederland zijn eigen kwalitatief verantwoorde bijdrage moeten leveren. De griezelige ontwikkeling van het wapentuig moet tot internationale bezinning dringen.

Verspreiding van kernwapens moet worden tegengegaan. Van een Europese kernmacht wil het CDA niet weten. Dit zijn zo-maar een paar kanten van onze internationale verantwoordelijkheid. Ik wil maar zeggen: het CDA wil dat Nederland streeft naar echte vrede, naar recht, vrijheid en menselijkheid.

Drs. G. Nootenboom

economische groei

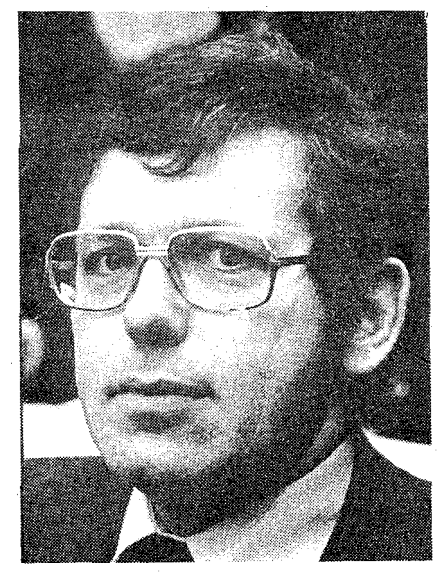

Het is bijna grappig te horen hoe simpeltjes er soms over voor en tegen van „economische groei" wordt gesproken. Alsof elk dubbeltje economische winst, hoe ook verkregen, de mensheid rijker zou maken en waarschuwingen tegen milieu-vervuiling, grondstofmisbruik en inflatie modieuze kletskoek zouden zijn. Omgekeerd schijnen anderen bedrijfs-winst onfatsoenlijk te vinden en *bereid te zijn om, terwille van het* zuivere milieu, elke rokende fabrieks-schoorsteen omver te rammen.
Maar voor iedereen die zich, met het CDA, verantwoordelijk voelt voor de gevolgen van de economische groei staat het wel vast dat alles maar niet weer vanzelf in de goede richting zal gaan groeien. Zonder een gezonde economische groei verliest ons stelsel van sociale zekerheid zijn financiële basis. Aan de andere kant: wanneer we de gevolgen van die groei (werkloosheid, inflatie, toenemende spanning tussen rijke en arme landen, uitputting energie-bronnen) niet weer in de hand krijgen blijft er aan werkelijke winst geen dubbeltje over. Het CDA wil maatregelen om de bestaande *milieu-aantasting binnen tien tot vijftien* jaar terug te dringen. Milieu-vriendelijke technieken moeten worden bevorderd. Op energie- en grondstoffengebruik moet worden bespaard.
Milieuschadelijke wegwerpartikelen mogen, wat mij betreft, best worden ingeperkt. Ook de groei van het verkeer moet zoveel mogelijk worden teruggedrongen. Vanwege de risico's past bij gebruik van kernenergie uiterste terughoudendheid. Veel meer aandacht voor nieuwe energiebronnen, bijvoorbeeld wind- en zonne-energie. Tenslotte: al zouden we het willen, we kunnen maar niet knusjes binnen eigen grenzen een economische groei zitten te bevorderen zonder rekening te *houden met de gevolgen voor de* rest van de wereld. Het CDA wil dat trouwens ook niet. Onze groei moet, vindt het CDA, passen in een betere verdeling van de arbeid over de wereld.
Het Europese voedsel-overschottenbeleid moet tot een wereldvoedselbeleid worden omgebouwd.

J. van Houwelingen.

Meer doen voor de werklozen zelf

Madeleine Leijten over 's lands economie:

Mr. J. J. M. S. (Madeleine) Leijten, 41 jaar oud, moeder van drie kinderen - is vice-voorzitter van de KVP en lid van het dagelijks bestuur van het CDA. Naast deze activiteiten in de top van de partij is mevrouw Leijten lid van Provinciale Staten van Noord-Brabant en van het Stichtingsbestuur van de Katholieke Universiteit in Nijmegen. Na haar studie in de rechten is zij zeven jaar lang aan het Haagse Binnenhof werkzaam geweest als adjunct-griffier van de Tweede Kamer. Daarna heeft mevrouw Leijten, zoals zij zelf zegt, bijna een schoolvoorbeeld van opklimmen in de partij meegemaakt: aanvankelijk was zij lid van het KVP-afdelingsbestuur in Tilburg, en via het kringbestuur van Noord-Brabant kwam ze in het landelijk KVP-bestuur terecht. Met mevrouw Leijten hebben we een gesprek gevoerd over de perspectieven van 's lands economie.

- Het CDA wil zich hard maken om de werkloosheid te lijf te gaan. Meer arbeidsplaatsen betekenen meestal meer produceren. Hoe verdraagt zich dat met de bescherming van het milieu en de eindigheid van grondstoffen en energie?

„Het werkloosheidsprobleem heeft alles te maken met milieubescherming. De Randstad is overvol en dreigt onleefbaar te worden.

Dus moet er meer werk naar de mensen in de zwakkere regio's gebracht worden. Dat betekent minder reizen en minder pendelen. Door overheidsmaatregelen kun je bovendien een bepaald soort investeringen aanmoedigen, door bijvoorbeeld aan subsidies maatstaven te verbinden om milieu en grondstoffenverbruik te ontzien."

- Soms treden spanningen op nu in de laatste tien jaren veel gastarbeiders naar ons land zijn gekomen om allerlei werk op te knappen, terwijl meer dan 200.000 Nederlanders geen werk hebben.

„Die spanningen vinden wij niet redelijk. Wij kunnen nu het hier in de economie minder gaat niet zomaar zeggen: Nu zijn jullie niet meer nodig dus ga maar weer naar huis. Bovendien is er het laatste jaar een strak toelatingsbeleid en automatisering gehanteerd, en komen alleen nog gastarbeiders binnen die werk doen wat Nederlanders zelf niet willen of kunnen doen. Maar het zijn er niet zoveel meer die dat zeggen."

- U gelooft dus niet dat er veel Nederlanders meer zijn die bepaalde soorten werk niet meer willen doen. Toch pleit het CDA in haar programma voor een bredere uitleg van het begrip passende arbeid.

„Ja inderdaad pleiten wij voor een aanpassing van dat begrip. Maar het gaat daarbij niet alleen om vies en vuil werk. Het kan ook heel goed van nut zijn bij banen voor afgestudeerden. Het is de vraag of iemand die tropische bosbouw wil studeren ook de garantie moet krijgen dat er later voor hem werk in die sector zal zijn. Ik geloof niet dat zo'n garantie kan en moet. Toch moet zo iemand wel de vrijheid hebben dat vak te studeren. Liever pas ik het begrip passende arbeid aan, dan dat ik de vrijheid van onderwijs zou beperken."

- Om werkloosheid en inflatie te bestrijden wil het CDA de rek die er nog in de economie zit ten goede laten komen aan de bedrijven. Dat betekent dat de bedrijven lucht krijgen, maar de CAO-lonen niet.

„De CAO-lonen zien wij de komende vier jaren nauwelijks stijgen, maar de andere inkomens, die niet onder die overeenkomsten vallen, evenmin. Er moet een strak inkomensbeleid komen, voor alle categorieën. Als we de inkomensgroei beperken krijgen de bedrijven meer lucht. Enkele grote deskundigen als dr. Zijlstra (Nederlandsche Bank), prof. Van den Beld (Planbureau) en zes economen van de Sociaal Economische Raad hebben dit tezamen ook binnen een en dezelfde week verteld en dan is het verbazingwekkend te horen dat sommige politici zich hiervan nog steeds afzijdig houden. Zoveel deskundigheid in één week moet ons tot nadenken stemmen."

- Het CDA wil het verband tussen de hoogte van het minimum-loon en de minimum sociale uitkeringen loslaten. Treft dit nu juist niet de meest zwakke groepen in de samenleving.

„Die loskoppeling betekent niet, dat de zwakkeren er op achteruit gaan. De collectieve lasten vormen een toenemend deel van ons nationaal inkomen. Als je nu het bedrijfsleven meer ruimte wilt geven dan zul je naast de lonen nog moeten kijken welke andere groepen met minder toekunnen. De sociale uitkeringen blijven in ons programma wel een tegemoetkoming krijgen voor de gevolgen van de inflatie, alleen stijgen zij niet meer mee met werkelijke verhogingen van het minimum-loon.

Madeleine Leijten

Anders is het met de invoering van het kostwinnersbegrip dat we willen. Dat komt erop neer dat iemand die niet kost-winner is maar een deel van de uitkering zal ontvangen van de uitkering die een kostwinner ontvangt, en die meestal meer mensen moet onderhouden."

- Als de lonen de komende vier jaren niet mogen stijgen van het CDA, verwacht u dan grote bonje met de vakbeweging, die al ruim een jaar tegen loonmaatregelen aan heeft moeten kijken.

„Nee, want het is ook in het belang van de vakbonden, dat de blijvende werkloosheid wordt opgelost. Nu al zie je dat op de arbeidsmarkt soms het recht van de sterkste geldt. Jongeren, ouderen en vrouwen en de mensen in de zwakke regio's die er op de arbeidsmarkt bekaaid af komen. Om dat te voorkomen en om die zwakkeren te beschermen moeten we met zijn allen de werkloosheid terugdringen, met de vakbeweging."

- Zou het CDA het eerder met de vakbeweging aan de stok krijgen als er een kabinet met de VVD dan wel met de PvdA komt.

„De vakbeweging zegt altijd dat zij een kabinet op de daden zal beoordelen en niet op de politieke kleur. En ik hoop dat we een kabinet krijgen, waar de vakbonden zich in kunnen vinden. Op dat punt ligt er een belangrijke taak voor het CDA, maar toch zullen sommigen in de vakbeweging zich misschien openlijk tegen een eventueel VVD-CDA-kabinet opstellen."

- Welke politieke kleur zal het kabinet na 25 mei hebben?

„Ik denk weer een combinatie van PvdA en CDA, die kan bogen op een zeer grote meerderheid in het parlement. Ik verwacht dat de PvdA in de formatiegesprekken redelijkheid zal betonen. In een economische noodsituatie is een grote meerderheid in het parlement noodzakelijk om maatregelen te kunnen nemen om de economie te versterken. Maar toch sluit ik een kabinet met de VVD niet uit, als de PvdA zich onredelijk opstelt."

- Wat wordt een heet hangijzer in de formatiegesprekken?

„De bereidheid om de overheidsuitgaven terug te dringen, opdat het bedrijfsleven ook van de kant van de overheid de ruimte krijgt weer gezond te worden. Die terugdringing is een enorm probleem. Na aandrang van het CDA is het huidige kabinet verleden jaar met de een-procents-operatie gekomen, en ik betreur het zeer dat die niet is uitgevoerd. De bevriezing die de VVD op de overheidsuitgaven wil toepassen is op korte termijn geen haalbare stelling. Je kunt niet straffeloos abrupt overheidstaken afkappen, want daarmee komt de werkgelegenheid in het geding. Nu de 1-procentsoperatie nog niet is uitgevoerd is het voor ons onmogelijk om al volgend jaar de groei van de overheidsuitgaven tot 0,6 procent de beperken. Toch vinden we dat de PvdA, die in haar program vasthoudt aan die ene procent groei, een te kleine bezuiniging wenst. Daarover zullen wel harde gesprekken plaatsvinden in de formatietijd."

- Als er gesnoeid moet worden bij de overheid komt de werkgelegenheid van ambtenaren dan niet in gevaar. Kort je het aantal arbeidsplaatsen bij de overheid niet in om ze vervolgens in het bedrijfsleven weer te winnen.

„In ons programma staat dat we de overheidssubsidies willen bevriezen.

Dit alleen voorzover het niet personeelslasten, arbeidsplaatsen, betreft.

Een andere wijze om de overheid minder te laten uitgeven is om de burgers zelf meer mee te laten betalen aan het gebruik van sport- en recreatieve voorzieningen. De bijdrage van de overheid kan dan geringer zijn. Bovendien willen we dat de burgers meer uit eigen zak betalen aan het wonen door bij een stijgend inkomen huursubsidies sneller te laten verminderen. Tenslotte moet de groei van het ambtenarenapparaat beperkt worden tot 1 procent per jaar."

- Op zijn beurt zal het volgende kabinet grote bedragen beschikbaar moeten stellen aan het bedrijfsleven om arbeidsplaatsen te scheppen. Is dit niet in strijd met de drang tot uitgavenverlaging.

„Economische Zaken zal inderdaad behoorlijke bedragen moeten uitgeven. Deze uitgaven komen echter voor een groot deel in de plaats van belastingvoordelen die het bedrijfsleven nu nog geniet, en straks waarschijnlijk niet meer. Als dit nieuwe stimuleringsinstrument nieuwe arbeidsplaatsen oplevert, dan verdien je de uitgegeven gelden deels via belastinginning ook weer terug.

We moeten er trouwens voor oppassen dat we de werkloosheid niet alleen in cijfers bestrijden. We moeten meer doen voor de werklozen zelf, hen helpen met de sociale en psychische gevolgen die zij in hun situatie ondervinden. Deze mensen opvangen en niet in de kou laten staan, door hen in te schakelen bij vrijwilligerswerk. Dit soort onbetaalde arbeid wordt nu nog vaak door vrouwen en anderen naast hun werk gedaan. Daar liggen veel mogelijkheden voor werklozen een zinvolle plaats te vinden. Veel meer mogelijkheden dan nu worden benut!"

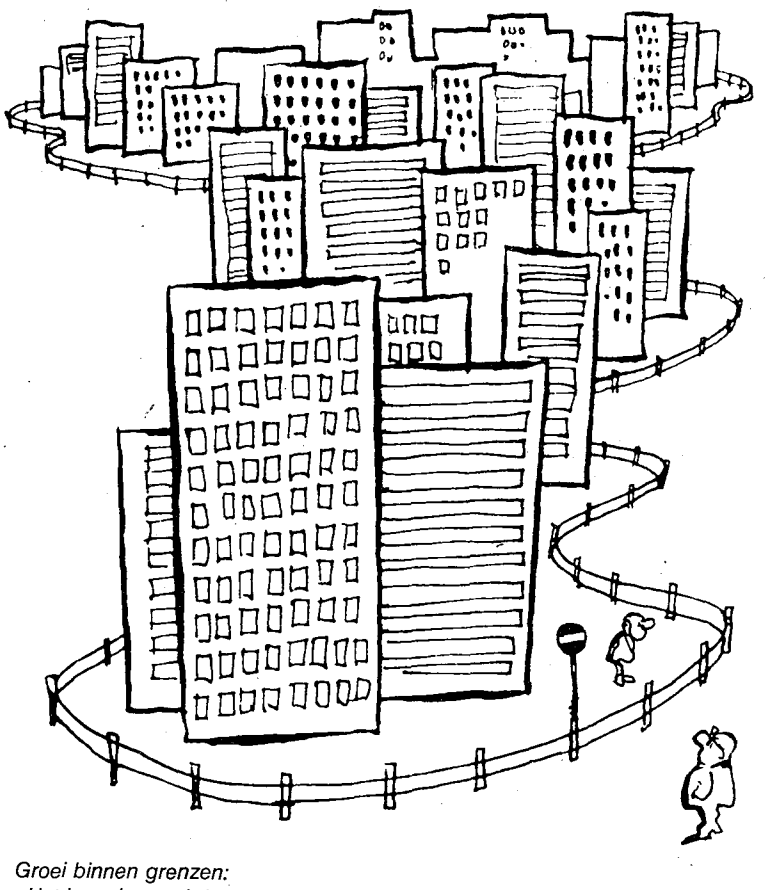

Groei binnen grenzen:
„Het is verbazend dat sommige politici zich nog altijd afzijdig houden van alle deskundigenadviezen hieromtrent.

Contact Tijdsdocumenten

ROB VERMAAS
WILLEM AANTJES
Het leven en denken van een politicus
f 17,50
IN ELKE GOEDE BOEKHANDEL
BERT BAKKER AMSTERDAM

CDA christen democratisch appèl

Redactie-team

G. J. Brinkman (secretaris), OOSTERBEEK.

D. Corporaal, MOORDRECHT.

G. Halleen, DEN HAAG.

F. J. v. d. Heyden, ROTTERDAM.

N. Hogeland (toegev. secretaris) p/a Dr. Kuyperstraat 3, DEN HAAG.

dr. W. de Kwaadsteniet, ROTTERDAM.

H. Lokkerbol, DEN HAAG.

A. M. Oostlander, ZEVENHUIZEN.

H. van Spanning, DEN HAAG.

P. H. van Zeil (voorzitter), UTRECHT.

Redactie-adres:
CDA-Postbus 7676, Den Haag
Giro 137000
Telefoon 070-465222.

werk-gelegenheid

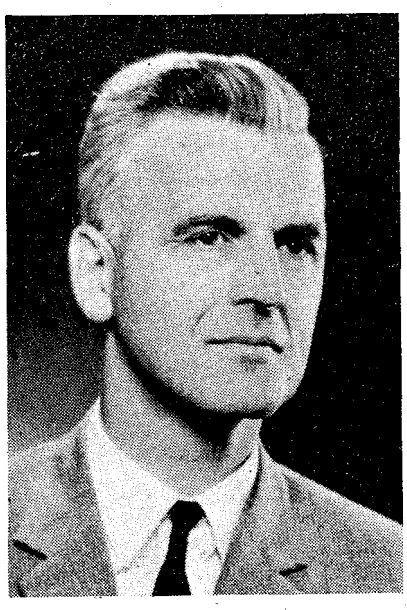

Ook als de uitkeringen ,,voldoende" zouden blijven kunnen we met een omvangrijke werkloosheid geen vree hebben. Er is iets mis wanneer mensen niets om handen hebben. Ze voelen zich uitgesloten en dat wordt met een handvol guldens niet goedgemaakt. Natuurlijk moet alles worden gedaan om de werkloosheid te bestrijden, maar dat zal het meeste succes hebben wanneer de overheid daarbij een verantwoordelijke samenleving voor ogen houdt.

Je kunt het werkloosheidsprobleem bij een ander op de stoep leggen door bij de maatregelen voorbij te zien aan de gevolgen voor de toekomstige generaties of de arme landen. Je kunt werkgelegenheid nastreven zonder te letten op de gevolgen voor de ons onringende natuur. Het CDA wil echter dat die vormen van economische en technologische groei worden bevorderd welke: 1. mensen niet vervreemden van hun verantwoordelijkheid, 2. geen verrijking inhouden ten koste van de armen en zwakken in de wereldsamenleving, 3. beantwoorden aan vooraf te stellen eisen op het vlak van een goed beheer van de natuur. Maatregelen tegen jeugdwerkloosheid moeten helpen tot een verantwoorde opleidings- en beroepskeuze te komen. Omscholing kan vraag en aanbod van jeugdige arbeidskrachten beter in evenwicht brengen. Met de ontwikkeling van het minimum-jeugdloon is het naar mijn oordeel zaak op te passen. Ze legt een zware druk op de totale loonkosten. Vrijwillige vervroegde pensionering, tweelingbanen en z.g. parttime werk kunnen het beschikbare werk mogelijk beter verdelen. Het uitvoeren van openbare werken schept natuurlijk werkgelegenheid. Maar dan moet ook wel het eerst gedacht worden aan werk om steden te vernieuwen, het milieu te zuiveren, energie te besparen of grondstoffen te besparen. Op die manier wordt de werkgelegenheid op het geheel van een verantwoordelijke samenleving gericht. De werkloosheid is zo benauwend hoog dat ook particuliere investeringen, met steun van de overheid moeten worden bevorderd. Extra aandacht moeten dan krijgen achtergebleven regio's en bedrijfstakken die aan herstructurering toe zijn.

drs. [illegible]. van der Mei.

inkomens-beleid

Natuurlijk zullen wij allemaal vinden dat onze inkomens van hoog tot laag, en onze sociale uitkeringen nog verbeterd kunnen worden. Wij moeten echter in alle eerlijkheid opmerken dat er hiervoor de komende jaren nagenoeg geen ruimte is. Ons matigingsverhaal komt er op neer, dat iedereen het kalmer aan zal moeten doen. Nodig is dan ook een strak inkomensbeleid, waarbij de overheid alle inkomensgroepen beperkingen oplegt waarbij echter de laagste inkomensgroepen worden ontzien. Verder zal men de loonkostenstijging moeten houden onder de gemiddelde groei van de produktiviteit. In een vermogensaanwasdeling zal meer accent moeten worden gelegd op gespreide fondsvorming en persoonlijke deelneming van de werknemer in de vermogensvorming binnen zijn onderneming of bedrijfstak. Er moet voor gezorgd worden dat ambtenaren en niet-ambtenaren niet te zeer uiteengroeien in salaris en pensioen.

SOCIALE ZEKERHEID

Voorop staat dat de werkelijk zwakken worden ontzien. Wij vinden dat geprobeerd moet worden te voorkomen dat mensen een beroep moeten doen op sociale uitkeringen. Het accent zal moeten komen te liggen op herstel van arbeidsongeschiktheid, betere arbeidsomstandigheden, nieuwe arbeidsplaatsen. Intensief dient te worden nagaan of uitkeringen niet ten onrechte worden genoten of wellicht te hoog zijn. Sociale uitkeringen behoren te worden gekoppeld aan de [illegible]jzen en periodiek moet worden nagegaan of meer mogelijk is.

Herziening van de verhouding tussen de groei van het minimumloon en de daaraan gekoppelde sociale uitkeringen achten wij gewenst. In het stelsel van sociale zekerheid wordt het begrip ,,kostwinner" ingevoerd; niet-kostwinners krijgen recht op 70% van het kostwinnersbedrag. De kinderaftrek kan worden afgeschaft wanneer de hoogte van de kinderbijslag rekening houdt met de minimale kosten van levensonderhoud van het kind. Wel het aantal en de leeftijd van de kinderen, niet het inkomen van de ouder(s) moet bepalend zijn voor de kinderbijslag.

drs. M. W. J. M. Peynenburg.

het bedrijfs-leven

Het CDA staat een ondernemingsgewijze organisatie van produktie en dienstverlening voor ogen, met gespreide zeggenschap en eigen verantwoordelijkheden. Het maken van een redelijke winst behoeft daar niet mee in strijd te zijn en is veelal een eerste voorwaarde voor het voortbestaan van de onderneming. Beheersing van de economische groei vraagt van ondernemingen meer dan een gestage stroom produkten. Zij hebben een eigen verantwoordelijkheid voor:

- de kwaliteit van het milieu
- het spaarzaam beheer van grondstoffen en energie
- het mogelijk maken van zinvolle arbeid
- het ruimte maken voor de eigen ontplooiingskansen van ontwikkelingslanden
- een kwalitatief goede dienstverlening aan de samenleving.

De overheid moet in onze ogen die verantwoordelijkheden van het bedrijfsleven niet overnemen. Het kan wel haar taak zijn het bedrijfsleven aan die verruimde verantwoordelijkheid te houden. De overheid heeft daarnaast tot taak structurele maatregelen te nemen die een goed investeringsklimaat voor het bedrijfsleven waarborgen.
In de ondernemingen en de bedrijfstakken moet ruimte zijn voor het verwezenlijken van gespreide verantwoordelijkheid. Goede besluitvorming ten aanzien van de hoofdzaken van het ondernemingsbeleid verlangt van de leiding en de werknemers dat zij daar hun medewerking aan geven.
De Raad van Commissarissen dient een goede weerspiegeling van de bij de onderneming betrokken groeperingen te geven. Dat is volgens het CDA het geval als de werknemers 1/3 van de commissarissen kiezen, de kapitaalverschaffers 1/3, terwijl zij gezamenlijk het resterende 1/3 deel kiezen.
In de produktiesector van onze volkshuisvesting moet, zo vinden wij, de menselijke maat eveneens binnen het gezichtsveld blijven. Hoe groter bedrijven worden, hoe sterker ook de noodzaak wordt verantwoording af te leggen.

F. G. van der Gun

midden- en kleinbedrijf

Het is niet uit een soort medelijden dat het CDA de levenskracht van het - kleinschalige - midden- en kleinbedrijf wil bevorderen. Ik acht het gezond als ook in de productiesfeer van onze volkshuishouding de menselijke maat binnen het gezichtsveld blijft. Het midden- en kleinbedrijf spreidt het dragen van verantwoordelijkheid en van risico's. Het biedt zeer veel mensen (ruim één miljoen) de kans op een zelfstandige beroepsuitoefening.

Bovendien is het voor wat zijn economische functies betreft niet weg te denken uit onze samenleving.
Wat er dan voor dat midden- en kleinbedrijf kan worden gedaan?

Allereerst de inflatie krachtig bestrijden. (Het CDA wil het inflatiecijfer tot maximaal 5 pct terugdringen). En schijnwinsten die alleen door de geld-ontwaarding zijn ontstaan moeten niet fiscaal worden belast. In het algemeen pleit het CDA ervoor dat het fiscale beleid voor zelfstandige ondernemers wordt afgestemd op de drie functies van het ondernemersinkomen: consumptie, investering, reservering. Extra premies voor investeringen van kleine omvang.

In het algemene beleid moet rekening worden gehouden met de van werknemers afwijkende positie van zelfstandigen. Zij hebben, voor wat hun sociale zekerheid betreft, recht op een ontwikkeling die gelijkwaardig is aan die van werknemers. Inkomenstoeslagen, gekoppeld aan bedrijfsbeëindiging op termijn, kunnen voor zelfstandigen noodzakelijk zijn. Maar er is nog meer mogelijk:

- uitbouw van hulp in de vorm van advies, onderzoek en bedrijfsontwikkelingsmogelijkheden
- verruiming van de garantie-kredietmogelijkheden en van overbruggingssteun bij tijdelijk moeilijke situaties.

Bij de ruimtelijke ordening, het verkeers- en parkeerbeleid, de gronduitgifte, de stadsvernieuwing en de kleine kernen moeten meer dan ooit ook de belangen van het midden- en kleinbedrijf meespelen.

drs. Th.M. Hazekamp.

Kandidatenlijsten voor de Tweede Kamerverkiezingen

Deellijst 1

Ingediend in Kamerkieskringen Groningen, Leeuwarden en Assen:

1 Van Agt, A. A. M., Groesbeek
2 Aantjes, W., Utrecht
3 Kruisinga, R. J. H., Wassenaar
4 Andriessen, F. H. J. J., Bilthoven
5 Beumer, B., Hoogezand
6 Tolman, T., Oldemltpade
7 Van der Stee, A. P. J. M. M., Wassenaar
8 Faber, S., Hardegarijp
9 Van Muiden, G., Nootdorp
10 Hermsen, B. J. M., Emmen
11 Laning, geb. Boersema, F. J., Den Helder
12 Deetman, W. J., Gouda
13 Andela, geb. Bauer, M. A. H., Tzum (Fr.)
14 Van Noord, J., Dwingeloo
15 Westendorp, W. S., Workum
16 Terpstra, G. H., Utrecht
17 Gerritse, G., Soest
18 Schakel, M. W., Hoornaar
19 De Geus, P. B. R., Maassluis
20 De Koning, J., Voorschoten
21 Hoekstra, S. P., Leeuwarden
22 Van Zwieten, H. A., Sloten
23 Drost, H., Den Haag
24 Wesselius, D. Zuidwolde (Gr.)
25 Achterstraat, J., Badhoevedorp
26 Grol, geb. Overling, A. C., Hengelo (O.)
27 Jonkman, F., Drachten
28 Geerdink Johannink, mej. H. A., Arnhem
29 Matthijsse,J. J., Groningen
30 Van Gelder, W. T., Bangkok (Thailand)

Deellijst 2

Ingediend in Kamerkieskringen Zwolle, Arnhem en Nijmegen

1 Van Agt, A. A. M., Groesbeek
2 Aantjes, W., Utrecht
3 Kruisinga, R. J. H., Wassenaar
4 Andriessen, F. H. J. J., Bilthoven
5 Gardeniers, geb. Berendsen, M. H. M. F., Leiden
6 De Koning, J., Voorschoten
7 Van Leijenhorst, G., Garderen
8 Van den Broek, H., Velp (Geld.)
9 De Boer, H. A., Santpoort
10 Wisselink, H., Bathmen
11 Weijers, S. C., Hengelo (O.)
12 Van Houwelingen, J., Putten
13 Lansink, A. G. W. J., Nijmegen
14 Mateman, W. A. , Aalten
15 Van Rooijen, M. J. Oegstgeest
16 Kortekaas, W. L. M., Raalte
17 Bulte, J. J., Harreveld
18 Borm, geb. Luykx, E. M. W., Emmeloord
19 Buikema, J., Hengelo (O.)
20 Pröpper, H. H. L. M., Brummen
21 Heukela, L. P., Den Ham (O.)
22 Coonen, P. G. J. A. M., Nijmegen
23 Van Leeuwen, mej. J., Zoetermeer
24 Van Hattum, G. J., 's-Gravenhage
25 Enserink, B., Dinxperlo
26 Hesselink, L. A. E., Tubbergen
27 Van der Plas, geb. Tanis, L., Terneuzen
28 Driessen, P. G. M., Huissen
29 Hebly, M. J., Winterswijk
30 Van Haarlem, C. B. J., Doetinchem

Deellijst 3

Ingediend in Kamerkieskringen Utrecht, Amsterdam, Den Helder en Haarlem

1 Van Agt, A. A. M., Groesbeek
2 Aantjes, W., Utrecht
3 Kruisinga, R. J. H., Wassenaar
4 Andriessen, F. H. J. J., Bilthoven
5 Lubbers, R. F. M., Rotterdam
6 Boersma, J., Zeist
7 Van der Mei, D. F., De Meern
8 Hermes, A. J., Beverwijk
9 Van Dam, G. C., 's-Gravenhage
10 Van Zeil, P. H., Utrecht
11 Dijkman, S. J. M., Zeist
12 Kraaijeveld, geb. Wouters, J. G., Heerhugowaard
13 Van der Gun, F. G., Utrecht
14 Evenhuis, geb. van Essen, C. H., Amsterdam
15 Borgman, F., Aalsmeer
16 Haars, mej. E. A., Breukelen
17 Korte, geb. Van Hemel, V. N. M., Bussum
18 Bakker, B., Linschoten
19 Heerma, E., Amsterdam
20 Mommerst[illegible] J. A., Am[illegible]dam
21 Nooy, C. J. J., Krommen[illegible]
22 De Boer, H. A., Santpoort
23 Van Leijenhorst, G., Garderen
24 May, geb. Weggen, J. R. H., Noordwijk aan Zee
25 Van der Burg, V. A. M., Zeist
26 Verburg, J. [illegible]J., Benne[illegible]k
27 De Boer, G[illegible], Amersfoort
28 Meinema, P., Heiloo
29 Lagrand, J. P. J., Volendam
30 Bransen, A. J., Utrecht

Deellijst 4

Ingediend in Kamerkieskringen Leiden, 's-Gravenhage, Rotterdam, Dordrecht en Middelburg

1 Van Agt, A. A. M., Groesbeek
2 Aantjes, W., Utrecht
3 Kruisinga, R. J. H., Wassenaar
4 Andriessen, F. H. J. J., Bilthoven
5 Peijnenburg, M. W. J. M., 's-Gravenhage
6 Van Leeuwen, mej. J., Zoetermeer
7 Eversdijk, H., Heinkenszand
8 Kleisterlee, C. F., Rotterdam
9 Schakel, M. W., Hoornaar
10 Van Dijk, C. P., Rotterdam
11 Van der Sanden, P. J. A., Rijswijk (ZH)
12 Veerman, A., Rijswijk (ZH)
13 De Boer, J. J. P., Lisse
14 De Kwaadsteniet, W., Rotterdam
15 Van Leijenhorst, G., Garderen
16 Van der Heijden, F. J., Rotterdam
17 Couprie, H. C., Gouda
18 Frinking, A. B. M.,Rijswijk (ZH)
19 Van Heel,geb. Kasteel, A. M. C. Th., 's-Gravenhage
20 Van Iersel, J. P., 's-Gravenhage
21 Beinema, M., Middelburg
22 Molthoff, P. J. G. Hulst
23 Petermeijer, P., Woerden
24 Frowijn, A. S., Bilthoven
25 Van den Bos Czn., W. Gouda
26 Van der Maesen, mej. R., Rotterdam
27 Olieman, K., Zevenhuizen (ZH)
28 Driessen, H. E. A., Leiden
29 Van Atten, L. W. J., Rotterdam
30 Rutten, E. J., 's-Gravenhage

Deellijst 5

Ingediend in Kamerkieskringen Tilburg en 's Hertogenbosch

1 Van Agt, A. A. M., Groesbeek
2 Aantjes, W., Utrecht
3 Kruisinga, R. J. H., Wassenaar
4 Andriessen, F. H. J. J., Bilthoven
5 Cornelissen, P. A. M., Best
6 Cornelissen, mej. G. M. P., Boxmeer
7 Westerterp, Th. E., Ulvenhout
8 Scholten, J. N., Andel (N.Br.)
9 Hendriks, J. P. M., Tilburg
10 Braks, G. J. M., Brussel (België)
11 Aarts, H. J. B., Tilburg
12 Van Amelsvoort, M. J. J., Veldhoven
13 Van Leijenhorst, G., Garderen
14 Bennekom, B. M. J., Prinsenbeek
15 Van Baars, A. W. B., Eindhoven
16 Janssen, A. M. A. J., Boxtel
17 De Graaf, L., Bilthoven
18 Schapenk, A. G. W., Leersum
19 Wagemakers, E. C. M., 's-Hertogenbosch
20 Appels, A. J. M., Oss
21 De Leng, M., Bavel
22 Boersma, M. A. M., Boxtel
23 Elkhuizen, A. B. M., Oisterwijk
24 Cornelissen, J., Nuenen
25 Verhoog, geb. Bokma, A. J., Waarland
26 Jacobs, geb. Aarts, P. H. M., Deurne
27 De Boer, R., Wageningen
28 Adriaansen, W. L. M., Gouda
29 Schellekens, H. J. M., Bergen op Zoom
30 Mikkers, A. P. G., Boekel

Deellijst 6

Ingediend in Kamerkieskring Maastricht

1 Van Agt, A. A. M., Groesbeek
2 Aantjes, W., Utrecht
3 Kruisinga, R. J. H., Wassenaar
4 Andriessen, F. H. J. J., Bilthoven
5 Notenboom, H. A. C. M., Venlo
6 Van der Linden, P. R. H. M., Nuth
7 Gualthérie van Weezel, J. S. L., 's-Gravenhage
8 Hazekamp, Th. M., Zoetermeer
9 Bremen, W. G., Kerkrade
10 Beinema, M., Middelburg
11 De Waal, C. E. M., Roermond
12 De Vries, B., Krimpen a/d IJssel
13 De Graaff, W. Zoetermeer
14 Van Riet, G. J. M., Brunssum
15 Lückers, geb. Bergmans, A. H. S. M., Heerlen
16 Seijben, H. J. L. G., Belfeld
17 Daems, L. J. J., Maastricht
18 Paulis, A. W., Melick.
19 Wijnhoven, J. P., Bergen L.
20 De Borgie, M. M. L., Weert
21 Boersma, J., Zeist
22 Op de Coul, H. P. M. J., Roermond
23 Van Gulyk, Chr. L., Alphen a/d Rijn
24 De Sutter, geb. Besters, M. J., Dordrecht
25 Van Ruller, H., Voorburg
26 Jacobs, L. G. J., Horst
27 Poels, geb. Peters, H. L. P., Venray
28 Persoon, J. H. Ch., Bocholtz
29 Ammerlaan, P. A. Ch., Nijkerk
30 De Graaf, Tj., Brunssum

Op het secretariaat van de op 26 mei 1977 optredende

CDA-Tweede Kamerfractie

bestaat een vacature voor een

coördinerend secretaris/-esse

Het behoort tot zijn/haar taak onder verantwoordelijkheid van de ambtelijk secretaris:

- het toedelen van alle voorkomende algemene secretariaatswerkzaamheden aan de daartoe aangewezen medewerk(st)ers;
- het beheer van en het toezicht op het secretariaatsarchief;
- het zorgdragen voor een vlotte verwerking van binnenkomende telefoongesprekken;
- het verrichten van al die taken die noodzakelijk zijn voor een in samenwerking met de overige medewerk(st)ers tot stand te brengen goede coördinatie van werkzaamheden.

Vereist worden:

- een middelbare schoolopleiding;
- diploma steno-typen;
- een hoge mate van nauwkeurigheid.

De voorkeur zal worden gegeven aan sollicitanten met ervaring in een vergelijkbare functie.

Geboden wordt een interessante werkkring en een salaris, dat afhankelijk van leeftijd en ervaring, minimaal f 2024,– en maximaal f 2704,– bedraagt.

Sollicitaties richten aan de ambtelijk secretaris van de CDA-Tweede Kamerfractie, de heer G. H. C. Halleen, Binnenhof 1a, Den Haag, tel. 070-614911.

Politici op tournee

Door H. Wisselink,

CHU-Tweede Kamerlid

Na het totstandkomen van het kabinet-Den Uyl was er in CHU-kringen grote behoefte aan voorlichting. Het karakter van de spreekbeurten is dan ook de laatste vier jaar sterk veranderd. In de beginperiode van dit kabinet heerste er - en dat niet alleen in de CHU - een grote ongerustheid, zowel over de politieke koers als over het CDA.

Beide elementen vormden steeds de hoofdthema's. Je kreeg populair gezegd twee boodschappen mee naar huis:

a. Wees critisch op dit kabinet vanwege de weeffout.

b. Zorg ervoor, dat jullie oppositie niet de vorming van het CDA in de weg staat.

Good-will

Wat mij bijzonder heeft getroffen is de good-will, die wij overal ontmoeten. Naarmate het CDA zich beter begon af te tekenen nam het aantal gemengde bijeenkoms[illegible] van de drie toe. Hierbij [illegible]eek overduidelijk, dat er tussen de CDA-partners, wat de politieke benadering betreft, geen grote verschillen liggen. Van meet af aan was te merken, dat de basis sterker op de CDA-toer zat dan de top. Dat heeft als gunstig gevolg gehad, dat het CDA tegen een stootje kan, omdat aan de basis voldoende politieke wil en doorzettingsvermogen aanwezig was om het gestelde doel te bereiken. Wel was er een dieptepunt na het eerste CDA-congres. Men was zeer verontrust over het gekissebis, al kan niet worden ontkend, dat de grondslagkwestie voor een belangrijk deel de discussie beheerste.

Een probleem voor de gezamenlijke vergaderingen was in het begin de opening. De KVP-ers lieten dit aanvankelijk het liefst over aan een voorzitter van ARP- of CHU-kiesvereniging. De laatste tijd is dit geen punt meer en heeft men de juiste stijl weten te vinden. De invloed van prof. Steenkamp is hier duidelijk te merken.

Behalve in het Limburgse, ben ik in alle provincies geweest. De verschillen in volksaard zijn duidelijk merkbaar.

De regio

De Friezen vergaderen stoer en stellen scherpe vragen. Vaak moet de voorzitter ze voor je vertalen, maar dat is niet belangrijk.

In de Groningse dorpen staan de gezellige koffiepotten op tafel en men schenkt onderwijl rustig de kopjes vol. Korte vragen stellen ze daar, recht op de man af. Ze verwachten een soortgelijk antwoord van je. In het oosten is het weer anders. Erg gemoedelijk en vriendelijk; de vragen worden voorzichtiger gesteld en vaak wordt het er erg laat. In het westen en midden van het land is men meer zakelijk ingesteld en zijn de discussies wat harder. De Brabanders en Zeeuwen vergaderen wat ludieker, maar laten zich beslist niet met een kluitje in het riet sturen. De laatste jaren is de opkomst van onze vrouwen en jongeren veel beter geworden. De besturen zijn bovendien aanmerkelijk verjongd. Wanneer een vrouw de leiding heeft - wat helaas nog te weinig voorkomt - wordt er beter op tijd begonnen en geëindigd. Daar kunnen de mannen nog van leren.

Spreekbeurten blijven belangrijk

Tegen de verkiezingen zijn forums erg in trek. Ik ben hier eerlijk gezegd niet zo wild van. Ze moeten goed worden geleid en het liefst beperkt worden tot vertegenwoordigers van de drie grote politieke stromingen. Op scholen worden vaak proefstemmingen gehouden. Het CDA komt er thans beter uit dan enkele jaren geleden. Persoonlijk geef ik de voorkeur aan gewone spreekbeurten met eventueel na de pauze een forum, bestaande uit eigen kaderleden, vooral met het oog op regionale problemen. De beeldbuis kan de discussies in de afdelingen niet vervangen. Juist omdat er dan geen weerwoord is. Spreekbeurten blijven belangrijk voor:

- de persoonlijke contacten;
- de betere politieke voorlichting;
- de activering van de partijorganen;
- als informatiebron voor de volksvertegenwoordigers.

De toehoorders zijn over het algemeen critischer geworden. Kamerleden moeten zich daarom goed voorbereiden. Veel lezen en bij voorkeur ook op de hoogte zijn met streekproblemen. De afdelingbesturen doen er goed aan de spreker vooraf goed op de hoogte te stellen en hun wensen duidelijk kenbaar te maken. Belangrijk is door de leden wat vragen te laten voorbereiden, vooral voor openbare bijeenkomsten. Dikwijls tref je in de zaal vertegenwoordigers van andere partijen, die vantevoren opgestelde vragen op je afvuren. Onze mensen doen het omgekeerde dacht ik nog te weinig.

Hartverwarmend

De laatste tijd wordt er vaker gezorgd voor het uitstallen van voorlichtingsmateriaal. Laat dit bij voorkeur verzorgen door onze jongeren om hen te activeren. Ik heb in deze beschrijving mijn ervaringen bewust niet uitsluitend toegespitst op de tournee van de laatste maanden, maar over de afgelopen vier jaar. De contacten met onze kiezers vind ik het meest prettige en boeiende deel van ons werk. Het is hartverwarmend steeds weer te ervaren hoeveel goede en ijverige supporters wij overal aantreffen. Zonder hen zijn wij als volksvertegenwoordigers nergens.

volks-gezondheid

De overheid kan er natuurlijk niet zo heel veel tegen doen dat mensen er slechte leefgewoonten op nahouden. Teveel eten en drinken, aan roken, alcohol en drugs verslaafd raken en zo in stress-situaties terecht komen. De mensen zullen zelf de noodzaak van een nieuwe levensstijl moeten inzien, waarvoor ook het CDA uit overtuiging pleit.
Voor wat het overheidsbeleid ten aanzien van de volksgezondheid betreft zal de komende jaren het voorkomen van ziekten en in het bijzonder de gezondheids-voorlichting en opvoeding voorop dienen te staan.

De opbouw van onze samenleving moet zo worden dat de gezondheid wordt bevorderd. Bestrijding van flatneurose en geluidshinder. Het bevorderen van kleine leef- en werkgemeenschappen die „de menselijke maat" niet te boven gaan. Meer speelruimte. Meer privacy. Ernstige volksziekten, zoals hart- en vaatziekten, kanker, astma, rheuma moeten krachtig worden bestreden door meer voorlichting en periodiek bevolkingsonderzoek. Het CDA vraagt eerbied voor en bescherming van menselijk leven.

Geboren worden, leven en sterven zijn de mens door God gegeven. Het past mensen niet eigen of andermans leven te beëindigen. Evenmin past een tot het onmenselijk toe gebruiken van medisch-technische middelen, die verhinderen op een menswaardige wijze te sterven. De poliklinische functie van de ziekenhuizen moet beter uit de verf komen. Dan zal de burger duidelijker worden wat het van hulp kan verwachten.
Ook de geestelijke volksgezondheid vraagt bijzondere aandacht. Het wegwerken van achterstand in de nieuwbouw en het moderniseren van bestaande inrichtingen moeten voorrang krijgen. Deze mogen ook niet beperkt worden in verband met de kostenontwikkeling van de gezondheidszorg. Voor verslaafden aan drugs is een betere opvang in speciale klinieken nodig.

Dr. [illegible]. W. Tilanus.

welzijn en cultuur

Het is niet zo dat de maatschappij voor elke gulden die ze meer aan „welzijnswerk" besteedt een pond geluk extra onder de mensen brengt. Ook welzijnswerk vraagt financiële offers, maar sociale gezindheid en bewogenheid zijn niet te koop. Daarom ook wil het CDA de inzet van vrijwilligers krachtig bevorderen. Deze onbetaalde arbeid verdient een hogere maatschappelijke waardering.

Welzijnswerk moet er op gericht zijn dat mensen en organisaties eigen verantwoordelijkheden kunnen dragen. Bij allerlei overheidszorg moet voor levensbeschouwelijke en op burgerzin berustende activiteiten ruimte worden gewaarborgd.

Terwille van het „wel-zijn" van minderheden (Surinamers, Zuidmolukkers, buitenlandse werknemers en hun gezinnen, woonwagenbewoners enz.) zullen ook hun woonstandigheden, opleidingsmogelijkheden en hun cultuur meer aandacht krijgen. Ten aanzien van de gehandicapte mens zal het beleid op voorzieningen in woning, arbeid, sport, onderwijs en verkeer bedacht moeten zijn.

Kunst en cultuur zijn, naar mijn smaak, geen zaken welke door de overheid „gemaakt" worden. Maar bij haar beleid zal zij de grote waarde daarvan moeten erkennen. Voor onafhankelijke kunstbeoefening moet ruimte zijn. Bij het inrichten van openbare gebouwen zou de kunstenaar meer kunnen worden betrokken. Kunstbeoefening door amateurs heeft bij het CDA een streepje voor.
Naar mijn mening moet iedereen die dit wil aan sportbeoefening kunnen doen. Niet zozeer terwille van de spierkwekerij als wel met het oog op de ontspanning welke het de deelnemers biedt. Organisatie en beoefening van de sport moet wel het terrein van de particuliere sportbonden blijven. Waar eerlijke sportbeoefening door invloeden van geld en geweld dreigt te worden verziekt, moet de overheid in overleg met de organisaties maatregelen nemen.
Nog één cultureel puntje: de Waddenzee moet als natuurgebied van internationale betekenis worden erkend. In het onderwijs zou meer aan de waardering voor natuur en landschap, plant en dier, moeten worden gedaan.

C. Kleisterlee

onderwijs

Ik vind dat het onderwijs iedereen kans moet bieden voor een zo veelzijdig mogelijke ontwikkeling van de persoonlijke gaven.

Als volwassen mens kan hij dan zijn verantwoordelijkheden in gezin, beroep en maatschappelijk leven op passende wijze dragen. Juist omdat het bij onderwijs om de hele mens gaat houdt het CDA onverkort vast aan de vrijheid van eigen richting en inrichting van het onderwijs.

Het valt me steeds weer op dat de mensen, die je op verkiezingsvergaderingen spreekt, deze principiële visie op onderwijs delen, hoeveel vragen bij de discussie over nota's, contouren, stelsels en methoden ook boven water komen. Om jonge mensen kans te geven zich breed te oriënteren over hun capaciteiten en kansen wil het CDA een algemene vorming, die zich na het basisonderwijs voortzet. Beroepsonderwijs willen we uitdrukkelijk bevorderen. Speciale aandacht vraagt het onderwijs aan gehandicapten. Ook mensen die in hun jeugd weinig opleiding hebben gehad, moeten nieuwe kansen krijgen (moedermavo - open school).

Proeven met een middenschool wil het CDA open benaderen. Een middenschool van het elfde tot het veertiende jaar lijkt voor de huidige plannen een goed alternatief. Deze biedt meer ruimte voor een passend beroepsonderwijs. Het participatieonderwijs kan volgens het CDA al vanaf het 14e jaar een kans krijgen en hoeft niet tot het 16e jaar worden uitgesteld.
Voor wat het Hoger Onderwijs betreft wil het CDA (ik doe maar een greep) de overstap van hoger beroepsonderwijs naar wetenschappelijk onderwijs vergemakkelijken. Voorts is het CDA voorstander van een nieuw systeem voor studiefinanciering per onderwijssoort voor alle studerenden van 18 jaar en ouder. Rechtstreekse toekenning zal hun financiële zelfstandigheid bevorderen.

Mevr J. G. Kraayeveld-Wouters.

65+ in de samenleving

Het belangrijkste bij het overheidsbeleid ten aanzien van, wat men dan noemt, „bejaarde mensen", vind ik dat ze als volwaardig en waardevol lid van onze samenleving worden beschouwd en behandeld. Dat is trouwens de visie welke in het CDA-program overal terug te vinden is: we zijn samen met en voor elkaar verantwoordelijk. Alle overheidsmaatregelen moeten erop gericht zijn, dat ook de bejaarden in de gelegenheid is zo lang mogelijk zijn leven zelfstandig te kunnen bepalen. Daarvoor is een goede samenwerking tussen de verschillende hulpverlenende instanties noodzakelijk.
Wanneer de bejaarde het niet langer alleen af kan, wil het CDA, dat vóórdat iemand in een tehuis wordt opgenomen in iedere gemeente nauw overleg plaatsvindt. Hierbij moeten de instanties voor hulp in de wijk, de bejaardentehuizen, de verpleegtehuizen en de gemeente betrokken zijn.
Niet alles mag van de overheid worden verwacht. Vrijwillige hulpverlening moet volop kans hebben en zo nodig financieel worden gesteund. Een aangepaste woning kan soms het langer zelfstandig blijven van bejaarden mogelijk maken. De betaling van de opname in een bejaardentehuis via de Algemene Bijstandswet is volgens het CDA bepaald niet ideaal. Deze regeling moet worden herzien.
Het CDA vindt het nuttig als iedere bejaarde zich bijvoorbeeld eens per jaar laat onderzoeken. Dat kan op eenvoudige wijze door iedere huisarts voor zijn

patiënten worden georganiseerd en zou binnen het verzekeringspakket moeten vallen. Het CDA streeft naar een premie voor de ziektekostenverzekering voor bejaarden naar draagkracht. Dat zou alleen in een volksverzekering kunnen. Meer dan tot nu toe moet een vrijwillige pensioenleeftijd mogelijk worden gemaakt. Dat geldt zeker voor de zware beroepen. De AOW moeten we als basis-pensioen voor iedereen behouden.

Mevr. M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen.

Begrip en onbegrip

van
Franz Jozef
van der Heijden

Uitleg van de uitslag

Het wordt tijd om na te denken over de uitleg van de verkiezingsuitslag. Ieder van ons zal thuis in de huiskamer of tegenover de persmedia direct moeten zeggen wat hij er nu van vindt. Daar ik bij de geweldige hoeveelheid informatie van het Centraal Verkiezingscomité niets over „nazorg" heb aangetroffen (een klein foutje, mijne heren) heb ik mij op een aantal eerste reacties beraden.

Hier is duidelijk sprake van suggesties en niet van richtlijnen. De tijd is te kort geweest om de vrucht van mijn beraad door te spreken met het CVC, de Braintrust, de Landelijke Verkiezingsraad, de stafwerkgroepen voor publiciteit en coaching kamercandidaten, als ook de stafgroep politicologen en last but not least mijn eigen campagneteam. Daar staat echter tegenover, dat ik mijn concepttekst aan enkele ingewijden heb voorgelegd, die hebben willen volstaan met een groot aantal wijzigingen.

Ruw ingedeeld kom ik tot het volgende beeld:

Het CDA krijgt 64 zetels

„Mijn eerste indruk is, dat wij het niet al te slecht hebben gedaan. Het ziet er naar uit, dat de kiezer ons duidelijk herkend heeft, zeker wanneer wij naar de percentages kijken, terwijl wij ook absoluut er nog redelijk zijn uitgekomen. Maar belangrijker is nog, dat de kiezers zich ook politiek heeft uitgesproken, niet in de laatste plaats over het feit, dat wij regeringsverantwoordelijkheid hebben gedragen. Het is natuurlijk nog te vroeg om juist aan deze uitslag al consequenties te verbinden, maar persoonlijk wil ik toch wel aantekenen - het spreekt vanzelf dat ik hier nog à titre privé moet spreken - dat er alle aanleiding is om de formatie met gematigd optimisme tegemoet te zien."

Het CDA krijgt 54 zetels

„Mijn voorlopige indruk is, dat wij het beter gedaan hebben dan toch de allersomberste voorspellingen deden vermoeden. Het ziet er naar uit, dat de kiezer iets in ons programma herkend heeft, dat kennelijk aangesproken heeft. Een aantal percentages geeft duidelijk aan, dat wij er redelijk zijn uitgekomen. Ook als wij de absolute cijfers bekijken. Zeker is belangrijk dat de kiezer zich ook politiek heeft willen uitspreken over het feit, dat wij regeringsverantwoordelijkheid hebben willen dragen. Zoiets werkt natuurlijk door, naar twee kanten ook. Ik acht het nog te vroeg aan deze uitslag consequenties te verbinden, maar geheel voor eigen rekening wil ik toch wel de kanttekening maken, dat er alle reden is om de formatie gematigd optimistisch tegemoet te zien. Zeker in het licht van de algehele uitslag."

Het CDA krijgt 48 zetels

„Mijn eerste pure reactie is, dat wij hier goed wegkomen, waarbij ik al direct voorop moet stellen, dat ik al die enquetes nooit helemaal vertrouwd heb. Wanneer ik naar de cijfers kijk - vooral de percentages - dan hebben wij ons geconsolideerd. In absolute getallen is het zelfs niet tegengevallen ook wanneer ik Limburg en Friesland buiten beschouwing laat. De kiezers hebben ons zeker niet in de kou laten staan, temeer niet waar wij toch regeringsverantwoordelijkheid hebben willen dragen. Zoiets moet meegecalculeerd worden. Ik meen dat het te vroeg is om aan deze uitslag direct conclusies te verbinden, maar wanneer ik uitsluitend voor mijzelf mag spreken dan ben ik geneigd om de formatie niet al te pessimistisch tegemoet te zien, ook al niet tegen de achtergrond van de noodzaak er samen uit te komen."

Het CDA krijgt 44 zetels

„Alhoewel de uitslag mij persoonlijk tegenvalt, wil ik toch opmerken, dat wij hier alles bijeen genomen, rekening houdend met de percentages in Limburg en Friesland, terwijl absoluut gesproken de westelijke regio's er naar verwachting wonderwel zijn uitgekomen, een uiterst redelijke uitslag maken. Verschillende factoren hebben ons parten gespeeld, niet in de laatste plaats het feit, dat wij regeringsverantwoordelijkheid hebben willen dragen. Dit feit gekoppeld nog aan de slechte vooruitzichten voor de nationale economie geeft toch reden de hand aan de ploeg te slaan, zodat ik - maar wie ben ik, dit is echt een meer persoonlijke benadering - het toch nog waag met optimisme de formatie tegemoet te zien."

De voornaamste amendementen van mijn adviseurs betreffen de zinsneden, die beginnen met: „het CDA krijgt".

AGENDA

Ontmoetingen met CDA-politici

Zaterdag 21 mei 1977
SCHEVENINGEN: Dr. R. J. H. Kruisinga.
ARNHEM: Drs. J. Boersma, F. G. v. d. Gun en de heer Westerkerk voor het CNV Werkende Jeugd.
ASSEN: Prof. Dr. P. A. J. M. Steenkamp om 10.00 uur in „Bellevue" voor het CDA-Assen.
ROTTERDAM (KK): C. L. J. van Lent.
OVERIJSSEL: H. A. de Boer.
GELDERLAND: Mr. P. H. Kooijmans.
BUNSCHOTEN: Verkiezingscaravan.

Maandag 23 mei 1977
DEN BOSCH: Mr. A. A. M. van Agt.
LEIDEN (KK): Prof. Dr. Mr. W. F. de Gaay Fortman.
BLOEMENDAAL: Mevrouw Dr. A. M. C. V. Th. van Heel.
VELSEN: F. Borgman.
CASTRICUM: Mr. S. J. M. Dijkman om 20.00 uur voor de gezamenlijke politieke partijen.
ALKMAAR: P. Meinema om 20.00 uur voor het CDA-Alkmaar.
NAALDWIJK: P. J. J. Mertens, F. J. van der Heijden, P. J. A. van der Sanden, mevrouw Dr. A. M. C. V. Th. van Heel, A. B. M. Frinking en Drs. P. Petermeijer.

Maandag 23 mei 1977
KERKRADE: Th. M. Hazekamp.
BOLSWARD: Drs. J. Boersma.
AMSTERDAM (KK): Drs. R. F. M. Lubbers.
NOORD-BRABANT: Mr. P. H. Kooijmans.
OVERIJSSEL: H. A. de Boer.
VEENENDAAL: Mr. W. Aantjes om 20.00 uur voor het CDA-Veenendaal.
NOORD-BRABANT: Werkbezoek.
AMERSFOORT: Mr. G. C. van Dam om 20.00 uur voor de Pedagogische Akademie.

Dinsdag 24 mei 1977
HAARLEM: F. Borgman.
UTRECHT: Drs. J. Boersma.
GRONINGEN: Drs. R. F. M. Lubbers.
ROZENBURG: Dr. R. J. H. Kruisinga.
LIMBURG: Th. M. Hazekamp.
ROTTERDAM (KK): Drs. K. de Jong Ozn.
OVERIJSSEL: H. A. de Boer.
NOORD-BRABANT: Drs. Th. E. Westerterp.

Woensdag 25 mei 1977

Tweede kamerverkiezingen.

Overwegende ...

Tijdens de vorig jaar in West-Duitsland gehouden verkiezingen ging het fors toe. Over en weer werden de meest felle beschuldigingen geuit. En het leidde er uiteindelijk toe dat in de verkiezingscampagne ook personen werden belasterd.

In Nederland kon men toen algemeen horen dat het zo niet moest en dat zo'n campagne, die meer op een lastercampagne dan op een verkiezingscampagne leek, in ons land ondenkbaar zou zijn.
Wij hebben het peil van de buren nog niet bereikt, maar het begint er op te lijken. De volgende ontboezemingen konden reeds worden genoteerd: Den Uyl is een leugenaar, Wiegel is een zakkenroller, Van Agt is schizofreen.
Gelukkig houdt Van Agt onze c.d.-stijl hoog. Waardig reageren, van je afbijten, emotioneel worden, het kan allemaal, wanneer wij er de persoon maar buiten laten en de ander in onze weergave recht doen.
Ook dat laatste mag van ons worden gevraagd.
Ik wilde uw aandacht vragen voor een aantal uitspraken vanuit het G.P.V. die naar mijn mening de toets der critiek niet kunnen doorstaan.

De herder

In het Nederlands Dagblad van 7 mei weet lijsttrekker Verbrugh te melden dat er zich binnen het C.D.A. velen bevinden die nog uit traditie een verslapt soort christendom aanhangen. „Als wij die mensen nu eens weer in het goede spoor konden krijgen, zou het G.P.V. bereid zijn, met zo'n opgepept CDA te regeren".
Hoe Verbrugh tot zijn oordelen komt blijft onvermeld.
Dat het met het C.D.A. helemaal niet goed zit weet men bij het G.P.V. precies. Op een bijeenkomst in Veenendaal zei Verbrugh: „Het C.D.A. heeft geen eigen karakter en kan daarom ook niet de kracht opbrengen die nodig is om de dreiging van het communisme te keren". Bij deze politieke partij, waarvan uitsluitend vrijgemaakten (binnen-verband) lid kunnen zijn, ontbreekt het niet aan bescheidenheid. De G.P.V.-ers zijn in staat ons weer op de goede weg te krijgen. In het N.D. zegt Verbrugh: „Het GPV wil optreden als herder om de verdwalende schapen steentjes uit de slinger voor de koppen te werpen, zodat zij geschrokken terugijlen naar de juiste reisroute".
Wat een zelfingenomenheid spreekt er uit deze woorden. Het C.D.A. mag dan

wel het Evangelie als richtsnoer voor het politiek handelen hebben, karakter heeft het C.D.A. niet. Het G.P.V. schrikt er ook niet voor terug om het oordeel over personen uit te spreken. De GPV-lijstaanvoerder zegt over nr. 4 van de CDA-lijst: „Als meneer Andriessen een groot aantal stemmen krijgt, zal hij alleen maar een beetje harder kunnen praten, maar dan praat hij nog niet christelijk".
Het G.P.V. brengt het als een christen spreken van Andriessen in diskussie. Ik vind er de bewering van Schaefer dat Wiegel een zakkenroller is kinderspel bij.

Bewijsvoering ontbreekt

In een verkiezingstijd gaat het wat anders toe dan in een kamerdebat over de winkelsluitingswet. Maar ook in de verkiezingscampagne gelden normen. En die normen luisteren zeker nauw voor mensen die precies weten wat wel en wat niet christelijk is, en wie wel en wie niet christelijk spreekt. Wanneer de GPV-er Smilde in Heerenveen zegt: „dat in de gelederen van het CDA de kracht van het ongeloof en revolutie al volop merkbaar is en dat de geloofskracht taant en de overtuiging mindert" dan moet mijnheer Smilde maar eens uitleggen waaruit dat ongeloof blijkt en uit welke feiten afgeleid moet worden dat de revolutie binnen het CDA volop merkbaar is.
De GPV-leiders delen tikken uit, beschuldigen, verdraaien de feiten. En dat alles zonder blikken of blozen, zonder enige bewijsvoering. Het is met grote teleurstelling dat ik dit moet opmerken. Maar de feiten spreken een duidelijke taal.

Beginselen

In een folder van het Gereformeerd Politiek Verbond die tot titel draagt: „Waar is de Anti-Revolutionaire of Christelijk-Historische politiek gebleven?" staat het onverbloemd: de christelijke beginselen zijn verdwenen.
Ik citeer de folder: „In de nu niet meer functionerende programma's van de ARP en de CHU staat, dat het gezag van het Woord van God in het politieke leven tot erkenning moet worden gebracht en dat alles wat in strijd is met Gods wil en wet uit het openbare leven moet worden geweerd. Het CDA-programma zwijgt hierover. In het hele program staat niets wat hier op lijkt."
Inderdaad, de programma's van ARP, CHU en KVP zijn vervangen door een CDA-programma. Uit het GPV-folder krijgt de lezer de indruk dat dat een humanistisch aftreksel is, de beginselen zijn verdwenen.
Wat staat er wèl in het CDA-programma?

1. Het CDA wil zich stellen onder de kritiek van het Evangelie van Christus, en vandaaruit zijn appèl op de samenleving laten uitgaan (pag. 8).
2. Wij staan een samenleving voor waarin de verantwoordelijkheid wordt beseft die wij dragen tegenover God voor de instandhouding van zijn schepping (pag. 8).
3. Het CDA aanvaardt het Evangelie als richtsnoer voor het politiek handelen (pag. 7).
4. Het CDA wil streven naar een maatschappij waarin de Bijbelse gerechtigheid meer gestalte krijgt, de mens zijn vrijheid en verantwoordelijkheid beter kan beleven en waarin het welzijn van allen wordt gediend (pag. 7).

Uit al deze citaten wordt duidelijk dat het GPV (en een zelfde artikel valt over de RPF te schrijven) er op uit is de kiezer aan te praten dat het met het CDA maar slecht gesteld is. Geestelijke zwakheid en karakterloosheid. De lezer oordele maar zelf over de GPV-methodes. Wij zullen ons inzetten voor een politieke beweging die God wil dienen en waarbinnen het appèl op zijn woord legitiem is.
En wij zeggen het het CDA-programma na: Niet bij brood alleen . . ., maar de mens leeft van alles wat uit den mond des Heren uitgaat.

H. A. de Boer.

Vele honderden nieuwe leden!

Werf leden met gratis propaganda-kaarten

Meermalen hebben wij de aandacht gevraagd voor de gratis propaganda-kaarten die de partij beschikbaar stelt om leden te werven. Er bestaat een grote belangstelling voor.

De laatste weken kwamen er o.a. aanvragen binnen uit: Luttelgeest (N.O.P), Hoofddorp, Grijpkerk, Borne, Amsterdam, Culemborg en Tholen.
De kaarten zijn zeer geschikt om met uw contact-orgaan of andere postzending als bijsluiter te versturen. Ook kunnen zij zeer goed verspreid worden op bijeenkomsten van uw afdeling of tijdens manifestaties in het teken van de verkiezingen. Maar ook kunnen ze zeer goed huis-aan-huis verspreid worden. Deze kaart vraagt speciale aandacht voor het weekblad Nederlandse Gedachten, een onmisbaar politiek orgaan voor iedereen die op de hoogte wil blijven van de ontwikkelingen in de Nederlandse politiek en in het bijzonder op die van de christen-democratie.
Op het partijburo is goed te merken dat deze leden- en abonneewerfkaart vrucht afwerpt. Dagelijks komen nieuwe leden en abonnees binnen via de ingevulde geperforeerde kaart die men zonder postzegel naar het partijburo kan opsturen. De afgelopen weken kwamen er vele honderden nieuwe leden en diverse nieuwe abonnees.

Aanvragen

Tot omstreeks 250 kaarten stelt het partijburo gratis beschikbaar. Schrijf naar of bel met het partijburo, vraag naar C. Bremmer, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, tel. 070-46.96.20.

Kader- en vormingswerk in seizoen 1977/'78

Momenteel wordt hard gewerkt aan de plannen voor het seizoen 1977-1978. De stichting kader- en vormingswerk ARP zal zich het komende seizoen o.a. beiasten met de organisatie van drie basiskursussen, die te Zwolle, Soesterberg en Den Bosch gehouden zullen worden. Elders in dit nummer meer informatie over de plannen van de CDA-vormingsstichtingen. Voor enkele activiteiten kunt u zich nu reeds aanmelden. Wacht er niet te lang mee. Wie het eerst komt, wie het eerst maalt! Deelname aan de projekten staat open voor alle leden van de CDA-partijen en de rechtstreekse leden!

Midden- en kleinbedrijf

Onder bovenstaande titel verscheen een bijzonder actueel rapport van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen. Een commissie, onder voorzitterschap van drs. Rinze Zijlstra, bestudeerde uitvoerig de positie van het midden- en kleinbedrijf (mbk). In deze belangwekkende studie blijkt bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het mbk. Het rapport telt 52 pag. De prijs bedraagt ƒ 5,25.
Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. ARPartij Stichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Bijzonder nummer AR Staatkunde

In het mei/juni-nummer van Anti Revolutionaire Staatkunde, het maandblad van de Dr. A. Kuyperstichting, zijn studies opgenomen over sectoren van het de afgelopen vier jaar gevoerde kabinetbeleid:

- *openbaar bestuur, openbaar vervoer en ruimtelijke ordening door drs. W. van den Bos Czn.*
- *Sociaal-economisch en financieel beleid, door drs. H. Borstlap*
- *Onderwijs, door drs. W. J. Destman*
- *Internationale betrekking, door mr. Frank A. Bibo.*

In deze studies is gepoogd het gevoerde kabinetsbeleid in kaart te brengen en te bespreken tegen de achtergrond van de accenten die de afgelopen jaren vanuit de christen-democratische fracties in het parlement en vanuit de wetenschappelijke instituten naar voren zijn gebracht.

Dit nummer van AR-Staatkunde is met ruim 150 pagina's een „boekje" geworden met een schat aan overzichtelijk en systematisch bijeengebracht en vanuit de christen-democratische beginselen getoetste beleidsdaden op de genoemde centrale sectoren van het de afgelopen jaren gevoerde kabinetsbeleid.

Dit nummer kan men bestellen bij de Dr. A. Kuyperstichting, tel. 070-606838 (van 9 tot 1 uur, vragen naar mevr. De Goede); het kost ƒ 6,95.

Nog beter kan men zich gelijk als abonnee van AR-Staatkunde opgeven. Het blad kost ƒ 28,- per jaar, voor studenten ƒ 17,50.

Drs. Wijnmalen

Drs. P. J. A. Wijnmalen is politiek adviseur van de heer Gundelach, vicevoorzitter van de Europese Commissie, m.i.v. 1-8-1977 als secr. hoofddirektie Rabo Bank. Dit als aanvulling op personalia dubbbeltallen partijbestuur.

Stembiljet vóór 25 mei op partijburo!

Verkiezing leden partijbestuur

Op de partijraad van 7 mei te Rotterdam, zijn overeenkomstig artikel 19, door de stemhebbende partijraadsleden de volgende leden van het partijbestuur gekozen. Drs. Kl. de Jong Ozn., prof. J. P. I. van de Wilde, drs. B. Beumer, mevr. J. van Leeuwen, drs. A. J. v. d. Meer, J. Nieuwenhuis, mevr. E. van Velthooven-Olde, dr. H. F. S. Woldring, drs. J. J. Meyer, W. de Graaff, prof. J. P. Versteeg, A. v.d. Grind, mevr. A. C. Westhoff-Hubée, drs. J. G. van Rijn.

Enkele gegevens

Drs. K. L. de Jong Ozn., is staatssecretaris van onderwijs en wetenschappen, voorheen rector van een Christelijke Scholengemeenschap te Amersfoort; prof. v. d. Wilde is buitengewoon hoogleraar aan de Vrije Universiteit; drs. Beumer is Tweede Kamerlid voor de ARP, mevr. J. van Leeuwen is ARP-Tweede Kamerlid; drs. v. d. Meer is verbonden aan het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond; J. Nieuwenhuis is voorzitter van de AR-Kiesvereniging te Utrecht; mevr. E. van Velthooven-Olde is presidente van het AR-Vrouwencomité; dr. Woldring is wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de Vrije Universiteit; drs. Meyer is werkzaam bij het ministerie van CRM; W. de Graaff is secretaris van het NCOV; prof. Versteeg is hoogleraar aan de Christelijk Gereformeerde Theologische Hogeschool te Apeldoorn; A. v. d. Glind is werkzaam bij de Christelijke Plattelandsjongeren; mevr. Westhoff is vice-presidente van het ARVC, drs. Van Rijn is bestuurskundig medewerker aan de Fryske Akademie.

Stemming kiesvereniging

De overige leden van het partijbestuur, alsmede de partijvoorzitter, de beide onder-voorzitters en penningmeester, voorts de voorzitter van de Organisatie Commissie en de voorzitter en penningmeester van de dr. Kuyperstichting, worden door de kiesverenigingen gekozen. Vóór 25 mei a.s. moeten de stembiljetten op het partijbestuur zijn ontvangen.

Commissie van Beroep

De stemhebbende leden van de partijraad en de kiesverenigingen stemmen gezamenlijk over de leden van de Commissie van Beroep en hun plaatsvervangers. Ook voor de stemhebbende partijraadsleden geldt:
voor 25 mei a.s. moet hun stembiljet op partijraad zijn ontvangen.

Die moet u hebben!!!

Enkele bijzonder actuele publikaties voor juist deze verkiezingstijd zijn:

Grondpolitiek

De CDA-brochure „Grondeigendom en grondbeheer" geeft alle informatie en achtergronden over de CDA-visie op de grond. **Prijs: ƒ 3,75.**

CDA-profiel

In „Plichten en Perspectieven" wordt een aanzet gegeven tot een profielschets voor wat het CDA is en wil zijn. Prijs ƒ 3,90. Evenals het politiek program „Niet bij brood alleen" onmisbaar om de politieke filosofie te kennen.

Inkomensbeleid

Drs. Ad Schouten schreef onlangs een boekje over een actueel strijdpunt: de inkomenspolitiek. Hij geeft een bijbelse benadering. Hoe liberalen en socialisten denken komt ook uitvoerig aan de orde. **Prijs : ƒ 6,25.**

Abortus

Het CDA heeft allerwegen roem geoogst met het initiatief wetsontwerp over de abortus. Mevr. J. van Leeuwen verwierf veler lof met een indrukwekkende verdediging van dit ARP/KVP-ontwerp. Bestel die handzame dokumentatie. **Prijs: ƒ 6,95.**

Bestellingen: Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. ARPartij Stichting, Den Haag, m.v.v. gewenste.

NIEUW

Boeken Die Licht Verspreiden

Rob Matzken

DE BRUG OVER DE CHIN-RIVIER

Wat hebben de gebeurtenissen in China ons te zeggen?
Is Mao het antwoord op alle problemen, waarmee de mensheid van vandaag wordt geconfronteerd? De auteur bekend van zijn boeken 'Anders Denken' en Anders-Denken-Boerderij gaat in deze brochure in op deze vragen.

ISBN 90 70048 132, 28 blz. *f* 2,50

verkrijgbaar in de boekhandel

Uitgeverij
EVANGELISCHE LEKTUUR KRUISTOCHT
Postbus 392. Tel. 05490-19927
7600 AJ
ALMELO

HET NIEUWE TESTAMENT IN DE OMGANGSTAAL

Nu met inleidingen en toeiichtingen.
Een huip tot beter begrip van de bijbel voor jong en oud.

Groot Nieuws voor u - Toegelicht.
Formaat: 11 x 18 cm
Prijs: *f* **18.50** (exclusief verzendkosten).

Nederlands Bijbelgenootschap
Postbus 620, Haarlem

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

lees, leef en geef de bijbel

de wind jaagt waar hij wil...

. . . . . en draagt soms vonken mee van gretig vuur, dat zich vastbijt in zijn prooi; ons bos, uw bos.
Los van het verlies van schaarse natuur staat uw zorg, onze zorg, de zorg voor het ruimen van geblakerde resten, de plicht tot herplanten van jong groen.

U stáát ervoor.
OBV staat erachter (lage premie).

onderlinge bossenverzekering maatschappij
arnhem, koningsweg 35[c], telefoon (085) 43 31 25

Bosbrandbon

☐ Stuur mij meer gegevens over uw modelpolis brandschade
☐ Graag taxatie en offerte voor een bosperceel.
Bij voorkeur uw afspraak op

Naam: .....
Straat: .....
Postbus: .....
Plaats: .....
Telefoon: .....

stichting schoolinternaten nederland

Nevenstaande katholieke schoolinternaten geven op uw verzoek graag alle gewenste inlichtingen over hun opzet, toelatingsvoorwaarden, werkwijze enz.

een schoolinternaat

kan voor studerende jongens en meisjes die daarvoor voelen en die er in passen een prettige leefgemeenschap zijn en een goede hulp bij de opvoeding en bij de studie.

internaten voor meisjes:

Amersfoort - O.L.V. ter Eem
(vwo, mavo, havo, l.h.n.o-, l.o. kl. 6.) 033 - 11041
's-Hertogenbosch - St. Marie
(gymnasium, atheneum, havo, mavo)
073 - 123231
Huybergen - Ste Marie
(l.o.) 01644 - 341 of 650
Koningsbosch - "Koningsbosch"
(mavo, l.h.n.o., l.o.) 04743 - 391
Oirschot - Kemenade
(l.o. kl. 5 en 6, havo, mavo, l.h.n.o.)
04997 - 1731
Oisterwijk - Catharinenberg
(l.o. kl. 5 en 6, havo, mavo, l.h.n.o.)
04242 - 4743
Oudenbosch - St. Anna
(l.o., l.h.n.o., m.h.n.o., mavo, havo, atheneum) 01652 - 2850
Steenwijkerwold - Studiecentrum voor meisjes en jongens
(l.h.n.o., v.h.b.o., mavo, havo. ped. akad. opl. NXX) 05210 - 8349
Venray - Jerusalem
(gymnasium, atheneum, havo)
04780 - 2641

internaten voor jongens:

Azelo - Jongensinternaat
(mavo) 05409 - 1868
Deurne - St. Willibrord
(gymnasium, atheneum, havo, mavo)
04930 - 2684
Heemstede - Hageveld
(atheneum, havo, mavo) 023 - 282350
Huybergen - Ste Marie
(l.o., mavo) 01644 - 341 of 650
Kerkrade - Bleijerheide
(l.o., mavo, leao, lts, atheneum, gymnasium) 045 - 456061
Leusden/Amersfoort - Don Bosco
(l.t.s., havo, mavo, leao) 033 - 13546
Oudenbosch - Saint Louis
(atheneum, havo, mavo, l.o. kl. 4, 5 en 6, l.t.s., leao, lag. tuinb. sch.)
01652 - 2751
Oudenbosch - St. Anna
(l.o. klas 1-3,) 01652 - 2850
Oss - St. Nicolaas
(l.o. kl. 4, 5 en 6, leao, l.t.s., m.t.s., mavo, havo, atheneum)
04120 - 32994
Ossendrecht - O.L. Vrouw ter Duinen.
(l.t.s., i.t.o.) 01647 - 2546
Roermond - Bisschoppelijk College
(gymnasium, atheneum, havo, mavo)
04750 - 22641
Steenwijkerwold - Studiecentrum
(l.h.n.o., v.h.b.o., mavo, havo, ped. akad., opl. NXX) 05210 - 8349
Stevensbeek - De la Salle
(havo, mavo, leao, l.t.s., atheneum, gymnasium) 08858 - 2144
Voorschoten - Beresteyn
(gymnasium, atheneum, havo, mavo)
01717 - 2341
Zeist - Katwijk de Breul
(gymnasium, atheneum, havo, mavo, l.o. 6e klas) 03404 - 14921

Het interconfessioneel Westland-College

Scholengemeenschap voor VWO-Havo te Naaldwijk

gaat per 1 augustus 1977 uitbreiden met de 3e klassen VWO en Havo.

Het zoekt voor deze uitbreiding

docenten

die samen met de rector en de al aanwezige collega's willen bouwen aan een eigen gezicht voor deze groeiende school, op basis van de geloofsbelijdenis van de Christenen van alle tijden en alle plaatsen zoals die is samengevat in het Apostolicum.

Beschikbaar zijn:

godsdienstleer	(bij voorkeur R.K.)	13-19 uur 1e of 2e gr.
geschiedenis		14-16 uur 1e of 2e gr.

Sollicitaties gaarne binnen 7 dagen na verschijnen van dit blad te richten aan de Rector van de school: Ir. J.M. Schijen, Postbus 114, Naaldwijk, tel. school 01740-29162; tel. privé 070-274562.

BEEK-UBBERGEN

PIUS XII COLLEGE

In- en externaat

M.A.V.O. - H.A.V.O. - ATHENEUM

(meer individueel onderwijs)

PROSPECTUS OP AANVRAAG

Rijksstraatweg 110 - Beek-Ubbergen
Tel. (08895)-1979 of 1492.

Voor ouders die moeilijkheden hebben met de schoolopleiding van hun zoon, kon dit wel eens belangrijk zijn.

Alle kinderen vanuit het gezin naar school laten gaan is een ideaal, dat niet altijd te verwezenlijken blijkt. Ons internaat is er juist op gericht om dan een alternatief te bieden. Wij stellen ons immers tot doel jongens te begeleiden in hun studie van

gymnasium - atheneum - havo - mavo

In ons internaat is plaats voor 60 leerlingen. Zij zijn naar leeftijd en klas onderverdeeld in groepen, die toch ook weer niet helemaal op zichzelf staan. Naast een serieuze begeleiding van de studie besteden we heel wat aandacht aan kulturele, sociale en godsdienstige vorming, terwijl ook de leefbaarheid onze volle aandacht heeft. Als u het de moeite waard vindt om wat meer inlichtingen te vragen kunt u die bij de rector krijgen. Het adres is:

Internaat 'Beresteyn'
Leidseweg 191, VOORSCHOTEN
Telefoon 01717-2341

‚Gave' vakantie voor jongeren

Reis- en activiteitenprogramma in binnen- en buitenland

N.J.H.C.

STICHTING NEDERLANDSE JEUGDHERBERG CENTRALE

Vakantie-activiteiten
Paardrijden
Zeilen
Parachutespringen enz.

Prof. Tulpstraat 2-6 — AMSTERDAM — Telefoon: 020 - 22 60 45

Vraag Zomerreisgids!

van agt
1
christen
democratisch
appèl
CDA

SCHOOLINTERNAAT DON BOSCO LEUSDEN

Het schoolinternaat Don Bosco stelt zich tot taak om jongens die het voortgezet onderwijs volgen een aangepaste begeleiding te geven.

— **technische school op eigen terrein**
— **speciale voorbereidingsklas voor de M.T.S.**
— **intensieve studiebegeleiding**
— **volop gelegenheid voor sport en recreatie**

Het adres is:Dodeweg 6
LEUSDEN bij Amersfoort. Tel. 033-43544.

Een goed begin!

Een goed begin van de dag met

Trouw

Blijf bij met al het politieke nieuws. Lees de doordachte commentaren om uw eigen standpunt te bepalen.

De talrijke rubrieken van Trouw geven U volop leesplezier. Uitstekend buitenlands nieuws (in 1977 tien extra bijlagen).

Een krant die gewaardeerd wordt door z'n betrouwbare berichtgeving.

Trouw wordt vaak geciteerd.

Kent U Trouw nog niet, zoals die nu is? Wat let U om onderstaande bon vandaag nog in te vullen. Voor een abonnement met **een welkomstkorting van *f* 6,55.**

Bon voor elke dag *Trouw* in de bus

Voor de eerste termijn krijgt U een korting van *f* 6,55, na eerst 14 dagen de krant gratis te hebben ontvangen.

Naam: .....

Adres: .....

Plaats: ..... **CDA**

Betaling per kwartaal.

De bon in een open enveloppe zenden naar: Trouw-Antwoordnummer 2792-Amsterdam.

ommoord voor 1e en 2e hypotheken

ZENDT MIJ NADERE INFORMATIE
naam
adres
woonplaats
telefoon

OMMOORD
ADVIES-FINANCIERINGS
EN ASSURANTIEKANTOOR
TEL:010-670598
652100
212534
BERGWEG 130b/ROTTERDAM

Ook verzekeringen!

HYPOTHEEK tot 140%.
Kostel.
Geen afsluitprovisie.
Ge[illegible]ning. Huizen te k. gevr. en aangeb., ook in Spanje.
Drs. J. A. UDING & PARTNERS
Financ. adv. en vastgoed consultants.
Van Maerlantlaan 7,
Amersfoort, tel. 033-17647

verkiezings-programma's

van *alle* partijen
die landelijk aan de
verkiezingen deelnemen
met onderwerpenregister
Bijeengebracht door
Prof. Dr. I. Lipschits.

bij de boekhandel verkrijgbaar.
prijs *f* 19,50

staatsuitgeverij

De verkiezingen

staan voor de deur. De partijen vechten om de gunst van de kiezers. De voormannen reizen stad en land af. De beeld buis kromt zich onder het politiek geweld.

Mensen, partijen en programma's worden beurtelings verheerlijkt en verketterd. Beschuldigingen vliegen over en weer. Aan schone beloften geen gebrek.

In deze chaos probeert het opinieweekblad de Tijd het hoofd koel te houden. Onze lezers hebben geen behoefte aan indoctrinatie. Zij zullen zelf kiezen. Zij willen alleen geïnformeerd worden, kritisch en zonder voor-oordelen.

Geef uw kritische aandacht eens aan de Tijd. U kunt — geheel vrijblijvend — vijf weken de Tijd ontvangen voor slechts vijf gulden. Een uniek kennismakingsaanbod.

weekblad
deTijd

Ik wil vijf weken kennismaken met de Tijd en daarna vrij beslissen of ik een abonnement zal nemen. Die vijf gulden betaal ik na ontvangst van de acceptgirokaart.

Naam .....

Adres .....

Plaats .....

Tel. .....

C4

Deze bon ingevuld in envelop — zonder postzegel —sturen aan Weekblad de Tijd, Antwoordnummer 6, Amsterdam.

U kunt ook direct een abonnement bestellen: 020-233984.

OP DE GOEDE WEG MET DE B.D.U.

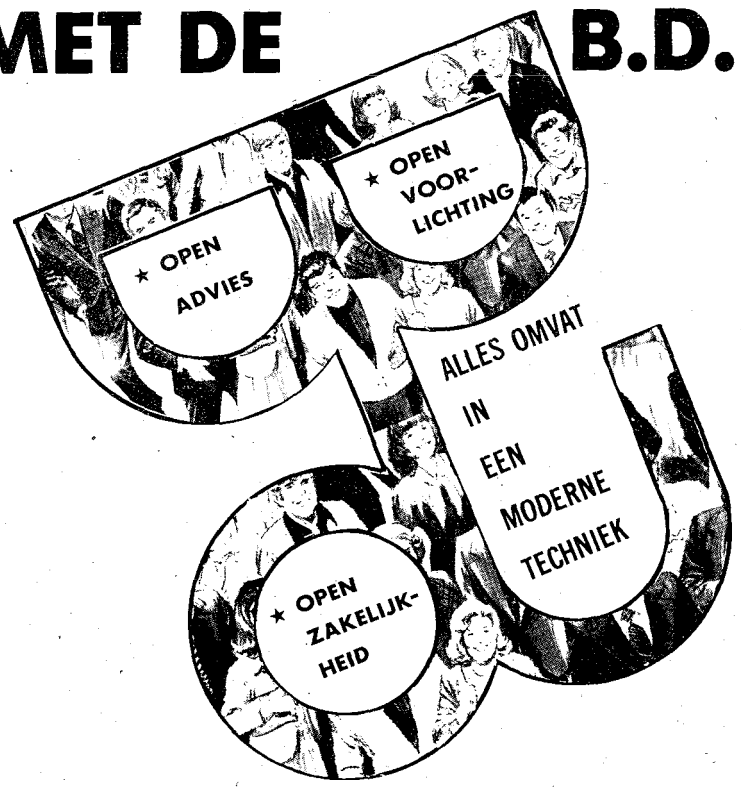

En een gesloten verspreidings-geheel voor de West-Veluwe en Oost-Utrecht met:

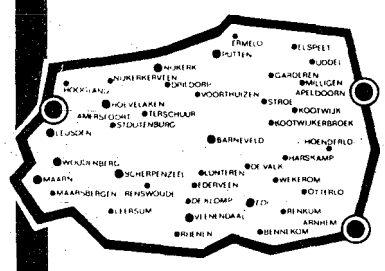

De Barneveldse Krant
De Woudenberger/ Scherpenzeelse krant
De Stad Nijkerk
De Leusder Krant
De Stad Amersfooort
Lunters Nieuwsblad
Bennekoms Nieuwsblad
Veldhuizen (weekblad voor nieuw Ede)
Hoevelakens nieuws- en advertentieblad
De Hooglander

barneveldse drukkerij en uitgeverij b.v.
Fotografische Zetterij/Offsetrotatiedrukkerij/Handelsdrukwerk
Nieuwstraat 15 - Barneveld - Post 67 - Tel. 03420-6141 - Telex 40261

STICHTING BURGERSCHAPS-KUNDE

Regeren – Reageren

Politieke partijen, democratisering, nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische beleid, woningbouw . . . . .

Een cursus burgerschapskunde 39 schriftelijke lessen voor f 35,–

POLITIEKE STROMINGEN

Een boekje open over de verschillende hoofdstromingen in de Nederlandse politiek. 60 pagina's informatie voor f 3,50.

POLITIEK VEELSTROMENLAND

Socialisme, liberalisme, christen-democratie, marxisme, radicalisme . . .
Een cursus over politieke stromingen in Nederland

8 schriftelijke lessen voor f 25,–

DE GEMEENTERAAD

Het raadslidmaatschap, de begroting, ruimtelijke ordening, subsidieregelingen, gewestvorming . . . . .

Een cursus gemeentepolitiek 24 schriftelijke lessen voor f 25,–

HET RODE POTLOOD

De verkiezingen zijn in aantocht; hoe komen programma's tot stand; hoe werkt de politieke propaganda; wat doet een kamerlid; parlement en pers; de mening van de kiezer. 80 pagina's voor f 3,50; boek + cassette met interviews en commentaar (1 uur) f 5,–.

onze school

Structuur van het onderwijs, onderwijswetten, de ouders en de school, contourennota, de financiën . . .
Een cursus voor iedereen

15 schriftelijke lessen voor f 35,–

STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZONDER POSTZEGEL) AAN: **STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE,** ANTWOORDNUMMER 235(M) LEIDEN. U ONTVANGT **PER OMGAANDE** UITGEBREIDE INFORMATIE! **TELEFOON** 071-85 34 03.

DIREKT BESTELLEN KAN OOK; MAAK HET BEDRAG OVER OP **GIRO 1501169** T.N.V. SBK, POSTBUS 349, LEIDEN ONDER VERMELDING VAN HET GEWENSTE.

UW AGENT VOOR:

Prim-Air
Holiplan
Holland International
Marysol
Christoffel
De Jong Intratours

UW ANVR-AGENT

REISBUREAU BAK

MARKTSTRAAT 6
ALKMAAR
tel. 072-11044

TELEFONISCH GELD LENEN!

Binnen 1 dag gereed en bij u thuis gebracht. Geen informatie bij werkgever. Kwijtschelding bij overlijden. Overname lopende leningen mogelijk. Enige voorbeelden:

f 1500	.....	24 x f 76
f 3000	.....	36 x f 107
f 5000	.....	48 x f 139
f 6000	.....	48 x f 165
f 7500	.....	60 x f 172
f 10.000	.....	60 x f 227

Andere bedragen en looptijden mogelijk (*Eventuele* tariefswijzigingen voorbehouden)

Financieringsbureau ROXS

Herengracht 560, Amsterdam.
telefoon 020-263815/250433.
's AVONDS EN IN DE WEEKENDS TELEFOON 010-505124-500342.
Tevens verzorgen wij hypotheken met een max. looptijd van 30 jaar.

Antwoord-coupon

Naam: _____
Adres: _____
Woonplaats: _____
Telefoon: _____
Gewenst bedrag f _____ afl. in ____ mnd.
Netto/bruto-inkomsten* f _____ jr/mnd.*
Gehuwd/ongehuwd*
*(Doorhalen wat niet wordt verlangd)

DOET U AAN REKREATIE?

Dan kunt u bij ons terecht voor:

trekkerstenten
kampeerartikelen
polyester boten
vrije tijdskleding
hengelsportartikelen

CAMPING SHOP

Bleeklaan 39 - LEEUWARDEN - Tel. 05100-26077

DIAKONAAT van de GEMEENTE

Wat **bedoelen** we als we zeggen dat de christelijke gemeente de opdracht heeft om diakonaal te leven?

Het is makkelijker daarover een betoog te houden dan het in praktijk te brengen.

Toch wil de Generale Diakonale Raad van de Nederlandse Hervormde Kerk diakenen en gemeenteleden graag bij hun oriëntatie helpen.

Voorbeelden:

De handen van de kerk, voor nieuwe lidmaten, 20 blz.	**ƒ 1,75**
Samen voor anderen, voor bruidsparen, 16 blz.	**ƒ 2,25**
De gehandicapte in ons midden, 28 blz.	**ƒ 2,50**
Dienst aan werklozen, 32 blz.	**ƒ 2,50**
Gaat de kerk te ver. . . ?, 32 blz.	**ƒ 3,00**
Vooroordeel en discriminatie, 32 blz.	**ƒ 2,50**
Ontmoetingen, 44 blz.	**ƒ 2,50**
Diakonaat wat is dat?, folder voor gemeenteleden (10 ex.(10 ex.)	**ƒ 3,00**
	0 ex.)ƒ 12,50
	00 ex.) ƒ 20,00

Het maandblad ten dienste van het diakonaat in de Nederlandse Hervormde Kerk heet **Diakonia** **p.j. ƒ 23,50**

In het maartnummer o.m.: Hulp aan alcohol- en drugs-'afhankelijken'; Nes Ammim als experiment; Uit het Projektenboekje 1977 (werelddiakonaat); Jongerendiakonaat in een bejaardencentrum.

Voor informatie en bestellingen:
GENERALE DIAKONALE RAAD
DER NEDERLANDSE HERVORMDE KERK
Postbus 14100, Utrecht, tel. 030-332426, giro 8685.

VERSCHENEN:

Wreedheden in Rood China

Ruim 60 kleurenreprodukties van de kunstenaar Ch'en Yung-Sheng, die de gruwelen tijdens de Culturele Revolutie van nabij meemaakte.

Behalve een inleiding en een levensbericht van de schilder, bevat het boek slechts korte bijschriften. Meer is ook niet nodig.

SPECIALE PRIJS: incl. verzendkosten **ƒ 14,—.**
Besteladres: I.C.C.C., Antwoordnummer 400,
De Bilt (zonder postzegel!) of op postgironr. 524990. t.n.v. Alg. Secr. I.C.C.C. – De Bilt.

BON

Zend mij s.v.p. .....ex. „Wreedheden in Rood China" à ƒ 14,—.

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

MERCASOL - Roestpantser

voor de Zweedse ML behandeling van automobielen.

IMPORTEUR:

Perquin Import B.V.

Haagweg 15, Leiden. Telefoon 071-769200.

„SPECIALE VAKANTIEREIZEN NAAR INDONESIË"

Wilt u....

na zoveel jaren nog graag weer eens terug naar het land, waar u zo dikwijls met weemoed aan terugdenkt?

Heeft u....

daarbij een speciale plaats op het oog?
Onze directeur zelf zorgt voor een pension-adres in of bij die plaats. Ook zeer goede hotels en guest-houses behoeven niet duur te zijn.

Ook zijn wij gespecialiseerd in vliegreizen naar Australië te verzorgen. U vliegt reeds vanaf ƒ 2.550.- v.v.

Wendt u tot

REISBUREAU "INTERJET"

Esweg 22 - Hardenberg - Telefoon 05232-2018.
Stoeldraaierstraat 52 'Toko Borobudur' Groningen - Tel. 050-135032

WIJ KUNNEN U RETOURVLUCHTEN AANBIEDEN V.A. ƒ 1.790.-

N.B.
Wilt u hier in Nederland weer eens in de sfeer van 'Tempo Dulu' verkeren en exclusieve Indonesische gerechten maken of klaar kopen, loop dan eens binnen bij onze 'Toko Borobudur' op het zelfde adres.

SPAARBRIEVEN

Een storting van ƒ 1000,– levert op na:

3 jaar	**ƒ 1250,–**	**(7¾%)**
4 jaar	**ƒ 1375,–**	**(8¼%)**
5 jaar	**ƒ 1525,–**	**(8¾%)**

CHR. SPAARBANK „EIGEN HAARD" GRONINGEN

Lopende Diep 7 - Tel. 050-127902-127687

Voor al uw verhuizingen

M. DE LELY en ZN. B.V.

wij komen u geheel vrijblijvend prijsopgave doen!

Kantoor: Oudedijk 84A, tel. 010-134363
ROTTERDAM - Na 18.00 uur: J. Ton, tel. 010-203846.

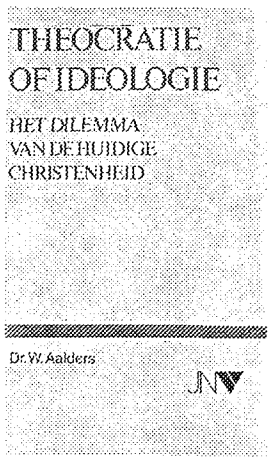

Dezer dagen verschenen:

Dr. W. Aalders
THEOCRATIE OF IDEOLOGIE
Het dilemma van de huidige christenheid
306 blz., gebonden *f* 37,50

De auteur heeft de stormachtige ontwikkelingen van de laatste jaren in kerk en universiteit, staat en maatschappij van nabij meegemaakt. In dit boek laat hij zien hoe de fundamentele waarheden van de Reformatie en het Réveil dreigen verloren te gaan. De grote vraag vandaag is: waar vindt het confessionele geloof nog een huis om in te wonen sinds de ideologische doorbraak in de kerk, in de christelijke school en in de christelijke politieke partijen heeft plaatsgevonden. Tegenover de ,,diepinsnijdende veranderingen" past niet langer argeloosheid en naïviteit. Vanuit Groen tracht de auteur de roeping van de hedendaagse christenheid aan te geven. Dit rijke boek is van groot belang voor allen die met bewogenheid en bezorgdheid aanzien dat de invloed van het christendom tanende is, vooral ook door de ondergraving en aanvallen op de fundamentele waarheden van de zijde van het moderne denken, dat niet ophoudt met zijn pogingen binnen de kerk gestalte te krijgen.
Juist in deze dagen van verkiezingsstrijd en discussie over het ethisch réveil een belangrijk boek, dat allen die de confessionele partijvorming verdedigen een hart onder de riem steekt.

Verkrijgbaar in de boekhandel

JNV

UITGEVERIJ J. N. VOORHOEVE - DEN HAAG

Neem een stem mee

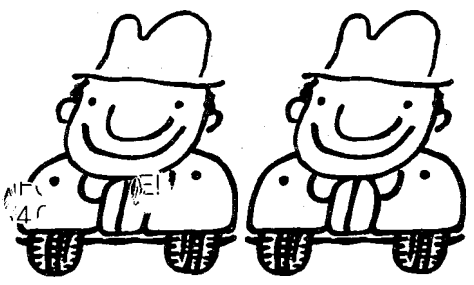

Straks gaan we stemmen. Gaan we gebruik maken van ons recht om een woordje mee te spreken over wat er in ons land gebeuren moet.

Nu is er misschien bij u in de buurt iemand die minder mobiel is dan u. Die de stembus op eigen kracht niet, of met moeite kan bereiken.

Iemand die wèl een stem heeft en die ook wil laten spreken.

Als ú zo iemand kent, is het een kleine moeite om hem of haar even mee te laten rijden.

En als u zo iemand bènt, vindt u vast wel een automobilist die u even mee wil nemen.

Zó kunnen we met z'n allen plezier hebben van ons autootje.

Voor een gratis "Blij dat ik Rij"-sticker kunt u terecht bij de RAI, postbus 2052, Amsterdam. Of bij uw BOVAG-bedrijf.

Openbare Bibliotheek Groningen

NG
NEDERLANDSE GEDACHTEN
weekblad van de anti-revolutionaire partij
33e jaargang – nr. 21 28 mei 1977

De maatschappelijk werkster van de Zuidmolukse gemeenschap in Bovensmilde zet zakken met lunchpakketten neer bij de ingang van het met kranten geblindeerde schoolgebouw

Gijzeling en verkiezing

Hardhandig werden wij deze week in het zicht der verkiezingen op de betrekkelijkheid ervan gedrukt door de gijzelingsaktie, schrijft mr. W. Aantjes deze week in zijn „Van A tot U" op pag 3.
Door deze afschuwelijke akties heeft onder andere het CDA besloten de verkiezingscampagne geheel stop te zetten omdat de zorg voor de gegijzelde schoolkinderen en treinpassagiers op dit moment het belangrijkste was.

Ondanks de gijzelingsakties zijn de Tweede Kamerverkiezingen woensdag jl. normaal doorgegaan. Eerste korte commentaren van enkele CDA-prominenten willen wij u dan ook niet onthouden en waarvoor wij naar het overige van deze pagina verwijzen.

Geringe winst voor het CDA

Verkiezing en gijzeling

Gezien de huidige omstandigheden met betrekking tot beide gijzelingsacties in Bovensmilde en De Punt, is de CDA-lijsttrekker Van Agt als eerst-verantwoordelijke man uiteraard niet in de gelegenheid geweest een eerste commentaar te leveren op de verkiezingsuitslag. We volstaan daarom met een drietal eerste commentaren, te weten van CDA-voorzitter Steenkamp, nummer twee op de CDA-lijst Aantjes en ARP-voorzitter De Boer.

P. Steenkamp:

CDA-idealen zijn aangeslagen

CDA-voorzitter Steenkamp achtte het opmerkelijk dat het CDA goed is aangeslagen bij de kiezers. „Wij hebben onze eigen mensen behouden", zo zei hij. „Er is winst geboekt, de CDA-idealen zijn aangeslagen in het land. Het is duidelijk dat het „driestromenland" van CDA, PvdA en VVD is aangeslagen in de Nederlandse politiek. Ook is er een sterke concentratie op de linker helft van het Nederlandse politieke krachtenveld rond de PvdA waarneembaar: op zich is dat een belangrijke zaak. De radicale krachten in Nederland zijn wat teruggedrongen en daar heeft de PvdA baat bij gehad, getuige het verlies van onder andere de CPN, de PSP en de PPR, aldus Steenkamp.

Over de mogelijkheden ten aanzien van de kabinetsformatie zei de CDA-voorzitter het volgende: „Een combinatie CDA-PvdA vormt een meerderheid in Nederland. Maar getalsmatig behoort ook een combinatie CDA-VVD tot de mogelijkheden. Deze laatste combinatie is dan wel de kleinste combinatie. Voor het overige is lijsttrekker Van Agt de eerste man, die op dit terrein uitspraken moet doen."

W. Aantjes:

Accent op programmatische besprekingen

„Naar aanleiding van de verkiezingsuitslag kan gesteld worden dat het CDA is aangeslagen in Nederland", aldus mr. W. Aantjes (maar zo zei hij: „We hadden natuurlijk graag een nog grotere winst gezien). De komende vier jaren moet er echter een grote krachtproef door het CDA geleverd worden. Op zich is het meest verheugend dat de verkiezingen normaal zijn doorgegaan, waarbij ik natuurlijk denk aan de gijzelingsakties. Waarschijnlijk hangt de grote opkomst ook samen met deze akties.
Het Nederlandse volk komt een kompliment toe voor het democratisch gehalte wat zij nu heeft getoond. „De verkiezingsuitslag overziende kan ik stellen dat de kiezers duidelijk afstand genomen hebben van extreme linkse groeperingen. Duidelijk hebben de kiezers gekozen voor een gematigd vooruitstrevend beleid.
De grote winst van de PvdA komt van de CPN, PPR en PSP. Ondanks de radicalisering die binnen deze partij naar voren is getreden, bestaan er grote mogelijkheden voor een gematigd vooruitstrevend beleid. Wat betreft de regeringscombinatie moet ik zeggen dat dit vragen zijn die door de lijsttrekker beantwoord dienen te worden.

Op de vraag of het niet duidelijk is dat de kiezers gekozen hebben voor een voortzetting van het PvdA/CDA-beleid antwoordde de heer Aantjes dat geen nieuw kabinet CDA/PvdA bestaat bij de gratie van het alternatief. Hierbij doelend op de uitspraak van de heer Steenkamp waarin deze meedeelt dat een CDA/VVD-combinatie cijfermatig mogelijk is. Volgens de heer Aantjes echter is het nu belangrijk dat de PvdA een keus zal maken. Volgens Aantjes zal de formatie voor een groot deel afhangen van onze eigen informatiekriteria, nl.:
– ons program moet duidelijk herkenbaar zijn;
– de verkiezingsuitslag;
– de combinatie moet een duidelijke meerderheid bezitten;
– het toekomstige kabinet moet de actuele problemen aankunnen.
Daarom zal het volle accent nu liggen bij de programmatische besprekingen.

Partijvoorzitter Hans de Boer:

„De uitslag valt mij niet tegen"

„De opkomst is het eerste waarvan ik vind dat het uiterst plezierig is. Ondanks de huidige omstandigheden hebben de meesten het als hun democratische plicht gezien naar de stembus te gaan.
Daarnaast is de positie van het CDA niet spectaculair vooruitgegaan, maar van teleurstelling is echter geen sprake. We opereerden vanuit een moeilijke situatie: twee regeringspartijen en een oppositiepartij. Ten opzichte van enquêtes van twee a drie jaar geleden valt mij de uitslag niet tegen," zei de heer De Boer. „Spectaculaire winst voor de PvdA, die afkomstig lijkt te zijn – hoewel we op dit moment nog niet alles kunnen overzien – van, voor het grootste deel, uit het linker veld opererende groeperingen."

Inzet vereist

„Winst vind ik dat men is gekomen van meer extreem links tot meer gematigd links. Opmerkelijk is ook dat het CDA niet hee t verloren, terwijl de kleinere religieuze groeperingen dat wel hebben gedaan. Daarbij is eveneens opmerkelijk, dat ook het enorme verlies van de CPN, die toch altijd een zekere groep kiezers had, onder meer wordt veroorzaakt door het feit dat men nu heeft gekozen voor zekerheid en niet voor avontuur, " aldus de ARP-voorzitter. Ondanks het verlies van de kleine confessionele partijen heeft de voorzitter van de ARP toch wel het gevoel, dat deze een belangrijke rol zullen blijven spelen in de actieve politiek. Hij acht de rol van de kleine partijen voor de confessionele politiek als zodanig echter niet doorslaggevend. De ARP heeft gekozen voor een federatief samengaan met KVP en CHU en daarom zal alle klem nu aankomen op de invulling van het beleid. Alle nadruk zal moeten vallen op het elkaar inhoudelijk kunnen vinden. Het komt aan op de inhoud en wat men voorstaat en daarvoor zullen we ons moeten inzetten! Een gedeelte van de (kleine) winst van het CDA is afkomstig van jonge en nieuwe kiezers: gebleken is dat in elk geval bij de nieuwe kiezers het CDA is aangeslagen. Vanuit deze groep stemde ruim 20 procent op het CDA, wat bepaalt positief is te noemen."
Voorzitter De Boer is het eens met de uitspraak van de heer Aantjes, dat in de komende parlementaire periode een grote krachtproef zal worden gevraagd van het CDA. De beslissing om als christelijke partijen binnen het CDA samen te werken hebben wij positief genomen. Dat betekent, dat in de komende jaren zal moeten blijken wat we met ons program doen en hoe we dit inhoudelijk gestalte kunnen geven om zodoende herkenbare politiek te voeren.

Bedankt

Dit eerste voorlopige commentaar afsluitend heeft partij-voorzitter De Boer er alle reden voor te bedanken voor de enorme inzet en het enthousiasme van de mensen op de partijbureaus en binnen de partijen en campagneteams gedurende de afgelopen maanden. Hij vindt dit geweldig en bemoedigend voor de verdere toekomst van het CDA, dat gedaan kon worden.

Uitslag stemming kiesverenigingen

Op pag. 2 van dit nummer leest u de uitslag van de stemming onder de kiesverenigingen. In een groot aantal vacatures van diverse partij-organen moest worden voorzien, waaronder het partijbestuur.

DEZE WEEK in NG:

Eerste commentaar op verkiezingsuitslag pag 1
Uitslag stemming kiesverenigingen pag 2
Aantjes over gijzeling en verkiezing pag 3
De aktualiteit van Groen pag 4
Kabinetsformatie pag 5
Zeevervuiling: onderschat milieuprobleem pag 6
Verslag „landesversammlung" CDU-vrouwenvereniging pag 7
Uit de Arjos pag 9
Plannen CDA-vormingsstichtingen 1977/78 pag 11

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S, ORGELS
OVERTOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

IN OGENSCHOUW

Samen verantwoordelijk

Wij zijn als het goed is in de politiek bezig om steeds opnieuw te proberen de samenleving te verbeteren. Stukje bij beetje; stap voor stap. Daar gaat het toch om.

In een verkiezingscampagne heeft het er wel eens de schijn van, dat het soms gaat om het elkaar vliegen afvangen. Wat het fraaie daarvan ook zou mogen zijn.

En natuurlijk, daar krijg je en daar geef je over en weer de kansen voor. Want nooit is iets wat je doet, nooit is iets wat je regelt voor honderd procent geslaagd voor de één noch voor de ander. Ten aanzien daarvan zijn altijd wel op- en aanmerkingen te maken. En bovendien kan het vervolgens altijd nog weer beter.

Samenleven door samen-werken

Politiek is een altijd durende bezigheid in het leven van de mensen. Mensen, die met elkaar moeten leven en moeten willen samenleven.
En de mensen, die in de politiek bezig zijn – omdat zij afgevaardigd zijn door de burgers om hen te vertegenwoordigen – moeten zien aan dat samenleven concrete vorm te geven. Door middel van samen-werken.
Ook na de verkiezingen – wij schrijven dit vóór de verkiezingen – zal geen van de drie grotere groeperingen (hoe de uitslag van de verkiezingen ook is) alléén een voldoende stevige parlementaire basis hebben om de zaken alleen op grond van het eigen program te regelen.

Zelfs een parlementaire basis van 76 zetels, de helft plus één, is nauwelijks voldoende stevig. Daarvoor zijn trouwens eerder negentig dan tachtig zetels wenselijk. Een krachtig meerderheidskabinet zal de samenleving, waarin immers nogal wat grote problemen aan de orde zijn, het beste kunnen dienen.

Formatie

Om een eerste goede stap in die richting te zetten is van veel belang, dat vanuit een goede mentaliteit en in een redelijke sfeer de formatie van een nieuw kabinet plaatsvindt. Daarbij zal ongetwijfeld touwtrekken plaatsvinden; immers geen politiek zonder touwtrekken. Daar behoeft men als zodanig niet zo snel van te schrikken.

Maar over en weer zal men, als direct betrokkenen bij de kabinetsformatie en als fractie, elkaar in ieders waarde moeten laten, vooral ook gelet op de kiezers achter de gekozenen. Verder zal met name op het program en op de strategie moeten worden gelet en blijft tactiek – zoals dit hoort – een zaak die de strategie moet dienen en dus niet mag dwarsbomen. Wij kennen de verkiezingsuitslag nu nog niet. Het kan om zo te zeggen meevallen of tegenvallen of het kan gewoon aan verwachtingen tegemoet komen. Dan hebben wij het natuurlijk over aantallen Kamerzetels.

Oproep van het Evangelie

Het aantal is in de politiek veelal niet zonder belang. Maar uiteindelijk is van tenminste zoveel betekenis de kracht van argumenten en de overtuigingskracht en het élan waarmee gewerkt wordt. Dat geldt voor ons evenals voor anderen; voor anderen net zoals voor ons.
Wij zijn in ons land met elkaar verantwoordelijk hoe het zo goed mogelijk gaat met onze samenleving, voor onszelf en voor onze medemensen.
Wij zijn: samen verantwoordelijk.
En wij moeten proberen elke dag opnieuw te handelen en wandelen „in antwoord op de wereldwijde oproep van het Evangelie tot dienst aan God en medemens, en vanuit de bereidheid zich te stellen onder de voortdurende kritiek daarvan".

W.d.K.

Campagne-impressies

Door mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters; ARP-Tweedekamerlid

Abrubt is de verkiezingsstrijd gestaakt. Op onverwachte, afschuwelijke wijze is de campagne een halt toegeroepen.
Opwekkende leuzen als „kies Dries", „stem verantwoord", „CDA moet" verstomden. De adem stokte in de keel.

Indrukken

Hoe vreemd en naar is deze wending. Het plotselinge, wrange einde zette een donkere domper op de lichtvoetigheden en vrolijkheden van de straatcampagnes. Ook de harde, af en toe zelfs verbeten strijd tussen de partijen komt door de gebeurtenissen in een eigenaardig licht te staan.
De eerste CDA-campagne was wel vol bijzondere indrukken en belevenissen. Uit de ervaringen valt te leren. Het CVC zal zeker voor een grondige evaluatie en analyse zorg dragen.
Hier zo maar wat verse impressies bijeengebracht – subjectieve ervaringen van één van de vele honderden CDA-leden die tijdens de campagne het Christen Democratisch Appèl mochten vertegenwoordigen.

Thuiswedstrijden

De CDA-bijeenkomsten waren over 't algemeen bijzonder inspirerend.
De dikwijls levendige discussie bewoog zich op praktisch alle belangrijke beleidsterreinen: grondpolitiek en ondernemingsraad, onderwijs, abortus, land- en tuinbouw, defensie en energiebeleid, om zo maar enkele te noemen. Het door praktisch alle partijen aangewakkerde vuurtje, dat het CDA onduidelijk zou zijn en vóór de verkiezingen zou moeten kiezen, brandde blijkbaar toch in vele CDA-harten. Soms nam de discussie over het samenwerken (niet samengaan!) van CDA met PvdA of VVD zulke proporties aan dat er aan het eigen program, het eigen beleid en de eigen CDA-idealen wat te weinig werd toegekomen.

De echte strijd tussen de grote politieke hoofdstromen, ieder met een eigen mens- en maatschappijvisie en dáárdoor met verschillende politieke opvattingen en programmapunten, dreigde soms op de verkeerde helft van het veld zich te gaan afspelen. Alsof de echte keus waarom het zou gaan, de keus zou zijn tussen een socialistisch-getint CDA of een liberaal-getint CDA.
Over 't algemeen echter hebben de CDA-bijeenkomsten velen bemoedigd. Steeds weer bleek hoe men elkaar herkende als broeders en zusters in de strijd met gemeenschappelijke politieke idealen. Hopelijk zijn velen daarna met de zo noodzakelijke mond-op-mond beademing begonnen in hun naaste omgeving.

Uit-wedstrijden

De uit-wedstrijden waren soms zeer spannend. Wat een forumdiscussies zijn er georganiseerd! Je leert je politieke tegenstanders dan wel heel goed kennen. De kritische vragen en aanvallen zijn vaak niet mals en welke argumenten worden dan aangedragen als verweer? Ook voor CDA-vertegenwoordigers vormen zulke forumdiscussies met zeer gevarieerd publiek een grote uitdaging. Vooral jonge mensen proberen je soms door te prikken, tot op het bot.
Gelukkig hebben we een goed verhaal en we staan er achter!
Opvallend vond ik dat vertegenwoordigers van de PvdA in hun inleidingen nooit kwamen met een hartstochtelijk verhaal over de zo gewenste socialistische maatschappij. Wel het kabinetsbeleid en het program-thema „eerlijk-delen" speelden een grote rol – maar niet een invulling van wat een Den-Uyl-samenleving van de toekomst zou moeten voorstellen als echte socialistische samenleving. De kleinere linkse partijen tamboerden hier juist wel op, vaak op zeer dogmatische wijze.
Weg met het kapitalisme, veel nadruk op de noodzaak om de strijd voor het socialisme te intensiveren, socialistische revolutie als enige voorwaarde voor werkelijke bevrijding, b.v. ook voor de werkelijke bevrijding van de vrouw e.d. Daarbij waren de verschillende zeer linkse partijen het wel dikwijls eens over het doel en over de zwakte van het parlement en de kracht van buitenparlementaire akties, maar niet over de aard en de wijze van aktie-voeren.
Soms moest de PvdA zich in het debat krachtig verweren tegen de beschuldiging dat er tijdens vier jaar „progressief" beleid nog nauwelijks iets van socialisme te bespeuren valt in onze Nederlandse samenleving.
De PPR zat er dikwijls wat vreemd tussen. Enerzijds deden de PPR-vertegenwoordigers vaak enthousiast mee met de verhalen van de aanwezige socialistische partijen, soms zelfs met trots vermeldend dat men als PPR met de CPN had willen praten maar dat de CPN de boot had afgehouden. Tegelijkertijd moest men zich dan toch duidelijk proberen te profileren als niet-socialistische stroming in het „progressieve" kamp.
Een poging daartoe gelukte lang niet altijd.
Waar het succes van D'66 vandaan kwam, vooral in discussies met jongeren, was soms zeer onduidelijk. Is het inderdaad „het CDA zonder god" – goede verhalen zonder de bron die het CDA juist zo wezenlijk acht voor politieke daden?.
Het CDA zal vooral aan mensen die deze bron van huis uit niet kennen of er vaarwel tegen hebben gezegd, aan jongeren die van het Evangelie vervreemden, moeten kunnen overbrengen dat zij toch aan ons appèl gehoor zouden kunnen geven. Dat wordt ook voor de komende jaren, te midden van steeds voortschrijdende deconfessionalisering, voor het CDA een grote opgave!
Sommige D'66'ers discussieerden nog sterk vanuit de tot nu toe gevolgde koers van pragmatisme – gewoon goed reageren op de praktische politieke problemen die zich voordoen, zonder daarbij grote lijnen te trekken vanuit een beginsel. Sommige vertegenwoordigers spraken met andere D'66-mond. Zij schermden met een term als socialistisch-liberalisme, probeerden een bepaalde ideologie aan te duiden of beloofden dat na de verkiezingen het D'66-dogma op democratische wijze door de partij zou worden vastgesteld. Een voorbeeld hoe het toe kon gaan. Tijdens een debat op een christelijke pedagogische akademie over de funktie van de Overheid en de relatie tussen levensovertuiging en ideologische en politieke idealen riep de D'66-man nogal geprikkeld uit: „Wij zeggen tegen iedereen: uw overtuiging interesseert me niet! 't Gaat erom wat ik samen met u kan uitvoeren".
Ten diepste betekent zo'n uitspraak toch dat politiek handelen „waardenvrij" zou zijn – vanuit zeer verschillende achtergrondsvisies gemakkelijk op een gemeenschappelijke noemer te brengen.
Toch had D'66 in de tweede verkiezingsronde ook op deze schooi niet aan aanhang verloren, integendeel.
De VVD werd praktisch overal zeer kritisch benaderd als het ging over de uitermate gevoelige onderwerpen

Vervolg op pag. 3

Uitslag stemming kiesverenigingen

De afgelopen weken hebben de kiesverenigingen moeten stemmen over een aantal dubbeltallen, ter voorziening in vakatures van o.a. partijbestuur, Organisatie Commissie, Kuyperstichting en Commissie van Beroep.

Voor de 24e mei dienden de stembiljetten op het partijbureau te zijn ontvangen. Een stemcommissie bestaande uit mw. H.R. Scholten te Den Haag, en de heren K. Moilema te Alphen a/d Rijn en C. v. 't Hoog te Waddinxveen, heeft op woensdag 25 mei de navolgende uitslag vastgesteld:

Presidium

■ Tot *voorzitter* van de ARP is gekozen de heer H.A. de Boer te Santpoort;
■ tot *ondervoorzitters:* de heren D.Th. Kuiper te Amsterdam en B. Krol te Zeist;
■ tot penningmeester: M. Paats te De Lier;
■ tot voorzitter van de Organisatie Commissie is gekozen de heer N. Schouten te Driebergen.

Leden partijbestuur

■ In het partijbestuur zijn de volgende leden gekozen:
mw. N. Zuidema-van Dijk, Hilversum
Sj. Jonker te Jezus-Eik te België
dr. P.C. Bos te Eindhoven
mw. A. de Vries-Hoppe te Arnhem
drs. P. Bukman te Voorschoten
mr. W.R. v.d. Sluis te Hilversum
ds. J. Plantinga te Dronten
mw. L.G. Winsemius-Korfker te Kampen
dr. S. Faber te Hardegarijp (Fr.)

Kuyperstichting

■ Tot voorzitter van de Dr. Kuyperstichting is gekozen mr. J.H. Grosheide te Rijswijk Z.H.

■ en tot penningmeester mr. H.M. Krans te Scheveningen.

Commissie van Beroep

■ Tot *leden* van de Commissie van Beroep zijn gekozen de heren L. Schuman en J.J.A. Scholten te Den Haag en A. Herstel te Utrecht.

■ Tot *plaatsvervangende* leden:
Chr. F. Bramer te Leeuwarden
J.H. Prins te Amsterdam
en W. Blaken te Lopik
Hierbij stemden ook de stemhebbende leden van de partijraad.

Volgende week meer informatie over deze stemming.

BON

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Wenst abonnement .....

Wenst proefnummers .....

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 14,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 9,00 per half jaar

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

Bitter noodzakelijk

De wereld is opnieuw geconfronteerd geworden met een ramp die fatale gevolgen had kunnen hebben. De olieboring op de Noordzee heeft ons dit overduidelijk onder ogen gebracht. Wij behoeven ons niet te troosten met de gedachte, dat dit zou zijn: „eens maar nooit weer".
Immers menselijke fouten en technische onvolkomenheden zullen blijven.
Met de te aanvaarden consequenties, dat de zee, de rivieren en de kusten onvoorstelbaar kunnen worden beschadigd, waardoor het menselijk leven, de flora en fauna ernstige schade oplopen.

Het zal vermoedelijk niet mogelijk zijn deze oliebronnen af te stoten. De groeiende bevolking en de economie van de op korte termijn wereld vragen er nog om.
In dat verband is het dringend gewenst, nu reeds de tegenmaatregelen te bedenken, die de gevaren tot de meest geringe proporties terugdringen. Zowel voor wat betreft het afbreken van de oliemassa's op zee als met betrekking tot de gevolgen, die de vele nederlandse kustgemeenten bedreigen. Men is tot op heden daartoe onvoldoende voorbereid. Het lijkt gewenst, dat de E.E.G. dit probleem spoedig en grondig aanpakt. Voor elk der afzonderlijke landen is die opgave te zwaar.

Nixon

Nu ook in ons land de interviews met Nixon op de beeldbuis verschijnen willen wij enkele kanttekeningen maken.
Het is niet aan te nemen, dat het hem alleen gaat om het financieel gewin. Niet alleen geldt dit voor de forse betaling voor deze interviews. De memoires, die hij aan het schrijven is, worden op deze wijze voorbereid ten verkoop aangeboden.
Het zal duidelijk zijn, dat het Nixon om iets anders zal gaan. Hij wenst rehabilitatie nu zijn berechting niet aan de orde is geweest, in tegenstelling tot zijn medewerkers.
Vanuit deze ooghoek zal men de komende interviews moeten zien.

NG COMMENTAAR

Een vondst

Minister Gruijters en zijn P.v.d.A.-rechterhanden hebben goed werk gedaan.
Dit is geen oordeel over hun politiek handelen. Wel over een van hun laatste daden in deze demissionaire periode.
Zeer onlangs is nl. van hun kant aan de Kamers een overzicht verstrekt van de ontwikkelingen ten aanzien van de Volkshuisvesting in de afgelopen 4 jaar.
Bovendien leggen zij hierdoor verantwoording af van het beleid dat zij gevoerd hebben. Het is jammer, dat dit stuk voor wat dit laatste betreft niet meer door de Kamer kan worden behandeld. Als het Kabinet z'n periode zou hebben uitgezeten, zou een openbare behandeling van deze brief – vóór de uitgeschreven verkiezingen – hebben vastgesteld of en zo ja, in hoeverre er sprake is geweest van een acceptabel beleid op het stuk van de Volkshuisvesting. De kiezers zouden dan een meer helder inzicht hebben verkregen dan nu het geval is.
Deze verantwoording vertoont ook het facet een samenhangend overzicht te geven van hetgeen is gebeurd en wat nog te wachten staat.
Wij achten dit een voortreffelijke wijze van doen.
De bezetting van de nieuwe Tweede Kamer zal veel nieuwe gezichten vertonen, terwijl de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat er andere bewindslieden verschijnen. In dat verband is het door deze brief vergemakkelijkt een inzicht te krijgen.

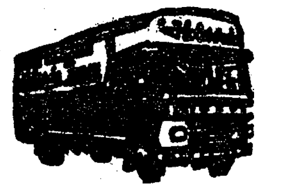
Holwerda-Zonen
DOKKUM LELYSTAD
Alle transporten
BINNEN- EN BUITENLAND
SPECIAAL VERHUIZINGEN
Meubeltransporten

En dat is nodig, want dit terrein is niet eenvoudig en nogal aan verandering onderhevig geweest.
Al lezende wordt heel duidelijk overigens, dat het regeerakkoord, gebaseerd op tweeërlei politieke programma's, in de loop van de tijd drastisch moest worden aangepast door de inmiddels afgetreden financieel-economische fractie. Ook dat is bijzonder leerzaam!

VAN A TOT U

Gijzeling en verkiezing

Deze aflevering moet worden geschreven vóór de verkiezingen en verschijnt erna.
Geen erg geschikt moment derhalve om over die verkiezingen te schrijven.
Er is echter nog een andere reden, namelijk dat wij in het zicht van de verkiezingen hardhandig op de betrekkelijkheid ervan zijn gedrukt door de gijzelingsacties.

Terecht hebben de partijen dan ook onmiddellijk besloten alle verkiezingsactiviteiten te staken.
Op dat moment was maar één ding nog belangrijk en dat was de zorg voor de gegijzelde schoolkinderen en treinpassagiers.

Vooral politici die in de verkiezingsstrijd de aandacht trekkende persoonlijkheden waren dienden zich (voor zover geen specifieke ministeriële verantwoordelijkheid dragend) zo afstandelijk mogelijk te gedragen.
Iedere indruk moest worden vermeden dat de gijzelingen mede gebruikt zouden worden voor de eigen verkiezingspropaganda. Het enige wat hun te doen stond was terug te treden en de gijzelingsaffaires met vertrouwen over te laten aan de eerst-verantwoordelijke minister van Justitie, die bijgestaan door de minister van Binnenlandse Zaken en de minister-president, bij eerdere gijzelings- en kapingszaken bewezen heeft met grote wijsheid en koelbloedigheid in zaken van deze aard te kunnen handelen.
Helaas heeft niet iedereen die

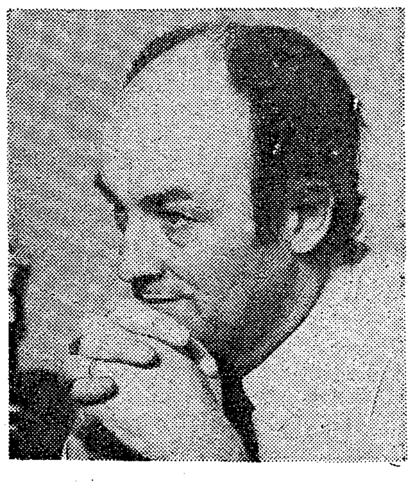

terughoudendheid kunnen opbrengen. De huidige via de radio voor alle fractievoorzitters bijeen te roepen, alsof dat in dit stadium roepen, alsof dat in dit stadium enige bijdrage tot de oplossing had kunnen betekenen. De lijsttrekster van de PPR veronderstelde dat nu wel weer geroepen zou worden om meer politie en om treinbewaking en trok daarom uit de gebeurtenissen de conclusie dat het maar het beste was „links" te stemmen. De lijsttrekker van D'66 trad in de publiciteit met een verklaring tot bemiddeling bereid te zijn. Ministers die bij vorige gijzelingen nimmer een bijzondere verantwoordelijkheid droegen achtten zich nu plotseling nauw betrokken. Behalve (uiteraard) de minister van Justitie en de minister-president noemde de radio-nieuwsdienst maandagavond als betrokkenen bij het crisis-centrum de ministers Van Kemenade, Stemerdink, Van Doorn (ditmaal onder eigen naam) en Pronk. Niet genoemd werd de zeer bij de zaak betrokken minister van Binnenlandse Zaken. De selectiviteit ligt er wel erg dik op. Het NOS-journaal vulde de beeldbuis langdurig met de minister-president. VARA's Achter het Nieuws groepeerde een geheel aan de gijzeling gewijde uitzending om de persoon van de premier. Ook trad dinsdag minister Vorrink nadrukkelijk in de publiciteit rond de gijzelingsdrama's. Sinds woensdag zal al deze aandrang wel wat afnemen.
De eerst-verantwoordelijke bewindsman Van Agt heeft er zich niet door laten verleiden zich via de gijzelingen als CDA-politicus op de voorgrond te dringen. IJlings teruggekeerd van zijn verkiezingscampagne zei hij: „De verkiezingen zijn op dit moment niet belangrijk. Ik ben nu allereerst minister van Justitie." En daarnaar gedroeg hij zich.
Op het ogenblik dat ik dit schrijf weet ik uiteraard de uitslag van de verkiezingen nog niet. Het interesseert mij op dit moment ook niet. Van belang is nu alleen hoe bij het verschijnen van dit nummer de gijzelingsaffaires en vooral het lot van de slachtoffers verloopt of zal zijn afgelopen.
Vurig te hopen is evenwel dat het democratisch gehalte van ons volk juist nu de proef zal hebben doorstaan en dat op vooroordeel jegens kleur of ras gebaseerde of daarnaar lonkende partijen geen enkele voet aan de grond hebben gekregen.
En wat het CDA betreft hoop ik dat het bij een meevallende uitslag niet overmoedig en bij een tegenvallende uitslag niet ontmoedigd zal worden. De zaak die het CDA zegt voor te staan blijft in beide gevallen aller inzet waard. Er staat ons ongeacht de uitslag slechts één ding te doen: ons daarvoor vier jaar lang eensgezind in te zetten.

Aant

Campagne-impressies

Vervolg van pag. 2

ontwikkelingssamenwerking, abortus en sociale voorzieningen. Tot mijn verbazing heb ik herhaalde malen meegemaakt hoe VVD-vertegenwoordigers niet pal stonden voor de opvattingen van hun partij.
Het gedraai van de VVD t.a.v. het abortusvraagstuk werd de vertegenwoordigers soms krachtig voor de voeten gegooid. Een aantal woordvoerders probeerde het probleem onder tafel te werken door emotioneel te verklaren dat abortus een subtiele zaak is van leven en dood en dat het daarom buiten de politieke discussie dient te worden gehouden – terwijl de laatste zo moeilijke beslissingen juist in de politiek genomen moeten worden en het daarom juist politiek gezien een zeer relevant onderwerp is!
De indienster van het VVD-wetsvoorstel met betrekking tot de zwangerschapsafbreking legde op een avond van „wij vrouwen eisen" voor een mudvolle zaal uit dat zij zelf eigenlijk als een aktiegroep binnen de VVD kon worden beschouwd, dat het compromis in het VVD-program (de 13-weken-grens) alleen maar betekende dat er één deskundige bij komt, terwijl er verder geen sanktie op staat en dat over dat compromis ook best in onderhandelingen met anderen gepraat zou kunnen worden – dit laatste als een handreiking aan de PvdA-vertegenwoordigster die had meegedeeld dat de PvdA slechts zou willen uitgaan van het verworpen VVD/PvdA-wetsvoorstel en niet bereid zou zijn mee te helpen om de interne problemen van de VVD op te lossen. Bij de discussies rond de ontwikkelingssamenwerking legden vele VVD-vertegenwoordigers sterk de nadruk op het feit dat de jongeren in het program hebben gebracht dat Nederland zich in de voorhoede van de Europese landen dient te bevinden, terwijl men VVD-bezuinigingsbedoelingen in de mist liet. Toen in een discussie over christenzijn in verschillende politieke partijen de VVD op deze zaak werd aangevallen, verklaarde christen-VVD-er prompt dat hij zelf geheel niet stond achter de ontwikkelingssamenwerkingsparagraaf van zijn partij!.
Hetzelfde meldde een VVD'er in een forum in een vormingscentrum toen hij werd aangevallen op de VVD-opvattingen t.a.v. de sociale voorzieningen.
Plotseling hingen daardoor alle kritische vragen van de jongeren in de lucht en was er geen debat hierover meer mogelijk.

Christenen van verschillende kleur

De moeilijkste discussies zijn waarschijnlijk wel die tussen christenen van verschillende partijen. Vooral subtiel wordt het als een aantal samenwerkende kerken op deze noemer een forumdiscussie in verkiezingstijd organiseert. Laat een ieder eens komen vertellen waarom hij of zij juist in die partij aktief is waarna de aanwezigen met de christenpolitici over hun argumenten kunnen discussiëren. Dat betekent dan zo'n avond: elkaar als christen volkomen respecteren en „heel" laten, partij-politiek „spel" achterwege laten want de sfeer van „geloofsgetuigenissen" overheerst, terwijl tegelijkertijd goed duidelijk gemaakt moet worden wat de wezenlijke verschillen van inzicht zijn.
Juist de CDA-vertegenwoordiger wordt dikwijls het meest aangevallen door de partners, terwijl de anderen bovendien soms zelf uit één van de christelijke partijen afkomstig zijn, maar deze bewust, soms zelfs geïrriteerd de rug hebben toegekeerd.
Ook hier een voorbeeld hoe dat kan gaan. De PvdA-christen in het forum kiest voor drievoudige solidariteit: solidariteit met de minst-bevoorrechten hier, de arbeiders vooral, de „vreemdelingen" hier (Surinamers, Zuid-Molukkers etc.) en voor de „derde" wereld.
Het socialisme is het scheppen van een meer „gelijke" samenleving, waarin mensen vrij kunnen leven.
Christenen sluiten zichzelf als groep af en willen tegelijkertijd de samenleving het christendom opleggen.
Er is wel een schaarste aan materiële goederen, aan grond e.d., daar mag de staat ingrijpen, verdeling opleggen. Er is geen schaarste aan immateriële goederen, aan normen en waarden, dus mag de staat deze aan niemand opleggen. De staat heeft dus b.v. geen taak t.a.v. het abortus-vraagstuk. Dat christenen zich apart organiseren in een politieke partij werkt op zich al polariserend, dat mag men wel eens goed bedenken als men als CDA over harmonie-model praat.

De christen-VVD-er legt sterk het accent op de vrije, verantwoordelijke mens.
Het CDA wil via het ethisch reveil anderen waarden en normen opleggen.
Beter kan men in een partij met andersdenkenden gaan zitten en daar proberen ideeën op anderen over te brengen. Abortus dient buiten de politieke strijd gehouden te worden en achter de VVD opvattingen over de ontwikkelingssamenwerking kan hij niet staan.
De PPR-christen ziet het Evangelie wel als inspiratiebron voor personen, niet voor politieke partijen, niet om andersdenkenden mee te confronteren.
Hij verzet zich sterk tegen het opleggen van religieuze dogma's via politieke besluiten en ook behoeft men eigen ideeën over ethisch réveil niet aan de samenleving op te dringen. Het gaat om een kritisch christendom en om solidariteit „omdat het om mensen gaat", om een leefbaar milieu, om arbeiders-zelfbestuur, om gemeenschappelijk bezit van de grond.
Als de PSP dan ook nog komt met het omsmeden van zwaarden tot ploegscharen en de politieke toepassing van Mattheus 25, is het wel duidelijk dat het thema „christen en " ook komende jaren zeer relevant zal zijn voor het CDA.

Hartverwarmend

Er waren ook zoveel hartverwarmende momenten in de verkiezingsstrijd, te veel om op te noemen.
De soms vertrouwelijke gesprekken in de pauze en na afloop, de kwinkslagen en het pittig politieke spel. En niet te vergeten de geurige bos bloemen en de lekkere bloemkool uit eigen kas.
Een wonderlijke verkiezingstijd, boordevol indrukken. Een conclusie kan reeds worden getrokken: het CDA heeft ook de komende tijd handenvol werk – omdat het wordt uitgedaagd en omdat het graag die uitdaging aanvaardt.

NEDERLANDSE GEDACHTEN
Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)
onder redaktie van:
G. A. Kleft (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 14,00 per halfjaar.
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement
f 9,00 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

De actualiteit van Groen

Door M. Beinema; ARP-Tweede-Kamerlid

Toen onze voorzitter op de partijraad van 7 mei jl. het eigene van onze politieke benadering wilde weergeven, koos hij een woord van Groen van Prinsterer, dat te vinden is op een van de laatste bladzijden van diens „Ongeloof en Revolutie".
Het is met name dat boek, dat in zijn kern een weer toenemende actualiteitswaarde bezit en, mits gelezen, doorgeeft.

Niet in zijn op veie punten achterhaalde visie op die ene revolutie, die in 1789 in Frankrijk losbarstte.
Wel in zijn profetische verheldering van het in alle tijden sinds Adam optredende verschijnsel „Revolutie".

Revolutiegeest

Groen bedoelde met de term Revolutie immers „niet enkel de omwentelingsstorm welke in Frankrijk gewoed heeft, maar de omkering van denkwijze en gezindheid, in geheel de Christenheid openbaar". (p. 21) Als Groen de revolutiegeest analyseert, ziet hij die ten diepste in de opstandigheid tegen God: in de mens die meent in eigen waan en wijsheid, in eigen kracht en kunnen, een betere wereld, een nieuw paradijs op aarde te kunnen bereiken. Die zelfoverschatting – de ene keer uit hoogmoed, de andere maal uit wanhoop geboren – kan leiden tot een stroomversnelling, waarin de oude maatschappij en de bestaande sociale orde weggevaagd worden in het geloof zo te komen tot een nieuwe aarde – zonder hemel – en een nieuwe mens.

Rode rakkers en brave burgerheren

De Franse revolutie van 1789 en de Russische van 1917 zijn daarvan historische voorbeelden; China en Cuba leveren hedendaagse proeven. Maar de tekenen van de geest waartegen Groen streed, hoeven we niet alleen bij revolutionaire rode rakkers te zoeken; ook behalende en behoudende burgerheren leveren hun deel.

Vooruitgangsgeloof

Want in diezelfde revolutionaire opstandigheid tegen God kan de mens ook vrede hebben met een voor hem niet ongunstige bestaande maatschappelijke orde en de overtuiging koesteren van daaruit langs de weg van de geleidelijke vooruitgang te koersen naar een wereld waarin hij zich steeds gelukkiger zal voelen.
Goudzwaard laat in zijn meesterlijke studie „Kapitalisme en vooruitgang" zien hoe dat moderne vooruitgangsgeloof wortelt in de achttiende-eeuwse Verlichting, de periode en geestesstroming, waarin men verwachtte dat de menselijke Rede alles en iedereen zo ging verlichten dat de duisternis van het openbaringsgeloof zou verdwijnen.

Socialisme en liberalisme: één wortel

In dat geloof in de autonome mens, die zijn idealen bereiken zal in eigen kracht en zichtzelf wetten stelt dan wel opheft, hebben liberalisme en socialisme dezelfde wortel. Hun beider benadering van de abortusproblematiek en het verlangen van het Humanistisch Verbond naar een kabinet van socialisten en liberalen tonen dat duidelijk.

Onze vrijmaking

Zelf zijn we overigens bepaald niet vrij van alle smetten van dat vooruitgangs(bij)geloof met zijn toekomstverwachting van veel welvaart en luxe.
En „zolang die bij mensen en groepen heerst (..) zal elke normering van economische technische processen al bij voorbaat kansloos zijn." (Goudzwaard, p. 232)
We moeten dus trachten ons daarvan vrij te maken; een nieuw soort vrijgemaakten worden zogezegd. Een ethisch reveil beleven anders gezegd.
Ons verkiezingsprogramma „Niet bij brood alleen" biedt daartoe aanzetten te over. Dat is in de weken vóór de verkiezingen in velerlei toonaarden verwoord. In de maanden na de verkiezingen zullen de daden moeten volgen.

In beperking toont zich het CDA

Wie voor dat programma kiest, kiest voor beperkingen. Beperking niet alleen in materiële zin – economische groei – maar, soms daarmee samenhangend, ook in geestelijke zin. Want wie niet behept is met het bijgeloof in techniek en wetenschap tracht ook daar de grenzen

van goed en kwaad te zien en niet te overschrijden. En doet dus niet ongeremd al wat „technisch" mogelijk is bij de toepassing van kernenergie, erfelijkheidsbeïnvloeding, abortus, verlenging van het leven, enz., enz.

Opwekkende bijbeluitleg

Beperkingen kunnen in bepaalde omstandigheden ervaren worden als offers, waartoe wij niet van nature bereid zijn.
Hier ligt één van de taken van kerk en theologie. Daarmee bedoel ik niet – om zelfs de slechtste verstaander uit de droom te helpen – dat predikanten in de morgendienst moeten adviseren het CDA te steunen, dan wel in de middagdienst behoren te preken over een van de artikelen van het CDA-programma.
Maar ik meen wel dat bijbellezing en bijbeluitleg ons moeten opwekken als we in de valse rust verkeren dat het – met ons tenminste – niet zo slecht gaat of als we juist verlamd zijn door de gedachte dat het weliswaar niet goed gaat, maar dat we daar toch niets aan kunnen doen.
Dat betekent, dunkt me, dat de zondagse prediking er *mede* op gericht moet zijn Gods doeleinden en onze uitgangssituatie zo helder mogelijk voor ogen te stellen, opdat we in ons alledaags bestaan zinvol en vertrouwend op weg kunnen gaan.
Niet die weg precies wetend. „Maar we weten in welke richting we moeten werken. We kunnen de eerste stap zetten ook zonder te weten wat de volgende zal zijn. Waar het op aan komt is niet of wij ver genoeg de toekomst kunnen overzien, maar of wij bereid zijn de afstand naar morgen lopend te overbruggen: er is alleen maar een weg als er genoeg voeten zijn om een pad te maken". (Okke Jager, p. 89)

Geen pretentie

Op weg ook in ons politieke werk. Het CDA heeft daarbij niet de pretentie dat een christen slechts binnen het CDA op een goede en verantwoorde wijze aan politiek zou kunnen doen. Dat stadium van „uitsluitendheid" zijn wij gepasseerd en ook in dat opzicht zijn wij minder conservatief dan studentenpredikanten als ds. Ringnalda, die met een stelligheid die in „Voorlopig" blijkbaar past, suggereert dat een christen niet op het CDA kan stemmen.

Een duidelijke intentie

Het CDA heeft wel de intentie zijn appellabel zijn op het Evangelie zo duidelijk en dringend te maken, dat geen christen zich onttrekken kan aan de overtuiging dat hij binnen het CDA op de beste en meest verantwoorde wijze zijn politieke werkdagen in overeenstemming kan brengen met zijn zondagen.
Dat ideaal is nog ver van een aan volledigheid grenzende verwezenlijking verwijderd.
Op het moment dat ik dit schrijf, ligt de verkiezingsdag nog vóór ons en is het getal nog onbekend van hen die, in zekerheid of onzekerheid, maar in ieder geval op hoop van zegen, op het CDA stemmen. Bekend zijn wel enkele (voor)tekenen, die erop wijzen hoeveel werk er, zeker ook na een gunstige uitslag, nog te doen is.

Tot de diepte

Als we inderdaad vinden dat er verbindingslijnen lopen van ons christenen zijn naar ons politiek bezig zijn dan blijft het ons iets zeggen, dat 21 mei een advertentie vol leden van katholieke en reformatorische kerken opriep PvdA te stemmen. Juist ook vanwege het feit dat de meesten van hen al jarenlang in de rijen der socialisten meelopen, want dat geeft aan dat dit verschijnsel meer structureel dan incidenteel is. Dat teken is op zichzelf al meer dan voldoende om ons te doen beseffen dat de onderbroken grondslagdiscussie na de verkiezingen weer voortgang moet vinden. Niet in beperkte zin en als formaliteit, maar in breed verband en tot de diepte van het bestaansrecht van een christelijke politieke partij.

Het tekort van ons onderwijs

En als we metterdaad kiezen voor een programma dat normen stelt aan ons handelen en beperkingen aan ons dienen van het eigenbelang, dan hebben we geen rust bij uitslagen van voorverkiezingen, waarbij ook op onze christelijke scholen de VVD vaak ontstellend veel aanhang blijkt te hebben. Het is maar al te menseiijk en dus niet onbegrijpelijk, dat jongeren, gezond en wel werkend voor een zo hoog mogelijk opleidingsniveau, gevoelig zijn voor de VVD-suggestie hun kennen en kunnen in te gaan zetten om snel een hoog inkomen, een eigen huis en een eigen auto te bezitten.
Maar wij mogen er geen vrede mee hebben, als zij de armoede van dat soort propaganda niet doorzien. Zolang zij zich op die lokmiddelen blind staren, schieten wij als ouders, als leden van schoolverenigingen en als docenten te kort. Innerlijke zwakte is voor ons onderwijs een grotere zorg dan bedreiging van buiten.

„Gelegenheid tot plichtsvervulling"

Ik eindig met het citaat van Groen waar ik in de aanvang op doelde, maar geef het iets langer dan Hans de Boer deed.
„Niemand houde zich bezig met anti-revolutionaire politiek, indien hij het heil des vaderlands begeert enkel op een weg, langs welken de wandelaar voor eigen wensen'en verlangens bevrediging vindt. Maar hebt ge van dergelijk een kleingeestigheid afkeer, laat ons dan opmerken, wat trouwens in het oog valt, dat het dan aan gelegenheid ter plichtsvervulling niet ontbreekt".

Er werd geciteerd uit en verwezen naar:
Mr. G. Groen van Prinsterer, „Ongeloof en Revolutie", uitg. Dr. H. Smitskamp, Franeker z.j. (1951);
. Dr. B. Goudzwaard, „Kapitalisme en vooruitgang", Assen 1976;
Dr. Okke Jager, „Schrale troost in magere jaren", Baarn 1976;
„Voorlopig", themanummer „Kan een christen op het CDA stemmen?" (febr. 1977).

Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)

Onlangs verscheen een bijzonder boek, gewijd aan de 100ste sterfdag van de 19e-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, getiteld: „Een staatsman ter navolging". In dit boek wordt zijn betekenis voor staat, school, kerk en maatschappij door een dertigtal vooraanstaande theologen, geschiedkundigen, poiitici en kerkhistorici, belicht.

Enkele van de auteurs: H. Algra, mr. A. M. Donner, dr. G. Puchinger, dr. W. Drees sr., mr. W. Aantjes en mr. H. K. J. Beernink.

Prijs: f 13,50. Stort verschuldigd bedrag op giro 89673, t.n.v. AR Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Mr. Guillaume Groen van Prinsterer, de auteur van het boek „Ongeloof en Revolutie", waaruit ARP-voorzitter de Boer citeerde op de partijraad van 7 mei jl

OVERWEGENDE

Na Kerstfeest en Pasen ook nog Pinksteren.
God geeft alles weg. De sluizen van het heil staan wijd open. Feest van de Geest. Echte volheid. Een deel van God komt op aarde wonen.
't Moet op die eerste Pinksterdag wat geweest zijn. Handwerkslieden, boeren en vissers krijgen een wereldplan in handen. Toekomst voor de wereld. En zoals met alle grote werken van de geest, begint ook dit, het gróótste, met de extase. Er slaan vlammen uit deze tot nu toe zachtmoedige en bescheiden mensen. Men kent hen niet meer terug. God slaat toe. En na dle dag zal kracht van omhoog hun leven lang nabij blijven.

Ongekend

De komst van de Geest is overweldigend.
Joël geeft ons al een voorproefje wanneer hij meldt dat ouden dromen dromen en jongeren gezichten zien en profeteren. De profeet maakt ons duidelijk dat waar de Geest wordt uitgestort er zichtbaar iets verandert. Wonderen zullen er te zien zijn. En het zal op behoud uitlopen voor allen die die kracht bezitten.
Johannes maakt ons nog meer bekend. De Geest zal ons de volle waarheid wijzen. Er zal ons een toekomst verkondigd worden van heerlijkheid en gerechtigheid, maar ook van zonde en oordeel.
Waar de Geest is wordt het leven anders. In de Handelingen doen de apostelen onze oren tuiten. Wie kent er nog gemeenten één van hart en ziel, waar men alles gemeenschappelijk heeft? Wij worden eerder geteisterd door ruzies over paragrafen en dogma's dan door de gevolgen van de werking van de Geest. En het wordt nog mooier: „er was ook niet één behoeftig onder hen".

Maar er is meer. In zijn brief aan de Corinthiërs maakt Paulus duidelijk welke gaven mensen door de Geest genieten mogen. En In een geweldige opsomming voert hij ons naar de climax dat bij alle verscheidenheid van gaven in elk geval vast staat dat „de openbaring van de Geest gegeven wordt tot welzijn van allen".

Vruchten

De Heilige Geest wil bij mensen wonen. En wanneer die inwoning zich voltrekt en een mens met die kracht leven en rekenen wil dan kunnen er grote dingen gebeuren. Dan leren we zien wat ons van de Geest afbrengt. In Galaten 5 leest U een lange rij van werken die de anti-geest een mens aanleert. De kracht van de Geest leidt tot geestelijke vernieuwing. Vernieuwing die onmiddellijk gevolgen gaat krijgen. Liefde en trouw, vrede en goedheid, zachtmoedigheid en zelfbeheersing. Vruchten van de Geest. Geen overspannen dingen, gewone dingen, die een mens mag meemaken en mag voorleven.
De moderne mens heeft moeite met het Pinksterfeest. Het past niet in een maatschappij die kunstmanen lanceert. Het hoort niet bij mensen voor wie er in techniek en wetenschap geen grenzen lijken te bestaan. Het woord Geest echter heft ons al direkt uit boven datgene wat woorden vermogen te zeggen. Een mens is meer dan zijn eigen taal. Met vuur en wind komt het over ons. Ongehoorde en ongeziene dingen. En de verrader Petrus houdt de feestrede. „Gij hebt mij wegen ten leven doen kennen". Dat is de belijdenis van deze door de Geest aangeraakte mens. Een andere Petrus. Dat is Pinksteren. Een injectie van kracht.

In beweging gezet

Zoals het toen was zo is het nu. De Heilige Geest wordt uitgestort over mensen, wie de boodschap van de God des levens komt te branden op de tong. De kracht die in ons werkt en ons een open oog doet hebben voor de listen en lagen van de kwade machten die zich tegen God en mensen keren. Vuurvlam van de Geest die ons in beweging zet om Zijn rijk van gerechtigheid naderbij te brengen. Die ons doet ijveren voor vrede door recht. Die onze handen en voeten aanzet om machtelozen te steunen en armen handreiking te doen.
Voor een christelijke politieke partij gaan er dan nieuwe vensters open. Er komt beweging in. De Geest drijft ons voort. Op Pinksteren breekt God baan met geweld. Zijn kracht wil woning bij ons maken. En ons blijvend leren dat het gaat om een eeuwenoud gebod: Mens, heb God lief boven alles en Uw naaste als Uzelf.
Laat dat uw richtsnoer zijn bij alles wat U doet. De krachtbron van waaruit u leeft. Pinksteren 1977.
„Indien wij door de Geest leven, laten wij ook door de Geest het spoor houden".

H.A. de Boer

Kabinetsformatie

Door dr. W. de Kwaadsteniet; ARP-Tweede-Kamerlid

Het is nu zover, dat – na de verkiezingen – de vorming van een nieuw kabinet kan gaan plaatsvinden. Bij een kabinetsformatie spelen heel wat dingen een rol. Dat is wel bekend. Wij vestigen op één punt hier de aandacht. Dat punt is: het aantal ministers en het aantal departementen.

Het huidige kabinet telt zestien ministers. Dat was ook het geval met het Kabinet-Biesheuvel. Het daaraan voorafgaande kabinet-De Jong telde echter veertien ministers. Het aantal ministers loopt niet altijd parallel aan het aantal dpartementen. Immers, wij kennen naast ministers met portefeuilles, dus ministers met een eigen departement, ook het instituut van de minister zonder portefeuille.
Ten tijde van het kabinet-De Jong waren er dertien departementen met bijbehorende ministers en was er één minister zonder portefeuille, nl. voor ontwikkelingssamenwerking. Bij de kabinetsformatie van 1971 creëerde Biesheuvel een nieuw (veertiende) departement – van Volksgezondheid en Milieuhygiëne – en kwamen er twee ministers zonder portefeuille, namelijk één voor ontwikkelingssamenwerking en één voor wetenschapsbeleid en wetenschappelijk onderwijs.
Het kabinet-Den Uyl bestaat eveneens uit zestien ministers. De departementale indeling is in een reeks van tientallen jaren regelmatig aangepast, afhankelijk van naar voren komende eisen, maatschappelijke en politieke ontwikkelingen. Rekening werd en wordt gehouden met doelmatigheid en politieke prioriteitenstelling. Vervolgens speelt bij kabinetsformatie een rol het probleem van een gewenste verdeling van ministersposten met het oog op de samenstelling van een bepaalde regeringscoalitie. Tevens wordt vanuit de samenleving – met name ook in verkiezingstijd – druk uitgeoefend om een „eigen" minister (departement) of staatssecretaris te krijgen. Een en ander

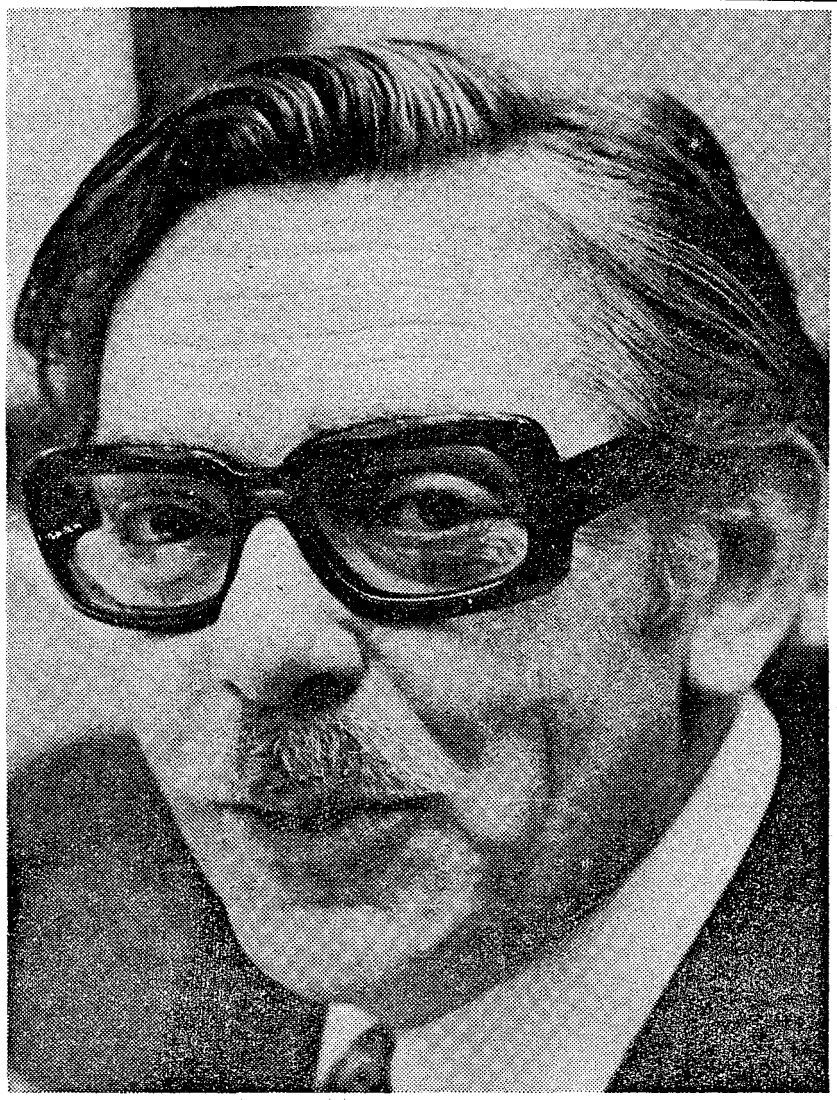

betekent, dat er een zekere wildgroei kan gaan plaatsvinden, wanneer niet eens rustig en goed bekeken wordt op welke wijze een zo goed mogelijke departementale indeling de ingewikkelde samenleving zo goed mogelijk kan dienen. Het kabinet-De Jong stelde in december 1976 de zogenaamde Commissie Van Veen in; officieel de Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie, onder voorzitterschap van de toenmalige Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, mr. C. van Veen.
Leden van deze commissie waren verder: prof. mr. A. van Braam, hoogleraar in de sociologie te Rotterdam; prof. dr. H. Daalder, hoogleraar in de politieke wetenschap te Leiden; mr. J. M. Kan, lid van de Raad van State; prof. dr. P. Verburg, hoogleraar in de bedrijfshuishoudkunde te Amsterdam; jhr. mr. A. J. M. van Nispen tot Pannerden, secretaris-generaal van het ministerie van Algemene Zaken.
De opdracht was een studie over mogelijke verbeteringen in de interdepartementale taakverdeling en de coördinatie tussen de departementen ter voorbereiding van de volgende kabinetsformatie.
In haar rapport van april 1971 kwam de commissie met een interessante inventarisatie van de problemen en met diverse suggesties.
De commissie – en hiertoe beperk ik mij in dit verband – sprak zich o.a. uit tegen het benoemen van meer ministers en tegen het instellen van meer departementen; het aantal zou eerder verminderd moeten worden, zij het na goede voorbereiding. Hoe dit echter bij de kabinetsformatie in 1971 uitpakte is hiervoor reeds vermeld.
De problemen werden ook door het kabinet Den Uyl gezien. Derhalve werd in 1975 ingesteld een Ministeriële Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie (MITACO), met als taak, „het inventariseren van knelpunten in de interdepartementale taakverdeling en coördinatie ten behoeve van de volgende kabinetsformatie". Deze commissie was, in tegenstelling tot de Commissie-Van Veen, een ministeriële commissie, bestaande uit de minister-president (voorzitter); de vice-minister-president, de minister van Binnenlandse Zaken en de minister van Financiën.
Aan de beraadslagingen neemt tevens deel de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken. Diverse malen is van de zijde van de Tweede Kamer aangedrongen op een tijdig rapport van deze Commissie, met name bij de behandeling van de begrotingen 1976 en 1977 van Algemene Zaken. Op 19 oktober 1976 deelde Den Uyl mede, dat de regering voor ogen stond „niet later dan april 1977" het rapport van de MITACO af te sluiten.
Het rapport is inmiddels helaas nog niet verschenen. Daarom heb ik samen met Veerman op 20 mei jl. de hieronder afgedrukte schriftelijke vragen aan de minister-president gesteld. Het is bijzonder jammer, dat het kabinet het rapport niet tijdig heeft weten te publiceren. Dan had er inmiddels in bredere kring ook over gesproken en gepubliceerd kunnen worden. Wij hopen, dat het rapport goede, hanteerbare suggesties bevat waarmede men tijdens de kabinetsformatie zijn voordeel kan doen. Het zou goed zijn indien het dezer dagen alsnog gepubliceerd zou kunnen worden. Met veel belangstelling zien wij de antwoorden van de minister-president tegemoet.

Schriftelijke vragen van de leden De Kwaadsteniet en Veerman (beiden ARP) aan de minister-president:

1. Herinnert u zich, dat u bij de behandeling van de begroting van Algemene Zaken voor 1977 op vragen van de zijde van de Tweede Kamer op 19 oktober 1976 hebt gezegd, dat de Regering voor ogen stond niet later dan april 1977 het rapport van de Ministeriële Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie (MITACO) af te sluiten en dit rapport aan de Staten-Generaal voor te leggen, hetgeen openbaarmaking ervan zou betekenen?
2. Wat is de reden, dat die toezegging tot dusverre niet is gestand gedaan?
3. Bestaat het voornemen, de kabinets(in)formateur het rapport, al dan niet geheel gereed, ter hand te stellen?
4. Wanneer wordt het rapport alsnog aan de Staten-Generaal aangeboden en daarmee gepubliceerd?

publikaties CDA-instituten

Europees beleid
„Bouwstenen voor een Europees beleid"
rapport van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU
60 pag.; *f* 6,50

Commentaar Contourennota
„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs"
commentaar op de nota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel"
publikatie van de wetenschappelijke instituten
71 pag. (groot formaat); *f* 9,90

Inflatie
„Inflatie als politiek probleem"
rapport van de wetenschappelijke instituten
38 pag.; *f* 4,25

Welzijnsbeleid voor ouderen
beschouwingen over bejaardenbeleid, plus conclusies CDA-studiedag
publikatie van de wetenschappelijke instituten
78 pag.; *f* 5,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

- giro 89 67 3 t.n.v.
AR-Partijstichting, Den Haag

Zeevervuiling een onderschat milieuprobleem

Door J. van Houwelingen; ARP-Tweede-Kamerlid

Een ongeluk met een afsluiter op een booreiland op de Noordzee is spektakulair nieuws. Er is inderdaad reden genoeg om bezorgd te zijn wanneer opnieuw grote hoeveelheden olie in de zee terechtkomen. Niet alleen doordat de stranden sterk verontreinigd kunnen worden, maar vooral ook vanwege de risico's voor het aquatisch leven. De 20 miljoen ton olie en gas in zee, afkomstig van het Noorse booreiland Bravo zal niet veel schade aanrichten, zo is medegedeeld. Maar dan gaat het alleen over de direkte gevolgen op korte termijn. Deskundigen geven toe, dat de effekten op wat langere termijn nog onbekend zijn.

Meer en meer kan men echter verontrustende geluiden horen over de indirekte effekten van een nog ieder jaar toenemende vervuiling van de zeeën. Vaststaat dat de oceanen van grote betekenis zijn voor het geheie natuurlijke milieu. Zo wordt 70% van de door groene planten uit onze verbrandingsprodukten teruggemaakte zuurstof, geleverd door deze groene planten in de oceanen. Verschillende biologen wijzen op ernstige risico's vooral veroorzaakt door de chemische verontreiniging. Ondanks alle mooie voornemens neemt deze chemische verontreiniging nog ieder jaar toe.

Nederland is zeker bereid om tot goede internationale afspraken te komen teneinde deze vervuiling te verminderen of waar mogelijk te verbieden. Prioriteit in het Nederlandse beleid is het tegengaan van de vervuiling van de Rijn. Niet alleen is de Rijn van grote betekenis voor de drinkwatervoorziening van Nederland, de Rijn is tevens één van de belangrijkste „veroorzakers" van de vervuiling van de Noordzee. Al vele jaren wordt met de Rijnoeverstaten onderhandeld over maatregelen ter beperking van vooral de chemische verontreiniging van de Rijn. Pas op 1 april 1976 werd eindelijk een overeenstemming bereikt over een chemisch-akkoord. Waarna op 25 mei 1976 eveneens overeenstemming werd bereikt over een zout-akkoord.
Al eerder was men het eens geworden over een chemisch-akkoord voor de gehele Europese Gemeenschap.
Na de start van het internationale milieu-overleg (juni 1972 Stockholm en Oslo) zijn er overigens ook nog andere belangrijke milieuvragen tot stand gekomen.

In 1975 het Verdrag van Parijs, teneinde verontreiniging tegen te gaan van de Noord-Atlantische oceaan vanaf het land. Via een gemeenschappelijk secretariaat moeten programma's worden opgesteld ter eliminatie (zwarte stoffen) of vermindering (grijze stoffen) van de verontreiniging van de zee vanaf het land.
In bijna alle verdragen wordt een onderscheid gemaakt tussen zeer giftige stoffen (zwarte lijst) en minder gevaarlijke chemische verontreiniging (grijze lijst).
Voor de Middellandse Zee is vooral van belang de in 1976 tot stand gekomen Conventie van Barceiona.

Maatregelen

Helaas zijn er tot nu toe nog weinig konkrete maatregelen genomen om daadwerkelijk een einde te maken aan de ernstige en zeer schadelijke chemische verontreiniging. Vooral in een periode van ekonomische recessie is ook in West-Europa de neiging groot de nationale ekonomische belangen voorop te stellen. Vele landen proberen juist in zo'n periode om met de gemaakte afspraken uit te komen. Helaas is er vaak een nogal gebrekkige juridische basis voor een effektief beleid op basis van de gemaakte internationale afspraken. Er zijn te weinig mogelijkheden duidelijke eisen te stellen. Een gemis is het ook dat er geen afspraken zijn gemaakt binnen welke tijd de doelstellingen moeten worden bereikt. Een oorzaak is ook het ontbreken van voldoende kennis over de gevolgen van milieuvervuiling. Vooral de effekten van de zeevervuiling op langere termijn worden naar mijn mening duidelijk onderschat. Er zal intensiever gewerkt moeten worden aan het verkrijgen van meer inzicht op dit gebied. Trouwens ook voor het gehele Nederlandse milieubeleid is dit gebrek aan goede informatie een belangrijk gemis. Voor een verantwoorde prioriteitstelling is een goed inzicht in de effekten van milieuvervuiling onontbeerlijk.

Kontrole

De vraag is of er ooit wel iets terecht kan komen van de gemaakte internationale afspraken als er geen betere kontrolemogelijkheden komen. Gemeenschappelijke meetstations op zee geven hiertoe onvoldoende garanties. Vastgesteld moeten kunnen worden, niet alleen hoe groot de vervuiling is (en de samenstelling ervan), maar ook waar de vervuiling precies vandaan komt. Het opsporen van de „vervuilingsbron is alleen mogelijk als ook binnen de grenzen van de afzonderlijke verdragsstaten een effektieve kontrole mogelijk is. Tot nu toe zijn hierover helaas weinig afspraken gemaakt.
Nederland zal in de komende jaren nieuwe initiatieven moeten nemen om op dit punt iets te bereiken.
Een bijzonder probleem voor milieusamenwerking met de Duitsers is nog het feit dat de deelstaten de feitelijke zeggenschap hebben over de uitwerking van de gemaakte afspraken. Het overleg over een regeling met betrekking tot de Rijn-vervuiling werd in de afgelopen jaren ook vooral hierdoor sterk bemoeilijkt.
Onze regering heeft geprobeerd op deze gebieden meer grondwettelijke bevoegdheden te krijgen, maar dit is door tegenstand van de oppositie tot nu toe niet gelukt.

Nationale maatregelen

In Nederland wordt nog al eens gesuggereerd dat de Rijn-vervuiling alleen wordt veroorzaakt door andere landen. De Duitsers en Fransen zijn de boosdoeners. Vergeten wordt dan dat Nederland zelf ook een flinke bijdrage levert aan de vervuiling. Mag dan de chemische verontreiniging in het Rijnmondgebied weinig invloed hebben op de drinkwaterkwaliteit in Nederland, de konsekwenties voor de Noordzeevervuiling zijn niet minder ernstig. Ik betreur het dat de minister van milieuhygiëne heeft nagelaten hiertegen afdoende maatregelen te nemen. Het Nederlandse protest tegen vervuiling van de Rijn buiten onze grenzen, wordt hierdoor onnodig verzwakt. Van groot belang voor het Nederlandse beleid is het, door de overgrote meerderheid van een parlement, aanvaarde wetsontwerp „chemische afvalstoffen". Het wordt de hoogste tijd dat er konkrete uitvoeringsbesluiten op basis van deze wet zullen worden genomen. Pas dan is er kans dat de chemische verontreiniging van de Rijn en dus ook van de Noordzee kan worden beperkt.

Voorkomen

Voorkomen is nog altijd beter dan genezen. Gelukkig beseft men hoe langer hoe meer dat het van het grootste belang is reeds in een zo vroeg mogelijk stadium de milieuverontreiniging te bestrijden. Voordat een nieuwe stof of produkt op de markt gebracht kan worden moet reeds een toetsing plaatsvinden naar de effekten en konsekwenties voor o.a. het milieu. Met grote instemming volg ik de aktiviteiten op dit gebied door de Europese Commissie.
Ik hoop dat de Nederlandse regering ook in de toekomst hieraan zo positief mogelijk wil meewerken. Of we werkelijk bereid zijn milieuvervuilende aktiviteiten na te laten, hangt er vooral vanaf of mensen zullen beseffen dat het streven naar een steeds grotere welvaart als hoogste prioriteit een verantwoord beheer van de schepping onmogelijk maakt.

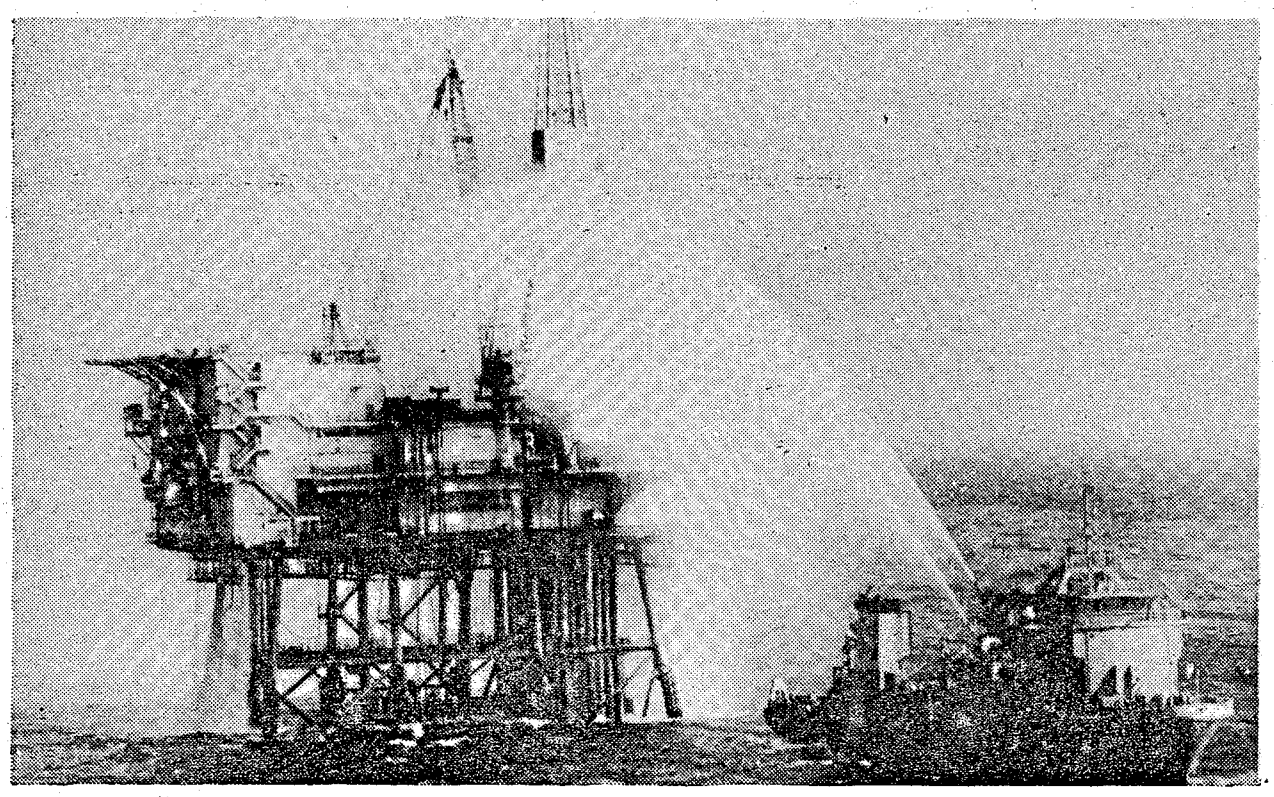

Een Noorse blusboot spuit hier duizenden liters water op het booreiland Bravo in het Ekofisi-veld op de Noordzee, vanwaar na het niet goed aanbrengen van een afsluiter, honderden tonnen olie in zee zijn gestroomd.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN
directie- en schaftketen
scholen en kerken
directie- en schaft-wagens etc.
HOUTBOUW HAHBO HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

HOLZ-HER
HOUT-EN METAAL-BEWERKINGS-MACHINES
VAN DER SPEK
ROTTERDAM – TEL. 27.97.55.
WOLPHAERTSBOCHT 214

Staatssecretaris De Jong:

„Ambitieuze plannen om ongelijkheid VBO te egaliseren"

„Er liggen veel ambitieuze plannen voor het voortgezet buitengewoon onderwijs (vbo). Vernieuwingen die in nauw overleg met het onderwijsveld moeten worden ingevoerd. Enerzijds moet worden voortgebouwd op het voortreffelijke werk dat op dit gebied reeds in het veld is verricht en anderzijds waar nodig door middel van experimenten", zei demissionair-staatssecretaris dr. K. de Jong Ozn. (onderwijs en wetenschappen) onlangs in een toespraak ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van „Het Zilveren Schor" in Arnemuiden.

De staatssecretaris noemde enkele punten uit de onlangs gepubliceerde nota Speciaal Onderwijs („speciaal" vervangt de term „buitengewoon") waaruit de grotere nadruk van de centrale plaats die de orthopedagogische benaderingswijze in de aanpak van kinderen met problemen inneemt, blijkt.

Staatssecretaris K. de Jong Ozn.

Hoofdpunten zijn:
De redenen van het willen zien van het beleid ten aanzien van het onderwijs aan kinderen met problemen;
De hoofddoelstelling van het beleid ten aanzien van het onderwijs aan kinderen met problemen;
De probleemafbakening;
De huidige situatie van het buitengewoon onderwijs;
De hulpverlening aan kinderen met problemen in het toekomstig speciaal onderwijs;
De bijdrage welke het toekomstig reguliere onderwijs kan leveren tot de hulpverlening aan kinderen met problemen;
Het uit te stippelen beleid ten aanzien van het onderwijs aan kinderen met problemen, op korte, middellange en lange termijn.
De staatssecretaris zei dat er een wet moet komen om het speciaal onderwijs zo effectief mogelijk te laten opereren.
Omdat de komst van deze wet nog wel jaren op zich kan laten wachten beraadt de overheid zich op een eventuele tussenstructuur.
Ook zullen bestaande verschillen uit de weg worden geruimd. De toelatingsleeftijd die nu 13 jaar is zal worden verlaagd tot 12 jaar. Tot nu toe moeten leerlingen van het vbo die ouder zijn dan 17 jaar in principe van school af. Er is wel een mogelijkheid om speciale toestemming te krijgen om nog wat langer te kunnen blijven. Ook dit verschil zal verdwijnen. In het gewone onderwijs mag men als men dat wil bijvoorbeeld tot zijn 25ste jaar blijven leren. „Door wijziging van het „Besluit buitengewoon onderwijs 1967" zal een eind worden gemaakt aan deze ongelijkheid", aldus staatssecretaris De Jong.
„Verder zal moeten worden bezien of er te zijner tijd geen mogelijkheden zijn voor leerlingen die het vbo volgen om de middenschool te bezoeken."
De bewindsman zei verder dat in het verleden weleens de vraag is gesteld of er schoolexamens moeten komen voor het vbo. Hij zei tot de conclusie gekomen te zijn, dat dat niet in het belang zou zijn van de leerlingen. „Men moet zich afvragen", aldus de staatssecretaris, „welke waarde de maatschappij aan het diploma speciaal onderwijs gaat hechten. Het lijkt meer in het belang van de leerling om vast te houden aan de huidige mogelijkheid, namelijk deelname aan het staatsexamen."

Für ein Europa der Bürger

Dit stond op de uitnodiging van de CDU Frauenvereinigung Rheinland. Om de twee jaar is er een grote „Landesversammlung" van deze vrouwenverenigingen in het Rheinland, dat zich uitstrekt van Bonn tot op de hoogte van Arnhem. Dit jaar was de vergadering in Emmerich, vlak over de grens. De gedachte aan een groot verenigd Europa probeerden deze vrouwenverenigingen in praktijk te brengen door uitnodigingen te zenden aan CDA-vrouwen, direct over de grens.

Belgische vrouwen uit de buurt van Hasselt, Hollandse vrouwen uit de omgeving van Arnhem en Heerlen waren aanwezig. De Duitse vrouwen kwamen vaak van verder dan wij, b.v. degenen uit Bonn. De zaal zal ongeveer een 500 vrouwen hebben geherbergd, gezeten langs lange tafels, zoals bij Duitse carnavalsfeesten op de TV. Het programma meldde de start om 10 uur en het einde werd verwacht tegen 7 uur, alles aan die lange tafels!
De dag werd eigenlijk voor meer dingen tegelijk georganiseerd: 1. De *verkiezingen* van onnoemelijk veel „Vorsitzenden" van de verschillende groeperingen. Het gaat uitermate gedisciplineerd. De kandidaten komen op het podium zich voorstellen en vragen om gekozen te worden. Je weet tenminste wie je kiest. Het betrof zeker 25 vrouwen, maar het ging met een reuze vaart. Voor de verschillende verkiezingen verschuiven aan de hoofdtafel op het podium ook weer vrouwen, zodat telkens een ander voorzitter is. Ik denk dat de heer Corporaal bijzonder geïnteresseerd zou zijn geweest en zich de organisatie haarfijn zou hebben laten uitleggen. Ons boeide het dit keer alleen, wegens het propaganda maken van de kandidaten voor zichzelf.
2. De voorzitter *Frau Doktor Wilms' overzicht* van de twee afgelopen jaren en wensen voor de komende tijd.
Frau Dr. Dorothee Wilms constateerde dat er de laatste twee jaar een enorme toename van vrouwelijke leden van de Rheinische CDU was. Een toename van 6836 leden, zodat het percentage vrouwen in de Rheinische CDU nu tot 23% was gestegen en deze streek nu de grootste vrouwenvereniging heeft. De doorsnee deelname in de Bundesrepublik is 19%. Ook hier de klacht dat deze getallen niet passen op belangrijke functies in de partij en het parlement.
Bij het welkom heten van de Benelux-gasten zei Frau Wilms te zoeken naar Chr.-democratische en conservatieve (!) vrouwen in Europa om elkaar te steunen in de strijd tegen het socialisme (wij hebben daar gelukkig geen antwoord op hoeven geven).
Wensen van de voorzitter:
a. BTW-belasting niet verhogen, is onvoordelig voor een gezin.
b. Er moet een nieuwe gezinspolitiek komen.
c. Er moet „Erziehungsgeld" komen, waarmee de opvoedingsfunctie meer aan het gezin wordt gebonden.
d. Vrouwenwerkloosheid moet meer in de aandacht van de regering komen, gelijkheid moet geen lippendienst worden. (Vrouwen worden ook daar eerder ontslagen.)
e. Voor alle vrouwen een zelfstandige AOW, niet gebonden aan huwelijk of gezin.
f. Deelarbeid moet bevorderd, er moet een wetenschappelijk onderzoek naar komen, hoe dit in de maatschappij te voegen etc.
g. Alert zijn op de voorstellen wat betreft de „Kooperative Schule" en de „Grundschule". Vrees voor het verdwijnen van het gymnasium. Bang voor „koekoek-een-zang-scholen. De nieuwe voorstellen achten zij „kinderfeindlich", vrezen socialistische indoctrinatie. De scholen moeten „Elternnah" blijven. U hoort het: dezelfde geluiden als na de eerste contourennota.
3. Landesvorsitzender van de CDU Rheinland Herr *Köppler* ging verder door op het thema van de nieuwe scholenvoorstellen. Hij riep de moeders op in het geweer te komen tegen deze voorstellen. Zijn idee: Bij de opvoeding minder denken aan de organisatie, maar meer aan de leerplannen.
4. Frau Müller van de 1 miljoen leden tellende katholieke vrouwenvereniging (het Rheinland is overwegend RK) ging ook weer in op de Duitse contourennota. „Erziehe einen Mann, so erzieht man ein Individu, erzieht man eine Frau, so erzieht man ein ganzes Volk" kwam daar aan te pas.
Tot nu toe beluisterden we Duitse problemen, hoewel vele gelijktijdig bij ons spelen. Het volgende onderwerp, waarvoor we waarschijnlijk waren uitgenodigd was daarna aan de orde:
5. *„Was ist uns Europa wert?"* behandeld door Herrn Dr. *Van Aerssen.* Alle krachten moeten gebundeld worden tot een gemeenschappelijk Europa, niet alleen een economische eenheid, maar ook een politieke eenheid met een gekozen parlement.
Drie politieke stromingen zullen zich daar op Europees niveau presenteren: De socialisten, de liberalen en de Christen-democraten. De laatsten hebben zich in Europa verenigd in de EVP. De conservatieven moeten er ook bij worden betrokken.
De noodzaak van een verenigd Europa moet aan de burgers worden „verkocht". Er zijn alleen maar voordelen aan dat verenigd Europa. Denk aan Holland: een derde van hun produktie is voor de export en Duitslands export is zelfs veel meer dan de helft.
We moeten nieuwe impulsen geven aan dat verenigd Europa, we moeten missionair zijn. We moeten Amerika ondersteunen, wij beiden worden bedreigd.
De voorstellen van de Belgische minister president Tindemans moeten zo snel mogelijk hun beslag krijgen.
a. Er moet'een Europese munteenheid komen, een „Parallelwährung".
b. Er moet een Europees paspoort komen.
c. Bovenal moeten er verbindingen komen in de verschillende rechtshandelingen, zodat van een Gemeenschapsrecht gesproken kan worden.
Moeten de Europese parlementariërs (na de Europese verkiezingen) ook zitting hebben in hun diverse nationale parlementen? Nee, vond de heer Van Aerssen, dat zouden superpolitieke heren (dames vergat hij) zijn.
Wie moeten op die Europese kandidatenlijst? Diegenen, die verstand van zaken hebben en zich bijzonder bij Europa betrokken voelen. De EVP zal ervoor zorgen dat haar program op begrijpelijke wijze wordt gepresenteerd, zodat de gewone burger dat verstaat.
Jeanne d'Arc schijnt gezegd te hebben: „Als je geen koning wordt, word je bedelaar". Of die uitdrukking op de EVP moest slaan of op internationale verhoudingen was me niet duidelijk. Wel eindigde de heer Van Aerssen met de waarschuwing dat het Eur. parlement niet de plaats is om politiek genadebrood te eten.
6. Na de pauze (ook aan die tafels) kwam Frau Marlene Lenz aan het woord. Zij bracht de samenvatting van vele resoluties uit de diverse vrouwenverenigingen uit het Rheinland, die over het thema Europa hadden gediscussieerd. In Europa moet zijn:
a. Ruimte voor „verantwoordelijke vrijheid" voor iedereen.
b. Vrijheid van meningen en beweging (verkeer) ook over de grenzen.
c. Gelijke kansen voor iedereen.
Maatstaven hiervoor zijn:
a. Versterking van het gezin in allerlei vormen.
b. Gelijke kansen voor vrouwen. De keus tussen huishouden en bezigheden buitenshuis moet geregeld kunnen worden.
c. Zorg voor de jeugd, zodat zij in vrijheid en zekerheid aan haar toekomst kan bouwen.
d. Zorg voor alleenstaanden, sociale zekerheid, opdat zij bij ziekte en ouderdom hun waardigheid niet behoeven te verliezen.
e. Gelijke opleidingskansen.
f. Maatschappelijke ordening met betrekking tot het milieu, ook denkend aan „over de grenzen".
g. Humanisering van de arbeidsomstandigheden.
Hierna kwam de diskussie.
Het meeste betrof de binnenlandse problemen en aangelegenheden, het gezin, de beloning van vrouwen, het onderwijs, consumentengedrag (Maria Stommel) etc. Niet dat dit geen Europese aangelegenheden zijn, maar het werd op Duitsland toegespitst.
Ons was niet verboden mee te doen aan de discussie. Wij brachten via Frau Charlotte von der Herberg uit Keulen onze wensen bij punt f.: Europa zou voor ons minder attractief worden als de kernenergie-industrie zo opvallend dicht naast onze grenzen werd gebouwd. Ook de zuivering van de Rijn konden wij niet alleen klaren.
De Landesversammiung zou onze opmerking doorgeven aan de CDU-Fractie in het parlement.
Aardig van deze vrouwen ons de eer te laten, alsof wij straks de zaken even geregeld hebben.
Af en toe bij Lobith nu een emmertje Rijnwater gaan controleren.

mevr. G. van Leeuwen-Bakker

100 00 -ste CDA-lid

Op vrijdag 20 mei jl. werd in Makkum het 10.000ste rechtstreekse CDA-lid gehuldigd. Hiermee is het totale ledenbestand van het CDA gekomen op ca. 176.000, nl. 56.000 ARP-leden; 80.000 KVP leden, 30.000 CHU-leden en 10.000 CDA-leden. Op de foto CDA-voorzitter Steenkamp met het 10.000ste CDA-lid de 70-jarige mevr. Feenstra-Kunst uit Makkum (foto B. W. Visser).

Besluit

De Raad bestaande uit de vertegenwoordigers van de Lid-Staten en besluitend met eenparigheid van stemmen,

gelet op artikel 21, lid 3, van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal,

gelet op artikel 138, lid 3, van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap,

gelet op artikel 108, lid 3, van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie,

gezien het ontwerp van de Vergadering,

wensende de conclusies van de Europese Raad van 1 en 2 december 1975 te Rome ten uitvoer te leggen om de verkiezing van de Vergadering op één en dezelfde datum te houden in de periode mei/juni 1978,

heeft de aan dit besluit gehechte bepalingen vastgesteld, waarvan hij de aanneming door de Lid-Staten volgens hun onderscheidene grondwettelijke bepalingen aanbeveelt.

Het onderhavige besluit en de daaraan gehechte bepalingen worden bekendgemaakt in het Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen.

De Lid-Staten stellen de secretaris-generaal van de Raad van de Europese Gemeenschappen onverwijld in kennis van de voltooiing van de procedures die volgens hun onderscheidene grondwettelijke bepalingen zijn vereist voor de aanneming van de aan het onderhavige besluit gehechte bepalingen.

Het onderhavige besluit treedt in werking op de dag van zijn bekendmaking in het Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen.

Gedaan te Brussel, 20 september 1976
Voor de Raad
De voorzitter

De minister van Buitenlandse Zaken van het Koninkrijk België :

De minister van Externe Economische Betrekkingen van het Koninkrijk Denemarken :

De Bondsminister van Buitenlandse Zaken van de Bondsrepubliek Duitsland :

De minister van Buitenlandse Zaken van de Franse Republiek :

De minister van Buitenlandse Zaken van Ierland :

De minister van Buitenlandse Zaken van de Italiaanse Republiek :

Lid van de regering van het Groothertogdom Luxemburg :

De staatssecretaris van Buitenlandse Zaken van het Koninkrijk der Nederlanden :

De minister van Buitenlandse Zaken en Gemenebestzaken van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland :

BOEIENDE POLITIEKE LECTUUR!

Uniek CDA-boek

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rond de grondslagkwestie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en prenten over het CDA verluchte boek „Van Woudschoten tot Hoogeveen" een zeer waardevol bezit.
Prijs: f 5,95

Spelregels voor economie en politiek

Prof. dr. A. J. Vermaat stelt in deze boeiende studie een drietal thema's aan de orde: Voldoet onze economische orde aan Bijbelse normen? Groeien of versoberen? Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen. Prof. Vermaat probeert een Bijbels licht te laten schijnen op tal van actuele economische problemen.
De prijs van dit 48 pagina's tellende boekje – met vele cartoons verlucht – bedraagt f 3,50.

Een staatsman ter navolging

Dit boek, dat gewijd is aan de grote negentiende-eeuwse staatsman G Groen van Prinsterer, verscheen ter gelegenheid van de herdenking van zijn 100e sterfdag op 19 mei 1976. „Een Staatsman ter navolging. Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)", telt 260 pagina's. Een dertigtal vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici schrijven over Groens betekenis voor school, staat, kerk en samenleving. Enkele van de medewerkers: H. Algra, dr. W. Aalders, mr. W. Aantjes, oud-minister Beernink, oud-premier dr. W. Drees sr., mr. A. M. Donner, dr. J. Donner, minister W. F. de Gaay Fortman en dr. G. Puchinger. Een bijzonder boeiend boek met tientallen foto's waaronder die van de Groen-herdenking op 19 mei 1976. De vraag naar dit boek is erg groot, mede omdat de prijs zo laag is.
Prijs: f 13,50.

Onderdrukking in Oost-Europa

In het boekje „Onder Hamer en Sikkel" wordt actuele informatie gegeven over Oost-Europa. De positie van de vervolgde christenen, de militaire kracht van Europa, de economische ontwikkelingen in dit gebied, een historisch overzicht van de geschiedenis van het communisme in Oost-Europa na 1945, het komt allemaal aan de orde. Het boekje is bijzonder fraai geïllustreerd, met vele prenten van Ahrend van Dam en Frits Behrendt. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van het communisme en in de problemen van deze tijd, een nuttig bezit.
Prijs: f 5,-.

Politiek? Kom nou!

In de serie „Politiek? Kom nou!" verschenen tot nu toe een drietal lesbrieven maatschappijleer. De eerst twee lessen hebben respectievelijk als thema: De inrichting van ons staatsbestel (les 1), en stromingen in de politiek: christen-democratie, liberalisme en socialisme (les 2). De derde les gaat vooral in op sociaal-economische vraagstukken. De vierde lesbrief gaat over het thema „verkiezingen en democratie". Ahrend van Dam tekende bij diverse lessen prachtige cartoons. De lessen ondervinden veel belangstelling van scholen voor lager beroepsonderwijs, mavo en havo. Maar ook voor de catechese en voor politiek belangstellende jongeren is dit lesmateriaal goed bruikbaar.
Prijsregeling: les 1, 2, en 3 kosten f 1,25 per ex.; bij grotere aantallen aanzienlijke korting: 2 t/m 4 ex. f 1,- per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,85 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 8,70 per ex.; 25 ex. en meer f 0,55 per ex.

Een kleine eeuw kleine luyden

Een royaal geïllustreerd boek over de geschiedenis van de ARP met bijdragen van een vijftal kenners van de historie van de ARpartij. Dit zijn: dr. D. Th. Kuyper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en dr. A. J. van Dijk. Het boek telt 132 pagina's en 50 illustraties. Een uitermate boeiend politiek prentenboek!
De prijs: f 5,- per ex.

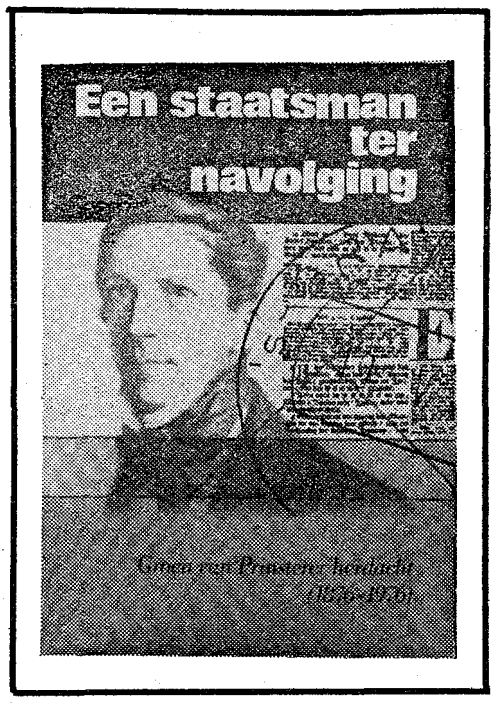

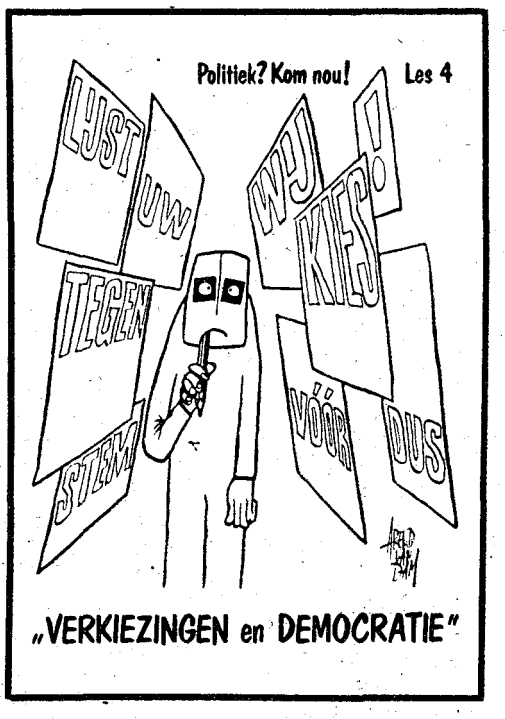

Bestellingen

U kunt de bovenstaande CDA- en ARP-publikaties bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van titel en aantal van de gewenste brochure(s)

UIT DE ARJOS

Verkiezingskampagne:

ook voor jongerenorganisaties een krachtsinspanning

Op 16 april 1977 hebben de jongeren van de ARJOS, CHJO en KVPJO met enthousiasme de oprichting van het CDJA begroet. Het CDJA, zoals bekend, een federatie waarin niet alleen bovengenoemde jongerenorganisaties zijn vertegenwoordigd, maar ook de rechtstreeks bij het CDA aangesloten leden, jonger dan 35 jaar. Alom was er op deze dag waardering voor de manier waarop deze dag door de verkiezingskommissie was georganiseerd.

Zo vlak na de verkiezingen spreekt dat des te meer aan; de meeste CDA'ers die zich actief met de verkiezingskampagne hebben beziggehouden, weten wat het organiseren van fora e.d. aan moeilijkheden met zich brengt. Voor wat betreft de 16e april kan niet anders gezegd worden dan dat deze dag in alle opzichten als geslaagd dient te worden beschouwd. Geen gering succes voor de leden van de verkiezingskommissie, die zich daarvoor in hebben gezet en die met welhaast onoverkomelijke moeilijkheden te maken hebben gehad.

Verkiezingskommissie ARJOS, CHJO, KVPJO

Bovengenoemde verkiezingskommissie heeft zich namens en met de drie jongerenorganisaties ingezet voor de CDA-kampagne. Reeds in het najaar van

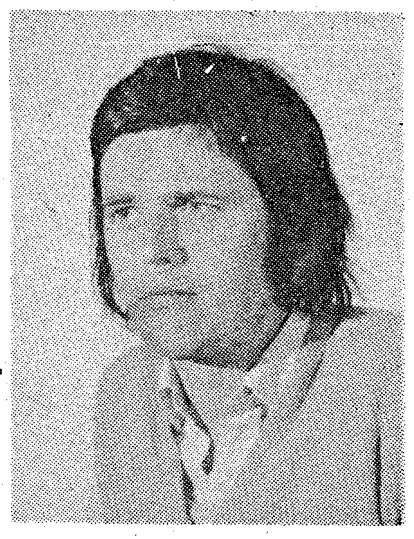

Harm Dröst

1976 was daartoe door de ARJOS de aanzet gegeven. Het hoofdbestuur van de ARJOS stelde toen een kommissie in, die zich bezig diende te houden met het voorbereiden van op jongeren gerichte activiteiten, door het CDA in het kader van de verkiezingskampagne te ontplooien. Reeds na twee vergaderingen bleek, dat het ambitieus opgezette programma slechts tot zijn recht zou komen indien de andere jongerenorganisaties daarbij zouden worden betrokken. Op verzoek van de kommissie werd namens het bestuur van de ARJOS aan de CHJO en de KVPJO verzocht in de verkiezingskommissie zitting te nemen. In haar enthousiasme werd daarbij door de ARJOS verzuimd heel nadrukkelijk aan te geven, dat de jongerenorganisaties gelijkelijk in de verkiezingskommissie zouden kunnen zijn vertegenwoordigd, en dat de kommissie slechts namens de drie jongerenorganisaties naar buiten zou treden. De moeilijkheden die daardoor ontstonden waren overigens slechts van tijdelijke aard, met name ook omdat de drie jongerenorganisaties er zich alle van bewust waren, dat niet alleen de verkiezingskampagne een geweldige krachtsinspanning noodzakelijk maakte, maar ook, dat voor het eerst in de geschiedenis, door ARJOS, CHJO en KVPJO, op deze nauwe manier werd samengewerkt. Een samenwerking overigens die in alle opzichten plezierig is verlopen. Dat dient des te meer te worden gewaardeerd, indien men bedenkt, dat binnen de verkiezingskommissie in geen enkel opzicht door vertegenwoordigers van de drie jongerenorganisaties blijk is gegeven van een fundamenteel verschil van mening inzake de te volgen procedures, terwijl de betrokkenheid van de leden moge blijken uit hun aanwezigheid bij welhaast alle vergaderingen. Geen eenvoudige opgave, gezien het feit dat er menigmaal twee keer per maand werd vergaderd. Het zou te ver voeren al de aktiviteiten van de verkiezingskommissie hier te noemen; een evaluatie van de tijdens de verkiezingskampagne van het CDA door de verkiezingskommissie en de stafwerkgroep jongeren (waarover hieronder meer) ontplooide aktiviteiten zal zo spoedig mogelijk aan het CDJA-federatiebestuur worden aangeboden.

Stafwerkgroep jongeren

Niet alleen in de verkiezingskommissie, maar ook binnen het centraal verkiezingscomité (C.V.C.) hebben de jongeren zich actief getoond. Op verzoek van de jongerenorganisaties heeft het C.V.C. namelijk een stafwerkgroep jongeren ingesteld. Deze stafwerkgroep, waarin eveneens alle jongerenorganisaties waren vertegenwoordigd alsmede een vertegenwoordiger van de rechtstreeks bij het CDA aangesloten leden, had onder meer tot taak informatie te verschaffen en terzake voorstellen te doen aan het C.V.C. over de wijze waarop jongeren het best zouden kunnen worden benaderd. De stafwerkgroep jongeren was in het C.V.C. vertegenwoordigd door de heer mr. Jansen van Raay, voorzitter van genoemde stafwerkgroep en voorzitter van het C.V.C. Onder zijn uiterst aimabele leiding heeft de stafwerkgroep getracht zoveel mogelijk activiteiten te ontplooien; met name dient hierbij te worden vermeld dat jongerenposter, sticker en -pamflet op initiatief van deze stafwerkgroep zijn tot stand gekomen. Enige kritiek op de communicatie tussen de stafwerkgroep jongeren en het C.V.C. is hier overigens m.i. op haar plaats. Nu nog wordt door velen betreurd, dat er voor de jongeren geen jeugdfolder kon worden verspreid; ook naar onze mening voor het CDA in de verkiezingskampagne een groot tekort. Echter, de stafwerkgroep treft in dezen geen enkele blaam. Meerdere malen is aan het C.V.C. verzocht middels de voorzitter over e.e.a. duidelijkheid te verschaffen. Telkenmale is verklaard, dat er slechts ruimte was voor een jongerenpamflet. Hoe dan ook, gedane zaken nemen geen keer. Jammer is het wel.

Tot slot nog één opmerking. Velen binnen de onderscheiden jongerenorganisaties hebben vraagtekens gezet bij de aktiviteiten van de verkiezingskommissie en de stafwerkgroep. Het zal duidelijk zijn, dat deze slechts – wat heet trouwens slechts, gezien de onnoemelijke hoeveelheid werk die een verkiezingskampagne voor de direkt betrokkenen met zich brengt – met de instemming van de drie jongerenorganisaties konden worden verricht. Een en ander betekent niet, dat leden van de verkiezingskommissie en stafwerkgroep hun kritische houding t.o.v. het CDA, waar dan ook geuit, vaarwel zeiden. Integendeel.

Dat een ieder zich desalniettemin voor de volle honderd procent heeft ingezet, getuigt van een grote mate van loyaliteit en betrokkenheid bij de christendemocratische politiek, zoals door het CDA wordt verwoord. Juist het CDA zal deze kritische jongeren in de toekomst tot en met nodig hebben.

Harm Drost

Resolutie Arjos inzake Zuid-Afrika

Het hoofdbestuur van de ARJOS, in vergadering bijeen op 14 mei 1977 te Utrecht.

O. dat de Arjosraad op 19 februari 1977 alle chisten-democraten heeft opgeroepen om de inspiratie van het program van uitgangspunten en van het politiek program van het CDA om te zetten in een dringend appèl op het gehele Nederlandse volk om te kiezen voor een politiek van verantwoordelijkheid:

O. dat een politiek van verantwoordelijkheid zich mede dient uit te strekken tot die delen van de wereld, waar mensen zijn ontrecht en worden onderdrukt;

O. dat Nederland van ouds een speciale verantwoordelijkheid heeft tegenover Zuid-Afrika;

O. dat een dringend appèl op het gehele Nederlandse volk om te kiezen voor een politiek van verantwoordelijkheid dan ook niet los gezien kan worden van een keuze voor ontrechte en onderdrukte mensen in dit deel van de wereld;

O. dat deze eerst inhoud krijgt, indien men bereid is zich te keren tegen de onderdrukker, ook indien dit consequenties heeft voor Nederland zelf;

O. dat getwijfeld dient te worden aan een politiek van de dialoog ten aanzien van Zuid-Afrika, daar de blanke minderheid in dit land van haar kant kennelijk niet bereid is op deze politiek in te gaan, hetgeen nog onlangs bleek, toen de delegatie van de Gereformeerde Kerken in Nederland naar de Gereformeerde Oecumenische Synode te Potchefstroom te horen kreeg, dat zij niet welkom was;

O. dat het dientengevolge aanbeveling verdient vergaande maatregelen tegen de blanke minderheidsregering in Zuid-Afrika te nemen zonder nochtans de relaties, die van karakter moeten veranderen, geheel te verbreken;

O. dat ook ten aanzien van Zimbabwe en Namibië een consequente politiek van solidariteit met de niet-blanke bevolking dient te worden gevoerd;

O. dat ontrechte en onderdrukte mensen onder meer geholpen kunnen worden door hen financieel te steunen;

S. dat de regeringshulp aan de bevrijdingsbewegingen van Namibië en Zimbabwe en aan de onderdrukte bevolking van Zuid-Afrika dient te worden voortgezet en uitgebreid;

O. dat de geloofwaardigheid van de westerse democratie niet gediend wordt met de steun van het bondgenootschap ter verdediging van die democratie aan racistische regimes;

S. dat de Nederlandse regering zich actief moet keren tegen elke poging om de NATO bij de strijd in Zuidelijk Afrika te betrekken, en dat de Nederlandse regering de militaire samenwerking tussen NATO-lid-staten en Zuid-Afrika consequent aan de orde dient te stellen en de beëindiging van deze samenwerking dient te eisen;

O. dat er in Nederland algemene overeenstemming bestaat over zeer ruime grenzen, waarbinnen door Nederlanders militaire dienst kan worden geweigerd;

O. voorts, dat het hoofdbestuur zich weigering tot in-dienst-treding in het Zuidafrikaanse leger zeer wel kan voorstellen;

O. dat de Nederlandse regering een redelijk ruimhartig vluchtelingenbeleid pleegt te voeren;

S. dat de Nederlandse regering zich bereid dient te verklaren deserteurs en dienstweigeraars uit het Zuidafrikaanse leger en vluchtelingen voor het apartheidsregime toe te laten en hun een juridische status te geven, die rechtszekerheid, sociale opvang en bijstand garandeert;

O. dat kiezen voor ontrechte en onderdrukte mensen niet kan samengaan met vriendschap en samenwerking met de onderdrukker, en dat nauwelijks enige culturele verwantschap wordt gevoeld met mensen, die een apartheidssysteem voorstaan, en dat de culturele achtergronden op geen enkele wijze een dergelijk systeem rechtvaardigen;

S. dat Nederland het met Zuid-Afrika bestaande culturele verdrag dient op te zeggen; dat alle contacten op cultureel en sportgebied dienen te worden afgebroken; dat de Wereldomroep bij de bestrijding van het racisme dient te worden ingeschakeld; dat de Nederlandse regering een actieve politiek via andere kanalen die haar ter beschikking staan, dient te voeren ter verspreiding van informatiemateriaal in Zuid-Afrika, waarin steun wordt gegeven aan de strijd van de Afrikaanse meerderheid van de bevolking voor gelijkstelling;

O. dat reeds in 1962 de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties een resolutie aannam, waarin o.m. werd gevraagd alle economische banden met Zuid-Afrika te verbreken;

O. dat in navolging van de Wereldraad van Kerken ook de Nederlandse Raad van Kerken en de Nederlands Hervormde Kerk zich tegen investeringen in Zuid-Afrika hebben uitgesproken;

S. dat uitvoering dient te worden gegeven aan de aanbevelingen van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties met betrekking tot verbreking van de economische banden met Zuid-Afrika;
dat daartoe wettelijke maatregelen dienen te worden uitgevaardigd en effectieve controle mogelijk wordt gemaakt;
dat de regering zich tot secretaris-generaal Waldheim van de Verenigde Naties dient te wenden om te bevorderen, dat deze bindende sancties tegen Zuid-Afrika zullen uitvaardigen;

O. dat niet geaccepteerd kan worden, dat mensen worden ontrecht en onderdrukt met gebruikmaking van door Nederland of haar bondgenoten geleverde wapens of andere militaire middelen;

S. dat de Nederlandse regering, behalve zich te verplichten tot een absoluut wapenembargo tegen Zuid-Afrika, een actieve rol dient te spelen in de Verenigde Naties bij de totstandkoming van een voor alle leden geldend verplicht embargo;
dat dit embargo dient te omvatten:
a) alle leveranties van wapens en militaire en politie-uitrusting aan Zuid-Afrika dienen te worden verboden;
b) de levering van patenten, licenties en andere militairtechnische kennis aan Zuid-Afrika dient te worden verboden;
c) de levering van radar en ander electronische uitrusting dient te worden verboden;
d) militaire bezoeken van en naar Zuid-Afrika dienen te worden gestaakt;
e) investeringen, die de opbouw van de wapenindustrie in Zuid-Afrika bevorderen, dienen te worden beëindigd;
f) uitzending van technici naar Zuid-Afrika t.b.v. de wapenindustrie aldaar dient te worden verboden;
g) samenwerking op nucleair gebied dient te worden stopgezet;

O. dat emigratie van Nederlanders naar Zuid-Afrika dient te worden beschouwd als versterking van de blanke minderheid in dat land;

S. dat de Nederlandse regering actief de emigratie van Nederlanders naar Zuid-Afrika dient tegen te gaan, door intrekking van de erkenning en stopzetting van de subsidiëring van maatschappelijke organisaties in de zin van de emigratiewet, die doorgaans met de bevordering van de emigratie naar Zuid-Afrika en door het voorzien van de Nederlandse arbeidsbureau's van voorlichtingsmateriaal, waarin emigratie naar Zuid-Afrika duidelijk wordt ontraden;

O. dat het Nederlandse stemgedrag in de Verenigde Naties als onduidelijk dient te worden gekwalificeerd;

S. dat een duidelijke en consequente uitdrukking van Nederlandse solidariteit met ontrechte en onderdrukte mensen zijn weerslag dient te hebben op het Nederlandse stemgedrag in de Verenigde Naties, waar zij een voortrekkersrol kan spelen.

(O = Overwegende;

S = Spreekt uit).

Aktiegroepen

De fraktiebegeleidingsgroep Bestuurlijke Vormgeving heeft een bulletin uitgebracht getiteld: AKTIEGROEPEN.
Dit bulletin is te bestellen door f 1,50 over te maken op postrekeningnr. 127164 t.n.v. Stichting Arjos, Den Haag. Men abonneert zich op Arjos-bulletins over binnenlandse politiek door f 5,- over te maken op bovenvermeld gironummer.

Arjos-Emmen

Na herhaalde pogingen is het eindelijk en gelukkig dan toch gelukt in Emmen een Arjos-kern van de grond te krijgen. Uiteraard zijn we hier zeer blij mee en we starten meteen in september met een goede cursus over de politiek o.l.v. Henk Faber. We hopen en rekenen erop dat de belangstelling in Emmen voor de Arjos zeer groot zal zijn. Meld je dus meteen aan als lid ais je belangstelling hebt want we moeten toch wat groter groeien, nietwaar? Het secretariaat is voorlopig gevestigd bij:

Frits Smedema,
Laan van de Bork 266,
Emmen
Tel.: 05910-2.23.58.

OVERIJSSEL

H. STRUIK & ZOON N.V.
Fabriek van dekkleden en tenten

IMP. GROOTHANDEL SCHEEPS- EN AANNEMERSBENODIGDHEDEN ELEKTRISCHE EN AUTOGENE LAS- EN SNIJBENODIGDHEDEN.

DEVENTER
Telefoon 05700-1.39.70
Diepenveenseweg 8

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
WONINGINRICHTING

J. Voerman & Zonen
Assendorperstraat 73-81 - Tel. 1.65.07. - Zwolle

Landbouwmechanisatiebedrijf
FA. K. ELLENS
LANDBOUWMACHINES
SMEDERIJ
TRACTOREN
Eggestraat 3, telefoon 05276-2400, NAGELE (N.O.P.)

GRONINGEN

Makelaarskantoor J. Fokkens Siddeburen
in roerende
en onroerende goederen
verzekeringen en hypotheken
TELEFOON 05983-360

UTRECHT

UW INTERIEUR
SMAAKVOL EN GEZELLIG INGERICHT
EN TOCH NIET DUUR

Fa. W. van Tellingen
SLOTLAAN 135-137 - ZEIST
TELEFOON 1.24.86

FRIESLAND

METZ SNEEK
Alle textielgoederen, bedden, dekens, matrassen, complete woninginrichting
Grootzand 14 - 38 - 42, SNEEK - Midstr. 114, JOURE

ROTTERDAM

C. de Mooy & Zoon
Im- en export bloemenhandel
Veilingweg 7 - Berkel en Rodenrijs - Telefoon 01891-5033

W. J. SPOORMAKER B.V.
AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID
Wolphaertsbocht 246 - Telefoon 010-85.28.33
Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid
en het eiland IJsselmonde.

GELDERLAND

CONVECTOREN
VOOR KOLEN, OLIE EN GAS ZOWEL VOOR WOONKAMERS ALS VOOR KANTOREN, ZALEN ETC.
FIRMA T. VIETS
Bergstraat 38 - Telefoon 0 8370-2765 - WAGENINGEN

MAGAZIJN „HET ANKER"
HOOFDSTRAAT 94 - 96 - VEENENDAAL
Zeer voordelige aanbieding in terlenka vallen en gordijnen
SPECIALITEIT IN NYLONKOUSEN

ZEELAND

Bouwmaterialen
TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR BINNEN EN BUITENWERK

Keukens
TIELSA
ALFINETTE
ROBIJN

A. DE JAGER – TOLHOEK B.V.
SHOWROOMS: GOES - MIDDELBURG

AANNEMINGSBEDRIJF „SCHOUWEN-DUIVELAND" N.V.
Schuithaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
HET ADRES VOOR UITVOERING VAN BETON-, WATER-, WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE WERKEN

publikaties CDA-instituten

Emancipatie
„Samen op weg naar een verantwoordelijke maatschappij"
publikatie van het CDA-Vrouwenberaad
artikelen en interviews
70 pag.; *f* 4,50

andere recente publikaties:

Energiebeleid
Rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU
een analyse van vraag en aanbod, mondiaal en in Nederland, en van de dreigende knelpunten
bij de energievoorziening / uitgangspunten voor een energiebeleid / opties voor beleidsbeslissingen
68 pag.; *f* 5,25

Gerede twijfel
bijdrage tot de discussie over de perspectieven van onze economische ontwikkeling
3e druk; 30 pag.; *f* 3,75

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:
giro 23 73 39 t.n.v. Centrum voor Staatkundige Vorming, Den Haag;
met vermelding van titel(s) en aantal

Mauritskade 25, Den Haag;
tel. (070) 65 39 34*

'gave' vakantie voor jongeren!!

Reis- en activiteitenprogramma in binnen- en buitenland

N.J.H.C.

STICHTING NEDERLANDSE JEUGDHERBERGCENTRALE

Vakantie-aktiviteiten - Paardrijden - Zeilen - Parachutespringen enz.

Prof. Tulpstraat 2-6 - AMSTERDAM
Telefoon: 020 - 22 60 45

VRAAG ZOMERREISGIDS!

VAN DE PARTIJ

Ledenwerving:

Leeuwarden-West toont hoe het moet!!

„Een ledenwerfcampagne door de A.R.-kiesvereniging Leeuwarden-West, gehouden in de vorige maand en begin deze maand, had een bemoedigend resultaat", aldus berichtte ons de heer S. P. Hoekstra, secretaris van de AR-kiesvereniging „Willem Lodewijk".
Aan een groot aantal adressen, vooral in de nieuwe uitbreidingen, werd een brief gezonden, waarin werd geattendeerd op het grote belang van christelijke politieke partijvorming in het algemeen en in het bijzonder het tot stand komen van het C.D.A., als federatief verband van A.R.P., C.H.U. en K.V.P.

Deze brief ging vergezeld van het ledenwerfkatern van de A.R.P.: „Een sterke A.R.P., steun voor het C.D.A.". Aan de adressanten werd gevraagd rechtstreeks lid te worden van het C.D.A. of lid te worden van de A.R.P. en derhalve dan ook indirekt lid van het C.D.A. Uiteraard werd een appèl gedaan op een ieder om in elk geval C.D.A. te stemmen op 25 mei.

Huisbezoek

Een groot aantal vrijwilligers heeft door middel van huisbezoek het antwoord gehaald. In totaal konden er 72 nieuwe leden worden geboekt, waarvan 39 lid van de A.R.P. en 33 rechtstreeks lid van het C.D.A. Ook de andere reakties, waaronder veel financiële, onderstreepten nog eens dit bemoedigende resultaat. De aktie is nog niet afgelopen. Er worden nog meer leden verwacht. Daarover hopen wij u binnenkort nader te informeren.

Propagandakaarten

Meermalen hebben wij hier ook aandacht gevraagd voor de gratis propaganda-kaarten die de partij beschikbaar stelt om leden te werven.

Er bestaat een grote belangstelling voor.

De kaarten zijn zeer geschikt om met uw contact-orgaan of andere postzending als bijsluiter te versturen. Ook kunnen zij zeer goed verspreid worden op bijeenkomsten van uw afdeling of tijdens manifestaties. Maar ook kunnen ze zeer goed huis-aan-huis verspreid worden.

Deze kaart vraagt speciale aandacht voor het weekblad Nederlandse Gedachten, een onmisbaar politiek blad.

Op het partijburo is goed te merken dat deze leden- en abonneewerfkaart vrucht afwerpt. Dagelijks komen nieuwe leden en abonnees binnen via de ingevulde geperforeerde kaart die men zonder postzegel naar het partijburo kan opsturen. De afgelopen weken kwamen er vele honderden nieuwe leden en diverse nieuwe abonnees.

Aanvragen

Tot omstreeks 250 kaarten stelt het partijburo gratis beschikbaar. Schrijf naar of bel met het partijburo, vraag naar C. Bremmer, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, tel. 070-46.96.20.

Ledenwerfkranten

Op bovenstaand adres ook aanvragen voor de ledenwerfkrant „Een sterke ARP, is een steun voor het CDA".
Prijsregeling:

- 1-100 ex. f 0,25 per ex.
- 100-250 ex. f 0,20 per ex.
- 250 ex. en meer f 0,15 per ex.

Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partij, Den Haag, m.v.v. gewenste en aantal.

Bijzonder nummer AR Staatkunde

In het mei/juni-nummer van Anti Revolutionaire Staatkunde, het maandblad van de Dr. A. Kuyperstichting, zijn studies opgenomen over sectoren van het de afgelopen vier jaar gevoerde kabinetbeleid:

- *Openbaar bestuur, openbaar vervoer en ruimtelijke ordening door drs. W. van den Bos Czn.*
- *Soclaal-economisch en financieel beleid, door drs H. Borstlap.*
- *Onderwijs, door drs. W.J. Destman.*
- *Internationale betrekking, door mr. Frank A. Bibo.*

In deze studies is gepoogd het gevoerde kabinetsbeleid in kaart te brengen en te bespreken tegen de achtergrond van de accenten die de afgelopen jaren vanuit de christen-democratische fracties in het parlement en vanuit de wetenschappelijke instituten naar voren zijn gebracht.

Dit nummer van AR-Staatkunde is met ruim 150 pagina's een „boekje" geworden met een schat aan overzichtelijk en systematisch bijeengebrachte en vanuit de christen-democratische ' beginselen getoetste beleidsdaden op de genoemde centrale sectoren van het de afgelopen jaren gevoerde kabinetsbeleid.

Dit nummer kan men bestellen bij de Dr. A. Kuyperstichting, tel. 070-606838 (van 9 tot 1 uur, vragen naar mevr. De Goede); het kost f 6,95.

Nog beter kan men zich gelijk als abonnee van AR-Staatkunde opgeven. Het blad kost f 28,– per jaar, voor studenten f 17,50.

Die moet u hebben!

Enkele bijzonder actuele publikaties voor juist deze verkiezingsstrijd zijn:

Grondpolitiek

De CDA-brochure „Grondeigendom en grondbeheer" geeft alle informatie en achtergronden over de CDA-visie op de grond. Prijs **f 3,75.**

CDA-profiel

In „Plichten en Perspectieven" wordt een aanzet gegeven tot een profielschets voor wat het CDA is en wil zijn. Prijs **f 3,90.** Evenals het politiek program „Niet bij brood alleen" onmisbaar om de politieke filosofie te kennen.

Inkomensbeleid

Drs. Ad Schouten schreef onlangs een boekje over een actueel strijdpunt: de inkomenspolitiek. Hij geeft een bijbelse benadering. Hoe liberalen en socialisten denken komt ook uitvoerig aan de orde. **Prijs f 6,25.**

Abortus

Het CDA heeft allerwegen roem geoogst met het initiatief wets-ontwerp over de abortus. Mevr. J. van Leeuwen verwierf veler lof met een indrukwekkende verdediging van dit ARP/KVP-ontwerp. Bestel die handzame dokumentatie. Prijs **f 6,95.**

Bestellingen: Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partij Stichting, Den Haag m.v.v. gewenste.

UIT HET KUIJPERHUIS

Hannie van Leeuwen: Ik zit met een stuk verlegenheid

De verkiezingen zijn weer achter de rug. Een nasmaakje ervan willen wij u niet onthouden. Te meer niet nu het een niet geheel onbekende AR-vrouwe raakt. Op haar verkiezingstoernee sprak Hannie van Leeuwen de CDA-aanhangers veelvuldig toe. Van één van die boeiende avonden een korte impressie. De kranten hadden al geschreven dat Hannie bijzonder strijdlustig was. Het was niet te veel gezegd. Hannie trok geharnast ten strijde tegen de vele misstanden in ons land. Haar gehoor, geboeid door een steeds meeslepender betoog, was er getuige van hoe zij verklaarde persoonlijk de bres te betrekken indien allerlei onheilsrampen zich dreigden te gaan voltrekken.
Ook trok ze van leer tegen de vele ongerechtvaardigde aanvallen op de CDA-lijsttrekker. Bij dit alles verloochende zij het anti-revolutionaire „nest" niet. Haarfijn legde ze het overwegend niet-reformatorische publiek uit wat prof. Severijn bedoelde met de criteria van de absolute wet Gods en de zedelijke draagkracht van de bevolking. Sprekend over het gelijkheidsideaal werd Kuyper geciteerd met zijn stelling dat de menselijke verscheidenheid in de Schepping gegrond is. Op dit punt dus een lesje in de anti-revolutionaire beginselen. „En ik heb er met open mond naar zitten luisteren", zei de plaatselijke CDA-Raadfractievoorzitter die bij „Rome" was grootgebracht. Eerlijk is eerlijk: ook Schaepman en Lohman werden veelvuldig en instemmend geciteerd. In de discussie werden tal van pittige vragen afgevuurd, maar Hannie gooide ze alle terug op het erf waar ze vandaan werden geworpen om „haar kopman" nog eens te citeren. Een keer bekende ze ruiterlijk niet helemaal uit het probleem te zijn. „Ik zeg het u eerlijk: Ik zit hier met een stuk verlegenheid." Waarop iemand, getroffen door zoveel strijdvaardigheid, mompelde: „een stuk verlegeneheid? Daar heb ik tot nu toe niets van gemerkt!" Indruk heeft Hannie wel gemaakt, ontegenzeglijk. Ik stem dit keer maar eens een vrouw, hoorde je na afloop dan ook sommigen mompelen.
AR-Partijdig

Aantrekkelijke plannen CDA-vormingsstichtingen seizoen 1977/1978

De diverse projecten van de gezamenlijke vormingsstichtingen van ARP, CHU en KVP, hebben het afgelopen seizoen een goede belangstelling genoten. Steeds meer raakt het werk van de CDA-vormingsstichtingen bekend. Momenteel wordt druk overlegd om een zo aantrekkelijk mogelijk vormingspakket aan de leden van de CDA-partijen aan te bieden.

Hierbij geven wij u een kort overzicht van de plannen die voor het nieuwe seizoen op stapel staan. Over een maand of twee hopen wij, de ledenbladen van de CDA-partijen, hierop uitvoerig met een gedetailleerd activiteitenoverzicht terug te komen.

„Beginners"

■ Landelijke Basiscursussen

Op stapel staan twee landelijke basiscursussen te Zwolle (voor Noord-oost-Nederland), te Soesterberg (voor West-midden-Nederland) en te Den Bosch (voor Zuid-Nederland). Men kan zich nu reeds voor deze basiscursussen opgeven, zie daartoe de bij dit artikel gevoegde bon. De bedoeling van deze cursussen is training en scholing in christen-democratische beginselen, bijbrengen van spreek- en discussievaardigheid en kennis omtrent het politieke stelstel van ons land. De coördinatie berust bij de ARP-vormingsstiohting.

■ Twee avondcursussen

De bedoeling van deze cursussen is in kleine kring op twee avonden de levensbeschouwelijke achtergrond van de politiek en de toepassing daarvan in de praktijk aan de orde te stellen. Indien een afdeling of kiesvereniging wat voelt voor een dergelijke cursus, neem dan contact op met de vormingsstichting van CHU, die als coördinator optreedt.

■ Werkgroepenwerk

Voor KVP-leden geen onbekend instituut. Maar nu staan werkgroepen ook open voor leden van de andere CDA-partijen. De bedoeling is dat een groep mensen met elkaar een actueel politiek probleem behandelt, een werkstuk maakt dat vervolgens afgedrukt zal worden in o.a. Politiek Nieuws, het KVP-partijblad. Je leert er je mening onder woorden te brengen, goed vragen te stellen en samen met anderen iets op te bouwen. Een informatieve folder maakt u volledig wegwijs in het werkgroepenwerk. Met behulp van een bijgevoegde bon kunt u die folder aanvragen.

Cursussen voor „gevorderden"

■ Bijscholingsbijeenkomsten

Voor degenen die in voorgaande jaren een basiscursus hebben gevolgd, worden er twee bijscholingsbijeenkomsten georganiseerd, een eendaagse (op 1 oktober in de Utrechtse Jaarbeurs) en een tweedaagse: op vrijdag en zaterdag 10 en 11 maart te Soesterberg in Kontakt der Kontinenten. Bedoeling: het opfrissen en verdieping van kennis over een actueel politiek probleem.

■ Politieke scholingsdagen voor vrouwen

De CDA-vrouwen komen jaarlijks een dag bijeen om te discussiëren over actuele politieke thema's. Ook het komend seizoen zal dit het geval zijn.

Cursussen voor „Vergevorderden"

Voor de gekozen en aspirant-vertegenwoordigers, zullen er een aantal vier-zaterdagcursussen voor gemeenteraadsleden en aspirant gemeenteraadsleden komen. Deze bijeenkomsten worden gehouden in samenwerking met de CDA-verenigingen voor gemeente- en provinciebestuurders.

■ Studiedagen

Het komende seizoen zullen er ook een aantal studiedagen gehouden worden, waarop een actueel thema onder ogen wordt gezien. O.a. over de problematiek van de Europese integratie zal dit in het nieuwe seizoen het geval zijn.

Overig

Erg belangrijk is, dat vanuit de regio's men subsidie kan aanvragen voor het één of andere project. Het afgelopen seizoen organiseerden diverse landsdelen zo ééndaagse studiebijeenkomsten, maar bijv. ook avondcursussen. Men kan bij de CDA-vormingsstichtingen de zgn. CDA-Coördinatie Commissie voorbeelden aanvragen hoe men een dergelijk project in elkaar moet zetten. Tevens krijgt men dan de spelregels toegezonden om voor subsidie in aanmerking te komen. Een prachtige mogelikheid om voor de regio's de hand zelf aan de ploeg te slaan. Schroom niet om subsidie aan te vragen. Adres Coördinatie Commissie: p/a buro CHU, Wassenaarseweg 7, Den Haag.

Open voor alle CDA-leden

De samenwerking van de CDA-vormingsstichtingen krijgt gestalte doordat:
■ deelname open is voor leden van elk der partijen en rechtstreekse leden.
■ inleiders zoveel mogelijk uit elk der drie CDA-partijen komen.
■ de diverse projecten in de CDA-bladen gemeenschappelijk worden aangekondigd.
Over een maand of twee hopen wij u meer informatie te kunnen bieden.

AANMELDINGSFORMULIER
Naam: .....
Adres: .....
Woonplaats: ..... Leeftijd: .....
Basiskursussen
Hierbij geef ik mij op voor de:
☐ basiscursus Zwolle/Soesterberg/Den Bosch*
☐ bijscholingsdag Utrecht op 1 oktober.
Deze bon opsturen naar de Stichting Kader en Vormingswerk ARP, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.
* Doorhalen wat niet gewenst is.
Werkgroepenwerk
☐ Ik zou graag willen doen aan het werkgroepenwerk
☐ geïnteresseerd in werkgroepenwerk en vraag folder aan.
Bon opsturen naar Stichting Kader- en Vormingswerk KVP, Mauritskade 25, Den Haag.
Naam: .....
Adres: .....
Woonplaats: ..... Leeftijd: .....

Discussiebijeenkomst Milieubeleid en Kabinetsformatie

Op donderdag 2 juni 1977 om 13.30 uur belegt de redactie van het Tijdschrift voor Milieu en Recht (onder auspiciën van de Stichting Natuur en Milieu uitgegeven bij W. E. J. Tjeenk Willink bv, Postbus 25, Zwolle) een discussiebijeenkomst over milieubeleid en kabinetsformatie, toegespitst op de interdepartementale taakverdeling en coördinatie. De heren drs. J. Boom (vice-voorzitter van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee) en prof. mr. W. G. Verkruisen (hoogleraar staatsrecht aan de Erasmusuniversiteit te Rotterdam) zullen de discussie inleiden. Als voorzitter zal optreden de heer W. A. Fibbe (voorzitter Openbaar Lichaam Rijnmond). Plaats: zaal 5 van het zalencentrum van Restaurant Den Haag Centraal (boven C.S.), Kon. Julianaplein 10 te Den Haag. Belangstellenden zijn welkom.

Handel en Industrie

GETRON B.V.
Internationaal Transportbedrijf
Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642.

bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kip-chassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN
PALLETS
in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS
w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 × 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN

Vraagt
jaar-rond chrysanten
die staan langer....

FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

OOSTERBAAN
&
LE COINTRE N.V.

GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

In dit boekje stelt de auteur, voormalig financieel-economische specialis van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- *Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?*
- *Groeien of versoberen?*
- *Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.*

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen:
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek"

SPELREGELS
VOOR ECONOMIE & POLITIEK
AREND J. VERMAAT

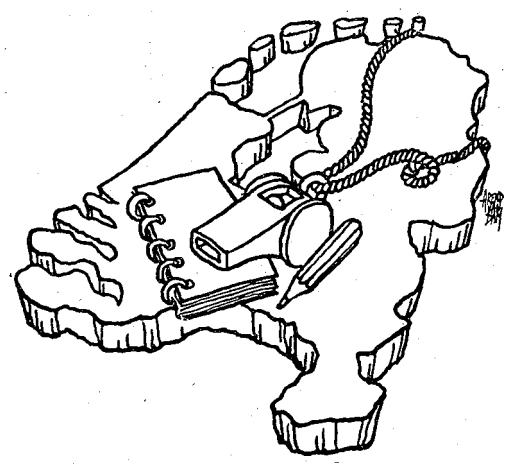

EEN UITGAVE VAN DE
stichting kader- en vormingswerk **ARP**
DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

als het op smaak aankomt...

uw beste keus!

DORDRECHT
en omstreken

v.h. GEBR. HARKEMA

SINDS 1948 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	**Automaterlaal**	**tel. 3.94.29**
WONING,	**Gereedschappen**	**tel. 3.94.33**
GARAGE,	**Hang- en Sluitwerk**	**tel. 3.32.21**
FABRIEK OF	**IJzerwaren**	**tel. 3.43.03**
SCHIP	**Bevestigingsartikelen**	**tel. 3.43.03**

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKSAGENT

Drukkerij De Longte B.V.
Postbus 171 – Dordrecht – Tel. 078-3.43.22

Snelle offsetdrukkers
voor meerkleuren
reklamedrukwerk

Handelsmaatschappij A. van ROON N.V.
WESTHAVENKADE 61, VLAARDINGEN
TEL. 34.34.92 en 34.30.46

U slaagt beslist bij ons voor uw kampeer- en watersportartikelen

In ons atelier worden alle voorkomende werkzaamheden op het gebied van tenten, caravans, luifels, bootzeilen etc. gedaan.

Openbare Bibliotheek

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

33e jaargang – nr. 22 4 juni 1977

Twee van de regeringspartijen in het thans demissionaire kabinet-Den Uyl in beeld. Bij de jongste verkiezingen leed de PPR een gevoelig verlies; PPR-lijsttrekster Ria Beckers haalde de sprong niet (linksboven), D'66 daarentegen boekte forse winst, waarover D'66-lijsttrekker Jan Terlouw zichtbaar verheugd is (rechtsboven).

Verkiezing en formatie

Uiteraard wordt deze week in Nederlandse Gedachten veel aandacht besteed aan de uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen van vorige week.
Prof. Boonstra geeft op pagina 1 en 2 een analyse van deze uitslag, terwijl eveneens AR-voorman Aantjes en AR-voorzitter De Boer in hun respectieve rubrieken „Van A tot U" en „Overwegende... " dit onderwerp behandelen. Tenslotte wijdt ook Arjos-voorzitter Fred Borgman aandacht aan de verkiezingsuitslag, waarbij hij tevens kort terugblikt op de gevoerde campagne en eveneens kort vooruitblikt op de formatie.

CDA: 49 zetels

Enkele opmerkingen naar aanleiding van de verkiezingen van 25 mei

Door dr. D. Boonstra

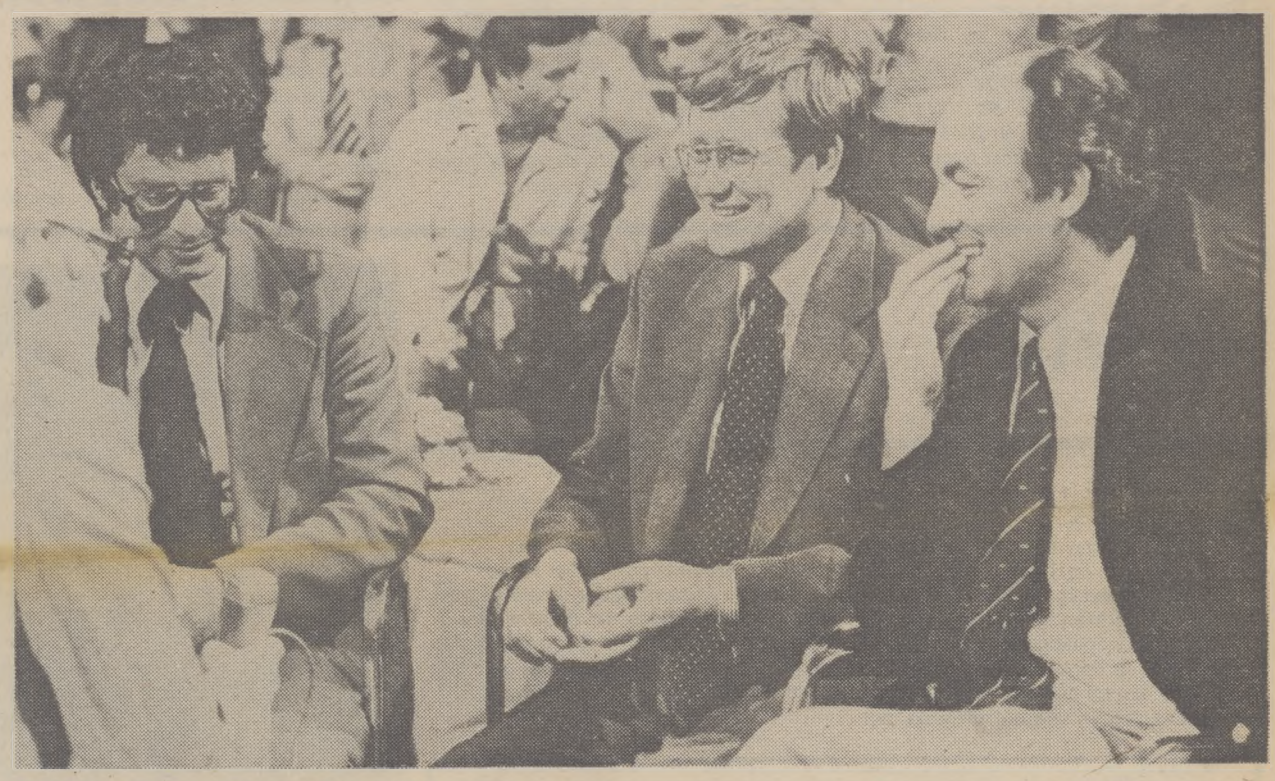

De heren Van Thijn (PvdA), Wiegel (VVD) en Aantjes (CDA) (op de foto van links naar rechts) geven commentaar op de verkiezingen in de Hilversumse TV-studio.

De verkiezingen voor de samenstelling van de Tweede Kamer zijn weer voorbij. Zo ook de nationale voetbalkompetitie. De PvdA en Ajax hebben beide hun strijd gewonnen; het CDA en PSV staan op de tweede plaats van de ranglijsten. In beide kompetities werd er soms meer op de man dan op de bal gespeeld en menigmaal werden spelers op onoorbare wijze onderuitgehaald. Het kost weinig moeite om overeenkomsten te vinden in de voetbalkompetitie en de verkiezingskampagne. Maar het gaat natuurlijk wel om twee totaal verschillende zaken en het is goed deze verschillen in het oog te houden.

Program en vertrouwen

In ons kiesstelsel wordt ervan uitgegaan dat de kiezers zich ten tijde van de verkiezingen uitspreken over de inhoud van de politieke programma's van de politieke partijen en over de betrouwbaarheid van de politieke partijen in het uitvoeren van deze programma's. De verkiezingsprogramma's worden door de politieke partijen met grote zorg vastgesteld en worden tijdens de verkiezingscampagne aan de kiezers voorgelegd. De kiezers nemen hier kennis van en spreken – met het uitbrengen van hun stem – hun oordeel over de programma's en de politieke partijen uit.

Uit verkiezingsonderzoek is echter gebleken dat er verschillende redenen zijn op grond waarvan kiezers hun stem wel of niet uitbrengen op een bepaalde politieke partij. Het kan zijn dat zij van mening zijn dat het programma goed is, of dat zij vertrouwen hebben in de politici. Het kan zijn dat zij van mening zijn dat een bepaalde partij goed opkomt voor hun belangen, of dat vrienden en kennissen ook allemaal op een bepaalde partij stemmen. Het kan zijn dat zij een bepaalde partij minder slecht vinden dan de andere; het kan zijn enz. Op zichzelf allemaal gegronde redenen om op een bepaalde politieke partij te stemmen. Het is niet aan ons om een oordeel uit te spreken over de motiveringen van kiezers.
Wel zijn we van mening dat het de kwaliteit van ons politieke bestel ten goede komt als de kiezers zich bij het uitbrengen van een stem laten leiden door de inhoud van het programma en de betrouwbaarheid van een politieke partij. We zijn ook van mening dat het de voorkeur verdient om vanuit dit perspektief de verkiezingsuitslag te beoordelen. Vanuit dit perspectief gaat het niet primair om de vraag of het CDA wel de meeste kiezers heeft weten te mobiliseren, maar om de vraag of de CDA er in geslaagd is die mensen aan te spreken die vanuit een zelfde inspiratiebron politiek willen bedrijven en die vanuit eenzelfde benadering zich met politieke vraagstukken bezighouden. Helaas ontbreekt het ons aan gegevens om deze vraag te beantwoorden.
Misschien zijn 49 zetels wel wat veel, misschien ook wel wat weinig?

Onderhuidse verschuivingen

De uitslag van de verkiezingen is voldoende bekend. Grote winst voor de PvdA vergeleken met 1972, ook grote winst voor de VVD (vergeleken met 1974, enig verlies); kleine winst voor het CDA, en voor D'66. Met name de grote winst voor de PvdA en de terugval van de kleine partijen als de PPR, de CPN en in mindere mate de PSP , heeft de aandacht getrokken. Het ligt voor de hand te veronderstellen dat de winst voor de PvdA nauw samenhangt met het verlies van deze kleine partijen. Kiezers die voorheen op deze kleine partijen hebben gestemd, hebben in meerderheid nu steun gegeven aan de PvdA. Maar zo eenvoudig ligt het niet. Uit gegevens die ten tijde van de televisie-uitzending op woensdagavond 25 mei bekend zijn gemaakt, kan worden opgemerkt dat de winst voor de PvdA voor ± 18% werd veroorzaakt door voormalige CDA-stemmers en voor ± 16% door voormalige PPR-stemmers. De Bruyn heeft het in 1974 eens als volgt geformuleerd: „Kiezers zijn trekvogels die in veel grotere getale van partij wisselen dan de officiële uitslagen doen vermoeden."
Gesteld kan worden dat het percentage trekvogels bij deze verkiezing veel groter is geworden vergeleken met vorige verkiezingen. Dat wijst erop dat de binding aan politieke partijen bij veel kiezers in het algemeen veel losser is geworden en dat verschuivingen zijn opgetreden in motiveringen om op een bepaalde politieke partij te stemmen. Hiermee hangt vermoedelijk samen de concentratie van stemmen op de drie grote partijen. Het is voor ons niet duidelijk of deze verschuiving geïnterpreteerd moet worden als een gevolg van de relatief sterke aandacht van de massa-communicatiemedia voor de drie grote partijen. Of als gevolg van een toenemend denken in termen van macht en invloed (als ik wil dat dit beleid moet worden voortgezet, dan moet ik op de PvdA stemmen; als ik wil dat de invloed van de PvdA minder wordt, dan moet ik op het CDA of de VVD stemmen; als ik wil dat de PvdA niet in de regering komt, dan moet ik op de VVD stemmen; enz.) Mocht dit laatste het geval zijn en mocht deze trend zich doorzetten dan betekent dat een geruisloze en geleidelijke overgang naar een drie-partijenstelsel.

Tabel I:	Uitslagen per provincie			
	1972	1974	1977	1977-1972
Nederland	31,3	30,9	31,9	+0,6
Groningen	24,—	24,3	24,3	+0,3
Friesland	36,6	35,5	37,5	+0,9
Drenthe	26,8	26,2	27,1	+0,3
Overijsel	38,7	38,8	39,6	+0,9
Gelderland	34,7	34,6	35,6	+0,9
Utrecht	29,9	28,3	30,7	+0,8
N.-Holland	21,7	20,5	22,9	+1,2
Z.-Holland	24,6	23,8	24,6	0
Zeeland	31,7	30,3	29,9	−1,8
N.-Brabant	43,4	43,2	43,7	+0,3
Limburg	46,6	49,7	44,7	−1,9

Bron: Trouw 26 mei 1977

Limburg en Zeeland

Na deze meer algemene opmerkingen, aandacht voor de resultaten van het CDA. In tabel I wordt het percentage kiezers aangegeven, uitgesplitst naar provincie, dat in 1972 (Tweede Kamer), in 1974 (Provinciale Staten) en in 1977 (Tweede Kamer) op het CDA heeft gestemd.

Vergelijken we de percentages van 1977 met die van 1972, dan vallen drie provincies duidelijk op: N.-Holland met een winst van 1,2% Zeeland en Limburg met een verlies van 1,8% resp. 1,9%. Het verlies van het CDA in Limburg heeft velen in de partij toch wel teleurgesteld. Opvallend is daarbij de grote winst voor de PvdA. Verwacht werd dat het proces van ontzuiling in deze katholieke provincie in de vorige jaren was uitgekristalleerd en dat deze verkiezingen zouden laten zien dat er nu sprake was van een opbouw en uitbouw van een stabiel CDA-electoraat. De uitslag toont aan dat deze verwachting niet terecht was. We zijn geneigd hieraan de conclusie te verbinden dat hoge prioriteit

Vervolg op pag. 2

DEZE WEEK IN NG:

Analyse van de uitslag -pag. 1, 2
In Ogenschouw pag. 2
Aantjes over de verkiezingen pag. 3
Voorzitter De Boer over de uitslag pag. 4
Uit de Arjos pag. 5
Van de partij pag. 7

Oosterbaan & Le Cointre n.v.
Goes

Telefoon (01100)-27555

DRUKKERS-UITGEVERS

Al 75 jaar drukker in Benelux voor bedrijven en organisaties

IN OGENSCHOUW

Kanttekeningen bij verkiezingen, formatie en fractie

De verkiezingen zijn gehouden.
De Kabinetsformatie is begonnen.
Een CDA-fractie is aan het starten.
Over elk van deze drie punten een paar kanttekeningen.

Verkiezingen

De verkiezingsuitslag heeft opnieuw duidelijk onderstreept, dat er in Nederland drie politieke hoofdstromingen zijn, de christen-democratische (49), de liberale (28), de socialistische (53). Hetgeen overigens iedereen reeds wist, of kon weten.
Samen zijn dat 130 zetels voor drie fracties. De overigen vormen de franje van de Nederlandse democratie. Daar kunnen en willen Nederlanders niet zonder. Het is niet veel, maar twintig zetels is ook niet niets. Zij zijn er en wij respecteren hen; dat dienen wij althans te doen.
Daar in het politieke krachtenveld spelen zij geen of nauwelijks een rol. Dat geldt zowel GPV (Verbrugh), PSP (Van der Lek), BP (Koekkoek), DS'70 (Drees), allemaal éémansfracties, als CPN (twee), PPR (drie), SGP (drie) en D'66 (acht), Twintig zetels dus voor acht fracties. Van deze acht zijn er vier fracties als (zeer) kleine (voorlopig) betrekkelijk blijvende vertegenwoordigingen van geringe stromingen onder het Nederlandse volk te beschouwen, namelijk SGP, GPV, CPN en PSP.
De overige zijn nauwelijks op wat langere termijn als blijvende, laat staan als redelijke alternatieven te beschouwen. Hierover zal overigens pas een volgende verkiezingsuitslag helderder licht laten schijnen.

Kabinetsformatie

Wat de Kabinetsformatie betreft, hebben wij er vorige week reeds op gewezen, dat daarbij het streven naar een voldoende stevige parlementaire basis van groot gewicht is. Een krachtig meerderheidskabinet zal de samenleving, waarin immers nogal wat grote problemen aan de orde zijn, het beste kunnen dienen.
Wat dit betreft ligt dus een combinatie van CDA (49) en PvdA (53) - samen 102 – volstrekt eerder voor de hand, dan een combinatie van CDA (49) en VVD (28) – samen 77 –, de helft plus twee. Een PvdA-CDA-combinatie is verder ook bepaald acceptabel vanuit een democratisch oogpunt van de verkiezingsuitslag; beide groepen waren in het Kabinet vertegenwoordigd en beide hebben daarna bij de verkiezingen een gunstig onthaal gekregen.
Het zou van groot belang en erg gunstig voor ons land zijn, indien een vlotte formatie zou plaatsvinden. Deze dient met voortvarendheid ter hand genomen te worden. Eveneens overigens met nauwgezetheid. Niet in die zin, dat elk detail bij de formatie tot in de puntjes geregeld zou moeten worden, maar wel in die zin, dat men over belangrijke lijnen in principe zodanige overeenstemming bereikt, dat een vierjarige rit redelijk gewaarborgd wordt. Daarvoor mag men de eerst betrokkenen veel wijsheid toewensen.

CDA-fractie

Er gaat nu een CDA-fractie van start. De samenwerkende fracties van ARP (14), CHU (7) en KVP (27) hadden bij de vorige verkiezingen samen 48 zetels gekregen. Nu heeft de CDA-lijst verheugend 49 zetels verworven, waarvan 13 kandidaten aangebracht door de ARP 10 door de CHU en 26 door de KVP. Zo is dat door de drie partijbesturen op de een of andere wijze geregeld bij de samenvoeging van de drie afzonderlijk opgestelde kandidatenlijsten tot de ene gecombineerde CDA-lijst.
Er is wel één lijst, maar er zijn nadrukkelijk drie partijen. Die drie partijen hebben een federatieve vorm van samenwerking gevonden, die ook als zodanig in de ene lijst tot uitdrukking komt.
Zoals gezegd, heeft elk van de drie partijen haar eigen kandidatenlijst opgesteld en daarna zijn de drie lijsten tot één lijst gecombineerd. Wanneer een AR-Kamerlid om wat voor reden dan ook uitvalt, wordt die niet opgevolgd door de eerstvolgende kandidaat op de ene lijst, maar door de eerstvolgende AR-kandidaat. Datzelfde geldt wanneer het een CHU-er of een KVP-er betreft. Dan volgt respectievelijk een lid van de CHU of van de KVP op.
Het is uitgesloten, dat de ene fractie het federatieve element buiten beschouwing zou kunnen laten.
Die federatieve gedachte heeft de CDA-fractie niettemin vorige week wat uit het oog verloren. Voor de hand liggend was, dat nummer één van de gecombineerde lijst, Van Agt (KVP) – de lijsttrekker – unaniem tot fractievoorzitter werd gekozen. Toen het vervolgens ging om de plaatsvervangend fractievoorzitter werd Andriessen (eveneens KVP), nummer vier op de gecombineerde lijst, door een meerderheid gekozen en niet Aantjes (ARP), nummer twee op de gecombineerde lijst. De verdere vervanging is nog niet eens aan de orde gekomen.
Wanneer men nog eens van een federatie bij een fusie zou willen terecht komen, zal men – onder meer! – over en weer elkaar enige ruimte moeten geven. Dat maakt – om zo te zeggen – niet alleen naar binnen, maar ook naar buiten een betere indruk.
Meer de wijsheid dan het getal en meer de gelijkgezindheid dan het aantal, zal doorslaggevend moeten zijn. Afgezien daarvan is het altijd goed te beseffen, dat – zoals wij vorige week in ander verband schreven – het aantal (en de in te nemen posities) natuurlijk niet zonder belang zijn, maar dat uiteindelijk tenminste van zoveel betekenis is, bijvoorbeeld de kracht van argumenten en de overtuigingskracht. Eén en ander in alle drukte en wir-war even te vergeten is overigens niet zo'n grote ramp. Als de fout maar hersteld wordt. En als één en ander in het vervolg maar niet vergeten wordt.
Tenslotte dit. De verkiezingen zijn gehouden. De Kabinetsformatie is begonnen. Een CDA-fractie is aan het starten. Allemaal nogal belangrijke zaken.
De belangrijkste zaak is evenwel een zo goed mogelijke dienst aan de samenleving. Er zijn heel wat niet eenvoudige problemen op te lossen. Door politici. Voor vele mensen. Wij zijn geroepen – opnieuw mede van onze kant ons best te doen.

W. de K.

49 zetels

Vervolg van pag. 1

moet worden gegeven aan de opbouw van een kader in deze provincie. Ook het verlies in Zeeland is teleurstellend. De gegevens ontbreken om hiervoor een bevredigende verklaring te geven. We zijn geneigd te denken dat hier twee processen een rol hebben gespeeld. Een voortgaand proces van ontzuiling in met name katholieke kringen en een anti-paaps sentiment in met name hervormde kringen. Maar, zoals gezegd, het zijn vermoedens die door nader onderzoek gestaafd of verworpen zullen moeten worden. Ook hier hoge prioriteit voor de opbouw van een CDA-kader.

Tabel II: Percentage CDA-stemmers in gemeenten naar urbanisatie-graad

	1972	1974	1977	1977-1972
Platteland	42,9	41,1	41,9	−1
Stedelijk platteland	42,5	42,1	41,9	−0,6
Steden tot 100.000 inw.	30,2	29,6	30,2	—
Forensen gemeenten	30,–	28,3	30,7	+0,7
Steden boven 100.000 inw.	21,2	21,2	22,–	+0,8

Bron: Trouw, 26 mei 1977

Lachend volgen Van Thijn (PvdA links) en Andriessen (CDA, rechts) de verkiezingsuitslagen in de TV-studio te Hilversum.

De grote steden

We schreven over een nog niet uitgekristalleerd proces van ontzuiling. Dat suggereert dat er ook sprake is van uitgekristalliseerde processen van ontzuiling. Een indicatie daarvoor vinden we in tabel II. Daarin wordt een overzicht gegeven van het percentage CDA-stemmers in 1972, 1974 en 1977, uitgesplitst naar urbanisatiegraad.

Uit deze tabel valt op te maken dat het CDA heeft verloren in plattelands-gemeenten, stedelijke plattelands-gemeenten; dat het CDA gelijk is gebleven in steden tot 100.000 inwoners; dat het CDA heeft gewonnen in forensen-gemeenten en de steden boven de 100.000 inwoners. In het verleden is dikwijls gesteld dat de steun voor confessionele partijen vooral gezocht moest worden op het platteland en de stedelijke plattelands-gemeenten en dat de ontzuiling vooral plaatsvond in de grote steden. Dat nu het omgekeerde het geval is wettigt het vermoeden dat de ontzuiling is uitgekristalliseerd in grote steden en de forensengemeenten en dat het stemmen op het CDA hier niet zozeer voortvloeit uit een automatische koppeling tussen godsdienstige overtuiging en bepaalde confessionele partij, maar meer uit een bewuste politieke keuze voor het CDA. Dat is een bemoedigend teken.

De jonge kiezers

Op het gevaar af dat ons verweten wordt stokpaarden te berijden, willen we toch speciale aandacht vragen voor de jonge kiezers. In de eerste kommentaren op de uitslag is een zekere tevredenheid uitgesproken over het percentage jonge kiezers dat voor het CDA heeft gekozen. Vergeleken met voorgaande verkiezingen is een zekere tevredenheid misschien niet misplaatst. Als maar niet uit het oog verloren wordt dat de jonge kiezers duidelijk ondervertegenwoordigd zijn in het CDA-kiezerscorps.
In tabel III wordt een overzicht gegeven van de leeftijdsopbouw van CDA, PvdA en VVD. Ook deze gegevens zijn ontleend aan de eerder genoemde televisie-uitzending.

Duidelijk is dat de jonge kiezers, zowel de kategorie 18-24, als 25-34 jaar, ondervertegenwoordigd zijn. Er ligt een belangrijke taak voor de verwante politieke jongerenorganisaties, maar ook voor het CDA.

Samenstelling CDA-Tweede-Kamerfractie

Bij de Tweede-Kamerverkiezingen van vorige week woensdag heeft het CDA – zoals bekend – 49 zetels behaald. Dit betekent, dat de eerste 49 kandidaten van de CDA-kandidatenlijst direkt in de Tweede Kamer zijn gekozen. Hieronder geven wij de namen weer van deze 49 personen:

Vanuit KVP:

A. A. M. van Agt, Groesbeek
F. H. J. J. Andriessen, Bilthoven
P. A. M. Cornelissen, Best
P. R. H. M. v.d. Linden, Nuth (L)
R. F. M. Lubbers, Rotterdam
Th. E. Westerterp, Ulvenhout
M. W. J. M. Peijnenburg, 's-Gravenhage
P. J. A. v.d. Sanden, Rijswijk (Z-H)
mevr. M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen, Leiden
A. J. Hermes, Beverwijk
H. A. C. M. Notenboom, Venlo
H. v.d. Broek, Velp
mevr. G. M. P. Cornelissen, Boxmeer
G. J. M. Braks, Brussel (België)
A. P. J. M. v.d. Stee, Wassenaar
W. G. Bremen, Kerkrade
C. F. Kleisterlee, Rotterdam
S. C. Weijers, Hengelo (Ov.)
P. H. van Zeil, Utrecht
H. J. B. Aarts, Tilburg
Th. M. Hazekamp, Zoetermeer
J. J. P. de Boer, Lisse
J. Hendriks, Tilburg
S. J. M. Dijkman, Zeist
F. G. van der Gun, Utrecht
A. G. W. J. Lansink, Nijmegen

Vanuit ARP

W. Aantjes, Utrecht
mevr. J. van Leeuwen, Zoetermeer
J. de Koning, Voorschoten
J. Boersma, Zeist
M. W. Schakel, Hoornaar
A. Veerman, Rijswijk (Z-H)
G. C. van Dam, 's-Gravenhage
H. A. de Boer, Santpoort
B. Beumer, Hoogezand
mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters, Heerhugowaard
J. van Houwelingen, Putten
J. N. Scholten, Andel (N.-Br.).
S. Faber, Hardegarijp

Vanuit CHU

R. J. H. Kruisinga, Wassenaar
G. van Leijenhorst, Garderen
T. Tolman, Oldeholtpade
D. F. van der Mei, De Meern
H. Wisselink, Bathmen
H. Eversdijk, Heinkenszand
J. S. L. Gualthérie van Weezel, 's-Gravenhage
C. P. van Dijk, Rotterdam
G. van Muiden, Nootdorp
mevr. C. H. Evenhuis-van Essen, Amsterdam.

Tabel III Leeftijdsopbouw CDA, PvdA, VVD.

Leeftijd:	C.D.A.	P.v.d.A.	V.V.D.
18-24 j.	10,9%	16.7%	16.8%
25-34 j.	16,1%	23.5%	27.4%
35-49 j.	27,6%	23.7%	29.3%
50-65 j.	25,2%	22.9	18.6%
65 j.	20.2%	13.2%	7.9 %

Verdrietig

De pers maakte met veel ophef gewag van een ernstig verschil van mening binnen de CDA-fractie. Wij kunnen de omvang noch het gerucht van het meningsverschil op dit moment op de juiste wijze wegen.
Te minder omdat van de zijde van de fractie geen officiële informatie is verschaft.
Het stelt ons in ernstige mate teleur, dat er kennelijk geen eenstemmigheid heeft geheerst over een naar verluidt belangrijke zaak, waarover buiten aanwezigheid van de lijsttrekker een beslissing werd genomen via een stemming.

Wij zijn de CDA-fractie niet. Zij draagt haar eigen verantwoordelijkheid, maar wij willen onze fractie wel op het hart binden in deze nieuwe, nog prille situatie er alles op te zetten het onderling beraad niet te doen verzanden in eenvoudig lijkende meerderheidsbeslissingen. Er zijn situaties waarin de macht van het getal niet bepalend kan zijn. Dat geldt zeker, wanneer drie partijen in federatieverband samenwerken. Het geldt in nog sterkere mate wanneer het een samenwerking betreft tussen een rooms-katholieke en twee protestantse partijen. Wil uit zo'n samenwerking iets duurzaams tot stand komen, dan is het noodzakelijk bepaalde vuistregels in acht te nemen. Zo'n vuistregel is dat wanneer de eerst verantwoordelijke een rooms-katholiek is, dat dan de tweede uit protestantse kring dient te komen. Het omgekeerde geldt evenzeer.

De gang van zaken tot nu toe draagt niet bij tot een vergroting van het wederzijds vertrouwen. Integendeel, de kiem voor wantrouwen wordt hiermee gelegd. De leden van de drie partijen die het CDA vormen, de rechtstreekse leden en de kiezers verdienen beter.

Plus tien

De PvdA heeft een forse winst behaald. Men kan erover gaan twisten hoe dit mogelijk is geweest. Dat doet men dan ook blijkens een aantal nabeschouwingen. Ook wetenschappers en politicologen dragen hier hun steentje bij. Wij menen dat dergelijke beschouwingen nog zonder dat hiervoor voldoende materiaal aanwezig is – zo deze ooit te vinden is – van weinig wezenlijke betekenis zijn op dit moment.
Te minder omdat blijkt dat een eenstemmigheid onder die beschouwers afwezig is.
Men dient te rekenen met de feitelijke uitslag als het gaat om zaken die na de verkiezingen moeten gebeuren.
De PvdA heeft het Kabinetsbeleid in de verkiezingscampagne centraal gezet. Ed van Thijn constateerde dat nog eens via de TV-uitzending op woensdag 25 mei. Deze constatering is juist, zij het dat de PvdA af en toe ook duidelijk afstand nam.
De, ook naar ons oordeel, spectaculaire winst van 10 zetels op basis van dit thema van de verkiezingsstrijd leidt naar onze mening ertoe dat de PvdA-fractie nu een grote verantwoordelijkheid draagt. Een verantwoordelijkheid die met zich meebrengt, dat de formateur uit hun midden door de koningin aangewezen een zodanig ontwerp-kabinetsprogram maakt dat er op reële basis met het CDA te praten valt.
Het moet de overwinnaar van de verkiezingen 1977 nagegeven kunnen worden, dat zij geen misbruik hebben gemaakt van hun sterke positie. Als dit niet duidelijk zou blijken is bij voorbaat een langdurige nieuwe regeringsperiode niet te verwachten.
Het landsbelang gedoogt niet een (opzettelijke) harde formatie die maanden zou duren.

NC COMMENTAAR

Niet bij voorbaat

Het is de laatste jaren normaal te doen gebruikelijk geworden het aantal ministers – en staatssecretarissen-zetels uit te breiden als er moeilijkheden rijzen inzake een gerechtvaardigde verdeling over de deelnemende fracties.

Deze weg is – hoe gemakkelijk ook – toch niet altijd efficiënt voor de praktijk van het werk. Interne spanningen binnen het Kabinet nemen toe, de coördinatie van het totale beleid wordt moeilijk en soms stroef.

Bovendien heeft de formatie van een ambtelijk apparaat rondom een uitbreiding de consequentie van een nog groter ambtelijk apparaat. Dat is – ook voor de toekomst – onverstandig.

Men zou in zo'n situatie – een gerechtvaardigde verdeling van bewindslieden – ook eens moeten overwegen of niet een oplossing te bereiken is door een vermindering van het aantal ministers en staatssecretarissen. Dit wordt vergemakkelijkt ais een parlementair Kabinet op twee fracties zou kunnen steunen.

Gijzelingen

De vrijlating van de ruim honderd kinderen uit de school in Bovensmilde was een verheugende ontwikkeling in de gijzelingszaken. Maar bij alle vreugde moet onmiddellijk worden vastgesteld: wij zijn er nog niet.
Ruim anderhalve week leeft ons volk en met name de bij de gijzelingen betrokkenen en hun familie in een sfeer van angst en onzekerheid.
De betrokkenen bovendien onder hachelijke en waarschijnlijk uiterst benarde omstandigheden.
Een gevoel van machteloosheid heerst alom. Onze sterkte ligt in ons gebed en geduld. Want alleen zullen we niet de vrede en wijsheid vinden uit de impasses te geraken.
Ook wij doen een beroep op alle mensen van goede wil om zich vooral te bezinnen en geen kwaad met kwaad te willen vergelden.
God geve hun die in de beleidscentra grote verantwoordelijkheden dragen alle sterkte en het juiste inzicht.

Omgebogen

Het CDA heeft blijkens de feitelijke verkiezingsuitslag duidelijk een vaste voet gevonden op het politieke erf. Dat is een verheugende ontwikkeling voor een geheel nieuw politiek samengaan van drie partijen. Voordat nog een concreet praktisch politiek gezicht kan worden getoond aan de kiezers heeft het CDA op voorhand van hen het vertrouwen gekregen.
Overigens willen wij erop wijzen dat met name de PvdA plus de geestverwanten alles hebben nagelaten om ook maar één goed woord over te hebben voor het CDA en zijn lijsttrekker. Ondanks het felle tegenspel van bijna alle andere partijen – óók van de kleine protestants-christelijke partijen – is het gelukt, voor het eerst sinds 1959 de voortdurende teruggang van de drie grote christelijke partijen als groep om te buigen naar winst. Als wij deze beide facetten in het oog houden mogen wij dankbaar zijn voor het behaalde resultaat.
Hoezeer ook wij het toegejuicht zouden hebben indien deze winst forser zou zijn geweest.
Alle medewerkers die zich voor de verkiezingsstrijd hebben ingezet – en dat zijn er veel meer dan de bezetting van het campagneteam en zijn vertakkingen – willen wij van harte bedanken voor hun vele èn velerlei activiteiten.

STER ELITE FREESIA'S
ELITE ANJERSTEKKEN
VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-KWEKERIJ

M. C. VAN STAAVEREN

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

VAN A TOT U

De verkiezingsuitslag

Hoewel (helaas) ook nu nog de gijzelingen de eerste aandacht verdienen en terecht ook krijgen en behouden, mag dit geen reden zijn een nabeschouwing op de verkiezingsuitslag achterwege te laten.
Het enkele feit dat de verkiezingen inmiddels zijn gehouden heeft in elk geval het gunstige aspekt dat er geen munt meer uit de gijzelingsdrama's kan worden geslagen ten behoeve van de verkiezingen. Het vorige week hier uitgesproken vermoeden, dat de mate, waarin met name een aantal z.g. progressieve bewindslieden in verband met de gijzelingen in de publiciteit traden, na de verkiezingen wel zou afnemen werd al de eerste dag erna bewaarheid. Wij laten dit nu maar rusten, al laat het wel een wrange smaak na.

Extremen afgewezen

Een ander aspekt van de verkiezingen in verband met de gijzelingen is heel wat verheugender. De vrees dat extreme politieke partijen (met name de Volksunie van Glimmerveen) ervan zouden profiteren is geheel en al gelogenstraft. Er is integendeel veel meer reden tot de gevolgtrekking dat het Nederlandse volk in de gebeurtenissen in Bovensmilde en Onnen aanleiding heeft gevonden zich met des te groter nadruk van een dergelijke partij te distantiëren. Ons volk heeft èn door zijn massale opkomst èn door het terugwijzen van elke op discriminatie speculerende groep een democratisch gehalte getoond dat alleen maar tot dankbaarheid kan stemmen.

Keus voor de hoofdstromingen

Opvallend is voorts de trek naar de representanten van de drie politieke hoofdstromingen. Wanneer wij al geruime tijd spraken van een politiek drie-stromenland zijn wij als CDA door alle andere politieke partijen daarover aangevallen. Niet alleen door PvdA en VVD die vanuit hun gemeenschappelijk belang (en hun gemeenschappelijke oorsprong!) alles in hun tweedeling willen onderbrengen, maar evenzeer door kleinere partijen die zichzelf noodzakelijk achtten omdat zij pretendeerden een reëel veel-stromenland te vertegenwoordigen. Op 25 mei hebben de kiezers zowel met het een als met het ander korte metten gemaakt. Zelfs voor een onvervalste marxistische stroming blijkt in Nederland geen wezenlijk bestaan aanwezig.

Evenredige vertegenwoordiging

Natuurlijk dient ook aan de enkelingen in ons parlement het funktioneren mogelijk te worden gemaakt, een kiesdrempel mag niet langs een omweg worden binnengesmokkeld.
Niettemin lijkt het mij volkomen in overeenstemming met de verkiezingsuitslag indien de Tweede Kamer voor haar eigen huishoudelijke orde grenzen zou stellen aan het aantal leden dat op één lijst gekozenen het recht geeft als fraktie te worden erkend.
De onevenredigheid die tot nu toe werd betracht ten aanzien van faciliteiten, ruimte, vergoedingen, spreektijd, seniorenconvent, presidium, kommissies, enz. werkte voordeliger naarmate een fraktie minder leden telde. Dit zou bij de nu gekozen Kamer tot absurditeit leiden.
Aan niemand wordt iets tekort gedaan, indien meer dan tot nu toe per fraktie evenredigheid naar ledental zou worden in acht genomen. Waarom zou, wie aan een strikt evenredige vertegenwoordiging zijn plaats in het parlement te danken heeft, in het parlement niet op basis van diezelfde strikte evenredige vertegenwoordiging worden behandeld?

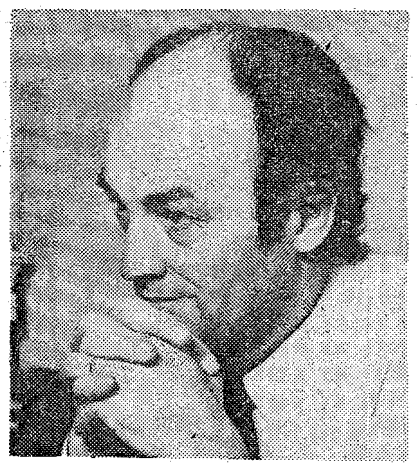

Vertrouwen

Wat betreft de kleine partijen verdient nog opmerking de zuigkracht die het CDA ook blijkt te hebben uitgeoefend op voormalige of potentiële kiezers van SGP, GPV en RPF. Deels is dit ongetwijfeld toe te schrijven aan het vertrouwen in onze lijsttrekker (met een hele katholiek gevoelen reformatorisch-gezinden meer principiële verwantschap dan met een halve protestant), deels stellig ook aan de principiële discussies die het CDA zo sterk hebben begeleid. Al heeft de voorlopige uitkomst velen teleurgesteld, het is voor menigeen ook een gewetenszaak geweest in dit stadium de voortzetting dezer discussies niet te verzwakken.

Mondig volk

De vrees, dat de aanbeveling van vele predikanten ten gunste der verbonden partijtjes ten nadele van het CDA zou werken is niet uitgekomen. Ik heb velen, die tegenover mij die vrees hebben geuit, tot getuige als ik zeg dit ook vóór de verkiezingen te hebben voorspeld. Het was niet mijn wijsheid, maar de les der historie die mij dit deed voorspellen.

Toen in de dertiger jaren de in de hervormd-gereformeerde kringen hoog vereerde Prof. Dr. Hugo Visscher zich van de AR-partij afscheidde en met een eigen lijst uitkwam, kreeg hij de krachtige aanbeveling van een brede schare predikanten mee. Het kerkvolk beluisterde met stichting hun prediking, hoorde hun politieke adviezen aan, ging ter stembus en stemde als voorheen op Colijn.

Toen in de veertiger jaren talloze predikanten van midden-orthodoxe snit het einde van de „confessionele" partijen, althans van de CHU, predikten, ging het kerkvolk niet minder getrouw bij hen ter kerke, daarna ging het ter stembus en het stemde op Tilanus.

In 1977 zou het niet anders gaan en ging het ook niet anders. Het hervormde, het gereformeerde, het hervormd-gereformeerde, het christelijk-gereformeerde en het vrijgemaakt-gereformeerde volk is een mondig volk.

Vertrouwen in plaats van dwang

Het CDA is met één lijst uitgekomen en de op die lijst gekozenen vormen één fraktie. Die fraktie moet dan ook als zodanig funktioneren en daaraan behoort ieder loyaal zijn en haar medewerking te verlenen.
Dit neemt niet weg dat deze lijst op federatieve basis (door in elkaar schuiven van door de drie partijen afzonderlijk vastgestelde lijsten) werd samengesteld.
Ook in de komende parlementaire periode zal dit nog doorwerken door de bindende afspraak dat vakatures niet door de eerste opvolg(st)er op de CDA-lijst zullen worden vervuld, maar door de eerste opvolg(st)er op de lijst zoals die werd vastgesteld en ingebracht door de partij van degene, wiens of wier vakature moet worden vervuld.
Zonder dat dit formeel in dwingende reglementen wordt vastgelegd, zal de gekozen fraktie verstandig doen aan deze achtergronden recht te doen en loyaliteit te betonen. De reeds daags na de verkiezingen helaas opgetreden moeilijkheden in de CDA-fraktie zijn op het verwaarlozen of althans onvoldoende in het oog houden daarvan terug te voeren.

Voldoening

Hoezeer wij ons primair CDA-er gevoelen, vanwege die achtergronden draagt ieder toch een bijzondere verantwoordelijkheid voor de inbreng van zijn eigen oorspronkelijke groep. Dit geldt met name voor de als eersten op de lijst van hun partij geplaatsten. Uit dien hoofde is het zonder trots maar wel met grote voldoening dat ik konstateer dat wat vanouds als AR-bolwerken geldt (denk bijvoorbeeld, maar niet alleen, aan Friesland!) zich niet alleen heeft gehandhaafd maar zelfs tot versterking van het CDA heeft bijgedragen. Hetzelfde geldt trouwens voor de CHU (men zie bijvoorbeeld de uitslagen op de Veluwe!). Tezamen hebben zij het helaas toch nog opgetreden lichte verlies in het zuiden des lands meer dan gekompenseerd.

Organisatie en beleid

Het CDA zal niet slagen als het de eenheid ten koste van de federatieve achtergronden zal trachten te forceren. Het zal evenmin slagen als het de federatieve opbouw ten koste van de eenheid zal willen handhaven. Het CDA zal in de komende jaren alleen kunnen slagen als het door de federatieve achtergronden heen aan de eenheid zal weten gestalte te geven.
Door de federatieve herkenning in vormen en vertegenwoordigingen heen een eenheid van beleid tot stand brengen en dagelijks demonstreren, daarin ligt de waarborg voor een CDA als waardige en levensvatbare bedding van de christen-democratische hoofdstroming in de Nederlandse politiek.

Beraad en advies

Het zal de lezer wellicht zijn opgevallen dat ik mij in deze nabeschouwing niet heb begeven in een beoordeling van de politieke verhoudingen, zoals deze na de verkiezingen zijn. Evenmin ben ik getreden in een beoordeling van de ontwikkelingen bij de andere grote politieke hoofdstromingen. Geen woord heb ik tenslotte gewijd aan de formatie. De reden daarvan is waarlijk niet dat ik er geen oordeel over zou hebben of dit oordeel niet zou willen of durven uitspreken.
Op het moment waarop ik dit schrijf, is echter het fraktieberaad over het door onze lijsttrekker aan Hare Majesteit de Koningin uit te brengen advies nog volop aan de gang. En ik meen dat de loyaliteit jegens het CDA met zich meebrengt dat ik mijn oordeel in dat beraad ten behoeve van het door Van Agt uit te brengen advies inbreng.
Ongetwijfeld zal er een volgende keer gelegenheid te over zijn op basis van dit beraad en van het uitgebrachte advies (indien althans gepubliceerd) daarop hier nader terug te komen.

Aant

OVERWEGENDE

Na het tellen van de stemmen komen direkt de onderzoekers, uitleggers en politieke profeten in aktie.
Zo hoort het ook.
Een mens wil weten waar hij aan toe is. Winst en verlies dienen te worden verklaard. Er zijn mensen die van de analyse hun beroep maken, die er meer wetenschappelijk verantwoorde uitleg bij kunnen geven. Het is zaak bijzonder op hen te letten.
De charme van het totale politieke bedrijf blijft toch dat iedereen kan en mag meedoen. Die vrijheid maakt het ook mij mogelijk een enkele opmerking te maken. Maar u bent gewaarschuwd, hier schrijft een brood etende profeet.

Driestromenland

Deze verkiezingen zijn de verkiezingen van de 3 groten geworden. De verscheidenheid waaraan ons parlement zo rijk is, en waartoe het kiesstelsel alle ruimte geeft, is wel gehandhaafd maar de kracht ervan heeft zwaar aan betekenis ingeboet. Of dit een blijvend verschijnsel is, valt niet te zeggen. Ik denk dat vooral de werkloosheid en de onzekere economische en sociale situatie de kiezers naar de groten gedreven heeft. Zij zijn het immers die, menselijkerwijs gesproken, de koers bepalen. Die zekerheid over werk, lonen en sociale voorzieningen moet velen die tot nog toe CPN, PSP of PPR stemden, in een onzekere tijd voor de PvdA hebben doen kiezen. Het zò gespitst zijn op veiligheid en zekerheid waar het het materiële vlak betreft – en wie zal ontkennen dat het niet belangrijk is, in het bijzonder voor hen die niet tot de grote verdieners gerekend kunnen worden – is een benadering die een stukje van ons achter blijven in sommige landsdelen verklaart...

Werknemers

Het valt op dat het CDA in het bijzonder achter bleef In gemeenten met grote werknemerskoncentraties in Noord-Brabant en Limburg, Zeeland en Rotterdam. Hier kan de onvoldoende uitgekristalliseerde houding van het CDA tegenover het in het FNV opgenomen NKV een rol spelen. Verder valt te wijzen op de in de campagne ongelukkig uitgevallen opstelling met betrekking tot individuele huursubsidies en sociale uitkeringen. De tegenpartij heeft van onze aanvankelijke onduidelijkheid en aarzeling direkt gebruik gemaakt. Voegt men hierbij onze opvatting over ruimte die aan loon- en inkomensverbetering kan worden toegekend, dan ontstaat een beeld van een aan alle kanten beknibbelend CDA. Wij zijn er, naar mijn oordeel, onvoldoende in geslaagd ons van dit beeld te ontdoen. Het gijzelingsdrama ontnam onze lijsttrekker de mogelijkheid hier in een T.V.-treffen met Den Uyl duidelijkheid te scheppen.

Kleine getuigen

Van het front van de kleine christelijke groeperingen zijn ditmaal onverwachte en opmerkelijke dingen te melden. Een nieuwe reformatorisch groepering, een lijstverbinding, een voor het eerst zich voordoende samenwerking tussen rooms-katholieken en protestanten en de abortusbenadering zou – en het was

veler verwachting in de verkiezingstijd – juist ongekende mogelijkheden voor de 5 (SGP-GPV-RPF-RKPN en BP) hebben moeten scheppen. Het omgekeerde is waarheid gebleken, juist velen van hen wendden zich tot het CDA. Het gezamenlijk zeteltal zakte van 9 naar 5. Breekt hier het inzicht baan dat getuigen alleen op den duur als onvoldoende wordt ervaren? Men begrijpe mij goed, ook getuigen heeft zin en betekenis. Maar het kan en mag er niet bij blijven. Het is bewaren èn bouwen, spreken èn doen, bidden èn werken. De kleinere partijen kunnen menen dat ook zij beide benaderingen voorstaan. Het effekt van hun handelen in de praktijk van het politiek gebeuren is echter meestal zo beperkt dat van enige werkelijke invloed op de richting van de besluiten niet of nauwelijks gesproken kan worden.

De „redelijken"

De kiezers bezorgden D'66 een bijzondere come-back. Bij de Statenverkiezingen ten dode gedoemd, was er thans van een zodanige winst sprake dat D'66 als enige middelgrote partij in het parlement terugkeert.
In deze tijd zorgen radio en T.V. ervoor dat de persoon van de lijsttrekker voor veel kiezers vaak van groter betekenis wordt dan het programma. Het gaat hier om een ontwikkeling die ik zeer betreur, maar die onomkeerbaar lijkt. Het overgebrachte beeld is wervend of afstotend, het vertoont echter zelden de precieze werkelijkheid. Het „beeld" Terlouw wekte sympathie en vertrouwen. In het bijzonder voor de christen-democraten is het zaak te letten op het feit dat de intentieverklaring van D'66 naar de PvdA toe – gepaard aan een onafhankelijke opstelling – hen in geen geval schade heeft berokkend. Integendeel. Was het voor ons nu echt onmogelijk om duidelijkheid en eigen identiteit in harmonie met elkaar te brengen? De diskussie op dit punt is nodig en kan verhelderend werken.

Bemoedigend

Het resultaat van het CDA is bemoedigend. Wij hadden veel tegen. Onenigheid over de vorming van het CDA, moeiten bij de aanwijzing van de lijsttrekker, onduidelijkheid door verenigen van regeringsgezinden en oppositie, geen steun van eigen krant of omroep en de gevolgen van een onvoldoende verklaarde kabinetskrisis. Wie dan de teruggang stuit, wie enige winst boekt, wie enthousiasme wekt bij velen, mag van dankbaarheid getuigen.
Gedegen onderzoek zal ons moeten leren welke landsdelen achter bleven en waarom. Een terugblik op de gevoerde campagne is leerzaam voor het opsporen van missers. Waar coördinatie ontbrak is totstandkoming hiervan noodzakelijk. Wanneer de leeftijsopbouw van ons kiezerscorps te wensen over laat zullen voorstellen die tot verbetering leiden uitgewerkt dienen te worden. Kortom extra aktiviteit houdt niet op na het beëindigen van een verkiezingscampagne. Er is blijvend werk aan de winkel.

Vooruitzien

Na de analyse van deze broodprofeet mag het zienerschap niet onbeoefend blijven. De kiezers lijken voor een voortzetting van een verantwoord vooruitstrevend beleid te hebben gekozen. Dat brengt ons bij een combinatie van PvdA en CDA. De verkiezingsuitslag rechtvaardigt daarbij een initiatiefrol voor de socialisten. Gegeven de programma's moet het mogelijk zijn elkaar over voorliggende wetsontwerpen terzake van de grondpolitiek, vormen van vermogensaanwasdeling en vergrote medeverantwoordelijkheid van werknemers in de bedrijven te vinden. De socialisten zullen dienen te beseffen dat hun abortusbenadering voor het CDA onaanvaardbaar is en een opnieuw doorschuiven van de problemen naar het parlement onverantwoord moet worden geacht. Een snelle formatie is, denkend aan de belangrijke vraagstukken die op de nieuwe regering wachten, geboden. De socialisten kunnen aan die snelheid meewerken door redelijke onderhandelingen. Overvragen schaadt de verhoudingen. Erkenning van de waarde van de ander en van diens inbreng heeft ook te maken met respekt hebben voor rechten van medemensen.
Christen-democraten kunnen aan een snelle formatie meewerken door bij hun optreden te laten blijken dat aan een combinatie met liberalen – alhoewel theoretisch misschien aanwezig – niet gedacht wordt. De onderhandelingen mogen dan hard zijn, men weet wat men aan elkaar heeft. Een houding die bij een christelijke politieke beweging niet misstaat.

H. A. De Boer

Staatssecretaris De Jong:

Overleg beroepsonderwijs en bedrijfsleven moet meer op gang komen

Staatssecretaris drs. K. de Jong Ozn. (onderwijs en wetenschappen) vindt dat het overleg tussen het beroepsonderwijs en het bedrijfsleven meer op gang moet komen. „Het is nodig dat het onderwijs aan het bedrijfsleven een beter inzicht verschaft van de bedoelingen van de huidige ontwikkelingen van het beroepsonderwijs".

Hij deelde dit onlangs mee tijdens een bijeenkomst van de Kring Nijmegen van de regionale organisatie Nederlands Christelijk Werkgeversverbond Midden Nederland „Wanneer bijvoorbeeld zou blijken", zo verklaarde De Jong, „dat er aansluitingsproblemen zijn voor schoolverlaters van het l.t.o. die een opleiding gaan volgen in het bedrijfsleven en met name in het erkende leerlingwezen, dan moet worden nagegaan om welke zaken het precies gaat en waar tekortkomingen liggen".
De demissionaire staatssecretaris zei er vertrouwen in te hebben dat door een verbeterde communicatie tussen onderwijs en bedrijf de echte problemen welke naar voren komen per vakrichting, vak, eindexamenvak, of met betrekking tot het onderwijsleerproces op school en later in bedrijf en leerlingwezen, gezamenlijk kunnen worden aangepakt en tot een oplossing worden gebracht.
Hij wees er daarbij op dat het ministerie periodiek gesprekken voert met delegaties van werkgevers- en werknemers-organisaties over alle mogelijke vraagstukken.
Onder meer over het nationale en internationale probleem van de verhouding onderwijs – arbeidsmarkt.
Staatssecretaris De Jong merkte op dat dit vraagstuk ook op plaatselijk en regionaal niveau moet worden aangepakt. „Aan de ene kant kan dat in een versterking van de vertegenwoordiging van het beroeps- en bedrijfsleven in besturen en adviesorganen van de plaatselijke scholen. Aan de andere kant is er de mogelijkheid van een intensieve samenwerking tussen scholen voor beroepsonderwijs, bedrijfsleven, arbeidsbureau's en dergelijke.
Daarenboven zullen departement en inspectie de belangenbehartiging van het beroepsonderwijs meer op de regio gaan richten door een reorganisatie van de onderwijsbeleidsafdelingen. Op dit gebied dient sneller en meer gecoördineerd te worden opgetreden", aldus staatssecretaris De Jong.

Staatssecretaris K. de Jong Ozn.

NEDERLANDSE GEDACHTEN
Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)
onder redaktie van:
G. A. Kieft (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Geider-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 14,00 per halfjaar.
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement
f 9,00 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

Herhaling
is de
kracht
van de
reclame

Bijzonder nummer AR Staatkunde

In het mei/juni-nummer van Anti Revolutionaire Staatkunde, het maandblad van de Dr. A. Kuyperstichting, zijn studies opgenomen over sectoren van het de afgelopen vier jaar gevoerde kabinetbeleid:

- *Openbaar bestuur, openbaar vervoer en ruimtelijke ordening door drs. W. van den Bos Czn.*
- *Sociaal-economisch en financieel beleid, door drs H. Borstlap.*
- *Onderwijs, door drs. W.J. Destman.*
- *Internationale betrekking, door mr. Frank A. Bibo.*

In deze studies is gepoogd het gevoerde kabinetsbeleid in kaart te brengen en te bespreken tegen de achtergrond van de accenten die de afgelopen jaren vanuit de christen-democratische fracties in het parlement en vanuit de wetenschappelijke instituten naar voren zijn gebracht.

Dit nummer van AR-Staatkunde is met ruim 150 pagina's een „boekje" geworden met een schat aan overzichtelijk en systematisch bijeengebrachte en vanuit de christen-democratische ' beginselen getoetste beleidsdaden op de genoemde centrale sectoren van het de afgelopen jaren gevoerde kabinetsbeleid.

Dit nummer kan men bestellen blj de Dr. A. Kuyperstichting, tel. 070-606838 (van 9 tot 1 uur, vragen naar mevr. De Goede); het kost f 6,95.

Nog beter kan men zich gelijk als abonnee van AR-Staatkunde opgeven. Het blad kost f 28,– per jaar, voor studenten f 17,50.

BON

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Wenst abonnement .....

Wenst proefnummers .....

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 14,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 9,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN
veel gelezen, veel geciteerd.

UIT DE ARJOS

De dans in driestromenland

Fred Borgman.

„Wie van de 3 in driestromenland zal boven komen drijven? Wordt het Joop, wordt het Dries, wordt het Hans?; en wie van de 3 vraagt wie dan ten dans?" Dit zijn de vragen die Adèle Bloemendaal in een 3-tal Brandpunt-uitzendingen, zingend (nou, ... zingend) aan het Nederlandse volk heeft voorgelegd.

De 1e vraag werd door de Nederlandse kiezers op 25 mei beantwoord, en over die 2e vraag – wie met wie? – zal het m.n. de komende weken gaan; maar daarover straks meer.

Nederland is duidelijk een politiek-driestromenland geworden: Joop, Dries en Hans zijn alle 3 boven komen drijven, zij het de één wat spectaculairder dan de ander.

Kop van Jut

Gezamenlijk hadden de 3 grote partijen maar liefst 130 zetels, en dat is een zo groot aantal, dat werkelijk niemand daarop gerekend had. De VVD won 6 zetels, en dat is voor een oppositie-partij die 4 jaar lang niets anders heeft gedaan dan z'n eigen machteloosheid bewijzen, een niet geringe prestatie.
De winst van de PvdA, 10 zetels, is bepaald spectaculair. Het feit dat die winst het regelrechte gevolg is van de afbraak van PPR, CPN en PSP, doet daar niets aan af.
De strategie van de PvdA – kiezen voor dit beleid (kabinet-Den Uyl) betekent kiezen voor de PvdA – heeft gewerkt, zij het dan wel heel duidelijk naar één richting, nl. naar links.
De Christen-Democraten bleven overeind, nee sterker wonnen zelfs, en dat onder de moeilijkste omstandigheden. Twee regeringspartijen en een oppositie-partij op 1 lijst; een lijsttrekker die gedurende een aantal maanden door socialisten en liberalen, en alles wat daar tussen en naast hangt, met een onwaarachtige eensgezindheid, gevoed door een grote dosis cynisme en opportunisme als de kop van Jut werd gebruikt (m'n welgemeende complimenten overigens, voor de goede wijze waarop de heer Van Agt, met name de laatste weken, het lijsttrekkerschap van het CDA heeft vervuld) en tenslotte een kabinetscrisis die – hoe ten onrechte ook – met name door ons moest worden uitgelegd, terwijl het nauwelijks uit te leggen was.

CDA bij jongeren aangeslagen

Ik zal de verkiezingsuitslag, en met name het resultaat van het CDA, niet verder gaan analyseren; een paar opmerkingen nog. Verheugend is het, dat het CDA ook onder de jongeren redelijk blijkt te zijn aangeslagen; de opiniepeilingen deden anders vermoeden. Opmerkelijk is het, dat het CDA het onder het protestants-christelijke volksdeel zo enorm goed gedaan heeft, dit in tegenstelling tot de van-huis-uit KVP-bolwerken zoals Brabant en Limburg waar het CDA, relatief gezien achtergebleven is; en dat, terwijl we juist daar de grootste steun hadden verwacht. Over de oorzaak daarvan heb ik zo m'n gedachten; het zou echter te ver voeren daar nu verder op in te gaan.
Dat de RPF niet in de Kamer is gekomen, vind ik even opmerkelijk als verheugend. De kiezers waarop deze club mikte hebben kennelijk zoveel vertrouwen in het CDA en zeker ook in diens lijsttrekker, dat men aan het RPF geen behoefte had. De wijze waarop de RPF tegen het CDA campagne heeft gevoerd, wat men ons allemaal heeft durven aanwrijven, was in het slechtste geval oneerlijk; in het beste geval: opportunistisch, maar in beide gevallen: onchristelijk.
Het RPF is niet slechts (zoals wij allen) in ongerechtigheid geboren, men is in onwaarachtigheid voortgegaan.

Zware campagne

Behalve een zeker ook voor ons verheugende uitslag, bracht de 25e mei nog iets anders. Het einde van een zware en harde campagne.
Het einde van een campagne waarin het voorkwam dat je in één week 8 spreekbeurten draaide; 's morgens op de koffie bij zo'n 200 bejaarden; 's middags op een school met 400 nogal luidruchtige en met een eigen, zeer uitgesproken mening behepte aspirant-kiezers, en 's avonds voor een CDA-bijeenkomst, of in een forum ergens in het land.
Die forum-bijeenkomsten waren de pittigste. De gewaardeerde Kamer-kandidaat werd geacht beginsel, program en beleid van het CDA uiteen te zetten, en dat dan in 7 minuten wel te verstaan, waarna men zich dan vervolgens op de zaal, maar bovenal op de mede-forumleden stortte.
De woensdag voor de verkiezingen stond ik 's middags met Bas de Gaay Fortman en het VVD-Kamerlid, de heer Evenhuis, in Hoogeveen. Nadat de heer De Gaay Fortman en ik in een gezamenlijke – even korte als doeltreffende – actie, de VVD'er voor de zaal onschadelijk gemaakt hadden, gingen we samen verder, in hoofdzaak over Zuid-Afrika en de kernenergie; voor een Arjosser niet de eenvoudigste onderwerpen om namens het CDA aan een PPR'er te verkopen.
Goed twee uur later zat ik vanuit het Drentse Hoogeveen (compleet met lekke band en natuurlijk zonder krik) in het Noordhollandse Nibbixwoud „fris van de lever" (nou .... fris) in debat met een PvdA-Kamerkandidaat. De verkiezingscampagne was een leuke, maar toch ook moeilijke en vooral vermoeiende tijd.

Veel werk, maar met resultaat

In deze periode, waarin ook je „gewone" werk moest doorgaan, zie je je huisgenoten ook niet meer echt; je komt ze hoogstens toevallig tegen! Dit alles geldt natuurlijk nog eens te meer voor de „top"-mensen van de lijst en vooral diegenen die met de eindverantwoordelijkheid van de campagne belast waren.
Ik noem in dit verband de naam van AR-partijsecretaris en CVC-secretaris Dick Corporaal.
Wat hij de afgelopen maanden voor werk heeft verzet grenst aan het ongelooflijke. Werkweken van 110 uur waren geen uitzondering. Waardering ook aan het

ONDER DE HAMER

adres van Harm Drost en zijn CDJA-verkiezingscommissie, en voor al die mensen die verkiezingsavonden hebben georganiseerd en afgelopen; die folders en raambiljetten hebben rondgebracht, en dit alles met een enorm enthousiasme deden. Gelukkig bepaald niet zonder resultaat.
Het CDA is met 49 zetels een enorm belangrijk, zo niet het belangrijkste blok in de Nederlandse politiek, daar waar de andere 2 grote partijen elkaar voor regeringssamenwerking uitsluiten.
Hoe vreemd ook, het heeft er alle schijn van dat die malle 8-8+revolutie van de PvdA nu ook nog kan gaan functioneren. Het lijkt me volstrekt duidelijk dat getracht moet worden een kabinet van CDA en PvdA op poten te zetten.

De vraag of ook D'66 aan de regering zal dienen deel te nemen, zal eerst door D'66 en de PvdA beantwoord moeten worden. De PvdA zal daarvoor bewindslieden-zetels moeten afstaan. Het zal mij benieuwen hoe loyaal de PvdA zich thans ten opzichte van haar oude „progressieve" strijdmakker zal betonen. Over de PPR praat ik maar helemaal niet; daarvoor ben ik nu te serieus bezig.

Formatie niet eenvoudig

Ik verwacht overigens dat ook de PvdA èn gelet op de huidige krachtsverhouding, èn gelet op uitspraken van de PPR zelf, aan deze club niet al te veel aandacht zal besteden.
Toch meen ik dat de kabinetsformatie niet eenvoudig zal blijken te zijn. Er liggen immers nog die 4 wetsontwerpen waarvan het CDA terecht een normale parlementaire behandeling eist, teneinde deze ontwerpen aan het eigen program te kunnen toetsen en zo nodig, indien mogelijk, aan te passen.
Voorts is het klimaat tussen PvdA en CDA er de afgelopen weken ook niet beter op geworden.
De PvdA heeft het kabinetsbeleid vrijwel volledig gemonopoliseerd, maar dan wel zo, dat die zaken, die niet goed zijn uitgepakt, of waar het kabinet niet aan toe gekomen is, uitsluitend aan de Christen-Democraten te wijten viel. Christen-Democraten zouden slechts als remmers en dwarsliggers zijn opgetreden.
Dat de CD-ministers Boersma en Lubbers in de zware sociaal-economische problematiek waarmee het kabinet te worstelen had, vooraan in het front hebben gestaan; dat onze lijsttrekker, behalve als formateur van deze ministerploeg ook bijna 4 jaar als vice-premier medeverantwoordelijkheid voor het totale kabinetsbeleid heeft gedragen; dat die 4 inmiddels berucht geworden wetsontwerpen, stuk voor stuk de handtekeningen van c.m. CD-bewindslieden dragen; dat, behoudens dit alles, wij ook ons eigen programma hadden, dat mede grondslag was voor het kabinetsbeleid; dat alles wordt door de PvdA domweg genegeerd. Het is te hopen dat men dit alsnog bij de PvdA zal willen inzien. Ik hoop van harte dat de arrogantie van de nieuw verkregen macht, de PvdA straks bij de onderhandelingen over een nieuwe regering niet te zeer parten zal spelen. Wat macht in handen van socialisten kan betekenen hebben we bij de raadsverkiezingen gezien!

Behoefte aan stabiele regering

Het CDA kan en mag met gepaste zelfbewustheid de onderhandelingen met de PvdA tegemoet treden.
De PvdA zal duidelijk gemaakt moeten worden dat een 2e kabinet-Den Uyl alleen maar kans van slagen heeft als de Christen-Democraten daaraan meewerken, en dat men tot die medewerkin[g] slechts dan bereid is als er een basis i[s] van wederzijds respect en vertrouwen. Allen die nu in de „formatie-slag" gaan wensen wij veel wijsheid en sterkte toe. Gelet op de enorme problemen waarvoor we staan, heeft Nederland meer dan ooit behoefte aan een stabiele regering.
Laat iedereen zich dat bewust zijn!

Fred Borgman

Adèle Bloemendaal: „Wie vraagt wie ten dans?"

De jonge kiezers

Het bureau Intomart deed op 25 mei onderzoek naar het stemgedrag der kiezers.

Daaruit kwam onder meer naar voren dat de PvdA onder alle leeftijdsgroepen evenwichtig vertegenwoordigd was.

In vergelijking hiermee telde de aanhang van de VVD procentueel meer jongeren, terwijl het CDA helaas – doch wel vastgesteld – wat dezen betreft duidelijk ondervertegenwoordigd was. De volgende cijfers adstrueren dit. Van de kiezers op het CDA vindt men slechts 10,9% in de leeftijdsgroep van 18-24 jaar. Bij de PvdA was deze groep met 16,7% en bij de VVD met 16,8% present.

De leeftijdsgroep van 25-35 jaar laat binnen de aanhang van genoemde partijen, vergelijkingsgewijs, nog grotere verschillen zien. Deze groep was bij de kiezers op het CDA slechts met 16,1% vertegenwoordigd, bij de aanhang van de PvdA beduidend hoger, met 23,5% en bij die van de VVD zelfs met 27%.

Al met al gegevens, die tot nadenken stemmen. Want wie de jeugd heeft, heeft (de) toekomst.

Scholieren stemden

Voor de derde achtereenvolgende keer hielden de Keesings onderwijsbladen verkiezingen onder scholieren vanaf 12 jaar. De leerlingen hadden de mogelijkheid te stemmen op één van de twaalf, nu in de Kamer vertegenwoordigd zijnde partijen.

Opvallend is dat zowel de PvdA en het CDA bij scholieren veel minder aanhang hebben dan landelijk, terwijl bij hen de VVD aanmerkelijk populairder is.
Van de jongeren van 12-15 jaar is het CDA redelijk geliefd. De partij haalt in deze leeftijdsgroep een goede score, 44 zetels. Anders ligt het bij de wat ouderen. Scholieren van 18 jaar en ouder stemden voor het CDA minder gunstig, 31 zetels. Vooral de kleinere partijen als D'66 en PPR oefenen op hen grote aantrekkingskracht uit. De werkende jongeren zien relatief zelfs erg weinig in onze partij. In vergelijking hiermee en gelet op het landelijk beeld is de animo van scholieren en werkende jongeren daarentegen voor de PvdA en VVD veel minder ongunstig tot erg groot. Voor ons als jongerenorganisatie en voor de partij ligt hier een gemakkelijk te ontdekken taak en opdracht.

DE FRACTIE IN ACTIE

Nu zes edities!

Standpunten, van de AR-Tweede-Kamerfractie, worden regelmatig samengevat in documentaties, onder de titel, „De fractie in actie". Er zijn nu zes delen beschikbaar.

Deel – periode
juni 1973 t/m april 1975 f 0,50 per ex.
Deel II – periode
april t/m oktober 1974 f 0,95 per ex.
Deel III – periode
oktober 1974 t/m maart 1975 f 2,– per ex.
Deel IV – periode
april t/m oktober 1975 f 2,– per ex.
Deel V – periode
augustus 1974 t/m februari 1976 f 2,50 per ex.
Deel VI – periode
februari 1976 t/m juni 1976 f 2,50 per ex.

Bestellingen door storting op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van gewenste.

Ook jongeren liepen warm

**Als 25-jarige kun je kamerlid worden.
Als 18-jarige mag je je stem uitbrengen.
Ben je jonger..., ach, je tijd komt nog wel...
Toch zij bij deze vastgesteld, dat in de afgelopen periode vele jongeren bij de verkiezingsstrijd betrokken waren.**

Al was je jonger dan 18, je kon allicht wel folders in de brievenbussen deponeren. Daar werd dan ook goed gebruik van gemaakt. Het plakken van de affiches, voornamelijk in de nachtelijke uren, was voor de ouderen onder de jongeren weggelegd. Een apart karwei. Niet alleen was je op je hoede voor het gezag – het kon je een boete opleveren – ook de concurrent moest in de gaten gehouden worden. Want een zojuist geplakte affiche ging, zolang het stijfsel nog niet gedroogd was, er maar wat makkelijk af.
Dat dit plakken een „sport" was, waaraan menig jongere plezier beleefde, drong ook tot het klooster door. In Amsterdam bijvoorbeeld lieten nonnen om 4 uur de wekker aflopen en trokken er op uit: de meest in het oog lopende stadspunten kon men immers dan het beste beplakken vanwege het weinige publiek op straat.
Niet alles verliep naar wens. In Groningen begaf op een gegeven moment het stencilapparaat het. Frans Brinkman restte niets anders dan 24 000 vel papier met de hand te draaien!
Maar het enthousiasme en de bereidheid wat te doen was aanwezig. Ook onder de jongsten. Met plezier is het terugkijken. De stembusuitslag is er bovendien naar om met voldoening de toekomst af te wachten.

BOEIENDE POLITIEKE LECTUUR!

Uniek CDA-boek

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rond de grondslagkwestie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en prenten over het CDA verluchte boek „Van Woudschoten tot Hoogeveen" een zeer waardevol bezit.
Prijs: f 5,95

Onderdrukking in Oost-Europa

In het boekje „Onder Hamer en Sikkel" wordt actuele informatie gegeven over Oost-Europa. De positie van de vervolgde christenen, de militaire kracht van Europa, de economische ontwikkelingen in dit gebied, een historisch overzicht van de geschiedenis van het communisme in Oost-Europa na 1945, het komt allemaal aan de orde. Het boekje is bijzonder fraai geïllustreerd, met vele prenten van Ahrend van Dam en Frits Behrendt. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van het communisme en in de problemen van deze tijd, een nuttig bezit.
Prijs: f 5,-.

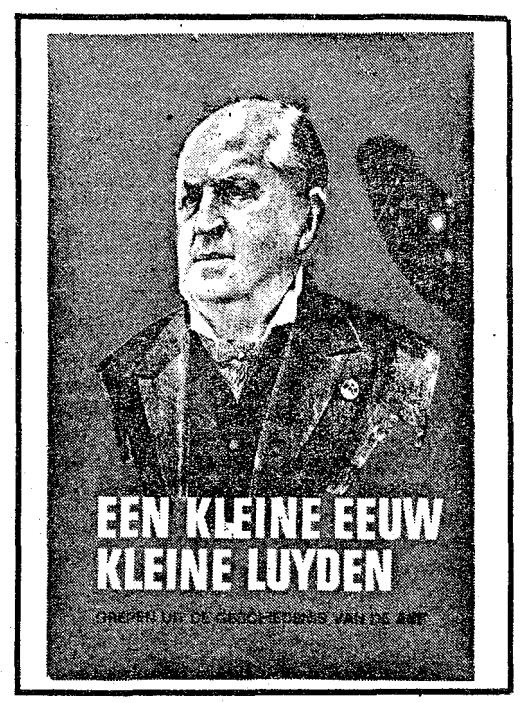

Spelregels voor economie en politiek

Prof. dr. A. J. Vermaat stelt in deze boeiende studie een drietal thema's aan de orde: Voldoet onze economische orde aan Bijbelse normen? Groeien of versoberen? Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen. Prof. Vermaat probeert een Bijbels licht te laten schijnen op tal van actuele economische problemen.
De prijs van dit 48 pagina's tellende boekje – met vele cartoons verlucht – bedraagt f 3,50.

Politiek? Kom nou!

In de serie „Politiek? Kom nou!" verschenen tot nu toe een drietal lesbrieven maatschappijleer. De eerst twee lessen hebben respectievelijk als thema: De inrichting van ons staatsbestel (les 1), en stromingen in de politiek: christen-democratie, liberalisme en socialisme (les 2). De derde les gaat vooral in op sociaal-economische vraagstukken. De vierde lesbrief gaat over het thema „verkiezingen en democratie". Ahrend van Dam tekende bij diverse lessen prachtige cartoons. De lessen ondervinden veel belangstelling van scholen voor lager beroepsonderwijs, mavo en havo. Maar ook voor de catechese en voor politiek belangstellende jongeren is dit lesmateriaal goed bruikbaar.
Prijsregeling: les 1, 2, en 3 kosten f 1,25 per ex.; bij grotere aantallen aanzienlijke korting: 2 t/m 4 ex. f 1,- per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,85 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 8,70 per ex.; 25 ex. en meer f 0,55 per ex.

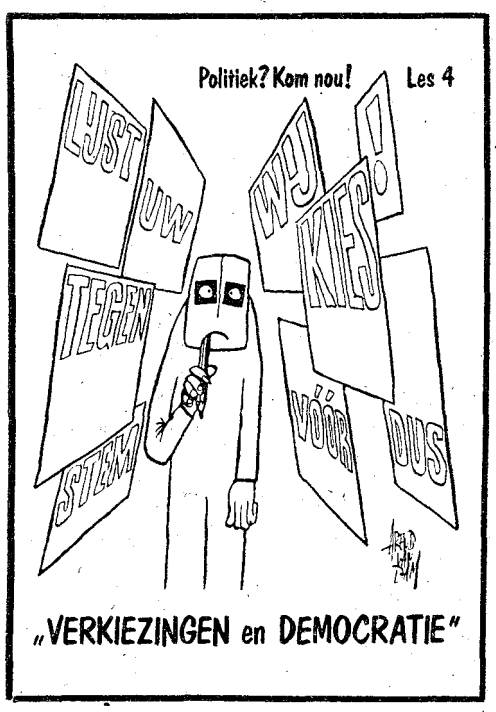

Een staatsman ter navolging

Dit boek, dat gewijd is aan de grote negentiende-eeuwse staatsman G Groen van Prinsterer, verscheen ter gelegenheid van de herdenking van zijn 100e sterfdag op 19 mei 1976. „Een Staatsman ter navolging. Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)", telt 260 pagina's. Een dertigtal vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici schrijven over Groens betekenis voor school, staat, kerk en samenleving. Enkele van de medewerkers: H. Algra, dr. W. Aalders, mr. W. Aantjes, oud-minister Beernink, oud-premier dr. W. Drees sr., mr. A. M. Donner, dr. J. Donner, minister W. F. de Gaay Fortman en dr. G. Puchinger. Een bijzonder boeiend boek met tientallen foto's waaronder die van de Groen-herdenking op 19 mei 1976. De vraag naar dit boek is erg groot, mede omdat de prijs zo laag is.
Prijs: f 13,50.

Een kleine eeuw kleine luyden

Een royaal geïllustreerd boek over de geschiedenis van de ARP met bijdragen van een vijftal kenners van de historie van de ARpartij. Dit zijn: dr. D. Th. Kuyper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en dr. A. J. van Dijk. Het boek telt 132 pagina's en 50 illustraties. Een uitermate boeiend politiek prentenboek!
De prijs: f 5,- per ex.

Bestellingen

U kunt de bovenstaande CDA- en ARP-publikaties bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van titel en aantal van de gewenste brochure(s)

VAN DE PARTIJ

Basiscursissen voor politieke vorming

De in CDA-verband samenwerkende Stichtingen voor kader- en vormingswerk van ARP, CHU en KVP bieden de leden van de CDA-partijen in het seizoen 1977/1978 een gevarieerd activiteitenprogramma aan. Als onderdeel van dat programma worden een aantal cursussen voor „beginners" georganiseerd.

Twee avondcursussen

De Stichting Kader- en vormingswerk CHU organiseert deze cursussen. De bedoeling van deze cursussen is in kleine kring op twee avonden de levensbeschouwelijke achtergrond van de politiek en de toepassing daarvan in de praktijk aan de orde te stellen. Indien een afdeling of kiesvereniging gebruik wil maken van deze mogelijkheid, dient zij daartoe kontakt op te nemen met de vormingsstichting van de CHU.

Werkgroepen werk

Deze werksoort – voor KVP-leden niet onbekend – staat open voor alle leden van de CDA-partijen. Een centrale werkgroep stelt jaarlijks een aantal werkstukken op over verschillende thema's. Zo'n werkstuk wordt voorzien van een vragenlijst ter bestudering, ter bespreking en ter becommentariëring toegezonden aan de in het land functionerende werkgroepen.
Na beantwoording van de bij het werkstuk gevoegde vragenlijst maakt de Centrale Werkgroep een verzamelrapport en draagt zorg voor verschijning daarvan voorzien van commentaar in het partijblad van de KVP „Politiek Nieuws". Wie aan deze werksoort wil mee doen kan zich opgeven bij de vormingsstichting KVP, waar ook ter nadere informatie een folder over het werkgroepen werk verkrijgbaar is.

Landelijke basiscursussen

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP organiseert 3 landelijke basiscursussen. Hiermee richt de stichting zich op leden van de CDA-partijen, die meer willen zijn dan een „lid op papier" met de bedoeling zo breed mogelijk de politiek dichter bij de leden en de leden dichterbij de politiek te brengen. Daartoe staan tijdens de cursussen op het programma:

- het CDA en de CDA-partijen
- visie op de overheid
- voorlichting door partij en fractie
- politieke stromingen in Nederland
- discussie over actuele politiek
- sociaal-economische verhoudingen
- binnenlandsbestuur
- gemeenteraadsspel
- bezoek aan Tweede Kamer en partijbureau.

Ten behoeve van deze cursus zullen politici, partijkader en medewerkers van de wetenschappelijke instituten worden gevraagd om als docent op te treden. Van hen die aan deze cursus willen deelnemen, wordt verwacht dat zij de gehele cursus volgen en mede door hun actieve deelname (middels o.a. het voldoen van schriftelijke opdrachten) de cursus tot een succes maken. Van de zijde van de Stichting wordt zorg gedragen voor het nodige studiemateriaal.
De cursussen vinden plaats:
a) **te Zwolle** in Hotel-restaurant Wientjes, Stationsweg 7 op donderdag, 1 september 1977, 6 oktober 1977, 10 november 1977, 15 december 1977 en 19 januari 1978.
b) te **Soesterberg** in het Centrum Kontakt der Kontinenten Amersfoortsestraat 20 op 14 en 15 oktober 1977, 4 en 5 november 1977, 13 en 14 januari 1978 en 10 en 11 februari 1978. Deze cursussen beginnen steeds op vrijdagavond 19.00 uur.
c) te **'s-Hertogenbosch,** in het Jeroen Bosch Huis, Hinthamerstraat 74 op donderdag, 12 januari 1978, 2 februari 1978, 23 februari 1978, 16 maart 1978 en 30 maart 1978.
Het inschrijfgeld voor deze cursussen bedraagt f 25,-. Aanmelding kan geschieden door toezending van bijgaand aanmeldingsformulier.

Aanmeldingsformulier

Naam: _____

Adres: _____

Woonplaats: _____

Lid van: ☐ ARP ☐ CHU ☐ KVP ☐ CDA

_____

Basiskursus

Hierbij geef ik mij op voor de basiscursus te
☐ Zwolle

☐ Soesterberg

☐ 's-Hertogenbosch

Deze bon opsturen naar de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP,
Dr. Kuyperstraat 3,
Den Haag.

Werf leden met gratis propaganda-kaarten

In de laatste weken hebben wij geregeld de aandacht gevraagd voor de gratis propaganda-kaarten die de partij beschikbaar stelt om leden te werven. Er bestaat een grote belangstelling voor.

De laatste week kwamen er o.a. aanvragen binnen uit: Hengelo (O.), Luttelgeest (N.O.P.), Hoofddorp, Grijpkerk.
De kaarten zijn zeer geschikt om met uw contact-orgaan of andere postzending als bijsluiter te versturen. Ook kunnen zij zeer goed verspreid worden op bijeenkomsten van uw afdeling of tijdens manifestaties in het teken van de verkiezingen. Maar ook kunnen ze zeer goed huis-aan-huis verspreid worden. Deze kaart vraagt speciale aandacht voor de positie van de ARP in het CDA en voor het weekblad Nederlandse Gedachten, een onmisbaar politiek orgaan voor iedereen die op de hoogte wil blijven van de ontwikkelingen in de Nederlandse politiek en in het bijzonder op die van de christen-democratie.
Op het partijburo is goed te merken dat deze leden- en abonneewerfkaart vrucht afwerpt. Dagelijks komen nieuwe leden en abonnees binnen via de ingevulde geperforeerde kaart die men zonder postzegel naar het partijburo kan opsturen. De afgelopen twee weken kwamen er weer 100 nieuwe leden en diverse nieuwe abonnees.

Aanvragen

Tot omstreeks 250 kaarten stelt het partijburo gratis beschikbaar. Schrijf naar of bel met het partijburo, vraag naar C. Bremmer, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, tel. 070-46.96.20.

WELZIJNSBELEID VOOR OUDEREN

Onder deze titel verscheen zojuist een CDA–brochure. Deze nieuwe publicatie bevat beschouwingen naar aanleiding van een in november 1975 gehouden CDA–studiedag.

Aan de orde komen o.a.:

- *bejaardenbeleid vanuit chr. democratische optiek;*
- *beoordeling nota–bejaardenbeleid 1975;*
- *beleid m.b.t. de bejaardentehuizen;*
- *de zorg voor bejaarden en chronisch zieken.*

Auteurs zijn o.a. mr. drs. A. P. J. van der Eyden, dr. J. M. A. Munnichs, P. J. Rijnja en dr. J. Th. R. Schreuder.
De brochure bevat ook een bijdrage van staatssecretaris Mertens van Sociale Zaken.

De brochure telt **76 pagina's** en kost **f 5,90 per exemplaar.**

Bestellingen:

Stort het verschuldigde bedrag op **postgiro 89673 t.n.v. AR–Partijstichting, Den Haag** met vermelding van „Welzijnsbeleid voor ouderen",

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

inhoud **mei 1977**

GRONDPOLITIEK

Naar aanleiding van de kabinetscrisis, én met de kabinetsformatie voor de boeg, een gesprek met *prof. mr. De Haan,* **de geestelijke vader van de CDA-grondpolitiek. Het interview is toegespitst op het** *gemeentelijk* **grondbeleid, vooral in de vorm van erfpacht, stedelijke herverkaveling en schadevergoeding bij onteigening. Ook de desbetreffende gemeentelijke verordeningen komen aan de orde.**

DE WET-AROB

Hoe functioneert de administratieve rechtspraak ingevolge de Wet-AROB in de praktijk? Welke problemen ontmoeten gemeenten en provincies nu de burgers - sinds juli 1976 - beschikken over nieuwe mogelijkheden van bezwaar en beroep tegen overheidsbeschikkingen? Die vragen beantwoordt *mr. Brederveld,* **gemeentesecretaris van Groningen, aan de hand van de jurisprudentie.**

PLANNING

De voor- en nadelen van planning bij de overheid worden onderzocht door *drs. De Boer,* **wethouder van Amersfoort, en** *ir. De Vries,* **planning-coördinator in die gemeente. Hun conclusie: planning past in een democratisch stelsel en kan daaraan een positieve bijdrage leveren.**

EN VERDER...

Met het oog op de kabinetsformatie vraagt de redactie in haar *commentaar* **aandacht voor een aantal zaken die van belang zijn voor gemeenten, gewesten en provincies. Tenslotte de gebruikelijke rubrieken, zoals** *Den Haag* **(met samenvattingen van de Nota landelijke gebieden en de structuurschema's Volkshuisvesting en Verkeer & Vervoer) en** *Boeken en brochures.*

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

☐ Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (*f* 25,- per jaar), met ingang van .....

☐ Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam: .....

Adres: .....

Plaats: .....

U kunt deze bon - zonder postzegel - in een **open** enveloppe sturen naar:
BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, DEN HAAG 2090.
Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

UIT HET KUIJPERHUIS

AR-Partijdig met vakantie

De – kortstondige – stilte, die na de verkiezingsstrijd over het Kuyperhuis is gekomen, is voor AR-Partijdig aanleiding geweest om, evenals vele anderen met hem, van zijn vakantie te genieten.
De trouwe lezer van deze rubriek zal daarom enkele keren moeten missen. We hopen echter dat de door AR-Partijdig genomen rust zijn blik en waarnemingsvermogen opnieuw zal aanscherpen, zodat binnenkort opnieuw wekelijks „Uit het Kuyperhuis geklapt" kan worden.

Die moet u hebben!

Enkele bijzonder actuele publikaties voor juist deze verkiezingsstrijd zijn:

Grondpolitiek

De CDA-brochure „Grondeigendom en grondbeheer" geeft alle informatie en achtergronden over de CDA-visie op de grond. Prijs **f 3,75.**

CDA-profiel

In „Plichten en Perspectieven" wordt een aanzet gegeven tot een profielschets voor wat het CDA is en wil zijn. Prijs **f 3,90.** Evenals het politiek program „Niet bij brood alleen" onmisbaar om de politieke filosofie te kennen.

Inkomensbeleid

Drs. Ad Schouten schreef onlangs een boekje over een actueel strijdpunt: de inkomenspolitiek. Hij geeft een bijbelse benadering. Hoe liberalen en socialisten denken komt ook uitvoerig aan de orde. Prijs **f 6,25.**

Abortus

Het CDA heeft allerwegen roem geoogst met het initiatief wets-ontwerp over de abortus. Mevr. J. van Leeuwen verwierf veler lof met een indrukwekkende verdediging van dit ARP/KVP-ontwerp. Bestel die handzame dokumentatie. Prijs **f 6,95.**

Bestellingen: Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partij Stichting, Den Haag m.v.v. gewenste.

Nieuw boek van drs. Ad Schouten

**Einde deze maand verschijnt een nieuwe uitgave van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP. Ditmaal gaat het om een boek van drs. A. Schouten over „inkomenspolitiek".
In een 88 pagina's teilende, met fraaie cartoons van Arend van Dam geïllustreerde uitgave, belicht drs. Ad Schouten vanuit een principiële stellingname, tal van aspecten van inkomenspolitiek. De liberale, socialistische en bijbelse visie op de inkomenspolitiek komt uitvoerig aan de orde. Aan het slot van dit nieuwe boek schetst drs. Ad Schouten een christelijke visie toekomstmodel. De prijs f 6,25.**

UIT ONZE BOUW- EN AANNEMERSWERELD

SYSTEEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL
Industrieterrein Postbus 3 tel. 08859-1024

Systeembouw (Permanent en Semi Permanent)
Systeembungalows, Scholen, Kantoren, Houten garages, Bedrijfsschuren en loodsen. etc.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland

AANNEMERSBEDRIJF
N.V. GEBR. SALVERDA
'T HARDE BOVENWEG 7 - TELEFOON 0 5255-1669

DROOG HOUT
SPECIALITEIT: GEWATERD IEPEN, VERDER BEUKEN, ESSEN, LINDEN, KERSEN, EIKEN EN PEREN. Incomplete bollen en plaathout. Contant 1%

N.V. Hard- en Zachthout Import Mij.
LOENEN (VELUWE) – TELEFOON 05765-212

UIT ONZE SCHEEPSBOUW EN SCHEEPVAART WERELD

FA. J. A. VISSCHER & ZOON
DE NIEUWESLUIS 5 – ZWARTSLUIS
buiten kantooruren: 05208-1259-1546
Telefoon kantoor: 05208-2120
werkplaatsen: 05208-1259
Directieboten – Sleepvletten – Dekschuiten

FIRMA DE REK EN HORSMAN
Fabriek van Scheepslieren
DORPSSTRAAT 102 – TEL. 0 1894–218
OUDERKERK AAN DEN IJSSEL

Handel in **buizen** (diverse maten) **NIEUW IJZER,** zoals platen, hoek- en balkijzer **RIJPLATEN** in diverse maten
STOLK'S Handelsonderneming B.V.
Postbus 1, H. I ambacht
afd.: Sloperij, Veersedijk 223, tel. 078-2,80.00
Afd. Bruikbare materialen, Veersedijk 11,
tel. (01858) 2024 en 5025.

A. BAARS Azn.
Exploitatie van baggermaterieel B.V.
VERKOOP EN VERHUUR
Telefoon (0 1840) – 5566
Postbus 70, Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.
SLIEDRECHT
Telefoon (0 1840) – 5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

FA. JAN DE MIK
HARDINXVELD-GIESSENDAM
Aannemers van oeververdedigingswerken – Griendhouthandel
Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSSEL- EN LEKSTREEK FIJN
A.van Houwelingen - Moordrecht
TELEFOON 305 (0 1827) WETERINGSTRAAT 4

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV
BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

Visies op arbeid

In deze katern geven deskundigen hun visie op het begrip „arbeid" in de huidige samenleving.

De auteurs: drs. H. Borstlap, drs. A. Schouten, prof. dr. H. J. van Zuthem, mr. G. C. van Dam en drs. B. Beumer. Deze krant is bijzonder geschikt als handleiding voor een gesprek op de kiesvereniging of in kleinere groepjes.

Bestellingen door storting op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Visies op arbeid".

Prijstabel

1 ex.	*f 0,75 per ex.*
2 t/m 4 ex.	*f 0,60 per ex.*
5 t/m 9 ex.	*f 0,50 per ex.*
10 t/m 24 ex.	*f 0,40 per ex.*
25 en meer ex.	*f 0,30 per ex.*

Midden- en Kleinbedrijf

Onder bovenstaande titel verscheen een bijzonder actueel rapport van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen. Een commissie, onder voorzitterschap van drs. Rinze Zijlstra, bestudeerde uitvoerig de positie van het midden- en kleinbedrijf (mkb). In deze belangwekkende studie blijkt bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het mkb. Het rapport telt 52 pag. De prijs bedraagt f 5,25. Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. ARPartij Stichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Handzame les maatschappijleer!

„Politiek? Kom nou!"

Begin dit jaar verscheen onder bovenstaande titel een les maatschappijleer t.b.v. het lager beroepsonderwijs en de lagere klassen van het middelbaar onderwijs. Hierbij wordt dan met name gedacht aan de vakken maatschappijleer, geschiedenis en eventueel ook godsdienst. Ook de kiesverenigingen kunnen deze les goed gebruiken bij hun aktiviteiten. Deze goed geïllustreerde uitgave kan tevens voorzien in de politieke belangstelling van uw schoolgaande kinderen.

Uiteengezet wordt wat politiek inhoudt, hoe ons landsbestuur is geregeld en ook wordt de vraag gesteld: christelijke politiek . . . kan dat? De les kost f 1,– per exemplaar. 2 t/m 4 ex. f 0,75; 5 t/m 9 ex. f 0,60; 10 t/m 24 ex. f 0,45; 25 en meer ex. f 0,30.

Diverse scholen bestelden deze les reeds bij tientallen tegelijk!

Bestellingen
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

Een uitgave van de
stichting kader- en vormingswerk ARP

INFLATIE ALS POLITIEK PROBLEEM

Een rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU over de zorgwekkende omvang van de huidige inflatie

In dit CDA-rapport, waaraan onder andere is meegewerkt door prof. dr. H. W. J. Bosman, prof. dr. B. Goudzwaard, prof. dr. A. J. Vermaat, prof. drs. J. Weitenberg, drs. H. J. Ydo en drs. H. Borstlap, wordt aangegeven waarom inflatie bestreden moet worden, wat oorzaken van de inflatie zijn en welke remedies noodzakelijk zijn voor de inflatiebestrijding.

Het rapport telt 38 pagina's en kost f 4,25 per ex.

Bestel uw exemplaar door storting van het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van de titel van de brochure.

DE FRACTIE IN ACTIE VIJFDE DEEL!

Zojuist is het vijfde deel van „De fractie in actie" verschenen. In beknopte documentaties worden onderwerpsgewijs standpunten van de AR–Tweede-Kamerfractie weergegeven, die zijn ingenomen tijdens belangrijke debatten in het parlement.

Deel 5 beslaat de periode
AUGUSTUS 1975 TOT EN MET JANUARI 1976.
Aan de orde komen o.a. alle begrotingsdebatten.

Prijs f 2,50 per exemplaar. 44 pagina's.

Bestellingen
Stort het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „De fractie in actie, deel 5".

10

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

33e jaargang – nr. 23 11 juni 1977

Na de onthulling van het borstbeeld van prof. mr. Gerbrandy door minister De Gaay Fortman zijn hier demissionair minister-president Den Uyl (links) en ARP-erelid Algra geannimeerd met elkaar in gesprek.

Borstbeeld Gerbrandy onthuld

Dinsdag 7 juni jl. werd in de Tweede Kamer der Staten Generaal door de minister van Binnanlandse Zaken De Gaay Fortman het borstbeeld onthuld van voormalig minister-president prof. mr. P. S. Gerbrandy.

In de geanimeerde en druk bezochte bijeenkomst werd o.m. door partijvoorzitter De Boer, ARP-erelid Algra en minister De Gaay Fortman aandacht besteed aan de persoon Gerbrandy. Meer hierover leest u in Nederlandse Gedachten van deze week op de pagina's 2, 4 en 5.

De stemmen zijn geteld

door D. Corporaal, secretaris ARP

Inderdaad, in de late avond van 25 mei waren de stemmen geteld. Toen ook was bekend wie er waren gekozen, omdat iedere partij een lijstvolgorde had vastgesteld. Er moeten echter nog een aantal officiële handelingen worden verricht. Ook moest er worden vastgesteld of bepaalde kandidaten wellicht met voorkeurstemmen zouden zijn gekozen.

Een van de eerste officiële handelingen is het verrichten van de werkzaamheden ter vaststelling van de uitslag der verkiezingen. De Kieswet bepaalt dat allemaal haarfijn. De Kiesraad is daarin aangezezen als centraal stembureau. Op dinsdag 31 mei 1977 te 12.00 uur kwam het centraal stembureau in het ministerie van Binnenlandse Zaken bijeen. En alweer bepaalt de Kieswet hoe dat gaat. De kiezers hebben toegang tot het zittinglokaal, voor zover de orde daardoor niet wordt verstoord en de voortgang der werkzaamheden niet wordt belemmerd. Er waren kiezers, en overeenkomstig het bepaalde „De kiezers verschijnen ongewapend in het zittinglokaal enz." zaten of stonden zij de gebeurtenissen ongewapend te volgen. Dat laatste is niet zo simpel, want wie de techniek niet kent, die staat met zijn oren te klapperen. Zeker als geconstateerd wordt dat Van Agt, Aantjes, Kruisinga en Andriessen ieder zes keer zijn gekozen.

Vervolg op pag. 2

H. R. van Triest B.V.
Hoogeveen
Al 20 jaar een krachtige schakel bij aan- en verkoop van ruwveevoer.

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S, ORGELS
OVERTOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

DEZE WEEK IN NG:

Voorkeurstemmen pag. 1
Onthulling borstbeeld Gerbrandy pag. 2, 4, 5
Voorzitter De Boer over Gerbrandy pag. 2, 5
Volkshuisvesting pag. 5
Uit de Arjos pag. 6
Van de partij pag. 7

Tabel II

Overzicht totaal uitgebrachte stemmen op alle CDA-kandidaten

(Tussen haakjes is achter de naam van iedere kandidaat vermeld in welke kamerkieskring(en) hij/zij kandidaat stond).

Aantjes	(1 t/m 18)	129041
Aarts	(1 en 2)	548
Van Agt	(1 t/m 18)	2320914
Achterstraat	(14, 16, 17)	1
Adriaansen	(1 en 2)	19
Ameisvoort	(1 en 2)	357
Andela geb. Baur	(14, 16, 17)	1345
Andriessen	(1 t/m 18)	19404
Appels	(1 en 2)	260
Van Atten	(5, 6, 7, 8, 12)	56
Ammerlaan	(18)	14
Baars	(1 en 2)	453
Beinsma	(5, 6, 7, 8, 12, 18)	193
Bakker	(9, 10, 11, 13)	74
Beumer	(14, 16, 17)	3616
De Boer G.A.	(9, 10, 11, 13)	74
De Boer H.A.	(3, 4, 15, 9, 10, 11, 13)	441
De Boer R.	(1)	8
De Boer J.P.	(5, 6, 7, 8, 12)	140
Boersma J.	(9, 10, 11, 13, 18)	4575
Boersma M.A.M.	(1 en 2)	774
Van den Bos	(5, 6, 7, 8, 12)	51
De Bourgie	(18)	1782
Braks	(1 en 2)	2607
Bremen	(18)	7204
Van den Broek	(3, 4, 15)	286
Borgman	(9, 10, 11, 13)	250
Bransen A.J.	(9, 10, 11, 13)	140
Van den Burg	(9, 10, 11, 13)	28
Bulte J.J.	(3, 4, 15)	186
Borm-Luyks	(3, 4, 15)	372
Buikema	(3, 4, 15)	147
Cornelissen P.A.M.	(1 en 2)	1528
Cornelissen mw. G.M.P.	(1 en 2)	2708
Couprie	(5, 6, 7, 8, 12)	63
Op de Coul	(18)	791
Cornelissen J.	(1 en 2)	145
Coonen	(3, 4, 15)	60
Deetman	(14, 16, 17)	30
Driessen (H.E.A.)	(5, 13, 14, 2)	123
Van Dam G.C.	(9, 10, 11, 13)	135
Deams	(18)	1423
Dijkman	(9, 10, 11, 13)	133
Driessen	(3, 4, 15)	114
Drost	(14, 16, 17)	23
Van Dijk C.P.	(5, 6, 7, 8, 12)	202
Enserink B.	(3, 4, 15)	94
Eversdijk H.	(5, 6, 7, 8, 12)	974
Everhuis-Van Essen	(9, 10, 11, 13)	773
Enkhuizen A.B.M.	(1 en 2)	67
Faber S.	(14, 16, 17)	796
Frinking	(5, 6, 7, 8, 12)	75
Frowijn (A.S.)	(5, 6, 7, 8, 12)	15
Gerritse G.	(14, 16, 17)	19
De Geus	(14, 16, 17)	86
W. de Graaff	(18)	71
Groi-Overling	(15, 16, 17)	56
T. J. de Graaf	(18)	470
Geerdink-Johannink	(14, 16, 17)	72
Van Gelder W.T.	(14, 16, 17)	44
De Graaf L.	(1 en 2)	4
Van der Gun	(9, 10, 11, 13)	93
Gardeniers Berendsen	(2, 4, 15)	3227
V. Gulyk	(18)	6
Van Hattum G.J.	(3, 4, 15)	23
Hesselink L. A. E.	(3, 4, 15	135
Hebly M. J.	(3, 4, 15)	66
Van Haarlem	(3, 4, 15)	294
Hazekamp	(18)	116
Heukels L. P.	(3, 4, 15)	178
Haars mw. E. A.	(9, 10, 11, 13)	437
Hermes	(9, 10, 11, 13)	221
Heerma E.	(9, 10, 11, 13)	83
Van Houwelingen	(3, 4, 15)	167
Van der Heijden	(5, 6, 7, 8, 12)	102
Van Heel-Kasteel	(5, 6, 7, 8, 12)	834
Hendriks J. P. M.	(1 en 2)	407
Hennekam	(1 en 2)	298
Hoekstra	(14, 16, 17)	118
Hermsen	(14, 16, 17)	401
Van Iersel	(5, 6, 7, 8,12)	69
Jonkman	(14, 16, 17)	112
Janssen A. M. A. J	(1 en 2)	102
Jacobs-Aarts P. H. M.	(1 en 2)	525
Jacobs L. G. J.	(18)	163
De Kwaadsteniet W.	(5, 6, 7, 8, 12)	188
Kortekaas	(3, 4, 15)	300
Kleisterlee	(5, 6, 7, 8, 12)	442
Kraaijeveld-Wouters	(9, 10, 11, 13)	3522
Kruisinga	(1 t/m 18)	61296
Korte-Van Hemel	(9, 10, 11, 13)	362
De Koning	(3, 4, 15, 12, 16, 17)	287
Lagrand	(9, 10, 11, 13)	172
Laning-Boersema	(14, 16, 17)	749
Van Leeuwen mw. J.	(3, 4, 15, 5, 6, 7, 8, 12)	14940
Lubbers	(9, 10, 11, 13)	4686
Leyenhorst	(1, 2, 3, 4, 15, 5 6, 7, 8, –!, 10, 11, 13)	2570
De Leng	(1 en 2)	41
Lansink	(3, 4, 15)	355
v.d. Linden	(18)	9904
Luckers	(18)	1856
Mikkers	(1 en 2)	239
Van der Mei	(9, 10, 11, 13)	273
Mommersteeg	(9, 10, 11, 13)	83
Materman	(3, 4, 15)	596
Molthoff	(5, 6, 7, 8, 12)	281
Van der Maesen	(5, 6, 7, 8, 12)	254
Mathijsse	(14, 16, 17)	203
May-Weggen	(9, 10, 11, 13)	106
Menema	(9, 10, 11, 13)	54
Van Muiden	(14, 16, 17)	25
Nooy	(9; 10, 11, 13)	70
Nooteboom	(10, 15, 18)	4807
Van Noord	(14, 16, 17)	85
Olieman	(5, 6, 7, 8, 12)	252
Paulis	(18)	199
Van der Plas-Tanis	(3, 4, 15)	119
Peynenburg	(5, 6, 7, 8, 12)	438
Pröpper	(3, 4, 15)	120
Petermeijer	(5, 6, 7, 8, 12)	53
Poels-Peters	(18)	520
Persman	(18)	1747
Van Riet	(15)	1083
Van Rooyen	(3, 4, 15)	98
Van Ruller	(18)	4
Rutten	(5, 6, 7, 8, 12)	137
v.d. Sanden	(5)	9
Van der Stee	(14, 16, 17)	169
Schellekens	(1 en 2)	156
Schapenk	(1 en 2)	22
Schakel	(14, 16, 17, 5, 6, 7, 8,12)	2258
De Sutter-Westers	(18)	25
Scholten	(1 en 2)	4961
Seyben	(18)	701
Tolman	(14, 16, 17)	691
Terpstra	(14, 16, 17)	23
Veerman	(5; 6, 7, 8, 12)	139
Verburg	(9, 10, 11, 13)	35
Verhoog-Bokma	(1 en 2)	248
Wesselius	(14, 16, 17)	67
Wagenmakers	(1 en 2)	157
Westerterp	(1 en 2)	797
Westerdorp	(14, 16, 17)	201
Wisseling	(3, 4, 15)	889
Weijers	(3, 4, 15)	857
Wijnhoven	(18)	382
Van Zeil	(9, 10, 11, 12)	194
Van Zwieten	(14, 16, 17)	30

Gerbrandy:

Lastig en kritisch

In zijn korte openingsrede, stelde partijvoorzitter De Boer bij de onthulling van het borstbeeld van prof. mr. P. S. Gerbrandy, dat, denkend aan zijn rol als minister-president, van Gerbrandy gezegd mag worden dat hij gedurende de oorlogsperiode allen toebehoorde en van nationale betekenis is.

„Juist blijft", zo zei De Boer, „dat hij als anti-revolutionair de politiek in is gegaan en de partij tot zijn dood trouw bleef. Daarom rekenen wij ons dit tot een eer dit borstbeeld aan het parlement aan te mogen bieden.
Hij was een kritisch partijlid; de ARP kent echter vele lastige, kritische leden.
Volgens voorzitter De Boer hangt lastig en kritisch, een buitenbeen zijn en eigenaardige karaktertrekken vertonen allemaal samen met de begeerte het Evangelie een zuurdesem te doen zijn in staatkundige en maatschappelijke verhoudingen.
Voorzitter De Boer liet verder in zijn openingswoord vooral Gerbrandy zelf aan het woord met een tweetal citaten uit Nieuw Nederland 1944, waarin Gerbrandy de universaliteit en onverzoenlijkheid van het Christendom tekent.

ARP-voorzitter De Boer (midden) na de onthulling in gesprek met minister De Gaay Fortman (rechts) en ARP-erelid H. Algra (links)

Samenvatting van de toespraak van mr. W. F. de Gaay Fortman, minister van Binnenlandse Zaken, bij de onthulling van het borstbeeld van Mr. P. S. Gerbrandy in het gebouw van de Tweede Kamer dd 7 juni jl.

„Toen P. S. Gerbrandy op 26 september 1930 (hij was toen 45 jaar) het hoogleraar-ambt in het handelsrecht aan de Vrije Universiteit te Amsterdam aanvaardde, besloot hij zijn oratie als gebruikelijk met een woord tot de studenten.

De taak van een hoogleraar zag hij als één, die de hoogleraar samen met zijn studenten moet vervullen. Hij wijdde daaraan enkele woorden en besloot aldus:

„Ik hoop en ik vertrouw daarbij tevens, dat ik nog niet te oud ben geworden om vrienden onder u te maken," aldus de „Die hoop en dat vertrouwen zijn niet beschaamd. Ik voel mij vanmiddag hier de vertegenwoordiger van diegenen van zijn leerlingen, die in de gerespecteerde leermeester een vriend voor het leven vonden. Die vriendschap draag ik bij mij als een kostbaar bezit.

Daarom ben ik het bestuur van de Anti-Revolutionaire Partij die gelukkig nog bestaat erg dankbaar, dat het mij gevraagd heeft de onthulling van zijn borstbeeld, dat een plaats krijgt in de rechtstreeks gekozen Kamer van de volksvertegenwoordiging, te verrichten. Wanneer men vraagt, wat Gerbrandy in zijn loopbaan van advocaat, gedeputeerde van de provincie Friesland, hoogleraar, minister van Justitie, minister-president en lid van de Tweede Kamer het meest bewogen heeft, dan moet hat antwoord luiden: het versterken en herstellen van gemeenschap tussen de mensen in hun verschillende onderlinge betrekkingen."

Voorbeelden

Minister De Gaay Fortman noemde een paar voorbeelden daarvan uit zijn levensgang. Hij promoveert in 1911 op het proefschrift over „Het Heimstättenrecht", wat ten doel had bescherming van de „ eimstätte" als gemeenschap van het boerengezin.
Als advocaat in Leiden en Sneek kwam hij daadwerkelijk in aanraking met het arbeidersvraagstuk. Hij was als student reeds diep onder de indruk gekomen van het proletariseringsproces van de 19e eeuw. De gemeenschap tussen arbeiders en werkgevers moest volgen hem worden hersteld.
Met name in de onderneming. In Sneek schreef hij het boek over: De strijd voor nieuwe maatschappijvormen, waarin hij ontleedt het streven naar socialisatie, met o.a. een pleidooi voor medezeggenschap in de onderneming.
Minister De Gaay Fortman stelde in zijn speech, dat gemeenschap voor Gerbrandy een religieus geladen begrip was. De gemeenschap van de mensen onderling kon volgens hem alleen duurzaam en vruchtdragend zijn als zij een afspiegeling was van, gedragen werd door de gemeenschap van God met de mensen, zoals die in Jezus Christus is geopenbaard. Telkens vind t men in zijn geopenbaard. Telkens vindt men in zijn kerk voor allen en niet kerk voor bepaalde proepen.

Dankbaarheid

Minister De Gaay Fortman eindigde met de woorden:„Ik ga thans over tot de uitvoering van hetgeen mij gevraagd is. Ik doe dit met grote dankbaarheid en diepe genegenheid jegens de man, die een inspirerend leermeester, een wegwijzer in donkere dagen en onder alle omstandigheden een trouw vriend was."

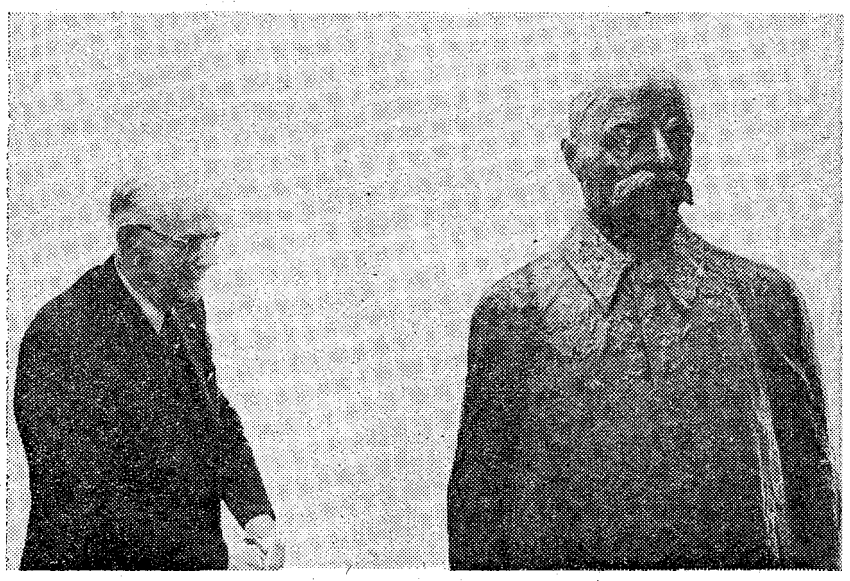

Minister De Gaay Fortman onthult hier het door de ARP aan het Parlement aangeboden borstbeeld van Gerbrandy

De stemmen zijn geteld

Vervolg van pag. 1

Voer voor rekenaars

Intussen kwam de kiesraad er gemakkelijk uit. Van alle werkzaamheden is een proces-verbaal gemaakt. Geen van de aanwezige kiezers bracht daartegen bezwaren in, hoewel ook dat kan. Het proces-verbaal is gepubliceerd als bijlage bij de Staatscourant van 7 juni 1977. Het is een lijvig geheel geworden, dat niet minder dan 61 pagina's omvat. Voer voor cijferaars en rekenaars. Om de lezers een indruk te geven van de cijfers hebben wij een overzicht samengesteld van het aantal stemmen, dat van Agt, Aantjes, Kruisinga en Andriessen in iedere Kamerkieskring kregen. (zie tabel I). Het CDA, nam met 152 kandidaten aan de verkiezingen deel. Al die kandidaten kregen samen ruim twee en een half miljoen stemmen (2.655.391). In totaal werden er 8.320.725 stemmen uitgebracht.

In een tweede overzicht (zie tabel II) hebben wij in alfabetische volgorde de kandidaten onder elkaar geplaatst met vermelding van de kieskringen waar men stond gekandideerd en met vermelding van het aantal verkregen stemmen.

Een nadere bestudering van de cijfers leert, dat Aantjes 129,044 voorkeursstemmen heeft gekregen. Dat is een formidabel aantal van de in totaal op het CDA uitgebrachte aantal voorkeurstemmen van 334.477.

Groepskiesdeler

Nu nam het CDA met 6 lijsten aan de verkiezingen deel. Telt men alle stemmen op die lijsten bij elkaar en deelt men dit door het verkregen zeteltal van 49 dan blijkt, dat het CDA een groepskiesdeler heeft van 54.191 13/20. Aan ieder van de 6 lijsten worden zoveel plaatsen toegekend als de deling van het aantal stemmen dan de groepskiesdeler toelaat. Voorbeeld: Het CDA kwam met gelijkluidende lijsten in de kamerkieskringen Zwolle, Arnhem en Nijmegen. In totaal kreeg het CDA daar 603.199 stemmen. Die stemmen gedeeld door de groepskiesdeler laat zien dat er aan deze lijst 11 plaatsen kunnen worden toegewezen. Op deze wijze gaat dat bij ieder stel gelijkluidende lijsten. Zo kreeg de lijst in Noord-Brabant 9 plaatsen; de lijst in Zuid-Holland, Zeeland 10 plaatsen, de lijst in Utrecht, Noord-Holland 9 plaatsen de lijst in Groningen, Friesland en Drenthe 5 plaatsen en de lijst in Limburg 5 plaatsen.

Lijstkiesdeler

Naast de groepskiesdeler kent de kieswet ook een lijstkiesdeler. Die lijstkiesdeler wordt verkregen door het aantal stemmen op een stel lijsten te delen door het aantal toegewezen plaatsen. Voorbeeld: In de kamerkieskringen Zwolle, Arnhem en Nijmegen waren de CDA-lijsten een stel gelijkluidende lijsten. Het CDA kreeg 603.199 stemmen. Aan de lijst werden 11 zetels toegewezen. De lijstkiesdeler bedraagt 54.836 3/11. Wanneer nu een kandidaat op zo'n stel lijsten meer dan de helft van de kiesdeler haalt, dan is hij met voorkeursstemmen gekozen. Dit betekent, dat iemand op die lijsten in totaal 27.419 stemmen op zich moet hebben verzameld. Met Aantjes was dat 't geval, want hij kreeg op dat stel lijsten in totaal 28.025 stemmen. Ook op de lijsten in Zuid-Holland en Zeeland werd Aantjes met voorkeurstemmen gekozen. In de vijf kamerkieskringen in dit gebied waren gelijkluidende lijsten ingediend. De lijstkiesdeler bedraagt 51816 1/8, terwijl Aantjes daar 36890 stemmen verwierf, daarmede ruim de helft van de lijstkiesdeler overschrijdend. Hetzelfde geldt voor Utrecht, Noord-Holland, waar de lijstkiesdeler 53.966 7/8 was en waar Aantjes 26.989 stemmen verwierf.
Ter toelichting nog het volgende.
Ons land telt 19 kamerkieskringen.
Wanneer een partij in iedere kamerkieskring met gelijkluidende lijsten uitkomt, dan worden al deze lijsten als een geheel beschouwd en de stemmen van dezelfde kandidaten bij elkaar opgeteld. Dient een partij niet gelijkluidende lijsten in dan geschiedt de aanwijzing van de kandidaten voor iedere kieskring afzonderlijk. Dit betekent , dat de stemmen die een kandidaat in elk van de kamerkieskringen haalt niet bij elkaar worden opgeteld. Daardoor zijn de mogelijkheden voor het bereiken van de helft van de kiesdeler veel geringer.

Weggegooid geld

Dit zijn zeer opmerkelijke cijfers. Temeer daar Aantjes geen voorkeursactie voor zichzelf heeft laten voeren. Dat laatste was wel het geval met een aantal Brabantse en Limburgse kandidaten. Overigens behaalde geen van hen het vereiste aantal stemmen. De gelden, die aan deze persoonlijke campagnes zijn besteed waren gewoon weggegooid geld. Wellicht hebben de Limburgers inspiratie geput uit het feit, dat bij de vorige verkiezingen de heer Hutschemakers in Limburg met voorkeurstemmen werd gekozen. Hij verwierf toen 27 942 stemmen, terwijl de lijstkiesdeler 44 175 was. Hij stond toen op plaats 7, terwijl er in Limburg slechts 4 kandidaten gekozen werden.
Na de Tweede Wereldoorlog slaagden ook de heren Van Rijckevorsel en Luns er in met voorkeurstemmen te worden gekozen in respectievelijk 1959 en – naar ik meen – 1967.
Nu hebben sommige kranten vermeld, dat niemand bij deze verkiezingen met voorkeurstemmen is gekozen. Dat lijkt in tegenspraak met het gegeven verhaal. Wanneer kandidaten op verkiesbare plaatsen staan gaat de Kiesraad ook niet na of betrokkenen wellicht met voorkeurstemmen zijn gekozen, omdat zij toch aan bod komen. De kieswet bepaalt namelijk, dat de stemmen, die nummer één van een lijst krijgt automatisch naar de eerstvolgende kandidaten toegaan.
Dat geschiedt en daarna wordt bezien of er bij de volgende kandidaten personen zijn die voorrang genieten op grond van bepalingen in de Kieswet.

Opmerkelijk feit

Had Aantjes op een niet verkiesbare plaats gestaan, dan zouden de kranten ongetwijfeld hebben vermeld, dat hij op drie stel lijsten met voorkeurstemmen zou zijn gekozen. In feite is dat uiteraard geschied, maar aangezien het verder t.a.v. de lijstvolgorde geen consequenties heeft functioneert het anders.
Niettemin blijft het een opmerkelijk feit, dat een kandidaat die geen lijsttrekker is, zoveel voorkeurstemmen krijgt, dat het aantal de 100 000 stemmen ver te boven gaat. Het is meer dan het dubbele aantal stemmen dat DS'70 verwierf: het is bijna het dubbele van de stemmen van de B.P.; ruim anderhalf maal zoveel als de stemmen op GPV en SGP en het benadert het totale stemmental van PPR en CPN.

Zowel in absolute zin als in relatie tot het aantal stemmen bij vorige verkiezingen betekent dit een record.

De waarde van een voorkeurstem ligt hierin, dat kiezers kunnen laten blijken, dat zij de stellingname van een politicus onderschrijven of dat zij op andere gronden de opvattingen van de betrokken politicus of de politicus zelf steun willen geven.

Krenten

Wat eveneens opvalt is de spreiding van de voorkeurstemmen voor Aantjes over het gehele land. In vijf Kamerkieskringen ligt het aantal boven de 10 000 en in geen enkele Kamerkieskring ligt het beneden de 3000, zodat er sprake is van een brede spreiding over het gehele land. De uitslag van de verkiezingen, de verwikkelingen rond de benoeming van leden bieden voor belangstellenden voldoende interessante stof. Het bovenstaande bevat slechts enkele krenten uit het brood.

Tabel 1

Overzicht van de stemmen uitgebracht op de eerste 4 kandidaten.

(Volgens de bepalingen van de Kieswet is ons land verdeeld in 18 Kamerkieskringen. Telkens vermelden wij van iedere Kamerkieskring de plaats waar het hoofdstembureau is gevestigd; tussen haakjes is in cijfers het nummer vermeld dat de betrokken Kamerkieskring in de Kieswet heeft).

		Van Agt	Aantjes	Kruisinga	Andriessen
's-Hertogenbosch	(1)	280 959	6 121	2 126	1 867
Tilburg	(2)	181 214	4 082	1 375	1 273
Arnhem	(3)	140 649	11 004	7 830	1 184
Nijmegen	(4)	181 809	5 976	2 794	1 260
Rotterdam	(5)	49 308	4 895	2 021	523
's-Gravenhage	(6)	53 307	3 900	2 638	624
Leiden	(7)	147 095	10 575	6 058	1 602
Dordrecht	(8)	136 030	14 227	5 751	1 472
Amsterdam	(9)	55 210	4 227	1 478	635
Den Helder	(10)	110 883	5 552	2 047	943
Haarlem	(11)	117 662	8 508	3 838	1 166
Middelburg	(12)	53 143	3 293	1 885	387
Utrecht	(13)	139 027	10 738	5 695	1 202
Leeuwarden	(14)	113 455	9 572	3 858	789
Zwolle	(15)	216 726	11 045	6 424	1 453
Groningen	(16)	72 411	6 809	2 304	499
Assen	(17)	60 469	4 446	2 162	362
Maastricht	(18)	211 557	4 074	1 012	2 163
		2.320 914	129 044	61 296	19 404

Formateur Den Uyl

Mede op advies van de drie grote fracties heeft de Koningin de lijsttrekker van de grootste fractie aangewezen als formateur.
Dat betekent dat de heer Den Uyl, een opdracht zonder andere voorwaarden aan de Vorstin bepaald heeft aanvaard al dan niet onder druk van zijn fractie waarvan hij weet dat dit grote risico's kan meebrengen. Het is veel vaker gebeurd dat „zware" mannen die een dergelijke opdracht hebben aanvaard, mislukten. Voor een lijstaanvoerder – zeker van die met de grootste fractie achter zich – blijft dit een riskante zaak, te meer als er nogal wat verschillen te overbruggen zijn. De voorzichtige weg – een informateur die eerst eens rustig en voorzichtig het veld kan aftasten – heeft hij kennelijk niet nodig geacht.
Naar onze overtuiging kan men daarom niet stellen dat de heer Den Uyl met een durfgevoel aan het werk is gegaan.
Hij weet dat een stabiel kabinet dat het vertrouwen van de Kamer heeft niet te formeren is. Er is geen linkse – wat dit dan in concreto mag betekenen – meerderheid in dit land.
Het nieuwe kabinet met de heer Den Uyl als formateur zal er – gelet op de door hem aanvaarde opdracht – een moeten zijn van samenwerking met het CDA. Dat weet de heer Den Uyl.
In verband daarmee concluderen wij dat hij bij de aanvaarding van zijn opdracht dit heeft gedaan uit een gevoel van zekerheid.
Als dat zo is, en wij twijfelen daar voorshands niet aan (er is geen reden nl. om dit wel te doen), is er goede hoop op reele onderhandelingen met het CDA.
Zeker, het CDA is niet de grootste partij geworden. Maar dit houdt niet in dat het CDA alleen daarom genoodzaakt wordt zijn programma van aktie 1977 voor een groot deel te moeten inslikken.
Wij hebben voorshands goede hoop.
Waarbij ons wel van het hart moet dat als dit slaagt, de bezetting van het nieuwe kabinet ruimte moet laten voor een goede fractie-voorzitter van het CDA.

Politieke commissaris

Het is niet voor de eerste maal dat wij aandacht vragen voor de aanwezigheid van politieke commissarissen. Deze personen zijn persoonlijke adviseurs van de minister c.q. staatssecretaris, die doorlopend worden geraadpleegd door de bewindslieden, geen ambtelijke status hebben, wel uit de schatkist worden betaald en geen „boodschap" hebben aan de hoogste ambtelijke functionarissen die elke minister moeten bijstaan.
Voor wat betreft die laatsten is eerder het tegendeel het geval. Hun adviserende taak komt in feite op losse schroeven te staan: meestal kennen zij de betreffende adviezen van de politieke adviseurs niet! En worden daardoor in hun advisering onzeker.
Wij hebben het niet op dit soort van figuren. Nergens grijpbaar als het om parlementaire controle gaat. Alleen daarom reeds zijn deze figuren moeilijk te verteren.
Wat te denken van drie ongelijk gerichte politieke commissarissen op één departement waar bewindslieden van drieërlei richting aanwezig zijn?
Dit kabinet – demissionaire kabinet – telt een concreet aantal met name bij de wat men dan noemt linkse bewindslieden.
Wij menen dat het al dan niet aantrekken van deze figuren een onderwerp van gesprek moet uitmaken bij de formatie.

NC COMMENTAAR

Verpleegprijzen van psychiatrische inrichtingen

Wij leven in een merkwaardige wereld.
Ook op het terrein van de geestelijke volksgezondheid. Als het b.v. gaat om psychiatrische inrichtingen moet men ervan uitgaan dat het belang van de patiënt centraal staat. Het is zijn belang dat er vaak kleine groepen van patiënten niet aan verwante problematieken worden geformeerd.
Dat betekent een noodzakelijke versterking van verplegingssector.
Maar dit wordt vrijwel onmogelijk gemaakt: de toegekende verpleegprijzen laten dit niet toe.
Een ander voorbeeld: het systeem is vandaag de dag dat een bezet bed betaald wordt.
Het werk in deze inrichtingen is erop gericht de laatste jaren de patiënten zo spoedig mogelijk weer aan de maatschappij terug te geven.
Dat betekent minder bezette bedden en dus een financieel verlies, waarvan men moet afwachten of dit gehonoreerd zal worden.
Wij beseffen heel wel dat er tenslotte grenzen moeten zijn aan de beurs van de overheid. Maar de huidige methode werkt averechts omdat het belang van de patiënt onvoldoende centraal staat.
Is er echt geen goede oplossing voor te vinden?

Minister van Doorn's coupe de force

Men weet dat wij waardering hebben voor de minister van CRM, Mr. Van Doorn. Voor zijn werk, al zijn wij het er niet altijd voor honderd procent mee eens geweest.
Voor zijn vasthoudendheid, zijn stugge doorwerken ook. Er is in de afgelopen vier jaar wat gerealiseerd in de richting van een modern beleid.
Democratisering, verlaging van helaas aanwezige drempels en het kleiner maken van bestaande (te grote) verschillen binnen het CRM-werkveld.
Helaas heeft hij aan het einde van de rit – in zijn demissionaire tijd – een wetsontwerp ingediend met ideeën waaromtrent in feite door de Kamer in een vroeger stadium het afkeurend oordeel formeel is uitgesproken. Het wetsontwerp betreft derhalve een zeer omstreden zaak.
Toch dient de heer Van Doorn dit wetsontwerp bij de Kamer in.
In tegenstelling tot de onderling gemaakte afspraak dat alleen lopende zaken zullen worden afgedaan.
Het bedoelde wetsontwerp betreft een invoering van de ontkoppeling van lidmaatschap en abonnement van (op) een omroepvereniging.
De uitspraak van de Kamer – in de vorm van de motie Kleisterlee – stelde dat er geen sprake behoorde te zijn van zo'n ontkoppeling.
Enfin, de demissionaire bewindsman is niet meer ter verantwoording te roepen.
Een nieuwe minister zal bijzonder voorzichtig zich moeten opstellen. Als de Kamer iets niet wil zal de minister zich daaraan moeten houden of ontslag vragen.

VAN A TOT U

Tijdperk afgesloten

Dinsdag jl. kwam de Tweede Kamer voor het laatst in de oude samenstelling bijeen.

Een eeuw lang

Voor de AR-fractie betekende dit meer dan de gebruikelijke wisseling als gevolg van de gehouden Kamerverkiezingen. In de nieuwe Kamer zal er immers geen AR-fractie (noch een CH- of KVP-fractie) meer zijn, doch slechts een CDA-fractie. Al zal in de samenstelling en het functioneren van deze fractie evenals overal elders in het CDA, het federatieve karakter herkenbaar blijven, een AR-fractie als zodanig zal niet terugkeren. Een tijdperk dat een eeuw overspant (Groen van Prinsterer was al AR-Kamerlid voordat er een AR-fractie was) heeft daarmee in de nacht van 6 op 7 juni 1977 een einde genomen. En ik heb sentiment genoeg om dit artikel ook rond dat middernachtelijk uur te schrijven.

Gerbrandy geëerd

Het mag meer dan treffend worden genoemd dat juist die laatste dag van het bestaan van een zelfstandige AR-fractie in het gebouw der Tweede Kamer het borstbeeld van Gerbrandy door de AR-minister van Binnenlandse Zaken werd onthuld en door de voorzitter van de ARP aan de Kamervoorzitter werd overgedragen, nadat het erelid Algra van de ARP een rede had gehouden.
Wie mocht denken dat deze bijzonder stijlvolle bijeenkomst (in het bijzijn van de zoon van Gerbrandy en diens vrouw met hun beide zoons en verder onder andere van de beide andere ereleden van de ARP Donner en Roosjen, oudpremier Drees sr., minister-president Den Uyl en de vice-president van de Raad van State) vervuld was van een sfeer van heimwee en nostalgie, zou zich zwaar vergissen. Integendeel, de redevoeringen van alle drie de antirevolutionaire sprekers waren getuigenissen van de kracht van de beginselen, waaruit de ARP heeft geleefd, waaruit haar voormannen hebben gewerkt en waarin haar jongeren werden gevormd. Zo vormden zij met elkaar een indrukwekkend appèl voor de toekomst in CDA-verband.

Drie mutaties

De onthulling en overdracht van het beeld van Gerbrandy had plaats na de laatste zitting van de Tweede Kamer in oude samenstelling. Daags erna, woensdag 7 juni, kwam de Tweede Kamer in nieuwe samenstelling voor het eerst bijeen.
Drie anti-revolutionaire leden van de oude Kamer gingen niet mee naar de nieuwe Kamer over. Twee van hen, Wim de Kwaadsteniet en Marten Beinema, zijn nu eerste opvolgers op de kandidatenlijst zoals deze door de ARP in de CDA-lijst is ingebracht. Redelijkerwijs mag worden aangenomen dat zij in de loop van de komende parlementaire periode alsnog in de Kamer zullen terugkeren, wellicht reeds direct na de formatie.

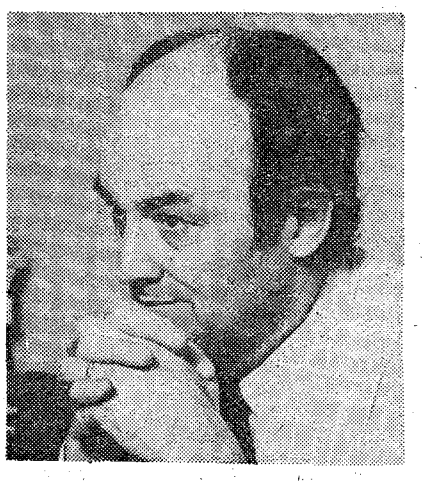

Bauke Roolvink

Dit geldt niet voor de derde, niet herkozen anti-revolutionair Bauke Roolvink. Na een imposante carrière (metaalarbeider, vakbondsleider, staatssecretaris, Kamerlid, fractie-voorzitter, minister en opnieuw Kamerlid) zette Roolvink nu definitief een punt achter zijn politieke loopbaan.
Voorafgaand aan de laatste Kamerzitting kwam de AR-fractie dinsdagmiddag voor de laatste keer bijeen. Dit einde van een meer dan honderdjarige anti-revolutionaire parlementaire geschiedenis viel derhalve samen met het einde van de parlementaire loopbaan van Bauke Roolvink.

Mijn laatste daad als laatste anti-revolutionaire fractievoorzitter was hulde en dank te brengen aan Bauke Roolvink.

Het was geen moeilijke taak, want Roolvink (fris en monter en voorzien van een modern brilmontuur aanwezig) is die dank meer dan waard. Weinigen hebben zich zozeer als hij als oud-minister (daarbij tevens oud-fractievoorzitter) opnieuw blijmoedig in de rijen der parlementariërs gevoegd.

Ik ga niet herhalen wat er ten afscheid van hem over en weer in de fractie is gezegd. Hij heeft gemerkt dat de tot hem gesproken woorden van harte gemeend waren en het gevoelen der fractie weergaven. Omgekeerd zullen wij zijn warme weerwoord ons dankbaar blijven herinneren. Een waardig en goed besluit van deze laatste anti-revolutionaire fractievergadering.

Friese troost

In de nieuwe fractie in CDA-verband is Bauke Roolvink er dus niet meer bij. Er is echter één troost. Deze Fries wordt in de CDA-fractie door twee andere rasechte anti-revolutionaire Friezen opgevolgd: Jaap Boersma en Sytze Faber. De wegen van Roolvink en Boersma hebben elkaar trouwens in hun gehele leven voortdurend gekruist.
Op de dag dat Roolvink Friesland verliet, werd Boersma geboren. De volgorde kan ook omgekeerd geweest zijn. Beiden werden in het C.N.V. gevormd. Op de dag dat Roolvink als minister van Sociale Zaken aftrad, trad Boersma als zodanig op. Daags nadat Roolvink de Tweede Kamer verlaat, treedt Boersma er weer in.
Wat Sytze Faber betreft: hij is welkom en het vertrouwen is op goede en reeds beproefde gronden aanwezig.

Doorgaande lijn

In parlementaire begrippen gerekend vertegenwoordigen Roolvink, Boersma en Faber elk een generatie.
Die doorgaande lijn der generaties symboliseert tevens de zaak waarvoor de A.R.P. en de A.R.-Kamerleden in de toekomst staan. In nieuwe vormen, in nieuwe verbanden, maar vanuit hetzelfde beginsel en met dezelfde roeping.

Moge getrouwheid daarin ons aller kracht en kenmerk zijn. Zodat wij in 1981 met overtuiging zullen kunnen vaststellen dat ik er in 1977 terecht van mocht uitgaan dit artikel als laatste voorzitter van een zelfstandige AR-fractie te hebben geschreven

Aant

NEDERLANDSE GEDACHTEN
Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)
onder redaktie van:
G. A. Kieft (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 14,00 per halfjaar.
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement
f 9,00 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

Midden- en Kleinbedrijf

Onder bovenstaande titel verscheen een bijzonder actueel rapport van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen. Een commissie, onder voorzitterschap van drs. Rinze Zijlstra, bestudeerde uitvoerig de positie van het midden- en kleinbedrijf (mkb). In deze belangwekkende studie blijkt bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het mkb. Het rapport telt 52 pag. De prijs bedraagt f 5,25. Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. ARPartij Stichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

BON

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Wenst abonnement .....

Wenst proefnummers .....

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 14,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 9,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

Jij wordt een groot man, hè?

Tekst van de rede van H. Algra – ARP-erelid – bij de onthulling van het borstbeeld van prof. mr. P. S. Gerbrandy in de Tweede Kamer d.d. 7 juni jl.

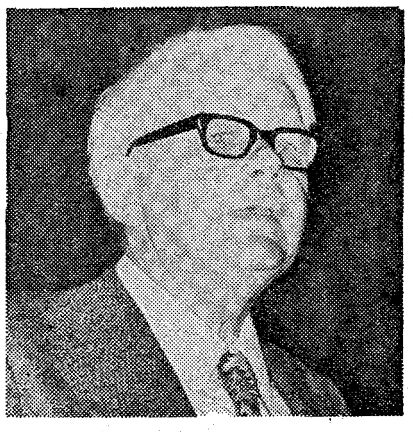

Wanneer een gast het woord mag voeren, wordt van hem ook de beleefdheid verwacht, dat hij de kennis van zijn hoorders hoog aanslaat.
Maar ik weet toch niet zeker, of u allen de Lege Geaen kent. Het is een landstreek met een eigen schoonheid aan de Westzijde van het Snekermeer.
De vage lijn van de horizon schijnt er onwezenlijk laag, en daarboven de heel hoge, altijd wisselende luchten. De wind maakt wilde sprongen door de rietkragen, waarachter witte en bruine zeilen voorbijschuiven. Bescheiden zijn de silhouetten van de dorpen. Elke boerderij is een hoog dak, dat uitklimt boven een mantel van bomen. Geluiden komen van ver en zijn toch herkenbaar.
Verder is het één en al weiland met in de zomer de glorie van Friesland, het zwartbonte melkvee. Zwartbont, behalve bij die ene boerderij aan de landweg onder Göengamieden. Daar is uitsluitend róódbont vee, het zelfde ras, maar anders van kleur. Demonstreert de boer zijn neiging tot dwarsliggen op deze manier? Vóór iemand er politiek achter zoekt, mag hij weten, dat alle schuren in de wijde omtrek gedekt zijn met rode dakpannen; alleen op déze boerderij zijn ze blauw.

Zo is het nog, zo was het ook op deze zathe, toen Pieter Sjoerds Gerbrandy er op 13 april 1885 werd geboren als tweede zoon van Sjoerd Joukes Gerbrandy en Jeltje Pieters van der Zijl. De moeder werd, dat hoort zo, altijd „de vrouw" genoemd, met nog in de oude, sterke betekenis van zij, die bestiert. Over de vader iets meer.
Toen die vijf jaar was, stierf zijn vader, en op dertienjarige leeftijd stond hij bij het graf van zijn moeder. Hij werd onder voogden en verzorgers gesteld. En die weigerden pertinent, dat hij naar zijn hartewens, zou gaan studeren. Hij moest boer worden en werd het; een goede boer, die tegelijk mee leiding gaf in de kerkelijke en de burgerlijke gemeenschap.

Studeren

Maar nooit heeft hij het helemaal aanvaard, dat hij niet studeren mocht en al voor zijn trouwen deed hij de gelofte: als ik zoons krijg, dan mogen ze, wat mij betreft, allemaal studeren. Drie van de vier zijn inderdaad naar de universiteit gegaan en alleen de oudste, Jouke, heeft het bedrijf op de familiezathe voortgezet en meteen de rol van zijn vader in de gemeenschap overgenomen. Het nieuwe electrische gemaal, dat de Lege Geaen boven water houdt draagt zijn naam.
Drie jongens gingen dus studeren. Pieter werd jurist, de beide anderen arts.
Was het altijd al een geslacht, dat graag een eigen weg ging? Men zou het soms denken. Toen in de Franse tijd ieder een familienaam moest opgeven bij de burgerlijke stand, kozen de zoons van Gerben Everts en Grietje Annes in Rauwerderhem verschillende familienamen: Rypma, de Groot, en de jongste noemde zich naar zijn vader Gerben of Gerbrand: Gerbrandy. (dat de -i een -y werd, volgde uit de mode van die dagen).
Deze Jouke Gerbens Gerbrandy was de overgrootvader van de man, die wij vandaag herdenken.
De broers zijn alle drie naar het Chr. Gymnasium in Zetten gestuurd. Dominee had Pieter en zijn één jaar jongere broer zoveel latijn geleerd en de meester zoveel Frans, dat zij dadelijk in de tweede klas konden beginnen en vier jaar later had Pieter eind-examen gedaan, alpha èn bêta. Een jaar propadeuse aan de V.U. en toen ging hij voor zijn nummer in dienst bij het negende R.I. te Leeuwarden. Hij wilde niet bij enige kaderopleiding, maar gewoon dienen met de andere jongens. En later vond hij, dat hij juist daardoor veel had geleerd, dat anders voor academici verborgen blijft. Maar de beroepssergeant zei eens: Gerbrandy, jij wordt later een groot man hè? Ik denk het wel, zei Pieter met een stalen gezicht. Nou, zei de sergeant: ik hou mij dan aanbevolen als jouw huisknecht.

Bewondering voor Thomson

Grote bewondering had de compagnie voor de kapitein, L. W. J. K. Thomson, in 1905 door het district Leeuwarden naar de Tweede Kamer afgevaardigd. Persoonlijk heb ik aan die verkiezingscampagne aangename herinneringen, omdat het de eerste keer was, dat ik, zij het op bescheiden wijze, daaraan mocht meedoen. Maar Thomson was voor iedereen een begrip. Een vriend van zijn mannen. Hij kende ze echt persoonlijk, hij leefde met hen mee en Gerbrandy heeft aangetekend, dat deze kapitein, ais een jongen op mars dreigde uit te vallen, de spullen ging sjouwen tot de amechtige man weer wat op adem kwam.
En bij een oefening durfde hij tegen de jongens te zeggen: militair is wat we nu doen waardeloos, maar de heren vinden het uitermate belangrijk, dus doe het maar om mij. En dan deden ze het, onberispelijk. Gerbrandy kon later van die herinneringen echt genieten.

Via advocaat naar minister

Terug naar Amsterdam. Het was toen tegen de adat, te trouwen, voor je afgestudeerd was, en dus promoveerde Gerbrandy eerst en trouwde toen met een dochter van dominee Sikkel, wiens Christelijk-sociale ideeën grote invloed op hem hebben gehad.
Na de korte advocatuur in Leiden vestigt het gezin zich in Sneek op aandrang van de geestverwanten in die stad en in wijder kring.
Heel gauw is Gerbrandy dan gekozen tot gemeenteraadslid en in 1920 wordt hij statenlid en dezelfde herfst nog gedeputeerde. Zó'n jonge gedeputeerde hadden ze aan de Tweebaksmarkt niet eerder gehad. Tien jaar is hij het geweest en het verslag van zijn werkzaamheden, ik heb het elders beschreven, is soms een opwindend verhaal. Het P.E.B., rijp voor liquidatie, heeft hij uit de vernieling gesleept. Hij deed het met visie en vaart. Herstructureerders van de geschiedenis, die verhalen vertellen over achtereenvolgens een rode baron, een rode freule, een rode Hanny enz. hebben ook een verhaal bedacht over de zgn. rode advocaat uit Sneek, die zoveel tegenstand ondervond in eigen kring. Dat is larie. Ik heb het allemaal van heel nabij gemaakt. Wij hadden als AR in Friesland grote waardering voor Gerbrandy, hadden plezier of ergerden ons om zijn eigenzinnigheden, maar waren wel trots op hem.
En dan in 1930 verlaat hij Friesland en wordt professor aan de V.U. Over zijn professoraat spreek ik uiteraard niet, als zijnde daartoe in geen enkel opzicht bevoegd. Ik kijk wel uit. Dan wordt hij minister in het kabinet-De Geer in 1939 en het is een understatement, wanneer ik zeg, dat zijn partijgenoten dat met gemengde gevoelens vernamen.
De vijand valt ons land binnen, de Regering verplaatst haar zetel naar het buitenland...

De koningin koos en daarmee uit

Nu stop ik even voor een vraag. Hebt u in dit levensverhaal het allemaal zien ááNkomen, wat hij bleek te zijn én werd in Londen? Eerlijk gezegd, ikzelf eigenlijk niet.
Maar wel weet ik, dat Hij die onze wegen leidt, ons opeens van de weg, die we als min of meer normaal beschouwden kan zetten op een steil en onbekend bergpad met geen andere opdracht dan het onverbiddelijke: aanvaard je verantwoordelijkheid en begin de nieuwe, de steile tocht.
Want daar in Londen komt de beslissende wending in deze levensgeschiedenis, het onverwachte, het geheel andere, als in de oude spreuk van de Geuzen: Vlak tegen het begeerde en door het vlak verkeerde.
De heer De Geer vraagt na een luttel aantal maanden ontslag en de Koningin neemt het besluit : Gerbrandy wordt de nieuwe minister-president.
Er is later gezocht en gevist o.a. door de enquête-commissie, of Koningin Wilhelmina wel heeft geconsulteerd, wie er op mocht rekenen geconsulteerd te worden. Er blijft niets van over: de Koningin heeft Gerbrandy gekozen en daarmee uit. Al zijn ambtgenoten, op Van Kleffens na, konden er geen verklaring voor vinden en Gerbrandy zelf wou liever vragen niet in aanmerking te komen. Maar de Koningin had gekozen en haar keus was trefzeker.
Zij had in Gerbrandy ontdekt haar eigen ongecompliceerde, harde, vastberaden gezindheid, dat er met deze vijand geen compromis mogelijk was en dat het een kwade zaak zou zijn, aan die mogelijkheid ook maar te denken. Gerbrandy wist het: het nationaal-socialisme is losgebroken uit de hel.

Bovenal een calvinist

En wij, in het bezette gebied, hebben naar radio-Oranje geluisterd, en de beide stemmen gehoord, één van toon en strekking, soms met iets van de hartstocht van de geuzenliederen, soms met de toorn van de profeten, en vaak ook met dat bewogen verlangen, dat de ondertoon vormt van het Wilhelmus. En verder is het zó eenvoudig, zó vanzelfsprekend en zó duidelijk, dat er nauwelijks een lang verhaal van te maken valt.
Meyer Sluyser heeft het allemaal van dichtbij meegemaakt en hij schreef 20 jaar na de bevrijding zijn boek: ... *daar zaten wij.* Hij vraagt zich af: was die Londense tijd, achteraf gezien, ondanks alles, toch een mooie tijd? Hij geeft dit merkwaardige antwoord:
„Een ding is altijd zeker in je denken: dat je die vijf jaren zo dicht bij die reus uit Snits hebt mogen leven, dàt alleen reeds zou voldoende zijn voor dankbaarheid. Hij was een Nederlander, ja hij was een Fries, ja hij was een rebel, een Geus, hij was na Hare Majesteit de grootste illegaal, ja, ja, ja maar bovenal hij was een Calvinist, gemaakt van het eeuwenoude wagenschot.
Hij stond in het geloof. Hij was hard als een granieten rots, wanneer de verdediging van het eeuwenoude snoer God – Vaderland – Oranje op het spel stond. En tegelijkertijd was hij een kind, niet beseffende de gevaren, die hem bedreigden. Hij diende zijn God ootmoedig, maar met een zwaard in de hand".

Met het zwaard in de hand

Onlangs werd in Sneek het standbeeld onthuld van Gerbrandy. Het was de tweede keer, dat in Nederland een minister-president een standbeeld kreeg.
Van Kleffens, uit Portugal overgekomen om over Gerbrandy in Londen te spreken, heeft eraan herinnerd.
Met dat standbeeld is het overigens een merkwaardige zaak.
Het komt vooral door het boek van Sluyser, door dat hoofdstuk over de man uit Snits, waarboven staat: Hij ging met het zwaard in de hand. Een partijgenoot van Sluyser, de heer Keuning, rustend hoofd van een o.l.s., man uit de illegaliteit, las het, besprak het met het hoofd van de school met de Bijbel in Sneek, die naar Johannes Post is genoemd, de heer Oppewal, een van de vijf kerels, die de gevangenis te Leeuwarden heeft leeggehaald. En deze oud-illegalen namen het initiatief, ze werden door de heer Vondeling, die zij geraadpleegd hadden, naar mij verwezen voor hulp en raad, met name wat de publiciteit betreft, en samen hebben we het met het inmiddels uitgebreide werkcomité voor elkaar gekregen, dat het standbeeld er kwam buiten bezwaar van 's Rijks schatkist. *Opgericht door de kracht van het volksinitiatief,* en ook dàt is een eer voor Gerbrandy. En H.M. de Koningin is zelf naar Sneek gekomen, om het standbeeld te onthullen...

Niet muilkorven

Na de bevrijding hebben mensen van heel geprononceerde en tegengestelde politieke overtuigingen in Friesland – de voorman van de communisten heeft mij als zijn duopassagier op zijn motor voor die samenkomst van huis gehaald en weer thuis gebracht – geprobeerd Gerbrandy weer terug te krijgen in Friesland, maar nu als Commissaris der Koningin. Ik weet niet, of hij kans gehad zou hebben, maar hij wierp het denkbeeld verre van zich, en ik hoor het hem nog zeggen met Friese woorden, die ik hier parafraseer in gematigder Hollands: ik laat mij niet muilkorven. Nu dat is wel gebleken in de 10 jaar, dat hij lid van de Tweede Kamer was!
Heeft Gerbrandy nu in Londen niets anders gedaan dan met het zwaard in de vuist stand houden in de bres?
Hij heeft er ook gestudeerd. De Calvinistische staatsfilosoof uit de 17de eeuw Johannes Althusius heeft hij bestudeerd en erover geschreven. En hij heeft in de weekenden genoten van het meesterwerk van Trevelyan: Social History of England. Ik herinner mij zijn geestdriftig eigen commentaar: De free churches zijn de echte kweekplaatsen voor de gezonde democratie.

Pelgrimsweg

Nog een laatste woord.
Als jongen las Pieter het boekje van Bunyan: de Christenreize naar de eeuwigheid, voor zijn gevoel een verhaal en tegelijk een prentenboek.
In zijn autobiografische aantekeningen, bewaard in het Rijksarchief, vertelt hij, hoe het voor hem in Londen een openbaring was, dat dit kleine boekje behoorde tot de wereldliteratuur, waaruit zelfs Churchill citeerde.
Toen werd Bunyan voor hem opnieuw actueel. Toen zag hij op de achtergrond de gestalten van zijn vader en moeder, toen heeft hij misschien ook aan Da Costa gedacht, die hij zo vaak citeerde en in elk geval verliet de herinnering aan Bunyan hem sedertdien niet meer.
De man met het zwaard in de hand; als hij later achterom keek dan zag hij zijn leven ook als een pelgrimsweg.
En nu citeer ook ik Da Costa
De pelgrim, vol van ijver
(– ijver heeft hier de Bijbelse betekenis van inwendig vuur –)
De pelgrim, die Jeruzalem zal zien, de onsterfelijke stad.

Afbeelding van het borstbeeld van prof. mr. P. S. Gerbrandy, zoals dat dinsdag j.l. in de Tweede Kamer der Staten Generaal werd onthuld.

Voor de lezers, die zich meer willen verdiepen in de betekenis van prof. mr. P. S. Gerbrandy geven wij een overzicht van enige o.a. van zijn hand verschenen literatuur:

- *De scheuring van het Rijk. Het drama van de Indonesische crisis, Kampen 1951.*
- *De strijd voor nieuwe maatschappijvormen. Amsterdam, 1928.*
- *National and International Stability. Althusius, Grotius, Van Vollenhoven Cambridge Mars, 1944.*
- *Het vraagstuk van den radio-omroep. Kampen 1934.*
- *Wetstoepassing of wetsverkrachting? De Regering beschikt afwijzend op het tot verbindendverklaren van ondernemersovereenkomsten voor het bakkersbedrijf. Amsterdam 1937.*
- *Zijn wettelijke maatregelen gewenscht, teneinde daardoor in de verhouding tussen groot- en kleinbedrijf in den detailhandel, de ontwikkeling van het grootbedrijf ten bate van het kleinbedrijf te remmen? Amsterdam 1939.*
- *Ter nagedachtenis aan prof. mr. P. S. Gerbrandy. Anti-Revolutionaire Staatkunde 31-1961 bladz. 261-296.*
- *Wat groeit er uit deze wereld? Franeker, 1955.*

OVERWEGENDE OOO

Dinsdag 7 juni 1977 te 13.30 uur heeft de Tweede-kamerfractie van de Anti-Revolutionaire Partij opgehouden te bestaan. Voorwaar een historisch ogenblik. Diezelfde dag heeft het bestuur van de ARP aan de Tweede Kamer een borstbeeld aangeboden van prof. mr. P. S. Gerbrandy. Wilden wij op die gedenkwaardige dag nog iets vasthouden, iets „vereeuwigen?" Neen.

Ook het bestuur van het CDA zou zeker in staat zijn een dergelijk initiatief te nemen. De christen-democratie van morgen is in dit land immers niet los te zien van de rol die KVP, CHU en ARP in 's lands vergaderzaal in de politiek hebben gespeeld. Daar zal het CDA omheen kunnen noch willen. Wanneer er misschien in de onthulling toch iets vast te houden valt wat met het beëindigen van de eigen rol van de AR-fractie samen valt, en wat wij binnen het CDA wensen vast te zetten dan is het dat wij in Gerbrandy een politicus eren die – alle menselijke eigenwilligheid ten spijt – diep overtuigd zijn dat wij in de politiek bezig dienen te zijn „door met trouw aan het Woord van onzen God te trachten te weten te komen wat daarin is naar den wil van onzen Heer en Meester, die souverein is over allen."

Personen

Men kan zich afvragen welke reden er is nu in het bijzonder aandacht aan Gerbrandy te geven. Had het partijbestuur niet met even veel recht een borstbeeld van Kuyper, Colijn, Schouten of Bruins Slot kunnen aanbieden? Zij ontbreken immers ook in ons parlement. En bijzondere eigenschappen hadden zij met Gerbrandy in een veelvoud gemeen. Deze vraag wordt terecht gesteld. Anti-Revolutionairen zijn niet zo „bedankerig", de zaak is bij hen belangrijker dan de persoon. En misschien zou Gerbrandy zelf wars zijn van alle eerbetoon, zoals zovele Calvinisten met hem.
Ons afstand nemen van personen leidt er toe dat zij die ons land en onze partij op verantwoordelijke posten dienden door ons zelden op een voetstuk zijn gezet, en dat valt in ons parlement letterlijk waar te nemen. Waarom dan deze keer toch een borstbeeld?
Ik meen dat het daarom is omdat Gerbrandy ons voorging in een periode die ons volksleven zulke diep ingrijpende en voor velen onuitwisbare sporen heeft

nagelaten. Gerbrandy ook omdat hij „een kritisch lid van de Anti-Revolutionaire Partij was, die ook herhaaldelijk kritiek opriep, en daardoor gestempeld werd tot een geheel eigen verschijning, tot een krachtige persoonlijkheid, tot een karakter dat eigen spoor volgde en nu ook een eigen spoor in de geschiedenis achterlaat" (J. H. Prins). In hem eren wij iets van „de" Anti-Revolutionair, met alle eigenaardige karaktertrekken die daarbij behoren, die met vallen en opstaan probeerde en probeert het Evangelie een zuurdesem te doen zijn in de staatkundige en maatschappelijke verhoudingen. En het is juist wanneer men van oordeel blijft dat wij dit getuigenis – bij de onthulling van een borstbeeld van Gerbrandy – ook in dankbare herinnering van Kuyper, Colijn, Schouten, Bruins Slot en vele anderen zouden kunnen afgeven.

Radicaal

Gerbrandy stond open voor vele nieuwe gedachten. Hij toornde tegen maatschappelijk onrecht. In zijn boek „De strijd voor nieuwe maatschappijvormen" lezen wij over de arbeidsgemeenschap die kapitaal én arbeid dienen te vormen verrassende en principiële uitspraken. Men noemde hem „rood". Ten onrechte. Gerbrandy had het socialisme diepgaand bestudeerd en reeds in de twintiger jaren schreef hij: „In het socialistisch streven is het doel bezig te verschrompelen onder den kouden adem der staathuishoudkunde". Scherp onderkende hij dat maatschappijhervormingen noodzakelijk zijn. Een openstaan voor het nieuwe betekende voor hem een houding, maar dan wel een houding waarvan de principiële toetsing een onmisbaar onderdeel vormde.
„De eischen, die de oorlog aan „den kleine man" heeft gesteld, brengen begrijpelijkerwijs het de baas worden der permanente werkloosheid op den voorgrond, maar het algemeene streven is gericht naar sociale verhoudingen op een veel breeder gebied. Wil van dit streven iets terecht komen, dan is een geesteshouding, welke de grenzen tusschen rijk en arm, tusschen klasse en klasse, tusschen ras en ras, tusschen volk en volk verlegt, hard noodig". Het gaat hier om een zoeken naar nieuwe vormen en verhoudingen vanuit het Evangelie van Jezus Christus, dat was het beginsel van waaruit Gerbrandy leefde en werkte.

Nationaal

In de bange oorlogsjaren is minister-president Gerbrandy uitgegroeid tot een nationale figuur. Zijn optreden, in zonderheid gedurende de moeilijke oorlogsperiode dwong ieders respect af. Ook in die jaren bleef hij wie hij was. Rechtlijnig, met weinig natuurlijke smaak voor nuancering. Men nam dat van hem omdat men wist dat Gerbrandy zijn vaste koers bleef varen naar het tweeledig doel: overwinning; bevrijding.
Ik gebruikte de typering „nationale figuur". Een typering die voor weinigen in de politiek is weggelegd. Het zijn vooral ook politici – en de duizenden achter hen – uit andere partijen die aan hun waardering uiting gaven. Het trof dat én de oud-minister-president Drees en minister-president Den Uyl de onthulling van het borstbeeld bijwoonden. Ik sluit af met een woord van de minister van Buitenlandse Zaken in Gerbrandy's beide ministeries, de heer mr. E. N. van Kleffens. „En zo zullen zijn medewerkers uit die jaren Gerbrandy altijd blijven zien: gelovig, onbaatzuchtig, standvastig, kordaat, eenvoudig, rechtlijnig, goedhartig, vol vertrouwen en humor.... zo staat hij daar, midden in hun onuitwisbare herinnering aan de Londense tijd." Het was een eer voor de Anti-Revolutionaire Partij op 7 juni 1977 één van zijn „groten" te kunnen herdenken.

H. A. de Boer

Het roer moet bijgesteld!

Door mr. J. N. Scholten, ARP-Tweede-Kamerlid

Oftewel hoe gaan we de overvallen t.a.v. de verkoop van collectief huizenbezit effectief tegen?

Er is nu in ons land een verheugende en nog steeds toenemende belangstelling voor het z.g. eigen-woningbezit (EWB). In een periode van voortgaande inflatie- en deze zal op z'n gunstigst niet beneden de 5% komen op middellange termijn en een meer reëel huurbeleid wordt deze belangstelling uiteraard nog groter.

De behoefte overtreft thans aanmerkelijk het aanbod, hetgeen leidt tot een verontrustende prijsstijging. Mooi misschien voor makelaars, notarissen en verkopers, minder mooi voor de consument. Van de overheid op de diverse niveaus mag worden verwacht, dat beter op de vraag wordt ingespeeld. *Een selectiever bouwbeleid is urgent.* Voor de begroting van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening kan dit ook een

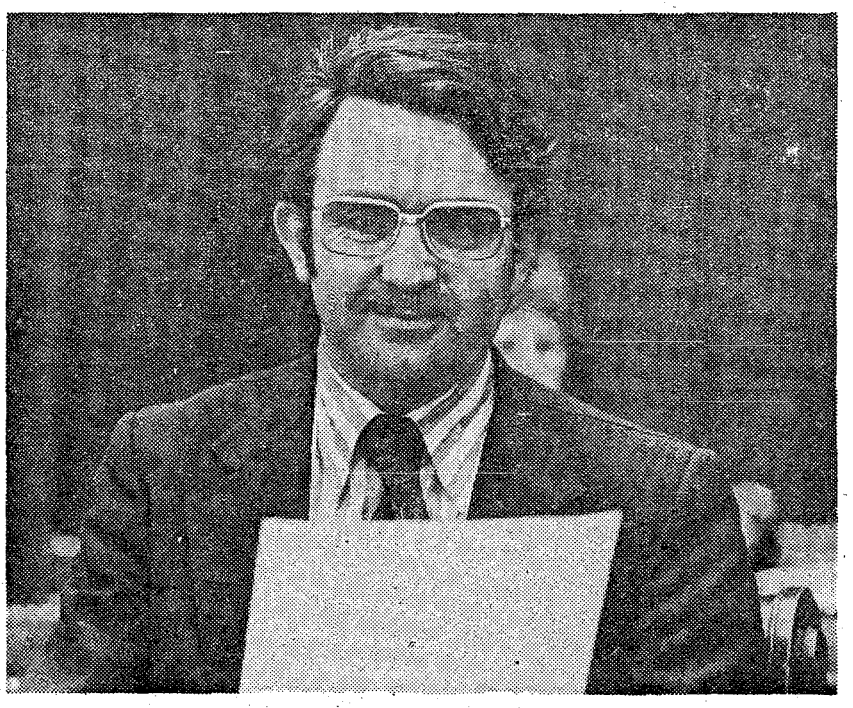

aanmerkelijke lastenverlichting met zich mee brengen, hetgeen in het licht van de financiële problemen van de Rijksoverheid ook nodig zal zijn.

Goede zaak

Uitbreiding van het EWB via de nieuwbouw is een goede zaak. Het is echter wel de vraag of aan de groeiende behoefte via nieuwbouw alleen voldoende kan worden tegemoetgekomen; verschuiving in de eigendomsverhouding van het bestaande woningbezit zal daartoe tevens een goed middel kunnen zijn. Dezerzijds wordt er voor gepleit bij verkoop van woningen de huurder een voorkeursrecht toe te kennen, tenzij het uitoefenen van dit recht in strijd zou komen met de sociale functie van dit stuk eigendom.

De huurder van woningwetwoningen (W.W.) heeft in feite dit voorkeursrecht thans reeds. Immers indien een W.W. wordt verkocht geschiedt dit uitsluitend aan de huurder-bewoner. De laatste tijd is er sprake van een toegenomen belangstelling van huurders voor de aankoop van deze woningen. Het beleid van de overheid heeft dit ook in de hand gewerkt. Immers garanties worden ook afgegeven bij de aankoop van oude woningen, ja tot een maximum van 100%. Op zich een goede zaak die m.n. ook door het CDA in de Tweede Kamer is bepleit.

Voorts zijn de door de Rijksoverheid vastgestelde verkoopprijzen van dien aard, dat deze aanmerkelijk beneden de huidige marktwaarde liggen, terwijl tenslotte aan een koper van een na-oorlogse woningwetwoning nog een jaarlijkse premie wordt uitgekeerd.
De groeiende belangstelling van huurders van Woningwetwoningen om eigenaar te worden is dan ook alleszins begrijpelijk.

Zorgvuldiger beleid

Op zich hoeft er tegen verkoop van Woningwetwoningen ook geen bezwaar te bestaan, mits tegen een redelijke, dat is een hogere prijs dan nu. Het standpunt zoals m.n. door de PvdA wordt bepleit, n.l. dat iedere verkoop van Woningwetwoningen moet worden tegengegaan wordt onzerzijds afgewezen. Maar het gaat ook te ver indien de verkoop wordt losgemaakt van de sociale functie van de Woningwetwoning zoals de VVD doet, die iedere verkoop toejuicht. Gesteld moet worden, dat de Woningwetwoningen m.n. dienen te voorzien in de huisvesting van de mensen met lagere inkomens en dat dit algemene volkshuisvestingsbelang als regel zwaarder moet wegen dan het belang van de bewoner, die zijn huis wil kopen. De woningbouwcorporatie kan haar taak als sociaal instituut alleen vervullen indien zij een breed en gedifferentieerd pakket woningen heeft aan te bieden. De verkoop richt zich m.n. op de goedkopere huurwoningen en dat acht ik voor de huisvesting van de mensen met de lagere inkomens op den duur een slechte zaak. Ook kan bij kleine corporaties door verkoop voor het overblijvende gedeelte een goed beheer illusoir worden.
Hiermede heb ik twee aspecten genoemd, die alleen reeds tot een zorgvuldig beleid moeten voeren en wel tot een meer zorgvuldiger beleid dan thans wordt gevoerd. In zijn meest recente circulaire van 20 april 1977 schrijft minister Gruijters dat het in de eerste plaats de eigenaar van de woning is, te weten de toegelaten instelling dan wel de gemeente die bevoegd is te beslissen of zij de Woningwetwoning wenst over te dragen aan de bewoners, waarbij de minister op een aantal aspecten wijst, die in de overwegingen kunnen worden betrokken en die ik in het bovenstaande heb aangeduid.

Een probleem wordt nu in toenemende mate, dat huurders lid worden van een woningbouwvereniging met het kennelijke doel zo een meerderheidsbesluit te forceren voor de verkoop van door hen bewoonde Woningwetwoningen. Dat hierbij niet het algemeen belang voorop staat behoeft geen betoog. Er zijn diverse gevallen van deze „overvallen" bekend. Dit is een gevaarlijke ontwikkeling, die met de huidige ministeriële richtlijnen onvoldoende bestreden kan worden.

Criteria

Het is nodig, dat de verantwoordelijke bewindslieden de verkoop van Woningwetwoningen aan criteria binden, ontleend aan de sociale functie van de eigendom. Socialistisch dogmatisme hebben we hierbij echter niet nodig, zoals het verkiezingsprogram van de PvdA op dit punt hanteert. De slinger moet niet van het ene kwaad naar het andere doorslaan. Wel is nodig een selectiever beleid dat steunt op de CDA-gedachte van de sociale funktie van de eigendom. Deze gedachte leidt tot een beoordeling in een concrete situatie. Dan zijn er ongetwijfeld situaties, waarbij wel tot verkoop kan worden overgegaan en andere waarbij dit niet kan, omdat anders een sociaal volkshuisvestingsbeleid ter plaatse in gevaar kan komen.
Op deze bijstelling van het beleid zou ik willen aandringen, terwijl voorts in de praktische uitvoering een aantal wijzigingen nodig zijn. De belangrijkste lijkt me een andere meer op de markt afgestemde waardebepaling dan thans. De huurder mag best wat profijt hebben, maar het voordeel van de waardestijging zo eenzijdig bij hem leggen als thans gebeurt lijkt vanuit verantwoord beheer van overheidsgelden niet redelijk.

publikaties CDA-instituten

Europees beleid
„Bouwstenen voor een Europees beleid"
rapport van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU
60 pag.; *f* 6,50

Commentaar Contourennota
„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs"
commentaar op de nota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel"
publikatie van de wetenschappelijke instituten
71 pag. (groot formaat); *f* 9,90

Inflatie
„Inflatie als politiek probleem"
rapport van de wetenschappelijke instituten
38 pag.; *f* 4,25

Welzijnsbeleid voor ouderen
beschouwingen over bejaardenbeleid, plus conclusies CDA-studiedag
publikatie van de wetenschappelijke instituten
78 pag.; *f* 5,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

- giro 89 67 3 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN
directie- en schaftketen
scholen en
kerken
directie- en
schaft-
wagens
etc.
HOUTBOUW HAHBO HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

UIT DE ARJOS

Aktiegroep-politieke partij

Sinds het midden van de zestiger jaren kennen we in Nederland een zeer groot en waarschijnlijk nog steeds stijgend aantal aktiegroepen, een verschijnsel dat we sociale of buitenparlementaire aktie noemen. Het woord „buitenparlementair" geeft aan dat bij zo'n aktie vaak het parlement, onze volksvertegenwoordiging wordt gepasseerd. De aktievoerders richten zich in de meeste gevallen tot de uitvoerende macht, op landelijk niveau dus de regering.

Het woord buitenparlementair had tot voor kort een negatieve bijklank, zo ongeveer van „niet netjes". Dit gold niet het minst voor de kringen van veel politieke partijen, waar men zich waarschijnlijk door de aktiegroepen buitenspel gezet voelde. Dat het verschijnsel buitenparlementaire aktie tegenwoordig meer geaccepteerd wordt, heeft o.i. enkel te maken met het veelvuldige voorkomen ervan. Er is helaas nog geen fundamentele verbetering gekomen in de verhouding aktiegroep-politieke partij. Heeft een politieke partij werkelijk reden om zich buitenspel gezet of beconcurreerd te voelen door aktiegroepen? Ons dunkt van niet. Ook in vroeger tijden werd aktie gevoerd. Bv. rond de eeuwwisseling voor het algemeen kiesrecht, om maar eens een heel nuttige zaak te noemen.
En wat te denken van akties in de vorige eeuw voor het bijzonder onderwijs? Het is natuurlijk onmogelijk dat 150 kamerleden alle verlangens zouden kunnen kennen die leven onder meer dan 13 miljoen Nederlanders. Aktiegroepen kunnen politieke partijen dus attent maken op zaken waaraan men ten onrechte geen of verkeerd gerichte aandacht heeft besteed. Dat mensen zelf voor hun belangen opkomen past bovendien heel goed in onze democratie.

Gevaren

Dit alles wil niet zeggen dat de verlangens van een aktiegroep ook zondermeer overgenomen kunnen worden. Soms bestaan ook zelfs aktiegroepen pro en contra een bepaalde zaak.
Beide zullen pretenderen het algemeen belang te behartigen...
Van een politieke partij mag verwacht worden dat ze de wensen van verschillende groepen zal onderzoeken op hun belang voor de gehele samenleving en deze zal integreren.
Als we er nu van uitgaan dat aktiegroepen een nuttige funktie hebben, dan wil dat nog niet zeggen dat we het bestaan van vele honderden aktiegroepen moeten toejuichen. Een groot gevaar is op dit moment dat we een bepaalde zaak eerst ernstig gaan nemen, wanneer er aktie voor gevoerd wordt en zaken waar geen aktiegroep voor bestaat als „onbelangrijk" links laten liggen. Bovendien hebben we de neiging om de grootste aandacht te besteden aan die groepen die op de meest luidruchtige manier aan de bel trekken. De meest luidruchtige groep hoeft echter bepaald niet altijd de grootste te zijn of de meest indringende verlangens te hebben. Verder lijken aktiegroepen niet altijd even representatief voor onze gehele samenleving. Aangezien veel mensen niet mee (wensen te?) participeren, ondanks alle nagestreefde democratisering, ontstaan kansen voor aktivistische splintergroepen. De aktiegroep lijkt zodoende soms een elitegroep, vaak van „nieuw vrijgestelden".
Een vertekening is dan nog, dat het lijkt alsof de meeste aktiegroepen zich richten op internationale of maatschappij-hervormende doelen. Die indruk zullen we mogelijk door de massamedia hebben.

Uit het Nationaal Verkiezingsonderzoek 1972 is echter gebleken dat de meeste aktievoerders betrokken zijn geweest bij akties voor zaken op lokaal niveau. De meer „internationale" groepen moeten dus wel relatief klein zijn.
Uit wat gezegd is over „elitegroepen" blijkt al dat we niet overtuigd zijn van de juistheid van de gedachte dat aktiegroepen de politieke betrokkenheid van de burger sterk zouden vergroten. Het Nationaal Verkiezingsonderzoek 1972 toont aan dat 20% van alle Nederlanders wel eens deelgenomen had aan een aktie. Voorwaar niet al te veel, hoewel het natuurlijk meer is dan de kleine 10% van ons die lid is van een politieke partij. (M.i. overlappen deze beide groepen elkaar sterk, zodat we het percentage politiek-aktieve Nederlanders op een dikke 20% kunnen schatten).
Waarschuwen wil ik hier nog even tegen de gedachte dat een wijziging van ons kiesstelsel (invoering van een beperkt distriktenstelsel of een kiesdrempel) het aantal aktiegroepen zou doen verminderen. M.i. zou juist het tegenovergestelde het geval zijn: meer groepen/partijen zouden zich de weg naar het parlement versperd zien en in de buitenparlementaire sfeer gedrongen worden. Men leze hiervoor het Arjos-bulletin, Binnenlandse politiek, jaargang 1975, nr.1, „Bestuurlijke Vormgeving".

Suggesties voor de politieke partijen

De politieke partijen zullen m.i. moeten leren leven met aktiegroepen, al hoeven dat er niet zoveel te zijn, wanneer men alert reageert op ontwikkelingen in het land. Wanneer men dus m.a.w. niet wacht tot voor een bepaalde zaak een aktiegroep is opgericht.

Een belangrijke taak voor het doorspelen van ontwikkelingen ligt natuurlijk bij de plaatselijke en regionale partijorganen. Onze partijbestuurders zijn vaak nog te bedeesd om Aantjes c.s. in kennis te stellen van hun plaatselijke problemen, „want onze kamerfraktie heeft het toch al zo druk". Deze houding lijkt een reden waarom aktiegroepen zich vaak richten tot niet-CDA-partijen.

Onze indruk is dat de partijen op het moment niet openstaan voor de argumenten van aktiegroepen. Als een partij een standpunt moet innemen over een zaak die in een provincie of gemeente is aangekaart door een aktiegroep, zien we te vaak dat geen kontakt wordt opgenomen met die aktiegroep. Wel wordt kontakt opgenomen met officiële gezagsdragers in zo'n gemeente of provincie (burgemeester, raadsleden, prov.-statenleden).

Dat is logisch, want die gezagsdragers zullen vaak politieke vrienden zijn. Helaas zijn zij wel vaak partij in het betreffende konflikt, zodat men wel een eenzijdige kijk op de zaak krijgt, en....ook vrienden kunnen fouten maken. Op deze manier buitenspel gezet te worden is natuurlijk frustrerend voor de aktievoerders en daarom ook niet goed voor een politieke partij.

Waar wij dus voor pleiten, is voor **„aktiegroep-vriendelijke"** politieke partijen. Anderzijds moeten aktiegroepen aanvaarden dat ook na goede gesprekken een partij een aktiegroep-standpunt niet per se tot het hare hoeft te maken. Wat F. Domela Nieuwenhuis lang geleden al zei gaat nl. nog steeds op: „Nooit kan men het iemand ten kwade duiden, dat hij een andere overtuiging bezit dan wij, maar wel dat hij geen overtuiging heeft".

Bovenstaand artikel is een gedeelte uit het nieuwe bulletin van de binnenlandse kommissie. Het bulletin, getiteld „Aktiegroepen" is samengesteld door de fraktiebegeleidingsgroep Bestuurlijke Vormgeving en justitie.
Kontaktpersoon van deze groep is: Jerze Molenaar, Oranjelaan 24b, Rotterdam.
Dit bulletin is te verkrijgen door f 1,50 over te maken op postgirorekening nr. 127164 t.n.v. Stichting Arjos, Den Haag.

Arjos Amsterdam

Vrijdagavond *10 juni* organiseert Arjos Vondelpark, Amsterdam, een avond met als thema; Oosteuropese dissidenten.
Dit naar aanleiding van de oproep Charta '77, van begin dit jaar.
De plaats waar deze vergadering wordt gehouden is in één van de zalen van Hotel Krasnapolsky bij de Dam.
De avond begint om 20.00 uur.
Als je verder nog inlichtingen wenst, neem dan even kontakt op met de sekretaresse:

Joukje de Groot
Uilenstede 54
Amstelveen. Tel. nr. 020-43.30.68

Arjos Overijssel

Even een korte mededeling voor de Arjossers in Overijssel:
Het sekretariaat is overgegaan naar: Fritz Bode, Postbus 79, Urk.

Top tien

Hieronder volgt weer de top-10. Voor de mensen die het misschien nog niet weten even een korte aanduiding van wat de top-10 inhoudt.
De top-10 is een lijst met namen van mensen die jongeren hebben bewogen ook Arjos-lid te worden. De mensen die zich rechtstreeks bij het sekretariaat hebben aangemeld zijn hierbij dus niet opgenomen.

De stand per 3 juni is als volgt:

1e plaats	
Fritz Bode, Urk	*35*
2e en 3e plaats	
Rolf Bouwmeester, Hoogeveen	*5*
Piet van Gijssel, Haren	*5*
4e t/m 7e plaats	
Bearn Bilker, Leeuwarden	*3*
Frits Smedema, Emmen	*3*
Henny de Vries, Assen	*3*
Hajé Walch, Utrecht	*3*
een gedeelde 8e t/m 10e plaats is voor:	
Frans Brinkman, Groningen	*2*
Erik Dijkstra, Adorp	*2*
A. Jongejan, Wageningen	*2*
Rino Jonkers, Utrecht	*2*
Gerrit Paarlberg, Ermelo	*2*
Durk Reitsma, Hardegarijp	*2*

Het totaal aantal nieuwe leden aangebracht door Arjossers bedraagt vanaf 1 januari 83 mensen. Een geweldig resultaat. Ga zo door!

Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)

Onlangs verscheen een bijzonder boek, gewijd aan de 100ste sterfdag van de 19e-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, getiteld: „Een staatsman ter navolging". In dit boek wordt zijn betekenis voor staat, school, kerk en maatschappij door een dertigtal vooraanstaande theologen, geschiedkundigen, politici en kerkhistorici, belicht.

Enkele van de auteurs: H. Algra, mr. A. M. Donner, dr. G. Puchinger, dr. W. Drees sr., mr. W. Aantjes en mr. H. K. J. Beernink.

Prijs: f 13,50. Stort verschuldigd bedrag op giro 89673, t.n.v. AR Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

VAN DE PARTIJ

Partijbestuur in nieuwe samenstelling

Op 3 juni 1977 vergaderde het partijbestuur in haar nieuwe samenstelling. Het bestuur nam daarmee afscheid van ds. D. Biesma, L. de Graaf, mw. P.C. Lodders-Elfferich, mr. J.H. Prins, mw. A.J. Schut-Heidinga, M.H.L. Weststrate en drs. R. Zijlstra en verwelkomde de nieuw gekozen bestuursleden.
Dat zijn: W. de Graaff (in het bijzonder gefeliciteerd met zijn benoeming tot algemeen secretaris van het NCOV), A. v.d. Glind, drs. K. de Jong Ozn., drs. J.J. Meijer, ds. J. Plantinga, drs. J.G. van Rijn, Prof. J.P. Versteeg, mw. A. de Vries-Hoppe, mw. A.C. Westhoff-Hubée, mw. Winsemius-Korfker, dr. H.E.S. Woldring en mw. N. Zuidema-Van Dijk. Het met zoveel nieuwe koppen bemande partijbestuur stak van wal om de partij de juiste koers te doen varen en liet zich daarbij vakkundig voorlichten door dhr. Aantjes, die bij het verlaten van de haven als loods aan boord was genomen om het vastlopen tijdens het bespreken van de verkiezingsuitslag, de formatie en het fractieberaad te voorkomen.

Verkiezingsuitslag

Naast tevredenheid over de 49 behaalde zetels kreeg de grote opkomst tijdens de verkiezingen een bijzondere vermelding. Benieuwd is het bestuur naar de relatie tussen de kabinetscrisis en de verkiezingsuitslag. Na bestudering van het landelijk verkiezingsonderzoek zijn daarover pas conclusies te trekken en consequenties te verbinden. Het achterblijven van de gebieden waar voorheen de KVP een sterke aanhang had vraagt om een bestudering van de relatie van het CDA met het NKV.

Formatie

Het feit dat de spectaculaire winst van de PvdA, haar, ook in absolute cijfers, als de grootste partij uit de verkiezingen te voorschijn doet komen, legt bij deze partij, in het bijzonder bij haar lijsttrekker een grote verantwoordelijkheid. Het bestuur ondersteunt het advies van de CDA-fractievoorzitter heeft uitgebracht aan H.M. de Koningin: een parlementair meerderheidskabinet steunend op PvdA en CDA omdat zo'n kabinet voldoet aan de inmiddels welbekende door het CDA gehanteerde formatiecriteria.
Evenals de fractie, is het bestuur van mening dat de heer Den Uyl de eerst aangewezene is om als formateur op te treden, omdat:
1e de verkiezingsuitslag daar naar verwijst,
2e van de heer Den Uyl verwacht mag worden over zoveel gezag te beschikken, dat hij t.a.v. de verlangens van de PvdA regulerend kan optreden.
Ten aanzien van eventuele deelname van D'66 aan het te formeren kabinet stelt het bestuur zich op het standpunt dat dit in de eerste plaats een aangelegenheid is van de PvdA en D'66 onderling.
Voor het welslagen van de poging een kabinet te formeren dat steun vindt bij de fracties van PvdA en CDA zal de richting die de PvdA inslaat – die van een gematigd beleid of toenemende radicalisering – van doorslaggevende betekenis zijn.

Fractieberaad

In een uitvoerig gesprek besteedt het partijbestuur aandacht aan de in de CDA-fractie gerezen moeilijkheden.
Betreurenswaardig is het dat door deze gebeurtenissen het vertrouwen dat door de kiezer aan de vertegenwoordigers van het CDA is gegeven, een deuk heeft opgelopen. Het bestuur stelt zich dan ook achter de opvatting van het CDA-bestuur, dat reeds aan de fractie van haar bezorgdheid met betrekking tot de gang van zaken heeft doen blijken.
Bemoedigend is echter het feit, dat de fractie de kracht heeft gevonden terug te komen op een foutieve beslissing.
De scheidende leden van het p.b. wensten het nieuwe p.b. veel wijsheid toe bij de te nemen beslissingen op weg naar een CDA. Een niet minder belangrijke zaak waarvoor beslissingen genomen moeten worden in verband met de in 1978 geplande verkiezingen voor het Europees parlement is het programma van de EVP.

Dagelijks bestuur samengesteld

Tijdens de vergadering van het partijbestuur van 3 juni jl. was ook de samenstelling van het dagelijks bestuur aan de orde. Dit college kan maximaal uit negen stemhebbende leden bestaan. Vijf personen worden door de kiesverenigingen rechtstreeks in functie gekozen: de voorzitter (H. de Boer), twee ondervoorzitters (dr. D.Th. Kuiper en prof. dr. ir. B. Krol), de penningmeester (M. Paats) en de voorzitter van de Organisatie Commissie (N. Schouten). De overige leden werden door en uit het partijbestuur gekozen. Besloten werd drie personen te verkiezen en een plaats open te laten tot in ieder geval de augustus-vergadering. Het partijbestuur herkoos E. Wiersema en dr. S. Faber. Tot nieuw lid van het d.b. werd gekozen mevrouw N. Zuidema-Booy te Hilversum. Twee personen zijn uit het d.b. verdwenen, mevrouw P.C. Lodders-Elfferich en prof. J.H. Prins, die zich beiden niet beschikbaar hadden gesteld voor de functie van partijbestuurslid.

Werf leden met gratis propaganda-kaarten

In de laatste weken hebben wij geregeld de aandacht gevraagd voor de gratis propaganda-kaarten die de partij beschikbaar stelt om leden te werven. Er bestaat een grote belangstelling voor.

De laatste week kwamen er o.a. aanvragen binnen uit: Hengelo (O.), Luttelgeest (N.O.P.), Hoofddorp, Grijpkerk.
De kaarten zijn zeer geschikt om met uw contact-orgaan of andere postzending als bijsluiter te versturen. Ook kunnen zij zeer goed verspreid worden op bijeenkomsten van uw afdeling of tijdens manifestaties in het teken van de verkiezingen. Maar ook kunnen ze zeer goed huis-aan-huis verspreid worden. Deze kaart vraagt speciale aandacht voor de positie van de ARP in het CDA en voor het weekblad Nederlandse Gedachten, een onmisbaar politiek orgaan voor iedereen die op de hoogte wil blijven van de ontwikkelingen in de Nederlandse politiek en in het bijzonder op die van de christen-democratie.
Op het partijburo is goed te merken dat deze leden- en abonneewerfkaart vrucht afwerpt. Dagelijks komen nieuwe leden en abonnees binnen via de ingevulde geperforeerde kaart die men zonder postzegel naar het partijburo kan opsturen. De afgelopen twee weken kwamen er weer 100 nieuwe leden en diverse nieuwe abonnees.

Aanvragen

Tot omstreeks 250 kaarten stelt het partijburo gratis beschikbaar. Schrijf naar of bel met het partijburo, vraag naar C. Bremmer, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, tel. 070-46.96.20.

Die moet u hebben!

Enkele bijzonder actuele publikaties voor juist deze verkiezingsstrijd zijn:

Grondpolitiek

De CDA-brochure „Grondeigendom en grondbeheer" geeft alle informatie en achtergronden over de CDA-visie op de grond. Prijs **f 3,75.**

CDA-profiel

In „Plichten en Perspectieven" wordt een aanzet gegeven tot een profielschets voor wat het CDA is en wil zijn. Prijs **f 3,90.** Evenals het politiek program „Niet bij brood alleen" onmisbaar om de politieke filosofie te kennen.

Inkomensbeleid

Drs. Ad Schouten schreef onlangs een boekje over een actueel strijdpunt: de inkomenspolitiek. Hij geeft een bijbelse benadering. Hoe liberalen en socialisten denken komt ook uitvoerig aan de orde. Prijs **f 6,25.**

Abortus

Het CDA heeft allerwegen roem geoogst met het initiatief wets-ontwerp over de abortus. Mevr. J. van Leeuwen verwierf veler lof met een indrukwekkende verdediging van dit ARP/KVP-ontwerp. Bestel die handzame dokumentatie. Prijs **f 6,95.**

Bestellingen: Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partij Stichting, Den Haag m.v.v. gewenste.

Bijzonder nummer AR Staatkunde

In het mei/juni-nummer van Anti Revolutionaire Staatkunde, het maandblad van de Dr. A. Kuyperstichting, zijn studies opgenomen over sectoren van het de afgelopen vier jaar gevoerde kabinetbeleid:

- *Openbaar bestuur, openbaar vervoer en ruimtelijke ordening door drs. W. van den Bos Czn.*
- *Sociaal-economisch en financieel beleid, door drs H. Borstlap.*
- *Onderwijs, door drs. W.J. Destman.*
- *Internationale betrekking, door mr. Frank A. Bibo.*

In deze studies is gepoogd het gevoerde kabinetsbeleid in kaart te brengen en te bespreken tegen de achtergrond van de accenten die de afgelopen jaren vanuit de christen-democratische fracties in het parlement en vanuit de wetenschappelijke instituten naar voren zijn gebracht.

Dit nummer van AR-Staatkunde is met ruim 150 pagina's een „boekje" geworden met een schat aan overzichtelijk en systematisch bijeengebrachte en vanuit de christen-democratische ' beginselen getoetste beleidsdaden op de genoemde centrale sectoren van het de afgelopen jaren gevoerde kabinetsbeleid.

Dit nummer kan men bestellen bij de Dr. A. Kuyperstichting, tel. 070-606838 (van 9 tot 1 uur, vragen naar mevr. De Goede); het kost f 6,95.

Nog beter kan men zich gelijk als abonnee van AR-Staatkunde opgeven. Het blad kost f 28,– per jaar, voor studenten f 17,50.

BESTUURSFORUM

maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

inhoud mei 1977

GRONDPOLITIEK

Naar aanleiding van de kabinetscrisis, én met de kabinetsformatie voor de boeg, een gesprek met *prof. mr. De Haan,* de geestelijke vader van de CDA-grondpolitiek. Het interview is toegespitst op het *gemeentelijk* grondbeleid, vooral in de vorm van erfpacht, stedelijke herverkaveling en schadevergoeding bij onteigening. Ook de desbetreffende gemeentelijke verordeningen komen aan de orde.

DE WET-AROB

Hoe functioneert de administratieve rechtspraak ingevolge de Wet-AROB in de praktijk? Welke problemen ontmoeten gemeenten en provincies nu de burgers - sinds juli 1976 - beschikken over nieuwe mogelijkheden van bezwaar en beroep tegen overheidsbeschikkingen? Die vragen beantwoordt *mr. Brederveld,* gemeentesecretaris van Groningen, aan de hand van de jurisprudentie.

PLANNING

De voor- en nadelen van planning bij de overheid worden onderzocht door *drs. De Boer,* wethouder van Amersfoort, en *ir. De Vries,* planning-coördinator in die gemeente. Hun conclusie: planning past in een democratisch stelsel en kan daaraan een positieve bijdrage leveren.

EN VERDER...

Met het oog op de kabinetsformatie vraagt de redactie in haar *commentaar* aandacht voor een aantal zaken die van belang zijn voor gemeenten, gewesten en provincies. Tenslotte de gebruikelijke rubrieken, zoals *Den Haag* (met samenvattingen van de Nota landelijke gebieden en de structuurschema's Volkshuisvesting en Verkeer & Vervoer) en *Boeken en brochures.*

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

☐ Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (*f* 25,- per jaar), met ingang van .....

☐ Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam: .....

Adres: .....

Plaats: .....

U kunt deze bon - zonder postzegel - in een **open** enveloppe sturen naar:
BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, DEN HAAG 2090.
Telefonische inlichtingen: 070-65 39 34.

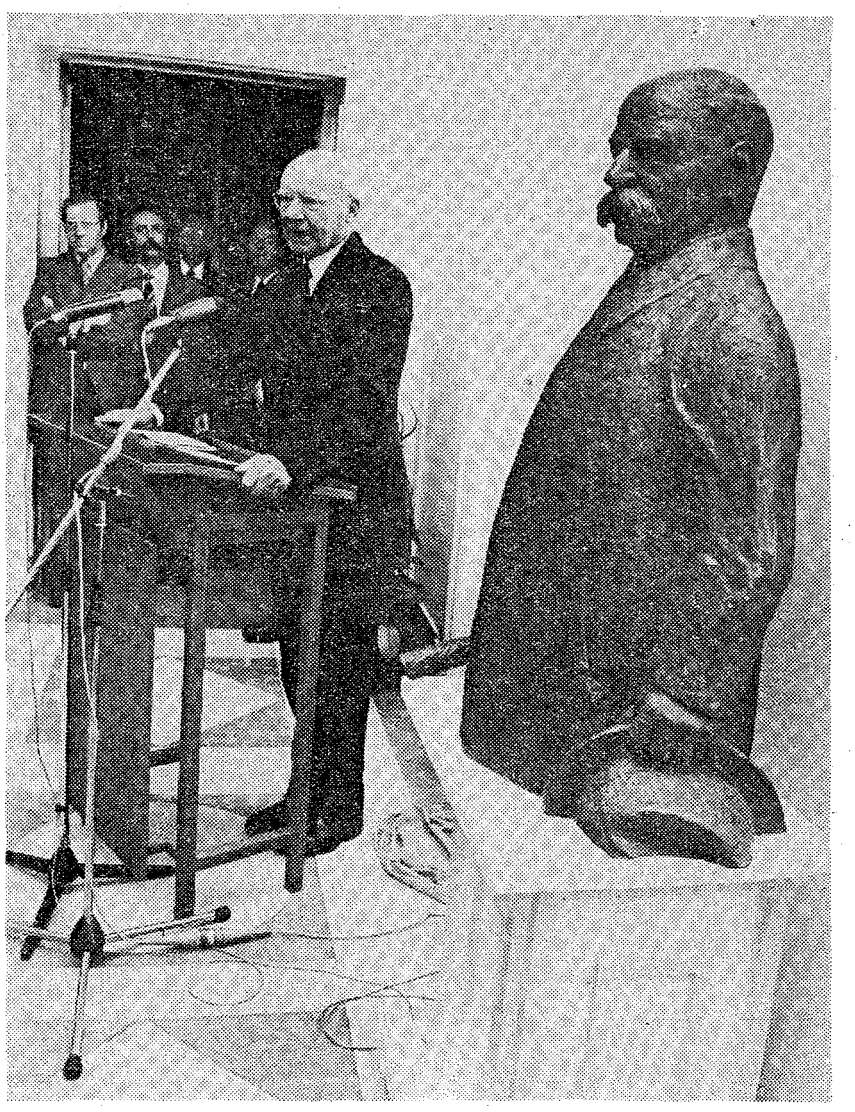

Voorzitter Vondeling bedankt namens het Parlement het bestuur van de ARP voor het aan de Kamer aangeboden borstbeeld van prof. mr. P. S. Gerbrandy.

Handel en Industrie

GETRON B.V.
Internationaal Transportbedrijf
Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642.

bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kip-chassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN
PALLETS
in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS
w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 × 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT
Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

VISSER
ELEKTROTECHNIEK B.V.

Postbus 37
BEVERWIJK
Telefoon (02510) 2.52.44
(4 lijnen).

MEER DAN 50 JAAR ELEKTROTECHNIEK

OOSTERBAAN
&
LE COINTRE N.V.

GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

In dit boekje stelt de auteur, voormalig financieel-economische specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- *Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?*
- *Groeien of versoberen?*
- *Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.*

„Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen:
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek".

SPELREGELS
VOOR ECONOMIE & POLITIEK
AREND J. VERMAAT

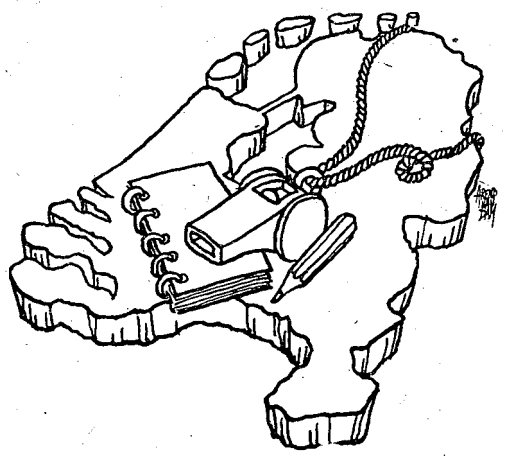

EEN UITGAVE VAN DE
stichting kader- en vormingswerk **ARP**
DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN

Vraagt
jaar-rond-chrysanten
die staan langer....

FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel.)01745)-4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

Drukkerij De Longte B.V.
Postbus 171 – Dordrecht – Tel. 078-3.43.22

Snelle offsetdrukkers
voor meerkleuren
reklamedrukwerk

METZ SNEEK
Alle textielgoederen, bedden, dekens, matrassen, complete woninginrichting
Grootzand 14 – 38 – 42, SNEEK – Midstr. 114, JOURE

DE FRACTIE IN ACTIE
Nu zes edities!

Standpunten, van de AR-Tweede-Kamerfractie, worden regelmatig samengevat in documentaties, onder de titel, „De fractie in actie". Er zijn nu zes delen beschikbaar.

Deel – periode
juni 1973 t/m april 1975 f 0,50 per ex.
Deel II – periode
april t/m oktober 1974 f 0,95 per ex.
Deel III – periode
oktober 1974 t/m maart 1975 f 2,– per ex.
Deel IV – periode
april t/m oktober 1975 f 2,– per ex.
Deel V – periode
augustus 1974 t/m februari 1976
f 2,50 per ex.
Deel VI – periode
februari 1976 t/m juni 1976
f 2,50 per ex.

Bestellingen doc. storting op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van gewenste.

13e jaargang nr. 24 33e jaargang nr. 24 5e jaargang nr. 11 17 JUNI 1977

Gemeenschappelijk nummer van

de nederlander | NEDERLANDSE GEDACHTEN | Politiek Nieuws

CDA christen democratisch appèl

O. W. A.
baron van Verschuer

INHOUD

Uitslag van de verkiezingen/ Evaluatie verkiezingscampagne pag. 1
Eind van het begin/ Zuidmolukse kwestie pag. 2
Analyse verkiezings-commentaren/ Begrip en onbegrip pag. 3
Grenzen van de groei pag. 4
ARP: Partijbestuur in nieuwe samenstelling pag. 5
Stichting Vormingswerk politieke scholing pag. 6

De uitslag van de verkiezingen, het examen voor het CDA

Er zijn verschillende manieren om de verkiezingsuitslag te benaderen. Afhankelijk van de wijze van deze beoordeling komt men tot een verschillende toon van tevredenheid.
De meeste tevredenheid bestaat er in onze kring als we ons realiseren dat 2.600.000 mensen in Nederland hun stem uitbrachten op een partij die zich als een nieuwe stroming in de politiek aandient, die in het recente verleden gedogers en oppositie kende en, wel is waar met een voortreffelijk programma een blanco volmacht vroeg aan de kiezers. Niemand die in de tijd dat wij met de opbouw van het CDA bezig waren had durven voorspellen dat we 49 zetels zouden halen.
Het CDA is aangeslagen, het drie-stromen-land gerealiseerd. Wij moeten nu, met een zware verantwoordelijkheid op onze schouders, aan de slag om waar te maken datgene wat we de kiezers beloofden.
Een tweede invalshoek voor de beoordeling van de verkiezingsuitslag. Veel lieden die van oudsher op ARP en CHU stemden hadden twijfels over de diepte en de waarde, de betekenis van het Christelijk uitgangspunt. Er kwamen aanvallen op het CDA van de bestaande en nieuw opgerichte getuigende reformatorische partijen.
Van de eerste verkiezingsuitslag tot de laatste bleek dat de wel eens door ons gekoesterde vrees dat het CDA daar mogelijk stemmen aan zou kwijt raken niet hoefde te bestaan. Niets was minder waar. Het was indrukwekkend hoezeer deze gebieden het CDA aan een forse winst hielpen. Grote dank daarvoor. Het betekent ook een compliment aan Steenkamp en Van Agt die er op hun eigen wijze erin slaagden veel reformatorische kiezers aan het CDA te binden.

VERLATE DOORBRAAK?

Een derde peiling geldt de uitslag van de grote steden. Ik heb de indruk dat het CDA het daar bepaald beter gedaan heeft dan de afzonderlijke partijen in het verleden. Hetzelfde geldt bij de jongere stemmers waar de christen democratie terug kwam. Beiden verheugde constateringen en goede uitgangspunten voor het verdere werk met en voor jongeren en in de grote steden met hun geweldige problematiek die om een oplossing vragen. Een blik naar de verkiezingsuitslagen in het zuiden geeft een minder rooskleurig beeld te zien. De daling van het CDA in kiezersaantallen ten opzichte van met name de KVP is opvallend. Hebben we hier te maken met een verlate doorbraak, een proces dat in het noorderlijk deel van ons land zich al eerder voltrok? Opvallend was het daarbij dat dat het met name de Partij van de Arbeid was die daar zijn winsten maakte. Dat doet vermoeden dat het arbeidersgedeelte van het CDA naar de partij van de arbeid overliep. Dat heeft alles te maken met de positie van het NKV in het FNV. Reden voldoende om de relatie met het NKV opnieuw kritisch te bezien en te analyseren wat oorzaken waren om op basis daarvan het recept voor de verbetering op te stellen. Ook daar moeten we ons niet bij neerleggen en terugkomen!

TELEURSTELLEND

Bekijkt men de uitslag vanuit taakstelling van het CDA om terug te winnen, het vertrouwen met name en dus ook de stemmen, van al degenen die een van de drie christen democratische partijen de rug toekeerde, dan is de uitslag teleurstellend. Ik heb de stellige overtuiging dat deze mensen de kat nog uit de boom zullen blijven kijken en dat ook voor hen het CDA vier jaren lang examen zal moeten afleggen. Het examen van de onderlinge eensgezindheid, van de standvastigheid van de christen democraten om bij de kabinetsformatie niet alles te slikken van wat de partij van de arbeid ons voorhoudt.
Bereidheid tenslotte en bekwaamheid om een zo groot mogelijk gedeelte van het eigen programma te realiseren. Mede hierdoor zal het profiel van het CDA, scherper omlijnd dan nu met de verkiezingen mogelijk was worden omlijnd.

WAT DOET PVDA?

Een laatste beoordeling van de verkiezingsuitslag kijkende naar de uitslag van de andere partijen en met name de Partij van de Arbeid en de VVD. De Partij van de Arbeid de grootste en dat door het inslikken van PPR en CPN. Van je progressieve partners moet je het maar hebben! Wat gaat de Partij van de Arbeid met deze kiezersgunst doen?
Zullen zij zich redelijk opstellen en willen toegeven en erkennen, tegen hun eigen achterban, dat in de politiek van Nederland alleen meerderheidsregeringen gesloten kunnen worden door het sluiten van compromissen?
Dat het nieuwe socialistisch-christen democratisch kabinet een kabinet is, als het er komt, dat wezenlijke bestanddelen van Partij van de Arbeidprogramma en van CDA programma wil realiseren?
Dat een dergelijk kabinet staat of valt met de mogelijkheid dat ook christen democraten zich in personen en beleid en dus ook mentaliteit van het kabinet kunnen herkennen?
Dat de meest directe weg naar het falen van de formateur en het falen van het kabinet is om drammerig de ene socialistische eis na de ander op tafel te leggen. Actie roept reactie op en die komt dan uit CDA-kring wis en waarachtig. De moraal van deze verkiezingsanalyse?

GOEDE UITGANGSPOSITIE

Dat wij wel is waar een bescheiden winst maakten die alle reden voor tevredenheid geeft en een goede uitgangspositie voor volgende verkiezingen. Over tien maanden staan we voor staten- en radenverkiezingen! Dat deze verkiezingsuitslag en de formatie van één fractie pas het begin van het examen vormt. Dat bij kabinetsformatie en de periode daarna het examen voortduurt tot de volgende kamerverkiezingen. Omdat immers in die tijd het CDA moet tonen wat het waard is. Wij moeten op alle fronten bezig zijn om voor het examen te slagen. Geen moment van verslapping mag daar tussen liggen. Met name moeten wij in woord en daad de diepe waarden van de christen democratie proberen te vertolken. Dat is het belangrijkste dat van de verkiezingen 1977, de eerste verkiezingen van het CDA, ons te zeggen hebben. Ik hoop dat zeer velen zich van hun grote verantwoordelijkheid in deze bewust zijn.

Verschuer.

CDA-verkiezings-campagne 1977

Door mr. J. L. Janssen van Raay,
voorzitter Centraal Verkiezings Comité

De eerste landelijke CDA-verkiezingscampagne is achter de rug. Wij hebben 49 zetels weten te veroveren, hetgeen dus winst betekent. Voor iedereen die zich zoals ik de angstaanjagende prognoses herinnert van 3 jaar geleden is dit een fantastisch resultaat. Bijna éénderde van het Nederlands electoraat heeft de christen-democratische politiek zijn vertrouwen geschonken en daardoor deze als derde richting stevig verankerd in ons staatsbestel.

Anders dan bijvoorbeeld bij de Partij van de Arbeid betreft het hier geen dank voor bewezen diensten (het CDA is nieuw, twee van de christen-democratische partijen hadden geestverwante ministers in het kabinet, de derde was in de oppositie) maar een vertrouwens-votum voor de toekomst.

Het CDA-partijbestuur, de christen-democratische bewindslieden in het te formeren kabinet, doch vooral de nieuw-verkozen fractie zal dit geschonken vertrouwen waar moeten maken. Wat het laatste betreft is de CDA-fractie er reeds een dag na de verkiezingen in geslaagd te zorgen voor een dusdanig dieptepunt dat de climax waar wij vanaf 26 mei 1977 tot aan de verkiezing 1981 naar toe naar toe moeten werken er alleen maar geprononceerder en spectaculairder door kan worden. Ik wens de fractie toe dat zij een eendrachtig, verantwoordelijk en bovenal christelijk geïnspireerd beleid zal gaan voeren. Al die tienduizenden die zich belangeloos voor de verkiezingscampagne hebben ingezet, en het derde deel van het electoraat dat die inzet heeft gehonoreerd, hebben hier recht op.

Mijn respect gaat in de eerste plaats uit naar onze lijsttrekker, mr. A. A. M. van Agt. Hij heeft deze functie niet geambieerd. Tijdens zijn eerste persconferentie na zijn verkiezing tot lijsttrekker drukte hij dat uit door te zeggen dat de ballon nu eenmaal boven zijn hoofd is blijven hangen. Welnu, hij en zijn gezin hebben het geweten ook! In de verschillende campagnes die ik tot nu toe van nabij heb mogen volgen heb ik nog nooit meegemaakt dat iemand op een dermate infame wijze is vernederd, belasterd en besmeurd. Hij is desondanks rechtovereind blijven staan en heeft ondanks de vervulling van zijn zware taak als minister van Justitie zich met niet aflatende ijver persoonlijk ingezet voor de campagne.

Met name wil ik hier met ere vermelden het ongedwongen optreden van onze lijsttrekker in zijn persoonlijke contacten met de kiezers op straat. Deze onversaagde man verdient het dat hij in de eerstkomende jaren onze onverdeelde en hartelijke steun blijft genieten.
Mijn grote dankbaarheid gaat uit naar het vrijwilligersleger van tienduizenden CDA-enthousiastelingen die de verkiezingscampagne hebben gedragen. In zo'n eerste gecombineerde verkiezingscampagne is het onvermijdelijk dat er fouten worden gemaakt, en deze zullen zorgvuldig worden opgetekend om door middel van een grondige evaluatie van de verkiezingscampagne door de Landelijke Verkiezings Raad tot lering te dienen voor de verkiezingen 1981. Er is veel gemopperd, gesteund en geklaagd maar dat heeft onze verkiezingswerkers er niet van weerhouden zich totaal voor de campagne in te zetten. Daardoor hebben wij de campagne in de breedte kunnen voeren zoals ik dat nog niet heb meegemaakt. Voor de volgende campagne rekenen wij weer op u! En dan tenslotte een woord van warme dank voor mijn collega's van het Centraal Verkiezings Comité, de vakkundige leiding van de campagne. Los van alle mogelijke andere vergaderingen hebben wij 52 maal gezamenlijk vergaderd en daarbij is ondanks alle spanningen nooit een wanklank gevallen.
Gesteund door de medewerkers van de wetenschappelijke bureaus en partijbureaus en de stafwerkgroepen is in korte tijd een grondige campagne georganiseerd die bij vriend en vijand bewondering heeft afgedwongen.

Postbusnummer CDA gewijzigd

Alle lezers worden erop attent gemaakt, dat het postbusnummer van het CDA is gewijzigd.
Men adressere thans als volgt:

SECRETARIAAT CDA
Postbus 85676
2508 CJ Den Haag.

Mr. J. G. H. Krajenbrink, secr.

Het eind van het begin

Door Piet Steenkamp; voorzitter CDA

Wat zou ik graag iedereen persoonlijk de hand drukken om dank te zeggen voor alles wat men heeft gedaan tijdens onze verkiezingscampagne.
Ik kan geen namen noemen, want het zijn er ontelbaren, die zich dag en nacht hebben ingezet voor het CDA.
Het CVC, onze adviseurs, onze Kamerleden en die talloze werkers in het hele land op alle niveaus. Zij hebben onze campagne gemaakt.
Maar toch moet en wil ik één naam vermelden.

Wij zijn naar mijn vaste overtuiging de grootste dank verschuldigd aan Dries van Agt, die de zwaarste lasten heeft gedragen. Ik ken in de parlementaire geschiedenis geen enkel voorbeeld waarbij zovele aanvallen, ook in het persoonlijke vlak, op de lijsttrekker van een politieke partij of op een tegenstander zijn gedaan.
Toen wij Van Agt aanzochten in oktober 1976 verwachtten wij dat hij het best in staat zou zijn om uit te dragen en over te brengen wat ons in de politiek beweegt en bezielt.

Hij is daarin geslaagd en hij heeft daarvoor alles ingezet. Als ik enkele conclusies trek dan wijs ik op de volgende punten:

1e. de versplintering is voor een groot stuk teruggedrongen. Het driestromenland bepaalt de Nederlandse politiek. Voor de controle en voor het tegenwicht is het optreden van grotere eenheden een goede zaak.

2e. de vrees dat onze grondslag ongeloofwaardig zou zijn is niet bewaarheid. Integendeel, in grote delen van het land zijn met name de reformatorische kiezers ons trouw gebleven en naar ons toegekomen. Dat is terecht, want over de grondslag kan en mag geen twijfel bestaan en ..... die bestaat kennelijk ook niet meer.

Ons beleid was er in eerste instantie op gericht om de mensen aan te spreken die al tientallen jaren de christen-democratie trouw gebleven zijn. Dat is belangrijk. Welnu, ons huis moet voor hen bewoonbaar en aantrekkelijk blijven.

3e. In tweede instantie was onze doelstelling om de mensen voor ons te winnen die ons vroeger hadden verlaten. Dat lijkt onvoldoende gelukt, alhoewel wij vergeleken met de Statenverkiezingen van 1973 560.000 stemmen meer hebben gekregen; dat is niet niks. Wij moeten echter bezig gaan om met ons appèl ons eigen profiel ook naar die groep die ik bedoelde over te brengen. Dat is onze tweede fase.

4e. In het Zuiden met name in de grote steden hebben wij verloren. Dat is een ernstige zaak. Het verlies geldt niet voor alle kiezers van katholieke huize.

In Twenthe en op het Brabantse platteland is het veel beter gegaan. Ik geloof dat wij onze grondslag duidelijker hebben kunnen overbrengen dan onze visie op de werkgelegenheid, op de kabinetscrisis en op de sociale zekerheid. Dat moet ons te denken geven.

Daarnaast zullen wij in de komende jaren moeten zijn waar de brand is d.w.z. overal in het land naast de mensen te staan die op ons rekenen. Politiek wordt niet alleen op het Binnenhof gemaakt.

5e. Wij hebben meer jongeren getrokken dan ooit tevoren de drie partijen afzonderlijk en tezamen. Dat moet ons bemoedigen, maar dat appèl op de jongeren moet versterkt worden en daarvoor zullen wij onze maatregelen gaan voorbereiden. Nog duidelijker moet worden dat wij een eigen weg te bieden hebben; ook voor jonge mensen.

Nu gaan we verder. De Kamerfractie die nu gekozen is staat voor een grote opdracht die tegelijkertijd de vuurproef is. Meer dan 2,5 miljoen kiezers hebben één mandaat in hun handen gelegd.

Dat betekent voor onze Kamerleden afzonderlijk, maar ook als groep tezamen, een geweldige verantwoordelijkheid. Want de kiezers hebben in hen het vertrouwen uitgesproken dat zij samen onze idealen gestalte willen geven.

Daarnaast moet nu het kader in het land worden uitgebouwd en moeten overal CDA-verbanden tot stand komen, mede vanwege de volgende verkiezingen voor de Staten en de gemeenteraden die over tien maanden plaatsvinden.

Die moeten wij nu ook al organisatorisch gaan voorbereiden. Ons werk gaat dus door. Op een ander manier Onze taak is dezelfde gebleven.

Wij moeten namelijk met Gods hulp aan het CDA gestalte geven in de Nederlandse politiek.

Daarvoor zijn wij samen verantwoordelijk.

Waren we voor de Zuidmolukkers te tolerant of hebben we om de kwestie heen gelopen

Door Herman Wisselink; CDA-fraktielid

Deze twee vragen worden in de bange gijzeiingsdagen herhaaldelijk gesteld. Slechts enkele vuurwapens in handen van een handjevol jonge mensen, die nauwelijks de draagwijdte van hun daden begrijpen, kunnen de Nederlandse samenleving ontwrichten.
De verkiezingen werden erdoor overschaduwd, de kabinetsformatie enigszins vertraagd en de nieuw gekozen CDA-fraktie miste in haar eerste vergadering de leiding van Van Agt. Ook dat laatste had zo zijn gevolgen. En dat valt allemaal nog in het niet bij het onmenselijke leed, en de enorme spanningen, die de gijzelingen in vele gezinnen hebben veroorzaakt.

Is het dan zo verwonderlijk, dat heet van de naald velen beweren, dat onze democratie te tolerant is jegens minderheden, die zich niet naar ons bestel willen voegen?
Gastvrijheid kan ons toch niet ontzegd worden. In de loop der eeuwen hebben wij altijd onze deuren opengezet voor vervolgden en verdrukten. Daar werden wij niet minder van.

Recentelijk heeft de Spaanse regering b.v. een beroep op ons gedaan om Baskische bannelingen op te nemen. Maar de Zuid-Molukkers zijn noch bannelingen, noch vervolgden, want wij Nederlanders hebben in het koloniale verleden van hun diensten dankbaar gebruik gemaakt. Nog meer, wij hebben hen geprezen om hun moed en trouw en soms zelfs van lauwerkransen voorzien. Bovendien behoort het merendeel tot onze geloofsgenoten. Vele CDA-kiezers waren of zijn nog lid van de Stichting „Door de Eeuwen Trouw".

Merendeel statenloos

Minderheden, die in de loop van onze geschiedenis een gastvrij onderdak verkregen zijn bijna volkomen in onze samenleving opgegaan. Slechts enkele familienamen en culturele overblijfselen herinneren er nog aan.
Van de 37.000 Zuid-Molukkers is 20% Nederlander geworden. De meesten geven echter aan hun aparte wettelijke status de voorkeur, maar zijn in feite hierdoor statenloos. Hieruit blijkt, dat het merendeel solidair is met de R.M.S.

(Republik Maluku Selatan). in het bijzonder de jongeren tonen zich fervente R.M.S.-aanhangers. Deze R.M.S. is destijds uitgeroepen, toen Soekarno kort na de souvereiniteitsoverdracht abrupt een einde maakte aan de federatiegedachte. De eerste voorlopige regering van de Republiek der Zuid-Molukkers stond onder leiding van Dr. Soumokil, oud-minister van Justitie van Oost-Indonesië, wiens weduwe thans een bemiddelingsrol speelt. Eind 1950 viel Ambon na harde strijd en onderdrukking. Dr. Drees zond in die dagen een telegram van protest aan zijn Indonesische ambtgenoot, waarin duidelijk tot uiting kwam, dat het Nederlandse volk zich diep geschokt voelde door de acties tegen Ambon. Daadwerkelijke steun aan de Ambonezen werd echter niet verleend! Intussen wachtten duizenden KNIL-militairen op demobilisatie. Onze regering wilde dat zij naar Ambon terugkeerden. De meeste Molukkers weigerden echter. De rechter kwam eraan te pas en in januari 1951 sprak het Gerechtshof in Den Haag - later bekrachtigd door de Hoge Raad - uit, dat de Nederlandse staat verplicht was al degenen, die zich niet wilden vestigen in gebieden, die door Soekarno waren bezet, met hun gezinnen naar Nederland te laten overkomen. Om het tijdelijke karakter hiervan te benadrukken werden de Zuid-Molukkers hier in speciale woonoorden ondergebracht. Daarmee is feitelijk dit treurspel zonder einde begonnen.

Gespleten opvoeding

Deze woonoorden hebben het aanpassingproces op z'n minst sterk vertraagd. Het politieke aspect van de zaak werd maar in de ijskast gestopt in de stellige verwachting, dat met het heengaan van de oudere generatie de vrijheidsidealen wel zouden slijten. De tijd heelt immers alle wonden. Niets is echter minder waar gebleken. De wonden zijn lelijk gaan etteren en nu is een operatief ingrijpen geboden. Wat is namelijk het geval? Er is bij de Zuid-Molukkers een diepe kloof ontstaan tussen de oudere en jongere generatie. De ouderen hebben zich in ons land vanwege het door hen gekoesterde vrijheidsideaal, de taalbarrière en de afzondering nooit thuisgevoeld. De jongeren daarentegen hier geboren en getogen hadden weinig moeite met onze cultuur, maar moesten wel leven in twee heel verschillende werelden.

- Voor een deel in de sterk geïdealiseerde wereld van hun ouders met hun heimwee naar Ambon;
- Anderdeels in onze huidige maatschappij, waarin ze zich wel zouden kunnen aanpassen, maar het feitelijk niet wilden.

Door die gespleten opvoeding zijn zij gefrustreerd geraakt en hierdoor onaangepast gebleven. De aanpassing werd zelfs een last, die geheel op de schouders van de jonge generatie werd gelegd. De oudere Zuid-Molukkers gaan dus niet vrijuit. Juist in dergelijke situaties kregen extreme groepen hun kansen en werden de leiders, die de ouderen kozen, niet zonder meer door de jongeren geaccepteerd. Dit laatste begint zich helaas steeds duidelijker af te tekenen. Hierdoor is het probleem van de Zuid-Molukkers nog gecompliceerder geworden en zijn de wegen naar een oplossing geblokkeerd.

Te slap

De jongeren vinden de ouderen veel te slap. Kan hierdoor verklaard worden, dat de veel strijdvaardiger jongeren zich vrij goed georganiseerd hebben tot enkele hechte groepen, zoals het Zuid-Molukse Bevrijdingsfront en de Vrije Zuid-Molukse Jongeren? Deze groepen willen harde acties om de Nederlandse regering tot daden te dwingen. Hoewel de meerderheid van de Zuid-Molukse bevolking de gijzelingen afkeurt, zijn ze toch heimelijk trots op de zgn. dappere daden van hun jongeren. Feitelijk is dit een zelfde trots die destijds de ouderen hadden voor hun heldendaden in Indonesië.

Begrip voor politieke realiteit

Trots en dapperheid kenmerken dit volk. Dit mondt gemakkelijk uit in een sterker vrijheidsideaal. Hierdoor wordt duidelijk, dat een oplossing voor het probleem nauwelijks mogelijk is. De Indonesische staat wil geen Zuid-Molukkers toelaten zonder dat zij in het bezit zijn van het Indonesisch paspoort. De Zuid-Molukkers willen dit paspoort niet aanvragen, omdat zij een vrije republiek wensen. Daarom is tot nu toe slechts 5% Indonesiër geworden. Is er dan geen enkele oplossing denkbaar? Ook dat gaat mij weer te ver. Ik ben het eens met de uitspraak van Ds. J. Wessel uit Assen, dat de redelijk denkende Zuid-Molukkers nauwelijks meer geloven in het ideaal van de R.M.S., maar aan de andere kant elke gedachte aan het opgeven van datzelfde ideaal weer onderdrukken. M.a.w. Ze zijn bang de eigen gevoelens op dit punt objectief en diepgaand te analyseren. Volgens mij kan de kwestie in de komende jaren slechts opgelost worden door de Zuid-Molukkers meer begrip bij te brengen voor de politieke realiteit. Indonesië heeft een staatsvorm, die door militairen wordt beheerst. Het komt in de praktijk neer op een soort vriendelijke politiestaat. De Molukkers zullen moeten kiezen tussen het accepteren van deze staatsvorm of integratie in de Nederlandse samenleving. De huidige situatie kan niet lang meer voortduren.

Daarvoor zijn de spanningen en ongeduld te groot geworden. Een tussenweg zie ik nauwelijks meer. Het nieuwe kabinet zal naast de vele problemen, die er al liggen, ook dit moeten oplossen. De zaak kan niet meer op z'n beloop gelaten worden, anders konden we zelf wel eens gedwongen worden er uit veiligheidsoverwegingen een soort milde politiestaat van te maken. Immers ons volk is de terreur meer dan zat, zeker nu zelfs kinderen gegijzeld worden.

Duidelijkheid

Alles overziende ben ik van mening, dat vanwege het bijzondere karakter van het Zuid-Molukse vraagstuk wij niet te tolerant geweest zijn, maar wel veel te lang om de zaak hebben heengelopen. Hier moet nu een eind aan komen. De commissie-Köbben (Commissie van 10) zal spoedig duidelijkheid moeten verschaffen over de toekomstmogelijkheden. De Zuid-Molukkers hebben hier recht op, maar zij moeten ook zelf hieraan meewerken door positie te kiezen. Op korte termijn zullen er niettemin extra veiligheidsmaatregelen genomen moeten worden. Ik denk hierbij aan een betere bewaking op kwetsbare punten en van de treinen. Uitbreiding van de politie en de Kon. Marechaussee. Aan de Zuid-Molukse jongeren zal onverbloemd duidelijk gemaakt moeten worden dat hun strijdmethoden volstrekt ontoelaatbaar zijn en zij zich aan strenge straffen blootstellen. Voorts het opsporen van de illegale wapens.

De BVD uitbreiden met specialisten op dit gebied. Er zijn namelijk aanwijzingen, dat goede tips niet serieus genoemd werden. Er dient haast gemaakt te worden met de nieuwe Wapenwet en onze wapendepôts moeten beter bewaakt worden. Maar..... minstens zo belangrijk zijn maatregelen in de sociale sfeer.

Zolang de Zuid-Molukse jongeren onaangepast blijven, zullen namelijk de moeilijkheden voortduren. De werkloosheid is bij deze jongeren extra groot. Het onderwijs kan hier nog veel worden verbeterd, evenals de woon- en de leefsituatie. Het hoge percentage jeugdcriminaliteit onder deze jongeren hangt ten nauwste samen met het toenemende druggebruik.

Wel is er in materiële zin de laatste jaren veel verbeterd, maar aan de sociale begeleiding wordt te weinig gedaan. Dringend gewenst acht ik ook een actieve bemoeienis van de Raad van Kerken om de verhouding met de Zuid-Molukkers te verbeteren. Hier liggen kansen want zij zijn zeer religieus en de kerk heeft er gezag. Voorts zouden er op plaatselijk niveau stichtingen in het leven geroepen kunnen worden met het doel de Zuid-Molukkers zich te leren richten op de Nederlandse samenleving zonder de eigen identiteit behoeven prijs te geven.

De dupe

De speciale Tweede Kamercommissie voor het Zuid-Molukkenprobleem is vorig jaar slechts twee keer bijeen geweest, en heeft zich uitsluitend beziggehouden met de moeilijkheden in het woonoord Vaassen. Deze Commissie zal beslist meer moeten gaan presteren. Tenslotte denk ik aan een betere voorlichting over de feiten en achtergronden van het regeringsbeleid. Het is niet helemaal ten onrechte, dat de Zuid-Molukkers zich in de steek gelaten voelen. Maar voor twee dingen zullen zij in ieder geval zelf moeten zorgen:

1e: dat er nu definitief een eind komt aan de terreurdaden door intern deze acties scherp te veroordelen;

2e: zullen zij na 30 jaar de werkelijkheid onder ogen moeten durven zien en gaan kiezen tussen integratie of vertrek naar Indonesië. Een tussenweg acht ik nauwelijks mogelijk, na alles wat er is gepasseerd.

Onze rechtsstaat kan en mag niet ondermijnd worden door enkele honderden extremisten, waar niet alleen onschuldige Nederlandse burgers, maar ook de Zuid-Molukkers zelf de dupe van dreigen te worden. In deze spannende dagen zijn onze gebeden en gedachten speciaal bij de gegijzelden en hun familieleden.

Teleurstellende analyses

Door J. D. Gabor

Er waren acht redenen om Van Agt te stemmen. Ik nam daarom acht bladen om mij te verdiepen in de analyses van de verkiezingsuitslag van 25 mei. Ik kwam niet verder dan zeven, daar de achtste - de enige christen-democratisch gezinde - het gemeenschappelijke nummer van onze drie bladen, nog niet verschenen was.

In een vlak geschreven hoofdartikel verbindt de Nieuwe Linie aan de verkiezingsuitslag de conclusie, „dat er geen werkelijke veranderingen in aantocht zijn." Opvallend is, dat de auteur van mening is, dat inhoudelijk gezien de politieke vervlakking tijdens de campagnes (definitief?) heeft toegeslagen. Mogelijk is het CDA er nog niet voldoende in geslaagd uit te dragen hoe ver zij af staat van de vervlakking, die met name opgeroepen is door de overeenstemming van materiële zaken. Het is ook denkbaar, dat men liever geen nota neemt van feitelijkheden, waarmee men het kennelijk niet eens is. Op dit punt heeft de Groene Amsterdammer beter opgelet. Deze krant wijst er terecht op, dat het CDA van Van Agt zich veel nadrukkelijker heeft opgeworpen als een dam tegen materialistische verwildering en zedelijk verval dan KVP, ARP, CHU ooit gedaan hebben. Ook lijkt mij een juiste beoordeling, dat er duidelijk meer aan de hand is dan een hergroepering ter linkerzijde, door het opslokken van de PPR, CPN, PSP door de PvdA.

Goed onderbouwd wordt er in dit weekblad op gewezen, dat meer dan de helft van de socialistische winst uit andere kategorieën kiezers afkomstig is. Het is de moeite waard om een ogenblik stil te staan bij de opvatting, dat de winst van de socialisten niet zonder meer uitgelegd mag worden als een instemming met het beleid van het kabinet. Met name bij de van oorsprong PPR, CPN, PSP-kiezers zou de gedachte een roi gespeeld kunnen hebben, dat zij ten koste van alles wilden voorkomen, dat het CDA de grootste werd. Het siert deze krant dat de verkiezingsleus „Van Agt eruit - de CPN erin" met terugwerkende kracht belachelijk wordt verklaard.

Eén man

Elseviers magazin belooft de lezer uit te leggen „Hoe het CDA faalde". Het artikel gaat echter over het thema „nog nooit kozen de kiezers zo duidelijk voor één man". De opmerkingen, dat de CDA-kampagne te vroeg van start ging, Van Agt voor ordeverstorenden boog en antwoorden gaf voor de televisie, die wel eerlijk waren, maar vermoedelijk tot gevolg hadden dat Wiegel hem daags daarna een bedankbriefje heeft gestuurd, lijken journalistiek aardig, maar vinden geen steun in de electorale uitslag. Op één punt moet ik de schrijver gelijk geven.

De val van het kabinet was in geen enkel draaiboek voorzien. „De kiezers wezen het CDA als de breker aan. Wie breekt betaalt. Het CDA heeft het gevaar daarvan onvoldoende onderkend." Kortom: Het CDA verzuimde na de breuk van zich af te slaan. „Zelden heeft een minister-president van een coalitiekabinet kans gezien om zo sterk alle „eer" voor zich op te eisen." Deze opvatting wijst op een doorslaan van de balans na de val van het kabinet.

Daarna werd de strijd vooral in de publiciteitsmedia gestreden. Met een natuurlijke voorsprong van de socialistische lijsttrekker, die naast deze functie nog minister-president was en bovendien veelvuldig op de televisie verscheen in zijn gedaante als crisesbeheerser.

Kardinale fout

Accent is van mening, dat de duidelijkheid het meest gediend zou zijn met een CDA/VVD-coalitie. Hoe is het mogelijk, dat na een val van een kabinet en na verkiezingen weer de oude combinatie terugkeert, terwijl de fundamentele verschillen zijn tussen de partners.

De kiezer zal daar niets van begrijpen. Accent maakt de bekende kardinale fout door te doen alsof er geen verschillende partijen waren en alsof het bij de verkiezingen niet ging om de identificatie van de kiezers met die partij, die hem het meest aanspreekt en waarvan hij hoopt, dat na de verkiezingen getracht wordt het maximale van de eigen identiteit van zijn keuze in een regeringsprogram te vertalen. De kiezers van het CDA kunnen er verzekerd van zijn, dat als hun partij in de regering komt het beeld anders wordt dan in het laatste kabinet. Dit schijnt moeilijk te begrijpen te zijn, of wil men het niet begrijpen? Dat de identificatie van de lijsttrekker met de partij en niet zo zeer de keuze tussen de programma's een duidelijke rol heeft gespeeld lijkt mij een aannemelijke gedachte. Met name voor Terlouw, Beckers en Den Uyl zal dit opgaan. Voor de komende kabinetsformatie bevat Accent een aantal waarschuwingen. „Een eerste uitlating van PvdA-voorzitter, Ien van den Heuvel, dat de PvdA nu toch wel rechten kán laten gelden op 9 van de 16 ministerzetels is bedenkelijk". De PvdA zal ervoor moeten waken, dat zij zichzelf niet overspeelt en het ligt in haar gedragspatroon om dat wel te doen.

Maar de redactie van Accent zal toch weten, dat een gematigde opstelling tot aan de verkiezingen nog niet heeft te betekenen, dat men zich ook daarna gematigd uitlaat.

Alternatief

Vrij Nederland heeft één van de beste analytische commentaren. Het is juist, dat de resultaten van de politieke peilingen van vorig jaar bij de PvdA de neiging deden ontstaan, om de koers naar het midden te verleggen. De kabinetscrisis kwam - als een geschenk - op tijd. Naast een juist lijkende bespreking van de uitslag, die genoemd wordt „de doorbraak in het zuiden", is vooral de beoordeling van D'66 interessant.

Dat D'66 een geheel andere partij is dan die uit het tijdperk van Mierlo blijkt uit de aanhang, die het sterkst is in de forensengemeenten en de betere buurten van de grote steden. Dit wordt door de cijfersmatige analyse van de verkiezingsuitslag bevestigd. „Van Mierlo was een alternatief voor de PvdA, Terlouw is een alternatief voor de VVD".

Wie heeft gelijk

De Haagse Post bevat een ode aan de gekozen minister-president door Brugsma. Hij wordt beschreven als „Niet een hoge meneer uit Den Haag, omkleed met veel uiterlijk vertoon van gezag en deftigdoenerij, maar een kleine man in een beetje slobberig pak met sigarenas...." Door deze charme zou Den Uyl het midden voor zich hebben ingenomen. Veel sterker is het verhaal van Van den Doel onder de titel: de afgang van de linkse angst halzen. In een bloemrijke taal wordt de „bla-bla" politicologen van links onder de neus gewreven waarom het kabinet

Den Uyl geen historische vergissing was. Aan de hand van de theorie van Downs wordt duidelijk gemaakt waarom er op den duur slechts drie stromingen overblijven. Ook wordt duidelijk gemaakt hoe de PvdA-campagne op de „progressieve CDA-kiezers" werd gericht, waarbij de val van het kabinet een niet te onderschatten rol speelde. De onderstreping, dat in een tijd van een dreigende economische crises de arbeider bereid is te kiezen voor werkgelegenheid en loonbeheersingen in plaats van hogere lonen en lagere prijzen, lijkt door de verkiezingsuitslag naar mijn mening slechts ten dele bevestigd. Het CDA heeft ondubbelzinnig de hele waarheid verteld, door een matigingspolitiek over de gehele linie, dus ook voor de overheid voor te staan. In de houding van de PvdA overheerste een wat rooskleurige voorstelling van zaken. Dit klonk de kiezer beter in de oren. Na de kabinetsformatie zullen wij weten wie werkelijk gelijk heeft.

Volgende fase

De Tijd bevat een interview met onze voorzitter Steenkamp. Hij werkt al aan de volgende fase van het CDA. Dat kan ons alleen maar verheugen. In het artikel „Hoe duurzaam is het driestromenland" wordt o.m. een beschouwing gewijd aan het gevolg van de grote opkomst. Kennelijk zijn de politicologen het erover eens, dat de grote opkomst in het voordeel van de socialisten en D'66 heeft gewerkt. Met name de relatief nog grotere opkomst in Brabant en Limburg zou de doorstromingen van het CDA naar de PvdA hebben bevorderd. Stemmen op de socialisten schijnt in het zuiden sociaal aanvaardbaar geworden en men blijft niet meer thuis als men niet op het CDA wil stemmen. Ook in dit artikel wordt D'66 als een voorbode van de VVD gezien.

Vonhoff ziet de wedergeboorte van D'66 als een incidenteel succes, dat ben ik met hem eens. Wel te verstaan als het persoonlijke - niet politieke - succes van Terlouw. Dat te zijner tijd een doorstroming naar de VVD zal plaatsvinden lijkt mij van de Utrechtse burgemeester aardig bedacht, maar meer een wensdroom dan een reële mogelijkheid. Maar toegegeven, je kunt het nooit weten.

Samengesteld weekblad

Het geheel van de vaderlandse weekbladproduktie overziend kan ik maar één harde conclusie trekken: er is alle reden voor ons christen-democraten om een professioneel samengesteld weekblad in onderlinge goede samenwerking tot stand te brengen. Wij zijn ook samen verantwoordelijk voor een ruim gescholeerde, objectieve meningvormende pers.

Begrip en onbegrip van Franz Jozef van der Heijden

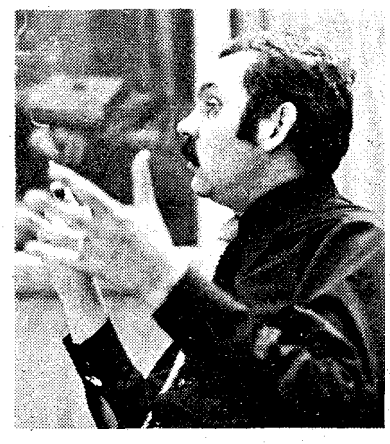

Interview met een CDA-kiezer over de ruzie

In het weekblad De Tijd van 3 juni merkt onze eigen Piet Steenkamp over de ruzie in onze eigen CDA-Tweede Kamerfractie op: Het was alsof ik een klap op mijn hoofd kreeg. (...) En al die mensen, die in de campagne zo voor het CDA gesjouwd hebben. Wat moeten die mensen een koude douche gehad hebben. Heeft u nu ook zo'n koude douche gehad?

„Ik stond toevallig onder de koude douche toen mijn vrouw de resultaten van het eerste treffen in de nieuwe fractie uit de krant voorlas. Ik schoot eigenlijk in de lach, maar direct daarop verslikte ik me. In het water dan. Ik heb nog wel gedacht: dat begint goed, maar ja wat moet je? Als je bij zo'n vergadering zou zitten zou je alleen willen roepen: dames en heren, dat was onze bedoeling niet met die twee miljoen zeshonderd duizend stemmen."

Wie zou er volgens u tweede man moeten zijn?

„Kijk, dat is natuurlijk de verkeerde vraag. De vraag is: Wie zijn onze beste mensen om het hele CDA te vertegenwoordigen? En daar heb ik in alle ruzie en ook bij het vinden van een voorlopige oplossing maar weinig over gehoord. Misschien is daarbij een slimme onderhandelaar nodig. En iemand die Den Uyl aankan. En ook iemand, die straks in de fractie (als hij voorzitter wordt) het beste tegenwicht kan geven aan de regering. Misschien moet dat juist iemand zijn die het best kan duidelijk maken waarom het 't CDA nu uiteindelijk gaat! Maar bovenal mensen, die het best begrijpen dat zij niet in de kamer zitten voor de KVP, de ARP en de CHU maar namens twee miljoen zeshonderdduizend CDA-stemmers, ja-toch."

In de kranten wordt er de nadruk op gelegd, dat de ruzie van de eerste dan weer bewijst dat er een geweldige machtsstrijd in het CDA bestaat, die nog lang niet is uitgewoed. Ziet u dat ook zo?

„Wat macht. Niks macht. Ik heb toch niks te maken met al die kleine belangetjes en ambities. Ze hebben niet aan mij gevraagd of ik iets wil met één figuur in het CDA, ze hebben aan mij gevraagd of ik iets wil met het hele CDA. Ik heb ja gezegd. En met mij twee miljoen zeshonderdduizend-min-een andere kiezers."

Blijft toch het feit, dat bepaalde mensen het zware werk moeten opknappen en daaraan leiding moeten geven. Of ziet u dat anders?

„Kijk eens, daar ben ik gemakkelijk in. Ik heb vertrouwen in die club gehad. Nu moeten ze het samen maken. Samen is natuurlijk niet één van de drie. Samen betekent samen de beste mensen naar voren schuiven. Doen ze dat niet dan staan ze in de ogen van twee miljoen zeshonderdduizend kiezers voor joker."

Dus als ik het goed begrijp zegt u: het kan me niets schelen wie nu tweede man is en straks eerste?

„Moet u nu eens goed luisteren. Ik zeg dat ik geen boodschap heb aan ruzie en een bepaalde tweede man. Ik zeg dat die mensen in de Tweede Kamerfractie hun verstand moeten gebruiken anders worden ze opgerold door mijnheer Den Uyl himself. Die weet wel raad met ruziemakers. Toen ze in hun eigen partij aan het knokken waren over die resolutie, weet u wel, toen zag hij kans en deed hij verder precies waar hij zin in had. En dan zal ik u nog een ding zeggen. Als dat zo door gaat - dat geruzie zal ik maar zeggen - dan moet er ingegrepen worden. Eventueel door twee miljoen zeshonderdduizend kiezers."

CDA christen democratisch appèl

Redactie-team

G. J. Brinkman (secretaris), OOSTERBEEK.

D. Corporaal, MOORDRECHT.

G. Halleen, DEN HAAG.

F. J. v. d. Heyden, ROTTERDAM.

N. Hogeland (toegev. secretaris) p/a Dr. Kuyperstraat 3, DEN HAAG.

dr. W. de Kwaadsteniet, ROTTERDAM.

H. Lokkerbol, DEN HAAG.

A. M. Oostlander, ZEVENHUIZEN.

H. van Spanning, DEN HAAG.

P. H. van Zeil (voorzitter), UTRECHT.

Redactie-adres:
CDA-Postbus 7676, Den Haag
Giro 137000
Telefoon 070-465222.

CDA-vrouwen

OPROEP VOOR ALLE CDA-VROUWEN IN DEN LANDE

De tijd is rijp om een duidelijke lijn te krijgen in het landelijk CDA-Vrouwenberaad.
Een coördinatie-commissie gaat hieraan werken en doet een dringend beroep op u voor informatie over plaatselijke en regionale verbanden.
Wilt u ons informatie zenden over:
Welke CDA-Vrouwenberaden bestaan er?
Welke aktiviteiten ontwikkelen zij?
Welke organisatievorm hebben zij gekozen?
Welke financiële middelen hebben zij?
Belt u of schrijft u ons onmiddellijk.

Mevrouw A. van Vliet-Boers
Loseweg 103
Apeldoorn *055-213600*
Mevrouw M. Chorus-Menken
Kloosterstraat 38
Lage Mierde *04259-793.*

Die moet u hebben!!!

Enkele bijzonder actuele publikaties voor juist deze verkiezingstijd zijn:

Grondpolitiek

De CDA-brochure „Grondeigendom en grondbeheer" geeft alle informatie en achtergronden over de CDA-visie op de grond. **Prijs: ƒ 3,75.**

CDA-profiel

In „Plichten en Perspectieven" wordt een aanzet gegeven tot een profielschets voor wat het CDA is en wil zijn. Prijs ƒ 3,90. Evenals het politiek program „Niet bij brood alleen" onmisbaar om de politieke filosofie te kennen.

Inkomensbeleid

Drs. Ad Schouten schreef onlangs een boekje over een actueel strijdpunt: de inkomenspolitiek. Hij geeft een bijbelse benadering. Hoe liberalen en socialisten denken komt ook uitvoerig aan de orde. **Prijs : ƒ 6,25.**

Abortus

Het CDA heeft allerwegen roem geoogst met het initiatief wetsontwerp over de abortus. Mevr. J. van Leeuwen verwierf veler lof met een indrukwekkende verdediging van dit ARP/KVP-ontwerp. Bestel die handzame dokumentatie. **Prijs: ƒ 6,95.**

Bestellingen: Stort verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. ARPartij Stichting, Den Haag, m.v.v. gewenste.

Ontwikkelingen in collectieve sector problematisch

Waar liggen de grenzen van de groei?

Door drs. M. J. van Rooyen

Bij een collectieve druk van rond 55% beschikken we thans over een stelsel van collectieve voorzieningen dat een hoeksteen van het maatschappelijk welzijn is geworden. Het probleem bij de collectieve lasten is niet alleen het absolute niveau, maar vooral het tempo waarin dit toeneemt. En dit tempo heeft in de achter ons liggende jaren ontzettend hoog gelegen. Nam in de 10 jaar na 1953 de collectieve druk inclusief die van de nietbelastingmiddelen slechts met 4,5% toe, in die 10 jaren na 1963 bedroeg de stijging echter bijna 14%. En in de jaren daarna zou dit tempo zich onverminderd voortzetten en steeds meer de neiging krijgen zich te versnellen al kon in 1975 en 1976 de lastenontwikkeling enigszins gematigd worden.

De trend van de uitgaven - en deze is uiteindelijk toch bepalend voor de ontwikkeling van de collectieve lasten - ging echter onverminderd in opwaartse richting.

1%-beleid

Het zgn. 1%-beleid: het beleid dat de totale stijging van belastingen, sociale premies en de meeste niet-belastingmiddelen aan een norm heeft gebonden. Door de introductie van deze norm voor het totaal van collectieve lasten is de problematiek van de grenzen van de belastingheffing verbreed tot die van de grenzen van de totale collectieve lasten. Deze totaalnorm behoeft echter nog niet in te houden dat daarmee ook de problematiek voor de belastingen is verlicht. Het stellen van juist een totaalnorm, zonder enige onderverdeling binnen die totaainorm, bergt het gevaar in zich dat in feite de belastingen steeds de norm moeten volmaken en dat daarmee de belastingen toch nog sterk overbelast raken.

De 1%-norm betekent voor de problematiek van de belastingen in vergelijking met het verleden - dus niet in vergelijking met een toekomstige ongewijzigde beleidssituatie - geen verlichting. Wanneer men de opbouw van de 1%-norm - gegeven de veronderstellingen zoals beschreven in de Miljoenennota 1977 (blz. 96 e.v.) vergelijkt met de opbouw van de collectieve lastenstijgingen in het verleden, dan blijft de relevante belastingdrukstijging in de periode 1977/1980 gemiddeld circa 0,6, net als in de periode 1965/1976. In termen van belastingdrukstijging dus geen verlichting. Wanneer men tevens bedenkt dat deze drukstijging moet worden gerealiseerd vanaf een hoger niveau van belastingdruk en bij een geringere reële groei dan in het verleden, is er zelfs sprake van een verzwaring ten opzichte van het verleden. Ook kan worden gesproken van een verzwaring, indien we tot en met 1980 geplande belastingdrukstijging vergelijken met de aflopende belastingdrukstijging die het Kabinet nog voor ogen had in de meerjarenafspraken van 1975. Deze zou toen aflopen tot een stijging van 0,4% in 1978. Voor de jaren 1976 t/m 1978 ging men toen uit van het volgende verloop: 0,5, 0,4, 0,4. **De 1%-norm mag dus niet direct worden geïnterpreteerd als een duidelijke verlichting van de problematiek in de sfeer van de belastingen.**

Dit wordt wellicht nog duidelijker wanneer ik straks zal ingaan op de concrete tariefverhogingen van inkomstenbelasting en omzetbelasting, die noodzakelijk zouden kunnen zijn bij de strikte uitvoering van de tot 1980 geplande belastingdrukstijgingen binnen de 1% norm.

Daarentegen betekent de 1%-norm vooral in combinatie met het geplande aanvullende beleid in de sfeer van de sociale verzekeringspremies wel een duidelijke verlichting ten opzichte van het verleden. Het ziet er naar uit dat hier de drukverzwaring zeer gematigd zal zijn.

Lange remweg

De ombuiging van de groei van de collectieve lasten tot 1% is natuurlijk een hele stap. De remweg van matiging van de collectieve sector is - als bij een mammoettanker - lang, juist omdat hierbij in belangrijke mate de positie van de sociaal zwakkere in het geding is. Fel op de rem trappen zou leiden tot sociale kettingbotsingen. Maar bij die 1% kan het natuurlijk niet blijven, indien we bedenken dat, de 1%-norm reeds een beslag van 80% op de groei van het nationaal inkomen legt en dat dit marginale beslag snel verder groeit. Indien de structurele groei van het nationaal inkomen 3,75% zou blijven - een daling zal waarschijnlijk eerder het geval zijn - dan betekent de 1%-norm dat in het midden van de jaren negentig aan de groei van de particuliere sector een eind is gekomen. Dit moment naderen we des te sneller wanneer de 3,75% niet wordt gehaald. Alleen al deze ontwikkeling laat m.i. zien dat aan een verdere matiging niet ontkomen kan worden. Een matiging tot 0,6 à 0,7% zoals het CDA wil betekent - wederom wanneer aan die 0,7% voortdurend zou worden vastgehouden - dat het moment waarop de overheid de hele groei van het nationale inkomen opslokt, wordt uitgesteld tot enige jaren na de eeuwwisseling. Dit maakt een verdere matiging na 1981 tot beneden de 0,7% onontkoombaar om juist het draagvlak van de collectieve sector op de langere termijn veilig te stellen.

Drie varianten

Laat ik nu, terugkeren naar de concrete tariefverhogingen die bij toepassing van de 1%-norm zoals in de miljoenennota 1977 voorzien, noodzakelijk zouden zijn. In deze miljoenennota - blz. 47 en 96 e.v., voor wie het wil nalezen - heeft Minister Duisenberg aangegeven dat de 1%-norm voor de belastingen een relevante drukverhoging tot en met 1980 van 1,85% impliceert. Dit betekent drie jaar lang belastingplannen van ca. 2 miljard per jaar. Dit zou men kunnen vertalen in wat ik al een tijd geleden heb genoemd een meerjarenbelastingplan, een planning van de tariefverhogingen die men bij diverse belastingen moet plegen om de noodzakelijke middelen binnen te krijgen. Er zijn drie hoofdvarianten denkbaar om de noodzakelijke drukstijgingen te realiseren. In al de drie varianten wordt uitgegaan van een 80% inflatiecorrectie. Het niet toepassen van de volle 100% betekent overigens reeds een verzwaring van de druk van de inkomstenbelasting. De eerste variant is dan dat van de loon- en inkomstenbelasting alle tariefpercentages met 5 punten moeten worden verhoogd, hetgeen b.v. zou betekenen dat het marginale belastingtarief voor de modale werknemer stijgt tot 37% naast de sociale premies, die hij moet betalen. Een ander alternatief zou zijn een verhoging van de omzetbelasting met in totaal 4 punten. Dus het algemene tarief van 18 naar 22 procentpunten en het lage tarief van 4 naar 8. Als derde alternatief is nog denkbaar dat de 1,85 macro-belastingdrukstijging (3 x 2 miljard) wordt gerealiseerd via een combinatie van verhoging van loon- en inkomstenbelasting èn omzetbelasting. Ik vertel hier niets nieuws. In de antwoorden van Minister Duisenberg op Kamervragen (vraag 8), gesteld naar aanleiding van de miljoenennota 1977, kan men dit alles nog eens nalezen. Hieruit ziet men dat de 1%-norm toch nog in de sfeer van de belastingen zeer forse tariefverhogingen zou inhouden en de marginale tarieven tot ongekende hoogte zou doen oplopen. Voor de gehele komende kabinetsperiode 1978/1981 zal de stijging vooraf van de collectieve lasten tot minder dan 1% beperkt moeten worden, waardoor de genoemde tariefverhogingen lager kunnen uitvallen. Het CDA wil daarom de stijging tot minder dan 1% beperken. Want dat de door mij geschetste tariefverhogingen een groot probleem zijn is duidelijk. In de miljoenennota (blz. 47) schrijft Minister Duisenberg dan ook dat „het vinden van deze bedragen uitsluitend via belastingen een buitengewoon moeilijke opgave zou zijn. Een nadere concretisering van die maatregelen is thans niet mogelijk; daarbij zullen nl. behalve de belastingen ook in de beschouwingen moeten worden betrokken de niet-belastingmiddelen en de rijksbijdragen aan de sociale verzekeringsfondsen."

Het perspectief voor de belastingen wordt nog somberder indien we bedenken dat na 1980 de aardgasbaten gaan terugiopen. Dit betekent bij ongewijzigd beleid dat de problematiek voor de belastingen nog verder wordt verzwaard, omdat deze dan de terugiopende financiering uit de aardgasbaten moeten opvangen.

SCHIJNBARE PARADOX

Samengevat zou ik het volgende willen zeggen.

De 1%-norm betekent geenszins dat de problematiek van de belastingen is verlicht. Integendeel. In de komende jaren zouden zelfs bij een strikte uitvoering van de 1%-norm zeer omvangrijke tariefverhogingen van ruim 2 miljard nodig kunnen zijn gedurende 4 jaar. Het 1%-beleid was een belangrijke stap. Desondanks is gebleken dat ook de invulling van deze tot 1% beperkte stijging op grote problemen stuit. Ik heb laten zien zuiver ter illustratie tot welk een hoogte bij het 1%-beleid de tarieven van inkomstenbelasting en omzetbelasting dan zouden stijgen, daarmee tegelijk aangevend dat de 1%-norm moeilijk is vol te houden, maar slechts een eerste aanzet tot verdere matiging van de collectieve lastenstijging moet zijn; want ik wil geenszins de indruk wekken dat de door de regering voor de komende jaren genoemde tariefverhogingen er ook persé moeten komen. Juist niet! Ze zijn echter reeds opgenomen in de meerjarenramingen van het Kabinet van vorig jaar en wanneer geen verdere ingreep plaatsvindt in het tot dusver gevoerde uitgavenbeleid zal het Nederlandse volk met deze grote belastingverhogingen kunnen worden geconfronteerd. Als het maar enigszins kan moeten we die tariefverhogingen zien te matigen, alleen al om de prikkel te verminderen, die dergelijke tariefverhogingen - gegeven de gewenste reële groei voor de werknemer - geven aan het afwentelingsgedrag en dus aan de nominale ontwikkeling. Immers het verder terugdringen van de loon- en prijsstijgingen en dus van de inflatiespiraal is een eerste prioriteit. Mogelijk dat in de toekomst enig soelaas voor de belastingen gevonden kan worden door de aanwending van eventuele extra aardgasbaten uit export voor vermindering van de belastingplannen. Tot nu toe bevinden deze middelen zich nog buiten de 1%-norm. Wellicht zou ook een deel van de recente extra belastingopbrengsten kunnen worden aangewend ter verlichting van de enorme dekkingsproblematiek. Maar de duurzame afremming van de stijging van collectieve lasten zal slechts tot stand gebracht kunnen worden via een verdere indamming van de uitgavengroei na de explosieve ontwikkeling in de afgelopen jaren. Deze verdere indamming van de groei van de uitgaven dient uitsluitend om een werkelijk en krachtig herstel van de werkgelegenheid vooral op de langere termijn te bereiken en derhalve ook om aldus de collectieve sector in stand te houden, waar mogelijk te versterken. Een schijnbare paradox.

Wennen

De onenigheid in de kersverse CDA-fractie over de samenstelling van de leiding heeft velen in het land een flinke kater bezorgd.

Iedereen weet, dat het eenheidsstreven in de Nederlandse christen-democratie niet zonder strubbeling verloopt noch kan verlopen. Daarvoor zijn de tradities te sterk verworteld, de politieke betrokkenheid bij de zaak te groot. Gelukkig maar. Zonder het nemen van barrières kunnen wij ons geen verworvenheden indenken.

Het CDA is geen droom maar een brok levende realiteit met alle goede en kwade kanten vandien.

Het CDA is meer dan de som van de delen, maar ook is het CDA een federatie op weg naar meer. Dat federatieve zal ook zijn weerslag in de samenstelling van de leiding, de gewichten van de door de partners bezette functies moeten hebben. Dat kan op verschillende manieren geregeld worden. De meest elegante manier om dit te regelen is . . . het niet te regelen; d.w.z. het aan het onderling begrip over te laten. De vraag rijst dan wanneer en in welke vorm het onderling begrip de overhand moet krijgen boven andere motieven. Nog ingewikkelder wordt het als een keuze tussen concrete personen gemaakt moet worden.

De leidende persoonlijkheden zijn moeilijk vergelijkbaar, zij verschillen sterk in type. Zij genieten elk een brede waardering, maar op grond van uiteenlopende eigenschappen. Problemen genoeg. Het is dan ook niet wijs om de bezetting van de leidende functies in het CDA steeds ad hoc te bepalen. Er is geen onzichtbare hand die dit vrije spel van krachten vanzelf tot aanvaardbare verhoudingen voert.

Op dat punt heeft de fractie zichzelf overschat. Daaruit zullen wij lering moeten trekken. Natuurlijk gaat het er niet om een krampachtige verdeling van alle posities te construeren. Maar het zal alle groepen in het CDA duidelijk moeten zijn dat men de indruk dient te vermijden als zou men willen overheersen in plaats van te dienen. Dat vereist meer dan onbevangenheid, het eist dat men zich in elkaars positie kan inleven en dat men een soort verdelende gerechtigheid betracht.

Wij willen ons keren tegen diegenen, die in de recente moeilijkheden domweg een persoonlijke strijd om de banen zien.

Zoiets ordinairs is er niet aan de hand. Het gaat om een goede weerspiegeling van de veelkleurigheid van het CDA in de leiding daarvan, zodat wij als kiezers het CDA als ons aller politieke organisatie erkennen, en zodat ieders bekwaamheid optimaal voor het CDA kan worden aangewend.

De fractie heeft zich ingespannen om het geschonden vertrouwen te herstellen. Ook in het openbaar is daarop door onze politici op een waardige wijze gereageerd; dat siert hen. Wij hopen dat het zo verder mag gaan.

Partijbestuur in nieuwe samenstelling bijeen

Het partijbestuur vergaderde 3 juni in zijn nieuwe samensteiling. Het bestuur nam daarmee afscheid van ds. D. Biesma, L. de Graaf, mw. P.C. Lodders-Eifferich, mr. K.H. Prins, mw. A.J. Schut-Heidinga, M.H.L. Weststrate en drs. R. Zijlstra en verwelkomde de nieuw gekozen bestuurleden.

W. de Graaf (in het bijzonder gefeliciteerd met zijn benoeming tot algemeen secretaris van het NCOV), A. v.d. Glind, drs. K. de Jong Ozn., drs. J.J. Meijer, ds. J. Plantinga, drs. J.G. van Rijn, prof. J.P. Versteeg, mw. A. de Vries-Hoppe, mw. A.C. Westhoff-Hubée, mw. Winsemius-Korfker, dr. H.E.S. Woldring en mw. N. Zuidema-Van Dijk.
Het met zoveel nieuwe koppen bemande partijbestuur stak van wal met de partij de juiste koers te doen varen en liet zich daarbij vakkundig voorlichten door dhr. Aantjes, die bij het verlaten van de haven als loods aan boord was genomen om het vastlopen tijdens het bespreken van de verkiezingsuitsiag, de formatie en het fractieberaad te voorkomen.

Verkiezingsuitslag

Naast tevredenheid over de 49 behaalde zetels kreeg de grote opkomst tijdens de verkiezingen een bijzondere vermeiding. Benieuwd is het bestuur naar de relatie tussen de kabinetscrisis en de verkiezingsuitslag. Na bestudering van het landelijk verkiezingsonderzoek zijn daarover pas conclusies te trekken en consequenties te verbinden. Het achterblijven van de gebieden waar voorheen de KVP een sterke aanhang had vraagt om een bestudering van de relatie van het CDA met het NKV.

Formatie

Het feit dat de spectaculaire winst van de PvdA, haar, ook in absolute cijfers, als de grootste partij uit de verkiezingen te voorschijn doet komen, legt bij deze partij, in het bijzonder bij haar lijsttrekker een grote verantwoordelijkheid.
Het bestuur ondersteunt het advies dat de CDA-fractievoorzitter heeft uitgebracht aan H.M. de Koningin: een parlementair meerderheidskabinet steunend op PvdA en CDA omdat zo'n kabinet voldoet aan de inmiddels welbekende door het CDA gehanteerde formatiecriteria.
Evenals de fractie, is het bestuur van mening dat de heer Den Uyl de eerst aangewezene is om ais formateur op te treden, omdat:
1e de verkiezingsuitslag daar naar verwijst,
2e van de heer Den Uyl verwacht mag worden over zoveel gezag te beschikken, dat hij t.a.v. de veriangens van de PvdA regulerend kan optreden.
Ten aanzien van eventuele deelname van D'66 aan het te formeren kabinet stelt het bestuur zich op het standpunt dat dit in de eerste plaats een aangelegenheid is van de PvdA en D'66 onderling.
Voor het welslagen van de poging een kabinet te formeren dat steun vindt bij de fracties van PvdA en CDA zal de richting die de PvdA inslaat - die van een gematigd beleid of toenemende radicalisering - van doorslaggevende betekenis zijn.

Fractieberaad

In een uitvoerig gesprek besteedt het partijbestuur aandacht aan de in de CDA-fractie gerezen moeilijkheden. Betreurenswaardig is het dat door deze gebeurtenissen het vertrouwen dat door de kiezer aan de vertegenwoordigers van het CDA is gegeven, een deuk heeft opgelopen. Het bestuur stelt zich dan ook achter de opvatting van het CDA-bestuur, dat reeds aan de fractie van zijn bezorgdheid met betrekking tot de gang van zaken heeft doen blijken.
Bemoedigend is echter het feit dat de fractie de kracht heeft gevonden terug te komen op een foutieve beslissing.
De scheidende leden van het p.b. wensten het nieuwe p.b. veel wijsheid toe bij de te nemen beslissingen op weg naar een CDA.
Een niet minder belangrijke zaak waarvoor beslissingen genomen moeten worden in verband met de in 1978 geplande verkiezingen voor het europees parlement is het programma van de EVP.

Minister De Gaay Fortman onthulde dinsdag 7 juni jl. het borstbeeld van oud-minister-president prof. mr. P. S. Gerbrandy in het gebouw van de Tweede Kamer.

Dagelijks bestuur samengesteld

**Tijdens de vergadering van het partijbestuur van 3 juni jl. was ook de samenstelling van het dagelijks bestuur aan de orde. Dit college kan maximaal uit negen stemhebbende leden bestaan. Vijf personen worden door de kiesverenigingen rechtstreeks in functie gekozen: de voorzitter (H. de Boer), twee ondervoorzitters (dr. D. Th. Kuiper en prof. dr. ir. B. Krol), de penningmeester (M. Paats) en de voorzitter van de Organisatie Commissie (N. Schouten).
De overige leden werden door en uit het partijbestuur gekozen. Besloten werd drie personen te verkiezen en een plaats open te laten tot in ieder geval de augustusvergadering. Het partijbestuur herkoos E. Wiersema en dr. S. Faber. Tot nieuw lid van het db werd gekozen mevrouw N. Zuidema-Booy te Hilversum.
Twee personen zijn uit het db verdwenen, mevrouw P. C. Lodders-Elfferich en prof. J. H. Prins, die zich beiden niet beschikbaar hadden gesteld voor de functie van partijbestuursiid.**

Bijzonder nummer AR- staatkunde

In het mei/juni-nummer van Anti Revolutionaire Staatkunde, het maandblad van de Dr. A. Kuyperstichting, zijn studies opgenomen over sectoren van het afgelopen vier jaar gevoerde kabinetbeleid:

- *Openbaar bestuur, openbaar vervoer en ruimtelijke ordening door drs. W. van den Bos Czn.*
- *Sociaal-economisch en financieel beeld, door drs. H. Borstlap.*
- *Onderwijs, door drs. W. J. Destman.*
- *Internationale betrekking, door mr. Frank A. Bibo.*

In deze studies is gepoogd het gevoerde kabinetsbelieid in kaart te brengen en te bespreken tegen de achtergrond van de accenten die de afgelopen jaren vanuit de christen-democratische fracties in het parlement en van uit de wetenschappelijke instituten naar voren zijn gebracht.
Dit nummer van AR-Staatkunde is met ruim 150 pagina's een „boekje" geworden met een schat aan overzichtelijk en systematisch bijeengebrachte en vanuit de „christen-democratische" beginselen getoetste beleidsdaden op de genoemde centrale sectoren van de afgelopen jaren gevoerde kabinetsbeleid.
Dit nummer kan men bestellen bij de Dr. A. Kuyperstichting, tel. 070-606838 (van 9 tot 1 uur, vragen naar mevr. De Goede); het kost ƒ 6,95.
Nog beter kan men zich gelijk als abonnee van AR-Staatkunde opgeven. Het blad kost ƒ 28,- per jaar, voor studenten ƒ 17,50.

Basiskursussen voor politieke vorming

De in CDA-verband samenwerkende Stichtingen voor kader- en vormingswerk van ARP, CHU en KVP bieden de leden van de CDA-partijen in het seizoen 1977/1978 een gevarieerd activiteitenprogramma aan. Als onderdeel van dat programma worden een aantal cursussen voor „beginners" georganiseerd.

Twee avondcursussen

De Stichting Kader- en vormingswerk CHU organiseert deze cursussen. De bedoeling van deze cursussen is in kleine kring op twee avonden de levensbeschouwelijke achtergrond van de politiek en de toepassing daarvan in de praktijk aan de orde te stellen. Indien een afdeling of kiesvereniging gebruik wil maken van deze mogelijkheid, dient zij daartoe kontakt op te nemen met de vormingsstichting van de CHU.

Werkgroepen werk

Deze werksoort - voor KVP-leden niet onbekend - staat open voor alle leden van de CDA-partijen. Een centrale werkgroep stelt jaarlijks een aantal werkstukken op over verschillende thema's. Zo'n werkstuk wordt voorzien van een vragenlijst ter bestudering, ter bespreking en ter becommentariëring toegezonden aan de in het land functionerende werkgroepen.
Na beantwoording van de bij het werkstuk gevoegde vragenlijst maakt de Centrale Werkgroep een verzamelrapport en draagt zorg voor verschijning daarvan voorzien van commentaar in het partijblad van de KVP „Politiek Nieuws". Wie aan deze werksoort wil meedoen kan zich opgeven bij de vormingsstichting KVP, waar ook ter nadere informatie een folder over het werkgroepen werk verkrijgbaar is.

Landelijke basiscursussen

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP organiseert 3 landelijke basiscursussen. Hiermee richt de stichting zich op leden van de CDA-partijen, die meer willen zijn dan een „lid op papier" met de bedoeling zo breed mogelijk de politiek dichter bij de leden en de leden dichter bij de politiek te brengen. Daartoe staan tijdens de cursussen op het programma:

Het CDA en de CDA-partijen
visie op de overheid
voorlichting door partij en fractie
politieke stromingen in Nederland
discussie over actuele politiek
sociaal-economische verhoudingen
binnenlandsbestuur
gemeenteraadsspel
bezoek aan Tweede Kamer
en partijbureau.

Ten behoeve van deze cursus zullen politici, partijkader en medewerkers van de wetenschappelijke instituten worden gevraagd om als docent op te treden. Van hen die aan deze cursus willen deelnemen, wordt verwacht dat zij de gehele cursus volgen en mede door hun actieve deelname (middels o.a. het voldoen van schriftelijke opdrachten) de cursus tot een succes maken. Van de zijde van de Stichting wordt zorg gedragen voor het nodige studiemateriaal.
De cursussen vinden plaats:
a) te Zwolle in Hotel-restaurant Wientjes, Stationsweg 7 op donderdag, 1 september 1977, 6 oktober 1977, 10 november 1977, 15 december 1977 en 19 januari 1978.
b) te Soesterberg in het Centrum Kontakt der Kontinenten, Amersfoortsestraat 20 op 14 en 15 oktober 1977, 4 en 5 november 1977, 13 en 14 januari 1978 en 10 en 11 februari 1978. Deze cursussen beginnen steeds op vrijdagavond 19.00 uur.
c) te 's-Hertogenbosch, in het Jeroen Bosch Huis, Hinthamerstraat 74 op donderdag, 12 januari 1978, 2 februari 1978, 23 februari 1978, 16 maart 1978 en 30 maart 1978.
Het inschrijfgeld voor deze cursussen bedraagt ƒ 25,-. Aanmelding kan geschieden door toezending van bijgaand aanmeldingsformulier.

Aanmeldingsformulier

Naam: _____

Adres: _____

Woonplaats: _____

Lid van: ☐ ARP ☐ CHU ☐ KVP ☐ CDA

_____

Basiskursus

Hierbij geef ik mij op voor de basiscursus te
☐ Zwolle

☐ Soesterberg

☐ 's-Hertogenbosch

Deze bon opsturen naar de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP,
Dr. Kuyperstraat 3,
Den Haag.

Werkgroepenwerk
☐ Ik zou graag willen doen aan het werkgroepenwerk
☐ geïnteresseerd in werkgroepenwerk en vraag folder aan.
Bon opsturen naar Stichting Kader-
en Vormingswerk KVP, Mauritskade 25, Den Haag.

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Lid van: ☐ ARP ☐ CHU ☐ KVP ☐ CDA

Acceptgirokaarten

**Op 12/13 mei zijn aan diegenen die tot dan nog niet hun contributie over 1977 betaald hadden acceptgirokaarten verzonden. Door een programmeerfout is op de kaart „1e herinnering" gedrukt, dit had moeten zijn „2e herinnering", wilt u de kaart ook als zodanig beschouwen?
Verder maken wij van de geiegenheid gebruik om allen die nu nog niet betaald hebben te vragen dit zo spoedig mogelijk te doen. Bij voorbaat onze hartelijke dank.**

Stichting vormingswerk instituut voor politieke scholing

Mauritskade 25-'s-Gravenhage-Telefoon (070) 653934

Commentaar n.a.v. het werkstuk en verzamelrapport midden- en kleinbedrijf

DOOR HET CDA TWEEDE KAMERLID T. KROSSE

In het algemeen geven de werkgroepen op de eerste vraag(a) een aantal inzichten weer waarmee kan worden ingestemd. Met name kan hierbij gedacht worden aan de veelvuldig genoemde dienstverlenende, distribuerende en communicatieve funktie, alsmede de leefbaarheids- en sociale funktie in kleine kernen.

Ook bij de beantwoording op vraag 1b wordt door een groot aantal werkgroepen o.i. een juiste benadering weergegeven doordat zij als belangrijkste funktie van het Midden- en Kleinbedrijf zien de dienstverlening, de communicatie en de duidelijke persoonlijke benadering. Wij kunnen tevens onderschrijven dat die funktie een stuk verantwoordelijkheidsbesef meebrengt.
De grootste problemen van het Midden- en Kleinbedrijf zijn de nogal sterk gestegen loonkosten waarbij we niet moeten vergeten de invoering van het wettelijk minimum jeugdloon per 1 januari 1974. Het is nog altijd zo dat de cao-lonen worden afgesteld op die bedrijven die in het algemeen een hoge produktiviteit kennen maar waar relatief betrekkelijk weinig mensen werken.

En terecht zeggen de middenstandsorganisaties dat dit op den duur niet kan doorgaan, temeer daar een produktiviteitstoename in deze sector moeilijk is te realiseren.
Ook wordt door de werkgroepen de concurrentiefactor aangevoerd als één van de grootste problemen. Wij menen evenwel dat juist bij specialisatie en persoonlijk contact de consument niet meer uitsluitend zal kijken naar de prijs. Een voorbeeld hiervan is de „warme bakker" die steeds meer in opkomst is alhoewel dit in de zestiger jaren ondenkbaar was.

Voor wat betreft de fiscale zaken wachten wij op de uitkomsten van de studie Hofstra. Hierop vooruitlopend heeft men wel al de zelfstandigenaftrek toegepast.

Het is verheugend te kunnen constateren dat een groot aantal werkgroepen een betaalde begeleiding en voorlichting bepleiten. Er is aan deze uitbreiding de laatste jaren veel aandacht besteed en er zijn nogal wat nieuwe consulenten op dat terrein aangesteld. Ten aanzien van de kredietfaciliteiten is een eenvoudige procedure ingesteld die men op aanvraag op het Departement van Economische Zaken kan verkrijgen.

In het kader van de sociale maatregelen is een steunregeling voor oudere zelfstandigen tot stand gekomen. De nieuwe regeling voor oudere zelfstandigen tot stand gekomen. De nieuwe regeling Rijksgroepsregeling Oudere Zelfstandigen (R.O.Z.) is van toepassing op zelfstandigen van 58 tot 65 jaar, die nog minstens de helft van het minimuminkomen in hun bedrijf verdienen. Om voor de aanvulling tot de geldende bijstandnorm in aanmerking te komen hoeven zij hun bedrijf niet te beëindigen. Wel moeten zij tenminste vijf jaar hun bedrijf of beroep uitgeoefend hebben. Het eigen geïnvesteerde vermogen, dat niet bij de bepaling van de aanvulling in aanmerking wordt genomen, zal tot een bedrag van ƒ 100.000,- vrij zijn. Daarboven telt het wel mee.

Om op het werkgroepenwerk terug te komen, kan concluderend gesteld worden dat hetgeen de werkgroepen op het terrein van het Midden- en Kleinbedrijf aan voorstellen hebben gebruikt in overeenstemming is met wat de CDA-frakties trachten te bewerkstelligen.

Verzamelrapport Midden- en kleinbedrijf

In de maand maart verscheen een werkstuk dat handelde over het midden- en kleinbedrijf. Daarop reageerden 39 werkgroepen met een rapportage. In totaal namen aan deze werkgroepen 305 leden deel. Onderstaand geven wij een samenvatting van de gegeven antwoorden en in het bijgaand artikel een commentaar vanuit de Tweede Kamer.

Vraag 1a:
Welke funkties vervult volgens u het midden- en kleinbedrijf in onze samenleving?

Uit de antwoorden blijkt dat vooral de sociale funktie van het midden- en kleinbedrijf erg belangrijk wordt gevonden. De communicatie tussen ondernemer en zijn cliënt kan in een kleinschalig geheel tot zijn recht komen, terwijl ook het midden- en kleinbedrijf in kleinere woongemeenschappen de leefbaarheid verhoogt. Service en distributie zijn ook funkties die bij de werkgroepen hoog staan aangeschreven. Bijna de helft van het aantal werkgroepen noemt ook werkgelegenheid als funktie van het midden- en kleinbedrijf.

Vraag 1b:
Welke zijn voor u de belangrijkste funkties?

Antwoord:
In volgorde worden dan genoemd:

dienstverlenende funktie	13 x
persoonlijke benadering	8 x
werkgelegenheid	8 x
communicatie	7 x
distributie	5 x

Vraag 2:
Welke zijn volgens u de grootste problemen waarmee het midden- en kleinbedrijf kampt?

Antwoord:
Het grootste deel van de werkgroepen noemt als hoofdprobleem de loonkosten (28x). 24 maal wordt ook de concurrentie met het groot bedrijf genoemd. De inflatie wordt 12x genoemd, de premiedruk van sociale premies worden nog eens apart 9 x genoemd, de kapitaalsvoorziening wordt 9 x genoemd, een te zware belastingdruk wordt 7 x genoemd en reglementering door de overheid wordt ook 7 x genoemd.

Vraag 3a:
Op welke wijze en in hoeverre zou de overheid het midden- en kleinbedrijf tegemoet kunnen komen?

Antwoord:
De meest genoemde suggesties volgen hier in volgorde:

Meer c.q. uitgebreidere belastingfaciliteiten	14 x
Subsidiemogelijkheden zowel t.a.v. de kosten van personeel als rentesubsidie	10 x
Door specialisten gratis beschikbaar te stellen	10 x
Door gelijkstelling van sociale voorzieningen van zelfstandigen aan werknemers	8 x
Betere en meer kredietfaciliteiten	6 x
Bestrijding van inflatie	4 x

Eén werkgroep acht een minister voor het midden- en kleinbedrijf noodzakelijk.

Vraag 3b:
De overheid moet bezuinigen. Hoe zijn uw beleidsaanbevelingen daarmee te rijmen?
8 werkgroepen hierdoor kennelijk wat in verlegenheid gebracht antwoorden niet op deze vraag. Andere werkgroepen doen de volgende suggesties:
Het belang van het midden- en kleinbedrijf, alsmede de problemen waarmee het midden- en kleinbedrijf heeft te kampen zijn van dien aard dat ongeacht bezuinigingen noodzakelijkheid van extra uitgaven verantwoord wordt geacht. Dit antwoorden 4 werkgroepen. 3 werkgroepen pleiten voor het creëren van financiële ruimte door bezuinigingen op de collectieve voorzieningen. 4 werkgroepen pleiten voor een gefaseerde invoering van de verschillende dor hen geuite wensen bij de vorige vragen. Andere suggesties komen steeds neer op het bezuinigen van overheidsuitgaven op het ene terrein, om dan de extra uitgaven ten aanzien van het midden- en kleinbedrijf te kunnen doen.

Vraag 4:
Wat vindt u van het binden van de gemiddelde arbeidskosten (lonen, sociale premies) aan de arbeidsproduktiviteiten van de dienstensector?

Antwoord:
22 werkgroepen vinden dit een aanvaardbaar uitgangspunt. 4 van deze 22 werkgroepen vragen zich echter af hoe de arbeidsproduktiviteit in deze sector gemeten kan worden. 6 werkgroepen hebben geen mening. 11 werkgroepen vinden het geen aanvaardbaar uitgangspunt.

Vraag 5a:
Vindt u dat de overheid een minimuminkomen moet garanderen?

Antwoord:
22 werkgroepen zijn van mening dat de overheid een minimuminkomen moet garanderen. 7 werkgroepen zijn van mening dat het garanderen van een minimuminkomen niet zonder meer mag geschieden, een aantal voorwaarden zullen daaraan moeten worden verbonden. Genoemd wordt enerzijds de prikkel tot ondernemen mag niet worden weggenomen en anderzijds de overheid moet een niet al te grote greep krijgen op het particuliere bedrijfsleven. 9 werkgroepen achten het garanderen van een minimuminkomen niet wenselijk. 1 werkgroep tenslotte heeft geen mening.

Vraag 5b:
Wat vindt u van het standpunt van de schrijvers van de CDA brochure Midden- en Kleinbedrijf in deze?

Antwoord:
24 werkgroepen zijn het met dat standpunt eens.
7 werkgroepen staan daar afwijzend tegenover.
8 werkgroepen hebben geen mening.

Kamervoorzitter Vondeling bedankte het bestuur van de ARP voor de aanbieding van het borstbeeld van prof. mr. P. S. Gerbrandy aan het Parlement.

Aan alle KVP-jongeren

Ondanks tegengestelde verwachtingen bij sommigen breiden de KVP-Jongeren zich met rasse schreden uit wellicht ook mede als gevolg van de suksessen met betrekking tot het CDJA. Hoe dan ook als wij de Christen-Democratische Jongeren in Nederland willen organiseren in CDJA-verband zullen ook de jonge KVP-ers de mogelijkheden moeten hebben zich daarbij aan te sluiten en omgekeerd het huidige bestuur moet de mogelijkheden hebben te weten waar de jongeren dan wel te vinden zijn. Het blijkt namelijk dat in het komputerledenbestand van de KVP geen gegevens aanwezig zijn omtrent de leeftijd van de leden.

De Stichting KVP-jongeren heeft zich ten doel gesteld werkzaam te zijn voor alle KVP-ers beneden de 35 jaar.

Willen alle KVPJ-ers beneden de 35 jaar hun geboortedatum aan ons bekend maken

Naam: .....

Voornamen: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Afdeling: .....

DOET U AAN REKREATIE?

Dan kunt u bij ons terecht voor:

trekkerstenten
kampeerartikelen
polyester boten
vrije tijdskleding
hengelsportartikelen

CAMPING SHOP
Bleeklaan 39 - LEEUWARDEN - Tel. 05100-26077

****

BISSCHOPPELIJK COLLEGE
HAGEVELD
HEEMSTEDE

INTERNAAT
voor jongens

atheneum (met latijn)
(eigen school)

gymnasium/havo/mavo
(scholen in Haarlem en Heemstede)

U bent met uw zoon op zoek naar een nieuwe school.
Hebt u ook gespeeld met de gedachte, dat een school-internaat een mogelijkheid is?
Ons college wil een leer- en leefgemeenschap zijn voor jongens. Studiebegeleiding, schooladvies, beroepskeuze en persoonlijkheidsvorming krijgen veel aandacht.

Om de band met het gezin en de eigen omgeving te behouden zijn de jongens in de weekends thuis.
Stelt u vrijblijvend op de hoogte.

Inlichtingen bij de directie van Hageveld, Cruquiusweg 15, Heemstede.
Telefonisch bereikbaar tussen 9.30 en 10.30 uur; 023 - 282350.

****

SPAARBRIEVEN

Een storting van ƒ 1000,– levert op na:

3 jaar	**ƒ 1235,-**	**(7 1/4 %)**
4 jaar	**ƒ 1350,-**	**(7 3/4 %)**
5 jaar	**ƒ 1490,-**	**(8 1/4 %)**

CHR. SPAARBANK „EIGEN HAARD" GRONINGEN

Lopende Diep 7 - Tel. 050-127902-127687

SCHOOLINTERNAAT DON BOSCO LEUSDEN

Het schoolinternaat Don Bosco stelt zich tot taak om jongens die het voortgezet onderwijs volgen een aangepaste begeleiding te geven.

— **technische school op eigen terrein**
— **speciale voorbereidingsklas voor de M.T.S.**
— **intensieve studiebegeleiding**
— **volop gelegenheid voor sport en recreatie**

Het adres is:Dodeweg 6
LEUSDEN bij Amersfoort. Tel. 033-43544.

CDA

Een goed begin!

Een goed begin van de dag met *Trouw*

Blijf bij met al het politieke nieuws. Lees de doordachte commentaren om uw eigen standpunt te bepalen.

De talrijke rubrieken van Trouw geven U volop leesplezier. Uitstekend buitenlands nieuws (in 1977 tien extra bijlagen).

Een krant die gewaardeerd wordt door z'n betrouwbare berichtgeving.

Trouw wordt vaak geciteerd.

Kent U Trouw nog niet, zoals die nu is? Wat let U om onderstaande bon vandaag nog in te vullen. Voor een abonnement met **een welkomstkorting van *f* 6,55.**

Bon voor elke dag *Trouw* in de bus

Voor de eerste termijn krijgt U een korting van *f* 6,55, na eerst 14 dagen de krant gratis te hebben ontvangen.

Naam: .....

Adres: .....

Plaats: ..... **CDA**

Betaling per kwartaal.

De bon in een open enveloppe zenden naar: Trouw-Antwoordnummer 2792-Amsterdam.

Voor ouders die moeilijkheden hebben met de schoolopleiding van hun zoon, kon dit wel eens belangrijk zijn.

Alle kinderen vanuit het gezin naar school laten gaan is een ideaal, dat niet altijd te verwezenlijken blijkt. Ons internaat is er juist op gericht om dan een alternatief te bieden. Wij stellen ons immers tot doel jongens te begeleiden in hun studie van

gymnasium - atheneum - havo - mavo

In ons internaat is plaats voor 60 leerlingen. Zij zijn naar leeftijd en klas onderverdeeld in groepen, die toch ook weer niet helemaal op zichzelf staan. Naast een serieuze begeleiding van de studie besteden we heel wat aandacht aan kulturele, sociale en godsdienstige vorming, terwijl ook de leefbaarheid onze volle aandacht heeft. Als u het de moeite waard vindt om wat meer inlichtingen te vragen kunt u die bij de rector krijgen. Het adres is:

Internaat 'Beresteyn'
Leidseweg 191, VOORSCHOTEN
Telefoon 01717-2341

Te koop - Te huur te Deventer in verzorgingsflat „Beeckestein"
Gelegen aan de rand van de stad Deventer nabij een fraaie bosrijke omgeving nog een beperkt aantal

2- EN 4-KAMERVERZORGINGSFLATS.

die beantwoorden aan hoge eisen van wooncomfort.

KOOPSOMMEN
2 kamerappartementen ..... *f* 136.000 v.o.n.
4 kamerappartementen ..... *f* 210.000 v.o.n.
Parkeerplaats in de garage ..... *f* 8.250 v.o.n.
Servicekosten per maand vanaf *f* 581
exclusief huishoud. hulp

HUURPRIJZEN inclusief servicekosten,
2 kamerappart. middenvak oostgevel ..... *f* 1431 p.m.
2 kamerappartementen ..... *f* 1531 p.m.
Parkeerplaats in de garage ..... *f* 75 p.m.
Servicekosten exclusief huish. hulp

Aanvraag brochure: receptie Beeckestein, Laan v. Borgele 40, Deventer.
Tel. 05700-28488. Modelflat geopend: wo. 10-16.30 uur, vrij. 10-12.30 uur.

Voor al uw verhuizingen

M. DE LELY en ZN. B.V.

wij komen u geheel vrijblijvend prijsopgave doen!

Kantoor: Oudedijk 84A, tel. 010-134363
ROTTERDAM - Na 18.00 uur: J. Ton, tel. 010-203846.

EEN BESTAANDE OF EEN NIEUWE WONING KOPEN !
EEN HYPOTHEEK HEEFT U ALTIJD NODIG.

Wist u dat er plm. 9 verschillende hypotheekvormen bestaan? Dat is wel iets om over na te denken.

denk daarom eens samen met een vertrouwensman

ASSURANTIEKANTOOR OVERWATER

———— HELPT U DENKEN ————

Maar adviseert u ook welke hypotheek het beste in uw budget past

OOK VERZORGEN WIJ ALLE :
* 2e HYPOTHEKEN
* FINANCIERINGEN
* VERZEKERINGEN
* PERSOONLIJKE LENINGEN

ASSURANTIEKANTOOR
OVERWATER
CHRISTOFFELKRUID 64 ROTTERDAM

TEL. **010-201919** (OOK 's AVONDS)

KNIP DIT
HUIS UIT EN
STUUR HET NAAR ONS TOE

Stuur vrijblijvend informatie

Naam .....
Adres .....
Plaats ..... Tel.....
Leeftijd man ..... Inkomen .....
Nodige hypotheek *f* .....

Assurantiekantoor OVERWATER, Christoffelkruid 64, Rotterdam

STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE

Regeren – Reageren

Politieke partijen, demokratisering, nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische beleid, woningbouw . . . . .

Een cursus burgerschapskunde
39 schriftelijke lessen voor f 35,–

POLITIEKE STROMINGEN

Een boekje open over de verschillende hoofdstromingen in de Nederlandse politiek. 60 pagina's informatie voor f 3,50.

POLITIEK VEELSTROMENLAND

Socialisme, liberalisme, christen-democratie, marxisme, radicalisme . . .
Een cursus over politieke stromingen in Nederland

8 schriftelijke lessen voor f 25,–

DE GEMEENTERAAD

Het raadslidmaatschap, de begroting, ruimtelijke ordening, subsidieregelingen, gewestvorming . . . . .

Een cursus gemeentepolitiek
24 schriftelijke lessen voor f 25,–

HET RODE POTLOOD

De verkiezingen zijn in aantocht: hoe komen programma's tot stand; hoe werkt de politieke propaganda; wat doet een kamerlid: parlement en pers; de mening van de kiezer. 80 pagina's voor f 3,50; boek + cassette met interviews en commentaar (1 uur) f 5,–.

onze school

Structuur van het onderwijs, onderwijswetten, de ouders en de school, contourennota, de financiën . . .
Een cursus voor iedereen

15 schriftelijke lessen voor f 35,–

STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZONDER POSTZEGEL) AAN: **STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE,** ANTWOORDNUMMER 235(M) LEIDEN. U ONTVANGT **PER OMGAANDE** UITGEBREIDE INFORMATIE! **TELEFOON** 071-893403.

DIREKT BESTELLEN KAN OOK: MAAK HET BEDRAG OVER OP **GIRO 1501169** T.N.V. SBK, POSTBUS 349, LEIDEN ONDER VERMELDING VAN HET GEWENSTE.

UW AGENT VOOR:

Prim-Air
Hotelplan
Holland International
Marsol
Christoffel
De Jong Intratours

UW ANVR-AGENT

REISBUREAU BAK

MARKTSTRAAT 6
ALKMAAR
tel. 072-111044

Eigen reizen per touringcar naar Lourdes, Rome en het Zwarte Woud.

KRO

Volgend jaar zijn er WEER verkiezingen: Voor het KRO-bestuur!

KRO-begunstigers kiezen iedere 5 jaar rechtstreeks bestuursleden en regionale vertegenwoordigers die meebeslissen over het KRO-beleid

Geen andere omroep biedt zijn 'achterban' zoveel macht

Bent U al KRO-begunstiger?

Ja, dan zit U goed
Nee, dan niet langer wachten
Vul nù deze bon in.

Ja, ik wil begunstiger van de KRO zijn:

begunstiger en Studiolezer ☐ f. 44,60 voor een heel jaar *
☐ f. 22,60 voor een half jaar *
☐ f. 11,60 voor een kwartaal *

begunstiger en Mikro–gids ☐ f. 26,50 voor een heel jaar *
☐ f. 13,95 voor een half jaar *

begunstiger zonder gids ☐ f. 10,00 voor een heel jaar *

*aankruisen wat u wilt.

voorletters, naam _____

straat _____

plaats _____

Ik betaal met de acceptgirokaart, die ik zal ontvangen.
(Invullen, uitknippen en opsturen – in een gesloten envelop naar KRO Antwoordnr. 70, Amsterdam.) Postzegel hoeft niet.

Handtekening:

stichting schoolinternaten nederland

Nevenstaande katholieke school-internaten geven op uw verzoek graag alle gewenste inlichtingen over hun opzet, toelatingsvoorwaarden, werkwijze enz.

een schoolinternaat

kan voor studerende jongens en meisjes die daarvoor voelen en die er in passen een prettige leef-gemeenschap zijn en een goede hulp bij de opvoeding en bij de studie.

internaten voor meisjes:

Amersfoort - O.L.V. ter Eem
(vwo, mavo, havo, l.h.n.o-, l.o. kl. 6.) 033 - 11041
's-Hertogenbosch - St. Marie
(gymnasium, atheneum, havo, mavo)
073 - 123231
Huybergen - Ste Marie
(l.o.) 01644 - 341 of 650
Koningsbosch - "Koningsbosch"
(mavo, l.h.n.o., l.o.) 04743 - 391
Oirschot - Kemenade
(l.o. kl. 5 en 6, havo, mavo, l.h.n.o.)
04997 - 1731
Oisterwijk - Catharinenberg
(l.o. kl. 5 en 6, havo, mavo, l.h.n.o.)
04242 - 4743
Oudenbosch - St. Anna
(l.o., l.h.n.o., m.h.n.o., mavo, havo, atheneum) 01652 - 2850
Steenwijkerwold - Studiecentrum voor meisjes en jongens
(l.h.n.o., v.h.b.o., mavo, havo. ped. akad. opl. NXX) 05210 - 8349
Venray - Jerusalem
(gymnasium, atheneum, havo)
04780 - 2641

internaten voor jongens:

Azelo - Jongensinternaat
(mavo) 05409 - 1868
Deurne - St. Willibrord
(gymnasium, atheneum, havo, mavo)
04930 - 2684
Heemstede - Hageveld
(atheneum, havo, mavo) 023 - 282350
Huybergen - Ste Marie
(l.o., mavo) 01644 - 341 of 650
Kerkrade - Bleijerheide
(l.o., mavo, leao, lts, atheneum, gymnasium) 045 - 456061
Leusden/Amersfoort - Don Bosco
(l.t.s., havo, mavo, leao) 033 - 13546
Oudenbosch - Saint Louis
(atheneum, havo, mavo, l.o. kl. 4, 5 en 6, l.t.s., leao, lag. tuinb. sch.)
01652 - 2751
Oudenbosch - St. Anna
(l.o. klas 1-3,) 01652 - 2850
Oss - St. Nicolaas
(l.o. kl. 4, 5 en 6, leao, l.t.s., m.t.s., mavo, havo, atheneum)
04120 - 32994
Ossendrecht - O.L. Vrouw ter Duinen.
(l.t.s., i.t.o.) 01647 - 2546
Roermond - Bisschoppelijk College
(gymnasium, atheneum, havo, mavo)
04750 - 22641
Steenwijkerwold - Studiecentrum
(l.h.n.o., v.h.b.o., mavo, havo, ped. akad., opl. NXX) 05210 - 8349
Stevensbeek - De la Salle
(havo, mavo, leao, l.t.s., atheneum, gymnasium) 08858 - 2144
Voorschoten - Beresteyn
(gymnasium, atheneum, havo, mavo)
01717 - 2341
Zeist - Katwijk de Breul
(gymnasium, atheneum, havo, mavo, l.o. 6e klas) 03404 - 14921

de wind jaagt waar hij wil...

. . . . . en draagt soms vonken mee van gretig vuur, dat zich vastbijt in zijn prooi; ons bos, uw bos.
Los van het verlies van schaarse natuur staat uw zorg, onze zorg, de zorg voor het ruimen van geblakerde resten, de plicht tot herplanten van jong groen.

U stáát ervoor.
OBV staat erachter (lage premie).

onderlinge bossenverzekering maatschappij
arnhem, koningsweg 35[c], telefoon (085) 433125

Bosbrandbon

☐ Stuur mij meer gegevens over uw modelpolis brandschade
☐ Graag taxatie en offerte voor een bosperceel.
Bij voorkeur uw afspraak op

Naam: .....
Straat: .....
Postbus: .....
Plaats: .....
Telefoon: .....

BEEK-UBBERGEN

PIUS XII COLLEGE
In- en externaat

M.A.V.O. - H.A.V.O. ATHENEUM

(meer individueel onderwijs)

PROSPECTUS OP AANVRAAG

Rijksstraatweg 110 - Beek-Ubbergen
Tel. (08895)-1979 of 1492.

VERSCHENEN:

Wreedheden in Rood China

Ruim 60 kleurenreprodukties van de kunstenaar Ch'en Yung-Sheng, die de gruwelen tijdens de Culturele Revolutie van nabij meemaakte.

Behalve een inleiding en een levensbericht van de schilder, bevat het boek slechts korte bijschriften. Meer is ook niet nodig

SPECIALE PRIJS: incl. verzendkosten *f* **14,—.**
Besteladres: I.C.C.C., Antwoordnummer 400, De Bilt (zonder postzegel!) of op postgironr. 524990, t.n.v. Alg. Secr. I.C.C.C. – De Bilt.

BON

Zend mij s.v.p. .....ex. „Wreedheden in Rood China" à *f* 14,—.

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

DIAKONAAT van de GEMEENTE

Wat **bedoelen** we als we zeggen dat de christelijke gemeente de opdracht heeft om diakonaal te leven?

Het is makkelijker daarover een betoog te houden dan het in praktijk te brengen.

Toch wil de Generale Diakonale Raad van de Nederlandse Hervormde Kerk diakenen en gemeenteleden graag bij hun oriëntatie helpen.

Voorbeelden:

De gehandicapte in ons midden, 28 blz.	***f* 2,50**
Dienst aan werklozen, 32 blz.	***f* 2,50**
Gaat de kerk te ver.....? 32 blz.	***f* 3,00**
Vooroordeel en discriminatie, 32 blz.	***f* 2,50**
Ontmoetingen, 44 blz.	***f* 2,50**
Diakonaat, wat is dat? folder voor gemeenteleden	10 ex. ***f* 3,00** 50 ex. ***f* 12,50** 100 ex. ***f* 20,00**

Voor informatie en bestellingen:
GENERALE DIAKONALE RAAD
DER NEDERLANDSE HERVORMDE KERK
Postbus 14100, Utrecht, tel. 030-332426, giro 8685.

CDA

De strijd

is gestreden. De stemmen zijn geteld. Overwinnaars en verliezers zijn bekend.

Maar hiermee is de politieke rust nog niet weergekeerd. Want nu gaat het grote spel beginnen van loven en bieden. Er moet een nieuw kabinet komen en voordat het zover is, zal er nog heel wat politieke opwinding te beleven zijn.

Zoveel misschien, dat de gewone burger het zicht verliest. In zo'n situatie is het nuttig, een opinieweekblad als de Tijd binnen handbereik te hebben. De Tijd kijkt door die opwinding heen en analiseert. Nuchter en kritisch.

Geef uw kritische aandacht eens aan de Tijd. U kunt — geheel vrijblijvend — vijf weken de Tijd ontvangen voor slechts vijf gulden. Een uniek kennismakingsaanbod.

weekblad **de Tijd**

Ik wil vijf weken kennismaken met de Tijd en daarna vrij beslissen of ik een abonnement zal nemen. Die vijf gulden betaal ik na ontvangst van de acceptgirokaart.

Naam . . . . . .

Adres . . . . . .

Plaats . . . . . .

Tel. . . . . .

C5

Deze bon ingevuld in envelop — zonder postzegel —sturen aan Weekblad de Tijd, Antwoordnummer 6, Amsterdam.

U kunt ook direct een abonnement bestellen: 020-233984.

CDA

HYPOTHEEK
tot 140%.
Kostel.
Geen afsluitprovisie.
Geldlening. Huizen te k.
gevr. en aangeb.,
ook in Spanje.
Drs. J. A. UDING
& PARTNERS
Financ. adv. en
vastgoed consultants.
Van Maerlantlaan 7,
Amersfoort, tel. 033-17647

'Gave' vakantie voor jongeren

Reis- en activiteitenprogramma in binnen- en buitenland

N.J.H.C.

STICHTING NEDERLANDSE JEUGDHERBERG CENTRALE

Vakantie-activiteiten
Paardrijden
Zeilen
Parachutespringen enz.

Prof. Tulpstraat 2-6 — AMSTERDAM — Telefoon: 020 - 22 60 45

Vraag Zomerreisgids!

U bent't toch eens met de NCRV...

Nou, blijf er dan niet langer buiten staan!

U kijkt en u luistert vaak naar de NCRV omdat u zich thuisvoelt bij de programma's. De NCRV is nu eenmaal geen kleurloze omroep, daar zit een beginsel achter.

Daarom voelt u zich - wellicht onbewust - allang aangetrokken tot de NCRV.

De omroep die is afgestemd op uw levenshouding.

Ga dan nú ook metterdaad achter de NCRV staan. Geef u op als lid en werk er daardoor voortaan bewust aan mee dat de eigen stem van de NCRV in de ether blijft en alleen maar beter en sterker wordt.

PITTIG PLEZIERIG PRINCIPIEEL
ncrv

Ja, ik word lid van de NCRV.
U kunt mij noteren voor

☐ f 10,- per jaar (steunlidmaatschap)
☐ lidmaatschap inkl. jaarabonnement NCRV-gids en betaal dan
○ f 36,50 ineens voor een heel jaar*
○ f 18,25 per halfjaar*
* en wacht uw akseptgirokaart af
○ f 0,76 per week

Ik ontvang de gids gratis tot 1 juli 1977.

Naam .....
Straat .....
Plaats .....
Postbestelling .....
Geboortejaar .....

Knip de bon uit en stuur deze aan NCRV,
Antwoordnummer 50, Baarn.
Postzegel is niet nodig.

7709

ncrv

10

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

33e jaargang – nr. 25/26 25 juni 1977

24/27

Twee weken geleden werd met geweld een einde gemaakt aan de Zuid-Molukse gijzelingen in De Punt en Bovensmilde
In een hoofdartikel gaat drs. A. M. Oostlander nader in op de politieke idealen en de „harde waarheid" van en voor het Molukse volksdeel in Nederland.

Veel aandacht voor de formatie

In dit nummer veel aandacht voor aspecten van de kabinetsformatie. Om uw „archief" ter wille te zijn, ook een aantal brieven die Den Uyl en Van Agt elkaar schreven integraal opgenomen. Voorts een artikel van dr. W. de Kwaadsteniet. Verder de gebruikelijke rubrieken van mr. Aantjes en partijvoorzitter De Boer in dit acht pagina's tellende nummer.

Zuid-Molukken

Van sympathie tot terreurbestrijding

Door drs. A. M. Oostlander, dr. Abr. Kuyperstichting

In het voorjaar van 1976 werd aan ons partijbestuur een uitvoerig advies uitgebracht over het beleid ten aanzien van de Zuidmolukkers. Dit advies werd in het decembernummer van dat jaar in A.R. Staatkunde gepubliceerd.
Wij hadden toen niet kunnen denken dat zo spoedig daarna weer van terroristische aktiviteit op grote schaal van de zijde der Zuidmolukkers sprake zou zijn. Hoe ernstig de gewelddaden in Wijster en Amsterdam ook waren, toch bleef er nog sympathie voor de aanhangers der RMS en vertrouwen dat men op zijn schreden zou terugkeren.

Maatregelen

De aandacht voor de problemen der Zuidmolukkers nam duidelijk toe, terwijl de regering ook veel deed om hun maatschappelijke en burgerrechtelijke positie te verbeteren.
De versnelde invoering van de faciliteitenwet was aan deze extra inspanning te danken. Evenwel was het zonneklaar dat de politieke wensen van de RMS-voorstanders niet door Nederland konden worden overgenomen, laat staan dat Nederland iets aan hun realisatie zou kunnen of mogen doen.

Democratisch

Als het gaat om de verwerkelijking van politieke idealen dan gelden er ten aanzien van Indonesië andere prioriteiten. Voor alles dient gestreefd te worden naar een democratische samenleving, waarin vervolgens de politieke aspiraties van uiteenlopende aard uitgedragen kunnen worden. Wij hebben, zonder de mogelijkheid van democratische meningspeilingen, geen betrouwbaar inzicht in de wensen van de Zuidmolukkers.
Slechts één procent van hen verblijft in Nederland. De pretentie dat deze één procent als een echte vertegenwoordiging kan gelden voor de ruim 3 miljoen Zuidmolukkers in Indonesië, is aanzienlijk te hoog gegrepen.
In ons advies gingen we er destijds vanuit dat de huidige verwevenheid van de volken in Indonesië ook voor de Molukkers een feit is. Hoe tragisch de gebeurtenissen in 1950-51 ook waren, de tijd is niet stil blijven staan en de voortschrijdende integratie van bevolkingsgroepen in Indonesië is niet ongedaan te maken, al zouden we het willen.

CDA-program

Het advies dat in december jl. in ARS werd gepubliceerd, blijft in politieke zin zijn geldigheid behouden. Daarnaast zijn er een aantal sociale en culturele wensen sindsdien en reeds daarvoor in vervulling gegaan. Het Nederlandse beleid richt zich in politieke zin op de bevordering van de vrijheden in Indonesië, het scheppen van extra ontwikkelingskansen voor de arme buitengewesten, het streven naar verzoening tussen de aanhangers van het RMS-ideaal en het Indonesische volk, en voor zover het Nederland aangaat de handhaving van de vrijheden waar politieke bewegingen hier te lande recht op hebben.
In sociale zin verdienen de hier verblijvende Zuidmolukkers de bijzondere aandacht welke ook voor andere minderheidsgroepen vereist is. Een betere informatie over de aparte culturen van minderheidsgroepen is volgens het CDA-program zeer gewenst. De gelijkberechtigdheid met andere Nederlanders is tot in hoge mate doorgevoerd. Vanwege de historische banden van de Zuidmolukkers met Nederland is zelfs extra aandacht te verdedigen.

De harde waarheid

Het is van groot belang dat dit beleid en het perspectief daarvan in alle duidelijkheid en eenvoud wordt uiteengezet. Daarbij mogen we niet hopen op enigerlei adhesie of waardering daarvoor van de zijde van de betrokken bevolkingsgroep. De ervaring heeft immers geleerd dat ook de positieve maatregelen die er, sinds vorig jaar, getroffen zijn, op zichzelf weer voorwerp van harde kritiek werden.
Het RMS-ideaal staat ver buiten de Nederlandse werkelijkheid. Allen die niet in staat of bevoegd blijken om dat ideaal dichterbij te brengen vallen onder het oordeel van de aanhangers van dat ideaal. Wat men ook doet, de kritiek zal blijven; hoe meer men erover ophaalt, des te omvattender zullen de bezwaren worden; hoe klaarblijkelijk de uitkomsten van historisch of juridisch onderzoek ook mogen zijn, zij zullen bestreden worden. Onzekerheid, twijfel of valse hoop ten aanzien van het beleid van de Nederlandse regering kan de mening doen postvatten dat door middel van geweld politiek voordeel te behalen is. Een gebrek aan duidelijkheid of eenvoud van presentatie omtrent de mogelijkheden van de Nederlandse Regering kan meer geweld uitlokken. Aanpassingen van ons beleid met het doel om de hier vertoevende Zuidmolukkers te apaiseren, zullen niet het gewenste resultaat hebben. Zij zullen als zoethouderij worden gekwalificeerd. Ons beleid kan in dit geval alleen worden vastgesteld op grond van de overtuiging dat het een uitvloeisel is van wat wij als het christelijke in de politiek beschouwen, ongeacht de waardering van Zuidmolukse zijde.

Veranderde vraagstelling

Inmiddels is gedurende de laatste gijzelingen de politieke vraagstelling nauwelijks uit de verf gekomen. Kennelijk ervaart men ook in Zuidmolukse kring dat onze regering volstrekt onmachtig is om op hun wensen in te gaan. Na de akties in Wijster en Amsterdam in 1975, behaalden de aktievoerders nog een onverdiend doch minimaal politiek succesje. Immers, ondanks alles werd enige positieve politieke aandacht aan de RMS geschonken. Na de laatste gewelddaden is de sympathie voor de RMS-gedachte weggeschrompeld. De politieke vraag werd verdrongen door de kwestie van de terreurbestrijding.
Het is de vraag of de RMS-idealen ooit nog een positievere betekenis zullen krijgen in Nederland.
De maatschappelijke zijde van de Zuidmolukse problemen blijft evenwel ieders aandacht opeisen. Juist nu men door getto-vorming en gewelddadigheid zichzelf steeds meer tot een marginale groep in de samenleving maakt, zal van

vervolg op pag. 2

Op 16 juni jl. heeft een veelzijdig en markant Anti-Revolutionair na ruim 40 jaar afscheid genomen als hoofdredakteur van het Friesch Dagblad. Eén en ander was voor partijvoorzitter De Boer en fraktievoorzitter Aantjes vanzelfsprekend aanleiding om het A.R.-erelid H. Algra de hand te drukken.

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S, ORGELS
OVERTOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

DEZE WEEK IN NG:

Kabinetsformatie, pag. 3, 4, 5

Economische situatie, pag. 2

Spanje, pag. 2

Christen-democratie in Frankrijk, pag. 7

Kaderwerk, pag. 7

Tweewekelijkse verschijning N.G.

Vanaf 25 juni zal Nederlandse Gedachten vanwege de zomermaanden – tweewekelijks gaan verschijnen. De nummers zullen dan als regel acht pagina's tellen. Vanaf 1 september zal de krant weer wekelijks verschijnen.

Rede van Agt over rechtstaat nu in drukvorm

Begin mei hield minister van justitie Van Agt voor de AR-partijraad te Rotterdam een belangrijke rede over de rechtsstaat. Tegen de achtergrond van de recente gebeurtenissen in Drente is deze uitvoerige rede bijzonder belangwekkend. In zijn rede staat Van Agt o.a. stil bij het karakter van onze rechtsstaat, de positie van de rechter, de positie van de ambtenaren, de normen van de rechtspraak, de positie van de rechterlijke macht, de politici, de wapenwetgeving, de strafmaat, burgerlijke ongehoorzaamheid.
Deze redevoering is opgenomen in het boekje „Bezielde democratie", waarin verder zijn opgenomen de redevoering van mr. Aantjes getiteld „middenpartij of middelpartij?", waarin de voormalige ARP-fractievoorzitter zijn visie geeft op het CDA, alsook de rede „voor elkaar verantwoordelijk", waarin H. A. de Boer, voorzitter van de ARP, de visie van de Anti Revolutionaire Partij geeft op o.a. de verhouding van socialisten en liberalen, op het CDA ed.
De prijs van deze geïllustreerde brochure bedraagt f 3,25 per exemplaar.
Bestellingen: stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partij Stichting te Den Haag, met vermelding van het gewenste.

IN OGENSCHOUW

Spanje herboren

De verkiezingen in Spanje – de eerste sinds 1936 – zijn in talrijke opzichten vermeldenswaard. Het Spaanse volk, dat anderhalf jaar geleden nog moest zwijgen onder de diktatuur van Franco, heeft in betrekkelijke rust weer zijn echte volksvertegenwoordigers kunnen kiezen. En het heeft gekozen, bewust.
Na 40 jaar diktatuur en ondergrondse aktiviteiten rekende het radikaal met dit verleden af. Demonstratief en met groot enthousiasme.
De verkiezingen van vorige week markeerden een belangrijke fase binnen het demokratiseringsproces, dat midden vorig jaar van start ging. Als grote overwinnaars kwamen te voorschijn De Unie van het Demokratisch Centrum, UCD, onder leiding van de huidige premier Adolfo Suarez, én de Socialistische Arbeiderspartij, PSOE, onder leiding van Felipe Gonzales.
Een grote nederlaag werd daarentegen toegebracht aan de „Franco-aanhangers", terug te vinden in de uiterst rechtse partijen, de Alianza Popular en de Falange. Ook uiterst links kreeg gevoelige klappen. Een duidelijker afkeer van de diktatuur en een grotere voorkeur, voorliefde voor de demokratie, hoe gebrekkig nu ook nog, kon de Spaanse kiezer niet uitspreken.

Angst en vertrouwen

Vanzelfsprekend speelde bij deze verkiezingen de angst die in Spanje leeft voor al wat extreem is een rol. Een angst, die niet zo verwonderlijk is als men let op de slachtoffers, die vielen onder het Franco-regime, of op de doden van de periode daarop volgend, vanwege terreurakties van uiterst linkse en uiterst rechtse kant.
Maar in Spanje en ook bij ons domineert de indruk, dat met deze verkiezingen voor het land een nieuwe tijd is begonnen. Niet alleen de afkeer van oud en nieuw totalitair denken, maar veeleer het hoge percentage stemmen dat werd uitgebracht op de UCD en de PSOE onderstreept het nieuwe geloof en sterke vertrouwen van het Spaanse volk in de nog prille demokratie. De regeringskoers, door Suarez in de afgelopen tijd uitgestippeld, verkreeg overduidelijk de goedkeuring van het volk. Het deed een bewuste politieke keus: op de ingeslagen weg nu verder. Een koers, die de beste kans biedt om het land in rustige banen naar een volwassen demokratie te leiden.

De nieuwe regering

Zoals in elk ander, demokratisch, West-Europees land zal in Spanje op basis van de verkiezingsuitslag een regering moeten worden gevormd. En eveneens, zoals in elk ander West-Europees land, zal het vormen van een regering niet al te snel een feit zijn. Mochten de UCD en de PSOE elkaar niet als coalitiepartners kunnen vinden – en daar heeft het momenteel alle schijn van – dan heeft de UCD, al of niet in combinatie met een kleinere partij, meteen een forse oppositiepartij in de PSOE gevonden. Dat maakt dan ook direct de verhouding tussen regering en parlement tot een groot vraagstuk. Immers, zolang de formulering van de nieuw op te stellen grondwet – een immens zwaar karwei, dat zeker een tot twee jaar in beslag zal nemen – niet rond is, hebben formeel gezien de oude wetten nog hun geldingskracht. Met andere woorden: reeds van het begin af zal de nieuwe regering rekening hebben te houden met het parlement, en wel anders dan tot nu toe het geval was: in de geest van de nog op te stellen grondwet. Een extra zware verantwoordelijkheid.
Gehoord echter de uitspraken die Suarez hieromtrent reeds deed en gezien zijn overtuigend demokratische instelling, mogen we van hem verwachten, dat hij en de zijnen de moeilijkheden onderkennen en het hoofd zullen bieden, zodat de geweldige stap door het volk gedaan niet beschaamd wordt.

Sterkte gewenst

De vorming van de regering zal niet een gemakkelijke zijn. Een nieuwe grondwet moet worden opgesteld. De economie moet worden gesaneerd. En Spanje moet, na 40 jaar van stagnatie, worden omgesmeed tot een moderne demokratische samenleving.
Tot die tijd verkeert dit land in een politieke overgangsfase.
Vanaf deze plaats feliciteren wij het land met wat tot nu toe bereikt is en verbinden we onmiddellijk daaraan onze „sterkte-wensen": moed, wijsheid en geduld, voor de komende periode vol onzekerheden.
De door het Spaanse volk én door ons gewenste ontwikkeling kan niet anders dan vele jaren duren. Maar te strijden voor een volwassen demokratie is een goede, ons inziens de enig juiste strijd.

G.F.Ph. de B.

WOUDA ZWEET
ORANJEWOUD
Vraagt nieuwe prijscourant

Voorjaarsnota: Eén zwaluw maakt nog geen zomer

Door drs. B. Beumer, CDA-Tweede-Kamerlid

De omvang van het begrotingstekort over het jaar 1977 zal gunstiger uitvallen dan bij de opstelling werd voorzien.
Ik verwijs hier naar de bij dit artikel gevoegde tabel.
Als gevolg daarvan zal de inflatoire financiering (niet op kapitaalmarkt gedekte deel: extra geldschepping) ook beperkter kunnen zijn en per definitie anti-inflatoir werken. Wij moeten ons echter erg goed realiseren, dat het hier hoofdzakelijk om incidentele oorzaken gaat, die niet een fundamentele verbetering behoeven in te houden.
Dit blijkt bijvoorbeeld zowel uit het rapport van de commissie Economische Deskundigen van de SER (nog voor de verkiezingen verschenen) als – zoals uit verschillende perspublikaties blijkt – het rapport van de Centrale Economische Commissie (verkenning periode 1977-1981).
Op grond van de huidige ontwikkelingen verwachten zij dat het financieringstekort zich in de komende jaren weleens ongunstiger zou kunnen ontwikkelen dan door de regering werd beoogd en dus hoger zou kunnen uitkomen dan het door de regering aangegeven maximum van 5%.

Zweepslag

Uitgaande van het 1% beleid en het „zweepslag"beleid (extra stimulansen voor de investeringen) wordt gevreesd, dat de nominale (bruto) ontwikkeling van lonen en prijzen weleens tegen zou kunnen vallen, ondermeer als gevolg van hogere invoerprijzen. Ondermeer hiermee samenhangend wordt een grotere omvang van de werkloosheid gevreesd (er is sprake van een te verwachten geregistreerde arbeidsreserve van 250 000 in 1981) en mede als gevolg hiervan de vermelde verhoging van het financieringstekort.
Het is nuttig de meevallende korte-termijnontwikkeling tegen deze lange-termijnverwachtingen te bezien: één zwaluw maakt nog geen zomer.
Zo is in de gunstige ontwikkeling begrepen een geringere daling van de belastingontvangsten dan werd geraamd als gevolg van uitstel van de Wet op de Investeringsrekening.
Budgettair gevolg: + 1,075 miljard - structureel minder gunstig omdat het later optredende inverdieneffecten (positief effect op investeringen/werkgelegenheid) zal kunnen inhouden. Daartegenover staat een per saldo negatief effect door het uitstel van de kinderbijslagoperatie. (– 270 miljoen). Opvallend in de hogere belastingontvangsten zijn die als gevolg van hogere auto-aankopen: + 15% t.o.v. 1976 (+ 125 miljoen hogere bijzondere verbruiksbelasting) en eenzelfde bedrag aan opwaartse bijstelling overdrachtsbelasting voor woningen als gevolg van sterke prijsstijgingen op de woningmarkt. Voorts wordt nog een deel van de gunstige ontwikkelingen verklaard door een hogere opbrengst van het aardgas (+ 100 miljoen) als gevolg van een eerdere tariefsverhoging kleinverbruik.

Beperking tekort

Overigens kijken wij met enige zorg naar een lagere bijstelling van het begrotingstekort als gevolg van een gematigder prijsbijstelling. In september 1977 is een loon- en prijsbijstelling van 1 170 miljard opgenomen, terwijl nu gezegd wordt dat een bijstelling van 444 miljoen voldoende zou zijn. (– 726 miljoen) Gelet op geluiden omtrent de inhoud van de eerder genoemde C.E.C. publikatie zou ondermeer als gevolg van hogere invoerprijzen wellicht een weer wat ongunstiger beeld kunnen ontstaan.
Van hoe groot belang de beperking van het financieringstekort is voor de omvang van de rente van de staatsschuld blijkt uit een daling van de uitgavenraming met 300 miljoen gulden. Doorgetrokken naar 1981 komt deze verlaging uit op een neerwaartse bijstelling van 1,2 miljard (om de gedachten te bepalen: dit vertegenwoordigt een geringere lastendrukstijging van 0,3%).
Wij hopen dat onze indruk terecht is, dat deze gunstige ontwikkeling niet gebruikt wordt voor verhoging van andere uitgaven. De beperking is uiteraard niet minder belangrijk gelet op de bijdragen die geleverd moeten worden aan een vermindering van uitzetting van de geldhoeveelheid. In 1976 steeg de geldhoeveelheid met ruim 22% terwijl het nationaal inkomen (nominaal) opliep met ruim 12%. Ondanks het geringe financieringstekort voor 1977 is immers nog altijd van geldschepping sprake, hetgeen uiteindelijk een inflatie-stimulerend effect heeft.
In het licht van een op grond van de huidige ontwikkelingen weer te verwachten stijging van het financieringstekort na 1977 blijft zoals ook in de Voorjaarsnota zelf is terug te vinden de monetaire ontwikkeling zorgelijk.
De regering stelt dan ook dat de expansieve monetaire ontwikkeling zich in 1977 tot dusver heeft voortgezet. Het gaat hierbij zowel om geldschepping door banken ten behoeve van de particuliere sector, als om uitdijing via de (sterk positieve) betalingsbalans.
In dit verband wordt gekonstateerd, dat in het eerste kwartaal van 1977 een onvoldoende export van kapitaal heeft plaatsgevonden om daarmee het overschot op de lopende rekening te kompenseren.
Het is noodzakelijk, dat de regering naar mogelijkheden blijft zoeken lin EEG-verband zijn deze wellicht nog aanwezig) om het beleid op dit punt te aktiveren.

Vraag Duisenberg

Waar de Nederlandse Bank besloten heeft op grond van de Wet Toezicht Kredietwezen een beperking aan de kredietverlening te stellen, wordt in de Nota terecht de opmerking gemaakt, dat dit ook temeer eisen stelt aan de monetaire financiering door de overheid. De betekenis hiervan is groter, als wordt bedacht, dat bij het buiten beschouwing laten van het rentedalend effect als gevolg van de verkleining van de staatsschuld een uitgavenlijn zichtbaar wordt, die uitgaat boven het uitgavenniveau in de meerjarenramingen.
Ook vanuit deze invalshoek dringt daarom de vraag zich op, of het 1% beleid toereikend zal zijn. Het CDA heeft daarop in zijn programma een duidelijk antwoord gegeven, dat helaas alleen maar bevestigd lijkt te worden door de ontwikkelingen sedertdien.
Waar ook minister Duisenberg zich hardop de vraag heeft gesteld of het uitgestippelde beleid tot de daarmee beoogde doelstellingen (omvang werkgelegenheid, maximum financieringstekort) zal leiden, blijft – waar wij over die doelstellingen niet verschillen – uitzicht op vruchtbaar overleg temeer aanwezig.

Tabel 1. Totaalbeeld ontwikkeling rijksbegroting 1977 (in miljarden guldens)

	Oorspronkelijk ingediende begroting 1977 (Miljoenennota 1977)	Herzien begrotingsbeeld volgens brief 1-4-1977	Wijzigingen per saldo (ten opzichte van kolom?)	Nader herzien begrotingsbeeld 1977
	1	2	3	4
I. Exclusief conjuncturele posten				
Uitgaven	84,9	83,5	– 0,8	84,1
Ontvangsten	72,5	73,8	+ 2,6	75,1
Saldo	–12,4	– 9,7	+ 3,4	– 9,0
Saldo exclusief aflossing staatsschuld	– 10,6	– 7,8		– 7,1
II. Inclusief conjuncturele posten				
Uitgaven	86,6	85,2	– 1,0	85,6
Ontvangsten	72,0	73,3	+ 2,6	74,6
Saldo	–14,6	–11,9	+ 3,6	–11,0
Saldo exclusief aflossing staatsschuld	–12,8	–10,0		– 9,1

Vervolg van pag. 1

het Nederlandse publiek moeten worden verwacht dat het uiterste wordt gedaan om tot aanvaardbare sociale kontakten over en weer te komen.
Zeer veel Zuidmolukkers ervaren de zware sociale druk van hun gemeenschap. Men zou daar wel uit willen emanciperen, maar zulks wordt nauwelijks toegestaan.
Nederlanders zullen in elk geval geen barrière moeten vormen tegen hun integratie in de Nederlandse samenleving.
Extra zorgen ontstaan nu het werkloosheidspercentage met name onder de Zuimolukse jongeren sterk is toegenomen. Hoewel de Molukkers zich voorheen goed aan het beroepsleven konden aanpassen, blijken nu hier en daar uitingen van discriminatie voor te komen.
Het is van groot belang dat wij ons dit soort reakties bewust zijn, aangezien discriminatie meestal de vorm van onopzettelijkheid heeft.
Ten aanzien van de politieke aspiraties staan wij machteloos, maar de zeer menselijke afmetingen van het Zuidmolukse probleem maakt het de burgers mogelijk om ieder op zijn plaats iets aan de oplossing ervan bij te dragen.

BON

Naam: .....
Adres: .....
Woonplaats: .....
Wenst abonnement .....
Wenst proefnummers .....
Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 14,00 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 9,00 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN
veel gelezen, veel geciteerd.

HOLZ-HER
HOUT-EN METAAL-BEWERKINGS-MACHINES
VAN DER SPEK
ROTTERDAM – TEL. 27.97.55.
WOLPHAERTSBOCHT 214

Handelsmaatschappij A. van ROON N.V
WESTHAVENKADE 61, VLAARDINGEN
TEL. 34.34.92 en 34.30.46
U slaagt beslist bij ons voor uw kampeer- en watersportartikelen
In ons atelier worden alle voorkomende werkzaamheden op het gebied van tenten, caravans, luifels, bootzeilen etc. gedaan.

v.h. GEBR. HARKEMA
SINDS 1948 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING,	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE,	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKSAGENT

Zeteltal

Het veelvuldig gelaakte gevecht om de zetelverdeling in het kabinet doet op het eerste gezicht weinig sympatiek aan. Nauwelijks begonnen met de formatie of partijen maken zich druk om de groene kussens die bezet kunnen worden. Toch is dit een versimpeling van de waarheid. Den Uyl heeft als formateur op geen enkele wijze in willen gaan op de suggestie van zijn collega-fraktieleider Van Agt nu te erkennen dat het CDA in zeteltal gelijkwaardig moet worden bediend als de PvdA. Een redelijke wens van het CDA, nu het verschil tussen de grootste groeperingen in ons land slechts vier zetels bedraagt. Dat kleine verschil wordt met het premierschap gehonoreerd. Een redelijke wens omdat de partijgenoten van de formateur blijkbaar nog weinig geleerd hebben van de vorige formatie en nu al proberen het meedoen van D'66, toch een wens van de PvdA en niet strikt noodzakelijk –, te verhalen op het CDA. In de verkiezingscampagne hebben wij als CDA het volgende gezegd: Nooit meer zo'n formatie als in 1973, toen christen-democraten terwille van het landsbelang met minder zetels genoegen namen dan waarop zij recht hadden. Aan die belofte houden wij ons. Het zou van wijsheid hebben getuigd als de formateur een gebaar had gemaakt door nu mee te delen dat PvdA en CDA in een nieuw kabinet evenveel zetels ontvangen. Dat gebaar heeft hij niet kunnen opbrengen. Daarmee heeft hij de formatie meer belast dan nodig was. Het herstellen van de sfeer van vertrouwen is daarmee niet dichterbij gekomen. Want dat bestaat niet uit het zonder meer accoord gaan met wensen die bij links leven. De formateur is gewaarschuwd. Wij staan volledig achter de uitspraak van de CDA-Tweede-Kamerfraktie dat in geen enkel stadium van de formatie de geijkwaardigheid tussen CDA en PvdA zal worden verlaten.

Nu verder

Terecht heeft CDA-fraktieleider Van Agt gezegd dat het de verantwoordelijkheid van formateur den Uyl is verder te gaan zonder de redeiijke wens van het CDA inzake de zeteiverdeling te honoreren. Den Uyl kent ons standpunt. Het CDA wijkt daar niet meer vanaf. Terecht ook gaat de formatie nu door. De economische vooruitzichten maken dat noodzakelijk. Topambtenaren hebben nog weer somberder geiuiden laten horen. Geluiden die een krachtig regeren op korte termijn noodzakelijk maken.
Die sombere geiuiden klonken ook door in de verkiezingstoespraken van CDA-voorlieden tijdens de campagne. In tegenstelling tot datgene wat PvdA-voorlieden deden. Het zou ook tot herstel van vertrouwen kunnen leiden als de PvdA via de formateur zou erkennen bewust optimistische geluiden te hebben gehouden om niet teveel kiezers voor het hoofd te stoten. Dat kan nu. Door bereidheid te tonen impopulaire maatregelen te nemen.

Algemene rekenkamer

De Algemene Rekenkamer neemt een volslagen onafhankelijke positie in in ons politiek bestel. De grondwet eist de instelling; het „bestuur" van de Algemene Rekenkamer bestaat uit mensen die worden benoemd voor het leven. Dat wil zeggen: onafzetbaar, evenals de leden van de rechterlijke macht.
De Algemene Rekenkamer heeft het recht van controle op alle rijksuitgaven en -ontvangsten. Rechten die niet kunnen worden aangetast. De gegevens die de Rekenkamer wenst, moeten door de bewindslieden worden verstrekt – hoe vervelend, hoe lastig dit soms ook voor hen is. De taak van de Rekenkamer is echter breder dan het opsporen van fouten. Ook is kritiek op het gevoerde beleid volop mogelijk. Niet in de zin van een beoordeling van het politieke beleid van de ministers. Wel wordt het concrete beleid beoordeeld vanuit de doelstelling van de aanvaarde wetsontwerpen: heeft de wet en de daarbij behorende uitvoering geleid tot een aanvaardbare doelmatigheid. Is de wijze waarop het kabinetsbeleid wordt uitgevoerd wel in overeenstemming met de noodzakelijke doelmatigheid en efficiency?
De belangrijkheid van de taak van de Rekenkamer wordt veel groter omdat vastgelegd is dat zij haar bevindingen openbaar maakt.
Enerzijds werkt deze omstandigheid sterk preventief: de departementen kunnen niet hun gang gaan.
Anderzijds moet dit verslag aan de Tweede Kamer worden aangeboden.
Daarmee heeft de volksvertegenwoordiging een laatste woord voor wat betreft de controle op elk kabinet.
De Tweede Kamer heeft teneinde aan het verslag van de Rekenkamer het nodige gevolg te geven een aparte Kamercommissie ingesteld, die aan de Kamer rapporteert na zich zo nodig – kritisch – in verbinding te hebben gesteld met de ministers.
Ook dit verslag – met de correspondentie – wordt openbaar. Dat is een voortreffelijke zaak.
De vraag rijst echter of de Kamer voldoende aandacht schenkt aan dàt rapport van de Commissie.
Het zou naar ons gevoelen van belang zijn aan dat rapport van de Kamercommissie in een openbare vergadering van de Tweede Kamer concrete aandacht te geven dan te doen gebruikelijk.

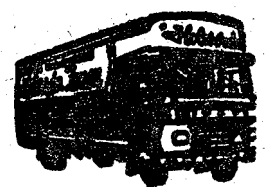
Holwerda-Zonen
DOKKUM 0 5190-2292-2580
LELYSTAD 0 3200-1400 en 1600
Alle transporten
BINNEN- EN BUITENLAND
SPECIAAL VERHUIZINGEN
Meubeltransporten

VAN A TOT U

Kamerpresidium

De Tweede Kamer heeft vorige week haar presidium opnieuw samengesteld. Van de zes leden zijn er twee afkomstig uit de fractie van de PvdA, twee uit de fractie van het CDA, één van de VVD en één uit D'66. Plaatsvervangers werden gekozen uit de fracties van PvdA, CDA, VVD, SGP, PPR en CPN, elk één.
Er is over de samenstelling van het Kamerpresidium het een en ander te doen geweest.

Vondelings herverkiezing

Allereerst heeft Vondeling als Kamervoorzitter in de afgelopen verkiezingsmaanden enige malen aanleiding tot kritiek gegeven. Geruime tijd geleden gebeurde dit met zijn bezwaar tegen een eventueel premierschap van Dr. Zijlstra. Kort voor de verkiezingen was het zijn moeite met het beëdigen van Van Agt als Kamerlid.
De kritiek op zijn uitlatingen had geen betrekking op zijn opvattingen als zodanig. Het staat Vondeling net als ieder ander geheel vrij zijn persoonlijke opvattingen over de genoemde zaken te hebben. De kritiek betrof in beide gevallen het gezag van het Kamervoorzitterschap dat hij aan zijn uitspraken verbond.
Daartussendoor speelde ook nog een over Van Agt in de NRC gepubliceerde beschouwing onder de schuilnaam Ed Reveil. Aangezien nimmer is komen vast te staan wie achter dit pseudoniem schuil is gegaan en er te dezen aanzien slechts sprake is van vermoedens (die overigens verschillende richtingen uitgaan) was en is het niet korrekt dit tegen Vondeling in geding te brengen. De beide eerder genoemde punten van kritiek verliezen er overigens niets door aan betekenis.
Toen de PvdA opnieuw als grootste fractie uit de verkiezingen tevoorschijn kwam, kon zij op grond daarvan ook weer aanspraak maken op het Kamervoorzitterschap. Zij stelde opnieuw Vondeling kandidaat. De leden van de CDA-fractie stonden daarmee voor de vraag of zij hun steun daaraan zouden geven dan wel of zij op een ander lid van de PvdA-fractie hun stem zouden uitbrengen, want het ongeschreven recht van de grootste fractie uit haar midden de Kamervoorzitter gekozen te zien wensten wij in elk geval te respekteren.

Bijdrage tot vertrouwensbasis

Bij het besluit de kandidatuur van Vondeling te steunen hebben verschillende overwegingen een rol gespeeld. In de eerste plaats was er het daartoe strekkende verzoek van PvdA-fractievoorzitter Den Uyl aan CDA-fractievoorzitter Van Agt. Daarmee gaf hij gevolg aan een door mij voor de verkiezingen gedane uitspraak dat in geval de PvdA opnieuw de grootste fractie zou worden de herverkiezing van Vondeling voor ons geen onomstreden zaak was en dat de fractievoorzitter van de PvdA in dat geval er verstandig aan zou doen vooraf kontakt met zijn kollega van het CDA op te nemen.
Door het verzoek van Den Uyl aan Van Agt werd de weg voor het voortgezet Kamervoorzitterschap van Vondeling geëffend. De CDA-fractie besloot daarop op advies van Van Agt „wrok noch wraak" te laten gelden en aan de verwezenlijking van de sterke wens van de PvdA haar

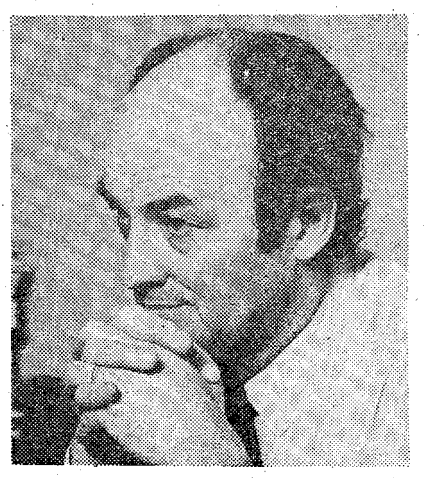

kandidaat verkozen te zien mede te werken.
Gezien de gerechtvaardigde kritiek, waaraan het optreden van Vondeling onderhevig is geweest, moet aan dit besluit van de CDA-fractie en aan het initiatief daartoe van Van Agt ongetwijfeld ook politieke betekenis worden toegekend.
Na de verwijdering die bij en na de kabinetscrisis tussen CDA en PvdA is opgetreden is de vrijwel unanieme steun aan Vondelings voortgezet Kamervoorzitterschap mede te zien als een uitdrukking van de wens van CDA-zijde een vertrouwensrelatie met de PvdA tot stand te brengen.
Nu de verkiezingsuitslag zozeer tot een samenwerking op basis van volstrekte gelijkwaardigheid van CDA en PvdA in een coalitie onder een socialistische minister-president als het ware verplicht, mag deze politieke betekenis van dit daadwerkelijke CDA-gebaar niet worden onderschat of veronachtzaamd.

De kleintjes

Nog op een tweede punt heeft de nieuwe samenstelling van het Kamerpresidium aanleiding tot discussie gegeven. De suggestie is namelijk gedaan als zouden de kleinere fracties uit het presidium „geweerd" zijn. Dit nu is een miskenning van de werkelijkheid.
in de eerste plaats waren voorheen de kleinste fracties niet in het presidium vertegenwoordigd. PPR en CHU behoorden met 7 zetels tot dezelfde categorie als nu D'66 met 8 zetels. Bewust is ook toen voor de vertegenwoordiging van de kleinere fracties de volgorde in grootte in acht genomen. Dit werd zelfs zo sterk doorgevoerd dat de CHU, toen zij door het uittreden van Huijsen een zetel kleiner werd, genoodzaakt werd haar zetel in het Kamerpresidium aan te CPN af te staan. Daaraan heeft trouwens de gehele Kamer op billijkheidsgronden haar goedkeuring gegeven.
Het doet dus op zijn minst wat gezocht aan als nu plotseling over het „weren" van de „kleintjes" wordt gejammerd, nu wèl aan D'66 (8 zetels) en niet aan SGP, PPR, CPN, BP, PSP of DS'70 (3, 2, of 1 zetel) een plaats werd toegekend.

De grootsten

De kritiek betrof vooral het toekennen van twee zetels aan de beide grootste fracties PvdA en CDA. Al te gemakkelijk werd daarbij over het hoofd gezien dat de CDA-fracties voorheen twee (aanvankelijk zelfs drie) zetels hadden en dat de positie van de beide grootste fracties, PvdA en CDA, tezamen precies gelijk is aan die in de vorige periode.
Dat de onderlinge verdeling anders is uitgevallen dan voorheen is geheel in overeenstemming met het beeld dat de verkiezingsuitslag van de onderlinge krachtsverhoudingen te zien heeft gegeven. Dat dit tot gevolg heeft dat de PvdA voor het eerst met twee leden in het presidium vertegenwoordigd is, doet niemand iets tekort en kan aan de onpartijdigheid van de Kamervoorzitter, van wiens fractie nu ook nog een tweede lid in het presidium zitting heeft, alleen maar ten goede komen.

Evenredigheid

De kern van de zaak is echter nog een geheel andere en veel meer van principiële aard. Kleine fracties kunnen slechts in het parlement vertegenwoordigd zijn dankzij het strikte in acht nemen van de evenredigheid. Op die grond is een kiesdrempel afgewezen. Niet zodra zijn zij echter dankzij die strikte evenredigheid in het parlement gekozen, of hun wordt het funktioneren mogelijk gemaakt door het toepassen van een volstrekte onevenredigheid. Die onevenredigheid heeft o.a. betrekking op de spreektijd. PvdA en CDA, die elk ongeveer vijftig maal zoveel leden tellen als de eenmansfracties van PSP, BP en DS'70 zullen volgens de tot nu toe geldende maatstaven slechts over hoogstens vijf maal zoveel spreektijd beschikken. Die onevenredigheid wordt ook toegepast bij de financiële en administratieve faciliteiten en wordt ook in acht genomen bij de ruimte-verdeling (een éénmansfractie beschikt over twee kamers, terwijl PvdA- en CDA-Kamerleden getweeën of gedrieeën een kamer moeten delen). Ook bij de samenstelling van de Kamercommissies zien wij onevenredigheid ten gunste van de kleine fracties.

Rechtvaardigheid

Nu is er niets op tegen dat de groten wat opschikken om de kleinen het funktioneren zo goed mogelijk te maken. Het gaat echter te ver wanneer degenen, die uitsluitend dankzij de strikte eerbiediging van het beginsel der evenredigheid tot het parlement konden doordringen daarin eenmaal aangekomen het beginsel der onevenredigheid als een recht willen toegepast zien, óók wanneer dit voor hun functioneren van geen enkele betekenis is. Gewoon absurd wordt het, als er over achterstelling wordt geklaagd wanneer die onevenredigheid niet tot in het extreme wordt doorgevoerd. Dankzij die extreme toepassing zijn nu, anders dan voorheen, zelfs twee driemansfracties en een tweemansfractie met plaatsvervangende leden in het Kamerpresidium opgenomen.
De verkiezingsuitslag heeft op basis van de strikte evenredigheid een zeer zwaar accent aan fracties van grote omvang gegeven en fracties van kleine omvang tot minimale proporties teruggebracht. Dit heeft ook gevolgen voor de verhouding der verantwoordelijkheden.
Niemand wordt onrecht aangedaan als hij in het parlement volgens dezelfde maatstaven wordt behandeld als op grond waarvan hij het parlement kon binnentreden. Eerder is sprake van tekort doen aan de anderen, wanneer het parlement met kunstgrepen korrekties gaat aanbrengen op de toepassing van het beginsel, dat bij de kiezersuitspraak werd in acht genomen.

NEDERLANDSE GEDACHTEN
Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)
onder redaktie van:
G. A. Kieft (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 14,00 per halfjaar.
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement
f 9,00 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

Drukkerij De Longte B.V.
Postbus 171 – Dordrecht – Tel. 078-3.43.22
Snelle offsetdrukkers voor meerkleuren reklamedrukwerk

Aan de kabinetsformateur

Den Haag, 8 juni 1977

Hooggeachte Heer Den Uyl,

In de avond van maandag 6 juni jl. heeft U mij voor een eerste gesprek ten behoeve van de kabinetsformatie ontvangen. In dat gesprek heeft U Uw voornemen kenbaar gemaakt te komen tot de vorming van een progressief parlementair kabinet, bestaande uit PvdA, CDA en D'66. Voorts heeft U te kennen gegeven hoe U als kabinetsformateur te werk wilt gaan. Ik heb toen mijn positie voorbehouden zowel ten aanzien van het nagestreefde karakter van het te vormen kabinet en de deelneming daaraan van D'66, als ten aanzien van de beoogde procedure. Ik heb U toegezegd U mijn standpunt na beraad in mijn fractie vóór donderdag 9 juni a.s. te zullen doen weten.

Waarom naar een „progressief" parlementair kabinet? De U als kabinetsformateur verstrekte opdracht „een kabinet te vormen dat geacht mag worden het vertrouwen van de Tweede Kamer te genieten" houdt in dat U moet streven naar een parlementair meerderheidskabinet. Het ligt in de rede dat U bij het uitvoeren van die opdracht het oog richt op een kabinet dat kan rekenen op de parlementaire steun van ten minste de fracties van de PvdA en van het CDA (over D'66 zal ik dadelijk afzonderlijk spreken). De clausulering dat het te vormen parlementaire meerderheidskabinet „progressief" moet zijn vloeit niet voort uit de door U aanvaarde opdracht. Ook afgezien daarvan is voor mijn fractie die clausulering niet aanvaardbaar. De term „progressief" is in het nabije verleden gemonopoliseerd door de Partij van de Arbeid, D'66 en de PPR. Zij heeft daardoor in de vaderlandse politiek een specifieke duiding gekregen. In het nieuwe kabinet zal het CDA een naar programma en zetelverdeling volwaardige plaats moeten krijgen. De door U gewenste betiteling van het nieuwe kabinet is hiermee niet in overeenstemming.

U wenst D'66 van meet af aan bij de formatie te betrekken. Dat is blijkbaar ook de wens van de fractie wier voorzitter in de Tweede Kamer U bent. Onze fractie spreekt die wens niet uit. De argumenten die U voor het betrekken van D'66 bij de formatie aanvoert achten wij, voor zover al op zichzelf juist, niet overtuigend.

Niettemin willen wij ons niet zonder meer tegen deelneming van D'66 aan de kabinetsformatie verzetten. Wij verbinden hieraan evenwel het voorbehoud dat het CDA hierdoor bij de samenstelling van het kabinet niet mag geraken in een ongunstiger positie dan die waarop het aanspraak zou maken in een twee partijen kabinet, derhalve een kabinet van PvdA en CDA.

De te volgen werkwijze mag niet van dien aard zijn dat de regeling van de onderwerpen waarop de wetsontwerpen tot herziening van de onteigeningswet en tot toekenning van een voorkeursrecht aan gemeenten, tot wijziging van de wet op de ondernemingsraden, tot invoering van een vermogensaanwasdeling en tot instelling van een investeringsrekening betrekking hebben, in feite als een voorwaarde vooraf gaat functioneren. U heeft zelf verband gelegd tussen deze wetsontwerpen en de problematiek van de werkgelegenheid. Ik acht dat verband voor de beide eerstgenoemde wetsontwerpen niet of nauwelijks aanwezig, maar ik constateer dat U zodanig verband aanbrengt. Voor de andere drie onderwerpen bestaat dat verband, ook naar het oordeel van mijn fractie. In aansluiting hierop achten wij het zinvol de hier bedoelde onderwerpen – die ook wij belangrijk vinden – te bespreken in de context van het in de komende jaren te voeren sociaal-economische en financiële beleid. Beslissingen over die onderwerpen moeten in samenhang en derhalve gelijktijdig met de andere kwesties, dat beleid betreffende, worden genomen.

U heeft te kennen gegeven de in de vorige alinea bedoelde onderwerpen allereerst tot voorwerp te willen maken van formatieberaad om een vertrouwensbasis tussen de betrokken fracties te leggen. Ook mijn fractie is van oordeel dat het scheppen van vertrouwen tussen de fracties op welker steun het kabinet in het bijzonder zal zijn aangewezen, geboden is. Maar dat vergt of rechtvaardigt niet het geven van een aparte behandeling vooraf aan de „hervormingsvoorstellen". De kabinetscrisis van einde maart had alleen betrekking op de grondpolitiek, juister nog op het wetsontwerp tot wijziging van de Onteigeningswet. Als U daarom in de formatie met de grondpolitiek zoudt willen beginnen, hebben wij daartegen geen bezwaar.

Dadelijk nadat de vraagstukken met betrekking tot het te voeren sociaal-economische en financiële beleid in de formatie hun beantwoording hebben gevonden, zullen de kwesties van immateriële aard aan bod moeten komen. Deze zijn te belangrijk dan dat zij zouden mogen worden uitgesteld tot aan het eind van de formatie.

A. A. M. van Agt

Informatie over de formatie

Op deze pagina en de volgende geven wij u een uitgebreide dokumentatie over de stand van de kabinetsformatie tot nu toe, o.a. de briefwisseling Van Agt-Den Uyl.

Kabinetsformatie

's-Gravenhage, 9 juni 1977

Zeer geachte heer Van Agt,

Uw brief van 8 juni 1977 geeft mij aanleiding te concluderen, dat u zich verenigt met ten eerste het van meet af aan bij de formatie betrekken van D'66, ten tweede het aanvatten van het programmatische deel van de formatie met de grondpolitiek en vervolgens van de regeling van de onderwerpen, waarop de wetsontwerpen tot wijziging van de wet op de ondernemingsraden, tot invoering van een vermogensaanwasdeling en tot instelling van een investeringsrekening betrekking hebben in de context van het in de komende jaren te voeren sociaal-economisch beleid.

Dat is geheel overeenkomstig mijn bedoeling en het inzicht van de voorzitters van de fracties van PvdA en D'66. Ik stel mij dan ook voor de voorzitters van de bij de formatie betrokken fracties op korte termijn suggesties ten aanzien van deze onderwerpen te doen toekomen.

Het is u bekend, dat ik de spoedige totstandkoming van een kabinet in het belang van het land acht en aldus mijn opdracht versta. Het zijn echter de u bekende omstandigheden van het ogenblik, die mij met betrekking tot de te betrachten kortheid van die termijn tot voorzichtigheid nopen.

Uw brief leidt mij ertoe voorts nog het volgende op te merken.

Het bevreemdt mij, dat u bezwaar maakt tegen de betiteling van een kabinet, waarin het CDA een naar program en zetelverdeling volwaardige plaats moet krijgen, met progressief of vooruitstrevend. Voor mij heeft die karakteristiek in elk geval het nut van het voor ieder duidelijke en gewenste onderscheid met een kabinet gevormd uit CDA en VVD. Voor de motivering van het woord verwijs ik overigens naar het advies aan het staatshoofd van de fractievoorzitter van de PvdA, dat mede ten grondslag ligt aan de mij verstrekte opdracht.

Het is juist, dat ik van meet af aan D'66 bij de formatie wens te betrekken. Een daartoe strekkend verzoek van de fractie van de PvdA heeft mij niet bereikt, was ook overbodig. Mijn wens spruit geheel en al voort uit mijn inzicht, dat alleen door dat te doen recht wordt gedaan aan de verkiezingsuitslag, waarbij partijen, die vóór de verkiezingen zich hebben uitgesproken voor een combinatie van PvdA, CDA en D'66 duidelijk hebben gewonnen. Consequenties van deelname van de drie partijen voor de samenstelling van het kabinet acht ik thans nog niet aan de orde. Het lijkt mij van belang, dat nu eerst in overleg over programmapunten een vertrouwensbasis tussen de betrokken fracties wordt gelegd. Ik deel overigens het door u in uw advies aan de Koningin geformuleerde uitgangspunt, dat de zetelverdeling in het nieuwe kabinet ten volle recht moet doen aan de verkiezingsuitslag.

Van uw opvatting, dat dadelijk na de vraagstukken van het sociaal-economische en financiële beleid „kwesties van immateriële aard" aan bod moeten komen heb ik goede nota genomen. Uit uw brief heb ik begrepen, dat ook voor u het belangrijkste is dat thans met het programoverleg een begin wordt gemaakt. Ons land heeft dringend behoefte aan een kabinet overeenkomstig de verkiezingsuitslag.

Met hoogachting en vriendelijke groet,

Drs. J. M. den Uyl

Ik zend afschriften van uw brief dd. 8 juni en van deze brief aan de fractievoorzitters van PvdA en D'66.

Aan de Kabinetsformateur

Den Haag, 15 juni 1977

Hooggeachte heer Den Uyl,

Op Uw verzoek bevestig ik hierbij op schrift hetgeen ik U gisteren heb medegedeeld over de zetelverdeling in het door U te vormen kabinet.

In mijn brief van 8 juni jl. aan U heb ik U geschreven dat mijn fractie niet de wens uitspreekt dat D'66 bij de formatie wordt betrokken, maar zich niet zonder meer tegen deelneming van D'66 wil verzetten. Niet zonder meer: ik verbond hieraan een uitdrukkelijk voorbehoud met betrekking tot de positie van het CDA bij de samenstelling van het kabinet.

In Uw brief aan mij d.d. 9 juni jl. gaat U aan het door mij gemaakte voorbehoud (lees: voorwaarde) voorbij. U opent Uw brief met te constateren dat ik mij verenig met het betrekken van D'66 bij de formatie zonder gewag te maken van het proviso dat aan mijn stellingname onverbrekelijk was verbonden. Een eind verderop in Uw brief schrijft U dat U consequenties van deeiname van de drie partijen voor de samenstelling van het kabinet thans nog niet aan de orde acht.

Uw, zojuist gereleveerde, reactie doet mij vrezen dat U omtrent de zetelverdeling in het nieuwe kabinet andere gedachten koestert dan de fractie van het CDA in de Tweede Kamer. Bijgevolg bestaat het niet licht te nemen risico dat wij, nadat in een reeks van wellicht moeizame besprekingen over de vele gecompliceerde en politiek beladen problemen die zich bij het opstellen van een regeerprogram aandienen alle horden zijn genomen en alle obstakels verwijderd, tot de bevinding zullen komen dat wij het niet eens worden over de zetelverdeling. In dat geval zou al het dan reeds gedane werk vergeefs zijn geweest.

Daarom melden wij thans bij U het volgende aan. Deze formatie zal niet kunnen slagen wanneer de uitkomst ervan zal zijn dat minder zetels in het kabinet worden toegewezen aan personen uit de kring van het CDA dan aan personen uit de kring van de PvdA. Naar het oordeel van mijn fractie zou zodanige samenstelling van het kabinet niet in overeenstemming met de verkiezingsuitslag zijn, mede het feit in aanmerking genomen dat de minister-president zal voortkomen uit de PvdA.

Wij geven er verre de voorkeur aan dat nu reeds een afspraak wordt gemaakt over de formule van de zetelverdeling. Mocht U niettemin eerst de besprekingen over het in de komende jaren te voeren beleid willen openen, dan zullen wij daaraan deelnemen. Op U rust dan evenwel de verantwoordelijkheid voor die werkwijze met inbegrip van het daarin opgesloten risico dat ik eerder in deze brief heb aangeduid. U bepale Uw standpunt in de wetenschap dat ik, gehoord mijn fractie, mijn standpunt ten aanzien van de zetelverdeling in het nieuwe kabinet in geen stadium van de formatie zal verlaten.

Met hoogachting en vriendelijke groet,

A. A. M. van Agt

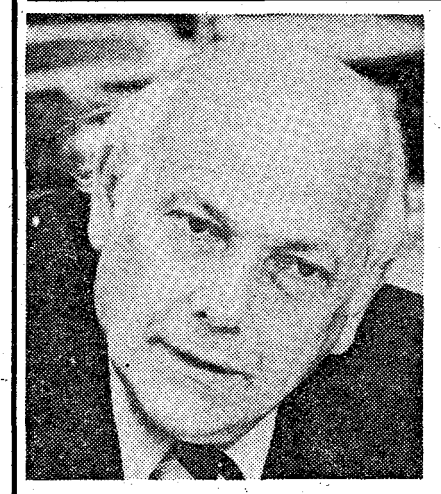

Mr. A. A. M. van Agt, Fractievoorzitter van het CDA in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Binnenhof 1a, 's-Gravenhage.

Formatie-opdracht Den Uyl

Het Kabinet der Koningin deelt mede: H.M. de Koningin heeft hedenmiddag ten Paleize Huis den Bosch de heer drs. J. M. den Uyl ontvangen en hem de opdracht verstrekt een kabinet te vormen dat geacht mag worden het vertrouwen van het Parlement te genieten.

De heer Den Uyl heeft de Koningin verzocht de opdracht in beraad te mogen houden.

1 juni 1977

Formatie-advies CDA aan Koningin

***31 mei 1977** – Hedenmiddag mocht ik U van advies dienen over de formatie van een nieuw Kabinet. Ter bevestiging hiervan moge ik U het volgende mededelen.*

Bij het formuleren van mijn advies heb ik de criteria in acht genomen die de door mij vertegenwoordigde politieke groepering voor de formatie heeft gesteld.

Met het oog op de ernstige problemen van immateriële en materiële aard waarin ons land verkeert (met name de werkloosheid nu en in de komende jaren) ware te streven naar de vorming van een Kabinet dat kan rekenen op ruime steun in en een vruchtbare samenwerking met de volksvertegenwoordiging. Voor de bestaanszekerheid van het nieuwe Kabinet is het onontbeerlijk dat een basis van vertrouwen aanwezig is tussen de fracties op welker steun het Kabinet in het bijzonder zal zijn aangewezen. Wil dit vertrouwen zich kunnen ontwikkelen dan moeten de onderhandelingen tussen de voorzitters van de betrokken fracties worden gevoerd onder erkenning van de gelijkwaardigheid van de programma's en moet de zetelverdeling in het nieuwe Kabinet ten volle recht doen aan de verkiezingsuitslag.

Om tot de vorming te geraken van een Kabinet als in de vorige alinea bedoeld ware, gezien de verkiezingsuitslag, de voorzitter van de fractie van de Partij van Arbeid in de Tweede Kamer, drs. J. M. den Uyl, tot formateur aan te wijzen. Die fractie heeft immers op 25 mei jongstleden de grootste zetelwinst behaald.

Tot het aanwijzen van een informateur raad ik U niet. Die werkwijze zou naar mijn oordeel eerder leiden tot verstarring dan tot toenadering tussen de fracties die het eerst ervoor in aanmerking komen het nieuwe Kabinet te dragen. Overigens zou ook een informateur van socialistischen huize moeten zijn.

A. A. M. van Agt

H. STRUIK & ZOON N.V.

Fabriek van dekkleden en tenten

IMP. GROOTHANDEL SCHEEPS- EN AANNEMERSBENODIGDHEDEN
ELEKTRISCHE EN AUTOGENE LAS- EN SNIJBENODIGDHEDEN.

DEVENTER
Telefoon 05700-1.39.70
Diepenveenseweg 8

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
WONINGINRICHTING

J. Voerman & Zonen
Assendorperstraat 73-81 – Tel. 1.65.07. – Zwolle

's-Gravenhage, 15 juni 1977

Zeer geachte heer Van Agt,

Uw brief van 15 juni bevat een standpuntbepaling ten aanzien van de zetelverdeling in het te vormen kabinet met een daaraan gekoppelde beschouwing over de verantwoordelijkheid van de formateur, indien thans nog geen afspraken worden gemaakt over de zetelverdeling.

Uiteraard heb ik ernstig overwogen of het mij mogelijk zou zijn aan uw voorkeur daaromtrent tegemoet te komen. Mijn slotsom is, dat dit niet wel mogelijk is.

Zoals ik in antwoord op een eerdere brief van uw hand heb gesteld, lijkt het mij van belang, dat nu eerst in overleg over programpunten een vertrouwensbasis tussen de betrokken fracties wordt gelegd.

Bij het te voeren programoverleg zal in een later stadium ongetwijfeld ook de departementale indeling en in samenhang daarmee de zwaarte van de departementen en het aantal bewindslieden een punt van bespreking uitmaken.

Eerst wanneer daarover in hoofdlijnen overeenstemming wordt bereikt met alle drie bij de formatie betrokken fracties, kan met enige vrucht over de zetelverdeling worden gesproken. Dat daaromtrent bij de deelnemende partijen verschillende en soms uiteenlopende verlangens bestaan is niet ongebruikelijk. Het zal ongetwijfeld over en weer de nodige zin voor verantwoordelijkheid vragen om tot een oplossing te komen.

Zoals ik eerder te kennen heb gegeven, zal mijn uitgangspunt daarbij hetzelfde zijn als u in uw advies aan de Koningin hebt neergelegd, te weten dat de zetelverdeling in het nieuwe kabinet ten volle recht moet doen aan de verkiezingsuitslag. Van uw bereidheid om ook zonder afspraak over de formule van de zetelverdeling niettemin eerst de besprekingen over het in de komende jaren te voeren beleid te openen, heb ik met voldoening kennis genomen.

Dat op de formateur de verantwoordelijkheid rust voor de te kiezen werkwijze met inbegrip van het daarin opgesloten risico, onderschrijf ik. Uiteraard berust bij u de verantwoordelijkheid voor het op dit moment in de uitvoering van mijn opdracht formuleren van een ultimatief standpunt ten aanzien van de zetelverdeling. Ik hoop thans de voorzitters van de bij de formatie betrokken fracties rond het weekeinde mij eerste programsuggesties te doen toekomen.

Met hoogachting en vriendelijke groet,

Drs. J. M. den Uyl

OVERWEGENDE OOO

Aandacht voor de christelijke organisatie

In de na-oorlogse jaren, waarin een zich steeds meer doorzettende groei openbaar werd, veroverde het begrip schaalvergroting de markt van het leven. Hoger wordende lonen en sociale uitkeringen vroegen om meer gestroomlijnde en grotere consumptiestromen dan voordien het geval was. Omzetstijging was nodig op straffe van uitschakeling bij een achterblijven. Ons vooruitgangsgeloof leidde ertoe dat het woord „doelmatigheid" ons volledig in de greep kreeg.
De gevolgen zijn onder ons zichtbaar.

Saaie eenvormigheid

Een grotere welvaart, kompleet met de prijs.
Alle na-oorlogse nieuwbouwwijken lijken op elkaar. Doelmatigheid leidend tot uniformiteit ging hand in hand met saaiheid en eentonigheid. Het hebben van kontakt met een medemens in een bedieningswinkel werd vervangen door de vooruitgang van de supermarkt met anonieme kopers en verkopers. Bij doelmatigheid hoort ook omzetsnelheid, dus werd de samenleving verrijkt met eetschuren ingesteld op de snelle hap, uiteraard in zelfbedieningssysteem verkregen.
Schaalvergroting leidde tot een modernere aanpak, tot een grotere welvaart. Het leidde ook tot sanering, uitstoot, sfeerverlies, eenvormigheid. Het ging erop lijken dat de mens zich door de eigen vooruitgang liet sturen, meende dat de negatieve gevolgen van de groei nu eenmaal de prijs van de welvaart was. Gelukkig tekent de ommekeer in ons denken zich af. Krijgen andere waarden weer klem. Ons program heet niet zonder reden „Niet bij brood alleen".
De Bijbel wijst ons op onze verantwoordelijkheid voor de Schepping, de mens daarin niet uitgezonderd. De gevolgen van ons handelen om een nog groter deel van de koek in bezit te krijgen kunnen wij niet op anderen afwentelen. Wij zijn zelf verantwoordelijk, ook voor alle negatieve effecten van ons streven naar meer welvaart.
Het inslaan van de andere weg zal niet zonder pijn verlopen. Het gebeurt gelukkig. Het moet ook.

Kerend getij

Het doelmatigheidsidee heeft ons ook op ander gebied jaren in de band gehad. Dit idee, verder versterkt door de overtuiging dat de opdeling in aparte groepen, kerken, zuilen, achter ons lag, werd door velen als een ideaal ervaren.
De uitdrukking „samen sterk" sprak toe. De oecumenische gedachte won veld. Politieke partijen zouden elkaar in progressieve akkoorden terugvinden. De schaalvergroting op het terrein van de vakbeweging zette door. Op het gebied van het maatschappelijk werk kwam het tot bijna totale eenheid. Maar ook hier keert het tij. Er komt tijd voor de vraag wat er nu eigenlijk gewonnen is, of alle schaalvergroting tot winst heeft geleid, of er soms waarden zijn die men eerst mist wanneer men ze ingeleverd heeft.
Het begrip „eigen identiteit" deed zijn intrede. Die identiteit diende versterkt om herkenbaar te blijven en zodoende zowel vertrouwen te winnen als te behouden.
Schaalvergroting leidt niet zonder meer tot betere resultaten. Doelmatigheid is niet langer een doel in zichzelf. Bij samenwerking leidend tot ontzuiling en vaak tot inlevering van de identiteit vraagt men zich gelukkig weer af of men niet te veel het apparaat en de beroepsbestuurder en te weinig de klant, en de leden op het oog heeft gehad.

Zelfonderzoek nodig

Met het tot nu toe geschrevene zij niet gepleit voor ondoelmatigheid evenmin voor een uit de weg gaan van samenwerking.
Wel sta ik voor een veel indringender zelfonderzoek dan tot nog toe gebruikelijk wanneer samenwerking en fusie met anderen aan de orde is. In een sterkte/zwakte-balans krijgt het drukken van de kosten, het stroomlijnen van het apparaat en het vergaren van meer invloed meestal voldoende aandacht. Die balans zal het invullen van de verliezen

niet kunnen ontberen. Het vertrouwen in het eigen huis tegenover het zich ontheemd voelen in een nieuw gebouw, is zo'n post.
De doelstellingen, de richting van de organisatie hebben in een aangeven daarvan niet louter met verstand te maken. Het gevoel, het vanuit het hart bezig zijn, het heeft alles zijn eigen waarde. Dit spreekt te sterker wanneer het om een werken vanuit de christelijke levensovertuiging gaat. Terecht hebben de bisschoppen – hun oordeel gevend over fusievoorstellen tussen NVV en NKV – daarbij op de eigen identiteit van de katholieke arbeidersbeweging gewezen. Een identiteit die naar mijn mening in een FNV geheel teloor gaat. Dat is de les van alle levensbeschouwelijke groepen in niet christelijke organisaties. Wie die les vandaag nog niet geleerd heeft bedriegt zichzelf. Ook hier is het winst wanneer het automatisme bij samenwerking en samenvoeging verdwijnt en plaats maakt voor diepgaand zelfonderzoek. En in dat zelfonderzoek ontkomt men zeker niet aan het antwoord op de vraag of de bereidheid tot samenwerking en fusie van christelijke organisaties met niet-christelijke ook iets te maken kan hebben met het onvoldoende bezig zijn in eigen kring de „C" ook echt invloed te geven.

Twee mitsen

Na alle klem op schaalvergroting is er weer aandacht voor de kleine schaal. Na de drift tot samenwerken, vaak leidend tot het opheffen van confessionele organisaties, krijgt de wezenlijke betekenis van de eigen doelstelling en de herkenbaarheid van het eigen karakter weer meer nadruk. Ik verheug mij daarover.
Een verheugen met twee mitsen. Wanneer onze voorvaders christelijke organisaties stichtten hield dat zendingsdrang in. Zag men in de beste ogenblikken de gehele wereld, wilde men werken terwille van allen in de samenleving. Maar het gebeurde vanuit de eigen organisatie. Omdat men meende dat dan de optimale mogelijkheden tot hulp èn belangenbehartiging èn stuwing van staat en maatschappij èn vorming en opvoeding van allen het beste vanuit de gekozen doelstelling werden benut. Altijd was het de doelstelling die hen dreef, hen corrigeerde en hen bij elkaar hield.
Zij hadden hun hart aan de Here Jezus gegeven. Het woord uit Ezechiël 44: „Ik ben hun bezitting" was hun rijkdom.
Vanuit die rijkdom te leven en te werken was hun gezamenlijk ideaal. Van daaruit werd onderwijs gegeven, het land bestuurd, de krant volgeschreven, de omroep benut, de wetenschap beoefend, voor de rechten van de werkende mens opgekomen, de zwakke gesteund. Daarbij werden grote fouten gemaakt. Morgen zal dat niet anders zijn. Maar wat ze gemeen hadden was genoeg om elke keer weer aan de slag te gaan. Ik verheug mij over de aandacht voor eigen wezen en doel van de christelijke organisatie. En het zal goed gaan, ongeacht het resultaat, als de twee mitsen ons leiden. Levend en werkend uit de norm. De vensters wijd open.

H. A. de Boer

Geschiedenis vanwege de toekomst
De vinger Gods?

Door drs. M. Beinema

„Voor hen die in de geschiedenis nog iets anders willen zien dan een combinatie van feiten (...) is het hier de machtige vinger G ds (...)". Dat schrijft de 19de-eeuwse romanschrijfster A.L.G. Bosboom-Toussaint in het eerste deel van haar Leycester-cyclus, gewijd aan die periode van vaderlandse aarzeling en verwarring, waarin de graaf van Leycester, voormalig minnaar van Engelands koningin Elizabeth, onze landvoogd was (1585-1587).

Mevrouw Bosboom-Toussaint zag door het mislukken van Leycesters op zichzelf juiste streven naar het zich schikken van de tegen Spanje opstandige gewesten in een eenheidsstaat, Nederland ervoor behoed wingewest van Engeland te zijn en ertoe beschikt een kleine, maar zelfstandige en vooral christelijke natie te worden.
Daarom: „(...) de machtige vinger Gods, die door hare aanraking dit stout geordende bouwplan der eenheid in een Babel van verwarring heeft verkeerd."

„Geschreven" naast „geschied"?

Deze visie op de duidelijkheid van Gods handelen in de geschiedenis, door mevrouw Bosboom-Toussaint in haar historische romans beleden, is in haar tijd en kring – die van het Reveil – niet ongewoon.
Ook de historicus Groen van Prinsterer bijvoorbeeld is niet vrij van de opvattinge dat Gods bedoelingen te lezen zijn in sommige historische ontwikkelingen.
Hij heeft daarmee deel aan de romantisch-idealistische opvatting, dat wat al geschied is, maatstaf is voor wat nog geschieden moet.
Maar daardoor dreigt de mens in zijn eigentijds handelen van zijn verantwoordelijkheid beroofd te worden. Ook van zijn verantwoordelijkheid Gods geboden, die niet in de geschiedenis maar in de bijbel geopenbaard zijn, te verstaan en te volgen.
We hebben dat in de meest kwalijke en verworden zin gezien bij Duitse en andere Europese christenen die Hitlers successen als tekenen van Goddelijke instemming beschouwden.
Het zou niet billijk zijn Groen achteraf te verwijten dat hij dergelijke konsekwenties niet heeft voorzien. Maar wij die dat beleefd en overleefd hebben, noemen het verschillen van Groen op het punt van het mogelijk herkennen van de hand Gods in

de geschiedenis, bevindt hij zich dan ook in het goede gezelschap niet alleen van vakgenoten als de hierboven geciteerde Van Schelven, maar ook van theologen als Berkouwer. Hebben geschiedbeschouwing en geschiedenisonderwijs van christenen dan niets eigens?
Zeker wel. En het is Groen die dat ook zag en noemde. Ik citeer Leih: „op een ander, m.i. veel wezenlijker punt ben ik hem steeds dankbaar. Hij tracht de **zin der geschiedenis** te verstaan, ziet het gebeuren eveneens in het licht der toekomst, nl. die van het komende Rijk."

Zo gezien „gaat het niet om onze **kijk** op de geschiedenis, maar om ons **handelen** in de gechiedenis, en dat is alleen mogelijk, wanneer wij geloven in de **zin** der geschiedenis. (...)
Wij geven geschiedenis, omdat wij geloven in de toekomst!".
En die zinvolheid van wat gebeurd is en gebeuren zal, wordt ons aangezegd in Gods Woord en door Gods Geest.
Hoe bepalend is dan voor ons politiek oordelen en handelen het openen van en openstaan voor dat Woord!

Geschiedenis op christelijke school.

Terug naar onze scholen. „Wij **verklaren** op school niet alleen historische gebeurtenissen en verbanden. Dat óók. Maar in het licht van de zin der geschiedenis **maken** wij zelf geschiedenis, ook en juist in ons onderwijs.
Maar wij doen dat zonder enige pretentie. Wij verwachten niet een paradijselijke toekomst te bouwen, zoals verlichting en marxisme. Wij werken wel, bescheiden en klein, maar in het licht van de zin der geschiedenis, voor een zo goed, zo rechtvaardig, zo „Koninkrijkelijk" mogelijke toekomst."
Om op de zo door Leih aangegeven wijze – m.i. de enige die op een christelijke school verantwoord is – onderwijs te kunnen geven, is het noodzakelijk dat de daarvoor nog aanwezige mogelijkheden niet verkleind en vervlakt worden door de beperkingen van een centraal schriftelijk eindexamen geschiedenis, waarmee geëxperimenteerd wordt.
Vandaar dat ik 31 mei j.l., toen nog net kamerlid zijnde, met enkele collega's daarover schriftelijke vragen gesteld heb.

Van Agt: CDA wil gelijkwaardige positie in nieuw Kabinet

Naar aanleiding van de briefwisseling tussen Den Uyl en Van Agt op 15 juni jl., in het raam van de Kabinetsformatie had de televisierubriek „Den Haag vandaag" een gesprek met CDA-fractievoorzitter Van Agt. Enkele – door ons redactioneel bewerkte – passages van dit gesprek geven wij u hierbij weer.

Zetelverdeling

Vraag: midden op de pagina van de brief van de heer Den Uyl d.d. 15 juni jl. (zie elders dit nummer), zegt hij ongeveer dit: Kijk eens over die zetelverdeling, daar komen we nog wel aan toe, maar bedenk dan wel dat de zwaarte van de departementen gaat meetellen. Geeft u toe dat het mogelijk is dat het CDA misschien 7 zetels krijgt en de PvdA 7 en dat de PvdA daarvan dan wat zwaarder departementen krijgt?

Herstel vertrouwen

Van Agt: het klinkt wel zo, alsof Den Uyl denkt aan een mogelijkheid van gelijke zetelaantallen voor PvdA en CDA, maar dan zo dat de zetels van de PvdE zwaarder zullen zijn dan die van het CDA; nee, maar zo doen wij het niet. Het gaat ons om vrijwel gelijkwaardige posities in het Kabinet. Ik zeg vrijwel, omdat de socialisten 4 Kamerzetels meer hebben dan wij, en dat kan tot uitdrukking komen in het feit dat zij de minister-president mogen leveren. Maar dat is dan ook voldoende.
Dan is het mooi betaald en verder moeten die zetels niet alleen in aantal, maar ook in gewicht gelijk zijn. Gelijkwaardige posities in het Kabinet, daar gaat het om, en anders kan er niets komen van herstel van vertrouwen, hetgeen de formateur terecht zo noodzakelijk vindt aan beide kanten.
Vraag: Den Uyl zegt dat het herstel van vertrouwen kan worden bereikt, als je het over het programma eens bent.
Van Agt: Ja, dat is er ook voor nodig, maar het is geen daverende bijdrage aan het herstel van het vertrouwen om nu de indruk te vestigen dat het met die gelijkwaardigheid moeilijk zit en dus de programbespreking te leggen onder de hypotheek dat die gelijkwaardigheid bij lange na nog niet geregeld is en dat er dan een wolk, een zich aankondigende storm, boven de besprekingen blijft.

Programonderhandelingen

Vraag: Wat voor consequenties heeft het nu niet regelen van die zetelverdeling voor de programmatische onderhandelingen?
Van Agt: ja, dat heeft geen onmiddellijke consequenties; het gaat meer om consequenties voor wat betreft de sfeer waarin die onderhandelingen plaatsvinden. Nu is die sfeer er één, meer nog, dan al het geval was, van achter de schansen zitten, van hoe de posities te betrekken, van zorgen dat je zo weinig mogelijk verliest, van het aan beide kanten flink aan het touw hangen. Nou, dat is niet direct de beste atmosfeer.
Als die zetelverdeling van tevoren was geregeld, dan zou dat in onze kring ervaren zijn als een fideel gebaar, als: dat is nou aardig van die formateur, eens een beetje inschikken, eens een beetje toegeven. Dat zal op onze mensen een indruk hebben gemaakt van: kom, nou moeten wij ook met een open geest die onderhandelingen over het programma ingaan.
En dat is nu veel minder het geval.

Mislukken?

Vraag: Ik beluister toch zowel bij u als bij Den Uyl een hard standpunt van: hier staan we en we weten niet gauw van wijken. Volgens mij moet de formateur dan op een gegeven moment mislukken.
Van Agt: Nou, dat hoeft niet. Den Uyl is de voorman van de grote verkiezingswinst van de PvdA. Hij kan wel een potje breken in zijn eigen partij. Nou, die invloed zal hij in de komende weken nog eens gebruiken, wil er wat van terecht komen.

VVD

Vraag: Dreigt u nog steeds met het stappen naar de VVD?
Van Agt: Helemaal niet. Wij willen deze formatie indien mogelijk en op redelijke voorwaarden doen slagen, maar het blijft een mogelijkheid.
Vraag: Die sluit u nog steeds niet uit?
Van Agt: Nee, die sluiten we niet uit.
Noot: Enkele vragen en antwoorden zijn door ons taalkundig bewerkt, en soms tesamen genomen. Redaktie.

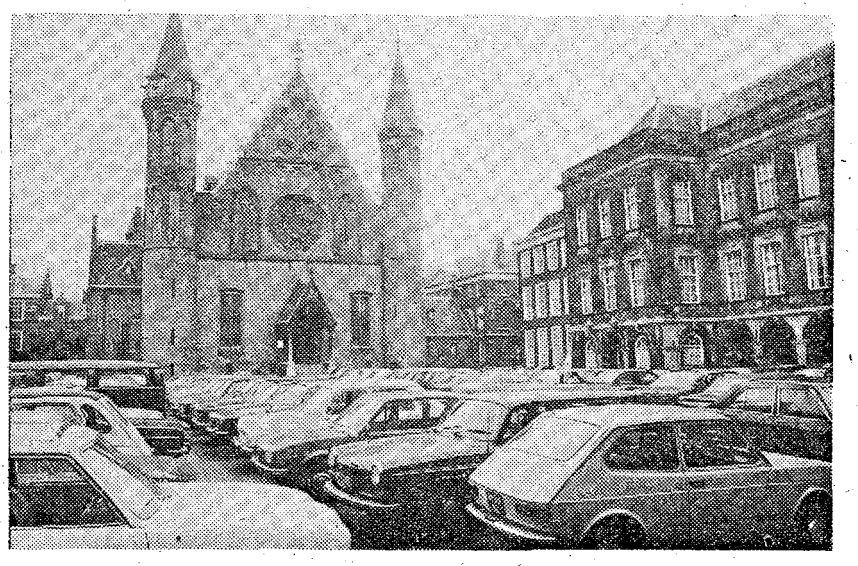

Sluiting en opening van de zitting der Staten-Generaal.

Door dr. W. de Kwaadsteniet

Op dinsdag 7 juni 1977, om 17.00 uur, heeft de minister van Binnenlandse Zaken, in een verenigde vergadering van de beide Kamers, in de Ridderzaal, namens H.M. de Koningin de zitting 1976-1977 van de Staten-Generaal officieel gesloten.

Briefwisseling

Aan het begin van die vergadering had de voorzitter van de verenigde vergadering mededeling gedaan, dat was ingekomen een brief d.d. 23 september 1976 van het lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de heer De Kwaadsteniet, betreffende het mededelen van berichten van verhindering in de verenigde vergadering tot opening en sluiting.
De voorzitter voegde daaraan toe, dat hij die brief beantwoord had bij schrijven d.d. 27 mei 1977 en dat de stukken ter inzage liggen.
Deze – wat duistere – mededeling deed – voorzover die niet langs sommigen geheel heen ging – velen zich afvragen waar die briefwisseling nu wel overging.

Quorum

In *Nederlandse Gedachten d.d. 9 oktober 1976* heb ik erover geschreven. Voor een verenigde vergadering ter sluiting – trouwens eveneens ter opening – van de zitting, wordt geen officiële presentielijst gehouden. Men gaat ervan uit, dat voor zulke vergaderingen géén ,,quorum" (de aanwezigheid van de helft van de 75 + 150 = 225 leden) nodig is.
in mijn brief aan de voorzitter van de verenigde vergadering heb ik in de *eerste* plaats gesteld, dat naar mijn mening op basis van de Grondwet en van het Reglement van Orde een quorum wél vereist is, althans voor de hand ligt.

Namen opnemen

In de *tweede* plaats – ook afgezien van het al of niet vereist zijn van een quorum – legde ik de vraag voor, of, indien mededeling van berichten van verhindering in de verenigde vergadering plaatsvindt en deze mededeling steeds ook opgenomen wordt in de ,,Handelingen", het niet voor de hand liggend en beter zou zijn ook de namen van de aanwezigen op te nemen, hetgeen namelijk – in tegenstelling tot hetgeen met betrekking tot gewone vergaderingen van de beide afzonderlijke Kamers plaatsvindt – niet gebeurt.

Onvolledig

In de *derde* plaats heb ik gevraagd aan deze zaak aandacht te schenken en daarbij met name het m.i. verouderde en onvolledige Reglement van Orde van de verenigde vergadering nader te bekijken.

Afschaffing

En *tenslotte* wees ik er in mijn brief d.d. 23 september 1976 op, dat ik overigens een voorstander ben van afschaffing van zowel de sluiting als van de opening, zoals ik reeds eerder bepleitte in een artikel in Nederlandse Gedachten *d.d. 27 september 1975.*

,,Ampele bestudering"

De voorzitter van de verenigde vergadering – d.i. de voorzitter van de Eerste Kamer –, prof. dr. Th. L. M. Thurlings, schrijft in zijn antwoordbrief van *27 mei 1977,* dat de zaak voorwerp is geweest van ,,ampele bestudering".
Bij zijn brief is gevoegd een afschrift van een brief d.d. *8 maart 1977* van de griffie van de Tweede Kamer, mr. W. Koops, aan de griffier van de Eerste Kamer jhr. mr. J. W. Röell, over deze aangelegenheid, alsmede een afschrift van een brief d.d. 24 mei 1977 van de minister van Binnenlandse Zaken aan de griffie van de Eerste Kamer, met een advies van de Stafafdeling Grondwetszaken.
Men kan inderdaad stellen, dat een ,,ampele bestudering" heeft plaats gehad. Of het resultaat, behalve „voldoening schenkend", ook geheel bevredigend is, bekijken wij hier nu.

Onderscheid

De minister wijst er op dat er ten aanzien van het samenkomen van de beide Kamers in verenigde vergadering ,,onderscheid valt te maken" tussen de in de Grondwet aangewezen gevallen, waarin uit de Grondwet blijkt, dat het gaat om beraadslaging en besluitvorming – zoals bijvoorbeeld over het ontwerp van wet terzake van de voogdij over de minderjarige Koning (art. 32) – en de in de Grondwet aangewezen gevallen, waarin *niet* tevens uit de grondwetbepaling volgt, dat er beraadslaagd en besloten wordt – zoals in het geval van opening en sluiting van de zitting van de Staten-Generaal (art. 113) –

Niet doorslaggevend

Natuurlijk valt op zichzelf dat onderscheid te maken, maar dat is niet zonder meer doorslaggevend voor ons probleem, namelijk of niet ook in het laatsbedoelde geval een quorum vereist is, althans voor de hand ligt. Bovendien, het mag in het laatsbedoelde geval zo zijn, dat „niet tevens uit de grondwetsbepaling volgt, dat er beraadslaagd en besloten wordt", maar dat betekent nog niet, dat dit in de praktijk niet zou mogen en zou kunnen gebeuren in bijvoorbeeld een verenigde vergadering tot opening en sluiting van de zitting. Nergens is dat uitgesloten of verboden.

Plan

Sterker nog, toen ik – ter gelegenheid van de sluiting van de vorige zitting, op maandag 20 september 1976 – aan de griffier en de voorzitter van de verenigde vergadering had laten weten, dat ik van plan was in die verenigde vergadering iets over deze problematiek te zeggen, was het volgens het draaiboek van de voorzitter voor die vergadering zo, dat ik inderdaad het woord zou krijgen. En hoe men dit dan ook zou keren of wenden, dat valt onder het begrip beraadslaging. Ook al was wat ik wilde doen wellicht ,,slechts" (de aankondiging van) een motie van orde. Ik heb destijds mijn plan niet doorgezet, omdat de gevolgen niet geheel waren te overzien. Dat heb ik een half uur voor die vergadering aan de voorzitter medegedeeld. En toen is mijn geplande optreden op het laatste moment alsnog weer uit het draaiboek van de voorzitter geschrapt.
Eén van de gevolgen van dat optreden zou immers (kunnen) zijn geweest, dat dan toch zeker wel een quorum had moeten worden vastgesteld, te weten de aanwezigheid van de helft van 75 + 150 = 225; derhalve 113 leden. Die waren er op geen stukken na; er waren er toen slechts rond veertig. En dan had de vergadering moeten worden verdaagd. Een vraag blijft dan nog in verband met het voorgaande of het quorum zou moeten worden vastgesteld voor of nadat ik het woord had gekregen.
Ik denk, dat het het meest in de lijn zou liggen als dat vooraf zou zijn gebeurd. Maar dat was niet gepland in het draaiboek van de voorzitter.

Ingewikkeld

Misschien zou het mogelijk zijn geweest de vraag of een quorum vastgesteld moest worden te laten afhangen van wat ik zou zeggen. Als het een vraag of verzoek aan de voorzitter zou zijn geweest, met de mogelijkheid, dat deze daarop bijvoorbeeld later schriftelijk zou antwoorden, zou het mogelijk anders hebben gelegen dan als ik een voorstel zou hebben gedaan waarover officieel beslist had moeten worden.
Maar dan bleven wij toch nog zitten met het probleem, dat als één lid een vraag mag stellen of een verzoek mag doen, een ander lid ook het woord kan vragen. En waarom zou die ander dan niet het woord gekregen hebben? En dan is de discussie los: er vindt beraadslaging plaats en dan is zeker een quorum nodig.
Wel, het is duidelijk, dit is een ingewikkelde zaak.

Herziening reglement nodig

Het probleem is gewoon, dat er geen apart reglement is – althans geen aparte bepalingen in het bestaande RvO- voor die – niets anders dan een formaliteit zijnde- verenigde vergaderingen tot sluiting en opening van de zitting.
Dat die gebrekkige bepalingen nog nooit wat bij de tijd zijn gebracht is eigenlijk wat wonderlijk en wat slordig.
De griffier van de Tweede Kamer schrijft nu – gelukkig – in zijn brief aan zijn collega van de Eerste Kamer, dat hij er vanuit gaat dat deze het met hem eens zal zijn, dat het Reglement van Orde inderdaad herzien moet worden. (Het dateert van 1888 en is bijvoorbeeld ook nooit aangepast aan de ledentallen van de Eerste en Tweede Kamer, die immers al geruime tijd geleden verhoogd zijn van resp. 50 en 100 tot resp. 75 en 150 leden). Het is verheugend, dat deze zaak nu blijkbaar eens aangepakt gaat worden. Een parlement, dat zichzelf respecteert moet bijvoorbeeld wel over een hanteerbaar Reglement van Orde beschikken, dat bij de tijd is.

Berichten van verhindering

In relatie met wat hiervoor is opgemerkt staat ook het punt van het mededelen van berichten van verhindering.
De minister schrijft in zijn brief, dat die mededeling gedaan kan worden ongeacht of er een quorum is. Maar, zo voegt hij er aan toe: ,,Anders zou het – althans strikt formeel genomen – zijn indien dergelijke berichten op voorstel van de voorzitter voor kennisgeving zouden worden aangenomen, aangezien dit zou duiden op een beslissing van de vergadering, die daartoe volgens de grondwet slechts bevoegd is als gebleken is dat meer dan de helft der leden tegenwoordig is".
Overigens gebeurde dat laatste in de praktijk. De voorzitter zei dan ongeveer: ik stel voor deze berichten voor kennisgeving aan te nemen, waartoe dan feitelijk de vergadering – bij stilzwijgen uiteraard - ,,besloot".
De voorzitter heeft nu in zijn brief aan mij geschreven zich bij de minister aan te sluiten en voortaan te ,,volstaan met de griffier te verzoeken de van de leden der Staten-Generaal afkomstige berichten van verhindering voor te lezen; deze berichten zullen dan *vervolgens niet meer* voor kennisgeving worden aangenomen". Ook van deze tegemoetkoming aan een ,,formaliteit" mag met waardering worden kennisgenomen.

Vermelding aanwezigen

Niet wordt ingegaan op mijn suggestie om niet alleen de berichten van verhindering op te nemen in de Handelingen, maar ook de namen van de aanwezigen. Ik zou dit toch willen blijven bepleiten. De griffier van de Tweede Kamer schrijft in zijn brief: ,,Leden kunnen het op prijs stellen, dat publiekelijk komt vast te staan waarom ze de vergadering niet bijwonen". Dat is juist. Dat kan zelfs het geval zijn zonder de vermelding van het „waarom".
Maar ook kan gelden, dat leden het op prijs stellen, dat komt vast te staan, dat zij wél aanwezig waren. Dat zijn nu eenmaal niet alle overige leden, want velen – de meesten – sturen geen bericht van verhindering.
Dat de aanwezigen worden vermeld is bij alle andere vergaderingen wel het geval. Waarom bij deze vergaderingen niet? De vermelding lijkt mij nauwelijks moeite te kosten. Wellicht wordt deze suggestie toch nog eens nader overwogen.

Afschaffen

Tenslotte zou het het beste zijn de formaliteit van de sluiting en opening van de zitting af te schaffen. Mijnerzijds heb ik dat in Nederlandse Gedachten van 27 september 1975 bepleit.
De minister is het daarmede eens. Hij wijst er op, dat zo'n voorstel tot wijziging van de Grondwet aanhangig is gemaakt in wetsontwerp 14224, gedateerd 10 november 1976.
Wij zijn daar gelukkig mee. Overigens is het natuurlijk nog zo, dat de beide Kamers – in eerste en tweede lezing – dit wetsontwerp nog moeten goedkeuren. In ieder geval zijn wij dan inmiddels al weer een aantal jaren verder.

Overzicht stemmen CDA-kandidaten

In het nummer van 11 juni zijn in het overzicht der stemmen op de CDA-kandidaten enkele oneffenheden geslopen. Daarom drukken wij dit overzicht hierbij nogmaals af.

Aantjes	(1 t/m 18)	129044	Hermsen	(14, 16, 17)	401
Aarts	(1 en 2)	548	Hesselink	(3, 4, 15)	135
Achterstraat	(14, 16, 17)	1	Heukels	(3, 4, 15)	168
Adriaansen	(1 en 2)	19	Hoekstra	(14, 16, 17)	118
Van Agt	(1 t/m 18)	2320914	Van Houwelingen	(3, 4, 15)	167
Amelsvoort	(1 en 2)	357	Van Iersel	(5, 6, 7, 8, 12)	69
Ammerlaan	(18)	14	Jacobs L. G. J.	(18)	163
Andela geb. Baur	(14, 16, 17)	1345	Jacobs-Aarts P. H. M.	(1 en 2)	525
Andriessen	(1 t/m 18)	19404	Janssen A. M. A. J.	(1 en 2)	102
Appels	(1 en 2)	260	Jonkman	(14, 16, 17)	112
Atten	(5, 6, 7, 8, 12)	56	Kleisterlee	(5, 6, 7, 8, 12)	442
Baars	(1 en 2)	453	De Koning	(3, 4, 14, 15, 16, 17)	292
Bakker	(9, 10, 11, 13)	74	Korte-Van Hemel	(9, 10, 11, 13)	362
Belnema	(5, 6, 7, 8, 12, 18)	193	Kortekaas	(3, 4, 15)	300
Beumer	(14, 16, 17)	3616	Kraaijeveld-Wouters	(9, 10, 11, 13)	3522
De Boer G. A.	(9, 10, 11, 13)	74	Kruisinga	(1 t/m 18)	61341
De Boer H. A.	(3, 4, 9, 10, 11, 13, 15)	441	De Kwaadsteniet	(5, 6, 7, 8, 12)	188
De Boer J. J. P.	(5, 6, 7, 8, 12)	144	Lagrand	(9, 10, 11, 13)	172
De Boer R.	(1 en 2)	19	Laning-Boersema	(14, 16, 17)	749
Boersma J.	(9, 10, 11, 13)	4575	Lansink	(3, 4, 15)	355
Boersma M. A. M.	(1 en 2)	774	Van Leeuwen mw. J.	(3, 4, 5, 6, 7, 8, 12, 15)	15940
De Borgie	(18)	1728	De Leng	(1 en 2)	41
Borgman	(9, 10, 11, 13)	250	Leyenhorst	(1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15)	2608
Borm-Luykx	(3, 4, 15)	372	Van der Linden	(18)	9904
Van den Bos	(5, 6, 7, 8, 12)	51	Lubbers	(9, 10, 11, 13)	4686
Bremen	(18)	7204	Lückers-Bergmans	(18)	1856
Braks	(1 en 2)	2607	Van der Maesen	(5, 6, 7, 8, 12)	254
Bransen	(9, 10, 11, 13)	140	Mateman	(3, 4, 15)	596
Van den Broek	(3, 4, 15)	286	Matthijsse	(14, 16, 17)	203
Buikema	(3, 4, 15)	147	May-Weggen	(9, 10, 11, 13)	105
Bulte	(3, 4, 15)	186	Van der Mei	(9, 10, 11, 13)	273
Van den Burg	(9, 10, 11, 13)	28	Meinema	(9, 10, 11, 13)	54
Coonen	(3, 4, 15)	66	Mikkers	(1 en 2)	239
Cornelissen mw. G. M. P.	(1 en 2)	2708	Molthoff	(5, 6, 7, 8, 12)	281
Cornelissen J.	(1 en 2)	145	Mommersteeg	(9, 10, 11, 13)	83
Cornelissen P. A. M.	(1 en 2)	1528	Van Muiden	(14, 16, 17)	25
Op de Coul	(18)	791	Van Noord	(14, 16, 17)	86
Couprie	(5, 6, 7, 8, 12)	63	Noteboom	(18)	4807
Daems	(18)	1423	Nooy	(9, 10, 11, 13)	70
Van Dam	(9, 10, 11, 13)	135	Olieman	(5, 6, 7, 8, 12)	252
Deetman	(14, 16, 17)	30	Paulis	(18)	199
Van Dijk	(5, 6, 7, 8, 12)	202	Persoon	(18)	1747
Dijkman	(9, 10, 11, 13)	133	Petermeijer	(5 6 7 8 12)	53
Driessen H. E. A.	(5, 6, 7, 8, 12)	123	Peyrlenburg	(5, 6, 7, 8, 12)	438
Driessen P. G. M.	(3, 4, 15)	139	Van der Plas-Tanis	(3, 14, 15)	119
Drost	(14, 16, 17)	23	Poels-Peters	(18)	528
Elkhuizen	(1 en 2)	67	Pröpper	(3, 4, 15)	120
Enserink	(3, 4, 15)	94	Van Riet	(18)	1083
Evenhuis-Van Essen	C9, 10, 11, 13)	773	Van Rooyen	(3, 4, 15)	98
Eversdijk	O5, 6, 7, 8, 12)	974	Van Ruler	(18)	4
Faber	(14, 16, 17)	796	Rutten	(5, 6, 7, 8, 12)	137
Frinking	(5, 6, 7, 8, 12)	75	Van der Sanden	(5, 6, 7, 8, 12)	259
Frowijn	(5, 6, 7, 8, 12)	15	Schakel	(5, 6, 7, 8, 12, 14, 16, 17)	2258
Gardeniers-Berendsen	(3, 4, 15)	3227	Schapenk	(1 en 2)	22
Geerdink-Johannink	(14, 16, 17)	72	Schellekens	(1 en 2)	156
Van Gelder	(14, 16, 17)	44	Scholten	(1 en 2)	4961
Gerritse	(14, 16, 17)	15	Seijben	(18)	701
De Geus	(14, 16, 17)	18	Van der Stee	(14, 16, 17)	169
De Graaf L.	(1 en 2)	4	De Sutter-Besters	(18)	25
De Graaf T. J.	(18)	470	Terpstra	(14, 16, 17)	23
De Graaff W.	(18)	71	Tolman	(14, 16, 17)	691
Grol-Overling	(14, 16, 17)	56	Veerman	(5, 6, 7, 8, 12)	139
Gualthérie van Wezel	(18)	122	Verburg	(9, 10, 11, 13)	35
Van Gulijk	(18)	6	Verhoog-Bokma	(1 en 2)	248
Van der Gun	(9, 10, 11, 13)	93	De Vries	(18)	54
Van Haarlem	(3, 4, 15)	294	De Waal	(18)	12852
Haars mw. E. A.	(9, 10, 11, 13)	437	Wagemakers	(1 en 2)	157
Van Hattum	(3, 4, 15)	23	Wesselius	(14, 16, 17)	67
Hazekamp	(18)	116	Westendorp	(14, 16, 17)	136
Hebly	(3, 4, 15)	66	Westerterp	(1 en 2)	797
Van Heel-Kasteel	(5, 6, 7, 8, 12)	834	Weijers	(3, 4, 15)	857
Heerma	(9, 10, 11, 13)	93	Wijnhoven	(18)	382
Van der Heijden	(5, 6, 7, 8, 12)	102	Wisselink	(3, 4, 15)	889
Hendriks	(1 en 2)	407	Van Zeil	(9, 10, 11, 13)	194
Hennekam	(1 en 2)	298	Van Zwieten	(14, 16, 17)	30
Hermes	(9, 10, 11, 13)	221			

als het op smaak aankomt...

uw beste keus!

Basiskursussen voor politieke vorming

De in CDA-verband samenwerkende Stichtingen voor kader- en vormingswerk van ARP, CHU en KVP bieden de leden van de CDA-partijen in het seizoen 1977/1978 een gevarieerd activiteitenprogramma aan. Als onderdeel van dat programma wordt een aantal cursussen voor „beginners" georganiseerd.

Twee avondcursussen

De Stichting Kader- en vormingswerk CHU organiseert deze cursussen. De bedoeling van deze cursussen is in kleine kring op twee avonden de levensbeschouwelijke achtergrond van de politiek en de toepassing daarvan in de praktijk aan de orde te stellen. Indien een afdeling of kiesvereniging gebruik wil maken van deze mogelijkheid, dient zij daartoe kontakt op te niemen met de vormingsstichting van de CHU.

Werkgroepenwerk

Deze werksoort – voor KVP-leden niet onbekend – staat open voor alle leden van de CDA-partijen. Een centrale werkgroep stelt jaarlijks een aantal werkstukken op over verschillende thema's. Zo'n werkstuk wordt voorzien van een vragenlijst ter bestudering, ter bespreking en ter becommentariëring toegezonden aan de in het land functionerende werkgroepen. Na beantwoording van de bij het werkstuk gevoegde vragenlijst maakt de Centrale Werkgroep een verzamelrapport en draagt zorg voor verschijning daarvan, voorzien van commentaar in het partijblad van de KVP „Politiek Nieuws". Wie aan deze werksoort wil meedoen kan zich opgeven bij de vormingsstichting KVP, waar ook ter nadere informatie een folder over het werkgroepenweek verkrijgbaar is.

Landelijke basiscursussen

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP organiseert 3 landelijke basiscursussen. Hiermee richt de stichting zich op leden van de CDA-partijen, die meer willen zijn dan een „lid op papier" met de bedoeling zo breed mogelijk de politiek dichter bij de leden en de leden dichter bij de politiek te brengen. Daartoe staan tijdens de cursussen op het programma:

- Het CDA en de CDA-partijen
- visie op de overheid
- voorlichting door partij en fractie
- politieke stromingen in Nederland
- discussie over actuele politiek
- sociaal-economische verhoudingen
- binnenlands bestuur
- gemeenteraadsspel
- bezoek aan Tweede Kamer
- en partijbureau.

Ten behoeve van deze cursus zullen politici, partijkader en medewerkers van de wetenschappelijke instituten worden gevraagd om als docent op te treden. Van hen die aan deze cursus willen deelnemen, wordt verwacht dat zij de gehele cursus volgen en mede door hun actieve deelname (middels o.a. het voldoen aan schriftelijke opdrachten) de cursus tot een succes maken. Van de zijde van de Stichting wordt zorg gedragen voor het nodige studiemateriaal.

Aanmeldingsformulier

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Lid van: ☐ ARP ☐ CHU ☐ KVP ☐ CDA

Basiskursus

Hierbij geef ik mij op voor de basiscursus te
☐ Zwolle
☐ Soesterberg
☐ 's-Hertogenbosch

Deze bon opsturen naar de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

Werkgroepenwerk
☐ *Ik zou graag willen meedoen aan het werkgroepenwerk*
☐ geïnteresseerd in werkgroepenwerk en vraag folder aan.
Bon opsturen naar Stichting Kader- en Vormingswerk KVP, Mauritskade 25, Den Haag.

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Lid van: ☐ ARP ☐ CHU ☐ KVP ☐ CDA

De cursussen vinden plaats:
a) te Zwolle in Hotel-restaurant Wientjes, Stationsweg 7 op donderdag, 1 september 1977, 6 oktober 1977, 10 november 1977, 15 december 1977 en 19 januari 1978. Tijd: 10.00-16.30 uur.
b) te Soesterberg in het Centrum Kontakt der Kontinenten, Amersfoortsestraat 20 op 14 en 15 oktober 1977, 4 en 5 november 1977, 13 en 14 januari 1978 en 10 en 11 februari 1978. Deze cursussen beginnen steeds op vrijdagavond 19.00, tot zaterdag 15.30 uur.
c) te 's-Hertogenbosch, in het Jeroen Bosch Huis, Hinthamerstraat 74 op donderdag, 12 januari 1978, 2 februari 1978, 23 februari 1978, 16 maart 1978 en 30 maart 1978. Tijd: 10.00-16.30 uur.
Het inschrijfgeld voor deze cursussen bedraagt f 25,–. Aanmelding kan geschieden door toezending van bijgaand aanmeldingsformulier.

Frankrijk – Christen Democraten in de verstrooiing.

UIT DE ARJOS

door Maarten van Ditmarsch.

Eén van de Christen-Democratische groeperingen waar in Nederland nog weinig van bekend is zijn de Franse Christen-Democraten. Toch speelden zij in het verleden een belangrijke rol in de Franse politiek en zijn zij momenteel, alhoewel haar aantal geringer is, door hun centrum-positieën invloedrijk.

De Franse Christen-Democratie vond haar oorsprong in een aantal verschillende bronnen, die niet alle christelijk of democratisch waren. In de jaren tachtig van de 19e eeuw waren de meeste franse katholieken het eens geworden met de sociale en economische denkbeelden van het liberalisme. Eén groep begon echter ook in te zien dat het voor christenen noodzakelijk was hun eigen bijzondere en afzonderlijke positie duidelijk af te tekenen.
Toen de Franse democratische republiek duidelijk beslag kreeg (± 1880) en voor het christendom geen gevaren inhield ontstonden er onder de katholieken drie stromingen. In de eerste plaats de onverzoenlijken, tegen de republiek gericht, en later een belangrijk aandeel hebbende in de verschillende Gaullistische stromingen; de Action Française.
In de tweede plaats een groep, sympathiserend met het Cibuelisme dat sociaal gezien op een conservatieve wijze werd geïnterpreteerd, de Action Libérale Populaire.
Allen ontwikkelde in de loop der jaren een uitgebreid programma voor politieke en sociale hervormingen. Deze groep kan men nog niet tot de christen-democratische beweging rekenen daar zij in werkelijkheid ondemocratisch was en tendeerde naar een *actaitou poternalisme.* Later verdween haar monarchistisch karakter en kregen sociale en democratische elementen meer invloed.
Pas in 1924 werd in Frankrijk de eerste doeltreffende christen-democratische partij opgericht de PDP die men tot het centrum kan rekenen. Zij stond bloot aan aanvallen van zowel rechts als links en is altijd klein gebleven.
Niet het sociale beleid maar de religie was in die tijd in Frankrijk nog de scheidslijn tussen links en rechts. Een cosiale partij op christelijke grondslag was voor velen ondenkbaar!

De MRP.

De *Mouvement Républicain Populaire* werd in 1944 opgericht door aanhangers van de PDP die in het verzet gezeten hadden en een aantal kleine christelijke groeperingen. In de eerste 3 jaar van haar bestaan haalden zij 30% van het aantal stemmen met name door de steun van rechts. Bij de verkiezingen van 1951 verloor zij deze „toevallige" aanhang en een percentage van 13 procent.
Ondanks dit kleinere percentage kon de MRP vanuit haar centrumpolitiek een belangrijke invloed uitoefenen op het politiek beleid.
Haar sociaal beleid was duidelijk progressief en sloot aan bij de socialisten. De MRP speelde een belangrijke rol bij de hervormingen die kort na de oorlog doorgevoerd werden. Ook bij de éénwording van Europa was zij in de voorste gelederen te vinden o.l.v. haar aanvoerder Robert Schuman. Het ministerie van Buitenlandse Zaken was jarenlang bijna een monopolie van de MRP.
De partij kan terugzien op de essentiële bijdrage, onder zeer moeilijke omstandigheden aan de vestiging en handhaving van een democratische regering in Frankrijk. De democratisering van de staat wordt door haar benaderd evenals vormen van medeverantwoordelijkheid in het bedrijfsleven. Zij wilde echter niet zover gaan als de socialisten daar zij eveneens bleef vasthouden aan de persoonlijke verantwoordelijkheid en een grotere mate van vrijheid voor bestuurders binnen de door haar aangegeven richtlijnen.
De MRP streefde er naar om een sleutelpositie van „derde macht" in te nemen naast liberalen en sociaal-democraten. De opkomst in de jaren vijftig van rechtse partijen (Gaullisten en de communisten verijdelde dit.

De „ondergang"

Uiteindelijk is de MRP gestruikeld door haar tweeslachtige houding ten aanzien van onderstaande zaken.
Daadwerkelijke christenen in Frankrijk zijn minder gehecht aan een christen-democratische partij dan in welk land dan ook. Vele actieve katholieken en protestanten hadden zich reeds gevoegd in de kaders van de socialistische en communistische partij! Daarnaast oefende rechts grote aantrekkingskracht uit op de „behoudende orthodoxe katholieken". Het bestaan van de MRP is gewoonlijk op sociaal gebied ver vooruit geweest op de grote aantallen „gematigde" kiezers.
De subsidie-kwestie voor scholen waar godsdienstonderricht gegeven werd bracht hen in een moeilijke positie, daar communisten en socialisten van geen subsidie wilden weten. Moeilijkheden ontstonden ook op het punt van het koloniaal beleid (de band met Algarije) waar zij de socialisten tegenover zich vond.
Al deze obstakels stonden een effectief beleid van het linkse centrum in de weg. Een verbintenis tussen de MRP en rechts was eveneens onaantrekkelijk.
Dat betekende namelijk immobiliteit op sociaal gebied, een mogelijk gevaar voor de democraten en een gevaar voor het beleid van de MRP t.a.v. een verenigd Europa, iets dat de nationalisten van de rechter vleugel evenals de communisten, evenmin aantrok.
De MRP faalde een duidelijke koers te varen en een effectieve politiek te bedrijven.
De aanleiding tot haar uiteindelijke ondergang was het feit dat zij het idee van een federatief Europa liet varen om een nieuwe centrum-democratische coalitie te vormen. De kiezers deden de rest.
De MRP moest een grote revolutionaire partij worden, die vanuit christelijke beginselen kon wedijveren met de communisten en socialisten, maar ook een partij die op eigen benen stond. Deze opvatting was dikwijls nogal vaag.
Niet alleen het „schipperen" met haar beginselen maar ook het gebrek aan ervaren krachtige leiders heeft de MRP uiteindelijk de das omgedaan.

In de verstrooiing

Sinds op opheffing van de MRP aan het eind van de jaren vijftig, heeft geen enkele partij haar plaats ingenomen. De Centrum-Democraten opgericht in 1965 door J. Lecanuet kregen een deel van de voormalige aanhang van de MRP. De overigen zijn naar andere groeperingen gegaan. Ter linkerzijde is ongeveer driekwart van de werknemers georganiseerd in vakverenigingen die zich verbonden wisten met de MRP (zoals de CDFT) naar de socialisten gegaan; een klein deel van de uiterst linkse Parti Socialiste Unifie. Ter rechterzijde heeft een deel zich aangesloten bij de UDR (Gaullistisch). Tenslotte weigerde een aanzienlijk deel van de voormalige leden van de MRP zich bij een andere partij aan te sluiten. Deze situatie van „christen-democraten in de verstrooiing" is over het algemeen in andere landen slecht begrepen.
Vorig jaar werd het CDS (linkse Centre Democrate Sociale) opgericht met als leider J. Leccuvet. Een fusie van het hierboven genoemde Centre Democrate en het Centre Democratie et Progies van Fontenet en Barrot. Er zijn nog een aantal groeperingen en „onafhankelijken" van christen-democratische oorsprong maar hun aantal en invloed is te verwaarlozen. Het CDS zou het liefst de rol die de MRP kort na de oorlog speelde overnemen maar succesvol is zij tot nu toe evenmin geweest, m.n. nu links in de regering is. Het CDS wil geen confessionele partij zijn en is momenteel het enige Franse lid van de Europese Volkspartij.

Jongerenorganisatie

De „Jeune Equipe Internationale" (JEI) is in 1963 opgericht door jongeren van de MRP en is momenteel de enige politieke jongerenorganisatie van christen-democratische strekking in Frankrijk. De JEI is lid van de EUJCD en onderhoudt goede betrekkingen met het CDS, maar vanwege de pluriforme politieke opvattingen van haar leden is zij niet aan één enkele partij verbonden. Sinds enige maanden zijn de jongeren van het CDS toegetreden tot de EUJCD en vormen samen met de JRI één equipe. Verschillende leden van de JEI zijn overigens eveneens lid van het CDS.
Bovenstaand artikel is een vervolg op het artikel dat ging over de Europese Volkspartij. Een derde artikel zal nog volgen. Dit artikel zal handelen over de Zwitserse christen-democraten.

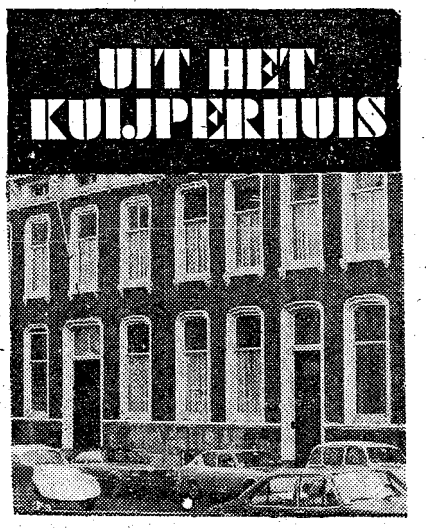

De strijd van de Aantjes

Voor de „anti" die nog een boek voor zijn vakantie zoekt en die de band met de politiek niet helemaal wil loslaten is er een prachtige streekroman: „Water over Holland". Een verhaal over het leven in de Alblasserwaard. Schrijver ervan is de enige jaren geleden overleden auteur J. W. Ooms, vele jaren lang redacteur van dit weekblad. De hoofdpersoon van het boek heet – niemand minder dan – Jan Maarten Aantjes. Niettegenstaande de wat vlakke titel een bijzonder boeiend werk. Alle 129 041 voorkeurstemmers op Aantjes, laat staan de anti's zelf zouden het moeten lezen! Zou Ooms intuïtief de latere bekendheid van mr. Willem Aantjes hebben voorvoeld? vraag je je soms af. Beschreven wordt de levensloop van enkele personen uit de geslachten Aantjes. Steile calvinistische boerenmannen en -vrouwen, gehecht aan familie-tradities en bovenal verbonden aan hun grond: de „Kwelpolder", tussen Lek en Merwede, aan het water ontworsteld en ontgonnen door voorvader Maarten Aantjes. Ogenschijnlijk is het een triest boek. Kindersterfte in alle geslachten, huwelijken uit stand – „rijke afkomst, kerks en werks" – en niet uit liefde, ellende van crisisjaren en twee wereldoorlogen, vervreemding tussen ouders en kinderen, een koud christendom. botsingen tussen platteland en stad.
De hoofdpersoon, Jan Maarten Aantjes, wil graag studeren. Voor zijn ouders heeft hij het boerenleven verloochenend. daarmee als kind in wezen afgedaan. Hij ontmoet geen begrip dat hij als zoon van een polderboer een andere levensweg kiest dan die van zijn voorgeslachten, namelijk het vak waterbouwkunde. Een weg waarmee hij het boerenleven ook wil dienen. Dit gebrek aan erkenning zit hem dwars en steekt hem zijn leven lang. Bij een dreigende inundatie door de Duitsers in de Wereldoorlog doen zijn streekgenoten een beroep op zijn waterbouwkundige kennis om het dreigende gevaar van het water te keren. Uiteindelijk geeft hij in deze strijd zijn leven voor de vrijheid.
Door deze realistische levensschildering heen, speelt ook een soort geloofsworsteling. „Het leven is afstand doen – alleen dan krijg je iets terug: „genade", laat de auteur de hoofdpersoon ergens zeggen, die aan het einde van zijn leven de Zin van het leven, en daarmee houvast, ontdekt.
Kortom, „Water over Holland" is een indrukwekkend boek over de strijd van de Aantjes in de Alblasserwaardse „Kwelpolder". En „het is met de Kwelpolder als met Holland zelf: aan het water ontworsteld, door een taai, koppig volk, dat niet van opgeven wilde weten in onverzettelijkheid en volharding", zo lazen we ergens aan het slot.

A.R. Partijdig

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN
directie- en schaftketen
scholen en
kerken
directie- en
schaft-
wagens
etc.
HOUTBOUW HAHBO HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Handel en Industrie

GETRON B.V.
Internationaal Transportbedrijf
Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642.
bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kip-chassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.
N.V. GEBR. SALVERDA
AANNEMERSBEDRIJF
't Harde, Bovenweg 7.
Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN PALLETS
in vele afmetingen en uitvoeringen
Onze handelsvoorraad:
30.000 STUKS
w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 × 120
PALLET-BEDRIJF
J. STAAT - BARENDRECHT
Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN

Vraagt
jaar-rond chrysanten
die staan langer....
FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26. tel.)01745)-4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V.
GOES – Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS
Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV
BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

UTRECHT
UW INTERIEUR
SMAAKVOL EN GEZELLIG
INGERICHT
EN TOCH NIET DUUR
Fa. W. van Tellingen
SLOTLAAN 135-137 - ZEIST
TELEFOON 1.24.86

ZEELAND
Bouwmaterialen
TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR
BINNEN EN BUITENWERK
Keukens
TIELSA
ALFINETTE
ROBIJN
A. DE JAGER – TOLHOEK B.V.
SHOWROOMS: GOES - MIDDELBURG
AANNEMINGSBEDRIJF „SCHOUWEN-DUIVELAND" N.V.
Schuithaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
HET ADRES VOOR
UITVOERING VAN BETON-, WATER-,
WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE
WERKEN

GELDERLAND
CONVECTOREN
VOOR KOLEN, OLIE EN GAS
ZOWEL VOOR WOONKAMERS
ALS VOOR KANTOREN, ZALEN
ETC.
FIRMA T. VIETS
Bergstraat 38 - Telefoon 0 8370-2765 - WAGENINGEN

MAGAZIJN „HET ANKER"
HOOFDSTRAAT 94 - 96 - VEENENDAAL
Zeer voordelige aanbieding in terlenka vallen en gordijnen
SPECIALITEIT IN NYLONKOUSEN

FRIESLAND
METZ SNEEK
Alle textielgoederen, bedden, dekens, matrassen, complete woninginrichting
Grootzand 14 – 38 – 42, SNEEK – Midstr. 114, JOURE

ROTTERDAM
W. J. SPOORMAKER B.V.
AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID
Wolphaertsbocht 246 - Telefoon 010-85.28.33
Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid
en het eiland IJsselmonde.

GRONINGEN
Makelaarskantoor J. Fokkens Siddeburen
in roerende
en onroerende goederen
verzekeringen en hypotheken
TELEFOON 05983-360